Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
L
H
19
NAPOLI

L
H
19

Digitized by Google

MARTYROLOGIVM
HISPANVM.

SCRIBENTIVM IMAGINES in Librorum limine præfigi, & honeſtas, & neceſſitas perſuadet, vt ſicut Codicibus fruitur per quos erudiatur, ita effigies eorum, à quibus docetur, ad viuum delineatas, ſeculum conſequatur.

Philoſtrat. in Vit. Apollon.

Petrus de Villafranca ad viuum delineauit — *sculpsit Madridij. Ann. 1650.*

Corporis eſt iſthec præclari forma T A M A Y I:
Spiritus effigiem docta camæna dabit.
Illam ſi quæris, placidam in compagine frontis
Inuenies normam, quàd venereris eam.
Iſtam ſi inquiris Sex volue Volumina Diuum,
Quibus & ingenij grandis acumen ineſt.
I. T. S. A, D. D.

LVGDVNI SVMPT. PHILIPPI BORDE, LAVRENT. ARNAVD, ET CLAVDII RIGAVD, MDC LI.

ANAMNESIS
SIVE
COMMEMORATIO
OMNIVM SANCTORVM
HISPANORVM, PONTIFICVM,
MARTYRVM, CONFESSORVM, VIRGINVM,
VIDVARVM, AC SANCTARVM MVLIERVM;

QVI VEL NATI SVNT IN HISPANIA, ET IN EA, aut alibi Præſulatus inſulas induerunt, Martyrij coronas viriliter perceperunt, ſeu gloria Confeſſorum venerantur. Vel aliò nati iſthinc, aut Martyrum, Confeſſorúmve annua veneratione honorificè coluntur. Seu quorum ſacra lipſana in ipſa Prouincia feliciter requieſcunt.

Ad ordinem, & methodum

MARTYROLOGII ROMANI
quo vtitur vniuerſalis, & Catholica Eccleſia in Sanctorum omnium faſtis.

CVM NOTIS APODICTICIS
QVIBVS

NOMEN, ORIGO, PATRIA, MARTYRIVM, Sedes, inſtitutum, & acta vniuſcuiuſque concinnantur: Elogia, ſcripta, virtutum inſignia, & miracula referuntur: Dies, Menſis, & Annus Victoriæ, tranſitus, dormitionis, aut tranſlationis explorantur: Vrbium, Oppidorum, Situum, & Cœnobiorum, quibus trophæi arena, agoniſque ſtadium, & requiei tumulus extiterit Topotheſia deſcribitur: Antiquitatum, originum, fundationum, inſcriptionum, numiſmatum, ſignorúmque mnemoſynon, & monimenta delineantur. Et omnimodæ Eccleſiaſticæ Catholicæque Hiſpaniæ Hiſtoriæ volumina euoluuntur.

TOMIS VI. DISTINCTA.

OPERA, ET STVDIO

LIC. IOANNIS TAMAYO DE SALAZAR PRESBYTERI
Illpenſis Bæturiæ Turdulorum Hiſpani I. C. & Illuſtriſſimi, ac Reuerendiſſimi D. D. Didaci de Arce Reinoſo Epiſcopi Placentini, à Conſiliis D. N. PHILIPPO IV. Hiſpaniarum Regi Catholico, & in eius Dominiis, & Regnis Supremi Fidei Myſtarchæ, & Integerrimi Vindicis,
SECRETARII.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO DOMINO, ET DOMINO SVO,

D. DIDACO DE ARCE REYNOSO

Epiſcopo Placentino, PHILIPPO IV. Regi Catholico à Conſiliis; & in omnibus eius Regnis, & Dominiis, Supremo FIDEI Cenſori.

IOANNES TAMAYO SALAZAR
S. D. C.

SÆPENVMERO *tuam experiri* (SACER FIDEI MYSTES) *adgredior cenſuram. Aſt nunc fidentior ex penu, quia valentior ex dono. Olim Eccleſia tua* EPITATIVM *Antiſtitem, te iubente, recenſui. Quid muneris? Si illius* ACTA *potior iuſsto, quàm obſequela dictauit. Heroïcum* AVLI HALI *mei Poëma de* ADVENTV *in Hiſpanias.* IACOBI *tui, pòſt, emunctum, politum, & Notis vallatum, ſub tui Nominis, & Ominis vmbrâ contectum excripſi, & ſcripſi. Quid doni? Si tuo Nomini*

† adhærens,

adhærens, vtriuſque IACOBI, *&* DIDACI *tutelam vocum conuerſione complicui.* TRIVMPHOS, *Tertius Agoniſta,* CATHOLICOS, *Regum, & Ducum* MARIÆ *Virginis,& Matris ope perceptos,* TIBI *Chronologicâ enarratione contexui. Quid ſtipis? Si Te, te; & Tvos ſe* MARIÆ *addictos intueor. Ergo altiora repetenda ſuadent, & tui Religioſa perceptio, & mei reiterata donatio. En totius Hiſpanicæ* SANCTITVDINIS *de Sex Voluminibus* TOMI *ſtrena,* PRIMVS *apex,* TIBI *debitus, quia iſthæc* SANCTORVM *Symbola, nulli, quàm* TIBI *conſecranda ſunt iuſtiùs, vel quia tui Nominis etymon recondita mihi myſteria præſcribit; vel quia* MEVS. *Vtriuſque eruditionem (renuat licet modeſtia tua) theſis euoluo. Ab* ARCENDO *(quis dubitat?)* ARCES *originem exuxerunt. Varro linguæ Latinæ archetypus adſit. Quid in cauſa?* Quod is locus munitiſſimus Vrbis, à quo facillimè poſſit hoſtis prohiberi. *En aduerſus polemios propugnaculum; aduerſus inuidos tutelam. Quare?* Nam ARCES *(dixit Iſidorus Noſter)* ſunt partes Vrbium excelſæ, atque munitæ, ideò ab ARCENDO hoſtes, ARCES vocitantur. *Quis non ſi* TVORVM *(quorum caput es, & dominus) ſtemmatis circumſcriptum lemma percurrit, de* TE *loquutum Hiſpalenſem Præſulem profiteatur? De* TE *inquam qui* ARCIS *munimine, & munitione præcinctus,* FIDEI *hoſtes*

——————Tu ſolus ab altâ

ARCE tonas.——————

Aſt non hic apex. Teſtem ad profundius aduoco Sacramentum Feſtum, *qui huius Nominis naturam perpendens.* ARCEM *(dixit)* editum in Ciuitate, & munitiorem ad Ciuium SALVTEM locum. *Quis hæc credat? Te* ARCIS *vocabulo inſignitum eſt Grammaticus intuitus; cùm Te Ciuium* SALVTEM *perpetim* ARCIS *ænigmate nominauit. Ex quo* SALVS? *Quia* FIDEI *Arx, quia Religionis Cuſtos qui ſupremæ* LEGIS *Myſtes. Nam cùm*

SALVS populi, SVPREMA Lex ſit,

Qualis SVPREMA *niſi Fidei* LEX, *in qua Orbis* SALVS? *Quis* SVPREMVS *niſi* TV *Religionis* CENSOR, *per quem* FIDES *illibata diffunditur? Ergo ſi in* ARCE, *Orbis* FIDES, *& populi* SALVS, *in* TE ARCE *fidelium tabula, myſticâ ſignificatione* SALVABITVR.

Sed nec hic meta. Altius abs Cicerone *myſterium depromo; qui* ARCES, *&* ARAS *æquali calculo deſignauit. Vt quid?* Quia ſanctimoniam quandam ARCES habere creduntur, quòd in his omnium SALVS eſſet poſita, DIIQVE VRBIVM CVSTODES, IBI POTISSIMVM COLERENTVR. *En in* ARCE, *Vrbium Dij repoſiti; in* ARCE, *Sacri Ciuitatum* CVSTODES *culti. Ergo in* ARCE *Sanctorum Noſtrorum* NOMINA *Tutelarium meritò conlocamus. Abhinc Tullij ſenſum Ethnicorum, & Chriſtianorum exemplis illuſtratum inuenio, apud quos* SACRATAS

paſſim

paſſim ARCES, *& ſupremis epithetis recenſitas contueberis. Quare? Quia* DIVORVM *aut Templa, aut* ARÆ, *quia* SANCTORVM *Pantheon. Maronem Palladionis ſimulachrum à Teucris, religioſâ conſuetudine collocatum, auſculta:*

Et monſtrum infelix SACRATA ſiſtimus ARCE.

Corippum ædificia à Iuſtiniano SANCTIS *erecta, breui epilogo recenſentem:*

—Quantas SACRATAS conſtruxeris ARCES
Diuorum:——————————————

Seneca COELOS, *prout Sedes Deorum,* ARCES *appellauit* SACRATAS: *Ouidius ſtrictim, & compendioſo vocabulo* ÆTHERIAS:

Ipſe quoque ÆTHERIAS *meritis inuectus in* ARCES.

Et alibi. Quid ſi addamus ARCES *Mineruæ* SCIENTIARVM *parenti dicatas, ex Ariſtide? Nonne in te* ARCE *doctrinæ flumen, ſapientiæ fulmen? Hinc merito de* TE *dictum, quòd rarus, aut nullus ſit, cui meditaturo par aſſiſtat diſpoſitio per cauſas, poſitio per literas, compoſitio per ſyllabas. Ergo ſi hæc, cur non* TIBI, *qui in* ARCIS *nomine munimen, in* ARCIS *Symbolo ſalutem, & in* ARCIS *etymo Aram, & Palladis Muſæum inuoluis, iuſtius quàm alteri, mei clientelam, operis incolumitatem, & vocis opem expoſcam?*

IDENTIDEM *Tibi debitus, quia* MEVS, *immò, &* TVVS: *Nam ſi* SOL, *&* HOMO *generant hominem, &* TVVS, *&* MEVS *opportunâ, & veraci confeſſione prædicitur.* TVVS *quia* (SOLIS *vice) tuâ influxione compactus, tuâ aſpiratione confotus, lucis radios exhaurire non metuit.* MEVS *quia (Hominis voce) propriâ compoſitione nutritus, meâque emunctione limatus,* SOLIS *tui ſplendore ſubtectus, ſeculi perperam contremiſcet errores.* TVVS *ergo quia in Domo tua conceptus, ad Lares tuos natus, ad tuam alitus Menſam, vt quid non* TVVS? *Ergo qui* TVVS, *adſtet in circuitu Menſæ tuæ, pendeat ex lateribus* ARCIS *tuæ: ſicque palmes ex vite, & vitâ tanti Præſulis, & Apoſtolorum Succeſſoris, excreſcet in ramos, concreſcet in fructus, quouſque totum Orbis ambitum feraci filiationis pinguedine circumcingat. Denique* TVVS *eſt, quia ſi quos iſthæc Noſtra ſuxit fructices eruditio, ex fertili tuæ inſignis Bibliothecæ agro, & diuite comparauit. Si hæc ita: Cur Iure* AGRARII *vectigalis,* MEVS *iſthic* PRIMVS *fructus,* TVVS *dicendus eſt non? En mi Domine*

MEA nunc peruenit ad ARCES
Supplex MVSA tuas:

MEOS *ſuſcipe ex tuo labores adnatu, vt* TVOS *patrocinio,* MEOS *miniſterio Dentati liuor agnoſcat, quo ambigens, quâ* TVI *formidabili* MEOS *trepidatione dimittet, quâ* MEI, *quia* TVI *verecundo pudore ignoſcet vtrique.*

Adſis ô bonus, & fauſto me me accipe lætus
Numine, dira mihi CVSTOS mala longius ARCE

Quo illi, & cæteris Me, & Mea *placidâ fronte contuendi præbebis exemplum, & ad* Dei Opt. Max. *(cuius cauſam tueris) exemplar humilitatis meæ baſim, non ex opere trutinandam ſed tanquam ex corde dilapſam gratâ propenſione perpendes.*

Hic *Virtutum expandere tuarum velum, & in me conlatas acceſſiones ſubiicere, & vſus inueterata ſtimulabant exempla, & ocularis meæ expetebat teſtificationis obſequium. Vtrique ſilentium impono. Nam quâ nobilioris ſermonis purpurâ veſtiam Virtutem, quæ nullam deſiderat alieni calami trabeam? Quis neſcit ibi eſſe honoris præmia, vbi merita ſunt Virtutis? Illa licèt ſuſtuleris, ipſa tamen* Virtvs

pretium ſibi, ſoláque latè
Fortunâ ſecura nitet, nec faſcibus vllis
Erigitur, plauſúque petit clareſcere vulgi:
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Diuitiis animoſa ſuis, immotáque cunctis
Caſibus, ex altâ mortalia deſpicit Arce.

Nec Beneficiorum in me tuorum vllam memoriam dabo. Quia dum cumulata munificentia vincit ſtilum, magnitudinem obtumeſcens pagina profiteatur.

VALE LITERATORVM DECVS, ET MEI HONOS.

Madriti ipſis Kalend. Ianuarij pretioſo D. N. JESV CHRISTI ſanguine purpuratis Anno eius Natiuitatis M. DC. L.

Illuſtriſſime ac Reuerendiſſime Domine,

Illuſtriſſimæ Dominationis Tuæ,
Addictiſſimus Seruus

Lic. Ioannes Tamayo Salazar.

AD LECTOREM
PRÆFATIO.

Inſpicere tanquam in ſpeculum VITAS *Omnium*
Jubeo, atque ex aliis ſumere EXEMPLVM *ſibi:* *Terent. in Adelph.*

DIXIT doctus Afer Comicus: Ex eo nimirum, quia ex ACTIS illuſtrium Virorum, paſſim Noſtris ſenſibus ad eruditionem imbuitur aliquid, quo ad ſimilia, ſtrenuâ imitatione, peragenda moueamur. Hoc calcar Æneas admouebat Aſcanio, cùm pueruli ſpiritum erigebat exemplis, dirigebat actionibus:

Diſce Puer Virtutem ex me, verúmque laborem. *Virgil. lib. 12.*

Quando ſui, & Maiorum opera recitabat, & ad ſimiles actus exercendos Iuuenis animum acuebat viriliter:

Et Pater Æneas, & auunculus excitet Hector.

Hoc Alexandtum impulit Magnum, ad tot tantáque facta feliciter exequenda: nam Homericâ commotus Iliade, quam ſemper præ manibus habebat, in æmulatione prolapſus, vix Orbis vnius Imperium tanto pectori ſatis erat. Perſas, Græcos, Romanos, & cæteros Vniuerſi Principes quæ induxere, Inſignium Virorum geſta literis mandare communibus; niſi iſthæc imitationis ſtrenniras? Lacedæmonibns quæ in cauſa fuêre Illuſtrium ſuæ Reip. Ciuium, quâ bello, quâ pace famatorum Imagines ad viuum depictas, & publicè expoſitas commonſtrare conciuibus; niſi vt poſterirati omnium eſſent incitamenta virtutum? Sed abſint prophana: Sacra, & Eccleſiaſtica conuoco. Quis non videt Mathathiam infirmitate oppreſſum, ad mortis oſtium clamantem, & tamen, vt ad futura filios inuitaret certamina, Maiorum ſuorum facinora, compendioſâ enarratione, proponens: *Mementote* (aiebat) *Operum Patrum, quæ fecerunt in generationibus ſuis, & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum.* *1. Mach. 2.* Inde ab Abraham, vſque ad Danielem, breui periodo, Patriarcharum ACTA compaginat. Qnis non intuetnr ſolertiam PAVLI Gentium, & Noſtri Prædicatoris, & Apoſtoli, quâ Hiſpanis, & omnibns fidelibus iſthæc ſuadens: *Mementote* (dicebat) *Præpoſitorum Veſtrorum, qui Vobis loquuti ſunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuerſationis, imitemini fidem.* *Ad Hebr. 13. v. 17.* Quæ verba de IACOBO Noſtro, Vnico, & Maximo Tutelari dixiſſe Paulum, Theodoretus contendit. In Eccleſia, vt quid B. CLEMENS I. Pont. Max. per Vrbis regiones Notarios diſtribuit, qui SANCTORVM Martyrum ACTA ſolicite colligerent, niſi vt poſtmodnm fidelibns exponeret futuris, vt ab omnibus lectitata ab illis imitanda conſugerent? Ad quid S. ANTHERVS Papa eadem ACTA diligenter collecta, & veraciter coaceruata, in Eccleſiaſticis redacta Tabulis, legenda propoſuit, niſi vt pugiles agonum exemplo horrores extinguerent, & in cordibus Tyrònum conſtantiam,

Veterani

Veterani æmulatione, diffunderent? Quo denique fine B. FABIANVS Summus Antiſtes, Diaconos conſtituit, qui ex Notariorum ſchedis res SANCTORVM geſtas, breui compendio coſcriberent: niſi vt Populis recenſitæ ſpiritum Catholicorum, ad eadem ſuſtinenda, tantis propoſitis erigerent exemplaribus?

HINC Magnus ille CONSTANTINVS Imperator Euſebio Cæſarienſis Eccleſiæ Epiſcopo commiſit, vt omnia, & ſingula Sanctorum ACTA ſynopticâ relatione, digereret, cuius ecphraſis Martyrologij vices ſuo tenuit æuo, quod poſtmodum B. Ieronymus poliuit, & auxit. Hinc Menæa, Menologia, Triodia, Horologia, & Agiologia apud Græcos, inſtante Catholico THEODOSIO Noſtro, connata ſunt. Poſt hæc (quæ vniuerſalia erant) Primos inter Occiduos L. FL. DEXTER Vir Clariſſimus Hiſpanorum memorias Sanctorum inter ſui Chronici delibata compendia miſcuit. Cuius forte imitatione protractus ſequentibus ſeculis CAROLVS Magnus VSVARDO Monacho Benedictino negotium dedit vt Gallicanorum, & Germanorum Martyrum, & Confeſſorum agones, & obitus ad inſtar Antiqui deſcriberet Martyrologij. HINC denique SANCTORVM ſuorum vniuſcuiuſque, totius Orbis Chriſtiani, Prouinciæ Nomina in Tabulis per dies Anni digeſta Eccleſiaſticis conſcribendi conſuetudo ſumpſit exordium. Primus *Ioannes Molanus* Actuarium Belgicum excuſit, quod poſtmodum *Arnoldus de Raiſſe* perauxit. Poſt *Antonius Sanderus*, qui titulo Agiologij, Sanctos Flandricos publicauit. *Aubertus Myreus* Brabantiæ faſtos edixit. *Philippus Ferrarius* Italiæ Diuorum digeſſit Catalogum: *Andreas Sauſſayus* totius Gallici circuli martyrologicâ diſpoſitione contexuit: *Ioannes Colganus* Hiberniæ, & Scotiæ recenſuit: *Matthæus Raderus* deſcripſit Bauaros, *Syluanus Razzius* Etruſcos, *Petrus Merſſeus* Germanos, *Nicolaus Harſpfeldius* Anglos, *Octauius Caietanus* Siculos, *Michael Monachus* Capuanos, & alij innumeri qui de Prouinciarum, & vrbium ſingularum Diuis opuſcula peruulgarunt. Ex Monachis, & Regularibus Arnoldus Vvion, & Hugo Menardus *Benedictinos*, Chryſoſtomus Enriquez, & Ioannes Pigne Vvart *Ciſtercienſes*, Leander Albertus *Dominicanos*, Artur, à Monaſterio, & Franciſcus de Soſa *Minoritas*, Ioannes Chryſoſtomus Vander Sterre *Præmonſtratenſes*, Georgius Migretius *Auguſtinianos*, & Franciſcus Lanouius *Minimos*.

OMNIA iſthæc qui non ad IMITATIONEM credet producta, ad EXEMPLVM fateatur elaborata, maximè ſi Caſſiodori verba dicentis: *Vitas Patrum Veſtrorum, & paſſiones* Martyrum *legite, vt ſancta* IMITATIO *vos prouocans, ad cœleſtia Regna perducat*, ruminauerit? Quis non propter memoriæ celebrationem SVORVM conſcripta cognoſcet, ſi B. Cypriani ſententiam ſuadentis: DIES *Veſtrorum Sanctorum, quibus exciderunt annotate, vt* COMMEMORATIONES *eorum inter* MEMORIAS *Martyrum celebrare poſſitis*, digeſſerit? Quis non denique ad merenda ſuffragia CONCIVIVM compacta concedat, ſi S. Auguſtini ſoationem clamantis: *Noſtrorum memorias concelebremus religioſâ ſolemnitate* Martyrum, *pióque calamo percurramus, & ad excitandam* IMITATIONEM, *& vt* MERITIS *eorum conſociemur, &* ORATIONIBVS *adiuuemur*, agnouerit? Si ergo propter hæc tria iſthæc Martyrologiorum ſtrues in Eccleſiis contexta eſt, optimè B. Gregorius Magnus gloriatur propter adeptum Codicem huiuſmodi, præſcribens Eulogio Epiſcopo Alexandrino: *Nos* (inquit) *penè omnium* Martyrum, *diſtinctis per* DIES *ſingulos paſſionibus, collecta in vno Codice* NOMINA *habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione Miſſarum ſolemnia agimus.* Cuius tanti Præſulis exemplum, ſic vniuerſos rapuit Antiſtites, vt poſtmodum illius auctographi copias extraxerit vnuſquiſque, ad ſimilia, piâ imitatione, faciendi. Hinc prodiere Bedæ Venerabilis, Rabani Mauri, B. Notkeri, Adonis Vienenſis, Vvaldemberti (quod nuperrimè Hermanus à Vvœſtænredot amplianit) Flori, Petri de Natalibus, Alexandri de Peregrinis, Maurolici, Cabilonenſis, Bellini, Conſtantij Felicis, Hermetis Cleri, Dionyſij Vaſquez, Patrum Societatis IESV, & aliorum Martyrologia: Baptiſtæ Mantuani, Bachotij, Obricij, Sforriæ, & aliorum carmine faſti: Philippi Ferrarij Generalis Catalogus, & Topographia: P. Antonij Belinghen, Georgij Coluenerij, & Societatis Marianæ Monacenſis Kalendaria: Eliæ Reuſner. Ferreoli Locrij, & Auguſtini Vvighmans Diaria.

Ad Calched. & Geront. Abbates. Epiſt. 37.

Contra Fauſt. lib. 20. c. 21.

Ast cùm iſthæc Martyrologiorum, & ſimilium Codicum compendia, tantum ad cognitionem Dierum feſtiuitatum Sanctorum, aut pro Celebritate ex Cypriano, aut propter Deprecationem ex Auguſtino, & Gregorio prodeſſent, qui in Codice illo: Quis, qualiter fuerit paſſus (vt inquit S. Pontifex) non indicabatur, ſed tantummodo locus, & dies paſſionis ponebatur; ex quo facinora ſub ſilentio occluſa, nullum ad Imitationem veſtigium relinquebant, inuenta ſunt ſeparatim Legendaria, ſiue vt aliis Sanctoralia (ſic dicta, quia Sanctorum Acta continebant, quæ quotidie in Baſilicis legebantur) Flores Sanctorum, Agiologia, & alia diuerſis nominibus inuſta, in quibus Res Sanctorum geſtæ, aut lato, aut decurtato calamo exprimebantur. Hinc Simeonis Metaphraſtes, Bonini Mombritij Collectiones; Aloyſi Lippomani, Laurentij Surij, Moſandri, Bellouacenſis, Antonini, Haræi, Lypoolæi, Graſſis, Viccelij, Guillelmi Gazabi, Matthæi Raderij Acta, & Synopſes: Ex Noſtris Vega, Æmyliani, Lucij, Truxillo, Sanctoro, Cayraſco, Marieta, Maldonado, Villegas, & Ribadeneyra Flores Sanctorum: Ex Italis Rota, Fiamma, Razzio, Gallonio & aliorum Legendaria proſiliere; quorum omnium P. Ioannes Bollandus Belga diſperſa colligens volumina XXIV. Tomis comprehenſa iam diu in totius Chriſtianæ Reipublicæ bonum feliciter meditatur; è quibus Duos iam iam luculento labore publicos fecit.

Tantorum ergo præcedentium monimentis inſiſtens, ne quid Hispaniæ meæ (quæ ſine controuerſia Primogenita in Fide ex Occidentalibus Prouinciis extitit: Quæ puros inde Religionis latices per totius Orbis circulos Præſulum prædicatione diffudit: Quæ Sanctorum Martyrum ſanguine purpurata, vndique illorum lipſanis ſcatens Orbis, & Vrbis ſacrata Templa ditauit) huius recordationis, ſeu imitationis, vel potius deprecationis deeſſet, licèt viribus impar, B. Ennodij aculeo ſuffultus: *Sæpè* (inquiens) *pro eorum meritis, quibus ſe mancipauerit oratio, dicenda* Orat. 1.
tribuuntur, maximè ſi merâ affectione laudando militet narraturus. Tunc verborum abundantiam tranſmittit affectio; tunc amor ſuggerit, quod negat ingenium. Faceſſat ergo formido venerando inimica propoſito; fugitiua gloria eſt mens ſubiecta terrori, clamante Apoſtolo: Perfecta charitas foras mittit timorem: *hoc eſt dicere, & indicio* 1. Ioan. 4.
certo monſtrare, quia non diligit, qui paueſcit. Sine culpa vincitur oneris immenſitate, qui ad portandam ſarcinam, etſi impar, *tamen deuotus occurrit*: Hispanicum Martyrologium meditatus, VI. Tomis diſtributum publicæ luci tradere ſum aggreſſus.

En mi Lector, Tomi I. Anamneſis ſtrena, quâ Ianuarii & Februarii Menſium Sanctorum Noſtrorum feſtiuitates perleges; donec Qvinqve ſuperſtitibus (Deo concedente) fruaris. Opus ſanè Laborioſum, Placidum, Vtile, & Nouum. Laboriosvm, quâ exiſtentiam, & originem, dies, & annos Diuorum probare inter tot rudera antiquitatum felici comprehenſione aſſecutus. Placidvm, quâ latentia, & hucuſque confuſa, & inuerſa Eccleſiaſticæ eruditionis monimenta, euolutis Hiſtoriæ Vniuerſalis voluminibus, recenſentur, explanantur, & collocantur. Vtile, quâ verum à falſo, certum à dubio, planum ab implicato facili meditatione perpenditur. Sed quid Novi, dices, affero, cùm hanc viam P. F. Thomas Truxillo, P. F. Ioannes Marieta, D. Laurentius de Padilla, & alij ante me fuerunt ingreſſi? Suſtine, Lector, pauliſper nigrum calculum. Scio ingreſſos, ſed an refecto penu, locuplete ſarcinâ, & pede recto illam vſquequaque peragrarint, iudicent illi, quorum propria cognitio hæc, & cenſura. Ego nihil definio, quoniam didici turpe eſſe, præſertim neotherico, arreptâ virgulâ cenſoriâ, Arbitri honorarij induere perſonam; lubénſque, eapropter, iudicium meum in iudicium mitto, atque iis ſubiicio, qui potiores iſthæc præ me cernere, & diiudicare. Hoc ſolùm dico, ingredi & me cum venia hoc iter, & licet multa illi habeant, non tamen omnia. Illorum in manus omnium verſantur. En Noſtra damus: conferat Criticus, & Nova cognoſcet.

Horvm multa, quæ non nouit præfatorum ſolertia addidimus, quæ pro tui gratiâ, & mei obſequio breui recenſeam, quo ad amuſſim inter mea, & illorum opera diſcrepantiam comperies. Illi, qui omnes fuere Caſtellani, Aragonenſium, Gotholanorum, & Luſitanorum Numina ferè omnia, quia communibus contenti Diuis, ſpecialia vniuſcuiuſque Eccleſiæ Sanctorum Nomina, & Pignorum Depoſitiones ſacrorum

culpabiliter

culpabiliter omiſere. Item alia, quæ poſtmodum aut inuenta, aut inuecta noſcuntur, & S.R.E. Canonicatione nouiter Eccleſiaſticis inſeruntur in Tabulis. Nec qnos Flauius Dexter, M. Maximus, Heleca, Luitprandus, Iulianus, Aulus Halus, & alij editi, & MS. Scriptores recenter reperti, in ſuis Chronicis, Aduerſariis, & Poëmatibus HISPANIÆ Diuos indigetant, compaginare potuere. Denique quia poſt illos (qui illius ſæculi rubiginem præſeferunt) creuit eruditio ſacra Noſtratibus; poſt illos Eccleſiaſticus ſtylus, quem fera bellorum alluuies diſcerpſerat, innodatus, lucúlentos, vt olim, fructus Noſtris cœpit accolis parturire. Hinc prodiere de SANCTIS vniuſcuiuſque Prouinciæ ſelecta, & Infinita volumina, quæ inſimul collecta, non inuenuſtam, aut modicam efficiunt Bibliothecam. Antonius Vincentius Domenec edidit *Gotholanos*; Ioannes Marbias Srephanus, & Vincentius Blaſco de Lanuza *Aragonenſes*; Gaſpar Scolanus, F Franciſcus Diago, & Solorzano *Valentinos*; Andreas Reſendius, D. Rodericus de Acuña, Antonius Vaſconcelos, Georgius Cardoſo, & F. Ludouicus ab Angelis *Luſitanos*; P. Martinus de Roa, *Cordubenſes, Malacitanos, Aſtigitanos*, & *Aſtenſes*; D. Franciſcus Caſcales, & P. Vargas *Carthaginenſes*; Licent. Molina, D. Gregorius Lobariñas Feyxoò, & R.P.F. Philippus de la Gandara *Gallecos*; D. Prudentius de Sandoual *Tudenſes*, & *Pampilonenſes*; Athanaſius de Lobera *Legionenſes*; D. Petrus de Azpeleta Aingo *Aſturicenſes*. P. Antonius Quintana-Dueñas, D. Paulus de Spinoſa, Rodericus Caro, & mordicus D. Martinus de Anaya *Hiſpalenſes*; Barnabas Moreno de Vargas, & D. Thomas Tamayo de Vargas *Emeritenſes*; D. Franciſcus Bermudez de Pedraza, & R.P.F. Petrus à S Cæcilio *Granatenſes*; Marchio Aſtapenſis *Accitanos*; D. Franciſcus Rus-Puerta, P. Franciſcus de Vilches *Giennenſes*, & *Baecenſes*; F. Ioannes Baptiſta de Arellano *Carmonenſes*; R. P. F. Antonius Tamayo, Bernardus de Alderete, P. Bernardinus Villegas, P. F. Franciſcus Biuar, D. D. Antonius Calderon *Vrgabonenſes*; P F. Alphonſus Fernandez, & Nos *Placentinos*; Pons Icart *Tarraconenſes*; P. F. Didacus Morillo *Cæſaraugustanos*; D. Didacus de Aynſa Yriart *Oſcenſes*; D Didacus Portocarrero Ercauicenſes; D. Ieronymus Quintano, & M. Ægidius Gonzalez Dauila *Madridenſes*; D. D. Didacus Caſtejon *Carpetanos*, & *Toletanos*; D. Didacus Colmenares *Secouienſes*; Ioannes Martyr Rizo *Conchenſes*; D. Franciſcus de Sandoual *Palentinos*; Balthaſar Porreño *Seguntinos*; D. Ioannes Solano adhuc in prælo habet *Metellinenſes*; & denique M. Ægidius Gonzalez Regius Chronographus; in ſuis Eccleſiarum vtriuſque Caſtellæ Theatris Compoſtellanos, Seguntinos, Giennenſes, Carthaginenſes, Legionenſes, Conchenſes, Secouienſes, & Pintianos. In II. Tomo, Hiſpalenſes, Palentinos, Abulenſes, Zamorenſes, Caurienſes, Calagurritanos, & Placentinos. In III. Tomo, Burgenſes, Ouetenſes, Salmanticenſes, Lucenſes, Tudenſes, Aurienſes, Mindonienſes, & Accitanos.

De Religionum Diuis præter Trithemium, Vvionem, Menardum, Myræum, Gonzagam, Vvadingum, Toſinianum, Sedulium, Pennotum, Lanouium, Pagium, Srerre, & alios ex Noſtris de *Benedictinis* P. F. Antonius de Yepes; de *Ciſtercienſibus* D. Angelus Manrrique Epiſcopus Pacenſis, & Chryſoſtomus Enrriquez; de *Præmonſtratenſibus* P. Elias à S. Thereſia; de *Dominicanis* P P. Caſtillo, Maluenda, Diago, & Didacus del Rosario; de *Franciſcanis* PP. Ioannetinus Niño, & Ioannes à S. Ioſepho; de *Auguſtinianis* R.P.F. Thom. de Herrera, de *Mercenariis* PP. Vargas, & Remon; de *Minimis* P Montaluo; de *Carmelitis* P. Lezana, & R.P.F. Ieronymus à S. Ioſepho; de *Clericis Societatis* IESV P. Ribadeneyra, & R.P. Ioannes de Nieremberg, & ſic de aliis inſtitutis. Omitto ſpeciales libellos, quibus Acta ſingularium Diuorum referuntur, quorum Catalogum longum erit recenſere. Aſt quia eorum volumina, nec à Noſtris Antiquis Scriptoribus viſa, nec à præſentibus facilè inuenta, & eſto, quod reperta, ſumptuum impenſis intolerabilia, nec poſteris facilè inuenienda, ideò hiſce *Sex Tomis* vniuerſorum labores redegi, ACTA Sanctorum Noſtrorum origine, agone, depoſitione, aut officio diſperſa collegi; illa elogiis, hymnis, & probationibus ditaui. vt HISPANIS meis, & omnibus Chriſti aſcetis ſelectum ad IMITATIONEM commendarem EXEMPLAR, politam ad RECORDATIONEM demonſtrarem ANAMNESIN & efficacem ad IMPETRATIONEM conſignarem elenchum. O vtinam in bonum omen!

POST tantum denique tot reuolutione librorum prouentum, tot Eccleſiaſticarum Hiſtoriarum

Hiſtoriarum annotatione diſcurſum, etiam ex Bibliothecis Hiſpaniæ ſelecta MSS. collegi, Breuiaria peruetuſta reuiſi, Legendaria Gothica defrugaui, & penè innumera occulta monumenta, quæ inter pulueris, & cariei ſordes iacebant, perfeci; vt tot auxiliis ſuffultus Noſter hic labor tibi dulcedinem delectationis inter pabula ſanctitudinis commiſceat. CATALOGOS, ſiue Dipthicas Præſulum vniuſcuiuſque Cathedralis Eccleſiæ (exceptis Gotholaniæ, & Portugalliæ, quos bellorum fœdâ pertinaciâ, Rebellium turbo imperrare prohibuit) ſuis in locis deſcriptas inuenies. RELIQVIARVM Sanctorum celebriora Sacraria ſubiecta miraberis; & alia innumera, quæ ad eruditionem ſacram, & profanam illuſtrandam paſſim ad manus venere, cognoſces. VRBIVM, Oppidorum, & Cœnobiorum, quibus Martyrum palæſtræ, & Confeſſorum tranſitus euenere topotheſias calculari indagatione ediſces, ita vt inpoſterum, de eorum ſitu, & antiquitate ſubdubites. ACCIPE igitur affectum, quo pro Sanctis meis hæc ſcribere compellor, nec vana amplector, ſed ſacta. Superflua ſcribere iactantiæ eſt, neceſſaria reticere contemptus. Ergo iuſtâ interpellatione protractus, iſta omittere culpa erit, maximè quod Deo, & Sanctis eius penſum offerre ſolicitudinis, grati animi eſſe ſciam, perpetuis ſæculis duraturum: Nam *ocenſunt* (inquit Ennodius) *Deo oblata non ſentiunt, nec ad vetuſtatem tremulam, pietate fulta* Orat. 5.
mittuntur. Vnum mi LECTOR te admonere ex Decreto S. D. N. VRBANI PP. VIII. de Anno M. DC. XXV. compellor, *Illuſtrium Virorum, quos hoc Tomo, & ſequentibus recenſui, aut deinceps recenſendi ſunt, geſta, virtutes, dona, miracula, eam fidem habere dumtaxat, quæ ex Hiſtoria peti debet, aut traditione, non autem eam quæ in approbatione Eccleſiæ requiſita eſt ad publicam cultum, præter eos, quibus aliàs ex Sedis Apoſtolicæ ſpeciali indulto, aut longiſſimi temporis ſcientiâ, ac tolerantiâ eiuſdem, vel Ordinariorum id contigerit. Et ſi quando appellationem Sancti, aut Beati, aut Martyris, aut huiuſmodi ſubiunxerim, nequaquam in ſtricta, & propria acceptione, & fundata in approbatione Canonica, & Eccleſiaſtica, ſed iuxta vulgarem notionem, quâ Seruis Dei, & Piis Viris, ratione inſtituti, & arctioris vitæ, aut ſtudij rerum cæleſtium, etiam in carne viuentibus ſolet Accommodari; ac proinde hinc omne periculum, & argumentum tranſgreſſionis ſubmoueatur. Me Meaque omnia correctioni S. Matris Eccleſiæ ex corde ſubiicio.* VALE ET FRVERE.

D. PETRI

D. PETRI DELLERENA BRACAMONTII Spinetani,

PROTREPTICON, IOANNI TAMAYO SALAZAR AMICO SVO

Dum quæ
Inuictiſſimi in apotheoſim relati HISPANI geſſere, pertulere: augurato (nec ab vllo antehac) congeſta, concinnata; in LVCEM emittit.

*A*BDITA, SALAZAR, *monumenta nigrantibus vndis*
(Viribus aqua tuis, TAMAIE, *reponis in æuum)*
Præripis, inque auſum, fato obnitente, Quiritum
Cælicolum, terris iterum memoranda recludis.
Corpora felici radiant truncata ruinâ.
Spiritus Empyreo felix ſpatiatur Olympo.
Obſtruxit tenebroſa decus fulgore coruſcum
Æmula virtutum, ſceleri pretioſa vetuſtas.
BELLA *(tui ſimilis) Regina exhauſta* MARIÆ
Auſpiciis TAMAIE *tonas, laudúmque ſuarum*
Scriptor, Olympiaca exuperas Conuexa volatu.
CVLTA *Notis quondam, non iam vulgaribus*, HALLVS
Facunda ingenium ſtimulante poëmata Clio,
Condidit, infenſa occuluere ſilentia Vatem;
Auſpice TAMAIO, *fato meliore reuiuit,*
Miratus veterem poſuiſſe elementa rigorem.
SED *quâ flumineis faſtoſa Placentia campos*
Undantes deſpectat aquis, generoſus ouantes
Cælicolas inter, cantu præſtantior, ACTA
Uſque abſorpta æuo, reuocas ab origine primâ:

Debentúrque

Debentúrque tuæ, primordia lubrica, curæ
Vera; Palatino non inficianda Tonanti.
QVANTO *Romulei maduerunt ſanguine campi!*
Pars quota Terrarum ſacro fraudata cruore eſt?
Quot vincla experti, impauidi ſubiere ſecures,
Teſtatique Viros, Fidei incrementa Quirites
Prauia ſectati veſtigia clara Magiſtri,
Tranſmiſere nouis Victricia Nomina Seclis!
Angli, Germani, Galli, Latiúmque furentum
Imperia expediere Ducum, patientia Chriſti
Membra, prophanatas ſacris cultoribus Aras.
Imbre genæ vndantes, mæſtóque obducta rubore
Ora, catenatos voluunt ſub pectore quaſtus.
Quæ dira exanimes vitæ potioris Olympum
Sortitos, tanta abſorptos caligo fatigat?
HESPERIÆ *prælustre ſolum (Terra agnita fœtu*
Cælicolum, fuſo quondam ſat pingue cruore
Natorum, impatiens fraudatum laude trophæi
Rupit in hæc: TAMAIE, *mea ſi tangeris vllo*
Laudis amore, meos reuoca poſt funera Natos:
Fata renaſcentes ſpectent, mirentur ouantes.
Hinc Iuuenes, illhinc ſugentes vbera puppas.
Ne calamo, ingenióque potens, abſiſte ſagaci.
Barbara, ſubductis euoluere ſaxa ſepulchris.
Alta cauernoſo rimari hyppogæa meatu.
Templorúmque adyta, & ſpelæa rigentia muſco.
Scripta repoſta Patrum, venerandáque ſcrinia, cura
Solerti, relegens, moneo, circumſpice prudens.
Attonitus tantâ mentem ſolabere merce.
Hinc niueos, illhinc rubeos decerpere flores,
Læta quies animos adiget, lectóſque maniplis
Congere, luce nouâ, radiabunt ſydera mundo.
Non deſperatâ voluens, age mente triumphos
Indigetum, felix auidum circumſonet Orbem
Vox tua; Natorum repetens rata geſta meorum.
Confuge facundam ſtudij florentis ad ARCEM.
Non te Cecropiæ ſpernendum in ſecula curæ
Traducent, quem Dia Themis, quem docta perennat
Pagina, & Archilochi rabidos deſpectat Iambos.
Annuis, & voto blanditur cura Parentis.
Impiger excerptos latè vernantibus hortis

Inſertas flores, quos læto Hiſpania felix
Vbere, teſtatos fidei incrementa refudit;
Candidáque Empyrea rutilant noua lumina in arce.
Quo poteras ſatius nomen protendere ſeclis?
Quo monumenta modo ſalebroſis abdita ſyluis
Prodere? Et emerita victricia tempora lauru
Vincere? Arce ſacrâ ſubſidere? Tutius arces
Facundâ ſcandis prædoctæ è Pallados arce
Æthereas, iugi ſtudio; quas concipis alta
Mente: leui liquidum tranſcendens aëra pennâ.
Quam tibi Romulidum gratata palatia plaudunt!
Laudibus acta tuis præmittit Gallia palmas.
Te tanto aſſertore cluent Hiſpana trophæa;
Sparſáque diducti mirantur climata mundi.
Æacidem docti ferula Chironis Achillem
Euerſæ excultum ſtupuerunt Pergama Troiæ;
Imbibit ardentes animos, catus imbibit artem.
Heu quantum teneris inſtillant moribus artes,
Informántque animos clari documenta Magiſtri!
Cultus ab ARCE *ſuos hauſiſti pectore mores.*
Æacide Troiam euertit, TAMAIE *recludis*
Barbara, quæ quondam obſtruxit monumenta vetuſtas.
Ingenium, geminis auctoribus, Ilion ardet.
Prodiga luce tua Heſperiæ ſe facta Quiritum
Conſpicienda oculis, mentique hæſura refundunt.
Impiger exhauſtos fauſtâ ſtudioſus ab arce
Reddis inoffenſo virtutum fœnore mores.
Redde diù, indefeſſus honor, nil laudis egentem,
Optantémque nihil, ſolio virtutis adactum,
Et nomen ſeclis protendet fama ſuperbum.
Orbita Phœbeos tulerit dum flammea currus,
Semper honos, Noménque tuum, laudéſque manebunt.

SANCTORVM

SANCTORVM NOMINA QVORVM ACTA EXPRIMVNTVR IN MENSE IANVARIO,

ALPHABETICE.

A.

ACVRSIVS M. die 16. pag. 168
Adelelmus Monachus 30. p. 352
Adelhardus Geneſius. 2. p. 30
Adiutus Martyr. 16. p. 168
Agathangelus Monachus. 23. p. 244
Agentus Martyr. 11. p. 123
Agnetis Tranſlatio. 21. p. 201
Alphonſus Epiſcopus. 26. p. 303
Ananias Martyr. 27. p. 309
Anaſtaſius Martyr. 23. p. 244
Arcadius Martyr 12. p. 130
Arthuagus Monachus 1. p. 12
Aſurius Epiſcopus. 26. p. 303
Auitus Presbyter. 3. p. 55
Augurius Martyr. 21. p. 200

B.

BAbylas Epiſcopus 24. p. 271
Badulphus Presbyter. 2. p. 30
Berardus Martyr. 16. p. 168
Bonifacius Epiſcopus. 8. p. 103
Bonitus Epiſcopus. 15. p. 154

C.

CÆſarauguſtani MM. XL. 9. p. 106
Candida Vidua. 27. p. 309
Circumciſio Domini. 1. p. 11
Clarus Diaconus. 14. p. 148
Clerus Diaconus. 14. p. 148
Concordius Presbyter. 1. p. 11

D.

DAphroſa Martyr. 4. p. 60
Datiuus Martyr. 27. p. 309
Dedicatio Eccleſiæ Carthag. 24. p. 271
Deſcenſio B. MARIÆ V. 24. p. 271
Dominicus Sarracenus. 31. p. 362

E.

ELeſmes Eleemoſynarius. 30. p. 352
Emerus Abbas. 27. p. 309
Epiphania Domini 6. p. 70
Ertinodus Monachus. 9. p. 105
Eulogius Martyr. 21. p. 200

Mart. Hiſp. Ianuar.

Eulogij Epiſcopi Tranſlatio. 9. p. 106
Euphraſius Epiſcopus. 14. p. 148

F.

FElix Martyr. 7. p. 97
Felix Modica, Virgo. 20. p. 196
Feſtum Exaltationis Fidei. 2. p. 30
Feſtum Nouem Sororum. 18. p. 183
Feſtum Deſcenſionis B. V. 24 p. 271
Firmini Epiſcopi Tranſlatio. 10. 13. p. 110
Flamidianus Martyr. 5. p. 67
Fortunatus Martyr. 7. p. 95
Fortunatus Martyr. 17. p. 178
Froalingus Epiſcopus. 26. p. 303
Fructuoſus Epiſcopus. 21. p. 200
Fulgentius Ruſpenſis. 1. p. 11
Fulgentius Carthaginenſis. 8. 15. p. 103. 153

G.

GEnulphus Epiſcopus. 17. p. 178
Germana Virgo, & Martyr. 19. p. 193
Gonſaluus Epiſcopus. 26. p. 303
Gumeſindus Martyr. 13. p. 140
Gundiſaluus de Amarante. 10. p. 109

H.

HIlarius Epiſcopus. 13. p. 140
Hiſpanus Martyr. 19. p. 193
Honoratus Epiſcopus. 16. p. 168

I.

IAnuarius Martyr. 7. p. 95
Ildephonſus Epiſcopus. 23. p. 244
Inuentius Martyr. 22. p. 220
Iocundus Martyr. 9. p. 106
Iſidorus Epiſcopus 2. p. 29
Iulianus Epiſcopus. 7. p. 95
Iulianus Martyr. 27. p. 309
Iulianus Epiſcopus. 28. p. 321

L.

LEocritæ Tranſlatio. 9. p. 106
Luarius Presbyter. 9. p. 105
Luciolus Martyr. 17. p. 178

M.

MAcra Martyr. 6. p. 70
Malcalinus Abbas. 21. p. 201

Marcellus Papa. 16. p.168
Martinus Saunenſis. 31. p.362
Martyres X L. Cæſarauguſtani.9. p 106
Maurus Abbas. 14. p.148
Melas Diaconus. 16. p.168

N.

NAzarius Monachus.12. p.130

O.

ORontius Martyr. 22. p. 220
Otho Martyr. 16. p.168

P.

PElagius Epiſcopus. 26. p.303
Petrus Vrſeolis. 11. p.123
Petrus Martyr. 16. p.168
Petrus Epiſcopus 26. p.303
Petrus Martyr 27. p 309
Petrus Nolaſco.29. p.340

R.

RAymundus Peñafort. 6. 7. p.70.&95
Redigondis Monialis. 29. p.337
Reliquiæ Vlyſipponenſes. 25. p.284

S.

SAbinus Martyr. 25. p 284
Saluius Epiſcopus 11. p.123
Sebaſtianus Martyr. 20. p.196
Septimius Martyr. 7. p.95
Seruus Dei Martyr. 13. p.140
Siſnandus Epiſcopus. 26. p.303
Spiridion Epiſcopus. 2. p.29
Sulpicius Epiſcopus. 8. p.103.178

T.

TAio Epiſcopus.29. p.337
Theodoſius Epiſcopus. 27. p.309
Theogenes Martyr. 26. p.303
Thyeſtes Epiſcopus. 3. p.55
Titus Epiſcopus. 4. p 60
Tranſlatio S. Raymundi. 7. p 95
Tranſlatio SS Eulogij,& Leocritiæ.9. p.106
Tranſlatio S.Firmini.10.13. p.110.140
Tranſlatio S. Eneconis. 18. p.183
Tranſlatio S. Agnetis. 21. p.201
Tranſlatio Reliquiarum Vlyſippon.25.p..84
Tranſlatio S.Valerij Epiſcopi.28. p.321
Tyrſus Martyr. 28. p.320

V.

VAlerius Epiſcopus. 10. 28. p.109.321
Valerius Treuirenſis. 29. p.337
Victor Martyr. 22. p.220
Victorianus Abbas. 12. p.130
Vimaraſius Epiſcopus. 26. p.303
Vincentius Leuita. 22. p.220
Vincentius Martyr. 27. p 309
Vincentius Martyr. 22. p.220
Vitalianus Martyr. 27. p.309
Viuentius Presbyter. 13. p.140
Vlyſipponenſes Reliquiæ. 25. p. 284
Voluſianus Epiſcopus. 18. p.183
Vvilulphus Epiſcopus. 26. p.303

MENSE FEBRVARIO.

A.

ETHERIVS Epiſcopus.25. p.247.
Adaucus Martyr. 7. p.70
Amandus Epiſcopus. 6. p.53
Ammonius Martyr. 14. p.119
Anacitardus Monachus. 4. p.41
Antonij Tranſlatio. 15. p.132
Aſcanius Epiſcopus. 21. p.198

B.

BEatus Presbyter. 19. p.179
Blaſius Epiſcopus. 3. p.36

C.

CÆcilius Epiſcopus. 1. p.11
Cæcilius Sedulius. 20. 24. p.239
Calamanda Virgo, & M. 5. p.46
Calocerus Epiſcopus. 11. p.95
Camillus Martyr.15. p.132
Claudia Luparia. 22. p.203
Celſi Epiſcopi Tranſlatio. 23. p.218
Cornelius Centurio. 2. p.17

D.

DAmianus Martyr. 12. p.103
Didacus Epiſcopus. 6. p.53
Dionyſius Martyr. 14. p.119
Donatus Martyr. 17. p.146

E.

ELiſabetha Virgo. 23. p.238
Eucherius Epiſcopus. 20. p.189
Eugenij Tranſlatio. 12. p.103
Eulalia Barcinonenſis. 12. p.102
Euſebius Camaldulenſis. 10. p. 87
Eutropius Epiſcopus. 17. p.146

F.

FElicianus Martyr. 2. p.17
Felicula Virgo, & M. 14. p.119
Felix Martyr 26. p.262
Felix Martyr. 3. p.36
Felix Martyr. 26. p.262
Feſtum Purificationis. 2. p.17
Feſtum fugæ in Ægyptum. 25. p.273
Florentinus Confeſſor. 23. p.217

Fortunatus

Fortunatus Martyr. 26. p.262
Fortunatus Martyr. 26. ibid.
Franciſcus Blanco Martyr. 5. p.46
Franciſcus à S. Michaële Martyr. 5. p.46
G.
GAbinus Presbyter. 19. p.179
Gonſaluus Garſia. 5. p.46
Guillelmus Eremita. 10. p.87
H.
HElladius Epiſcopus. 18. p.152
Hyppolitus Martyr. 3. p.36
I.
IRena Virgo. 21. p.197
Iulianus Martyr. 12. p.102
Iuſtus Martyr. 28. p.287
L.
LEander Epiſcopus. 27. p.273
Lucius Serenus Martyr. 23. p.217
Luparia Vidua. 22. p.203
M.
MAcharius Martyr. 28. p.287
Martha Virgo, & M. 23. p.217
Martinus Epiſcopus. 5. p.46
Martinus ab Aſcenſione. 5. p.46
Martinus Canonicus. 11. p.95
Modeſtus Martyr. 12. p.102
Montanus Epiſcopus. 23. p.217
N.
NEbridius Epiſcopus 9. p.82
Niuardus Abbas. 7. p.70
O.
ONeſimus Epiſcopus. 16. p.137
Ordonius Epiſcopus. 23. p.218
P.
PAula Barbara Virgo. 20. p.189
Paulus Epiſcopus. 8. p.77
Petrus Baptiſta Martyr. 5. p.46
Philippus à Ieſu Martyr. 5. p.46
Polycætus Martyr. 13. p.113
Polycarpus Epiſcopus. 1. p.11
Purificationis feſtiuitas. 2. p.17
Q.
QVintus Serenus. 16. p.137
R.
REuocata Virgo, & Martyr. 6. p.53
Reuocata Martyr. 6. p.53
Romanus Abbas. 28. p.287
Romulus Martyr. 17. p.146
Ruffinus Martyr. 27. p.287
S.
SAturninus Martyr. 6. p.53
Saturninus Martyr. 6. p.53
Sebaſtianus Miles M. 8. p.77
Secundinus Martyr. 17. p.146
Serenianus Epiſcopus. 1. p.11
Serenus Quintus. 16. p.137
Serenus Lucius. 23. p.217
Sergius Monachus. 24. p.239
Sorhera Virgo. & M. 10. p.87
Stephanus Abbas. 13. p.113
Symphroſius Martyr. 3. p.36
T.
TEcla Monialis. 22. p.204
Theophilus Martyr. 6. p.53
Theophilus Martyr. 6. p.53
Theophilus Martyr. 28. p.287
Theotonius Canonicus. 18. p.152
Torquatus Felix. 24. p.239
Tranſlatio brachij S. Eugenij. 12. p.102
Tranſlatio S. Antonij. 55. p.132
Tranſlatio S. Celſi. 23. p.218
V.
VAlentinus Epiſcopus. 14. p.119
Valentinus Martyr. 14. p.119
Valerius Abbas. 25. p.247
Valerius Epiſcopus. 29. p.337
Victor Martyr. 14. p.119
Victor Arcilacenſis. 26. p.262
Vitalis Martyr. 14. p.119
Z.
ZEno Martyr. 14. p.119

INDEX
COROGRAPHICVS
SANCTORVM
huius Tomi Primi.

ABVLA.
SANCTA Paula Barbata. 20. Febr. p.189
ACCIS.
S. Claudia Luparia Senatrix. 22. Febr. p.203
AMARANTVM.
S. Gundiſaluus de Amaranto. 10. Ianuar. p.109
ARCILACIS.
S. Victor Martyr. 26. Febr. p.262
ARGENTEOLA.
SS. Saturninus, Theophilus, & Reuocata MM. 6. Febr. p.53
ASTIGIS.
S. Fulgentius Epiſcopus, & Confeſſor. 8. Ian. p.103
ASTVRICA.
S. Martha V. & M. 23. Febr. p.217
S. Ordonius Epiſcopus. 23. Febr. ibid.
BARCINO.
S. Raymundus de Peñaforr. 6. Ian. p.70
Eius Tranſlatio Officij. 27. Ian. p.95
S. Theodoſius Epiſcopus. 27. Ian. p.309
S. Petrus Nolaſco. 29. Ian. p.340.
S. Eulalia V. & M. 12. Febr. p.102
BETVLO.
S. Sergius Monachus M. 24. Febr. p.259
BISOLDVNVM.
S. Concordius Presbyter, & M. 1. Ian. p.21
BRACARA.
S. Martinus Saurienſis Presbyter. 31. Ian. p.362
S. Polycarpus Epiſcopus 1. Febr. p.11
S. Serenianus Epiſcopus. 1. Febr. ibid.
BVRGIS.
S. Redigundis Monialis Præmonſtrat. 29. Ian. p.317
S. Adelelmus Monachus. 30. Ian. p.350
CÆSARAVGVSTA.
S. Iſidorus Epiſcopus & M. 2. Ian. p.29
SS. Quadraginta Martyres. 9. Ian. p.106
S. Valerius Epiſcopus & M. 10. Ian. p.109
S. Victorianus Abbas. 12. Ian. p.110
Tranſlatio S. Valerij 28. Ian. p.321
S. Taio Epiſcopus. 29. Ianu. p.137
S. Polycœtus M. 13. Febr. p.113
CALLAFVM.
S. Calamanda V. & M. 3. Febr. p.46
CANARIA.
S. Auitus Presbyter. 3. Ianuarij. p.55
CARAVIS.
S. Policœtus M. & Presbyter. 13. Febr. p.113
CARPETANIA.
S. Titus cognomento Iuſtus. 4. Ian. p.60
S. Oneſimus Diſcipulus Pauli. 16. Febr. p.137
CARTHAGO NOVA.
S. Adelhardus Geneſius. 2. Ianuar. p.30
S. Thyeſtes Epiſcopus. 3. Ianuar. p.55

S. Fulgentius Epiſcopus. 8. Ianuar. p.103
S. Clerus Diaconus, M. 14. Ian. p.148
Dedicatio Eccleſiæ. 24. Ianuar. p.271
SS. Hyppolitus Epiſcopus, Felix, & Symphronius 3. Febr. p.36
SS. Modeſtus, & Iolianus MM. 12. Febr. p.102
CASTELLVM.
S. Amandus Epiſcopus Caſtelloneuſis. 6. Febr. p.53
CAVRIA.
S. Bonifacius Epiſcopus. 8. Ianuar. p.103
CENTVM-FONTES.
S. Blaſius Epiſcop. & Martyr. 3. Febr. p.36
COENOBIA.
Spinæ apud Piniam: S. Ninardus. 7. Febr. p.70
S. Michaëlis apud Venetos: S. Euſebius. 10. Febr. p.87
Ratenſe apud Braccaros: S. Stephanus. 13. Febr. p.113
Serrateixenſe Cathaloniæ: S. Victor. 14. Febr. p.119
Collarenſe Caſtellæ. S. Antigonus. 27. Febr. p.278
COMPOSTELLA.
SS. Darius, Iulianus, Vincentius, & Socij. 27. Ian. p.309
CONCORDIA.
SS. Donatus, Secundinus, & Socij. 17. Febr. p.146
CONCHA.
S. Iulianus Epiſcopus. 28. Ian. p.328
S. Eleſmes eleemoſynarius. 30. Ianuar. p.352
CONCHA CAMPORVM
S. Tecla Monialis. 22. Febr. p.204
CONIMBRIA.
SS. Berardus, Otho, & ſocij MM. 16. Ian. p.168
S. Theothonius Prior. 18. Febr. p.152
CORDVBA.
SS. Gomeſindus, & Seruus Dei MM. 13. Ian. p.140
S. Dominicus Sarracenus, & ſocij MM. 31. Ian. p.362
DIANIVM.
SS. Luciollus, Fortunatus & ſocij 17. Ianuar. p.178
DVMIVM.
S. Martinus Epiſcopus 3. Febr. p.46
EGARA.
S. Nebridius Epiſcopus. 9. Febr. p.82
EMERITA.
S. Macra V. & M. 6. Ianuar. p.70
FRIGIA.
SS. Audaucus, & ſocij MM. 7. Febr. p.70
GALLÆCIA.
Feſtiuitas S. Quiteriæ, & Sororum. 18. Ian. p.185
GERVNDA.
S Genulphus Epiſcopus Cadurcenſ. 17. Ian. p.178
S. Inuentus, & ſocij. 22. Ian. p.220
SS. Emerus Abbas, & Candida. 27. Ian. p.309
GRANATA.
Feſtum Triumphi Fidei. 2. Ianuar. p.10
S. Cœcilius Epiſcopus & M. 1. Febr. p.11

HELENA.

Index Corograph.

HELENA.

S.Flammidianus Monachus.5 Ian. p.67
S.Nazarius Monachus.12.Ian. p.130
S.Hilarius Epiſcopus.13.Ian. p.140
S.Marcellus Papa & M.16.Ian. p.168
S.Sulpitius cognomento Pius.17.Ian. p.178

HERACLEA.

SS.Felix Epiſcopus,Fortonatus & Socij.7.Ian. p.97

HISPALIS.

S.Daphroſa Martys.4.Ianuar. p.60
S.Felix Modica V.& M.20.Ian. p.196
S.Florentius.23.Febr. p.217
S.Leander Epiſcopus.27.Febr. p.273
SS.Macharius,Iuſtus,& Socij. 28.Febr. p.287

HISPANIA.

SS.Agentus & alij Socij MM.18.Ian. p.123
S.Hiſpanus M.19.Ian. p.193
S.Sebaſtianus M 20.Ian. p.196
S.Irena Virgo.21.Febr. p.197
S.Calocetus.11.Febr. p.95
S.Euſebius Camaldulenſis.10.Febr. p.87

HYPPO.

SS.Babylas Epiſcopus,& Socij MM.24.Ian. p.271
SS.Theogenes & Socij MM.26 Ian. p.303

IACCA.

S.Paulus Epiſcopus.8.Febr. p.77

ILERDA.

S.Anaſtaſius,& Socij MM.23.Ian. p.244

ILIBERIS.

S.Cœcilius Epiſcopos & Socij MM.1.Febr. p.11
Feſtom Triumphi Fidei.2.Ian. p.30

ILICE.

S.Agathangelus M.23.Ian. p.244

ILITVRGIS.

S.Clesus Diaconns M.14.Ian. p.148

IRIAFLAVIA.

S.Luparia Regula.22.Febr. p.203

ITALICA.

S.Cornelius Centurio.2.Febr. p.17
S.Sebaſtianus Miles M 8.Febr. p.77

IVLIOBRIGA.

SS.Ananias,Petrus,& Socij MM.27.Ian. p.309

LEGIO.

S.Martinus Canonicus.11.Febr. p.95
S.Beatus Presbyter.19.Febr. p.179

MADRIDIVM.

S.Iocundus M.9.Iannarij. p.106
S.Sabinus M.25.Ian. p.284
S.Vitalianus M.27.Ian. p.309
S.Valerius Epiſcopus.29.Ian. p.357
S.Guillelmus Eremita.10 Febr. p.87
Feſtum fugæ Chriſti in Ægyptom.26.Febr. p.262

NANGASACHIVM.

S.Petrus Baptiſta,& Socij MM.5.Febr. p.46

NERTOBRIGA.

S.Eutropius Epiſcopus.17.Febr. p.146

ORETVM.

S.Spiridion Epiſcopus.2.Ian. p.29
S.Cœcilius Sedulius Epiſcop.24.Febr. p.239

ORICHIVM.

S Romanus Abbas 28.Febr. p.287

OVETVM.

Tranſlatio SS.Eulogij, & Leocritiæ.9.Ian. p.106

PALEMO.

S.Sothera V.& M.10.Febr. p.87

PAMPILONA.

Tranſlatio S.Firmini Epiſcopi.10.Ian. p.110
S.Babylas Epiſcopus.24.Ian. p.271

PATAVIVM.

Tranſlatio S.Antonij.15.Febr. p.132

PAX AVGVSTA.

S.Maurus Abbas.14.Ian. p.148
SS.Vincentius,Orontios,& Socij.22.Ian. p.220

PERPINIANVM.

S.Honoratus Epiſcopus.16 Ian. p.168

PLACENTIA.

S.Fulgentius Epiſcopus.15.Ian. p.153
S.Felicianus Martyr.2.Febr. p.17

PONS-FERRATVS.

S.Valerivs Abbas.25.Febr. p.247

RAVENNAS.

S.Calocerus Epiſcopus.11.Febr. p.95

RHODA.

SS.Dionyſius,& Ammonius.14.Febr. p.119

RVBRICATA.

S.Saluius Epiſcopus.11.Ianuar. p.123
S.Valentinus Epiſcopus.14.Febr. p.119

RVSCINO.

B.Petrus Vrſeolis.11.Ianuar. p.123

SALMANTICA.

S.Damianus Martyr.12.Febr. p.102

SAMO.

S.Quintus Serenus M.16.Febr. p.137
S.Gabinos Presbyt.M.19.Febr. p.179

SARCIMVM.

S.Eucherius Epiſcopus.20.Febr. p.189

SCALABIS.

S.Anacirardos Eremita.4.Febr. p.41

SEXI-FIRMVM.

S L.Serenus Monachus M.23.Febr. p.217

SOCVELLAMOS.

S.Valentinus Martyr.14 Febr. p.119

TARRACO.

S.Badulphus Presbyter.2.Ian. p.30
SS. Fructuoſus Epiſcopus, Augurius, & Eulogius Martyres Diaconi.21.Ianuar. p.200
S.Aſcanius Epiſcopus 21.Februar. p.198

TOLETVM.

S.Fulgentius Ruſpenſis Epiſcop.1.Ian. p.11
S.Euhinodus Monachus.9.Ian. p.105
S.Bonitus Epiſcopus.15.Ian. p.154
S.Melas Diaconus Tolet.16.Ian. p.168
S.Malcalinus Abbas.21.Ianuar. p.201
S.Ildephonſus Epiſcopus.23.Ian. p.244
Feſtum Deſcenſionis B.V.M.24.Ian. p.271
Tranſlatio S.Valerij Ep.& M.28.Ian. p.321
Tranſlatio Brachij S.Eugenij Ep.12.Febr. p.102
S.Vitalis Archipresbyter Tolet.M.14.Febr. p.129
S.Helladius Epiſcopus.18.Febr. p.152
S.Montanus Epiſcopus 23.Febr. p.217
S.Torquatus Felix Epiſcopus 24.Febr. p.239

VALENTIA.

S.Luerius Presbyter.9.Ian. p.105
S.Vincentius Leuita.22.Ian. p.220

VIANNA.

SS.Theophilus,Saturninus,& Renocata.6.Febr.p.53

VIMARANVM.

S.Torquatus Pelix Epiſcopus Braccar.34.Febr.p.239

VLYSIPPO.

Feſtum Tranſlationis Reliquiarum.25.Ian. p.284

VRSAO.

S.Arcadius Martyr.12.Ianuar. p.130

VXAMA.

B.Didacus Epiſcopus.6.Februar. p.53
B.Ætherius Epiſcopus.25.Febr. p.247
S.Fortunatus,& Felix,cum Soc.MM.26.Febr. p.262

INDEX SANCTORVM,

ET FESTORVM QVÆ IN MENSE IANVARIO continentur, per dierum curſum.

I. CIRCVMCISIO Domini. p.11
S. Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus. ibid.
S.Concordius Preſbyter. ibid.
B.Arthuagus Monachus. ibid.
II. S.Spiridion Epiſcopus Oretanus. p.29
S.Iſidorus Epiſc. Cæſaraugustanus. ibid.
S.Adelhardus Geneſius Abbas. ibid.
S.Badulphus Preſbyter. ibid.
Feſtum Exaltationis Fidei. ibid.
III. S.Auirus Preſbyter. p.55
S.Thyeſtes Epiſcopus. ibid.
IV. S.Titus cognomento Iuſtus. p.60
S.Daphroſa Martyr. ibid.
V. S.Flamidianus Monachus. p.67
VI. Epiphania Domini. p.70
S.Macra Emeritenſis V.M. ibid.
S.Raymundus Pennafort. ibid.
VII. S.Iulianus Epiſcopus. p.95
SS.Felix Ep.Ianuarius,& ſocij MM. ibid.
Tranſlatio feſtiuitatis S.Raymundi. ibid.
VIII. S.Fulgentius Epiſc.Carthagin. p.103
B.Bonifacius Ep. Cautienſ, ibid.
IX. S.Luarius Presbyter. p.105
B.Erthinodus Monachus. ibid.
S.Iocundus Martyr. ibid.
Tranſlatio SS.Eulogij & Leocritiæ M M. ibid.
SS.Quadraginta MM. Cæſaraug. ibid.
X. S.Valerius Ep.Cæſaraug. p.109
S.Gundiſaluus de Amarantho. ibid.
Tranſlatio S.Firmini Epiſcopi, ibid.
XI. SS.Agentus,& Socij MM. p.123
S.Saluius Epiſcopus. ibid.
B.Petrus de Vrſeolis. ibid.
XII. S.Arcadius Viſaonenſis M, p.130
S.Nazarius Monachus, ibid.
S.Victorianus Abbas. ibid.
XIII. S.Viuentius Presbyter. p.140
S Hilarius Epiſcopus. ibid.
SS. Gumeſindus, & Seruus Dei MM. ibid.
Tranſlatio S Firmini Epiſc. ibid.
XIV. S.Euphraſius Diſcip.S.Iacobi. p.148
S.Clarus Diaconus. ibid.
S.Clerus Diaconus. ibid.
S.Maurus Abbas. ibid.
XV. S.Fulgentius Epiſc.Carthag. p.153
S.Bonitus Epiſcopus Tolet, ibid.
XVI. S.Marcellus Papa,& Martyr. p.168
S.Melas Diaconus Toletanus. ibid.
S.Honoratus Epiſcopus. ibid.
SS.Berardus & Socij MM. ibid.
XVII. SS.Luciolus,& Socij MM. p.178
S.Genulphus Epiſcopus. ibid.
S.Sulpicius cognomento Pius. ibid.
XVIII. Feſtiuitas SS. Quiteriæ, & Sororum VV.& MM p.183
S.Voluſianus Epiſcopus. ibid.
Tranſlatio S.Eneconis Abbatis. ibid.
XIX. S.Germana V.& M. p.193
S.Hiſpanus M. ibid.
XX. S.Sebaſtianus M. p.196
S.Felix Modica V.& M. ibid.
XXI. SS Fructuoſus & Socij MM. p.200
Tranſlatio S Agnetis V.& M. ibid.
S.Malcalinus Abbas. ibid.
XXII. S.Vincentius Leuita M. 220.
SS.Vincentius.& Socij MM, ibid,
SS.Iuuentus & Socij MM. ibid.
XXIII. S.Illephonſus Epiſcopus. p.244
S.Agathangelus M. ibid.
SS.Anaſtaſius & Socij MM. ibid.
XXIV. Feſtum Deſcenſionis B.V.M. p 271
S.Babylas Epiſcopus. ibid,
Dedicasio S.E Carthaginenſis. ibid.
XXV. Tranſlatio Reliquiarum Vlyſſiponenſium. p.284
S.Sabinus Martyr Romanus. ibid,
XXVI. SS.Theogenes,& Socij MM. p.303
SS.Anſurius,& Socij Epiſcopi. ibid,
XXVII. S.Theodoſius Epiſcopus. p.309
SS.Datiuus & Socij MM. ibid.
SS.Ananias & Socij MM. ibid.
SS.Emerius,& Candida. ibid.
S.Vitalianus M.Romanus. ibid.
XXVIII. S.Tyrſus Martyr. p.320
Tranſlatio S.Valerij Ep. p.321
S.Iulianus Ep.Conchenſ. ibid.
XXIX. S.Valerius Ep.Treuirenſ. p.337
B.Taio Ep.Cæſaraug. ibid.
B.Radegundis Monialis. ibid.
S.Petrus Nolaſco Patriarcha. ibid.
XXX. S.Adelelmus Abbas. p.352
B.Eleſmes Confeſſor. ibid.
XXXI. SS. Dominicus Sarraceno, & Socij MM. p.362
B.Martinus Saurienſis Presbyter. p.362

INDEX

INDEX SANCTORVM MENSIS FEBRVARII.

I. SANCTVS Cæcilius Illiberritanus Epiſcopus. p.11
S. Polycarpus Braccarenſis Epiſcopus. ibid.
S. Setentanus Braccarenſis Epiſcopus. ibid.
II. Feſtum Purificationis V. Mariæ. p.17
S. Cornelius Centurio Italicus. ibid.
S. Felicianus Martyr. Placentiæ. ibid.
III. SS. Hyppolitus Epiſcopus, Felix, & Symphronius Martyres Carthaginenſes. p.36
S. Blaſius Epiſcopus Oretanus M. ibid.
IV. S. Anacleardus Eremita, Scalabitanus, p.41
V. S. Calamanda V. & M. Callaſi. p.46
S. Martinus Epiſcopus Dumienſis. ibid.
SS. Petrus Baptiſta, Martinus ab Aſcenſione. ibid.
Franciſcus Blanco, Philippus à Ieſu. ibid.
Gonſaluus Garſia, Franciſcus à S. Michaële & XVII. Socij apud Iappones. ibid,
VI. SS. Theophilus, Saturninus, & Reuocata Virgo Martyres Vianenſes. p.53
SS. Theophilus, Saturninus, & Reuocata Martyres Argenteolenſes. ibid.
S. Amandus Epiſcopos Caſtellaneuſis. ibid.
S. Didacus Epiſcopus Vxamenſis. ibid.
VII. SS. Adaucus, & Socij Frigienſes, p.70
S. Niuardus Abbas, Spinenſis. ibid.
VIII. S. Paulus Epiſcopus Iaccenſis. p.77
S. Sebaſtianus Miles Italicus M. ibid.
IX. S. Nebridius Epiſcopus Egarenſis. p.82
X. S. Sothera V. & M. Palemonenſis. p.87
S. Guillelmus Eremita Madridij. ibid.
S. Euſebius Camaldulenſis, Hiſpanus. ibid.
XI. S. Calocerus Epiſcopus Rauennas. p.95
S. Martinus Canonicus Legionenſis. ibid.
XII. S. Eulalia V. & M. Barcinonenſis. p.112
SS. Modeſtus, & Iulianus MM. Carthag. ibid.
S. Damianus M. Salmanticæ. ibid.
Tranſlatio brachij S. Eugenij, Tol. ibid.
XIII. S. Polyeuctus Martyr Carauienſis. p.113
S. Stephanus Abbas Reatenſis. ibid.
XIV. S. Valentinus Epiſcopus M. Rubricatæ. p.119
S. Vitalis Archipreſbyter Toletan. ibid.
SS. Zeno, & Felicula MM. Cathaloniæ. ibid,
S. Victor Martyr in Serrateix. Cathal. ibid.
SS. Dionyſius, & Ammonius MM. Rodæ. ibid.
S. Valentinus M. Rom. in Socuellamos. ibid.
XV. S. Camilli Martyria Rom. Madridij. p.132
Tranſlatio S. Antonij, Patauij. ibid.
XVI. S. Oneſimus Carpetaniæ Apoſtolus. p.137
S. Q. Serenus Samonenſis. ibid.
XVII. SS. Donatus, Secundinus, Romulus, & 86. Socij, Concordiæ. p.146
S. Eutropius Nectobrigenſis Epiſcopus. ibid.
XVIII. S. Helladius Tolet. Epiſcopus. p.152
S. Theotonius Canonicus Conimbricenſis. ibid.
XIX. S. Gabinus Preſbyter Samonenſis. p.179
S. Beatus Preſbyter Liuanienſis. ibid.
XX. S. Eucherius Epiſcopus Aurelianenſis. p.189
S. Paula Barbara Abulenſis. ibid.
S. Cæcilius Sedulius Oretanus. ibid.
XXI. S. Irena V. Hiſpana, Romæ. p.197
S. Aſcanius Epiſcopus Tarracon. ibid.
XXII. S. Luparia Primaria Irienſis. p.203
S. Claudia Luparia Senatria Accitana. ibid.
S. Tecla Monialis Conchenſis, ibid.
XXIII. S. Martha Aſturicenſis M. p.217
S. L. Serenus Monachus, & M. Sexifirml. ibid.
S. Florentius Hiſpalenſis. ibid.
S. Montanus Epiſcopus Toletan. ibid.
Tranſlatiu S. Celſi Epiſcopi Toletani. ibid.
S. Ordonius Aſturicenſis Epiſcopus. ibid,
S. Eliſabetha S. Ludouici Francorum Regis Soror. ibid.
XXIV. S. Torquatus Felix Archipreſbyt. Tolet. p.239
S. Sergius Monachus Betulone. ibid.
S. Cæcilius Sedulius Oretanus. ibid.
XXV. S. Valerius Abbas Carracetenſis. p.247
S. Ætherius Epiſcopus Vxamenſis. ibid.
XXVI. SS. Fortunatus, & Felix cum 27. Sociis Vxamæ. p.262
SS. Felix & Fortunatus Capparitani MM. ibid.
S. Victor Arcilacenſis M. ibid.
XXVII. S. Leander Epiſcopus Hiſpalenſis. p.273
Feſtum Fugæ Virginis in Ægyptum. ibid.
XXVIII. SSS. Macharius, Iuſtus, Ruphinus, & Theophilus Martyres Hiſpalenſes. p.287
S. Romanus Abbas in agro Orichienſis Portugalliæ. ibid.

APPRO

APPROBATIO DOCTORVM.

PERLVSTRAVIMVS *Anamneſim ſeu Commemorationem Sanctorum Hiſpaniæ*, editam in lucem ab Eruditiſſimo viro D D. Ioanne de Tamayo Salazar I. V. C. Ilipenſi Preſbytero, in qua Nos infrà ſcripti in Sacra facultate Pariſienſi Doctores Theologi omnia curioſiſſimè ſelecta, Eccleſiæ vtilia & orthodoxæ doctrinæ conformia iudicauimus hac die 28. Ianuarij 1651.

F. FRANCISCVS LORNET
Ordinis Prædicatorum.

F. PAVLVS LOMBARD Carmelitarum
Lugdunenſium Prior.

PERMISSIO.

VISA Doctorum Approbatione, Ego infrà ſcriptus Regio nomine non impedio, quin hic Liber à PHILIPPO BORDE, LAVRENTIO ARNAVD, & CLAVDIO RIGAVD Bibliopolis Lugdunenſibus excuſus in publicam lucem prodeat, cum defenſione, tali caſu requiſita, & ſolida. Actum Lugduni 30. Ianuarij 1651.

LORIN.

CONSENSVS.

ITA & me non diſſentiente fiat. Lugduni die 30. Ianuarij 1651.

SEVE.

ANAMNESIS,

SIVE

COMMEMORATIO SANCTORVM HISPANIÆ,

Singulis Anni diebus iuxta Kalendarij noui rationem accommodata, & digeſta.

IANVARIVS,

ANNI totius clauis, temporum ianua, & ætatum initium. De iſtius menſis origine, nomine, & cultu altum ſilentium apud Baronium in Not. ad Martyrol. Roman. Cuius (licet temerè) omiſſa ſupplere curabimus. *Ianus* igitur peruetuſtus Latinorum Rex fuit, & Princeps, pôſt in Diuos relatus, multifariam ab Ethnicis accepit cultus adorationem. Inter quas (vt cætera omittam) ipſi & Ioui vniuerſus *Annus*, Gentilium eſt vanitate conſecratus. A quo *Iano*, nomen adſumpſit *Annus*, reiecta litera I. & addita in medio litera N. ſic Guilielm. Stuch. *de Sacrif. Gent. fol.* 17. *Col.* 2. Sed cur potiùs à *Iano*, quàm à *Ioue* (quibus *Annus* ſacratus fuit) nomenclaturam ſuggillauerit *Annus*, ſciſcitaueris? Meo videri hoc in cauſa fuit. Quia licet à *Ione* cuncta fuiſſe ſomniauerit antiquitas, apud Orph. *In Hymn. ad Iouem.*

Quis Ianus?

Annus quibus conſecratus?

Anni nomen à quo?

Primus cunctorum eſt, *&* Iupiter *vltimus idem.*
Iupiter, *& caput*, *& medium eſt. Sunt ex* Ioue *cuncta.*
Iupiter, *& terræ baſis*, *& ſtellantis Olympi.*
Cunctorum Rex *eſt*, *princepſq́*, *& originis auctor.*

Attamen hoc ei attributum, propter ſupremam quâ in omnium creaturarum exordiis maieſtatem, præeſſe arbitrabantur. *Ianus*, verò apud Latinos (vt inquit Feſtus) idem, quod *Chaos*, apud Græcos. Cum ergo *Chaos*, apud ipſos, principium om-

Ianus idem, quod Chaos.

nium rerum, ita & Hominum, & Deorum originem fuiſſe ſuſpicabantur *Ianum.* Sic peruetuſtus Poëta *Septimius*, apud Terentian. & Boxhorn. *In Not. ad Quaſt. Rom. Plut. fol.* 108.

> Iane *Pater*, Iane *tuens*, *Diue biceps*, *biformis*,
> *O cate rerum Sator, ô principium Deorum,*
> *Stridula cui limina, cui cardinei tumultus,*
> *Cui reſerata mugiunt aurea clauſtra Mundi,*
> *Tibi vetus ara caluit Aborigineo Sacello.*

Ianus cur bifrons?

Hinc prodiit, vt *Ianus*, in Sacrificiorum libaminibns ante omnes, vt Deorum origo, compellaretur. Quidquid aurem (inquit Zuerius) natum, in rempore natum, pars verò temporis, *Annus: ſic ſimul & temporis*, & *Anni praſtes Ianus habebatur.*

En *Ianus*, temporum Pater, en Anni origo, & exordium. Ergo à *Iano*, primi Menſis debuit adnotari cognomen. Ideò biformen ſimnlacris inſculpſit obcæcara vetuſtas.

Forma Iani bifrontis in nummis.

Vt quid biformen? Quá verò formâ? Hanc numus à Theod. Cant. *Lib.* 2. *var. lect. c.* 23. demonſtrabit, delineatus ſic:

Cuius explicationem his verbis proſequitur: *Apud Athenaum lib.* 15. *inueni* Ianum *primum Corona inuentorem fuiſſe, primúmque tumultuarios pontes, nauigiáque inueniſſe, ac primum areum numum conſignaſſe; ideóque* bicipitis *figuram imprimi ſolitam in nummis, nauigiáque.* Aliam interpretationem adducit Mich. Maierus Hieroglyphic. Ægyptio-Græcis. *lib.* 2. *fol.* 85. *ſic:* En formam. Cauſam auſculta Noſter S. Iſidor. *lib.* 5. *Etymolog. cap.* 31. Iannarius *menſis* (inquir) à Iano *dictus, cui fuit à Gentilibus conſecratus, vel quia limen, & Ianua ſit Anni. Vnde* bifrons *idem* Ianus *pingitur: vt introitus anni, & exitus demonſtretur.* A quo *Guillielm. Stuch.* hjs verbis: *Hinc* Ianum *Ethnici finxerunt* bifrontem, *ad Anni principium, atque finem, ſiue tempus prateritum, & futurum ſignificandum.* De quo plura apud bonarum artium profeſſores.

Eanus quis, & à quo dictus?

Alij autem *Eanum* vocauere, eo quòd temporum reuolutione, eat, redeátque *Ianus*, vt ex Cornific. *lib.* 3. *Etym* & Cicer. *lib.* 2. *de Nat. Deor.* refert Macrob. *lib.* 1. *Saturnal. c.* 9. ſic: *Ianum quoque ab* eundo *dictum, quòd Mundus ſemper eat, dum in orbem voluitur, & ex ſe initium faciens, in ſe refertur. Vnde non* Ianus, *ſed* Eanus, *ab* eundo *nominatur.* Leuin. Torrent. *in Not. ad Horat. lib.* 2. *Satyr.* 6. *n.* 20. *fol.* 592. *tom.* 2. expreſſius hanc *Eani*, ſeu *Iani*, Etymologiam reſcripſit, ſic: *Nam cùm* Ianum *temporibus praeſſe crederent; tempus autem ſit menſura motus; meritò, & nomen hoc illi accommodarunt, ab* eundo *dictum, & tanquam principem quendam, à quo inciperent, & in quem deſinerent omnia, coluerunt: ille anni, & menſium, ille diei dominus habebatur, id quod à tergo, & à fronte eſſet adſpiciens:* Quod Ouid. *in Faſt.* dixit.

> Iane, *biceps* Anni, *tacitè labentis imago.*
> *Solus de Superis, quòd tua terga vides.*

Iani ſimulacra varia.

Ex hac prodiit ſententia, illud Phœnicum ſimulacrum *Iano*, adpoſitum, de quo
apud Macrobium. *d. c.* 9. ſic: *Hinc, & Phœnices in ſacris eius imaginem exprimentes*
draconem *finxerunt in orbem redactum, eandámque ſuam deuorantem, vt appareat, &*
I. *ex ſe ipſo ali, & in ſe reſolui.* Item *Ianum* depinxit antiquitas manu dextra CCC.
II. & ſiniſtra L X V. numeros tenentem. Quod eueniſſe ait Macrob. *Ad demonſtrandam*
anni dimenſionem. Nam apud antiquos digitorum varia inflexione, quos quiſque vellet numeros, facilè oſtendebat, de qua numerandi ratione extat perquàm eruditus

Venerabilis

Venerabilis Beda libellus. Sed qua forma hæc numerales in manibus imago compre-
henderet notulas, ab eruditis dubitatum inuenio. Quoſdam in hoc deceptos fatetur
Lil. Girald. *in Hiſt. Deor. Syntagm.* 4. A quo omnia (ne repetam) faciliùs deprehendes;
ſic: *Ita figuratum* Ianum *fuiſſe, vt manibus, & digitis, hoc eſt, eo numerandi ordine, qui
per articulos manus fit, ab vnitate vſque ad nonageſimum nonum, manu ſiniſtra nume-* III.
*ratur: à Centenaris verò numero dextra computatur, vt planius ex Beda, & Iſidoro,
aliiſque cognoſcimus. Non igitur* Ianum *ipſe intelligas in manus habuiſſe has Græcas nu-
merorum literas T, dextra, & ſiniſtra ξι. Sed ita compoſitis, & complicatis manuum arti-* IV.
culis, vt id ſignificaretur. Qua in re Viri alioqui eruditi quidam decepti. Suidas aliud
Iani ſimulachrum præſcripſit, in quo ipſe Deus anni in dextera manu clauem tene-
bat. *Vt* (inquit) *temporis principium, ac anni recluſorem, Ianitoremque.* De quo etiam
Torrent. Stuch. Gyrald. Roſin. & alij. Denique *Ianus* Quadriceps delineabatur, ad qua-
tuor anni tempora adumbranda, quæ Ver, Æſtas, Autumnus, & Hiems, vt inquit
Stuch. A quo *Roſin.* Antiquit. Rom. *lib.* 2. *c.* 3. qui *Iani* Quadrifontis templum inſculpſit, *Origo Ia-*
& numiſma ipſius delineauit. Alia nonnulla apud ſcriptores inueniuntur ſimulacra *nuarij à,*
Iani, Sed cum extra inſtitutum ſint, ideo lubens omitto illorum eephraſim. Nunç ad *quo?*
originem huius Menſis, Nomina, & alia ſcitu digna calamum conuertam.

De Origine ergo acturi primò ſciendum eſt, qualiter *Annus*, apud antiquos diſcri- *Martius à*
minabatur. Ad cuius comprehenſionem rei, obſeruabis, aliud apud *Romulum*, aliud *Romulo*
apud *Numam Pompilium*, Vrbis Romanæ Reges adinuentum. *Romulus*, ergo primus *1. Anni*
Anni circulum in decem Menſes digeſſit, inæquali numero dierum, de quo ad lon- *Menſis.*
gum videndus Macrob. *lib.* 1. *Saturnal. c.* 12. Qui refert Romulum Matti Parenti
primum Anni Menſem ſacraſſe; ex quo Martius dictus eſt, ideo toto ipſius Romuli
imperio, à Martio exordium recepit Annus. At ſuccedente Numa Pompilio, illico
Anni circulum imminutum conſiderans, duos adauxit anno Menſes, quos *Ianua-* *Ianuarius*
rium, & *Februarium* nominauit. Quo ordine hæc perfecerit, quibuſve diebus additis, *à Numa*
vel reiectis, apud eundem Macrobium. *lib.* 1. *c.* 13. perleges Tantùm hìc adnotatione *1. Anni*
dignum referam, quod etſi tempore *Romuli*, Menſis Martius fuerat primus Anni, hoc *Menſis.*
Numa, obliterauit, ſtatuens *Ianuarium*, ex tunc Anni exordium vocitari, primúmque *1. Ratio de*
Menſium conſignari. Cauſam requires? Plutarc. *In Quæſt. Roman. q.* 22. vt probabi- *exordio*
liorem hanc refert ſententiam, ſic: *Martium à* Romulo, *Homine bellicoſo, Martiſque* *Anni per*
cupido, & qui Martis filius putaretur, cæteris Menſibus præpoſitum eſſe. vtpotè Martis *Ianuar.*
cognominem. Numam *verò pacis ſtudioſum, & qui ciues à re bellica ad agriculturam
transferre cuperet*, Ianuario *principem locum aſſignaſſe, Ianóque magnos honores detu-* *2 Ratio.*
liſſe, vt qui ciuilis, & terræ colendæ, quàm belli fuiſſet ſtudioſior. Macrob. *lib.* 1. *Saturn.* *3. Ratio.*
c. 13. aliam adducit rationem: *Tanquam bicipitis Dei Menſem, reſpicientem ac proſpi-
cientem tranſacti Anni finem, futurique principia.* Arnob. *lib.* 3. *contra Gent.* diuerſam
aſſignat cauſam: *Quia Ianum* (ait) *cunctis antepositis in precibus, & viam vobis pan-
dere Deorum, ad audientiam creditis.* Ideo Xenoph. *lib.* 1. *Hiſt.* Q. Fab. Pict. *de Aur.
Sacul. lib.* 1. Cicer. *lib.* 1. *de Nat. Deor.* Feſt. Pomp. *lib.* 1. *Verb.* Chaos. primatum in preci-
bus Sacrificiorum meruiſſe perpetuum, ſcripſere. De huius primæ precationis ad
Ianum, libamine adeſt Martial. *lib.* 8. *epigram.* 8. dicterium:

Principium des Iane *licet velocibus annis,*
Et reuoces vultu ſæcula longa tuo.
Te primum pia turba rogent, te voce ſalutent,
Purpura te felix, te colat omnis honor.

De cuius epigrammatis emendatione videndus Radet *ad Mart. fol.* 548. vbi pro
turba in tertio carmine ſcribit *thura*. Ferè eadem retulit *lib.* 10. *epigram.* 28. Ouid.
lib. 1. *Faſt.* eam ipſam, quam *Arnobius*, retulit cauſam, ſic:

Mox ego: Cur quamuis aliorum numina placent,
Iane, *tibi primum thura, merúmque fero?*
Vt poſſis aditum per me, qui limina ſeruo.
Ad quoſcumque voles, inquit, habere Deos.

Nam cùm origo Deorum putaretur, cœli Ianitor, Anníque Princeps, & nullum faſtum, imò nefaſtum homines ſine ipſius auſpicio conſequi ſuſpicarentur diem, Deóſque ipſe in hominum auxilio demulceret, nullæque ipſorum preces in Diuorum potuerant conſpectum peruenire, abſque *Iani* Ianitoris placito; ideo & in Anni exordio Menſem primum & *Iani* nomine conſignarunt, & in libaminibus precum

4. Ratio. eius numini ſolemnia conſectarunt. Vltimam rationem, & meo videri potiorem præſcripſit Plut. *d.q.* 22. ex qua cauſam de Anni exordio tributam *Ianuario*, deprehendes. En eius verba: *Verùm hoc conſidera, an non potiùs* Numa *anni principium ſumpſerit naturæ magis accommodatum, In vniuerſum enim in his quæ circulo circumaguntur, natura nihil eſt primum, aut vltimum: Sed arbitrio hominum alius aliud temporis ſtatuit initium. Optimè verò, qui poſt Solſtitium hybernum anni exordium faciunt, quando ſol progrediendi fine facto conuertitur, & ad nos curſum reflectit: tunc enim in ipſa quoque natura conuerſio quadam fit, quæ luminis tempus auget, & tenebrarum minuit, nobiſque propius admonet principem, atque dominum vniuerſæ fluxæ naturæ.* Perbellè certè Ouid. *in Faſt.* huic adhæret rationi, ſic:

Bruma noui prima eſt, veteriſque nouiſſima Solis,
Principium capiunt Phœbus, & Annus idem.

Nomina huius menſis varia apud Nationes. Hactenus de Origine huius Menſis, nunc ad nomina, quæ à diuerſarum Gentium dialectis inſcripta cognouimus. Conſtant Felic. *in Kalend. Hiſtor.* Sacr. & Proph. *In Ianuario. fol.* 1. *& ſequent.* refert quòd apud Latinos hic Menſis vocatur *Ianuarius*. Apud Hebræos *Thebeth*, aut *Teneth*, licet qui à Martio incipere annum credunt, illum vocitent *Sebath*. A Chaldæis *Schebat*. Ab Ægyptiis, & Alexandrinis *Tubi*, aut *Tobi*. A Paleſtinis *Lyndeneus*. Ab Athenienſibus *Gamelion*, propter *Iunonem*, quam *Gameliam*, appellabant, de quo Plut. *in Connubial.* Lil. Gyrald. *Hiſt. Deor. Syntagm.* 3. *fol.* 160. Apud Ionios, & Boëtios *Lenæus, Leneonus*, ſiue *Lermeus*, erat vocatus, propter nundinas, quæ Baccho hoc menſe peragebantur, ex eo quia *Lenæus*, fuit dictus *Bacchus*, vt apud *Virgil.* & *Tibul.* videndus Lil. Gyrald. *Syntagm.* 8. *fol.* 381. *&* 395. A Cypriis cognominatur *Æſthius*, aut propter *Veſtam*, Deam Iani vxorem, aut propter nouas in nouis Magiſtratibus adſumptas veſtes. A Macedonibus *Audinæus*, ſiue *Nichionæus*. Ab Italis *Gennaro*, à Germanis *Ienner*, à Saxonibus *Hardeman*, ab Hiſpanis *Enero*, à Gallis *Ianuier*, ab Anglis *Ianuar*. Quibus abſoluitur de nominibus quæſtio. Nunc ad alia tranſeamus.

Iuno Gamelia quæ.

Bacchus Lenæus, qui?

De huiuſmodi *Kalendis*, aliquot egit *Baronius*, ſed non ad amuſſim, vt plenius errores deprehenderentur *Gentilium*. Ego verò vt ipſorum in vnum redigam vanitates, quo melius eorum agnoſcatur obſcœnitas, & *Eccleſiæ Catholicæ*, veritas elucеſcat, quidquid Romana ſomniauit in libaminibus hiſce *Kalendis* prophanitas rituum, breuiter comprehendam, vt poſt tenebras erroris, *Sanctorum* clareſcat in vitæ actæ compendio lumen. Et vt à cognitione nominis incipiamus Quid, & vnde dictæ ſint, ſeu

Kalendæ quid, & vnde? deductæ *Kalendæ*, demonſtrabimus. T. Varr. *lib.* 5. *de ling. Lat.* Sic de ipſis agit: *Primi dies Menſium nominantur* Kalendæ; *ab eo quod in diebus*, Kalentur *eius Menſis Nonæ à Pontificibus, quintanæ, an ſeptimanæ eſſent futuræ in Capitolio in Curia Kalabra.* Hunc locum obſcurum perpoliuit Macrob. *lib.* 1. *Saturnal. c.* 15. his verbis: *Priſcis ergo temporibus antequam faſti à Cn. Flauio Scriba, inuitis Patribus, in omnium notitiam proderentur, Pontifici minori hæc Prouincia delegabatur: vt nouæ* Lunæ, *primum obſeruaret adſpectum, viſamque Regi Sacrificulo nuntiaret. Itaque ſacrificio à Rege, & minore Pontifice celebrato, idem Pontifex* Kalata, *id eſt, vocata in Capitolium plebe iuxta Curiam Calabram, quæ caſæ Romuli proxima erat, quot numero dies à* Kalendis *ad Nonas ſupereſſent, pronuntiabat, & quintanas quidem, quinquies dicto verbo* καλῶ, *Septimanas repetito ſepties prædicabat. Et hunc diem, qui ex his diebus qui calarentur primus eſſet, placuit* Kalendas *vocari, à verbo* καλῶ, *quod Græcè idem eſt, ac,* voco. *Hinc, & ipſi Curiæ ad quam vocabantur* Kalabræ *nomen dictum eſt, &* Claſſi, *quod omnis in eam populus vocaretur. Ideo autem minor Pontifex numerum dierum, qui ad Nonas ſupereſſent* Kalando *prodebat, quòd poſt nouam* Lunam *oportebat Nonarum die populares, qui in agris eſſent, confluere in vrbem, accepturos cauſas feriarum à Rege ſacrarum, ſcituroſque, quid eſſet in*

eo

eo Menſe faciendum. Ex quibus agnoſces Quid, & Vnde *Kalendæ* dictæ fuerint; & hinc obiter lucem accipiet *inſcriptio* peruetuſta, quæ Romæ in domo Emin. Card. *Sacerdos* Cæſſij adſeruatur in lapide in vno cuius latere *Somnus* ſub pueri alati imagine in- *Kalator* nititur faſci, in verticefacem habenti, & hiſce verbis, apud Ian. Grut. *fol.* 304. *n.* 9. *quis?*

S O M N O
O R E S T I L I A F I L I A.

In altero marmoris latere *fatum* muliebri habitu, pede altero rotæ inſiſtit, & pro coronide hæc verba.

F A T I S
C Æ C I L I V S F E R O X F I L.

In medio adeſt inſcriptio, cuius illuſtrationem depoſcimus, quámque ad dictorum comprobationem offerimus, ſic:

Q. C Æ C I L I O. F E R O C I.
K A L A T O R I. S A C E R D O T I.
T I T I A L I V M. F L A V I A L I V M.
S T V D I O S O.
E L O Q V E N T I Æ.

Ludouic. Carr. *lib.* 3. *Antiq. lect. cap.* 4. expendens huius inſcriptionis ſenſum, ad ſeruos *Kalatores*, qui ſacrorum miniſtros fuiſſe credidit, referebat; ductus ex *Serui* *Feſti* opinione, qui de ipſis ita ſcribit: *Kalatores dicebantur ſerui ἀπὸ τῦ καλεῖν, quod* *Kalator* *eſt vocare, quia ſemper vocari poſſent ob neceſſitatem ſeruitutis.* Sed licèt ita ſit, & *quis?* hæc poſſit ſuſtineri ſententia, attamen inſcriptio non de *ſeruo* quolibet intelligenda crederem, ſed de illis *Pontificibus minoribus*, quos agnoſcunt *Varro*, & *Macrobius*, qui Kalando prodebant numerum dierum, qui ad nonas ſupereſſent; idéóque in marmore *Q. Cæcilius Ferox Kalator Sacerdos* nuncupatur. De quo Sacerdotio mentio eſt apud *Sueton. de Clar. Grammat. cap.* 12. *verſ.* verba faciens de *Cornelio Epicando Kalatorem Sacerdotio Augurali vocitat*, licèt L. Corn. Syllæ *libertum* appellet; Quibus ſic intellectis, ad faſtos *Kalend. Iannar.* pergo.

Primò omnes *Kalendæ* anni *Iunonis* tutelæ ſubmittebantur, ideò hæc dies ſacra apud Romanos, cauſam appinxit Plut. *quæſt. Rom.* 76. Quia cùm Iupiter, inſtar ſolis ſit, Iuno verò ad Lunæ ſpeciem credatur, & Kalendas Luna conficiat, ideo Iu- *Kalendæ* noni ſacras fuiſſe fatetur Gentilitas. In huius rationis comprobationem plura in la- *Iunoni ſa-* pidum monumentis, Poëtarum commentis diſcerpere, & diſcerpta colligere pote- *cræ, &* rit antiquitatum cupidus, quæ ne longius diuertar, remiſſionibus contentus euadam. *quare.* De Monumentis adeat Ian. Grut. *tit. de Diis, Deabuſque in Iuno.* & Boxhorn. *in not. ad quæſt. Rom. Plut. fol.* 134. & 135. vbi adeſt monumentum inter inſcriptiones Romanas, quo, quibus Diis Menſium tutela erat commiſſa, comperies. Cuius copiam, quia ad noſtri præſentis inſtituti comprobationem, & ad futuri in reliquis menſibus illuſtrationem ſpectat, hic excribimus.

TVTELA MENSIVM

IANVARI.	IVNO.
FEBRVARI.	NEPTVNVS.
MARTII.	MINERVA.
APRILIS.	VENVS.
MAI.	APPOLLO.
IVNI.	MERCVRIVS.
IVLI.	IVPITER.
AVGVSTI.	CERES.
SEPTEMB.	VOLCANVS.
OCTOBRIS.	MARS.
NOVEMB.	DIANA.
DECEMB.	VESTA.

Et licet in hac inſcriptione vnuſquiſque ſingulariter menſis ſingulis ſubiiciatur Diis, & in eorum tutela deſcribatur, attamen IVNO generaliter, vniuſcuiuſque menſis *Kalendis* præeſſe fatebantur Antiqui. De Poëtis, Ouid. *lib. 1. Faſt.* Stuch. *de Sacrif. Gent. fol.* 18. Lil. Gyrald. Roſin. & alij. Nunc ad propria, quæ hiſce *Kalendis* à Romanis agebantur, quæque notatione digna comperiuntur, deſcribamus.

I. *Artes, & opera inchoabantur.* Hoc die inchoabant omne operis, & artis genus, nam quicunque opus, aut artem aliquam exercebat, & ſi leui munuſculo, hoc die aliquid libare tenebatur, auſpicij cauſa, ex quo hic Auſpicalis vocitabatur dies, ſic Plin. Secund. in Panegyr. ad Traian. *Illum tamen primum Conſulatus tui* auſpicalem *diem tacitus præterire nullo modo poſſum, quo tu ſolus omnium conſecratus es, vt quod tempus anteà incipientibus tantummodo rebus aptum eſſe videbatur, tunc primum potuerit ſufficere peragendis.* Pulchrè Ouidius. *lib. 1. Faſt.*

Poſtea mirabar, cur non ſine litibus eſſet
Prima dies: Cauſam percipe, Ianus *ait.*
Tempora commiſſi naſcentia rebus agendis,
Tertius ab auſpicio ne foret annus iners.
Quiſque ſuas artes ob idem delibat agendo,
Nec pluſquam ſolitum teſtificatur opus.

De quo videndus *D. Carol. Neapolit.* in hunc locum verb. *Quiſque ſuas artes. num.* 59. *fol.* 12. Sed elegantius *Iulian. Apoſt. Orat.* 3. ſic: *Quis non inſtaurando artem ſuam Kal. Ian. vt nefaſtus non ſit annus, ſolers induſtriuſque ſe libamine auſpicato præbet?* Multa Roſſin. *lib. 4. ant. Rom. cap.* 5.

II. *Conſulum ſacrificia, & quæ?* Deſignati Conſules exercitium inibant, in Capitolium comitante populo conſcendebant, & *Ioui* iniuges iuuencos mactabant. Ex quo hic dies apud Romanos ſolemnis fuit. Lil. Gyral. de Diis Gentium. *Syntagm.* 17. ſic: *Sed & principio Anni* Coss. *iniuges iuuencos mactabant, cum Conſulatum inibant.* Eandem Ouid. *lib. 1. Faſt.*

Cernis odoratis vt luceat ignibus æther?
Et ſonet accenſis ſpica Ciliſſa focis?
Flamma nitore ſuo templorum verberat aurum,
Et tremulum ſumma ſpargit in æde iubar.
Veſtibus intactis Tarpeias itur in arces,
Et populus feſto concolor ipſe ſuo eſt.
Iamque noui præeunt faſces, noua purpura fulget,
Et noua conſpicuum pondera ſentit ebur.
Colla rudes operum præbent ferienda iuuenci,
Quos aluit campis herba Faliſca ſuis,
Salue feſta dies, meliórque reuertere ſemper,
A populo rerum digna potente coli.

Quo in loco D. Carol. de Neapol. *num.* 32. *fol.* 7. aſſerit: *Kalendæ Ianuariæ dies totius anni celebrior nouo Magiſtratu, nouis munuſculis, tot ſuperſtitionibus.* Ioan Roſin. *lib. 4. Antiq. Rom. cap.* 5. *Hoc eodem die deſignati Conſules erant, Conſulatum inibant, & comitati frequenti populo aſcendebant in Capitolium, & Ioui Opt. Max. iniuges iuuencos mactabant, multáque odorem facientia in templis, & pro foribus templi cremabantur.* De quo etiam Ouid. *lib. 4. de Pont. eleg.* 4.

Cernere iam videor rumpi penè atria turba,
Et populum lædi deficiente loco;

Templáque

Templáque Tarpeiæ primùm tibi ſedis adiri,
Et fieri faciles in tua vota Deos:
Colla boues niueos certa præbere ſecuri,
Quos aluit campis herba Faliſca ſuis.

III. *Precationum inter amicos origo.*

De harum precationum, in deſignatione *Conſulum Kalend. Ianuarij*, notitia videndus Auſon. *num.* 371. *apud Vinet. Edyl.* 8. *apud Scalig.* & vterque in not.

Hoc die amici mutua amoris cohærentia ſibimetipſis precationum nexibus ominabantur. Quod apud Noſtros *Dar, o embiar los buenos años* vbique receptum eſt. De quo *Herodian. & Plin.* ſic: *Qui primum incipientis* anni *diem lætis precationibus inuicem fauſtum ominamur*. Ouid. *l.* 1. *Faſt.*

At cur læta tuis dicuntur verba Kalendis?
Et damus alternas, accipimúſque preces?

Ad Annum adeſt precatio Auſonij. *num.* 374. *apud Vinet. Edyl.* 9. *apud Scalig.* in qua de Conſulatu felicia auſpicatur primordia, hiſce carminibus.

Anne bonis cœpte auſpiciis, felicia cernis
Conſulis Auſonij primordia. Prome coruſcum
Sol æterne caput: ſolitóque illuſtrior, almo
Lumine, purpureum iubar exere lucis Eoæ.
Anne Pater rerum, quas Iani menſe bifrontis
Voluis in hibernum, glaciali fine, Decembrem,
Anne veni, & feſtum veteris nouus aſpice Iani.

Plura de hiſce humanitatis, & curialitatum aulicarum cæremoniis, paſſim apud humanarum ſiue, vt aiunt, bonarum literarum ſcriptores, reperies.

IV. *Stipes, ſiue ſtrena hoc die, quid?*

Hiſce Kalendis *ſtrenæ*, ſiue *munuſcula* contubernales, & amici ſibi inuicem mittebant, in amoris recognitionem. Erat enim hoc *Strenarum* donarium, vt inquit *Feſtus*, munus quod *Kalend. Ian.* ominis boni gratia, dabatur, licet *Nonius* à ſtrenuitate nomen deducat. Quod *munuſculum* item vocitabatur *ſtips*. Vt colligitur ex Suet. in Caligula, *cap.* 42. ſic: *Edixit &* ſtrenas *ineunte anno ſe recepturum, ſtetíſque in veſtibulo ædium Kalend. Ianuar. ad captandas* ſtipes, *quas plenis ante eum manibus, ac ſinu omnis generis turba fundebat*. De quo etiam in Auguſt. *cap.* 57. adeſt veſtigium, ſic. *Omnes ordines in lacum* Curtij *quotannis ex voto pro ſalute eius* ſtipem *iaciebant, Kalend. quę Ianuar.* ſtrenam *in Capitolio, etiam abſenti*. Quo loco Torrent. *in not. fol.* 110. hanc excripſit inſcriptionem.

IMP. D. F. AVG. PONT. MAX. IMP. XIII.
COS. XI. TRIB. POT. XV. EX STIPE QVAM
POP. ROM.
ANNO NOVO ABSENTI CONTVLIT
NER. CLAVD. DRVS. Q. QVINCTIO CRISP.
COSS. VOLCANO.

Hæc ſtrenarum Xeniola, quæ apud noſtros *Aguinaldo* interpretantur, taliter apud Cæſares Romæ in pretio habita fuere, vt penè commercij locum obtinuiſſe, & honoris ſymbolum aucupaſſe alia licet ſemifracta demonſtret marmoris epigraphe apud Carol. Neapol. *lib.* 1. *Faſt. fol.* 14. *num.* 68.

COS. XI.
EX STIPE QVAM. PO.
KALENDIS. IANVAR.
C. MARCIO CENSORINO. C. ASINIO GALLO. COS.

Earum meminit Ouid. *lib.* 1. *Faſt.* inquiens potiſſimùm fuiſſe *caricas*, *cariotides*, & *mella* quæ mittebantur, vt dulces dies anni, à dulcibus Xeniolis auſpicarentur: en verba:

> *Quid vult palma ſibi, rugoſáque* carica, *dixi*;
> *Et data ſub niueo condita* mella *cado*?
> *Omen, ait, cauſa eſt, vt res ſapor ille ſequatur,*
> *Et pergat cœptum, dulcis, vt annus iter.*
> *Dulcia cur dentur, video*: ſtipis *adiice cauſam,*
> *Pars mihi de feſto ne labet vlla tuo.*

Carica, quid?

Iulian. Imperat. Apoſtar. *Epiſt.* 24. *ad Serapion. fol.* 201. de his munuſculis *caricis* loquitur, ſic: *Alij aliis laudationes mittere ſolent; at ego tibi* caricas *noſtrates oblongas centum mitto, quas tanquam ſignum iucundum ſuauium epularum accipies.* Tertullian. *libr. de Idololatr.* ſic: *Etiam* ſtrenæ *captandæ, & ſeptimontium, & brumæ, & caræ cognationis Honoraria exigenda omnia.* Iuſt. Rytquius *de Capitol. cap.* 1. *Eo die Romani, vt pote ominatiore (quod* Kalendis Iani, *& Martij factitatum) ſibi mutuo xeniola, &* ſtrenas *miſſitabant.* Quarum ſtrenarum, ſiue ſtipium origo *T. Tatio* Regi à Symmacho tribuitur, eo quòd verbenas è luco *Streniæ Deæ* extraxerit, ſignificans ſtrennis, viris iſtas deberi, vt inquit Roſin. *dict. lib.* 4. *cap.* 5. Marth. Rad. in Prælud. *lib.* 13. *fol.* 841. ad Martial. latiori periodo, ſic: *Xeniorum genus aliud eſt, quod* ſtrenas *vocant à* Strenia Dea: *mittebantur ſtrenæ* Kalend. Ianuar. *ad annum feliciter auſpicandum, auctore Tatio Sabino in regno ſocio, qui verbenas felicis arboris, olim è luco* Streniæ Deæ *decerptas, primus accepiſſe legitur, meriti pretij argumento, quod ſtrenuorum virorum virtuti dabatur.* Poſt, huius xenioli conſuetudinem tanto recepit P. R. plauſu, vt non ſolum inter priuatos, ſed etiam ad Patritios, Equitéſque, imo ad ipſos peruenerit Imperatores. Qui tantundem *ſtrenæ* nomine, aut *duplum* rependebant, vt ex Torrent. ad Suet. *in Tib. c.* 34. *fol.* 170. colliges. Quo loco comperies *Tiberium* ſtrenarum commercium *vltra Kalendas Ianuarij* prohibuiſſe. Quod ex Dione *lib.* 57. colligitur: *Tiberius* (inquit) ſtrenam *à quibuſdam oblatam, non accepit, eaque de re edictum propoſuit.* Denique *Claudius* huiuſmodi miſſitationes ſtipium edicti firmitate obliterauit, vt ex ipſo apparet Dione *lib.* 60. ſic: *Nam* ſtrenarum *oblationem ſub Auguſto, & Caio vſurpatam, edicto ſuſtulit.* Vvolfgang. de Rep. Rom. *lib.* 10. *cap.* 9.

Symmach. lib. 10. *ep.* 20. *&* 28.

Strenia Dea.

Strenas Imperatores in duplum rependebant.

V. Hic dies feſtus erat, *Ianóque* ſacra fiebant, cui in *libo*, & *mola*, & adhuc in *thure*, & *mero*, ſuperſtitioſis ritibus immolabant. Primò in LIBO litabatur. Huius ſacrificij genus ex *farre*, & *melle* fiebat, vt probat *Stuch. de Sacrif. Gentil. fol.* 50. Quod verò *Iano* libabatur, *Iannal* vocitauere, vt inquit *Feſtus*, & *Lil. Gyrald. Syntagm.* 17. ſic: *Iano ſacra fiebant ex libo, quod ab eo* Iannal *antiqui dicebant, erat enim placenta genus.* Aut ex *farre*, & *ſale*. Ouid. *lib.* 1. *Faſt.*

Iani feſtiuitas & libamina.

Iannal quid?

Libum quid?

Ex farre, & ſale.

> *Inde vocor* Ianus: *Cui cum Cereale Sacerdos*
> *Imponit* libum, farráque *mixta* ſale.

Ex farre, & melle.

Vocat *Cereale*, tanquam confectum Cerere, id eſt pane. Frequens hæc panis acceptio, & Cereris conuerſio. De *farre*, & *melle* in libo, *Tibull. lib.* 1. *eleg.* 7.

> *Sic venias hodierne: tibi nam thuris honores*
> *Liba, & Mopſopiæ dulcia mella feram.*

Sic legendum: Nam *mella Mopſopia*, eadem, quæ *Attica*. Mopſopius enim Rex Atticæ fuit, à quo (vt apud *Strabon. lib.* 9. *Geograph.*) hæc *Mopſopia* dicta eſt Prouincia. Elegantius idem *Tib.* de Libo *ex melle lib.* 1. *Eleg. vlt.*

Atque

Atque aliquis, voti compos, liba ipſe ferebat,
Póſtque comes purum filia parua fauum.

Horat. *lib.* 1. *epiſt.* 10. *verſ.* 10. *ibidémque Torrent. fol.* 667. Ioann. Vveitz. *Obſeruat. ad Petron. pag.* 14. *verſ.* 2. *Satyr. fol.* 190. *tom.* 3. Buleng. *de Conuiu. c.* 53. Ex Athæn. *Dinoſoph. lib.* 3. *cap.* 21. *in fin.* & aliis quam plurimis multa de *Libo* excerpſere. Secundò in MOLA libabatur. Hoc ſacrificij genus, *ex ſale*, & *farre* conficiebatur, ideò *Mola ſalſa* nomen accepit. Propria pauperum oblatio,

Mola ſalſa, quæ? Immolatio à quo dicta?

Et mola ſalſa litant, qui non habent thura.

Ab ea *Immolatio* dicitur, id eſt, hoſtiæ conſecratio, nihílque propriè erat aliud, quam molæ in caput victimæ infuſio, ſiue collocatio, vt inquit *Plin. lib.* 3. *cap.* 7. Far, & ſal apud Romanos huius erat libaminis materia, quam apud Græcos hordeum ſale inſperſum conſtituebat. Elegans locus Euſtath. *ἰλιάδ. α.* ſic: *Veteres in ſuis ſacris οὐλοχύτας, ſiue ὀλοχύτας, ordeum hoc, ſiue hordeum*, ſale *συγχεόμενον commixtum ſemper præmittebant: vt hoc ipſo Deorum erga homines benignitatem in frugum inuentione (inter quas* ordeum *primùm fuiſſe traditur: quam ob cauſam κριτὴ Græcis dictum eſt ἀπὸ τῦ ὀγκρίνειν, quoniam manſuetiore victu homines vſi, à belluina quoque natura ſenſim ſegregati fuere) & Reipublica conſtitutione (cuius ſymbolum eſt* Sal, *quoniam ſicuti, ex variis gutulis, vna* ſalis *mica ſolida, victus quotidiani condimentum naſcitur: ita etiam ex multis ciuibus, quos manſuetior vita cultus in vnum, frugum inuentarum beneficio, reduxit, vna ciuitas, & Reſpublica oritur) ob oculos ponerent, & ſuam quoque gratitudinem teſtarentur; atque ita tum beneficiorum recordatione, tum gratiarum actione Deorum beneuolentiam porrò ſibi compararent. Præmiſſis hiſce molis preces ſubiungebant, & ſacrificia peragebant.* Ergo *mola ſalſa* vtebantur veteres *Sabini* etiam Magno *Iano*, & cæteris Diis, cauſam ipſe bifrons aperit apud Ouid. *lib.* 1. *Faſt.*

Materia Mola Salſa Quæ apud Græcos?

Cauſa huius parſimonia in libamine apud antiquos.

Antè, Deos homini, quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica ſalis.
Nondum pertulerat lacrymatas cortice myrrhas,
Acta per aquoreas hoſpita nauis aquas.
Thure nec Euphrates, nec miſerat India coſtum:
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos, herba contenta Sabinis:
Et non exiguo laurus aduſta ſono.
Si quis erat, factis prati de flore coronis,
Qui poſſet violas addere, diues erat.

Et ne tantæ vetuſtatis oblatio obliteraretur, *molam ſalſam* ſuperſtitioſa Roma ſeruauit. Quot diuinationes in huius *ſalſa mola* libamine fieri ſolerent, qui velit addiſcere, adeat *Stuch. de Sacrif. Gentil. fol.* 98. & 99. & plures alios paſſim. Tertiò THVRE, & MERO etiam Patri *Iano* litabatur. *Ouid. d. lib.* 1. *Faſt.*

Diuinationes in libaminibus ſalſa Mola.

Mox ego: Cur, quamuis aliorum numina placem,
Iane tibi primum thura merúmque *fero?*

Fuit ergo in libaminibus tale commercium inter *thus*, & *merum*, vt pænè ſacrilegij crimine notabatur ſacrificulus, qui eorum ſeiungeret materias, vt ex *Arnobio* refert *Angel. Polit. cent.* 1. *cap.* 26. Ideo *Iano* conceſſo vino, & thus à fortiori erat propinandum. Formam ſacrificandi *Iano* ſtrue, & mero, refert *Cato de Re Ruſt. cap.* 133. vt eſſet propitius liberis, domui, & familiæ, his vocibus: *Iane*

Thus, & Merum conſocij in ſacrificiis.

Formula in deprecationibus ad Ianum.

Pater te hac ſtrue commouenda bonas preces te precor, vt ſies volens propitius mihi, liberiſque meis, domo, familiaque mea, Mactus hoc ferto. Poſtea vinum *Iano* dato, ſic deprecatio: *Iane Pater vti te ſtrue commouenda bonas preces bene precatus ſum, eiuſdem rei ergo macte* vino *inferiori eſto.* De vini libamine Iuuenal. *Satyr. 6. verſ. 383.*

Quædam de numero Lamiarum, ac nominis Appi
Et farre, & Vino Ianum, Veſtámque rogabat.

Contra tot ſuperſtitionis ceremonias inuehit *Arnobius*, apud quem, quam plura non contemnenda, imò laudanda comperiet ſuperſtitionum huiuſmodi euerſor.

VI. *Dedicatio Templorum Iouis, & Æſculapij.*

Hoc ipſo die, duplicem Ioui, & Æſculapio templorum in *Inſula Tyberina* dedicationem coluit vetuſtas. *Ioui* hæc dedicatio facta fuit à *Seruilio II.* VIRO, vt innuit *T. Liu. lib.* 34. ſic: *In Inſula* Iouis *ædem* C. Seruilius *Duumuir dedicauit, vota erat VI. annis antè Gallico bello ab L. Fuluio Purpureone Prætore, ab eodem poſtea Conſule locata.* Quod fuiſſe creditur anno V. C. Secundum *Carol. Neapol. fol.* 22. DLVII. De hoc templo *Iouis* adeſt memoria apud *P. Vict. region.* 14. apud *Panuin. de vrb. Rom. fol.* 249. Lil. Gyrald. *Syntagm.* 17. *fol.* 651. De *Æſculapio* Romani multa, credidere, ideò templum *Romæ in Inſula Tyberina* reperio, Gyrald. *diſt. Syntagm.* 17. ſic: *Æſculapium Romani in Inſula* Tyberina *repoſuerunt, quod ægroti maximè aqua indigeant.* Huius templi dedicationem factam fuiſſe credebatur, propter peſtilentis ægritudinis epidemiam ſedandam, proclamantibus *Sibyllinis Oraculis*, vt refert *T. Liu. lib* 10. ſic: *Æſculapium ab Epidauro Romam accerſendum: neque eo anno, quia bello occupati Conſules erant, quidquam de ea re actum, præterquam quod vnum diem* Æſculapio *ſupplicatio habita eſt.* Epitom. Liuij. *lib.* 11. ſic: *Cum ciuitas peſtilentia laboraret, miſſis legatis, vt* Æſculapij *ſignum Romam ab Epidauro transferrent: anguem, qui ſe in Nauem eorum contulerat, in quo ipſum numen eſſe conſtabat, deportauere: eóque* Inſulam Tyberis *egreſſo, eodem loco ſedes Æſculapij conſtituta eſt.* Vtriuſque, & templi, & dedicationis hoc die mentio eſt apud *Ouid. lib. 1. Faſt.*

De Iouis, & Æſculapij templis in Inſula Tyberina.

Quod tamen ex ipſis licuit mihi diſcere Faſtis
Sacrauere Patres hac duo templa die.
Accepit Phœbo Nymphâque Coronide natum
Inſula, diuiduâ quam premit amnis aquâ.
Iupiter in parte eſt: cepit locus vnus vtrumque:
Iunctáque ſunt magno templa nepotis, auo.

VII. *Kal. Ian. nefas erat aliquem ſupplicio afficere.*

Marlian. *de Antiquit. Roman. lib.* 7. *cap.* 6. ſic: *Hæc* (Inſula Tyberina) *olim Lycaonia dicta:* Æſculapio, *cuius ſimulacrum ex* Epidauro *in eam aduectum, ſacra eſt.* Ioui *item templum in ea eſt, à C. Seruilio Duumviro dedicatum à L. Furio annis ſex antè, bello Gallico vota. In ea* Inſula propter Æſculapium *in agris ægri ponebantur. Et propter eiuſdem Dei templum erat νοσοκομεῖον, id eſt ægrotorum ſanandorum locus: quòd hic Deus medicinæ inuentor, cultorque eſſet.* Guillelm. Guoleuæus. *in obſeruat. Liuian. lib.* 10. *§. fin.*

VIII. *Eo die varias induti formulas curſitabant Romani.*

Hiſce Kalendis, nulliter ad ſupplicij horridam vindicationem locus permittebatur, quia dies tantæ ſolemnitatis huiuſmodi non patiebatur vindictam. Macrob. lib 1. Saturn. cap. 10. *Pœnas à nocente iiſdem diebus exigere, piaculare eſt.* Suet. *in Tiber. cap.* 61. vbi *Torrent. fol.* 186. ſic: *At qui diem* Kal. Ian. *Romani lætiſſimum agebant, eúmque ſupplicio funeſtare, nefas erat.*

Denique hoc eodem die variis induti Gentiles formulis per vrbis plateas, & circos debacchabantur: ita *S. Aſter. ſerm. in Kal. Ianuar. Miles* (inquit) *mulieris formam aſſumens, animo leoninus, & cum armis aſpectu admirabilis, tunicam ad talos dimittit, pectus zona circumcingit, indumento muliebri vtitur, & crobylum capiti imponit.* Quod comprobat *S. Iſidor. Noſter lib. 1. de Eccleſ Officiis. c.* 40. ſic: *Alij fœmineo geſtu demutati virilem vultum effœminant.* S. Petr. Chryſol *ſerm.* 155. hiſce verbis:

verbis: *Similitudinem perdiderunt Chriſti, exuti ſunt indumentum, qui ſe ſimulacrum formis ſacrilegis formauerunt.* S. Maxim. Taurinenſ. *hom. huius dici*, ſic: *Nunquid vniuerſa ibi falſa ſunt, & inſana; cum ſe à Deo formati homines, aut in pecudes, aut in feras, aut in portenta transformant.* S. Auguſt. *in eod. ſerm.* & Concil. Turonenſ. *cap.* 17. cuius verba poſtea dabimus.

Abhinc lucem accipiet obſcurus locus *Concilij Antiſiodorenſis can.* 1. Quo hæc præſcribitur prohibitio: *Non liceat Kalend. Iannar. vitula, & Ceruolo facere.* A quo deſumptum eſt monitorium Canonis Pœnitentialis Romani, *apud Halitgar. lib. 6. cap. 6.* in quo hæc ſunt verba: *Si quis in* Kal. Ian. *quod multi faciunt, & in ceruolo ducit, aut in vitula vadit tres annos pæniteat.* Burchard. *lib. 19. cap.* 5. huius meminit ſuperſtitionis, ſic: *Feciſti aliquid tale, quod Pagani fecerunt, & adhuc faciunt in* Kalend. Ianuarij *in ceruolo, & vitula? Si feciſti triginta dies in pane, & aqua pæniteas.* Cuius prohibitionis eſſentia in eo erat, nam cum homines *Kalendis Ianuarij* ferarum, & pecudum formis aſſumptis, huc, & illuc petulantius diſcurſitantes, Ethnicorum ritus conſeruaſſent, vt penitus hæc tolleretur ſuperſtitioſa conſuetudo à SS. Patribus, & Conciliis prohibita eſt. *S. Pacianus Noſter Epiſcopus Barcinonenſis, in Paraneſ. ad pœnit* ſic: *Hoc etiam puto proximè Ceruulus ille profecit, vt eo diligentior fieret, quo impreſſiùs notabatur; & tota illa reprehenſio expreſſi, ac ſæpe repetiti non compreſſiſſe videretur, ſed erudiſſe luxuriam: me miſerum! quid ego facinoris admiſi? Puto neſcierant Ceruulum facere, niſi illis reprehendendo monſtraſſem.* Qui plura de hoc deſiderat, adeat Sirmond. *in Not. ad Concil. Antiſiodorenſ.* Hugon. Menard. *in Not. ad Sacram. S. Greg. fol.* 252. & *in Not. ad Regul. S. Bened. tom.* 2. *lib.* 50. §. 13. §. 4. *fol.* 745. & 747. Quibus explanatis de Ethnicorum vanis ritibus, fœdis ſuperſtitionibus, & abominandis feſtis, & faſtis, nunc (vt oppoſita veritate fidei, iuxta infidelium Gentilium delirium hoc confundatur, illa elucescat) ad faſtos Catholicos deueniamus.

Vitula, & Ceruolo facere quid?

KALEND. IANVAR.

DIES I.

A. *Circumciſio Domini Noſtri* Iesv Christi, *& Octaua Natiuitatis illius, à pluribus ſæculis in Hiſpania cultu debito venerata.*

B. *S. Fulgentius Epiſcopus Ruſpenſis, Origine Hiſpanus, ex vrbe Toleto oriundus, Africam cum Parentibus traiiciens, Græcis, & Latinis literis eruditus, Monachus factus, poſt innumeras pro fide Catholica perſecutiones, exilia, demum Confeſſor illuſtris in pace quieuit.*

C. *Spoleti in Italia paſſio Sancti Concordij Presbyteri, qui à Torquato Thuſciæ Comite martyrium conſummauit. Cuius ſanctum corpus in Cœnobio Sancti Petri Biſulduni, in Diœceſi Gerundenſi honorificè adſeruatur.*

D. In

D. *In Regali Gothorum Monaſterio S. P. Auguſtino tunc dicato iuxta Toleti Imperialis vrbis ditionem, quod adhuc Siſla nomine circumfertur, depoſitio B. Arthurgi ipſius Cænobÿ alumni, qui viuens ſanctitate floruit, & Dei zelo feruuit, tandem miraculis clarus obdormiuit in Domino.*

NOTÆ

A CIRCVMCISIO Domini. De huius myſterij celebritate agunt pænè omnes, qui per anni circulum acta, vitas, miracula, ſiue martyrologicè, ſiue menologicè, aut priuatim Sanctorum ſcriptitarunt, vt videre eſt apud Hieronymum, Bedam, Vſuardum, Not-Ketum, Rabanum, Adonem, Equilinum, Maurolicum, Peregrinis, Felicium, Vvandelbertum, Galeſinum, Baronium, Suaſſaium, Surium, Graſſium, Bachot, & Mantuanum. Ex noſtris Truxillum, Marieram, Æmilianum, Sanctorum, Villegam, Cayraſcum, Vegam, & Ribadeneyra in ſuis floribus Sanctorum, Bollandum in Opere laborioſo de actis omnium Sanctorum; denique apud SS. PP. in ſermonibus, & homiliis. Triplex hoc die feſtiuitas ſub vno textus inuolucro conſpicitur. I. Domini Circuncisio. II. Nominis IESV appoſitio. III. Natalis ipſius Octaua. Olim hæc totam in ſe arripuit feſtiuitatem, vt inquit Baron. in Not. ad hunc diem litt. C. Prima hodie nomen totius feſti percipit; ſecunda vero in ipſo Circumciſionis inuoluitur ſymbolo. De vnaquaque aliquod in medium proferemus, vt plenius ad inſtitutum pergamus. Apagè lectorem intentum volo, vt in hiſce vniuerſalibus Eccleſiæ faſtis quidquid ex Hiſpanis Patribus depromere ad ipſorum potuero elucidationem extraheréque, protinus lubenter adducam, vt ipſis hæc Hiſpanica illuſtretur anamneſis.

Circumciſio quid? Eiúſque antiquitas. Igitur vt à Circumciſionis feſtiuitate exordiamur, quid Circumciſio ſit, & quam antiqua fuerit repetemus. Venerab. P. F. Ludouicus Granatenſis (cuius opera eius exprimunt ſanctitatem, quæque vix aliqua ſubeſt natio, quæ ex Hiſpano in ſuum non traduxerit idioma) Hiſpanus; loquens de Circumciſione, aſſerit, quod cùm Summus ille cæli, terræque Dominus peculiarem quemdam in hoc mundo ſibi populum deligere ſtatuiſſet, à quo ſingulari quadam religione, & pietate coleretur, cuiuſque ille maximam curam, & prouidentiam gereret: voluit cum eo percuſſo fœdere, amicitiam copulare. Huius autem pacti ſignum, ac veluti monimentum æternum fuit Circumciſio, qua nihil ſolemnius antiqua celebrauit inter veteris teſtamenti ſacramenta, Religio. Cuius ritus formula ipſa antiquior fuit lege, vt potè que non Moyſi, ſed Abrahæ CCCC. ante legem latam, annis data fuit.

Cauſa inſtitutionis. Cauſam huius ceremoniæ (extra fœdus) eam fuiſſe perhibetur: Quia cùm Dominus ſummam pacem, & vnitatem in hoc populo vigere voluiſſet, ſtatuit, vt tota hæc gens ab vno ſtipite prodiret; quatenus ſe ſe mutuò tamquam germani fratres perpetua charitate diligerent; ſicque Religionis vnitatem, & pacem, tùm communis neceſſitudinis, tùm naturæ vinculum inſolubiliter adſtringeret. *Abraham credentium Pater, & quare?* Fuit autem perordinatus hic ſtipes, communiſque omnium parens, Abraham Patriarcha. Et licèt alios ante ipſum Deus habuerit amicos, cum nullo tamen eorum, pari ſolemnitate, & Religione, qua cum Abraham fœdus pepigit. Qui propterea *credentium omnium Pater* appellatur: quia primus omnium hac ſingulari ratione ad vnius veri Dei cultum vocatus eſt, cuius deinde cæteri fideles iugiter ſunt ſecuti fidem, & Religionem. Hæc ergo Circumciſio, quæ in Abrahæ carne extabat filiorum, à cæteriſque gentibus ſeparatos, ad Dei populum pertinere eos declarabat, nec fœdus ipſum nec pactum ſanè erat quamuis ſcriptum ſit: Et erit pactum meum in carne veſtra,

veſtra, ſed pacti huius cnm Deo initi, ſymbolum; vt porè Paul. ad Rom. 4. diſſerit: De quo videndi S. Cyprian. in ſerm. Circumciſ. P. F. Lud. Granat. Cornel. Graſſ. & cæteri Teſt. Nou. expoſitores.

Cognita antiquitare, & origine huius ceremoniæ triplicem, ad ipſius elucidationem, ſubiciam quæſitum. 1. Quare octauo die Circumciſio fiebar? 2. Cut adhiberi ſolita in tenera ætate? 3. Vt quid in membro virili, & cultro lapideo? Ad omnes reſpondet Noſter Granatenſis, ad Primum: Quia cum eo die puer circumciditur, & nomen illi imponeretur, eo ipſo intimabatur, quod eorum nomina, qui Sanctorum conſortio digni cenſebantur, in cœlis ſcriberentur, & æternæ Beatitudinis, quæ poſt vitæ huius ſeptimanam, octaua conſequitur, hæredes fierent, quicumque vitæ innocentia, & cœlibatus ſanctimonia ſeſe Domino conſecraſſent. Ad ſecundum. Quia in tenera infantia, huiuſmodi erat imbuenda doctrina, & ante concupiſcibiles motus, quos peccatum meruerat, miſerabili pœna, & ineuitabili vindicta, eriam in paruulis adhibenda erat ſeueritas, & antequam ebulliret ſartago libidinum; prouiſum eſt ventilabrum, quo refrigerari poſſet, & extingui depopulatricis flammæ vagus ardor, & vniuerſa perluſtrans natiuum incendium. Ideoque dolor voluptati, cruor delectationi, culter ſanguini opponebatur, vt in primis elementis diſcerent paruuli, ſemper propriæ memores ſectionis, contraria curare contrariis, & ad cohibendos, refrenandóſque turpitudinum appetitus, neceſſarium eſſe, ſale corroſorio carnis perfricare prurirus, & ſemper putredinis recrudeſcentia deſiccare contagia. Ad Tertium: Quia cùm circumciſio fuerit peccatoris ſignum, ideo in virili membro fiebat, vt contra peccati originalis fomitem, qui per carnalem concupiſcentiam traducitur, remedium exiſteret. Silice exequebatur: Quia omnis circumciſio ſiue peccati, ſiue corruptionis per Chriſtum in petra ſignificatum, facienda eſt, neque enim aliud nomen datum eſt hominibus, in quo nos oporteat ſalutis ſempiternæ conſequi beatitudinem.

Quare Octauo die Circumciſio fiebat?

Cur in tenera ætate?

Vt quid in membro virili cultro lapideo?

His ſic prælibatis, inquirendum eſt, cur Chriſtus, qui non modo omnis peccati expers, ſed totius etiam ſanctitatis, & honeſtatis extitit architectus, vt quid Circumciſionis ſe libamini tanquam peccator ſubiecit? Triplicem Granatenſ. rationem aſſignat. 1. *Propter veritatem* (ex Apoſt. ad Rom. 15.) *Dei, ad confirmandas promiſſiones Patrum.* Promiſſus fuerat Patribus, ex eorum ſemine Redemptor; cùm Abrahæ, ac eius poſteritati dictum fuit: *In ſemine tuo benedicentur omnes cognationes terræ.* Vt apertè liqueret, Chriſtum ex Abrahæ ſemine eſſe propagatum, debuit vtique circumcidi (quod poſteritatis eius Symbolum erat) vt ita tandem diuinæ promiſſionis veritas omnimodis conſtaret. Qua nunc quidem Dei promiſſione impleta, non eſt cur nos iam Circumciſionis lege adſtricti ſimus. 2. Propter implementum Officij Saluatoris, quo vix natus, iam Seruatoris munus ſanguinis ſui effuſione vellet auſpicari. 3. Vt hac ratione Dominus, altiſſimæ ſuæ humilitatis, locupletiſſimum nobis præberet exemplum. Quamuis enim tota eius vita abſolutiſſimum quoddam fuerit manſuetudinis exemplar, nunquam tamen ita ſe deiecit, atque exinaniuit, quàm cum peccati cauterio inſignitus, ſuſcepit peccatoris imaginem. Aliam refert Bachot. *in Faſt. Chriſt. l. 1. d.* Vt qui peccauimus à vulua, & errauimus ab vtero, ſeriò, nec ſerò delicti ſordes eluamus, reſciſſo, per ſpiritualem Circumciſionem, quidquid in affectibus ſuperflui eſt. Qua nihil opus erit corporeo cultro, cum noſtra ſit inſtructio, Chriſti Domini actio. Quæ

Cur Chriſtus voluit circumcidi?

1. Ratio.

2. Ratio.

3. Ratio.

4. Ratio.

E noſtris vtinam cordibus amputet,
Quæ ſemper vitiis germina pullulant!
Anni principium ſit ſimul, vt Noui,
Vitæ principium Nouæ.

Inquit Muret. in ſacr. Hymn. Niſi enim ſpiritualiter in dies circumcidamur, ſalutem conſequi nequaquam poterimus æternam. Quæ autem in nobis ſpiritualiter circumcidere debeamus, pio Granatenſis explicuit ſermone, quem, cui deuotionis affectus igneſcit, adeat.

Nunc de loco, miniſtro, die, & anno Dominicæ Circumciſionis inquirendum eſt.

Locus Circumciſionis, quis? Locus ferè ab omnibus Patribus indigitatur ipſamet ſpelunca, quæ ex Virgineo ipſum vtero naſcentem recepit, ſic Epiphan. in Pan. *lib.* 1. *tit.* 1. *circ. fin.* à quo Baron. Annal. *tom.* 1. *ann.* 1. *n.* 18. verba Epiph. *hæreſ.* 19. §. 2. ſunt: *Natus eſt in Bethleem*, Circumciſus *in* ſpelunca, *oblatus in Ieruſalem.* Hanc etiam opinionem tenent Iacob. Caniſ. *Meditat. de Chriſt. & Mar.* 2. *p.* §. 25. ſic: Circumciſus *eſt autem Chriſtus (vt piè prudenterque creditur) in* ſtabulo Bethlemitico, *vbi fuerat, & natus*. P. Ioann. Lezana *Annal. Carmelit. tom.* 1. *ann.* 4053. *n.* 2. *fol.* 661. Nec enim ſoli templo Circumciſio erat deſtinata, nec ſingularis erat huic cæremoniæ locus aſſignatus. P. Caſtro *in Hiſt. Deip. c.* 7. *n.* 24. Sed Nicephor. Calixt. *Hiſt. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 12. in domo Ioſephi Circumciſum putat, ſic: *Atque vt certò ſuam cum Iudæis cognationem confirmaret, hominis more Moſaica legis, ita vt decebat, debitum ſuum tribuit ritum. Et die Octauo,* Dominico *ſcilicet, circumciditur in Bethleem, in* domo Ioſephi, *& ibi nomen IESV accepit (ſalutem porrò id ſignificat) pro eo atque, antequam conceptus eſſet, id nomen diuinitus per oraculum præſcripſerat Gabriel.* Cui opinioni ſatisfecit *Caſtro*, ex eo quod ſi Magi poſt ſextum abhinc diem Chriſtum in ipſo adorauere ſpelæo, ergo nondum in domum peruenerant Ioſephi.

Miniſter quis? De Miniſtro, variant Patres. *D. Hieronym.* hoc tribuit miniſterium MARIÆ Virgini, illius Matri, Angelorumque Reginæ, quod & refert *P. Suar.* apud *Belingh. in Kal. Marian. h. d.* S. Ephrem Syr. *in Orat. de Transfig. Dom.* Ioſepho accommodat huiuſmodi executionem, ſic: *Si non erat Deus, Paſtores quem adorabant? Si non erat caro,* Ioſeph *quem circumcidebat?* Sequitur *S. Bernard. ſerm.* 1. *de Circumciſ.* P. Caſtr. *Hiſt. Deip. d. c.* 7. *n.* 25. Nec eſt mirandum de hac Patrûm hæſitantia, quia cum ex ſacris literis nulliter comperiatur, vllum fuiſſe circumciſionis miniſtrum deſignatum, ſed vel *Patrem* ſolitum filium circumcidere, *Geneſ.* 17. 23. *c.* 21. 4. *Actuum c.* 7. 8. Vel *Matrem*, Exod. *c.* 4. 25. 1. Machab. 1. 63. 2. Machab. 2. 10. Act. *c.* 25. 21. Vel denique *quemlibet alium*, etiam *extraneum*. Geneſ. 17. Ioſue *c.* 5. 7. Machab. 1. *c.* 2. 46. Act. *c.* 16. 13. Igitur quiuis poterat Circumciſionis eſſe miniſter. Licet *P. Caſtro* credat *ex conſuetudine* Patrem, aut Dominum, miniſtrum fuiſſe, alios *ex neceſſitate*.

Dies quis? De die inter omnes conuentum eſſe, fuiſſe diem Dominicum, quo huiuſmodi Circumciſionis ceremonia facta fuit, vt ex Nicephoro loco ſuperius relato apparet. D. Mart. Carril. Annal. Eccleſ ann. 2. aſſerit, fuiſſe 1. Ianuarij die, Luna XXVIII. Tebeth, ſub litera Dominicali A.

Annus quis? De Anno variant ſcriptores, aliquorum appingam ſententias, vt vnuſquiſque ex eis eliciat, quod meliorem ad propoſitum ſui inſtituti repererit. Tota ergo difficultas prouenit ex aſſignatione annorum Natiuitatis Dominicæ, qua deuicta facilè ad culmen iſtius computi peruenietur. *Caſſiodor. in Chron.* Domini Natiuitatem in Conſulatum *Lentuli*, & *Meſſala* incidiſſe, affirmat, quod extraxiſſe compertum eſt è noſtro *L. Flau. Dextro*, qui in ſuo *Chron. Ann.* 1. *n.* 1. hoc etiam ſcripſit. Hos ſecuti ſunt. *Marian. Scoth. Ioann. Cuſpin.* de Conſul. *Iacob. Gordon. P. Biuar*, & alij. Quod ſi ita ſe habeat, ſecundum hanc ſupputationem annus extitit IV. M. I. Mundi. Ann. Vrb. Cond. DCCL. Olymp. CXCIV. ann. III. vt ſupputat *Gordon.* taliter quòd Circumciſionis annus erit, ſecundum eum Mundi IV. M. II. ab V. C. DCCLI. Olymp. CXCIV. ann. IV. Imperij Auguſti Octauiani XLII. COSS. Ipſo XIII. & M. Plautio Syluano I. Hanc vt ſecuriorem, & Euangelicæ narrationi accommodatiorem ſequuntur neotherici aliquot, vt refert *P. Biu. in not. ad Flau. Dextr. Ann.* 1. *Com.* 1. *n.* 2. *fol.* 10. De qua re quoniam in die Natalis ad plenius agendum eſt, ideo in illum diem Lectorem ſuſpendemus.

II. *Nominis IESV impoſitio.* Huius diei feſtiuitas in appoſitione nominis IESV verſatur. Hoc ab æterno Patre electum, à Gabriele Archangelo nuntiatum MARIÆ, & IOSEPHO, & ab ipſis hoc die impoſitum fuit. De hac feſtiuitate ſic Kalend. Marian. h. d. *Hodie Chriſto Domino* nomen *à Patre æterno impoſitum, ab Archangelo Gabriele annuntiatum, Sanctiſſima Deipara aperit, vocatque nomen* IESVS, *quod vocatum eſt ab Angelo priuſquam in vtero conciperetur.* Caniſ. Meditat. de B. V. 2. p. §. 26. & 4 p. §. 10. n. 3. De Nomine IESV multa notabilia ſcripſere SS. PP. Paulus Apoſtolus in ſuis Epiſtolis ſæpè ſæpius repetit, Bernardus pluries; libellum integrum de hoc ſuauiſſimo nomine ſcripſere Eminentiſſ. Cardin. Archiepiſc. Toletan. Siliceus. P. Euſeb. Noremberg.

Scripturarij

Scripturarij ſuper illud Luc.2. Bernard. in Cantic. ſuper illum Verſic. *Oleum effuſum nomen tuum.* P.Caſtro (ex Auguſt.de Aſſumpt. V.M. c.2. tom.9.) in Hiſt.Deip c.21. fol. 521. ſolum inter tantos offero tibi Aehroſticum Sanctiſſimi Damaſi Hiſpani, *Damaſi* Pont. Maximi carmen, quod primis Aehroſticis, in vltimis Teleoſtichis literis hoc *PP.car-* ſplendidiſſimum nomen inſpectatur. *mina.*

In rebus tantis trina coniunctio mund I
Erigit humanum ſenſum laudare venuſt E
Sola ſalus nobis, & mundi ſumma poteſta S
Venit peccati nodum diſſoluere fruct V
Summa ſalus cunctis nituit per ſecula terriS.

Aliud Eiuſdem.

Iure pari regnat communis conditor au I
Et cum Patre pia regnat ſublimis in arc E
Sidereo, Sanctis inſidit numine Regni S
Vnde mare, & terras ſolo videt omnia nut V
Suggerit humanis, & donat munera rebu S.

Quot cognomina in hoc ſanctiſſimo Nomine contineantur, complectitur ipſe Damaſus PP. in illo ipſius carmine, cuius lemma: Quæ in nomine IESV contineantur myſteria, cuius copiam in honorem tanti Nominis, & in gratiam illius colentium tranſcribam, ſic:

Spes, Via, Vita, Salus, Ratio, Sapientia, Lumen,
Iudex, Porta, Gigas, Rex, Gemma, Propheta, Sacerdos,
Meſſias, Zabaoth, Rabbi, Sponſus, Mediator,
Virgo, Columna, Manus, Petra, Filius, Emanuelque,
Vinea, Paſtor, Ouis, Pax, Radix, Vitis, Oliua,
Fons, Paries, Agnus, Vitulus, Leo, Propitiator,
Verbum, Homo, Rete, Lapis, Domus, omnia Chriſtus
IESVS.

Huius Sanctiſſimi Nominis officium ſub ritu duplici à Summis Pontificibus fuiſſe conceſſum teſtatur Gauant. in Epitom. Rubric. & S. D. Clemens PP. VIII. Ordini S. Franciſci. Tandem Vrbanus VIII. ad libitum in Regnis permiſit Caſtellæ, die XIV. Ianuarij.

Feſtiuitas fuit Octaua Natalis Domini. Iſtum (vt diximus) olim titulum obſeruauit feſtiuitas hæc, licet à multis retro ſæculis, ſcilicet tempore Concilij Turonenſis (quod congregatum fuiſſe teſtantur Anno D.LXX. *Baron. tom. 7 ad hunc annum, n.13. Guult. in Chron. ſecul. 6. pag.* 490.) addita fuerit *Circumciſionis* memoria, *canon.* 7. hiſce verbis: *Et hora VIII. in ipſis* Kalendis Circumciſionis *Miſſa Deo propitio celebretur.* Cui conuenit Sacramentale *D. Gregorÿ Magni*, in quo, & ſi in titulo: *Kalendis Ianuarÿ in Octauis Domini*, verba repetiantur, attamen in præfatione vtramque feſtiuitatem includit, ſic: *Vere dignum, & iuſtum eſt, æquum, & ſalutare: Nos tibi ſemper, & vbique gratias agere Domine ſancte Pater, omnipotens, æterne Deus, per Chriſtum Dominum noſtrum, cuius hodie* Circumciſionis *diem*, & Natiuitatis Octauum *celebrantes tua Domine mirabilia veneramur.* Eadem repetit in *Benedictione.* S.Iſidorus *in Miſſali Mozarabi* ipſis vtitur quoque nominibus. Ex quibus colligitur antiquiorem *Octauæ Natalis* fuiſſe celebrationem, poſt *Circumciſionis* Symbolo nominatam. III. *Octaua Natiuitatis feſtum.*

Octauus dies ergo, à Græcis ἀπὸ λύσεως, vocitatur. Hanc verò ſolemnitatem Sacramenta maxima continere, perſpicuum eſt. Quod vt euoluamus, conſulendus eſt *S. Baſilius Seleucienſ. lib. 2. de Miracul. S. Theclæ c.*18. in quo hæc exprimuntur periodi: *Octaua ſolemnitas quæ? Eius Symbolum.*

Feſtum erat Martyris,& poſtremus feſtiuitatis dies,quam nobis appellare ἀπὸ λυσιν, id eſt diſceſſionem; mos eſt,quod feſtum deinde finem accipiat. Altius huius Octaui diei myſterium ſuggilauit *S.Anaſtaſ.Synaita,in expoſ.Pſalm.6.*ſic: *Pſalmus Dauid pro Octaua:* Octauam *ſolet appellare ſcriptura,vitam illam,qua poſt ſeptimam huius ſæculi ſequitur, quam* Octano *die* Circumciſio *præſignauit.* S.Gregor.Nyſſen.*in ipſius Pſalm.6.expoſit.* adhuc clarius loquens, ait: *Propterea quod* ſeptenario *tempore finito, poſt ſeptimum inſtabit dies* Octauus, *qui* Octauus *quidèm dicitur, quia poſt ſeptimum extitit; numeri verò viciſſitudinem ampliùs non admittit.* Clauem mittat *S.Baſilius lib. de Spir.Sanct. ad Amphiloch.c.27.*qua huius Symboli ſpiritus aperiatur,ſic:*Sed quòd is dies*(Octauus) *videatur aliquo modo imago venturi ſæculi.Eoquè,cùm ſit principium dierum,non* primus *à Moyſe, ſed* vnus *appellatus eſt: Et factum eſt veſpere, & mane, dies vnus: tanquam qui ſæpè recurrat. Vt* vnus *ſit idem, &* Octauus *vnum illum ſingularem, &* Octauum, *cuius Pſalmiſta alicubi in quibuſdam Pſalmorum titulis meminit,per ſe ſignificans diem, inquam,poſt horum temporum ſtatum, nunquam finiendum, ac veſpera neſcium, nec ſucceſſori cedentem, hoc eſt æternitatem, quæ nec finem habet, nec ſenium nouit.* Guillelm. Ebroyceenſ.*in ſerm.de Circumciſ. fol.53.* Quatuor huius feſtiuitatis rationes producit, I. Literalis. II. Moralis. III. Allegoricalis. IV. Anagogicalis. In huius vltimæ ſenſus hanc *Octaua* interpretationem fatetur,ſic:*Nam per prædictam* Chriſti circumciſionem *factum die* Octauo,*ſignificatur,quod in* Octana *ætate,quæ erit poſt iudicij diem,auferetur à corporibus electorum omnis ſuperfluitas,& indecentia.* Quod prius dixiſſe videtur S.Athanaſ.*in ſerm. de Sabbath. & Circumciſ.* his verbis: *Ideo* Octauo *die* circumcidi *imperatum fuit à lege,neque id vnquam violabatur mandatum,ſignificans poſt ſeptimum diem omnium regenerationem.*

Ethnicorum Philoſophia de æternitate in Octauo die.

Huius ergo Octaui diei allegoricam ſignificationem de æternitate ventura adhuc *Ethnici* cognouere; *Platonis* opinio in hac ſit ſuppoſitione teſtis, qui agens de illis *Herois*,qui emenſo huius vitæ curriculo ad *Eliſcos* accedere campos, hoc eſt felicitatem indeficientem, ſatagebant; aſſerit, *quod in loco illo amœnitatis pleno, per* ſeptem *permanebant* dies,*inde* Octauo *per ſeptem orbes Planetarum in Cœlum conſcendebant,* & proſequitur: *Quod autem per errantes illos orbes iter ſuſcipitur, recta perducit ad cœlum.* Et ideo apud Clement.Alexandr. *lib.5. Stromat. Is* Octauus *eſt motus,& dies.* Omnia complectitur *Benedictio* huius feſtiuitatis *Sacramentalis D.Gregorij* ſic: *Quo ſicut* Senarij *numeri perfectione in hoc ſæculo viuatis, vt in* Septenario *inter Beatorum ſpirituum agmina requieſcatis: Quatenus in* Octauo reſurrectione *renouati, iubilæi remiſſione dicati,ad gaudia ſine fine manſura perueniatis.*

Baptiſta Mantuan. de hoc triplici feſto.

TRIPLICIS huius feſtiuitatis meminit Baptiſta Mantuan. in Parthen. Mar. lib.4.& in Faſt.Sacr.hoc die hiſce carminibus:

Prima dies noſtri (Saluete) renaſcitur Anni,
Quæ tamen eſt Octaua Dei lactentis ab ortu;
Cum pluit Infantis primum genitale cruorem,
More ſuæ gentis,quæ circumcidere natos,
Et nudare ſolet teneram velamine glandem.
Tum quoque Iudæa venienti ab origine IESV
Nomen adoratu dignum,venerabile,Sanctum,
Diuinæ impoſitum ſoboli.

Item Coripp. *lib.4. de Laudib. Iuſtin.* vbi ille magnus *Michaël Ruiz de Azagra* Secretarius,Celtiberiæ honor,& antiquitatum Hiſpanicarum maximus archetypus,de quo apud *Ambroſium de Morales* paſſim. B.Iuuencus noſter Cæſarobrigenſis Vettoniæ Placentinus *lib.1. Hiſt. Euangelic.* etiam hiſce carminibus de harum trium feſtiuitatum memoria luſit:

B.Iuuencus de eodem.

Viderat Octauam lucem Puer,ecce recidi
Ad morem legis; Nomenque aptare neceſſe eſt;

Impoſitúmque

Impoſitúmque illi (monitis cœleſtibus olim
Quod M A R I Æ *vox miſſa Deo præcepit)* I E S V S.

Inſtitutio, qua?

Inſtitutio huius ſolemnitatis traxit originem, cum triduano antiquitùs ieiunio, & litaniis, propter Gentilium extirpationem rituum, quibus vniuerſa ciuium caterua, etiam Chriſtiani mores Ethnicorum ſequentes variis induti formis (vt ſupra in Kalend. diximus) errantes ipſorum imitabantur, ſic *Concil. Turonenſ.* cap. 17. *Et quia* (inquit) *inter* Natalem Domini, *&* Epiphaniam, *omni die feſtiuitates ſunt, itémque prandebunt: Excipitur* triduum *illud quo ad calcandam* Gentilium *conſuetudinem Patres Noſtri ſtatuerunt ieiunium, & priuatas fieri litanias.* Ideò in *Sacramentali Romano M. S. apud Menard. in Sacram. D. Gregor.* inuenitur titulus Miſſæ huius diei, hiſce verbis: *Miſſa ad prohibendum ab Idolis.* Quæ prohibitio *S. Almachium* compulit, vt Romæ celebre compleret martyrium, ex eo quod vidiſſet Chriſtianos inter Gentiles ſimilibus implicatos ſuperſtitionibus, quibus omnibus fidei zelo incenſus exclamabat: *Octauæ Dominica diei ſunt, ceſſate à ſuperſtitionibus Idolorum, ſacrificiiſque pollutis.* Quo dicto à gladiatoribus occiſus eſt vt referunt pænè omnes Martyrologi, & Bolland. in vit. S. Almachij tom. 1. Baron. tom. 4. ann. 395. Cornel. Graſſ. tom. 1. de vit. SS. fol. 31.

B.

S. FVLGENTIVS RVSPENSIS.] Eius memoria inter Eccleſiaſticos celebris eſt Scriptores, & Martyrologos, inter quos aliis, tantùm titulo Præſulatus adſcribitur, ab aliis *Toletana* origine illuſtratur. Vtrorumque nomina deſcribemus, exscribemúſque elogia, vt omnibus liquidò appareat, & ſanctitatis encomium Præſulis, & Noſtræ Prouinciæ elogium tanto Epiſcopo eruditionis. Qui eius nomen ſine origine referunt, fuere *Beda, Peregrin. Vſuard. Not-Ker. & Galeſin.* quorum verba complectitur ſic, *Mart. Rom. In Africa* B. Fulgentij *Eccleſiæ* Ruſpenſis *Epiſcopi, qui tempore* Vvandalicæ *perſecutionis ob Catholicam fidem, eximiámque doctrinam ab* Arianis *multa perpeſſus, & in* Sardiniam *relegatus tandem ad propriam* Eccleſiam *redire permiſſus, vita, & verbo clarus ſancto fine quieuit.* Qui *Toletanum* origine *Fulgentium* fatentur, ſunt: *Petr. de Natalib. in Cathal. SS. lib. 2. cap. 32.* ſic: *Fulgentius Epiſcopus Ruſpenſis, ex Patre Fulgentio, & Matre Marchiana nobilibus in ciuitate* T O L E T O Hiſpaniæ *natus eſt.* Abbas Meſſanenſ. *Maurolyc.* ſic: *In Africa* B. Fulgentij Toletani, *Eccleſiæ Ruſpenſis Epiſcopi, qui tempore* Vvandalicæ *perſecutionis ob Catholicam fidem, eximiámque doctrinam exilio relegatus, tandem reuocatus, vita, & verbo clarus, ſancto fine quieuit, tempore Anaſtaſij Imperatoris, & Gelaſij Papæ.* Petr. Cabilon. *in Topograph. SS. verb.* Ruſpa, *ſic: Hic præfuit* B. Fulgentius *ortus* Toleti. *qui cum L X. Epiſcopis in* Sardinia *exulat, deinde reuerſus* Carthaginem *ſub Bonifacio, ibi libros Epiſcopus componit, & homilias, & ſub Anaſtaſio Imperatore migrat.* Conſt. Felic. *in ſuo Kalend. SS.* lingua Italica, *hoc die ſic:* Fulgencio *Veſcouo di Carthagine (altri dicono* Toletano Dottore, *e Theologo excelentiſſimo) patre di molti monaci in Africa. Fato Veſcouo* Ruſpenſe, *quale nella perſecutione de* Vandali *con molti altri Veſcoui Catholici fò confinato da* Traſemundo *Rè da Vandali. Poi reuocato ſanctiſſimamente ſi mori l'anno della ſua età* L X V. *Del Veſcouato* X X V. *al tempo di Anaſtaſio Imperatore:* Ex noſtris *S. M. Maxim. in Chron. Er.* 527. ſic: *Fulgentius oriundus Toleto, natus Telepte (Patribus tamen* Hiſpanis *ex ordine Senatorio ad Africam tranſmigrantibus) Monachus, & poſt Epiſcopus tantum* Ruſpenſis, *multa pro fide patitur.* Iul. Archip. S. Iuſtæ *in Chron. num.* 159. ſic: S. Fulgentius *Epiſcopus* Ruſpenſis *in Africa, natus ciuitate* Toletana, *Patribus, Auis, & Proauis* Toletanis, *qui cum Regibus* Vvandalorum *traiecerat in Africam: Obiit maior octogenario, lumen Eccleſiæ.* Rod. Card. *in Not. ad Maxim. ann.* 489. *fol.* 175. D. Thom. Tamayo *in Verit. Dextr. Nouit. 7. num.* 25. Piſa *lib. 5. Hiſtor. Tol. cap.* 35. Mariet. *de SS. Hiſp. lib. 5. cap* 23. Ribaden. *in flor. SS. tom. 2. cap.* 1. Inter Scriptores Eccleſiaſticos in pretio eius ſanctitas, & doctrina habetur, de quo videndi S. Iſidor. *de Script. Eccleſ. cap.* 14. Honor. Auguſtodun. *cap.* 16. Sigibert. Gemblacenſ. *cap.* 28. Sixt. Senenſ. *in Bibliot. lib. 4. litt. F. cap. fin.* Aubert. Miræus *cap.* 123. Ex aliis Damaſc. *in Symmach. & Hiſt. Miſcell. lib.* 15. Baron. Annal. Eccleſ. *Ann.* 519. *à num. 4. & ann.* 522. *num.* 11. & 529. *num.* 1. Compeſtein. *in Ind. Romano-Cathol.*

Martyrologia.

Alia in quo Toletanus origine perhibetur.

Chronographi.

Scriptores Eccleſiaſtici.

Vitarum Sanctorum Scriptores. *ſacul.* 5. *fol.* 96. Hog. Menard. *in addit. ad Sacrament. S. Gregor. fol.* 33. 225. & 226. Sut. *tom.* 1. Bolland. *tom.* 1. Graſſ. *tom.* 1. *Vit. SS. hoc die*, ex quibus actorum ſimilem eligo ecphraſim.

Acta Fulgentij Ruſpenſis.

Origo, Patres, & ſtatus.

FLAVIVS Claudius Gordianns FVLGENTIVS Hiſpanus ex illuſtriſſima Toletana in Carpetania Hiſpaniæ otiundus ciuitate, patrem Fulgentium, mattem habuit Marianam ex nobilioribus ordinis Senatorij originibus ptoereatos. Auus verò eius oomine Gordianus è Carthagine diſcedete compulſus, perditis facultatibus aliò ſe contulit, poſt cuius obitum, filius Gordiani Claodios Fulgentius nomine, cum vxore Mariana Africanam repetens Prouinciam, vt paternam recuperaret hæreditatem, Telepte ſiſtit, in qua Fulgentium noſtrum, & genuit, & accepit. Patre è viuis ſublato, filium pia genitrix Græcis, ac Latinis literis in primis eruditum, paternæ domus gubernationi præfecit. Quod ille munus tanta induſtria executus eſt, vt procedente tempore ad totius Prouinciæ Procuratoris Officium aſſumptus fuerit. Verùm graui oegotiorum ſarcina prægrauatus, vanæque felicitatis tædio victus, animum magis, magiſque ad iodeſeſſum lectionis, & orationis ſtodium applicuit; quo paulatim laudabili patientia ſuccedente, vitæ amor ſpiritualis exutgere, & ad ſeceſſus feruor cœpit ſtudium creſcere. Deinde Monaſticæ vitæ conuerſatiooe mirificè delectatus, & rerum diuinarum dulcedine allectus, ſuauiſſimáqoe virtutum fragrantia, quam ex religioſorum familiaritate percipiebat, captus, ſeriò de vitæ genere motando ſecum deliberabat. Sed ne ſubita, violentáqne mutatio corpus ſimul cum mente traoſuerſum raperet, occultis primùm ieiuniis, ſeſe exercere, ſodalinm dehinc conſortia nimia deuitare, atque demùm, vt quamplurimos inſigni virtutis exemplo ad imitationem attraheret, cuoctis vitiorum hoſtibus ex animo profligatis, iam pridem piè eonceptum Monaſticæ vitæ propoſitum fiducialiter promulgare curauit. Fuit quidem Epiſcopus nomine Fauſtus, qui Hunerici, filij Genſerici Regis Ariani malignitate fuetat pro orthodoxa fide, haud procul quidem à Carhedra relegatus. Hic monaſteriom mirabili virtutum ſplendore conſpicuum, ibidem conſtruxerat. Ad hoc à Fauſto magna precum inſtaotia admiſſus Fulgentius, ram excellens conuerſioois ſuæ ſpecimen præbuit, vt non pauci ruptis prauæ conſuetudinis vinculis, illi ſe aggregarent.

Primordia eius.

Suſcipit inſtitutum Monaſticum.

Huius rei fama ad Marianæ Matris delata conſpectum, Deùs bone, quas illa tragædias noo excitauit? Turbatur, expaueſcit ac fœmineis cœlum implens lamentationibus, rapitur inconſideratis ad Mooaſterium curſibus furibunda; neſcit in fœmina dolor habere modum: illo Sanctiſſimum coniumeliis aggreditur Epiſcopum, à quo filium liberum expoſcit reſtituendum. Fauſtus blandiſſimis dolentem viduam alloquitur periodis, feruentem compeſcére in corde mœſto curat vagitum. Illa quæ transfixa cruentis cruciabatur mœroris vulneribus Fnlgentij iotuitum depoſeebat; nee huius remedij ſolamen accepit; quin potiùs, licèt quaotum à filio diligeretur, iotelligeret, & hoc ſibi in ſubſidium remaneret, ſi vocibus effrenatis filium inelamaret, ab eóque audiretur, protinus Matris lachrymas detergere ſatageret, Fulgeotij oomen ante fores iteratis ſingoltibus repetebat, ac deſolationem ſuam miſerabiliter allegabat, ita vt ſi non vox, ſaltim Echo ad recluſi oati perueoire poſſet aoditum, ille verò tanquam ſurdus audiebat, & non audiebat, nec illius preces aduertere dignum putanit, ex quo pietatem ſolitam religioſa crudelitate vincebar. Hae prima reotarlooe, ingenti fratrum admiratiooe, egregie deuicta, tantus abſtinentiæ laboribus carnem afflictauit,

Mirum in modum in ſpiritualibus profecit.

affliƈauit, vt eximiam delicati corporis pulchritudinem, diuerſis vlceribus, & impetigine fœdaret. Omnes ſpirituales vitæ hoſtes, inſita animi virtute ita profligauit, vt plurimos in ſtuporem conuerteret. Ergo felicem hunc ſucceſſum Arianorum rabies maligna præpediuit, quin cùm Fauſtum Antiſtitem perſequeretur à Monaſterio excedere feſtinauit. Quare Fulgentius ad Felicem Abbatem, ab adoleſcentia amicum vicino Monaſterio commorantem, Fauſti hortatu commigrauit, à quo continuò in ſocietatem regiminis, fruſtra reluƈtans, fuit aſſumptus. Verùm cum inopinato Barbarorum incurſu Prouincia turbaretur, cœleſtis exercitus duces, ignotas Africæ regiones peragrantes, in territorium Siccenſe demum deuenere. Huius verò regionis fœcunditate deleƈtati, certas inibi ſedes figere ſtatuunt, ſed à quodam alio Felice, infelice Arianæ perfidiæ præcone, ſerui Dei crudelem perſecutionem patiuntur. Qui diris inuidiæ ſtimulis concitatus, vinculis conſtringi, & ad Arianum Sanƈtos pertrahi Preſbyterum deſtinauit. Vbi primò Felix fuſtibus atrociter cæditur, dein Fulgentius fuſtibus immaniter contunditur. Vterque tandem deformiter decaluatus, ac veſtimentis omnibus exutus, è domo protinus amandatur. Nullus non tantum crimen, ſupplicio digniſſimum clamitauit. At Chriſti ſerui de contumelia ob Chriſti nominis gloriam, accepta gauiſi, vindiƈtam omnem reſpuêre: conuocatiſque fratribus vicina Prouinciæ ſuæ loca repetiere: Maurorum potius barbariem, quam Arianorum ſæuitiam perferre eligentes.

Monaſterium deſerere cogitur.

Quæ paſſus ab Arianis, & aliis.

Igitur propè Ididi ciuitatem, iaƈtis Monaſterij fundamentis, turbata vitæ monaſticæ exercitia reſtaurant, & religionis ſplendorem, longè, latéque diffundunt. Sed Fulgentius Ægyptiorum Monachorum inſtituti æmulus, chariſmata meliora noƈtu, diuque meditans, igne diuini amoris tam excellenter ſuccenſus, vt neque itinerum difficultate, neque periculorum magnitudine deterritus, primò Carthaginem, inde Syracuſas, vnico peregrinationis ſocio, Redēpto nomine, proficiſceretur. Sed cùm *B. Eulalius* Fulgentij propoſitum agnoſceret, à conſilio reſipiſcere monachum deuinxit, dicens: *Reƈte facis, cupiens meliora ſeƈtari, ſed ſcis, quoniam Deo ſine fide impoſſibile eſt placere. Terras ad quas pergere concupiſcis, à communione* B. Petri *perfida diſſenſio ſeparauit. Omnes illi Monachi, quorum prædicatur mirabilis abſtinentia, non habebunt tecum Altaris ſacramenta communia. Quid ergo proderit affligere ieiuniis corpus, vbi ſolatiis ſpiritualibus indigebit anima, quæ multò melior eſt corpore? Reuertere fili, ne vita melioris intuitu, periculum reƈtæ fidei patiaris.* Abnuit intentioni viam, annuit ſanƈtiſſimi Præſulis Syracuſani *Eulalij* ſermonibus, ex quo hyemem illam, apud Antiſtitem eximiæ hoſpitalitatis virum, tranſigere deſtinauit. Inde conſultandi gratia, ad *Rufinianum* Epiſcopum, in exigua Siciliæ inſula, monaſticis diſciplinis eximiè florentem, commigrauit. A quo ſimiliter ab Ægyptiaca profeƈtione deterritus, priſtinum pietatis ſtudium repetere decreuit, & ad proprium protinus redire ſtatuit monaſterium: ita tamen, vt primùm magna religione ſacra Martyrum loca Romæ viſitarit. Inde oblato opportunè nauigio Africam, & annauigauit, & appulit: ſuſſque fratribus, ineffabile ſua præſentia adferens gaudium, nec religioſorum modo, ſed & ſæcularium præcipua nobilitate præſtantium mira fuit exultatio. Adeò vt Bizacenæ Primarius Silueſtrius nomine, Prouinciæ, locum quendam, vbertate glebæ in primis conſpicuum, fabricando monaſterio aptiſſimum, illi donarit, nulloque non charitatis ſtudio, eum ſibi deuinƈtum habere ſtuduerit. Condidit verò Vir Sanƈtus in loco ſibi conceſſo cœnobium,

Peregrinationes eius.

Africam reuertitur, ſacris Martyrum locis viſitatis.

non tam lapideum magnificentia, aut ſtructuræ nouitate viſendum, quàm maximarum virtutum ſplendore mirandum, obſeruantiæ regularis claritate ſtupendum. Ibi verò orationis, & lectionis ſuauitate admodum ineſcatus, de moleſta præfecturæ iſtius ſarcina abiiciendа ſæpius cogitauit. Occurrebat illius animo monaſterium in medio maris Vincenſi littori proximum, omni humanarum rerum ſolatio deſtitutum. Eo, calore pietatis vehementer incenſus, ocyus contendit & à fratribus maximis beneuolentiæ indiciis ibidem excipitur. At non multò pòſt, Fauſti Epiſcopi interminatione, ad ſuos Abbas reuocatur, ſacróque Sacerdotij munere, ne ſpiritualis vitæ dulcedine victus, ad ſolitudinem aliquando reſiliret, ab eodem decoratur.

Eius fama ſanctitudinis & doctrina.

Quare ex tunc, ad tractanda commiſſi ſibi regiminis gubernacula, animum adiecit, ea ſanctitatis ſignificatione, vt hominis eius fama vniuerſos Africæ, Europæque terminos occuparet. Vnde Vintorum territorij incolæ Fulgentium Epiſcopatu digniſſimum acclamarunt, mentibus eum Antiſtitem, vocibúſque ſibi depoſcere. At ille horum titulos honorum, dignitatúmque titulos abhorrens maximè, incertis ſe ſe abſcondens latebris, ad breue admodum tempus onus hoc diffugit Pontificale. Supererat ſiquidem vna adhuc Ruſpenſis qnippe ſedes orbata Paſtore.

Epiſcopus Ruſpenſis creatur.

Concurrunt è veſtigio vota omninm, in Fulgentium. Nec mora. A complexu ſuorum violenta manu, confeſtim auulſus innisom honoris culmen conſcendere, non iam rogatur, ſed cogitur. Et quidem haud ideò, rigorem monaſticæ diſciplinæ, vnquam excuſſit, verùm ad vltimum vitæ ſpiritum conſtanter ſeruauit.

Relegatur cum aliis.

Defenſor in Præſulatu Catholicæ acerrimus fidei extitit. Vnde cùm ſexaginta, & eò amplius Epiſcopis à Traſimundo Rege Arriano, exilio damnatus, in Sardiniam fuit abductus. Inibi verò, in tantum cæteros, & prudentiæ, & pietatis opinione præcelluit, vt licèt ordine fuerit vltimus, ſententia tamen, in grauiſſimis fidei negotiis, & quæſtionibus, ſemper primas teneret; atque eorum ipſe lingua, & ingenium diceretur. Sed enim, quid referam animi virtutem, eloquentiæ vim, atque verborum præſtantiam, deniqué ſententiarum auctoritatem, qua Traſimundo Regi, aſtuto veritatis oppreſſori, ſolus, Carthaginem reuocatus, reſtiterit?

Conſtantia in obiurgando Rege Traſimundo.

Quid commemorem admiranda ingenij eius monumenta, quibus impias, & perfidiæ plenas confutauit propoſitiones? Certè tanta omnia ipſius, & dicta, & ſcripta ſapientia claruerunt, vt maximum, etiam apud impium, perfidúmque Regem, pondus habuerint. Laudabat ſapientiam, mirabatur eloquentiam, prædicabat humilitatem, veritatem tamen, iuſto Dei iudicio, mentis oculis non meruit inſpicere.

Arriani haud mediocriter *Fulgentium* timuêre, tam inſignl virtutum ſplendore coruſcantem, trepidi ne perfidæ religioni, nimis maturum inferret excidium. Igitur diabolica inſtimulati inuidia, aures Traſimundi aſſiduis obtudere clamoribus, vt ſecundò Sanctiſſimo Præſuli præueniret exilium. Vincitur ille impiorum ſuaſionibus, ex quo damnat innoxium: populo vberrimis eum fletibus proſequente. Iuliatcum autem, virum quemdam eximia religione præſtantem, cæteríſque omnibus grauiter ingemiſcentem, Antiſtes compellauit, bonóque animo eſſe iuſſit: ac prophetico ſpiritu reditum ſuum, reſtaurata Catholica fide, renuntiauit:

Prophetat reditum.

quod ita euenit. Nam Traſimundo Rege extincto, per Hildericum ſucceſſorem, diſrupta fuit longiſſimæ captiuitatis horrenda catena, & Orthodoxæ Eeclesiæ per Africam reſtituta libertas. Ergo Carthaginem reuerſus, tanto cum iubilo, & obſequio à fidelibus eſt exceptus

vt

vt imbrem improuiſo de cœlo decidentem, veſtimentis ſuis, nono tabernaculi genere, à capite eius auerterent. Et quidem inſignis eius humilitas, cum maxima prudentiæ, & eruditionis laude coniuncta, omnibus eum charum reddebat. Cæterùm ante annum ferè quàm hominem exueret, omnibus Eccleſiaſticarum rerum negotiis valere iuſſis, ad Inſulam Circinam, paucis comitatus fratribus, transfretauit; ac in breui quodam ſcopulo Chilmi nomine, tantis pœnitentiæ indiciis, lectioni, orationi, & ieiuniis vacauit, vt primum inchoanti, & nouitio ſimilis appareret. *Seceſſit ad Inſulam Circinam.* Verùm charitatis neceſſitate conſtrictus, relictis fratribus, abſentiam eius ægrè ferentibus, ad ſuum iterum deſcendit cœnobium. Cúmque iam tempus, quo fidelem ſeruum Dominus requirebat, inſtaſſet, repentina infirmitate correptus, ſeptuaginta propè diebus, eadem afflictatus, hæc collectis ſenſibus frequenter precabatur. *Ægrotat.* *Da mihi Domine, hic modò patientiam, poſtea indulgentiam.* Fratribus autem Patris diſceſſum, lachrymoſis ſingultibus deplorantibus, dixit: *Ego, Fratres, animarum veſtrarum ſaluti proſpiciens, moleſtus forſitan, & difficilis, quandòque extiti; ideóque obſecro, ignoſcat mihi, quiſquis aliquid dolet, & ſi debitum modum ſeueritas noſtra, nonnunquam eſt tranſgreſſa, orate, ne mihi hoc Dominus imputet ad peccatum.* Illi è contra, ſemper bonum, ſemper affabilem pro omnium ſalute: ſicut decuit inuigilaſſe, clamitarunt. Tunc imperato ſilentio, viduarum, pupillorum, cunctorúmque indigentium memoriam recolens, tanquam bonus, & fidelis commiſſæ ſibi pecuniæ diſpenſator, ſingulis pro conditione diſtribui mandauit, ac demum iugi orationis ſtudio in Deum eleuatus, ipſo die Kalen. Ianuarij, poſt peractam veſperam, beatum ſpiritum in manus tradidit Creatoris, anno Epiſcopatus ſui X X V. vitæ autem totius L X V. quemadmodum compluribus fratribus morti proximus ſignificauit. Anno Chriſti D.XXIX. *Moritur.*

Fulgentij vitæ ecphraſim latiori eſt proſecutus calamo, quidam eius diſcipulus *anonymus*, quam in limine operum ipſius Sanctiſſimi Præſulis euulgauit *Molanus Antuerp. ann.* 1574. à quo ferè omnes, qui vitas Sanctorum ſcripſere, vt *Bolland.* latino, Santorus *Hiſpano*, & Mapheus *Italico* idiomate. Nos per epitomen traductam, & decurtatam offerimus, ne longiores, quam par erit noſtræ circumferantur notationes. Eius encomium ſic proſequitur P. Ioan. Bapt. Maſcul. *encom.* 2. *fol.* 14.

SYNOPSIS.

Conferuntur inter ſe primus mundi dies, & primus anni. Ille initium ſumpſit à luce, hic à FVLGENTIO. *Reſtitit hic Traſamundo Regi Ariano, cuius iuſſu exulauit. Aliorum item hæreticorum detexit fraudes.*

ENCOMION II.

Par eſt, eadem eſſe auſpicia Orientis Anni,
quæ primùm fuere temporis;
vtriuſque ſcilicet natalia illuſtrari luce:
niſi quòd altera, lux Mundo adfuit rudi,
altera hæc profuit, vt erudiret.
Tua, FVLGENTI, *lux ſiue doctrina, ſiue pietatis,*
religionem fecit illuſtrem, occidit nunquam.
Reſtitiſti Traſamundi Regis Ariani perfidiæ:
non erubuiſti obloquens purpurato,
non expalluiſti *obtuens cum ſecuribus faſces;*

Diadema

Diadema gemmis illuminatum non præſtrinxit oculos;
immò cum ille exulare te iuſſit,
à ſe remouit fulgore perſtrictus tuo.
Magis ſcribendo explenduit tui acumen ſtyli,
quàm minando eius acies gladij.
Fuiſti Ruſpenſi naui, & gubernator, & ſydus;
nullus potuit ſcopulus latere FVLGENTIVM.
Quin etiam depreſſiſti tumentes Pelagij fluctus;
profligaſti armis ingenij archipyratas impios;
Donatum, Eutychium, Neſtorium, Arium.
In tot edomandis monſtris
plus Pontificio valuiſti lituo,
quàm roborea Herculis claua.
Sed mirum; quod cum eſſes oriundus ex Africa,
tàm longè abhorreres à monſtris.

Ideò dixit *Oriundus ex Africa*, quia cum S. FVLGENTIVS natus eſſet *Telepta*, quæ, vt infra dicemus, ciuitas Africana fuit, originem, pro natiuitate *P. Maſculus* hoc aſſumpſit encomio; non quia negaret S. Præſulem originem ex vrbe Toleto Hiſpaniæ traxiſſe.

Cuius inſtituti Monachus.

De huius Sancti Præſulis monachatus inſtituto, ſæpe ſæpius inter Scriptores non leuis contentio inſurgit, inter quos in varias, vt apparebit, itum eſt ſententias. *R. P. M. F. Ioannes Marquez* Ordinis S. Auguſtini alumnus. Maximus apud Salmanticenſes ſuper omnes Eccleſiaſtes, in aureo libello *de Origin. Eremit. S. Auguſtini. cap. 4. §. 3. & in aliis.* compluribus ipſius operis locis, contendit S. Fulgentium fuiſſe ex inſtituto B. P. Auguſtini Eremitarum, quod *ex Molan. lib. 1. de Canon. Regul. cap. 8.* Baron. Annal. Eccleſ. *tom. 6. ann.* 504. Gaſp. Eſcol. *lib. 9. Hiſtor. Valent. cap. 20. n. 2.* P. Anton. de Yep. *tom. 3. Chron. Benedict. ann.* 525. luculentiſſimè probat. Quibus addendus eſt. *RR. P. M F Thomas de Herrera.* Supremi S. Officij Inquiſitionis ſenatus Conſultor, & Qualificator, aliiſque titulis inſignioribus iamiam inſignitus, nunc totius Prouinciæ Beticæ viſitationis munere meritò condecoratus, cuius in me collata munificentiæ, & amoris munia, fateor, extenſionem calami in proferendis tanti viri virtutibus interdicunt, *in ſuo Alphab. Auguſt. lit. F. titul. Viri, & Fœminæ ſanctitate illuſtres. tom. 1. fol.* 221. Et hanc eſſe receptam omnium ſententiam fatentur omnes.

Pennoti opinio de Monachatu S. Fulgentij.

Huic tantorum ſcriptorum authoritati Neotericus quidam *Pennotus*, pennas Icari aſſumere ſatagens, vt ad veritatis ſplendidum ſolem ſe ſe opponere, & volitare videretur, nonnullis cereis contradictionis implumibus alis aerem luſtrare, non illuſtrare curauit, & in *lib. 1. Canon. Regul. c. 26. §. 4. & c. 54. §. 2.* omnino, & ex propoſito totum hoc Patrum placitum abnegauit. Qui tam in hoc, quàm in aliis contradictionis nugis non eſt audiendus, ſed potius rationibus, & traditionibus inſiſtendum. Cui libenter reſponderem, ſi inſtituti palæſtra locum mei vacuum miniſtraret.

Pennoti Sententia de Origine S. Fulgentij.

S. Maximi, Iuliani verba, referuntur puriora.

Minus eſt approbandus *in d. lib. 1. c. 53. §. 5.* vbi S. Fulgentium ex vrbe *Toletana* oriundum tenaciſſimè negat; & *S. Marci Maximi* verba in Obalum retorquens, ſenſum omnino confundit. Cui vt veram præbeamus intelligentiam, & ne in lapſum errorem perſiſtat, verba S. Maximi emendatiora offerimus, ſic *Fulgentius oriundus Toleto, natus Telepta, (parentibus tamen Hiſpanis ex ordine ſenatorio ad Africam tranſmigrantibus) Monachus, & poſtea Epiſcopus tantum Ruſpenſis, multa pro fide patitur.* Senſus eſt: *Fulgentius qui erat oriundus ex vrbe Hiſpania Toleti, poſt tranſmigrationem Parentum Hiſpanorum in Africam, natus fuit Telepta, fuit Monachus, & demum tantùm Epiſcopus Ruſpenſis, qui pro fide conſeruanda innumera paſſus eſt.* Quis ergo Pennote

hæc contradicere audebit? nonne teſti oculato conueniunt? Si in origine dubitas quia vitæ ſcriptor proſapiam occuluit, perquire in Martyrologiis, non Hiſpanis, ſed alienigenis originem, à quibus ſententiam deprehendes Sanctiſſimi Cæſarauguſtani Præſulis, & ſi hæc ignoras, quomodo *Magiſter in Iſraël eris?* Ex quo etiam corrigendus eſt codex Iuliani. *in Chron.n.*159. ſic: *S. Fulgentius Epiſcopus Ruſpenſis, natus ciuitate Teleptana, Patribus, Auis, & Proauis Toletanis, qui cum Regibus Vuandalorum traiecerant in Africam; obiit maior Octogenario, lumen Eccleſiæ.* Quibus ſuſtinebitur vtriuſque Maximi, & Iuliani ſententia, quam nullus in poſterum contradicet.

S. Eccleſia Toletana encomium ex Ferrario.

TOLETVM. Hiſpaniæ vrbs primaria, Ciuitas Archiepiſcopalis, de qua Philipp. Ferrar. *in Topograph. Nou. SS. fol.*125. *col.* 2. Sic: *Ad Tagum fluuium circumfluentem, Noua Caſtella caput ampliſſima Metropolis, vmbilicus Hiſpaniæ. Vrbs ampla, & Regia, nobiliſſima, cuius Eccleſia Cathedralis, maxima, auro, gemmis ornata, auguſtiſſima eſt, & omnium Eccleſiarum, non modò Hiſpaniæ, ſed & totius Orbis ditiſſima; vt auſim affirmare Archiepiſcopum Toletanum, qui Primas eſt Hiſpaniæ tot redditus habere, qui omnes Epiſcoporum Italiæ redditus in vnum collectos ſuperent: ad etiam certum, plus ab Archiepiſcopo Toletano ſolo poſſideri, quam ab omnibus Epiſcopis Galliæ ſimul acceptis: tanta fuit Regum Hiſpaniæ erga Eccleſias ſuas pietas.* De eius antiquitate, & nomine, hic agendum eſt, vt inſtituto pareamus; de quo variè à Chronologis diſceptatum. Roderic. Ximenez ipſius vrbis Præſul, à quo Tarrapha, & alij, *lib.* 1. *c.* 3. Tolemone, & Bruto COSS. extructam fuiſſe fatetur, ſic: *Tolemon, & Brutus duo Conſules condiderunt* TOLETVM. *CVIII. annis, antequam Iulius Cæſar regnare cœpiſſet, tempore Ptolomæi Euergetis Regis Ægypti.* Hæc Rod. Arch. Tolet. qui à *B. Iſidoro* huiuſmodi mutuauit ſententiam, quam Epiſcop. Turiaſon. *de Primat. Tolet.* 1. *p. c.* 14. *fol* 302. omnino reſpuit, aſſerens, quod ad hoc quod hæc opinio perſiſteret, duo copulatiuè probanda eſſent: 1. Quod Tolemonis, & Bruti Conſulatus in vno, eodémque anno verificaretur. 2. Quod eorum in Hiſpanias probaretur aduentus illo ipſo anno. At cum vtraque qualitas deficiat, quia nec horum Conſulatus reperitur, nec ipſorum aduentus dignoſcitur, quid mirum, ſi doctis hæc non arrideat ſententia. Alias huius conſtructionis demonſtrantes ſuis locis appingemus, hæc pro nunc ſufficiat, vt ad vlteriora procedamus.

Prima opinio de conſtructione Vrbis Toletana.

Reiicitur, & quare?

S. CONCORDIVS. Huius Sancti Martyris trophæum referunt penè omnes Martyrologi. Beda h. d. ſic: *Eodem die apud Spoletum, Ciuitatem Thuſciæ* S. Concordij *Martyris, qui poſt plurima tormenta decollatus eſt.* Extenſius Notker. ſic: *Eodem die apud Spoletum Thuſciæ Ciuitatem paſſio* S. Concordij *Presbyteri Romani de titulo Paſtoris, temporibus Antonini Imperatoris. Qui pro eo quod Idolis ſacrificare noluit, à Torquato comite capitalem ſententiam accepit.* Cum quibus tranſeunt *Vſuard. Bellinus, Galeſin. Fellicius, Maurolycus, Cabilonenſis, Equilin. lib.* 2. *Cat. SS. c.* 30. *Ado, Ferrar.* & *Belland.* & demum *Peregrin.* & *Mart. Roman.* Vitam eius ſcripſerunt *Mombrit. Vincent. Bellouac. lib.* 10. *c.* 108. *Surius,* & *Ferrar.* ex noſtris *Santor.* & *Vicent. Anton. Domen. Hiſt. SS. Catalon. lib.* 1. Ex quibus vitæ ipſius huiuſmodi concino elogium.

C.

Martyrologia.

Vita Scriptores.

CONCORDIVS ex nobili Romæ familia ortus, Patrem habuit Gordianum, ſeu Concordianum, qui filium erudiuit omni Sanctæ Scripturæ doctrina, fecitque eum fieri Subdiaconum à S. Pio Epiſcopo vrbis Romæ. Quo Pater, & Filius ad nihil vacabant aliud, niſi ieiuniis, & orationibus diù, noctúque, & eleemoſynis pauperum inſiſtentes, petebántque à Domino, vt rabiem perſecutorum poſſent euadere; quia tempore Antonini Imperatoris, quo in humanis erant, grauiſſima perſecutio orta eſt in vrbe Româ, ita vt nec emendi, nec vendendi cuiquam licentia facilè tribueretur, niſi qui Diis immolaſſet. Tunc Concordius dixit Patri ſuo: *Domine mi, ſi vis, dimitte me, vt vadam ad Sanctum Eutychen, & habitem cum eo paucis diebus, donec ceſſet rabies inimici Antonini Imperatoris.* Dicit ei Pater ſuus: *Fili, magis hic habitemus, vt poſſimus coronari.* Ait illi B. Concordius: *Vadam ſi iubes; quia ibi coronabor, vbi me Chriſtus iuſſerit coronari.* Tunc dimiſit ei Pater ſuus, & abiit ad S. Eutychen, qui tunc mora-

Nobilitas.

Proficiſcitur ad Eutychen.

batur

batur in prædiolo ſuo, viâ ſalariâ, iuxta ciuitatem Tribulum. Quem B.Eutyches cum magno gaudio ſuſcipiens, cœpit Deo gratias agere. Et habitauerunt ſimul in eodem loco orationibus, & ieiuniis inſiſtentes. Et multi variis languoribus vexati veniebant ad eos: & illi orantes in nomine Ieſu Chriſti ſanabant eos.

Tunc audiens famam eorum Turquatus Comes Thuſciæ, qui tunc habitabat in ciuitate Spoletana, miſit, & accerſiuit ad ſe S.Concordium, aitque illi: *Quis vocaris?* At ille reſpondit: *Chriſtianus ſum.* Dicit ei Comes: *De nomine tuo requiro, non de Chriſto tuo.* S. Concordius reſpondit: *Iam tibi dixi; Chriſtianus ſum, & Chriſtum confiteor.* Ait Comes: *Sacrifica Diis immortalibus, & eſto noſter amicus: & ego te vt Patrem habebo, ſuggeramque Domino meo Antonino Imperatori, vt faciat te Sacerdotem Deorum.* S.Concordius reſpondit: *Vtinam tu efficiaris particeps Deorum tuorum.* Dicit ei Comes: *Audi me, & ſacrifica Diis immortalibus:* S.Concordius reſpondit: *Magis tu audi me, & ſacrifica Domino Ieſu Chriſto, vt poſſis euadere tormenta; nam ſi non feceris, tu, & Dij tui in igne perpetuo ardebitis.* Tunc Comes iuſſit eum fuſtibus mactari, & in cuſtodiam publicam recludi. Poſtea inſurdeſcente nocte veniunt ad eum Sancti Eutyches, & Anthymus Epiſcopus, & quia iſte erat amicus Comitis, rogauit Torquatum, vt eum ſibi concederet paucis diebus. Et permiſit, eum B.Anthymo, & habitauerunt ſimul multis diebus. Tempore autem opportuno conſecrauit eum Presbyterum & cœperunt orationibus vacare.

Comprehenditur.

Poſt aliquantulum verò temporis miſit Comes, & tulit eum, & dicit ei: *Quid tractaſti circa ſalutem tuam?* S.Concordius reſpondit: *Salus mea Chriſtus eſt, cui quotidie ſacrifico ſacrificium laudis: nam tu, & Dij tui in inferno ardebitis.* Tunc iuſſit eum ſuſpendi in eculeum. Ille autem vultu alacri dicebat: *Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte.* Dicit ei Comes: *Sacrifica Ioui Magno.* B. Concordius reſpondit: *Ego non ſacrifico lapidi ſurdo, & muto, quia habeo Dominum meum Ieſum Chriſtum, cui ſeruit anima mea.* Tunc iratus Comes fecit eum in ima carceris includi, collúque eius & manibus ferrum iniici: & iuſſit, vt nullus ad eum ingrederetur, volens eum fame perire. Ibi B.Concordius cœpit gratias agere Omnipotenti Deo, & dicere: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Ecce autem nocte media Angelus Domini ei apparuit dicens: *Noli timere, ſed viriliter age, quia ego tecum ſum.* Poſt tres autem dies iuſſit ad eum Comes media nocte ambulare duos ſatellites ſuos, dicens: *Aut ſacrificet, aut capite puniatur.* Et venientes ſatellites ad eum cum ſtatunculo Iouis, dixerunt: Audiſti quæ iuſſit Comes? Sanctus Martyr reſpondit: *Vos ſcitis.* Illi dixerunt: *Vel ſacrifica Ioui, vel capitalem ſententiam excipies.* Tunc B.Concordius gratias agens, dixit: *Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte.* Et expuit in faciem Iouis. Tum vnus ſatellitum euaginato gladio, amputauit ei caput, atque ita in confeſſione Domini emiſit ſpiritum.

Cruciatur.

Angelus ei apparet.

Coronatur.

Tunc venientes duo clerici, & quidam religioſi viri tulerunt corpus eius, & poſuerunt non longè à Ciuitate Spoletanâ, vbi multæ emanant aquæ. Dies natalis *S. Concordij* Martyris celebratur *Kal. Ianuarij.* In loco vbi ſepultus eſt, cœci illuminantur, infirmi ſanantur, dæmones expelluntur, orationibus *B. Concordij* Martyris, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Miracula.

Hucuſque Mombritius. Nos quæ illi defuere ſubiiciemus. Paſſus eſt tempore Antonini Imperatoris ad Annum Chriſti C L X X V. vt ex Ioanne Andrea Gilio, Baronio, & Bollando percipitur. Eius corpus poſt aliquot temporum curricula, delatum in Hiſpaniam,

Tranſlatio in Hiſpaniam.

apud

apud *Biſoldunum* in Monaſterio S. Petri Diœceſis Gerundenſis honorificè adſeruatur. Cuius feſtiuitas ibidem 11. die Ianuarij celebratur, eiúſque tranſlatio 6. Iulij.

Hæc ſunt acta, quibus non inficiatur *H. Raban. in Martyrol. hoc die*, qui paſſionem *B. Concordij*, non *Spoleti*, ſed *Romæ* accidiſſe, commendat, ſic: *Item eadem die* Romæ *paſſio* Concordij *Presbyteri, & Martyris, ſub Antonino Imperatore, per Torquatum Comitem perpetrata. Qui nolens ſacrificare idolis, capitalem ſententiam ſubiit.* Nec minus obſtat *Philipp. Ferrar. in Catal. SS. Ital. h. d. fol. 1.* aſſerens, quod iſtius Martyris, cum S. Senſij Confeſſoris corpore, lipſana in propria *Spoleti* Baſilica conſeruantur: quia poſtea *in Catal. General. SS.* typis excuſſo annis, XII. poſt Catalogum SS. Italiæ, fatetur (mutans ſententiam) apud *Biſoldunum* aſſeruari, cum quo tranſeunt *Bollandus, Dominic.* & plures alij, quorum opinio tanquam inconcuſſa, & vniuerſalis neminem fatigauit, vt refert *P. F. Anton. de Yepes in Chron. Bened. tom. 5. cent. 5. ann. 978. c. 2. fol. 161. col. 3. & 4.*

H. Rabani error de loco martyrij.

Ferrarij incuria de loco reliquiarum.

SPOLETVM. Hodie *Spoleti* Ciuitas eſt Epiſcopalis. De eius antiquitate aliqua in medium afferam, vt operis inſtituto ſatisfaciam. *Ioann. Ann. Viterbienſ. lib. 8. Antiquit.* elucidans fragmentum *itinerary Anton. Py fol. 75.* refert hanc fuiſſe vrbem cognominatam *Spoletum*, deductum nomen *ab expoliendo*, ſeu *ſpoliãdo*. Quam etymologiam reſpuens, proſequitur: *Quoniam igitur* Vilumbrorum *ætate non erat Latina, vel Græca lingua, conſequens eſt, vt* Spoletum, *non dicatur ab* expoliendo, *vel* ſpoliando, *vocabulis Latinis; ſed ab Aramæis, & Etruſcis vocabulis,* Polo *Duce, aut* Spolo *auo, cuius auſpicijs, condita fuit.* Quidquid ſit de conditoribus (eorum originem præ nimia antiquitate ignorare, nobilitas eſt) vrbis *Spoleti*, illud ſine dubio eſt, quòd fuit *Metropolis*, & vetuſtiſſimum *Vilumbrorum caput*, vt ipſe refert, *Annius*. Quòd fuit Colonia Romana, *apud Liu. lib. 20. Volaterran. in Geograph. lib. 6. tract. Ymbri, & Sabini fol. 169. Leandr. Albert. in Deſcript. Ital. Region. 3. fol. 138.* De ea, & eius agro, ſic in libro Coloniarum: *Ager* Spoletanus *in iugeribus, & limitibus intercifiuis eſt aſſignatus, vbi cultum eſt: Cæterum inſolutus eſt montibus, vel ſublitius, quæ Reip. illi Cæſa Cenſita ſunt; nam, & multa loca hæreditaria accepit eius populus.* Tempore *Annibalis* obſidionem cruentam eſt paſſa, vt latiùs refert *T. Liu. lib. 22.* Præter hæc, & inter *Colonias*, quæ grauiſſimis bellorum *Punicorum* temporibus auxilia *Pop. Rom.* præbuere *Spoletanos* fuiſſe, fatetur *lib. 27.* Illam Theodoricus Gothorum Rex mirificè auxit, adeò quidem, vt *Prætorium* in ea ſplendidiſſimum ædificarit; quamquam ab ipſis *Gothis*, vnà cum *Regia* ſubuerſa deinde fuerit; ſed *Narſetis* induſtria *Ducis Cæſariani* reſtituta, teſtibus *Sabellico, Volaterrano, & Blondo de Declinat. Imp. Decad. 1. lib. 7. fol. 91.* Cladem deinde à *Friderico Ænobarbo* accepit ſingularem, eo quòd *Alexandro III. Pont. Maximo* faueret. Et præter alia, quæ militis furor (vi captis vrbibus) deſignare flagitia ſolet, *edicto Cæſaris*, quotquot ſacræ in cœnobiis deuotæ, Deóque dicatæ *Virgines* erant, omnes ſtupri preſſuram percepere, vt inquit *Leand. Albert.* Denique (teſte *Bernardin. Corio Hiſt. 3. p.*) anno M.CCCXXIV. vltimam paſſa eſt calamitatem, cùm *Peruſinorum* fraude, & capta, & concremata fuit. Eius ſitum, partim in plano, partim in colle eſſe perhibetur; cui & arx inſidet munitiſſima, cæteris Italiæ nobilibus adnumeranda, quæ ex vetuſti *Amphitheatri* ruderibus facta, vt inquit *Blond. lib. 6. Hiſt.* pulchritudinis perhibet exemplum. Magnus, mirabiliſque pons ex lapide robuſto, ibidem inſpicitur, qui XXIV. ſuſtinetur pilis, annectens arcem, & vrbem, tanquam vertebræ vtriuſque machinam illaqueantes, de quo *Facius lib. 3. cant. 10.* De Vino Spoletino Martial. *lib. 13. epigramm. 120.* meminit, ſic:

Spoleti etymolog. ab Annio.

Metropolis Vilumbrorum.

Colonia Romana.

Ab Annibale obſeſſa.

Pop. Rom. auxilia præbuit.

Theodoricus quæ ædificia extruxerit.

Quo Narſes Dux Cæſarianus.

Quas clades perpeſſa.

Situs, Arx, & Pons.

Vina Spoletana quæ?

De Spoletanis, quæ ſunt carioſa lagenis
Malueris, quam ſi muſta Falerna bibas.

Et licet *lib. 14. epigramm. 116.* huiuſce vini dulcedinem expendat, attamen ſi carioſis lagenis condiatur, adhuc potui ſufficiet. *Athen. in Dymnoſoph.* vt refert *Rader. in not.* ad hoc epigramma etiam vinum commendat Spoletanum. Cætera de hac vrbe in aliis require.

BISOLDVNVM. Hodie BESALV in Catalonia Diœceſis Gerundenſis. Ioann. Gerund. *in Paralipom. Hiſp. lib. 1. tract. de vrbib. quæ nom. mutau.* eam Beſulam vocitatam fuiſſe contendit, ſic: *Poſt hos iam noſtram intremus Diœceſim, in qua Biſoldunio oppidum eſt, quondam vrbs quæ* Beſula *dicebatur.* Quam fuiſſe Authetanorum caput, ipſemet refert eod. lib. tract. de Citer. Hiſp. Quondam hoc eſt anno DCCCCXXIX. *Miro Comes Barcinonis* Comitatum *Biſoldunenſem* erexit, quem filio *Olibæ* cognomento *Cabrera* dono dedit. Huic ſucceſſit *Bernardus*, quem propter eximias vires *Talaferrum*, ſeu *Trencaferrum* cognominarunt. Hic fuit excelſi animi Princeps, ex quo Epiſcopatus nouam erigere Cathedram ſatagens, obtento fratris *Vvifredi* Sardiniæ Comitis aſſenſu, vt ſedem Præſulatus, aut in cœnobio *S. Ioannis Badiſano*, aut in Conuentu *S. Pauli Fenolletenſi*, ſeu in Monaſterio *SS. Saluatoris, Geneſij, & Michaelis Biſoldunenſi*, erigi curaret, accepto *Guillielmo* filio, Romam transfretat, & ad viſitanda Apoſtolorum limina, & vt *Benedictus VIII.* Rom. Pont. eius ſupplicationibus inclinatus Pontificalis Sedis Cathedram (vt deſiderabat) erigeret. Quod vltro obtinuit *Bernardus*, & electo primo Epiſcopo *Vvifredo*, Vvifredi Comitis Sardiniæ filio, qui tunc Abbatiatus in Monaſterio *Badeſano* infulas induebat, in Patriam repetens, apud *Biſoldunum* Sedem Epiſcopalem elegit, ex facultate à Pontifice obtenta, licet inter fratres nonnullas interueniſſe contentiones propter loci aſſignationem credatur. Indultum de erectione huiuſmodi Sedis à Benedicto conceſſum, ſic ſe habet.

Beſula olim dicta Authetanorum caput.

Fuit Ciuitas Epiſcopalis, cauſa, & origo.

Diploma erectionis Sedis.

BENEDICTVS Epiſcopus, Seruus ſeruorum Dei, Dilecto in Chriſto filio Guifredo à Nobis conſecrato Epiſcopo, tibi, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum. Deſiderium, quod ad religioſum propoſitum, & ſanctorum locorum ſtabilitatem pertinere monſtratur, ſine aliqua eſt (Deo auctore) dilatione perficiendum: & quantum in quibuſdam eius varietatibus commodis, noſtrum aſſenſum, & ſolitæ Apoſtolicæ authoritatis expoſcitur præſidium, vltrò benignitatis intuitu nos conuenit ſubuenire, & rati pro integra ſecuritate ex ratione ſolidare, vt ex hoc ipſis venia, locis ſalus, & indemnitas profligatur, & nobis quoque lucri potiſſimum præmium à conditore omnium Deo in ſydereis arcibus præſcribatur. Quapropter notum eſſe volumus omnibus tàm præſentibus, quam futuris, quoniam Bernardus Comes cum ſuo filio Guillelmo, & per hos Guifredus Comes frater eius, ſuum deſiderium demonſtrantes (hi omnes derelicti ſimul ſub ſola tuitione, & defenſione B. Petri Apoſtoli, ſuique Vicarij à piæ memoriæ Patre Oliba Comite nobiliſſimo) Apoſtolorum adierunt limina, noſtrámque præſentiam, petentes ſuppliciter, vt liceret ſibi, noſtro conſenſu, noſtróque iudicio, ſub quo ſolo erant poſiti, pro redemptione animarum parentum ſuorum, & ſuorum veniam delictorum, Epiſcopatum in propria hæreditate perficere in vno loco ex his tribus, quo eis magis placuerit, ſiue in Monaſterio S. Ioannis Riuipollenſis, ſeu in Monaſterio S. Pauli Feniòretenſis, vel in Monaſterio S. Saluatoris, & Geneſij, ac Michaëlis Archangeli, quod eſt infra muros Biſolduni; & liceret eis noſtra conſtitutione ex ſuis donis, & proprijs hæreditatibus Epiſcopatum ditare, quibus ibidem ſeruientes viuere, & quietè Deo ſeruire poſſint. Epiſcopúmque in eo conſecrari à nobis, flexis genibus ſuis, cum oſculo pedum noſtrorum, petierunt. Et quia noſtrum cognoſcimus ad tale, vel ſimile opus timentes Dominum, noſtra exhortatione inclinare, non deſiderantes, hoc, vel ſimile à ſuo propoſito remouere: eorum ſacratiſſimis petitionibus contraire indignum duximus: ſed potius eorum deſiderijs annuentes, in vno ex tribus prædictis locis, quò ſibi magis placuerit Epiſcopatum fieri, & ditari decreuimus, & in perpetuum Epiſcopatum eſſe cenſemus: Téque Guifredum Epiſcopum in eodem, eorum petitionibus conſecrauimus, eo ſcilicet ordine, & licentiam, & poteſtatem habeas tu, tuique ſucceſſores Epiſcopi per totam

illam

illam terram, quam prædicti (Frater venerabilis) Epiſcopatui obtulerint, vel habere videtur ex proprio dono, & hæreditate, vel alij Chriſtiani in poſterum pro redemptione ſuæ animæ daturi ſunt, conſecrandi Eccleſias, & conſignandi infantes, Clericos, & Sacerdotes benedicendi, & omne Epiſcopale opus peragendi. Conſecrationem verò ſucceſſorum tuorum nobis, noſtríſque ſucceſſoribus reſeruamus in perpetuum. Pro qua ſacratione nobis, & ſucceſſoribus noſtris, à ſucceſſoribus veſtris nihil offerri iudicamus, ſtatuta Sanctorum Patrum ſequentes, ſed ne appareat in conſpectu noſtro vel ſucceſſorum noſtrorum vacuus qui conſecrandus erit, nõ pro conſecratione (vt diximus) ſed pro debita obedientia, & vt ſubiectum ſe ſemper noſtræ Eccleſiæ oſtendat, poſt ſacrationem ſuam, vnàm libram auri offerri iubemus; ſimiliique modo præcipimus, vt contra Chriſtianos arma mouerè nulla ratione præſumas: nec aliqua magna, vel parua perſona ad hoc vos cogere tentet. Statuentes Apoſtolica cenſura &c. Scriptum per manum Benedicti Regionarij Notarij, & Scribæ Scrinij cauſæ Romanæ Eccleſiæ in Menſe Ianuario, Indictione XV.

Hic adſunt anathema, & maledictiones contra infringentes, & alia apponi ſolita in Apoſtolicis reſcriptis, & diplomatibus.

AERDANÆ SVTRINÆ Epiſcopus DOMINICVS conſenſit, & his.	PETRVS Epiſcopus Sanctæ Pipernenſis Eccleſiæ.
LINDTVS Epiſcopus.	Ego BENEDICTVS Epiſcopus Portnenſis.
ROBERTVS Epiſcopus.	IOANNES Epiſcopus Fundanæ Eccleſiæ.
LOHARINES ORTANVS Epiſcop.	
BENEDICTVS CARENSIS Epiſc.	

Dat. VII. Kalend. Februarij per manus, Domini gratia, BOSSONI Epiſcopi, & Bibliothecarij Sanctæ, ac Apoſtolicæ Sedis.

Benedictus de Fornell hæc fideliter tranſlatauit III. Iduum Nouembris, Anno Domini M. CC. L VII. mandato Benedicti dè Vico Publ. Gerund. Notarij.

Quod ſedes hæc Epiſcopalis erecta fuiſſet apud *Biſoldunum*, ex vltimo *Bernardi Comitis* voluntatis autographo, liquet, vbi poſt *Vvifredum*, ſeu *Guifredum* Epiſcopum *Biſoldunenſem*, elegit filium *Henricum* ſucceſſorem, & addidit: *Quod ſi temporum occurrentia prædictus eius* Henricus *filius, ad maiorem peruenerit Eccleſiæ faſtigium, tunc ad* Gulielmum *eius in* Comitatu *ſucceſſorem, tanquam natu maiorem ipſius* Biſoldunenſis Epiſcopatus *electio, ſeu prouiſio pertineat.* Quo argumento P. F. Franc. Diagus, *lib. 2. Comit. Barcinon. cap. 90. fol. 155.* P. F. Anton. de Yep. *in Chron. Bened. tom. 5. cent. 5. Anno 977. cap. 2. fol. 160. col. 2.* contendunt, probari Cathedram in Monaſterio *S Saluatoris Biſoldunenſi* erectam fuiſſe; quibus libenter ſubſcribo. De Monaſterio S. Petri infra agemus, hic dicta ſufficiant.

Bernardi Comitis Biſoldunenſis in vltima voluntate, ſeu Teſtamento clauſula.

S. ARTHVAGVS. De hoc ſanctiſſimo Monacho altum ſilentium apud exteros Martyrologiorum Scriptores, licet apud noſtros Chronographos, aliqua, etſi minuta, comperiamus. Ex antiquis M. Maxim. *in Chron. Ann. 584.* ſic: *Arthuagus Gothus ex ordine S. Auguſtini, Monachus Siſlæ Toleti, floret ſanctitate.* Luitprand. *in Chron. Erat. 670.* ſic: *Prima die Maij moritur ſanctè, & compoſitè Toleti,* Arthuagus *Monachus Auguſtinianus Siſlæ Toleti.* Iulian. Per. *in Chron. Ann. 659. num. 325.* ſic: *Hoc tempore* Prima Ianuarij, *moritur Toleti* Arthuagus *Monachus Auguſtinianus, vir apprimè feruens zelo Dei.* R. P. M. F. Thomas de Herrera *in ſuo Alphab. Auguſtin. litt. A. titul. Viri, & Fœminæ ſanctit. præſt. pag. 3.* ſic: Sanctus Arthuagus *Gothus Hiſpanus, Monachus, & Prior Abbas Monaſterij Siſlæ Toletanæ diem ſupremum clauſit I. Maij anno 593. vel 564. vt quidam ferunt: vel I. Ianuarij, anno 633. vel 659. vt alij tradunt. Fuit tamen omnibus Vir doctus, & Sanctus, & D. Iſidoro Hiſpalenſi notus, & familiaris, in ſummáque ab Hiſpanis veneratione habitus.* De eo præter relatos agunt Corol. & Iord. *in Chron. S. Auguſt.* Ambroſ. de Moral. *Hiſtor. Hiſp. lib. 12. cap. 18.*

Scriptores de S. Arthuago.

cap. 18. Padill. *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Cent.* 7. *cap.* 17. *tom.* 2. P. F. Ioan. Marq. *de Origin. Eremit. S. Auguſt. cap.* 11. §. 3. Ludouic. ab Angelis. *in vit. S. Auguſt. lib.* 4. *cap.* 20. *fol.* 105. *&* 106. Pennot. *Hiſt. Canon. Regul. lib.* 1. *cap.* 56. *num.* 1. *fol.* 183. D. Thom. Tamayo *ad Luitpraud. fol.* 50. Roder. Car. *ad Maxim. fol.* 202. *litt. Z.* P. Higuet. & D. Laurent. Ram. de Prado, Philippo IV. Regi Hiſpaniarum Catholico à Conſiliis, *ad Luitprandum in Chron. num.* 46. *fol.* 311. & alij non inferioris notæ, à quibus hoc exigere vitæ compendium, licebit.

Nobilitas. ARTHVAGVS ex nobiliſſima Gothorum familia, tunc apud Hiſpanias degente, natus, Curiam, & Palatium Regum Toletanum inſequebatur, in quorum aliquot aulicis ſpectationibus iuuentutis annos terens, exercitij, doloſam vitæque fabulam agnoſcens, diuerſam ſalutis viam inſequi deſtinauit. Ad cuius intentionis executionem, variè (vt creditur) interpellatus, Domino fauente, vltimum propoſiti terminum adinuenit. Nam cùm, non procul ab vrbe Regia, Athanagildus Gothorum Rex (Catholicus vt conſtans opinio eſt) monaſterium ordini Sancti Auguſtini iam diù dicatum refeciſſet, in cuius clauſtris nobilium Deo dicatorum non breuis, vt mundi illecebras diffugeret, phalanx, inhabitabat, portum ibidem ſolicitè capeſſere ſatagebat. Ergo nunquam Numen bonis deficit conſultationibus. *Fit Monachus.* Spreto ſiquidem *Arthuagus* aulicæ oblectamento vitæ, & mundi calcatis errorum inſatiabilium itineribus, per anguſtas, imò anguſtas religionis, & recollectionis portas intrauit, corrigiam cinxit, & habitum perfectionis accepit. Quot, & quantos virtutum, & bonorum operum manipulos coaceruauerit ſanctiſſimus Monachus, ille cognoſcit, qui numerat ſolis radios, & ſtellarum curſus agnoſcit, Sanctorúmque ſuorum in albo acta ſcriptitat ſempiterno. Quod autem nobis reliquit temporis inuidioſa aberratio, hoc fuit, nempè *S. Arthuagum* talem in cœnobio vitam *Prior eligitur.* egiſſe, vt ad Priorem Abbatiatus faſtigium, virtutibus præeuntibus, deueniſſet. Quo functo munere, demum, ad æternæ beatitudinis perfectiſſimum peruenit intuitum, Kalendis Ianuarij, Anno *Moritur.* Domini D. LXXXIV. Pontificatum obtinente S. Benedicto I. Rom. Pont. Impp. Tiberio Conſtantino, & Tiberio Flauio Mauritio Augg. Regnante in Hiſpania Leouigildo Gotho. Corpus Sanctiſſimi Patris, poſtea ad honoratiorem locum tranſlatum eſt Era, vt perhibetur, DCCCLXIV. Anno Domini DCCCXXVI.

Hæc ex actis; & ſi non deſit, qui huius veritatis compages diſſoluere contendit, *Reſpuitur Pennotus.* ex penu. Ergo Pennotus? Ipſe proculdubio, qui non Auguſtinianum monachum, tantùm, imò nec hominem fuiſſe, nec in viuis commoraſſe coniectat; & caſu quod fuerit, & quod verum eſſet, quin vixerit, potius Canonicus Regularis, quàm Eremita S. Auguſtini cenſendus erit. Quis inter filios vnius Patris ſimilem litem componet? Meum de monochatu, aut canonicatu, non erit contendere; de eſſentia, & qualitate hominis, hoc eſt, quod Toleti vixerit, & quod ſauctitatis honore fuerit decoratus inſtituti eſt. Omitto S. Maximum, Luitprandum, Iulianum, quos (qualis animi duritiei!) ſine ratione reſpuit. Ambroſ. de Moral. *d. cap.* 18. ſic: *Hoc tempore vixiſſe fertur* Arthuagus *Monachus Auguſtinianus, qui cognominabatur* Gothus, *Vir literis, & ſanctitate inſignis, maximus verbi Dei & Catholicæ veritatis Eccleſiaſtes, cuius prædicatione haud pauci ex Arianiſmo ad fidem conuerſi ex Gothis fuere. Scripſit Gothorum hiſtoriam, quæ ſi adhuc exiſteret, non pauca, quæ de illis deſunt, ſupplerentur.* Eadem excripſit *Padilla d. cap.* 17. Et ferè conſtans de hac re apud Noſtros opinio eſt. Item fertur *S. Arthuagum* Epiſtolam ad S. Iſidorum ſcripſiſſe, cuius traſumptum fatetur penes ſe habere *R. P. F. Thomas de Herrera*, & *F. Ludouicus ab Angelis* tantum Epiſtolæ huius præſumptionem refert in hunc modum: *Reuerendiſſimo Domino Iſidoro Epiſcopo Fr. Arthuagus Monachus Abbas S. Cru-*

cis

cis, Salutem. Ergo durè *Pennotus* talem fuiſſe hominem, negat. O quot introduxit errores vana talium Scriptorum hypocriſis, quorum intentio, non vt charitatiuè corrigat, ſed vt appareat hominibus erudita, in varias ſemitarum calles circumiens, demum præceps erroris, & ruinæ terminum lachrymatur. Verùm enim verò licèt apud Maximum, Luitprandum, & Iulianum in tempore, & die tranſitus varietur, quod *Pennotus* opponit: Quid nouitatis in Scriptoribus intercedit? Qualis inter ſacratiores etiam, computatio iuſta, & omnimoda reperitur? Adeat *Pennotus* ſcripturas euoluat annales, explicet chronica & à culpa noſtros eximet ſcriptores. Ego, vt litem in tempore, & die tranſitus componam, omnium opiniones referam S. M. Maximus *ad annum D. L X X X I V. floruiſſe Arthuagum* appingit. Luitprandus apud Tamayo *ad annum D C. X X X I I I.* apud D. D Laurentium Ramir. *ad annum D C. X X X I I.* Iulianus *ad annum D C. L I X.* Et ſi verum amamus hæc Iuliani computatio mihi verior agnoſcitur, quia etſi Maximus ad annum D. L X X X I V. de *Arthuago* mentionem faciat, non ibidem de ipſius loquitur tranſitu, ſed de opinione Sanctitatis; ex quo adhuc in viuis fuiſſe credendum eſt. Nec de morte eſt intelligendus locus ille, nam ſi epiſtolam ſcripſit (vt credimus) Iſidoro, iam Epiſcopo; hoc nec accidere potuit ante annum D. X C V. quo Hiſpalenſis Eccleſiæ infulas induit Iſidorus, ergo mors *Arthuagi* non anno D. LXXXIV. euenit. Luitprandus, & Iulianus in X X V I. annis diſcrepant. Iuliano, qui Toletana explicuit archiuia, cohæreo, tam in anno, quàm in die, vt pote peritiori in antiquitatibus Toletanis.

Annus tãſitus comprobatur.

M o n a s t e r i u m Siſlæ, fuit percelebre Eremitarum S. Auguſtini propè Ciuitatem Toleti, quod, vt refert, *P. Marquez* ex fragmento Dextri conditum fuit anno C C C C X X I V. Poſt Athanagildus Gothorum Rex illud inſtaurauit ad Annum D. L X. licèt *à S. M. Maximo* hæc non niſi ad annum D. X C V I I I. referatur extructio. Plura, comperitur, habuiſſe nomina. Titulo *S. Auguſtini*, apud Maxim. *ann.* 598. Titulo *S. Crucis*, in præſcriptione, & ſubſcriptione Epiſtolæ *S. Arthuagi* ad Iſidorum. Titulo S. M a r i æ, apud Iulian. *de Eremit. cap.* 9. Plura de huius cœnobij antiquitate referunt Syguenza *lib.* 1. *Hiſtor. S. Hieronym. cap.* 13. Marq. Tamay. Higuer. Car. & D. Ram. ſupra allegati & nos dicemus die I X. huius menſis.

Siſlæ Cœnobium à quibus conſtructum, & auctum.

QVARTO NONAS IANVARII, ID EST DIES II.

A. *Apud* Oretum *depoſitio* S. Siridionis, *ſeu* Spiridionis *ipſius vrbis Epiſcopi; qui pro fide multa paſſus, æternam gloriæ retributionem promeruit.*

B. S. Iſidorus *V. C. natus* Hiſpali *in Hiſpania, Conſul cum Lanato, Epiſcopus X. Cæſarauguſtanus; qui veniens Amphilochiam Gallæciæ vrbem à perfidis comprehenſus, variè tortus, tandem pro fide coronatur, corpus in* Minio *ſepelitur, & poſt ad annum repertum Octauum.*

C. Corbeiæ *in Gallia natalis* S. Adelhardi *cognomento* Geneſij *Epiſcopi, vt creditur*, Vrcitani *in Hiſpania; qui à Ludouico Pio Francorum Principe exulatus, propè Carthaginem Spartariam degens, eremitorium ſtruens, Corbeia poſt rediens, ſanctiſſimè diem clauſit extremum.*

D. Bobij *in Liguria depoſitio* S. Badulphi Tarraconenſis *in Hiſpania* Preſbyteri, *qui poſtquam in canonicorum Regularium cœnobio Canonicus Tarracone vitam egiſſet, Italiam remeans, & in Bobienſi Monaſterio cucullum induens, demum virtutibus clarus migrat in cœlum.*

E. Compoſtellæ, *& alibi in Hiſpania feſtum* Exaltationis Fidei *propter victoriam* Illiberi *partam*, Granatámque *vrbem receptam, & à faucibus Sarracenorum ereptam* Ferdinandi, *&* Eliſabethæ *Hiſpaniæ Catholicorum Regum, auſpiciis.*

NOTÆ

A. SANCTVS STIRIDION, vel SPIRIDION.] Huius Sanctiſſimi Epiſcopi memoria adeſt, apud nonnullos Martyrologiorum ſcriptores, inter quos in nomine differentia, in ſede ſilentium, in morte ambiguitas, & in vita, & ſanctitate conſenſus eſt. Molan. in Not. ad Vſuard. & Martyrol. Rom. Baronij, ipſum *Stiridonem*, ſeu *Siridonem* appellant, à quibus Martyrol. Luſitan & Caſtellan. P. Dionyſ. Vaſquez, & Hiſpan. P. Hieron. Rom. de la Higuera M. S. Maurolyc. Angel. Peregrin. & Galeſ. *Spiridionem* vocitant. De ſede Epiſcopali, ſic Baron. *in Not.* ad hunc diem: *Sed cuius fuerit Ciuitatis Epiſcopus, hactenus obſcurum remanet.* De morte nam alij *Confeſſorem*, alij *Martyrem* ſuſpicantur. De vita, & ſanctitate pro omnibus M. R. ſic: *Ipſo die* S. Siridionis *Epiſcopi.* Angel. Peregr. *Ipſo die* S. Spiridionis *Epiſcopi*; cum quo conueniunt *Felicius Maurolycus*, & cæteri. Controuerſia nunc erit cum noſtris Neotericis Hiſpaniæ ſcriptoribus, quos ad conflictum voco, & in literarium agonem interpello. Igitur huic congreſſui cauſam præbuit L. Flauius Dexter V. C L. Hiſpaniæ lumen, qui *in Chron. ann.* 300. hæc formalia conſcripſit verba: *Oreti in Hiſpania Tarraconenſi* S. Spiridion *prius Epiſcopus Oretanus, qui pro Chriſti nomine egregiè pugnauit.* Quorum occaſione P. F. Franc. Bin. *in Not. ad Dextr. com.* 2. *num.* 16. *fol.* 332. & Roder. Caro. *fol.* 104. *litt. Z.* nullis aliis interuenientibus coniecturis, nominis ætymo allecti, in furorem rapti, *Dextrum de Spiridione Trimethuntis* Epiſcopo locutum fuiſſe, prodiderunt, licèt ambigens *Rodericus.* Quæ (etſi abſque ratione) vt in manus aliquorum hæc peruenit opinio, protinus taliter recepta fuit, vt à nullo vnquam ablegata, imò nec debitè excuſſa fuerit, ex quo inter omnium volitat ora, tanquam ſecura. At cùm noſtri ſit inſtituti Sanctorum expendere origines, acta conſcribere, & dicendorum ratiotiones appingere; ſæpè ſæpius de huiuſmodi opinionis ſententia dubitaui; donec in manus peruenit meas Codex M. S. *P. Hieronymi Romani de la Higuera* è S. I. in quo breui epitome Sanctorum Hiſpaniæ elogia in forma Martyrologij conſcripta compe-

ti,

ri, beneficio V. C L. D. D. Laurentij Ramirez de Prado. Hîc ergo, hoc die, ſic, noſtro idiomate, elogium perlegi: *Eſte dia en Corquera cerca de Calatrana la Vieſa* S. Siridion *Obiſpo, que padeciò mucho por la Fe en la perſecucion de Diocleciano Emperador con mucha gloria de ſu nombre.* Latinè ſic: *Apud Oretum* S. Siridion *Epiſcopus, qui multa pertulit pro fide in perſecutione Diocletiani Imperatoris, eius nominis gloria exuberante.* Fuit iſte Religioſiſſimus Vir, qui minus pollutum habuit *Dextri* Chronicon, ideóque puriores veritatis ex illo ſugillauit vndas: cui in hiſce dubiis ſine dubio ſtandum eſt. Eius enim verba cum vero *Dextri* Codice conueniunt: nam illa: *Prius Epiſcopus Oretanus* apud Cato; vel: *Prius Epiſcopus Toletanus*, apud Biuar, ſine tergiuerſatione abundant, ideò inter illos variatum. Nam ſi *P. Higuera* (vt veri Codicis poſſeſſor) talia inueniſſet verba, ſine dubio expreſſiſſet, hoc non expreſſit, ergo neutiquam in *Dextri* Chronico fuere. Nec huic inſtantiæ proderit vulgaris reſponſio, quod in Codice M. S. D. D. Laurentij Ramirez deficiunt illa verba, fortè extractoris incuria, quia reſpondeo, Codicem illum ex ipſamet manu. *P. Higuera* exaratum eſſe, nemo eſt qui neſciat. Secundò meam auxit reſipiſcentiam, quia nullam in verbis *Dextri* attingo cauſam impulſiuam, aut compulſiuam, imò nec inducentem ad coniectandum, *Dextrum* locutum fuiſſe de illo *Cyprio Spiridione.* Si ergo *Dexter* de iſto verba feciſſet, quis dubitat ampliorem cognitionem Hiſpanis ſuis cumularet? At nec per illationem de *Cyprio* quidquam intexuit, ergo vana eſt ea *Dextro* ſuggeſtio. Tertio quia coniectura ſumenda eſt (vt inquit *Cicer. de Inuent. lib. 2. num. 16.*) ex cauſa, ex perſona, & ex facto. *Ex cauſa* quia ineſt in perſona, illo tempore & loco. *Ex perſona*, quia nulla alia illo facto valuit includi. *Ex facto*, quia congruit perſonæ, tempori, cauſæ, & loco. Si ergo *Spiridion* Cyprius aliqua *ex cauſa* Hiſpanias adiit, primam Ciceronis partem habeamus neceſſe eſt. Si nullus præter *Spiridionem* Trimethuntum Epiſcopum, alius Epiſcopus inuenitur, de quo Dextri *factum* poſſit percontari, ſecundam partem habebimus. Si *Spiridioni* Græco homini *factum*, hoc eſt, vitæ exitum, Epiſcopatum Oretanum, eodem anno, ex eadem cauſa, in eodem loco accidiſſe probabimus, tertiam, & perfectiſſimam coniectationis eſſentiam habebimus, & ex conſequenti, intentum. Quis ergo etſi euoluat Eccleſiaſticarum rerum volumina deprehendet *S. Spiridionem* Cyprium illo anno Hiſpanias aduentaſſe? A quo hæc *Biuarius?* Cauſam (qua potuit venire) ſpecta: *Suffragatur* (inquit) *quod in Martyrologio Romano de S. Spiridione die XIV. Decembris dicitur, quod nimirum:* Vnus fuit ex illis Confeſſoribus, quos Maximianus dextro oculo effoſſo, & ſiniſtro poplite ſucciſo, ad metalla damnauerat. *Quis autem neſcit peracipuas metallorum fodinas, quas Romanum habebat imperium in Hiſpaniis fuiſſe? Igitur ad auri vel argenti fodinas Oretanas damnatus fuit S. Spiridion.* Ergo nullas præter Hiſpanas habuit Romanum Imperium fodinas? Si ergo habuit, à quo didicit Biuarius, *S. Spiridionem* potius ad Hiſpanas, quàm ad alias damnatum? Secundam inquiramus partem. Non fuit *S. Spiridion* Cyprius, ſolus de quo *factum* Dextri poſſit percontari, quia vt in exordio huius notulæ probauimus, alius fuit Epiſcopus *Spiridionis* vocabulo, cui conuenire poſſunt factum, & relatio *Dextri*, ego deficit, hæc pars. Tertia abſque reſponſione eſt, nam *Spiridion* Cyprius nec Hiſpanias adiit, nec fuit Epiſcopus *Toletanus*, nec *Oreti* vitam finiuit, ergo non congruit factum. Quòd hæc ita ſe habeant patet, nam in contextura Epiſcoporum Toletanorum à *Dextro* protracta nulliter *Spiridionem* inter illos Præſules incluſit, quia poſt *Melantium* ingerit *Natalem*, excluſo *Spiridione*, iſte in *Cypro* quieuit, ille apud *Oretum*, de iſto ſedes ignoratur, de illo Trimethunti inſulas induit, ergo facti ſeries abeſt à coniectura. His ſic præmiſſis crederem (ſalua Doctiorum ſententia) *S. Spiridionem* (de quo apud *Dextrum*) fuiſſe Epiſcopum *Oretanum* in cuius exercitio multa pro fide paſſum, donec Confeſſionis titulo vitam finiiſſet. Ideò eius memoria adeſt in Martyrologiis relatis; ſine expreſſione nominis ſedis; Eius acta ſic attexere (reſciſis improbabilibus) deſtinaui.

SPIRIDION, ſeu SIRIDION ſi nominis contexturam intueamur, ex Græca procedere proſapia fatendum eſt. Hiſpaniam

nùm aduentaſſet, aut ibidem pſimam vitæ lucem adſpexiſſet, ignotum. In Oretaniæ populis, fertur, viram virturibus, & operibus bonis non vacuam, imò plenam, texuiſſe, & honor oblatus, & onus perlatum manifeſtam ſæculis ingerunt probationem. Ad Præſulatus Oretanæ ſedis inſulas euectus, curam;taliter exercuit Paſtoralem, vt non mercenarium, ſed de commiſſis ouibus vere Patrem dici mereretus. Sæuiebat tunc immanium ferox Imperatorum Diocletiani, & Maximiani per Hiſpanias crudelitas aduerſus gregem Dominicum, in cuius conflicti turbulentia, potios Paſtorum cura in confortandis fidelium cordibus deſiderabatur, ne pœnæ meru imbecillitas perturbaretur humana. Cui Spiridion oneri incumbens, nullis parcens incommodis, ouium ſuarum afflictiones leniebas, timores ſedabar, & in veræ fidei confeſſione inducebat. Quor nùm in huiuſmodi ſubuentione pericula non inuenit? Quanta incommoda non eſt paſſus? Quæ non, patientia, ſuſtinuit? aut conſtantia certamina ſuperauit? Igitur egregiè pugnans cum viſibilibus, & inuiſibilibus inimicis, ad vltimum vitæ huius ærumnoſæ terminum attingens, animam Deo reddens, æternam beatificæ viſionis gloſiam adinuenit, IV. Non. Ian. Anno Dom. CCC. Impp. Dioclet. & Max. & Caio I. Pont. Max.

Sic acta, etſi rudioti, quam par erat, exarata, calamo, venio ad articulum de *Toletani* Præſulatus impoſtura. Fragmentum Chronici *Dextri*, vs ex *P. Higuera* probauimus, nullam de Epiſcopatu *Toletano* memoriam refert. Duo Codices MSS. alius *D. D. Antonij de Caſtro*, & *Quiriones* Archiepiſcopi Hiſpalenſis, & alius *P. Ioannis Pineda*, è S. I. tantum Epiſcopum *Oretanum* appingunt, vt refere R. Caro *d. litt.* Z. Qui de huiuſmodi quæſtione agens, ait: *Nec enim à Dextro hic* Spiridion *in albo Epiſcoporum Toletanorum refertur, imo Melantio, qui Illiberitano Concilio interfuit, Natalium nullo alio intermiſſo ſufficit, ad annum CCCX.* Huic difficultati occurrere ſatagens D. Thom. Tamayo *in libell. de Veritat. Dextri*; in *Cathal. Tolet. Præſul. num.* 11. *fol.* 112. tanquam pes tranſitum, relata opinione de *Spiridionis* aſſiſtentia in Epiſcopatu *Toletano*, & aliis quæ de *Cyprio Spiridione* circunfesuntur, proſequitur: *Dimittis ſine dubio Eccleſiam Toletanam, vt melius pro Domino pugnaret, quia Concilium Nicanum congregatum fuit, anno CCCXXV. ex quo poſt Melantium inuenio Natalem.* Duo hic conſideranda comperio. I. Quod propter Epiſcopatus dimiſſionem ab albo *Toletanorum* Præſulum fuis *S. Spiridion* excluſus à Dextro. Quis talia credat? Adhuc. Non ſolùm ille hoc difficultati repesit (heu quam fatuè!) ſubterfugium, ſed & Autos Primat. Tolet *tom.* 1. *c.* 8. §. 3. *fol.* 97. expliciotibus verbis, hæc fatetur, ſic: *Melantio ſucceſſit* Spiridion, *& licet pòſt Dexter referat, quod Melantio ſucceſſerat Natalis, non ex hoc contradictio, imò certa veritas inuenitur. Quia* Spiridionem *vocauit Epiſcopum Toletanum, vt electum. Fuit enim eius mors, & paſſio taliter ipſius electioni vicina, vt merito Dexter* Spiridionem *ablegauerit à catalogo, dicens: Melantio ſucceſſit Natalis.* Si hoc eſt, vt profertus, vt quid *S. Eulogio* electo Præſule *Toletano*, & in breui per martyrij coronam ſublato, inter veros illius Eccleſiæ Antiſtires locus datur, & eius nomen à catalogo non reſpuitur? Inſuper quia vt ipſe Autos ſcribit non paucos poſt electionem vixit annos, vt primo dixerat quin potius vitæ terminos longiores extendit, ſic: *Spiridion origine Cyprius, ipſius Inſulæ Epiſcopus Hiſpanias adiit, & interpellantibus eius literis, & virtutibus Archiepiſcopus Toletanus electus fuit. Poſt zelo fidei Patriam reuertitur. Eligitur Epiſcopus Trimithuntius, interfuit Concilio Nicæno, & Sardicienſi. Fuit vnus, quos Maximus Imperator dextro oculo effoſſo & ſiniſtro poplite abſciſſo, in metalla damnauit, & apud Oretum martyrium conſummauit.* Tu docte Lector aſſue, ſi potes, hæc tam diſtansia Pirticia. Illic propter vicinam mortem à Catalogo expulſus. Hic poſt electionem reuerſio in Patriam, electio alterius Epiſcopatus, aſſiſtentia in duabus Synodis, alia anno CCCXXV. alia CCCXLV. demum abſciſſio poplitis, & effoſſio oculi, & damnatio in metallum, reuerſio in

Oretum,

Oretum, & martyrij complementum. Vbi hæc vicinitas? ſed hæc, vt commentitia ſuſpendo, & ad ſecundam conſiderationem deuenio ex verbis *D. Thomæ Tamayo*. Hæc in tempore conſiſtit, ſic: Si fatetur *Dexter*, & ab eo, qui hanc ſententiam tuentur quod *Spiridion* de quo in Chron. *ann.* 300. hoc anno vitam exuit, quo miraculo poſtea in Concilium Nicænum, & Sardicenſe conuenit? Niſi forte velint, quod mortui viuant. Parcant hi nouatores, quos enumerare recuſabam, ſed vt ab illis abſtineat Lector, appingam. Primus, & opinionis inuentor P. Bin. *ad Dexter. d. ann.* 300. *num.* 16. *Com.* 2. *fol.* 332. D. Thom. Tamayo *in d. verſ. Dexter. n.* 11. *fol.* 112. Epiſcopus Turiaſonenſ. *in Primat. Tolet.* 1. *part. cap.* 8. §. 3. *num.* 97. P. F. Manuel. Rom. *Antiquit. Carmel. elucidat.* 27. *fol.* 194. & In Indic. *verb. Spiridion. fol.* 38. *col.* 2. Roder. Caro. licèt dubiè *d. fol.* 104. *litt. Z.* Ex quibus veriſimilior noſtra opinio redditur, ſcilicet, quod iſte *S. Spiridion*, de quo in *Dextro*, non ille eximius *Cyprius* Epiſcopus *Trimethuntis* de quo tot præclara opera apud Euſebium, Rufinum, Caſſiodorum, Athanaſium, & alios citatos à Baronio, ſed alius diuerſus *Epiſcopus Oretanus*, cuius natalem feſtiuitatem hoc die inſinuat Martyrologorum vetuſtas, vt prædiximus, cætera vt apocripha reſpuenda, & tanquam ſine ratione hiſterica obliteranda: Quibus rationibus inſpectis credo à Doctoribus hanc noſtram ſententiam amplectendam eſſe, quam iſtis non viſis, meliori calculo incepit meditari Noſter amicus M. Franciſcus Rus Puerta *Hiſtor. Giennenſ. tom.* 1. *ſæcul.* 12. *cap.* 6. *num.* 3. licèt in fine *R. Cari* opinione arreptus, noſtrum, & *Cyprium Spiridionem* confundat.

O R E T V M. De antiquitate, ipſius vrbis nonnulla dicemus III. Non. Februarij, itémque iſtius Eccleſiæ Epiſcoporum Catalogum concinnabimus. Tantum perpendes Oretum, vrbem fuiſſe *Hiſpaniæ Populis* Oretanis nomen præbens. De quo Ptolom. *lib.* 12. *Tab.* 2. *Europ.* ſic: *Iis, ac Carpetanis Auſtraliores ſunt* Oretani; *& Ciuitates, Salaria, Siſapona* O R E T O N Germanorum *Æmiliana.* & ibidem Gerard. Mercat. in Tabul. depict. Strab. *in Geograph. lib.* 3. poſt ſitum Oretanorum ſubijcit: *Oretaniæ primariæ vrbes Catulum*, & Oria, quæ pro *Oreto* decurtauit, vt correxit Xilandr. in tabulis depictis. Plin. *lib.* 3. *cap.* 3. extenſiorem adiunxit terminum, ſic: *Primi in ora Baſtuli, poſt eos, quo dicitur ordine, intus recedentes Menteſani*, Oretani, *& ad Tagum Carpetani*, & poſtea, ſic: *Laminitani, Menteſani, qui &* Oretani, *Menteſani, qui & Baſtuli*, Oretani, *qui & Germani cognominantur.* Sequuntur ex noſtris Moral. in Antiq. verb. *Oretum*, Nebriſenſ. Beur. & alij quos refert Rades de Andrad. *Hiſtor. Ordin. Milit. in Calatrana. cap.* 1. De loco, cui hoc tempore reſpondeat Oretum, dicto die III. Februarij, diſceprabimus.

S. I S I D O R V S Martyr. Fuit iſte Sanctus etiam Epiſcopus Cæſaraugustanus, B.
Valerij III. ſucceſſor, natus, & creatus, Hiſpali, Vir Conſularis, & tunc Numanus vocatus. Eius memoriam repetunt *Beda*, Vſuard. Peregrin. Maurolye. Galeſin. Bellin. & Fellicius, qui apud Antiochiam paſſum commemorant. At Baron. & cum eo Bolland. in act. SS. tom. 1. h. d. fol. 83. nulliter Antiochenum fuiſſe Epiſcopum contendunt, ideò dubiè eius ſedem conſcribunt. P. Anton. Quintanadueñas è S. I. in Hiſt. SS. Hiſpalenſium fol. 107. profitetur fuiſſe Epiſcopum Cæſaraugustanum, qui zelo fidei accenſus Gallœciam adiens, vt prædicationis munus obiret, martyrio coronatus eſt apud Amphilochiam ipſius Prouinciæ vrbem. Hanc ipſam ecphraſim martyrij attexere D. Mart. Carrill. in Catalag. Epiſcoporum Cæſaraugustæ fol. 226. P. F. Didac. Maurill. Hiſt. Cæſaraug. 1. part. cap. 26. fol. 223. col. 1. Roder. Car. Hiſt. Hiſpal. lib. 1. cap. 11. fol. 70. col. 3. Ludouic. Lop. Hiſt. Cæſaraug. 2. part. cap. 11. fol. 457. & omnes fatentur, quod eo anno à Iuliano aſſignato, in Catalogis Eccleſiæ Cæſaraugustanæ nomen Epiſcopi ſucceſſoris aberat, ideóque ſic beneficio Chronici Iuliani ſuppletur, quod Chronici elogium num. 244. ſic ſe habet: In Libiza transfertur corpus S. Iſidori X. Epiſcopi Cæſaraugustani, qui veniens Amphilochiam Gallœciæ vrbem ab Arianis occiditur. Miſſum eſt corpus nocte in Minium, & ibi ſepultum eſt. Is fuit V. C. natus Hiſpali in Hiſpania, Conſul cum Lanato, poſt vocatus Numanus. Poſt in ipſo Chron. n. 228. ſic: Floret memoria in Hiſpaniis S. Iſidori Epiſcopi Cæſaraugustani ab Hæreticis Arianis occiſi.

occiſi. En iam Iſidorus, Hiſpanus, Hiſpali natus, V. Conſularis, Epiſcopus Cæſaraugustanus, & Martyr. Nunc duo à nobis exquirenda ſunt. I. An iſte Iſidorus ſit, de quo Martyrologi hoc die. II. An detur aliquis Epiſcopus Cæſaraugustanus, qui tempore Arianorum potuerit occaſione prædicationis ab Arrianis occidi. Quibus delibatis, & inſtituti ordinem explebimus, & D. Martino de Anaya, & Maldonado, qui aduerſus P. Quintanadueñas nonnulla conſcripſit, fol. 12. reſponſum præbebimus. Quoad primum, crederem quod iſte S. Iſidorus Epiſcopus, & Martyr de quo Iulianus, & Noſtri, idem, ac ipſe eſt cum illo de quo apud Martyrologos, & hoc triplici ratione, Prima qui de Antiochiæ, ad Amphilochiam nomenclatura facilis eſt tranſitus, & ideò potuit incuria exſcriptorum verum vrbis vocabulum vitiari. Cui adhæret Baronij ſententia de non reperto Epiſcopo huius nominis Antiocheno, ergo cùm adeſt coniectatio tàm euidens de ſcripturæ vitio, indubie pro Noſtris eſt alluſionis euidentia. Secunda quia P. Hieronymus Roman de la Higuera, qui Iuliani Chronicon eſt commentatus, & apud illuſtrem D. D. Laurentij Ramirez de Prado Bibliothecam propria manu ipſius Patris exaratum reconditur, ingenue fatetur noſtram ſententiam; quam etiam alibi ex peruetuſto Martyrologio veram agnoſcit, vt refert P. Murillo d. cap. 26. fol. 223. col. I. Tertia, & fortior, & concludens, quia elogium Iuliani Noſtri, & relatio amplior Galeſini conueniunt. Iuliani verba iam lector accepiſti. Caleſini perlegito, ſic: *Antiochiæ* S. Iſidori *Epiſcopi, & Martyris, qui Catholicæ Fidei defenſor acerrimus*, ab impiis Arrianis *vehementer oppugnatus, demum in ſummo certamine fortiter ſe gerens pro Chriſto Domino ſanguinem profudit*. En Noſter Iſidorus in Iuliano *ab Arianis occiſus*; an in Galeſino ab *Arianis confoſſus*, ergo factum, nomen, & locus (ſi emendetur) conueniunt, quo conſtituto, nihil eſt, vt amplius ambigatur. Ad ſecundam propoſitionem deuenio, quæ vt cognoſcatur, tempus in quo Epiſcopatus inſulas induebat, inquirendum eſt. Inter omnes conuenit S. Iſidorum ab anno CCCCXL. ad annum CCCCLXV potuiſſe Epiſcopatum obtinere, & ſic iſto vltimo anno eius paſſionem aſſignat Iulianus: ſed per iſtud tempus inuenitur Epiſcopus Iſidorus Cæſaraugustanus, qui ab Hilario Papa in Epiſtola ad Aſcanium Tarraconenſem Epiſcopum commendatur, ob egregium Eccleſiaſticæ diſciplinæ zelum, quo Siluanum Calaguritanum Antiſtitem obiurgauerat propter conſecrationem Preſbyteri cuiuſdam in Epiſcopum propria authoritate abſque Metropolitæ conſenſu, factam: de qua Epiſtola meminit Baron. & Vin. in Collect. Concil. tom. 2. éſtque in Concilio Roman. ann. 465. Eo ergo tempore deficit nomen Epiſcopi Cæſaraugustani in eius diplithicis, ergo credendum eſt, eum fuiſſe noſtrum Iſidorum, vt fatentur omnes. Quibus ſic cognitis ad acta pergo.

ISIDORVS ex Hiſpalenſi celeberrima vrbe natus, ab illuſtrioribus, clariſſimíſque progenitoribus ortus poſt primos infantiæ, & iuuentutis flores virilem vitæ, & ætatis gradum aſcendens, Conſulatum, vel Conſularem dignitatem (apud Hiſpanias à Romanis introductam) adeptus eſt. Huius muneris probitas, taliter Iſidori rectitudinem, prudentiam, & æquitatem demonſtrauit, vt non ſolum ſæcularia adminiſtrare, ſed etiam Eccleſiaſtica moderari munia dignè promeruit. Quod demonſtrauit euentus, nam è viuis ſublato Valerio III. Eccleſiæ Cæſaraugustanæ Antiſtite, cùm electores Iſidori virtutem intelligerent cuius perſonæ per omnes Hiſpaniæ terminos opinio volutabat protinus dignior ad tantæ Eccleſiæ culmen percipiendum ab omnibus acclamatus, inſignes Præſulatus infulas nemine reluctante induit. Quam fuerit prudenter electio execura, ipſius acta ad digitum manifeſtant Nam poſt motum correctionem, quam in propriis ouibus ſeueriſſimè diſpoſuit, ſciens, quod Sylnanus Calaguritanæ Eccleſiæ Epiſcopus præter Sanctorum Patrum placita, & Canonum decreta, propria authoritate, & abſque Metropolitæ conſenſu, quendam Preſbyterum in Epiſcopum conſecrare curaret, eíſque Epiſcopatus vacantis regimen tradere ſatageret, primo literis,

teris, deinde rationibus à propoſito deterrere laborauit, quibus euacuatis ad duriora & efficaciora remedia proceſſit. At Calaguritanus hæc iuſtiſſima reſpuens conſilia, tanquam infeſtiſſima abiecit S. Præſulis medicamina, & in ſuo propoſito perſeuerans Presbyterum conſecrauit, Epiſcopatum vacantem contulit, & Clerum, & Populum (ſine quorum ſuffragiis euenerat) violenta coërtione ad obediendum ſchiſmatico Epiſcopo compeſcuit. Quod vt agnouit S. Iſidorus, ne cæteri Epiſcopi in tam peruerſi facinoris maculam laberentur, protinus per nuntios, & epiſtolas de facti veritate reſcripſit. Aſcanióque Archiepiſcopo Metropolitanæ Sedis Tarraconenſis ſeuerius de remedio imponendo ſine dilatione inſtauit, donec omnes Prouinciæ Epiſcopi, literas Hilario Pont. Max. caſum includentes ſcripſerunt. Qui Syluani factum damnans, zelum Iſidori, & obedientiam Præſulum commendauit.

His, & aliis actionibus Iſidorus feruentem de Dei gloria ignem, qui in eius corde delitescebat, indigetauit, ſed glorioſè prorupit, cum zelo defenſionis, & propagationis Fidei, propriam ſedem deſerens, ad remotiores Epiſcopatus ſui vrbes properauit. Vt ergo cognouit, quod per idem tempus, quidam Apoſtata Ayax Galata, peſte Ariana infectus, Sueuos, Regis auxilio, hæretici contagij erroribus imbueret, Amphilochiam adiit, vbi Catholicam prædicans veritatem, continuis ab Arianis incommodis grauabatur: donec creſcente in Sanctiſſimo Præſule verborum vi, & in perfidis furoris inſania, ille ab iſtis tentus, grauiora tormenta perpeſſus vltimum vitæ halitum, Chriſti nomine inuocato, & Trinitatis numine implorato, dimiſit, IV. Nonas Ianuarij Anno Domini CCCCLXVI. Hilario PP. Pontificatum obtinente, Leone Romanorum Auguſto Imperante, Eurico Gothorum Principe Hiſpanias regente, Ramiſmundo hæretico Ariano Sueuorum Rege, Gallœciam moderante. Corpus Sanctiſſimi Præſulis à Catholicis ſublatum, primò ad ripam fluminis Minij ſepultum, poſt elapſis VIII annis extractum, & apud Libizam tranſlatum, quieuit.

Duo hic probanda ſunt, quæ à nullo ex noſtris ſcriptoribus fuere animaduerſa. I. De Aiace Galata hæreticò, an per idem tempus Sueuos Gallœciæ Ariana infecerit peſte. II. de vero Anno martyrij S. Iſidori. De Primo, patet, nam anno CCCCLXV. quo martyrium impleuit S. Præſul incepit Aiax iſte Nefarius virus ſui erroris diffundere, vt ex S. M. Maximo liquet, in Chron. Era 503. hoc eſt Ann. 465. ſic: *Aiax homo Galata peſte Ariana infectus virus ſuarum hæreſum nocentiſſimum in incautos Sueuos effundit.* S. Iſidor. Hiſt. Sueuor. ſic: *Aiax natione Galata effectus Apoſtata, & Arianus inter Sueuos, Regis ſui auxilio, Fidei Catholicæ hoſtis emerſit; Cuius ſeductione Sueui à Fide Catholica recedentes in Arianum dogma declinant.* En per illa tempora Sueui commaculati ſeductione Aiacis Galatæ hæreſi Ariana. En cauſa diſceſſus Iſidori, & in Amphilochiam Gallœciæ aditum. En à quibus hæreticis Arianis occiſus apud Iulianum, & Galeſinum. En in omnium concordia: ergo quid petit D. Martinus de Anaya? Sed ad ſecundam comprobationis partem accedo, quæ in annorum martyrij computo verſatur. P. Quintanadueñas, neſcio quo duce, eius agonem ad annum CCCCLXXXVI. extendit, motus, quia in Catalogo Præſulum Cæſarauguſtanorum, hic annus aſſignatur, Vincentio S. Iſidori ſucceſſori. At ſalua reuerentia tanti Patris, proculdubio errorem contraxit, nam in Catalogo non deſignatur annus ille, vt immediatus morti, Antiſtitis Sancti anteceſſoris, ſed vt annus in quo apparet memoria Vincentij. Inſuper quia numerus anni illius in margine Catalogi nihil operatur, nam Carrillo qui Catalogum ſcribit, in corpore, aut litera operis, de illo anno haud meminit, ergo perperam Quintanadueñas amplexus eſt illum dubium annum, relicto ſecuro & certo Iuliani, qui ad annum CCCCLXVI. martyrium fuiſſe fatetur. Solum vnica mihi remanet difficultas: ſi anno relato Iſidorus martyrium compleuit,

quid

quid eſt, quod dicat Iulianus anno CCCCLII. in Chron. n. 228. *Floret memoria in Hiſpaniis* S. Iſidori *Epiſcopi Cæſarauguſtani ab hæreticis Arianis occiſi.* Ergo non occiſus ad annum relatum, nec ex conſequenti Epiſtola Hilarij Papæ de hoc Iſidoro loquetur? Grauis eſt difficultas, cui vt ſuccurramus, dicendum eſt, aut Iulianum hic locutum fuiſſe per anticipationem, vt ſolet, aut clauſula à ſuo vero loco auulſa, commutata eſt. Et hoc verius, nam in margine nullus inſcribitur annus. Et patet, nam qua ratione, ſi occiſus fuiſſet anno 452 ad annum 466. martyrium repeteret.

De Conſulatu de quo eſt mentio in Iuliano, non ita ſtrictè hæc vox intelligenda eſt, vt credas, S. Iſidorum Conſulem Romanum fuiſſe, ſed moderamine conſuetudinis quæ ad inſtar Conſulum Romanorum, in Coloniis introduxit duos Magiſtratus, quos Duum-Viros appellauit reuerentia obſequialis. Locus celebris Paſſeratij in Dictionario, verbo Duum-Vir, ſic: *Erant autem in Coloniis, & Municipiis Magiſtratus, item vt Romæ Conſules.* Hócque vocabulo de ſe ipſo loquitur Auſon. Epigr. 13. de Burdigalia eius Patria, vbi, vt Romæ Conſulatum geſſit, ſic: *Diligo Burdegalam: Romam colo: ciuis in illa*: Conſul in ambobus. *Cunæ hic, ibi ſella curulis.* De quo videndus Aldrete *in orig. ling. Caſtellan. lib. 1. cap. 3. fol. 24. & cap 12. fol. 79.* vbi ad propoſitum pulchrè, cui non inficiatur Ioſ. Scaliger *Auſon. Lect. lib. 2. cap. 23. fol. 151.* vbi explicans illa verba: *Conſul in ambabus*: hoc eſt, *Romæ, & Burdigala*, inquit: *Nam Magiſtratus Municipales, qui ex ordine Decurionum deligebantur, pro inſtitutis Municipij ſui, aliàs* Duum Viri, *alias* Conſules, *alias Quinquennales nominabantur* Et probatur antiquo marmore apud Antiquarium hodie *Antequera*, vbi Verus Pollio Conſul Antiquarenſis Veſpaſiano trophæum pro deuicta Hieroſolyma dicat. Vide Roder. Car. In antiquitat. Hiſpal lib 1. c. 10. Quibus hæc abſoluitur nota.

HISPALIS, in qua tanquam princeps primas lucis viſiuæ auroras agnouit Iſidorus, præponenda eſt. Hodie SEVILLA maximum totius Orbis emporium, Noui argentea Sedes, gazæ Occidentalis aureum diuerſorium, ex quo in omnes Aſiæ, Africæ, & Europæ regiones, argentea Americæ tranſmittuntur ſpolia. De eius antiquitate, magnificentia, viris illuſtribus, Eccleſiis, Sanctis, diuitiis, & nobilibus ſcripſere celebres noſtro æuo Tyrones integras Hiſtorias, antiquior Morgado, poſt Caro, Spinoſa, & Quintanadueñas. Ab ipſis aliquot grani ſpicas colligemus, vt inſtituto pareamus. Non quia tanta ciuitas mea efflagitet mendicata ſuffragia, quando illius mirabilia encomia compaginare, quid niſi Noctuas Athenas mittere conſequemur. Ergo (ab illuſtriſſima vrbe obtenta venia) ad intentum pergo. Varia eſt ſcriptorum ſententia de origine *Hiſpalis*, & quis tantæ molis fuiſſet conſtructor, adhuc ambigitur. S. Iſidorus eius filius origine, Pater in præſulatu, Doctor in lege, Patronus in ſubuentione, & in affectubus omnis, *in Chron. lib.* 3 ab Hiſpano conditam fuiſſe præſcribit, ſic: *De Tubal verò*, Hiſpani, *& Itali orti cenſentur; Primus Rex* Hiſpanorum *extitit nomine* HISPANVS, *qui famoſam vrbem condidit, quam ex ſuo nomine* HISPALIM *nominauit, & in ea ſolium ſibi firmauit, à qua etiam* Hiſpania *nomen traxit.* Hanc deductionem adhuc admiſſam nulliter inuenio, alio loco diuerſam appingemus. Ad Cæſarauguſtam diuertor.

CÆSARAVGVSTA, licet aliis, & perperam CÆSAREA AVGVSTA, vt apud Zurit. in not ad Antonin. itinerar. fol. 535. & 536. ſcribatur, Ciuitas eſt Hiſpaniæ Citerioris antiquiſſima, & nobiliſſima in Edetanis; Hodie CARAGOZA, totius Regni Aragonum Metropolis, Curiáque olim Regum ſplendida; ante Octauiani Cæſaris inſtaurationem, alij Agrippam, & alij Aurippam vocitauere. De quorum nominum aſſignatione, breuiter percurremus. De nomine Saldubæ, aut Saldiuiæ, quod aliqui impoſitum à Tubale coniectant, mentio eſt apud pænè innumeros Antiquitatum ſcriptores, vt videre licebit in Hiſt. Cæſaraug. Lud. Lop. de Stat. Sæcul. c. 1. fol. 7. & 8. Qui in huius nomenclaturæ comprobationem adducit perveruſtum numiſma ex Goltzio in Theſ. Antiq. fol. mihi 144. ſic:

Cuins nummiſmatis literas : SAL. AVG. licet nonnulli interpretentur SALVTI AVGVSTI, alij vero, vt Goltzius, & Æneas Vicc. à quibus Lud. Lop. SALDVBAM, aut SALDIVIAM AVGVSTAM legunt. Et ſi errorem contraxerit Lud Lop. tàm in nomine vrbis appellans Saldiuiam, cùm ſit legendum Salduba, à vocibus SAL & Tubal, quaſi Tubalis vrbs ex Sale, propter plurifarias Salis fodinas ibidem repertas: quam in numiſmatis effigie, in qua, vt minus benè, effigiem mulieris inſculptam refert. Quod Salduba, & non Saldiua legendum erit, adeat Criticus Ortelium *in Theſ. Geographic. verbo* Cæſarauguſta, *& verb.* Salduba. Ioann. Franc. Andt de Vltaroz *in Vindit. Patr. S. Laur. cap.* 3. *fol.* 41. P. Murill. *de Antiq. Cæſaraug. lib.* 1. *cap.* 1. *fol.* 5. *col.* 1. Omnia Superius adducta confirmat Inſcriptio ab Ortelio relata his verbis. COL. CÆS. AVGVST. SALDVBA. De aliis originibus poſtea; hic dicta ſufficiant.

AMPHILOCHIA, vrbs peruetuſta in Gallœcia fuit, à qua Amphilochij Populi, vt ex Iuſtino lib. 44. ſic: Gallœcij autem porrò Amphilochi dicuntur. De vrbis antiquitate, & conditore, ſic Strab. in Geograph. lib. 3. fol. mihi 62. Apud Callaicos autem conſediſſe quoſdam, qui Teucrum in bellum fuerant ſecuti, ibique fuiſſe vrbes, altera Amphilochia, mortuo ſcilicet ibi Amphilocho, & ſociis vſque ad mediterranea vagatis. Quod etiam notat Abraham Ortel. verb. *Callaici.* & Ludou. Nonn. c. 53. vbi hanc vrbem Amphilochiam, Aquas calidas; Aquas Gallinas, Vvarm ſeè, Auriam, & hodie *Orenſe* dictam credit. De quibus nominibus ſuis locis agemus.

S. ADELHARDVS GENESIVS. De Sanctitate huius inſignis Abbatis, & vt creditur Epiſcopi, memoria eſt apud Molan. in nott. ad Vſuard. h. d. ſic: *Apud Corbeiam depoſitio* S. Adelardi *Abbatis. Eius vitam ſcripſit S. Ratbertus Abbas VI.* S. Adelardi *in Gallia Corbeia ſucceſſor, qui & Paſchaſius magis vſitatè dicitur.* Arnald. Vvion, & Hugo Menard. in Martyr. Bened. diſtinctius, ſic: *Apud Corbeiam Galliæ* S. Adelardi *Abbatis, qui Regio genere natus rebus huius ſæculi ſpretis vigeſimo ætatis anno fit Monachus: de quo illud legitur, quod quotidie bis ſaltem manè, & veſperè, ſua, alienáque peccata, profuſis vberrimè lachrymis, deploraret. Abbas autem creatus, ita in omni virtute floruit, vt* Antonij *Sanctiſſimi Abbatis nomine illum aliqui appellarent.* Eadem prorſus verba Felicius Italicè, & Galeſinus Latinè contexuit. Breuiùs Ferrar. in Catal General. De eo Trithem. lib. 3. c. 248. Baron. in Annal Eccleſ. tom. 9. ann. 771. Ex Gallis Script. Annal. Francor. tom. 2. Cœtan. ann. 809. c. 69. fol. 46. Vit. Karol. Magn. incert. Auct. eod. ann. fol. 64. Engoliſm. in ipſius vita c. 21. fol. 84. Eginhard. de Geſt. Ludouic. Pij ann. 821. & 822. fol. 265. Anonym. in vit. & act. eiuſd. Lud. ann. 821. fol. 301. libell. de Conſtruct. Monaſt. Nouæ Corbeiæ. in princip fol. 345. Hincmar. Remor. Epiſcop. in quad. epiſt. c. 12. fol. 490. Annal. Franc. Fuldenſ. ann. 809. fol. 541. & ann. 858. §. 3. fol. 554. omnia tom. 2. Scriptorum Gallic. per du Cheſne Recollectorum. Bartinian. in Annal. Franc. ann 809 fol. 167. tom. 3. Script. Andr. Saaſſ. in Martyrol. Gallic. h. d. & Aubert. Miræus. in faſt. Belg. ipſo die. Ex noſtris Hiſpan. Luitprand. Era 856. vbi P. Higuer. & D. D. Laurent. Ram. Iulian. in var. loc. Chron. & Aduerſ. infra referend. P. F. Melch. Huelamo in eius vita, hiſpanè conſcripta. D. Franciſc. Caſcales in Hiſtor. Murtiæ diſcurſ. fin. cap. 7. fol. 451. P. Bolland. in act. SS. tom. 1. fol. 111: Sur. tom. 1. S Gerard Abbas Siluæ-Maioris, cuius ſcripta tranſcripſit Bollandus. Ex quibus vitæ acta compaginare decreui, licet primò ex peruetuſta Noſtrorum traditione, quid de ipſo ſenſerit antiquitas apud Carthaginem Spartariam, ex Codicibus MSS. Camarini humanarum literarum Magiſtri apud Murtium olim emeriti, à Huelamo relatis, latinitate donatis, referam; ſic:

ACTA SANCTI GENESII ex antiquo Cod. MS. à Camarino Humanarum literarum apud Murtiam emerito Magiſtro, hiſpanè conſcripta.

GENESIVS cognomento Francus, quia à Francis originem trahebat, ex regio ſanguine, benè & proſperè natus fuit, quia Caroli Magni conſobrinus creditur, & Rolandi frater. Patres Geneſij aliquot annos ſine prole viuentes, demum orationibus, eleemoſynis, & aliis bonis operibus à Domino Geneſium acceperunt. Qui ab infantia taliter vitam glorioſam texuit, vt non niſi Sanctis, & laudabilibus exercitiis, circumſpectis motibus, Deo ſeruiens, & eleemoſynis diues, ingeniique claritate pollens, primos tranſigeret annos. Poſt primam ergo iuuentutis ætatem, Palatium Francorum Principum aulicus colluſtrauit, quo tempore ſacris, & prophanis literis imbutus, & vitæ aulieæ perditione perterritus, à Patribus (vt inſtituti periculoſi præcipitium effugiat) continuis efflagitationibus expoſtulat, vt ad inuiſendum Sacratiſſimum B. IACOBI ZEBEDÆI Apoſtoli apud Compoſtellam in Hiſpania nuper repertum, ei licentiam concedere dignarentur. Renuebat hoc Parentum amor, nam cùm Geneſius tot lachrymis, tot orationibus à Deo habitus, & natus fuerit, Paternus dubitabat licentiam concedere affectus. At Geneſius, cuius in Domino, & in cœleſtibus inhabitabat ardens deſiderium, vt mundi illecebras ſubterfugiens, purioris vitæ excoleret inſtitutum, & Parentibus copioſam, Domino annuente, promittens prolem, ab ipſis deſiderata efficacioribus, & ſanctiſſimis perſuaſionibus adeptus eſt. Nauem bene inſtructam, & vt par erat, ornatam conſcendit, Hiſpaniam adiit, Compoſtellam deuenit, & promiſſione ſoluta, dimiſſis ſeruulis, & domeſticis, nouam vitæ normam in ſolitudine quæritauit. Sed inſpirante numine, ne à propriis Patrum ſingultibus inueniretur, notitia loci, quo remanebat, profundiorem ſeceſſus in regionis illius latebris ſpelæum inquirere coactus eſt. Nec mora. Illico ſecundo mari ſe fidit, quod nouum in humeris Anachoretam accepit, ſed vix (heu quam fallax vndarum lætitia) Mediterranei ſinuoſa Nauicula conſpexit vada, cùm horrore ſubito cœlum, terra, & vndæ contremiſcunt, nam Eurus, Notúſque ruentes procelloſo clangore maris vndas conglomerant, vaſtóſque voluunt ad litora fluctus. Intendunt ſe flammeæ nubes, & lucido quodam horrore totum illud aëris ſpatium circumueſtiunt, mugiunt tonitrui fragores, præmicant fulgura, volitant procellæ, ſtrepunt fulmina, immixtíque grandini horridi depluunt carbones. Iam iam ab oculis nauigantium diſcedit cœlum, mare fumigat, vndæ feruent, & terrore percuſſi Nautæ omnia confundunt, nihil prodeſt nautica doctrina, aberrat index magneticus, clamor ſupereſt, rudentum ſtridor, & arboris, ſciſſura totum ſpei ſubſidium omnibus interemit. Adhuc nec ventorum, coniuratio diſſoluitur, quin potius arrepta carina, omnes in vltimum ſcopuli præcipitium immergit. Iram Dei ſcrupuloſi tunc nauarchi fatentur. Inter eorum magnates (vt tempeſtas permiſit) de temperando Numine conuenitur. Omnium concors opinio concipitur, quod in nauicula adeſt inſignis peccator, cuius delicta vix mare ſuſtinere, nec audet: in expiationem omnium vt fiat vnus peripſema, ſancitur: ad ſortes deuentum. Quod cùm agnouiſſet Geneſius, qui toto tempeſtatis tempore ſub Nauiculæ integumento deliteſcens, Deum lachrymis, & orationibus, pro omnium ſalute deprecabatur,

deprecabatur, ſurſum adſcendens, his, Nauiculariis, affatur verbis: Deum offenſum conſpiciris, eius ſedare iracundiam vultis, hoc immiſſione vnius ex noſtris in mari expiatum creditis, ne alicui fiat iniuria ad ſortes properatis: intentum ſuſpendat exhortatio mea. En quem quæritis peccatorem, vt ſalui ſitis me in profundum maris immergite. Annuit dictis afflicta caterua, & Geneſius, ad Deum precibus effuſis, ſuper clamydem ſtratus, & in vndas proiectus, velociter Mediterranei vndarum globulos pertranauit. Portum præbuit occurrens Innæ Senmbraria Inſula, quam vt luſtrauit, montem horridum, licet Syluestribus vmbroſum frondibus conſpexit, omnium Auctori exhibitis profusè, & ſolutis deuotè gratitudinibus, & propter receptam de vitæ liberatione mercedem, & de loci opportunitate miſericordiam, protinus ad heremiticæ contemplationis ſilentium, neceſſarium & proprium incepit ſitum feruidus quæritare. Nec longius Inſulæ viſcera penetrauit, cùm in cœnobium Sanctorum quorumdam deuenit Monachorum, qui Deo in ſolitudine ſeruientes, Angelicam procul à ſæculo vitam peragebant. Quo alacrior factus, illuc ingreditur, Abbati ſui cauſam ſeceſſus exponit, & intentum explanat. Abbas nouum humanè recepit Eremitam, à quo & nobilitatis ſpecimen, & virtutis exemplar, propter vultus ſpeciem, & aſpectus decorem, didicit. Ibidem aliquot dies cum Monachis egit Geneſius, vitam ſilentioſo virtutum apparatu componens, donec maioris perfectionis intuitu, Abbatis permiſſu, ſecretiora Mineraiis ſaltus ſelegit ſpelæa. Huius per deuexa obliqua, qua ſaxis aſperrimis, & ob id inacceſſis, cingitur, conualles, cauezque ſpinetis aggeratæ, & quaque verſus repoſitæ naturalem tutelam præbentes ambiunt. Hic grandis patet hiatus, cuius oſtium littori appoſitum, alte demiſſum, & quantum dimittitur, amplius, viret lucis pubentibus vndique, & totum ſe nemoroſo laterum orbe complectitur: adeo mirificum, vt mentes accedentium primo adſpectu conſternat, vbi contemplati durauere; non ſatiet. De ſummo vertice fons affluens, bullis ingentibus ſcaturiens vndas argenteas, inque riuulis pluribus diſperſus, valles illas, ac amnibus ſtagnantibus irrigans, in modum cohibet ſtipati maris cuncta laſciuiens. Vnus in eum deſcenſus eſt, anguſtus, cuius margines amœnas ingerunt vmbras, licet opacitate ſilentij, ſæpius aëris volubilitate, ſpinæ quid agreſte reſonent folia. Hic Geneſius ita vixit, vt ab ipſis Monachis, Eremita ſanctus, fuerit compellatus, cuius veſtis fimbriam deoſculantes, illis erat parœmia: Iam domum deſerens in montem aſcendit Antonius, illam odoribus plenam cœleſtibus derelinquens. Hæc ſancta igitur ſæpius multiplicans exercitia, per X X V. (vt aſſeritur) annos eremum excoluit; donec Parentum inueteratus amor Rolandum filium, & Geneſij fratrem impulit, vt filium, & fratrem exulem per orbis Hiſpani plagas, aut quia Carolus Magnus prole orbatus vltimam complebat ſenectutem, cuius Geneſius, vt natu maior, & ſanguine propinquior, Regnorum erat aiunt hæres deſignatus, aut quod verius eſt, quia Parentes ante ipſorum obitum filium Geneſium vltimum vale dicere concupiere, quæreret, & inuentum, ad Parentum deſideratos perduceret amplexus. Patrum Rolandus annuit votis, & Hiſpaniæ littoribus penetratis, portubus luſtratis, Compoſtellam deuenit, nec illic de fratre quidquam prouidus inuenit ſpeculator. S. Apoſtolo Parentum obtulit vota, & quo fratrem exulem poſſit conſpicere lachrymabundus à IACOBO efflagitat, qui interius viſcera Rolandi commouens, ab Altaris Apoſtolici Rolandus confortatus diſceſſit adſpectu, & nauem conſcendens, poſt Oceani diluuium, & Mediterranei angui-portum pererratum, demum, magnis laboribus

exantlatis ad Carthaginenſem Hiſpaniæ ſinum, quò nunc caput Rolandi (fortè ex hoc tempore,& origine) dicitur, peruenit. Hic ſoluta carina, portum arripit, Inſulam luſtrat, & ad Mineralis montis cacumina accedens, dum ſe ſe per aſpera obliqui nemoris teſqua euaneſcit, itineris confuſione ramorum ſemitam penitus aberrauit. Tunc tuba cecinit, ad cuius ſonitus tinnitum Geneſius arreptus, protinus inſurgens ſonoræ vocis halitum per condenſos arborum frutices, auctorémque buccinæ quæritabat. Inuenit Rolandum Geneſius, & diſpoſitione diuina, vterque alterius conſpectu obmuteſcens, ille fratrem agnouit, iſte germanum inuenit. Aduentus cauſas retulit Rolandus, illis ſe oppoſuit Geneſius, & poſt longam de ſtatus ſui perſeuerantia diſceptationem, demum Rolandum dimiſit. Qui Pariſios rediens, Parentibus, & Carolo Magno vltimam Geneſij voluntatem aperiens, omnia de loco, inſtituto, & moribus Sancti Eremitæ conducibilia recenſuit. Vixit ergo aliquot annos ibidem Geneſius, donec reſolutionis eius tempus peruenit, quo receptis Eccleſiæ Sacramentis, creatori animam puriſſimam commendauit,ad annum Domini DCCC.Imp.Carolo Magno.

Hæc ſunt per epitomen acta,quæ ex traditione maiorum, & M S. Codice Camarini, à Huelamo recenſita hiſpano ſermone, & per nos latinè facta, deprehendimus. Quantum abſorbeat tempus, fatebitur quiſquis, & ſi ſeuerioris cenſuræ ſcrupulus. Quam parùm hæc à veris diſtent,ex collatione vtrorumque, patebit, quod vt ne longius protrahatur,ad vera pergo.

ADELHARDVS GENESIVS ſecundum totius generoſitatis genelogiam ab ingenuis Francorum Regibus deducens natiuitatis lineam, natus fuit ex Patre Bernardo Milone de Angleſia, Fratre Pipini Regis, Caroli Magni fuit conſobrinus, & ex Berta illuſtriſſima fœmina filia Pipini fratris ſui. Hoc natus illuſtri genere in Curia (vt moris eſt Proceribus verſabatur inter Magnates, & Pares Galliæ. Porrò cùm quid præter æquitatem à Carolo factum putaret (de repudio Caroli intelligitur) iuſtitiæ zelo ſuccenſus vigeſimum iam agens annum, maxima animi virtute, regni opes ſpreuit, & ad Corbeienſe cœnobium, velut Moyſes in eremo, Dei ſruiturus alloquiis commigrauit, vbi breui temporis ſpatio ratum eximiæ humilitatis & cœleſtis vitæ ſpecimen præbuit; adeóque ad ſpiritualium rerum contemplationem inflammatus eſt, vt minimè dubitarit, parentum, ac cognatorum viſitationes declinare, nudúſque, & omnium egenus, bona Abbatis venia, per vaſta, & occulta eremi, loca Montem Caſſinum petere. Sed inde Regiis Nunciis ad Patriam reuocatus, non multò pòſt, ſummo Præſidentis Monaſterij aſſenſu, ſucceſſor eligitur, Abbáſque Corbeienſis mira omnium gratulatione, pronuntiatur. Quod ille munus tàm inſigni prudentiæ, & iuſtitiæ ſignificatione moderabatur, vt eius conſiliis, non modò Francia, ſed & omnium fidelium regna, ſubmiſſa forent, maximè Italia. Quæ ita omninò ei concredita fuit, vt & Regnum, Pipinus iunior, eius potiſſimum diſciplinis, ad ſtatum Reipublicæ, & Religionis cultum informaretur. Vnde tantam promeruit laudem, vt à quibuſdam (vt fertur) non homo, ſed Dei Angelus prædicaretur. Iuſtitiam ſiquidem omnibus, tanta æquitate, vir Sanctus, adminiſtrabat, vt animi eius integritas, aureo (vt aſſolet) pugno, nunquam expugnari potuerit. Erat præterea viduarum patrimonium, pater orphanorum, brachium infirmorum, & fortè flagrum ſuperborum.

Hoc tempore agitata eſt quæſtio de proceſſione Spiritus Sancti, quam primo mouit quidam Ioannes Ieroſolymis, ſuper qua Carolus Magnus ad vrbem Aquas Concilium indixit, ſed quia altiorem

cauſa

cauſa requirebat authoritatem, Adalhardus Geneſius cum aliis Epiſcopis à Carolo Auguſto Romam ad Leonem Pont. Max. Legatus miſſus eſt. Tanto ibidem à Pontifice exceptus eſt, humanitatis officio, quanto ante ipſum nemo. Et quamquam omnibus eſſet virtutibus ornatus, omnium tamen piè, & ſanctè viuentium vitam, moreſque contemplabatur, & ſi quid in iis imitatione dignum inueniebat, id ſummo mentis ſtudio, viua in ſe imagine exprimere nitebatur. Poſt multa à Carolo bello, paceque patrata negotia in Ieroſolymorum expeditionem arma conuertere tentat, ideoinſtructo, pro recuperatione Sanctorum locorum, exercitu progreditur, cuius veſtigia inſequitur Adalhardus Geneſius, qui Carmelitanos fouens, & fauens, ab oppreſſione, qua tenebantur, reddidit liberos, quorum inſtitutum, non pauci ex militibus exercitus deſertis, arripuere vexillis. Huius expeditionis exitus, vt fatalis Carolum & militem compulit, vt relicta Iudæa in proprios aduentare properaret lares. Reuerſi Galliam Adalhardus Geneſius à Carolo Magno inſtructus, Hiſpanias exlegauit, vt Felicem Vrgelitanum, & Elipandum Toletanum Epiſcopos ab hæretica de Chriſti D.N. adoptionis opinione, dimoueret. Quod vt in cauſa fidei Adalhardus Geneſius ſine intermiſſione peregit, & inſtructa cum Elipando diſputatione, demum ad veram fidei regulam Toletanum Antiſtitem, validiſſimis traduxit rationibus, Felicem, vt proteruum in ſua relictum hæreſi, damnans. Corbeiam reuertitur Abbas, quo extans pauperum conſolator, frequenter ſanè tanta eis promptitudine ſuccurrebat vt ſeſeſque ad quamdam egeſtatem reducere videretur. Sed tunc præcipuè maximo ſpiritus gaudio, hoc ſæpius repetebat: *Vtinam vel in modico paupertatis Chriſti participes efficeremur.* Erat præterea tanta erga calamitoſos commiſeratione, vt non ſecus continuis lamentis, illorum caſus, quam proprios deploraret.

Sed cùm per id tempus Alphonſo Aſturicæ, & Legionis in Hiſpania, cognomento Caſto, Rege, Carolus in expeditionem Prouinciæ à Sarracenis occupata, aliqua non ignobilia ſubmittere ſubſidia deſtinaſſet, Bernardum Milonem de Angleſia Patrem Adalhardi Geneſij, & Comitem Andegauenſem, & ipſum conceſſit Adalhardum. Qui Hiſpanias adeuntes, Alphonſo illuſtria ſubſidia præbuere. In quorum gratificationem ſacra S. Leocadiæ V. & M. Toletanæ, apud Ouetum ex Toleto in Saracenorum excidio allata lipſana Comiti Andagauenſi portanda permiſit Alphonſus. Quo cum pretioſo Virginis theſauro, in Gallias reuerſi, poſt ad Sueſſiones in Cœnobio Benedictinorum S. Medardi vocabulo, adnotato, ſanctum corpus redactum, ibi per aliquot ſæcula honorificè requieuit, donec ad propriam vrbem temporum decurſu, vt ſuo loco dicemus, relatum eſt.

Cum ergo inter mundi diſcrimina, huc, illúcque S. Abbas pro Eccleſiæ negotiis cogeretur quandóque diſcurrere, vt viſum eſt, nunquam tamen eſt agnitus ſuæ regulæ inſtituta deſerere. Pro lectione vacabat fletibus, & pro reliquis Officiis, mentis iubilo Domino famulabatur. Semper vno erat, eodémque vultu, ſemper hilaris, ſemper mitis ac lætus inueniebatur, impatientia nunquam turbabatur, longaminis, & benignus in omnibus habebatur. Erat enim filius pacis, charitatis cathena, vt fraterna ſibi viſcera inuicem cohærerent. Nouit hoc Spoletum, & Beneuentum, qui cum hoſtili gladio, nimis acriter in ſe inuicem ſæuirent, ille ſe medium interponens, tanto eos pacis fœdere coniunxit, vt poſitis inimicitiis maioribus ſe mutuo beneuolentiæ ſignis, iam complecterentur, quam antea immani odio ſe proſecuti fuerant.

Carolo namque vita functo, Ludouicus eius filius in regnum ſucceſſit, ſub cuius imperio, ſolitis prauorum inſidiis, veritas agitari, iuſtitiáque ſtultorum criminibus, lacerari cœpit. Sed cum Chriſti ſeruus, illorum conatibus, intrepidè ſeſe opponeret, nihil non excogitauere impij quatenus eum, ceu Danielem, à Regis latere amouerent, vt iuſtitia defenſore deſtituta, iniquitas dominandi locum reciperet. Tandem igitur peruerſi, & improbi, dolo, & inuidia accenſi, ſine accuſatore, ſine congreſſu, ſine iudicio, omnibus eum bonis exutum, vulgíque exiſtimatione fœdatum, exilio mulctari curarunt. Et ſi adſit qui dicat, hoc veriſimilius accidiſſe, ex eo quod inceſtas Ludouici Imperatoris nuptias Adalhardum publice reprehendere nulliter erubeſcebat. Tulit exilium Vir Sanctus non modo forti inuictóque animo, ſed gratias etiam Deo egit, quod dignus inuentus eſſet pro veritate contumeliam pati. Fratres autem, & Sorores, qui eumdem caſum ſubire coacti ſunt, nunc blandiriis, nunc Sanctorum exemplis, ad mentis conſtantiam hortabatur: Cæſaris verò iniquitatem, apud omnes paſſim tegere, & excuſare niſus eſt. Interea boni omnes, quibus magnum ſui deſiderium relinquebat, multis lachrymis abſentiam eius deplorare, aſſiduíſque precibus Imperatoris animum, vt ab iniquo, tantæ Sanctitatis virum exilio reuocaret, fatigare cœpere.

At S. Adalhardus Geneſius cùm ad locum exilij (Inſulam nempe Herus, ſeu Ebuſum vocitatam in ſolo Aquitanico, vel potius Hiſpanico apud Carthaginem Spartariam) deueniſſet, audito de inuentione Corporis ſanctiſſimi IACOBI ZEBEDÆI Apoſtoli apud Compoſtellam in Hiſpania, rumore, vt tanta inuiſeret pignora, illico, relicta Inſula (vel Hero, Ebuſo) Compoſtellam deuotionis, ſeu promiſſionis vinculo transfretauit, ibidem Venerandum Sancti Apoſtoli, & Hiſpaniarum Doctoris, & Patroni, deuote, & affectuoſe veneratus Mauſeolæum, apud illud aliquot creditur dies eſſe diuerſatus, donec, ne illic à Peregrinis Gallicis, quos continua deuotio illinc perduxerat, agnoſceretur, in locum à commercio gentium alienum ſecedere coactus fuit. Hoc S. Abbas propoſito imbutus nauem conſcendit, & tempeſtate ſuborta in Scombrariam Inſulam (vt ex Camarino retulimus) prope Carthaginem Spartariam Hiſpaniæ ſoluens, illud (de quo diximus) inſigne Monaſterium adinuenit, vbi tanta morum venuſtate, tantis ſapientiæ documentis, tantáque virtutum ſublimitate, inter ſanctos illos fratres, ſub quorum obedientia degebat, conuerſabatur, vt eum cuncti ſummo honore proſequerentur, donec extructo Eremitorio iuxta altæ rupis baſim, ab illis ſeparatus per Septennium vitam admirabilem egit. Quo tempore euoluto ad priſtinam recipiendam dignitatem à Cæſare reuocatur. Quare Clerus ineffabili iucunditate reſultare, Monachi ſibi inuicem congratulari, populi concurſus vndique fieri præ lætitia, cœpereſicque factis omnium acclamationibus, longa corporis macie attenuatus, Vir Beatus, tandem ad Palatium peruenit. Ibi à Proceribus maximis, beneuolentiæ indiciis ſuſceptus eſt. Omnes ſupplices ſeſe ad eum demiſere, ipſéque Imperator, Theodoſij exemplum imitatus, & pro iſto, ac nonnullis aliis reatubus publicam pœnitentiam ſuſcepit, factus omnium humillimus; quatenus quorum mentes palam delinquendo offenderat, eaſdem publica ſatisfactione ſanaret. Poſtea Beatus Abbas à Monaſterij ſui filiis inenarrabilibus exultationis, charitatíſque ſignis, inductus, & in priſtinum dignitatis gradum, Cæſare iubente reſtitutus eſt. A quo, vt ſe exueret, animóque curis ſoluto, cœleſtium rerum conſiderationi totus vacare poſſet, iugiter laborabat. Pro Or-

phanis, & debilibus Xenodochium inſtituit, quibus tanta pietate miniſtrabat, vt huius officij miniſtros, velut Medicus ſæpe inſtrueret, quo artificio eibos, quibus eorum ſanitas conſtabat, pararent. Necnon Regi, & Proceribus, quando eum inuiſebant, mediocriter omnia ſuppeditabat. Cùm autem toto vitæ anniſu, omnibus prodeſſe ſatageret, charitatis negotiis oneratus, vſque ad Saxoniæ fines peruenit, vbi in loco quodam amœniſſimo propè Vviſiram fluuium à Rege illi conceſſo, & multis poſtea ab eo beneficiis aucto inſigne Cœnobium erexit: Quod Corbeiam Saxoniæ, alterius Corbeiæ, Galliæ, vt pote de nomine indigitauit, vt ſignum eſſet in poſterum à quo prius illud eſſet fundatum. Illic nouos inſtituti piis monitis iugiter fouebat alumnos. Demum Vir Sanctus ad Corbeiam Gallicam rediens, diuino amore, ac ſpiritali gaudio totus perfundebatur, hinc inde exultans Deum Omnipotentem non in vna Regione, à ſuis glorificari; Omnia vtriſque omnibus factus, vt omnes Chriſto lucrifaceret. Inſtante igitur Dominici Natalis ſolemnitate, triduo ante, dùm pro conſuetudine in Æde ſacra, nocte concubia, precibus, lacrymiſque vacat, validiſſima febre corripitur. Proinde luce ſequenti conuocatis in vnum fratribus, ita ferè eos eſt allocutus: *Ego quidem, dilecti Fratres, breui migraturus, de creditis mihi ouibus, rationem reddere cogor; vos autem paulo poſt eodem vocandi, de obedientia, & rebellione ſententiam excepturi eſtis. Quare attendite animis. Mementote nos vni quandoque, eidem iudici ſiſtendos, ſinguli pro ſe rationem reddituri. Ego ſi fortè ſciens, aut ignorans, offendiculo vobis fui, quaſo indulgete: equidem viciſſim, ſi quid vobis indulgere, ex me neceſſarium, Chriſti vice, lubens relaxo.* His ita præmiſſis, ſe totum ad æternitatis conſiderationem comparauit: & in Oratorio S. Martini, Sacris indies, aſtitit, cœleſtique epulo quotidie ſe pauit, & denique à B. Hildemanno Bellouacenſi Antiſtite, ſacto Oleo inunctus fuit. Sicque demum viſibili primùm Chriſti Domini apparitione ſolatus, poſtridie Octauarum Natalis eiuſdem, omnibus iam Sacroſanctis munitus Sacramentis beatam Creatori reddidit animam. Anno DCCC. XXII. Imp. Ludouico Pio. Pontificatum Maximum tenente Stephano Papa V. Hiſpanias dominante Alphonſo cognomento Caſto. Corpus B. Abbatis fuit magno pietatis affectu, fratribus ingenti id luctu, profundiſque gemitibus, proſequentibus in Baſilica B. Petri Apoſtoli tumulatum, ſub miri artificij polito lapide, hiſce verſibus exornato:

Hic iacet eximius meritis Venerabilis Abbas
Noſter Adelhardus, dignus honore Senex.
Regia proſapies, Paradiſi iure Colonus:
Vir charitate probus, moribus, atque fide.
Quem dùm ſub tumulo recolis tu quiſque viator,
Cerne quid es; Quid eris: Mors quia cuncta rapit.
Nam poſt Octauas Domini, hic carne ſolutus,
Succedente die, Aſtra petiuit ouans.

Poſt ad Annum DCCC LXXXVI. eius ſacra lipſana allata fuere ex Corbeia Galliæ ad litus Carthaginenſe Hiſpaniæ, & in antiquo illo Eremitorio ab ipſo dum, dum illic exularet, conſtructo, repoſita, adhuc veneratione debita coluntur: Quorum mi-

racula inſigniora veritatem depoſitionis iugiter manifeſtant. Acta, & huius tranſlationis, & depoſitionis epigraphen his ſeptem dictichis cecinit Camarinus, à quo vitam exſcripſimus, & in principio repoſuimus.

PRO D. GENESIO
Eptaſtichon.

Sat memor in terris, quàm ſint mortalia cuncta,
Fluxa, caduca nimis, quam peritura breui.
Regum, & Imperium moriturum ſpontè reliqui,
Rectius vt poſſem, ſic meruiſſe Deum.
Aſpera Montis erant noſtri domicilia lecti,
Diſceret vt corpus dura ferendo, pati.
Hiſpida membra gelu, contexit dura melote,
Præbuit, atque dapes herba reuulſa manu.
Totus erant lachrymæ contriti flumina cordis,
Quas ego ſæpe bibi, nocte, diéque gemens.
Scilicet, vt poſſem flendo penetralia cœli
Rumpere: Nam lachrymis flectitur ipſe Deus.
Oſſa ſepulta iacent tumulo, ſub Monte Larino:
Aſt anima in cœlis conſidet Empyreis.

En acta integra prout ſcripta ab exteris, & noſtris inueniuntur Scriptoribus, quæ à primis differunt in exordio, exulatui, reuerſione, & morte. Conueniunt verò in origine, in ſeceſſu, in vita eremitica, in voto ad Diuum IACOBVM, & in vitæ ſanctitate.[1] In Mortis anno haud breuis eſt diſtantia, Nam, Camarinus, qui ſola populorum, & maiorum traditione nitebatur, ſuſpenſiuè annum retulit. Aliquas clauſulas à nobis interpoſitas in actis proximè relatis, quas haud inueniet in recollectione Surij, Bollandi, & Graſſij ſcrupuloſa indagatio, elucidare conabor, vt veritatis contextura, etiam ab ipſis Gallis omiſſa cognoſcatur.

De Cognomine Geneſij. Iulian. Perez. aduerſ. 257. *Milo Angleſius, dictus Bernardus, Frater Magni Pipini, duxit vxorem Bertam, filiam fratris ſui Pipini ex qua genitus eſt* Geneſius, *Rolandus, & alij duo fratres, & duæ ſorores.* Clarius in Chron. num. 420. *Corbeia in Gallia* S. Abelardus, *cognomento* Geneſius, *cognatus Caroli Magni, & Ducis Rolandi frater.* Luitprand. in Chron. num. 275. D. D. Laurent. Ramir. in eius Not. fol. 341.

De transfretatione in terram Sanctam. Iulian. aduerſ. 264. ſic: *Ferunt paulopoſt annum DCC. LXXIX. Carolum Magnum ad terram ſanctam à Barbaris oppreſſam, aſſerendam cum exercitu traieciſſe, & eum ſecutum fuiſſe* Geneſium *Abbatem Corbeienſem, qui nimis fauit Hieroſolymis fratribus Carmelitanis, miſerabiliter oppreſſis, & eius cauſa multi viri militares, relicto militia cingulo, vitam illam ſecuti ſunt.* Cui alludit Robert. Monach. lib. 1. de Bello Sacr. qui Vrbanum II. in Concilio Claromontano Principes Franciſcos alloquentem introducens, ſic affatur: *Moueant vos, & incitent animos veſtros ad vtilitatem geſta prædeceſſorum, probitas, & magnitudo Caroli Magni, qui regna Turcarum deſtruxit, & in eis fines Sanctæ Eccleſiæ dilatauit.* Et vt ne hoc ſuſpicionem falſi excitet, Huldric. Mutius in Chron. German. lib. 8. debitum veritatis exoluat, ſic: *Sunt authores quoque qui ſcriptum reliquerunt, poſt hactenus omnia dicta, ab eo petiiſſe auxiliatores copias, & Concilium, Conſtantium, Conſtantinopolitanum Imperatorem aduerſus Turcam. Ipſúmque Carolum*

lum collecta, vndique ex Germania, Gallia, Hiſpaniis, & Italia manu, in Aſiam profectum, Turcos frequentibus præliis victos profligaſſe, & in ea expeditione vſque Hieroſolymam perueniſſe incolumem, incolumique exercitu, multas illiac ſecum adſportaſſe reliquias, quæ adhuc hodie in quibuſdam Germaniæ, & Galliarum Eccleſiis maioribus oſtentantur. Vbi rediit ex Hieroſolyma in regna ſua, exceptus eſt cum omni, quæ ab homine excogitari potuit, reuerentia. Eadem (licet diuerſa ex cauſa) Gotfrid. Viterbienſ. in Chron. Part. 17. in Carolo Magno. fol. 457. tom. 3. Script. German. Quibus noſtrum Iulianum, non ſine opinione locutum, comperimus.

Quod venerit Legatus S. Geneſius in Hiſpaniam pro reductione ab hæreſi Epiſcoporum Elipandi Toletani, & Felicis Vrgellenſis, expreſſus eſt locus ipſius Iuliani aduerſ. 265. Cuius hæc ſunt verba: *Nec multo poſt iuit in Hiſpanias* (Adelardus Geneſius) *miſſus à Carolo Magno ad Felicem Vrgelitanum, & Elipandum Toletanum in negotio adoptionis Chriſti. Retulit epiſtolam Caroli ad Elipandum, cum quo diſputauit, & eius rationibus, & precibus Elipandus reſipuit, manente in ſua perfidia Epiſcopo Felice.* Breuius aduerſ. 439. ſic: *Imperator Karolus Magnus miſit* Adelardum, *cognomento* Geneſium *Abbatem Corbeienſem, Legatum ad Helipandum Toletanum Pontificem.* Hæc poteſt elucidari clauſula ex Aimon. lib. 4. de Geſt. Francor. cap. 83. & cap. 85. in quibus de Elipandi, & Felicis Epiſcoporum hæreſi, extirpanda & damnanda in Synodo à Carolo Magno Francofurdenſi agitur, & ex Eginhardo in Chron. ann. 792. tom. 2. Script. Gall. fol. 246. & ibidem ex fragment. Chron. fol. 207. Item ex epiſtol. 97. Adrian. Papæ conſcripta omnibus Epiſcopis Hiſpaniæ, quæ adeſt excuſſa tom. 3. Script. Gall. fol. 818. Cuius initium: *Adrianus Papa Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilectiſſimis nobis omnibus Orthodoxis Epiſcopis per vniuerſam* Hiſpaniam *commorantibus.* Et infra: *Porrò & de partibus veſtris peruenit ad Nos lugubre capitulum, quod quidam Epiſcopi ibidem degentes, videlicet* Elipandus, *& Aſcaricus, cum aliis eorum conſentaneis,* Filium Dei adoptiuum confiteri, *non erubeſcunt, quod nullus è qualibet hæreſi antea talem blaſphemiam auſus eſt oblatrare, niſi perfidus ille Neſtorius, qui purum hominem Dei confeſſus eſt filium.* Cætera ibidem reperies.

De migratione Geneſij cum patre Milone, & Andegauenſium comite nullum reperio, niſi Iulianum authorem. Qui aduerſ. 450. ſic loquitur: *Comes Bernardus Milo de Angleſia venit in Hiſpaniam cum filio* Abdelardo *cognomento* Geneſio, *Abbate Corbeienſi, & Epiſcopo quondam Legionenſi, rectéque Regem Alphonſum, dictum Caſtum adiuuit; ab eóque Comes Andagauenſis Comite Geneſio corpus S. Leocadiæ ſuſcepit, quod tunc erat Oueta. Hæc Virgo Martyr ſub Daciano Præſide Hiſpaniarum, Ciuis Toletana fuit; & in Galliam detulit ad Sueſſiones, & rogatu Monachorum Benedictinorum S. Medardi, in eorum cœnobio reliquit.* Eadem fere verba Luitprand. *in Chron. an.* 799. Quo loco plura compaginauit. *Noſt. D. Thom. Tamayo à fol.* 175. *vſque ad* 180. Quibus addo Aubert. Myreum *in Faſt. Belgic. die IX. Decemb. fol.* 729. ſic loquentem: *Sarracenis Hiſpaniam deuaſtantibus, cum fideles ad munitiora loca confugerent, ſecúmque complures Sanctorum reliquias pio deuotionis affectu deferrent, corpus quoque* B. Leocadiæ *Virginis, ac Martyris Toletanæ, primo Ouetum, deinde Hannoniam tranſlatum, in vetuſto, ac nobili Monaſterio S. Giſleni in Cella Monachorum Benedictinorum quod eſt in Diœceſi Cameracenſi, decenter repoſitum, magnam apud loci habitatores, vicinóſque venerationem habuit, per annos ſupra quadringentos.* In reliquis conſule Scriptores à Tamayo obſeruatos.

De cauſa exilij S. Adalhardi, ex eo quod inceſtuoſas nuptias Ludouici Imperatoris reprehenderet; licet inter Scriptores, quos viderim, nullum de hoc penè verbum inueniatur, attamen Iulian. aduerſ. 437. ſic aſſerit: *Veroſimile eſt Sanctum Virum* Geneſium *Abbatem Corbeienſem, & Epiſcopum miſſum in exilium, propterea quod* inceſtas nuptias *Ludouici Imperatoris reprehendebat, qui cum conſanguinei eſſent, ſine diſpenſatione S. P. R. vitam ducebant coniugalem, & impoſitum eſt illi, quod conaretur contra Ludouicum Imp. coniurare.* De hoc nec diſputo, veritas in ſuo inſit vocabulo.

De aduentu S. Geneſij in Compoſtellam, vt corpus ſacratiſſimum S. IACOBI viſitaret, nuperrimè repertum, ſic Iulian. aduerſ. 436. *Hic quidem* Abbas *inuiſit*

corpus

corpus S. Iacobi in Hiſpania non multo prius repertum. Conſonat vetuſta traditio ex Camarino ſupra, ſic: *A Patribus expoſtulat, ad inuiſendum ſacratiſsimum B. Iacobi Zebedæi Apoſtoli, apud Compoſtellam in Hiſpania nuper repertum ei licentiam concedere dignarentur.* Poſt voti ſolutionem in Scombrariam Inſulam, prope Carthaginem Sparthariam ſecedit, deuicta miraculoſe Mediterranei tempeſtate, vt ex Camarino retulimus, quò recidit Iuliani ſententia d. aduerſ. 436. ſic: *Et quandam in mari paſſus eſt tempeſtatem, à qua viri, nauiſque liberata eſt precibus Sanctiſsimi Viri Epiſcopi, & Abbatis Geneſij.* In eo diſcrepantia inter noſtros, & Gallicos Scriptores; nam iſti ad Inſulam Hero in Aquitania exulaſſe, quod & noſtri concedunt: ſed poſt ex hac Inſula Compoſtellam adiit, Scombrariam demum peruenit, & huc nondum percepere Gallici, ſic Iulian. in Chron. num. 420. ſic: *Corbeiæ in Gallia* S. Abdelardus, *cognomento* Geneſius, *cognatus Caroli Magni, & Ducis Rolandi Frater, qui prius* Eneſi *exulat, vel* Ebuſi; *ſecundo prope* Carthaginem *in Hiſpania.* Ex quo omnium ecphraſi datur locus.

His ſic prælibatis, cætera quæ ad tranſlationem ſpectant, videnda ſunt die XXI. Maij, quod creditur ad Noſtros perueniſſe ſacra pignora, vt ibidem demonſtrabimus. De Epiſcopatu Lugdunenſi, ſeu Leugionenſi in Gallia, & Vrſitano in Hiſpania authores ſunt Iulian. aduerſ. 254. & 386. Luitprand. in Chron. n. 297. Quid tenendum? Docti videant. Quod interfuerit aliquibus Conciliis apud Gallos congregatis apparet ex collect. Concil. Gallic. à P. Iacobo Syrmond typis euulgata. tom. 2. vt videbis per adducta à D. D. Laurent. Ramir. ad Luitprand. num. 301. fol. 341. Pro coronide en à quodam Monacho Corbeienſi in Saxonia ſummatim vitam Sancti Adelhardi Geneſij breuibus exaratam carminibus, quam vt reconditam, exhibeo.

O Pater eximie, Monachorum dux Adalharde,
Regia ſtirps alte Francorum, dum genuit te,
Mundum ſpreuiſti, pauper pro nomine Chriſti,
Annos ætatis dum bis denos habuiſti,
In Corbe veteri Benedicti iura ſubiſti,
Inde noua Corbe noſtra, pro Patre petiſti,
Annis bis binis; Poſt in Patriam rediiſti,
Ac inibi plenus ætate, fidéque decorus,
Vitam finiſti ſanctam, Pater inclyte Chriſti
Lux octaua fuit, dum nonáque craſtina luxit,
Hora qua Chriſtus moriens eſt in Cruce fixus;
Quem prece ſincera pro nobis iugiter ora,
Vt pietate ſua, nobis det gaudia vera.

In quanto haberetur olim pretio memoria Sancti Adalhardi Geneſij in Hiſpania, & præcipue apud Carthaginem Sparthariam, indicant Luitprandi verba in Chron. num. 275. ſic: *Carthagine Spartaria habetur in pretio memoria Sancti Abbatis, & Epiſcopi* Abhclardi, *cognomento* Geneſij, *ex Genere Caroli Magni Imperatoris.* In quanto hodie ſit noſtrorum Scriptorum hiſtoriæ teſtantur, quorum catalogum in huius notulæ appoſuimus exordio. Miracula quæ interuentione ipſius ſanctiſſimi Abbatis patrantur nonnulla refert Huelamo in integra huius Sancti hiſtoriola. Monaſterium Ordinis S. Franciſci, eiúſque deſcriptionem luculentiſſimo ſermone proſequitur D. Franciſc. Caſcales in hiſt. Carthag. diſcurſ. vlt. cap. 7. fol. 451. in quo de ſitu loci vbi ſacras recondit reuerentia glebas. Locorum conuicinorum quanta ſit deuotio, tam in votis, quam in appoſitione, & geſtatione nominis Geneſij, depingit. Quibus remiſſum Lectorem volumus.

Denique vt omnibus pateat, quanta adhuc ſit ad huius Sancti Geneſij (ſic Hiſpani

vocitant,

vocitant, quem Galli Adalhardum) tumulum affectio, non abs re erit, diploma perpetui Iubilæi à Sanctiſſ. D. Clemente PP. VIII. conceſſum pro Confratribus ipſius inſerere Abbatis ſanctiſſimi, à Huclamo fol. 198. col. 2. recenſitum.

BVLLA IVBILÆI PERPETVI pro Confratribus Sancti Geneſij, vulgo de la Xara.

CLEMENS PAPA VIII.

Ad Perpetuam rei memoriam.

CVM ſicut accepimus in Eccleſia Sancti GENESII de la Sciara Carthaginenſis, vna pia vtriuſque ſexus Chriſti fidelium Confraternitas, non tamen vnius artis, ſpecialis Cordigerorum S. Franciſci nuncupatorum, canonicè inſtituta exiſtat, quæ ſe in bonis operibus exercere conſueuit. Nos vt Confraternitas prædicta, maiora indies ſuſcipiat incrementa, De Omnipotentis Dei miſericordia. ac BB. Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, authoritate confiſi, omnibus vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus, qui dictam Confraternitatem de cætero ingredientur, die primo corū ingreſſus, ſi verè pœnitentes, & confeſſi Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerint, Indulgentiam plenariam, & tā ipſis in poſterū ſcribendis, quàm iam deſcriptis in ipſa confraternitate Confratribus, in cuiuſlibet eorum mortis articulo, ſi pariter verè pœnitentes, & confeſſi, ſacràque Communione refecti, vel quatenus id facere nequiuerint, ſaltem vere contriti, nomen IESV ore, vel corde deuotè inuocauerint, etiam plenariam. Datis Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris. Die IV. Decembr. M.D.XCIX. Pontificatus Noſtri Anno VIII.

Cætera, quæ de diplomate deſunt, omittimus, vt communia. Et licèt ibidem feſtiuitas S. Geneſij ad diem XXV. Auguſti referatur, non ex hoc noſtram conturbat cephraſim. Quia cum maiores noſtri penitus S. Adalhardi acta perdidere, nec quid tenendum fore, quoad diem tranſitus cognouere, attracti ex ſinonome nominis S. Geneſij Arelatenſis, cuius illo die feſtum concelebrat Eccleſia, ideò eius itidem appinxerunt: cum re vera hodie indicendum ſit.

CORBEIA. Celebris eſt in Gallia huius Monaſterij memoria, ex quo & in Saxonia aliud deductum à noſtro S. Adalhardo Geneſio conſpicimus. Vtius chorographiam expendemus, vt inſtituto ſatis noſtro faciamus. Gallica ergo, quæ nunc CORBYE nuncupatur iacet in Gallia Belgica ad Somonam fluuium inter Ambianum, & Peronam, ab eis ad IV. M.P. Gall. diſſidens inter Oppida Picardiæ non obſcurum. Huius Cœnobij à primo lapide inſtructrix fuit Sancta Bathildis, Clodouei II. Francorum Regis vxor, quod SS. Apoſtolorum Principibus Petro, & Paulo dicauit, vt ex ipſius vita ab Anonymo eius æquali ſcripta, & apud Sur. tom. 7. recenſita, & in Scriptor. Gall. tom. 1. fol. 667. tranſcripta, apparet. Et integrius à Nicolao I. Pontif. Maximo in quadam Decretali Epiſtola à P. F. Anton. de Yepes in Chron. Bened. tom. 2. in Append. fol. 2. Script. 1. relata, ſic: *Nos igitur conſiderantes religioſam eſſe petitionem tuam, & nihil noui nos conſtituturos, ſi prædeceſſorum noſtrorum decreta ſequamur: Paſtoralis quoque pariter eſſe Officij ſeruorum Dei ingiter vtilitati, commodiſque proſpicere: decernimus vt Monaſterium* Corbeiæ, *quod ad laudem Dei, in honorem Sanctorum Apoſtolorum Petri, ac Pauli conſtructum eſſe dignoſcitur, & à* Baltilde Regina Francorum, *filióque eius* Lothario *à principio fundatum, & donariis, rebúſque neceſſariis locupletatum, quod eſt in pago* Ambianenſi *ſuper fluuium* Sumna *ſitum, rerum ſuarum in omnibus habeat, diſpenendi regulariter*

regulariter poteſtatem. Cætera quæ de huius cœnobij antiquitate, diuitiis, Principum fauoribus, Pontificum indultis, videnda apud Yepes d Chron. tom. 2. ann. 662, c.2. fol. 281.

CORBIA Saxoniæ in Vveſtphaliæ ſita eſt confinio ad Viſurgim fluuium à S. Adhalardo Geneſio noſtro ad Corbiæ Gallicæ ſimilitudinem conſtructa, Hamelæ, Caſellæ, & Padebornæ vrbibus finitima. Anonym. Antiquus Script. tom. 2. Script. Gall. fol. 334. de eius conſtructione libellum integrum conſcripſit, quem, ne repetam, poterit quiuis perlegere.

Monaſterium verò quò apud Carthaginem Spartariam corpus *S. Geneſij* reconditum, veneratur, à principio humilis domus, ſeu Eccleſia fuit, donec *D.D. Didacus de Arze* Epiſcopus Caſſanenſis, poſt electus Tudenſis à fundamentis templum, oratoria, & eremitoria conſtruxit, quæ affectum *S. Geneſio* ipſius Præſulis demonſtrant, vt inquit *Caſcal. Hiſt. Carthag. diſcurſ. fin. c.8. fol.* 454. Huius loci ſitus amœnitatem eructat, ad Orientem, & meridiem collum erigit mons *Larmus*, hodie *Atalayon* vocitatur, cuius viſcera in dies Africani percutiunt. Orientem verſus inſpicitur *Scombraria Inſula*, quo turris eximia perſeuerat, militum munitione firmata, & ibidem ſitus, quò *S. Adhalardus Geneſium* ſoluens, terram accepit, innititur. Ab ipſo intra maris oſtia incipit continentis zona, quæ percurrens Auſtrum verſus, quaſi quinque leucis, finem accipit in *Pinneto Murtiæ*, quò denuo terram amplectitur. Iſtius zonæ terreſtris latitudo, vbi amplior eſt per mille, communiter per quingentos, vbi ſtrictior per trecentos paſſus extenditur. Adeſt ad radices montis ſinulus anguſtus vix duas capiens galeotas. Ab aduerſo latere in mari minori apparent *Inſula ceruorum*, & quæ *Redondela* communi nuncupatur vocabulo: inferius Inſula *Cunicularia*, & *Perdiguera*. Vlterius peruenitur ad turrim *Eſtatq*. Ad ipſius latus in mari maiori conſpicitur *Inſula Groſſa*, Piratarum ſpelunca. Poſt Inſula *Canizada*, & demum in zona *Turris Pinatenſis* ad tramontanam. Per illius oram maritimam, vallis inſpicitur fertilitate conſpicua, carminum, ſeu domorum, & turrium aſſiduitate mirabilis. Ibidem Romani auri, & argenti fodinas habuiſſe ex *Polybio* dignoſcitur. Marmorum ſerramenta pulcherrima, ibidem conuenter, denique & ad vitæ contemplationem, & ad ſolatij applicationem perelegans ſitus. A vero diſceſſit P.F. Ioannes Marquez *in Orig. Eremit. S. Auguſt. c.* 15. §.7. *fol.* 288. & eum ſequutus R.P.F. Thomas Herrera in *Alphabet. Auguſt. tom.* 1. *lit. C. tract. Monaſteria Virorum. fol.* 154. qui credunt hoc monaſterium primò fuiſſe poſſeſſum ab Eremitis Auguſtinianis, & his abeuntibus ſucceſſiſſe Fratres Minores. Quia vt inquit Caſcales *d. c,7. fol.* 453. *col.* 2. Nulliter cœnobium iſtud paruit Auguſtinianis, niſi Benedictinis. Ratio eſt, qua Marquez, & Herrera contendunt S. Geneſij cœnobium Eremitis ſubiacuiſſe, quia ab eo Toletum peruenere fratres Eremitæ, & ibidem cœnobium conſtruxere, ſed hoc ſuppoſitum claudicare conſpicitur, quia vt ex peruetuſto priuilegio, quod adhuc fratres Eremitæ S. Leandri Carthaginis aſſerebant, ſub Era M.CCCX. conceſſo per Regem Alphonſum, cognomento Sapientem, conſtat ipſis fratribus Eremitis donaſſe domum S. Ioannis, quingentos à Carthagine paſſus diſſitam ſuper maris litus, cum aliis poſſeſſionibus, & donariis, quibus vitam regulariter ducerent, quam aliquot habitaſſe annos conſpicitur, donec ad præſentem peruenere ſitum. Ex hoc S. Ioannis cœnobio fluxere primi illi Eremitæ, qui apud Toletum in vineto Monialium S. Clementis vbi oratorium S. Stephano dicatum erat, iuxta Tagi æſtuaria, nouum conſtruxerunt cœnobium, ex quo ſi hoc diploma vidiſſet Marquez ab iſta diſcederet opinione.

D S. BADVLPHVS. Huius ſanctiſſimi Monachi memoria eſt apud aliquos Martyrologiorum ſcriptores. Vſuard in edit. Colonienſ. ann. 1490. & 1521. Maurolyc. Kalend Benedict. Vvion Felic. Ferrar & Hugo Menard, & Galeſin. qui omnes breuiori calamo acta percurrunt, diſtinctius Baron. Annal. Eccleſ. tom. 8. ann. 626. n. 31. Bolland. in Act. SS hoc die tom. 1. fol. 94. Pennot. Hiſt. Canon. Regul. lib. 2. c. 31. § 7. fol. 351. Ioann. de Nigrauall in eodem tract. à quibus hæc vitæ acta compagino.

BADVLPHVS genere Hiſpanus Tarraconenſis, à Parentibus vt creditur nobilibus, optimis diſciplinis imbutus eſt. Quibus ad diſcretiores attingens annos vitæ normam melioris quæritans, de-

mum

mum monaſtica flagrans cupiditate in Canonicorum Regularium Canonici cœnobij famulatum adſcribi poſtulauit. Voto ſucceſſit euentus. Nam Patris Auguſtini nomen, & omen regulariter ebibens, tam ardenter ſtudio pietatis incubuit, vt parum eſſe putaret ſi totas noctes in hymnis, & canticis, & rerum diuinarum contemplatione traduceret, niſi talentum à Deo ſibi conceſſum in proximi ſalute procuranda, quàm diligentiſſimè expenderet. Cum autem procedente tempore, ad ætatem perueniſſet virilem, fuit Preſbyterij honore illico decoratus, & monaſterio Præfectus. At poſtea in Italiam profectus in S. Columbani cœnobio Bobienſi cucullum induit, vbi bonis operibus inſudans, & fluxos mundi honores deſpiciens, præclaram illam à Deo miſericordiam ad eius defenſionem promeruit. Nam cùm aliquo tempore Badulphus Preſbyter, eiuſdem Bobienſis Monaſterij Monachus à B. Patre Attala ad Ticinum vrbem directus eſſet, ibique perueniſſet, obuium habuit Arioualdum Regem Longobardorum Arianæ ſectæ credulum. Is ergo cùm vidiſſet Badulphum Preſbyterum ait ad ſuos: De Columbani Monachis iſte eſt, qui nobis ſalutantibus apta denegat reſpondere. Cúmque iam haud procul abeſſet Preſbyter, ſalutauit eum Rex, ironicè tamen. Ad hæc Badulphus: Salutem optarem tuam, ſi tu ſeductoribus tuis non faueres, & alienis à veritate Chriſti doctrinis animum non accommodares. Iuſtum enim eſſet, ineffabilem Trinitatem vna Deitate confiteri, non tres poteſtates, ſed tres perſonas; nec vnam trium nominum perſonam, ſed tres in veritate Patris, & Filij, & Spiritus Sancti perſonas, vna voluntate, poteſtate, & eſſentia.

Hæc paulisper audiens Rex, cùm progreſſus fuiſſet, iracundia ſuccenſus, queſtus eſt, ſe non habere miniſtros, qui obruente noctis caligine Monachum illum, ita contumaciter in conſpectu ſuo locutum ſollicitarent, & fuſtibus, ac ſudibus conſciſſum morti traderent. Tunc vnus veſanior cæteris, ad hoc patrandum ſe reſpondit eſſe paratum. Dicit ei Rex: Si voluntati meæ ſatisfeceris in hoc, muneribus te mox, illuſceſcente die craſtino, ditabo. Progreſſus itaque peſſimus ille, alium ſibi ſceleris ſocium ſimilem ſibi aſſumit, & obortis tetris tenebris, viam quà Monachus à cœna cuiuſdam Chriſtiani, qui inuitauerat eum, ad hoſpitium regredi debuit, vigilanter cuſtodit. Cùm ergo Monachus inopinatè veniſſet ad locum cuſtodiæ, percuſſus in cerebro, & omni compage corporis colliſus, pro mortuo cadauere relictus eſt ab ipſis ſatellitibus, nullo de populo id ſentiente: erat enim abditus locus, ſed nec vocem dare quiuerat, anticipatus loco, & immanibus ictibus. Porrò is ad cuius locum metatus fuerat, neſciens quidem euentum rei, ſed tamen ſuſpicatus hoc ipſum, quod euenerat (erat enim & ipſe Preſbyter) arrepto baculo, venit ad locum, reperiénſque iacentem, ac ſi ſomno repreſſum, excitare conatus eſt. Ad cuius ille vocem, velut ab ſtratu incolumis ſurgit, nec plagarum veſtigiis apparentibus, cum eo pariter ad hoſpitium pergit, indicans qualiter à latronibus quibuſdam comprehenſus, diriſſimis plagis mactatus fuiſſet, nec tamen aliquid inde ſenſiſſet. Peractis deinde cauſis pro quibus exierat, ad Monaſterium repedauit, vbi poſt virtutum, & bonorum operum lucrata talenta, à Patre familias vt de eorum ſibi commiſſorum rationem redderet interpellatus, exutus corporis compagine ſeruus fidelis in gaudium Domini ingredi meruit IV. Non. Ianuar. vt creditur Anno Domini DCXXVI. Imperante Heraclio Auguſto, Pontificatum Maximum obtinente Bonifacio V. PP. At percuſſor pœnas non euaſit. Nam poſt S. Monachi diſceſſum, à dæmone corripitur, & diuerſis pœnarum incendiis flagellatur, ex quo commiſſum facinus exitiabiliter confitetur.

Vniuerſus autem populus in eius cruciatibus, timore compulſus clamans, aiebat: Quicumque Bobienſibus Monachis malum aliquod intulerit, ſimili vltioni ſubiacebit, & qui Arianorum perſuaſionibus acquieſcit, tales iras iuſti Iudicis meritò ſuſtinebit. Videns facinus ſuum infelix Arioualdus diuinitus manifeſtatum, confuſus indè, & metuens ne ſibi tale quid eueniat, ipſum quem vis horrida torquebat, cum conulatoribus ad B. Attalam dirigit, poſtulans, vt commiſſum malum ignoſcat, ſpondens ſe multum eius obſequio paratum fore, ſi ſua dona dignaretur accipere. B. Pater Attalas reſpondit, ſe nunquam in perpetuum Ariani hominis dona recepturum. Rogat autem vniuerſos fratres, vt pro peſtifero, qui adductus fuerat, orationem ad Dominum fundant. Quibus attentius orantibus, peſtifer ille ſanitati redditur, ſed vitæ lucris non diù potitur. Nam cùm ad propria redire deſideraret, correptus igne febrium, inter pœnales incendij calamitates, vita priuatus eſt. Quem nequaquam iuxta aliorum ſepulchra ſepelire auſi ſunt, ſed procul ab hominibus in quodam conſpicuo loco poſuerunt, quò prætereuntes dicerent: *Hic iacet ille miſer humatus, qui Bobienſibus Monachis crudelitatem ſuam oſtendit.*

Hæc acta. Sed quo titulo Hiſpanum Tarraconenſem appingo Badulphum, ſæpè ſæpius inquiret curioſitas. Cui vt faciam ſatis teſtem nullum Hiſpanum ſubiungam: Ioann. de Nigrauall. in Catal. SS. Canon. Regul. à quo Gabriel Pennot. in eius Hiſt. d. fol. 351. ſic: *Tarraconenſis Eccleſia Metropolitana, quæ ab initio fuit Regularis, vt ex Prouinciali Romano, & ex vetuſtis illius monumentis habetur, nunc etiam inſtitutum Canonicorum Regularium tenet. Habuit Eccleſia Tarraconenſis Viros Sanctiſſimos, tum Epiſcopos, tum etiam Canonicos, quos Ioannes Nigrauallẽ Apoſtolicus Bibliothecarius in album Sanctorum Canonici Ordinis reponit, videlicet S. Fructuoſum Epiſcopum, S. Æmilianum Canonicum, &* S. Badulphum, *quem nominat Abbatem Canonia Tarraconenſis.* Iſte poſt in Italiam ſecedens Bobienſe Monaſterium ingreſſus eſt. Cui (vt credo) factum Arioualdi accidiſſe compertum eſt. Nam nullus qui acta illius ſcripſerit Monachi, originem ſcripſiſſe cognoſces. Nam Berthulphus ille S. Arnulphi Epiſcopi Metenſis, propinquus, de quo apud Ferrar. die XIX. in Catalog. SS. Italiæ. fol. 524. longè diuerſus à noſtro eſt, vt ex illius actis, & nomine apparet. Ex quo dubio procul, cuius Nigrauallẽ, Pennotus, Ionas Abbas, Baronius, & Martyrologi meminerunt de noſtro Badulpho Tarraconenſi credere locutum non ambigam, cùm in contrarium nec ſit apex, nec codex.

BOBIVM. Ciuitas eſt Epiſcopalis Liguriæ, intra Apennini montes in valle ad Treuiam flumen ſita, medio itinere inter Placentiam, & Dertonam, ſi per montes incedas ab eis XX V. M. P. diſtans. Media quoque inter Ticinum, & Genuam, ſi per montes ire libet, vtrinque XXX V. M. P. diſſidens. Hodie BOBIO, quæ ad Mediolanenſem ſtatum ſpectat. De Antiquitate huius vrbis in duas itum eſt ſententias. I. eſt Dom. Nigri, qui credit eam fuiſſe antequam Libarnam, de qua apud Ptolom. Plin. & Antonin. in Appennino ſitam, licet Georg. Merul. aliter ſentiat, de Libarnæ ſitu. II. & vera opinio eſt, ſi Leandro Alberto fol. 580. Flauio Blondo fol. 359. & Raphaël. Volaterrano fol. 120. credimus, ex Paul. Diacon. Hiſt. Longobardor. lib. 4. hanc vrbem eſſe factam poſt Monaſterij extructionem. Quam à primo lapide erexiſſe Theodolindam Reginam Longobardorum referunt idem Blondus, & Volaterranus. Duas fuiſſe huius nominis vrbes, ſomniauit, qui ſitum non agnouit. De cuius errore conſulat Geographus Leandrum, à quo quidquid de hoc deſiderat, accipiet. Ego ad vlteriora pergo.

TARRACO. Celebre Hiſpaniæ trophæum, validiſſimum Iberiæ propugnaculum, totius regionis encomium, & Romanæ magnificentiæ inſigne monumentum. Ciuitas eſt Archiepiſcopalis Orbis Hiſpanici Citerioris, Thulci fluuiolo irrigata, in Mare inſtar Inſulæ porrecta. Media inter Barchinonem, & Derthoſam, vtrinque XII. M. P. Hiſp. plus minus diſſidens. A Barchinone in Auſtrolibycum ſecedens, ab Ilerda

in ortus hibernos totidem, à Valentia in Aquilonem, & Cæciam ad XXXVII. à Maiore Beleare in Occidentem æſtiuum ad XXX. Quis primum in eius fabrica iniecerit lapidem, haud ſcitur. Omnium ſententias in medium coniungemus, ſed non omnes vno contextu, ſed vt moris, diuerſis interponemus diebus. Prima opinio prodiit à Ioann. Socarrats fol. 342. n. 21. Tomich. in Chron. c. 6. Gerundenſ. in Paralipom. lib. 5. tit. de Tarracona vrbe, quos congeſſit Ludouic. Pons de Icart. Hiſt. Tarrac. c. 8. fol. 71. Pujad. hiſt. Catalon. lib. 1. c. 21. fol. 20. col. 3. qui nonnullos alios refert. Omnes ſcribunt Tarraconem ab Hercule conditam, & à filio Tarracone cognominatam; ſed qualis iſta ſit opinio apud Icart, & Pujades reperies, quorum ad veritatem ſcripta perleges.

E FESTVM EXALTATIONIS FIDEI. Huius feſtiuitatis anniuerſatio recolebatur cultu memoria in nonnullis Hiſpaniæ Eccleſiis, propter victoriam ſuſceptam à Mauris, & vrbis Granatæ recuperationem, inſtantibus Catholicis Hiſpaniæ Regibus Ferdinando, & Eliſabetha. De illo feſto meminit antiquum Compoſtellanæ Eccleſiæ Breuiarium, ſic:

EXALTATIONIS FIDEI feſtiuitatis in Hiſpania ecphraſis ex Antiq. Breuiar. S. Eccleſ. Compoſtellan.

CHRISTI Seruatoris nomine per Orbem propagato, iam ferè per DCXX. annos, Machnmetus acerrimus hoſtis, velut alter Ieroboam, repente prodiit, & tàm perniciosè per Chriſtianam religionem eſt graſſatus, vt nondum peracto centum annorum ſpatio Aſiam penè, & Africam occupauerit: & quod magis dolendum eſt, vniuerſam etiam Hiſpaniam à Fide auerterit, præter vrbes quaſdam Celtiberiæ, & Gallœciæ ad Oceanum ſitas, ad quas nomen Chriſtianum in horrenda Gothorum perſecutione, & in ea totius fermè Hiſpaniæ gentis clade, tanquam ad arcem videtur confugiſſe. Idque tanta fidelium trepidatione, vt qui euaſiſſent, præruptos Aſturum montes, & Alpinm cacumina fuga peterent, ac inter ſyluas, & ſpecus in magna frondium, & nemorum vaſtitate deliteſcerent, nec ſe ibi ſat tutos fore arbitrarentnr. Rebus autem Chriſtianis in tantas anguſtias redactis, ſuſcitauit Dominus germen iuſtum, & ſpiritum Heliæ, Pelagium nimirum, genere clarum, armis ſtrenunm, omniqne laude dignnm: cuius auſpicatiſſimo principatu religio feliciſſimè inſtaurari cœpit. Atqui ab hoc diuino Principe Reges Legionis, & Caſtellæ manarunt. Qui omnes nnmero XLIII. ſibi inuicem origine, & ordine ſuccedentes, fide pugnarunt, fide vicerunt, fide regna amiſſa recuperaoerunt DCCXLII. annis. Talibus igitur parentibus orti Ferdinandus, & Iſabella Caſtellæ, Legionis, Aragoniæ, & Siciliæ Rex, & Regina Clariſſimi (quorum tanta fuit pietas, clementia, & diuini cultus ſtudium, vt omnium conſenſu Catholicorum Regum cognomentum promeruerint) anno ſalutis M. CCCCXCII. Quarto Nonas Ianuarij, Innocentio huius nominis VIII. Pontifice Maximo, Granatam opulentiſſimam vrbem (quæ quondam Illiberis dicebatur) Chriſto reſtituernnt. O victoriam optatiſſimam, & fauſtiſſimam. O feliciſſimos, & Catholiciſſimos Principes, aſſertores religionis, Columnas fidei, Hiſpaniarum nnmina. O aurea ſæcula. O fortunatiſſimos Hiſpanos ſapientiſſimorum Regum conſiliis adminiſtratos, & nobiliſſimæ gentis diuitiis, & commerciis auctos. O B. IACOBVM Hiſpaniæ Patronum, cuius ope, & fauore ampliſſimos triumphos Ferdinandus, & Iſabella reportarunt, florentiſſimum Regnum fidei reddiderunt, & Machumeticam ſectam longè à Bætica propulſarunt. Omnes ergo Hiſpaniarum Prouinciæ exultent,

tent,& iubilent, omnes plaudant manibus, & Deo gratias agant, qui talibus Regibus Hiſpaniam illuſtrauit.

Hactenus Lectiones Breuiarij Compoſtellani anno 1569. editi, in cuius officio illuſtria pro huius feſtiuitatis trophæo referuntur encomia Catholicorum Regum. Et ne pereat in totum hoc ſolemnitatis officium,en hymni & orationes ipſius.

HYMNI, ET ORATIONES de hac Exaltationis Fidei feſtiuitate ex eodem Breuiario Compoſtell. Antiq.

AD VESPERAS.

In cantico lætitiæ
Applaudat terra gaudio
Chriſticolarum gloria
Felicium eximia.
Et orbis coſmi integer
Exultet,& ſalubriter:
Noſtrum clima præcipuè,
Illiberis ſolumine.
Quæ longo poſtliminio,
In compedibus inſita,
En ipſa iam nunc libera.
Ferdinandi ſuppoſita.
Eliſabeth conſortio
Iiuſque præſidio:
Quibus Deo quàm Maximo
Laudes dantur in numero.

AD MATVTIN.

Surgamus arcti latria
Athanato reddita:
Canamus in lætitia
Regali pro victoria.
Trophæa Regum pangimus,
Quibus Deo perpendimus,
Laudes enixè debitas
Noſtris pſallentes vocibus.
Nam ſi dulcem mortalibus
Noſtro debemus tempore,
Nullis dicamus iuſtius,
Heſperia quàm Regibus.
Gloria tibi Domine,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre,& Sancto Spiritu,
In ſempiterna ſæcula. Amen.

Poſt hymnorum huiuſmodi recitationem in Primis, & Secundis Veſperis adeſt Antiphona,& Verſiculi tàm pro feſto, & in commemorationem B.Iacobi, quàm pro actione gratiarum,ſic:

ANTIPHONA AD VESPERAS.

Gaude Hiſpania oppreſſione libera ; Lætare ciuitas quondam
Illiberis, nunc Granatenſis Metropolis, quæ iam fulges Eccleſiis.

℣. *Omnia per Chriſtum facta ſunt.*
℟. *Et ſine ipſo factum eſt nihil.*

ORATIO.

Omnipotens Sempiterne Deus, Rex Regum, & Dominus Dominantium, qui famulorum tuorum FERDINANDI, & ELISABETH *Regis, & Reginæ miniſterio,parta victoria,Hiſpaniam à Machumetica ſecta mundaſti, concede propitius, vt qui tua fide, & nomine gloriantur, tecum ſine fine lætentur. Per Dominum.*

DE

De B. Iacobo Apoſtolo Antiph.

Decus Hiſpaniæ Sanctiſſime Iacobe, Patrone ſingularis eſto nobis protector, & præſidium.

℣. *Apoſtoli Iacobi commemoratione lætemur.*

℟. *Cuius patrocinio, & ope munimur.*

ORATIO.

Deus qui Ramiro Regi in Clauigio B. Iacobi Apoſtoli tui meritis, & precibus ſubueniſti; eidémque Populo Hiſpaniæ patrocinium contuliſti: da quæſumus, vt quem habemus patronum in terris, conſortem habere mereamur in cœlis.

Pro ſtabilitate Ciuitatis, & Regni, Antiph.

Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem fruſtra ſunt qui cuſtodiunt eam.

℣. *Dominus cuſtodiat te.*

℟. *Dominus protectio tua.*

ORATIO.

Deus ſine quo nihil eſt validum, nihil firmum, & præter quem omne mobile, & inſtabile eſt; cuſtodi ciuitatem, & regnum tuorum ſanguine & ſtrage quæſitum, vt tuo ſancto nomini ſemper dedicatum exiſtat.

De præclara Catholicis Regibus à Deo conceſſa victoria, paſſim à Noſtris, & exteris Scriptoribus mentio eſt. Quorum catalogum ſi hîc ſubiicere curaremus, & in infinitum procedere & extra inſtitutũ codices occupare videremur. Tantum hic annectam ab omnibus illis ſub ſilentio interclusam illuſtrem huius victoriæ cauſam, quam referunt infra citandi. Hæc ſic à P. F. Bernardino Buſti in ſuo Mariali ſerm. 9. de Concept. fol. 37. ita referunt: *Nam cùm Sereniſſimus Rex Hiſpaniarum per multos annos elaboraſſet pro captione inclyta, & inexpugnabilis vrbis* Granatæ, *tandem ad puriſſimæ* Virginis *adiutorium confugiens deuote vouit cum sereniſſima Conſorte ſua Regina, quod ſi eis de prædicta vrbe victoriam præſtaret, templum ipſius vrbis primum ad honorem ſuæ* Immaculatæ Conceptionis *dedicari facerent, atque conſecrari. Quo facto voto glorioſam de ipſa* Ciuitate *victoriam Virgo illis intemerata conceſſit.* Huic opinioni ſubſcribunt Carthagen. Lezan. de Concept. in Apologet. cap. 15. fol. 70. Vincent. Iuſtin. Antiſt. in addit. ad vitam B. Ludouic. Bertrand. fol. 160. Moreno de Concept. fol. 394. Guerr. de Concept. diuerſ. 15. fol. 189. col. 2. Qui etiam aſſerit: Confraternitatem in obſidionis tempore inſtituiſſe Reges Conceptioni V. M. in qua ipſi primi adſcripti fuere. Cuius codex adhuc aſſeruatur in Monaſterio S. Franciſci ipſius vrbis, vt idem fatetur. P. F. Chriſtophor. Moren. de Concept. fol. 394. P. F. Franciſc. de Torr. de Concept. cap. 9. fol. 202. col. 2. Ego in vit. S. Epitatij. cap. 5. in Chronolog. Antiquit. feſti Concept. Ann. 1592. fol. 275. Nec me latet, P. F. Marcum Olyſiponenſ. in Chron. Franciſcan. 3. part. lib. 8. cap. 2. à quo P. F. Ioannes Niño, in Compend, tom. 2. lib. 35. 1. part. fol. 413. cap. 6. in vit. F. Ioannis Hortelano, ſcribere, hoc votum Incarnationi præſtitiſſe Reges Catholicos. Nam extra quod prima opinio, & antiquior, & receptior eſt; Ciuitas Granatenſis taliter Conceptionis ſtrenua defenſatrix myſterij extitit vt credendum erit, hanc à recuperatione deuotionem, ebiberit vt teſtantur de hoc in illa inſignia Conceptionis trophæa.

GRANATA. Ciuitas nunc eſt Archiepiſcopalis, cuius regin media eſt inter Bæticam prouinciam, & Carthaginenſem, vel potius pars vtriuſque, eiúſque longitudo eſt C C. M. P. & latitudo C. M. P. patétque circuitus ad DCC. M. P. Longitudo à Ronda, vſque ad Oſcam latitudo à Cambili ad Mediterraneum mare, & potum Almugnecarenſe. Quæ ad meridiem ſpectant ex vna parte planicies habet amplas & fertiles campos, ex altera Baſtetanos montes profundos, & aſcenſu difficiles. De Nominis ætymo multa multi dixere, quorum opiniones referendas hic cenſui, cùm de illa (hoc nomine) amplius verba haud facienda ſunt. Operam præſtet Luc. Marin. Sicul. de Reb. Hiſpan. lib. 20. cap. 4. titul. de Nominibus vrbis Granatæ, ſic: *Nunc itaque de nomine, quod alij fabulantur, & quod ego ſentio breuiter enarrabo. Loquuntur enim multi non* GRANATAM, *ſed* GAR-NATÆ *dici debere: propterea quod (vt ferunt) Punica lingua, quam vocant Arabicam,* GAR *antrum ſignificat, quod in ea vrbe à Nimpha nomine* NATA *colebatur. Sic itaque nomen vrbis* GAR-NATÆ, *hoc eſt antrum, & ſpeluncam Nata Nympha fuiſſe volunt.* Ioan. Epiſcop. Gerundenſ. in Paralipom. Hiſpan. lib. 1. titul. de vrbib. quæ nom. mutau. aliam nominis refert deductionem, ſic: *Conſueuere arborum fructus appellari à regionibus, vbi iidem fructus ab initio ſunt reperti, vt ait Hieronym. in Epiſtol. ad Euſtochium, dicens: Ceraſa ex eo ſic appellari, quòd primùm Luculus à prouincia Ceraſa Romam veniens, detuliſſet, ſic à Perſide, Perſica.* Granata *mala Punica dicta ſunt; quia ij fructus apud Pœnos primùm reperti ſunt. Cùm verò Hiſpania diutius ſub Pœnorum fuerit poteſtate, perfacile fuit, vt illius generis arbores de Africa tranſlati ſint in Hiſpaniam, & ea vrbs, à qua forte per Hiſpaniam tranſlati ſunt, ab eorum fructu conuerſionem nominis fecerit, vt* Granata *dicatur, Hiſpano ſiquidem nomine Mala Punica,* Granata *appellantur.* Anton Sabellic tom. 2. Ænead. 9. lib. 8. Raphaël Volaterr. lib. 2. Geograph. fol. 15. Guid. Pancyrol. in Comment. ad Notit. vtriuſque Imper. in Occident. cap. 67. fol. 155. col. 3. verſic. Bætica mari Ibero. credidere dictam fuiſſe *Granatam* ex eo quod illa regio multitudinem cocci offerebat, quod Hiſpano idiomate GRANA-DA. hoc eſt Coccum dat; Nam hiſpanè idem eſt Grana, quod Coccus. Alij à Regina huius vrbis, quæ magnos tritici aceruos collegit, & præ nimia Granorum cumulatione Regina Granorum nuncupata, & ab ipſa, vrbs *Granata* vocitata fuit. Alij propter ſimilitudinem quam habet hæc ciuitas in ſitus diſpoſitione, ad malum Punicum, quod vt diximus à noſtris *Granada* dicitur. Nam ita vt Malum Punicum, cùm temporis opportunitate diſcinditur, & intra fructus corticem tripartitæ granorum cellulæ viſuntur, vnaquæque ſuo diuiſa tegumento, ſic vrbs *Granata* in tres ſeparata, vicos & vnuſquiſque diuerſo munita vallo, ſpeciem mali punici oculis repræſentat, ſic Marm. in Rebell. Granat. lib. 1. cap. 6. Plures alias ipſius nominis ætymologias congeſſit doctiſſimus D. Franc. Bermudez de Pedraza in Hiſt. Granatenſ. 1. part. cap. 18. qui hoc nomen, etiam in perveteſtis illis Phœnicum Hiſpanias occupantium ſæculis, huic fuiſſe ciuitati impoſitum probare conatur. Cuius indagationem (quæ meo videri magis ſubtilitati quam veritati paret) breuiter referam. Aſſerit enim hanc vrbem proprio nomine *Illiberiam* dictam, & cognominatiuè *Municipium Florentinum*, ad cuius comprobationem aliquot marmorum inſcriptiones delineat. Poſt exponens illud verbum Municipium Florentinum, vertit hiſpanicè *Ciudad, Concejo, o Cabildo de Granada*, tanquam ſi *Florentini* vocabulum correſpondeat *Granata*, aut à *Granada*. Et ideò *Municipium Florentinum Illiberitanum* apud Latinos idem erit quod apud Hiſpanos: *Municipio Granado de Ilibera*: & *Ciuitas Florentina Illiberia*, hiſpanè: *La Ciudad Granada de Iliberia.* Huc Critici, quid identitatis habet verbum florere, à quo Florens, & Florentinum, cum verbo hiſpanico *Granar*, aut cum Latino *Granata* Quis ex vobis talem inuenit ſignificatum. Flores ad fructum præuenit natum, ſed flos & fructus identitatem habere, & vna eadémque gemma connaſci, haud per errorem adhuc agnouit experientia. Per tranſlationem nec forſitan locus erit, in quo præter vigere, enitere, eminere, & clareſcere, verbum floreo comperiet ſeueriori ſpeculatione laxior Grammaticus; ergo perperam Florentina Ciuitas, *Granata* aut *Granada*, Latine, & Hiſpanice vertitur. Ex quibus nec dum doctiſſimo aſſentior Bermudez in hiſce illuſtriſſimæ vrbis verſionibus.

Conuenio

Conuenio attamen ſecundæ interpretationi, ex Hezna-Remon deductæ; ex qua Arx, ſeu Caſtellum Granatæ, nomen accepiſſe aliquibus probat. Sed an turris Hezna-Remon, aut Roman, à tempore Regiæ Illiberiæ perſeuerauerit, dubitabunt ſeuerioris intelligentiæ cenſores, quando nihil extra coniectationem propriam appingit. Nec me mouet exemplar Saob-Roman. hoc eſt Nemus Granatæ quia cùm diſſimilia ſint nomina nec ſuis conuenire fatendum erit. At hæc coniectatio quanta ſit doctis relinquo. Quatenus ergo quod *Granata* huiuſmodi nomen ſortita fuerit, etiam ante tempora Iul. Cæſaris, vt aſſerit Iulian. Per. aduerſ. 163. & aduertit Bermud. libenter annuo, etſi P. Martino de Roa inſcriptionem à P.F. Roder de Yepes in hiſtor. S. Florent. adductam apocrypham credat. Quoad alia pertranſeo, ne in hoc minus vtile, tempus teramus.

TERTIO NONAS IANVARII, HOC EST, DIES III.

A. In Canaria vna ex Inſulis Fortunatis patitur Sanctvs Avitvs *Presbyter, diſcipulus Beati Marci Marcelli Eugenij Epiſcopi Toletani, dum zelo ampliandi fidem, & prædicandi Euangelij Inſulas inuiſens, illic martyrio coronatus eſt.*

B. Murtiæ prope Carthaginem Spartbariam Hiſpaniæ Citerioris natalis S. Thiestis *Epiſcopi Bergerienſis, qui ibidem accedens à Sarracenorum cruenta malitia tentus, demum ab ipſis occiſus agonis trophæum adeptus eſt.*

NOTÆ.

A. Beatvs Avitvs. Eius memoriam vix comperit antiquorum Martyrologorum ſedulitas, in aliorum Scriptorum Eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſuppetias quærites. Primas obtulit L. Flau. Dext. *in Chron. Ann.* 105. hiſce verbis: *Poſt aliquot annos ab aduentu ſuo S. M. Marcellus Eugenius rem Primatus Hiſpaniæ confert cum viris Sanctis, & primariis Epicteto Cæſarauguſtano, & Philoteo ſocio peregrinationis ſuæ, Legato etiam S. Clementis, Vitalique, &* Auito *qui profectus poſt Inſulas Fortunatas, Martyr fuit Aul. Cornelio Palma, & P. Turano II. Vir. Toletanis Catholicis viris, multiſque Carpetaniæ, & aliunde Epiſcopis coactis.* Nec minùs Luitpran. in Chr. n. .... ſic: *Patitur* S. Auitus *in Canaria, & in Inſulis adhuc durat eius memoria.* Vtroſque ſequutus eſt Prim. Cabilonenſ. *in Topograph. verb. Canaria*, ſic: *Canaria Inſula in Oceano Atlantico, huc delata eſt Chriſti fides, hic* Auitus *Martyr.* Ad hunc diem eius martyrium refert P. Higuera in *MS. Martyolog. Hiſpano*, ſic: *En Canaria vna*

de las Iſlas Fortunadas en el Mar Oceano de Eſpaſie la memoria de S. Auito *Presbytero de Toledo, diſcipulo de S. M. Marcello Eugenio, que por la predicacion de la Feè paſſo el Mar, y alli fue por los Idolotros martyrizado.* Latinè ſonat, ſic: *Apud Canariam, quæ vna ex Inſulis Fortunatis in mari Occiduo Hiſpaniæ exiſtit, memoria S. Auiti Preſbyteri Toletani, & S. M. Marcelli Eugenij diſcipuli, qui propter Fidei prædicationem mare transfretans, illic ab Idololatris martyrium conſummauit.* Agunt de eo *P. Biu. & Roder. Car. in Not. ad Dextr.* Amicus Noſter M. Ruſpuerta *Hiſt. Giennenſ. tom. 1. ſæcul. 2. cap. 1. num. 9.* Epiſcup. Turiaſonenſ. *tom. 1, Primat. Tolet. cap. 7. §. 2, fol. 71. litt. B.* Ex quibus actorum vitæ compaginem hiſce annectemus clauſulis.

Avitvs (& vt coniector) cognomine Stertinivs ex vrbe Tolero Hiſpaniæ oriundus, proſapiam quoad ſæculum deduxit nobilem; & honeſtam. Poſt primos ætatis teneræ anfractus Romam tranſcendit, vt politiora vitæ, & doctrinæ ſtudia ab illis philoſophiæ Patribus, quos imperij caput alebat, ebiberet. Hic Marcum Valerium Martialem amicitiæ (vt creditur) implicatus, illius erat epigrammatum vt cùmque infatigabilis ſpectator in tantum, quod in eius Bibliotheca imago Poëtæ lepidiſſimi ad viuum depicta cerneretur. Sed cùm hæc vanitatis agnoſceret Offendicula, quia Chriſti iam verè inſequeretur inſignia, & ſub viuificæ Crucis vexillo miles Catholicus baltheum indueret, poſthabitis falſis Gentilitatis erroribus, Eccleſiæ intrepidus Agoniſta inſectabatur veſtigia. Sed cum B. Clemens I. Pontifex M. Marcellum Eugenium, Philotheum, & alios ad opus Euangelicæ prædicationis, in Gallias, & Hiſpanias deſtinaſſet, eorum comes Auitus zelo fidei exhibetur incenſus. Cuius Sancti Viri libentiſſimo ſocietatem amplectentes affectu, ſine mora, accepta Pontificis benedictione Apoſtolica, in loca illis commendata peruenere. At M. Marcellus qui Toletanæ Sedis Præſul extiterat, animo inuoluens, quot erant in diſpoſitione Sedium Hiſpaniæ innumera neceſſaria, vt omnia componeret, & in melius redigeret, ſecundum Apoſtolorum decreta, Concilium apud Toletum indixit, in cuius congreſſu nonnulli ex Hiſpaniæ prudentiſſimis viris, & inter eos Auitus, inuenti ſunt. Poſt cuius diſceſſum Auitus, vt fidem Euangelicam in omnium corda diffunderet, peragratis Vettoniæ, & Bæticæ aliquot vrbibus in Oceanum Atlanticum deuenit, vbi præparatam inueniens nauiculam, quæ in Inſulas Fortunatas iter peragebat, in ipſam conſcendens, & in Canariam ſoluens, illicò vt electus Chriſti Miniſter, fidei Catholicæ dogmara prædicauit. Audiuit turbulenta Gentilium caterua Sanctum Apoſtolum, at in ipſorum corde ſemen non permanebat Euangelicum. Erat enim petra, voluntas, & difficilè radices in ſilice verbum agit. Auitus miniſterium implebat, & collectis aliquibus diſcipulis, Inſulam perluſtrauit, donec communicato conſilio, barbarica in ſanctum irruptione Gentiles, ipſum apprehendunt, & tormentis præcedentibus, demùm illuſtrem ſui Apoſtoli vitam diabolico adimunt vlulatu. Quo Sanctiſſimus Martyr ad coronam peruenit. Tertio Nonas Ianuarij Anno Domini C VI. Imperante Traiano.

Poſt eius agonem, taliter in Canaria fides Catholica creuit, vt Anno Domini DC XXXII. adhuc Chriſtianorum numerus non inferior conſeruaretur.

Acta quæ potuimus excerpere, hæc ſunt. De amicitia ad noſtrum *Martialem* en coniectatio P. Franc. Biu. *fol.* 211. Forſan *ille Auitus, quem Martialis ſæpe alloquitur, lib. 1. Epiſtol.* 16. *lib. 9. in princip. & lib.* 10. *epig.* 96. Sed licet doctiſſimus Pater huius coniectationis ſuæ probationem in hiſce remiſſionibus reliquerit, Ego

altiorem

altiorem indagationem exquirens, & ad probationem accedens, fortè coniecturam, in veritatis ſymbolum tranſmutabo. Duo hîc probanda ſunt: & quod Auitus, qui etiam Sterrinius dicebatur, erat amicus Martialis, & quod Turanus comes Auiti in Concilio Toletano, etiam Romæ ceniunctione familiaritatis deuinctus erat, & Martiali neceſſarius. Qno, & noſtri *Flau. Dextri* relatio elucidabitur. Venio ad probationem. Martialis libellum Epigrammatum, quem éxtra ordinem ſcripſerat, dicauit Auito. Et ne Turanus ignoraret cui fuiſſet dicatum, ſimilem Turano ſcripſit epiſtolam:

> *AVE mi* Turani *frater Chariſſime, Epigramma, quod extra ordinem paginarum eſt, ad* Stertinium *Clariſſmum Virum ſcripſimus, qui imaginem meam ponere in Bibliotheca ſua voluit. De quo ſcribendum, tibi putaui, ne ignorares,* Auitus *iſte qui vocaretur. Valé, & hoſpitium para.*

Qno loco Domit. Calderin. in Not. ad Mart. in ſumm. lib. 9. ſic expreſſit. *Ad* Turanum *amicum hoc Epiſtolium* Martialis *ſcribit, quo eum de quodam extraordinario ad* Auitum *Epigrammate monet. Hic planè* Auitus *Martialem ad Poëſeos excellentia adeò amabat, vt eius imaginem in Bibliotheca ſua poſuerit. Putauit igitur ſcribendum* Torano, *de* Auito, *ne fortaſſe latuiſſet eum, quis nam hic eſſet* Auitus. *Binominis enim erat; nam &* Auitus, *&* Stertinius *dicebatur.* En de Auito & Turano memoria apud Martialem. Supra de ipſis à Flau. Dextr. coniunctim in exordio de ipſis anamneſim retulimus; ergo non extra rem erit ſi ipſos, quos refert Dexter, & quorum meminit Martialis, fuiſſe eoſdem credamus. En Martial. Diſtich.

Non te celabis ſublimi pectore vates,
Cui referet ſeruus præmia digna ciuis
Hoc tibi ſub noſtra breue carmen imagine viuat,
Quam non obſcuris iungis AVITE *viris.*

Alia quam plura Auito inſcripta verſ. lib. 6. Epiſt. 84. lib. 10. Epiſt. 96. & 102. & lib. 12. Epiſt. 24. & nonnulla nomine Stertinij. De Conſeruatione fidei Catholicæ ad annum DC. XXXII. Luitprand. in Chron. eo ann. num....... ſic: *Fides Chriſti à diſcipulis S. Iacobi primo Centenario prædicata* Canariæ, *creſcit.* Quid mirum, ſi quælibet Martyrum ſanguinis gutta innumeros parit Chriſto fideles, vt Prudent. Noſt. Od. 4. ſic:

Nec furor quiſquam, ſine laude noſtrûm,
Ceſſit, aut clari vacuus cruoris,
Martyrum ſemper numerus ſub omni
Grandine creuit.

De Origine *S. Auiti* ex vrbe *Toletana*, iam à *Dextro* accepimus, vt in exordio huius notulæ appinximus. Alia nec dum agnouimus, temporum curſus omnia ſubripuit.

CANARIA quæ vna, & prima eſt ex Inſulis Fortunatis, à qua cognomen omnibus, vocatúrque *Iſlas de Canaria.* apud Ptolom. Flor. de Ocamp. & Hortel. in mari Atlantico ſita eſt. Sex ſub Fortunatarum vocabulo, authoritate Iubæ enumerat Plin. lib. 6. cap. 32. hiſce nominibus: Ombrio, Iunonia maior, & minor, Capraria, Niuaria, & Canaria. Solinus ea ferè vocabula repetit, nec inficiatur Martianus Capell. Carol. Stephan. & Hortel. Porrò Martian. in hoc differt, nam de duobus Iunoniis, vnæ relicto nomine, aliam *Theode* vocitat. Ptolom. lib. 4. c. 6. totidem enumerat, etſi diuerſis nominibus ſic: & Fortunatæ Inſulæ ſex numero. Aphroſitus, vel Inacceſſibilis, Heræ, hoc eſt, Iunonis, Pluritana, Caſparia, Canaria,

&

& Pinturia. Hodie ſub Canariarum appllatione Seprem Inſulas agnoſcunt omnes, his Hiſpanis nominibus: Lanzarore, Forreuentura, Gran, CANARIA, Tenerife, Gomera, Fierro, Palma. Vocatæ fuerunt Fortunaræ ob inſignem aeris temperiem, vt inquit Strab. lib. 3. ſic: Aeris enim ſalubritas, & ſuauis Zephiri ſpiritus, ei regioni peculiaris eſt, quæ in Occaſum vergens, nunquam tepore caret. Pulchrè Pompon. Mel. lib. 3. cap. 11. Vbi Hermol. Barb. Pint. & Scoth. in Not. De illis memoria eſt apud Plaut. in Trinumm. ſic:

Sicut Fortunatorum memorant Inſulas,
Quò cuncti, qui ætatem egerunt caſtè ſuam,
Conueniunt.

Earum elogium hoc Octaſthico deſcripſit eruditè Noſter Tribaldus in Epœneſ. Iberica fol. 56.

Alcidæ quamuis procul arcta à fauce, profundis
Dicamur ſedis Manibus Elyſiæ.
Quod nobis paſſim tàm ſint felicia rura,
Vt viua, & fato corpora functa beent:
Fortunatorum dictæ ſumus Inſulæ: Iberum
Nam fortunato ſubſumus Imperio.

Hodie Canaria Ciuiras eſt Epiſcopalis, de cuius exordio cum Catalogo Epiſcoporum agemus die XX. Nouembris, quo dedicationis illius Eccleſiæ feſtiuitas celebratur.

B. S. THIESTES. Epiſcopum Bergerienſem, & Martyrem Murcitanum fuiſſe diximus in Elogio. De eo, vix inter rantos, qui Sanctorum floſculos collegerunt, breue folium inuenies. Eius nomen aduerſus temporum inuidiam præſeruauit Luitprandus *aduerſ.* 8. apud Tamayo: *num.* 9. apud D. D. Laurent. Ram. hiſce verbis: *Quam Latini* Murciam, *Gothi vocauerunt* Bigaſtrum, *Mauri* Achara, *Anno* DCCCC. *venit illo (vt coniicitur) Epiſcopus Bergere* Thyeſtes, *éſque ibi martyrizatus.* P. Hieronym. de la Higuer. *in Chron. n.* 38. *fol.* 304. *Reſtem* hunc vocitat *Martyrem*, & hoc die in ſuo MS. Martyrologio Hiſpano his clauſulis eius agonem aſſignat: *En Murcia, a quien los Latinos llamaron aſſi, los Godas* Bigaſtro, *y los Moros* Acàta, *el Martyrio de* S. Tieſtes *Obiſpo* Bergerienſe, *que otros dizen* Reſte, *que preſo por los Sarrazenos, y a tormentado dio el eſpiritu a ſu criador.* Latinè: *Apud* Murciam, *quam ſic Latini*, *Gothi* Bigaſtrum, *Mauri* Achatam *vocauere*, *paſſio* S. Thyeſtis (*quem aly* Reſtem *cognominant*) *Epiſcopi* Bergerienſis, *qui à Sarracenis in carcerem coniectus, & tortus, ſpiritum Creatori reddidit.* Eius acta, vt breuitas ſcripturæ permittit, ſic formari valebunt.

THYESTES, vt nominis vocabulum manifeſtat, Græcam originem demonſtrat, Quem fuiſſe ex Africana proſapia crederem propter ſedis titulum, & Eccleſiam. Is Bercerienſis, aut Berceritani in Africa Præſulatus faſtigium adeptus, cùm Sarracenorum felicitas (noſtris depoſcentibus delictis) pænè totam Aſiæ, Africæ, & Hiſpaniæ zonam armis victricibus circumcinxiſſet, ipſarúmque Prouincias ſtrenuò milite comparaſſet, adeò vt vix locus Præſulibus remaneret, quo ſacra fidei Catholicæ munia exercitationi mandarent, euenit vt Sanctus Antiſtes (forte ouibus carens) alienum quæritans gregem, noſtras deuenit, & Carthagine Spartaria ſoluens, Murciam inuiſit, vbi Chriſti fidem Barbaris prædicans, ab illis (qui nihil faſtidioſius audiunt) arreptus, in carceris ergaſtulum ſanctiſſimum Pontificem furore ſæuiſſimo manciparunt. Quo

variis

variis tortus cruciatibus, fame, & ferro conſumptus, tandem ſupplicio affectns æternam martyrio coronam adinuenit. Tertio Nonas Ianuarij, Anno D.CCCC. Imperante Ludouico IV. Arnulphi F. Pontificatum obtinente Benedicto IV. Hiſpaniarum Rege.

Quid notem ignoro, nam quidquid in actis inſertum agnoſcit obtuſus, ſine dubio eſt. De Tyrannide Sarracenorum per hæc tempora, nihil communius, videndus Lonic. Hiſt. Turcic. ad ann. 868.

BERGERA. Si credimus Stephano, & Hortelio eſt Thraciæ vrbs. Si Ptolom. fuit Macedoniæ, ſi Antonino Africæ. En Itinerarinm apud Vincent.

A Carthagine Marcomadibus.
Lepti Magna Colon. M. P. XXIX.
Seccera. M. P. XX.
BERGE. M. P. XXIV.
Tabunte. M. P. XXX.

Licet apud Zuritam *fol.*230. poſt Leptim *Seggera*, & non *Seccera* reponatur. Do quibus iſtis vrbibus Thraciæ, Macedoniæ, aut Africæ Epiſcopus fuiſſet *S. Thyeſtes*, nondnm diuino. Crediderim ex Africa porius deueniſſe, vt viciniori, quam ex aliis, Macedoniæ, aut Thraciæ ciuitatibns. Sed cùm nulla ex relatis vrbibus ſedem Epiſcopalem habuerit, proculdubio textum Luitprandi, aut mendoſum, aut ſuſpectum credideram, donec in manus peruenit meas *Geographia ſacra Epiſcopatuum orbis* Caroli à S. Paulo Abbatis Fulienſ. qui *lib.*4. *de Africa*: inter Epiſcopatus *Numidiæ fol.* 96. hæc annectit verba: BERCERA. *Notitia Africa, in qua Felix Epiſcopus* Berceritanus *recenſetur*. Quo animum murauit meum, & Bercerienſem non Bergerienſem Epiſcopum S. Thyeſtem fuiſſe conſcribo, nam in MS. Codicibus Luitprandi facilis fuit error, aut ſcriptutæ, aut lectionis.

MVRCIA. Ciuitas eſt Hiſpaniæ antiquiſſima, Epiſcopatus Carthaginis Spartariæ præcipua, hodie caput Regni in ciuilibus, & in ipſa Cathedralis exiſtit Eccleſia, cuius Epiſcopus Carthaginenſis, & Murcitanus appellatur. In relato Luitprandi Codicis textu trinominis diuerſis temporibus fuiſſe conſtat. Nam apud Latinos *Murciam* dictam contendit. Quod ex Plinij codice peruetuſto probat Pintian. in Comment. ad Pompon. Mel. *lib.*2. *c.*6. *fol.*61. ſic: Vrgi in ſinu Vrgitano: *Ptolomeus* VRCE. *Pliny vetus Codex.* MVRCI. *ſeruante adhuc populo priſcum nomen, & ſi longius aliquanto ſubmoto à mari.* Et bene, nam etiam hodie cognominatur MVRCIA. Et in hoc antiquo nomine perſiſtit *D. Franc. Caſcales Hiſt. Murc.* Apud Gothos dictam fuiſſo *Bigaſtrum* refert *Luitprandus*, quem ſequitur *Iulian.* variis in locis, Aduerſ. *n.*80. 86. 192. 193. 373. 461. *&* 470. Ex quibus liquet, male coniectaſſe *Garſ. Loays. in Concil. apud Luc. fol.*151. *n.* 20. à quo Miræus *in Geograph. Eccleſ. verb. Bigaſtrum. fol.*266. credentes *Bigaſtrum* fuiſſe, quod hodie *Bilueſtre* in confinibns Portugalliæ; à quibus deuiauit *Carol. à S. Paulo in ſua Corograph. ſacr. lib.*7. *fol.*185. appingens cathedram ſine conuerſione nominis. Variè à noſtris & exteris hæc fuit ciuitas nominibus compellata. Nam extra prædicta Mariera, Moletius, & Hortelius antiquam *Menlariam* fuiſſe *Murciam* expromunt. Carol. Cluſius, eam *Murgim* vocat. Roderic. Ximen. Archiep. Toletan. *lib.*3. *c.*24. *Oreolam* credit. Florian. de Ocamp. *lib.*1. *c.*34. *Ormelam* autumat. & Luitprandus *Acatham* tempore Mauorum agnoſcit. Qui de hac vrbe multa deſiderat, videat D. Franc. Caſcales in ſuo *de Antiquit. Murcitanis* opere, & D. D. Laurent. Ram. *ad Luitpr. fol.*305. A Maurorum faucibus fuit hæc vrbs erepta anno M.CC.LXV. à *Iacobo* Aragoniæ Rege, ex Indic. rer. geſt. ab Aragon. Regibus *lib.*2. *Era* 1303. Bernard. Gomez. *lib.*20. Zurit. *lib.*3. *c.*71. *p.*1. Caſcal. *diſc.*2. *c.*4. Ex quo apparet *S. Thyeſtem* (ex eo quòd anno DCCCC. martyrium pertulit) à Maurorum Murcitanorum inſidiis interemptum fuiſſe.

PRIDIE

PRIDIE NONAS IANVARII, DIES IV.

A. S.Titvs *cognomento Iuſtus, Epiſcopus factus ſequutus primò S.Paulum, poſt B.M.Marcello Eugenio Toletanorum Epiſcopo adhæſit, in Hiſpanias aduentat, vbi totam ferè Carpetaniam perluſtrat, fidem populis prædicat, illic eius memoria, & mirabilium recordatio in pretio fuit.*

B. *Romæ* S.Daphrosa *vxor B. Flauiani ex Hiſpalenſi Bætica vrbe oriunda, maritum Romam inſequitur cum Bibiana, & Demetria filiabus, vbi pro Chriſti confeſſione conuicta, variè cruciata ſub Aproniano crudeliſſimo vrbis Præfecto, Iuliano Imper. capite truncata, Martyr effecta, in cœlum conſcendit.*

NOTÆ.

A. Sanctvs Titvs. Qui fuit à B.Paulo Apoſtolo creatus Epiſcopus Cretenſis. Eius memoriam recolunt, tàm antiqui, quàm moderni Martyrologi Latini hoc die; vt *Beda, Ado, Vſuard.* & cæteri, Equilin. *lib.7.c.118.* Licet *Græci in Menolog.* ad diem XXV. Auguſti eius exponant feſtiuitatem. Nec minus Scriptores Eccleſiaſtici ipſius meminere. *S. Paulus* vnicam ad *Titum* conſcripſit Epiſtolam, & in aliis de eo frequens mentio eſt. *S.Ignatius in Epiſt.ad Philadelph.* Euſeb. *Hiſt.Eccleſ. lib.3.c.4.* Hieronym. Theodor.& Chryſoſt.*in Comment.ad Epiſt.Titi.*& alij relati à *Baronio* in hiſce notulis, *lit. A.* & Annal. Eccleſ. *tom.1. ann.44. & ann.51.* Flau. Dext *in Chron. ann.220.* vbi P.Biu.*n.3.* Roder.Caro.*fol.68.lit.C.* Surius, Graſſ. Bolland & infiniti alij. Ex quibus & ex Menæis Græcorum hanc vitæ ecphraſim congerere, viſum fuit.

ACTA S. TITI EPISCOPI Cretenſis B. Pauli Apoſtoli Diſcipuli ex Græcorum Menæis.

Titvs ex Miroy Cretenſium Regis ſtirpe Oriundus erat, vt teſtatur Zenas Iuriſconſultus, qui vitam ipſius perſcripſit. Primos igitur ætatis annos adoleſcens litteris prophanis, quæ apud Græcos in magna ſunt admiratione conſecrauit. Vicennis iam, accepit è cœlo vocem, quæ, *Tite* (inquit) *hinc tibi migrandum eſt, vt animam ſerues; parum enim tibi hæc eruditio Græca, & prophana proderit ad ſalutem.* Cupiebat Titus hanc vocem denuo audire: norat enim ex Idolorum ſtatuis ſubinde voces ſuperſtitioſas mitti. Itaque totum

annum

annum ſubſtitit. Tum iuſſus eſt per viſum, Hebræorum volumen legere. Ergo cùm Iſaiam aperuiſſet, incidit in hanc ſententiam: *Innouamini ad me inſulæ multæ. Iſrael ſaluatur à Domino ſalutem ſempiternam*; & quæ ſequuntur. Igitur Proconſul Cretæ, & auunculus S.Titi, cùm audiſſet de Chriſti Domini ſalutari Natiuitate, & miraculis, quæ Hieroſolymis, & alibi patrabat; ex virorum primariorum conſilio miſit Titum Hieroſolymam: hunc enim exiſtimarunt aptum fore, qui audiret, & loqueretur cum Chriſto, & ſibi renunciaret, quæ audiſſet ipſe. Titus autem, cùm veniſſet Hieroſolymam, & vidiſſet, & adoraſſet Chriſtum Dominum, manſit Hieroſolymis, & miraculorum eius ſpeculator præſens factus, vidit etiam ſalutarem eius Paſſionem, & Sepulturam, & Reſurrectionem, & diuinam Aſſumptionem, & Spiritus Sancti in Apoſtolos aduentum, & deſcenſum, credidítque, & centum viginti tribus millibus accenſus eſt, qui ex prædicatione S. Petri Principis Apoſtolorum crediderunt in Chriſtum.

Deinde conſecratur Apoſtolus, & mittitur cum Paulo ad docendum, & conſecrandum alios, quos viſum eſt Paulo: Venítque cum eo Antiochiam, tranſitque Seleuciam, & Cyprum, & Salaminem, & Paphum, atque inde proficiſcitur Pergen Pamphiliæ, & Antiochiam Piſidiæ, & Iconium ad Oneſiphori domum; deinde Lyſtram, & Derben: & vbique cum Sancto Apoſtolo Paulo, ideóque cum illo Gallias, & Hiſpanias luſtrauit verbum Dei prædicans. Ruſtilo ergo ſororis marito iam alterum annum Cretæ Præſidem agente, appulerunt in Cretam Paulus, & Titus, ibique templum ædificarunt: indéque digreſſi venerunt in Aſiam, atque ex Aſia peregrinatur cum illo Romam vſque, quoad Paulus à Nerone ſublatus eſt.

Poſt Magiſtri Sanctiſſimi necem aliis fidelibus adhæſit, M. que Marcellum Eugenium in Hiſpanias comitatur, cum eóque Toletum deuenit, ibi fidem prædicat, & ne Carpetaniæ populi tanto fraudarentur Apoſtolo pæuè totam inuiſit, verbum Dei expreſſit, & Euangelici ſeminis in multorum cordibus grana diffudit. Inde reuerſus in Cretam, vbi gratioſè de fide Chriſti diſputans, cùm increduli perſiſterent, orauit ad Dominum, ſtatimque Idolum Dianæ, quod colebant, cecidit, & in puluerem redactum eſt, & mox crediderunt animæ quingentæ in Chriſtum, & baptizatæ ſunt. Conſecrauit autem Titus Preſbyteros, & Diaconos, ipſe vero Metropoli præſidebat. Cùm die quadam tranſiret ante Palatium, quod Secundus Proconſul iuſſu Imperatoris in Iouis nomine conſtruebat, maledixit illud; & ſtatim opus funditus diſſipatum eſt. Tunc Secundus venit ad Titum cum lachrymis rogans ſe indemnem ab opere conſeruari. Cui Titus impoſuit, vt opus in nomine vnius Dei Chriſtianorum inciperet, & ſic opus perficere poſſet, quod & factum eſt. Completo vero opere Secundus cum filio ſuo baptizatus eſt. Dum igitur B.Titus morti appropinquaret, vidit Angelos ad ſe miſſos, & reſplenduit facies eius ſicut Sol: qui ſpiritum ſuum, & plebem ſibi commiſſam Domino commendans in pace quieuit annorum nonaginta & quatuor eius ætatis, VIII. Kal. Septembris, Anno CV. Imperante Traiano. Sepultúſque eſt in Metropoli Cretæ, vbi & quieſcit miraculis coruſcans.

En acta ex Menæis, Fl. Dextro, & Petro de Natalibus. Ex quibus liquet Hiſpaniam perluſtraſſe S.Titum, & cùm S.Paulo primò, & cum S.Marcello Eugenio. Quo ſic cognito ad probationem aliquorum, quæ in actorum ecphraſi referuntur, pergo.

Vt primum ergo Titi aduentus probetur, S.Pauli in Hiſpanias tranſitum firmandum eſſe cognoſco, huius rei veritatem, quis inficiabitur? quando præter Hiſpaniæ, &

& Galliæ traditionem, tantis hæc Doctoribus arrideat opinio, quorum meminere P.Biu *ad Dextr.fol.*272.*&* 273.Rodet.Cat.*fol.*68.& expreſsè in *Breuiario* peruetuſto *Hiſpalenſi* legitur in feſto *S.Pauli Narbonenſis* Epiſcopi, his ſcilicet verbis: *Titum B.Paulus Apoſtolus ordinauit, eidémque vrbi deſtinauit Epiſcopum. Quique cum eodem Apoſtolo prædicandi gratia in* Hiſpaniam *pergit.* Multa de hoc, ſuo loco dicemus. Quo ſuppoſito ſi Sanctus omnia peragrauit loca, quæ S.Paulus, vt inquiunt Menæa Græcorum, ibi: *Et vbique cum S.Apoſtolo Paulo.* Et Petr.de Natal ibi: *Poſt duos autem annos* (quibus fuit Paulus in carcere Romæ) *Titus ad Paulum Romam acceſſit, cum quo, & fuit, vſque ad interfectionem eius à Nerone, corpúſque ipſe, vnà cum Luca Euangeliſta ſepeliuit.* Ergo à fortiore cum *S.Paulo* primo Hiſpanias peragrauit.

De Aduentu cum *S.M.Marcello Eugenio* Epiſcopo Toletano, expreſsè Flau.Dext. *in Chron.anno* 220.ſic: *Titus cognomento Iuſtus Epiſcopus factus, ſequutus primò Paulum, mox Eugenium, prædicat in* Carpetania, *vbi eius memoria, & magnitudo miraculorum celebratur.* P.Bollando hæc Dextri opinio *tom.*1.*Act.SS.h.d.fol.*164.*n.*13. arriſit, ſed cur Titi meminerit Dexter ad annum C C X X. non videt. Facilis (meo videri) erit cognitio, ſi vltima periodi relati verba ruminet. Loquitur *Dexter* hoc anno non de vita, non de morte, ſed de memoria, quæ tunc temporis, hoc eſt, illo anno C C X X. in pretio apud Hiſpanos erat magnitudinis miraculorum à *Tito* per *Carpetaniam* perpetratorum: tamquam ſi diceret: *Apud* Carpetanos *memoria eſt anno C C X X.* S.Titi *cognomento* Iuſti, *qui venit in* Hiſpaniam, *vt ſocius Pauli, mox iterum ipſam regionem luſtrauit cum Eugenio, pérque* Carpetaniam *prædicauit, vbi eo anno eius magnitudo miraculorum celebrabatur.* Quo à dubia Dextri relatione diſcedet.

Nec minus eſt, cur de *Secundi* Martyris apud *Nouocomium* agone, quem Dexter *Plinium Secundum* extendens compellat, dubitet. Nam ratio à *Bollando* præſcripta, in totum claudicat. Eius hæc ſunt verba: *Sit ne* Plinius Secundus *à* Tito *conuerſus non diſputo. Non eſt ſaltim ille* Secundus, *qui VII.Auguſti Comi colitur, quem conſtat ex Legione Thebæa militem ſub Maximiano ſubiiſſe martyrium.* Huic dubitationi cauſam præbuit Bollando Dexter, qui in relato loco, ſic proſequitur: *Is* Titus *conuerterat ad fidem* Plinium Iuniorem *ex Bithynia, Pontóque redeuntem, in Creta Inſula, vbi iuſſu Traiani Ioui templum erexerat. Nec deſunt, qui putent VII.Sextilis ad* Nouocomum *eſſe paſſum.* In cuius Dextri epigraphe, duo conſideranda ſunt. Primum, quod *Dexter* affirmatiuè aſſerit *S.Titum* ad fidem reduxiſſe *Plinium Secundum*, id eſt *Iuniorem*, in diſcrimen *Plinij* auunculi, qui naturalem conſcripſit hiſtoriam. Secundum, quod opinatiuè de martyrio apud *Nouocomum* loquitur. Ceu etiam Iulian. Perez in Chron. n.108.ſic: *Celebris eſt memoria* Plinij Secundi, *quibuſdam* Nouocomi *Martyris.* Et ipſa ambiguitate intelligendus eſt idem Iulianus *n.*298. cum de ipſo in hæc verba prorupit: *Celebris eſt memoria* Plinij Secundi, *cuius bona mens, qua Chriſtianorum cauſas fauit, creditur in cauſa fuiſſe, vt à* Tito *Cretenſi Archiepiſcopo conuerſus ad fidem, poſt aliquot annos* Nouocomi *cum aliis, capitis obtruncatione in perſecutione Adriani martyrium paſſus eſſet.* De Prima conſideratione Equilinus inficias iit, nam quendam *Secundum*, Palatium iuſſu Imperatoris Iouis auſpiciis conſtruentem à S.Tito baptizatum apertè perhibet. An iſte *Secundus* fuerit *Plinius*, quouſque Dextri Chronicon illuxit ſub ſilentio fuit. Iam tenebras antiquitatis pellens fuiſſe *Plinium* abſque dubio erit. Nec ſine imitatione. Adeat lector eius epiſtolas, ferè ſemper *Secundus* ſine *Plinio* vocitatur. Martial.*lib.*5.*epig.*77.apud Raderum *fol.*427. illum non *Plinium*, ſed *Secundum*, tantum compellat, quo loco, idem *Raderus*, ſuper illa verba: *Cum diſerto Secundo*, aſſerit: *Quis hic* Secundus? *An* Plinius Iunior, *cui nomen* Secundus. *Et paſſim* Secundus *audiebat potius, quam* Plinius, *quod Epiſtolæ Traiani Imperatoris oſtendunt, in quibus Traiano ſemper* chariſſimus Secundus *appellatur.* Ergo quem Equilinus *Secundum* compellauit, is eſt, quem Dexter *Plinium* cognominat. Quoad ſecundam conſiderationem iam conſtat Dextrum, nec Iulianum crediddiſſe apud Nouocomum paſſum, ſed ſub dubio expreſſiſſe opinionem. Fallitur *Bollandus* aſſeuerando illum *Secundum* Martyrem *Nouocomenſem*, extitiſſe ex militibus Legionis Thebææ, quia ſi attentè Philippum inſpiciat *Ferrarium in Catal.SS.Ital.die* 7.*Auguſt. fol.*492. ab errore diſcedet, & à propoſito reſiliet, cum neque in actis, nec in Breuiariis tale quid reperiatur.

C A R P E T A N I A. Hiſpaniæ celebris prouincia eſt, totiúſque regionis vmbilicus,

quam

quæ hodie REYNO DE TOLEDO dicitur. De Carpetanis Populis mentio eſt apud *Strabon. lib.* 3. ſic : *In ſuperioribus autem partibus* Carpetani, *Oretaníque*, *&* *Vettones frequenter habitant.* Et paulò inferius *fol.* 106. proſequitur : *Vicina verò Tago cæterorum opulentiſſima ſunt oppida : amnis quidem piſcium feracissimus eſt, oſtreorúmque redundans; ex Celtiberiis autem originem habens, per Vettones, &* Carpetanos, *& Luſitanos in æquinoctialem labitur Occaſum aliquantiſper, ſpatio pari ab Ana, & Beti fluuiis diſtans.* Ptolom. apud *Non. c.* 45. eorum terminos, ſic deſcribit : Carpetani *à Septemtrione Vaccei, ab Oriente Celtiberi, à Meridie Oratani, ab Occidente verò Vettones habent.* Polyb. *lib.* 3. T.Liu. *lib.* 21. Plutarch. *in Hannibale.* Plin. *lib.* 19. *c.* 8. Ex noſtris Flor. de Ocamp *lib.* 4. *c.* 23. Moral. *lib.* 6. *c.* 8. Ioann. Gerund. *in Paralip. lib.* 1. & pænè omnes qui de Hiſpania ſcripſere. In nominis ſcriptura varietas apud Geographos, & Scriptores circumfertur. Alij *Carpetani*, alij *Carpentani* appingunt. Polyb. *Carpeſii.* Morales credit ſic hanc Prouinciam CARPENTANIAM vocitandam eſſe à multitudine curruum *Carpentatorum*, quibus ibidem maximè vtuntur Oppidani. Quorum formam, & vſum etiam Romanæ deliciæ cognouerunt. L. Flor. *lib.* 1. *c.* 7. de Tullia : *Nec abhorrebat moribus vxor* Tullia, *quæ vt virum Regem ſalutaret, ſupra cruentum patrem vecta* Carpento, *conſternatos equos egit.* Et *lib.* 3. *c.* 2. *Nihil tam conſpicuum in triumpho, quam Rex ipſe Bituitus diſcoloribus in armis, argenteóque* Carpento, *qualis pugnauerat.* Et non ſolum in triumphis hæc *Carpentorum* conſuetudo inoleuit, ſed in ludis. Suet. *in Caligul. c.* 15. ſic : *Inſtruit Matri Circenſes, &* Carpentum, *quo in pompa traduceretur.* Quo loco *Labin. Torrent. fol.* 203. exponit, *vt illo veheretur in Circenſi pompa inter Deorum, & Heroum ferculo.* Licet Ioan. Hemelar. *in not. ad Numiſmat. Carol. de Croy tabul.* 5. *fol.* 18. contendat *fuiſſe vehiculum quod Mulis vehebatur, Matronis dicatum, quod ſolebat in defuncta honorem eum illius imagine per circum duci*, in cuius comprobationem hæc *Suetonij* verba referat, & Agrippinæ *Carpentum*, cuius effigiem deſcribit Torrent. *d. fol.* 203. quam hic dabimus, ex Numiſmate.

Decernebatur *Carpentum* honoris gratia aliquibus, quod & fuit maximum fauoris munus, vt apud *Trebell. Pollion. in Tyran. c.* 20. ſic : *Poſtquam cæteri conſules ſtatuam inter triumphales, &* Carpentos *currus quadriiugos Piſoni decreuerunt.* Æl. *Lamprid. in Alexand. Seuer* Paul *Carm.* 31. *ad coniugem.* Ouid. *lib.* 1. *Faſt.* in quibus de *Carpentis* Matronis decretis, & alia comperies : Quæ vox licet ex *Morales* ita ſe habeat, attamen locutio inter Scriptores noſtros eſt in contrarium, vt ex *Dextro*, *Maximo*, *Luitprando*, *Iuliano*, & aliis liquet, in quibus adhuc *Carpetania*, non *Carpentania* legitur.

B S. DAFROSA. Nobiliſſima, & Sanctiſſima Matrona, quæ meruit à Domino non ſolum ſtemmatibus temporalibus illuſtrari, ſed quod ſplendidius eſt, cœleſtibus, & æternis totam ipſius domum, & familiam diadematibus honorare. Nam maritus Flauianus, & Bibiana, Demetriáque filiæ, omnes pro fidei confeſſione martyrio coronas percepere. De S. Dafroſa, cuius dies natalis hodie colitur, Vſuard ſic: *Item Romæ* S. Dafroſæ *vxoris Fabiani* (lege Flauiani) *Martyris, quæ poſt interfectionem ipſius primùm relegata exilio, deinde à præfato Principe iuſſa eſt puniri.* Eadem Beda, Ado, Noketus, Bellinus, Maurolycus, Galleſinius, Peregrinis, Martyrol. Luſitan. & Caſtellan. P. Dionyſ. Vaſq. Italicum Philipp. Ferrar. Equil. in Catal. lib. 2. c. 42. Iulian. Perez in Chron. n. 165. Quintanadueñ. Hiſt. SS. Hiſpal. fol. 100. Roder. Car. Hiſt. Hiſpal. in Chorograph lib. 2. c. 11. Baron. tom. 4. annal. Eccleſ. ann. 362. n. 265. fol. 97. Ex quibus hanc vitæ ecphraſim concinnabimus.

DAFROSA præclariſſima fœmina vxor fuit glorioſi Martyris Flauiani, vterque ex Hiſpalenſi vrbe Hiſpaniæ oriundus. Cùm verò ſanctiſſimus maritus, aut à Principe euocatus, aut interpellantibus

grauibus negotiis Romam pergere propoſuiſſet, collecta vxore, & re familiari cum Sanctiſſimis virginibus Bibiana, & Demetria iter arripuit, in vrbemque peruenit, vbi conducta domo, protinus domicilium, & ſedem ibidem collocauit, ex quo deinceps vt Romanus ciuis habitus, ad obeunda Reipublicæ munera aptus, eius efflagitantibus meritis ad Expræfecturæ vrbis faſtigium euectus eſt. Qui ſub Iuliano Imper. impiiſſimo Apoſtata, pro fidei confeſſione, vt ſeruus notatus, ad aquas Taurinas deportatus, martyrium conſummauit, vt die XXII. Decembris copioſiùs dicemus. Ergo Dafroſa licèt ſine Viro, attamen cum filiabus, orationibus, ieiuniis, eleemoſynis vacans, vidualem in receſſu domus, vitam agebat, donec ferus ille Apronianus Romæ Præfectus, cùm Sanctarum Matris, & Filiarum veneranda opera recognoſceret, illicò vinculum, illud virtutum intercidere ſatagens, Dafroſam à conſortio Virginum dimouens, primò fame in domum incluſam perituram decreuit. Quod Fauſtus eius cognatus intelligens, ſibi perſuadens, vt ſibi nuberet, & Diis ſacrificaret, Dafroſam in domum recepit ſuam. Illa verò, tot, & tantis conatibus Fauſto fidem ſuaſit catholicam, vt veritate victus, & ſalutaribus myſteriis imbutus, à Ioanne Preſbytero fuerit baptizatus. Quo cognito, & quia in Tyranni præſentia inceſſanter Deum Chriſtum confiteretur, iuſſu Iudicis in ipſo Tribunalis ſolio vitam Martyr finiuit glorioſus, vt æternam initiaret. Corpus S. Fauſti exanime canibus expoſitum. Dafroſa noctu collectum, veneranter tradidit ſepulturæ. Mox Sanctiſſima Vidua extra vrbem relegata à S. Flauiano Viro ſuo euocata in ſomnis poſt quinque dies capite plexa eſt. Pridie Nonas Ianuarij Anno Domini CCC. LXII. Imperante Iuliano Apoſtata. Pontificatum obtinente Liberio PP. Cuius ſanctum corpus poſt VIII. dies in cœmeterio Palatij Liciniani S. Ioannes Presbyter honorifice condidit.

Vt hæc relatio hiſtoriis eccleſiaſticis adaptetur, eius dubia recenſendo adæquabimus. In compoſitione Nominis hæſitatur. Quidam Darfoſan, vt Maurolycus. quidam Affroſam, & alij Danfroſam, vt Peregrinis, ſed omnes iſti perperam; nam proprij nominis vocabulum Dafroſa fuit. Sic in vetuſtis, & nouis Breuiariis, ſic in approbatis authoribus, ſic Vrbanus PP. VIII. in epigraphe reſtaurationis templi S. Bibianæ in vrbe, Anno M. DC. XXIV. vt refert And. Taurell. in Panegyr. ad Vrbanum fol. 25. quod quia præ manibus non habetur, accipio.

ÆDEM HANC AB OLYMPIA MATRONA. SANCTISS.

IN HONOREM SSS. BIBIANÆ. DEMETRIÆ. ET DAFROSÆ.

PRIMVM EXCITATAM.

A SIMPLICIO P.P. DEINDE. RESTITVTAM.

AB HONORIO III. CONSECRATAM.

VRBANVS VIII. PONT. MAX.

INSTAVRAVIT. ET ORNAVIT.

ANN. IVBIL. PONTIF. II.

Nec minus aberrauit *Galeſinus*, qui tempore Decij Imperatoris agonem expleuiſſe *Dafroſam* credidit, cùm integro poſt ſæculo vixerit; Cuius error, & *Equilini* (qui vxorem *S. Fabiani Papæ* ſomniauit) in eo fuit, quia cùm *Fabiani* nomen ſcripſere (ignorato *Flauiano* martyre) potius ad Pontificem, vt Romæ paſſum matrimonij vinculum adaptarunt; ex eóque tempore Decij paſſam (vt Fabianus Papa.) Dafroſam ſcripſere.

Nunc

Nunc ad congreſſum cum noſtris, & exteris conueniamus ſcriptoribus. Sanctam *Bibianam* fuiſſe *Hiſpanam* affirmat *D. Laurent. de Padilla*, à quò *Vaſſeus* in Chron. *ann.* 306. Garibay *in Compend. Hiſt. tom. 1. lib. 7. cap. 47. fol.* 221. Caro. *lib. 2. Chorograph. cap.* 11. Quintanad. *d. fol.* 100. Ergo ſi hæc fuit Hiſpana, ergo & *Demetria* eius ſoror, & fortè *Dafroſa* eius mater. Cui adiicio locum expreſſum *Iuliani* Archipreſbyteri S. Iuſtæ *in Chron. d. num.* 163. ſic: *S. Bibiana S. Flauiani Hiſpalenſis Hiſpani filia, Romam petit, ibique martyrium patitur patienter cum matre, & ſorore:* ita exſcripſit *P. Quintanadueñas* diminutè, cùm Iulianus ſcripſiſſet: *Cum Patre Romam petit.* Innuens *Dafroſam* quoque *Hiſpalenſem* fuiſſe. His authoritatibus ſe opponunt aliqui, quibus occurrere ſatagam. Laurentio de Padilla in Catalog. SS. Hiſpaniæ, & ſuis ſequacibus, arma mouet Ambroſ. de Morales *lib.* 10. *c.* 29. D. Franc. de Padilla *in Hiſt. Eccleſ. Hiſpan. tom. 1. cent. 4. cap.* 34. *fol.* 207. *col.* 2. D. Martin. de Anaya contra P. Quintanad. *fol.* 12. *col.* 2. Qui enixè contendunt S. Bibianam non fuiſſe Hiſpanam, ratio ex Ambroſio eſt, à quo cæteri: *Quia communi omnium conſenſu, tàm ex Breuiariis, quàm ex hiſtoriis continuo eius Romana vocitatur, ideóque neutiquam Hiſpanam fuiſſe credendum eſt.* Cui obiectioni facillimo negotio fecit ſatis idem P. Quintanadueñas, ſic: *Aliqui* S. Bibianam *Ciuem* Romanam *appellant ex antiquis Officiis, & ex nouiſſimo Vrbani VIII. quibus Virgo* Romana *vocitatur, ſed hoc intelligendum fore, reſpectu domicilij.* Romanus ergo vocatur, qui è Roma eſt, vel qui Romam inhabitat, vt ex *Theſaur. Linguæ Latin.* colligitur. Ex hoc ergo capite *Chriſtum Dominum* Euangeliſtæ *Nazarenum* vocauere; præcipuè *Matth. c. 2.* ſic: *Veniens habitauit in Ciuitate, quæ vocatur* Nazareth, *vt adimpleretur quod dictum eſt per Prophetas, quoniam* Nazaræus *vocabitur.* Cui S. Iuſtin. Mart. *quæſt. 5. de Chriſt. Relig.* adiecit: *Ipſe Saluator à domicilij loco* Nazarenus *eſt dictus.* Eadem dixere *Chryſoſtom. Origen. & Ianſen.* Vocabantur *Romani*, omnes Ciues, qui ex priuilegio Romani Imperij Colonias inhabitabant, licet nec ex origine Romana eſſent, nec Romam vidiſſent, vt ex Carol. Sigon. *de Iur. Rom. lib. 4. cap.* 1. Roſin. *Antiq. Rom. lib.* 10. *cap.* 22. *& lib.* 1. *cap.* 15. Exemplum irrefragabile, & fidele in *Diuo Paulo*, quem natum ex *Tarſo Ciliciæ*, ex Act. Apoſtol. *cap.* 22. credimus, nec minus Romam vidiſſe, donec Cæſarem appellauit agnoſcimus. Et tamen eodem *cap.* 22. ſic priuilegium nobilitatis originis ex Colonia allegans, ait: *Si hominem Romanum licet vobis flagellare?* Et poſtea *cap.* 23. *Cognito quia Romanus eſt.* Ergo perperam ex voce: *Virgo Romana* deſumitur argumentum ad contradictionem noſtræ ſententiæ, cùm talia exempla ſunt in contrarium. Præterea *Ambroſius de Morales*, & *D. Franc. de Padilla* nondum *Iuliani* Chronicon inuiſerant, quod ſi in eorum manus deueniſſet, non eſt dubium, quin ſententiam deponerent. Quod ægrè admodum toleratur, me hercle, *D. Martini de Anaya* leuitas eſt, qui poſt inſpectionem *Iuliani* antiquorum nugas ſectando, tantarum Martyrum origines releget, nulla addita ratione, niſi quod *Iulianus* teſtis eſt ſingularis, & nulliter contra tot antiquiſſimorum teſtimonia, vnius dictum valebit. Quæ teſtimonia, mi Martine? ipſe OEdipum ſoluit: *Virgo Romana Bibiana*, vocitatur, ergo & Mater? iudicent Docti: Sed vt P. Quintanad. comprobationem extendamus, & contrariorum *ἀντιπάθειαν*, ſeu repugnantiam ex actis S. Bibianæ concordemus, & ne quia *Virgo Romana* compellatur ab alio, hoc eſt, Hiſpano origine repellatur, hic aliqua inſerere documenta, & exemplaria contexere non pigebit, ex antiquitatis deſumpta membranis. Inter omnes conuenit, omnes Prouincias Imperio Romano ſubiectas, ciuitate donatas à tempore Antonini Pij Imperatoris anno Domini C X L. ſic Vlpian. in l. in Orbe ff. de ſtatu hom. *In Orbe Romano* (inquit) *qui ſunt, ex conſtitutione Antonini Imp. Ciues Romani effecti ſunt.* Ita ex originalibus Florentinis D. Anton. Auguſt. in l. 6. de excuſ. Tutor. Alciat. lib. 2. Diſpunct. cap. 21. Oroſcius in d. l. in Orbe. Iuſtin. in Authent. vt liberi de cætero §. 6. collect. 6. ſic: *Sicut enim Antoninus Pius cognominatus* (*ex quo etiam ad Nos appellatio hæc peruenit*) *ius Romanæ Ciuitatis, priùs ab vnoquoque ſubiectorum petitum, & taliter ex his, qui vocantur peregrini ad Romanam ingenuitatem deducens, hoc ille omnibus in commune ſubiectis donauit.* Qui verò illarum Ciuitatum Imperio Romano ſubiectarum accolæ fuiſſent, Ciues Romani dicebantur. D. Auguſt. de Ciuit. Dei. lib. 5. cap. 17. *Nónne*

Romanis (ait) *& cæteris gentibus vna eſſet, eadémque conditio? Præſertim ſi mox fieret, quod poſtea grauiſſimè, atque humaniſſimè factum eſt, vt omnes ad Romanum Imperium pertinentes ſocietatem acciperent Ciuitatis, &* Romani Ciues *eſſent, ac eſſet omnium, quod erat paucorum tantum.* Sed Hiſpania Imperio Romano paruit, vt eſt notum. Ergo & Ciues Coloniarum, & Municipiorum Hiſpaniæ, Ciues quoque Romani vocandi erunt. Elegans locus Ioſephi Hebræi lib. 2. contra Apionem, ſic: *Romanorum verò clementia cunctis non paruulum donum appellationis ſuæ conceſſit, non ſolum viris ſingulis, ſed etiam maximis gentibus in communi,* Hiſpani *denique antiqui, & Tyrrheni, & Sabini,* Romani *vocantur.* Sed ne ex Theorica tantum comprobatio ſumatur practicè huius demonſtrationis inſtantiam deſcribamus. Quis vnquam Paulum Oroſium Hiſpanum negauit? Eia audi ipſum de ſe loquentem *lib. 5. cap. 2. Latitudo Orientis, & Septemtrionis copioſitas, Meridiana diffuſio, magnarum Inſularum largiſſima, tutiſſimáque ſedes mei iuris, & nominis ſunt, quia ad Chriſtianos, &* Romanos, *homo Chriſtianus, &* Romanus *accedo.* Et paulò inferiùs: *Inter Romanos (vt dixi)* Romanus; *inter Chriſtianos, Chriſtianus; inter homines, homo: Legibus imploro Rempublicam; Religione conſcientiam; Communione naturam.* Quid expreſſius? Prudent. contr. Symmach. reddit rationem huius nominis, ſic:

> *Hanc frenaturus rabiem Deus vndique gentes*
> *Inclinare caput docuit ſub legibus iiſdem,*
> *Romanóſque omnes fieri, quos Rhenus, & Iſter,*
> *Quos Tagus auriſluus, quos magnus inundat Iberus.*

Quis L. Cornelio Balbo originem Gaditanam detraxit, etiam in ipſo accuſationis conflictu, de quo apud Ciceronem Orat. 35. tom 2. & nihilominus ab ipſo Cicerone paſſim Ciuis Romanus vocitatur. Plura alia adduci potuerant in huius rei comprobationem, ſed ne longius hæc protrahatur apodixis, lectorem ad eruditiſſimum Bernard. de Alderete in Origin. ling. Caſtellan. lib. 1. cap 5 & 6 mittum facere propoſui, vbi ex Saluiano, & ex legibus Gothorum Fori Iudicum hanc noſtram elucidat opinionem.

His ſic probatis perperam contrariæ opinionis fautores, ex ſolo verbo *Ciuis Romana* contendunt S. Bibianam, Demetriam, Flauianum, & Dafroſam fuiſſe Romanos origine, & domicilio: cum licèt illic Romani dicitentur, potuere ex rationibus relatis eſſe Romani nomine, & domicilio, & Hiſpani origine. Et eò fortior hodie inſurgit hæc opinio, quia Iulianum habet Patronum, vt diximus. Nec valebit D. Martin de Anaya ſcrupulus, dicentis Iulianum in hoc fuiſſe ſingularem, cui non eſſe credendum. Nam; ſi Hiſtoriarum volumina euoluar, paſſim ex vno teſte ſimilia inueniet exempla. Ab vnius dicto vndecumque tam in ſæcularibus, quàm in eccleſiaſticis opinio cuiuſlibet rei incepit, ab eo alij, ideóque ex multorum congerie firmantur approbantium dicterium. Quanto magis hæc Iuliani propoſitio, quæ à tantis comprobatur Hiſtoriographis, etiam non viſo Iuliano.

H I S P A L I S. Quam hodie S E V I L L A diximus die ſecundò huius Menſis, agentes de S. Iſidoro Epiſcopo Cæſauguſtano, vbi primam de Origine huius Inclytæ appinximus vrbis ſententiam. Nunc ad ſecundam opinionem pergo, quam Roder. Tolet *Hiſt. Hiſp. lib. 1. cap. 5.* affert hiſce verbis: *Inde procedens* (Hercules) *ad Bæticam, in planitie, quæ Bæti flumine irrigatur, ciuitatem* H I S P A L I M *erexit, nomen adaptans, eo quod, prima habitacula, palis ſuppoſitis tegimen ſuſceperunt, & in ea Spalos, qui ſecum de prope Scythiam venerant, accolas collocauit.* Quem ſequitur Gerundenſ. *in Paralip. Hiſpan.* ſic: *Poſt Gadem,* Hiſpalum *eſt. Hanc vrbem multi ferunt ab* Hercule *conditam, ſicque vocitatam, ſiue quia palis ſuppoſitis condita eſt.* Vterque nominis ætymon à D. Iſidoro *lib. 15. Etymolog. cap. 1.* mutuauit, ſic: Hiſpalis *autem à ſitu cognominata eſt, eo quod in ſolo paluſtri, ſuffixis in profundo palis locata ſit, ne lubrico, atque inſtabili fundamento caderet.* Ex opinione hac ſine aſpiratione *Spalis* fortè ſcribi cœpit, nam apud nonnullos antiquos Scriptores, & Conciliorum collectores, abſque aſpiratione, & I litera reperitur, vt ex Roder. Car. *lib. 1.*

Antiq.

Antiq. Hiſpal. cap. 2. liquet. Qui nominis vnius formationem ipſius vrbis, aut ignotauit, aut contempſit, quare ne tantæ vrbi meum hoc additamentum deficiat, ſubiungam. Philoſtrat. Lemn. *in vita Appolloniȷ lib.* 5. *c.* 3. agens de nuntiis miſſis ad Gaditanos pro ſupplicatione victoriæ à Nerone partæ in Olympiis, calamum conuertit ad relationem cuiuſdam hiſtrionis, qui per Hiſpanias diuagabatur mendicus, & populos facetis nugis illudebat. *Qui igitur* (proſequitur) ISPVLA *incolebant* (*ea verò Bætica prouinciæ ciuitas eſt.*) *aliquid ab hiſtrione tragico paſſi ſunt.* Et paulò inferiùs annectit. *Is igitur* ISPVLA *veniens, terribilis primo aſpectu viſus eſt, donec in ſcæna tacitus perſtitit.* En aliud iſtius ciuitatis nomen, cuius nec meminere, eius Hiſtorici; quoad inſtitutum tranſeo.

NONIS IANVARII,
HOC EST DIES V.
V. IANVAR.

A. *In cœnobio S. Michaëlis de Cuſſano Ordinis B. Benedicti, Diœceſis Hellenenſis depoſitio S.* FLAMIDIANI *Martyris, qui Hiſpanus, vt creditur, ibidem XXV. die Decembris, quo Chriſtus Dominus (pro cuius confeſſione præliauit, terras intrauit, vt nos eueheret ad vitam, hic cœlum adſcendit, vt nos inuitaret ad coronam. Cuius feſtiuitas ad hunc diem tranſlata eſt, propter illius ab Eccleſia ſingularem lætitiam.*

NOTÆ.

A. SANCTVS FLAMIDIANVS. Iſtius Sanctiſſimi martyris agonem referunt nonnulli ex Noſtris, & aliqui ex exteris Scriptoribus, ſed quo anno, à quo Iudice, & quæ perpeſſus ſit tormenta, penitus obliteratum. Memoria tantùm adhuc in ſacris perſeuerat factis. De eo ſic Philipp. Ferrat. in Catalog. SS. In Territorio Helenenſi S. Flamidiani Martyris. Et in Not. fol. 9. ſic: Ex Hiſt. SS. Cataloniæ à F. Antonio Ordin. Prædicat. ann. 1602. edita Barcinonæ. Paſſus eſt VIII. Kal. Ianuarij. Feſtum tamen in hanc diem transfertur. Corpus Cuſſani Oppid. Helenenſis Diœceſis requieſcit. Eadem pænè Bolland. in Act. SS. tom. 1. hoc die. fol. 288. Anton. Vincent. Domenec. Hiſt. SS. Catalon. lib. 1. fol. 36. P. F. Anton. de Yep. in Chron. Bened. Cent. 3. Ann. 745. cap. 4. fol. 126. Andr. Suaſſay. in Martyrol. Gallic. tom. 2. in Supplem. fol. 1075. neſcio à quo, & Gallum Narbonenſem appingit, & ſub Maximiano martyrem aſſignat, ſic: In Gallia Narbonenſi, territorio Helenenſi, propè Perpinianum, natalis S. Flauidiani Martyris, ibi ſub Maximiano coronati. Paſſus eſt autem VIII. Kalend. Ianuarij, quo ipſo die Chriſtus natus eſt. Vnde natalis huius Martyris, in hanc diem transferri conſueuit. Quidquid ergo de huiuſmodi Monaſterio, & de S. Famidiani memoria à F. Anton. Vincent.

hiſpano ſcriptum eſt ſermone,ab antiquiſſimis cœnobij ſchedis extractum,hic latinè dabimus,ne tanti pereat monumenti compago.

DE COENOBIO S. ANDREÆ, poſt S. Germani, denique S. Michaëlis de Cuſſano, Diœceſis Helenenſis, Ordinis S. Benedicti in Catalonia Hiſpaniæ; & de S. Flamidiano Martyre, ex lectionibus, & ſchedis ipſius Monaſterij à F. Antonio Vincentio Domenec, in hiſt. Sanctor. Cataloniæ.

Tradunt Eccleſiæ Vrgelitanæ, quæ perluſtraui monumenta, eàm vrbem annis dumtaxat XII. & dimidio fuiſſe in Maurorum poteſtate. Cùm enim exceſſiſſet è viuis Dotila Epiſcopus, eam mox Barbari occuparunt; ſed Chriſtianis XII. annis, ac ſemeſtri poſt denuò ceſſit; creatúſque ibidem Antiſtes Siſebutus eó nomine I. Quæ res inſignem Fidei in ea vrbe, eiúſque pomœrio antiquitatem teſtatur. Anno porrò DCCXLV. cùm Hildericus Galliæ principatum teneret, & Pipinus Maiordomus præeſſet, eiúſque filius Carolus, poſt Magnus appellatus, tres vix dum natus eſſet annos, die XIII. Septembris, Sacerdotes quidam diuino afflati inſtinctu, ex Vrgelitana Diœceſi, ad principium vallis Confluentiæ, cui nomen Exalada, profecti, illic iuxta fluuium Tethin ex ſuis facultatibus Monaſterium conſtruxere, quod Dei, Sanctíque Apoſtoli Andreæ honori, ſacrum eſſe voluerunt, ac S. Benedicti tegi inſtituto. Euerſum verò deinde eſt einſdem fluminis eluuione, Abbate, ac Monachis pleriſque ſuffocatis. Quinque dumtaxat ſuperſtites fuere: hi ad Protaſium Vrgelitanum Archidiaconum, cui ſacra illa congregatio, quadam erat ſpiritualium, ac temporalium rerum participatione deuincta, adiere. Qui funeſtum illum caſum miſeratus, cum ipſis Caroli Magni Regis aulam XXVII. Decembris, anno DCCXCIV. petiit, ac Monaſterij triſti excidio commemorato, facultatem poſtulauit, aliud in Cuſana valle reædificandi. Libenter, quod rogabatur, conceſſit religioſiſſimus Princeps, eos iureiurando conteſtatus, vt B. Germani Antiſiodorenſis id nomiui dicarent. Atque eius loci in quo hæc gerebantur, Epiſcopo præcepit, vt Protaſio manum S. Germani, dentémque S. Amatoris largiretur. Protaſium deinde ſecum Romam deduxit, egítque cum Adriano I. Pontifice, vti hic Protaſium Sacerdotio initiaret, & conſtruendi Monaſterij crearet Abbatem. Rediit inde in Hiſpaniam Protaſius cum ſuis, Monaſteriúmque conſtruxit, ac S. Germano dicauit, vt Carolus iuſſerat.

Multi ei loco poſt Protaſium præfuere Abbates, Hembertus, Adaſimundus, Amarius, Guntida, Blandericus, Adalasdus, Ainardus, Raynardus, & Gondefrenus: hic ab Agapeto II. exemptionis diploma ſuo Monaſterio impetrauit. Huic Pontius ſucceſſit, qui Monaſterium vetuſtate nonnihil labefactatum reſtaurauit, Sanctíque Archangeli Michaëlis patrocinio commiſit, Guifredo Comite Barcinonenſi fauorem in eam rem ſuum, ſumptúſque per amplos præſtante, qui tunc ferè virorum Principum mos erat. Vniuerſa hæc in choro, vt vocant Baſilicæ S. Michaëlis Cuſani aſſeruantur ex variis diplomatis, atque aliis certiſſimæ fidei monimentis à F. Vincentio Piſano collecta, quæ indubitatam cœnobij illius antiquitatem teſtantur. Nam & ſi ſæpius reparati ſint parietes, noménque mutatum, eadem tamen permanſit religioſorum congregatio. In hoc igitur nobiliſſimum cœnobium, atque omnium quæ in Catalonia à prima

inſtitutione

inſtitutione non interruptam retinuere religioſam diſciplinam, antiquiſſimum S. Flamidiani Martyris ſacræ ſunt exuuiæ deportatæ, præſens ad religioſi brauij proſecutionem incitamentum futuræ. Is martyrio coronatus memoratur XXV. Decembris, ipſo Chriſti natali die, quo eius in Miſsâ memoria agitur. At poſtridie Octauæ Innocentium feſtum eius titulo duplici celebratur, atque eius in Officio, & Miſſa recitatur nomen. At nihil extat præterea. Nam quas vſurpant antiquas lectiones, ex nihil ad vitam pertinent, nudi Patrum ſermones. Hactenus Domenec.

Nunc in admirationem rapior, de Andreæ Suaſſay deliberatione, in ſcribendo S.Flamidianum fuiſſe à Maximiano occiſum, cùm nulla inueniatur de huiuſmodi coniectatione ſcriptura, nec à quo deſumpſerit oſtendat. Et quod inſignius eſt, quod Monaſterio S.Michaëlis de Cuſano inter Galliæ terminos includat, cùm vt notum eſt, in Hiſpaniæ circulos contineatur, vt notum eſt, & ex ipſa Domenec relatione colligitur, ibi: *Redijt inde in* Hiſpaniam *Protaſius cum ſuis, Monaſteriúmque conſtruxit.* En apud Hiſpanos Monaſterium, ergo perperam in Gallia ipſius appingit ſitum Suaſſay. Videndi Ferrar. in General. Catal. fol. 9.

Helenense Territorium, quo ſitum eſt cœnobium elucidare compellimur. Fuit Helena, & adhuc eſt Ciuitas Epiſcopalis, hodie Elna, in Hiſpania Tarraconenſi Cataloniæ, & Comitatus Ruſcinonenſis, in ora litoris, apud Perpinianum, & Galliæ Narbonenſis limes: A Perpiniano X I. à Barcinone verò X X V I I. M. Hiſpan. in Arctos recedens, Caucoliberi proxima. Miræus in Geograph. Epiſcop. lib. 4. verb. Elna. Carol. à S. Paulo in Geograph. ſacr. lib. 5. fol. 155. Quæ licet quando Gallia Narbonenſis Gothis Regibus parebat, Archiepiſcopo Narbonenſi ſuffragabatur, poſtea cum Prouincia Tarraconenſi ſubiecta fuit, & nunc Regi Hiſpaniæ Catholico, vt Ruſcinonis Comiti ſubmittit faſces. De ea meminere Zoſim. Aurel. Vict. D Hieronym. Paul. Oroſ. & Epiſcop. Gerund. in Paralipom. Hiſp. tit. de Terra Ruſcellionis, ſic: Eiſdem temporibus Helena ciuitas (quæ à modernis Helna dicitur) condita eſt, ſiue ab ipſa Helena, ſiue à Conſtante nepote, in S. Auiæ Helenæ honorem. Ioann. Vaſſ. in Chron. c. 20. & Mir. & Carol. à S. Paul. Franc. Taraſa de Reg. Hiſp. in Hauido. Ann. ant. Chriſt. nat. 1122. non ab Helena conditam fuiſſe, ſed à Græcis: De quo infra ſuo loco dicemus, ne in vno totum penſum atteramus.

S. Priscillianvs. Inter Hiſpaniæ Martyres hoc die apud Carthaginem Spartariam annumerat Philipp. Ferrat. in Catal. General. SS fol. 9. hiſce verbis: *Carthagine in Hiſpania* S.Priſcilliani *Martyris.* Et in notarum ſcintillis hæc: *Ex tabulis Eccleſiæ* Carthaginenſis *hac die. Neſcio an ſit, qui* Romæ *paſſus refertur in Martyrologio Romano die præcedenti.* Bolland. *in Act. SS. tom. 1. die IV. Ianuarij fol.* 165. ſic: *Colitur* Carthagine *in Hiſpania V. Ianuarij* S. Priſcillianus *Martyr, Officio duplici. Dubitat* Ferrarius, *an is ſit, qui hic* Romæ *paſſus dicitur.* Eadem repetit *in Prolegom. huius diei.* Quod verum eſt ex Annuali Officij Eccleſiarum Hiſpaniæ, vbi eius feſtiuitas aſſignatur. Alia (licet peculiariter ediſcere curaui) penitus euanuere.

OCTAVO IDVS IANVARII, HOC EST DIES VI.

A. Epiphania Domini, quæ ab Hiſpanis diu culta, & repetita honore debito celebratur.

B. Rhemis in Gallia depoſitio, & tranſlatio S. MACRÆ *Virginis, & Martyris, quæ ab Auguſta Hiſpaniæ vrbe Oriunda, à Rictiouaro Præſide pro fide tenta, & in carcerem incluſa, primò in ignem coniecta, eius euaſit flammas, pòſt mammillarum abſciſione percuſſa, horrendi ergaſtuli ſqualore concuſſa, & in acutiſſimis teſticularum aculeis, prunarúmque carbonibus volutata, demum animam Martyr Domino commendauit ſtrenua.*

C. Barcinone in Hiſpania S. RAYMVNDVS *de Peñafort Ordinis B. Dominici Generalis III. zelo religionis plenus, pietate inſignis, doctrina illuſtris, mirabilibus ſingularis, poſt varias in Eccleſia Catholica functiones peractas, & huius ſæculi dignitatum onera deſpecta, ipſo Epiphaniæ Domini die Confeſſor clarus obdormiuit in Domino.*

NOTÆ.

A EPIPHANIA, ſeu THEOPHANIA DOMINI. Huius ſolemnitatis antiquiſſima temporum reuolutione apud Hiſpanos feſtiuitas numeratur. Noſter S. Iſidor. *lib. 1. de Eccleſ. Offic. c. 27.* ab Apoſtolis hanc fuiſſe ſolemnitatem introductam refert: *Epiphaniorum* (inquit) *diem proinde feſta ſolemnitate viri* Apoſtolici *ſignauerunt, quia in eo eſt proditus Stella Saluator, quando inuenerunt Magi Chriſtum in præſepi iacentem.* Vbi etiam de cultu ipſorum apud occiduos meminit. Inter quos & Hiſpania locum tenet præcipuum. Comprehendit hoc feſtum triplex myſterium, ſcilicet; *Magorum adorationem, Chriſti Baptiſmum, & ipſius primanum miraculum.* Sic *Iſidor. Noſt. d. c. 27.* hiſce verbis: *Epiphania enim Græcè, Latinè apparitio, vel oſtenſio dicitur.* Tribus autem ex cauſis hic dies, hoc vocabulum ſumpſit; ſiue quod tunc in Baptiſmo ſuo Chriſtus populis fuerit oſtenſus: ſiue quod ea die ſyderis ortu Magis eſt proditus: ſiue quod primo ſigno, per aquam in vinum verſam multis eſt manifeſtatus. Quod & Eccleſia Catholica in hymno Veſpertino huius feſtiuitatis canit. Pulchrè, & breuiter Magorum aduentum deſcribit Noſter *Iuuencus lib. 1. Euangel. Hiſt.* ſic:

Gens

Gens eſt vlterior ſurgenti conſcia ſoli
Aſtrorum ſolers, ortúſque, obitúſque notare;
Huius Primores nomen tenuere Magorum.
Hinc lecti proceres, Solymas per longa viarum
Deueniunt: Regémque adeunt, orántque doceri,
Progenitum, ſeſe ſtellæ fulgentis ab ortu
Admonitus veniſſe viam, quo ſupplice dextra
Exortum terris venerabile Numen adorent.
Ecce iteris medio ſtellam præcurrere cernunt
Sulcantem flammis auras, quæ in culmine ſummo
Reſtitit, & Pueri luſtrata habitacula monſtrat.
Gaudia magna Magi gaudent; ſydúſque ſalutant.
Et poſtquam Puerum videre ſub vbere Matris,
Deiecti prono texerunt corpore terram:
Submiſſique ſimul, mox myſtica munera promunt.
Aurum, thus, myrrham, Regique, Deóque, Hominique.
Dona ferunt.

Aluarus Gomez Dominus de Pioz, cuius ingenium (fuit enim Toletanus) omnes ſui temporis acutiſſimos ſuperabat Poëtas, in *Thalichriſtia lib. 7. fol. 52.* heroico panxit carmine Magorum adorationem, quod quia laxiori ecphraſi myſterium depinxit, non omne exſcribemus, ſic:

Interea claro deducti ſydere Reges
Aduenere Magi, præuiſáque ſigna fatentur.
Ecce Stella nitens cœlo ſupereminet alto:
Dux erat illa Ducum: Regéſque hortatur ad ipſam
Feſtinare viam: Nonque illos tarda moratur
Segnities, properant. Hominem verúmque, Deúmque
Conſpexere. Sacris manibus rubicunda fouebat
Hunc Genitrix, ſanctóque metu, ſanctóque pudore
Lumina in hoc Puero retinens externa creato,
Atque interna Deo, liquefactis ſenſibus, ipſi
(Sic animos Fides alta tenet) reuerenter adorant
Vt Dominum, quem carne virum, labríſque prementem
Candida lactigeræ cernebant vbra Puellæ.

Poſt vniuſcuiuſque Orationem limpidiſſimis verbis deſcribit, & Virginis gratitudinem, & Angelorum gratulationem extendit. *P. Emanuel Pimenta in lib. 3. Poëmat. fol. 75. de Adorat. Magorum*, ſic paraphraſticè huius diei Euangelium exponit.

Ecce Magi ab Oriente venerunt. *Matth. c. 2.*

Quis trahit Eoos ſacra ad cunabula Reges?
Præuia non ſoliti luminis aſtra monent.
Maieſtatem animi pietas ſubſternet: & ardens
Theſauros aperit gratia, donat Amor.

Quanta

Quanta fides lateat, diuino in pectore Regum:
Lingua vbi conticuit, munera terna docent.

Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum?

Sceptra manu tenera, Puer ô molire: laborum
Primitias, Regni iam graue monſtrat onus.
Ne te pœniteat tam vaſtam attollere molem:
Hæc eſt tanta humeris, ſarcina digna tuis.
Quo plus Regnorum tanta ſub mole laboras,
Plus tibi mercedis,, plus tibi laudis erit.
Quod ſi te faciet ſuccumbere pondere moles:
Hoc onus immenſum, tunc tibi tollet onus.

Herodes Rex turbatus eſt.

Ne Rex ſæui animis; Pueri quid nomina turbant?
Quid ſtabulum metuis? quid noua ſceptra times?
Qui cœleſte dedit Regnum, mortale requiret?
Aurea qui donat ſydera, regna petet?
Pone metus: non te blandis vagitibus Infans
Sollicitet: nullus qui tremit, hoſtis erit.
Non opus eſt ferro, non bellatrice phalange:
Quem fingis, pectus molle Tyrannus habet.
Plus tibi te timeo, quam vim, quam fulmina; Tantum
Herodi Herodes par, reor, hoſtis eris.

Intrantes domum inuenerunt Puerum cum
MARIA matre eius..

Nil minus ornatum eſt, quam Natus, & aurea Mater,
Nil magis ornatum eſt, dum videt antra Magus.
Ornat ouans Mater tenerum intra brachia Natum:
Exornat Matrem ceu rubra bacca, Puer.
Elyſius Matri flos eſt pulcherrimus Infans:
Fit Nato Genitrix, & Roſa pulchra ſuo.
Colla velut gemmis, materna ardentibus ambit
Filius hæc Nato fit noua gemma ſuo.
Virginitas Matris Nato decus additur illi
Maieſtas Nati ſtemmata ſumma dedit.
Præſtitit hic dulci decoris genus omne Parenti,
Hæc decoris Nato dat genus omne ſuo.
Ornamenta Magus non his maiora requirat;
Solum oculos, queis ſint iſta videnda, petat.

Et

Et procidentes adorauerunt eum.

Dum Magus Infantis cunabula pronus adorat,
Non ſibi deſipuit, ſed ſapit inde magis.
Regia maieſtas, ingens, ſapientia gaza,
Imperij ſolium grande, ſupremus honor:
Ne poſſint ſolita ſubito cecidiſſe ruina,
Ante decet Pueri procubuiſſe pedes.

Obtulerunt ei munera.

Sidere monſtratur ſidus: lux luce refulget:
Ante fidem fidei ſigna dedere Magi.
Tres tria dona ferunt, & Trinum Numen adorant?
Tres titulos Aurum, myrrháque thúſque notant.
Pro linguis, Regum regalia dona loquuntur:
Dicturaque manus, ſi loquerentur, erant.
Ditius hoc aurum nunquam fuit; addidit illi
Dantis amor pretium, ſuſcipientis honor.
Vtiliter donant, Puero donante; reportant,
Significant quantum regia dona, Magi.

Aurum.

Si donum aſpicitur, non eſt prægrande: voluntas
Si mea, muneribus par mihi nullus erit.
Non tàm materies grata eſt tibi fulua metalli,
Significat pretio quàm quod opima ſuo.
Sæcula quod condis felicibus aurea Regnis
Fortunata iugum gens ſubitura tuum!
Aurea ſecla aliis, condis tibi ferrea, ferro
Ferrea transfiget lancea dulce latus.
Ferrum etiam geminas palmas, veſtigia ferrum
Rumpet: mors dura ferrea ſortis erit.
Saucius eſt ferro, ferro mactaris: & orbi
De ferro veniunt aurea ſecla tuo.

Thus.

Dum dat thura Magus, donis hæc inſuper addit;
Thura, Sacerdotium te fore, noſtra docent.
Crux erit ara tibi: placabitur ira Tonantis:
Victima cum propria ſub nece, cæſa cadet.
Tunc te purpureo de ſanguine veſtiet oſtrum:

Cor dabit ardentes ad ſacra thura faces.
Fidite mortales, veniam feret iſte Sacerdos:
Thura litant; flectet victima, & Ara Deum.

Et Myrrham

Myrrha quid hæc ſignet noſti Puer: aurea nouit
Mater, & attonito, qui iacet ore Senex.
Noui ego: ſed Myrrham, cœlo monſtrante, recepi;
Ad deſiderium ſat facit illa tuum.
Do tibi quod poſcis, quòd nollem offerre: futura
Indicium mortis, quòd tibi triſtis erit.
Quantum oculos hilarat facies pulcherrima, tantum
Horrificat mortis triſtis imago tua.
Qui te cúmque manent tanto in diſcrimine caſus,
Et me, crede manent: mors mea iuncta tua eſt.
Accipe nunc myrrhas lachrymatas cortice: Mortem
Cerne tuam in noſtro munere, cerne meam.

Hactenus ſuauiſſima *P. Emanuelis Pimenta Luſitani* Muſa. De hoc Magorum aduentu plura à SS. Patribus, Oratoribus, expoſitoribus, & Poetis ſacris ſcripta, excogitata, & dicta reperies. Eorum longum eſſet referre cathalogum, quem & varias de huius myſterij quæſtiones reſcribere, nec inſtituto adæquauit. Hic tantùm de Patria Magorum (prout in Hiſpaniæ noſtræ ſplendorem redundat) *P. Ioannis Caramuel Lob-Kovvitz in Hiſpano-Stemmat. c. 2. meditat. 4. fol. 36.* opinionem

Reges Magi ex Hiſpania orti.

aſſuam, hiſce verbis, quæ ex Hiſpano in Latinum idioma vertam. *Variè apud varios diſceptatur expoſitiones circa Patria horum Regum indagationem. Et ego (ſi non fuiſſet adeò communis Patrum, & Expoſitorum ſententia, quæ ex Aſia deueniſſe proclamitat) dicerem ex* Hiſpania *Hieroſolymam, indéque Betlemum aduentaſſe. Sed ne à communi diſcedam iudicio, ne nunc affirmatiuè procedant, licet rationes aliquot appingam,*

Ratio 1.

qua meam rapiunt animum, vt à communi diſcedere ſententia cogar. 1. Quia videtur diffinitum, quod iſti deuoti Reges, Hiſpani *fuere, cum in ſacris dicatur literis:* Reges *Tharſis* & Inſulæ munera offerent. *Quæ verba continuò pro iſta feſtiuitate vſurpantur, ipſiſque S. vtitur Eccleſia in pſalmodia huius ſolemnitatis: Si ergo, vt hoc prodit teſtimonium, alius Regum ex* Tharſi, *alius ex Arabia, & tertius ex Saba fuere: quæ hæ vrbes? Tempus nomina mutat, idéoque difficilis erit eius inueſtigatio. De primo quoad minus,* Hiſpanum *quod fuiſſet agnoſco. Nam* Tharſis Hiſpaniæ *Prouincia fuit, vt ſuo loco probabimus. Cæteri à fortiori ex aliis* Hiſpanicis *regionibus, aut ad minus, non longe diſſitis fuiſſe conuincitur, quia omnes coniunctim perrexere. Porrò quia vt ex ſacris literis liquet* Tharſis Arab, *&* Sab, *ſub vnico regionis circulo ſtetere. Ratio eſt in promptu, quia poſt Regum horum adorationem* Regi *ſupremo licet paruulo factam, inquit Euangelium:* Reuerſi ſunt in regionem ſuam. *Non Regiones. Ergo vnica, aut contigua fuit eorum Prouincia.*

Ratio 2.

Ratio ſecunda, & fortior, quia in editionibus Hebraica, & Syriaca huius S. Matthæi Euangely hoc clare patet, & nihil de vulgata editione à parte contradicit. Nam in textu Hebræo aſſeritur: Quod Magi venere מקום per Gades *Expreſſior Syriacus:* Venerunt מקלמה per Gades - Malis. *quod celebre* Hiſpaniæ *eſt emporium. Ex quo intelligitur, quod Sancti Reges ibidem nauem ingreſſi, felicibus auris, præeunte ſtella Paleſtinam deuenere, qua luſtrata Hieroſolymam adeunt, indéque Betlemum pergentes percurrere, quò Homo-Deus grati animi memoriam ſua* Hiſpaniæ *ſpectabat. His dicet aliquis, hoc eſſe contra mentem Euangeliſta, nam in eius lectione expreſsè aſſeritur:*

ritur: Ecce Magi *ab Oriente* venerunt. *Ergo non* ab Occaſu, *quo ſituatur* Hiſpania. *Nam reſpondetur, quod Author vulgatæ non exprimit, cuius hic* Oriens *erat, an* Oriens Chriſti, *an* Solis. *Sed ſi* analogum per ſe ſumptum, ſupponit pro illuſtriori ſignificato, *ab* Oriente Chriſti *venerunt, non ab* Oriente Solis, *& ſi ab* Oriente Solis, *non ab ortu* Solis materialis, *ſed à tempore, quo Mundo ortus eſt* Sol diuinus Chriſtus, *& tunc* Ecce Magi venerunt *hoc eſt iter arripuerant, vt* Ortum Solem Chriſtum *viderent, adorarent, & illi munera offerrent. Quæ ſic explanata doctrina, ſacræ hiſtoriæ clauſulam intelliges, ſi ſic legas*: Cum natus eſſet IESVS in Bethleem Iudæ, ecce Magi ab Oriente (vel *Ortu* puta *ipſius*) venerunt Hieroſolymam dicentes: Vbi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum? vidimus enim ſtellam eius in Oriente (*vel* ortu) & venimus adorare eum. *Eius in* Oriente *dicunt, vt ſciamus, quod ille* Oriens, *vt* Natiuitas, *non* Solis, *ſed* Eius *ſcilicet* Chriſti Domini. *Quod euidenter confirmatur ex illis* Iſaiæ *verbis ad Chriſtum*: Ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore *Ortus* tui. *En* Ortus *non* Solis, *ſed* Chriſti. *Ergo pariter in Matthæo.*

Præterea, & ſit Ratio III. Stella illa (quæ his Regibus apparuit) vt illos in Bethleem perduceret, & non alibi à Deo miniſterium accepit. Ipſi primùm Hieroſolymam deuenere: ergo hæc Ciuitas medium inter Bethleem, & Patriam Regum tenebat. Sed Hieroſolyma non eſt ad Orientalem *Bethlehemi partem, ergo non ab* Oriente Solis *venerunt. Iacet ergo inter* Orientem, *&* Meridiem, *ergo ab aliqua ex regionibus* Europæ *conuenere. De aliqua extra* Hiſpaniam, *nulla eſt ratio quæ perſuaſio inſit. De* Hiſpania *plures, & efficaciores inſurgunt: ergo credendum eſt hos Reges ex* Hiſpania *perrexiſſe.* Ratio 3.

IV. Et vltima ratio. Certum eſt, non duas, ſed vnam tantum in Chriſti ortu *Stellam apparuiſſe, vt ex Euangelio conſtat. Hæc vt legatrix illius empyreæ, quæ Bethleem illuſtrauit, de qua Baluam.* Orietur Sydus ex Iacob. *hoc tempore apud* Hiſpaniam *viſa eſt, vt ex* Vaſſeo tom. 1. *Chron. Regis Alphonſ. Sapient.* p. 1. c. 107. *liquet: ergo* Hiſpanis *voluit Deus ſuum conferre conceptum*, Hiſpanis *ſui verbi notitiam dare*, Hiſpanis *ſocios nouitatis ortus temporalis Filij ſui effecit æterni, vt illi tanti beneficij compotes primi, primas Chriſto exhiberent grates, & Orbi tantam prædicerent munificentiam.* Hactenus *Caramuel*, qui concludens, nec à communiori ſententia Patrum recedens, has excogitaſſe contra illam rationes ſupponit, vt ingeniis meliora ſentientibus adhæreat, cui, & Catholicæ veritatis aſſertoribus & ego ſubſcribo. Ratio 4.

Sed ne nudam Caramuelis ſententiam exponamus, & aliorum cogitationibus noſtrum diremus codicem, huic opinioni aliquid addemus, quod etſi videatur oppoſitum perſuadere, attamen illi ſatisfactum ibimus, & poſtea veritas elucеſcet. Quod non potuere iſti Sancti Reges ab Hiſpaniæ partibus Bethlemum vſque pergere, patet: nam ex traditione inconcuſſa Eccleſiæ, in picturis Epiphaniæ, vnus ex tribus Magis, aut Æthiops, aut fuſcus pingitur, tanquam ſub intelligens traditio, & pictura, quod erat huius coloris. Sed nulla eſt Hiſpaniæ Prouincia, quæ hoſce gignat Æthiopes, aut fuſcos: ergo quoad minus iſte Magus non potuit ex Hiſpania in Bethlemum pergere. Cui difficultati facilis eſt reſponſio. Nam Ioannes Molan. Hiſt. S. Imagin. lib. 3. ex Lindano lib. 4. Panopl. affirmat hanc eſſe recentem picturam, quia in vetuſtioribus omnes tres candidos pingi obſeruauit. En verba Molani: *Deinde quidam pingunt vnum Magorum nigrum, aut potius ſubnigrum, & fuſcum, quales ſunt albiores Mauritani. Quod mihi valde recens videtur. Nam in picturis vetuſtioribus, ſæpius omnes tres candidos pingi obſeruaui. Idémque non infrequenter Reuerendiſſ. Lindanus in 4. lib. Panopl. pulchrè de hac pictura ait*: Porrò quod de Magis illis vulgò creditur, vnum fuiſſe Æthiopem, eodem, videlicet ad traditiones medij generis (de quibus pridem reſpondit Hieronymus: Eadem facilitate hæc contemni, qua dicuntur) referendum putarim. *Hacque Ruremundæ & alibi obſeruaſſe tradit.* Ex quo liquet picturam hanc modernam nulliter contra Caramuelis inſurgere ſententiam, nec illam in aliquo euacuare, quin potius roboratam perſiſtere: nam ſi color ad Mauritanorum faciei colorem ſimilabat, quis Mauritaniæ Tingitanæ Prouinciam, tunc & ad Hiſpaniam pertinuiſſe, & iuxta Gaditanum fretum acceſſiſſe negabit? ergo iſte Magus fuſcus non Æthiops, ſed Mauritanus ex Hiſpaniæ contermino cenſendus eſt.

Demum quartam Caramuelis rationem extendens, ſic in comprobationem eius rationis argumentor. Notum eſt, quod in Domini natali tres ſoles in Hiſpania appa-

ruere, qui paulatim in vnum coaluere. Sic Flau. Dext. in Chron. Ann. 1. hiſce verbis: Tres ſoles apparuerunt in Hiſpaniis, in vnum collecti. Eadem ferè S. Thom. 3. p. q. 36. art. 3. ad 3. ſic: *Credibile eſt, etiam in aliis partibus mundi aliqua indicia Natiuitatis Chriſti apparuiſſe, ſicut Romæ fluxit oleum, & in Hiſpania appuruerant tres Soles in vnum coëuntes.* Sed hic triplex meteori orbis, tres Magos conuocaſſe crediderim. vt in vnum fide, & conſortio coëuntes, Regi Regum munera offerrent, ergo ſi Hiſpanis apparuit, Hiſpanos fuiſſe Magos neceſſe eſt. Item ſtella ipſos in præſepè deduxit, ergo meteorus ille, qui ſtella appellatur, potuit ex Hiſpaniæ limitibus illuc Magos perducere. In huius opinionis probationem, en Dodecaſthicon

Tres vidit Hiſpania quondam Prouincia ſoles,
Tempore quo nobis naſcitur Homo-Deus.
Tres licèt attenter numerauerit ordine: in vnum
Soluitur inſtanter triplicis orbis apex.
Myſticè nunc creditur, quòd hac vocatio Regum
Expetat, vt quiuis munera Chriſto ferat.
Sic tres apparent tribus iam Regibus orbes:
Sic tres diuerſos iungit amica via.
Si Hiſpaniæ factum oſtentum, tunc credimus; ergo
Hiſpanos Reges credet vterque Polus.
Gaudeat Iberia tanto iam lumine tellus:
Et tantis Gadir gaudeat alma Magis.

De illis multa apud diuerſos inueniet affectio, ego pro nunc finem facio, fortè in alium locum maiora dicturus. De Epiphania multa apud Scribentes, quibus conſulat lector, nam ad alia pergo.

B S. MACRA. Iſtius ſanctiſſimæ Martyris memoriam adhuc nulliter à noſtris ſcriptoribus obſeruatam comperies, ſine attentione, aut cognitione agonis ipſius Gallam fuiſſe fatentur, fortè non inſpecta autorum ecphraſi. Nos eam ab erroris huiuſmodi vindicabimus inuolucro. De ea vt *Remenſem* accolam, & Martyrem, agunt Martyrologia Romanum, Bedæ, Vſuardi, Bellini, Peregrinis, Felicis, Germanicum, ac M.S. Florarium, ſic: *In territorio Remenſi paſſio S. MACRÆ Virginis, quæ in perſecutione Diocletiani iubente Rictiouaro Præſide, cum in ignem eſſet præcipitata, & permanſiſſet illæſa, dein mammillis abſciſſis, & ſqualore carceris afflicta, ſuper teſtas etiam acutiſſimas volutata orans migrauit ad Dominum.* Plura ex aliis M S. Martyrologiis addidit Bollandus, quæ ad tranſlationem pertinent. *Mariam* vocauere Maurolycus, & Galeſinus. Prolixam Andreas Suaſſay ecphraſim texuit. Originem ex Hiſpania profitetur Ioannes Andreas Gilius de *Perſecutionib. Eccleſ. l. 2. Idololatr. 9. fol.* 125. vbi ſuo idiomate in hæc verba proclamat: *Fu in Hiſpagna nella città Augaſtana vna Vergine chiamata MACRA, la quale eſſendo ſtata per Chriſtiana preſa de Rittiouaro Preſide, non volendo ſacrificare, fu attacata all' Eculeo, e battuta fieramente: dopò fu gittata in vn fuoco, dal quale ſana vſcendo, le furono tagliate le mammelle, e coſsi lacera fu rinchiuſa in prigione. Paſſata la mezza notte, ecco vn venerando vecchio venire à lei, il quale li ſanò tutte le piaghe, e reſtituì anco le mammelle. La eſſortò anco à eſtar conſtante al martyrio, & il ſeguente giorno cauatta fuora recò à tutti grandiſsimo ſtupore, habendola meſſa la ſera in prigione piagata, lacera, afflitta, e quaſi morta, allhora ſenza hauere hauto medicamento alguno mortale, non mangiare, ne bebere, ſana, allegra, più que mai bella ne fuſſi cauata. Volendo il Preſide far proua della virtu ſua, la fece ſpogliar nuda, e poi trauolgere ſopra carboni acceſsi, fra i quali v'erano pezzeti minuti di vaſi rotti, acuti e taglienti. Nel qual ſupplicio, eſſendo tutta lacerata, alzando gli occhi al Cielo reſe lo ſpirito à Dio.* En ex Gilio Sanctam MACRAM Hiſpanam, cui lubens adhæreo. Nec obſtabunt acta ex Mombritio, Vincentio *Specul. Hiſt. lib.* 12. c. 142.

*c.*142. Flodoardo *Hiſt.Eccleſ.Remenſ.lib.*4.*c.*51. Petro de Natal. *in Catal SS.lib.*2.*c.*50. quia, vt in *S.Fide*, & *Sabina* accidit quæ cum ex *Hiſpania* in Galliam allatæ fuiſſent, & ibidem martyrium conſummaſſent; non ex hoc originem perdiderunt *Hiſpanam*, ita in *S. Macra* potuit euenire, quod apud Remenſium Fines coronam agone perciperet, & apud *Hiſpanos* proſapiam origine teneret. En eius acta ex M S. Nicolai Belfortij, & aliorum impreſſis codicibus addito Hiſpaniæ exordio.

MACRA nobilis Virgo HISPANA Chriſti Domini fidem amplexa, virtutum ſedula cumulos coaceruabat, cùm ſæuiſſima in Chriſtianos perſecutio pænè per totum orbem diffunderetur & ſceleſtus quidam nomine Rictionarus à Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus in Galliam, & Hiſpaniam mittitur, vt religionem Chriſtianorum penitus aboleret. Qui cum iuſſis Principum pareret, Macram Virginem fidei Catholicæ regulam incredulis prædicantem comprehendere iuſſit. An Hiſpaniæ, an Galliæ dubium. Illud verum, quod ante tribunal exhibitam, ſic affatus eſt: *Audio te, ô fœmina, quamdam nouæ legis ſuperſtitionem hominibus propalare; quòd videlicet Crucifixus quidam, poßit eſſe Deus, & Homo. Volo ergo te ſcire à ſacratißimis Imperatoribus legem eſſe prolatam, quâ ſancitum, & magna deliberatione præfixum eſt, vt omnis, qui Iouis imaginem venerari, imò adorare renuerit, inſuperabilibus tormentis addicatur. Quapropter conſule tibi, ne iuuentutis tuæ florem amittas. Si verò meis conſiliis acquieſcens Diis inuictißimis immolaueris, multos à me honores accipies, inſuper, & ab Imperatore præmiis multis ditaberis.* Cui Macra in hæc verba prorupit: *Pecunia mea eſt Chriſtus Filius Dei, apud quem ita iam condemnatus haberis. Ignoras quid Simoni Mago contigerit, qui putauit donum Dei pecunia poßideri; licet ille, quamquam fruſtra, donum Dei quæſierit? Tu tamen eadem malitia fultus fidelem ancillæ Chriſti ſenſum auertere nequibis: ſed ſicut tunc Simonis pater, ſic, & nunc itidem pater tuus non inuictus abibit: ideóque pecunia tua tecum ſit in perditione.*

His Rictiouarus furore accenſus, iuſſit eam torqueri, & cùm torqueretur, ait ad eam: *Quo vocaris nomine?* Cui ancilla Chriſti conſtanter dixit: *Chriſtiana ſum, & verum Deum colo, non falſas imagines.* Præſes verò; *Sacrifica* (inquit) *Diis magnis, ne te diuerſa tormentorum genera conſumant.* Beata Macra reſpondit: *O crudeliſsime, cui Diabolus eſt pater, putas te immutare poſſe ſenſum meum?* Ait Præſes: *Proſpice ad Capitolium, & ſacrifica Diis.* Illa verò in fide perſiſtens, poſt varia collocutionum verba, ab equuleo depoſita in ignem accenſum, eſt protinus iuſſa cõcremari. In locum incendij adducta, cum à militibus veſtimentis exui, manúſque eius, ac pedes ligari, viſa ad Dominum feruentiſſimè orans, in ignem prolapſa eſt. At fruſtra vis incendij ſacratum, & virgineum Martyris corpuſculum maculauit. Quod audiens Præſes furore excandeſcens iuſſit ei mammillas amputari: quod ſuo ſimiles domino crudeles miniſtri impigrè expleuerunt.

Poſt mammillarum auulſionem Rictiouarus iam magis apertè iratus, præcipit carcere mancipari, à quo lux penitus haberetur excluſa, omníque panis, & aquæ ſubſtantia priuari. Sed cùm circa noctis medium, ventum eſſet; ſubito lux magna repleuit totam domum, in qua Virgo cuſtodiebatur. Tunc veneranda admodum canitie ſenex coram aſtitit; qui diuina quadam ſuauitate verborum, certamen leniens ad firmiſſimam ſalutis ſpem eam erexit. *Ego etenim* (ait) *integram corpori tuo ſanitatem reſtituturus adſum.* Cui Virgo: *Abſit, vt propter vile hoc corpuſculum, clarißimam iuſtitiæ coronam, omnibus pro Chriſti gloria, viriliter decertantibus conſtitutam negligam. Verumtamen Omnipotens Deus, potens eſt, vtriuſque hominis curationem, ad inimicorum noſtrorum confuſionem, maiorémque no-*

miſsis ſui gloriam mihi præſtare. His dictis ſumma animi veneratione, corpore in terram poſtrato, vberrimis lachrymis, ſic iterum venerabilem interpellauit:

Hem quis tu es? quid me laceram ſperare iubebis,
O quo te agnoſcam numine Sancte ſenex?
Ergo ego ſupplicius iam tot rediuiua ſuperſum:
Vt longe plura, & aſperiora feram?
Ferre parum, perferre graue eſt; pro nomine Chriſti
Ferre, & perferre eſt omnia tetra, nihil.

Pòſt diuinum implorans numen, oratione completa, clariſſimo Dei beneficio plenè eſt optatam integritatem corporis conſecuta.

Altera autem die, vt Præſes illam tribunali ſuo oblatam, forma, & viribus integerrimam vidit, admirabundus *Quis tibi hoc* (inquit) *ſanitatis, & ſpeciei donum contulit?* Cui Virgo: *Notum tibi ſit, O Præſes, me hac ipſa, qua vides, ſola* CHRISTI IESV *creatoris mei benignitate, & potentia conſecutam eſſe.* Tum ille: *Adhuc Chriſtum auribus meis ingerere pergis? Ego te exquiſitis ſuppliciis, ab iſtius nominis confeſſione, poſt modicum reuocabo.* ſubintulit Macra: *Perge quantocyus: ſic enim voti compotem me efficies:* Nec mora: furibundus Rictius Varus, acutiſſimas teſtas, adiunctis prunis parari, & in iis tenerrimum Virginis corpuſculum mandat volutari. At ſuæ virtutis ignis oblitus, vim inflammandi in eo non habuit. Vnde expanſis manibus ad Dominum orans, eius anima ad ipſum abſorpta tota placidè in cœlos migrauit, VIII. Idus Ianuarij. Anno Domini circiter CCC. Imperantibus Diocletiano, & Maximiano.

Hæc ſunt acta ex Gilio, Mombritio, Equilino, Bollando, & aliis. Nec latet, quod nullus, præter Gilium, Hiſpanam Martyrem agnouiſſet, imò nec Gallam de antiquioribus agnouit. Apud vrbem Auguſtam, ſeu Auguſtanam omnes fatentur, fuiſſe agonis paleſtram. Sed quæ hæc Auguſta, ſeu Auguſtana? Nónne in Gallia, & Hiſpania plures huius nominis vrbes extitere? Quis ergo vetam martyrij ciuitatem appinget? quando vetuſtiores hoc præſcribere non ſunt auſi. Pro Hiſpania ſtat Gilius, & hoc peruetuſtum carmen, quod in codice exſcripto miſcellaneo ab hinc trecentis annis, exaratum comperi hoc titulo.

PRO ALIQVOT VIRGINVM, AC *Martyrum Hiſpanarum Trophæis Carmen Elegiacum.*

Ultimos Hiſpaniæ ſinus luſtrauerat ardens
Præſidis anxietas, perdere noſtra parans.
Plurimos vt Chriſti agnouit concredere verbô
Rictius Hiſpanos, fremit, & ardet ira.
Quot almos Chriſti mactauerit impius agnos
Lupus Arithmeticus vix numerare quibit.
Mittitur in Gallos tunc captus plurimus orbis
Honor Virgineus, MACRA, *Sabina, Fides.*
Illa Remeſsia iam, nunc ſe hac Agenoria iactat,

Tertia

Tertia Turonis, quauis Ibera licet.
Omnes ab Auguſta Emerita deſcendere trunco
Nouerit vlterius, acta triúmque legens.

His ſi fides adhibenda eſt, abſque dubio Andreæ Gilij ſententia confirmatur, cui adhæreo, propter tantæ antiquitatis mnemoſynon, & Authoris Itali ſedulitatem. Quibus accedit Gallorum diuerſitas, nam aliqui tranſlationem, aliqui paſſionem hoc die conſummatam credunt, vt ex Bollando liquet. Item ex hoc carmino iam Emeritæ Auguſtæ & Sabinæ, & Fidis Virginum proſapias, & Macræ originem reſtituimus, huius hactenus ignotum.

Rhemi Populi ſunt Galliæ, quorum princeps Rheims, aut Reims. Ciuitas Archiepiſcopalis Galliæ Belgicæ antiquiſſima, ac Campaniæ clariſſima Metropolis. Adhoc ibidem multa vetuſtatis monumenta viſuntur, inter quæ, vrbis etiamnum portæ nomina Ceteris, Bacchi, Martis, & Veneris ſeruant. Eam Plin. lib. 4. cap. 17. inter fœderatos populos aſſignat. Iul. Cæſ. de Bell. Ciuil. amicos P. R. appellat. Eius antiquas inſcriptiones (vt cætera Gallis deferam Scriptoribus) appingit Ianus Grat. fol. 56. num. 12. fol. 578. num. 2. fol. 421. num. 8. Ex quibus primam exſcribo.

Marti Camvlo.
Ob. Salvtem Tiberi.
Clavds. Cæs. Csves. Remi.
Templ. Constitver.

Difficilis mihi viſa eſt vox Camvlo Marti adiecta, licèt non abſque imitatione, apud inſcriptionum confectores. Aliam hoc cognomine in baſi Quintiliani in Sabinis vidit, & exſcripſit Pyrrhus Logorus Neapolitanus, ſic: Camvlo. Sanc. Fortiss. Sac. Similem exſcripſit, perlegitque Romæ in ædibus Cotiotianis, ad aquam Virginem, tabola marmorea, Smetius, in qua quinque viſuntur imagines, quarum ſecunda *Martem* ſtantem cum haſta, & clypeo continet, hoc ſubiecto ſyngraphe: Camvlo. Quæ vox (interpretatur Gruterus) ab antiquiſſimis Sabinorum dialectis originem traxit. Eius ætymon haud agnouere vetuſtiores, ex quo vix vlla de eius ſignificatione mentio reperitur.

S. Raymvndvs. Celebris iſtius Sanctiſſimi Confeſſoris inter omnes volitat memoria nationes, cùm vix ſit vlla, quæ eius non veneretur nomen, cuius non adſtruatur actis. In Martyrologiis mentio haud inueniri eius ſanctimoniæ potuit, propter recentem à Sede Apoſtolica acclamationem. In Nouiſſimo Vrbani VIII. Pont. Max. albo hiſce canonizatur elogiis, licèt ſequenti die, nam illo fuit à Pontifice veneratio indulta, proper Epiphaniæ ſolemnitatem, vt ibidem dicemus, diplomáque huius tranſlationis παρεργον demonſtrantem effingemus. *Barcinone S. Raymundi de Peniafort Ordinis Prædicatorum, Sanctitate, & doctrina celebris.* Eius acta primus concinnaoit *F. Petrus Marſilius* ipſius Sancti ſincronos anno Domini M.CC. LXXIX. Pòſt *Nicol. Aymer. Bernard, Guido. Iacob. de S. Ioann. Michaël LLot.* integros codices, extra illos adſunt *in mea Bibliotheca* alia integra volumina, aliud *P. F. Franciſci Diago, anno* 1601. aliud *P. F. Vincentij Gomez.* 1602. aliud *P. F. Andreæ Perez.* 1601. aliud *P. F. Blaſij Berdù*, demúmque aliud *P. F. Iacobi Rabulloſa.* Chronologicè inter ſcribendum, de eo agunt Mariet. *Hiſt. SS. Hiſp.* 2. *part. lib.* 2. *cap.* 30. vſque *ad* 39. Anton. Vincent. Domenec. *Hiſt. SS. Catalon. lib.* 2. Fernand. del Caſtill. *Hiſt. Ordin. Prædicat. lib.* 2. *à cap.* 16. *ad* 58. Diag. ead. *Hiſtor. Aragon.* 1. *part. lib.* 2. *cap.* 7. *&* 20. & Annalium Valent. *lib.* 7. *cap.* 5. *&* 2. Maluend. *tom.* 1. *Annal. Prædic. ab anno* 1222. *fol.* 398. & ſeqq. P. F. Bernardin. de Vargas *in Chron. Ordin. B. Mariæ de Mercede tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 14. *fol.* 37. Bzouius *tom.* 13. *Annal. Eccleſ. ann.* 1222. Didac. Ponſ. *Hiſt. S. Raymundi* Peña *in Direct. Inquiſitor. comment.* 2. *ad Aymericum.* Ribadeneyr. *in flor. SS. tom.* 2. *fol.* 28. Et communiter *Seraphin.*

phin. Razzi, *Heribert. Ruſvveyd. Cornel. Graſſ. Leandr. Albert. Laurent. Sur. Franc. Haraus. Anton. Senenſ. Stephan. Sanpaio* & *Grauina in voce turturis*. Omnia collegit *P. Bolland. tom.* I. *Act. S S.* Qui ex *Leandro Alberto*, & ex *Bulla Canonizationis* acta compaginat, variáque à variis extrahit Scriptoribus miracula, tum in vita, tum poſt mortem, & canonizationem patrata recenſet. Sed ne pereat *P. F. Petri Marſilij* opus actorum *S. Raymundi*, quod M S. in manus peruenit meas, & quod *Bollandus* an ſcripſerit *Marſilius*, dubitat, gratia antiquitatis hic ſubiicere curaui.

VITA SANCTI RAYMVNDI DE Peñaforti Ordinis Prædicatorum. Per F. Petrum Marſilij eiuſdem Ordinis conſcripta, ex M S.

THESAVRVM optimum humili operimento opertum habebat eo tempore in ciuitate Barcinonenſi mediator Dei, & hominum CHRISTVS IESVS, quem tanta temporis diuturnitate probatum, tanta per totum orbem celebri fama diffuſum, tanta in Romana curia opinione præclarum, tanta in Hiſpania ſanctitate vulgatum, ipſe Rex Regum, in feſto Regum, & in horum Regum præſentia, venerabilem illum, ac felici memoria dignum Fratrem RAYMVNDVM DE PENNAFORTI Ordinis Prædicatorum, dono ſingularis honoris voluit honorare. Qui in ſuæ iuuentutis flore, ſtudio ſcientiarum ſtudioſiſſimè deditus, ac Sacrorum Canonum Doctoratum adeptus, de Capitulo venerabili Canonicorum Barcinonenſium, ad nouum nouorum pauperum fratrum Prædicatorum Ordinem, tunc per mundi partes, nouiter ſuos palmites extendentem, ſe tranſtulit. In quo quaſi repente velut ſummus effectus, apparuit humilitate exceſſus, perfecta paupertate locuples, ſincera carnis ſuæ integritate fœcundus, oratione ſuſpenſus, zelo virtutum inſignis, vitiorum obiurgator rigidus, patientia firmus, fide clarus, ſpe erectus, charitate accenſus, temperantia parcus, fortitudine inuictus, iuſtitia rectus, prudentia præditus, & omnium virtutum vas pretioſum, & ſolidum, ad commune ſui ordinis regimen, per Capitulum Generale aſſumptus, Tertius poſt virum Dei *B. Dominicum* Magiſter, & Rector Ordinis, Officio, & merito eſt adſumptus.

§. 2. Hic Vir venerabilis Deo plenus, Domini Papæ Gregorij IX. qui ſedere incepit anno M. CC. XXVII. Pœnitentiarius, & Capellanus, ac perſonalis Confeſſor, ad ipſius Papæ iniunctionem, ex pluribus decretalium voluminibus, vnum compilauit in quinque libros diſtinctum volumen, de quo mandauit Sum. Pont. vti eo Doctores, & Iudices, ſicut in eius prologo eſt notatum. Compatiens etiam charitatiuo animo Paſtorum ignorantiæ, & gregum diſcrimini, librum compoſuit ad animarum regimen, perutilem, ad conſcientiarum purgationem neceſſarium, vt ſciant peccata audientes confitentium, inter lepram prudenter diſtinguere, & competentem, iuxta diuerſitatem ægritudinum, medicinam apponere, & ex peccatis, oppreſſis, & naufragantibus, dare portum, & remedium ſalutare.

§. 3. Sentiens etiam fugitiuos hæreticos de Toloſanis, Biterrenſibus, & Carcaſonenſibus partibus, ad partes Catholoniæ, velut ad ſecreti ſinus latibulum euolare, ac more Cancri ſermonem eorum ſerpere in plurium terræ partium vlceroſam corruptionem: tractauit, vt Rex, qui eius adhærebat conſiliis, & ſalutaribus fauebat monitis, pro terris, & habendis à Romana Curia peteret, & obtineret In-

quiſitiones

quiſitiones hæreticæ prauitatis. Conuerſionem etiam infidelium, ardenter deſiderans, rogauit eximium Doctorem ſacræ paginæ, Magiſtrum in Theologia F. Thomam de Aquino eiuſdem ordinis (qui inter omnes huius mundi clericos, poſt F. Albertum Philoſophum, maximus habebatur) vt opus aliquod faceret contra infidelium errores, per quod, & tenebrarum tolleretur caligo, & veri ſolis doctrina credere nolentibus panderetur. Fecit Magiſter ille, quod tanti Patris humilis deprecatio requirebat, & Summam, quæ contra Gentiles intitulatur, compoſuit, quæ pro illa materia non habuiſſe parem creditur. Studia linguarum pro fratribus ſui ordinis Tunicij, & Murtiæ ſtatuit, ad quæ Fratres Cathalanos electos deſtinari procurauit. Qui in multum fructum animarum profecerunt, & in ſuæ decoratum ſpeculum Nationis.

§. 4. Sed poſt Curiæ Romanæ ſequelam, poſt ceſſionem vniuerſalis Magiſtratus Officij, iuxta ſui ordinis inſtituta, locum ſibi ad manendum eligere habuit, elegitque Conuentum Barcinonenſem, non quia amplior gloria ſibi à ſuis compatriotis daretur, ſed quia dicti Conuentus deuotione tenebatur, & religione famoſa emulcebatur, ibíque in laudibus Altiſſimi expectare voluit ſuum diem extremum, de cuius Diœceſi erat oriundus. Supramodum enim ex dono veræ humilitatis, abhorruit ex corde, humanam gloriam, & omne officium, quod eum ex ſe ſubiiciebat diuino examini venturo, quaſi venenum animæ fugiebat. Vacante Tarraconenſi Eccleſia, de eo prouidit tunc præſenti in Curia Summus Antiſtes: ſed etiam per ſententiam excommunicationis pulſatus, nullatenus voluit acceptare. Sed quia honores fugientes, ſe merito inſequuntur, cum Barcinone quaſi in vno mundi angulo ſe latitare credidit, ac elongatus à Curia Curialium negotiorum tumultus varios euitaſſe, currit poſt eum cordis adfectione Romana Curia, & quem multipliciter præſentem probauerat, de eius ſancta, ſinceráque circumſpectione pleniorem gerens fiduciam, committebat ſibi, exortis negotiis, nunc prouiſionem fiendam de Archiepiſcopo, nunc Epiſcoporum, & Abbatum confirmationem, nunc contra Prælatos aliquos examinationem, nunc examinatorum depoſitionem, (vt cuiuſdam praui Epiſcopi Vrgellenſis) abſolutiones excommunicatorum, & diſpenſationem cum irregularibus, ſæpe mittebat ſibi Romanus Antiſtes; ſæpe quid certum fiendum determinans; ſæpius ſibi, ſi ei videretur, fiendum committens.

§. 5. Sic iam longo quaſſatus ſenio cœpit infirmari, & à Rege, ac Rege Caſtellæ ſæpius viſitatus, in die Epiphaniæ Domini, circa horam VI. illum Pſalmum incipiens: *Exaudiat te Deus in die tribulationis, protegat te nomen Dei Iacob*, præſentibus Fratribus, & orantibus, ſpiritum reddidit creatori. Interfuerunt autem eius celebribus exequiis Rex Caſtellæ Ildephonſus, & Germanus eius Ferrandus, & filius eius Sanctius, & duo Infantes minores: Rex Iacobus, & Infans filius Iacobus. Epiſcopus Barcinonenſis, Oſcenſis, Conchenſis, & plures alij Prælati, ac Principes, & Nobiles, & totus Clerus, & Populus Barcinonenſis: Et corpus illud tam venerabile ſepulturæ dederunt Anno Domini M. CC. LXXV.

§. 6. Diuini ſplendoris radius Sancti huius Patris interiorem hominem totum illuſtrans, in eo celari non potuit, quin ad miraculorum gloriam, & donorum cœleſtium indicium, notum hominibus attingeret, in vita pariter, & poſt mortem. Angelum Dei, bonum familiarem habens, nocte qualibet orationis tempore excitabatur ab eo, vt ſacrificium laudis ſuo ſolueret Redemptori. Inuidebat eius feruori humani generis inimicus, & illuſiones plurimas in obſcuris

noctis

noctis ſilentiis per diuerſa phantaſmata miniſtrabat. Sacris aſtans altaribus offerebat Deo Patri hoſtiam noſtræ redemptionis: & globus igneus ex alto ſubmiſſus in illo actu conſecrationis, tanti Sacerdotis Apoſtolici caput, & humeros operuit, nec Sanctum Dei miniſtrum deſeruit, vſque ad corporis, & ſanguinis Chriſti ſumptionem. Apparuit inter eius manus effigies ſplendidiſſima pueri, quendam circunſtantem, grauibus carnis ſuæ incendiis longo tempore moleſtum, & retrò ad mundanas laſciuias aſpicere proponentem dono caſtitatis perpetuæ inſigniuit. Apud Thoſam de Curia veniens vidit hominem poſt grauem ægritudinem, mortis incurriſſe damna; cuius ſpiritui, potiúſquam carni pertimeſcens, grauibus ſuſpiriis ad aures pulſauit Altiſſimi, petiítque hominem ſibi concedi ad confeſſionis beneficium, Quod omnibus videntibus, & mirantibus, meruit obtinere. Cuius confeſſionem, cùm perſonaliter audiuiſſet, & plenariè abſoluiſſet, ſtatim reſumptum ſpiritum reddidit Creatori.

§. 7. Puerum vnum poſt chronicam ægritudinem apud Minoriſam extinctum, cùm iam ipſe puer carnis debitum exoluiſſet, inuocatis eius meritis per doloroſam matrem, vitæ eſt redditus, & ſaluti. Iuuenis viginti diebus quotidiana febre afflictus, in loco eminenti recreationis gratia poſitus, ſubitò ad pauimentum lapidibus ſtratum corruit, & ſanguine eius ore, & naribus profluente, viſus eſt exanimis expiraſſe. Sed miles vnus de viri Dei meritis plenam gerens fiduciam, de terra tumuli eius accipiens, & miſcens cum aqua in illius ore infudit, & partem aliam terræ in eius collo cum inuocatione Sancti nominis alligauit. Quo facto ille reſpirauit reſtitutus vitæ, pariter, & ſaluti. Puer vnus longa dyſenteria euacuatus, ad mortis ianuas more humanæ miſeriæ appropinquans, longo habito planctu mortis, ac demum de oculo lachryma profluente, penitus eſt extinctus. Quem mater mortuum in brachiis baiulans, ad Fratrum Eccleſiam, vbi S. Viri corpus requieſcit, cum lachrymis afferens, non potuit ingredi. At clauſis ianuis, poſt Completorium, genibus flexis, & nudis Sancti patrocinium inuocabat. Qua diù orante, & miſericorditer exaudita, pueri vitam habuit, pro qua mater tam inſtanter orauit. Plures enim mortui per eius merita ſuſcitati ſunt, aliqui leproſi curati, maculoſi mundati, & diuerſis infirmitatibus afflicti, per eum ſunt optata beneficia adſecuti. Sed ne digreſſionis huius, nimis ſeriem protraham, nolo per ſingula exponere, neque ad ſpecialia deſcendere, licet non faceret præſenti præiudicium operi, quia in Chronicis Papalibus, & Imperialibus, aliquando fit mentio de illis Sanctis, qui ſuis temporibus floruerunt. Vt igitur tàm victoris Regis præconium in hoc opere clarus haberetur, inſerta eſt rationabiliter Patris *Raymundi* hiſtoria, qui ipſius Regis familiaris extitit, & ipſe Rex eius exequias ſua regali præſentia honorauit.

§. 8. Ad tantorum igitur miraculorum frequentiam Prælati, Principes, & Conſulatus ciuitatum, excitati, ſupplicauerunt S. Rom. Antiſtiti pro viri Dei canonizatione ſemel, bis, & tertiò. Et negotium huiuſmodi commiſſum extitit tribus Cardinalibus, qui verum Romani Inquiſitores ad examinandum miracula mitti debeant, iudicarent. Sed cùm negotium properari cerneretur, & res optato fini appropinquaret, variis interpoſitis, & pluries ſolemnibus nuntiis, interuenit Regni Siciliæ per domum Aragoniæ occupatio, & negotium in Curia fauorem perdidit habitum, & habendum. Indulto autem ad digreſſionem hanc habito, literam S. Concilij Tarraconenſis inſero, cuius tenor talis habetur.

CONCILIARIS

CONCILIARIS TARRACONENSIS Synodi Patrum pro canonizatione P.F. Raymundi de Peñaforti Ordinis Prædicatorum, Epiſtola S. P. Nicolao directa.

Sanctiſſimo, & omnimoda reuerentia Patri ſuo digniſſimo D. Nicolao Dei gratia S.R.E. Summo Pontifici; Bernardus eiuſdem patientia Tarraconenſis Archiepiſcopus, Arnaldus Barcinonenſis, Bernardus Gerundenſis, Raymundus Vicenſis, Guillelmus Ilerdenſis, Petrus Vrgellenſis, Arnaldus Dertuſenſis, Petrus Cæſarauguſtanus, Iacobus Oſcenſis, Iaſpertus Valentinus Epiſcopi, Abbates, & alij Prælati in Tarraconenſi Concilio conſtituti, totáque, eiuſdem Concilij vniuerſitas, ſeipſos, & deuota pedum oſcula beatorum.

Nouorum noua materia gaudiorum, diuinitatis prouidente clementia, nouiſſimis oborta temporibus, lætabundis ſuæ nouitatis applauſibus, cœleſtia, ſcilicet, & æterna, tantò delectabilins innouauit, quantò ſupernorum ciuium choris, pro ſui beata ſocietate, ac ſocia cohabitatione conciuis, tàm inclyti, tàm magnifici, ac tanta cinilitate condigni, Reuerendi ſcilicet, Patris, ac Fratris quondam *Raymundi de Peñaforti* Fratrum Prædicatorum, materia copioſior diuinæ laudis, & gratiarum actionis acceſſit in cœlis, & in terris Mater Eccleſia ſuis paſtum, & auctum vberibus alumnum gratioſiſſimum, & filium deuotiſſimum, de ſinn ſuo, ad Patrem omnium Dominum, adſumptione glorioſa tranſlatum, eò felicius, quò iucundius gloriatur. Nempe vir iſte venerabilis ſanctæ memoriæ Gregorij PP. Prædeceſſoris veſtri Capellanus quondam, & Pœnitentiarins, nouæ breuiationis decretalium, ac Summæ, quæ dicitur de caſibus, compilator. Magiſter etiam Fratrum dicti Ordinis. Ab ipſo ſuæ iuuentutis æuo, mundanis contemptis illecebris, ſub ſanctæ profeſſionis habitu, lucis armaturam ferens, miro virtutum coruſcans fulgore, fide præuia, iuſtitia comite, perſeuerantia ſubſequente, quinquaginta, & amplius annorum ſpatio, vſque ad ipſam mortem ſuam Chriſti militauit in arce, cnius ducatu potitus, & gratia fretus, ſe totum diuinis dedicauerat obſequiis, & regularis obſeruantiæ mancipauerat inſtitutis, conuerſationis eius inſignia, Religionis documenta, profeſſionis exempla, quæ immenſis laudum ſunt titulis adtollenda, cuius tota incolatus peregrinatio multis fuiſſe dignoſcitur multipliciter fructuoſa. Nec enim ſufficienter explicare ſufficimus humilitatem eius in corde, dnlcedinem in ſermone, ſtrenuitatem in opere, feruorem in charitare, in orationibns vigilantiam, in conſiliis prudentiam, in moribus diſciplinam. Sed nec omninò ſilere deuotio patitur, quantum, & quomodo zelo fidei ſuccenſus ad genera linguarum, vt addiſcerentur à Fratribus ſui Ordinis, ſtudium impenderet, & conatum diligentiæ quidem eius, pia mediante ſolicitudine, diuulgatum, & prædicatum eſt nomen Chriſti, fidéſque eius ex multorum conuerſione amplioribus dilatata profectibus. Tanto igitur merito ſan-

ctitatis

ctitatis mirabilis in altis Dominus, & in terris mirabilium operator, ſanctum ſuum dignatus eſt, ſignorum immenſis mirificare prodigiis, & virtutes eius oſtendere prædicabiles vniuerſis; vt latens ipſius lucerna ſub modio, iam ſuper candelabrum exaltata clareſcat, & quarum poſſint apud omnium Dominum, tanti Patris probatiſſima merita, miraculorum indiciis vniuerſaliter innoteſcat. Quæ quidem, qualia, & quanta ſint, & quàm perſpicua, fide dignorum atteſtatione probata, per Inquiſitores immittendos S.V. circumſpectio iudicauerit, Romanæ Curiæ manifeſtè poterit, veritate comperta, patere locis, & temporibus opportunis. Hinc eſt, quod ad multam deuotionem, ad eum mentes fidelium benigna manus omnipotentis eréxit, & ipſius inuocanda ſuffragia de diuerſis partibus diuerſarum concurrit frequentia perſonarum. Propter quod, & Patres, huius dignum veneratione ſepulchrum, ab illis in multa reuerentia viſitationis, & honoris habetur, multiplicatis quoque luminaribus illuſtratur. Vbi, & immenſa multitudine ceræ diuerſorum effigiatorum dependentes imagines, quanta, & qualia per eum ſint facta miracula, etſi homines taceant, clamare non ceſſant, & rerum euidentia proteſtatur. O vir per cuncta laudabilis, cuius vita ſancta, doctrina ſana, & mors extitit precioſa! O felix Hiſpaniæ Regio Indigenæ talis dotata ſplendore, quam, ſingularem in contemporaneis olim ſibi fœcunda ſæcula genuerunt! O immenſa Romanæ Curiæ gloria, quæ tàm fructuoſum, de Officialium ſuorum numero, tanquam de vite fœcunda, mundo palmitem miniſtrauit. Tantis igitur fidei documentis edocti, tantiſqoe virtutum adfecti exemplis B. V. duximus humiliter ſupplicandum, rogantes, deuotione, qua ſcimus, & poſſumus obſecrantes, quatenus ad Sancti huius ſacram canonizationem, de vita, & miraculis, inquiſitione præmiſſa, ſi placuerit, tàm feruenter, quam efficaciter, Apoſtolica procedere dignetur auctoritas, vt ipſum, verum Prædicatorem cuncti fideles colant communiter, & venerentur in terris, quem Dominus virtutibus plenum, miraculis clarum, & gratia præditum, ſpectabilem, & mirabilem præbuit vniuerſis. Datis Tarraconæ, Anno Domini M. C C. L X X I X. In Octaua B. Andreæ.

Hucuſque Marſilij epitoma. In cuius ęcphrasi nonnulla notatu digna comperi, quæ communem Actorum ſeriem, aut contradicunt, aut ipſorum relationi opponuntur; quæ vt facilius animaduertantur, alia heroico carmine acta M S. conſcribam.

ACTA B. RAYMVNDI DE Peniafort Barcinonæ & totius Cataloniæ Patroni à Joanne Dorda Barcinonenſi Carmine heroico conſcripta.

DIVI RAYMVNDI *meritos celebramus honores.*
Dirige Virgo Parens *curſum, vireſque miniſtra.*
Et vos eſto procul, priſcorum numina vatum.
Raymundus, *fertur, clara de ſtirpe Parentum.*
Et natale ſolum fuit illi Barcino pulchra.
Sed tamen hic ſtuduit doctrina, & moribus eſſe
Clarior, hinc totum vulgata eſt fama per orbem.
Grammaticæ præcepta puer, linguaque Latinæ,
In Patria primùm didicit, ſacraque poëſis.

Pòſt

Pòſt Logicam didicit iuuenis, docuítque viciſſim.
Diſcipulos tamen hæc gratis præcepta docebat.
Mater, & emporium eſt vtriuſque Bononia iuris.
Ille aliquid magnum meditans, huc commeat vltro,
Dátque operam iuri, redimitur tempora lauro.
Inſignis quoque fit iuris, legúmque Profeſſor.
Noſtræ vrbis Præſul Roma tum fortè redibat,
Et fama impulſus, precibus contendit, ab illo,
Et tandem hunc ſecum Patriam perduxit in Vrbem.
Hunc duplici Præſul, clerúſque affecit honore,
Atque inter primos templi dedit eſſe miniſtros.
Poſt annos aliquot, noſtram peruenit in Vrbem
Ordo Sacer, nouus ordo Patrum, quos candida veſtis,
Et nigra diſtinguit, pia concio iungit, & ornat.
Vir magnus iam luſtra nouem confecerat æui.
Hæc illi placuit ſanctiſſima regula vitæ,
Et ſeſe addixit Patribus, mundúmque reliquit.
Innumeris Vir Sanctus ibi virtutibus auctus
Splenduit, atque eius nituit ſanctiſſima vita.
Pontificis Summi Legatus miſſus ab Vrbe
Viderat huic, ſecúmque ferens benè nouerat ipſum.
Vltima ab Heſperia rediens abducere ſecum
Hunc precibus nullis potuit; Romámque reuerſus.
Pontifici vitámque viri, moréſque retexit.
Gregorius Nonus claues tum fortè gerebat.
Euocat hic illum Romam, cognoſcit abunde,
Egregias animi dotes, cui munera donat
Ampla ſatis, quibus eſt toto notiſſimus orbe.
Huic vnam tradit clauem, vt peccata remittat.
Nec vero hanc clauem concludit finibus vllis,
Huic etiam ſupplex voluit delicta fateri;
Atque onus immenſum imponit, magnique laboris,
Vt decretales per multa volumina ſparſas
Ordine diſponat, quod tum facit ille libenter.
Hic autem quanta doctrina præditus eſſet,
Hoc magnum teſtatur opus, quod lucet in orbe.
Tarraco tunc mœrens ſpoliata eſt Præſule docto.
Eligitur Præſul Raymundus. Sed tamen ipſe
Oblatum munus precibus, lachrymiſque recuſat:
Incidit in morbum, nec ſpes erat vlla ſalutis.
Idque animaduertens noſtro, qui præſidet, orbi,

Indignam ſortem tanti, miſeratus, amici,
Liberat hunc omni cura; morbúſque recedit.
Sed tamen huic mandat, munus ſi fortè recuſet,
Paſtorem quærat, qui iſto ſit munere dignus.
Sufficit hic doctumque virum, fortemque, piúmque,
Qui bello hæreticos domuit, Mauróſque viciſſim.
Incidit hic iterum in febrim, morbique grauatus
Pondere, vix ægrum corpus, feſſúmque trahebat.
Pontificis iuſſu, medicis ſuadentibus, ipſe
Mittitur in Patriam gaudens, & munere clauis
Fungitur in Patria: ſic fit concurſus ad ipſum.
Pontificémque orat ſupplex, ſe munere tanto
Liberet, ille tamen precibus non flectitur vllis.
Ordinis ille ſui Generalis *deinde* Magiſter
Tertius *eligitur, de quo ſit certior abſens.*
Hic verò credens diuino id numine factum
Suſcipit, atque oneri tanto ſe ſubiicit vltro.
Hic ſolet ire pedes, nunquam ieiunia ſoluens.
Inuiſit Fratres variis in partibus orbis,
Quos docet, atque monet blando ſermone reducens:
Et vitæ exemplo, diuino accenſus amore
Confirmat cunctos, atque illos iungit in vnum:
Pòſt ſeſe excuſans iuſtis rationibus, iſtud
Abiecit ex humeris munus, Patriámque reuiſit.
Hic verò macerat corpus, mentémque frequenter
Eleuat, atque Dei meditatur plurima facta,
Conſilióque iuuat cunctos, ad ſidera palmas
Pro populo tendit; ſic prodeſt omnibus vnus.
Rex Aragoniæ florente ætate IACOBVS
Hac fama impulſus, ſummóque accenſus amore,
Hunc vocat, at ipſi per multa negotia mandat.
Huic genibus flexu, huic, tunſo pectore, ad aurem
Quidquid deliquit, contrito corde, reuelat.
Hæreſis ille fuit vindex acerrimus olim.
Captiuis etiam redimendis profuit, vſque
Vir Sanctus Regi ſuadens, fundamina prima
Ordinis vt ſacri iaciat, quod perficit ille.
Tunc Rex magnanimus numeroſa claſſe recedit,
Maioréſque petit Beleares, inſuper ipſe
Aduehit hinc ſecum Raymundum, *nec tamen ille*
Permiſit Regi iuueni, quodcumque liberet.

Pòſt

Pòſt metuens, ne ſe macularet crimine Regis,
In Patriam remeare cupit, Regémque relinquit.
Ne vehat hunc quiſquam, iubet is, mortémque minatur.
Ille petit portum: Nautę tamen ire recuſant,
Perculsique metu, Regis mandata verentur.
Commeat hinc aliò; ſed & hic ſublata facultas
Edicto Regis fuerat; ne excedere poſſet.
Vt ſe Vir ſanctus mortali Rege teneri,
Auxilióque hominum ſpoliari vidit apertè:
Regem immortalem ſupplex, fidénſque precatur.
Tunc crucis, & fidei ſcuto munitus ad vndam
Accedit propiùs, veſtémque extendit in vndis:
Veſtibus impoſitus, baculóque innixus ibidem
Vela dat, & ſubitò ex oculis aufertur in altum.
Diffidens ſocius mœrénſque in litore manſit.
Ille autem tractum ingentem cœlique, mariſque,
Temporis exiguo ſpatio confecit in vndis.
Non Notus hunc, non Eurus agit, ſed miſſus ab alto
Spiritus, & noſtram ſubitò peruenit ad Vrbem.
Hunc pulchra ad ſeſe venientem Barcino *vidit,*
Et tamen ingentem nauem putat ipſa venire.
Aduentum ſiquidem nauis, ſpecula edita monſtrat,
Sic ludens homini Deus hæc miracula pandit.
Obſtupuit Populus, duxitque ad limina nota
Raymundum *lętus, cui ianua clauſa pateſcit.*
Pòſt vix ille Pater vixit priuatus, & expers
Muneris, vt poſsit cœleſtia quærere regna.
Mille modis hęc vita fuit gratiſsima cunctis,
Fax accenſa fuit, fuit ardentiſsima lampas,
Sal terrę, & tandem lux fulgentiſsima mundi.
Inſtabat vitę iam tum centeſimus annus,
Et iuſtus Iudex ęterno victus amore
Munera Raymundo, *promiſſáque pręmia donat.*
Hunc tenebris mundi eripuit, cœlóque locauit.
Ad tumulum Magni Reges comitantur eundem.
Vir Magnus viuens, longe, & poſt tempora vitę
In variis permulta locis miracula fecit.
Eripuit multos morbo, mortiſque periclo,
Reſtituit vitam multis, fuit ęquore vectus;
Ac ſi cuncta licet paucis concludere verbis
Raymundo *parent morbi, mors, ęquora, venti,*

Allam vitæ ecphraſim verſibus exametris, & pentametris ſcripſit Ioannes Rupertus, aliam Doctor Petrus Caſaria, in forma proſæ, inſtar illius: *Lauda Sion Saluatorem.* Et hæc Incipit: *Lauda Barcino Raymundum.* Alteram Saluator Boſill in Panageryci æmulationem, quas quia prolixè concinnatas, omitto, & alia in S. Raymundi laudem carmina; ne in florum apparatu rota ſe ſe hæc vertat anamneſis. Ad minus Aymerici Saphicos Adonicos, in Acroſtici Alphabetici ordinem redactos, non ſileam.

Cordium Iudex, charitate celſa,
Pande tu mentem bonitatis author
Militis Sancti, populo canentem
Inclyta geſta.

A. *A ſuo lucis radio parentum*
Iuſſa Raymundus *placide recondens;*
Moribus Sanctis Sophiæ tenere
Sacra cupiuit

B. *Barcino tantum meruit docere*
Ore præſago, puerum flagrantem
Nectaris veri, ſimul & volentem
Artibus vti.

C. *Candidus Doctor canonum refulſit,*
Et piè legum documenta fudit,
Felſinæ cunctis, celebri parentum
Dote ſuorum.

D. *Deſuper miſſa charitate ſumma*
Gratis ignaros homines docebat:
Pòſt, Lares viſit Domino regnante
Deſideratos.

E. *Et cito cæli petiit ſuprema,*
Corporis prauos reprimens amores;
Cùm ſacræ ſedis repulit libenter
Munera tanta.

F. *Fonte cæleſti monachus bibebat,*
Prædicatorum ſocios ſecutus:
Barcino talem iubar adſuturum
Pectore ſeruat.

G. *Gentis illius Pater, atque Cuſtos,*
Caſuûm Summam patriam iuuando
Pangit, & blande ſequitur Sabinum
Gregorianum.

H. *Hic aues cæli ſuperat volando;*
Qui ſinu viuus recipit ſuperno
Moribus caſtis, reſonare donis
Conſiliorum.

Iſte Confeſſor Domini creatur: I.
Et ſibi ſancto pretio laborum
Pontifex Magnus retegit ſecreta
Crimina cordis.

Laude Raymundus *dominetur iſta* L.
Vrbe, qui morbos medicatur acres:
Sanctus adſiſtat nouiter relatus
Ore canamus.

Mitte fulgentem Pater, atque Doctor M.
Cælicam nobis pietate vitam:
Qui reformaſti Canonum decreta
Magnus in orbe.

Non ſinent iſtam celebrare rupem N.
Virginum matres, iuuenúmque patres:
Fortiter quæ te genuit negantem
Proſpera mundi

Omne luctamen teneris ſub annis O.
Dæmonis vincens, ſemel eſculenta
Corpori dando, rigidè viuebas
Sidera tranans.

Pane ſublimi recreatus inde, P.
Angelo charo ſalio perenni
A Deo miſſo, ſociatus ibas
Sorte ſecunda.

Qui tuos actus benè dirigebat Q.
Iure ſolemnes, tibi ſæpe fando:
Surge feſtinus, referamus alto
Carmina Diuo.

Rebus in cunctis ſonet ergo ſemper R.
Laude Raymundus *veniens olympo:*
Qui fuit Præſes ſocios gubernans
Soſpite curſu.

Sarracenos

S. *Sarracenos iſte ſcidis valenter*
Conſulens Regni Dominis acutè:
Regis æterni grauiter refundens
Dogmata ſancta.

T. *Templa tam Sanctum ſolidè perornent*
Fertilis frugum, pecoriſque tellus;
Qui maris planans iter, & tonantes
Temperat vndas.

Vnde Raymundus *ſenio coactus* V.
Hæreſes tollens, animam triumphans
Lætus emiſit: Comitante Rege
Funera Sancti.

Laus tibi ſemper Dominator Orbis:
Lucidum cæli decus, ô colende
Semper; & nobis dato, quæ precamur
Tempore noſtro. Amen.

Aliud Ioannis Xirau Achroſticum Saphicum præmiſſis aliquot Sanctorum Barcinonenſium exametris numeris, deuotionis gratia, & Poëtarum guſtû, hic tranſcribere non erubeſcam. In Saphicorum primis literulis Sancti Confeſſoris nomen inuenies, ſic:

Eulaliæ *feſto* Matronæ *vélque* Seueri,
Raymundi *feſtus peruenit iſte dies.*
In tanto feſto haud potui Muſa ora tenere;
Pro literis Sancti, ſingula metra canent.
Rite nunc feſtum celebremus omnes,
Atque Raymundum *precibus ciamus,*
Mandat hic febri, ſimul, & periclis
Omnibus arcet.
Noſter hic Sanctus meruit per vndas
Deſuper veſtes, petiiſſe portum:
Et fores ipſi patuere clauſtri
Poſtea ſoli.
Ecce iam Sanctus colitur, coléntque
Non ſui ſolùm, ſed in orbe toto.
Id Deus noſter, bonus atque iuſtus
Annuit ipſis.
Funde nunc nobis Pater, atque Nate,
Omnibus donum, mereamur illa
Regna, quæ ducis, regis, & gubernas
Trinus, & vnus. Amen.

Alia (vt dixi) lubens prætereo, licèt illuſtria poſſent (ſunt apud me MMSS.) carmina diuerſi generis, metri & artificij contexere. Sed nunc ad actorum illuſtrationem deſcendo; quorum dubia & prætermiſſa in Marſilio ſuperius perſtrinxi. PRIMVM in natalis loco verſatur, nam, vt apparet ex ipſo Marſilio Sancti Raymundi Coætaneo non Barcinone, vt noſtri temporis ſcriptores ſenſere, ſed extrà, in eius Diœceſi. En Marſilij ſententia, in §. 4. ſic: *Elegit conuentum Barcinonenſem, non quia amplioris gloria ſibi à ſuis Compatriotis daretur, ſed quia dicti Conuentus deuotione tenebatur, & religione famoſa emulcebatur; ibique in laudibus Altiſſimi expectare voluit ſuum diem extremum* DE CVIVS DIOECESI ERAT ORIVNDVS. Ergo non ex ipſa vrbe Epiſcopali. Huic adſit Humberti chronicon MS. ante Marſilium, ex Maluenda, ſic: *F. Raymundus de Prouincia Hiſpaniæ: Catalanus natione Oriundus de* DIOECESI BARCINONENSI, *villa, quæ*

dicitur PENIAFORTIS. Pro contraria opinione ſunt ferè omnes ſcribentes, qui vitam, & miracula Sancti Confeſſoris contexere. De quo videndus P. Maluenda Ann. 1222. fol. 198. col. 2. vbi ex Diago & aliis probat, quod verbum *Orsundus*, originem, non natiuitatem ſignificet: ex quo cum Sanctus Vir originem traxerit ex caſtro Pennaforti, quod ſex à Barcinone leucas diſtat, quid mirum ſi oriundum ex Diœceſi Humbertus, & Marſilius dixerint, & ortum Barcinone cæteri contendant. Sicque intelligendus eſt Franc. Pegna Rotæ Auditor in vita S. Raym. ex proceſſu Canonizationis lib. 1. c. 1. ſic: *Multi præterea viri graues, & nobiles, quorum teſtificationes in acta relatas diligenter perſpeximus, commemorabant, Natiuum ſolum nobilium Parentum* RAYMVNDI *adhuc hodie conſpici non longè ab oppido, cui nomen eſt* Villafranca de Penades *XX. Milliar. à Ciuitate Barcinonenſi diſtante: in cuius Territorio in Parochia S. Margaritæ viſitur adhuc ruſticum Prædium, vulgo appellatum* Peñafort, *conſtantique fama receptum, illud ipſum prædium, vetuſteſque parietes Parentum Maiorúmque Raymundi fuiſſe domicilium, & eiuſdem Raymundi natalem domum.* Non quia ibidem naſceretur, ſed quia ab ipſa originem traheret, vt diximus. Quæ harum ſit ſententia verior, haud prorſus ſcio. Vnuſquiſque in re tam obumbrata ſecundum deuotionis indigentiam apicem inſequatur.

SECVNDO, Marſilius Parentum nobilitatem ſubiicuit. Eam ex alio antiquo Scriptore Anonymo, qui ante CCC. annos ſcripſit S. Viri vitam, quam ex MS. Codice edidit, ſcholiiſque illuſtrauit idem Franc. Pegna, vbi cap. 1. ſic exorditur: *Accenſam lucernam diuinitus in ſecreto quondam profundo humilitatis cubiculo latitantem, non ſinit tam diuinæ virtutis circumfulgens claritas amplius occultari. Hæc eſt lucerna ardens, & lucens Venerabilis Pater* RAYMVNDVS DE PENAFORT *Magiſter quondam Ordinis Prædicatorum, Hiſpanus origine, natione Cathalanus: cuius vitam coram Deo, & hominibus gratioſam, comitantibus, & ſubſequentibus miraculis, diuinæ gratiæ magnificentia multipliciter adprobauit. Ex Militari quidem progenie trahens originem, Parentum nobilitatem honeſtiſſimis moribus reddidit clariorem.* Cum hac opinione tranſeunt vniuerſi, eámque ſecutum Canonizationis diploma. Leandrus Albertus (à quo Surius, & Graſſius) lib. 3. Vir. illuſtr. ex Regum Aragoniæ proſapia originem Raymundo tribuit. Quo ſucceſſu hæc prouenerit cognatio, vt Leandri perſuaſio ſaluetur, adeat lector Diagum lib. 1. Hiſt. S. Raym. c. 2. & 3. & Hiſt. Comit. Barcinonenſ. lib. 3. cap. 3. qui huius Peniafortis domus ſtemmata deſcribens, parmam duplici campo depingit, quorum dexter duos conos pinearum ſuper ſingulos rupes demonſtrat, ſiniſter vero quatuor virgas purpureas in deaurato centro refert, in hunc modum.

P. F. Thomas Maluenda hanc parmam diuerſo depingit ordine, ſcilicet quod à dextris, & à ſiniſtris vtrinque habeat duos conos pinearum, ſingulis rupibus impoſitos, & in medio aureum ſcutum in quo quatuor virgæ rubri appareant coloris, vt hic:

Nunc dubium eſt, an cognomen de Peniafort originem accipiat à pinea, an à penna, quod latinè rupes ſonat? Maluenda, & Franc. Pegna ab vtroque credunt, cum in ſcuto vtraque pinea, & penna, ſiue rupes inueniatur. Hinc crederem deduxiſſe cognomen

Roſvveydum,

Roſvveydum,qui Rochefort Raymundum compellauit. De Parentum verò nominibus altum ſilentium apud antiquos,& modernos Scriptores.

TERTIO Marſilius, & alij antiquiores ſilentio prætereunt miraculum à B. V. MARIA Delbezana, quod pergens Raymundus è Patria in Bononiam ſtudiorum cauſa, conſpexit, & pòſt retulit in formam atteſtationis anno M. CC. LXXI. fratrum rogatu. Quæ Barcinone aſſeruatur,& in gratiam piorum,qui ſe Virgini addixerunt,ipſius ſchedulam tranſcribam.

Ego F. Raymundus de Peñafort minimus in ordine Prædicatorum,rogatu Fratrum noſtrorum, & ad laudem, & gloriam Sanctiſſimæ Virginis Mariæ Matris Domini noſtri Ieſu Chriſti, Saluatoris, & Redemptoris noſtri, in anno M.CC.LXXI. die XVIII. Auguſti, confiteor, & recognoſco, quod in præterito tempore, cum eſſem in ſæculo,ab hinc elapſis ſexaginta,& amplius annis,vadens Bononiam ad ſtudendum cum M.Petro Ruber,Clerico de Barcinone,qui poſtmodum ordinem noſtrum ingreſſus eſt, & in eo laudabiliter vitam ſuam finiuit; peruenimus Brigantium ad pedem, ſeu radices Monginigri. Vbi audientes famam, quæ ferebatur de miraculo quodam, quod tunc effecerat Domina noſtra, eiúſque Beatiſſimus Filius in oppido quodam eiuſdem Diœceſis, quod vocatur Sancta MARIA Delbeza, & cupientes veritatem tanti miraculi cognoſcere, iuimus ad domum, quæ iuxta viam, qua tranſibamus, erat; & ibi vidimus materiam tanti gaudij. Siquidem cum nobis narraſſent, qui adfuere præſentes,id quod acciderat, intelleximus, quòd paucis antè diebus IVVENIS quidam deuotionis cauſſa itineri ſe commiſerat, vt dictum locum Dominæ noſtræ viſitaret. Conabatur eius mater iter illi impedire, illúmque retinere, quòd ſciret eum per loca quædam ſuorum inimicorum tranſiturum: timens ne aliquid mali illi inferrent.Cum id efficere non potuiſſet,flexis genibus,& cum lachrymis commendauit filium Reginæ cœli, vt eum viuum, & ſanum ſibi reſtitueret,qualis è domo ſua diſcedebat. Contingit id, quod mater timebat,nam cùm incidiſſet IVVENIS in manus inimicorum ſuorum, oculos ei radicitùs euulſerunt, & manus præciderunt, & non vltra progreſſi ſunt. Ille ſic malè tractatus finem (vt potuit) ſuæ peregrinationi impoſuit,& ad Eccleſiam B.V. peruenit. Confeſtim id mater reſciuit,& ad ſanctum locum cucurrit; quæ filium ita malè acceptum cernens ad altare Dominæ noſtræ ſe proripuit, ibique totam noctem inſomnem ducens,clamoribus, & lachrymis filium ſibi reddi ſanum à S.V. poſtulabat. Dicebat ſemper, & repetebat hæc verba: *O Virgo MARIA Mater Domini Noſtri IESV CHRISTI redde mihi filium ſaluum, & ſanum, ſicuti eum tibi commendaui.* Succeſsítque illi ad menſuram votorum ſuorum. Nam ſtatim filius eius, nouos oculos recepit, & manus creſcere cœperunt, paulatim augmentum capientes.Et cùm hæc eſſet miraculi fama ſocius meus, & ego diligentiam adhibuimus, vt Iuuenem videremus. Simul ac vidimus, oculos coniecimus in eos, quos illi Domina Noſtra reſtituerat, qui erant pauci, vt falconis, ſeu accipitris: quamuis cum illis tàm perfectè,vt cum aliis, quos antea habuerat, cerneret. Dedit ei tales oculos Virgo Beata,vt (communiter credebatur) eo modo tantum miraculum nunquam obliuioni traderetur. Vidimus quoque nouas manus, & in illis ſigna, qua parte priores abſciſſæ fuerant: nam voluit Deus, vt ſigna illa extarent ad maiorem miraculi manifeſtationem. Habebat nouas illas manus teneras, & nihilominus validas,& ſanas; nec ſciri poterat, num illis addendum eſſet parum, id quod deerat; nam quamuis omnia opera Domini perfecta ſint, nihilominus exiſtimabatur, non vlterius augmentum proceſſurum, ad maiorem miraculi memoriam,quemadmodum eſt dictum. Quo

Illatis Deo, & V.M.§gratiis iter proſecuti, vndecumque, vt occaſio
ferebat, Dei miſericordias recenſentes, miraculum repetebamus.

Hucuſque atteſtatio S.Raymundi, de qua eſt mentio apud Humbertum, & Diagum Hiſt.Prædicator. Aragon. lib. 2. c.8. fol. 112. Maluend. Chron. Ann. 1222. c.5. fol.402. Ex eáque colligunt Scriptores quo anno Bononiam adierit, deprehendentes accidiſſe ad annum M. C C. X. aut X I.

QVARTO ſilet Marſilius, quis ad Canonicatum Barcinonenſem Raymundum ſublimauerit, & an ad aliud ipſius Eccleſiæ adſcenderit faſtigium. Sed quod ille prætermiſit, Autor Anonymus compilauit, ſic: *Tunc D.Berengarius de Palatiolo Barcinonenſis Epiſcopus, de Romana Curia rediens, multis precibus, & inſtantiis obtinuit ab eodem Raymundo, vt cum eodem D.Epiſcopo ad natale ſolum, & Eccleſiam Barcinonenſem, vbi nutritus fuerat, remearet. In qua Eccleſia vnanimiter à D.Epiſcopo, & à toto Capitulo in Canonicum liberaliter eſt receptus: quadam Præpoſitura ſibi addita, quæ vacabat.* Eadem ferè Bulla Canonizationis. Ex quo non veniunt audiendi, qui Archidiaconatus dignitatem falsò ſuſcepiſſe commemorant, quia nullus ex antiquis hoc recenſet. Nec minus aliorum opinioni adhærerem contendentium, ab Honorio Pontifice impulſum S.Virum, vt à Bononia diſcederet, Barcinonémque rediret, quo nullo nititur authentico teſtimonio. Quin potius credendum eſt, Sanctiſſimum Pontificem nulliter vellet tantam vniuerſitatem tali Magiſtro fraudare. Ni fortè ad hanc interpellationem Pontifex moueretur, occaſione comitiorum apud Ilerdam factorum, quibus Procerum Regni conſenſu Iacobi I. Regis Aragoniæ Raymundus regendæ pueritiæ, & literis informandæ Magiſter fuerat deſignatus, licet abſens, & Bononiæ adhuc exiſtens. Quæ ſi vera fuit magiſterij electio, non dubitarem pro tanti miniſterij bono Pontificem compellere potuiſſe Raymundum, vt deſerto munere Bononiæ, patriam remearet. Sed à quo hæc deducunt Scriptores commenta? Sine dubio crederem, ſolis Berengarij Epiſcopi ſuaſionibus conuictum Hiſpaniam remeaſſe.

QVINTO cauſam in religionem ſeceſſus tacet Marſilius. Hic nodum in ſcirpo quæſiuere Scriptores, alij huius ſtatus mutationem conſcribunt ideo eueniſſe, quia Iuuenem iam familiæ Prædicatorum adſcriptum à religionis via diuerterit. Alij illum iam ingredi ſatagentem ſubripuerit, vt ex Paludano in 4.ſent.diſt.15.q.2.art.2.concl.1. referunt S.Antonin. in Summ. 2. p. tit 2. c.2. §.1. Sot. lib.4. de Iuſt. & Iur. q.6. art.3. Syluest. verb Reſtitutio.n.3.§.1. Bañez. 2.2.q.62.art.2.dub 3. Valent. tom.3. diſput.5. q.6.punct 5. Salon.2.2.q.6.art.2.controuerſ.3. Ex Hiſtoriograph. Leand. Aluert.lib.3. Vir.Illuſtr. à quo Sur. Iacob. Ferr. in Off.Sanct.Raymund Caſtill.lib.1. Hiſt.S.Domin. c.14 Thom.Trugill.in Theſaur. Concionat. tom.2.fol. Michaël Llot. Hiſt. S.Raym. c.3. Diag.7.fol.24. Saluar. Pons. cap.5.fol.13. Andreas Perez c.5. fol 99. & Anton. Vincent. Domenec. Hiſt.SS.Cataloniæ fol.27.p.2. & alij innumeri. Alij ſolo Dei impulſu, mutationem hanc factam eſſe dextera Excelſi fatentur, vt ex F.Pegnæ periodo liquet, ſic: *Meritò ergo diſſentimus à Petro de Palude, & aliis qui referunt Raymundum Religionem amplexum, propterea quod alter eam diſſuaſiſſet, ſatis enim miramur, vnde hoc haurire potuerint, cum nos, qui pluri ma antiquitatis monumenta perlegimus, & proceſſus ad vitam, mores, & miracula B.Raymundi ſpectantes, ſatis copioſos euoluimus, nec vmbram huiuſmodi cauſa reperire potuimus.* Licet adſit Maluenda fol.408. qui Paludanum, & ſequacium cohortem, propter antiquitatis in ſcribendo authoritatem defendat, etſi cum Pegna reſolutionis ſummam concipiat.

SEXTO Marſilius omiſit interuentum Raymundi circa Ordinis B.Mariæ de Mercede redemptionis captiuorum fundationem. De quo quia ineſt inter Prædicatorum, & Mercenariorum ſcriptores altercatio, quoad annum huiuſmodi fundationis. Cuius locus in ecphraſi actorum S. Petri Nolaſco conſentaneus apparet, circa iſtius controuerſiæ diſputationem, ideo in illum diem lectorem miſſum facimus.

SEPTIMO miraculum grande de transfretatione, maris ſuper pallium ſubticet Marſilius, quod ab aliis eſt famoſioribus elogiis decantatum. En Ludouici Belgæ Antuerp. Epigramma.

Quid eſt quod pelagus lætis circumſonat vndis
Auráque cæleſtis gratius orbe micat?

Phœbus,

Phœbus, & inſolito perluſtrat lumine terras,
Nec grandi Boreas murmure ſpirat atrox?
Luſtrantes ventos, tempeſtatéſque ſonoras
An premit imperio Æolus arce ſedens?
Haud tale eſt. Rapido Sanctus legit æquora curſu
Raymundus, ſæui cui cedit ira maris.
Veláque veſtitus ſacri, Ponto explicat atro
Et celer ad litus, ceu rate, veſte venit.

Plura de huius miraculi veritate comperies; & ne in dubium vertas, Clementis VIII. de Canonizatione diploma tuum tutè ſedauit animum. Interim hoc encomium P. Maſculi auſculta.

S. RAIMVNDVS
ORDINIS PRÆDICATOR.
SYNOPSIS.

In aulam à Rege accerſitus, cùm ipſius procaces mores, & vitæ licentiam ferre non poſſet, fugit: & interdicto nauigio, mare traiecit vſus pallio; quo Rex prodigio commotus ad bonam frugem ſe conuertit.

ENCOMIVM XII.

Extulit hunc in cœlum in primis honorum fuga.
Infulas non admiſit Pontificias,
faſcias non admiratus eſt Regias.
Vt liberos aulæ fugeret mores,
prodigioſè calcauit mare,
velificatus ſine nauigio.
Purior illi viſa eſt vnda, quàm aula,
tutior pelagi fides,
Fauonius gratior, quàm furor Regius.
Niſi quòd dum Reges fugit, in regna incidit;
imperare ipſe tunc cœpit,
cum ab alienis receſſit imperiis.
Dedit non terris iura, ſed fluctibus;
vſus eſt non tridente, ſed baculo.
Virga ceſſit in nauigij malum,
immò in maritimi regni ſceptrum.

O paſſum

O paſſum pallium ventis
inſigne Regij paludamenti fuit:
nouo ſe Regi ſubiecit Oceanus.
Tumuit aura tegmen, detumuit vndis mare:
tunc primùm eius indumenta didicere,
quid eſſet tumor,
Cùm in ipſo RAIMVNDO *erant, ignorabant.*
Cætera hic præclare facta potuit velare,
Sed velari non potuit tantum prodigium veli.

OCTAVO, aliqui contendunt S. Raymundum præter Epiſcopatus Tarraconenſis dimiſſionem, etiam Braccarenſis inſulas repugnaſſe. Quod apud Barcinonenſes inconcuſsè receptum comperimus, vt refert P. F. Iacobus Rabulloſa in relation. feſtiuitatum Barcinonis in canonizat. S. Raym. diſcurſ. 15. fol. 168. & alij. Qui ſit ſatis ex rationibus à Maluenda. Ann. 1233. fol. 523. vbi de Epiſcopatu Barcinonenſi, & Archiepiſcopatu Baccarenſi nulliter fuiſſe prouiſum veriſimiliter altercatur. Ad quem quidquid de S. Raymundo conſpicere deſiderat deuorio remittimus lectorem.

BARCINO, ſeu BARCINONA hodie BARCELONA, Ciuitas eſt in agro Laletano ſita, quà mediterranea reſpicit, loco campeſtri, multis hinc inde oppidis conſpicua, quæ viſui iucundiſſimum præbent conſpectum, ideóque amœna à Ruffo Feſto appellatur:

Et Barcinonum amœnas ſedes Ditium:
Nam pandit illic tuta portus brachia;
Viuitque ſemper dulcibus tellus aquis.

Mercimoniis floret naualibus, iacet admodum littoralis inter geminos amnes; ab Oriente eſt *Betullo*, hodie *Beſſons*, aut *Beſſes*: ab Occidente *Rubricatum*, hodie *Lobregat*. Ita Pompon. Mela lib. 2. cap. 6. his verbis. *Parua flumina Betullo, iuxta Iouis montem; Rubricatum in Barcinonis litore.* Hic mons Iouis, hodie *Monjui* prærupte ſe extollens, vrbi non cenſorio ſupercilio, ſed amica gleba fauet. Variè à Chronographis huius vrbis perhibetur origo. Cuius opiniones diuiſim, vt promiſimus, referemus, aliáſque ſuis aſſuemus locis. Primam referunt Hiſt. General. Hiſpan. Roder. Archiep. Tolet. lib. 1. cap. 5. ſic: *Verum Hercules ex radice montis Caci, ex his, qui ſecum ſut pediſequis (cæteris ad Galliciam applicatis) nona ad litus applicuit Celtiberiæ, vbi ciuitatem ædificauit ex Nona Barca* Barcinonam *appellauit*. Quibus conuenit Gerundenſis in Paralip. Hiſpan. lib. 2. titul. de vrbib. ab Hercul. in Hiſp. condit. Flor. de Ocàmp. lib. 1. cap. 17. & lib. 4. cap. 12. Tomic. cap. 12. Valera. Hiſtor. 2. part. cap. 2. Mied. lib. 1. Hiſt Iacob. lib. 18. cap. 1. Hieron. Paul. in ſua Barcin. in principio Pujad. Hiſt. Cathalon. lib. 1. c. 23. Calça. cap. 12. & Diag Hiſt. Comit. Barcin. lib. 1. cap. 2. Licèt inter hoſce Scriptores adſit controuerſia circa aduentum Nonæ Barchæ, an ex Græcia, an ex Italia; an ipſe Hercules, an Legati Græcorum, an ſocij ipſius Herculis, & denique an nomen impoſitum ab ipſa Nona Barcha an ab alioſſneceſſu. De quibus omnibus ſuis locis agemus. Nunc dicta ſufficiant, ad alia pergo.

SEPTIMO

SEPTIMO IDVS IANVARII, DIES VII.

A. S. Ivlianvs *Diſcipulus Beati Petri Apoſtoli, Ciuis Toletanus, Carpetaniæ Epiſcopus, à Domitiano Imperatore in exilium miſſus, & apud Vicum ſecedens, demum martyrio coronatur.*

B. Heracleæ in Hiſpania propè fretum Herculeum Sancti Chriſti Martyres Felix *Epiſcopus*, Ianuarius *Preſbyter*, *Fortunatus*, *& Septimius variè excruciati pro fidei conſtantia ceruices intrepidè obtulerunt.*

C. Tranſlatio feſtiuitatis S. Raymundi de Peñafort ex decreto Sanctæ Apoſtolicæ Sedis, à qua canonizationem obtinuiſſe hoc die refertur.

NOTÆ.

A. Sanctvs Ivlianvs. Quatuor huius nominis Diuos per varia celebrari hodie loca comperio, quorum anamneſim breuiter recenſemus. Calari in Sardinia S. Iuliani Martyris, & Comitis feſtiuitas compulſatur, vt refert Seraphin. Eſquirr. in Sanctuar. Calarit. 1. part. lib. 2. cap. 26. D. Franc. de Eſquiuel in Ecphraſ. SS. Calarit. fol. 80. De S. Iuliano Diacono Nouarienſi, Philipp. Ferrar. in Catal. SS. Ital. hoc die fol. 10. De S. Iuliano Martyre Andegauenſi, Andreas Suaſſay in Martyrol. Gallic. tom. 1. fol. 17. Ex quibus vltimus, Noſter cenſendus eſt, de quo eſt apud Dextr. in Chron. Ann. 86. n. 6. Ann. 91. n. 7. Ann. 94. n. 4. Iulian. Archipreſbyt. Tolet. in Chron. n. 23. memor. Cuius ne horum quatuor conceperint. Martyr. Rom. Molanus ad Vſuard, Bellinus, Maurolycus, Alexand. de Peregrinis, & alij elogium, nondum diuinant Scriptores; Vnuſquiſque pro ſuo contendit; & nos pro noſtro contendere præciſa erit obligatio. Pro Toletano adeſt Flau. Dext. Ann. 91. n. 7. ſic: *S. Iulianus Ciuis Toletanus, Toleti patitur VII. Ianuary.* En noſtri dies natalis aſſignatus, cuius circunſtantia in nullo ex aliis reperitur. Quin imo euidenter probabimus nullo modo, aliquem ex aliorum Iulianis poſſe ſub elogio Martyrologiorum relatorum comprehendi. Non Iulianus Caralitanus quia vt ex inſcriptione monumenti ab Eſquirro, & Eſquiuele relata apparet non V I I. Ianuarij diem clauſit extremum, ſed X. Kalend. Martij; Ergo non potuit hoc die à Martyrologis numerari. Nec obſtauit, quod ad hunc diem fuit tranſlata feſtiuitas, quia de illo Iuliano ante inuentionem Corporis nulla erat memoria apud Sardos, vt conſtat ex Ioanne Arca de SS. Sardiniæ in Kalendario, vbi hoc die nullum appingit Diuum; eodem ſub ſilentio hunc prætermiſit diem P. F. Dimas Serpi in Chron. SS. Sardin.

SS. Sardin. Ergo hæc tranſlatio fuit ordinata poſt corporis inuentionem, quæ vt moderna non valet antiquis Martyrologiis adaptari. Præterea notula in marmore B. Mart. quam interpretatur Eſquirus *Beatus Martyr.* adhuc non tam facilè conuincit, quando in aliis inſcriptionibus eodem loco repertis, ſine abbreuiatione *Bonæ Memoriæ* dictio legatur. Sed quia inferius de hoc agemos, hic controuerſiam depono. Nec minus Iulianus Diaconus Nduarienſis, quia vt ex actis ab ipſo Ferrario, & Bollando die XXXI. Ianuarij conſcriptis liquet, hunc fuiſſe Confeſſorem inuenies, non Martyrem, quò minus ei conueniunt verba Martyrologiorum. Andegauenſis verò Iulianus à Suaſſay in ſuo Gallicano Martyrologio recenſitus, nollo authorum vetuſtiorum patrocinio, ſeu authoritate ſuffultus eſt, nec ipſe Suaſſay à quo depromſerit patefecit. Ex quibus patet noſtrum Toletanum, Carpetaniæ Epiſcopum, hoc die celebatum fuiſſe ab ipſis relatis Martyrologiorum ſcriptoribus, qui de hoc ſenſiſſe fatendum eſt. Ad cuius comprobationem, & Dextri veritatem in arenam deſcendat Conſtantius Felix, qui hoc die in ſuo Martyrologio, Italo idiomate conſcripto, hæc verba refert: *Giuliano Veſcouo nei Cenomani, diceno eſſeré lo iſteſſo con Simone leproſo liberato dal ſignore nella propria caſa e di conoſſer morto ſotto Domiciano Imp.* En Iulianus, Epiſcopus, & Martyr ſub Domitiano, in illo qualitates omnes à Dextro relatas comperio. In loco Epiſcopatus diuerſitas adeſt. Nunc omnium originem Cenomanorum reperiamus, vt in album hæc veritas efferatur. CENOMANI fuere in Italia populi, & in Gallia Lugdunenſi, & in Narbonenſi. De hac, & Itala nullus hoc nomine reperitur Epiſcopus. De Lugdunenſi Andreas Suaſſay in Martyrol. Gallic. die XXVII. Ianuarij tom. 1. fol. 75. Iulianum S. Clementis Papæ diſcipulum eo die in cœlum tranſlatum, poſt inductas illius Eccleſiæ infulas fuiſſe commemorat. Iam iam veritas eluceſcit Dextri. Iulianum iam hic Diſcipulum Sancti Clementis Pont deprehendo. Sed Conſtantio, & Suaſſayo ſupplenda ſunt ex Dextro, quidquid illis defuere. Illi, & iſti addendum eſt originem Toletanam, ſeceſſum in Hiſpaniam inſtante Domitiano, tranſitum per Galliam, vbi apud Cenomanos erexit eccleſiam, poſt itineris implementum; Carpetaniæ Pontificatum, & Martyrij coronam. Quo Dextri, Iuliani Archipreſbyteri, Conſtantij, & Andreæ Suaſſay integra apparebit narratio, quam ab ipſis & Biuar. (quem omnia hæc latuerunt) Caro, Tamayo, & aliis cocinnare decreui.

L. MAGNVS IVLIANVS ex Toletana Hiſpaniæ nobiliſſima vrbe Oriundus, Romam adiens, ibidem (Gentilis adhuc humanioribus animum ſtudiis conuertens, vitam amicorum eruditiorum ſodalitiis tranſigebat, ideóque Martiali charus extitit, & coæuus. Sed cùm Romanam pro Patria relinqueret vrbem, Toletum remeauit, vbi à S. Petro Apoſtolorum Principe, Hiſpanias luſtrante baptizatus, Carpetanorum eſt Epiſcopus inauguratus. Quo noui muneris onere cumulatus protinus Euangelium per totum regionis illius terminum prædicauit. Romam, poſt Petri martyrium, reuertens, cum iam B. Clemens Pontificatus apicem obtineret, poſt beatorum oſcula pedum, de munere ſibi commiſſo Summo retulit rationem Antiſtiti. Ab ipſóque in Diſcipulum admiſſus, aliquot Romæ dies egit, donec à Domitiano crudeliſſimo Imperij Romani tyranno ab vrbe depulſus, iterum Hiſpaniæ circulum compulſus reuiſere feſtinat. Tunc (vt creditur) à S. Clemente Galliæ vrbes luſtrandi, & prædicandi [illegible]tenus facultas conceſſa, Cenomanorum in Lugdunenſi territorio populos adorſus *Apoſtolico ſpiritu plenus, illas in partes penetrans, dæmonum aras maxima Euangelici verbi virtute euertit, Chriſti trophæa glorioſè erexit, populúmque veritatis lumine illuſtratum, à falſorum numinum cultu ad Dei viuentis obſequium feliciter traduxit. Cúmque ore, & opere potens ſigno crucis aſpectum cæco reſtituiſſet, tréſque mortuos vi orationis ad vitam reuocaſſet, inſuper, & Cenomanenſium Principem cum tota familia ſalutari*

verbo

verbo, & lauacro recreaſſet, & eius ædes in Redemptoris templum conſecraſſet, clerum conſtituiſſet; Turibium quem comitem Roma adduxerat, virum itidem diuinis chariſmatibus plenum, ſibi in Apoſtolico munere ſucceſſorem deſignaſſet; Defenſorem Andegauis primùm dediſſet Epiſcopum, his aliíſque multis ibidem mirabiliter actis. Hiſpaniam ingreſſus apud Vicum in Authetanis Hiſpaniæ ſeceſſit aliquot temporis, poſt Toletum perueniens ad opus miniſterij manum apponebat inſignis. At cùm nulla ſit ſine Dei auxilio perfecta conſtantia, Iulianus perſecutionum continuis moleſtiis afflictus, & Gentilium conſortio deceptus, pænè in vltimam ruinæ ſpiritualis accederet deſperationem; ni Deus Optimus Maximus tanti Patris merita, & opera Eccleſiæ facta miſericorditer proſpiceret, quo inſtauratus, breui ad martyrium peruenit ſtrenuus, in quo & Chriſtum fatebatur robuſtus, docens, & prædicans verbum Dei, donec animam Creatori exhalauit acceptam. VII. die Ianuarij anno Domini XCIII. Imperante Domitiano, Pontificatum obtinente Clemente I. Qui S. Iulianum, audiens inter viuificæ lucis radios allucinatum, epiſtola clementiæ, & eruditionis eccleſiaſticæ, confortationíſque chriſtianæ plena, ad vitæ actæ conſtantiam mirabiliter reducere ſatagebat. Sed cum in Hiſpaniam peruenit Apoſtolica exhortatio iam Iulianus martyrio & vitæ fortitudinem demonſtrauerat, & ad vitæ perennis gloriam peruenerat.

Quo ſic actorum ordine compacto, ad ecphraſis illorum probationem accedo. De nomine Dexter in Chron. Anno 94. n. 4. ſic: *L. Magnus Iulianus Ciuis Toletanus, & Martyr in pretio habetur.* Quòd fuerit Ciuis Toletanus extra relatum locum, idem Dext. ann. 91. n. 7. his verbis: *S. Iulianus Ciuis Toletanus.* Iulian. Archipresbyt. in Chron. n. 19. ſic: *Toleti Ciuem Iulianum conuertit.* Quòd Romæ fuerit Martialis charus, Dexter in Chron. Ann. 86. n. 6. ſic: *S. Iulianus Martiali charus.* In cuius periodi explicatione P. Biuar. nonnulla certo Iulio à Martiale directa epigrammata, noſtro S. Iuliano accommodat; Sed quo iure haud agnoſco. Quid ergo Iulianus cum Iulio? Forte ſomniauit Biuar, quando propter adiectionem Lucij in mentem venit talia conferre carmina Iuliano Noſtro. Non ergo Dexter Martialem ſcripſiſſe Iuliano epigrammata fatetur, ſed amicitia deuinctum: ergo quis Credet, quod ab illa cadebat, cui non erat deſcriptum, aut dicatum epigramma? Et caſu, quod hoc de eſſentia fuiſſet familiaritatis, ad quid Martialem, nomen in aliud commutauiſſe credemus, cum adhuc ipſiſſimo noſtri martyris nomine adſit in Satyrico Poëta memoria lib. 3. Epigramm. XXV. ad Fauſtinum, ſic:

Si temperari balneum cupis feruens
Fauſtine, quod vix Iulianus *intraret:*
Rogo labetur hic Rethor Sabinèus,
Neronianas is refrigerat Thermas.

Quod Toleti fuerit à S. Petro baptizatus, eſt locus expreſſus Iuliani d. n. 19. ſic: *S. Petrus ad Hiſpanias ſe contulit, Toleti Iulianum Ciuem conuertit.* Et n. 23. ſic: *Iulianus in Hiſpania prædicatione S. Petri ad fidem conuerſus.* Quod fuerit Epiſcopus, Dextr. ann. 91. n. 7. Iul. d. n. 23. *S. Iulianus conſtitutus eſt Epiſcopus Carpetanorum.* Sícque receptus eſt in diptycis Toletanis vt refert idem Iulian. in Chron. num. 1. D. Thom. Tam. y Verit. Dextri. Nonit. 9. prope finem, & Nou. 13. in princip. Epiſcopus Turiaſonenſ. in Primat. Tolet. 1. part. cap. 9. §. 6. fol. 154. Quod à Domitiano in Vicum relegaretur. Dextr. Ann. 86. n. 6. ſic: *Vicum transfertur.* Quod Cenomanos inuiſerit, prædicauerit, & reduxerit. Suaſſ. in Martyrolog. Gallic. fol. 75. ſuperius allegatus. Quod Toleti hoc die martyrium impleuiſſet, iam Dextri verbis comprobatum remaneret. Quod perſecutionum vacillaret conflictatione,

ex quo à S. Clemente literis confirmatur, expreſſus eſt locus Dextri Ann. 94. n. 1 & Iuliani Archipreſb. d. n. 23. ſic: *Iulianus diſcipulus S. Clementis, poſt Rom. Pont. in Hiſpania prædicatione S. Petri ad fidem conuerſus, conſtitutus Epiſcopus Carpetanorum. Hic ferè deceptus, & penè lapſus fuit conſortio malorum, & vehementi pondere perſecutionum, quem Clemens mirificè ſuis literis confirmauit, & vt alios ipſe confirmet in fide hac, inter æſtus vndantes ſæuiſſimæ perſecutionis ſtabiliat, hortatur.* Et in aduerſar. n. 381. fol. 84. vbi non ſolum *Iulianum* deceptum ſed, & alij Epiſcopi quorum nomina recenſet. P. Biuar credit, quod hæc Epiſtola dirigebatur ad correctionem abuſus, qui verſabatur de filiis Ethnicorum baptizatis, quos cum parentibus cohabitare permittebat. Vtramque cauſam refert S. Clemens epiſt. 4. ad Iulianum, & Iulium diſcipulos ſuos, de primo, ſic: *Clemens vrbis Romanæ Epiſcopus chariſſimis fratribus Iulio, & Iuliano, ac reliquis conſodalibus noſtris, gentibúſque, quæ circa vos ſunt. Oportet fratres, omnes Doctores, qui ad ſalutem animarum inſtituti ſunt, & ad lucrandas animas Epiſcopi ſunt conſecrati, pro cunctis ſolicitudinem gerere, & errantes ad viam veritatis, & ad portum ſalutis reducere.* Et licet propter gentes, quæ circa vos ſunt, in modico vos erraſſe contigerit, melius eſt tamen redire ad veritatis viam, quam diutius in ipſo errore perdurare. *Quoſcumque enim de his, qui vos errare fecerunt, vel de his, qui adhuc verbum prædicationis non audierunt, poteſtis, &c.* De ſecundo à Biuar excogitato, ſic infra in prædicta Epiſtola *Neceſſe eſt enim, vt ſalutis cauſa filius, qui ſermonem receperit veritatis, à parentibus ſeparetur incredulis, aut rurſum pater ſeparetur à filio, aut filia à matre.* Quibus vitæ relatio clarior, & plena remanet probatione.

Vicvm. Vrbs (in qua exilium confecit S. Iulianus) fuit fragmentum Ciuitatis Auſæ, ex Petro Anton. Beut. Hiſt. Valent lib. 1. c. 16. à quo D. Thom. Tamayo in Not. ad Luitpr. Er. 940. fol. 221. Si tam fuiſſe in Authetanis agnoſcunt Geographi. Ipſam fuiſſe conditam ab Auſetanis Italiæ, ex quo ceſſit Romanis, poſtea rebellauit, & ab ipſis iterum capta, ſolo æquata fuit. Indéque Vicvs Avsæ cognominari cœpit, & lingua vernacula hodie dicitur Vic Dosona quaſi Vicus Auſonæ, & per emphaſim dicitur Vich, aut Viqve. Pujades Hiſt. Cathalon. lib. 1. cap. 14. fol. 13. fatetur hanc vrbem fuiſſe conditam tempore Brigi Vetuſtiſſimi Hiſpaniæ Regis, ex eo quod ipſam Prouinciam eſt aggreſſus Auſus, filius Aramæi. qui prædictam condidit ciuitatem, ab eóque nomen fuiſſe ſortitam. Quantæ ſit authoritatis hæc opinio ſuis locis appingemus, dicta ſufficiant.

B SS. Felix, Ianvarivs, Fortvnatvs, et Septimivs. Duos primos fuiſſe apud Hiſpaniæ vrbem Heracleam in freto Herculeo, martyrio coronatos, patet ex Flauio Dextro in Chron. Ann. 296. n. 4. ſic: *Heraclea in Hiſpania propè fretum Herculeum Sanctiſſimi Chriſti Martyres, Felix, & Ianuarius.* Diem conſignauit Luitpr. in Aduerſ. n. 8. ſic: *Heraclea in Hiſpania, quæ ciuitas* Calpe *dicitur, paſſionis recolitur triumphus S. Ianuarij Sebartenſis Epiſcopi cum ſocijs. VII. Ianuary, cuius meminit Dexter, atque paſſum ſub Diocletiano. Fuit Epiſcopus, qui interfuit Illiberitano.* Poſt n. 15. extendens martyrij ecphraſim, hiſce proſequitur verbis: *S. M. Pomponius Ianuarius Epiſcopus Sebartenſis fuit Vir Conſularis, interfuit, vt dictum eſt, Concilio Illiberitano, prædicánſque in Heraclea, ciuitate freti Herculei per dira tormenta, cum ſocijs pro fide Chriſti triumphauit.* Duos ſecundos addidit P. Biuar, fortè compulſus ex verbis Luitprandi *Cum ſocijs* n. 8. & 15. relatis, quos ſocios, cùm non inueniſſet, niſi vnum in Dextro alios ex Menologio dic XVI. Aprilis quæritauit, exindéque auulſos, hoc aſſuit loco, ſed perperam; quod attentè animaduertens Bollandus, aſſentiri Biuario noluit. Ergo Felicem & Ianuarium Epiſcopos noſtræ ditionis agnoſco, & ipſos etiam agnouere Vſuardus, Bellinus, Maurolycus, Galeſinus, Alexandr. Peregrin. Felicius, Ferrarius, Mart. Roman. Dionyſ. Vaſq. Caſtellan. & Luſitan. hiſce verbis *Ciuitate Heraclea Felicis, & Ianuary.* Nec obſtabit verbum, *cum ſocijs*, quia paſſim ſociorum nomina ſub ſilentio iacent, nec erit inconueniens in eorum relatione taciturnitas, ideóque noſtrorum acta hiſce periodis compulſare deſtino.

Felix *cuius fuerit vrbis Epiſcopus, & à qua Prouincia noſtram deuenerit, ignoratur.* Pomponivs Ianvarivs verò Conſulatum cum M. Aurelio Maximo agens Romæ ad annum Chriſti CCLXXXVIII. poſtea Præfecturam Vrbis ad annum CCXC.

recepit.

receepit. Quo verò ambitu ad Chriſti Domini cognirionem deuenerit, Hiſpaniámqne peruenerit temporum labilitas occultauit. Quod autem ſcitur, eum fuiſſe Epiſcopum Sebarienſem, aut Caiabrienſem in Hiſpania, interfuiſſéque Iliberitano illo celebri Concilio; indéque fidei zelo ſuccenſus non ſolum proptiam prædicauit diœceſim, ſed alienas quærirans oues, vt paſcuis ſalutaribus imbueret, Hetacleam antiquiſſimam apud fretum Herculeum inuiſens vrbem, ibidémque Felicem Epiſcopum inueniens, pace data, per plateas, Euangelici verbi vnuſquiſque incepit ſemina diffundere feruidus. Innotuit hæc Sanctorum Antiſtitum Diocletiani indicibus concionatio, & ne altius tolleretur audaciæ frequentia, protinus Præſules compreſſit ergaſtuli fouea, & cuſtodiæ catena. Ibidem ſeſe inuicem in Domino munientes, demum Martyrij coronam per varios crudelitaris agones percepere VII. Ianuar. Anno Domini CCXCVI. Imperantibus Diocletiano, & Maximiano, Apoſtolicam Sedem agente Caio I. Pont. Max. Martyre.

Hæc quoad acta ex relatione Scriptorum. Nunc aliquot illorum periodos comprobationis notulis adaptabimus. PRIMO quoad Conſulatum Pomponij Ianuarij, Noſter amicus M. Franc. Rus Puerta, qui in antiqnitatum Eccleſiaſticarum cognitione nulli ſecundus inuenitur, in Hiſt. Giennenſ. t. 1. ſæcul. 4. c. 3. fol. 120. probat eruditè ex Spondano in Compend. ann. 288. quod deſumpſit ex Baronio Annal. Eccleſ. tom. 2. ann. 288. n. 1. licet Vechietus, & alij, vt Cuſpinianus diuersè ſenſerunt.

SECVNDO de Præfectura vrbis anno 290. quæ latuit Rus Puerta, inſignis locus adeſt apud Cuſpinianum de Conſulib. ann. 290. fol. 394. hiſce verbis: *Hoc anno Kalend. Martias Pomponius Ianuarius Præfectus vrbis eligitur.* A quo pôteſt concordari Vechieti opinio, ſcilicet, quòd anno CCXC. non Conſul, ſed Præfectus aſſignandus eſt. Onuphr. Pannin. Comment. ad lib. 2. Faſt. ann. ∞. XL. vrbis tenet, quod eo anno Conſulatum iniere Maximus, & Ianuarius, & quod Iſte Præfecturam vrbis eo ipſo anno Kalend Martij ſuſcepit. En verba: *Alter Conſul eſt* Pomponius Ianuarius *qui ex Conſulatu, quem bimeſtrem geßit, Vrbis Præfecturam iniit.* Ex quibus liqnet, & quod Conſularum accepit, & Præfecturam adeptus eſt, vt Luitprandi verba verificentur.

Tertio de Epiſcopatu Sebarienſi, aut Calabrienſi, variè diſceptatur. Qui S. Ianuarium SEBARCENSEM, ſeu SABARCENSEM, aut SALARIENSEM Epiſcopum appingunt, circa loci ſitum diſcrepantes, vix electioni locum relinquunt. Ambroſ de Moral. Hiſt. Hiſp. lib. 10. c. 31. Padill. tom. 1. c. 35. cent. 4. Biu. ad Dextr. ann. 300. n. 5. fol. 323. credunt fuiſſe *Alcazardo Sal* in Portugalliæ Algaruiis. Sed hæc opinio euaneſcit, nam ibidem pro SALACIA ſcripſere SALARIA. Iulian. Archipreſbyt. Aduerſ. n. 356. & 357. Duas huius nominis vrbes aſſignat, altera propè Beatiam, quæ hodie SABIOTE, altera in Oretanis. Illam Coloniam, iſtam, non. Eius verba accipite: *Cum Imperator Adephonſus Raymundi Comitis filius expugnauit Beatiam, & Vbetam, & Saliotem, quæ olim fuit Colonia* Salarienſis *Plinij.* Poſtea n. 357. ſic: *Altera* Salaria *Ptolomæo, non eſt Colonia.* De prima Plin. lib. 3. c. 3. ita: *Ex Colonia Salarienſe Oppidani Latij veteris Caſtalonenſes, qui Cæſari venales appellantur.* De Secunda Ptolom. lib. 2. Tab. 2. Europæ c. 6. tit. *Iis ac Carpetanis auſtraliores ſunt Oretani, & Ciuitates* Salaria *Siſapona, Oreton Germanorum.* Pro prima contendit Rus Puerta, fuiſſéque Epiſcopum S. Ianuarium ipſius dicens, & hoc per analogum. Et ideo Giennenſis Diœceſis S. Ianuarium vt Epiſcopum Salarienſem die XIX. huius celebrat officio ſemiduplici, vt ex decreto Eminentiſſ. Cardinal. Sandoual liquet Dat. 3. Iulij Ann. M.DC.XL. Padilla in Chronol. Epiſcopat. Hiſpan. fol. 16. loquens de hoc Epiſcopatu *Salarienſe*, meminit noſtri S. Ianuarij, ſed accedens ad ſituationem vrbis ipſius, ex Carolo Cluſio refert hanc ciuitatem fuiſſe SIRVELA EN ESTREMADVRA. Vaſſeus in Nomenclatura Epiſcopat. Hiſpan c. 20. meminit *Sibarienſis* Epiſcopatus, referens, quod in Concilio Iliberitano inter alios Epiſcopos ſubſcripſit IANVARIVS *Sibarienſis* Epiſcopus, in margine reponeretur *Salarienſis.* Et fatetur nunquam in Hiſpania inueniſſe *Sibarim* oppidum, quin potius ſuſpicatur legendum eſſe *Sarabrienſis*, aut *Sabarienſis*, vt in Antonini Itinerario, quæ vrbs hodie correſpondet ZAMORA, aut TORO. Sed

licet Vaſſ. *Sibarim* ſe non inueniſſe oppidum commemoret Hiſpaniæ, ſi correctiores perlegiſſet codices Itinerarij apud Hieronym. Zuritam, & Andream Scothum, à propoſito reſiliret. Sic ergo in Zurita fol. 98.

Iter ab Emerita Cæſarauguſtam.
Senticem. M. P. XII.
Salmanticam. M. P. XXIV.
Sibariam. M. P. XXI.
Occellũ Duri. M. P. XXI.

In cuius notula, ſic Zurita fol. 585. Sibariam. M. P. XXI.] *Habent Blandinianum exemplar, & Longoliani excuſſi. In Neapolitano* SIBARIM. *Liber. Hieron. Pauli* SIBARVM *protulerunt.* Andr. Scoth. in var. Lect. ſic: *Sabariam*, Sibariam, *per i Caſ.* Ergo ſi S. Ianuarius Epiſcopus fuit *Sabartenſis*, aut *Sibarienſis*, non *Salarienſis*, conſulto ab Rus Puerta extunc opinione diſcedo, & cum Luitprando Epiſcopum *Sibarienſem*, aut *Tauri*, aut *Zamoræ* confiteor. Primo quia in correctioribus membranis Concilij Illiberitani *Sibartenſis* legitur, notula in margine, nihil immutat. Secundo quia *Luitprandus* apud *D. D. Laurentium Ramirez*, ſcripſit *Sarabrienſis*, licet corruptè, quò propius acceſſit veritati. Tertio quia non eſt veriſimile interfuiſſe eidem Concilio duos Epiſcopos tam proximè contiguos vt *Beatienſis*, & *Sabiotenſis*. Quarto quia Vaſſeus, & Padilla credunt circa *Taurum* fuiſſe illum Epiſcopatum, qui poſt in *Zamoram* tranſiuerat. Si lectio eſt *Salarienſis* conuenio cum Rus Puerta, Loayſa, Myrzo, & Pedraza Hiſt. Granat. 2. p. c. 12. §. XVII. Quo hæc illuſtrata remanet opinio: ad ſecundam pergo.

Qui legunt CALIABRICENSES vt Biu. ad Dextr. ann. 300. fol. 323. & alij ab ipſo citati contendunt hunc Epiſcopatum fuiſſe vbi hodie eſt oppidum nomine MONTANCHES. Ita Moral. lib. 10. cap. 32. ſuſpicatur Biuar. Quem ſecutus eſt noſter Barnab. Moreno in Hiſt. Emeritenſ. lib. 2. c. 11. At ego crederem (ſalua tantorum virorum cenſura) potius ALHANGE, quàm *Montanches*, hunc fuiſſe ciuitatis ſitum. Moneor ex verbis Lucæ Tudenſ. in Chron. Hiſp. Era 951. fol. 81. tom. 4. Hiſp. Illuſtrat. Vbi cum Ordonij Regis aliquot illuſtria retuliſſet certamina, aduerſus Mauros feliciter expedita proſequitur: *Anno igitur regni eius IV. ab expugnatione Maurorum quieſcere non ſuſtinens, aggregatis exercitibus vltra Emeritenſem vrbem hoſtiliter profectus eſt. Sed cum totam Prouinciam Luſitanam horrifero impetu deuaſtaſſet, Caſtrum Colubri cepit, quæ nunc à Chaldæis* ALHANZA *nominatur.* Non inficiatur Roderic. Archiep. Tolet. lib. 4. c. 21. qui eandem percurrens expeditionem, ſic alloquitur: *Sed à bellorum magnalibus impatiens abſtinere, contra Emeritam exercitum congregauit, & totam Luſitaniam ferè deuaſtans Caſtrum Colubri, quod* TVRNE ALANGIZ (ſic in correctioribus) *dicitur, occupauit.* Nec huic meæ coniectationi aduerſatur ipſius Moreni reſponſio lib. 4. c. 5. vbi difficultate textuũm Tudenſis, & Roderici compreſſus Barnabas aliquot ſubterfugia quæritans, hæc *Alhanza*, & *Alangiz* aſſerit copulatitia fuere cognomina, & ſuppoſititia à Mauris (non abs re) impoſita Caſtro Colubri, quibus non eſt inſiſtendum. Quia reſpondetur, quod in ferè omnibus antiquiſſimis populis Hiſpaniæ (exulato antiquo nomine) Mauri ſuo idiomate alia impoſuere, quæ adhuc perſiſtunt. Teſtis ſit *Heraclea* in qua hoc die martyrium compleuit *S. Ianuarius*. Nonne antiquitus hoc fuit nomine compellata? Poſt Sarracenorum excidium, nonne fuit *Gibraltar* à Mauris vocitata? Ergo etſi ſuppoſititium cognomen, non ex hoc, ab antiquo Heracleæ deficiet. Sic Caſtrum Colubri, quod per impoſitionem *Alhanſe*, non ideo antiquum amittet. Secundo reſpondetur, nam in Tudenſis contextu, à Chaldæis *Caſtrum Colubri* vrbem appellari *Alhanza*, refertur: at ipſorum dialectis *Halanz* pro re lubrica interpretatur, quę *Colubri* reſpõdet: ergo Caſtrum *Colubri*, & Caſtrum *Alhanza*: *Alange* corruptè, & non *Montanches*, referendum eſt. De verbo *Halanz* vidẽdus Beda tom. 3. fol. 571. His ſic diſcuſſis, adhuc in mea ſententia perſiſto, quòd ſcilicet *S. Ianuarius* Epiſcopatum obtinuit *Sibartenſem*, non *Salarienſem*, nec *Colibrienſem*. Nec obſtat aſſertio Vaſſei in Nomen. Epiſc. Hiſp. c. 20. verb.

Caliabria,

Caliabria. qui ipſam fuiſſe *Coimbram* contendit ſed perperam, quia vt ex Luca, & Roderico apparet, *Caliabria* erat propè *Emeritam*, Coimbra procul ab ipſa eſt, vt ſuo loco dicemus.

HERACLEA. Vrbs fuit Hiſpaniæ vetuſtiſſima ab Hercule condita vt ex Timoſthene refert Strabo lib. 3. Geograpb. hiſce verbis: *Plerique hanc* (loquitur de de vrbe Calpe) *ab Hercule ædificatam tradidere, è quibus eſt Timoſthenes, qui eam cognomine* HERACLEAM *ſuperiori tempore dicit, oſtentari magnum etiam murum in circuitu, & naualia.* Aquo Ludouic. Non. in ſua Hiſp. cap. 10. Ortel. in Theſ. Geograph. verb. Calpe. Moral. Hiſt Hiſp. lib. 12. cap. 68. Alderete in Origin. ling. Hiſp. lib. 3. cap. 1. Marian. lib. 6. cap. 22. Dicta fuit HERACLEA, quia quidquid Herculi tribuebatur, hoc inſimulabatur nomine, vt Ciuitas illa Ponti ob quercus ab Hercule ſatis, Plin. lib. 16. cap. 44. De Herba *Heraclion Sydereon* ab Hercule inuentum. Plinios. lib. 25. cap. 4. Ciuitas in Inſula Nili Heracliopolim ab Hercule vocitata Plin. lib. 5. cap. 9. Via Militaris, & vt potius itineralis ex Italia, vſque ad Gaditanum fretum, Heraclea dicta eſt ab Hercule inſtructa, Ariſt. de mirabil. Auſcult. tom. 2. fol. 1546. ex impreſſ. Lugd. apud Steph. Michaël. ann. 1581. Ruf. Feſt. Auien. in Or.

Poſt in Occiduum diem
Sacrum ſuperbas erigit cautes iugum.
Locum hunc vocauit Herma *quondam Græcia.*
Eſt Hermum porrò ceſpitum munitio.
Interfluúmque altrinſecus munit locus.
Aliique rurſus Herculis dicunt viam
Strauiſſe quippe maria fertur Hercules,
Iter vt pateret facile captiuo gregi.

Sicque Calpe vocita eſt Heracle, vt Herculis opus. Hodie à noſtris GIBRALTAR à vocibus Gebal-Tarif Arabum Duce procedens licet decurtatè, vt ex Ocampo, Morales, & Mariana deprehendes.

C CANONIZATIO S. RAYMVNDI. Vitam & acta die antecedenti exſcripſimus, de ipſius, Canonizationis cura, & ſedulitate Præſulum, Regum, & Ordinum Cathaloniæ, hic breuiter perſtringemus. Pôſt præclarum de hac vita exitum S. Raymundi, tertio anno in Concilio Tarraconenſi congregati (vt diximus ex Marſilio) omnes Antiſtites Regni Aragoniæ ad Nicolaum III. Pont. Max. pro eius canonizatione ſcripſere, vt patet, ex Epiſtola ſuperius relata. Sed interueniente bellorum interpoſitione, huius præclari operis exitum dilatum eſt, licet prædicti Nicolai III. decreto, proceſſus originem ſumpſit, Quæ prima diligentia Archiepiſcopo Tarraconenſi directa eſt, qui proceſſum formauit, & ſedi Apoſtolicæ remiſit. Mortuo Nicolao, ſedem Apoſtolicam conſcendit Bonifacius VIII. Pont. Max. cuius abſolutionem Iacobus I. deſiderans propter occupatum Siciliæ Regnum, ex quo Curiam Romanam adiuit, inſtantibus ciuitatis Barcinonenſis Conſulibus, tanti viri perfectionem in huiuſmodi opere poſtulauit, vt patet ex Epiſtola apud Michaël. LLot. cap. 14. & ex alia plurimorum Conuentuum Prouinciæ Aragoniæ cod. cap. fol. 45. ex aliáque Conuentus S. Catherinæ Martyris Ordinis Prædicatorum Barcinonenſis, cap. 15. fol. 51. Omnes conſcriptæ anno M. CC. XC. VIII. Et licet illo tempore hoc aliquam receperit formam negocium, attamen propter Regis Iacobi è Romana Curia diſceſſum, aliquot annorum ſpatio ſub ſilentio iacuit, donec iterum in alio Concilio Tarraconenſi anno M. CCC. XVII. congregato, vnanimi omnium, qui illic aderant, conſenſu, decretum fuit, vt per Epiſtolam Ioanni XXII. Pont. Max. pro huiuſmodi ſupplicaretur canonizatione. Cuius Epiſtolæ copiam refert LLot. cap. 16. fol. 56. Et licet tunc aliqua de Nouo reperta miracula Antiquo adderentur examini pro tunc petitio Regni non ſubſtitit, quin potius ſubortis in ferè totius partibus orbis, ſeditionibus, & bellis, Pontifex illis

implicatus, proceſſum formatum ſuis ſucceſſoribus iudicandum reliquit. Quo ergo impedimenti decreto ſubſequente, à propoſito deſciuere, qui in hoc opus glorioſum laborabant. Sed ſummam triformis coronæ cydarim vix Paulo III. imponere decreuit conclaue cum auditis miraculosè geſtis à B. Raymundo, indulto Apoſtolico, *viuæ vocis oraculo*, omnibus Prouinciæ Aragoniæ Prædicatorum Conuentibus conceſſit, vt ſingulis annis feſtum B. Raymundi celebraretur, vt ex hoc patet teſtimonio.

INDVLTVM APOSTOLICVM pro celebrando feſto Beati Raymundi, Ordinis Prædicatorum.

NOs F. Ioannes à Toleto miſeratione diuina Titt. S. Sixti S. R. E. Presbyter Cardinalis, Eccleſiæ Burgenſis perpetuus Adminiſtrator, *&c.* Dilectis nobis in Chriſto vniuerſis, & ſingulis Patribus, & Fratribus, Prouinciæ Aragoniæ Ordinis Prædicatorum, Salutem in Domino ſempiternam. Hodie Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & D. N. D. Paulus diuina prouidentia Papa III. animaduertens, ſicut ex fidedignorum relatione intellexit, B. Raymundum de Peñaforti, prædicti veſtri Ordinis quondam Generalem, cuius corpus in Monaſterio Prædicatorum Barchinonenſi requieſcit, quam plurimis clarere miraculis, ac propterea cupiens veſtræ, & aliorum Chriſti fidelium deuotioni ſati facere, ſupplicationibus veſtris inclinatus, vobis, vt die, quo emiſit ſpiritum, ſingulis annis in veſtris Conuentibus, & Monaſteriis, ac ſi eſſet canonizatus, Officium de eo, etiam ſolemniter, ad laudem Omnipotentis Dei, & veſtri ordinis decorem facere & dicere poſſitis, per ſuæ viuæ vocis deſuper factum Apoſtolica authoritate indulſit. In cuius rei teſtimonium præſentes noſtras atteſtationis literas per ſecretarium noſtrum fieri, & ſubſcribi, noſtrique ſigilli appenſione communiri mandauimus. Dat. Rom apud Parionem in ædibus noſtræ ſolitæ reſidentiæ ſub Anno à Natiuitate Dom. M. D. XLII. Die verò III. Menſ. Iunij Pont præd. D. N. D. P. ann. VIII. Ita atteſtamur, & fidem facimus. Cardinal. Burgueſ. Antonin. Barb. Secretarius.

Quo à Sacta ſede recepto fauore in omnibus Cathaloniæ, Valentiæ, Aragoniæ, Maioricarum, & Sardiniæ Regnorum Conuentibus, Officium celebrari cœpit, à P. F. Iacobo Ferran, ordinatum, & excuſſum. Sed quoniam abyſſus abyſſum inuocat, & amor amorem expoſtulat, non ad quieſcentes Cathaloniæ Patres, & Proceres primo decreto, & ad maiora ſpiritum ducentes, Beatiſſimo Patri Pio V. vt eiuſdem familiæ alumno, crebris Epiſtolis ſe ſubmittere decreuerunt, vt tantum inceptum opus perficeret. Qui lubens voce publica intonuit: *Canonizentur Beatus Raymundus, & Beatus Hiacinthus.* Huius ergo voti, ac deſiderij compotes effecti fuiſſent, ni vitam cum morte Sanctiſſimus Pontifex commutaſſet in exordio negociationis, Anno M. D. LXXII. Epiſtolam Barcinonenſium inuenies apud LLoc cap. 18. fol. 67. Demum D. D. Ionnes Terres Archiepiſcopus Tarraconenſis oblatis quatuor mille nummis aureis, & Excellentiſſimus D. D Antonius de Cordoua, & Cardana Sueſſæ, Baenæ, & Somæ Dux, Orator Regius in Romana Curia, inuento peruetuſto proceſſu hactenus deperdito, Catholicúſque Philippus II. Hiſpaniarum Rex aſſiduis Epiſtolis ad Sanctiſſimum D Clementem VIII. Pontificem Max miſſis, obtentum fuit Canonizationis S. Raymundi deſiderium, vt ex Bulla Canonizationis apparet, in qua poſt relationem dictitranſitus, hæc n. 55. ſubiungit: *Denique abſolutis perfectiſque omnibus iis, quæ à Romano Pontifice hoc in genere inſtituta ſunt, communibus precibus implorata Spiritus Sancti ope, ad honorem SSS. & Indiuiduæ Trinitatis,*

Trinitatis, ad exaltationem Fidei Catholicæ, & Religionis Chriſtianæ augmentum, authoritate eiuſdem SSS. Trinitatis Patris & Filij, & Spiritus Sancti BB. Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac Noſtra de Venerabilium Fratrum Noſtrorum S. R. E. Cardinalium, omniúmque Patriarcharum, Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum in Romana Curia exiſtentium. B. RAYMVNDVM A PENNAFORT *Ordinis Fratrum Prædicatorum expreſsè profeſſum, ac in Eccleſia S. Catherinæ eiuſdem Ordinis Barcinone ſepultum; de cuius innocentia vitæ, & miraculis planè conſtat* SANCTVM *eſſe diffinimus, ac Sanctorum Confeſſorum numero, & Catalogo adſcribendum eſſe decreuimus, prout per præſentes definimus, decernimus, & adſcribimus: Statuentes, vt Vniuerſa Eccleſia quolibet Anno* DIE VII. IANVARII *feſtum eius, & officium, ſicut pro vno Confeſſore non Pontifice, ad normam in Rubricis Breuiarij Romani præſcriptam, deuotè celebretur.* Cui hanc pro ſymbolo S. D. Clemens intonuit Orationem.

DEus, qui B. Raymundum Pœnitentiæ Sacramenti inſignem miniſtrum elegiſti, & per maris vndas mirabiliter traduxiſti, concede, vt eius interceſſione, dignos pœnitentiæ fructus facere, & ad æternæ ſalutis portum, peruenire valeamus. Per Dominum N.

Eius Sanctum corpus adhuc, & pallium, ſuper quod è Maiorica in Barcinonem tranauit, adſeruantur in Conuentu S. Catherinæ tanta reuerentia, & cuſtodia, vt idem S. D. Clemens VIII. per ſuum in forma Breuis ſub Annulo Piſcatoris die XVII. Iulij. M. D C. I. Pontificatus ſui anno Decimo indultum, cuius initium *Decet Romanum Pontificem ſacrarum Sanctarum Reliquiarum conſeruationi, vnde etiam ipſorum veneratio augetur, opportunè proſpicere:* prohibuerit, quod nullus tàm Religioſus, etiam eiuſdem Monaſterij, & Ordinis, quam Eccleſiaſticus, & ſæcularis neque Sepulchrum S. Raymundi aperire, neque aliquas ipſius reliquiarum extrahere particulas, aut aliquod pallij fruſtum de cætero ſine ſpeciali S. Sedis Apoſtolicæ licentia audeat. Cuius Breuis copiam require apud P. F. Iacobum Rabulloſa in Act. S. Raymund. fol. 476.

SEXTO IDVS IANVARII,
DIES VIII.

A. Aſtigi in Betica Hiſpaniæ feſtum S. FVLGENTII *ipſius vrbis, & Carthaginis Spartariæ Epiſcopi: licèt die XV. huius, ab aliis concelebretur Eccleſiis.*

B. Toleti depoſitio Beati Bonifacij *Caurienſis Eccleſiæ apud Vettones Hiſpaniæ vlterioris Antiſtitis, qui cùm VI. interfuiſſet Concilio Toletano infirmitate correptus vitam exuit ærumnoſam, & Confeſſor almus induit æternam. Cuius corpus Beatus Eugenius in æde S. Iuſtæ honorificè tumulauit.*

NOTÆ.

A. SANCTVS FVLGENTIVS. De Sanctiſſimo hoc Eccleſiæ Hiſpaniæ Doctore, agit hic Philipp. Ferrar. in Catal. SS. General. ex Tabulis Eccleſ. Aſtigitanæ, ſed fallitur in Tabulis, quia cùm hodie Aſtigi Archiepiſcopali ſubiaceat Hiſpalenſi ſedi, potius ex tabulis Hiſpalenſibus, quàm Aſtigitanis depromptiſſe credendum eſt. Antiquitùs ergo Eccleſia Hiſpalenſis hoc die Fulgentio ſuo feſta peregit; iam in XIV. huius tranſtulit. Placentina cuius eſt Patronus die XIX. Carthaginenſis cuius fuit Epiſcopus XVI. *Berzocana*, in qua ſacrarum corpus, cum S. Florentinæ lipſanis requieſcit, die XV. Et hæc verior feſtiuitatis dies. Diuerſitatis cauſam (vt cogito) eam fuiſſe, quia cùm Sancti Præſulis dies tranſitus ignoretur, quælibet Eccleſia elegit diem, quo commodius, & aptius illius celebraretur officium. At Berzocana (vt ibidem conſtans traditio eſt) diem inuentionis, qui in XV. Ianuarij incidit, feſtiuo cultu cognoſcit. Quo & Nos acta compaginabimus. Tantum hic duplicem Philippi Ferrarij errorem diſſoluam. Primum quod in notula dixerit, quod illius corpus primum Barcinonem anno DC.XX. tranſlatum fuiſſe. Secundus, quod poſtea anno M.D.XCIV. Murciam delatum, adhoc Marietam referens. Et quod vtraque aſſertio commentum merum ſit, ex ipſo, cui ſe remiſit, Marieta liquet, & infra à nobis ex dicendis apparebit. Venio ad S. Bonifacium.

S. BONIFACIVS. Huius glorioſi Confeſſoris apud Martyrologos penitus excidit memoria, ideóque Luitprandi in eius ſanctitatis titulo Chronici inſectabimur veſtigia. Is igitur Era 674. num. 63. iſta refert: *Beatus Bonifacius Epiſcopus Caurienſis Toleti moritur, in Æde S. Iuſtæ à B. Eugenio honorificè ſepelitur.* Quo loco P. Hieron. Roman de la Higuera in Notul. fol. 315. ſic: *Beatus Bonifacius Epiſcopus Caurienſis interfuit Concilio VI. Toletano, loco XI. Habita eſt Synodus V. Idus Ianuary, poſt quod tempus mortuus eſt, & honorifice ab Eugenio II. ſepultus in Æde Sancta Iuſta, quæ tunc erat Eccleſia Toleti. Dicitur ibi fuiſſe Vir pius, vt erant illi SS. Patres.* D. Thom. Tamayo in Not. ad Luitprand. fol. 54. eius meminit, licèt in codice edito pro VI. Concilio, adſit IV. forte compoſitoris incuria. Eius acta periere, ſic ex relatis verbis, & ex iis quæ prudentialiter credi poſſunt facturum, acta ordinabimus.

BONIFACIVS ex nobili Gothorum ſanguine Hiſpanias moderantium, & incolentium procreatus, poſt primos (vt creditur) iuuentutis flores, ad maiores ſcientiarum fructus animum intendens, breui literarum ſtudia diligentiſſimè colens, ſupremum eruditionis actum in hoc doctrinæ opere confecit. Quibus ad ordinum gradus anhelans, ad ipſorum culmen virtutibus comitantibus ſine dilatione peruenit. In huius purioris ſtatus munere taliter vitam compoſuit, vt è viuis ſublato Elia Caurienſis Eccleſiæ Præſule, protinus ad ipſius cathedræ faſtigium, ſuffragiis omnium interuenientibus, ſublimari meruit. Quo in onere illum nulla dies promiſſis ſuis diſſimilem arguit. Interfuit Concilio IV. Toletano Era DC.LXXI. tempore Regis Siſenandi, quo præfuit S. Iſidorus, & in quo LXXV. canones decreti ſunt, quibus de euidente fidei Catholicæ veritate, & de aliis ad Eccleſiaſticum ſtatum pertinentibus, actum fuit. Poſt acceſſit ad VI. Concilium Toletanum, tempore Cinthilæ Regis, in quo fuit Silua Narbonenſis, quod publicatum fuit V. Idus Ianuarij Era DC.LXXVI. poſt cuius ſubſcriptionem infirmitate detentus, demum VI. Idus Ianuarij vitæ curſum feliciter expleuit. B. Eugenius tunc Toletanæ Eccleſiæ

Antiſtes

Antiſtes ſanctiſſimum viri corpus in Eccleſia S.Iuſtæ, vrbis Regiæ, vt tunc moris erat, cæteris Epiſcopis funus comitantibus, & Proceribus, Palatiníſque honorifico ſarcophago collocauit. Quod poſtea miraculis clarum credimus, ex eo, quòd tempore Luitprandi Diaconi Toletani in pretio habitum, titulo Beati condecoratum cognoſcimus.

In Conciliis Loayſæ in V I. Toletano duos Caurienſis Eccleſiæ Præſules inuenio, alium B.Bonifacium, alium Humanugum. Ambroſ.de Moral.Hiſt.Hiſp. lib. 12. c. 23. Padill.Cent.7.c.25.tom. 2. Hiſt. Eccleſ. Hiſp. contendunt Bonifacium fuiſſe Epiſcopum Carthaginenſem & Humanugum Caurienſem. Quibus accedit D. Franc. Caſcal.Hiſt.Murcit.diſcurſ.fin.c.3 fol 428. Sed meo videri falluntur. Quia in Concilio I V.Toletano, vbi adfuit B.Bonifacius, ſubſcripſit titulo Eccleſiæ Caurienſis, & hoc fatentur Morales, & Padilla ſine controuerſia; ergo & in Concilio V I.idem dicendum eſt, ſiquidem de vno ad aliud quatuor tantùm annorum diſtantiæ fuit. Item quia poſt Vincentium ſucceſſorem S.Fulgentij anno D C I I I. nulla adeſt mentio in Conciliis Hiſpaniæ (& ſi tot congregati fuere) de aliquo Epiſcopo Carthaginenſi, aut propter ſeparationem factam ab antiquo tempore, ab Eccleſia Toletana, cuius ambiuit metropolim, aut aliis ex cauſis, quæ ex decreto Gundemari in fauorem Toletani Præſulis, excogitari poſſunt. Ex quo opinioni Ambroſij, & Padillæ non adhæreo. Quod verius crederem, erit, nam mortuo B.Bonifacio, fortè Concilium, Humanugum Caurienſem elegit Epiſcopum, qui poſt Concilio etiam ſubſcripſit, ne illius Præſulis moderni acta fraudarentur ſubſcriptionis munimine.

C a v r i v m, ſiue C a v r i a, hodie C o r i a, Ciuitas eſt Epiſcopalis antiquiſſima primò Luſitaniæ, pòſt Vettoniæ. Eius populos deſcribit Plin.lib.4.cap.22. Ptolom.lib.2.Europ.tab.2.c.5. C a v r i t a vocitatur à Carolo Cluſio, C a v r v m Stephano, qui conditam fuiſſe à Caurenſibus Inſulanis Samo vicinis, qui Aſia adiacent ex oppoſito ad Epheſum. Quorum Inſula primo Cauros dicta eſt, poſt Andros, de qua Ouid. lib. 12. Metamorph. Eius meminit L. Marin. Sicul. ſic: *Eſt itaque in Langony fluminis ripa* C a v r a *Ciuitas quæ ex vno latere Ciuitatenſes, ex altero Galiſtenſes habet, quibus Placentia pulcherrima ciuitas magno eſt ornamento.* Ioan. Vaſſ. in Chron.c.20. Luc. Tudenſ.in diuiſ.Hiſp. Epiſcop. ab Vvambane facta ſic eius diœceſim terminaſſe prodiit: *Cauria teneat de Villa vſque Tagum, de Aſar, vſque Pumar.* Aldetet. in Theſ. ling. Caſtel. lib. 3. c. 3. verb. Caution, qui græcè Καῦρος ſtolidus latinè ſignificare docet, & quærit, an ex dialecto Græc. originem ſumpſit Hiſpaniſmus Cauriæ ſtolidus?

QVINTO IDVS IANVARII,

DIES IX.

A. In Oppido Groſſia in Cherſoneſo Hiſpaniæ propè Valentiam S. L v a r i i *Presbyteri olim celebris fuit memoria.*

B. Toleti in Siſlæ cœnobio depoſitio B. E r t h i n o d i *Monachi Auguſtiniani, qui pro defenſione veritatis,*

&

& pro libertate prædicationis, vt creditur, martyrio coronatus eſt.

C. *In Africa paſſio* S. IOCVNDI *Martyris, qui cum aliis ſociis ad coronam peruenit. Cuius corpus in Monaſterio S. Bernardini Fratrum excalceatorum extra Regiæ Curiæ Matritenſis muros, Ordinis S. Franciſci honorificè adſeruatur.*

D. *Oueti in Hiſpania apud Aſtures tranſlatio ſacrorum pignorum* SS. EVLOGII *electi Archiepiſcopi Toletani, &* LEOCRITIÆ *eius alumnæ Martyrum Cordubenſium, ex ipſa vrbe Patricia, ad illam Regalem, vbi honorifica obſeruatione in Sancta occluduntur camera.*

E. *Cæſaraugustæ in Hiſpania natalis Sanctorum* QVADRAGINTA MARTYRVM.

NOTÆ.

A. SANCTVS LVARIVS. Eius memoria, imo nec nomen haud apud vllos Scriptores reperitur, ideóque ſolo nomine contenti, eius anamneſim excribemus ex Iuliano Archipreſbytero Toletano in Chron. n. 126. qui hæc verba concepit: *Propè Cherſoneſum in Hiſpania oppido Greſia, aut Groſia S. Luarius Presbyter.* An Martyr; an Confeſſor ſub ſilentio eſt. Eius hoc die meminit Martyrolog Hiſpan. P. Hieron. Rom. de la Higuera, qui literaliter periodum Iuliani latinam, Hiſpano idiomate tranſcripſit.

GROSIA, aut vt alij GRESIA Oppidum fuit in citeriori Hiſpania in Peninſula quadam, vulgari voce Peñiſcola vocitata, antiquitus verò Cherſoneſi vocabulo inſignita Stephan. Bizantinus ibidem commemorat oppidum Greſinus nomine, vt refert Abrah. Ortel. in Theſ. Geograph. verb. Greſinus fol in paruis 357. Cui correſpondet noſter Groſia, aut Greſia. De noſtro Cherſoneſo, ſeu Iſthmo Hiſpaniæ ſuo loco Menſe Martij dicemus, nunc in Ruf. Feſt. Auien noſtræ Hiſpaniæ V.C. de Oris Marit. carm. 490. offero Symbolum.

Poſt Capraſiæ iugum
Procedit altè, ac nuda litorum iacent
Adhſque, caſſæ Cherſoneſi terminos.

De Anno quo S. Luarius in pace quieuerit, ſi quæritas, diffiteor. Iulianus noſter, qui eius meminit ad annum C C·X. videtur reſpexiſſe; quid ſit verum, ignoro.

B B. ERTHINODVS. Monachus fuit Ordinis S. Auguſtini in perilluſtri cœnobio Toletano Siſlæ vocabulo inſignito, de quo ſupra aliquot egimus, & vt Martyr Gothorum tempore & poſt Hiſpaniæ excidium, Muzarabum ſæculo in pretio habitus. Sic Luitprand. in Chron. n. 278. apud D. D. Louer. Ram. fol. 419. *Erthinodus Monachus Gothus Auguſtinianus in Siſlæ Toletano Monaſterio huius Ordinis, vt Martyr in pretio habetur.* Iulianus Archipreſbyt. in Chron. n. 422. ſic: *Erthinodus cognomento Gothus ex ordine Auguſtinianorum, ex humili, & abiecto loco, ad honoratiorem eleuatur Toleti.* Eius hoc die meminit Martyrol. Hiſp. M S. P. Higuera. De eo P. F. Ioann. Marq. in

origine

origine Eremit.S.Aug.c.11.§.3. Moral.Hiſt.Hiſp. lib.2.c.66. Tamayo ad Luitprand. fol.186.RR.P.F.Thom de Hetter. in Alphab. Auguſt. lit.E. fol.208. Ex quibus ſic acta compagino.

Erthinodius Toletanæ vrbis Ciuis, ex Gothica illuſtri procedens proſapia, vitam ſtudioſis feruoribus compoſuit, quouſque deſpectis ſæculi illecebris ad portum Religionis tutum ſub regula S.P.Auguſtini peruenit eremitica. Ibidem (vt ſuſpicatur) taliter ſeſe ſpiritualibus tradidit exercitiis, & ſtudio diuinæ legis ſe imbuit, quod nec otatio, & religionis penſum, eruditioni contrarier, nec diſciplina Scholaſtica muneribus monaſticis impediret. Quo obſeruantiſſimus Monachus, & Doctiſſimus Euangelicæ veritatis extitit Eccleſiaſtes. Tunc ergo Hiſpaniarum imperium perfidus moderabatur Vvitiza, cuius obſcœna vitæ ſceleſtis norma in vltimos exterminij terminos ſe, ſuóſque, ſine lege, & ratione perduxit. Tantam ergo videns populi, qui ad inſtar Regis, & Palatinorum viuere conſueuit, & cleri laſciuiam, immanitatem, & corruptos Prouinciæ mores, continuis aduerſus peccata publica, etiam Regis, exhortationibus prædicabat, vt ipſos ab imminente ruina educeret illæſos, quos deſtruendos ira Numinis conſignabat. Renuit plebs cæca collyrium, ſummiſque auribus verba inſidebant, nec animos penetrabant, quin potius tanquam aduerſantia ſuis diſſolutis moribus, & illum illudebant, & ſermones ludibrio habebant. At cum zelo veritatis accenſus S.Monachus iteratis orationibus Dei verbum fulminaſſet, aut Regis perfidi iuſſu, aut vulgi tumultuantis impetu martyrio coronatus eſt. Eius ſanctum corpus in eius cœnobio miraculis fulgens conditum, Catholicorum concurſu fuit tempore Gothorum veneratione debita cultum. Poſt Muzarabum ſæculo ex humili tumulo, ad honoratiorem Sarcophagum eleuatum fuit.

En acta B.Erthinodij, tantum hic Lectorem conſultum volo, ne D.Thom.Tamayo d.fol.186. ſequatur ſententiam, quia illic de alio Arthinodio loquens Ioſephum Pampbilium, & Bzouium allegauit, vt erudite adnotauit N.P.RR. Herrera d. Alphabet. fol. 208.

Monasterium Sislæ. Supra, Kalendis huius menſis, de antiquitate, & nominibus huius celebris Monaſterij egimus. Nunc addo quod ab anno CCCCXXIV. vſque ad DCCXIX. quo à Mauris ciuitas Toletana capta fuit, extitit ſub regula S.Auguſtini. Poſt tempore Muzarabum Eccleſia, & aliquæ cellulæ conſeruabantur, & erat Eremitorium, quo ſupplicationis, & orationis gratia Chriſtiani Toletani conueniebant certis temporibus, & diebus, donec tempore Petri Regis Caſtellæ ad annum M.CCC.LXXV. Eremitorium illud ceſſit Patribus D.Hieronymi, vt refert P. Siguenza in Chron.Hieronymian. lib.1.c.13. Adhúcque hæc regiminis formula perſeuerat. Hic veneratione debita cuſtoditur gladius, quo S.Paulus Apoſtolus fuit decollatus. Hunc ego inuiſi anno M.DC.XLV. De illo dixiſſe fertur B.Ioann.Chryſoſt. *Quis nam gladius ſanctum guttur tuum peruaſit? Dominicum, inquam, inſtrumentum, quod è cælo habetur in admiratione, & quod terra veneretur. Sit mihi gladius ille pro corona, & claui Petri pro gemmis infixis in diademate.* Forma huius aut mucronis, aut gladij, à cuſpide ad pomum habet quatuor palmos, (quæ menſura Hiſpanis dicitur *Vara*) duos digitos in latitudine. Forma eius quaſi antiquum Periconium, ſed in eo differt, quia cuſpidem habet. Eſt nondum integrè rectus, quin potius lunatim ad cuſpidem flectitur. Pro manca (vt nos dicimus) eſt ſerpens bicapitis, & circa oras ſuperiores adſunt literulæ quaſi croceo metallo interlinitæ, quæ ex vna Mucronis parte oſtendunt hanc particulam: Mvcro Neronis Cæsaris. Ex aduerſa adſunt hæ: Qvo Pavlvs trvncatvs capite fvit Era C. viii. P.Siguença autumat hunc mucronem ſignatum fuiſſe ad opus iudicij, & internecionem damnatorum. D.Franc.de Queuedo in prolog.ad vitam S.Paul.contendit fuiſſe proprium Neronis enſem. Nam impius Imperator ita accenſus propter reſiſtentiam Pauli in traditione mulieris, cuius amore ardebat, non ſolum capite plecti iuber, ſed

&

& ipſum præſtitit gladium, quo decollaretur. Ad hoc allegat Tertul in Apolog. c. 5. ſic: *Conſulite commentarios veſtros, illic reperietis, primum quoque Neronem in hanc ſectam, tum maximè Romæ orientem* CÆSAREO GLADIO *ferociſſe. Tali dedicatore damnationis noſtræ etiam gloriamur. Qui enim ſcit illum, intelligere poteſt non niſi aliquod grande bonum à Nerone damnatum.* Ego verò potius Patris Siguenca opinioni adhæreo, ad cuius comprobationem irrefragabilem indico textum, deſumptum ex Martyrologio Romano die XIV. Martij, hiſce verbis: *Romæ natalis SS. XLVII. Martyrum, qui baptizati ſunt à B. Apoſtolo Petro, cum teneretur in cuſtodia Mamertini, cum Coapoſtolo ſuo Paulo, vbi nouem menſes detenti ſunt, qui omnes ſub deuotiſſima fidei confeſſione* NERONIANO GLADIO *conſumpti ſunt.* En Neronis gladius aliorum extra Paulum ceruices feriens Martyrum. Ergo non peculiariter ad internecionem Pauli vt Queuedo, ſed communiter ad omnium damnatorum ſupplicium conſignatus fuit.

C S. IOCVNDVS. Martyr fuit Africanus cum Epicteto, Quincto, Secundo, Saturnino, Vitali, Quincto, Vincentio, Felicitate, item Quincto, Felici, Artaxl, Fortunato, Ruſtico, Sillo, Quiero, Picto, & aliis Quinque, vt ex Martyrolog. S. Hieron. M.S. refert Bolland. hoc die tom. 1. fol. 567. & ex aliis variis M S. Martyrologiis. Eadem ferè Martyrol. Rom. ſic: *In Africa Sanctorum Martyrum Epicteti,* Iocundi *Secundi, Vitalis, Felicis, & aliorum Septem.* Quos Martyres effectos fuiſſe tempore Decij Imperatoris ad annum CLIII. coniicitur, ex Baronij notula hoc die lit D. Acta omnium interciderunt, ideóque ſub ſilentio relinquemus. Quatenus ad corporis S. Iocundi cuſtodiam in Conuentu S. Bernardini extra Muros Curiæ Matritenſis Ordinis Fratrum S. Franciſci Excalciatorum, patet; Nam in oratorio à D. D. Martino de Cordoua S. Cruciatæ apud Hiſpanos Commiſſario Generali adſunt nonnulla Sanctorum corpora debita veneratione cuſtodita, inter quæ, hoc S. Iocundi, vt egomet inuiſi thecam, & referunt M. Ægid. Gonçal. Hiſpan. Chroniarcha in Theatr. Matrit. lib. 1. cap. 8. Franc. Quintan. de Magnitud. Matrit lib. 3. c. 113.

D TRANSLATIO SS. EVLOGII, ET LEOCRITIÆ. De ea adeſt memoria apud Galeſinum in Martyrol. die primo Iunij, ſic: *In Hiſpania Tranſlatio S. Eulogij Martyris.* A quo Philipp. Ferrarius in general. Catal. SS. dicto die fol. 226. ſic: *Oueti in Hiſpania Tranſlatio S. Eulogij Presbyteri, & Martyris.* Vterque à veritate deuiarunt, tam in conſignatione feſti Kal. Iunij, quàm in aſſertione, quòd de huiuſmodi tranſlatione ſcripſerit quidam Samuël Hiſpanus; nam vt ex actis comperies, quis fuerit iſte Samuël, quem authorem relationis conficiunt. En acta ex antiquis lectionibus Breuiarij Ouetenſis.

TRANSLATIO SS. CORPORVM EVLOGII *Presbyteri, &* LEOCRITIÆ *Virginis M M. Cordubenſium ex Breuiar. Antiq. Ouetenſi.*

Cum Anno Domini Octingenteſimo Octuageſimo tertio, vigeſimum quartum poſt martyrium SS. Eulogij, & Leocritiæ, Magnus Adephonſus Oueti Rex quemdam Presbyterum Dulcidium nomine, Cordubam, vt coram Mahomat Cordubæ Rege nonnulla ad vtriuſque pertinentiæ tractanda ſtatum dimitteret; Preſbyter Dulcidius, cum eſſet in vrbe quomodo ipſorum corpora Sanctorum Eulogij, & Leocritiæ Martyrum in ſuam peruenire poteſtatem poſſent curauit. Inuentum cuidam Muzarabi Chriſtiano, cognomine Samuël patefecit, qui promiſit ſanctum Dulcidij votum implere. Oblata compleuit Samuël; & diſpoſitis negotiis Dulcidius Adephonſum de ſacris reliquiis certiorem fecit, qui cum Hermenegildo Epiſcopo Ouetenſi, & Clero ſolemni proceſſione ordinata, illis extra vrbem Ouetum obuiam fuit. Quibus receptis, & in capſam cypreſſinam tranſlatis, & in Capella S. Leocadiæ ſub aræ tabula conditis, Regis & Procerum deuotio occupauit lætitiam. Quæ tranſlatio facta

fuit

fuit die IX. Ianuarij, quo ſacra corpora peruenerunt Ouetum. Hactenus Lectiones. Nunc ex Maricra lib.4.c.66. Poſtea verò anno Milleſimo treceenteſimo, poſt primam tranſlationem ab illinc CCCCXVII. anni, cùm Archidiaconus Ouetenſis Eccleſiæ Rodericus Guterri nomine, neruorum diſſolutione laboraret, taliter quòd os auticulæ vicinior extitiſſet, quò, vocis deuinctis organis, penitus loquelæ facultatem amiſerat, deuotionis erga Sanctorum Martyrum Eulogij, & Leocritiæ ardore ſuccenſus, lipſana, protinus illinc lachrymabundus acceſſit, & deprecationibus corde confectis, illicò ad ſanitatis integræ culmen peruenit. Quo miraculo intellecto, Fernandus Aluari tunc Epiſcopus Ouetenſis motus feruore charitatis Sanctorum corpora in Cameram Sanctam transferri decreuit. Ideo affabre facta capſa argentea, eodem die primæ tranſlationis, ſcilicet V. Idus Ianuatij, hæc ſecunda confecta eſt, vt ex epigraphe ſuper thecæ ambitum ſcripta, cognoſcitur, ſic:

ANNO DOMINI M. CCC. V. NON. IANVARII.
D. HERNANDVS ALVARI OVETENSIS EPISCOPVS.
TRANSTVLIT CORPORA SANCTORVM EVLOGII,
ET LEOCRITIÆ.
IN HANC CAPSAM ARGENTEAM.

De hac tranſlatione ſcripſit Ambroſ. de Moral lib.13.c.38. Manet. Hiſt. SS. Hiſp. 1.p lib.4.c.66. Marineus Sicul. & alij in floribus Sanctor. Philipp. Ferr. in Cat. SS. Gen. die ſequenti hanc refert tranſlationem.

OVETVM. Ciuitas eſt Epiſcopalis Hiſpaniæ in Montanis, antiquitus in Aſturum ſolo conſiguita. De ea plenè agimus infra III. Idus Martij. Quo Lectorem remitto.

B SS QVADRAGINTA MARTYRES CÆSARAVGVSTANI. Philipp. Ferrar. in General. Catal. SS. hoc die eorum repetit memoriam hiſce verbis: *Cæſarauguſtæ in Hiſpania natalis SS. XL. Martyrum.* Quorum anamneſim ex Kalendar. & Tabul. Eccleſ. Cæſaraug. depromp ſiſſe fatetur in notula fol.29. Sed qui fuerint ij, adhuc ignoro, etſi peculiarem adhibui pro illorum cognitione diligentiam. Et ne hoc vlterius deficiat ſymbolum, eius notam ſubieci lubens.

QVARTO IDVS IANVARII, DIES X.

A. Cæſarauguſtæ, & alibi in Hiſpania commemoratio S. VALERII *eiuſdem vrbis Epiſcopi, qui primo B. Vincentij Martyris in catena comes, poſt exul propter ætatem, Confeſſoris titulo factus, demum Martyr perſeuerantia fidei effectus, illius palmam, iſtius coronam eſt intrepidè conſecutus.*

B. In Oppido Amaranto in Portugallia natalis S. GVNDISALVI *Confeſſoris ex Ordine S. Dominici, qui*

peragratis Romæ, & Ieroſolymæ ſitubus, inuiſiſque deuotè earum ſacratis vrbium locis, domum reuerſus vitam taliter compoſuit, vt ad æternam Confeſſor miraculis euolauerit Taumathurgus.

C. *Ambiani in Gallia tranſlatio* S. FIRMINI *eiuſdem vrbis Præſulis, qui ex vrbe Pampilone Hiſpaniæ oriundus ibidem martyrium impleuit.*

NOTÆ.

A SANCTVS VALERIVS. Celebris iſte eſt, ille Epiſcopus Cæſarauguſtanns, qui duo illa magna Eccleſiæ luminaria, Laurentium, videlicer, & Vincentium Hiſpanos Martyres educauit. Eius adeſt memoria apud vniuerſos qui de clientulis acta ſcriptitarunt. Ipſius feſta dies itidem variatur. Nam Martyrol Rom. die XXVIII. Ianuarij. Breuiar. S. Iſidori Muzar. die ſequenti, & ſimiliter Conſt. Felic. Compoſtellanum, Salmanticenſe, Conchenſe, Carthaginenſe, Placentinum, Saguntinum, & ordinis de Mercede. Die XXX. Hiſpalenſe, Calaguritannm, & Ordinis SS. Trinitatis. Apud quæ alia Martyris, alia Confeſſoris titulo decorarunt. Breuiarium Palentinum die II. Martij eius feſtum egit. Sed omnes iſtæ Eccleſiæ, aut diem tranſitus ignorantes, aut tranſlationem colentes, vnaquæque, prout locus dabatur ſuis feſtiuitatibus variabant. Verus hic eſt natalis dies, vt ex Flau. Dextro deprehendimus Ann. 300. n. 2. apud Biu. Comm. 1. fol. 317. An fuiſſet Martyr, an Confeſſor inter noſtros, & exteros anceps quæſtio eſt. De vtroque titulo diſceptatur, & vterque ſuos agnoſcit fautores.

Quod fuerit Confeſſor patet ex peruetuſto Breuiario Cæſarauguſtano apud Andt. Scoth. telatum à Bollando in in Act. SS. die XXII. Ianuar. tom. 2. Cui eſt addendus Breuiar. Compoſtell. in quo hæc ſunt verba; Lect. 6. *Valerium itáque, velut longæuum, ac inbecillem relinquens, ſolo damnauit exilio, ſenectutem illi grauiorem tormento futuram, & ſibi nullum eius morte triumphum adquirendum credens. Cæterum Valerius Anetum oppidulum ſibi ad habitandum deligens, ſic in ſupernæ illius, ac melioris vitæ amorem exarſit, vt in ſolis ieiuniis, vigiliis, orationibus, & ſacris meditationibus intenderet. Vbi & feliciter migrauit ad Dominum Anno Dom. CCC. XV.* Hanc etiam opinionem ſecutæ ſunt Eccleſiæ Salmanticenſis, Carthaginenſis, Placentina, & ferè omnes ſuffraganeæ, ipſius Compoſtellanæ. Petr. Franc. Chiffler. è veteri Burgundico Codiee, cum M S. Markethenſi collato apud Bolland. aſſerit: Dacianum præcepiſſe Valerium deportari in exilium, quod executum in Inſulis marinis, in terram, quæ lingua Arabica dicebatur *Audaluf.* Ibidémque peractis ſeptem annis Cæſarauguſtam regreditur. De quo Dacianus edoctus Valerium, Romam ad Imperatores miſit, qui illum verberatum in exilium, cum aliis Chriſtianis, Vienam vrbem amandarunt. Item hanc ſententiam tuentur Moral. Hiſt. Hiſp. lib. 10. cap. 7. Mariet. lib. 5. cap. 23. D. Martin. Carrill. & Bolland. in Vit. S. Valer. Cardinales Baron. & Xauer. in relat. de SS. Aragon. ad Philippum II. Regem Catholicum ex Breuiar. & Kalend. Eccleſiarum Cæſaraug. Rodienſ. & Caſtrenſ. P. Truxill. tom. 2. Theſaur. fol. 597.

PRO contraria ipſum agnoſcunt Martyrem Breuiarium Antiquum Toletanum à S. Iſidoro ordinatum (quod Muzarabe vocatur) in cuius Rubrica Kalendarij dicitor, quod fiat officium vnius Martyris Pontificis. Breuiarium Hiſpalenſe, in quo hæc acta referuntur, quorum inſerere copiam libuit, quia poſtmodum illa mihi opus erit.

ACTA

ACTA S. VALERII EPISCOPI *Cæſarauguſtani & Martyris ex Antiquo Breuiario Hiſpalenſi.*

B. VALERIVS natione Hiſpanus, à præclaris parentibus ortus, & Cæſarauguſtanæ vrbis conuerſatione, tempore Diocletiani, & Maximiani extitit venuſtus. Quicùm à pueritia eſſet literarum rudimentis traditus, Dei gratia non abſente, ac ſcientia tripartita philoſophorum, ſcilicet veteris, & nouæ legis perluſtratus breui tempore ſummos didaſcalos exuperauit. Tota eius vita fuit ſancta, innocua, celebs, gratioſa, fide integra, ſpe robuſta, charitate diffuſa, cunctis virtutibus plena, omni poſtremò bonitate conſpicua. *Lect. I.*
CVM igitur apud Cæſarauguſtam Ciuitatem Datiano cuidam Præſidi Gentili, & ſacrilego à Dominis, & Principibus ſuis Diocletiano, & Maximiano, ſæuiendi in Chriſtianos exoptata occaſio cecidiſſet; protinus Valerius Epiſcopus, & Vincentius Archidiaconus fidei ſoliditate, & ſpe fruendi victoria diuinitus ſubnixi, in confeſſione Deitatis alacriter concurrerunt. Tunc Dacianus Iudex Sanctos Dei, primò Valentiam protrahi præcipit deinde B. Antiſtitem in exilium miſſit. *Lect. II.*
PERACTIS itaque ſeptem annis B. Antiſtes ab exilio reuerſus Cæſarauguſtam vrbem ingreſſus eſt. Mox vt eius aduentus Daciano perfido innotuit, inſania repletus Romam Dei Virũ, Diocletiano, & Maximiano miſit; vt ipſi Imperatores Romani eum iudicarent, & diuerſis pœnis, & tormentis punirent. *Lect. III.*
QVI cùm illum adſpicerent, & Chriſtianom innoteſcerent, protinus corrigiis plumbaris, & baculis duriſſimis eum verberauerunt, & in exilio cum aliis Chriſtianis Vienam vrbem Galliarum miſerunt; vnde ab ipſo Principe Vienæ ad cuſtodiendum gregum ouilia inter Valentiam ſcilicet vrbem, & Vienam, ſupra Rhodanum miſſus eſt. *Lect. IV.*
QVI ibi trium annorum ſpatio moram fecit, & omnes pœnè per viam illam tranſeuntes, cunctóſque patriotas ad Chriſti fidem conuertit ſua prædicatione; imò quatuor millia hominum ſanctæ regenerationis lauacro baptizauit. *Lect. V.*
QVOD cum Princeps animaduerteret, & cuncti pœnè per regionem illam ab Idolis ceſſarent, & Ecclefias fabricarent, nimio furore repletus, in quadam arbore, valdè celſa illum in Crucis modum ſuſpendit, & poſt dies ſeptem, illum Chriſti nomen ſine metu prædicantem, viuum in eodem loco ſepeliuit. *Lect. VI.*

Hæc acta ad literam exſcripſit Chiffletius, licèt referat eadem deſumpſiſſe ex peruetuſto Breuiario Burgundico, & contuliſſe cum alio M S. Markerhenſi, quod ſi verum eſt, omnes iſti Codices aut noſtrum Breuiarium Hiſpalenſe viderunt, aut ex illo tranſcripta illic ſunt acta. Iſtam ſecundam ſententiam ſequitur Flau. Dext. d. num.2. *Viena* (non Vrena) vt perperam mutata litera *i*, in *r*, in omnibus impreſſis) *patitur* Valerius *Epiſcopus Cæſarauguſtanus; X. die Ianuarij, relinquens poſteris conſtantiæ exemplum.* Item in M S. Florar. peruetuſto, ſic: *Item* S. Valerij *Epiſcopi, & Martyris. Hic B. Vincentium Leuitam ad omne opus bonum aptauit, cum quo apud Cæſarauguſtanam Ciuitatem martyrium tolerat, anno ſalutis CCCV.* Item Martyrolog. Monaſt. S. Maxim. Treuerienſ ſic: *In Hiſpania Ciuitate Valentia paſſio* S. Valerij *Epiſcopi, & Vincentij Diaconi, & Martyris, qui paſſi ſunt ſub Daciano Præſide.* Quod etiam comprobatur ex peruetuſta proſa in antiquo Breuiario apud Bollandum, hiſce carminibus. Carill. fol. 145.

Chriſti Miles ad fidei non tardus præconia,
Haud expauit Daciani Præſidis ſupplicia,

Chriſtum Deum in ipſius confitens præſentia:
Vnde potens, & præclarus in cœleſti Curia
Ab obſeſſis Corporibus eiicit Dæmonia.
Pontificem reuelauit ſepultum ad oſtia:
Quamplurimus captiuatis præbuit auxilia:
Languentibus, & ægrotis contulit remedia:
Ipſum ergo deprecemur, vt ſua clementia
Nos commendet Deo, eius redundante gratia.

Omnes enim Aragoniæ ſcriptores ſequuntur ſententiam primam, quæ lectionibus Breuiarij Cæſarauguſtani, & Compoſtellani innititur, ſic Didac. de Ynſa Hiſt. Oſcenſ. lib. 2. cap. 13. D. Mart. Carrill. Hiſt S. Valer cap. 11. P. Moril. Hiſt. Cæſaraug. 1. p. c. 22. fol. 198. Ludouic. Lop. Hiſt. Eccleſ. Cæſaraug. 2. p. c. 8. fol. 3. D. Vincent. Blaſc de Ianuza in Periſteph. Aragon. lib. 1. fol. 7. vbi poſtquam de S. Vincentio egiſſet, ſubiungit:

Inde Valere Pater, Præſul, Venerande Sacerdos.
Vrbem qui Auguſtam, rebus, belliſque potentem,
Qui ingenio validas gentes, armiſque feroces
Docturus ſumpſiſti onus, & digniſſimus vrbis
Paſtor eras noſtræ, cùm iam admiranda ſenectus
Tunc ſenio curuata grauis, certamen obire
Nomine pro Chriſti Domini; ſufferre dolores
Martyrij voluit (ſocio diſcriminis huius
Leuita forti) quæ tempta, vt debilis, exul
Mittitur ad gentes cæcas; Pietáſque nefando
Pellitur exilio. Præſul de finibus actus
Salduba, montes repetit, ſyluaſque latentes
Permeat. Et veniens nebuloſi ad fluminis oras,
Lætatus puris lucenti gurgite lymphis,
Contentus recubans viridi ſuper aggere ripæ,
Diuertebat apud ſuperos, languebat amore
Cœleſti totus, diuinas pectore geſtans
Flammas, & ſacros modulatus vocibus hymnos,
Anetum coluit, Cincaquè rapacis arenas.
Hic vbi cœleſtes moriens in pace triumphos,
Poſt clades tantas, poſt totque tyrannidis iras
Inuenit ſublimi ſede beandus Olympi.

In tanta ergo diſſidentium Doctorum differentia, quid dicendum? Fortè concordiæ trophæa haſce diſcrepantes ſedauit ſententias. Anſam præbeat Cardinal. Baron. in not. ad Martyrolog. Rom die 11. Ianuarij, qui in ſimili congreſſu ſe pacificat r..m præbuit dicens: *Illi enim* (Primi Eccleſiæ Patres) *neminem confeſſorem appellabant, niſi eum, qui Chriſti fidem interpellatus, coram hoſtibus confeſſus eſſet. Si verò aliquod genus tormentorum eſſet expertus, nec tamen martyrio occubuiſſet, tunc & Martyr vocatus idemque aliquando etiam dictus reperitur Confeſſor, quod ſcilicet*

nondum

nondum martyrium conſummaſſet. Hunc locum illuſtrare par erit duobus B. Paulini Carminibus, à nemine adductis; qui loquens de Sancto Felice Preſbytero Nolano Confeſſore, ex regula Baronij; iam Martyrem iam Confeſſorem compellat, ſic in Carm. 1. Natal.

Jnclyte Confeſſor, *meritis, & nomine* FELIX,
Qui Dominum Chriſtum conſtanti voce profeſſus,
Contemnendo truces meruiſti euadere pœnas,
Deuotamque animam tormenta per omnia Chriſto,
Sponte tua iuſſus laxatis reddere membris,
Liquiſti vacuos rabidis lictoribus artus,
Vectus in æthereum ſine ſanguine Martyr *honorem.*

Eadem fere repetit in Natali III. fol. 538. in editione Frontonis Ducæi, & Heriberti Roſuveidi Antuerp. ann. 1622. typis Plantinianis, ſic:

Venit feſta dies cœlo, celeberrima terris,
Natalem Felicis agens, qua corpore terris,
Occidit, & Chriſto ſuperis eſt natus in aſtris;
Cæleſtem nactus ſine ſanguine Martyr honorem,
Nam Confeſſor obiit.

En promiſcuè vtitur S. Paulinus vtraque voce. Quid ergo mirum ſi in S. Valerio eadem ſit vſus alternatione ſcriptorum varietas? Huic concordiæ tantum refragatur opinio Dextri, Breuiarij Hiſpalenſis, P. Chifflet, & aliorum, dicentium occubuiſſe in ipſo martyrij agone, dum viuus adhuc à Principe Viennenſi ſepultus fuit, cui ſatisfacere nec audeo propter authoritatem Dextri, Breuiarij Iſidoriani, Hiſpalenſis, & aliorum, ideoque huic opinioni potius adhæreo. Nec obſtabunt Breuiaria, & Aragonum Hiſtoriæ quia ſimiliter accidit in SS. Torquato & aliis S. Iacobi Diſcipulis, quos Breuiaria, & Chronologiæ, Hiſtoriæque vetuſtiores, Confeſſorum titulo condecorabant, & nunc eorum exploſa ſententia inter martyrum purpurata Sanctiſſimos primæ fidei Apoſtolos agmina fatemur.

His itaque diſpoſitis, venio ad actorum ex Breuiario Hiſpalenſi elucidationem. In quibus *PRIMO de Proſapia* inquirendum eſt. Eum ex Romana Valeriorum fuiſſe auctor eſt Noſter Prudent. in περιστεφ. ſic:

Inde Vincenti tua palma nata eſt
Clerus hinc tantum peperit triumphum:
Hinc Sacerdotum domus infulata
Valeriorum.

Clariùs Noſter Iulian. Archipreſbyt. Tolet. Aduerſar. n. 522. loquens de altero Valerio his verbis: *S. Valerius ex genere Romanorum, præcipuè ex gente C. Valerij Arabini Bergidenſis Flaminis, tempore Traiani Imperatoris, mirificè, vita, literiſque floret.* Deinceps num. 523. proſequitur, ſic: *Ex eadem ſtirpe S. Valerius Cæſaraugustanus Pontifex.* Quo venit illuſtranda inſcriptio in marmoris baſi, in ſtatuæ erectione, apud Tarraconem vrbem Hiſpaniæ Citerioris principem, cuius epigraphe apud fere omnes antiquarios refertur, vt videre eſt in collectis ab Ocone, Scotho, Moralio, & Grut. fol. 478. num. 2.

C. VALERIO ARABINO
FLAVIANI. F. BERGIDENSI.

OMNIB. HONORIB. IN R. P. S.
FVNCT. SACERDOTI ROM.
ET AVG. P. H. C. OB CVRAM.
TABVLARI CENSVALIS. FIDEL.
ADMINIST. STATVAM. INTER
VIROS FLAMINALES
POSITAM. EXORNAND.
VNIVERS. CENSVER.

Bergedenſi legendum eſt, non BERGEDOF. vt in Grutero male appingitur, vt ex Iuliano paret, & Ortelio, qui in Theſ. Geograph. agens de vrbe *Bergido*, ſic in antiquo marmore Tarracone inuiſitur. *Domus Valeriorum* quantæ fuerit antiquitatis & nobilitatis, qui ab exordio inqnirere deſiderat, adeat Fulu. Vrſin. in Roman. famil. fol. 266. vbi eorum numiſmata duabus tabulis delineata producit. Panuin. de nomin. antiq. cap. 6. Richardum Streinnium in ſtemmat. famil. & Gent. Roman. titulo de Gente Valeria, aut Valeſia fol. 33.

SECVNDO de patria nulla diſceptatio eſt, licet D. Martinus Garſia Epiſcop. Barcinonenſ. ſermon. 150. dixerit fuiſſe Græcum, & perperam, quia contrarium apud omnes Hiſpaniæ Hiſtoriographos, & Breuiaria reperies. Cæſarauguſtanum, & Compoſtellanum lect. 4. ſic: *Et pietate, & doctrina valens inſignis* VALERIVS *ex Conſulari Valeriorum turba, teſte Prudentio*, CÆSARAVGVSTÆ *ortus eſt*. His adhærent Hiſpalenſe, Placentinum, & alia. Nec extra prædictum Epiſcopum vllus tale dixit Scriptor, quin potius, concors opinio eſt, Ortum fuiſſe Valerium ex ipſamet Cæſarauguſtana vrbe, ibidémque primos doctrinæ manipulos collegiſſe, vt ex Lectione Breuiarij Hiſpalenſis colligitur.

TERTIO de loco, vbi delituit exul S. Valerius, anceps controuerſia eſt. Pro communi recipitur illorum ſententia, qui apud ANETVM, ſeu ENETVM delituiſſe ferunt, ſic prædictæ Lectionis 6. Breuiar. Cæſaraug. & Compoſtell. ecphraſis: *Cæterum Valerius* ANETVM *oppidulum ſibi ad habitandum deligens*. D. Vincent. Blaſco de Lanuza in ὑστεροφαι. Aragon. fol. 8.

ANETVM *coluit*, CINGÆ*que rapacis, arenas*.

Nec huic opinioni aduerſatur relatio Breuiarij Hiſpalenſis, quia illic ſub ſilentio locus exilij remanſit, quo ſuppoſito, & quod ibi aſſeritur, quod *Peractis ſeptem annis B. Antiſtes ab exilio reuerſus, Cæſarauguſtam vrbem ingreſſus eſt*. quis negabit, quod hunc ſeptem annorum numerum expleuerit exul in Anet? Poſtquam nouiter comprehenſus, & Romam miſſus, pro ſecundo exilij loco Viennam incoluerit, ibidémque martyrio coronatus, quieuerit? Nulla erit oppoſitionis hiſtorialis ratio, quæ prædictam opinionem deſtruat. D Mart. Carillo Hiſt. S. Valer. cap. 8. credit, quod *Ex prædiis Ruzafæ* (erant in Valentiæ ſuburbanis) *ad montem Ripacurtia abiit, ac domicilium* ENETI *fixit*. Cardinal. Xauerr. in Relat ad Philipp. II. eadem verba compulſat, ſic: *Proſcripto poſt ab eo* (Daciano) *Valerius Enetum venit, hic degit ſingulari vita ſanctitate annis XIV. atque intellecta S. Vincentij morte Baſilicam iſthinc eius honori erexit*. Quorum opinionem ſequuntur Ambroſ. de Moral lib. 10. cap. 7. Villeg. in flor. SS. Hiſp. 29. Ian. Padill. Hiſt. Eccleſ. Hiſp. cent. 4. tom. 1. cap. 8. & omnes Aragon. ſcriptores. attamen non ex hoc contràitur relationi Lectionum Hiſpalenſium, nam, vt dixi, hæc ab iſtis relata euenire potuerunt tempore ſeptem annorum, quos tranſegiſſe in exilio ab ipſis lectionibus refertur. Maiorem agnoſco difficultatem in opinione à Stephano Garibayo relata in Compend Hiſtor Hiſpan lib. 7. cap. 44. vbi agens de S. Valerio Cæſarauguſtano compaginat hiſtoriam communem ex Breuiariis, & Chronicis Aragoniæ, póſtque proſequitur, quod apud Cantabros conſtans fuit, adeſtque immemorialis fama, S. Valerium in ipſorum terminos exulem deliroiſſe, ibidemque ad vſque ipſius tranſitum intra totum Oppidi *Mondragon* ſeu *Arraſcite*, ad ſitum, qui vocatur *Zaraà*, ſeu *Aqueegui*, vitam pereg. ſſe. In cuius confirmationem, antiquum MS. codicem à neſcio quo Epiſcopo Cæſarauguſtano

no exaratum, ex Preſbyteri cuiuſdam relatione perlectum adducit: ſimiliterque templum peruetuſtum noſtro S. Valerio dicatum, Confratriam, communem populorum aſſenſum, ſingularem oppidanorum deuotionem, miraculorum frequentiam & cuiuſdam marmoris perantiquam inſcriptionem, in cuius litteris aliqua de huiuſmodi S. Valerij apud illos deliteſcentia adhuc inuiſebantur veſtigia. Quibus circunſtantiis ſubnixi Cantabri illius regionis proculdubio, illam fuiſſe exilij S. Pontificis metam contendunt. Quæ ſi vera ſunt, ſatiſque mihi in illis fidei eſt, adhuc tenacius inſiſto in veritate ecphraſis Lectionum Hiſpalenſium. Ratio eſt quia, vt Aragoniæ ſcriptores, vt fortiſſimam Garibay narrationem euacuent, referunt, S. Antiſtem non ſolum Ripacuttiæ terminos, ſed etiam alios perluſtraſſe, ſic Cantabros inuiſere potuerit, ita ſine dubio potuit & Viennam peruenire, aut ſecundo exilio inſtante, aut voluntario fidei ratione cogente. Quo in concordiam vterque ſcriptorum diſſenſionis redducitur apex. *Ex quibus* veniunt corrigendi *Codices impreſſi, & aliquot M S.* Lucij Flaaui Dextri, in quibus pro V I E N A repoſuerunt corrupte V R E N A. Cuius vocis error facile contrahitur ex littera *r*, quæ in antiquioribus amanuenſibus ferè ſæpius hoc firmabatur caractere *ſ*, & adhuc inter nonnullos perſiſtit ideoque cum dictionem excriptam inueniſſent *Vienam*, vel *Viena*, legere, vt exſcripſere *Vrena*, pro *Viena*, permutata lit. *i*, in *r*. Quod facilè potuit euenire.

Q V A R T O hîc dubitant ſcriptores *an hic S. Pontifex interfuerit Concilio Illiberitano?* in cuiuſmodi ſolutione, Oedippo ſit coniectore opus agnoſco, tantis enim hæc inuoluitur griphiis reſolutio. Sed quia hæc quæſtio non eſt huius inſtituti, ideo, qui plura de hoc voluerit adeat Baron. tom. 5. Annal. Eccleſ. ann. 305. Loayſ. in collect. Concil. Hiſpan. fol. 6. Illeſc. Hiſtor. Pont. lib. 2. cap. 1. Ambroſ. de Moral. lib. 10. cap. 31. Vaſſ. in chron. ann. 338. Eſcolan. Hiſt. Valent. tom. 1. decad. 1. lib. 2. cap. 4. D. Fernand. de Mend. in not. ad Concil. Iliberit. lib. 1. cap. 2. D. Martin. Carill. Hiſt. S. Valer. cap. 15. Apud quos pro affirmatiua contendunt opinione, quod & probant Carmina S. Marci Maximi ipſius S. Præſulis ſucceſſoris in Elegia ad S. Vincentium Archilæuitam S. Valerij, ſic:

Jnque Illiberitano das maxima cœtu
Signa tui infracti pectoris, & fidei.
Teſtis es ô Valeri genitor fortiſsime, tanti
Pectoris. hoc ſocio prælia nonne ſubis?

Q V I N T O de anno, quo vitam exuit etiam diſſenſio eſt. Aragonenſium opinio inualuit, aſſerentium eueniſſe anno C C C X V. vt ex Breuiar. Cæſaraug. & Compoſtell. ſupra cognoſcitur. Alij ad annum C C C. accidiſſe. Ego cum Carrillo, & aliis conuenio.

A N E T V M, ſiue E N E T V M, quo primò S. Valerius delituit, adhuc perſeuerat vicus exiguus, leuca vna diſtans Barbaſtro, Rotam verſus ad Cingam flumen appoſitus, vt affirmant Carillo, Moral. lib. 10. c. 7. Mariet. d. lib. 5. c. 23. Padill. cent. 4. c. 8. Biu. ad Dextr. dict. num. 2.

V I E N A Ciuitas Archiepiſcopalis Galliæ Narbonenſis ad Rhodanum flumen, hodie Gallis ſuo idiomate V I E N N E, à Noſtris, & Italis Viena. Antiquitus nobiliſſima fuit Allobrogum Metropolis, inter montem, qui illi imminet, & flumen conſtituta. In eius ambitu adhuc nonnulla antiquitatis veſtigia viſuntur. De ea meminere Ptolom. Tacit. Iul. Cæſ. lib 6. Belli-Gallic. Colonia Senatoria aliquando vocitatur, quod ibi habuerint Romani V. Legiones Præſidiarios, quarum ſingulæ, ſingula occupauere propugnacula. Ager circum ſitus, vino, frumentóque fertilis: vnde Cæſar ſuo tempore granaria ſua, & cellaria conſtituit: nec non L. Munatius Plancus eum locum prææliis elegit, teſte Ciceron. lib. 10. ad famil. Ep. 9. ad quem ſic ſcribit: *Exercitum ad VI. Kalend. Maias Rhodanum traieci; magnis itineribus Viennam equites mille via breuiore præmiſi.* Abraham. Golnitzius in ſuo Vliſſ. Belgico - Gall. fol. 443. loquens de hac antiquiſſima vrbe, circa ipſius conditorem, iſta præmittit: *Vrbis* (Viennæ) *ſtructorem, ſed ridiculè, magis quàm accuratè, ferunt quendam*

Venerium Afrum, qui vrbem biennio à ſe ſtructam B I E N N A M *nominarit.*

In huius vrbis territorio ad ſpatium VI.mill.adhue permanet oppidum,cui titulus S. VALERII, vt refert ipſe Abraham Golnitz. fol. 451. hiſce verbis : *A prandio ſiniſtrorſum conſpiciebamus editiore loco S.Romans ; inde S.Ramberti vicum II. Mill. & oppidum* S. VALERII *II.Mill. habuimus, vbi pernoctare duximus, au Lion d'or.* Fortè temerè iudicabitur,ſi coniectetur hoc oppidum,nomen retinere ex antiquo S.Valerij exilio? Docti iudicent,nam quid euacuet hoc meum iudicium,haud inuenio.In rebus dubiis, quæ necdum integram adeptæ ſunt cenſuram, vix me accuratum iudicem agnoſco. Ideo vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.

CÆSARAVGVSTA. De eius nominibus aliquid diximus IV. Nonas huius Menſis, in quo Saldubam à Salis fodinis dictam aliquorum authoritate monſtrauimus. In quorum confirmationem, hæc D. Vincentij Blaſeo de Lanuza in Periſteph. Aragonenſium lib. 1. fol. 4. referre carmina cupio.

Heſperiæ populis (pars non ingloria quondam)
Vrbs antiqua fuit ; multo quàm priſca vetuſtas
A Sale SALDVBAM *dixit. Nam terra ſalinas*
Ingentes habet, & puri, ſalſique ſaporis
Excelſos montes, & ſaxa minantia ventis,
Verticéque aſtrigero ſummos lambentia cœlos.
Cæſaris Auguſtam noſtri dixere deinceps :
Auguſtus quoniam muris, & honoribus illam
Cinxerat, & noſtræ fortunæ Principis huius
Auſpiciis, doniſque fuere inſigniter aucta :
Quod nobis veluti menſi noménque, decúſque
Et pacem, requiémque dedit, ciuilia bella
Concutiens, gladios vertens in vomera ſæuos.

Hactenus Lanuza, & Nos de Cæſarauguſta hactenus. Quæ cùm tot Sanctorum agmina in hoc Eccleſiæ Hiſpanicæ agro inducat fertili celebranda, etiamſi vberiores antiquitatis, & eruditionis efferat floſculos, maiora ſanctitatis in Martyribus, & Confeſſoribus ſuppetunt floreta.

S. GVNDISALVVS de Amarante. Celebris apud Portugallenſes annuatur feſtiuitas S.Gundiſalui de Amarante, de quo eorum Martyrologium hoc die, hiſce verbis lætabundis aggreditur ſuo idiomate : *Na vila de Amarante* S. Gonſaluo *Confeſor, natural de Tagilde lugar dentre Douro, & Minho, oqual depois de viſitar con muita deuocaon os lugares Santos de Ieruſalem, e de Roma, tomando ò abito de Saom Domingos empregou a vida em oubras ſantas, e do procnyto do proximo.* Quod latine ſonat : *In Oppido Amarante S.Gundiſalui Confeſſoris, ex vico Tagilde oriundi, inter Durium, & Minium, ſito : qui perluſtratis ſacris Ieroſolyma, & Romæ magna pietate locis, habitum S.Dominici induit, quo vita reliquum ſanctis operibus, & in proximorum procuranda ſalute prouidus impendit.* Philipp. Ferrar. in General. Catal. SS. hoc die, ſic : *Vimarani* (Amaranti potius, etſi vtrumque oppidum pateat Archiepiſcopo Braccarenſi, de cuius diœceſi vnumquodque eſt) *in Luſitania S. Gonzali Presbyteri Ordinis Prædicatorum.* P. Anton. Vaſconcel. in deſcript. Luſitan. pluribus in locis. P. Hieron. Rom. de la Higuer. in Mart. Hiſpan. Georg. Cardoſ. in officiis. SS. Portugall. Anton. Senenſ. in Chron Prædic. ad ann. 1250. Cochet. c. 25 & 29. Fern. del Caſt. Hiſtor. Prædicat. 1. p. lib 2. cap. 60. Mariet. Hiſt. SS. Hiſp. cap. 1. lib. 12. Didac. de Roſſar. in eius vita Portugallico ſermone conſcripta iuſſu D.F.D. Bartholomæi à Martyribus Archiepiſcopi Braccarenſis, quam latinè reddidit Stephan. de S. Payo anno 1586. D. Roder. de Acuña Hiſt. Braccar. tom. 2. c. 32. Bolland. in Act. SS. tom. 1. fol. 640. Ex quibus per epitomam hoc compagino flocarium.

GVNDISALVVS ex Parentibus claris apud Tagilde oppidum, Parœciæ Sancti Saluatoris, non longè à flumine Viſceila, qui in eadem regione per Cininiæ radices, ſemper labitur nebuloſus, ortus agnoſcitur. imminente ergo die, quo natus puerulus pro ſuſcipiendo regenerationis lauacro, & vt nouum hominem indueret in Eccleſiam eſſet deportandus, concurſus populi (vt moris eſt) illico lætabundus acceſſit. Pergit ergo in Parœciam comitantium caterua, & eo momento, in quo per ſanctum baptiſma fuit renouatus, futuræ ſanctitatis, Deo auſpice indicia miraculum demonſtrauit. Nam vix è fonte extractus, nutricique traditus (vt lactis dulcedo prætetitæ ſubmerſionis, & gurulas deſecaret, & lachrymas extergeret) inque brachiis nouæ altricis inſideret, credentes, qui aderant illico Gundiſaluum (hoc nomine ex Patris nomine fuit inſignitus) mammillas nutricis ſucturum, vagituum, & ſingultuum temperantiam illo ſpectantes fomite, in aliud admirationis, & ſtuporis prodigium deuenere. Quia lactis oblitus, & lamenti, vbera reſpuens, ſiccis ſubitò ocellis, & verſus quamdam Chriſti crucifixi imaginem defixis, tenera brachiola ad idem cœleſte obiectum inenarrabili iubilo protendebat. Quo ſigno ſe crucifixi effigiem amplexari velle inſinuabat, ex quo apud omnes admiratio concreuit. Pòſt ſucceſſiuo labente temporis curſu fugaci, quotieſcumque in prædictam Eccleſiam nutrix cum puetulo, ſacrum audiendi, aut orandi affectu conſcendere frequentabat, in ingreſſu protinus Baſilicæ, diuino inſtinctus motu, Gundiſaluus, totam perluſtrando ſacram domum, ſupra memoratam Chriſti paſſi imaginem ſolicitè quæritabat. Qua inuiſa, quietè in eam oculis infixis animum, & vlulatum votiua circunſpectione litabat. Sic ergo adſtabat perfunctoriè imaginem intuens, inſtantibus ocellis, vt ſi tentandi gratia, aut recedendi propoſito, nutrix ſua illum ab eo ſpectaculo abſtrahere niteretur, tali protinus renitendo diſtractioni cœleſti, vel actioni tàm inceſſabili quiritabat eiulatu, tamque impensè, quod altrix victa ſubſiſtens, prodigium hoc non ſine magna animaduerſione conſpiciebat. His, & aliis præſagiis, bona indole, & futuræ pietatis præuiis anguriis Parentes Deo conſecrare decreuerunt. Ærare iam vſum rationis admittente Gundiſaluum cuidam probatæ vitæ Sacerduti literis, & bonis moribus imbuendum manciparunt. Hunc deuotus puer nactus præceptorem, indies ſe Deo, & hominibus magis reddebat amabilem. Poſtquam verò in prædictis, ab eodem Preſbytero mediocriter edoctus fuit; ad altiura chariſmata promouere cupientes, illum Archiepiſcopo Braccarenſi (ſub cuius diſtrictu, & ditione morabantur) ſollicitì Parentes eius conſultiſſimè præſentarunt. Qui in tanti Præſulis aula ſacra, ingenuis, liberalibúſque diſciplinis dilectus puer Grandiſaluus perfectiùs excultus, ad Sacerdotij gradum, (quod impensè cupiebant) dignè poſſe promoueri credidere. Epiſcopus verò iuuenem vultu, & verbis cordatum, modeſtúmque inſpiciens, lubenti animo in ſuorùm familiarium, collegium excepit. Illic aliquot annis vitam, donec ad illos à ſacris canonibus, vt ſacris poſſit initiari, expetitos peruenit, agens, & non minus motibus, & vita, quàm literaria diſciplina iduneus, tanto muneri obeundo effectus, ad ſacerdotalem gradum, inſtante Sancto Præſule fuit promotus. Nec multo pòſt tempore in Abbatiam Eccleſiæ S. Pelagij ſolo vicinam paterno dignus iudicatus fuit, qui tanquam lucerna ſupra candelabrum reponeretur, ſui Epiſcopi electione, & iniuncto præcepto fuit confirmatus. Suſcepit licet reluctanter onus impoſitum, & accepta Domini benedictione in patriam pergit, vbi ad virtutis apicem, verbo & exemplo ſuis præeundo altiſſimum omnium chariſmatum culmen ad inuenit. Exhinc frugalis, caſtus,

liberalis

liberalis erga pauperes, omnibus charus, & amabilis erat. Hoc vitæ genere inſtituto, & à ſe præſcripto, quotidie meditabatur myſteria paſſionis Chriſti, & taliter in eorum deuotionis affectu contemplationem ferebatur, vt inuiſendi loca ſacra deſiderio angeretur, & electo in Vicarium Nepote habili, & tunc pio, quem piis monitis inſtruxit, vilibus indutus veſtibus, vt peregrinum decebat virum, eſt deſideratum iter aggreſſus. B. Gonſaluus (Deo votis ſuis aſpirante) à multis in via primo creptus periculis, peregrinationem ſuam vſque ad Ieroſolymam feliciter perfecit. Vbi diuina tranſportatus dulcedine, multis effuſis lachrymis ſacra illa paſſionis Chriſti loca oſculari ſaucius, & ſitiens non ſatiabatur, atque immotis oculis deuotionis ardore intueri. Quo cordis oblectamento illis noſtræ redemptionis locis adhærens, tanquam dies, quæ non præteriit, illinc quatuordecim annos exegit. Quibus tranſactis, anxiam cœpit mentem perſentire, conſcientiæ acuto morſu illius intellectum cruciante, & dubitare cogente, vtrum ne fidelem in Eccleſia Vicarium, & diſpenſatorem reliquerit. Quo remorſus conſcientiæ ſtimulo, non vltra adquieſcens in corde ſuo, totius terræ Sanctæ ſacris locis vltimatè ſalutatis, quanta cum celeritate potuit, oues ſuas reuiſurus diſceſſit.

Emenſis igitur iterum longiſſimis illis itineribus, inedia, & labore confectus, laſſa, conſumptáque membra ſcipione quodam ſuſtinens, totus pannoſus, & in alium iam tranſmutatus virum, ad valuas tandem Eccleſiæ ſuæ ſoſpes peruenit. Ibi poſitus cum nihil minus, quàm antiquam illius Eccleſiæ Abbatis ſpeciem, omnino incognitus præ ſe ferret, ad domum ſui Vicarij (iſte poſt Abbatis patrui diſceſſum, monitionis auunculi oblitus, deliciis allectus, longe diuerſam ingreſſus erat, viam, nam vanitatibus, pompis, fauſtis, conuiuiis, ludis, venationibus, & ſpurcitiis deditus Officium paſtorale in lupi rapacis naturam conuerterat, & quod eſt peius, nam falsò B. Gundiſalui morte iactata, per teſtimoniales litteras doloſe cõpoſitas ab Archiepiſcopo his ſubdolis machinationibus Abbatiæ proprietatem adeptus erat) non longe diſtantem, eleemoſynam, tentandi cauſa petiturus acceſſit. Canes verò venatici, quibus illius helluonis domus erat plena, petitionem, quam S. Peregrinus exponebat, antequam finiret, ferocibus, atque magnis editis latratibus interruperunt. Ille tamen iterum, atque iterum egeſtatem ſuam imbecilli voce proferebat. Quo facto irritati canes inſtantem iam ægrè ferentes, non ſolum acrioribus latratibus, ſed morſibus illum denuò aggreſſi ſunt: atque Chriſti egenum baculo ſæpe ſæpius interpoſito ab illis ſe defendere pro viribus procurantem, retrocedere, & à foribus diſcedere cogebant. Hac turgidus Nepos offenſus pauperis incogniti præſentia (non enim illum peregrini clamores latebant, propter paruam inter vtrumque diſtantiam) per quendam famulum ſtatim illinc diſcedere iuſſit, ſubiungens ſe egenis ſimilibus eleemoſynam erogare non conſueuiſſe. His dimiſſus verbis B. Gonſalvus, ſui adulterini Vicarij non ſine magno dolore impietatem experimento cognoſcens, zelo Dei in iram commutato, quin liberis verbis illum argueret ſe continere minime potuit. Atque de illo palam conquæſtus, non talem ſe dicebat Paſtorem, & Vicarium Eccleſiæ ſuæ reliquiſſe. Deinde ſermone etiam non obſcuro ſe manifeſtans, alta voce narrabat, quomodo illum Sanctis moribus poſtius inſtructum, cum magna fiducia Vicarium, non lupum Dominici gregis, inſtituiſſet. Non enim pro canibus alendis, ſed pauperibus in illius poteſtatem reditus illius Abbatiæ tradidiſſe conquerebatur. Intentus illius querelis, atque diligenter omnia auſcultans, ad menſam dapibus onuſtam impius mercenarius ſedebat loco

Paſtoris

Paſtoris, quouſque de Eccleſiæ vero Paſtore illic exiſtente verba percepit. Tunc enim iracundus à menſa exiliens, atque rectà properans ad oſtium domus, ſanctum Auunculum ſuum, eodem baculo, quo illemer erat ſubnixus, acriter percuſſit. Patienter, & æquo animo S. Abbas has plagas, & verbera ab alumno ſuo inflicta, tulit. Sed tamen à paterna correctione minimè abſtinendum ſentiens, illum coram his verbis redarguit: *Nonne ego te ab incunabulis ſemper enutriui? Nonne honeſtis te inſtruxi diſciplinis? Nonne mihi diſcedenti fidem dediſti, iuramento etiam ſuperaddito, firmatam, de pauperum cura? & de frugalitate ſeruanda? Nonne ſemper me vidiſti huius Eccleſiæ vectigalia pro maiori parte, ege nis dare?* Hæc S. Viri libera reprehenſio, non ſolum conſobrini ſui viſera non emolliuit, imò potius maioris iracundiæ fomitem miniſtrauit. Vnde recrudeſcente atræ bilis incendio Sanctum ſenem iteratò verberans, canes vt eum morſibus è foribus domus ſuæ arcerent, inſtanter prouocabat. Demum poſtquam eiectum iam pauperem peregrinum diſcedentem reſpexit, minacibus etiam verbis, atrocioris vindictæ eum à tergo inſequutus eſt, ſi vltra ſuper ea re verbum auderet proferre, non ſatis reputans illum ſua ſpoliatum Eccleſia, verberibus affectum expellere. Illatis ergo huiuſcemodi iniuriis Deo gratias agens Gundiſaluus, & illi ſoli debite inſeruire cupiens, de hiſce temporalibus tranſitoriiſque bonis nihil penitus cogitans, ac ſi nihil noui, aut mali contigiſſet ſibi, Euangelicam doctrinam, in qua ſufficienter erat inſtructus, & verbum Dei cum magno ſpiritus feruore, per totam illam regionem prædicare exorſus eſt. Vitæ illius ſancta conuerſatio, in tanta coram omnibus incepit eſſe veneratione, vt ſuo exemplo, & ſolida doctrina multos à perditionis tramite efficaciter reuocaret. Pòſt aliquod verò temporis, piorum fidelium adiutus eleemoſynis, Oratorium quoddam exiguum Deiparæ Virgini dicatum, in quodam inculto & aggreſti pago, qui nunc Amarante dicitur iuxta flumen, quod Tamaca vocitatur, pro peregrinationis vitæ ſuæ refugio, & animi ſolatio erexit atque conſtruxit. In hoc igitur paruo ſacello, tanquam alter Paulus, aut Hilarion in inculta poſitus eremo, Deo, & Angelorum Reginæ continuo inſeruiens, prædicationis officio circumcirca ſemper exercito, eremiticam, & Apoſtolicam, ſimul vitam traducebat. Hic cùm Dei voluntatem circa vitæ ſtatum ieiuniis, orationibus, & deprecationibus exploraret à B. Deigenitrice reſponſum accepit huiuſmodi: *Inter varios, & per totum orbem diſperſos ordines, illum tibi ingrediendum elige, in quo officium mihi dicatum, audieris ab Angelica ſalutatione exordium, & concluſionem finalem ſumere. Hanc ingredieris religionem, vt reſiduum vitæ tuæ, puro corde, ſub illius obſeruantiâ, & obedientia Deo Altiſſimo offerens, optatum finem conſequaris.* Quo oraculo, ſpiritu, alacribus ſingultibus, imbuto per totam illius Religionis metam, ordinem à B. Virgine deſignatum ſedulus quæritauit. At cùm Vimarani Diœceſis Braccarenſis apud Dominicanos Fratres pernoctandi cauſa, quadam die inopinatè elegiſſet hoſpitium, pulſata campana, vt ſeruitium veſpertinum à Fratribus impleretur, vocationis ſuæ Gundiſaluus diligens, & ſolicitus indagator, ad Eccleſiam acceſſit, quò preces horarias, quæ primum dicebantur de Domina, attentus deuote auſcultauit. Et cùm eas Angelica ſalutatione inchoari primitus audiſſet, poſteàque eodem themate finiri perſpexit, ad eum ſe vocari ordinem intellexit. Cuius coniectationis euidentia, nocte illa etiam Angelica voce confirmatur; proindéque ſequenti luce B. Petrum Gonſaluum cognomento Telmum illius Conuentus tunc Priorem conueniens habitum religionis ab eo humiliter

militer

militer poſtulauit. At perſpecta ipſius vitæ innocentia, matura ætate ſanoque, ac deliberato conſilio, illicò admiſſus, veſte nouitiorum indutus, lubenti Fratrum animo receptus fuit. Primum annum conuerſionis ſuæ ad religionem, quem probationis appellant, cum magnis ſuæ ſanctitatis indiciis, cunctis Fratribus vnicè gratus, laudabiliter tranſegit. Facta profeſſione, & licentia obtenta, iterum Amarantum ad Oratorium à ſe prope Tamacam conſtructum, reuertitur, vt populos illos verbi Dei ſolida egentes doctrina, perfectius illuminaret. Poſtquam vero ibidem exiſtens, animarum ſaluti conſilio, exhortatione, & ſanctæ vitæ exemplo prouidè aliquando conſuleret; propriis expertus eſt oculis, flumen illud, Tamaca dictum, cui ſuum oratorium vicinum erat barbatis, & incautis viatoribus in ſeipſo ſubmerſis, repentinum multoties eſſe ſepulchrum. Namque loca vadoſa, vel parua nauigia, fluminis tranſeundi cauſa intentantes rapido alluuiei aquarum impetu, aquis arrepti ruſtici peribant. Quapropter S. Gundiſaluus proximorum vtramque ſalutem fraterno amore ſitiens, de fabricando quodam ponte in illius mortiferi fluuij ripa cœpit cogitare. Dei primùm voluntate perſpecta, vt ne tantæ molis fabricam inchoaret, abſque Numinis aſſenſu, ideoque Orationi perſiſtens à Domino confortatus, & locum ſecuriorem fabricæ, & promiſſum de erectione perpetua per Angelum præmiſſa recepit reuelatione. Quo gauiſus euentu, protinus artifices conuocans, locum conſignans, fundamenta iaciens, lapides ingentes non ſolum auellens, ſed ipſemet ſolus ad ſtructuram faciliter admouens breui tempore, miraculis continuis interuenientibus, opus mirificè perfecit. Illud (inter alia) relatione dignum cenſui: Nam cum aliquando pro victu cœmentariis, & lapicidis miniſtrando, ſumptus neceſſarij B. Gundiſaluo defuiſſent, prècibus Deo effuſis, tanta ipſius fluminis piſcium ad eum confluxit multitudo, vt aquæ ſuperficiem cooperire conarentur, ex quibus S. Vir neceſſariam foras extraxit ſummam, pro ſuis alendis opificibus, reliquos vero, benedictione illis impertita, in profundum pelagus relabi permiſit, & præcepit. Quo miraculo vtebatur, quotiens neceſſarius victus pro artificibus deficiebat. Quam plurima in hac extructione pontis euenisse miracula referunt Scriptores à quibus poterit Lector ebibere, hic dicta ſufficiant. Poſtquam vero laboribus multis attritus diù in vinea Domini laborauit, tempus opportunum inſtauit, quo illum (Deo ita miſericorditer diſponente) fatis cedere oporteret. Atque febri quadam graui correptus, diuinam hoc tempore meruit habere reuelationem, per quam certior eſt factus, ſe quam breuiſſimo tempore, depoſita carnis ſarcina, à vita mortali ad immortalem feliciter tranſiturum. Præuiſa igitur ab illo inſtante, dormitione ſua, Sanctiſſimam Dei genitricem Patronam ſuam inſtantiſſimè interpellans, rogabat, ne in tam tremendo agone principis tenebrarum territamentis perturbari, aut laqueis eius ineſcari ſe permitteret. Comperta ab omnibus illicò tunc S. Viri infirmitate, multa promiſcuæ plebis turba, & inter reliquos, aliqui etiam ex ſuis conſanguineis viri illum viſitationis gratia in hac vltima ægritudine conuenerunt. Summo namque omnes afficiebantur dolore, tanto Patre, & Præceptore deſtitutos remanſuros. Atque amarè flentes illius iam deſiderio ante mortem affecti, voces doloris, & deuotionis plenas emittebant. Conſolatus eſt illos tunc dulcibus verbis S. Dei famulus, atque ſpe etiam non contemnenda lactatos, maiora de illo poſt mortem veræ amicitiæ indicia expectare illis præcepit, quam in hoc mundo tunctenus erant experti. Sperabat enim ſe coram Altiſſimo filios, & deuotos ſuos efficacius poſſe

iuuare.

iuuate. Poſtera die ſacrum Chriſti corpus,& verum,ſub panis ſpecie à ſocio ſuo illi oblatum ſumma cum deuotione ſumpſit. Deinde appropinquante iam vltima tranſitus eius hora, clementiſſima Virgo MARIA Angelorum ſtipata exercitibus S. Gundiſaluo viſibiliter apparuit, vt eum, quem ſpeciali ſemper fauore ſuo dignum fecerat, ab omni dæmonum illuſione, ſalutis æternæ conſequendæ dubitatione omni penitus excluſa, ſecurum omnino redderet. Poſt hanc cæleſtem viſionem, quæ antelucano tempore illi fuerat demonſtrata,anima illa ſanctiſſima à corporis carcere ſoluta cœlum penetrauit, IV. Idus Ianuarij circa annum Domini M. CC. LIX. Pontificatum Summum obtinente Alexandro IV.Rege Portugalliæ Alphonſo III. Archiepiſcopo Braccarenſe D.Martino Giraldez.

Eadem hora,qua Vir Dei ſpiritum exhalauit,per totum Amaranti oppidum vox quædam nemini ante,vel poſt cognita,ſub hac verborum forma inſonuit: *Surgite, & ad funebria S. Viri properate.* Ad hanc inuſitatam vocem omnes feſtinantes (etiam ex propinquis vicis) à propriis domibus egredientes, mutuo ſe interrogabant, quonam properare deberent. Neſciebant adhuc D.Gundiſaluum in extremis eſſe poſitum. Cùm verò poſt diſquiſitionem factam,illum eadem hora à vita migraſſe audirent, nullúmque alium è viuis tunc diſceſſiſſe, ad Oratorium S.Patris omnes cateruatim confluxere. Ibi vero S.Gundiſalui ſacrum cadauer in ſyndone inuolutum in nuda palea decubantem intuentes,non ſine lachrymis,debita veneratione iuſta ſoluentes ſepulturæ tradiderunt. Poſt vero quanta Deus per eius inuocationem miracula oſtenderit longum eſſet recenſere.

Acta breui compendio ſyncopata hæc ſunt,prolixiora qui deſiderat cum relatione miraculorum adeat idiomate Portugallenſi P. F. Didacum del Roſario, Caſtellano P.Caſtillo & Maricram,Latino Stephanum de S.Payo,quorum ſcripta paſſim venalia, quilibet deuotus facilè comparabit.

Tantum (vt par eſt) hic de cultu S.Gundiſalui tibi aliquid referam, quoque tempore eius publica inceperit veneratio, & vt referunt P. F. Didac. del Roſario à quo Sanpayo & alij,tempore Iulij III. Romani Pontificis qui B.Gundiſaluum Sanctorum catalogo referre curauit, creditur D. Rodericum Pinheyro Epiſcopum Portuenſem apud Portugallos, de eiuſdem Summ. Pont. mandato diſquiſitionem de miraculis S.Viri fecit exactam, vbi quamplurima compulſaſſe memoriæ proditum eſt, Quibus collectis in forma proceſſus,& ad Sedem Apoſtolicam remiſſis,& viſis idem Iulius III. præuio ſacri Collegij Cardinalium maturo conſilio eundem S. Gundiſaluum Amarantum Sanctorum albo adſcribendum cenſuit, atque illius feſtum X. die Iannarij in tota Luſitania,quæ Portugallia dicitur, ſolemniter celebrari permiſit, inſtante Sebaſtiano I. Portugalliæ Rege.

Corpus Sancti Gundiſalui quieuit in antiquo ſacello,ab ipſo extructo, donec anno M.CCCC. poſt illud celebre miraculum,quo Tamaca exundante pons à S.Viro ſeruatus eſt, inſtructum eſt templum, eius honori dicatum, ac Parœciæ Amarantinæ annexum.Demum Anno M.D.XL.Religioſis Dominicanis à Ioanne III.Portugalliæ Rege tranſcriptum: vbi deinceps erectum cum Auguſtiori Baſilica, cœnobium eſt, luculento dotatum cenſu ſtudio,& induſtria Hieronymi de Padilla, qui Ordini Prædicatorum in ea Prouincia præerat. Cuius ſacrum ſarcophagum ego inuiſi Amaranti anno M.DC.XXXVII.dum ex patrio *Ilipenſi* Municipio hodie *Calamea de la Serena* iter in Tudenſem vrbem,vt ſeruitio *Illuſtriſſimi D.ac D.mei D.Didaci de Arce Reynoſo,* ipſius tunc vrbis Epiſcopi mancipater,agerem.Et poſt veneratos Sanctiſſimi Confeſſoris cineres,hoc illic octaſtichon inueni.

En proprios agnoſco tuos Gonſalue penates;
En proprios veneror, pectore nudo,lares.

Hic binas inter vicina cacumina rupes,
Erigis excelſi nobile Pontis onus.
Fœlix qui potuit prodigia iungere factis;
Vt nos fœlices orbe in vtroque fiat.
Apage nunc tuo cedant arcus Cæſaris alti
Ponti, quo nobis flumina, & aſtra patent.

TAGILDE. Oppidum eſt, in quo naſcitur S. Gundiſaluus, olim *Athanagilde* vocitatus, decurtata vox *Atagilde* ſonabat, poſt per ſyncopem ſublata prima litera *Tagilde* pronunciatur. Eius ſitum, diœceſim, & originem refert Roſend, ſic: *A Vimaranenſi* (hodie Guimarans) *ciuitate interſtitio XVI. M. P. hoc eſt leucarum ad noſtram rationem IV. Oppidum eſt* Athanagilde *Viſella impoſitum*, Atagilde Luſitanè *vocatum, è regione oppidi S. Veriſsimi in altera fluuij ripa.* Deinde aliquot periodis interpoſitis proſequitur, ſic: *Fuerit ne* Athanagildi *id nomen à Gothorum Rege ſortitum, an aliam ob cauſam, adſeuerare modò non poſſum. Extant veſtigia quædam non contemnenda antiquitatis, & adeſt ſemidiruta* Palatia *vulgo appellata, ſtructura planè Gothica, non Romana.* Hactenus Roſendius.

AMARANTVM. Hic venerantur ſacra B. Gundiſalui pignora, Oppidum ex multitudine aduenientium peregrinorum extructum, Meridionali fluminis Tamacæ cliuo erigitur, cum ad Septemtrionalem inſit fluuius, & monaſterium. Roſend. in Epiſt. ad Queuedum, ſic: *Tamaca fluuij nomen, quod Luſitanum petis*, Tamaga *eſt. Oritur is amnis non procul à Monteregio Gallecia oppido, inde Aquas abluens Flauias, de quibus alibi,* Amarantum *deſcendit, mediúmque ſecat, vt duplex oppidum efficiat, duplici foro, duplicíque iudicio, Ponte nobili lapideo à* Gundiſaluo *extructo, vtrinque iunctum. Idque eſt, quod in Hymno dicitur*

Nec capit duplex Amarantus amplas
Sæpe cateruas.

Quod quàm vere dictum ſit, liquere hinc poteſt, quod paucis ante diebus, quam hæc ad te ſcriberem certior factus ſum, ipſius dicato die IV. Idus Ianuar. ſupra XIV. Millia ſexus vtriuſque Amarantum ad S. Viri ſepulcrum conueniſſe. Quod credere non eſt ambigendum, nam hæc Portugallenſium pietas ad ſanctuaria viſitanda, tam à viſceribus innata eſt, vt cùm intra illius regionis circulos innumerabilia poſſideant, adhuc illis non contenti, celebriora Caſtellæ turmatim, choreis, ballitationibus, muſicis inſtrumentis, & canticis perluſtrent. De hoc teſtes ſunt Virginis ad Guadalupam illuſtre cœnobium, Chriſti crucifixi ad Calameam regale xenodochium, & alia innumera.

TRANSLATIO S. FIRMINI.] De hac feſtiuitate agemus infra Idibus Menſis huius, cuius erit proprius locus, vt ibidem referemus.

TERTIO

TERTIO IDVS IANVARII, DIES XI.

A. *In Hiſpania natalis Sanctorum Agenti, Donati, Auguſtini, Saluij, Felicis, Donati Presbyteri, Flori, Gemini, Pacij, Pauſalini, Eugenij, Stephani, Moroſiti, Philonis, Felicitatis, Cyriaci, Ebiciarij, duorum ſub nomine Caſtolij, & alij VII. qui vt fidem Chriſti ſeruarent, per dira tormenta Martyres inclyti ad coronæ trophæum peruenere.*

B. *Apud Rubricatam non procul à Barcinone Hiſpaniæ honorificè ſacra conduntur lipſana S.* SALVII *Epiſcopi Ambianenſis Martyris in Gallia, quæ veneratione debitâ, culta, ab antiquiſſimis temporibus quieuere.*

C. *In Monaſterio S. Michaëlis de Cuſano in territorio Helenenſi Hiſpaniæ depoſitio B.* PETRI VRSEOLI *Ducis XXIII. Venetiæ, qui ſpretis huius ſæculi honoribus, & humilitatem intra clauſtra quæritans religionis, S. Romualdo adhæſit, pòſt Monaſterium Cuſanum adiens, cucullum induens, & vana mundi præſtigia calcans, bonis plenus operibus ſtolam in cœlis candidam iucunditatis recepit.*

NOTÆ.

A SANCTI AGENTVS, & alij Martyres.] Nulla erat tantorum Martyrum apud noſtros memoria. Eorum nomina, regionem, & martyrium, nobis abſque aliis actis detulit B. Hieronymus in ſuo peruetuſto Martyrologio, à quo P. Ioann. Bolland. tom. 1. de Act. SS. hoc die, fol. 674. cuius verba tranſcribam, cum ab alio amplius exquirere, oleum erit, & operam perdere. *Martyrologium MS. S. Hieronymi.* In Hiſpaniis *Agenti, Donati, Auguſtini, Saluij, Felicis, Donati Presbyteri, Flori, Zemini, Pati, Pauſalini, Eugenij, Stephani,* & aliorum XII. *In antiquo MS. Hibernico conuentus Dungallenſis, quorundam ex illis mentio fit, nimirum* Augenti, Donati, Felicis, Pauſalini, Eugenij; *niſi hic ſocius ſit.* SS Quincti, Ianuarij, Philoromi &c. *de quibus actum eſt. Aliquorum detrita nomina ſunt.*

Adduntur SS.Philon,Felicitas,Cyriacus,Ebiciarius,Caſtolius.Moroſitus,item Caſtolius. *An hi ex duodecim illius ſocijs ſunt, quorum Martyrologium S.Hieronymi reticet nomina? M S. Rhinouienſe:* In Africa Felicis. *An hic eſt forte, qui cum aliis in Hiſpania paſſus dicitur,& in alterutro loco mendum ineſt? Florarium SS.M S. Carthuſ. Colonienſ. in add.ad Vſuard.& Maurolyc.iiſdem prorſus verbis:* Item Eugenij,& Felicitatis Martyrum. *Martyrologium Colonienſe antiquum:* Eodem die SS. Eugenij, & Felicitatis Martyrum. *Hic forte* Eugenius *aut qui ſupra inter Martyres Africanos, aut inter hos Hiſpanos recenſetur.* Felicitas *ſeorſim celebratur in antiquiſſimis M SS. Kalendariis monaſteriorum S.Maximini,& Eptiernacenſis,quorum hoc annectitur M S. Martyrologio S.Hieronymi.* Hactenus P.Bollandus Quo anno,quibúſue locis, an coniunctim, an ſeparatim,ſub ſilentio eſt. Fortè diuerſis locis.& temporibus agonem compleuerunt, nam alius Donatus Concordiæ in Hiſpania d e XVII.Februarij, alius Presbyter, vt hic Carthagine Hiſpaniæ Kal.Martij. Adhuc ſi maiora quæris, Patrem luminum,vt ea tibi ſuppetat deprcea,nam apud Scriptores nihil reperies Noſtros,aut exteros

B S.SALVIVS Tres huius nominis fuere in Gallia Epiſcopi, I. Albigenſis, qui X. Septembris. II. Ambianenſis, qui hoc die, III. Engoliſmenſis. qui XXVI. Iunij coluntur Hos confundere ſcriptores cenſet Bollandus fol.703.tom 1. Act.SS.hoc die. Noſtrum tum Martyrem,tum Confeſſorem deſcribunt. Pro confeſſore ſunt acta à Bollando conſcripta ex tribus veteribus MSS.& alia nonnulla,quæ ab ipſo citantur. Pro Martyre adſunt Martyrol.Roman.h.d.ſic· *Ambiani S.Saluij Epiſcopi,& Martyris.* Galeſini, ſic: *Ambiani S Saluij Epiſcopi,& Martyris.Hic Chilperico Rege,multis virtutibus floruit, ac Dei gratia res plurimas mirabiliter geſſit, cæcis oculorum,ſurdis aurium, ſenſum, claudis inceſſum reſtituit; ſic omnis ſanctitatis laude clarus à Vinegardo Ariano homine ſecuri percuſſus eſt.* Petrus de Natalib.Catal.SS.lib.2.c.65.P.F Anton.Vincent. Domenec.Hiſt.SS.Cathalon.lib.1 fol 19.refert S.Saluium Martyrem, & Epiſcopum Ambianenſem adhuc Patroni titulo decorarut in territorio S.Michaëlis Calladenſis Diœceſis Gerundenſis, qui acta ex Petro Equilino, & nonnulla ibidem geſta concinnat miracula. A quo & nos ea compaginabimus.

SALVIVS Epiſcopus Ambianenſis in Gallia de territorio Auernenſi tempore Chilperici Regis claruit, qui S.Vit omnibus fidei Catholicæ aduerſantibus reſiſtebat. Sed cùm veniens Valentianas, per illius territorij vicos Dei præcepta, & eius euangelium ardentiſſimo proximi zelo fiducialiter prædicaſſet, à quodam Genhardo nobili Ciue ad prandium quadam die noſcitur inuitatus. At cùm ad menſam nonnulla argentea pretioſoráque fuiſſent inlata vaſa, Vinegandus Genhardi filius illa expilare decreuit, & vt inſtituit, exequi fecit. Quibus ſublatis agnoſcens Genhardus,vt raptor inquiratur ſedulo auaritiæ ſtimulo impellitur, ſed à filio infido perſuaſus vt Saluium in carcerem mancipet, illico S.Viti; & eius diſcipuli innocentiam increpat, & in anguſtum ipſos, vt rapinæ authores præcepit includere ergaſtulum. Quo facto, Venigandus ne tanti ſceleris facinus propaletur, nocte ſuperueniente in ipſo carceris ſpelæo Sanctos Saluium,& ipſius Diſcipulum in Oratione exiſtentes per quendam ipſius latrocinij conſcium & ſocium fœdè fecit,crudelitérque iugulare, & ipſorum corpora latenter in armentorum ſtabulo ſepeliri.Verum dum locum ipſum Taurus ingens ſedulò cuſtodiret,ne ab aliis animalibus pollueretur,& pollutum aliquando purgaret, nocte intermedia in duarum formam lampadarum ſæpè ſæpius ſuper Sanctorum Martyrum corpora viſibiliter lumen intuebatur.De quo quædam mulier teſtificans apud omnes illius territorij vicos ipſius mirabilis prodigij fama deuenit. At reuelante Domino horum corporum locum Carolo Magno Franciæ Rege trinoctium ſilentio, protinus Imperator miſſis Valentianas Sacerdotibus vt ſancta extraherent lipſana imperitauit. Quæ inuenta, curruíque appoſita ad S.Vadaſti templum dirigere conabantur; ſed cùm multa bouin iuga currui iunxiſſent, nec paſſum dimouere fruſtra eſt ten-

tarum; quouſque duobus bobus ſolummodo appoſitis, & quo abire velint dimiſſis, Sanctorum pignora ad Eccleſiam S. Martini apud Valentianas fœliciter deduxerunt. Ibidem alacrioribus populi vocibus, & feſtiuis Clericorum laudibus honorabili fuere condita ſarcophago. Tanti facinoris edax Vinigandi, & interfectoris conſcientia culpam patefecit, & omnibus iuſſu Caroli exoculatis pœnas luere. Genbardus qui oculorum viſum amiſerat, donatis omnibus hæreditariis bonis S. Saluio, toto vitæ ſuæ tempore tumulo S. Martyris adhæſit pœnitens, & contritus. Vinigandus eius filius coram S. Viri theca genuflexus, & oculorum intuitum expoſcens, protinus templi laquearia horrendo ſonitu ſtridere cœperunt, quo ambitus ſtrepitu commotus in S. Amandi cœnobium ſe recepit, vbi quouſque vixit peccati atrocitatem lachrymabatur. Vinegarus verò qui Sanctos transfodit enſe, aliquod temporis iuxta tumulum manens pro viſu quotidie Saluium lachrymabiliter deprecabatur, cuius ſuffragia humillima Deus agnoſcens, S. Martyris interceſſione vnius tantùm oculi lumen ei eſt impartitus. Quo recepto Beneficio, pecora S. Saluio oblata deinceps ad montem vſque Paſtor vigilans cuſtodiuit. Poſt) vt creditur) ſacras S. Saluij glebas apud Rubricatam tranſlatas fuiſſe noſtrorum memoria fatetur. Quod veriſimile creditur. Nam adhuc in territorio S. Michaëlis Cladellenſi, diœceſis Gerundenſis in magno S. Martyris feſtum pretio conſeruatur, non ſine magna Populorum frequentia, & mirabilium perpetratione. Creditur occiſus S. Saluius 3. Id Ianuarij anno DCCC. I. Regnante Carolo Magno in Gallia, Summum Pontificatum obtinente Leone III. Pont. Max.

Quod S. Saluij pignora apud Rubricatam fuerint tranſlata, nobis eſt author Luitprand. Aduerſar. num. 62. his verbis: *S. Saluius Epiſcopus Ambianenſis, & Martyr creditur tranſlatus propè Barcinonem ad Monaſterium quoddam propè Rubricatam vrbem, nunc Manreſam dicunt*. Selectiota compaginauit miracula Cathaloniæ patrata Anton. Vincent. Domenec, qui noſtrum Martyrem (vt totius regionis Patronum) ab vniuerſa circumuicinorum Oppidanorum caterua reueteri, affirmat, licet non hac die, ſed XXVI. Iunij in ipſius honorem compactà colitur feſtiuitas.

Ambiani. Galliæ ſunt Populi apud Ptolom. & Plin. lib. 4. cap. 17. Hodie Amiens. apud Marl. & Gluuer. in Geograph. lib. 1. cap. 12. Mapa Mund. in deſcript. Gall. num. 69. Eorum meminit Marcellin. lib. 15. in Conſt. & Iul. & lib. 27. in Valentin. & Valent. Iul. Cæſ. de Bell. Gal. lib. 1. in princip. & lib. 2. Iornand. & Regn. & Temp. ſucceſſ. lib. 1. M. Aurel. Caſſiod. Lupicino, & Iouino Coss. Goltzius in vita Cæſar. fol. 11. lit. D. Lanou. in Chron. Minimor. Ann 1498. num. 5. & 1599. num 2. qui de vrbe, & populis plura cupit adeat Gallos, & Belgicos ſcriptores, in quibus ad amuſſim.

Rvbricata. Hiſpaniæ Citerioris in Laletaniis ſita ciuitas, vt ex Abrab. Ortel. in Tabula vet. Hiſpan. dignoſcitur. Hodie ex Luitprando Manresa, licèt Gerundenſis, Florianus, & Beurer hanc Athanagiam vocitent, non Rubricatam, ſed potius Luitprando deferendum eſt. Huius vrbis antiquitas ab origine Lybica conſtituitur à Gerundenſe in Paralip. Hiſpan. lib. 3. cap. fin. lin. 10. ſic: *Rubricata autem vrbs, quæ apud Rubricatum amnem ſita eſt, ad oram mediterraneam, non longe à Barchinone*, Lybicam *habet originem*. Hieronym. Puſad. in Chron. Cathal. lib. 3. cap. 13. fol. 68. ex Petr. Ioann. Nunio hanc vrbem Rubricatam fuiſſe *Martorell* aſſerit, ſed poſtea ab eo diſcedens, vicum, quem hodie (aliquas antiqui nominis retinentem literas) Rubi dicunt, fuiſſe coniectat. Ibidémque de ipſius vrbis excidio à Scipionibus decreto, & peracto longe diſpurat, quem videas, ſi liber.

B. Petrvs Vrseolvs. Hoius ſanctiſſimi Confeſſoris, & Nobiliſſimi Principis memoriam aut *Beati* titulo, aut *Sancti* epitheto repetuor non ſolum Martyrologia, ſed & Chronologi, vt infra patebit. Martyrolog. Monaſt. Vvion. h. d. his verbis: *In Vaſconia Monaſterio* S. Michaelis de Cuſano *depoſito* S. Petri Vrſeoli, *Di-*

ſcipuli S. Romualdi, & quondam Ducis Venetiarum. Hic Guarini Abbatis, & S. Romualdi exhortationibus Ducatum relinquens, in eodem S. Michaelis cœnobio habitum Monaſticum ſumpſit, in quo bonis operibus, & ieiuniis inſiſtens, clarus miraculis, ſub horam diei nonam migrauit ad Dominum. Hugo Menard. ferè eadem verba; quæ à Dorganio repetita, & à Suaſſay paraphraſi exculta in hunc modum loquitur: *Hoc ipſo die in Aquitania depoſitio S. Petri, dicti Vrſeoli, diſcipuli S. Romualdi, & quondam Venetiarum Ducis. Qui Guarini Abbatis religioſiſſimi, & Sancti ipſius Romualdi exhortationibus Ducatum relinquens, atque in Gallias deliteſcendi deſiderio concedens, in eodem cœnobio habitum monaſticum ſumpſit: omnibus humilitatis, abſtinentiæ, patientiæ, & pietatis actibus, ad extremum vſque diem inſiſtens, miraculíſque etiam conſpicuus, præſentem cum æterna vita, ea ipſa hora, qua Chriſtus pro mundi ſalute Cruci affixus expirauerat, feliciter commutauit.* Philipp. Ferrar. in General. Cathalog. SS. ſic: *Cuſani in Diœceſi Hellenenſi, B. Petri Vrſeoli Ducis Veneti, ac poſtea Monachi Camaldulenſis.* Item in Topograph. SS. Ital. verbo: *Venetia.* Laudatur eius ſanctimonia à B. Petro Damiano in vita S. Romualdi cap. 6. 7. 8. & 9. apud Sur. tom. 6. die 19. Iunij, vbi Cornel. Graſſ. tom. 2. fol. 931. Kelner. Hiſtoria Ducum Venet. cap. 22. Franciſc. Sanſouuin. in deſcript. Venet. lib. 2. fol. 52. Et licet P. Bolland. de eius Sanctitatis titulo dubitet, ideóque inter ſuorum acta Sanctorum B. Petri amandauerit vitam, ego antiquorum veſtigiis adhærens ſubiicere non dubitaui, tum propter B. Petri Damiani authoritatem, tum propter huiuſmodi fragmenti hiſtorici Ducum Venetiæ expreſſionem ab Vvione in Not. ad Martyrol. Monaſt. hoc die fol. 16. ſic idiomate antiquo Veneto: *Piero Orſeolo Doge XVI. del 976. meſo in Dogado in caſa ſua propria à San Filipo Iacomo, per eſſerſi abruſciato il Palazo, ha Dogado anni due, e giorni quindeci. Rifiutò el Dogado, e andò à chieza, e ſi fece Monaco, e viuete in ſantitade anni XIX. poi morte, e fu* Canonizato *per ſanto.* En Bollande non mediocrem huius tituli ſignificationem; quæ indies aucta, vt apud Camaldulenſium Kalendaria deſcriberetur, effecit, & in Tabulis ipſius ordinis, vt refert Vvionis notula, qui circa hoc etiam refert Auguſtin. Florentin. lib. 1. cap. 8. poſter. part. Hiſtor. Camaldul. & in Comment. ad cap. 6. Vitæ S. Romualdi deſcripta à S. Petro Damian. M. Anton. Sabell. & Leandr. Albert. in deſcript. Venet. fol. 798. Flau. Blondus in Ital illuſtrat region. 8. verb. Venetiæ. fol. 372. Ex quibus omnibus hoc vitæ elogium compagino.

Petrvs Vrseolvs ex nobiliſſimo Venetorum genere oriundus, de Vrſeolorum proſapia, quæ plurimos illi Regali Duces obtulit Reipublicæ. Cum ab infantia animum horridis armorum ſtragibus applicuiſſet, ſpiritus fortitudine vires Intrepidè demonſtrauit, & conſilij ſtrenuitate terminos prudenter explicuit. Sed ad pacis, & œconomicæ partis viam iamjam annorum numerus direxit, ideóque matrimonium cum Felicitate illuſtri Matrona contraxit, & ad Reipublicæ ſubuentionem pacificam properauit. Tunc Venetorum *Vitalis* aliis *Petrus* Candianus Dux principatum obtinebat, qui in coniugium germanam Hugonis Magni Marchionis acceperat, & æmulatione Leuiri ſuadente, multos ex Longobardiæ, & Thuſciarum partibus milites, profligatis pecuniarum ſtipendiis, acquirebat. Hoc autem Venetiarum ciues non ferentes, clam iniere conſilium, vt repentino impetu Ducis palatium armati violenter irrumperent, eúmque cùm omni domo ſua in ore gladij abſque vlla retractatione necarent. Huius verò conuenticuli coniuratione comperta Vitalis (aliàs Petrus) Dux nocturnis, diurníſque vallatus excubiis, hoſtiles inſidias ad nihilum redigebat. Illis autem hæc, & alia tentantibus, ſed ad inceptæ factionis effectum attingere non valentibus, tandem viſum eſt, vt domum noſtri Petri Vrſeoli, quæ Ducis palatio adiacebat contigua, prius incederent, iſtóque modo, & Ducem caperent, & vniuerſa eius domeſtica concremarent. Iſtius verò rei experiendæ conſenſum à Petro Noſtro, qui eorum conſilij particeps fuerat, flagitantes, ita inter ſe pacti ſunt,

vt pro vna eius domo, quam igne conſumerent, totam illius ditioni Venetiam ſubderent, & deiecto illo, quem exoſum habebant, Ducem hunc loco eius protinus ſubrogarent. Quod vbi pactum in ipſas Petri ædes ſecundo ventorum flatu, ignem iniiciunt, quo breui non ſolùm ædes ipſæ, ſed Ducarium, & D. Marci templum conflagare cœperunt. Demum Candianum, filium amplexantem, inuenit Populi obſtinata ferocitas, qui ad preces conuerſus obſecrare cœpit, vt tantiſper manus à cæde abſtineret, vel ſi in eum ſæuire omninò in animis eſſet, ſaltem infantem illum, qui per ætatem adhuc peccare non potuiſſet, ſeruatum vellet. Incaſſum eius fuere lachrymæ, quin ab omnibus fere acclamatum, impium Tyrannum, qui tot mala perpetraſſet è Republica eſſe tollendum. Momentóque temporis, multis confoſſis vulneribus, cum infante filio fœdè trucidatus eſt. Poſt cuius interitum Petrus Noſter in Beati Petri æde ſummo Populi conſenſu, omniúmque ſuffragiis Dux Venetiarum eſt illico inauguratus, Anno DCCCC. LXXVI. Qui quamprimum omnes iuramento adſtrinxit, neminem paſſuros, res nouas, aut ſeditionem aliquam aduerſus ſupremam dignitatem, nec aliquid, quòd non è Republica eſſet moliri. Qui poſtea cum ſe in priuatas ædes contuliſſet, ad Ducarium inſtaurandum animum adiecit, quod aliquanto maiore apparatu, quàm antea fuiſſet, priuatis ſumptibus erexit; & in fanum B. Marci iam reparatum, eiuſdem Euangeliſtæ corpus, ab igne ſeruatum, reportrandum curauit, Tabulam quoque ditiſſimam, illam, & artificioſiſſimam ex auro mirabili nobilitate gemmarum ornatam, quæ ab Conſtantinopoli delata tum erat, & in hodiernum vſque diem hic viſitur, in aram templi ſummam collocauit. At cùm hoc tempore Sarraceni Italiam inuaderent, Capua occupata, BARVM Apuliæ vrbem, terra, marique obſiderent Barenſibus tritici inopia ad vltimum laborantibus, Vrſeolus comparata claſſe, commeatu præbito, auxilio fuit. Verum cùm ob id ab obſidione Sarraceni non deſiſterent, Vrſeoli ductu, ex Græcia auxiliari manu, claſſe aucta, maritimo prælio eſt cum hoſte conflictum, quod Barbaris fuſis, & fugatis maioríque ex parte occiſis, inclytam victoriam Veneti pepererę. Petrus verò cùm vnicum Filium ex Felicitate vxore accepiſſet, perpetuam caſtitatem cum coniuge ipſa Deo vouit. Interim ea integritate Principatum geſſit, vt ad id vnum aſſumpſiſſe appareret, vt quam maximè Reipublicæ prodeſſet. Sed pacatum illius regiminis ſtatum, pauci ſceleſti, & facinoroſi illius Candiani miniſtri, & auctores non mediocriter perturbârunt, horum hortatu Vitalis Gradienſis Antiſtes, qui ſub religionis ſpecie à patre fuerat ablegatus, ad Orhonem II. profectus, multa de infanda Genitoris nece conqueſtus, eum Veneto nomini non parum infeſtum reddidit. At cùm de populi commotionis, vrbis combuſtionis, & Ducis necis recordaretur, conſcientiæ vix poterat ſtimulos interuertere, ſicque à Deo continuis flagitabat obſecrationibus, vt vitæ ſemitam demonſtraret, qua, expiato facinore ad æternam mereretur conſcendere. Ergo Dominus qui Petrum in vitæ albo deſcripſerat, ſui prouidentia effecit, vt quidam venerabilis Abbas Guarinus nomine ex vlterioris Galliæ finibus Orationis gratia per diuerſas mundi regiones fuiſſet ſolitus peregrinari, Venetiam adiens, Sanctiſſimum B. Marci corpus inuiſeret. Hic ab Vrſeolo, quoniam diuinarum rerum ſtudioſus eſſet, & quod verius eſt, vt animæ vulneri medelam præberet, hoſpitaliter acceptus eſt, ab eóque eſt rogatus, vt ſibi ad euadendum tanti reatus periculum, conſilium propinaret. Guarinus accerſitis SS. Martino, & Romualdo, hoc ſibi communi iubetur

L 4 ſententia,

ſententia, vt ſæculum, ſimul cum ipſo (quem per nefas inuaſerat) Ducatu relinqueret: quia alienæ poteſtatis dominium ſubiugauerat. Sed cùm hæc fieri nec poſſent protinus abſque ſcandali permixtione, viſum fuit, vt quantocyus adimpleretur, arrepta rationabili euiſionis cautela. Abnuit Vrſeolus, extúncque ad pientiſſima quæque opera animum adiiciens, pauperum inopiam miro ſtudio subleuabat. Condidit ad hæc pium diuerſorium, quod prope D. Marci ædem, hodie quoque inuiſitur, licet à Siluestro del Bene inſtauratum hac inſcriptione:

ARAM. D. O. M. AC. D. MARCO EVANG. TVTEL. VRBIS ERECTA.
A PETRO VRSEOLO. VENECTAR. DVCI.
QVI PRINCIPATV DEPOSISO. VT SE TOT. RELIGION. DARET.
AC PRIVAT. ISTIS ÆDIB. SVIS PAVPERVM DIVERSORIO.
CONSTITVTIS. GVARINVM AQVITANVM. MONACHVM.
ROMVALDO. AC MARINO RAVENNAT. MONACH. COMIT.
VNA CVM GRADONICO. AC MAVROCENO GENER. SEQVVT.
ANNO DCCCCLXXVIII.
IN D. MICHAELIS DE CVSSANO MVLTIS
POST MORTEM MIRACVLIS CLARVIT.

Collegia etiam, clerum, religionémque omnem, mira charitate protexit. Vitalem Antiſtitem, eiúſque factionis auctores, res nouas quotidie molientem, mirabili patientia ſuſtinuit, eorúmque conatibus aduerſatus eſt. Igitur cùm iam pro abdicanda à ſe dignitate, & pro inſectanda Domini via, dies interpellaret, tutum putauit hoc vtendum eſſe conſilio. Imminebat tunc feſtiuitas cuiuſdam Martyris, cuius baſilica in proprio erigebatur prædiolo; illuc pridie vxorem ſuam præmiſit, ipſe quaſi mox ſecuturus, hoc ei præcipiens, vt & ornatum Eccleſiæ accuratiſſimum prouideret, & ſecum venientibus ſumptuoſas epularum delicias in craſtinum præpararet. Ipſe verò remanens, iis de theſauris, quæ ſibi videbantur, ablatis, cum quodam ſuo familiari, & genero Ioanne Gradenico, qui prædictæ coniurationis conſcius fuerat, & cum tribus illis Beatis Viris Guarino, Romualdo, & Marino nauem aſcendit, deinde in Galliam ad Monaſterium Abbatis Guarini aufugit. Mox in cœnobio S. Michaëlis de Cuſſano diœceſis Helenenſis in Cathalonia Hiſpaniæ, Petro & Ioanne Monachis factis, Marinus, & Romualdus non longè à Monaſterio degentes, ad ſingularem vitam, cui aſſueti fuerant reuertuntur. Ibidem noui conuerſi à mundi vanitatibus alienati, & in Dei placitum tantum oculos erigentes, vitæ illius incommoda tranſigebant; ſed cum Petrus, quia multis educari deliciis ſolitus fuerat, iam iam ſub tam diſtricti ieiunij pondere ſuccumberet, ſe ad pedes B. Romualdi humiliter ſtrauit. Iuſſus verò ſurgere, neceſſitatem ſuam cum verecundia coactus aperuit. *Pater* (inquit) *quia magnum corpus habeo pro peccatis meis ex hac paximacij medietate ſuſtentare me non poſſum.* Romualdus fragilitati piè compatiens, conſuetæ menſuræ quadram paximacij ſuperaddidit, & ſic labenti iam fratri, ne omninò deficeret, miſericordiæ manum tetendit, & ad peragendum bene viuendi iter, quod cœperat, confirmauit. Sic in cœnobio S. Michaëlis aliquot egit annos inſignis Monachus, quem filius eius ſibi æquiuocus, Vir valdè, ſecundum ſæculum, prudens, huc viſitauit, cui inter alia, quæ ad virtutis normam, Dei cultum, & ſtatus grauamina conducentia dixerat, hæc, aut reuelationis myſterio, quæ ſibi eſſent euentura, prædixit, addens: *Noui Fili mi proculdubio, quia ducem te conſtituent, & proſperaberis:*

Tu

Tu tantummodo ſatage, vt & Eccleſiis Chriſti ſua iura conſerues, & erga ſubditos, alicuius amore, vel odio à iuſtitia non declines. Dictis acta euenere, nam filius (cui nomen etiam Petrus erat) ad Ducatus Venetiarum faſtigium euectus eſt anno DCCCC. XCI. in cuius adminiſtratione taliter ſe geſſit, vt res Venetæ, domi foriſque proſperæ fuere, Reſpublicáque mirum in modum victoriis aucta concreuerit. Omnes enim Dei vigiliæ referuntur ad Regem, & Regnum, qui ſummo ſtudio in eius cultu, & in iuſtitiæ obſeruantia multum induſtriæ apponunt. Demum Petrus ita religioſè & ſanctè vixiſſe dicitur, vt tunc ſæculo moriens, & ſuperis viuens, poſtea miraculis innumeris procedentibus, vtrobíque euiuere dignoſcatur. Eius ad hunc diem referunt obitum Scriptores, Anno Domini DCCCCXCVII Cum in Ducatu vixiſſet II & in Monachatu XIX. Cuius effigies Venetiæ inuiſitur hoc epigraphe

Eccleſiam S. Marci prior ædificaui, deinde, & Monachus factus, miracula plurima egi.

En *B. Petri Vrſeoli* acta, ex ſupra relatis, & præcipuè *B. Petro Damiani*, & Baron. *tom.* 10. *ann.* 977. *n.* 3. compacta. Et licet apud Venetos Scriptores de Principatus occupatione nulla adſit mentio, indubiè *B. Petro Damiani* deferendum eſt, tanquam illis temporibus viciniori. Cætera per ſe patent, neque eſt, vt quid ea ſcholicmus, niſi quò S. Petrus Damiani Ducem deceſſorem cognominauit *Vitalem*, reponendum eſſe Petrum, vt apparet ex antiquis Venetorum ſchedis.

VENETIÆ. Ciuitas Venetæ regionis caput, Patriarchali dignitate poſt Aquileiæ, & Gradus excidium, donata. Vrbs mirabilis intra ſtagna Adriatica, ſuper palis, paludo maritima intermeante, conſtructa, quæ ex Inſulis aliquot paruis, in tantam creuit magnitudinem, vt inter ſeptem orbis miracula merito cenſeri queat. Ciuitas hæc toto terrarum circulo nota. Emporium omnium gentium frequentia maximum. Reſpublica omnium aliarum, poſt Romanam, potentiſſima, longe, latéque terra, & mari dominata; ac dominans poſt Aquileiæ caſſum, ædificari cœpta, nunc populi numero, ciuium nobilitate, Mercatorum multitudine, ædium ſplendore, maxime Publicarum: Opibus, & legibus, quibus optimè adminiſtratur, nulli Italicarum vrbium fecunda. Abeſt ab vrbe Roma in circum ad CCCXXV. M.P. A Mediolano in ortum æſtiuum CLXV. Hodie VENETIA. Quæ dicitur condi cœpta anno Dom. CCCCXXI. cùm fama ſpargeretur Hunnos Danubium tranſgreſſuros Italiæ inuadendæ cauſa: quo tempore huius oræ gentes, tuta in his ſtagnis Inſularum loca, primùm inhabitare cœperunt. De eius Ariſtocratica politia, Ducum electione, Conſiliatorum ordine, & his ſimilibus, adeundi ſunt Blondus, Albertus, Kelnerus, Sabellicus, Mariſotus, Adrianus Romanus, Sanſouinus, Volaterranus, & alij propè infiniti Italicarum rerum Scriptores, & peculiariter Martyr de Angleria in itinere ad Soldanum, loquens de Venetiarum œconomia.

MONASTERIVM S. MICHAELIS DE CVSSANO, hodie CVXAN. Circa oppidum non in Aquitania, vt ſomniarunt Veneti, ſed in Ruſcinone, hodie *Roſellon* Hiſpanicæ ditionis, Helenenſi diœceſano parens, vt ſuprà diximus.

PRIDIE

PRIDIE IDVS IANVARII,

DIES XII.

A. *Vrſaonæ in Bæthica S.* ARCADII *Martyris, genere, & miraculis clari, ſed trophæi corona clarioris, cuius elogium ſcripſit S.Zeno Epiſcopus Veronenſis.*

B. *In Monaſterio S.Michaëlis de Cuſſano, Helenenſis diœceſis depoſitio ſacrorum pignorum S.* NAZARII *Hiſpani Monachi Benedictini, qui gloria, & nomine Confeſſoris in cœlum migrauit.*

C. *Apud Cæſarauguſtam, & Oſcam in Hiſpania Citeriori celebris eſt memoria S.* VICTORIANI *Abbatis, qui poſtquam Pater, & Magiſter fuerit inſignium Sanctorum appellatus, pietate inſignis, virtute conſpicuus, & miraculis clarus obdormiuit in Domino.*

NOTÆ.

A SANCTVS ARCADIVS. Omnes ferè, qui de actis Sanctorum ſcripſere *S.Arcadij Martyris* agonem referunt, licet inter eos aliquæ adſint circa Martyrij locum, & annorum computum differentiæ. Nam alij in *Achaia*, alij in *Mauritania*, Noſtri in *Hiſpania* paſſum contendunt. Circa annum quidam ſub Galieno, quidam ſub Conſtantio, Hiſpani ſub Traiano affirmant. In tanta temporum reuolutione, quis ſcopum attinget? Ergo nunc nodi ænigma explicemus. Acta igitur quæ Pariſiis edita circunferuntur apud Achaiam. Galeſſ. & nonnulli apud Cæſaream Mauritaniæ. Noſter Flau. Dext. apud Vrſaonam in Hiſpania. Martyrol. Roman. Iulij III. Alex. de Peregrin. Greg. XIII. Clement. VIII. & Vrbani VIII. ex Baronij recenſione, à quibus P. Dionyſ. Vaſq. in Martyrol. Caſtellan. & PP. Societ. Ieſu in Luſitan. Maurolyc. Conſtant. Felic. & Petr. Equil lib. 2. Catal. SS. c. 67. B. Norker. Vſuardus, Ado, & Beda ſine nota loci elogium conſcribunt. Ex quo infero, quod qui apud Achaiam paſſum appingunt, credidere hoc fuiſſe factum, ex eo quod, omnes ſuperius relati loquentes de S.Satyro produnt apud Achaiam martyrium compleuiſſe; exin procedentes: *Eodem die S.Arcadij Martyris genere, & miraculis clari.* Credentes, quod per appoſitionem verbi *Eodem die*, etiam loci paſſionem repetendam; quod abſit. Qui apud *Mauritaniæ Cæſaream* haud probant, vt Galeſini notationes intuenti videre eſt. Sicque Noſtrorum opinio ſubſiſtet ex Flau. Dextro deſumpta, anno 110. hiſce verbis: *S.Arcadius Vrſaonæ in Bætica Hiſpaniæ patitur XII. Ianuarij.* Ibidémque P Biuar. n. 8. fol 217. Roder Car. lit. F. & in antiquit. Hiſpal. in Chorograph. lib. 3. c. 55. P. Quintanadueñ. Hiſt. SS. Hiſpal. fol. 275.
D.Martin.

D.Martin.de Anaya in Apologet. SS. Hiſpal. fol.23. col. 2. D.Paul. de Eſpinoſ. Hiſt. Hiſpal & alij.S.Zeno Epiſcopus Veronenſis eius martyrij agonem luculentis deſcripſit periodis, à quo, additis originis exordiis, acta tranſcribere fideliſſima orationē diſpoſui.

Arcadivs ex Vrſaonenſis vrbis apud Bæticam Hiſpaniæ clariſſimis eſt natus parentibus, qui adueniente pueri ætate, vt, quod proſapiæ ingenuitas depoſcebat, depromeret, ad militiæ ſtatum dirigentes, baltei fibulam innexere. Is Chriſtianam religionem agnouit, & tantis ſuauitatis nexibus adhærens, publicè veritatis ſemitam ſectaturus, etſi contrariorum impulſibus impeditus, intrepidè profeſſus eſt. Sed cum Diabolus ſatellites armaſſet ſuos, in Dei populum veterano odio, deſertor antiquus, & totam familiam Chriſti impactæ feritatis graſſatione turbaſſet. Indixiſſétque in homine Deo bellum, & infauſtæ ſuperſtitionis buſto, in nefas conſcium, toto mundo, funereum feciſſet rogum: cogebatur Chriſti populus vanis ſuperſtitionibus intereſſe, atque in cultum nefandi ritus, nunc aut libamina inceſta profundere, aut ornatas ſertis victimas trahere, aut grauia nidoribus thura ſuccendere, aut inter fumidos ignes pallenti aruinâ funeſto ſanguine prolicare: vt illiciti adminiſtratione miniſterij, Chriſtianis mentibus Deus poſſet expelli. Sed dùm bellum duri certaminis geritur, & familia Domini, cœlo ſpectante, prouocatur, *Arcadius* beatiſſimus Martyr huius inopinati nuntij perculſus horrore, paululum diſtulit pugnam, iam deditus ad coronam. Nam poſteaquam turbari Vrſaonem funeſta conuentione cognouit, ac ſingulos quoſque ad funebre illud ſpectaculum trahi, contemptis vniuerſis facultatibus ſuis, amputatis radicibus ſæculi, deliteſcens, ſeceſſionis ſe commendauit vmbraculo: vtrumque Chriſtiano explicans voto, vt & non longius videretur à prælio, & ſecedendo Euangelicæ iuſſionis animaretur exemplo. Ecce in eius hoſpitium, velut in hoſtilem prædam graſſantium ſatellitum præceps irruit manus, ſperans occupatione feſtina Dei famulum poſſe deprehendi. Quem Beati propinquus Martyris, qui in eius fortè degebat habitaculo, abſentem eſſe, aſſiduis vocibus, inclamabat. Hunc verò profitentem ad nefandam cuſtodiam noxiæ mentis mancipes rapuerunt. Quem oblatum ſibi iubet crudeliſſimus Rector acri obſeruatione detineri. Ad futuræ gloriæ teſtimonium tale *B. Arcadius* debiti martyrij quodammodo ſequeſtrauerat pignus, in quo nec Chriſtum relinqueret, nec propinquum. Statim itaque Beatiſſimus Martyr, ſe latere, non paſſus eſt, ſed vltro ſe offerens Iudici moram ſuam voluntariæ oblationis præiudiciis excuſauit. Cui cùm Hiſpaniæ Præſes priſtinæ eius fugæ veniam ſub pactione promitteret, ſi ſe, vel ſerò nefandis ſuperſtitionibus immiſcuiſſet: talibus in eum Sanctiſſimus Martyr vocibus exiliit: *Quid* (inquit) *vaniſſime omnium Iudicum? putáſne, aut de lucu iſtius incongruis vſuris, aut de properæ mortis ſubitis damnis, familiam Domini poſſe terreri, cum ſciamus Apoſtolica fide eſſe præſcriptum:* mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum? *Excogita quibus potes ſuppliciis tormenta grauiora: maioribus te furoris ſtimulis accende: quamuis cruciatus exerce molem, nos à Deo non poteris ſeparare.* Statim igitur crudeliſſimus Rector, viperei veneni felle commotus, iubet, non vſitata animaduerſione pœnarum, nec vſuali in reos lege, carnificum manus in Martyris membra ſæuire. Viluerunt vngulæ: inutiles ictus viſi ſunt plumbatum: ſtetit contemptus eculeus: crebri fuſtium imbres, maioris pœnæ contemplatione, neglecti ſunt. Excogitatur nouum, ſtupendúmque ſupplicium, quo ſe in homine vincere crederet Deum. Iubet Sanctiſſimum Martyrem furoris ſui conſciis tradi: quibus nihil aliud imperat mandatorum, niſi vt

non

non præptopero diſceſſu Martyris ſpiritus migraret ad cœlum: *Expectet* (inquit) *mortem ſuam,& per membra diſtentus,propry corporis laniatione viuum ſe cadauer adſpiciat. Incidantur ab articulis manus,à cruribus pedes.* Cui B.Arcadius,ait: *O inſane hominum,fraudauit te furor tuus: adhuc erat in victima Domini, quod poſſis offerre. Amputandam linguam mandare neſciſti,qua in colluctatione Martyrij prior ſolet Domino confiteri.* Ductus eſt autem B.Arcadius ad exoptatum iuſtis orationibus locum. Et intuens cœlum, ſtetit Deo expectante,ſecurus. Parauerat extenſa futuris ictibus colla, nudauerat gladiis venientibus iugulum: putauerat ſe feralem Iudicis amentiam citæ mortis ſorte ſatiare: cùm ſubitò manus iubetur extendere, ac ſuper ceſpitem nudus proiectus in faciem pedum extrema nudare. Ecce inter ipſa ſupplicia vacare non ſinitur, ſed orationis inſtar per carnificis tormenta meditatur. Erexerat ſecurim percuſſor inſanus, & ſignans oculis vulneris lineam,ferales ictus aſſidua cõtemplatione vibrabat: hæſerant confeſſionis ſuæ glutino intrepidæ Martyris manus,nec ſalientis digiti futuræ mortis excidio palpitabant. Tanta fuit in Martyris deuotione conſtantia, vt omni corpore paratus veniret ad gloriam. Mox itaque,vt deuotum vulneribus corpus carnifex vidit, ſtatim cadentis ſecuris ictu neruorum connexa diſſoluit, & cunctas, compage diſcuſsâ, iuncturas corporis rupit: exilierunt ſectæ manus, & redeunte in ſe venarum meatu, paululum ſtupore fugitiuo,rurſus in ſe riuos ſanguinis, tuens vnda cruoris effudit. Dehinc poplitibus, ſuriſque porrectis, à germana coniunctione naturæ, gladio ſæui latronis, plantarum limes inciditur, & obſequio pedum corpus Martyris viduatur. Numerent martyria,qui poſſunt numerare ſupplicia; & in vno corpore,quantum diabolus publicatus eſt furere; tantum agnoſcatur Dominus triumphaſſe. Sed durat inter hæc Martyris ſpiritus,& moratum numeroſitate ſeruatus perſtat viuus, parte ſui corporis iam ſepultus: remoratur in luce detentus,cuius membris iam plenus eſt tumulus. O dignus glorioſi exitus finis! Aſcenſurus altitudinem cœli, corporis ſui impedimenta præmittit, & exequias funeris ſui ipſe præcidit. Cui hæc comparanda confeſſio? Machabæorum eſt iungenda numero. Eleazari eſt adæquanda propoſito, comparanda conſilio. *Arcadius Beatiſſimus Martyr* adhuc demoratur in ſæculo,& iam Martyr recitatur in cœlo,vt ſit nomen Domini benedictum,qui regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Eius agonis illuſtriſſimi dies,in hunc reiiciunt Martyrologi. Eccleſia etiam Hiſpalenſis,& Vrſaonenſis, apud quas duplici colitur eiuſdem Sanctiſſimi Martyris feſtiuitas ritu. Annus martyrij, quidquid hallucinentur à Bollando relati, adſignatur à Dextro,imperante Traiano ſcilicet C X. Pontificatus apicem obtinente S.Anacleto. P.Max.Martyre. In S.Martyris agonẽ hæc perlege carmina,in meo Cod.MS.exarata.

Martyris Arcadij Gentes celebrentur Iberæ
Continuis feſtum cordibus,vlnis,aris.
Hic Vrſona ortus primos expleuerat annos,
Cùm Chriſti verbum ſequitur,ardet,amat.
Traiani tunc fera ruit miſeranda tonantis
Sæuities contra pignora grata Deo.
Capitur Arcadius,ſed Chriſtum voce fatetur,
Quem nec diuellent verbera,verba,foci.
Membratim ergo Martyr tunc diſcerpitur almus,
Quo iunctura nodos perdidit vſque ſuos.

In

In partes ſectus tunc Martyr viuere mauult;
Vt quoduis fruſtum Chriſto trophæa paret.
Noſtri memor eris Martyr nunc inclyte Regni
Et modò te colimus, tu nobis eſto pius.

Pro coronide iſtud P. Ioannis Baptiſtæ Maſculi encomion h. d. in Cœlit. encomi. fol. 30. n. 18 auſculta, vt Poëtaſtris antecedentis rubiginem expuas.

S. ARCADIVS MARTYR.

SYNOPSIS.

Plumbo crudeliter cæſus eſt, atque contuſus, equuleo quoque tortus: tùm minutatim per membra conciſus; inſultabat tamen Diis, truncus licet toto corpore, conſtans tamen fuit in pœnis omnibus, & infractus.

ENCOMIVM XVIII.

Mandetur tuus ARCADI, *triumphus annalibus.*
Gaudet Victoria in vna paleſtra numero palmarum.
Plura ſunt in tuo corpore trophæa, quàm membra.
Noua genera in te cudantur armorum;
hebetes vngulæ, leue viſum eſt plumbum.
Ludus eſt equuleus, rota verſatilis, ludus.
Morantur Lictores ſuppliciis mortem,
in mora impij, ne videaris mori ſemel.
Per membra diſſectus cunctantem expectas necem,
vt dum laniaris, viuum te inſpectes cadauer.
Inciduntur ab articulis manus, à cruribus pedes;
ſed adhuc ſupereſt in victima, quò rite litari queat;
Oblitus eſt tyrannus excindere teſtem diuinitatis linguam:
Nempe fraudauit eum, nimium præceps in pœnas furor.
Iam exhibes ferro iugulum, pedes, manus;
toto corpore, vt ad vulnera, ita paratus ad laureas;
numeret palmas, qui numerare poteſt plagas.
In tuo corpore multum victo furori datum,
Sed plurimum triumphanti virtuti.
Nunquam tàm integer virtute fuiſti, quàm cùm totus inciſus.
Durabat in tormento tuo vigor ſpiritus;
perſtabas fide viuus, parte corporis iam ſepulta:

vidiſti ſiccis oculis cruenta tumulari membra,
tuum præceſſiſti funus,
Sed penè iam immortalis in nece.

VRSAO, VRSO, ORSONA, ET GEMINA VRBANORVM appellatur hæc ciuitas Hiſpaniæ vlterioris in Bætica regione, hodie vulgari vocabulo OSVNA. Hæc Conuentus fuit Aſtigitani, licet Colonia immunis ex Plin. lib. 1. c. 3. ſic: *Huius Conuentus* (Aſtigitani) *ſunt reliqua Coloniæ immunes; Tucci, quæ cognominatur Auguſta Gemella, Itucci, quæ Virtus Iulia*, Vrſo, *quæ Gemina Vrbanorum.* Abhinc colliges, duplex nomen adeptam eſſe hanc ciuitatem. Primum, VRSO, ſiue VRSAO, ſiue ORSONA. Alterum GEMINA VRBANORVM. Cauſſam nominum expromere depoſcit inſtitutum. Vtram vno contextu explanare iidem ablegauit, ideo de prima cognominis impoſtura agemus, & poſtea ad Kalend. Martij de ſecundæ vocis ætymo percurremus. Varia eſt igitur ſcribentium ſententia, circa huius vrbis extructionem, Hiſt. General. Hiſp. 1. p. c. 11. à Pyrro genero Hiſpani antiquiſſimi Hiſpaniæ Regis extructam refert. Ab Hiſpanis Iberis ante aduentum Phœnicum conditam ſuſpicatur Roder. Caro in Chorograph. lib. 3 c. 52. Hæc quatenus ad conditores. Quatenus ad nominis impoſtores, alij à multitudine Vrſorum eo loco irruentium ætymologiam trahere affirmant. Bzou. in Compend. Annal. Bar. Ann. Chriſti XV. Auguſti Cæſaris LXXV. à gente Romanorum Vrſina cognominatam autumat. Quidquid ſit antiquitatis habet inſignia monumenta. Strabo lib. 3. *Vrſo*, Hirtius de Bello Hiſp. prope finem *Vrſao*, Appianus in Iberic. *Orſona*, compellitant. De ea videndi Moral. lib. 7. lib 8. c. 48. & lib. 9. c. 32.

B S. NAZARIVS. Hic glorioſus Confeſſor ex ordine S. Benedicti in Monaſterio S. Michaëlis de Cuſſano extitit (vt creditur) alumnus. Nulla apud Martyrologos memoria reperitur eiuſdem. Philipp. Ferrar. in Catal. General. SS. hoc die, ſic: *Cuſſani in Territorio Ruſcinonenſi S. Nazarij Monachi.* P. Bolland. in Act. SS. tom. 1. fol. 743. Qui S. Victoriani (infra referendi) ſucceſſorem fuiſſe (ex Martino Carrillo) in Aſanenſi Monaſterij regimine ſuſpicatur, ſed perperam; nam Victorianus apud Aragonenſes, Nazarius apud Ruſcinonenſes; ille Abbas, iſte Monachus perhibetur, ideóque à vero deuiabit, qui Nazarium noſtrum ſucceſſorem Victoriani effecerit. Noſtri acta deſcribunt P. F. Anton. de Yep. in Chron. Bened. tom. 3. Ann. 745. c. 4. P. F. Anton. Vincent. Domenec Hiſt. SS. Cathalon. fol. 2. col. 2. à quibus ſic mutuo.

ACTA S. NAZARII MONACHI, & Confeſſoris excerpta ex Lectionibus Matutinalibus cœnobij Cuſſanenſ.

NAZARIVS ex Hiſpanorum origine proſapiam traxit illuſtris. Poſt primos adoleſcentiæ meatus, ad maturam acceſſit ætatem, qua inſpectis mundi tot fraudum multiplicitate inebriati, tot periculorum aſſiduitate confuſi, erroribus, ſecurum in religionis receſſu portum quæritauit. At quibus Dominus lucem demonſtrans veritatis, cùm vix deſerat, effecit vt *Nazarius* Helenenſem diœceſim lucurſitans locum ſuo intentui commodum in S. Michaëlis Cuſſanenſi cœnobio mirabiliter adinuenit. Hic cucullum induens, magnos exin theſauros ac diuitias in cœlis, quas nec ærugo nec tinea demolitur, ab ipſo religioſæ vitæ tyrocinio congerere incepit. Huc magna eius charitatis, & miſericordiæ dignoſci incepit alluuio, nam peregrinos excipere hoſpitio, veſtire nudos, famelicos cibo reficere, omni ope afflictos iuuare eius fuit quotidiana in monachatus compage cæremonia. Placuit hæc Deo mirabiliter conſuetudo, vt teſtantur per eius intercesſionem perfecta à Numine miracula. Inter quæ, illud ſtupendum, nam furnum ardentem, tempore, quo Deo adhærens, monaſterij ſui

in cellolam deueniebat, habitu ſuo, eóque penitus extinxit illæſo. Vita autem religioſiſſimè acta, multíſque compoſita virtutibus, innumeriſque cumulata meritis, ſanctiſſimè obiit, æternum in cœlo victurus. Colitur in prædicto cœnobio die XII. Ianuar. feſti duplicis celebritate. Annus tranſitus ignoratur. Corpus ſanctiſſimum ibidem honorificè quieſcit.

Hæc ſunt quæ hucúſque in meas peruenerunt manus, circa S. Nazarij feſtum, & acta; quæ dum nondum vltimam accepiſſent limam, inter aliquot vetuſtatis monumenta, eruit hoc carmen amicus Cathaloniæ ciuis, cuius nomen, & vrbem reticere conſilij eſt. Quod carminis metrum inter hymnos ſolemnitatis S. Nazarij olim decantari ſolitum in cœnobio illo, reſcripſit.

HYMNVS S. NAZARII
in Officio deſcriptus ad Veſperas, ex MS. Breuiario Cuſſanenſi.

Sancte Nazari
Feſta reuoluo
nunc tua, verſu
Carminulorum.
Hæc tibi frater
inclyte, parua
munera mitto
literularum.
Hic tua latent
lipſana, pulchro
tumulo, quorum
limina lambo.
Hic tua ſæpè
facta reuiſo:
quando ſic orbis
munera calcans
Docta ſeceſſu
Religionis
carbaſa quærens
vellera tondis.
Hic tua corde
lumina ſequor;
quando ſic vrbis
pauperes alens,
Proximos amans,
improba tergens
omnibus idem
viſcera paras.
Hic tua frater
mira recordor:
quando ſic ignem
flamma perurens
Tegmina furni,
abſque periclo
(numine expreſſo)
clamyde ſoluis.
Tu nobis ades
Alme Nazari,
ſemper, & omni
tempore præſens.
Nunc nobis ergo
Spiritus Alme
munera præbe;
lumina pande:
Sis nobis adhuc
vnicus omni
(Sancte) Patronus
tempore ſæcli.

MONASTERIVM CVSSANVM. De eius antiquitate diximus ſuperius ad Nonas Ianuarij, cùm de S. Flamidiano egimus, ſic nihil repeto.

S. VICTORIANVS. Apud Oſcam Ilergetum hoc die, hic colitur ſanctiſſimus Abbas, de quo eſt mentio apud Vvionem, Dorganium, & Hugon. Menard. in ſuis Ordinis Benedictini Martyrologiis, ſic ferè vnica contextura: *In Hiſpania S. Victoriani Abbatis.*

Mart. Hiſp. Ianuar.

Philipp. Ferrar. in Catal. Gen. SS. ſic: *Apud Cæſaraugustam in Hiſpania S. Victoriani I. Abbatis Aſanenſis.* Et die XIX. huius menſis, ſic: *Apud Oſcam in Hiſpania S. Victoriani Abbatis.* Heleca, qui S. M. Maximi Chronicon addidit, fol. 234. col. 2. hiſce verbis: *Anno Domini D. XX. venit in Hiſpaniam de ſeceßibus Italiæ progrediens* S. Victorianus; *& in Monaſterio Aſſanij in Celtiberia Hiſpaniæ conſtruit, vitam ibidem heremiticam primùm inſtituit; & poſt crebreſcente fama virtutum, ac miraculorum, S. Benedicti cucullum, iam ſenior, induit: plurima per Hiſpanias monaſteria fundat: more Benedictinorum, nobilium filios, & in iis S. Gaudioſum, moribus, & doctrinis luculenter imbuit. Plenus dierum, & meritorum XII. Ianuarij moritur. Viuus, & mortuus plurimis miraculis claret. Obiit autem Anno VII. Regis Gothorum Athanagildi, cui apprimè charus fuit, & eius ordini profusè fauit.* Eius meminit. D. Roder. Archiep. Toletan. Hiſtor. Hiſpan. lib. 6. cap. 1. licet perperam *Martyrem* nominet. P. Mariana Hiſt. Hiſp. lib. 10. cap. 2. Zurit. lib. 1. Annal Aragon cap. 32. Mariet. Hiſtor. SS. Hiſpan. lib. 22. Didacus de Aioſa Yriarte lib. 2 Antiquit. Oſcenſ. à cap. 39. & ſeqq. R. P. P. F. Thom. de Herrer. in ſuo Alphabeto Auguſt. Lit. V. fol. 491. qui plures congerit Scriptores, ex quibus acta conſcribo huiuſmodi.

VICTORIANVS parentes genere illuſtres, multo tamen fidei, ac virtutis laude illuſtriores, ex Italiæ regione percepit. Ij filium, vt in lucem prodiit, continuò baptizandum curarunt. Tenera ætate eam præ ſe tulit morum honeſtatem, vt iam tùm virum perfectum, eum intuentes iudicarent. Ita ſtudiis literarum à primis annis fuit deditus, vix vt ſe à Magiſtrorum conſpectu auelli pateretur. Cùm verò humanioribus fuiſſet artibus exeultus, quæ cæterarum præbent ſcientiarum aditum, fabulis poëticis, cæteriſque profanæ eruditionis præſtigiis ſpretis, ac Chriſti cœpit conſidere pedes, à quo vt à veræ doctrinæ Patre, radios perfectæ ſuggillabat eruditionis. His in ſtudiis tales indies fecit progreſſus, vt breuiter merita ſunt viſa ætatem eminus ſuperare; & ad omne virtutum cumulum peruenire. At variis vacans exercitationibus iuuenis, quæ ad tanti theſauri ædificationem perducerent, illico ingenti omnibus eſſe cœpit admirationi, quo cognito vt vanam mundi gloriam profugeret, horrore correptus, paterna vendita hæreditate, & in pauperum ſubſidium, Xenodochiorúmque conſtructione, diſtributa, vt Chriſtum perfecte ſequeretur, omni ſe carnali affectu poſthabito ex Patria, cum aliis, eiuſdem inſtituti ſociis, profugus exulare conſtituit. Quod vt perfecit tranſmiſſis Alpibus in Galliam ingreſſus eſt, cuius incolas, & prædicationis munere, & ſingularis exempli ſplendore, mirè ad omnium virtutum prouocauit ſtudium. Quoniam quòd verbo hortabatur, exemplo multo validius inculcabat, magnum ſuæ prædicationis conſequebatur fructum. Eius ſanctitatis ergo fama vulgata, magni ad eum, non ſolùm vulgi, ſed & nobilium fieri concurſus, vt aliis corporis, aliis animi ſalutem conſequeretur; nam curationum ſingularem à Deo gratiam impetrarat, ſicque miraculis clarens, in eo omnes neceſſitatum ſuarum remedia, ſolo efflagitationis onere depromebant. Certus demum maioribus laboribus ampliorem tribuendam à Deo mercedem, in variis Galliæ Prouinciis innumera ædificauit cœnobia, magnam Deo famulantium congregans multitudinem, omnibus præcipiens, vt indefeſſis virtutum greſſibus, ad religionis faſtigium eniterentur. Hæreticos increpabat, eorúmque familiaritatem execrabatur, quos denique deuitabat, ſi ſpretis prima, & ſecunda monitione ab incepti erroris dogmate non deſiſterent; ſatis id habens perſpectum, nullam eſſe ſocietatem luci ad tenebras, nullam conuentionem Chriſto ad Belial. Iam iam per vniuerſam Galliám latè eius fama ſpargebatur, & ſinguli *Victoriani* nomine audito ſpirituali quodam

lætitiæ

lætitiæ exultabant ſenſu, quod vt S. Vir agnouit, cœpit timere, ne quid animo ſuo, paullatim à populari landatione inanis gloriolæ ſurreperet, rurſus inde demigrare cooſtiruit, ſicque omnibus quæ ædificarat monaſteriis, inſigni prudentia, & virtute viros præferens, & aſſumptis aliquot nouæ peregrinationis comitibus, in Hiſpaoiam venir anno Domini D X X. tempore, quo Theodoricus Italiæ Vviſigothorum Rex, cum tutor eſſet Amalarici nepotis ſui, admodum adoleſcentis, Hiſpaoiam quoque eius nomine adminiſtrabat. Ergo ſuperaris Pyrenæis cùm locum rerum diuinarum meditationi aptum reperiſſet, in latere aſperi montis ſitum, cuius adeo difficilis erat aſcenſus, vix vt eum capræ ipſæ ſiluestres poſſenr ſuperare, reliquam deinceps iſthic agere inſtituit ætatem. Hic ſpelunca non incommodam præbebat habitationem, quam Irrigabat aquæ limpidiſſimæ riuulus ex ipſo montis cacumine ſcatutiens. Haud procul inde vicus erat, cui *Aſanto* nomen, iuxta quem ædificatum à Geſaleico Gotho, Rege Hiſpaniæ ſumptu magnifico Monaſterium, prædiis, villis, & redditibus dotatum, ac illuſtri templo S. Martini Turonenſis honori cooſecrato, ornatum. In ea ſpecu vitam ſolitariam magna cum pietate egit *Victorianus*, mundi voluptates, ac commoda contemoens, & ad pietatis opera, lachrymis, Miſſæ ſacrificio quotidiano, aſſidua oratione animum conuertens. Erexerat ad latus ſpeluncæ ſacellum S. Michaëlis nomioe dicatum, quo frequentius, ac feruentius coram Deo vota fundebat, illic inſumens penè totius diei variis exercirationibus meriti, dominatum. Nondiu enim potuit in anguſto ſpelæi foramine in ſublimi ciuitas abſcoodi poſita, ideo ad eum ex finitimis villis, pagis, oppidis, & vrbibus, plurimi cœperunt eonfluere, etiam genere ac digoitare illuſtres, ab eo ſalutares pietatis præceptiones hauſturi, quos benigno ſermone inſtruebat, replebátque ingenti ſuæ admiratione prudentiæ. Huc cæci viſum, vites paralytici, ſurdi auditum recipiebant. Adhuc, & quos febrium epidimia tenebat, ſeu dæmonum obſeſſione farigatos erudelitas energumena cruciabat vel ſolo iuſſu leuabat, vel ſigno Crucis fugabat. Poſt, diuulgata iam virtutum, & operationum Sancti Eremitæ per voiuerſæ Hiſpaniæ circulum, opioione, in plana deſeendere compulſus eſt, aut vi charitatis, aut rogatu miſerabilium, qui ad excelſæ rupis culmen eonſceodere nequibant, exemplo Chriſti, qui turbæ miſertus deſcendit de monre, & in locum campeſtrem omnibus ſubueniebat. Ergo accepto viculo, cui nomen *Arreſate*, iuxta flumen *Cinga*, qui per montium anguſtias, rapido impetu, decurrens, tandem aliis adiunctis ſibi riuulis io Iberum influit, illic cellas ædificare ſibi ac ſociis ſingulas incepit. Exin non magnaribus tantum, ſed & ipſis Regibus eius nomen innotuit, ideò Theudius, qui propter Amalatici mortem à militibus in foro Narbonæ executam, Regni Gorhorum in Hiſpauia, & Gallia Narbooeuſi, ſceptrum acceperat, vt Eccleſiaſticæ propagandæ digmtatis, ac pietatis erat ſtudioſus, ſæpè Sanctum videbat Victorianum, auidè eius audiebat monita, ſequebatur conſilia. Cui varia plerumque quærenti, illud Propheticum reſpondebat: *Honor Regis iudicium diligit; quia præcipuus Regis honor in eo ſitus eſt, vt iuſtitiam diligat, atque obſeruet: vtque ita temporalis regni adminiſtrationem diſponat, ne corona priuetur cœleſti.* Suadebat præterea Regi *vt in ferendis decretis ita ſe Regem eſſe meminiſſet, vt & mortalem eſſe non obliuiſceretur: neu ſe quod Rex eſſet nimium efferret, ne ſupremus ille Rex ob ſuperbiam, eum in profundum deturbaret.* His, & aliis à Rege auditis, Victorianique ſanctitate, prudeotia, & humilitate cognita, ad totius Eccleſiæ vtilitatem, ad maiorem eum pro-

mouere dignitatem Teudius animo concipiebat. Quod cùm agnouiſſet B. Eremita, totis viribus obſtitit. Tantum ad Abbatiatus Aſſanenſis præfecturam, licèt inuite, obedientiam præſtitit, vnanimi Religioſorum conſenſu, cleri ſuffragio, acclamatione populi, Regis auctoritate gubernacula illius cœnobij capeſſiuit. Eo munere ſuſcepto ſuos ex priuatis cellis in monaſterium reuocat, ſtrenuè vigilans ſuper commiſſo ſibi grege, quibus viuendi certam regulam conſtituens, in pace, & charitate ſingulos dirigebat. Igitur multi ſanctitatis eius odore pellecti ſuos ei liberos commiſerunt, doctrina; & probis moribus imbuendos, atque ex his multi varijs deinde Eccleſiis præfuere; inter quos Gaudioſus Turiaſonenſis, Aquilinus, Narbonenſis, Tranquillinus Tarraconenſis, Ephronymus Zamorenſis, & Vincentius Oſcenſis. Ergo & virtutum odori tanti Abbatis, non ſolum Teudius, ſed, eo è viuis ſublato, Athanagildus, qui vt creditur fidem Chriſtianam catholicè tenebat occultè animum applicuit, eúmque ardenter dilexit. Tandem bonis operibus inhians, mortis ſuæ præſcius, congregatis fratribus, ad virtutum manipulos deligendos exhortatis, omnibus oſculo pacis dato, beatiſſimum ſpiritum manibus Angelorum tradidit deferendum, ad æternæ lucis manſiones XII. Ianuarij. Anno Athanagildi VII. Chriſti D. LXI. cum LXXX. & amplius vixerit annos. Eius Sanctum corpus iacuit in ſuo Monaſterio Aſſanenſi, vſque ad lachrymabile Hiſpaniæ excidium, quo fratrum pietas ad S. Rufinæ ſacellum ſupra Aynſam illud deferre, & in occulto reponere curarunt theſaurum. Demum inuentum vt VII. Idus Aprilis dicemus, aliò tranſlatum eſt.

Hæc ſunt acta, in quibus nonnulla à nobis diſcutienda ſunt, vt facilius veritas eruatur, exinque à diſceptationum anfractibus quæuis abſtrahatur ſcrupuloſa cenſura. PRIMVM Cuius fuerit inſtituti S. Victorianus? Cui quæſito R R. P. F. Thom. ab Herrera in Alphab. d. fol. 492. ſic præbet reſponſum: *Martinus vbi ſupra pag. 414. exiſtimat in eo cœnobio* (Saraſſenſi) *D. Baſily diſciplinam viguiſſe, vſque ad annum M. XLV. in quo F. Ioannes Eſtapante, tempore Ramiri Regis regulam Benedictinam inuexit: at quo fundamento innixus, quòve auctore fultus id aſſerat, non expreſſit. Fortaſsè, vt Briz exiſtimat, loco citato, anſam arripuit ex antiquitate, & anterioritate regulæ Baſilianæ. Verùm hoc placitum eidem auctori diſplicuit, quoniam regula, & inſtituta Baſily Doctoris Græciæ nondum Occidentem penetrarant; neque in Italia, & multò minùs in Hiſpania ſeruabantur.* Quæ opinio, in eo quod adhuc apud Hiſpanos Baſilij regula ignorabatur, rationi adhæret, quia nullum de illius ad Noſtros tranſmiſſione accipere licuit ſcriptorem. R R. P. fuiſſe ex Auguſtiniana familia aliquot rationibus credit; & quod anno D. VI. quo ſtructum fuit cœnobium Aſſanienſe à Geſaleico, nondum Baſilij regula noſtras peruenerat nec Benedicti erat in rerum natura: & quod tunc iam vigebat inſtitutum apud Hiſpanos Auguſtinianum à S. Donato ex Africa tranſmiſſum: denique quia hæc nomina Victorianus, Vincentius, & Gaudioſus, potius Africam ſapiunt, quam noſtra. Cui opinioni adhærerem, ſi duo mihi à R R. P. concedantur. Vnum quod Vincentius, & Gaudioſus ex Gothorum origine fuere fateatur. Alterum quod poſt regulam eremiticam à primo exordio ſuſceptam vſquequo ad Abbatiatum Aſſanenſem tranſiuit, Regulæ S. Auguſtini cohæſit, at in Abbatiatu relato, vſque ad vitæ exitum in Benedicti regulari diſciplina permanſit. Quo Heleca opinio ſuſtinetur, & inter Auguſtinianos, & Benedictinos induciæ intermittuntur. SECVNDO An aliquo functus fuerit Eccleſiæ Præſulatu? Quod expreſſe acta à Yriarte conſcripta & à Bollando tranſlata, ſic: *Dignitates Eccleſiaſticas recuſauit.* Sed ſi mea me non fallit opinio, ſuſpicarer S. Victorianum fuiſſe Epiſcopum Carthaginenſem in Hiſpania, ſi effectiuè non adhuc poſſeſſione præuia, ad minus electione firmata. Moueor authoritate S. Marci Maximi in Chron. Ann. DXXIX. fol. 183. vbi hæc referuntur verba: *Victor Vir Sanctus Epiſcopus Carthaginenſis Hiſpaniæ floret.* Rodetic. Caro qui ſcholiis Chronici

contexturam

contexturam ditauit, ingenuè fatetur in Eccleſiæ illius tabulis nullam talis Victoris mentionem adeſſe; quo ſilentio confuſus, de Tunnenſi Victore locutum Maximum eſt confeſſus. Sed iſte non Carthaginis Hiſpaniæ, ſed Africæ Epiſcopus ab Iſidoro de Vir. illuſtr. cap. 25. Honor. Auguſtodun. apud Miræum, Andrea Scotho, & alius; appellatur; ergo de alio, extra Tunnenſem, excogitauit Maximus. Ego crederem apud ipſum non *Victorem*, ſed *Victorianum* legendum eſſe, qui etſi dignitatem recuſauerit, potuit in Epiſcopum eligi, & hoc titulo à S. Maximo nuncupari. Nec erit abs re hic adducere, quod in authore appendicis ad Scriptores Eccleſiaſticos aucti reperitur, apud Loaiſ. fol. 775. Miræum fol. 103. vbi Victorinum quendam Epiſcopum producit, cap. 7. qui duo volumina, alterum aduerſus Manichæos, alterum aduerſus Marcioniſtas, ſcripſiſſe dicitur. At cùm Noſter *Victorianus*, à principio ſtudiis deditus, hæreticiſque aduerſus fuerit, quid mirum, ſi contra hoſce dogmatiſtas calamum direxerit. Non me latet Sirmondum hæc opuſcula Victorino Afro Rhetori de quo S. Hieronym. de Script. Eccleſiaſt. tribuiſſe, ipſiúſque nomine publicaſſe Lutetiæ anno 1630. Sed ſalua Sirmondi pace, nec iſte Epiſcopus fuit nec D. Hieronym. huiuſmodi opuſculorum à Rhetore editorum meminit, imò nec S. Auguſtin. lib. 8. Confeſſ. cap. 2. qui luculentam de eo laudationem congerit. A quo ergo Sirmondus? Loayſa Noſter hunc Victorinum Epiſcopum, cuius hæc fuere volumina, fuiſſe illum Maſſilienſem Rhetorem de quo apud Gennadium cap. 60. putat. Sed nec iſte ex Gennadio talia opuſcula condidit, nec Epiſcopali eſt fruitus dignitate; ergo horum neuter erit. Cum hac mea peritè tranſit Miræus ſupra, ſententia. Quid verum? Docti videant. Hæc pro patria, pro Diuo excogitaui, cætera vnuſquiſque reuoluat. Hinc finem impono cum D. Vincentij Lanuza, de S. Victoriano in Periſtephan. lib. 1. fol. 13. carmine:

Nec te Victoriane Pater, nemoroſáque tempe,
Aſſanios montes, ſyluáſque, & luſtra ferarum,
Et ſpecus, & fontes, & plenos fructibus hortos,
Frutæta, & pomis, pulchris viridaria Calrbis,
Clauſtra bona fama, molles redolentia odores,
Cœlitibus, templis, populis miranda. Fluentis
Doctrinæ, vitæ, exempli, virtutis, honoris,
Grata, quibus cœlum, reples, & maxima mitris
Templa reformaſti, tenuis nec prandia menſæ,
Inſtructos verbo monachos.

Monaſterium Aſſanienſe. Primo dicitur vocitatum *S. Martini de Sarra*, hodie verò *de S. Victorian.* Hoc Eremitis conditum à Gelaico Gothorum Rege anno D. VI. affirmant acta ſuperius relata, ita & Blanc. *Hiſtor. Arag. pag.* 27. Didac. de Aynſ. *d. lib.* 2. *cap.* 40. P. Herrera *d. fol.* 492. D. Martin. Carrill. *in Catalog. Abbat. fol.* 414. P. F. Anton. de Yepes *in Chron. Benedict. tom.* 1. *Ann.* 537. *cap.* 1. *fol.* 88.

IDIBVS IANVARII,

DIES XIII.

A. *Ad montem Vindiacum in Celtiberia Hiſpaniæ prope Bilbilim*, TRANSLATIO *ſacrorum pignorum* S. VIVENTII *Samaritani Presbyteri, qui à Sancto Georgio ad fidem conuerſus Hiſpanias adiit, & apud Theſſaloniam vrbem Carpetaniæ ſiſtens, filiam Deciani phanaticam ſanitati reſtituit. Poſt luſtratis Hiſpaniæ, Galliæ, & Italiæ inſignioribus vrbibus, Hiſpaniam repedauit, vbi apud Grouium Gallaciæ oppidum, virtutibus clarus obdormiuit in Domino.*

B. *Apud Diœceſim Helenenſem Hiſpaniæ in Eccleſia Arelatenſi, Comitatus Valeſpirenſis, depoſitio ſacrorum pignorum* B. Hilarij *Epiſcopi Pictauienſis in Gallia, quæ ibidem honore debito, affectu pio, & alacri deuotione, & coluntur, & venerantur.*

C. *Cordubæ in Hiſpania Bætica paſſio SS. Martyrum* Gumeſindi *Presbyteri Toletani*, & Serui-Dei *Monachi, qui in perſecutione barbarica Abdecrahamane Rege, & Machomat eius filio imperantibus pro Chriſto martyrio coronantur.*

D. *Ambiani in Gallia* Tranſlatio S. Firmini Hiſpani *ex Pampilone Nauarræ vrbe, qui primò patriæ, poſt Ambianenſis Præſul, hic ad martyrij palmam peruenit Atleta.*

NOTÆ.

A. SANCTVS VIVENTIVS Presbyter, & Confeſſor.] Iſto die Martyrologium Romanum memoriam recolit cuiuſdam S. Confeſſoris, nomine VIVENTII, quem in *Verſiaco* Monaſterio depoſitum eſſe, illius clamitant verba dicentis: *In* VERSIACO *Monaſterio* S. VIVENTII *Confeſſoris.* Cuius ecphraſin purpuratus Baronij calamus percurrens, ad Petr. de Natalibus *lib. 2. cap. 71.* nos miſſo fecit. Ille vero ACTA breuiter (licet corrupte, vt poſtea expendemus) coagulauit. Quale hoc ſit cœnobium, nullus niſi Philipp. Ferrar. *in Topograph. SS. fol. 133. verb.* VERSIACVM, demonſtrauit; contendens eſſe quod hodie VVARSAY in Gallia Celtica diœceſis Pictauienſis appellatur, vbi corpus S. VIVENTII conditur.

ditur. Sed miror quâ incuria Andreas Sauſſayus, ſtrenuus Sanctorum Galliæ aſſertor anamniſin tanti Preſbyteri prætermiſit, ſi in Monaſterio de VVARSAY, vt contendit Ferrarius, eius ſacra lipſana reconduntur. Crederem Sauſſayum amicum Noſtrum, haud inueniſſe in relato Monaſterio talia pignora, ideóque ab ineptiis diffugiens, inter Sanctorum Galliæ nomina, Noſtri Preſbyteri vocabulum non expreſſit. Sed eſto, quòd in VERSIACO Galliæ Cœnobio S. VIVENTII pignora non ſint, quo iure inter Noſtrorum agmina Sanctorum reponimus ſciſcitaueris? Anſam præbuere duæ clauſulæ, altera Iuliani Petr. in aduerſ. num. 541. fol. 125. altera S. M. Maxim. in Chron. Ann. 459. in edito Codice Rnd. Card fol. 167. quarum inuolucrum ſic orationum ſenſum abſcondit, vt prorſus alteram ſine altera perpendes. Maximi periodum auſcultà prout in excuſis reperitur: TRANSLATIO *Corporis* S. VINCENTII *Confeſſoris ad Montem* VINDIACVM *in Celtiberia prope Ciuitatem Bilbilitanam. Vixit ſaeculo Conſtantini Imperatoris. Prius ſepultus eſt ad oppidum* Grotbios *in Gallacia, à Maximo Abbate Pictauienſi ſepultus. Credi poteſt ad Hiſpanias conueniſſe viſendi ſepulchri* S. IACOBI *causâ. Iam natus annis* C. XXXVI. *annorum, tunc ſub Daciano Præſide Hiſpaniarum, Ciuis Theſſalonicenſis, cuius filiam mirabiliter ſanitati reſtituit, cùm prius grauiter ægrotaſſet.* Hactenus Epiſcopus Cæſarauguſtanus. Iuliani Toletani nunc nota periodum; in qua poſtquam de Daciani Præſidis Hiſpaniarum conſulatu, & itineribus verba tuliſſet, proſequitur: *Adhuc vegetus* (Dacianus) *venit Proconſul Antiochiam* (lege Theſſalonicam) *vbi creditur à non multis conuerſus ad fidem à* VIVENTIO *Presbytero, liberatâ à dæmone filiâ Eupatronâ.* En quem M. Maximus VINCENTIVM nominat, Iulianus Petri VIVENTIVM appellat. In quo error? Audi Equilinum *d. lib. 2. cap. 71.* agens de VIVENTIO Preſbytero hoc die: *Sacerdos factus, monitus ab Angelo* Theſſalonicam *venit, vbi idola Daciani Præſidis ſigno Crucis edito contriuit filiámque eius* Eupatronam *nomine liberauit à dæmone, & cum ducentis baptizauit.* Hiſce Scriptorum clauſulis lucem accipiet illa M. Maximi difficilis, in qua hallucinaſſe Carum agnoſcimus, ad cuius vulnera ſananda ſic legenda ſunt Maximi Verba, vt Iuliano, & Equilino conueniant: TRANSLATIO *Corporis* S. VIVENTII *Confeſſoris ad Montem* VINDIACVM *prope Ciuitatem Bilbilitanam. Vixit ſeculo Conſtantini Imperatoris. Prius ad Oppidum Grotnios in Gallecia à Maxentio Abbate Pictauienſi ſepultus (credi poteſt ad Hiſpanias conueniſſe viſendi ſepulchri* S. IACOBI *causâ) iam natus* C. XXXVI. *annorum. Fuit ſub Daciano Præſide Hiſpaniarum Ciuis Theſſalonicenſis, cuius filiam mirabiliter ſanitati reſtituit, cum prius grauiter ægrotaſſet.* Sic P. F. Franc. Biu. in Apolog. pro Dextr. & Maxim. §. 3. num. 15. vbi in excuſis error nominis VINCENTII pro VIVENTII conſeruatur, fortè typographi incuria. Quâ lectione nec Critici Maximi auctoritatem detrahent, nec Martyrologi VIVENTIVM in Monaſterio VERSIACO Galliæ Celticæ conſtituent, niſi fortè ibidem aliquam exuuiarum partem, vt paſſim accidit, ſed apud VINDIACVM Celtiberiæ Montem prope Bilbilim. ACTA ab Equilino mutuata ex Bellouacenſis ſpeculo ſed in vtroque confuſa topographiâ, & pronuntiatione locorum; (vt apud ipſos eſt) ſubiiciemus, correctis, & ſanatis vtriuſque erroris vulneribus.

ACTA SANCTI VIVENTII Presbyteri Confeſſoris ex Vincentio Bellouacenſi ab Equilino congeſta.

VIVENTIVS *Confeſſor Samaritanis parentibus, & paganis ortus eſt, qui ad prædicationem* S. Georgij *apud* Antiochiam *Chriſtum annuntiantis conuerſus eſt, tempore* Conſtantini *Imperatoris. Deinde Sacerdos factus, monitus ab Angelo*, Theſſalonicam *venit, vbi idola Daciani Præſidis, ſigno* CRVCIS *edito, contriuit; Filiámque eiuſdem* Eupatronam *nomine à dæmone liberauit, & cum ducentis baptizauit. Poſt hoc cum* S. Benedicto *Epiſcopo* (Aurienſi in Gallæcia) *Romam perrexit, quibus dum in via cibaria defeciſſent, piſcis eis de*

mari

mari in littus proſiluit, qui per hebdomadam illis ſuffecit. Quos etiam B. Hilarius *Pictauienſis Epiſcopus rediens ab exilio obuios habuit, & ſecum dudum* VIVENTIVM *retinuit. Hic aliquando in ſex latrones incidit eum perimere volentes, quorum vnus ſe gladio tranſuerberauit; ſecundus ad quercum ſe ſuſpendit; tertius arreptus à diabolo expirauit; quartus oculos amiſit; quintus rabie manus, & brachia dentibus lacerauit; Sextus ſe in mari præcipitauit. Et cum eſſet* S. VIVENTIVS *annorum C. X X. in pace occubuit in Caſtro Granio* (repone Grobio Gallæciæ oppido) *Idibus Ianuarij. Cuius Corpus* S. Maxentius *Abbas ibidem tumulauit. Inde poſtea tranſlatum in Montem Vertiacum* (Vindiacum in Celtiberia prope Bilbilim, corrige) *vbi honorifice colitur.*

Hactenus Bellouacenſis, à quo Equilinus. Iam vides conſonantiam inter hæc ACTA, & clauſulas S. M. Maximi, & Iuliani, quam vt clarius perpendas: aliqua notabimus, vt ad finem iſtæc linea recto tramite perducatur. Primo, THESSALONICA de qua mentio in ACTIS non de prouincia, ſed de Vrbe intelligenda eſt. Hæc in *Carpetania* erat, vbi Eupatronæ conuerſio perfecta eſt cum aliis ducentis Ciuibus, vt indicant ACTA; quod apparet verum, quia abhinc comes factus VIVENTIVS *Benedicto* Aurienſi Epiſcopo, vterque Romam perrexit. De Vrbe Theſſalonica Hiſpaniæ, hæc Iulianus *in Aduerſ. num.* 456. *fol* 106. agens de Conſtantino Imperatore: *Nonnulla* (inquit) *quæ poſtea accuratius comperi, Chronico meo ſuperaddenda duxi, vt quod Anno C C C. XVI. D. Imperator Conſtantinus fuit* THESSALONICÆ *Hiſpaniæ, quæ nunc* ASCALONA, *vel* ASCALONILLA *dicitur in Carpetania.* Sed vt huic notationi vltimam ponamus manum, & ſocietatem cum S. Benedicto Aurienſi Epiſcopo comprobemus, ipſius S. Præſulis Cæſaraugustani Maximi in Chron. Ann. 462. verba referemus, in nomine Noſtri S. Presbyteri medicanda, ſic: BENEDICTVS *Epiſcopus* Aurienſis, *comes* VINCENTII (repone VIVENTII) *floret litterarum & ſanctitatis opinione* THESSALONICÆ *Hiſpaniæ.* En propoſitio prima probata.

SECVNDO, quem Equilinus CASTRVM GRAVIOREM dixit, quo S Presbyter occubuit, non CASTRVM, ſed Oppidum GROBIOS in Gallæcia dicendum eſt, vt ex ipſius Maximi Chronico apparet, & adhuc vt credo nomine GROS conſpicitur in diœceſi Lucenſi.

TERTIO quod Mons, quo tranſlatæ ſunt exuuiæ S. Presbyteri non VERTIACVS, vt in ACTIS ſed VINDIACVS dicendus eſt, in Celtiberia iuxta Bilbilim. Quod ex Maximo probabimus. Quibus probatis, concordiam ACTORVM cum ecphraſi Maximi, & Iuliani cognoſces.

CIRCA Annum tranſitus altum ſilentium apud Noſtros, & exteros fortè ad CCCC. & amplius annum peruenit, cum ad C.XX. ex Equilino, ſeu C. XXXVI. ætatis perueniret: nam viuens tempore Conſtantini Imperatoris, qui imperij ſceptrum aſſumpſit, anno CCC. VI. vt ex Baron. tom. 3. Annal. in princip. liquet, benè ætate grandæua ad quintum potuit ſeculum peruenire.

VINDIACVS, ſeù VINDIVS Mons in Hiſpania Citeriori, ex Ptolem. *lib.* 1. *Geograph. in Tab.* 2. *Europ. cap.* 6. De quo L. Flor. *R. R. lib.* 4. *cap.* 12. licet in aliquibus Codicibus VINNIVS vocitetur. Partem Pyrenæorum eſſe ſcripſit Petr. Anton. Beut. *Hiſt. Hiſpan. lib.* 1. *cap.* 23. *fol.* 134. Iſtius montis cacumina è Pyrenæis dilapſa, ad Aucæ montes pertingentia, protinus ad Orbionem accedunt, & Numantiam Agredámque præterlabentia prope Caumenum, ſeu Caci Montem in Aragoniæ, ſeu Celtiberiæ regnum eriguntur, vbi primùm *Bilbilim* vrbem inuiſunt, poſt Darocam, donec in Noſtro Mediterraneo mari nomen, & ſuperbiam perdunt. Ita Florian. de Ocamp. *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 2. *cap.* 5.

B S. HILARIVS Epiſcopus.] Celebris eſt de S. Hilario apud omnes Martyrologos, Eccleſiaſticos Scriptores, Hiſtoriographos, Sanctorum concionatores, Homiliarios, Kalendaria, Breuiaria, Poëmata, & totius Eccleſiæ Doctores memoria, quorum verba repetere, quorum elogia conſcribere, & quorum carmina ſubnectere, ex eo quod longum, adhuc Catholicis noctuas, vt Athenas mittere, cenſebitur.

Qui

Qui omnia inſimul collecta perlegere cupit adeat P. Ioann. Bolland. in ſuo de Act. SS. opere laborioſo tom. 1. hoc die fol. 782. Quod vero ad noſtrum attinet inſtitutum enacta ex lectionibus ad me tranſmiſſis è Cathalonia, quas olim in Officio Patres illius cœnobij legiſſe perhibetur.

ACTA S. HILARII EPISCOPI Pictauienſis in Gallia ex Lectionibus Matutinalibus antiqui Breuiarij Eccleſiæ Valeſpirenſis in Cathalonia.

HILARIVS Aquitanus, poſtquam coniugium expertus, filiam progenuit, relictis mundi curis, ac delicijs, ſacris initiatus eſt. Deinde ſuccedentibus annis clericorum Populique ſuffragiis Pictauienſis Epiſcopus factus. Qui vſque adeo fuit hæreticorum inſectator, ac hoſtis, vt perſuaſione Arianorum quorundam Epiſcoporum in Phrygiam à Conſtantino Romano Principe relegatus ſit. *Scripſit* inde epiſtolam ad filiam Appiam, dehortans à connubio, quam illa non aſpernata, virginitatis continuò votum concepit. Sed timidus adhuc pater, ne aliquando filiæ integritas laberetur, Deum omnipotentem exorauit, vt eam de vita tolleret. Idem poſtea impetrauit de coniuge. *Longè*, latéque Arianorum hæreſis diffundebatur, & impetrarum erat ab Imperatore, vt Synodus Seleuciæ conueniret, qua veritas Chriſti eluceſceret; ad quam Hilarius nihil cunctatus inter primos aduentauit. *Cæterum* Ariani eius ſupra modum expaueſcentes facundiam, incomparabilémque ſapientiam, cum Imperatore, qui ab eis ſtabat, egerunt, vt ad Pictauienſem eum ire Eccleſiam iuberet, quo longè à Concilio amoueretur. *Sed* inter eundum in Inſula Gallinaria ſerpentes (quorum magna eſt in illa Inſula, non ſine pernicie hominum, copia) compeſcuit, faceréque imperata coëgit. Pictauis etiam infantem ſine baptiſmo defunctum, intenſiſſimis deprecationibus ad vitam reuocauit. *Poſtremò* cum multis claruiſſet miraculis, & mortem ſuam ante prædixiſſet, Pictauiis mortuus eſt, atque ſepultus, Valentiniano, & Valente Imperatoribus. Vbi non paucis poſtea miraculis claruit. Eius ſanctas reliquias Eccleſia hæc Valeſpirenſis, cum aliis aliorum Sanctorum, ſumma veneratione ab immemoriali retinet, & colit.

Lect. I. *Lect. II.* *Lect. III.* *Lect. IV.* *Lect. V.* *Lect. VI.*

Hactenus Lectiones. P. Anton. Vincent. Domenec Hiſtor. SS. Cathal. die XI. Auguſti fol. 76. hæc in ſummario Capituli præſcribit: *De Sancto Tiburtio Martyre*, S. Hilario Epiſcopo, *S. Marcello Papa, quorum reliquia, aut Corpora habet Eccleſia Arelatenſis, Comitatus Valeſpirenſis, diœceſis Helenenſis.* Poſt in corpore capituli circa finem poſtquam cœnobij conſtructionem appinxit, hæc proſequitur. *Si huius cœnobij excellentiam attendimus propter reliquiarum theſaurum, inueniemus ibidem cali Sanctuarium adeſſe. Quia ibi ſunt Sanctorum Abdon, & Sennen ſacratiſſima corpora, de quibus tot ſtupenda referuntur miracula.* Deinceps poſt aliorum Sacrorum pignorum narrationem, ad noſtri deueniens glebas, ita ait: *Sed quorum Sanctorum lipſana notiorum ibidem requieſcunt ſunt S. Tiburtij Martyris, cuius feſtum colitur die XI. Auguſti.* S. Hilarij Epiſcopi *XIV. Ianuarij*, &c. *Quorum acta reticeo, quoniam nota, & apud Florem SS. Villegas, notiora.* Nec his obſtat quod apud Phariſæos, & alibi hæc eſſe condita ſacra pignora perhibetur. Nam vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat, & pietatis mens haud facilè à concepta apprehenſione diuertitur. Audi eius Encomion à P. Ioanne Baptiſt. Maſculo *in Cælit. Encom. fol. 31. n. 19.*

SANCTVS HILARIVS EPISCOPVS PICTAV.

SYNOPSIS.

Hæreticis maximè infenſus fuit, præſertim Saturnino. Conſtantio item & Valenti Impp. Arianis ſe acriter oppoſuit. Eiectus eſt in exilium, ſed rediit tandem cum omnium gratulatione. Eius eloquentia, & doctrina laudatur.

ENCOMION XIX.

Nemo tantum impiis mœroris attulit, quantum HILARIVS.
Tantum religioni gaudium non facile quiſquam.
Murus eſt dictus oppoſitus Ario,
ſed coronam ex eo muralem victor adeptus eſt nemo.
Effecit in primis, ne Saturninus impio cultu
aureum interficeret ſeculum.
Minanti ferrum reſtitit adamantinus.
Quin & feras venatus eſt morſu acies;
teſtis Vrſacius venabulo ſapientiæ ictus.
Inualidis, immò nullis ſe viribus Valens ipſe collatus ſenſit,
nihil apud ipſum infirmius, Conſtantio fuit;
viluit huius purpura, cùm ipſam liuor infecit.
Qui eiecerunt ex vrbe Pontificem,
non viderunt, ſe educere noſtrum Imperatorem in campum:
cum ipſo Marte congreſſus eſt, nempe Ario;
ſed tandem è prælio reuertenti cum laurea,
occurrit Gallia triumphali cum pompa.
Vidit ætas veterem in Aquitania Romam,
tantò celebriore triumpho,
quantò cenſendus eſt dignior,
qui dedicatus eſt religioni victrici.
Nihil habuit eius ſermone concinnius comata Gallia,
Cometes videri potuit lucidus, ſed fatalis improbis:
immo per duodecim de Auguſta Triade libras,
Solem ſe declarauit, excurrens totidem quaſi per ſigna.

Monaſterium Arelatenſe in comitatu Valeſpirenſi. De eius antiquitate, tempore Caroli Magni, adeſt Ludouici Regis Franciæ, ipſius filij, diploma hoc exarata ſermone.

CARTA

CARTA PROTECTIONIS à Ludouico Pio Imp. Monaſterio Arelatenſi Valeſpirenſium, Abbatíque Caſtellano conceſſa.

Regnante in perpetuum D.N.Ieſu Chriſto,qui ab arce poli deſcendere dignatus eſt in aluum Virginis, ac deinde in præſepio, de præſepio in crucem,de cruce in ſepulcrum, de ſepulcro in tartara, de tartaris redit ad æthera,binis viris albis indutis,teſtantibus, ac poſtremum reuerſurus ad iudicium,in quo iudicio vnuſquiſque quod geſſit retributionem accipiet: deputantur iniuſti ad ſupplicia, iuſti autem ad vitam æternam, quæ retributio nullum habet terminum neque in malo, neque in bono. Quamobrem propter amorem æternum,& timorem horribilem, vt euitare valeam manſionem diaboli, & habere valeam manſionem cum Chriſto,hocque conſequar orationibus Sanctorum, & precibus iuſtorum, qui in hac vita monaſticam degunt vitam in ſolitudinibus: Ego LVDOVICVS diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus, vt de hoc quod mihi Dominus largitus eſt, per memetipſum aliquid Deo conferrem. Nam cùm coram me ad Curiam veneſit Abbas Arelatenſis Caſtellanus, qui nobis retulit, quod Monaſterium Arelatenſe in Valle Spirenſe ad Pyrenæos à ſe conſtructum imperante Carolo Patre meo, iam monachorum numero abundaſſet, quapropter, efficaciter ſupplicauit, vt Monaſterium, Monachos, terras, prata,aquas,homines,& iumenta, ipſi Monaſterio deſtinata ſub protectione, & defenſione noſtra poſitos, & receptos in libertate conſeruare decerneremus. Ego vero ne Monachi à pace ſpiritus, & à laudibus Deo faciendis reſipiſcant, pro ſalute animæ meæ, vxoris, filiorum,& mei Imperij quiete,ab hac ora ſub imperiali protectione, & defenſione recipio Eccleſias S.Petri Arelatenſis, S.Ioannis Riardenſis,& S.Iuliani, Abbates,Monachos, ipſarum, earúmque domos, & curtes ſuas & auellas,& homines tributales, & quidquid earum eſt mobile,& immobile, cultum,vel incultum, rura, prata, campos ſyluas, aquarúmque decurſus vtque omnia,& ſingula illis ſint firma, & ſtabilia. Ideo illis hanc Cartam protectionis concedimus,vt deinceps nullus Comes,Iudex,vel alia perſona,&c. Denique illis concedimus, vt quotieſcumque Abbatem mori contigerit alium ex ipſorum Monachorum cœtu habilem, ſi illic inueniatur eligere valeant in Abbatem,& Patronum. Et vt hæc noſtræ protectionis Conſtitutio firmiorem obtineat vigorem, & ab omnibus Imperij noſtri fidelibus plenius per tempora conſeruetur manu noſtra ſubterfirmauimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari iuſſimus. Data X V. Kal. Octobr. Anno Chriſto propitio V I I I. Imperij Domini H.Ludouici Piiſſimi. Indict. XIV.

Actum Aquiſgrani Palatio Regio in Dei nomine feliciter. Amen.

P. Anton. Vincent. Domen. d. fol. 76. meminit huius diplomatis, cuius copiam in manus meas deuenit. Annus ipſius eſt D C C C. X X I. Nam Carolus Magnus V. Kal. Februarij. Anno DCCCXIV. viuere deſiit, à quo die numerantur anni Ludouici filij. At cùm diplomate V I I I. Imperij adſignetur, nulli dubium, quin inciderit diplomatis data in annum D C C C. X X I.

ARELATVM. Vrbs in Pyræneis hodie ARLES. Olim dicta AQVÆ CALIDÆ vt probat Hieron. Pujad lib. 2. c. 1. fol 35. & lib. 4. c. 34. fol. 179. De qua & de *Valleſpirenſi* ſuis locis agemus.

C SS. GVMESINDVS, & SERVVS-DEI. Cordubenſes Martyres fuere, quorum acta breui periodo eſt S Eulogius proſecutus, A quo M. R. his verbis: *Cordubæ SS. MM. Gumeſindi Presbyteri, & Serui-Dei Monachi.* Baron. tom. 10. Annal. Eccleſ ann. 8

ann.852.n.11.in principio, ſic: *XIII. Ianuarij die paſſi ſunt* Gumeſindus *Toletanus,&* Seruus-Dei *Monachus.Gumeſindus enim à puero Corduba enutritus,& in Eccleſia trium Martyrum Fauſti, Ianuarij, & Martialis educatus,demum ruralis Eccleſiæ Sacerdos effectus, atque vnà cum Seruo-Dei Monacho in ciuitatem veniens, vnà cum eo in eadem Chriſti confeſſione perſiſtens, martyrium conſummauit.* Vvion tom.2. lign. vit. lib.3. ſic: *Corduba in Hiſpania Sanctorum Martyrum Serui-Dei, Monachi Cordubenſis, & Gumeſindi Presbyteri, qui paſſi ſunt Era DCCC.XC.* Eadem Dorganius, & Hugo Menard. De eis S.Eulog in Memor.SS.lib.2. c.9. P.F.Anton. de Yep. in Chron. Bened. tom.4. Ann.852.c.2. Franc.Piſſa Hiſt.Tolet. lib.5.c.7. Ambroſ. de Moral. Hiſt. Hiſp. lib.14. c.12. Mariana ead. Hiſt. lib.7.c.15. Mariet. lib.2.c.91. P. Martin. de Roa Hiſt. SS. Cordubenſ c.1.fol.1.Villeg.Santor.Millan,& alij flor.SS.Scriptores. Acta dabimus ex D.Eulogio, ſic:

ACTA EX D. EVLOGIO MARTYRE electo Archiep. Tolet. lib.2. Memor. Sanctor. cap. IX.

S. Gvmesindvs Preſbyter ex oppido Toletano, olim cum vtroque Parente, puer adhuc paruulus Cordubam veniens, votiuo genitorum affectu, per ſacrum clericatus ordinem cœleſti adſcriptus militiæ apud Baſilicam Sanctorum trium, qua Fauſtus, Ianuarius, & Martialis Martyres præſentialibus Corporum ſuorum fauillis quieſcunt, pædagogorum educatione in Dei timore clareſcit. Vbi poſt aliquod tempus in Sancto Diaconij miniſterio conſecratus, demum cuiuſdam Campaniæ Cordubenſis Eccleſiæ Sacerdos adoleſcens præficitur. Inde ad Vrbem deſcendens cum B. Servo-Dei Monacho, qui tunc in ſupradicto Sanctuario adhuc iuuenis cum Paulo Preſbytero recluſus manebat, Principibus,& Iudicibus ambo aſſiſtentes, ſub confeſſione cæterorum occubuere Idibus Ianuarij Era DCCCXC. Quorum corpora furtim à Chriſtianis ſoblata in Baſilica S. Chriſtophori Martyris, quæ eſt vltra amnem, in parte meridiana, religioſo cultu exiant recondita.

Tria hic ſupplenda ſunt, Primvm originem,& inſtitutum *S.Serui-Dei.* Ab ipſa Cordubenſi ciuitate traxiſſe proſapiam demonſtrant P.Roa in Indiculo Topographo Sanctorum Martyrium in exordio, operis, & Vvion in Martyrol. Monaſt. h. d. ibi: *Serui-Dei Monachi Cordubenſis.* Et cum hac ſententia tranſeunt ſcribentes. *De Inſtituto*, apud omnes conuenit fuiſſe ex Benedictino, vt ex Vvion. Menard. Dorgan.& Yepes, licet P.F.Marc.de Guadalaxara in Theſaur. ſpiritual.Ordin.Carmelit.inter eius Sanctos conſcribat,fol.55.col.2. Secvndvm, quo martyrij genere? Coi ficiunt ſatis Morales,P.Roa.& Yepes, credentes ceruicibus plexos eſſe. Tertivm. Quo iuſſu, & iuxta annorum numerum ex Era,quæ commutata in annos D.N Ieſu Chriſti, incidet ad annum DCCC.LII. quo Abderrahacmannus eo nomine II.Cordubæ Rex,& Mahomad eius filius cruentam in Muzarabes excitarunt perſecutionem. Quibus nil eſt quod dubites.

Cordvba quæ, & Colonia Patricia. Nobiliſſima Romanorum imperio vrbs Epiſcopalis in Bætica,ad citeriorem Bætis ripam,vbi is nauigabilis eſſe incipit, in planitie. Marcelli opus à Strabone,Prima in Bætica Romanorum Colonia ex nobilitate Romana, Maximum illius ſæculi emporium, Turdulorum Metropolis *(ex eoque Ilipenſe Municipium in Beturia Turdulorum amantiſſima Patria mea illi paruit)* Vrbs Patritia, Vlterioris Populorum Hiſpaniæ Patrona. A Gothis exculta,ab Arabibus ornata.Illorum Regium faſtigium,Iſtorum Imperij Sedes.Illis imperare aliis inſigne fuit, Iſtis parere nemini magnitudo erat.Scientiarum mater proſperitate Romana ex Martial. lib.1. epigramm. LXII ſic: *Facunda loquitur Corduba.* Artium altrix opulentia Gothica,vt ex Luitprando,& Iuliano. Philoſophiæ Magiſtra tyrannide Arabica,exin Auerrhoes,Auicennas,Razes & alios.Quid plura? perlege volumina,euolue Codices, & quæ fuerit Corduba comperies Pro nunc iſta cogita, aliò maiora cognoſces.

TRANSLATIO

D Translatio S. Firmini. Fuit Hiſpanus, & Epiſcopus Pampilonenſis, à qua, & vrbe ortus, poſt Ambianenſis; de quo nullus dubitat. Quo ſuppoſito ad tranſlationem veniamus. De ea hoc die Maurolyc. Petr. de Natal. Catal. SS. lib. 2. c. 70. Galeſ. hiſce verbis: *Eodem die Ambiani* Tranſlatio S. Firmini *Martyris, qua in tranſlatione multa miracula diuinitus facta ſunt: Caloris enim æſtus, adulta iam hyeme, maximus factus eſt: arbores, à frondibus nudæ, frondeſcere cœperunt, quibus frondibus ægri ſanabantur.* Eadem ferè Andreas Sauſſay, tom. 1. Martyrol. Gallic. fol. 54. Ferrar. in Catal. Gener SS. h. d. fol. 25. Acta huius tranſlationis ex tribus veteribus MSS. à Bollando collatis dabimus.

ACTA INVENTIONIS, ET Tranſlationis pignorum S. Firmini Ambianenſis Martyris, ex Tribus Veteribus MSS.

Regnante Teuderico per totum orbem Francorum, ad annum Domini DC.XV. ignorantibus populis vbi corpus Almi Martyris Chriſti *Firmini* requieſceret, Spiritus Sancti gratià edoctus S. Saluius Epiſcopus Ambianenſis perrexit ad locum, vbi Martyr Chriſti quieſcere dicebatur opinione confuſa. Illic ad cœlum oculos erigens, vidit, quaſi radium, Solis ab arce præcelſi throni exire, & in eo loco, in quo *S. Firminus* requieſcebat inenarrabili tertore fulgere. Qui mox immenſas diuinæ miſericordiæ referens gratias, cum magna reuerentia cœpit fodere, ac ſepulchrum Almi Martyris aperire. Odor quoque ſuauitatis illicò tantus exereuerat, quaſi illic omnia genera pigmentorum contunderentur, & aromatum, & ager virens amœnitate diuerſorum florum adeſſet. Cúmque eleuaſſent eum de Sepulchro, & iter carperent, deferentes Populi Sanctum Martyrem ad vrbem; obuiam plurimæ occurrentes catervæ ſternebant veſtimenta ſua in via, & voce magna clamabant: *Oſanna in Excelſis, benedictus, qui venit in nomine Domini.* Quem in Eccleſia, quam ipſe Beatiſſimus Præſul Saluius conſtruxerat, in crypta Orientali in honore eiuſdem Martyris miro opere inſignita conlocauit, & digno eum honore tumolauit; inſuperque Sepulchrum eius, auro, gemmiſque nobiliter decorauit. Quo facto ad palatium Teuderici Regis repentinus intonuit nuntius de inuentione ſacrati corporis. Atque, eùm huiuſmodi ſermo ad aurem ipſius Principis, & præcellentiſſimæ collateraneæ ſuæ Rodechildis Reginæ perlatus fuiſſet, tunc ipſi ambo amore Chriſti, & Angelo pietatis repleti, oculos, ac manus ad æthera ſuſpendentes, cœperunt immenſas Deo omnipotenti agere gratias; qui tali ſcilicet pignore eius regni tempore hanc vrbem Ambianenſem dignatus eſt declarare.

Petrus Galeſinus in notulis ad ſuum Martyrologiem hoc die fol. 25. hanc accidiſſe inuentionem anno DCC.XXV. agente S. Saluio Ambianorum Epiſcopo. Credo à Bibliopola irrepſiſſe mendum, & loco DC.XV. (quo tempore S. Saluius erat Ambianenſis Præſul, vt erudite probat Bolland. tom. 1. Act. SS. fol. 704. n. 6. & 7.) excuſum DCC.XXV. quod fœdum eſt commentum.

Ambiani. Populi Galliæ vt diximus in vita S. Saluij ſupra ad diem XI. huius Menſis, de quibus, nihil noui occurrit. A

DECIMO NONO KALEND. FEBRVARII, DIES XIV.

A. S. Evphrasivs *Oſtiarius B.Iacobi, & ipſius diſcipulus, ſepulto corpore SS.Magiſtri, Romam petit, vbi à B.Petro Epiſcopus conſecratus, Hiſpanias reuertitur, circa Iliturgim, & Aſotam, & in toto agro Carthaginenſi prædicat, vbi glorioſam adeptus eſt martyrij palmam. Eius ſacra pignora exin tranſlata in Oppido Valdemao in Gallæcia honore debito requieſcunt.*

*B. Prope Carthaginem Spartariam non procul à Portu Ciuitatis paſſio S.*Clari,*ſeu Cleri Diaconi, qui cùm S.Indaletij fuiſſet diſcipulus, & alumnus, cum aliis clericis pro fide Chriſti in mare crudeliter ſuffocatur.*

*C. Iliturgi in Bætica Hiſpania natalis S.*Cleri *Martyris qui B.Euphraſij Diaconus perhibetur, qui cum eo ſimul ad agonis certamina accedens pro fide, item pro Chriſti confeſſione ad lauream martyrio conceſſit æternam.*

D. In Diœceſi Pacenſi ad Anam fluuium depoſitio S. Mavri *cuius ſacrum corpus in Oppido cui nomen Membrillar adſeruatum, honorifico apud vicinos populos veneratur cultu, & præcipuo apud accolas colitur apparatu.*

NOTÆ.

A Sanctvs Evphrasivs. Eius memoriam recolunt ex antiquis Martyrologiis nonnulla. Inter quæ Prim. Cabilonenſ. in Topograph. SS verb. *Eliturgium*, nulliter à Bollando citatus, imò nec à P. Biuar. nec à Roder. Caro: Quo loci expreſſa Fl. Dextri verificatur opinio, ſic: *Eliturgium, ſiue Licurgium, ſiue Turrigium, Ciuitas Hiſpaniæ, quam L. Marinæus vocat Turrim Iuliam. Hic ſedit Epiſcopus Euphraſius ex Diſcipulis dicti Apoſtoli*(Iacobi)*vnus.* Cuius veſtigia inſequens Petr.Equil.in Catal.SS.lib.11.c.130.n.34. proſequitur: *Euphraſius Epiſcopus, & Clerus Diaconus XIX. Kal. February paſſi ſunt.* Quibus

Quibus accedunt Maurolyc.& Vſuard. Fallitur proculdubio Binat. qui noſtrum cum illo de quo in Martyrol. Romano hoc die confundit. Nam ille in Africa, Noſter in Hiſpania. Ille Thenitanus Antiſtes, Noſter Illiturgitanus Præſul. De illo agunt omnes qui Africæ paſſum referunt. De noſtro cæteri, qui aut ſine aſſignatione loci aut ea præuia, loquuntur. In Antiquo Martyrologio Romano iuſſu Iulij III. ab Alex. de Peregrinis concinnato, deficit locus, & prouincia agonis, & tantum nomen reponitur. De eo apud Noſtros frequens memoria eſt, vt videre eſt apud Dextr. in Chron. ann. 35. n. 1. ann. 37. n. 1. ann. 43. & ann. 54. n. 8. Iul. Perez in Chron. n. 9. & Aduerſ. 370. S. Eulog. in Apologet. Martyr. §. Exortus. Vincent. Bellouac. ſpecul. Hiſt. lib. 8. c. 6. Baron. tom. 1. ann. 46. n. 2. Moral. lib. 9. c. 13. Garibay lib. 7. c. 4. Beut. lib. 1. c. 25. Vaſſ. in Chron. ann. 44. Pined. lib. 10. c. 25. Cotolian. in Breu. temp. ann. 46. Padill. cent. 1. c. 19. Bozius de ſign. Eccl. tom. 1. lib. 4. c. 1. Marin. Sicul. de Reb. Hiſp. lib. 5. M. Franc. de Rus Puerta. Hiſt. Giennenſ. tom. 1. ſæcul. 1. c. 7. D. Maur. Caſtel. Hiſt. S. Iacob. lib 2. c. 14. fol. 171. Ex omnibus hanc actorum ecphraſim veritate nitentem compaginabo.

EVPHRASIVS ex genere Iudæorum, qui in Tribuûm tranſmigratione per vniuerſos Orbis circulos diſperſi fuerant, & cum Nabuczerdam in Hiſpaniam deuenerant, ortus; & apud Hiſpanos educatus, in eorum Synagogis maximam adeptus auctoritatem, & in pretio habitus, ad ſeſe omnium animos arripiebat. Ergo cùm illorum Principes, qui Hieroſolymæ inhabitabant, de Chriſti D. N. nece ſoliciti conueniſſent, & quæ in animo haberent, per epiſtolas Hiſpanis Iudæis reſcriberent, vt omnium in facinore fœdo vota perciperent: Quibus (intellecta Chriſti ſine labe vita, eiúſque miraculorum fama ad amuſſim perſpecta) non ſolum (in tale conuenientes peccatum) non adhæſerunt, ſed aliquos ex præcipuis virtute, & doctrina Viris, vt Dominum inuiſerent, tranſmiſerunt. Qui de Sanctiſſimi Crucifixi ſuorum inuidia, natali, operibus, prædicatione, miraculis, vita, & morte, necnon de doctrina, Diſcipulis, Apoſtolis, & Sanctiſſima Matre quidquid inuiſerant, acceperant, & probauerant reſcripſerunt. Quo ab Hiſpana Synagoga percepto, illico ad Petrum Chriſti Vicarium, vt vnum ex Chriſti Apoſtolis, remitteret qui veritatem fidei Crucifixi demonſtret, Euphraſius noſter, & Indaletius, Legatorum ab omnibus Hiſpaniæ Synagogis titulo conſignati, dimittuntur. Carpit cum ſocio viam Euphraſius, & Hieroſolymam ingreſſus, Petrum alloquitur, legationem exponit, & vt deſideriis Hiſpanorum faciat ſatis, humilibus Apoſtolorum Principem efflagitationibus circumuenit. Cui Petrus omnia in Dei honorem conducibilia promittit. Tunc Euphraſius cum ſocio, quidquid Apoſtoli peragebant, intuens, fidei veritate cognita, illico eius coram Iacobo Zebedæi filio, ad hoc opus diuina ſortione Hiſpaniæ Apoſtolo deſignato, inſtantibus veritatis ſtimulis, profeſſionem Chriſtianus toto corde emiſit efficaciter. Igitur completo diſperſionis Apoſtolorum tempore, Iacobus more Apoſtolico, XII. Diſcipulos, inter quos Euphraſium, & ſocium aſſumens, Hiſpanias adiit, & in eius contubernio, Oſtiarij ordine ſuſcepto, peragrata ferè omni prouincia, iterum Hieroſolymam vſque, Sanctum indefeſſus Magiſtrum diſcipulus comitatur. Illic poſt Iacobi Patroni, ſtudio Iudæorum, Herodis inconſtantia, & Phariſæorum inuidia, gladium, quo Boa-nerges occubuit cum aliis commanipulariis ſacra Magiſtri pignora adſumens, numinis nutu, & Virginis monitu Ioppem peruenit, & marmoreo nauigio, quo Iacobi lipſana conderentur, arrepto, aut conducto, flantibus ventis Iriam perueniens Flauiam Gallæciæ vrbem, ibidem conuocatis Regionis condiſcipulis, erecto corpori mauſolæo, inſuperque Ara erecta, honorificè pignora tumulauit. Quo peracto vnuſquiſque tàm ex aduenis, quàm ex accolis diſcipulorum ad prædicationis ag-

greditur functionem. At Euphraſius Noſter cum ſociis, qui è Hieroſolyma ſacras comitarunt exuuias Romam perrectus, à B. Petro Epiſcopus conſecratus, Hiſpaniam rediit, Iliturgim, Aſſotum, agrúmque totum Carthaginenſem prædicat, euangelizat, fideíque myſteria diſſeminat, quouſque Anno II. Imperij Neronis, Chriſti naſcentis L V I I. per glorioſum agonis triumphum, ad indeficientis coronæ ſymbolum Martyr peruenit intrepidus XIX. Kal. Februarij. Ipſius corpus apud Iliturgim honorificè quieuit, ad cuius tumulum Siſebutus Gothorum Rex magnificam conſtruxit Baſilicam, quæ ad Hiſpaniæ vſque excidium, miro populorum concurſu, perdurauit. Sed Regis & plebis inſtantibus, vt creditur, ſceleribus, Prouincia Maurorum incurſibus populata, Chriſtiani Iliturgitani in Gallæciam ſacra deferentes pignora, in cœnobio cui vocabulum *Valdemao* adhuc honorifico cultu perſeuerant. Aliquot Philippus Rex Hiſpaniæ huius nominis I I. Catholico fidei zelo, iuſſu, & prece eruta, partim Iliturgi, in illuſtrem, quam tunc Ciuitas illa feruenti amoris copia cœperat ædificari Baſilicam, & partim ad Regale D. Laurentij cœnobium in Excuriali ab ipſo pientiſſimo Rege, potentiſſimè extructum, commendauit. Nunc apud Valdemao huius extractionis adeſt lapis cauſam demonſtrans, ſic:

D. O. M.
IN HOC SACRO TVMVLO DIVA
CONTINENTVR EVPHRASII
OSSA QVORVM PARS ERVTA
IVSSV REGIO HVMILIQVE PRECATV
PHILIPPI II.
VIII. KALENDAS IVNII ANN.
M. D. XC. VI.
MIRE FRAGRANS INDVBITATAM
DE SE POSTERIS RELIQVIT
FIDEM.

Hucuſque, quæ ex actis agnouimus Eminentiſſ. ac Reuerendiſſ. Cardinalis D. ac Dom. D. Balthazar de Moſcoſſo, & Sandoual Eccleſiæ Giennenſis tunc Præſul, nunc, & ſi reluctantet, Toletanæ omnium Maximæ Archiepiſcopus, in Synodo Diœceſana eius interuentu Gienni congregata Anno M. D Ç. X X I V. inſtantibus Dei zelo, Sanctorum deuotione, (quantos beu in ſuo agnouit Diœceſis Præſularui) & propria affectus efficacia, ad acuendum corda fidelium, & vt ſuo Primo Apoſtolo Euphraſio debitus ſolueretur honoris gradus, X V. diem Maij, quo illa feſtum concelebrat Eccleſia, in tota indixit Diœceſi feſtiuum.

Nunc ad eephraſis comprobationem, pedem referamus. In qua PRIMO de origine *Euphraſij* diſceptandum. Quod fuerit ex genere Iudæorum, qui cum Nabuczardam in diſperſione, venerant in Hiſpaniam patet: Nam Iulian. Perez in Chron. à n. 8. agens de illis Epiſtolis, quas hebraicè, latinè, & arabicè repererat in actuarus S. Iuſtæ Toletanæ, refert, quod in tertia hebraicè exarata, continebatur reſponſio Annæ, & Caiphæ, Ioſeph, & aliorum, complectens inuidiæ erga Chriſti diſcipulos acrimoniam, ex eo quia, ne illos in Hiſpaniam reciperent, illis litetis perſuadebant, quin potius, vt eluſores, & nebulones ab vrbibus expellerent. Quibus nec acquieſcit Hiſpana Synagoga, ſed potius illico *miſerunt* (inquit Iulianus n. 9.) *Euphraſium, & Indaletium, rogantes Petrum, & cæteros Apoſtolos, vt ſtatim Iacobum mitterent.* Ergo ſi Euphraſius à Synagoga Legatus ad Petrum fuit deſignatus, à fortiori ex Iudæis illius Synagogæ numerandus, venit: Nulliter enim Gentilis ad hoc obeundum munus eligeretur, & præcipuè Iudæi, qui vt nefas cenſebant, illorum etiam commeſſationes intueri, quanto magis ſecreta committere. Probátque Dexter ann. 55. n. 1.

SECVNDO. De Conſilij ſententia in nece Chriſti D.N. expreſſus eſt locus, ipſius Iuliani

Iuliani num. 8. ſic: *Quarum vna* (loquitur de Epiſtolis ſupra relatis, repertis) *erat Iudaeorum Hieroſolymitanorum, ad Hebraeos Hiſpanos, praecipue Toletanos, & Zamarenſes, vt ſuffragarentur in mortem Chriſti Saluatoris.* Et paulo inferius, proſequitur: *Et nullo modo valuerunt conſentire in necem Innocentiſsimi* IESV. De quo plura apud Hiſpaniæ Scriptores, quæ vt notiora prætermitto. De Legatione Euphraſij, & Conuerſione, idem Iulianus ſic: *Qui venientes* (Euphraſius, & Indaletius) *Hieroſolymam, dederunt ſuas Epiſtolas Petro, & viſis eius miraculis conuerſi ſunt.* De Aduentu cum B. Iacobo, & Oſtiarij ordinis functione Dexter. ann. 37. num. 1. ſic: *Multos etiam diſcipulos, praecipuos autem numero XII. more Apoſtolico, in Hiſpaniam ſecum portat, Indaletium, & Euphraſium Oſtiarios.* De prædicatione, & martyrio apud Iliturgim, Dexter. ann. 54. num. 3. ibi: *Euphraſius Iliturgi non procul Carthagine Spartaria, populus qui dicuntur Conteſtani ad vrbem Aſſotum, totoque agro Carthaginenſi, praedicans feruenter diſcurrit.* Quem ſequitur Iul. aduerſ. 370. ſic: *In hoc oppido Iliturgi Baſtetanorum fecit Rex Siſebutus Eccleſiam in honorem* S. Euphraſij *diſcipuli S. Iacobi, ibidem Epiſcopalem Sedem habentis: Nunc diruta eſt, & ruinae dicuntur* Tarauilla, *vbi paſſus eſt* S. Euphraſius *Martyrium II. Anno Neronis Imperatoris. Cuius corpus à Chriſtianis Iliturgitanis delatum eſt in Gallaciam, in Maurorum irruptione, qui Iliturgim hanc deleuerunt.* Hanc Baſilicam ad annum DC.XII. fuiſſe conditam ſuſpicantur nonnulli, de ea mentio eſt apud B. Eulogium Cordubenſem Martyrem in Apologet. §. Exortus, ſic: *In hoc tempore Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus in catholico dogmate claruit, & Siſebutus Toleti Regale culmen obtinuit. Eccleſia* B. Euphraſij *apud Iliturgi vrbem, ſuper tumulum eius aedificatur.* De Diſcipulatu, iterum, & aduentu in Hiſpanias cum S. Iacobo, & pòſt tumulato corpore Sanctiſſimi Magiſtri in Romam profectione, vbi à B. Petro, Epiſcopus cum ſociis conſecratus, & iterum in Hiſpanias remiſſus, quò illuſtre illud Pontis apud Accim miraculum euenit: adeſt hymnus S. Iſidori, quem die XV. Maij dabimus. Hic tantum ſubiicio Guilielm. Eiſſen Spirenſis ab Alderete de antiquit. Hiſpan. lib. 2. cap. 14. fol. 283. relati, de Origine, & diſcipulatu S. Euphraſij ſententiam, hiſce verbis: *S. Euphraſius. Hiſpanus, Iacobi Zebedaei auditor, & Diſcipulus, Iliturgi ordinatus eſt Epiſcopus anno Chriſti XLV. Claudio Auguſto Germanico V.* Cos. In Antiquiſſimo Breuiario manu exarato Eccleſiæ Aſturicenſis, quod apud me eſt, hoc de S. Euphraſio hymni fragmentum comperi, en tibi do; etſi abſque metri norma.

HYMNVS DE S. EVPHRASIO,
ex Manuſcripto Breuiarij Aſturicenſi.

Inclyte Paſtor, eia
foue, refoue pius
quos recolunt ſuaues
lumina ſancta tua.

Iam Iliturges illa
Cadaueris Euphraſij
inclyta membra ſimul
cordéque, & ore colunt.

Tu quia Praeſul horum
Tunc eras almus; eò
Viſcera, corda tibi
limpidè, purè vouent.

Igitur hic properè
Martyr agone ruis;
Caelos vt Almus eas
Laureo vinctus, Amen.

Cætera quæ hic adnotari poſſunt communia ſunt cum aliis S. Iacobi Diſcipulis, quorum feſtiuitas, à S. Matre Eccleſia XV. Maij die recolitur. Ibidem de omnibus ad amuſſim.

B S. Clervs Diaconvs S. Evphrasii. Duos hoc die *Cleros Diaconos* agnoſco, vnuſquiſque Martyr, licet diuerſos ſequeretur Epiſcopos, pateretur agones, ac alius Iliturgi, alius Carthagine noua ad palmam peruenerit. Hic Euphraſio adhæſit, alius Indaletio. Ille mucrone, iſte Maris immerſione. Vterque

Hiſpanus, vterque Diaconus, & vterque Diſcipulorum diſcipulus De iſto S. Euphraſij verba fecit Equilinus in Catalog. SS. lib. fin. c. 130. n. 34. ſic: *Euphraſius Epiſcopus, & C L E R V S Diaconus XIX. Kalend. Februarij paßi ſunt.* Ergo ab alio diuerſus, vt infra dicemus. Cui adſtipulatur M. Rus Puerta Hiſtor. Giennenſ. tom. 1. ſæcul. 1. cap. 7. num. 8. ibidem: *Equilinus S. Euphraſio conſignat martyrij ſocium* C L E R V M *Diaconum. Quod veritati cohæret, nam S. Euphraſio, vt Epiſcopo, non erat denegandus Diaconus. Sicque cum Epiſcopo ad martyrium properaſſe credendum eſt. Et cum Iliturgi multi (ex Dextro anno 60.) paßi ſunt, in ſolo Euphraſio non adimplebitur locutio, ergo ad minus duos paſſos confiteri rigor Grammaticalis impellit, & hos fuiſſe Euphraſium, & C L E R V M eius Diaconum poſteritas agnoſcit.* Nec obſtat coniectatio P. Binarij ad Dextr. ann. 54. num. 2. fol. 109. credens, Clerum Indaletij Diaconnm, fortè S. Euphraſio adhærentem tempore agonis, cum ipſo ad martyrij palmam properaſſe. Nam hoc abſque rationis, & authoritatis fulcimine, commentitium eſt. Quid de iſto nunc dicam C L E R O, altum ſilentium. Nunc ad Iliturgitanæ vrbis originem pergo.

S. C L E R V S, ſeu C L A R V S D I A C O N V S S. I N D A L E T I I. De iſtius martyrij laureola copioſior memoria eſt. De eo apud Vſuard. ex M S S. Belgicis, apud Boll. h. d. fol. 932. ſic: *Eodem die S. C L E R I Diaconi, & Martyris, vnius de antiquis, qui poſt multa tormenta, in mare præcipitatus martyrium conſummauit.* Eadem ex Adone ex M S. Monaſterij S. Laurentij Leodienſ. & Bedæ ex M S. Societ. Ieſu Antuerp. Item M S. Lætienſ. & S. Martini Tornacenſ. Quæ omnia, & alia M S. Martyrologia concinnauit Bolland. vbi ſupra d. fol. 931. Quis iſte ſit Clerus ex Diaconis antiquis, in mare proiectus, ſi quæritas, en ex Flau. Dextro in Chron. ann. 54. vbi Biu. num. 2. reſponſum: *S. Indaletius Vrci, Illiberi, Carthagine Spartaria, & Eliocrata prædicans in illis partibus celeberrimus habetur: quem* C L E R V S *Diaconus comitatur. Qui* Diaconus *cum multis Clericis prope Carthaginem Spartariam, non procul à Portu Ciuitatis in mare crudeliter detruduntur.* Ecce alterum Diaconum S. Indaletij nomine C L E R V M, in morte, in loco, & in ſociis diuerſum. Oggannit Bollandus, ex eo quod apud Noſtram nulla ſit mentio huius Martyris Carthaginem. Cui fiat ſatis D. Franc. Caſcal. Hiſtor. Murcit. diſcurſ. fin. cap. 6. fol. 450. col. 4. licet de Claro, ſeu Clero duos diuerſos mutuet Martyres. Alium Clarum, & alium Olerum, pro Clerum nominet. Et licet apud Antiquos ipſius fuerit obliterata memoria, quid mirum? Si Carthago Noſtra tot paſſa eſt interitus, deſolationes, & excidia. Perlegat Bollandus Annales Hiſpaniæ vetuſtiores, & comperiet, quantum adſit miraculum, vt nominis memoria illius recordetur ciuitatis. Hactenus de C L E R I S: ad vrbes deſcendo.

I L I T V R G I S, ſeu I L L I T V R G I S, aut E L I T V R G I V M Ciuitas Bæticæ in Baſtetanis, hodie A N D V X A R E L V I E I O. Variè & in Geographia, & in Orthographia apud Scriptores inuenitur. Nonnulli ſimplici, nonnulli duplici L. conſcribunt. Luitprand. aduerſ. 277. hæc refert: *In pluribus Codicibus Liuianis III. Decadis, Lib. VIII. legitur.* I L I T V R G I S *ſimplici L. & ita legendum eſt, ad differentiam alterius Bæticæ, quæ ſcribitur duplici, licet apud Eulogium, ſimplici ſcribitur.* Ex hoc apparet aliam fuiſſe in Bætica *Illiturgim*, duplici L L. conſcribendam, ad differentiam alterius, quæ ſimplici ſcribebatur. Sed quò illhæc fuerit ſita in Bætica duplici L L. Ciuitas, nec Luitprandus, nec alius, ante, póſt ve Scriptor demonſtrat. Fortè aliquod fuiſſe oppidulum Puerta vbi ſup. cap. 8. num. 6 præſumit ignobile. De Iliturgi Bæticæ iſta meminere Ptolom. lib. 2. Tabul. 2. Europ. cap. 4. licet *Illurgim vocitet.* Plin. lib. 3. cap. 1. inter vrbes Cordubenſis Conuentus, ſic: *Illiturgi, quod Forum Iulium.* Ambroſ. Moral. in Antiq. cap. 5. fol. 57. Puert. cap. 9. num. 1. Siſebutus Gothorum Rex in l. 13. tit. 2. lib. 12. in Legibus Gothor. reſcribens Epiſcopis, & Iudicibus apud Bæticam conſtitutis in hunc modum: F L S S I S E B V T V S R E X. *Sanctißimis, ac Beatißimis Agapio, Cæcilio, item Agapio Epiſcopis, ſiue Iudicibus ibidem conſtitutis, ſimiliter, & reliquis Sacerdotibus, & Iudicibus in territorio Arbi, Vrgi, Sturgi,* Illiturgi, *Beatia, &c. conſiſtentibus.* Auguſti Antonini itinerarium ex recenſione Zuntæ, Schoti, & aliorum. ſic fol. 91.

Iter

Iter à Corduba Caſtulonem.

Calpurnianam.	*M. P. X X V.*
Vrgaonem.	*M. P. X X.*
Iliturgi.	*M. P. X X X I V.*
Caſtulonem.	*M. P. X X.*

Quo loco, Hieron. de Zurita fol. 552. hæc adnectit : *In Blandiano, & reliquis* Ilirurgis M. P. X X X I V. *In vetuſtis Plinij exemplaribus, ſimplici In* Iliturgi *quod* Forum Iulium. *Ptolemæi libris non rectè in mediterraneis* Turdulorum *Ιλουργις. Liuius lib.* 28. Maximè inſignes Ciuitates Hiſpaniarum, & magnitudine *(inquit)* & noxa *Iliturgi*, & Caſtulo erant. *Et locus ille, qui à Priſciano laudatur lib.* 6. Inueniuntur. *(inquit)* & barbara in I. Liuius X X I I I. ab V. C. *Iliturgi* oppidum expugnabatur. *Hucuſque Zurita.* Nos de hac vrbe hucuſque.

B S. Mavrvs. Huius Sanctiſſimi Abbatis corpus in oppido cui vocabulum. *Membrillar Diœceſis Pacenſis in Extremadura*, adſeruari fatetur P. F. Ioann. Mariet. in Topographia Sanctorum. lib. 22. fol. 10. col. 2. verbo *Badajoz*, vbi hæc referuntur verba : *Pax Auguſta Ciuitas Extremadura, Sedes Epiſcopalis, ab Auguſto Cæſare condita. Adiacet flumini Ana, & in ipſius vrbis oppidulo* Membrillar *nomine, condi dicitur corpus* S. Mavri Abbatis *Diſcipuli S. Benedicti. Quo tempore, vel à quo ibidem tranſlatum fuiſſe ignoratur.* Hactenus Marieta. Cuius opinionem ſecutus eſt M. Ægid. Gonzal. Dauila Regius Hiſtoriographus in Theatr. Eccleſ. Paceenſ. cap. fol... Quod apud noſtros inuenio certiſſimum; eſt, ipſius Sancti Abbatis feſtiuitatem, & officium à multis retro ſæculis in ferè omnibus Hiſpaniæ Eccleſiis, & communitatibus, & coli, & recitari, vt patet ex Breuiariis Compoſtellano anno 1469. die X V. huius Menſis, Hiſpalenſi ann. 1528. die X I V. Abulenſi, Placentino, Segouienſi, Aſturicenſi, Toletano, & aliis. In quibus lectiones vitæ epitomam concinnant. Quarum nondum cephraſim exſcribo, donec de tranſlatione veram conſequar inſtructionem. Iulian. Petr. Aduerſ. num. 79. fol. 21. inquit: *Ab antiquis temporibus magna fuit deuotio erga* S. Maurum *D. Benedicti diſcipulum, Aſtigi, Municipij Celticorum prope Emeritam Auguſtam, quod nunc* Agmidalilum *vocatur.* Hæc Iulianus, nihil de reliquiis, crediderim, quod aliquam S. Abbatis poſſideant, & de toto corpore glorientur.

DECIMO OCTAVO
KALEND. FEBRVARII,
DIES XV.

A. S. Fvlgentivs *natus Hiſpali, frater SS. Leandri, Florentinæ & Iſidori, Epiſcopus primò Carthaginenſis, poſt Aſtigitanus, & iterum Carthaginenſis, Vir literis egregiè excultus, vt librorum ab ipſo compoſitorum indicant volumina, variè pro fide exulatus, Hiſpalim reuerſus, poſt Carthaginem, tandem ibidem in pace quieuit. Eius ſacra pignora*

Hiſpalim

Hiſpalim tranſlata, cum fratribus condita, fuere illic honorificè culta donec in generali Hiſpaniæ excidio apud fluuium Guadalupæum in Vettonibus recondita, tandem reperta, & Berzocanæ oppido Placentinæ Diœceſis perducta, ibidem lapideo incluſa ſarcophago, adſeruantur, & coluntur.

B. *Claro-Monti in Aruernia Natalis* S. BONITI *Pontificis Toletani, primùm ipſius Eccleſiæ Archidiaconi, qui poſt varios in Præſulatu virtutis cumulos, patriam reuerſus, & à* SS. MARIA *Virgine, vt Illephonſus eius deceſſor, cœleſti cappa ſuſcepta, bonorum operum plenus, & miraculis clarus ad præmium vitæ euolauit æternæ.*

NOTÆ.

A SANCTVS FVLGENTIVS.] Celebris eſt àpud omnes penè, qui de SS. Leandro, & Iſidoro Præſulibus Hiſpalenſibus ſcripſere, memoria Noſtri illuſtriſſimi Epiſcopi Fulgentij. Separatim eius geſta breui compendio compaginant aliquot Martyrologia, Maurolyc. die I. Ian. ſic: *Fuit, & alius* Fulgentius *Carthaginis nouæ Epiſcopus, & Leandri, ac Iſidori Pontificum Hiſpalenſium, frater.* Primus Cabilonenſ. in Topograph. Sacra. Verb. *Carthago noua*, his verbis: *Hic* Fulgentius *primum Aſtigitano Epiſcopatui, deinde Carthaginenſi præfuit.* Philipp. Ferrar. in General. Cathal. SS. die XVI. Ian. ſic: *Carthagine in Hiſpania* S. Fulgentij *Epiſcopi, & Patroni.* Eadem in Topographia Noua SS. Breuiaria fere omnia Hiſpaniæ maiori compendio ſcriptitant, Toletan. ann. 1505. Compoſtell. 1469. Carthaginenſ. Palentin. Placent. & alia quamplurima. Scriptores tàm noſtri, quàm exteri prope infiniti, inter quos S.M. Maxim. in Chron. ann. 534. & 598. Luitprand. aduerſ. n. 241. & 242. 252. Iul aduerſ. 471. 563. 570. 571. 562. & in Chron. num. 310. Truxill. in Theſ. Concionat. 2. tit. die 8. Ianuarij. Marin. Sicul. de Reb. Hiſpan. lib. 5. Tarraph. de Regibus Hiſpan. in Luyba. ann. 591. & Vaſſ. in Chron. eod. ann. Sandoual. in vit. S. Leandri. Moral. Hiſt. Hiſpan. lib. 12. cap. 5. Roder. Tolet. lib. 2. cap. 14. Marian. lib. 5. cap. 13. Padill. Cent. 6. cap. 50. Yepes in vita S. Florentin. Roderic. Car. Antiq. Hiſpal. lib. 2. cap. 18. Paul. de Eſpinoſ. Brovver. in not. ad regul S. Leandri. Roa de SS. Aſtigitan. lib. 2. cap. 5. Caſcal. Hiſtor. Murc. diſcurſ. vlt cap. 6. P. Fernand. Hiſtor. Placent. lib. 1. cap. 22. Talauer. Hiſtor. Guadalup. Hug. Menard. in not ad Sacrament S. Gregor. fol. 225. Caetan. Hiſtor. S. Iſidori Loyaſa in not. ad Concil. 3. Toletan. P. Hieronym. Rom. de la Higueta in ſuo Martyrol. M S. & in not. M S. ad Iulian. & in editis ad Luitpr. D. D. Laurent. Ram. de Prado, & D. Thom. Tamayo in eiſdem. Ego in vita S. Epitacij. cap. 1. num. 25. & cap. 2. num. 25. fol. 137. P. Anton. Quintanadueñ. Hiſtor. S S. Hiſpal. fol. 249. P. Bolland in Act. SS. tom. 1. fol. 971. Ex quibus vitam deſcripſere P. Quintanadueñas, quam mutuauit, & in Latinam mutauit P. Bollandus; & aliam P. Martinus de Roa, quam hic Latinam faciemus, quia copioſè ſcriptam.

ACTA.

ACTA S. FVLGENTII EPISCOPI Carthaginenſis, & Aſtigitanæ Eccleſiarum Hiſpanice ſcripta à P. M. de Roa, Societatis IESV.

FLAVIVS FVLGENTIVS Patrem habuit Seuerianum Ducem, ſeu Præfectum Carthaginis Hiſpanicæ, & Matrem Theodoram Theodorici Regis Oſtrogothorum filiam. Fratres agnouit Sanctos Leandrum, Iſidorum, & Florentinam, & ex Sorore Nepotem S. Ermenegildum. Hiſpali (depopulata Carthagine) quo ſe Pater receperat primos viſiuæ lucis conſpexit ortus, anno Domini, D. L V I. Eius indolem in omnium virtutum genere ſedula imbuere curauit protinus Mater, taliterque ad meliora capeſſenda nouus ille palmes dirigebatur, vt à radice Catholicum ebibens dogma, quod ipſa in animo deprehenderat, contra omnia Arianorum tunc temporis Hiſpanias graſſantia, robore maturo, deliramenta, præliaretur. Hac igitur ſpiritus alimonia creuit *Fulgentij* non ſolum veritatis agnitio, ſed etiam fidei amor, quam ab vbere deprehenderat, quo in ætatis flore illuſtre in literarum ſtudio cõmercium adinuenit, ita vt inſignem Doctoris titulum præ omnibus ſui ſæculi ſit adeptus. Ad cuius nominis apicem conſequendum, illud præcipuum, & & plauſibile inter proprios, & exteros inſigne fuit, quod in variis Gentium dialectis, & idiomatibus non modo inſtructus, ſed ſingularis fuerit, vt indicant præter Hiſpanicam, Græca, Syriaca, Hebraica, Gothica, Latina, & Arabica linguæ, quas profundè calluit; quo etiam inimicorum viſcera demulcebat. Hiſce ergo doctrinæ gazis ſua pretioſiora, aliena reddidit ſcripta diuitiora. Nec hoc fateri inficiabitur S. Iulianus Archiepiſcopus Toletanus, qui in XV. Concilio illius vrbis coadunato anno DC. LXXXVIII. Pontificatus Sergij Papæ, primo, & glorioſi Regis Flauij Egicæ, qui cum de aliquibus propoſitionibus, quas apologetice ad Benedictum Pont. Max. pro defenſione VI. Synodi ſcripſerat, rationem redderet, in earum fauorem nonnullas SS. Ambroſij, & Fulgentij Noſtri doctrinas inſeruit, affirmans earum ſententiam non ſolùm ab ipſis Sanctiſſimis Doctoribus ſuxiſſe, imò illorum verba mutuaſſe. Addens: *Quos quia celebres in toto Orbe Doctores feriata Eccleſiarum Dei vota percenſeant, non illis eſt ſuccenſendum, ſed potius ſuccumbendum: quia omne quod contra illos ſapitur, à recta fidei regula abhorrere ſentitur.* Nobile procul dubio hoc fuit priuilegium, vt non ſolùm à S. Iuliano Doctoratus nomine inſigniretur, ſed quod plus eſt, æqualem cum Ambroſio authoritatem in Eccleſia percipere faſſus ſit. Magiſtrum dicitur habuiſſe quendam Etherium. Quis iſte fuerit nondum explicat Maximus, licet credatur, illum doctrina, & nobilitate præditum fuiſſe, cùm ſuæ committeretur curæ tanti indoles deſiderata diſcipuli. Hoc non erit ambigendum, quod ex illius contubernio magnum ſapientiæ peculium extraxerit, illúdque ſuperlucratus fuit *Fulgentius* continuis vigiliis, vt Doctoratus ab omnibus proclamatus, titulus condemonſtrat, vt tanta ſcriptorum ſingularium perhibent volumina, vt præclara geſtorum ſublimium indicant epitheta. Operum moles hæ recenſentur: *Commentaria in Pentateuchum. In Libros Regum: Iſaiæ: & in XII. Minorum Prophetarum oracula: Euangeliorum contexturam, Pſalmorum carmina, quorum volumina MSS. apud Ouienſe Cœnobium adſeruari refert D. D. Prudentius de Sandoual, Regius Hiſtoriographus.* Etiam dicitur ſcripſiſſe. *De Incarnatione Verbi Dei.* Quod vt credatur,

difficilem

difficilem præbet aſſenſum coniectatio, quæ exoritur ex relatione II. Synodi Hiſpalenſis, vbi interfuit *Fulgentius Noſter*, in cuius Concilij contextu refertur clauſula deſumpta ex illo de incarnatione tractatu à S. Fulgentio conſcripto, & hoc titulo Sancti, qui nec illo præſente à Patribus impartiretur, quin potius credendum eſt, illam periodum non ex Aſtigitani codice, ſed ex Ruſpenſis volumine deſumptam. Et quamuis hæc coniectura aliquot congruentiæ ſtylum præſeferat, non ex hoc affirmandum eſt, Noſtrum Fulgentium ab hoc de Incarnatione verbi tractatus penſo, abſtinuiſſe, quando in Bibliotheca S. Eccleſiæ Cordubenſis adhuc adſeruetur MS. Codex ab annis quingentis Gothicis literis exaratus: *De Fide Incarnationis* titulo S. Fulgentij Aſtigitani inſignitus, cum *aliis quæſtionibus* ad amici rogatum ſcriptis Huius voluminis molem conſcripſit, dum Carthagine exularet, ab hincque epiſtolis S. Ermenegildum ad martyrij coronam exhortabatur. Illius ergo libri compagem dicauit Scarilæ Abbati S. Leocadiæ. Maximus item Fulgentio Noſtro *Mytologiarum* tractatum tribuit.

Ad Præſulatus infulas deuenit: Nam mortuo non ſine ſuſpicione veneni apud Conſtantinopolim Luciniano Carthaginis-Nouæ Epiſcopo, in eius locum Dominicus ſuffectus eſt. Is Preſbyter Hiſpalenſis, cùm adhuc annorum, ægritudinúmque plenus muneris onera perferre nedum valeret, Regem Catholicum Recaredum de Coadiutore, functionibus Epiſcopalibus, ſubrogando, continuis flagitationibus onerabat. Quod vt factum, *Flauium Fulgentium* Preſbyterum etiam Hiſpalenſem Coepiſcopum Carthaginenſem conſignant. Anno D. XCI. ſtatim ſequenti Dominicus è viuis ſublatus eſt. Quo mortuo Fulgentius Carthaginenſis Epiſcopus confirmatur. At pòſt anno DC. cùm apud Aſtigim quædam exoriretur ſeditio, non abſque illius vrbis Prælati interuentu, vt hæc ſedaretur tranſlatus fuit S. Fulgentius ex Epiſcopatu Carthaginis, ad Cathedralem Aſtigitanam. Interfuit, & ſubſcripſit Gundimari Regis decreto; & II. Concilio Hiſpalenſi à S. Iſidoro eius fratre congregato, contra hæreſim, quam quidam Epiſcopus Syrienſis diſſeminare Hiſpali curabat, negando duas fuiſſe, & eſſe in Chriſto naturas. Quæ fuerit eius vitæ norma, qualia tanti viri opera necdum extenſiori calamo ſcripta comperimus. Eorum cumulum per notas tantum deſcripſit hiſtoria, delineauit Breuiariis Eccleſiæ Hiſpanicæ veteribus. Vixit turbulentis temporibus, bella ciuilia, & extra ordinem agnouit, contrà fidelium Hiſpanicorum gregem audaces luporum voracium conſpexit incurſus, Arianæ ſectæ fautores, qui furiarum rabie animas catholicorum inuadebant, & viperarum venenis tingebant, & corpora aduſque pertingebant, inuenit. Contra illorum agmina ſedulus propugnator accedens eorum tunſiones repellebat doctrinis, ipſorum argutias conſiliis retundebat. Dum muneris Epiſcopalis onera ſuſtinuit verbum Dei Orator ſeminabat eximius, Diœceſim percurrendo catholicum diſpergebat odorem, quo, & vitæ exemplo, & verborum fulmine ouium animos confortabat. Supremum iudicium vbique meditabatur Iuſtum Iudicem præ oculis agnoſcebat, ob ídque continuò, quouis loco, in omnibus actionibus, & conſiliis, talem vitæ floſculum concinnabat, quaſi quælibet actio, vltimam eſſet futuram vitæ horam conſpicaretur. Zelus Domus Dei illum comedebat, ſubditorum ſalutem ſpiritualem, Cleri reformationem (in qua populi remedium ſtat) totis viribus inhiabat. Vt Conciliorum decreta adimpleretur inſtabat, vt quiuis mores componeret, obligationibus ſatisfaceret, operibus profeſſio reſponderet ſtatus, ſatagebat. Creuit

fructus

fructus operum, quo penſum laborum. Si inſectatoris inimicorum Eccleſiæ titulum eſt conſecutus, copioſius ab ipſis inſectatus eſt. Etſi non ex hoc haſtam porrigebat doctrinæ, qua illorum nubila diuaricabat. Cœpit ergo febricitari aſſiduis curatum oneribus, continuis orationis ſtadiis, inſtantibus proximorum zeli angoribus, vt ſeſe Paſtor ſedulus coram vero Iudice cooperteret. Omnia hæc ægritudinum onera, perſecutionum dolamina, mira conſtantia, ſtrenuo ſpiritu, & inflexibili pace perferebat. Nullum inuenit inimicorum fidei feritas iter, nullam machinatus eſt rigor viam, quæ Sanctam viri fortitudinem, non dico, terrere, aut feruorem extinguere, imò aut (quod minus eſt) aliquid de primo ardore remittere valeret. Potuit cum Paulo dicere veraciter, quod tunc fortior exiſtebat, cùm minus reputabatur, quia quanto naturæ ſubiici propter infirmitates viſus erat, tunc à Deo fortitudinem, vt eius inimicos deuinceret, recipiebat. Illorum. Leouigildum Regem Ariana hæreſi infectum induxit proteruia, vt S. Virum nondum Epiſcopum, vnà cum Leandro fratre, & aliis Catholicis Præſulibus, qui Principis Ermenegildi filij, vt Catholici partem tenebant, exularet. Nec hic pro religionis defenſione ceſſauit tractatus ſcribere, quin potius illuſtriora pro orthodoxa fide volumina diuulgauit. Illic exul, aliquot conſumpſit annos, donec Leouigildus aut confuſus, aut pœnitens de nece filij, & infirmitate oppreſſus, omnes, quos inuidia exulauerat Antiſtites, ad patriam pœnitentia aditum aperuit. Quibus tutelam, indolem, & in Catholica religione inſtructionem filij Reccaredi, & in Regno ſucceſſoris, vltimis commiſit tabulis. Poſtliminij ergo *Fulgentius* priuilegio vſus, Nepotem Reccaredum taliter in fide inſtruxit, vt breui ſine dubio Romanæ Eccleſiæ placita in Regis corde (depulſis tenebris) introduxerit. Quo Gothorum facies in alteram mutata, illico ab Ariani damnata veſania reſipiſcebat. Ergo poſt tot exantlatos labores, ſingulari ſtudio, animique exercitatione, ad exitum ſeſe comparans, quotidie conſcientiam ſpongia contritionis eluebat. Sed cùm migraturum ſe breui præſagiret, S. Braulionem, & Leandrum fratrem (inquiunt vetuſta breuiaria pro Lauro Gaditano Epiſcopo) rogauit, vt ſibi animam agenti præſtò eſſent. Fuit ea pretioſa mors in conſpectu Dei, quippe ſacro viatico, aliorúmque præſidio ſacramentorum munitus, pſalmos piè recitantibus, lachrymáſque vbertim fundentibus Epiſcopis, animam, Angelorum obſequio ad Dei thronum deportatam, placide Confeſſor inclytus exhalauit. Dies tranſitus ſub ſilentio. Annus ex Maximo D C. X X X V I I I. imperante Heraclio, Pontificatum Maximum obtinente Honorio, Hiſpalenſem Cathedram Iſidoro fratre, Regnum Hiſpaniæ Chintyla Gotho.

Conditum eius corpus ab Epiſcopis relatis in Baſilica Carthagine: ſed X X X I V. ab obitu eius annis, Hiſpalim, cumque ipſius germanorum Leandri, Iſidori, ac Florentinæ reliquiis, locatum, in æde SS. Ruffinæ, & Iuſtæ, quam in eum finem ædificarat S. Leander, eâ vrbis regione, quâ nunc Eremitorium eius viſitur ad portam Cordubenſem. Cuius tranſlationis meminit S Illephonſus in carmine heroico, quod cruci affixit, hoc ordine:

Crux hic alma gerit geminorum corpora Fratrum
Leandri, Iſidorique, priorum ex ordine vatum.
Tertia Florentina Deo deuota perennis.
O quam compoſitè concors hæc digna quieſcit!
Iſidorus medius diſiungit membra duorum.

Hi quales fuerint,libris inquirito Lector;
Cognoſces, & eos benè cuncta fuiſſe locutos.
Cum quibus hic recubat Fulgentius; Inſpice tres hos
Spe certa, plenóſque fide ſuper omnia claros;
Dogmatibus cernas horum creuiſſe fideles;
Ac reddi Domino,quos impia iura tenebant.
Vtque Viros credas ſublimes viuere ſemper,
Aſpiciens pictos,ſurſum contende videre.

Et licet Illephonſus hic trium fratrum Sanctorum recolat memorias,ſub vno crucis tribrachio inſculptas, attamen ſingulariter de Fulgentio Noſtro, ſic Octaſtycho luſit, vt amiciſſimi anamneſim præmortui ſæculo,viuens dulcedine repereret.

Fulgenti noua Carthago, quem reddidit auris
Teque nimis felix,poſt modo Patre fuit.
Inde Patrem recipit,te gaudens Aſtigis vnda,
Qua fruitur Batis,teque magis fruitur.
Corrigis effrenes mores,vitámque tuorum
Erudis exemplo,Doctor,& eloquio.
Hiſpalis ipſa tuos cineres cum fratribus aptat:
Tres eadem fratres continet vrna ſimul.

Potita eſt nobili hoc theſauro Hiſpalis, vſque ad Maurorum incurſionem. Tunc enim in montes Guadalupæo flumini propinquos SS.*Fulgentij*,& Florentinæ fratrum corpora,atque Deiparæ Virginis imago, quæ hodie Guadalupenſis dicitur, deportata. Iſthinc recondita,ignotáque manſere,ad Alphonſi XI. tempora,quibus *Fulgentij*, ac Florentinæ lipſana,ad *Berzocanam* oppidum reperta fuere. Quò honorificentiſſimo ad Altaris Maioris in Eccleſia S.Ioannis Baptiſtæ, dextrum latus, marmoreis columnis ſuſtinentibus ſarcophagum, totius, & aliarum Diœceſum cultu venerantur. Quorum limina cùm ego inuiſerem, & viſitarem cum Illuſtriſſimo Dom. ac D. meo D. Didaco de Arze Reynoſo Epiſcopo Placentino Diœceſim luſtrante, deuotionis ſtimulis hoc marmori ſacro vouens Octaſtychò cecinit antiquitas.

AD TVMVLVM SS. FVLGENTII, & Florentinæ fratrum Octaſtychon.

Hoc Fulgentius en tegitur ſub marmore,cuius
Florentina latus Soror aduſque fouet.
En hic Florentina ſimul nunc oſſibus ornat
Fratris Fulgenti,ſarcophagumque ſuis.
Hi ſunt quos olim videns Hiſpania Gothis
Exorti Patribus lumina adeſſe poli.
Hiſpalis vno valens ſepeliuit limine fratres:
Nunc Berzocana vtrius oſſa iacent.

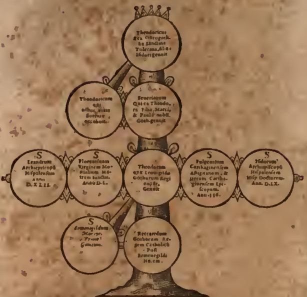
Anno

Anno Domini M. D. X C V. Regis Catholici iuſſu Philippi II. inſtantibus Eccleſiis Carthaginis, & Murtiæ eruta fuere aliquot ſacra lipſana, quorum pars Murtiæ, & pars Excuriali delata, honorificè condita eſt. Apud Murcienſes his verſibus.

Ex Berzocana iuſſu delata Philippi
Hic tua Fulgenti *brachia ſancta iacent.*
Florentina Soror: necnon conduntur & oſſa
Hic tua: Carthago Patria, mater aue.
Iam lætare ſacro refoue ſub pectore natos,
Murtia, quos ſeruat religione pia.

En acta ex P. Martino de Roa, quæ in paucis differunt à concinnatis per P. Antonium Quintanadueñas. Vtriuſque eadem ſubſtantiæ norma, etſi diuerſis orationibus. Singulæ actorum clauſulæ elucidandæ ſunt, vt inſtituto pareamus, ne aliquid remaneat ſcrupuli.

PRIMO neſcio quâ authoritate iſti Patres *Seuerianum* Patrem SS. Leandri, Iſidori, Folgentij, & Florentinæ, compellant abſque qualitate Parentum, quin potius *Theodoram* eius vxorem vocitant filiam Theodorici Oſtrogothorum Regis, cùm verſa vice cenſendum ſit. S. Marcum Maximum in Chron ann. 512. auſculta his verbis de Seueriano loquentem: *Seuerianus iam puerulus, natus Toleti ex Theodorico Oſtrogothorum Rege, & Sanctina Toletana fæmina nobiliſſima, filia Iſidori Toletani Ciuis ſplendidiſſimi, viget.* Si Maximo non credis, audi Luitprandum Aduerſ. n. 244. ſic genealogiam appingentem: *Theodoricus Rex Oſtrogothorum venit in Hiſpaniam, & pro ſuo nepote Amalarico, illam plures annos rexit, duxitque vxorem Toleti Sanctinam de gente nobiliſſima Gothorum: ex qua tulit* Seuerianum *Carthaginis Dominum.* Si alios adhoc deſideras melioris notæ authores, perlege Lucam Tudenſem in Chron. Era 549. ſic de Theodorico loquentem: *Vxorem ex Toleto de prima Hiſpanorum origine duxit, cuius precibus omnes Hiſpanos libertate donauit, & ex ea filium nomine* Seuerianum *ſuſcepit.* Cui ſe ſubſcribunt Roderic. Sancius Epiſcopus Palentinus Hiſt. Hiſpan. 2. p. c. 12. Vaſſ. in Chron. ann. 567. Si ergo hæc ſic ſe habent, maxima adficior admiratione, vt quid idem P. Quintanadueñas, cum in vita S. Leandri fol. 140. de Parentibus illius Sanctiſſimi Prælati egiſſet, dixerit? *Fuere Patres SS. Leandri, Iſidori, Florentinæ, & Theodoræ matris S. Ermenegildi Seuerianus, & Theodora. Seuerianus Patrem habuit Theodoricum Oſtrogothorum Regem, Amalarici tutorem, & Regni Gubernatorem, ex Sanctina nobiliſſima fæmina de Gothorum proſapia.* In quo duo notanda ſunt. I. quod inter filios Seueriani Fulgentium excludit. II. Quod in vita S. Fulgentij fol. 249. Theodoram matrem, non Seuerianum Patrem, à Theodorico ortam conſignet. Quod quantum erroris contineat, ex Hiſtoriarum perlectione patebit. At ne in poſterum aliquis elabatur tàm Patris, quàm Matris progenies recenſeam.

Ex huius arboris ramis cognoſces, quod Theodoricus Rex Oſtrogothorum duas duxit vxores. Primam ex qua Amalaſuintham ſuſcepit. Alteram Sanctinam nobiliſſimam fœminam Toletanam, Iſidori filiam de genere Gothorum. Ex hac Theodoricum, qui adhuc iuuenis occubuit, & Seuerianum Ducem Carthaginis. Qui matrimonium contraxit cum Theodora nobilitatis ſplendore conſpicua apud Toletanos, quæ Patrem habuit Marcum, & Matrem Paulam. Ex illo Seueriani, & Theodoræ coniugio nati ſunt S Leandrus qui fuit Archiepiſcopus Hiſpalenſis, Theodora quæ Leouigildo Gothorum Regi nupſit; Florentina Virgo, Fulgentius Noſter, & Iſidorus Hiſpalenſis Metropolita. Theodora vero ex Leouigildo Rege duos ſuſcepit filios; Ermenegildum Sanctiſſimum Martyrem, qui Patre Ariano inſtante pro fidei Catholicæ defenſione gladio paterno occubuit; & Reccaredum, qui poſt Patris obitum ad regni faſtigium ſuffectus, exhortationibus auunculorum, Ariano dogmate abiurato, Catholicam fidem profeſſus eſt. Hanc Genealogiam tantorum Sanctorum deſcriptam inueni in quodam Codice M S. peruetuſto, carminibus acroſticis, in quorum vniuſcuiuſque pentametri exordio vna ex literis S. *Fulgentij* Noſtri acroſticè deſignatur ſic:

Fulgide ſi cupis Lector cognoſcere prolem
Auorúmque genus Præſulis, ecce palam.
Vxor Regis erat Sanctina, *vt creditur, Hunnis,*
Cui Theodoricus *nomen, & omen erat.*
Liberos accepit tunc iam de coniuge duos,
Hic Theodoricus, Seuerianus *item.*
Genitor iſte fuit Noſtri tunc Præſulis ergo:
Quem Theodora Mater *peperit atque aluit.*

En

En erat iſtius & filiúſque Leander, *& almus*
Iſidorus *item*, Florida *Virgo ſimul.*
Necnon & Theodora *Mater nunc* Ermenegildi,
Qui Chriſto inſectans ſanguine lotus abit.
Tres Theodora *Viros genuit, treſque vnicè Sanctos;*
Hiſpalis Antiſtes Vnus, & Alter erat.
Igitur, & Noſter Fulgentius *Aſtigis vrbis*
Eccleſiam rexit, Paſtor amicus oui.
Viderat, & prius ipſum iam Carthaginis orbis,
Temporibus binis paſcere rectè Sedem.
Sed cùm ſupremam Præſul perquireret arcem,
Vt Chriſto viuat, quærit vbique Deum.

Ergo ex his iam lapſum PP. Roa, & Quintanadueñas deprehendes, quorum veſtigia fui ſecutus, quia ab ipſis acta hiſpanè conſcripta, latina reddens, deſuménſque, neceſſarium duxi eorum ecphraſim inſectari. Hicque quod minus rectè dictum in ipſis, viſum erit, perpendere.

SECVNDO dubitatur, vtrum Leander, an Fulgentius fuerit natu maior? In quo quæſitu P. F. Roder. de Yepes in Hiſt. S. Florentinæ c. 7. fol. 22. col. 2. authoritate P. F. Didaci de Godoy qui vixit ad annum M. CCCC. LX. tempore Regis Enrrici IV. Hiſpaniæ, & Hiſtoriolam in forma ſermonis, ex alia antiquiori, deſumpſit, & ſcripſit; contendit S. Fulgentium fuiſſe natu maiorem. Cui opinioni mordicùs adhæſit D. Franc. de Padilla Hiſt. Eccleſ. Hiſp. tom. 2. cent. 7. c. 13. Contrariam, vt veriorem, imo quod Leander fuiſſet primogenitus, amplectuntur omnes qui de huiuſmodi Sanctiſſimis fratribus ſcripſere. Pro omnibus adſit S. Marc. Max. in Chron. ann. 534. do natali S. Leandri, ſic: *Leander Seueriani Ducis filius, & Flauia Sanctina nepos, Murtia quæ Bigaſtrum Gothis dicta eſt, natus ex Matre Theodora Cerula fœmina nobiliſſima, in æde S. Maria ſuburbana tingitur.* Et ann. 556. natalem S. Fulgentij attingens, ſic: *Fulgentius naſcitur Hiſpali Patre exule in ea vrbe, exciſa Carthagine.* Eadem ferè Luitprand. Aduerſ. n. 242. 243 Et ab ordine litteræ, n. 252. Ex quibus ſedata controuerſia eſt.

TERTIO inter noſtros altercatur de Epiſcopatubus. Primi Aſtigitanum Præſulem tantum conſignant, vt Maurolycus, Cabiloneníis. P. Truxillo, Marin Sicul. Tarraph. Vaſſ. & cæteri, qui etiam Carthaginenſem Antiſtitem agnoſcunt. Ambroſius de Moral. Hiſt. Hiſp. lib. 12. c. 5. fol. 102. col. 2. à quo D. D. Prudent. de Sandoual. in vita S. Leandri, negant fuiſſe Epiſcopum Carthaginenſem, ſed re vera penitus à veritate, & omnium concordi traditione, vt retulimus, deuiarunt. Quin potius bis ſedem Carthaginenſem rexiſſe perſpicuum eſt. Maxim. in Chron. ann. 598. Iulian. aduerſ. n. 563. ſic: *S. Lucianus Epiſcopus Carthaginenſis Sacura (vt quidam volunt) natus, præceſſit in Sede Dominicum, &* Fulgentium *bis Epiſcopum Carthaginis.* Luitprand. Aduerſ. n. 240 ſic: *S. Fulgentius bis fuit Epiſcopus Carthaginenſis, inde tranſlatus Aſtigim, & poſtremò Carthaginem.* Hanc etiam confirmat opinionem Iulian. aduerſ. n. 570. & 571. Cui ſe ſubſcribunt Moderniores Roder. Carus, Spinoſa, Roa, Quintanadueñas, & alij.

QVARTO de ſcriptis diſceptatur. P. Ioannes Marian. Hiſt. Hiſp. lib. 6. c. 1. Librum *De Fide Incarnationis* Fulgentio noſtro tribuit: *Scripſit Fulgentius* (inquit) *librum* De Fide Incarnationis, *aliiſque nonnullis quæſtionibus, qui ad noſtrum tempus conſeruatur.* Eadem Ambroſ. Moral. d. lib. 12. c. 5. Quo tempore, audi Iulian. aduerſ. n. 562. ſic de hoc opere loquentem: *Ibique* (Carthagine) *ſcripſit librum* De Incarnatione *quem dedicauit Scarilæ Monacho Benedictino Abbati Sanctæ Leocadiæ.* Conſentiunt Padill. d. cent. 7. c. 13. Roa, & citati. Cætera quæ in vitæ ecphraſi opera retulimus, ab omnibus Scriptoribus noſtris agnoſcuntur, & illi Fulgentio tribuunt. Sicut & Mythologiarum, de quo Max. in Chron. ann. 602. Demum nec nullus dubitauit. Et licet Bol-

Iandus de linguarum aliquot, cognitione, quas S. Fulgentius callebat, ambigat: ne deinceps, anceps perſiſtat, omiſſis Maxim. in Chron ann. 588. Iuliano in Chron. n. 310. audiat Marineum Siculum, ſic de Noſtro Præſule loquentem: *Fuit autem vir eruditiſſimus, quippe, qui linguam Hebræam, Græcam, Latinam, & Arabicam callebat* Si & iſte non placet, Breuiariis peruetuſtis Hiſpaniæ pareat, Compoſtellan. Lect. 1. ſic: *Fulgentius doctrina Eccleſiaſtica clariſſimus, Græco, Hebraico, Arabico, & Syro, Latinóque ſermone eruditus.* Eadem Hiſpalenſe, Placentinum, Seguntinum, Abulenſe, & alia quamplurima.

Qvinto item in Die, & Anno tranſitus adeſt controuerſia. De Die variant Hiſpaniæ Breuiaria vt in principio recenſuimus. Cuius cauſa in eo ſtat, quia cum ignoretur dies, quælibet Eccleſia elegit diem minus impeditam, vt celebrationi ſatisfaceret. De Anno quot capita, tot ſententiæ. P. F. Thom. Truxillo annum D C. mortis aſſignat. Marineus Sicul. ad D C. X X I I. extendit. Cuius verba tranſcripſere Tarrapha, & Vaſſ. Ioann. Mariera ad D C. X X. contendit. Paulus de Spinoſa ad D C. X V I. P. Quintana ad D C. X X X V I I I. Quæ opinió verior videtur. Quia in titulo Carminis Sepulchralis à S. Ildephonſo conſcripti, hæc habentur: *Carmen D. Ildephonſi Archiepiſcopi Toletani, quod poſuit in tranſlatione corporis S. Fulgentij Carthagine Spartaria poſt annum mortis eius X X X I V. ſcilicet anno D C. L X I V. Hiſpalim.* Ex quibus patet poſt annum DC. XXX. ad ſuperos euolaſſe. Licet ipſe Iulianus Peret Aduerſ. n. 471. diem, & annum conſignet, ſic: *Era DC. LVIII. mortuo Vincentio tranſlatus eſt* Fulgentius *Begaſtrum; Obiit .·.·. in pace XVI. Ianuary Anno Domini DC. XXII.* In quo non eſt audiendus, cum contrarium in titulo Carminis claro, contrarium ex D. Ildephonſo ſcribat.

His ſic prælibatis in gratiam deuotionis, hic inſerere curaui Confeſſionem S. Fulgentij Noſtri, quæ in Codice M S. apud Corbeiam adſeruatur, cui titulus *Ordo Orationum*, cuius copiam ſcripſit Hugo Menardus in not. ad Sacramental. S. Gregorij ad Pag. 225. lib. 12. fol. 225. Et licet dubitet de quo Fulgentio an Ruſpenſi, an Aſtigitano hæc fuerit confeſſio Ego de Noſtro Aſtigitano fuiſſe coniector, quia de Fratribus, & ſororibus in ipſius orationis contextura, mentio eſt. Quod in Ruſpenſi non adæquatur.

INCIPIT CONFESSIO S. FVLGENTII Epiſcopi ad Pœnitentiam dandam.

Ego confiteor tibi Domine Pater cœli, & terræ, coram hoc Altari tuo ſancto, & iſtius loci reliquiis, & coram hoc ſacerdote tuo, omnia peccata mea, & omnia quæcumque Dei pietas ad memoriam reducit, de cogitationibus turpibus, ſiue ſermonibus otioſis, & immundis, & quod Ego contra præceptum Dei feci. Confiteor etiam omnia cordis, & corporis mei vitia, ſacrilegia inuidias, detractiones, periuria, furta, maledicta, conuitia, turpiloquia, ſcurrilitates, mendacia, irriſiones, inſultationes, ſimulationes, murmurationes, adulationes, triſtitias, vigilias inutiles, & Deo deſpicabiles, carnales concupiſcentias peſſimas: & propter mei ſuauitatem, & delectationem, Dei præcepta poſtpoſui, & tranſgreſſus fui per ſuperbiam, & elationem, aut deſidiam, & pigritiam. Voluptates immundas perpetraui, fornicationes, pollutiones, luxurias, ebrietates, comeſſationes homicidia manifeſtè, & occultè in corpore, & in animo peregi. Patri meo, & Matri meæ, *Fratribus, & Sororibus*, patruis, & amicis, & conſobrinis, ſiue omnibus propinquis, & parentibus meis, ſecundum Dei præceptum, & Dei voluntatem honoris obſequium non exhibui. Seniorem carnalem, & amicos plus in malo, quàm in bono auſcultaui, & obediens fui. Omnes Chriſtianos, ſicut Deus præcipit, non dilexi. Semper aliis malum, non bonum exemplum, & documentum præbui, & oſtendi. Dominicos dies, & ſolemnitates Sanctorum, non dignè, nec Deo acceptabiliter, duxi, nec cuſtodiui, & neſcientibus non adnuntiaui, ſed ebrioſè, & luxurioſè in ipſis me pollui, & alios ad hoc incitaui.

Latrocinium,

Latrocininm, & fructum abſcondi, & comedi, & abſcondentibus conſenſi. Infirmos, & in carcere poſitos non viſitaui, nudos non operui. Hoſpites propter Deum non ſuſcepi, nec eorum pedes laui: eſurientes non refeci; dolentes, & flentes non conſolatus ſum: Inter ſe diſcordantes, ſiue parentes, ſiue omnes Chriſtianos rixantes, plus ad iram, quàm ad pacem prouocaui. Ego confiteor, quia multa peccata in viſu, auditu, guſtu, odoratu, & tactu, & multa mala cogitaui, & perpetraui. Ego confiteor quia in Sancta Eccleſia multa mala cogitaui, & locutus ſui inordinatè, & ſuperbè, in Sancta Eccleſia ſteti, ſedi, oſculatus ſum, aſpexi, pertexi, iacui, conſenſi. Vaſa ſancta, & omne miniſterium ſanctum pollutus tetigi. Oſculo nefando pollutus ſum. Et ſuper ſanctnm Altare, & in conſecrata Eccleſia, & in benedicta Cruce, & ſuper ſanctas Reliquias iuraui, & verba periura, & mendacia protuli, & periuraui. Confiteor etiam quia tibi Omnipotenti Deo, & omnibus Sanctis, & omnibus bonis hominibns inobediens fui, & interius, exteriúſque infidelis, & moleſtus ſui, contentioſus, odioſus, inuidus, iracundus, auarus, cupidus, rapax, incredulus, immitis. Et meam orationem in conſpectu Dei effudi negligenter propter cogitationes inanes, & duro corde. Ego Corpus Domini, & Sanguinem eius polluto corde, & corpore, ſine confeſſione, & pœnitentia, ſciens indignus accepi. Epiſcopos, Preſbyteros, Abbates, Monachos, Canonicos, & omnem Clerum Eccleſiæ Dei non amaui, non dilexi, nec eis obſequium honoris præbui, ſicut Deus præcipit. Me ipſum per carnalia deſideria, & per malas cogitationes, & per malam voluntatem, & per mala opera contaminaui, dehoneſtaui, perdidi, & voluntate diabolo conſenſi. De his omnibus, & aliis innumerabilibus, quæ propter multitudinem peccatorum, criminum, & ſcelerum meorum, recordari non ſufficio, & quod Ego contra Dei voluntatem, & omnium Sanctorum, & legem Chriſtianam feci, & duro corde perpetraui, ſiue ignoranter, ſiue ſcienter, ſiue cogitatione malà, ſiue in verbo, ſiue in opere, vel etiam aſſiduitate, vel delectatione peccati, ſiue in die, ſiue in nocte, horis, atque momentis, ſiue vigilans, ſiue dormiens, ſeu qualicumque cauſa cogitaſſem, aut facere voluiſſem, & opere perpetraſſem contra Dei voluntatem. Sic Ego hodie omnia tibi Deo, ac Domino cœli, & terræ confiteor, coram ſancto Altari tuo, in pura, & vera Confeſſione, & volnntate, ad emendandum, & hæc peccata deinceps dimittenda. Vt tu Deus Omnipotens, qui dixiſti nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat, miſerearis, & parcas, & remittas, & deleas, omnia peccata, crimina, atque facinora, & delicta mea præterita, præſentia, & futura, & perducas me ad vitam æternam, Amen. SVPPLICO te Dei Sacerdos, vt de his omnibus, ſis mihi teſtis in die iudicij, ne gaudeat de me inimicus meus, & dignare pro me Dei miſericordiam deprecari, vt donet mihi veniam indulgentiæ, & omnium peccatorum meorum remiſſionem.

Hactenus Confeſſio Noſtri illuſtriſſimi Præſulis, ex qua agnoſcetur, quanta tunc ſedulitate Hiſpaniæ Pontifices viam ad pœnitentiæ fructus capeſſendos, peccatoribus, ſacris formulis aperiebant.

CARTHAGO SPARTARIA, ſiue NOVA, ad differentiam *Veteris*. Hodie nomen retinet, & dicitur CARTHAGENA *de España*, in diſcrimen alterius, quæ iacet in Americæ ſitu. Noſtra ergo *Carthago Spartaria* Ciuitas illuſtris, & perantiqua eſt, In qua fuit Sedes Epiſcopalis à naſcentis Eccleſiæ exordio, ſed illa diruta in Murtiam tranſlata ibidem perſeuerat, licet Epiſcopi titulo Carthaginenſium agnoſcantur. Olim à Geographis in Tarraconenſi apud Baſtetanos ſita, litoralis, quo Conuentus celebris finitimarum vrbium, & emporium Pœnorum munitiſſimum fuit. De eius conditore vario diſceptatur calculo. Opiniones ſuis locis intercalabimus.

PRIMA, & *vetuſtior* à Silio Italico Noſtro lib. 3. de Bell. Punic. qui illam condidiſſe Teucrum, ab excidio Troiano redeuntem, adfirmat, hoc carmine:

Dat Carthago viros, Teucro fundata vetuſto.

Quo in loco Cl. Danſqueius fol. 132. aſſerit: *Teucer eam fundaſſe dicitur, quod eum locum primus habitabilem fecerit, extruendaque vrbi occaſionem dederit.* Pulchrè, quia Iuſtin. lib. 44. Teucrum ibidem attigiſſe, & poſt Gallæciam adſcendiſſe, ſcribit, ſic apud M. Zuerium Boxhornium fol. 288. Amſtelodami ann. 1644. *Sed cùm ab Euryſace Aiacis filio* (Teucer) *acceſſu prohiberetur, Hiſpaniæ litoribus appulſum, loca vbi nunc eſt* Carthago noua *occupaſſe, in Gallaciam tranſiſſe, & poſitis ſedibus genti nomen dedit.* Vides Teucrum non condidiſſe, ſed locum occupaſſe, quo habitabili facto, vt inquit Dauſqueius, inde Gallæciam obpetiiſſe? Hæc vt vera amplectere, licet Silios lib. 15. dicat, & iterum repetat *Vrbs colitur Teucro quondam fundata vetuſto, Nomen Carthago.* Quia vt ipſe Dauſqueius ſentit, non illinc diu Teucer perſtitit quin potius Gallæciam protinus adiit.

ASTIGIS, ſiue ASTYGA. Hodie ECIJA. Ciuitas fuit olim Epiſcopalis in Hiſpania Vlteriori Bæticæ ad Singilim fluuium ſita, & nobilis finitimarum vrbium Conuentus: Nunc quoque ampla, elegans, & præclara, inter vrbes Vandalitiæ poſt Hiſpalim, & Cordubam præcipua. Eius antiquitatem, nobilitatem, & alia claritatis, honorum, & facinorum inſignia recenſere præter Ordinarios Hiſtoriarum ſcriptores, P. Martin. de Roa Hiſtor. Aſtigit. lib. 1. à cap. 1. ad vltim. P. F. Roder. de Yepes Hiſtor. S. Florentinæ, in princip. Andreas Florind. in integro tract. Supplement. Antiq. Aſtigitan. Roderic. Mend. Silu. in Hiſpan. populat. in Vandaluſ. cap. 7. fol. 90. vbi plures refert. Antiquitus cognominata fuit *Aſtigis*, & *Augaſta Firmica*, ſic Plin. lib. 3. cap. 1. his verbis: *Singilis fluuius in Bætim, quo dictum eſt ordine irrumpens* Aſtigitanam *Coloniam alluit, cognomine* Auguſtam Firmam, *ab ea nauigabili.* De vtroque nomine adſunt inſcriptiones. De Primo hæc apud Gruter. fol. 176.

IMP. CÆS. AVG. DOMITIO. PIO. FEL.
INVICTO.
RESPVB. ASTIGIT.
DEVOTA.
NVM. MAI. QVE. EIVS.

De ſecundò apud Nonium, Ambroſ. de Moral. Briſbechium, Roder. Car. Roder. de Yepes, Roam & Gruter. fol. 101. num. 8.

BONI EVENTVS.
APONIA. C. F. MONTANA
SACERD. DIVAR. AVGVSTAR.
COL. AVG. FIRM.

Ad intentum, hoc ſufficit fragmentum. De Conditoribus, & aliis vulgi commentis, infra ſuis locis appingemus. Et die, quo de S. Criſpino agemus, catalogum Epiſcoporum Aſtigitanorum, Deo præſtante, ſubiiciemus.

S. BONITVS. Duos huius nominis Sanctiſſimos viros agnoſco, ambos Aruernos. De Seniori hoc die: de Iuniore die XXV. Decembris, vt Iuliano Noſtro Perezio in Chron. num. 441. placet. Iſte Archidiaconos & Archiepiſcopus Toletanus, ille abſque Titulo dignitatis à Iuliano conſignatus. Noſter cappa cœleſti donatus ab Angelorum Regina. Alius ſine huius ſuffragij merito ab Scriptoribus Gallicis, vt Sanctus, deſcriptus. De Toletano acta ſcripſit Leander Abbas Agaliensis. De Aruerno Ægidius, & Galius. Noſtrum, vt Toletanum Antiſtitem agnoſcunt Piſ. Hiſtor. Tolet. lib. 3. cap. 8. fol. 140. D. Thom. Tamayo in aureo libello de Verio Dextr. in Cathalog. Archiep. Toletan. 2. part. num. 48. Illuſtriſſ. D. Epiſcop. Tuiaſon.

riaſon. tom. 2. 3. part. cap. 1. §. 6. fol. 562. Ex antiquis Loitprand. in Epiſtol. ad Regim. ſeu Tractemund. Iliberitan. & in Chron. num. 300. & 302. Iulian. in Chron. num. 440. 441. & 442. Bolland. in act. SS. tom 1. fol. 1069. Galeſſ. h. d. ſic: *Aruernis* S. Boniti *Epiſcopi, & Confeſſoris, cuius vita virtutum ſplendore inſignis BB. Patrum Adelphi, & Euchery iuſſu ab Ægidio, & Gallo literarum monumentis conſignata eſt.* Galli Scriprores, & noſtrum, & Aruernum confundunt, vt inquit Iulian. num. 441. ſic: *Galli duos in vnum* Bonitum *contrahunt.* Et conſtat, ex Sauſſay. tom. 1. Martyrol. Gallic. h. d. fol. 36. vbi Bonitum Aruernenſem Epiſcopum, & cappa cœleſti donatum, credit. De Noſtro ſic ex Luitprando, & aliis acta compagino, & vna quæuis natio ſuam ſequatur ſententiam.

BONITVS ex Ciuitate Claromonte Aruerniæ in Gallia originem trahens, Hiſpanias, fidei charitate ſuccenſus, adiens, apud Toletum ſedem figens, literis, virtutibus, & doctrinis perſpicuus, ad Archidiaconatus illius almæ Eccleſiæ faſtigium, inſtante B. Vviſtremiro Archiepiſcopo Toletano, cui poſuit carmen ſepulchrale, euectus eſt. Illo igitur S. Pontifice decedente, cum S. Eulogius ad Metropoliticam Carpetaniæ ſedem fuiſſet electus, Bonitus, & alij ex Muzarabum inſignioribus Oratores deſtinati, vt S. Præſuli electionis decretum ſignificarent, Cordubam perrexere. Ibidem Bonitum ſcripſiſſe libellum, cui titulus *Indiculus Luminoſus*, opinio eſt. Ergo Toletum rediens, cognita S. Eulogij electi Archiepiſcopi Toletani glorioſa paſſione, & indicta Synodo, Bonitus eſt ad culmen tantæ dignitatis, eius meritis interpellantibus, nulliſque ſuffragiis deficientibus, adſcitus. Erat tunc Cordubæ quidam Sanctiſſimus Abbas Samſon, cui Hoſtigeſius Malacitanæ Sedis Præſul hæretici notam, non ſine totius Muzarabum cœtus ſcandalo impoſuerat. Vnde S. Abbas anſam arripuit, & ſcripto, in ſui defenſionem, Apologetico, vitæ ſuæ normam Catholicis, manifeſto veritatis candore, luculenter aperuit. Ex quo Cordubæ Concilium indictum eſt. At cum de hoc reſeriberetur Bonito, perſpectis vtriuſque partis propoſitionibus S. Samſonem S. Zoili apud Cordubam Abbatem, abſoluit. His verò compoſitis altercationibus, cùm (etſi in tanto mœroris ſeruitutis deſidio) Eccleſiam Toletanam ſub pacis internæ termino deprehenderet, Patriam adire decreuit, vbi prædicationibus, & bonis operibus (quæ theſauri ſunt Sanctorum) affluens, Sanctitatis dedit exemplum. Sed cùm in Baſilicam S. Michaëlis eſſet ingreſſus,

Solus loco in obſcuro, orat Deum corde puro,
Tundit pectus, agit cœtus, inter preces fundit fletus;
Quæ conuenit plebs, abſcedit, & ad ſua quiſque redit.
Ille ſolus ibi iacet, vt diuinæ laudi vacet;
Cuſtos loca perſcrutatur, ne quis ibi relinquatur:
Hic manere ſolus audet, nec ſe capi poſſe gaudet:
Dum ex corde Deo pſallit, perſcrutantes ſeruos fallit,
Hi recedunt, iſte orat, culparúmque memor plorat.
Hora noctis intempeſta, dum reuoluit ſua geſta,
Dum amaros agit planctus, Angelorum audit cantus:
Oblectatur dulci melo, deſcendenti quaſi cœlò;
Iámque verba vocum audit, memoríque corde claudit,

Admiratur

Admiratur tanto ſono, tàm ſuaui gaudet tono.
Dum precatus Dei numen, vidit latè fuſum lumen;
Et cœleſtis adeſt cœtus; inde Virum ſubeſt metus.
Angelorum chorus prait, & vexilla ſacra vehit.
Subſequuntur Sancti Dei, quos precantur omnes rei,
Incidítque, vt feſtiua mater Dei ſicut Diua:
Quæ rogata quis cantaret, quiſve Miſſam celebraret?
Bono (inquit) hoc concedo: illum enim dignum credo:
Verba Præſul audiebat ſeque tremens retrahebat,
Ipſe lapis cedens ei ſeruans ſignum huius rei.
Statim S.Bonum *quærunt, & quæſitum inuenerunt,*
Quem indutum veſtem claram, ſtatuerunt contra Aram.
Hic cœleſti veſte diues, cœli ſtabat inter Ciues:
Patriarchæ hunc ducebant, & Prophetæ pracinebant.
Incedebat ſic deductus, memor tamen ſui luctus,
Et accedens Aram petit, quam cum ſuis ante ſtetit.
Hic accepta manu pura, ipſe Deo offert thura.
Reſonabant dulces meli, pracinente turba cœli,
Vt diuinum opus digne, Vir peregit, & benignè,
Virgo Mater Viro veſtem, pro mercede, dat cœleſtem.
Agit grates, reddit vota, laudat Deum mente tota:
Et quam Virgo ſibi dedit, ſumit veſtem, & abſcedit.

Huius rei miraculum, etſi tanto confectum ſilentio, protinus in omnium ora diuerſabatur, quo in pretio apud ſuos haberi cœpit. At inſtantibus Ouium in Hiſpania lachrymis, & impellentibus eiuium in Aruernia exiſtimationibus, & vt vanam effugeret gloriam, & vt gregis alimoniæ ſatisfaceret, ad Pontificatum reuertitur. Cùm primùm ergo Toletum peruenit, eùm non Hiſpanos lateret Muzarabes tanti beneficij à B. Virgine ſuſcepti miraculum, æſtimatores ſuarum virtutum eſt egregie omnes proculdubio, nactus. Demum ſimplicitate cordis, & rectitudine operis glorioſus Confeſſor animam exhalauit. XXV. Decembris anno Domini DCCC. LXII. Regnante in Hiſpania Adephonſo Catholico, Pontificatum obtinente Nicolao I. Eius ſanctum corpus ſepultum creditur in Baſilica S. Iuſtæ Toletanæ, in cuius tumulo neſcio quis hoc, vt moris fuit, Carmen incidere ſepulcrale curauit.

AD TVMVLVM SANCTI BONITI Archiepiſcopi Toletani Aruernenſ. Epitaphium.

Ille Pater Patriæ pulſus mucrone BONITVS
Mortis præciſo, clauditur hoc lapide.
Aruernus patria, patriam mutauit honore.
Tunc vrbis Præſul, tunc & in orbe micans.
Tranſgreſſus patriam, cœleſti ex Virgine cappa
Donatus rediit, moritur, hicque iacet.

Huius relationis probationem inueniet ſcrupuloſa contentio apud Scriptores relatos, cuius cauſa hîc adhuc calamum non extendo. Quatenus *Indiculi luminoſi* ad opus attinet, Bonito Iulian. in Epiſtola ad Albertum Furnenſem in primo Operis tribuit, ſic: *Indiculum luminoſum* Boniti *Pontificis Toletani.* Tamayo ad Luitprand. in Chron. num. 309. fol. 210. ſic: *Quo anno* Bonitus *antequam ad Pontificium dignitatis Toletanæ culmen electus fuiſſet, petierat Corduba, ibidem* Indiculum luminoſum *ſcripſit.* Quod repetit num. 309. vbi D. D. Laurent. Ram. fol. 433. licet hæſitanter. De Cappa à Virgine Matre conceſſa, idem Luitprand. num. 300. Iulian. num. 441. Vincent. Bellouacenſ. in Specul. Hiſtor. lib. 7. cap. 97. & acta quæ Rythmicò exſcripſimus ordine, apud Bolland. ex MS. Carthuſ. Colonienſ. Cætera communia. De die ambiget quiuis. Ego in hunc diem repoſui, quo S. ille Bonitus Aruernenſis quieuit, ne die XXV. Decembris, tanta illa Domini Natalis feſtiuitate, confundamur. Doctori Salazar de Mendoza in vita S. Ildephonſi cap. 15. reſpondet Tamayo in Not. ad Luitprand. fol. 204. hiſce verbis: *Sunt qui putent ex B. Ildephonſi cœleſti dono, hoc conflatum: ſic olim in* Apolog. pro deſcenſ. B. Virginis in templum Toletanum *allucinabar; mecum Petrus Salazar de Mendoza* cap. 15. Vit. S. Ildeph. *Nunc ſententiam muto: Nam quis vetat Ildephonſum, ac Bonitum B. Virgini addictiſſimos, eodem ab ipſa miſericordiæ matre, munere cumulatos? An ne illius liberalitatem* de cuius pulchritudine accipit Angelus lætitiam, peccator veniam *teſte Bernardo; & in cuius manu diuitiæ ſunt, quæ conſumi nequeunt, vt ait Damaſcenus; humana metiendi ratione commenſurabimus? Amica illa generis humani beneficia, illa nunquam ceſſat beneficia in illum cumulare, & multiplicare. Itaque glorietur Eccleſia Toletana duobus Præſulibus ſuis hanc conlatam ab ineffabili Virgine mercedem ineffabilem.* Hactenus D. Thomas Tamayo, & Nos hactenus.

CLARVS-MONS Ciuitas Aquitaniæ Epiſcopalis antiqua, ad Cemenorum Montium radices in colle præcelſo, ad præterfluentem fluuiolum Tiretenum in Elauerim illabentem. Aruernæ Ducatus Metropolis, & caput. Vrbs apud veteres memorata, antiquas Aruernorum ſedes, quæ poſtea Claro-Mons, hodie *Clermont*, eſt appellata. Eius meminere Plin. lib. 4. cap. 19. Et loquens de Statua Mercurij à Zenodoto ibidem conflata, lib. 34. cap. 7. Ammian. Marcellin. lib. 15. in Conſtantio, & Iulian. Tempore Tarquinij habuit Regem Bellouefum, vt refert Liu. lib. 5. Decad. 1. Aſdrubali ſe dedit, tempore quo in Italiam Hannibalem ſequebatur. Liu. lib. 7. Dec. 3. Poſtea à COSS. Romanis capta, Eutrop. lib. 4. Ann. 637. V.C. A Cæſare debellata. Flor. lib. 3. cap 10. A Q. Fabio Maximo, Iornand. lib. 1. de Reg & Temp. ſucceſſ. Eius amœnitatem ſcripſere Syndon. Apollinar. lib 4. epiſt. 21. Saluian. lib. 6. de Gubernat. Abrah. Goltnitzius in Vlyſ. Gallo-Belgic. fol. 647. Aymoin. Hiſt. Franc. lib. 1. Philipp. Cluuer. in Geograph. lib. 1. cap. 10. Lanou. in Chron Minimor. ann. 1632. num. 2. Romæ adeſt epigraphe Faſtorum Triumphalium, quò eius ineſt memoria Regis:

Q. FABIVS

Q. FABIVS. Q. ÆMYLIANI. F. Q. N. AN. DC.
MAXIMVS PROCOS. DE ALLOBRO.
ET REGE ARVERNORVM. BETVLTO
X. K.

Apud Gruter. fol. 298. num. 3. Aliam Lugduni in Domo contigua templo Sancti Coſmi, in baſi: apud eundem fol. 320. num. 8. Eius origines ſcripſit Ioann. Sauaro V. CL. & in vrbe Præſes, apud Lanouium.

DECIMO SEPTIMO KALEND. FEBRVARII, DIES XVI.

A. *Apud Diœceſim Helenenſem Hiſpaniæ in Eccleſia Arelatenſi, Comitatus Valleſpirenſis, honorificè adſeruantur ſacra lipſana* S. MARCELLI *Papæ, & Martyris. Cuius pia populorum deuotione anniuerſaria, renouatur memoria.*

B. *Rhinocoluræ in confinibus Syriæ, & Ægypti* S. Melantius, *ſiue* Melas, *S. Melantij Archiepiſcopi Toletani, & Salomonis Epiſcopi Braccarenſis, ex ſorore nepos, Diaconus Toletanus, Epiſcopus factus, ſub Valente Imp. exilium, certamina, & alia grauia perpeſſus, tandem laude conſtantiæ, fide dignitatis, & præmio gloriæ in Domino quieuit.*

C. *Arelate in Gallia memoria* S. Honorati *ipſius vrbis Epiſcopi; cuius elogium concinnauit B. Iſidorus Hiſpalenſis. Eius ſacras glebas honorificè veneratur, & cuſtodit deuotè Eccleſia Carmelitarum Perpiniani in Hiſpania.*

D. *Marrochij natalis* SS. Berardi, Ottonis, Accurſij, Petri, & Adiuti *Martyrum, Ordinis Minorum. Qui à B. Franciſco miſſi, vt Chriſti fidem Sarracenis prædicarent, peragratis aliquot vrbibus Hiſpaniæ, Hiſpali afflicti, carcerati, & exulati, Marrochij tandem à Mauris torti, ab Angelis coronati martyrium conſummarunt. Quorum Corpora Conimbricæ allata, ibidem honore debito perſeuerant.*

NOTÆ.

NOTÆ.

[A SANCTVS MARCELLVS PP. Nullus, vt credo, ex Martyrologiorum Scriptoribus, tàm de Græcis, quam Latinis omiſit iſtius martyris anamneſim. Ideo S. Hieron. Beda, Vſuardus, Rabanus, Nokerus, Ado, Maurolyeus, Beſhinus, Fellicius, Galeſſinus, & Vvaldembertus, ſic:

Septima poſt decimam Marcelli Martyris, atque
Pontificis Summi meritis, & nomine fulget.

Martyrolog. Roman. Caſtellan. P. Dionyſ. Vaſquez. Luſitan. & alia innumera quæ recenſet P. Bolland. tom. 2. Act. SS. fol. 4. n. 1. Conueniunt Noſtri flores Sanctorum Santori, Æmyliani, Villegas, Ribadeneyra, & aliorum. Eius acta ex pluribus congeſſit idem Bollandus. Nos ex Luitprando Noſtro de Roman. Pontificib. c. 31. vt breuitati conſulamus, excribemus.

MARCELLVS natione Romanus ex Patre Benedicto, de regione viâ latâ, ſedit annos quinque, menſes ſeptem, dies viginti & vnum. Fuit autem temporibus Maxentij, & Maximiniani. Comprehenſus autem à Maxentio, & traditus in catabulo animalibus ad ſeruandum, quia dæmonibus ſacrificare noluit, diu ibidem cilicio indutus, & inedia maceratus, vitam finiuit in Chriſto XVII. Kal. Februarij. Cui S. Damaſus hoc Epitaphium poſt inſculpi curauit.

Veridicus rector lapſos, quia crimina flere
Prædixit miſeris, fuit omnibus hoſtis amarus.
Hinc furor, hinc odium ſequitur, diſcordia, lites,
Seditio, cædes: ſoluuntur fœdera pacis:
Crimen ob alterius Chriſtum, qui in pace negauit,
Finibus expulſus patriæ feritate Tyranni.
Hæc breuiter Damaſus voluit comperta referre,
Marcelli, vt populus meritum cognoſcere poſſet.

Hic ordinauit Epiſcopos XXI. Preſbyteros XXV. Diaconos II. Hic in Epiſtola, quam deſtinauit vniuerſis Epiſcopis, Antiochenæ Eccleſiæ ſubditis, ſcribit, à Sanctis Patribus (inſpirante Domino) conſtitutum eſſe, ne vlla Synodus, præter Romanæ Sedis auctoritatem, poſſit legitime conuocari, in qua Epiſcopus ſuper quibuſlibet criminibus pulſatus debeat audiri, vel iudicari; & omnia negotia Epiſcoporum, & ſummarum cauſarum, ſiue cuncta dubia, Apoſtolicæ Sedis auctoritate ſunt agenda, & finienda, & omnia comprouincialia negotia eiuſdem Sedis auctoritate ſunt tractanda. Hæc eadem in alia Epiſtola, quam Maxentio Epiſcopo ſcripſit, ſummopere ſeruari præcepit; & alia multa de negotiis Epiſcoporum in eadem poſuit, quæ hic ideo non annotauimus, quia eadem ſæpè in Anteceſſorum ſuorum decretis iterando præſcripſimus.

Ioann. Baptiſt. de Caualletiis in Compend. Roman. Pontif. fol. 31. eius tranſitum ad ann. CCCIX. credit. Cum quo tranſeunt Ciaconius, & nonnulli alij qui de Romanis Pontificibus ſcripſere. De hoc videndus P. Bolland. vbi ſup. n. 4. Qui profusè. P. Ioann. Bapt. Maſcul. de Cœlit. Encom fol. 34. n. 22. hoc pro *S. Marcello* ſcripſit, & ne illo fraudetis, en tibi do:

S. MARCELLVS PONT. MAX. MART.

SYNOPSIS.

Eum tyrannus repurgando communi vrbis ſtabulo addixit. Præfertur Herculi, *cuius ex laboribus vnus dicitur, quod addictus fuerit Augiæ ſtabulo repurgando, nihil huic honorificentius accidiſſe dicitur.*

ENCOMIVM XXII.

Expugnari te poſſe tyrannus credidit,
ſi faceret ſtabularium.
Errauit. Alterum fecit Herculem;
Hic illum in primis labor inſignem fecit;
repurgare iuſſus eſt Augiæ ſtabulum.
Quamquam tu laudabilior Hercule,
Qui vitiis inquinatus haud ſe ipſum purgauit;
muliebriter lanam accepit, & colum,
abiectâ domitrice monſtrorum clauâ.
Purius tu expurgaſti, MARCELLE, *impietate vrbem;*
ipſum in primis vetuiſti Herculem coli,
ſiue humeros grauaret ſtellis, ſiue ſtabuli fimo.
Illi pro mercede laboris ſordidi
litigium cum Augia fuiſſe dicitur:
at tibi, & certa merces fuit, & magna.
Minor etiam eſt tecum collata fama Marcelli,
qui primus docuit Annibalem poſſe vinci;
At tibi Maxentius ceſſit immanior, niſi fortior.
Ille Honori, ac Virtuti dedicauit ædes Romæ,
ſed ipſa Roma tibi.
Non obſtitit crudelitas virtuti, quam prodidit,
non honori, quem auxit.
Flagrauit magis fama de fimo.
Vera vox: nihil magnificentius religioni vidit Roma,
quàm Paſtorem populorum ſtabularium factum.

De eius ſacris glebis in Eccleſia Arelatenſi Valleſpirenſis Comitatus, Diœceſis Helenenſis, teſtis eſt Anton. Vincent. Domenec. Hiſt. SS. Cathalon. fol.75. col.3. A quo Bolland. d. fol.4. n.5. Quo tempore illic allatæ fuerint, nec author ille ſignificat, nec

nec aliam agnouimus ſcripturam. Credendum eſt, aliquo fulciri illius Eccleſiæ Patres nixu, cum populis illas exhiberi permittant.

B S. Melantivs, ſeu Melas. Eius natalis ſcribitur dies à Petro Equil. lib. 2. Catalog. SS. c. 90. licet de Epiſcopatu nulla apud eum memoria inſit. Martyrol. Rom. omnia complectitur, ſic: *Rhinocolura in Ægypto* S. Melæ *Epiſcopi, qui ſub Valente exilium, & alia grauia pro fide paſſus, in pace quieuit.* Eadem Galeſ. & alij à Bollando citati fol. 15. tom. 2. Suis idiomatibus Martyrologia Caſtell. Luſitan. & P. Higuera MS. Hiſpan. De eo Baronio Not. ad Martyr. Rom h. d. Niceph. lib. 11. c. 38. Caſſiodor. Hiſt. Trip. lib. 8 c. 2. Sozom lib. 6. c. 31. Iulian. in Chron, n. 129. P. Petr. Halloix tom. 1. SS. Orient. c. 14. §. 5. P. Hieron Rom de la Higuer. in Dypt. Tolet. n. 58. Acta conſcribere acceteui aliquot, ab omnibus relatis, vellicatis dicteriis.

Melantivs Athenarum ciuitatem, inſigne apud Græcos ſcientiarum armamentarium, patriam agnouit. Patruos habuit Melantium, & Salomonem, qui nepotem literis, & aliarum virtutum initiis imbuere. Poſt Sixtum Conciuem inſequentes, Hiſpanias traiecere, vt ſanctiſſimum illum Vitum tunc Sedis Apoſtolicæ in hanc regionem Legatum, in tanti muneris penſum ſubleuarent. Illorum lateri adhæſit Melantius iunior, donec legatione concluſa, Melantius patruus ad S. Eccleſiæ Toletanæ Sedis apicem, Pomponio Palatuo demortuo, omnium votis, ſine controuerſia deuenit. At cùm Melantij nepotis cognita habuiſſet præcordia, ad ſacrum Diaconij ipſius Toletanæ Eccleſiæ titulo ordinem ſedulus Paſtor aſſumpſit. Quo functiones tanto muneri annexas mirificè exercens, ad vltimum exiſtimationis gradum, numine fauente peruenit. Tandem ſuorum [illegible]ter in omnem terram operum euolauit opinio, vt progreſſo in Ægyptum ſecretioris vitæ receſſus cauſſa, illico ad Præſulatus Rhinocoruræ dignitatem mirabiliter eſt electus. Ergo tunc lues Ariana ſæuiebat, & omnibus imperatum eſt, Epiſcopis, qui tali dogmati aduerſarentur, vt à propriis exulati ſedibus, illas ſine alia perendinatione dimitterent. Vt igitur Melantius decreto pareret, ſatellites aliquot remiſit Arianorum inuidia, qui cum vrbem fuiſſent aggreſſi, Baſilicam ingreſſi, lampades parando venerabilem ſenem conuenerunt, quem pro Epiſcopo rogantes, ſe protinus illum demonſtraturum reſpondit. Accitis demum ſatellitibus, eos in domum Epiſcopalem inducens, menſas parans, vt comedant efflagitans, ipſe in edulio ſolicite miniſtrauit. Quo peracto, & epulis finitis, ſeſe illis indixit. Satellites ergo ſtupefacti, & reuerentiæ calore inducti, libere Sanctum dimittebant Antiſtitem. At Melantius: *Non* (inquit) *declinabo, quod mei ſimiles libentiſſime ſuſceperunt, ſed volens exilij præcepta ſuſcipio.* His itaque peractis exacte, vna cum aliis religionis ſuciis voluntarium pro Chriſto ſubiuit exilium. Quo poſt varios agonum ſcopulos, poſt innumeros virtutum cumulos, ad æternæ peruenit beatitudinis gaudium Confeſſor eximius XVII. Kal. Februarij, circiter annum CCCXXXVI.

Iulian Pet. in Chron. n. 129. eius meminit, ſic: *B. Salomon eodem anno frater Melantij Toletani vt quidam dicunt præeſt ſedi Braccarenſi: Vterque patruus* Melæ, *vel* Melantij *Epiſcopi Sinocururæ in Ægypto* P. Hieron. de la Higuer. in Diptye. Tolet. n. 58. apertius ſic: *Ex ſorore* (nepos) *fuit quidam alius* Melantius, *qui fuit Epiſcopus Rhinocoruræ in Ægypto, prius Toleti Diaconus, qui propter fidem Concilij Nicæni contra Arianos fortiter, conſtantérque defenſam à Valente Africano miſſus eſt in exilium.* Eadem Archiep. Braccarenſ. D. Roder de Acuña tom. 1. Hiſt. Bracc c. 41. n. 1. fol. 168. In meo peruetuſto MS. de vtroque Melantio hanc Epigrammatis ſeriem comperi.

Toletum cùm vidit vterque Melantius almus,
Alter Miniſter, Præſul & alter erat.

Hic Toletum amat, Ægyptum tunc ille repoſcit:
Hic alter Sanctus, Sanctus & alter ibi.

RHINOCORVRA, ſiue *Rhinocolura*, vtraque inuenitur lectione. Hodie FARAMIDA, Ciuitas Epiſcopalis Ægypti litoralis, in Paleſtinæ commio inter Anthedonem, & Oſtracinem. Eius meminere Plin. lib. 5. c. 13. Diodor. Sicul. in Biblioth. lib. 2. c. 1. Tit. Liu. Decad. 5. lib. 1. Ammian. Marcell. lib. 22. in Iuliano. Ioſeph. lib. 14. Antiquit. c. 25. & lib. 13. c. 24. Nomenclaturam, à narium præſcisione credidit Strab. in Geograph. lib. 16. his verbis: *Poſtea ſunt* Rhinocolura, *ab iis dicta, qui* Rhinas *habitauere. Nam Æthiopum quidam Ægyptum inuadens, non interitu, ſed* naſi mutil[illegible] *mal ficia coercens, vt propter oris deformitatem peccare deinceps non auderet,* [illegible] *habitauit.* Iacob. Dalecamp in not. ad Plin. d. lib. 5. c. 13. hr. A hanc hiſtoriam extend[illegible]. At hoc à Rege Perſarum factitatum recenſet Seneca Noſter lib. 3. de Ira, cap. 2[illegible]. *Sicut Rex Perſarum totius populi nares recidit in Syria, inde* Rhinocolura *nomen eſt. Peperciſſe illum iudicas, quod non tota capita præcidit? nouo genere pœnæ dele[illegible] eſt.* A vero deuiaſſe Baronium, qui h. d. in not. ad M. R. duas huius nominis vrbes inueniſſe refert, alteram in Syria, alteram in Ægypto crediderim. Cuius lapſum conuincunt Ortell & Bolland. De hac vrbe in ſacris lit[illegible]s Hieronym. ad c. 27. Iſaiæ. Noſter D. Alph. de Madrigal ſuper illud [illegible]. Reg c. 4 q 6. P Cornel a Lapid. ad. d c 27 Iſaiæ. S. Epiphan. in Panor. lib. 3. tom. 2. hær. 6. contra Manichæos n. 85. & alij quamplurimi.

C S. HONORATVS. De quo acta ſcripſit S Hilarius eius ſuc[illegible]or in [illegible]ſula Epiſcopali vrbis Arelatenſi, in Gallia, inquit B. Iſidorus Noſter de Scipt. E[illegible]l. c. 16 [illegible] *Hilarius* [illegible]*atenſis Epiſcopus ſcripſit vitam parentis, & prædeceſſori ſui ſanctiſſimi venerabilis* Honorati *Ep[illegible]ſcopi, ſuaui, ac præclaro dictatam eloquio.* Quorum cephraſim exſcripſit Bollandus tom. 2. Act. SS. fol. 17. Eius etiam nominis memoria reperitur apud ſacrarum ſcriptores tabular[illegible], vt Vſuardus, Ado, Notker. Raban. & alij plerique conſignant hoc die. Martyrol. Roman. his verbis: *Arel[illegible] S. Honorati [illegible]piſcopi, & Confeſſoris, cuius vita doctrina, & miraculis fuit illuſtris.* Cum quo conueniunt Caſtellan. P Dionyſ. Vaſq. & Luſitan. Gallican. Equilini, & Bedæ. De S. Hon[illegible] plures ſcripſere, vt videre eſt apud Bollandum, Anton. Vincent. Domen. H[illegible] SS. C[illegible]lon. lib. 1. fol. 3. & alios. Nos eius acta ex antiquo Breuiario Carmelitarum exc[illegible], ſic:

Lect. I. HONORATVS ex Romanorum Conſulari familia oriundus, poſtquam ad annos adoleſcentiæ floridos peruenit, maximo co[illegible]tu ad ſancti baptiſmi lauacrum peruenire deſiderat. Qui Catechumenus piè viuens, ad ſacrum peruenit fontem, & origi[illegible]ali m[illegible]a mundata, ſpretis à Parente oblatis delicijs, luxis ab[illegible]ieatis, ad D[illegible]um conſtanter animum conuertit. Adſitit ei Donynus, & co[illegible]o

Lect. II. exemplis fratre, vterque inter ſe virtutis certat ſtudio. *Interea* amor in illos omnium creſcebat, quò ab omnibus, & ſi inui[illegible], laudati, ne mundi gloriæ illorum opera proſterneret ex patria d[illegible]ugiunt, & pauperibus hæreditatem diſtribuentes, in longum iter Capraſium ſibi directorem adſciſcunt. Peragratis ergo, Orientis, & Occidentis

Lect. III. aliquibus Sanctorum monumentis in Italiam redit Honoratus *Ergo* Dei prouidentiâ, quem è patria eremi deſideria prouocauer[illegible]nt, hunc in eremum Lirinenſem Chriſtus inuitat. In huius Inſulæ depopulato cōmercio, propter animalium venenatorum metum in[illegible]ſus, illico haſce veneni plenas fugat baculo beſtias, ibidem eremitorium conſtruens, ſacerdotio initiatur, aquas dulces, quar[illegible] copia indigebat cœnobium, elicit. Poſt ad Monachorum, quorum innumera illuc conuenerat proles, inſti[illegible]tionibus perfe[illegible]oribus, no[illegible]m diuertens, qualis ſecurior fuiſſet, ad meliores vitæ religioſæ fru-

Lect. IV. ges capeſſendas, viam prouidus quæritauit. *Omnium* ergo ſingularem gerebat curam, à quolibet amabatur. In hoſpites benignus, & liberalis, taliter, vt nummum vnum, quem tantum haberet, paup[illegible] concederet.

detet. Multos in ſui beneuolentiam adduxit vitæ ſanctitas, præcipuè Saluianum, Eucherium Lugdunenſem, & Hilarium Arelatenſem, qui eius fuit ſucceſſor, & quem precibus, & exhortationibus à vitæ ſæcularis præſtrigiis, ad Chriſti conuerſationem attraxit. *Poſtquàm* verò monaſterium aſceris nobiliſſimis virtute repleuiſſet; ad Epiſcopatus Arelatenſis in Gallia faſtigium vocatus, Eccleſiam mirabiliter, gratia Dei ioſufflante, regebat, taliter quod cum ſeueritate blanditias, cum hilaritate diſciplinam, cum voluptate correctionem coniunxerit. Fuit demùm in exhortationibus vehemens, in componendis diſidiis felix, in reducendis errantibus efficax, floruit ſub ipſo Eccleſia, monaſterium gratiis creuit, metallis decreuit. Quò ingreſſa diſciplina, mamona iniquitatis excluſit. *Denique* cùm cœperit ægrotare, ſuos ſolabatur, & licet in lectulo, plurimos verbi diſpenſatione ditabat. Cognita corporis direptione, omnia quæ ad ſtatus ſuorum neceſſitatem, conſentanea cognouit, placido vultu, & quieto corde diſpoſuit. Suos mœſtos ſolatur, ad ſe venientes doctrinis vetiſſimis inſtruebat. Somno deinde vltimo exceptus, in mortis quietem tranſiit, ſine vllo (vt moris eſt) luctamine. Honoratus cœleſtibus viſionibus honoratur, Angelorum manibus ſuſcipitur, Sanctorum Officiis confouetur, & demùm ingenti populorũ cõcurſu ſepelitur. Poſt elapſis aliquot ſæculis eius ſacra pignora Perpinianum delata in Monaſterio Carmelitarũ honorificè ſeruantur, illuſtriáque ibidem tanti Præſulis inuocatione miracula peraguntur. Lect. V. Lect. VI.

Hactenus lectiones. Nunc in earum comprobationem quatenus ad identitatis eſſentiam, & ſacrati corporis exiſtentiam apud Perpinianum, adſit Anton. Vincentius Domen. in SS. Cathalon. lib. 1. fol. 3. vbi hæc in exordio verba congerit, ſic: *Vita* B. Honorati *Archiepiſcopi Arelatenſis, Conditoris Cœnoby Lerinenſis, Confeſſoris. Cuius corpus magna veneratione cuſtoditur in Monaſterio D.N. Carmelitano, apud Perpinianum Diœceſis Helenenſis.* Qui poſt modum in fine actorum, ſic proſequitur: *Poſt elapſis aliquot ſæculis, eius ſanctum corpus allatum eſt ad Monaſterium D. N. montis Carmeli apud Perpinianum, quo magna veneratione adſeruatur, eiúſque interceſſione ibidem Deus mirabilia ſingularia operatur, vt euenit anno M. D. L X X X I X. cum eius ſacra pignora in D. Mariam del Mar prope Canetum perducta fuiſſent. Nam hic Deus mirabiliter pluuiam congruentem conceſſit, eius interuentu, & alia aliis ſuffragia flagitantibus impartiuit.* Eadem P. Bolland. titul. de Tranſlation. fol. 24. num. 1. licet de toto corpore dubitet. Quid mirum? Nonne religioſa contentio eſt?

Perpinianvm. Oppidum eſt celebre in Galliæ finibus, non procul ab Helena vrbe Epiſcopali. Caput cenſetur Comitatus Ruſcinonenſis, qui ex Salſulis ad Caucoliberim conſtituitur, inter Pyrenæi Montis brachia diſtenſus. Quale olim nomen habuerit, inter Scriptores ctuenta diſſenſio eſt. Petr. Anr. Beur. lib. 1. cap. 2. Franc. com. cap. 5. Pineda lib. 2. cap. 14 §. 4. ex Anij Beroſo contendunt, ibidem fuiſſe vrbem, cui vocabulum *Pyripineanea* fuit. Hócque pereepiſſe poſt illorum ſublimium Montium inſigne incendium, ex quo & Montes Pyrinæi, & populus inde conſtructus Pyripineanea. Hanc opinionem ſequitur Roder. Mend Silu. in Hiſp. populat. fol. 249. cap. 13. Nonnullas alias ſuis locis appingemus, Deo præſtante, cum in Theatrum venerit huius oppidi mentio. Quod hic referam, erit, Eccleſiam Cathedralem Helenenſem huc tranſlatam fuiſſe ab Anno M. D C. II. propter Populi maiorem frequentiam.

D SS. Berardvs, & Socij. Iſtorum Martyrum nomina, in Sanctorum albo conſcripta eſſe nullus dubitat. Bellu. in Antiquiori Mart. Roman. h. d. ſic: *Eodem die apud Marrochium paſſio Beatorum Martyrum* Berardi, Petri, Accurſij, Adiuti. & Ottonis *de Ordine Minorum* Alex. de Peregrin. in Antiquo. Baronius in Nouo Notiori, & Nouiſſimo. Eadem Maurolyc. Matryrologia Caſtellau. P. Dionyſ. Vaſq. Hiſpan. P. Higuer. Franciſcanum. P. Arturi.. Luſitanum ſuo idiomate, latine ſic: *Apud Contimbricam SS. MM.* Berardus, Petrus, Adiutus, Accurſius, & Otto, *ex ordine Minorum, qui in Africam transfretantes deſiderio prædicandi Catholicam fidem,*

martyrio coronati ſunt Marrochy, iuſſu Regis Miramamolini. Anno Domini M. CC. XX. Poſt martyrologia, eorum meminere XXXVIII. Scriptores, vt refert Artur. in Notis ad Mart. Franciſc. hodie lit. A. §. 3. plures compaginat Bolland in Act. SS. tom. 2. fol. 62. quorum nomina tranſcribere, longum erit. Ab illis Actorum ecphraſim eliciemus, ſic:

S. P. Franciscus. Minorum Patriarcha, Anno Domini M. CC. XIX. zelo, quo exaltationis fidei Catholicæ ferebatur, ad regnum Marrochij *Vitalem, Berardum, Petrum, Adiutum, Acurſium, & Ottonem* eiuſdem Ordinis Fratres, natione Italos, Viros religionis encomio imbutos, & Virtutum titulo commendabiles, vt Euangelij illic diſſeminaſſent verbum promidè miſit. Præfectus erat reliquis P. Vitalis, cuius ductu ad omnes labores, & obedientiæ meritum cæteri alacres, in Aragoniam primum peruenere. Ibidem Vitalis vi diutini laboris oppreſſus, hærere coactus eſt, reliquis interim Chriſti amore flagrantibus, & moram itineris ægrè ferentibus, in opus animarum dimiſſis. Et quidem Conimbricam Portugaliæ vrbem delati, ad Vrracam Reginam Alphonſi II. Regis illius Prouinciæ vxorem, Alphonſi VIII. cognomento Boni Caſtellæ Regis filiam ſecundo genitam. Berengariæ Primogenitæ, & Blancæ Tertiogenitæ, illius Legionis, & Caſtellæ Reginæ, Matris S. Regis Fernandi; iſtius Galliæ Reginæ, Genitricis S. Ludouici Regis, & Iſabellæ, ſororem, diuerterunt, quæ conſpectu Sanctorum Quinque Fratrum mirificè exhilarata, humilibus precibus ab eis flagitauit, vt diuinam voluntatem conſulerent, quando hoc corporis domicilium relictura eſſet. Illi orationibus ad Deum porrectis, quæ illi, & illis erant euentura ante piiſſimæ Reginæ obitum prædixere. Quo licentia obtenta, Apoſtolici Viri inde recedentes Alanquerum ad Sanctiam ipſius Alphonſi Luſitaniæ ſororem, cui illud caſtrum Sanctius I. eorum Pater donauerat, in eóque Minoribus Infans extruere Monaſterium cœperat, peruenere. Quæ ex eorum aduentu, magnam animi voluptatem exhauſit; & quia in ſacro habitu Hiſpalim, tunc Sarraceno Abenillaro Regi parentem, tranſeundi difficultas erat, ſæcularibus eos veſtibus induens, benigne, & non ſine lachrymarum dimiſit proluuie. Eò vt peruentum reſumptis iterum ordinis indumentis, ad Maurorum Meſquitam, vt ibi prima Diuini Verbi ſemina ſpargerent, acceſſere. Sed ſcelerati homines, imperu in eos facto, pluribus verberibus laniarunt, non tamen robur ita fregerunt, vt aliquid de concepto ſpiritus feruore remitterent; ſed diuina virtute egregiè confirmari, Regem aggreſſi ſunt. At ille furiis exagitatus, confeſtim eos capitis ſupplicio plecti iuſſit, ſed eius filius naturali quadam affectione motus, compreſſo Patris furore, à præſenti mortis periculo eos eripere valuit, & carceri mancipatos detinuit. Paucis verò poſt diebus Rex eos ad ſe adduci iuſſit, & ſumma contentione, vt à propoſita prædicatione deſiſterent, Sanctiſſimos Viros conſtringebat, ſed inſuperabilem eorum conſtantiam cernens, Marrochium eos, cum quibuſdam Chriſtianis ferociter deſtinauit. Cum ergo Marrochium perueniſſent, omni periculo poſthabito, Sarracenis vbicumque ſe offerret occaſio Chriſtum conſtanter annunciabant, & ſceleratam impuri Machometis ſectam conuellebant. Contigit autem Regem Miramamolinum verba quædam eorum, quibus ingens, & non ferendum conuicium Machometi factum putabat, audire: quare furore nimio ſuccenſus, confeſtim eos expelli (inſtante Petro Infante Portugaliæ, qui illuc detinebatur) & ad Chriſtianorum terras deduci præcepit. Verùm illi, incredibili martyrij deſiderio flagrantes,

dimiſſis

dimiſſis in via comitibus, iterum Marrochinm ſunt reuerſi. Quo audito Rex teterrimo eos carcere concludi, & fame ſitique necari imperauit, qnos viginti dies, omni corporali cibo deſtitutos, Deus ita cœleſti conſolatione refecit, vt fortes, & alacres apparerent. Mahometanos tanta caloris, & aëris intemperie attriuit, vt miraculo edocti, diuinam vltionem faterentur, & miſſos eos continuo faciendos eſſe clamarent. Secundò itaqne ad Chriſtianorum plagas deſtinati, primo itineris ingreſſu relictis comitibus Marrochium reuiſêre. Opportunè accidit, vt Rex contra rebelles aciem inſtructurus, Petrum Infantem expeditioni præficeret, qui vt inſtans periculum, ab iſtis Frattibus auerteret, ſecum eos abduxit, vbi rurſus, nouo miraculo, vitæ illorum ſanctitas emicuit. Sarraceni enim Chtiſtianis mixti, vt victores è prælio redicrunt, extrema aquæ penuria, de vita periclitari, ad vnum omnes cœperè. Quorum calamitatem *Berardus* pro inſita manſuetudine, miſertus, ad orationis confugit arma, fontem impetraturus. Nec defuit orationi virtus: Nam paxillo tertam ſcalpens, tantam aquæ copiam, ingenti omnium ſtupore, elicuit, vt hominum pariter, & iumentorum ſitim depulerit. Hinc benignius habiti Marrochij, à ſolo prædicationis officio ſumma Regis vigilantia arcetbantur, trepidantis ſanè, ne prodigiorum virtute Machometis doctrinam penitus obſcurarent, & Crucifixi trophæa, illuſtri victoria, in vniuerſum regnum inferrent. Igitur libera cuſtodia detenti, feria quadam Sexta, in publicum erupere, & conſuetum pietatis Officium, tàm ſtrenuè in populo exercuerunt, vt tanquam Regij mandati tranſgreſſores capitis ſententia damnarentur. Principi cuidam hoc mandatum officij, qui ferox ingenio, multis oneratos iniuriis careeti mancipauit. Atque, vt animi ferocitatem, eorum ſuppliciis ſatiaret, poſt triduum, reuinctis poſt tergum manibus, nudos diris flagris concidi, ſuóque tribunali membris omnibus fœdatos offerri iuſſit. Ibi inuicta eorum virtute, & conſtantia prouocatus, continuis flagellis oſſa eorum, viſceráque carnibus nudari, imperauit. Inde feruenti oleo, & aceto vulneribus infuſis, tota nocte ſuper teſtas volutati, & ſuccedentibus ſibi inuicem crudelitatis miniſtris, acerbiſſime afflicti ſunt. Nocte autem illa inſolitum quoddam lumen cuſtodes carceris vehementer exterruit, martyres verò cœleſti conſolatione perfudit. Primo autem diluculo Rex ipſe eorum conſtantia permotus, conſpectu illorum, & colloquio perfrui voluit. Itaque miniſtri, ne ſegnes ad inferenda ſupplicia manus habere viderentur, toto illo itinere, in corpora eorum flagellis ſæuierunt, & execranda crudelitate ad regem propulſarunt. In itinere à quodam Mauro *B. Otto* alapa recepta, & alia maxilla ad aliam exhibita, vultu ſereno, vt Chriſti diſcipulus conticuit, Deóqne gratias egit. Cùm verò in Regis conſpectum ventum eſt, Rex eos à fide auertere nititur, ſed admirabili conſtantia, & fortitudine illius & blanditias reſpuunt, & minas rident. Quo Rex exagitatus, & ab impotenti ſui furoris impetu victus, arrepto gladio capita ſingulorum per frontem deſecuit, & truculenta manu manſuetiſſimas ad ſuum Creatorem animas tranſmiſit. Hoc tam illuſtri martyrij genere, poſt varios pro fide exantlatos labores, poſt carceris ſqualores, & crudelia tormenta coronati ſunt XVII. Kalen. Februarij Anno Domini M. CC. XX. Regnante in Caſtella Ferdinando II. cognomento Sancto. Pontificatum Maximum obtinente Honorio III.

Corpora Sanctorum mandato Regis variis affecta ludibriis, extra vrbis portas in campi planitiem fruſtatim conciſa, feriſque obiecta crudeliter remanſere. Nocte ſequenti fideles, eius opacitatis

beneficio freti, dùm ad colligendas reliquias certatim runnt, ab Excubitoribus Sarracenis, denſo lapidum imbre, repulſi ſunt. At ne aliquando honore debito extollerentur, reliquiæ flammis traditæ, ſed nulla omninò ignis iniuria affectæ fuêre, imò è capitibus, vnum iteratò in pyram iniectum, ita integrum exiliuit vt ſuo etiamnum capillitio ornatum, demonſtretur. Poſtea verò Sarraceni munerum,& pecuniarum largitare ineſcati, eadem Sanctorum fragmenta corporum venditarunt. Petrus Infans, qoi eximiam eorum ſanctitatem multis indiciis iteratò cognouerat, magna reliquias deuotione ſuſcipiens, aromatibus pannis ſericeis inuolutas, intra domus ſuæ ſacellum honorificè, vt eius captiuitatis perferebat occaſio, lachrymabili condidit veneratione. Accidit autem, vt dùm quidam fœdæ libidinis mancipium, manu eas contingere vellet, illæ (dictu mirum) in aëra ſubito eleuatæ, impuri hominis contactum aperrè ſunt viſæ deteſtari. Vnde iuſto ſuorum dolore ſcelerum proſtratus, ſacra ſe confeſſione expiauit, ac ſic tandem ad reliquias acceſſum inuenit. Petrus Infans Martyrum precibus, & virtuti confiſus, non deſtitit illorum opem, die, ac nocte implorare, vt à diùtina captiuitate reditum ſibi in Portugalliam imperrarent. Quorum meritis, & Orationibus, indubiè factum, vt Rex Miramamolinus eum cum ſuis domeſticis, magna multorum admiratione, miſſum faceret. Cæterum ipſe facultate abeundi accepta, ignarus viarum, errabundus, vagabatur: à primo occurrente Sarracenorum manipulo pro certo mactandus. Tunc in re deſperata, rurſus à pietate conſilio capto, iumentum ſacris onuſtum reliquiis, ante ſe egit, ſine vlla trepidatione, cum inanimi tamen agmine, illud ſequens. Factùmque vt eius ductu, & Sarracenorum inſidias euitarent, & ſine vllo errore ad Septam vrbem deuenirent. Inde ingenti præſentis naufragij periculo erepti, Hiſpalim delati ſunt. Poſtremò pleni lætitia, & exultatione Conimbricam appulere. Vbi à Regina Vrraca, & vniuerſo populo, feſtiuo gaudio excepti ſacrum Sanctarum Reliquiarum theſaurum depoſuere, quas Regina in Monaſterio S. Crvcis honorificè conlocauit. Vbi miraculis, & præcipuè quòd ex illis adhuc ſanguineus liquor diffundatur, illuſtres, & populorum deuotione perſpicuæ perſeuerant.

Hactenus acta. P. Anton. Vaſconcellos in deſcript. Luſitan. fol. 557. num. 14. aſſerit quod in Cœnobio Louanienſi, non procul à Conimbrica, diſciplinæ D. Bernardi Sanctimonialium, duo illorum ſacra corpora adſeruantur. Alia lipſana Goueæ, & alia Valliſoleti, vt refert M. Vliſſipon Hiſtor. Scraph. 3. part. lib. 6. cap. 34. De eis Manuel Campos in reliq. Conimbricenſ. ſic:

Accedunt alta Socij de ſtirpe Minorum
Qui Marrochæas calcarunt terpede lunas
Grandia pro Chriſto pugnando vulnera paſſi.

Idem fol. 377. inter cætera, quæ de Sanctis ſcripſit Portugallenſibus, epigrammata, canoro huiuſmodi cecinit halitu, de hiſce Quinque Sanctiſſimis Martyribus.

Quinque Duces Afræ leuitatis ſtemmata lunas
Calcarunt, fidei dum ſacra ſigna ferunt.
Marrochij ad muros mortem appetiere; ſed alti
Stemmatis è pulchra cæde tulere decus.

Illo

Illo iure colit Gens Lyſia, iure triumphos.
Africa quos peperit, vendicat illa ſuos.

Illos S. P. M. Sixtus IV. publico exhibuit cultui per ſuum viuæ vocis oraculum, quod poſt diplomate expedito confirmauit, & quod in ordine Minorum de illis recitaretur permiſit, vt ex Bullæ tenore apparet, qui talis eſt.

Sixtus Epiſcopus Seruus Seruorum Dei, Vniuerſis Fratribus Ordinis Minorum, dilectis filiis vbicumque morantibus, ſeu moraturis, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cùm alias animo reuolueremus merita BB. MM. *Berardi*, *Petri*, *Ottonis*, *Accurſij*, *&* *Adiuti* qui ex ordine Fratrum Minorum (ſub cuius & Nos enaluimus) fuerunt, qui poſt multa tormenta ſub Rege Marrochiorum, pro Chriſto mortem ſubierunt, & Martyrij palmam glorioſè promerentes plurimis miraculis in ipſa morte, & poſt claruerunt: ex quo inceſſus B. Antonius de Padua, ex ordine Canonicorum Regularium, in quo tunc erat, ad ordinem ipſum Fratrum Minorum ſe legitur tranſtuliſſe; conceſſimus ex authoritate Apoſtolica, & benignitate viuæ vocis oraculo, vt Fratres prædicti Ordinis Minorum poſſent publicè, & ſolemniter celebrare in ſuis Eccleſiis Miſſæ, & Horarum Officium de ſupra memoratis SS. MM. Verum cum frequenter aduerſarius humani generis nitatur bona, & ſancta opera perturbare, ne tam diuinum, & pium opus poſſit aliquis in poſterum impedire, tenore præſentium, ex certa ſcientia, authoritate Apoſtolica concedimus, quod prædicti Fratres Minores, vbique ſolemniter & publice Officium plurimorum Martyrum pro ipſis *Berardo*, *Petro*, *Accurſio*, *Adiuto*, *&* *Ottone*, ſub Officio Duplici maiore ac etiam XVI. Ianuarij qua die ab hoc ſæculo per martyrium deceſſerunt, libere, ac cum ſana conſcientia dicere, ac celebrare poſſint, *&c.* Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die VII. Auguſti Anno Domini M. CCCC. LXXXI. Pontificatus Noſtri Anno X.

Originem Sanctorum, & an omnes Sacerdotes fuiſſent, perſcrutabitur deuotio. Adeat Vvadingum ann. 1219. num. 48. Arturum in Not. ad Martyrolog. Franciſc. cap. fol. 22. & alios à Bollando.

CONIMBRICA. Ciuitas eſt Portugalliæ Epiſcopalis, hodie COIMBRA, ad Mundam fluuium illam irrigantem, ſita. De ea Plin. lib. 4. cap. 21. ſic: *Oppida Conimbrica.* De illa fortiori loco agemus, quo Lectorem replebimus.

SEXTO

SEXTO DECIMO KALEND. FEBRVARII, DIES XVII.

A. Dianij in Hiſpania natalis S.S. LVCIOLI, FORTVNATI *& Sociorum qui in perſecutione Traiani comprehenſi, ibidem Martyres excelſi ad palmam acceſſere.*

B. Cadurci in Gallia S. Genulphus *Epiſcopus, & Confeſſor qui à S. Sixto II. Papa, & Martyre, cum Genito patre, ad Chriſti Euangelium prædicandum in aliquot Galliæ, & Hiſpaniæ populus miſſus; apud Gerundam, conuicináſque vrbes verbum Dei diſſeminans, fructúmque colligens opimum, Cadurci ſanctiſſimè vitam finiuit.*

C. In Diœceſi Hellenenſi apud Parochialem Eccleſiam Villæ-Francæ Confluentis ad Pyrenæi radices ſacra S. Sulpicij cognomento Pij *Epiſcopi Bituricenſis pignora, honorifica occluduntur theca, & deuotiſſima coluntur veneratione.*

NOTÆ.

A SANCTORVM LVCIOLVS, FORTVNATVS, & Socij. Horum Martyrum acta pœnè in tenebris deliteſcunt. Eorum nomina tantùm apud vetuſtiſſimum S. Hieronymi martyrologium inter copioſam Sanctorum in Africa paſſorum ſegetem, comperies, licet pro *Luciolo*, vt in Noſtris chronicis, reponatur *Leucius*. Similiter in Hibernico MS. Conuentus Dugalenſis, vt refert h. d. Bolland. tom. 2. fol 80. Similiter in Hieronymiano, pro *Fortunato*, ſcriptum ſit *Fortunata*, quando in aliis Martyrologiis Viri, & non Fœminæ nomen inuenitur, & Iulianus Pet. Noſt. in Chron. num. 25. & ipſe P. Bolland. *Fortunatum* conſcribant. Sic ergo Iulian. *In eadem perſecutione* (Traiani) *vel paulo poſt Dianij in Hiſpania SS. Martyrum* Lucioli, Fortunati, & Sociorum XVII. *Ianuary.* De aliis *Luciolo*, *Fortunato*, *& Sociis* agit Dexter in Chron. Ann. 300 vbi P. Biuar. com. 2. num. 4. fol. 328. Sed iſti ferè duobus ſæculis ſequentibus, & Eburæ in Carpetania, & die III. Martij conſignantur. Ex quo alij ab aliis diuerſo iure cenſendi ſunt. Hic præciſe iurgium oritur; nam Hieronymus in Africa, Iulianus in Hiſpania paſſos demonſtrat. Cui difficultati

occurrens,

occurrens, duplici medio ſatisfaciam. I. quod illud Hieronymi Martyrologium ſæpè ſæpius Martyrum nomina conglutinat ſine expreſſione locorum, quo Martyrium vnuſquiſque compleuit tantùm diem agonis attendens, ideò Noſtros cum Africanis coniunxit. II. eſtò quòd Africæ paterentur, quis prohibet, quod ex Dianio in Africam aduecti, illuc martyrium expleuiſſent: cum non fuerit nouum, Martyres ex Hiſpania catenatos in Africam transfretare, ibidémque agones perficere, vt in S. Marcello Centurione, & aliis euenit. Quibus ſic ſedatis dubiis hoc breue vitæ epilogum auſculta.

Lvciolvs, & Fortvnatvs ex vrbe Dianio Hiſpaniæ litorali oriundi, fidem Chriſti humili ſpiritu receperunt. Sed ſæuiente Imperatoris Vlpij Traiani etiàm Hiſpani in Dei Eccleſiam perſecutione, Præſides Prouinciarum abſque vlla miſerationis cautelâ, tantum ambitionis fœdo fœdere innixi, Catholicum gregem, continuis ſatellitum inſidiis, extraordinariis ſpeculatorum ſubſeſſionibus, & notandis adulantium aſpirationibus inſequebantur. Hæc Dianium peruenit epidemiæ rabies, & delatis coram Iudice *Luciolo*, *Fortunato*, *& aliis Chriſtianis*, primùm, vt moris erat, blanditiis, poſt verberibus, à fide diuertere illos curauit Iudicis atrocitas. In caſſum omnia, quin conſtantia Martyres coadunati vitam pro Chriſto temporalem, pro æterna commutarunt ſtrenui XVI. Kal. Februarij circa Annum Domini CVI. Imperante Traiano, Summum Pontificatum obtinente S. Euariſto I. PP.

Qui fuerint eorum ſocij, penitus ignoro, cùm nec Iulianus Noſter expreſſit, nec Hieronymus ſuorum acta ſeparauerit. Quiqui fuerint, apud illos in cœlis Dianij protectionem agnoſcent vbique.

Dianivm olim Ciuitas fuit ſtipendiaria ex Plin. lib. 3. cap. 3. Inter Edetanos apud Ptolom. Ad Belearicum mare inter Carthaginem nouam, & Sucronem fluuium, ſita ex Strabon. lib. 3. Geograph. Qui emporium munitiſſimum ad rem piraticam percommodúmque, & nauigantibus longinquum præſtans proſpectum. Multifariam habuit nominum ſignificationem. Nam alij *Dianium*, à quo hodie Denia. Alij *Artemiſium*, Alij *Hemeroſcopium*, & Alij *Ferrariam* vocitauere. De ſingulis agemus ſuis locis. De Dianio præter antiquos coſulendi Florian. de Ocamp. Hiſt. Hiſpan. lib. 3. cap. 29. P. Anton. Beut. lib. 1. Hiſtor. Valent. cap. 12. Gaſpard. Scolan. ead. Hiſtor. tom. 1. lib. 1. cap. 16. num. 32. P. Ioann. Mariam. Hiſtor. Hiſpan. lib. 1. cap. 12. De *Artemiſio* Strab. d. lib. 3. ſic: *Vocatúrque* Artemiſium *tanquam* Dianium *ferrarias habens effoſſiones feraces ex propinquo.* De *Hemeroſcopio*, idem Strabo, & Ruff. Feſt. Auien. Noſt. de Oris Maritim. verſ. 475. ſic:

> ——————*Litus extendit dehinc*
> *Steriles arenas:* Hemeroſcopium *quoque*
> *Habitata pridem hìc ciuitas, núncque iam ſolum*
> *Vacuum Incolarum, languido ſtagno madet.*

Huius nominis cauſam Florian. cap. 28. deſcripſit, ſic: *Et etiam fuit tempus, quo* Hemeroſcopium *dictum fuit, quod Græcè* Locus altus, *ſeu* Diurna ſpecula *dicitur, ex quo terra, & maris aliquid eminus videri, & proſpici poteſt.* Speculam Sertorij fuiſſe contendit Beuter, & Scolanus, & rectè ex Strabone. *Ferrariam* etiam dictam, ex ratione Strabonis. Quo lucem accipiet locus Pomp. Melæ Noſtri lib. 2. cap. 6. hiſce verbis: *Inde ſe in terras pelagus inſinuat, & primùm magno impetu admiſſum, mox in duos ſinus promontorio, quod* Ferrariam *vocant, finditur.* Vbi *Ferrariam* ex ferri fodinis apud Strabonem, *Dianium* appellauit, & probant Iacob. Vadian. ad Melam. Florian. & reliqui. De Templo Dianæ ibidem conſtructo, multa multi dixere, quæ percurrere apud Florianum, Beuter, Scolanum, Marianam, ocioſis relinquo.

S. Genvlphvs.

B S. GENVLPHVS, Vir Apoſtolicus, quo munere Hiſpanias inuiſit, Gerundæ, & finitimis populis Euangelium prædicauit veritatis. De eo Martyrologiorum ſcriptores plerique, & Molanus, & Galeſin. ſic: *Eodem die* S. Genulphi I. *Epiſcopi Caturcenſis, & Confeſſoris.* Ferrarius & alij quos referunt Guillelm. de la Croix in Hiſt. Epiſcop. Cadurcenſ. num. 11. fol. 7. Bolland. in Act. SS. tom. 2. fol. 81. Qui eius acta ex variis concinnata deſcribunt. Authorum numerum auget Andr. Sauſſay. in Martyrol. Gallic. h. d. tom. 1. fol. 46. Etſi nullus de aduentu in Hiſpanias meminerit. Vitam ab illis excerpemus, additis ex Noſtris addendis, ne illa Prouincia, quæ tali congratulatur Antiſtite, huius prædicationis in Hiſpaniam penſum ignoret, & Noſtra tantum Apoſtolum Euangelicum veneretur. Quo vtrique quod debetur impendimus.

GENVLPHVS clariſſima ortus Romæ proſapia, patrem habuit Genitum, Matrem verò Acciam, Chriſtiani nominis amatores feruentiſſimos; & Sanguinis egregij de nobilitate verendos, quos mentis, & corporis ſumma ingenuitas commendabiles Chriſto, ſub occulto habitu diuinæ religionis fecerat. His parentibus etſi diu ſterilibus, precibus impetratus, naſcitur *Genulphus*, & B. Sixto II. Pontifici, & Martyri, ſacris imbuendum tyrociniis, traditus, à puero ſublime ingenium, moribus ſerium, ſenilem grauitatem, patientiam incomparabilem, & inexhauſtam memoriam demonſtrauit. Quibus qualitatum exordiis, & inſtante Sancti Præſulis magiſterio, breui eſt eruditionis, pietatis, & religionis opinionem lucratus eximiam. Ventum verò ad ætatis terminum maturæ, comperta diſcipuli præſtantia S. Pontifex ſacris *Genulphum* ordinibus initiauit, ipſaque etiam Epiſcopatus dignitate nihil meritis inferiorem inſigniuit. Mortua matre, & Decij Imperatoris ſæua perſecutione furente, à S. Sixto in Gallias, Hiſpaniáſque Pater Genitus, & *Genulphus* filius, facta vbique Chriſti fidem enuntiandi ampliſſima Epiſcopo poteſtate mittuntur. Diuenditis ergo omnibus bonis, in vſuſque pauperum erogatis, nudi nudum Chriſtum ſecuti, vltro Pontifici paruerunt. Gallias igitur appellantes, poſt peregrinationis iter immenſum alacriter emenſum, Cadurcum perueniunt, vbi Præſul, qui vt erat cœleſti doctrina præſtans, vitæ ſeueritate ſupra humanam conuerſationem agens, tot inter aſſidui laboris æſtus, hordeaceo duntaxat pane vitam ſuſtentabat, abſque vini contubernio, hirſuto ex Cameli pilis cilicio indutus, mox fidei, ſanctitatis, & virtutis ſigna præfert illuſtriſſima, Chriſti nomen, ac legem prædicat, ad crucis vexillum plurimos aduocat, Cadurcenſes incredulos vi diuina pellectos, ad Euangelicæ veritatis diſciplinam maiori ex parte conuertit. Mox Hiſpanias ingreſſus, Gerundenſem viſitat ciuitatem, vbi (vt credimus) Viduæ filium à diabolo arreptum, qui alta voce aduentum S. Præſulis execrando publicauerat, illico ſanauit. Quæ res effecit, vt tota familia ad quadraginta capita, miraculo ſtupefacta Chriſto nomen dederit. His & aliis miraculis patratis, & fide Euangelij diſſeminata, Gerundenſem vrbem deſerit, & cunctis Eccleſiæ illius fratribus valedicens, inde receſſit, & Galliam petiit iterum Aquitanicam. Hic locum dæmonibus infeſtum aqua luſtrali, & ſigno crucis emundat, quem ſibi donatum incolens, quam plura ſanctitatis ſigna quotidie demonſtrabat. Hic ergo Genitus Pater huius mundi peregrina deſerens, ad Sanctorum cœleſtem feliciter hæreditatem migrauit. Quem Sanctiſſimus Præſul filius eius, poſt pias, & paterno affectui debitas lachrymas, digno cum honore, decenti reddidit ſepulturæ. Ergo ex tunc diſcipulos congregans, & inſtruens, omnibus non ſolum cœleſtis vitæ pabula miniſtrauit, verum etiam temporalia commoda pia ſemper eis

ſollicitudine

ſollicitudine procurauit. Sed cùm iam felix eius iam appropinquaſſet tempus, quo benè vigilantem ſeruum ſuum libertate cæleſtis gloriæ remuneraret Dominus, diuino ſentiens ſpiritu, conuocatis in vnum diſcipulis, quarto ſe migraturum die prædixit. Quo audito illi compuncti, & abſque ſolatio lachrymabundi, illius patrocinium deprecabantur. Ille ſolatis fratribus, & de ſepultura ſtatuens, apparente ſibi B. Petro, felix illa anima carne ſoluta, lætiſſimis Angelorum ſuſcipitur amplexibus, & ante Regem ſupernum coronanda cum exultatione deducitur, XVII. die Menſis Ianuarij Anno CC. LXXX. vel circiter.

Hæc ſunt acta per epitomem, qui ea prolixiora deſiderat, adeat Bollandum. à fol. 81. vſque ad 107. quia nobis dicta ſufficiunt. De *Aduentu, & prædicatione Gerundenſium*, iſta prælegere apud Iulianum Perez in Aduerſ. n. 144. non pigebit; *Genulphus Epiſcopus, traiecta Gallia venit ad fines Hiſpaniæ: miſſus eſt à S. Sixto Papa cum patre ſuo Genito. Prædicaſſe fertur Gerundenſibus in Hiſpania, poſt verò rediit ad Aquitaniam, prædicationis cauſſa.* Ex quo loco lucem accipiēt verba apud *Le Croix* difficiliora, & apud *Bollandum* dubia, & obſcura, quæ in antiquiſſimis Codicibus in huius S. Epiſcopi vitæ ecphraſi reperiuntur: nempe quod S. Vir primo Gallias deueniens, poſt in quandam vrbem *Getarnienſem* nomine petiiſſe, ibidē miracula filij Viduæ, Dioſcori, & aliorum patraſſe, & poſt inquiunt acta prima cap 7. num. 31. & ſecunda cap. 5. num. 25. *Poſt hæc autem S. Viri cunctis Eccleſiæ illius* (Geturnienſis) *vale dicentes fratribus, inde receſſerunt, & Galliam Aquitanicam petierunt.* Dubium eſt, ſi iſta Ciuitas *Geturnienſis* erat, eadem ac *Cadurcum*, & hæc in Gallia iacet, vt ex *Le Croix fol.* 8. conſtat: quo ſubterfugio ſaluabuntur verba illa *inde receſſerunt, & Galliam Aquitanicam petierunt?* Ergo illa Ciuitas non erat in Aquitania? patet. Ergo non erat Cadurcum? Item, quia nullam competiet in orbe vrbem tali nomine inſignitam. Ergo ab alio quærenda eſt ſolutio. Ego crederem hanc ciuitatem, quam peruetuſti Codices *Geturnienſem* vocitant, fuiſſe *Gerundenſem* quia de vna ad aliam in ſcriptura facilis eſt tranſitus, & in MSS. & editis loco *Geturnienſis*, reponendum *Gerundenſis*, quo & Iuliani Noſtri opinio, & Codicum ratio illuſtrabitur.

GERVNDA. Ciuitas eſt Hiſpaniæ Tarraconenſis antiqua, Epiſcopali ſede decorata in Cathaloniæ Comitatu, apud Sambrocæ fluuij oſtia, media ferè inter Perpinianum, & Barcinonem, ſita. Hodie GIRONA. De ea Ptolom. & Plin. lib. 3. cap. 3. Conditorem agnoſcit Gerionem, vt refert Epiſcop. Gerundenſ. in Paralip. lib. 1 titul. de vrbib. ant. aduent. Hercul. Yeart. Hiſt. Tarrac. cap. 9. Pujad. lib. 1. cap. 17. alia ſuis locis dicemus.

CADVRCVM. Ciuitas Epiſcopalis in Galliæ Aquitania, ſub Archiepiſcopatu Bituricenſi, quam Oltus fluuius penè circumfluens, peninſulam efficit: Hodie CAHORS. De ea meminere I. Cæſ. lib. 7. de Bell. Gall. Iul. Frontin. Ammian. Marcell. & alij licet ſublata lit. R. Abrah. Ortel. Aubert. Myræus in not Epiſcopat. & Carol. à S. Paul. in Geograph. Sacr. fol. 153. Iuuenal. Sat. 7. v. 221.

C S. SVLPICIVS PIVS. Ad differentiam alterius cognomento *Seueri*, licèt vterque Cathedram regerent Bituricenſem. De eo Vſuard. h. d. ſic: *Apud Bituricas depoſitio S. Sulpicij Epiſcopi, cuius vita, & mors pretioſa, glorioſis miraculis commendatur.* Eadem Martyrolog. Roman. (niſi quod addat cognomen *Pij*) Bellin. Maurolyc. Menard. Dorgand. Sauſſay. & alij plerique. Extra illos Gregor. Turon. & plures citati ab Anton. Vincent. Domen. Hiſtor. SS. Cathal. fol 4. col. 2. lib. 1. Bolland. in Act. SS. tom. 2. fol. 165. & ſeq Leppeloo, & Graſſ. in Act. SS. fol. 317. tom. 1. Ex quibus hanc vitæ ſynopſim concinno.

SVLPICIVS ortus à clariſſimis parentibus in Oppido Vatinenſi, aut in Vaſconia, ex primoribus loci ciuibus. In ætatis primææ flore militiam Chriſti, ruptis ſæculi laqueis, perſeuerantiæ diffinitione ſuſcepit. Orationi, & abſtinentiæ ſtudens, cupiditates ſingulariter refrenauit. Feruore eximio, quo alios inſtruens, loca ſacra ornans, egentibus ſubueniens, Eccleſiam nocte pœnitentium habitu

frequentabat. Sed cùm aliquando ſibi, & ſuis dæmones agnouiſſet moleſtos, illico ſigno crucis fugabat, aliiſque miraculis clarebat. Fama repente de eo velox ſpargitur, qua perpenſa, Auſtregiſilus Bituricenſis Antiſtes obtenta à Rege licentia, vt deciſa Cæſariæ clericatus ſuſciperet onus, Leuiticam Sortem nouo Militi iniunxit. Accreſcente S. Viti ſignorum gratia ad exercitus Abbatis functionem aſciſcit annonam regiam ſibi erogatam in pauperes diſtribuit, & alia quã plurima ſuppeditauit. Ægrotante Rege, & Salutem prædicit, & ieiunijs, orationibúſque reddidit ſanitati. Auſtregiſilao Epiſcopo demortuo, licèt nonnulli Epiſcopatum ambirent, Regina ſuadente, in Sedem Sulpitius ſubrogatur. Hoc onere adepto in eo ſanctiſſimè viuens prædicationi inſiſtebat, multos Iudæos conuertens, Apoſtolicis claruit ſignis, præcipuè Crucis miniſterio, quo muto loquelam impetrat, frigore, & inedia extinctum ad vitam reuocat, dæmonem ab aquis profligat, in flumine demerſum vitæ teſtituit, flammas extinguit, incendio terminum figit, arborem cadentem in alteram vertit partem, & alia innumera ſolo ſigno ſanctiſſimæ patrabat crucis. Plebi, & Sacerdotibus Dagobertus Rex tributum imponere, & exigere decreuit, Sed S. Præſul reſtitit, & miraculo interueniente, illud ademere efflagitauit, & penitus abrogauit. Peruenit in decrepitam ætatem, quo coadiutorem ſibi adſciſcit, & licèt annorum pondere onuſtus, Miniſtrorum, & pauperum præſidiis intendebat: Chriſtique æmulabatur humilitatem, variiſque miraculis clarus, diſcipulos monens, beatæ conſummationis tempus aduenit. Ergo cùm fracta iam æuo membra deficerent, afflictum, emortuúmque corpus, onus abſtinentiæ roborabat, & quod natura neglexerat, meritum confirmabat. Itáque plenus dierum, ætatis ſuæ tempore conſummato, meritorum ſplendore coruſcans, terrena terris membra commendans, ſpiritus cœleſtes inter Angelorum choros celſa cœli conſcendit, X V I. Kalend. Februarij circa Annum D C L. Eius Sacrum caput translatum ad Cathaloniam in Eccleſia Villæfrãcæ Conflentinæ adſeruatur, & honore debito, & cultu feſtiuo hoc die veneratur.

Prolixiora qui deſiderat acta perlegat ſupra relatos, nam ad noſtrum inſtitutum, & eo magis, cum extra Hiſpaniam vixerit, hæc ſufficiunt. De ſacro capite in Cathalonia adſeruato teſtes ſunt Anton. Vincent. Domen. d. fol. 4. vbi poſt vitam hæc ſubiicit: *Poſt aliquot ſæcula eius ſanctum caput allatum fuit ad Oppidum* Villam-Francam Conflentenſem, *& adſeruatum in eius Eccleſia Parrochiali, vbi magna à populo illo veneratione colitur.* P. Bolland. in Vit. S. Sulpitij. n. 19. fol. 167. & alij.

V ILLA-F RANCA C ONFLVENTIS. Oppidum in Cathaloniæ Principatu inter Caucoliberim, & Aphrodiſcum Pyrænæorum. Vocatur vallis illa *Confluentis*, hodie *Conflent*, quia cum olim Pyrenæi Montes fuiſſent incenſi, & liquefacti auri, & argenti mineralibus, maſſa pretioſa in illas conflueret valles, abhinc illa *Confluens* vocitari cœpit, noménque retinet abſque diminutione, ſic Hieronym. Pujad. Hiſtor. Cathalon. lib. 2. cap. 5. De incendio Pyrenæorum nota eſt hiſtoria vide Diodor. Sicul. in Biblioth. Florian. de Ocampo & alios.

B ITVRICÆ. Archiepiſcopalis Galliæ Celticæ Ciuitas, Metropolis *Biturigum* peruetuſta, circa Regni Gallici vmbilicum, ad Aurum flumen Interluentem, ſita. Media inter Molinum, & Aureliam, & inter Lutetiam, & Lugdunum media. Hodie B O V R G E S vrbs ampla, elegans, & opulenta, forma oblonga, multis turribus munita, & vniuerſitate prædita. Alia de eius antiquitate ſuo loco dicemus, hic repoteſiam ſcribere, ſufficit.

DECIMO

DECIMO QVINTO KALEND. FEBRVARII, DIES XVIII.

A. *Ab antiquiſſimis coluntur ſæculis in Hiſpania natales SS. Nouem Sororum* GENIVERÆ, EVMELIÆ, ſeu EVPHEMIÆ, VICTORIÆ, GERMANÆ, GEMMÆ, ſeu MARINÆ, MARTIANÆ, BASILISÆ, VVILGEFORTIS, vel LIBERATÆ *Virginis & Martyris, hac die; licèt vnaquæque ſuis celebretur diebus.*

B. *Apud Turones natalis* S. VOLVSIANI *ipſius vrbis Epiſcopi, qui cùm ex fidei cauſſa à Rege Eurico Gothorum in Hiſpania Ariano apud Sarcimum Cantabriæ exularet oppidum, ibidem ærumnis confectus occubuit.*

C. *In Onnienſi Cœnobio Hiſpaniæ Diœceſis Burgenſis* TRANSLATIO *ſacrarum exuuiarum* SANCTI ENECONIS *Abbatis ipſius Monaſterij.*

NOTÆ.

A SANCTÆ NOVEM SORORES.] Admirabilis cùm ſit Deus in ſanctis ſuis, in harum Virginum natiuitate admirabilior fuit. Has ergo ſanctiſſimas pugiles, & naſcendo, quaſi extra naturam, natura in clauſtro ſeruauit, & iam vnico partu editas, & à matre in exordio vitæ, & à patre in mortis periculo conſeruauit. Nouem vno, & nouo effulgent ortu ſplendidiſſimæ ſtellæ in primordio lucentis Eccleſiæ, Nouem ex vnico erumpunt flores germine, promiſcui variati coloris, & de virginitate candidi, & de martyrio purpurei. Vnicus in nouenario floſculo adeſt & Sanctitatis odor, & fidelitatis ardor. Omnes antiquitus coniunctim Hiſpaniæ hac die colebat Eccleſia; Omnes hodie coniungit affectus, ne in poſterum tantarum Virginum depereat mnemoſynon. Eius in ſimul acta præſtabunt Breuiaria peruetuſta Seguntinum, & Palentinum, ab illis mutuabit ſedulitas opificium.

ACTA SS. NOVEM SORORVM VV. & MM. Hiſpanarum ex Breuiariis Seguntino, & Palentino antiquis.

FVIT Rex nobilis (ſeu Regulus) inter finitimos Occidentis nomine Catellius, cuius regni caput Belchagia, quæ poſt Eſtuciaoa ciuitas vocata fuit, qui nobilem vxorem Calſiam nomine, ſortitus eſt. Accidit autem, diuina permiſſione, vt præfata Regina multiplici ſobole fœcuoda, vna die *Nouem filias* peperiſſet. Quod cum compertum eſſet, Regina maximo pudore acta, inhumano vſu, omnes illas interficere cogitabat; vt hoc factum ad viri, & populi notitiam non perueniret. Excogitato itáque malignitaris conſilio, vocans ad ſe obſtetricem, quæ ſibi familiaris, & ſecretorum eius conſcia erat, Sila (aliis Cyta) nomine, iubet vt totam illam Paruularom turbam, latenter, & cautè ad flumen deferat, & ibi nullo conſcio, omnes ſimul in profuodum gurgitis demergat. O molieris, imò Diaboli inuentio! O fœmina omni fera ferocior! quæ filias, quas vix in lucem ediderat, in ipſo vitæ ingreſſu, morte horribili extinguere cogitabat. Sed miſericors Deos, qui de malis hominum actis, bona conſueuit elicere, de his infantulis aliter ſtatuit; nam præfata obſtetrix infantularum pietate, & Dei amore commota, opportunitate admuenta, aceeſſit ad vicũ: qui in ſuburbio ciuitatis à Chriſtianis habitabatur, & ibi quærens nutrices idoneas, ſingulas puellas, ſingulis tradidit nutriendas. Quæ ipſas ſuſcipientes, ſacro fontis lauacro, illas regeoerari fecerunt, nomina eis imponentes. Sunt autem nomina earũ hæc quæ ſeqountur: *Genuera, Victoria, Eumelia, Gemma, Martiana, Germana, Baſilia, Quiteria, & Liberata*; quæ omnes, tempore procedẽte, cùm iam adoleuiſſent, per Chriſtiaoorum cohabitationem, & conlocutiooem, genus ſuum, & ortum didicerunt. Cúmque poſtea exorta eſſet à Romanis aduerſus Chriſtianos ſæua perſecutio, & per omnes vrbes Satellites mitterentur, qui ad prophaoa ſacrificia fideles compellerent; Beatas iſtas Sorores, in illo vico reperientes, ante Regis Patris ſui conſpectum, crudeliter adtraxerunt. Poſt multas autem iotertogationes *Ginenera* reſpondit: *Si genus quæris, filiæ tuæ ſumus; Si conditionem Chriſti famulæ.* Non ſine magno ſtupore Reginæ vxoris ſuæ confeſſione, ipſas filias ſuas Rex eſſe cognoſcens, blandis eas verbis commooens, vt à Chriſti cultura reuocaret, datis induciis, vt ſibi adſentirent. At admonitæ ab Angelo omnes fugerunt, & conſolaotes ſe alterutrum, & orantes ſimul, & flentes diſceſſerunt ab inuicem. Quæ omnes per diuerſa loca à perſecutoribus comprehenſæ martyrium cõſummarunt.

Hucúſque Breuiaria. Ego illarum loca, & dies martyrij ſubſcribo: *Geneura Tude* in Gallecia I. Nouembris. *Victoria Cordubæ*, XVII. eiuſdem. *Margarita, ſeu Gemma, Amphilochij*, XVIII. Aprilis. *Liberata in Portu-Callenſi*, XX. Iulij. *Germana Carthagine*, XIX. Ianuarij. *Marciana Toleti*, XII. Iulij *Baſiliſſa, Syrmi*, XXIX. Auguſti. *Eumelia, Abobriga*, I. Decembris. *Quiteria, Aduræ*, XXII. Iunij. Earum memioerunt ad longum P. Biu. *ad Dextr. Ann.* 138. *num.* 6. D. Prudent. de Sandou. *Hiſtor. Tudenſ. à fol.* 35. *ad* 45. Roder. Car. *in not. ad Dextr. fol.* 70, *lit. X.* D. Roder. de Acuña *Hiſtor. Braccar. cap.* 24. P. F. Ludouic. ab Angel *in Viridar. Luſitan.* 1. *part. à cap.* 6. *& ſeqq. fol.* 33. Balthaſ. Porreñ. *Hiſtor. S. Liberatæ, cap.* 2. *& ſeqq.* Mariera *Hiſtor. SS. lib.* 4. *cap.* 16. & alij plerique, quorum oomina infra recenſentur. At quia io relata actorum ecphraſi, oonnulla exoriuntur dubia, vt noſtri eſt moris, per ſingula percurrendo breuiter, omnium deſiderium explebimus. Item deciſ. Moral. lib. 10. c. 18. Padill. cent 4. c. 26. Truxill. in Theſ. fol. 450. Vaſconcel. Deſcript. Luſ. fol 445. Brito Moo. Luſ. lib 5. c. 18. Sanch. in Anaceph Hiſpan. lib. 2. cap. 2. Villeg. & Santor. & alij in Flor.

PRIMO

PRIMO *de Patris nomine, & cur Rex; ſeu Regulus vocitatur?* Et licet hæc ſit de nomine quæſtio, attamen ad veritatis hiſtoriæ indagationem præciſa, & neceſſaria erit. Omnia ferè antiqua Breuiaria, & Scriptores contendunt, Patrem harum Nouem Sanctarum *Lucium Catillium* vocitari, quo etiam vocabulo Codices Fl. Dextri editi, & aliquot Iuliani Regulum commemorant. Sed ſi mea me non fallit opinio, crederem irrepſiſſe mendum in codicibus, & loco *C. Atily* hoc eſt, *Caij Atilij* ſcripſere coniunctim *Catilij*. Ad quod moueor ex Iuliano Aduerſ. n. 248. quo hæc formalia inueniuntur verba: *S. Quiteria, & Sorores, quæ fuerunt filiæ T. Catilij Seueri Conſularis, & Præſidis Gallaciæ, & Luſitaniæ, patria Bracarenſis, & eius terra Reguli, &c.* Si ergo fuit Vir Conſularis à fortiori in factis Conſolaribus, eius debuit eſſe memoria, nomine Catillij; hæc non inuenitur, ergo aut non fuit Conſularis, aut alio appellabatur nomine. Quod appellabatur *C. Atilius Seuerus*, euidens probatio: Æl. Lamprid. in Commodo (qui per illa tempora ad faſtigium Imperij peruenerat) primam mutuabit, in hoc, comprobationem, referens *C. Atily Seueri* Conſulatum, & exulatum, ſic: *Interfecta, & Vitruſia Fauſtina, & Vellius Ruffus, & Egnatius Capito Conſularis: In exilium autem acti ſunt Æmylius Iunctus, &* C. Atilius Seuerus Coss. *& in multos alios varie ſæuitum.* En Conſularis nomen per illa ſæcula integrum, & abſque mendo: ergo non *Catillus*, ſed *C. Atillius* vocitandus eſt harum Martyrum Pater. Secundam inferat probationem lapidis inſcriptio, quæ adhuc in *Valentia Miny* propè Tudem, quo iſte Regulus demorabatur, viſitur, de qua Gruter. fol. 895. num. 7. ſic:

VIRIAE.
ACTAE.
C. ATILIVS.
SEVERVS.

Aliam ſimilem inſcriptionem apponit Scolanus in Hiſtor. Valent. lib. 4. cap. 14.

En memoria iuxta ipſum oppidum, quo Regulus Pater Martyrum, vitam agebat, in qua non *Catilly*, ſed *C. Atily* nomen agnoſcitur, ergo iſto, & non illo dignoſcebatur. Tertiam comprobationem ipſe præſter Iulian. Aduerſ. num. 57. vbi de iſto Regulo, ſic: *C. Atilius Regulus floret in Hiſpania, & in Gallacia.* Quartam quia in vrbe Belcagia, quam poſtea Eſtunicianam dixere, Atiliorum, & non Catiliorum cognomen comperitur, vt infra eum de hac vrbe agemus, ex alia inſcriptionis epigraphe demonſtrabimus. Quo tenendum eſt, Patrem Virginum non *Catillium*, vt corruptè in Codicibus, & Scriptoribus, ſed *C. Atilium* legendum, & ſcribendum eſſe. Cauſa corruptionis in eo ſtat, quia literam *C* abſque punctuatione obſignatam, coniunxere cum cognomine *Atilius*, & de duobus vnam fecere dictionem, vt in *Aulo Gelio* inſpicitur, vbi coniunctis nomine, & cognomine *Agelium* dicimus. Quoad dignitatem Reguli attinet, nihil mirandum; nam in Hiſpania, etiam poſt Iulij Cæſaris pacificationem, aliquibus primatiis, & nobilibus, qui magnas temporalium ditiones habebant, hoc titulo vocitarent: vt euenit in Luparia tempore S. Iacobi, in Celerina tempore S. Torpetis, & in aliis quas Reginarum titulo in hiſtoriis noſtris compellantur; non quia verè fuiſſent Reginæ, ſed quia diuites, & nobiles, vrbes, & caſtella poſſidebant. Ex quo hæc vocis ſignificatio ſaluabitur.

SECVNDA. *De multiplicis æditionis partu.* In qua tria inueſtiganda ſunt. Primum, *Si tot naturaliter potuerunt generari?* Secundum, *Si omnes Fæminæ?* Tertium *Si dato quod generarentur, & naſcerentur, potuerint procreari, & vitam longiorem agnoſcere?* Quoad Primum attinet, Ariſtot. Problemat. ſect. 10. cap. 14. quærit, cur animantium aliqua, partu ſunt numeroſo, vt ſus, & canis: alia non, vt homo, & Leo? Cui reſpondet hoc euenire propter multitudinem vterorũ in illis multiparis, quibus generationis maſſa diuiditur, inſeritúrque; at in homine, & aliis viuiparis hoc non inuenitur. At ex hoc non negat poſſe naturaliter mulier plures edere, cùm etiam loculos habeat matricis vterus. Hoc expreſſè profeſſus eſt lib. 7. de Hiſt. Animal. cap. 4. hiſce verbis: *Multiplex perficiendi tempus, pariendíque diuerſum homini datum eſt. Et cum alia ſingulos pariant, alia plures, genus humanum in ancipiti eſt.*

Nam quod plurimum, & locis plurimis agitur, mulieres ſingulas, ſingulæ pariunt: ſed ſæpe, & locis pleriſque geminos etiam; vt in terra quoque Ægypti fieri id certum eſt, pariunt etiam tres, & quatuor. Et quidem locis nonnullis valde ita fit; quod dictum tam eſt, ſed quinque cumplurimum, naſcuntur. Iam enim hoc pluribus eueniſſe conſpectum eſt. Et quædam vigintè partubus quatuor edidit; quinos enim ſingulis partubus enixa eſt, maiorque enim pars enutriri, & creſcere potuit. En ex Ariſtotele Philoſophorum Principe oatutaliter multiplex editio. Quid ciuiliter? Paulum I. C. lib. 17. ad Plautium, relatum in l. Antiqui 3. §. vbi autem. D. Si pars hæred. petat. auſculta: *Et quia non poterant ſcire, quot naſci poſſent. Nam traditum eſt, & quatuor pariter puellas à Matre familias natas eſſe. Alioquin tradidere non leues Auctores, quinquies quaternos enixam Peloponeſiam, & multas Ægypti vno vtero ſepeenos, ſed & tergeminos Senatores cinctos vidimus Horatios. Sed & Lælius ſcribit; ſe vidiſſe in palatio liberam mulierem, quæ ab Alexandria perducta eſſet, vt Hadriano oſtenderetur, cum quinque liberis, ex quibus quatuor eodem tempore enixa* (inqoit) *dicebatur, quintum poſt quadrageſimum diem.* Plura hic Corraſ. & in l. Aretuſa. D. de Statu hom. num. 5. Fere eadem Iulianus, vel Vlpianus lib. 1. ad Vrſeium Feroc. in l. Si Pater 36. D. de Solut. Nec deiuuant Plin. lib. 7. cap. 3. Aul. Gell. lib. 10. Noct. Atticar. cap. 2. vbi agit de quadam liberta Auguſta nominè Fauſta, ait: *Sed & Diuo Auguſto imperante qui temporum eius hiſtoriam ſcripſerunt, ancillam Cæſ. Auguſti in agro Laurente peperiſſe, quinque pueros dicunt, eoſque paululos dies vixiſſe, matrem quoque eorum non multo poſt, quum peperit, mortuam, monumentúmque ei factum iuſſu Auguſti in via Laurentina, inque eo ſcriptum eſſe numerum puerperij eius.* In oorula MS. ad margioem mei Codicis refertur quædam inſcriptio, his formulis exarata.

LVCIN. PARTI ADIVTR.
IMP. CÆS. D. F. AVGVSTVS.
PONT. MAX.
FAVSTÆ EIVS LIBERT.
ET. V. FIL. VNIC. EDIT.
PARTV.
VIA LAVRENT. AD. AVG. VIC.
OB. M. P. I. E. E. C.

De multiplici hoc partuum editorum varietate, legendi ſunt Rauiſ. Text. in Officin. Albert. Mag. lib. 9. Animal. tract. 5. cap. 5. Chromer. Hiſt. Polon. lib. 9. Genebrard. in Chron. lib. 4. ad aon. 1355. Herbort. Hiſt. Polon. lib. 7. cap. 13. Marcell. Donat. Hiſt. Medic. cap. 24. Maiol. Dier. Canicul. colloq. 3. Ioann. Schenk. tom. 2. obſeruat. Medicinal. lib. 4. obſeruat. 162. Aodreas Laurent. de Anaton. c. 12. q. 32. Salmuth in Not. ad Pancirol. de Inuent. rer. tom. 2. titul. 10. fol. 213. Biu. ad Dextr. ann. 136. num. 5. item, Petr. Bobiſtau. 1. part. cap. 31. Claud. Teſerant. 2. part. cap. 7. Belforeſt. de Hiſtor. Prodig. Acuña Hiſtor. Braccar. tom. 1. cap. 25. num. 9. Torquemad. in Viridar. flor. colloq. 1. & prope infiniti, quorum nomina referre extra rem erit. II. Diſquiſitio *Cur omnes fœmina?* In quo ſciendum eſt, naturam in ſimilibos prodigiorum erroribus, ab eios virtutis efficacia deficere plurimom, eo quod illa virtus, quæ ſimul io generatiooe perfectionem deſiderat, diſperſa, ad mious perfectum opus euaneſcit. Et ideò D. Thom. 1. part. quæſt. 92. artic. 1. ad 1. ſic ait: *Quod reſpectu ad naturam particularem, fœmina eſt aliquid deficiens, & occaſionatum, quia virtus actiua, quæ eſt in ſemine maris intendit producere ſibi ſimile perfectum, ſecundum maſculinum ſexum.* Ergo ſi hæc materies, quæ in generatione prolis, ad perfectum naturæ finem tendebat, diſperſione, & confuſione vaſculorum vim virtutis generatiuæ perfectioris perdidit; à fortiori fatendom eſt, in minus perfectum deuenturam indiuiduum generandum, eſſe. Hoc probatur in fœmina; ergo nec admirationi, nec contentioni erit locus. Et hoc quod diximos de particulari generationis perfectione, ſecundum Philoſophos, intelligatur neceſſe eſt. Nam per comparationem ad oaturam vnioerſalem, fœmina non eſt aliquid occaſionatum, quin potius de intentione naturæ eſt ad opus generatiuum ordinata; Intentio autem naturæ vniuerſalis

uerſalis dependet à Deo, qui eſt vniuerſalis Auctor naturæ, ideóque inſtituendo naturam, non ſolum maſculum, ſed & fœminam perfectè producat neceſſe erit, ſic D. Thom. & eius ſchola d. q. 92. Ad III. Quæſitum *De tam prolixo viuendi tempore*, adhuc maius dubium eſt, cùm ferè quorquot prædiximus editos vnico partu, vix ſolis lucem iteratò conſpexere. Et licet miraculoſum hunc poſſimus partum conſiderare, quo Deus ad ſui nominis gloriam Sanctarum vitas conſeruare dignatus eſt, & ad fidei, religioniſque exaltationem producere fœtum, vt in Moyſe, & Iacob, feſtinauit; attamen relictis miraculis, ad ordinarias naturæ occurremus regulas, ſecundum accidentia in ſimilibus. De illa Ægyptia fœmina quinque inſimul parturiente, inquit I.C. in d.l. Si pater. 36. D. de Solut. hæc verba: *Quæ quinque ſimul peperit, & tamen habebat eos incolumes, vt in Ægypto affirmatum eſt mihi.* Eadem refert Iul. Capitol. in Anton. Pio. Percelebre etiam eſt in Luſitania illud *Mariæ Mantellæ* partus prodigium, quod referunt Souſa in Flor. Hiſpan. c. 3. excellent. 1. n. 4. D. Roder de Acuña Hiſt. Braccar. d. c. 25. n. 9. Hæc igitur nobilis Luſitana ex oppido *Chaues* vnico partu ſeptem edidit filios, omnes maſculos, qui & nati, baptizati, connutriti, in ſacra doctrina inſtituti, & ad Preſbyteratus vſque gradus pertenere; quibus cum Matre è vita ſublatis honorificum in Capella S. Dominici erexit aut pietas, aut teſtamentum cenotaphium, hac Luſitano idiomate, epigraphe:

AQVI IAZ MARIA MANTELLA
CONSEVS FILHOS AREDOR
DELLA.

Alia complura poſſem ſubiicere exempla, ſed ne longius noſtra protrahatur notatio, in dictis, & relatis perſiſto, & ad alia pergo. De his omnibus Sanctis Martyribus adeſt hymnus huiuſmodi.

Quid ni Sorores aureæ
(nec pauciores quatuor)
Hinc coner hymnis totidem,
Tot celebrare Laureas.

O vos propago nobilis
Catilli Luſiadæ,
Nobilioris, ac fide,
Quam vos eratis ſanguine.
Geniuera, ac Eumelia
Germana, & Baſilia,
Felix Quadriga Virginum;
Et forte calcar Martyrum.
Gaude Sacerdos Ouidi,
Tu Braccarenſis Pontifex,
Qui meruiſti filias
Tot ad Polos tranſmittere.
Quibus Sorores reliquas,
Si Quinque velis addere,
Cœtum beatum faceres,
Nouem etiam Pieridum.
Iſtæ Nouem Muſæ optimæ,
Nonne prophanis melius
Vatûm ſacrata pectora
Calore diò adſcenderent?
Non ſic Olympus faſcibus
Irradiat fulgentibus,
Cùm nox fœcunda ſubrigat
Artus ſopore languidos.
Te Syria ô Baſilia
Colitque, Germanã Africa,
Et Geniueram proxima
Tudenſis vrbs Occeano.
Eumeliámque Abobriga
Colit, caput Gallæciæ,
Cultu frequentans annuo,
Cantu reſultans debito.
O vos infractæ Martyres,
Et Virgines caſtiſſimæ
Signum veſtris Virginibus
Tuliſtis ad Martyrium.

Per Africa, per Aſia,
Europa per confinia
Diſperſæ nutu cœlico
Orbem ſacraſtis ſanguine.
O ter felix Hiſpania
Tribus contenta partibus,
Tres partes ſuas conſpicit,
Veſtra rubentes purpura.
Adeſte ſacræ Virgines,
Nec vota ſupplicantium,
Voces, precéſque temnite
Quas fundimus ex animo.
Fauete veris lachrymis,
Quas ante Chriſtũ fũdimus,
Vt ille veſtris precibus,
Mitis det indulgentiam.
Peccaſſe nos pœnitet,
Veſtro rogatu Martyres,
Optata pœnitentia,
Accedat indulgentia.

Huius hymni meminere, vt omnibus faciamus ſatis, D.D. Prudentius de Sandoual Regius Hiſtoriographus in antiquit. Tudenſ. fol.45. Balthaſ. Porreño Hiſt S.Liberat. c 5.fol 36.P.F.Ludouic.ab Angel. in Viridar. Portugall c.11.fol.44. etſi apud iſtum, nuenies mutilum.

BELCAGIA, ſiue STVNICIANA ſic legendum, vt infra probabimus. Qualis fuerit hæc ciuitas? Iulianus debitum ſoluat in nomine, quam *Belcagiam* appellat. Breuiar. Antiq. Seguntin. & Palentin. etſi iſtud, poſt *Fſtucianam* vocitatam credat. Hanc fuiſſe, quam hodie *BAIONA de Galicia* contendunt Sandoual, Acuña, Porreño, & plerique. De nomine *Stuciana* dubito; crediderim *Stunicianam* dicendum. Quia Hortel. in Theſ. Geograph. verbo: Eſtunica, hanc inſcriptionem refert; qua & veram vrbis nomenclaturam, & familiam Atiliorum, non Catilliorum cognoſces: En epigraphe:

M. ATILIO BVCONI
F. ESTVNICENSI.

P.F. Bernardin. de Brito in Monarch. Luſit. 2.tom.lib.5. c.17. fol.86. diuerſo collocat ſitu, ſcilicet iuxta Norbam Cæſaream, quæ hodie *Alcantara* creditur. Originem his verbis deſcribit; loquens de excidio Germanico in Hiſpania facto: *Et capta armis Norba, qua in Luſitania iuxta Alcantara terminos ſituabatur, aliò progreſſi. Licet poſt expugnationem vrbis, ipſam recepit quidam Germanorum Dux, nomine* Cathelius, *qui aut regionis amœnitate inuitatus, aut Calgia eius vxoris, quæ illius territory incola ſuſpicatur, conſtrictus, illam inſtaurauit, refecit, & illius Dominus vocitatus, ipſam de vxoris nomine, & loci venuſtate* Belcagiam *appellitauit.* Cuius etymon à quodam *Laymundo* excerpit, licet ipſe *Brito* de eius dubitet veritate. Abſque dubio Iuliano, & Breuiariis, antiquiſque traditionibus deferendum cenſeo; cum hæc à nullo etiam Luſitano opinio amplectatur authore.

B S.VOLVSIANVS. Sanctiſſimus fuit Turonum in Gallia Epiſcopus, de quo apud Martyrologos ſermo habetur. Molan. in Addit. ad Vſuard. ſic: *Turonis natalis* S.Voluſiani *Septimi Archiepiſcopi*. Eadem Galeſinus, licet *Martyrem*, à quo Sauſſ. in Supplem. 2.tom. fol. 1080. appellet. Conueniunt Martyrol. Rom. Alexand de Peregrin. Caſtell. P.Vaſq. Luſitan. & Hiſpan. P. Hieron. de la Higuer. Huius acta ſcripſere confusè Gregor. Turon. lib.2.c.26. Hiſt. Franc. & lib.10. c.31. M.Maxim. in Chron. ann.468. vbi Roderic. Car. fol.172. lit.S. Guillelm. Catell. lib.3. ver. Occitan. & alij apud Bolland. tom.2. in Act.SS.b.d.194. Ex quibus acta compaginabimus, ſic:

VOLVSIANVS ex nobiliſſimo Senatorum apud Turones genere vitæ huius ærumnoſæ limina, lucis ſæculi viſiuæ lumina conſpexit. Eius primæuæ indolis tranſcurſum, vt illa ferebant calamitatum tempora, in liberalibus ſtudiis exigere, & nobilitatis inſtantia, & futuri muneris neceſſitas expoſcebat. Ad maturiorem cùm perueniſſet ætatem diuinis intentus, actionibus normam præfigens, cœleſtia ca-

peſcere

peſcere concupiebat. Diuitiis licet affluens, non tantum ſibi, quam pauperibus ſe locupletem nominabat, quia in illis, non in ſe diuitias, & exquirebat, & expendebat. Senatoris honore inauguratus in regimine intentum, in ſubuentione pauperum ſpiritum, in iuſtitia habitum, in conſtantia creditum, & in religione propoſitum conlocauit. Innumeræ eius virtutes vbiuis circumferebantur, quibus in eum oculos intentos habentes ſinguli, maiora meruiſſe fatebantur. Sedem B. Perpetuus eius propinquus cùm regeret Turonicam, ab eo continuis efflagitabat precibus, vt à Domino, quem ſeruire, regnare eſt, ad muneris inlati perfectiorem apicem illum perduceret, ſuis orationibus poſtularet, quibus proculdubio ad benè adminiſtratæ Reipublicæ cumulum, abſque controuerſia peruenit. Sed cùm B. Perpetuus impletis triginta in Epiſcopatu annis, ad cœleſtia, Sanctitatis honore irradiatus, tranſcenderet culmina, *Voluſianus* illico ad ſupremam Eccleſiaſtici ordinis functionem electus, Turonicæ Ciuitatis Cathedram ſuffragantibus omnibus adeptus eſt. Hic per aliquot tempus bonis operibus inſudando, ad iniuncti muneris neceſſitatia ſedulus Paſtor feruentiſſimo zelo horis commodis occurrebat. At tunc Euricus Gothorum Rex qui non ſolum dominium in Hiſpanos, ſed etiam in Galliæ Aquitanos, & Narbonenſes protendebat, crociter in Gallos Chriſticolas perſecutionem inferens, omnes, aut ad ſuam ſententiam traducere, aut his neglectis, variis ſupplicijs trucidare viriliter ſatagebat. Ad hoc armis potens, acer animis, alacer annis, hunc ſolùm patiebatur errorem, quòd putabat ſibi tractatuum, conſiliorúmque ſucceſſum tribui pro religione legitima, quem potius aſſequebatur pro felicitate terrena. Truncabat paſſim peruerſitati ſuæ non conſentientes, Clericos carceribus ſubigebat: Sacerdotes verò, alios dabat exilio, alios gladio trucidabat. Burdegala, Petrogorij, Ruteni, Lemouices, Gabalitani, Heluſani, Vaſates, Conuenæ, Auſcenſes, multóque iam maior numerus ciuitatum (ſummis Sacerdotibus ipſorum morte truncatis, nec vllis deinceps Epiſcopis in defunctorum officia ſuffectis, per quos vtique minorum ordinum miniſteria ſubrogabantur) latum ſpiritualis ruinæ limitem traxit, quam ferè conſtat, ſic per ſingulos dies morientum Patrûm proficere defectu, vt non ſolum quoſlibet hæreticos præſentum, verum etiam hæreſiarchas priorum temporum potuerit inflectere: ita populos exceſſu Pontificum orbatos, triſtis intercisæ fidei deſperatio premebat, nulla in deſolatis cura diœceſibus parrochiiſque. In Eccleſiis conſpiciebantur aut putres culminum lapſus, aut valuarum cardinibus auulſis, baſilicarum aditus hiſpidorum veprium fruticibus obſtructos. Ipſa proh dolor, inuiſebantur armenta, non modo ſemipatentibus iacere veſtibulis, ſed etiam herboſa viridantium altarium latera depaſci. Nec per ruſticas ſolum ſolitudo parrochias, ipſas inſuper vrbanarum Eccleſiarum conuenticula rareſcebant. Nihil fidelibus ſolatij ſupererat, cum clericalis non modo diſciplina, verum etiam memoria deperibat. Hæc, omnia depaſcens, tyrannidis Turones vſque peruenit colluuies, quæ in eius Sanctiſſimum Antiſtitem *Voluſianum* excitata, cum nec à fide orthodoxa Præſul diuelli, nec Regi feroci aſſentiri conſpiceretur, ab illo ſuſpectus declaratus, in Hiſpaniam ad Cantabriæ oppidum, cui *Sarcimum* vocabulum, nõ procul à *Toloſa*, illius etiam regionis, & oppido, & flumine, exul adductus eſt. Ibidem, vel vt alter Hieremias deſolationem populi ſui, Eccleſiæ naufragia, Chriſticolarum ſolitudinem, famelicorũ paupertatem, & omnium miſerabilem ſtatum deplorabat. Quia oculi eius conſpiciebant, quod facti ſunt filij eius perditi, quoniam inualuit inimicus, Sion id eſt Eccleſia lugens, eo quod non ſint qui veniant ad ſolemnitatem; omnes portæ eius de-

ſtructæ,

ſtructæ, Sacerdotes eius gementes, virgines eius ſqualidæ, & ipſa oppreſſa amaritudine. Chriſticolæ gementes, quia facti ſunt velut arietes non inuenientes paſcua. Pauperes ſingultibus cœlum implentes, ex eo quod petentes panem, non erat qui frangeret eis: Omnis ergò Reipublicæ Chriſtianæ ſtatus, ſine decore, quia fructus eſt ſub tributo. Quo S. Vir plorans plorabat in nocte, id eſt in exilio, & lachrymæ eius in maxillis eius, nec erat qui conſolaretur eum, ex omnibus charis eius. Demum cùm quidquid iuſtis aduerſitatum, vel malorum irrogatur, non ſit pœna criminis, ſed virtutis examen, & ſicut aurum, quod quanto plus excoquitur, tanto melius efficitur, ſic *S. Voluſianus*, quanto plus tribulabatur, multo purior, & clarior Deo reddebatur. Quo ærumnis confectus, aduerſitatibus conſtrictus, & pœnis preſſus in ipſo exilij ſqualore detentus animam Deo, cui ſeruierat, ſanctiſſimam Confeſſor reddidit inclytus XV. Kal. Februarij Anno Domini CCCCLXXIV. Regnante in Hiſpania Eurico, Summum Pontificatum obtinente S. Simplicio.

Hæc ſunt, quæ ex relatis authoribus potuimus ſeligere acta. Cætera quæ de eius ſanctitate deſunt, ſub ſilentio latuere. Aliqua à nobis exploranda ſunt, vt eephraſis apud omnes, exiſtimationem, quam meretur, accipiat. Sicque duo elucidationis ſcintillam recipient.

P R I M V M *quò exilium pertulerit S. Voluſianus?* Cui quæſtioni reſpondeat Noſter S. M. Maximus Epiſcopus Cæſarauguſtanus in Chron ann. 468. his verbis: *Theodorico ſuccedit in Regno Vuiſegothorum* Euricus *ſub Leone Imperatore: hic miserè Gallias afflictat. Huius Regis* Eurici *iuſſu exulat apud Sarcimum Hiſpaniæ vrbem* S. Voluſianus *Epiſcopus Turonenſis, & pro ſide Catholica dicitur mortuus fuiſſe in exilio preſſus ærumnis.* Cui conſonat S. Gregorius Turonenſis in Hiſt. Franc. lib. 2. c. 26. ſic: *Poſt hæc B. Perpetuus Turonicæ Ciuitatis Epiſcopus impletis XXX. in Epiſcopatu annis in pace quieuit. In cuius loco* Voluſianus *vnus ex Senatoribus ſubrogatus eſt. Sed à Gothis ſuſpectus habitus, Epiſcopatus ſui anno VII. in* Hiſpanias *eſt, quaſi captiuus abductus, ſed protinus vitam finiuit.* Galli Scriptores & alij, qui Hiſpaniarum oppida non agnouere, apud Toloſam Galliæ huius exulatus terminum appingunt, moti ex verbis ipſius S. Gregorij Turonenſis, qui lib. 10. Hiſt. Franc. c. 31. indiſtinctè, hæc ſubiecit, loquens de Epiſcopis Turonenſibus, & ſeptimo loco de *S. Voluſiano* eiúſque exilio, & concludit: *Et ob hanc cauſam hic Pontifex ſuſpectus habitus à Gothis, quod ſe Francorum ditionibus ſubdere vellet, apud Vrbem* Toloſam *exilio condemnatus, in eo obiit.* En Gallorum deceptio, en amphibologia. Per analogum credunt *Toloſam Galliæ* fuiſſe, & exilij, & mortis arenam; tanquam ſi alibi non eſſet eius nominis vrbs. In *Hiſpanias adductum*, inquit S. Gregorius: Apud *Sarcimum Cantabriæ* fatetur S. Maximus, inquirant vrbes Cantabriæ, & inuenient fluuium, & vrbem cognomine *Toloſa* ſicque ſui Gregorij antinomiam expungent, noſtri Maximi veritatem expangent. Situm *Sarcimi*, & *Toloſæ in Cantabria* poſtea conſignabimus, vt Gallis, & cæteris errorem eripiamus. Nec his obſtant Andreas Sauſſay in d. ſupplem. fol. 1080. & Catell. lib. 3. rer. Occitan. dicentes, quod apud *Fuxum* inter *Apameum*, & *Vanillas*, aut *Barillas* exulauerit, quia illis aduerſatur S. Gregor. Turon. Quin potius vterque illinc de tranſlatione agit, quæ potuit fieri ex *Sarcimo oppido Cantabriæ* ad illum *Montem Gaudy*, vt ipſi referunt. Item quia nullus eorum aliquod antiquitatis monumentum in rei probationem refert, cuius defectu antiquis eſt deferendum. Denique his fidem auget, quod illa Cantabrica Regio, & ipſum oppidum *Sarcimum* frequens fuit exulantibus ſtadium, vt in D. Eucherio Arelatenſi die XX. Februarij probabimus. Et in *S. Voluſiano* efficacior eſt coniectura, nam ſi ille ſuſpectus erat habitus à Gothis, propter Gallos; ad quid exilium Toloſæ Galliæ inter ipſos? Relegationis illa eſt vis, vt extra locum ſuſpicionis delicti, non intra ablegandi erunt, qui aut criminis noxa ſuſpecti cenſentur. Nullibi ergo melius, quam in Hiſpania in Gothorum, & ipſius Eurici primæua ditione, adduci debuit, & propter ſeditionum tumultum, & propter amicorum, & cognatorum internecionem. Ex quo veniunt corrigenda, quæ ſine lege, & ratione à Gallis commenta fuere.

S E C V N D V M *de Anno exilij, & mortis.* Apud omnes conuenit, quod hæc relegatio

facta

facta fuit tempore *Eurici Regis Hiſpaniæ*, ſic Gregor. Turon. n. 25. lib. 2. Maxim. Cæſaraug. ann. 468. quorum verba ſuperius retulimus. *Euricus* ſucceſſit fratri *Theodorico* anno CCCCLXVII. vt ex D. Iſidoro, & Vulſa in Chron. Gothor. ann. 467. Roder. Archiep. Tolet. lib. 2. c. 10. Roder. Epiſcop. Palent. lib. 2. c. 9. Alphonſ. de Carthagen. in Anaceph. c. 6. P. Ioann Mar. lib. 5. c. 5. Moral. lib. 11. c. 33. Padilla t. 2. cent. 5. c. 32. Sanch. in Anaceph. Hiſp. lib 2. c. 6. & ferè omnibus, paret. Sed *Euricus* Eccleſiæ Gallicanæ perſecutionem incepit anno CCCCLXXIV. vt paret ex Gordon. in Chron. hoc anno fol. 174. ſic: *Euricus Viſigothorum Rex, quod reliquum Romanis erat in Aquitania, & Narbonenſi Gallia hoſtiliter inuadit: mire in hoc bello vexatis Epiſcopis Burdigalenſi, Petrochorenſi, Lemouicenſi, Ruthenenſi, & aliis.* Ergo hæc relegatio facta eſt anno CCCCLXXIV. Si ſic eſt, vt eſt, eo ipſo anno pretioſa *S. Voluſiani* mors fuit; quia *protinus vitam finiuit*, vt inquit S. Gregorius Turonenſis. Cui in hoc eſt deferendum, reiectis Baronij & aliorum hallucinationibus, quas in computo, & in Regibus commiſſas appingit Bollandus, n. 4. *De Martyrio, per capitis abſciſſionem* quod ſomniarunt Sauſſay, & alij, merum commentum eſt, cùm S. Greg. Turon. & S. Maxim. Cæſaraug. mortem inueniſſe Sanctum Antiſtitem ærumnis confectum, non mucrone confoſſum, apertis, & duplicatis expromant clauſulis.

Sarcimum. Oppidum fuit Cantabriæ in Hiſpania Citeriori, de quo mentio eſt apud Luitprand. Aduerſ. n. 283. apud D. Laur. Ram. & apud D. Thom. Tamay. n. 249. ſic: *Sarcimum vicus eſt apud Cantabros in Hiſpania, propè fontes Iberi.* Cuius loci expreſſiorem demonſtrans ſitum, n. 253. proſequitur: *Dicitur modo* Sarcimum *apud Cantabros* Sarcenulum, Barzena, vel Salcedum *ignobilia quidem oppidula.* Aberrauit Rodericus Caro in Not. ad Max. d. fol. 172. lit. S. corrigens literam S. Maximi, & pro *Sarcimo Hiſpaniæ*, legens *Sarcinium Galliæ Belgicæ ſupra Giſandriam viuum, vt vult Meierus, licet Ortelius Centrones affirmet.* Nam quis apud hos exulaſſe S. Virum ſomniauit. Ex verbis Luitprandi apparet, quod hic vicus ſuo tempore *Salcedum* oppidum erat. Hinc, noſtro correſpondet cuidam, quod hodie *Salcedon* dicitur, quod propè *Toloſum* inter *Villam Francam*, & *Renteriam*, ad ripam fluuij *Toloſa* conſpicitur. Sic Ortel in ſua Tabul. Geograph. Hiſpan. De Toloſa Stephan. Garibay lib. 4. c. 2. lib. 13. c. 22. lib. 15. c. 12. & 15. Roder. Mend. Silu. in Populat. Hiſp. tit. de Cantabria. c. 12. fol. 239. Nec ſupradictis obſtat opinio horum Scriptorum, dicentium, quod hoc oppidum fuit populatum à Regibus Alphonſo Sapiente, & Sanctio IV. eius filio ad annum M.CCXC. Nam iſta non noua conſtructio, ſed reædificatio cenſenda eſt.

Turones. Populi fuere in Gallia Celtica ſiue Lugdunenſi apud Plin *lib. 4. c. 18.* Cornel. Tacit. *lib. 3. Annal.* Iul. Cæſ. *de Bell. Gallic. lib. 8.* Hodie Ciuitas Archiepiſcopalis, vulgo Tours ad Ligerim fluuium ampla, præclara, elegans, opulenta, lanificio, & mercatura, ſemicircularis figuræ, & illam ampla ſuburbia cingunt. Eius amœnitatem deſcribit Golnitzius *in Vlyſſ. Belgic. fol. 265.*

C Translatio S. Eneconis Abbatis.] Huius Tranſlationis feſtiuitas hucuſque in Tabulis non fuit conſignata Eccleſiaſticis, licet in Onnienſi Cœnobio communis. Ex tunc in poſterum patebit, & futuris temporibus eiuſdem memoria ambigendi locum non dabit. Euentus ecphraſim ſcripſit Ioannes Baptiſta Dametus in Hiſtor. S. Enecon. lib. 2. c. 3. deſumptam ex antiquis illius Regij Cœnobij monimentis, quæ ſic ſe habet.

TRANSLATIO, ET INVENTIO Sacrorum pignorum B. ENECONIS *Abbatis Onnienſis, ex antiquis illius Regij Cœnobij monimentis à Ioann. Bapt. Dameto.*

Tempore Adephonſi cognomento Imperatoris Hiſpaniæ, Venerabilis Ioannes II. Abbas Onnienſis, ex Sedis Apoſtolicæ facultate ſacrum corpus B. Eneconis eiuſdem Cœnobij Abbatis in alium ſublimem locum transferre decreuit. Ad Imperatoris ergo prælibati hoc Ioannis Abbatis peruenit auditum, qui famà S. Viri miraculorum

arreptus,

acceptus, actus Tranſlationis præſentialiter auctorauit, accitis ſecum Epiſcopo Burgenſi, & aliis Præſulibus, & Proceribus. Cùm enim primùm techa, quâ corpus recondebatur venerabile, fuit aperta, ſic odor ſuauis, & cœleſtis totum Cœnobij ambitum occupauit, vt omnes in admirationem rapti glorificabant Dominum corde, vocibus, & opere; imò quod fuit plus, quod fragrans odoris nebulâ ad quinque ægrotorum nares pertingens protinus ſanitati ſunt reſtituti.

Procedente deinde tempore incredibili populorum deuotione, circa venerabile ſepulchrum eius adcreſcente, Petrus bonæ memoriæ Burgenſis Epiſcopus auditis B. Enecones miraculis ad Monaſterium venit. Quidam cæcus (ſicut fertur) in eius præſentia B. Viri meritis lumen oculorum, quod non habebat recipiens, plenariæ reſtitutus eſt viſioni. Quod videns venerabilis Pontifex tanti miraculi ſplendore repletus, Deum, & Beatum Confeſſorem cœpit glorificare, & indutus Pontificalibus veſtibus, ſicut in mandatis acceperat à Beato Papa Alexandro, in memoriam Dei electi, diuina myſteria gaudenter celebrauit, decantando altiſſonâ voce cum religioſo cœtu Monachorum, vnius Confeſſoris officium, ſcilicet: *Os iuſti meditabitur ſapientiam* &c. Quod deinceps in eius honorem decantari præcepit, inſtituens Epiſcopali auctoritate feſtum eius annualiter Kalendis Iunij cum reuerentiâ celebrari; concedendo pro B. Confeſſoris honore omnibus fidelibus ad diem feſtum natalis eius occurrentibus, Quadraginta dierum abſolutionem. Deinde poſt multum temporis ad vſus diuini ſacrificij in eius nomine fabricatum eſt Altare, ſub cuius cauo B. Confeſſoris exuuiæ ſunt reconditæ, ibidémque diuina frequentantur Sacramenta, orante B. Patrono Noſtro Enecone pro omnibus, qui ſuam fideliter gaudent frequentare memoriam.

Denique cùm locus, quo ſacrum corpus hac vice fuerat depoſitum, aut Monachorum incuriâ, aut temporum lapſu, penitus in obliuionem redigeretur non ſine magno Cœnobitarum mœrore, euenit vt Ioannes Bacca Abbas Onnienſis religione, & grauitate conſpicuus, fortè Dei inſpiratione commotus Corpus Sanctiſſimi Patris exquirere decreuit, cuius intentionis propoſitum Monachis aperiēs, tot contradictionum agmina ſunt exorta, quot fratrum capita notabantur. His demum deuictis, accitis ſecum S. Mariæ Maparenſis, S. Æmyliani, & Ouarenenſis Cœnobiorum Abbatibus, Altare prælibatum euertere cœpit die 18. Ianuarij, Anno Domini M.D.XCVIII. quouſque ſub eadem Arâ ſacra inuenit pignora S. Abbatis, quæ in peruetuſtâ ligneâ arcâ incluſa ſuauiſſimam odoris fragrantiam reſpirabant. Supra corpus hæc pergaminæâ pelle conſcripta inuenta eſt epigraphe:

Corpus Beati Enecones Abbatis Huius Monasterii qui floruit mira vitæ sanctitate, et miraculis et ideo auctoritate Apostolica relatus est in catalogum Sanctorum, Obiit Anno Domini M. LVII. Sepultus fuit in Claustro, et inde translatus est in hoc Altare.

Sic igitur inuento Corpore Magiſtri protinus gaudium omnia ora compleuit, maximè Ioannis Abbatis illius operis aſſertoris, qui argenteam capſam affabrè elaboratam conſtruere iubens, ſacra pignora in ea recondens, illam in propriâ Capellâ populorum concurſu, & celebri plauſu honorificè collocauit; vbi per Dei miſericordiam

innumera

innumera recenſentur miracula. Poſt modum Anno Domini M.DC. Cœnobium Onnienſe obtulit Vrbi Bilbilitanæ, ex qua erat (vt creditur) oriundus S. Abbas, os brachij, quod in ipſa ciuitate magnâ accolarum gratitudine, & lætitia receptum eſt, & in antiqua Eccleſia S. Benedicti collocatum.

Hactenus Acta tranſlationis tàm antiquæ, quàm recentioris. De Prima agit P. Dametus in Hiſt. S. Enecon. lib. 2. c. 3. De Secunda ead. lib. dict. c. 3. fol. 50. Quatenus ad primam attinet crederem eueniſſe circa annum Domini M. C. XLII. quia tunc Onnienſe Cœnobium cœpit ab Imperatore Adephonſo muneribus, & honoribus ſublimari, vt notauit D. Prudent. de Sandou. Hiſt. Imper. Alphonſ. VII. fol. 174. De Canonizatione S. Abbatis à Petro Epiſcopo Burgenſi litteris, & auctoritate Alexandri Papę præciſè fatendum eſt, hoc eueniſſe ab Anno M.C.LIX. ad M.C.LXXXI. quo iſtum Pontificem per hæc tempora Pontificatum obtinuiſſe Baron. Platin. & Ioan. Baptiſt. contendunt. Cætera die Kalend. Iunij. Tom. 3. ad longum conſcribemus.

DECIMO QVARTO KALEND. FEBRVARII, DIES XIX.

A. *Carthagine in Africa paſſio* S. Germanæ *Virginis, & Martyris, vna ex nouem Sororibus, filiis C. Atilij, ex Belcagia Gallacia propè Tudem ortis. Quæ cum pro fide cum aliis torqueretur, cum illis agonem conſummauit ibidem.*

B. *Item in ipſa vrbe, licet diuerſo tempore, natalis* S. Hiſpani *Martyris, qui cum DC. Sociis ad ſupplicia pro Chriſti confeſſione deueniens, etiam ad trophæa ipſis comitantibus ſtrenuus Agoniſta peruenit.*

NOTÆ.

A SANCTA GERMANA. De ipſa, eiúſque Patribus, origine, natali admirabili ſecundum ſæculum, cum aliis octo Sororibus egimus prolixè die præcedenti. Nunc de eius paſſione agemus. In peruetuſtis Martyrologiis recolitur memoria Sanctiſſimæ cuiuſdam Martyris *Germanæ*, quæ cum aliis ad martyrij palmam peruenit in Africa, S. Hieronymi à Laurent. Epternacenſi, ſic: *In Africa Pauli, Quinti, Gerontij, Ianuary, Saturnini, Succeſſi*, Germanæ, *Certulæ, & aliorum.* Eadem Beda, ex Galeſſ. Carthuſ. Colonienſ. Caniſ. & Martyrol Rom. Apud Hiſpanos hanc fuiſſe noſtram *Germanam*, indubitabilis opinio eſt. Sic Iulian Archipreſb. Toler in Chron. n. 58. ſic: *S Germana Soror harum Carthagine in Africa; ſic in Martyrologiis die XIX. Ianuary.* Martyrol. Hiſpanicum P. Higuera M S. apud me. P. Ant. Vaſconcell in Deſeripr. Luſit fol. 445. P. F. Ludouic. ab Angel. in Viridar. Portugall. c. 10 fol 43. D. Prudent. de Sandou. Hiſt. Tudenſ. fol 45. Acuña. Hiſt. Braccar. 1. p. c. 30. P. Biu ad Dext. ann. 138. n. 6. fol. 240. Georg. Cardoſ. in off. SS. Portugall. c. 25. Porreño Hiſt. S. Liberatæ. c. 5. fol. 33. col. 2. Hymn. P. Higuera, ſic:

Mart. Hiſp. Ianuar. R Te

Te Syria, ô Baſilia
Colitque Germanam *Africa.*

His ſic perceptis, veniunt adnotanda Martyrologia hoc die, & illis addendum his Martytibus, vox iſta *Carthagine*, vt & integra conſiſtat periodus, & illa ciuitas tanto ne defraudetur honore: quidquid ogganiat Bollandus, dicens *incerta hæc, nec ſequi, nec refutare animus eſt.* Non ergo Hiſpania ſuam ad honorem approbationem ſpectans nec de ſua reprobatione timetur. Traditiones ſuorum inſequitur, deferre potius illis, quam alienis inuidiis placet. Ergo ex noſtris hæc vitæ concinno acta.

S. GERMANA Parentes habuit C. Atillium Gallæciæ Præſidem, & Calſiam eius vxorem; ille ex Romanorum genere Conſularis, & illa ex Bráccarenſi, vt traditur, vrbe progenita nobiliſſimæ originis. Qui cùm vrbem Gallæciæ cui nomen erat Belcagia, vterque commorarentur, Calſia vno edidit nouem filias, vt Hiſpaniæ traditio eſt, partu. Inter quas *Germana* quinto loco lucis agnouit ſplendorem. Omnes matris iuſſu in fluuium demergi, cùm à Cyta ſanctiſſima fœmina in illo actu obſtetrice, raperentur, ne tale ipſa aſſentiente perpetraretur, diuino illa perducta ſpiritu, non ſolum ſancta non perdidit prolem, imò ad Chriſtianos adlatam, & ſacro baptiſmatis fonte immerſam; inter Chriſticolarum vxores, vnaquæuis ad alendum diſtributa & temporalis, & æternæ vitæ ſpiritum comparauit. At cum iam ad iuuentutis ætatem attingeret *Germana* cum cæteris ad Patrem deducta propter fidei cauſam, datis induciis, vt, aut reſipiſcere, & Diis litare, aut carceris ergaſtulum & mortis pœnam deguſtare, cogitaret, à conſpectu Patris cum cæteris ſororibus ſine metu diſceſſit. Sed carceri omnes inſimul Parentis furor mancipatas vt expleto deliberationis termino, ſi Principibus parere, & Idolis immolare renuerint, ad ferocia tormentorum conducere certamina, reſeruauit. Tanti ſceleris effectum, cœlum abhorruit, & ideo inter illius horridam noctis opacitatem ſpiritus illarum innocentiam à nocentis Patris faucibus redimitam eruens, in conuicinum montem mirabiliter, nemine perſequente perduxit. Illinc gratias agentes Deo, qui Angelum, vt illas confortaretur immiſit, cuius nutu patriam deſerere, Chriſtum in martyrio quæritare, datis amplexibus, Mundi circuios peragrare, promittere, compelluntur. Quamlibet ab illa feruor hora diſperſit, & ad varias perueniens *Germana* Regiones, in Africanam deueniens, Carthaginem inuiſens, Chriſtianis adhærens, cum aliquibus propter fidei confeſſionem deprehenſa, poſt carceris ſqualorem, agonis perpeſſionem, & horridam ſæuientium ſatellitum atrocitatem, illuſtri ibidem fidei confeſſione præbuit ſæculis teſtimonium XIX. die Ianuarij, Anno Domini CLIV. vel circiter.

Cætera quæ ad Noſtræ S. Virginis Hiſtoriam, attinent, in ſuperiori perlege die, tantum monitum hic ſcias, volo, quòd ſi apud aliquos ex noſtris, aliquid diſcrepans huic noſtræ inueneris eephraſi, non illorum ſententias, vt ſonant, accipias, quia tunc ipſarum Virginum, & Martyrum acta traditioni ſolùm inhærebant, nec illis manifeſta Dextri, & Iuliani fuere fragmenta, quibus facile, ſi attentè iſtos percurreris, quieſces.

S. HISPANVS. Nomine, & origine, & ſi ſolum originem, & nomen nobis reliquerit temporum edax inuidia. Martyrol. S. Hieron. à Laurent. Epternacenſ. exaratum, ſic: *In Africa Tiberiani, Maioli, Victoriani, Honorati, Fortunati, Iulij, Lucij, Macarſi, Pupli, Felicis, Gaia, Vitalis, Caſini, Secundi, Victoris, Primi* Spani, *Cacinani.* M S. Hibernicum Conuentus Dungalenſis, apud Bollandum h.d.2.p.in Act.SS.fol.220. ſic: *Secundi, Victoris, Primi,* Hiſpani, *Luci.* Verbum enim *Spanus* ſine aſpiratione, & *Hiſpanus* cum illa promiſcuè apud authores accipitur antiquos. De prima lectione Plutarch de fluminib c.16. his verbis: *Mox cum Satyros, & Panas in memoriam delegiſſet* (Dionyſius Bacchus) *ſuo imperio Indos ſubiecit, atque deuicta* Iberia, *Pana illis præfecit locis, qui regionem de ſeipſo* Panam *vocauit. At iuniores vocabulum inde deducentes* Spaniam *dixerunt,*

*runt,vti voluit Soſthanes lib.XIII.Rer.Ibericarum.*De quo infinita ſunt loca,ſicut & de voce *Hiſpania*,qua & nunc,exploſa antiqua ſcriptura,vtimur. Eius acta deperiere,ſed ſi coniectari licet,eadem per compendium,ſic ego deſcriberem.

HISPANVS ex nobiliſſima, ſimúlque opulentiſſima & inuinelbili Hiſpaniæ Prouincia,& originem,& nomen traxit. Chriſti fidem agnoſcens, illius ſuauitate & lactatus, ipſiúſque veritate delectatus, & ſi perſecutorum turbulentam conſpiceret rabiem, animo cruci infixus, omnia niſi in Chriſto gloriari, eiúſque Crucis inſectari trophæum, eminos amandabat. Quo vitæ præſentis ſic componebat ſtatum, vt ad omnia quæ pro Chriſti amore imminerent tormenta perferenda præſto animo eſſet. Ergo iam diù Imperatorum Diocletiani, & Maximlani in Eccleſiam inceperat perſecutio, quæ omnes ante ſe præcedentes impietate vincens, nec viris, imo nec teneris pueris, virginibus innuptis, & ex omni ſexu, & ætatis Chriſticolis, horribili fremitu pateebat. Hinc in carcerem coniectus *Hiſpanus* cum aliis,vt creditur in Africam aduectus, ibidem pro fidei confeſſione,conſtanter agonis arenam calcans, ſpretis Tyranni ſupplieiis, demum per martyrij metam, ad triumphi palmam ſtrenuus miles acceſſit,XIX.Ianuarij,anno Domini CCCII. Imperantibus Diocletiano, & Maximiano, Summum Pontificatum obtinente S.Marcellino.

In Anno Martyrij ſi dubitas,conſule Martyrologium Vrbani VIII.iuſſu recognitum,qoo iſte,quem præmiſimus, adſignatur, cui adhæret P.Bolland. n.4. Nec te deterrear Hieronymi Martyrologium, quo tumultuatim Sanctus iſte Martyr, eum Sancta Germana inuoluitur,quia,vt ſæpe diximus, illinc ſine diſtinctione loci, & temporis, quoſcumque illo die paſſos agnouit, coniunxit, ideo ſine ſeparatione innumetos comperies.

CARTHAGO *Africa.* Ciuitas olim Archiepiſcopalis Africæ notiſſima, vrbium illius Regionis,& Metropolis & Princeps Romanæ felicitatis riualis, & æmula. Hæc Hannones, Amilcares, Barcinos,& Annibales genuit, quorom militaria Roma pertimuit trophæa. Hæc Hiſpanos conciliauit, eorúmque Inuictam ſibi emolliuit ferociam, quibus vſa militibus, in omnibus prælijs multo,mutuóque ita certatum eſt ſanguine, vt amiſſis Prætoriis, Imperatoriſque exercitibus, ſæpe contumelia, etiam nonnunquam periculum Romano inferretur imperio. Condita fuit ab Eliſa Didone.Pygmalæonis, Germana: & Sichæi vxore, vt Auctor eſt Trog. Pompei. lib.18. Hiſt. Rom. Virgil.lib.1.Æneid.ſic concinens.

His commota fugam Dido ſocióſque parabat,
Conueniunt,quibus aut odium crudele Tyranni,
Aut metus acer erat: naueis quæ fortè paratæ
Corripiunt,onerántque auro; portantur auari
Pygmalæonis opes pelago,dux fœmina facti.
Deuenere locos,vbi nunc ingentia cernes
Mœnia,ſurgentémque nouæ Carthaginis arcem:
Mercatique ſolum,facti de nomine Byrſam
Taurino quantum poſſent circundare tergo.

De quo,qoia tritum,videndi ſunt T.Liu. Decad.4.lib.4.ad fin. Sil.Italic.Noſter lib.1. de Bell. Punic.

Pygmalæonis quondam per cærula terris
Pollutum fugiens fraterno crimine Regnum,
Fatali Dido Lybies appellitur oris:

Tum pretio mercata ſolum, noua mœnia ponit,
Cingere qua ſecto permiſſum litora Tauro.

C.Vellei.Patercul. lib. 1. Hiſt. Rom. Ruff. Feſt. Auienn. Noſter in Deſcript. Orb. Terrar.verſ.287.ſic breuiter originem deſcripſit,licet eleganti carmine:

Inclyta poſt hos
Mœnia conſurgunt Tyriæ Carthaginis,illa
Vrbs Phœniſſa prius,Lybica nunc ruris alumnæ.

Conditam fuiſſe ante Romanam vrbem per L X X. annos, aſſerit Trog. Pompei. d.lib.18.Auſon de Vrbib. epig.1.perbellè inter Carthaginem, & Conſtantinopolim diſcrepantiam deſcribit. Multa de eius opulentia,Magiſtratibus,virtutibus,Viris illuſtribus, & aliis ad eius ſtatum pertinentibus, paſſim apud Scriptores comperies. De nonnullis aliquando agemus.

DECIMO TERTIO
KALEND. FEBRVARII,
DIES XX.

A. *Celebris eſt apud Hiſpanos,à multis retro ſæculis,feſtiuitas* S.Sebaſtiani *Martyris, in cuius honorem vix erit oppidum, quod Baſilicam, Eremitorium, aut Aram non conſtruxerit,nulla eſt Diœceſis, quæ antiquitus, de illo diuinum non perlegerit officium, & in quamplurimis,eius aliqua non adſeruetur reliquia.*

B. *Romæ paßio* S.Felicis Modicæ *Virginis,& Martyris quæ ex Hiſpania vrbe Hiſpali orta,ab Auunculo Romana Eccleſiæ Archidiacono in Vrbem adducta, ibidē propter fidem,& pudicitiam,martyrio coronata eſt.*

NOTÆ.

[A] SANCTVS SEBASTIANVS. Huius inclyti Martyris, Eccleſiæque defenſoris memoria celebris adeſt in Vniuerſali Eccleſia, vt ex Beda, Vſuardo, Adone, Rabano, Notkero, Maurolyco, Galeſino, Felicio, Vualdemberto, Alexandro de Peregrinis, & aliis Martyrologiis patet. De eo Baptiſta Mantuan. in Faſtis Sacris. Bachot in Faſt. Chriſt. Myreus in Faſt.Belgic.Monacenſ.in Faſt.Marian. Apud Hiſpanam Eccleſiam omni ſæculo celeberrima fuit, vt ex omnibus peruetuſtis Breuiaribus totius Hiſpaniæ liquet,quorum Kalendaria in infinitum erit, referre. Eius acta notiſſima ſunt, tantum hic,quæ in Breuiario Compoſtellano anni 1469.continnantur,excribant.

ACTA SANCTI SEBASTIANI *Martyris ex Breuiario Sanctæ Eccleſiæ Compoſtellanæ Anni M.CCCC.LXIX.*

SEBASTIANVS Ciuis Mediolanenſis, ſed Narbone ortus, vel, vt alij tradunt, oriundus; Vir nobilis; & Imperatori Diocletiano charus, primæque cohortis ductor, multos Chriſtianorum in tormentis deficientes, tam fortiter, & ſanctè in fide confirmauit, vt martyrium conſtanter ſubierint. Quorum fuere Marcus, & Marcellianus fratres, qui Romæ in domo Nicoſtrati vincti adſeruabantur, cuius Nicoſtrati vxor Zoe, exorante Deum *Sebaſtiano*, vocem ante ſex annos per morbum amiſſam, recepit. *Lect. IV.* *Quibus* rebus cognitis, Diocletianus *Sebaſtianum* ad ſe vocat, & grauiſſime increpatum, omni ratione à fide conatur auertere. Sed hoc fruſtra tentato, iubet eum ſtipite alligatum à ſagitariis configi. Frequentibus itaque ſagittis confixus, cùm ab omnibus, aut peroccatus, aot protinus mortuus crederetur, tamen conſequenti nocte, ab Hyrene Sancta Matrona, ſepeliendi gratia ſublatus, viuus reperitur: & ope diuina, breui eſt in domo illius in priſtinam valetudinem reſtitutus. *Lect. V.* *Itaque* paulo poſt factus obuiam Diocletiano ad rei miraculum attonitus, cœpit liberè impietatem, & ſæuitiam in Chriſtianos improperare. Tunc verò iuſſu eiuſdem, tandiu virgis cæſus eſt, donec animam exhalauit. Eius vero corpus in cloacam deiectum, Lucinæ opera (cui *Sebaſtianus* per ſomnum viſus, & vbi corpus ſuum eſſet, & vbi condi vellet, demonſtrauit) ad Catacumbas ſepultum eſt: vbi templum extat eiuſdem nomine dicatum. Paſſus eſt autem Romę XIII. Kal. Februar. *Lect. VI.*

Qui pleniora deſiderat acta perlegat Bollandum, & Villegas, Ribadeneyra, Sanctorum, Millan & alios Hiſpano ſermone, ad noſtrum inſtitutum ſufficiat, quod, quot ſunt in Hiſpania vrbes, oppida, vici, & cœnobia, tot ſunt aut Baſilicæ, Eremitoria, Aræ, aut effigies.

De ſacris exuuiis Catalogum inſtruere, altam erit prouinciam perluſtrare. De celebrioribus, & quæ ad manus nobis peruenere, aliqua referam. Hiſpali os brachij iſthic argenteæ thecæ ad formam brachij humani fabræfactæ concluſum adſeruatur. Tantundem apud Malacham vrbem Bæticæ, vt refert P. Quintanadueñas de SS Hiſpaleoſ. fol. 335. Roa Antiquit Malac. cap. 16. fol. 51. Vlyſiponæ Radius eiuſdem, vt refert Vaſconcell. in Deſcript. Luſit. fol. 459. Ibidémque ſumma veneratione cuſtoditur ipſius Sanctiſſimi Martyris imago, quæ tempore epidemiæ copioſe exudauit vt idem refert, ibidem. fol. 556. In domo profeſſa S. I. S. Rocho dicata, in eadem vrbe, adeſt reliquia S. Sebaſtiani vt refert Manoel de Campos in Tranſlat. SS. Vlyſipon fol. 43. Oſcæ in Eccleſia Cathedrali Yriart. Hiſtor. Oſcen. lib. 4. c. 3. fol. 513. In Eccleſia Parrochiali S. Petri eiuſdem vrbis d. lib. 4. cap. 8. fol. 540. In Eccleſia Parochiali S. Martini eiuſdem lib. 4. cap. 10. fol. 552. In Conuentu Carmelitarum, eiuſdem. d. lib. 4. cap. 15. fol. 569. In Monaſterio S. Franciſci eiuſdem. d. lib. 4. cap. 15. fol. 577. In Eccleſia S. Spiritus Ordinis S. Ioannis Ieroſolymitani, eiuſdem. d. lib. 4. cap. 17. fol. 592. In Eccleſia S. Michaëlis, eiuſdem lib. 4. cap. 21. fol. 609. In Eccleſia Cathedrali Placentina, vt ego refero in Vit. S. Epitatij ipſius vrbis Epiſcopi, & Martyris. cap. 6. fol. 396. In cœnobio S. Vincentij eiuſdem vrbis, vnus integer Digitus in Monaſterio S. Franciſci, eiuſdem adeſt os cranij, vt ex relatione comperi. In Ouetenſi Camera etiam reſeruatur reliquia, vt in diplomate conſtat, cuius copiam dabimus die XIII. Martij. In Cathedrali Valentina, vt referunt Scolan. & Solorcan. in Sacrar. Valent. fol. 157. col. 2. ferè mediam partem capitis, & vnam ex ex ſagittis, qua fuit confixus. Item in inſigni D D Ioannis de Riuera Patriarchæ Collegio, cuſtoditur alia notabilis reliquia, vt ex teſtimonio

impreſſo mihi tranſmiſſo patet. In Eccleſia Giennenſi Cathedrali, In Monaſterio Societatis Ieſu; In Eccleſia oppidi de Alcaudete, In Conuentu Virginis *vulgo de la Coronada* Ordinis S. Dominici, Vbetenſi, Diœceſis Giennenſis. Item Abulæ inter innumera Sanctorum lipſana quæ in Capella, quæ ab Illuſtriſſ. D.D. Sanctio Dauila & Toleto Epiſcopo Placentino, conſtruxit, cuſtodiuntur, eſt inſignis alia reliquia, vt ipſe refert in tract. de Venerat. Reliq. in Memorial. fol. 3. Alia etiam ſeruatur in Cœnobio S. Mariæ Salicienſi extructo ab Illuſtriſſ. D. D. Petro Gonzalez de Mendoza Archiepiſcopo Illiberitano, vt ipſe refert in Hiſtor. Salicienſ fol. 822. In Regali Cœnobio Monialium excalciatarum Ordinis S. Franciſci Matritenſi, brachium integrum, quod ex Germania Imperatrix Maria, Maximiliani Imperatoris vxor, Ioannæ Portugalliæ Principiſſæ fundatricis illius Regalis Monaſterij ſoror, & vtraque Caroli V. Maximi filiæ, inter alia remiſit ipſi Sereniſſimæ Ioannæ; vt refert P. Ioann. Carrill. in fundat. illius Cœnobij. cap. 18. fol. 49. col. 2. Alia in Cœnobio S. Dominici Silenſis, vt aſſerit P. F. Anton. de Yep. in Chron. Benedict. tom. 4. anno 919. fol. 380. In Regali Cœnobio S. Mariæ Naiarenſis adſeruatur vna coſta, vt ipſe refert Yepes. tom. 6. ann. 1052. fol. 236. col. 3. Alia inueſtigare prætermitto, ne lectoribus grauis efficiar. Ex quo P. Bollandus agnoſcet quantos Hiſpania theſauros S. Sebaſtiani poſſideat, & ne in tribus detineatur oſſibus, vt ipſe retulit. In tanti Martyris obſequium, iſtud P. Ioann. Baptiſt. Maſculi encomion ſubiicere propoſui.

S. SEBASTIANVS MARTYR.

SYNOPSIS.

Fortior Dux viſus in ſufferendis iaculis, quàm cum pugnabat in acie, in vibrandis. Ea porrò iacula, quibus eſt confixus, cum Apollinis radiis, cum cœleſti Sagitario, cùm coronatorum item Æthiopum iaculis conferuntur.

ENCOMION XXVIII.

Triumphaſti ornatius nudatus ad palum,
quàm barbaricis inductus ſpoliis Imperator.
Non tàm nobilis fuiſti vrbium præda victarum,
quàm cum tu ipſe furoris factus es præda, ſed victor:
Iacula ferens tua excurrit fama multo velocior,
quàm Abaris ille ſagitta fretus Apollinis.
Tot libenter accepiſti iacula, vt eſſes paratior, & inſtructior
in pugna inita aduerſus inuiſos tibi Deos.
Niſi quòd nullus eſſe debuit arundini locus
in tàm conſtanti virtute Ducis.
Cum corpus ſagittis onerarunt, fecerunt pharetram:

cum

cum intulerunt pœnas, extulerunt te pennis,
vtrinque pugnatum eſt neruis intentis;
at melius collimaſti tu neruis animi, quàm ille arcus,
ſagittarum cuſpides ceſſerunt in radios:
nunquam tàm ſerenum tibi fulſit cœlum,
quàm cum inumbratum eſt tuorum nube cœlorum.
Lucidiora ſunt tua, quàm quæ ſol habet tela diei.
Pulchrius tuo tu nites in Sagittario;
vt ſidereas ſagittas ſuperas numero, ita ſplendore.
Voluiſti poſt necem tumulari à Lucina matrona,
vt haberes, vel moriens, obſtetricem gloriæ.
Cum circundatum eſt caput ſagittis in coronæ modum,
dicereris imitatus Ethiopum morem,
niſi fuiſſes candidatus cœli.

B S. Felix Modica Virgo Hiſpalenſis, Romæ Martyr. Eius anamneſis vix in editis Martyrologiis recolitur. Nam quam Notkerus, & Galeſinus XII. Kalend. Iulij appingunt, diuerſam à noſtra Romana fuiſſe locus martyrij demonſtrat. Illa illud apud Tomas in Ponto, Noſtra Romæ compleuiſſe, paleſcit. De Hiſpano-Romana *Felice*, Luitprandus Aduerſ. n. 216. hæc retulit verba: *Reperi in Codice fide digno* S.Felicem *cognomento* Modicam, *Hiſpali, parentibus nobiliſſimis ortam, & iis orbatam Romam ab Auunculo ſuô, Romanæ Eccleſiæ Archidiacono, temporibus S.Vrbani, adductam. Quæ cum nollet illuſtriſſimum Sponſum accipere, cauſa fidei, & virginitatis tuendæ, mira conſtantia, iugulum præbuit, anno CCXLVI. ætatis ſuæ XXVI. ſub iudice Diocletio, & Philippo Imperatore; Cuius exemplo multi in fide roborati martyrium ſubierunt.* Hanc eſſe, meo videri, quam indigetat Conrrad. Vvimpin. à Fagis in Farragio. Miſcellan. tract. de S. Annæ Trigam. lib. 2. c. 11. vbi comprobans, nonnulla eſſe nomina vtriuſque generis, ſcilicet maſculini, & fœminini, inter alia exempla, noſtram Martyrem ponit, ſic: *Felix Virgo XX. Ianuarij, & Felix Vir, paſſim apud Sanctorum Authores.* Si ergo illa quæ Tomis paſſa eſt die XX. Iunij colitur, à fortiori Noſtra, hoc die, celebrabitur, cùm hucuſque aliam præter relatas non agnoſcamus. Acta Noſtræ periere, aut ſub ſilentio deliteſcunt. Eius ecphraſim ſic concinnare, permittet & deuotionis inſtantia, & moris licentia.

Felix cognomento *Modica* ex nobili genere apud Hiſpalim Hiſpaniæ Bæticæ illuſtrem, & antiquiſſimam vrbem orta, licet multo nobilior ſanctitate, quotidie in Dei amorem æſtuans catholicam fidem accepit. At cum vterque ex viuis diſceſſiſſet parens, orbitatis ſolatium in Chriſto, in quo eſt vera ſalus, & cui totis viribus ſpoponderat, & requirebat ſine intermiſſione, & abſque diminutione integraliter inueniebat. Parentum mortem agnouit, & *Felicis* ſolitudinem deprehendit quidam eius Auunculus, qui Romæ commorabatur, & S. R. E. Archidiaconatus muneris onera reportabat. Qui nepotis orphanitatem condolens, & eius miſeratus ætatis, illico ad Romam perduci curat. Quo expleto, eiúſque virtutum cumulum, eſt ſpeciei apicem attente contuens, illuſtriſſimo illam ſponſo coniungere feſtinauit. Sed cùm Sanctiſſima Virgo illum reſpueret ſtatum, & in caſto corde, caſtis greſſibus, Caſtiſſimum inſectari ſponſum, ſe eſſe promiſſam, reſponderet; Mariti futuri (vt creditur) delatione deprehenſa, variis tormentorum generibus lacerata, ſtrenuitate inuicta, & conſtantia indefeſſa, nec matrimonij carnalis lectulo adhæſit,

nec ſpiritualis ſponſionis vinculo Virgo intemerata defecit. Quo firmitatis ſpiritu perſeuerans, in ipſis agonum machinationibus, cùm à propoſito reſilire, nec videretur, ad glorioſas caſtitatis, & Martyrij palmas tandem capite diminuta peruenit. XX. die Ianuarij Anno Domini CCXLVI. Imperante Philippo, Summum Pontificatum obtinente S. Fabiano. I.

Duo hic à nobis exploranda ſunt. PRIMVM de Philippi anno Imperij. Duplex ſententia eſt. Onuphr. Panuin. in Chron. Eccleſ. ann. 245. fol. 27. Contendit illo anno imperium occiſo Gordiano inuaſiſſe, Peregrino, & Fuluio Æmiliano Coss. Eadem refert in Faſtis lib. 2. ano. V. C. 997. qui correſpondet ad annum Chriſti 245. Qui vt ipſe fatetur illa excerpſit ex Capitolino, Oroſio, Cuſpiniano, & aliis, qui omnes ad annum vrbis conditæ 997. huius inuaſionis tempus appingunt. Nec his obſtat Baronius qui hoc eueniſſe anno Chriſti CC. XLVI. Menſe Martio affirmat, quia Luitprandus antiquorum ſententiam conſequatur, de noua Baronij, parui eſt faciendum. SECVNDVM, Conſtans opinio eſt, Philippum primum fuiſſe Chriſtianum Imperatorem, vt inquit Oroſius noſter, Cuſpinianus, Baronius, & alij; At ſi hoc certum eſt, quo prætextu Noſtra *S. Felix Modica* ſub Philippo, & Romæ martyrium recepit? Cui meo videri, reſpondendum erit: quod licet verum ſit, Philippum Chriſtiano charactere inſignitum credamus, non ex hoc colligitur, ipſum ſuo primo Imperij anno conuerſum fuiſſe, ſed poſſe cognita fidei veritate, illi adhæſiſſe, vt innuit Baron. tom. 2. ann. 246. num. 2. his verbis: *Caeterum ſicut conſtantiſſimè affirmare non dubitamus eum* (Philippum) *cum inuaſit Imperium, fuiſſe Gentilem; ita à Chriſtiana fide alienum non deceſiſſe.* Ex quo liquet, quod ſi Philippus erat Gentilis principio Imperij, quid mirum ſi adhuc perſecutorum ſæuitia, caſibus euenientibus, pullulabat. Quo, donec alia Dominus manifeſtet, dicta ſufficiant.

HISPALIS. De ea diximus die II. & IV. huius menſis. Quibus in locis duas de eius origine opiniones retulimus, & vltimam ex Roderico Toletano decerpſimus. Nunc ipſius aliam exſcribomus ex MS. Hiſtoria Hiſpanicè conſcripta, quam ſe vidiſſe Rodet. Caro lib. 1. cap. 2. de Antiq. Hiſp in Carthuſianorum Hiſpalenſi Cœnobio, profitetur, & illic hæc verba latinitate donata inueniſſe. *Poſt, aly dixere, quod Hiſpalis ab* Hiſpaniæ Polis *dicta fuit, quaſi* Hiſpaniæ Ciuitas *nobilis.* Aliquam ingenij acritudinem hæc præſefert ætymologiæ perſpicacitas, ſed nulli arridet.

DVODECIMO KALEND. FEBRVARII, DIES XXI.

A. *Tarracone in Hiſpania natalis* SS. FRVCTVOSI *ipſius vrbis Epiſcopi*, AVGVRII, & EVLOGII *Diaconorum, qui Imperante Gallieno, ſub Æmiliano Praſide pro fide comprehenſi, variè caſi, flammis iniecti, exuſtis ligaminibus, manibus in formam expanſis crucis, orantes ad trophæi coronam cucurrerunt.*

B. *Cathalonia*

B. *Cathalonia in Bagenſi cœnobio propè Manreſam depoſitio ſacrorum pignorum* S. AGNETIS *Virginis, & Martyris Romanæ, quæ ex Conſtantinopoli illhinc à multis retro ſæculis adlatæ, ibidem miraculis inſignia, & deuotione veneranda, honorificè cuſtodiuntur.*

C. *In Monaſterio Sancti Michaëlis de Lotharingia depoſitio* S. MALCALINI *Abbatis, qui Toletum veniens à Petro ipſius vrbis Epiſcopo, & à Comprouincialibus Præſulibus conſecratus eſt.*

NOTÆ.

A SANCTVS FRVCTVOSVS, & Socij. Eorum agonum celebritas, & memoria ſolemniſſima apud omnes Hiſpaniæ Eccleſias agnoſcebatur, donec Breuiariorum reformatio interceſſit, qua Sanctorum noſtrorum acta penitus obliterara, deliteſcunt. Quæ licet euenerit, eorum nomina inter exteros, & noſtros circunferuntur. Antiquum Martyrologium S. Hieronymi, etſi corrupte, & cum aliis confusè, ſic: *Spania Ciuitate Racona* SS. Fructuoſi, Augori, Eulogiæ, *Dasi*. Nec minus tumultuarie in Codice Dugalienſi, in quo ſine expreſſione vrbis inter alios, ſic: *Salatoris, Hermetis* Fructuoſi, Augorij, *Diacy*. Non expreſſo *Eulogio*. Quo etiam percipietur confuſio, quam ſæpè diximus, de huiuſmodi Martyrologio. At Bedæ, Vſuardi, Adonis, Notkeri, Bellini, Maurolyci, Alexand. de Peregrin. Gaſeni, Felicis, Ghinij, Romani, Caſtellani P. Vaſq Luſitani, & Hiſpani P. Higuer. punctuarim, & nomina, & vrbem conſignant. Eadem fere Breuiaria Barciuon. Tarraconenſ. Compoſtellan. Hiſpalenſe, Placentinum, Antiquum Muzarabum, & ferè omnia Hiſpaniæ: De illis ſcripſere Flau. Dexer. in Chron. ann. 268. Prudentius in Periſteph. carm. 6. Luitprand. Aduerſ. num. 70. Petr. de Natalib. lib. 2. Catalog. SS. cap. 110. Marinus Sicul. lib. 5. de Reb. Hiſpan. Vaſſ. in Chron. ann. 257. Mar. Scot. in Chron. an. eod. an. Petr. Anton. Beuter. Hiſtor. Valent. lib. 1. cap. 25. Micer. Ludouic. Ycart, Hiſtor. Tarracon. cap. 41. P. F. Saluat. Pons. Hiſtor. S. Matronæ. cap. 5. Ambroſ. de Moral. lib. 9. cap. 47. Padill. Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. tom. 1. cent. 3. cap. 14. Ioann. Marian. lib. 4. cap. 10. Marier. lib. 1. SS. Hiſp. cap. 22. P. F. Anton. Vincent. Domen. in SS. Cathalon. lib. 1. fol. 5. Pujad. Hiſtor. Cathalon. lib. 4. cap. 57. Ex floribus Sanctor. P. Truxill. in theſaur. Concionat. h. d. tom. 2. fol. 888. Sanctorus titul. 1. fol. 70. Villegas. tom. 2. in SS. Hiſp. Baron. Ann. Eccleſ. tom. 2. an. 262. an. 60. & ſeqq. P. Biuar. ad Dexr. d. an. 268. comment. 2. n. 1. pag. 293. & ibidem Roder. Car. fol. 91. lit. C. Anton. Nebriſ. in Not. ad Prudent. vbi Ioan. Sicard. fol. 184. P. Hieron. de la Higuer. in Diphtic. Toler. num. 57. in fin. P. Ioan. Bolland. in act. SS. tom. 2. pag. 339. qui eorum acta ex MS. Veteribus retulit., & exſcripſit. Nos & illa tranſcribemus ex MS. Veteri S. Eccleſiæ Aſturicenſis Kalendario Era M.CCC.XLVI. exarato, ſic:

ACTA SANCTORVM FRVCTVOSI Epiſcopi Tarraconenſis, Eulogij, & Augurij Diaconorum ex Vet. Kalend. Auricenſis Manuſcripto.

IN tempore illo erat quidam Ciuis Tarracone, nomine FRVCTVOSVS. qui Epiſcopus factus, ſecum *Eulogium, & Augurium*, vt altari miniſtrarent, Diaconos elegit. Sed Valeriano, & Gallieno Rom. Imp poſſidentibus, Æmiliano, & Baſſo Conſulatum habentibus, Eccleſiam, & Catholicum gregem pabulo diuini verbi Tarracone depaſcebat. Venit autem plenitudo tempotis, qno iſti tres Chriſti veritatis præcones, martyrium ſubitent. Ideóque Æmilianuſs Prouinciæ Citerioris Hiſpaniæ Præſes qui Tarracone ſedem figerat, aut feritatis impulſu, aut imperantis applauſu, edictum publicauit, quo omnes vt Düs antiquioribus Popnli Romani immolarent, decteuerar, ſeueriſſimis ſeuppliciis, contraria facientibus, indictis. Ad hæc *Fructuoſus*, & cum eo omnis Tarraconæ Eccleſia orabant ſine intermiſſione. In aures Præſidis omnia hæc cùm veniſſent, & quod mandata hæc Cæſarum contemnebant, ira incenſus Æmilianus, in A carceris cuſtodia. *Fructuoſum Epiſcopum, Eulogium, & Augurium*, Diaconos, vt primos illius Eccleſiæ mancipandos ſtatuit, commouens Aurelium, Feſtucium, Helſum, & Polentium ipſius apparitores, vt illicò decreta executioni mandarent. Qui ſine detentione in locum quo Chriſtiani in diuinis laudibns peragendis, congregabantur, percurrentes, & ibidem (erat enim circa ſecnndam vigiliam noctis) Sanctos Viros non innenientes, ad domum glorioſiſſimi Epiſcopi viam carpnnt. Erat autem *Fructuoſus* iam in eius ædicula repoſitus. Qui cum ſenſiſſet ſonitum tumultus eorum, ſurrexit, & prodiit foras abſque calceis. Innentis ad oſtium ſatellitibus, quid velint, explorat; & cognito Præſidis decreto, accerſitis Diaconibus, & caligis impoſitis, feruenti martyrij deſiderio omnes anteibat. Statim in carcerem miſſi die Dominico, vnuſquis de corona certus, continuis orationibus illam à Domino depoſcebant. In ſequentibus ſex diebus, quibus in carcere delituerunt, frequens fratrum caterua cum ipſis noctu, diúque in oratione decubabat, & illic Rogatianum quendam ex catechnmenis baptizauit. Superueniente antem VI. Feria XII. Kalend. Februarij, poſtquam in præcedenri nocte orantes totum terminnm exegiſſent, & ad futuri certaminis brauium ſe præparaſſent, Iudici producti ſnnt. Quibus Præſes; *Audiniſtis quid Imperatores præceperunt?* Fructuoſus Epiſcopus dixit: *Neſcio quid præceperunt: Ego vero Chriſtianus ſum.* Æmilianus dixit: *Præceperunt Deos coli.* Fructuoſus Epiſcopus dixit: *Ego vnum Deum colo, qui fecit cælum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt.* Æmilianus dixit: *Scis eſſe Deos?* Fructuoſus Epiſcopus dixit: *Neſcio.* Præſes dixit: *Scies poſtea.* Fructuoſus Epiſcopus reſpexit ad Dominum, & orare cœpit intra ſe. Hinc Æmilianus verba connertens ad Augurium, dixit: *Et tu quem colis? Fructuoſo etiam adhæres?* Cui Augutins: *Ego Deum Omnipotentem colo.* Et reſpiciens ad Eulogium Præſes, dixit: *Numquid & tu Fructuoſum colis?* Reſpondens Eulogius, dixit: *Ego Fructuoſum non colo, ſed ipſum colo, quem & Fructuoſus.* Tunc Fructuoſo dixit Æmilianus: *Num tu Chriſtianorum Epiſcopus es?* Ille dixit: *Sum.* Cui Præſes: *Fuiſti.* Et ad Satellites intuens, dixit: *Fuſtibus eos ſternite, & Diis non ſacrificantibus, iubeo eos viuos ardere.* Sic Fructuoſus Epiſcopus cum Diaconibus ſuis ad Amphiteatrum ducebatur, & omnis plebs tàm Chriſtiana, quàm

ethnica, cùm omnibus charus eſſet, lachrymas tenere non potuit. Fratribus enim, qui ad gloriam pergere Sanctos credebant, nulla interfuit cauſa doloris, quinimo omnes gaudentes, & conſtantiæ floſculos colligentes, præcedebant, & ſubſequebantur turmarim eorum veſtigia. Nonnulli fraterna charitate adlecti, aromatibus conditum poculum illis offerentes, vt de illo ebiberent, & fortiores ad certamen aſcenderent, efflagitabant. Quibus Fructuoſus: *Nondum eſt hora ſoluendi ieiunium, & ſtationis feriam.* Ad amphitheatri portam cùm peruentum eſſet, in cœlum oculis eleuatis Fructuoſus pro omnibus humiliter orauit, & conuerſus ad populum, *Bono*, (inquit) *eſtote, animo. Non deerit vobis Paſtor, nec deficere poterit Charitas, & repromiſſio Domini, tàm hic, quàm in futurum. Hoc enim quod videtis, vnius horæ eſt infirmitas.* Conſolatus ergo fratres, ingreſſi ſunt ad ſalutem, ſimiles Ananiæ, Azariæ, & Miſaëli, qui ſteterunt in mediis flammis illæſi, vt etiam in illis tribus, miracula cernerentur diuina. Exuſtis autem faſciolis, quibus manus eorum erant conſtrictæ, Fructuoſus conſuetudinis memor, flexis in cinere genibus, orationem fudit, de reſurrectione ſecurus, vltimum gloriæ Trophæum ſpectabat. Quod nec tardauit, nam inter flammas coruſcantes ipſe, & Diaconi animas Domino tradiderunt. Nec defuit miraculum, nam aperto cœlo illorum animæ, ſpectantibus Babylone, & Migdonio fratribus, ab Angelis receptæ ſunt. Quod & Æmiliani Præſidis filia, ſuis ipſa oculis, tunc pariter contemplari meruit, cùm à fratribus vocaretur, vt huiuſmodi miraculum videret. Nec minùs, & Æmilianum, vt quos damnauerat in cœlum conſcendere coronatos conſpiceret, interpellarunt, qui etiam ſi venerit, miraculum non fuit dignus videre. Fratres enim tam præclari agonis, & fidei memores, etſi ſine Paſtore derelicti triſtitia affecti, non quod dolerent Fructuoſum, ſed potius deſiderarent, promiſſionem Præſulis ſancti ſuſtinebant. Sed adueniente noctis opacitate ad locum martyrij cum vino feſtini, quo ſemiuſta corpora, aut lauarent, aut extinguerent, conuenerunt. Cúmque certatim Martyrum cineres, quiſque ad ſe raperet, *glorificantes* Dominum in domum reuerſi honorifico, vt quiſque potuit loco reliquias collocanit. Nec hic defuere magnalia; nam Sanctus Fructuoſus apparens fratribus nocturna viſione, vnumquemque monuit, vt quæ ex reliquiis per charitatem abſtulerat, ſine mora reſtitueret, & vno in loco ſimul conditas reſerarent. Item, & Æmiliano, qui eos damnauerat, Fructuoſus eum Diaconibus ſuis, terribili viſione, candidis amicti ſtolis apparuit, increpans pariter, & inſultans, nihil illi profuiſſe, quod fruſtra exutos à corpore in terra crederet futuros, quos cerneret glorioſos. At mane facto, omnes fratres, qui reliquias Sanctorum Martyrum ſuſtulerant, retulerunt ſinguli cum magno metu in domum Rogatiani, ac ſumma lætitia vnuſquiſque narrabat viſionem, qua fuerant commoniti. Cùm autem in vnum collectas fratres conſpicerent, in ipſa æde S. Fructuoſi quæ deinceps ſacra fuit, ſub altario ſancto exultantes in Domino, honorifice ſepelierunt.

En acta ex MS. Aſturicenſi, quæ in paucis differunt, ab aliis à Surio, Bollando, & Graſſio relatis, imò nec à Villegas, Santoro, & aliis Hiſpano idiomate conſcriptis. Carmine vitam, & agonem Noſtrorum Martyrum ſcripſere Aurelius Prudentius Clemens Noſter, & Proſper Poëta, vt refert Pujades d. cap. 57. licet iſtius hymnus nunc latet. Prudentij carmen ſubiicio, etſi vulgare, quia non quidquid commune, ſi opportunum, & luculentum eſt, deſpiciendum erit.

HYMNVS

HYMNVS BEATISSIMORVM MARTYRVM Fructuoſi Epiſcopi Eccleſiæ Tarraconenſis, & Augurij, & Eulogij Diaconorum, ex Aurelio Prudentio Clemente Hiſpano.

Felix Tarraco Fructuoſe veſtris
Attollit caput ignibus coruſcum
Leuitis geminis procul relucens.

Hiſpanos Deus aſpicit benignus
Arcem quandoquidem potens Iberam,
Trino Martyre, trinos coronat.

Ardens Augurius capeſſit æthram;
Nec non Eulogius, ſimul ſupernum
Chriſti lucidus ad ſedile tendit.

Dux, & preuius, & Magiſter illis
Ad tantum decus, ex Epiſcopali
Clarus nomine Fructuoſus ibat.

Accitus, quia Præſidis repentè.
Iuſſu, venerat ad forum Sacerdos
Leuitis comitantibus duobus.

Inde ad carceream Viros catenam
Paſtus ſanguine carnifex trahebat,
Gaudet currere Fructuoſus vltro.

Ac nequis Socios minor feriret,
Præceptor vehemens eundo firmat,
Incenditque fidem calore Chriſti.

Mecum ſtate Viri, vocat cruentus
Ad pœnam coluber, Dei miniſtros
Ne mors terreat, eſt parata palma.

Carcer Chriſticolis gradus coronæ eſt.
Carcer prouehit ad ſuperna cæli,
Carcer conciliat Deum beatis.

His dictis, adeunt ſpecum reorum,
Exercent ibi myſticum lauacrum,
Et purgamina, quæ ſtupent tenebræ.

Sex hic continuis latent diebus,
Tandem ſtant trucis ad tribunal hoſtis,
Fratres tergeminos tremunt cataſtæ.

Iudex Æmilianus imminebat,
Atrox, turbidus, inſolens, prophanus,
Aras dæmonicas coli iubebat.

Tu, qui Doctor, ais, ſeris nouellum
Commenti genus, vt leues puellæ
Lucos deſtituant, Iouem relinquant.

Damnes ſi ſapias, anile dogma,
Iuſſum eſt Cæſaris ore Gallieni
Quod Princeps colit, hoc colamus omnes.

Hæc fanti, placidus refert Sacerdos:
Æternum colo principem, dierum
Factorem, Dominúmque Gallieni.

Et Chriſtum patre proſatum perenni,
Cuius ſum famulus, gregíſque Paſtor.
Subridens ait ille: Iam fuiſti.

Nec differt furor, aut refrenat iram,
Sæuis deſtinat ignibus cremandos,
Exultant, prohibéntque flere vulgum.

Quoſdam de populo videt Sacerdos,
Libandum ſibi poculum offerentes
Ieiunamus (inquit) recuſo potum;

Nondum nona diem reſignat hora,
Numquam conuiolabo ius dicatum
Nec mors ipſa meum ſacrum reſoluet,

Sic Chriſtus ſitiens Crucis ſub hora
Oblatum ſibi poculum recuſans,
Nec libare volens, ſitim peregit.

Intrant interea locum rotunda
Concluſum cauea, madens ferarum
Multo ſanguine, quem furor frequentat.

Cùm ſpectacula perſtrepunt cruenta,
Ac vilis gladiator, enſe duro,
Percuſſus cadit, & fremit voluptas.

Hic flammante pyra, niger miniſter
Ardens ſupplicium parare iuſſus,
Conſtruxit facibus rogum ſupremis.

Qui dùm corpora concremanda ſoluit,
Feruentes animas amore lucis,
Fracto carceris expediuit antro.

Certant Officiis pij ſodares,
Plantis calciamenta diſſolutis
Pronus detrahere ſtudebat vnus.

Sed ſanctus vetat, ora Fructuoſus
Inclinata premit: faceſſite, inquit,
Ne noſtram grauet obſequela mortem.

Atquin

Atquin ipſe meos pedes reſoluam,
Ne veſtigia præpedita vinclis
Tardis greſſibus irruant in ignem.
Cur lamenta rigant genas madentes?
Cur veſtri memor, vt ſiam, rogatis?
Cunctis pro populis rogabo Chriſtum.
Vix hæc ediderat, relaxat ipſe
Indumenta pedum, velut Moyſes,
Quondã fecerat ad rubũ propinquans,
Non calcare ſacram cremationem,
Aut ſtare Deo prius licebat,
Quam veſtigia pura figerentur.
Stabat calce mera, reſultat ecce
Cælo ſpiritus, & ferit loquelam
Quæ cunctos tremefecit audientes.
Non eſt, credite, pœna, quam videtis,
Quæ puncto tenui citata tranſit,
Nec vitam rapit illa, ſed reformat.
Felices animæ, quibus per ignem
Celſa ſcandere, contigit Tonantis:
Quas olim fugiet perennis ignis.
Hæc inter rapidis focos crepantes
Intrant paßibus, & minantur ipſis
Flammarum crepitantibus caminis.
Nexus denique, qui manus retrorſus
In tergum reuocauerant reuinctas,
Intacta cutè deciderunt aduſti.
Non auſa eſt cohibere pœna palmas
In morem Crucis ad Patrem leuandas,
Soluit brachia, quæ Deum precentur.
Priſcorum ſpecimen trium putares
Quos olim Babylonicum per ignem
Cantantes ſtupuit tremens Tyrannus.
Illis ſed pia flamma tum pepercit,
Nondum tempore paſſionis apto,
Nec mortis decus inchoante Chriſto.
Hos cùm deſugeret vaporoſus ardor.
Orant, vt celer ignis aduolaret,
Et finem daret anxiis periclis.
Exorta ſuos obire tandem
Maieſtas famulos, iubet caducis
Miſſis corporibus, ſibique reddi.
Vidit Præſidis ex domo Satelles
Cælum Martyribus patere apertum,
Inſignéſque Viros per Aſtra ferri.
Quin, & filiolæ monens herili,
Oſtendis ſceleris notam paterni,
Cælo viuere, quos forùm peremit.
Hæc tum virginitas palam videre
Per ſudum meruit, patente cælo,
Vt crimen Domini domus timeret.
Tum de corporibus ſacris fauillæ,
Et perfuſa mero leguntur oſſa,
Quæ raptim ſibi quiſque vindicabat.
Fratrum tantus amor domum referre
Sanctorum cinerum dicata dona,
Aut geſtare ſinu fidele pignus.
Sed ne reliquias reſuſcitandas,
Et mox cum Domino ſimul futuras,
Diſcretis loca diuidant ſepulchris;
Cernuntur niueis ſtolis amicti,
Mandant reſtitui, cauóque claudi
Mixtim marmore, puluerẽ ſacrandum.
O triplex honor, ô triforme culmen
Quo noſtræ caput excitatur vrbis,
Cunctis vrbibus eminens Iberis.
Exultare libet tribus Patronis,
Quorum præſidio fouentur omnes
Terrarum populi Pyrenearum.
Circumſtet chorus ex vtroque ſexu
Heros, Virgo, puer, ſenex, anicla;
Veſtrum pſallite ritè Fructuoſum,
Laudans Augurium reſultet hymnus,
Miſtis Eulogium modis coæquans,
Reddamus paribus pares Camœnas.
Hinc aurata ſonent in arce tecta,
Blandum littoris extet inde murmur,
Et carmen freta feriata pangant.
Olim tempus erit ruente mundo,
Cùm te Tarraco Fructuoſus acri
Soluet ſupplicio tegens ab igne.
Fors dignabitur, & meis medelam
Tormentis dare, proſperante Chriſto,
Dulces Hendecaſyllabos reuoluens.

In Breuiario Iſidoriano hymnus iſte canitur in feſtiuitate Noſtrorum Sanctorum Martyrum, licèt taliter diſtributus ad omnes horas, vt nulli recitantium faſtidium pariat, ibidémque illius concluſio.

Æterno Genitori gloria, Chriſto
Gloria ſemper, Genito, ſit tibi ſemper
Compar Spiritui, qui Deus vnus
Polles perpetuis inclyte ſæculis, Amen.

Poſt inſertis aliquot in honorem huiuſmodi Sanctorum verſiculis, orationibus, & reſponſoriis introducitur Capitula, quæ cùm ſit eleganti concinnata locutione, in eruditorum gratiam ſubſcribam.

CAPITVLA.

Probata ſatis eſt Domine tuorum trium vita, & feſta Sacerdotum, vt auri fulgidum radiantis metallum, quorum fidem, dum probabili camino examinas, laudabili iudicio tibi placituram adſignas. Habes ergo in tribus manipulis Sacerdotum, quos ad te Mater Noſtra miſit Eccleſia, diſcreta quidem ordinum, ſed veneranda officia Sacerdotum. In Fructuoſo*, quidem Pontificalis gratia fulgens; In* Augurio*, &* Eulogio*, Leuitica dignitatis miniſterium clarens. Noſtra ergo vota his tuis obtutibus ſanctificanda inſinuent, ille, vt pro te more Sacerdotij emiſerando perornet; horum miniſterio calicem ſalutarem ſumamus ad vitam; illius inuocatione ſanctificati perducamur ad gloriam.*

ORATIO.

Mira Domine tuorum trium eſt conſtantia Sacerdotum, Fructuoſi *videlicet Epiſcopi,* Augurij*, &* Eulogij *Leuitarum, quorum vnita, nec diuerſa deuotio, dum ſuccenſione fornacis præparantur ad comburendum; conſtanter perſiſtunt in combuſtione viriliter plus calentes amore tuo, quàm deuicti incendio alieno: cùm etſi corpora exdunt flammis, victrices animæ rapiuntur in æthera. Da ergo nobis eorum meritis, à tentationum igne non tangi, ab æternis ardoribus erui, & poſt excurſum ſæculi, ignitis tibi deſiderijs copulari. Amen.*

Iſtorum etiam Sanctorum Martyrum, iterum meminit Prudentius Noſter in Periſteph. in Hymno S.S. M M. Cæſarauguſt. his verſibus.

Tu tribus gemmis diadema pulchrum
Offeres Chriſto, genitrix piorum
Tarraco, intexuit, cui Fructuoſus
Sutile vinclum.
Nomen hoc gemmæ ſtrophio adligatum eſt,
Emicant iuxta lapides gemelli,
Ardet, & ſplendor parilis duorum
Igne coruſco.

Nec eius contemporaneus, & compatriota Flor. Dexter noſtros Martyres ex memoria depoſuit, de quibus ſic in Chron. ann. 268. hæc concipit verba: *Tarracone in Hiſpania Sancti Chriſti Martyres* Eulogius *eius vrbis Ciuis*, Fructuoſus *Ciuis*, *& Epiſcopus*, *&* Augurius, *vnà pro Chriſti nomine martyrium paſſi ſunt.* Nec hic meo videri, eſt audiendus Luitprand. Aduerſ. num. 70. qui primò Epiſcopum *Baſedenſem* facit *S. Fructuoſum*, & ipſius vrbis Ciuem, hiſce verbis: *Antiquiſſimus eſt Epiſcopatus* Baſedenſis, *nam* S. Fructuoſus *Epiſcopus Tarraconenſis*, *& Martyr*, *prius creditur fuiſſe Ciuis*, *& Epiſcopus Baſedenſis*, *& inde tranſlatus Tarraconem: vbi martyrium obiit illuſtriſſimum.* Quia reſiſtente Dextri ſententia, cui vt antiquiori eſt deferendum, hæc Luitprandi non erit in conſiderationem trahenda. Nonnulla alia in huiuſmodi ecphraſi deſiderantur, de quibus ſigillatim verba faciemus.

P r i m o *quæritur*, *qui annus martyrij?* Noſter Flor. Dexter ad annum C C. L X V I I I. agonem conſignat. Ambroſ. de Moral. lib. 9. cap. 47. ad C C. L I X. Villegas ad C C. L X I I. Cui adhærent nonnulli, vt Pons Icart, Baron. & Padill. Regino Monach. vt refert Pujad. ad annum C C. I X. Bollandus ad C C. L I X. & hæc eſt vera opinio, quia illo anno erat litera Dominicalis B. quæ incidit in Dominicam diem, quæ fuit X V I I. Kalend. Februarij, & ſic Feria V I. qua paſſi ſunt numerabuntur X I I. Kalend. eiuſdem. Cæteris opinionibus reſpondet Pujades erudite.

S e c v n d o *de loco reliquiarum?* P. Marieta d cap. 22. à quodam Iuſtino Preſbytero in Liguriam adſportatas, credit; Cui adhæret P. Mariana lib. 4. cap. 10. his verbis: *Qua cauſa, & tempore, incertum, ſed in* Ligures *tamen migrarunt*, *feruntúrque non procul* Genuâ *in Benedictorum cœnobio.* Anton. Vincent. Domenec, ſcribit Angelum viam monſtraſſe, & locum quo, annuente Deo, delireſcere ſacra lipſana, fas eſſet. Eandē opinionem amplectitur Leandrus Alb in Lig fo. 30 Demum idem Domenec concludit, adſeruari non procul Barcinone in Eccleſia S. Matronæ Montanæ, & aliqua in Eccleſia Manreſſæ. Quod & repetit in tranſlatione S. Agnetis, his verbis: *Anno Chriſti M.CCC.LXXII. Senatores Manreſani, magna antè cōtentione conatúque conſumpti; demum à Guidone Portuenſi Epiſcopo, Summique Pontificis in Aragonia Legato à latere, poteſtate impetrata XXX. Auguſti, magno apparatu, frequentiſſima proſecutione*, *Manreſam* SS. Fructuoſi, Eulogij, *&* Augurij *oſſa deportarunt.* Quid tenendum? Ego nec approbare, nec contradicere nemini audeo. & vnuſquiſque ſuæ adhæreat deuotionis propoſito. Plurimum enim in hiſce rebus fidei eſt deferendum.

D e n i q v e ne te decipiat Rabani martyrologium apud Caniſium tom. 6. Antiquit. Lect. fol. 695. h. d. Lectorem monendum duxi, quod licet ibidem agens de Noſtro S. Fructuoſo, ſubiiciat. *Qui ſcripſit regulam Monachorum.* hæc verba, aut ab amanuenſi addita, aut nominis errore deceptus Rabanus alium Fructuoſum iuniorem, cum Martyre, confundens, deceptioni cauſam dedit. Et probatur quia Fructuoſus Monachorum Pater vixit ad annum D L X X. vt inquit Maximus in Chron. hoc ann. fol. 196. Hugo Menard. in Concord. Regul. fol. 61. Ille Martyr, iſte Confeſſor. Ille hoc die, Iſte XVI. Aprilis. Ex quo errorem agnoſces, & ab illo deuiabis.

S e d vt eruditis aliquod delectabile, ex antiquitatis ſchedis erutum, offeramus, D v o in actis Noſtrorum Martyrum à nobis illuſtranda ſunt. Primum *Quid illud poculum S. Fructuoſo propinatum, cùm ad martyrium properaret, indigetat?* Cui quæſitui reſpondeo morem, fuiſſe apud Hebræos, & alias Orbis gentes, damnatis ad mortem poculum vini ex aromatibus conditi, quod myrrhinum appellabant propinare, vt refert Cardinal. Baron. tom 1. annal. Eccleſ. Ann 34. num. 95. Huiuſmodi vini potatio à Propheta Amos cap. 2. verſ. 9. Damnatorum vocitatur, ſic: *Et vinum* damnatorum *bibebant in Domo Dei.* Quem locum explicans P. Cornel. à Lapide tom. 1. fol. 289. hæc formalia verba ſubiungit: *Bibebant vinum* Damnatorum, *id eſt, vinum generoſum, delicatum, pretioſum, quale propinari ſolet damnatis, à familiaribus & amicis, vt animoſius tolerent cruciatus, & ſupremum mortis agonem.* Gillelm. Stuck. lib. 3. Antiq. Conuiuial c. 13. fol. 60. Non purum, ſed abſynthio immixtum præberi ſolitum damnatis, mortis accelerandæ cauſa. Sed ſi Baronio credimus, hæc. & aliorum ſententia, qui Damnatis poculum myrrhinum præberi ſolitum ideò fuiſſe, dixere, vt eius hauſtus ſapor, & inſenſibilitatē, & ſoporem influeret, reſpuenda

eſt. Quia vt inquit Athen. in Dymnoſoph. lib. 11. c. 30. potius hic potus ab ebrietate, & mentis deliquio præſeruat, quam alienat. Eius verba auſculta: *Ariſtoteles in libro de Ebrietate: Ollulæ (inquit) etiam quæ Rhodiaca dicuntur, tum ob voluptatem inferuntur in conuiuia, tùm quia vinum calefaciant, minus ebrietatem inferri patiuntur. Nam ſi myrrha, maſtiche, rèſq; huiuſmodi, in aquam inſecta coquantur, ac mox vino miſceantur, minus qui bibunt fiunt ebrij, & iſta ſiſtit ebrietatem, vt vel Venerem ſeruet, vel ſurgentes ſpiritus digerat.* Cauſam huius præſeruationis refert Stuck. d. lib. 3. c. 11. vbi antidota ad ebrietatem arcendam congerit, ex quibus omnis res amara potiſſimum confert, ad huiuſmodi Iudicij alienationem ſeruandam. Et quid myrrha amarius? Ergo vinum myrrhinum damnatis haud propinabatur, propter inſenſibilitatis torporem conciliandum. Sed hæc ad noſtræ obſeruationis parergon ſufficiant. Adeat, qui multa velit de huius vini genere, Plin. lib. 14. c. 13. vbi Dalec. lit. A. & lib. 37. c. 2. & plura quæ refert Baron. à num. 95. & ſeqq. Quem videas.

SECVNDVM. *Cur vino ex cineribus oſſa cadauerum crematorum aſpergebant colligendorum?* Ioan. Kirck. de Funer. Rom. lib. 3. cap. 7. reſpondeat: *Vt flammis extinctis, vltimum illud munus oſſiumque colligendorum obire tantò facilius poſſent.* Singularis locus apud homer. lib. 23. Iliad. vbi Patrocli rogum Achilles inuiſens & de ſepulchro conſulens, ait:

Atridæque, & alij optimates omnium Achiuorum,
Primùm quidem rogum extinguite nigro vino
Omnem, quantum occupauit ignis robur: ac deinde
Oſſa Patrocli Menetiadæ colligamus.

An per legem Poſtumiam Numæ, quam refert Plin lib. 14. c. 12. abrogata fuerit hæc conſuetudo? videndi Dalecamp. ibid. lit. A. Lipſ. Antiq. Lect. Scaliger. ad Catull. & Kirckm. d. c. 7. At quomodo oſſa, & cineres dignoſci potuerint, à cineribus è lignis natis? Coint. Smirnæus lib. 3. Derelict. verſ. 720. de funere Achillis agens ſic:

Oſſa autem illius
Inſigniter ſtabant: quia cæteris non æqualia
Erant, ſed inuicti Gigantis inſtar: nec alia
Cum his permixta erant. Nam boues, & equi,
Et Troiugenæ, promiſcuè cum aliis mortuis
Haud longè iacebant, circa cadauer, quod in medio
Vulcani æſtu conſumptum, iacebat ſeparatim.

TARRACO. Ciuitas Hiſpaniæ Citerioris Archiepiſcopalis, antiquiſſima; Thulci fluuiolo irrigata, & maritima, in cuius latere inſtar Peninſulæ porrecta. Hodie TARRAGONA. Olim clariſſima Romanorum Colonia, & totius Hiſpaniæ Citerioris Metropolis, ex qua illius pars Tarraconenſis Hiſpania dicta eſt, & omnium illius vrbium illuſtris Conuentus. Nunc modica, ſed probè munita forma quadrata. Media inter Barcinonem, & Dertthoſam, vtrinque XII. M. P. Hiſpan. diſſidens. Eius originem; ſi Annio Viterbienſi credimus, de Antiq. Reg. Hiſpan. lib. 12. cap. 4. trahere à temporibus priſcis, quibus Tubal Hiſpanias eſt perluſtratus, manifeſtum eſt. Quod vt pateat, eadem formalia verba Annij ſuſcribere, non pœnitebit: *Huic* (Tubali) *præcipuum ſtudium fuit greges, & armenta, atque iumenta inducere. Tum quia Hiſpania hæc quam maxime parit, tùm præcipue, quia eadem mortalibus ad eſum, victum, & tegumen, tum & alia neceſſaria erant, tùm vel maximè, quia etiam inter primas diuitias, & delicias, ea tempeſtate poſita erant. Huiuſcemodi ſtudium Aramæi* Thara-Coam *vocant, id eſt* Paſtorum Congregationem: *vt tam Hieronymus, quam Talmudiſtæ exponunt. Hinc Tubali* Tharaconem: *nomen indidit cognomentum; à quo non dubium eſt.* Taraconam *dictam, ſicut colonis ſuis Sagis.* Quam opinionem referunt Tharaph. de Reg. Hiſp. in Thubal. Florian.

de

de Ocamp. Hiſtor. Hiſpan. lib. 1. cap. 4. Nonius in ſua Hiſpan. cap. 85. Pons Icart. Hiſtor. Tarrac. cap. 2. Beut. lib. 1. cap. 4 Pujad. lib. 3. cap. 9. & alij. Alias opiniones ſuis locis referre par erit, vt inſtituto parcamus.

B S. Agnes. Omnium gentium literis, atque linguis, præcipuè in Eccleſiis *Agnes* vita laudata eſt, quæ & ætatem vicit, & Tyrannum, & titulum caſtitatis martyrio conſecrauit, vt inquit S. Hieronymus, epiſt. 8. ad Demetriadem. Sícque quis congerere SS. Patrum teſtimonia, Martyrologiorum elogia, Scriptorum Eccleſiaſticorum floſcula, Florum - Sanctorum acta, & Breuiariorum monumenta breui audebit compendio? Apud Noſtros celebris eius memoria tum Baſilicarum eius nomini dicatarum conſtructione, Nominum impoſitione, feſtiuitatis celebritate, & Sacrorum pignorum poſſeſſione. Multa de ea congeſſit P. Ioannes Bollandus. Eius acta à Paulo Æmilio Sanctorio, ab ipſo Bollando prætermiſſa, forte codicis copia, en exſcribo.

Agnes patriam ſuam Romam oſtendit, vtroque nata Chriſtiano parente, præclaris natalibus, inter laticlauium, & purpuram. Forma corporis in Virgine admirabilis, excellénſque inter æquales ſanctimoniæ, modeſtiæ, caſtitatíſque fama, non rudis eloquentia; taciturnitas mira, ingens manſuetudo, & demiſſio vultus, corpúſque laſciuia, & munditiis prorſus carens, haud criſpato crine, delibutóve vnguentis, nec auræ commiſſo laſciuienti ad oſtentationem, pompámque: prætexta membra veſtire, omne illi ſtudium in Chriſto fixum, illa vota caſtitate paria celſitudini, ardoríque animi pectora afferre. Tredecim annorum bellatrix, victrix, triumphatrix pulſo Ioue, deuicta Veſta, profligata Venere in conſpectu P. R. ante aras Penatium, & Capitolia, prima tyronicij rudimenta, aduerſus libidinem pugnans ſcenríſque minas depoſuit, orta iniuria à juuenili prurigine inter purpuræ faſtum, & Opes. Nam Symphonij tum præfecti Vrbis filius, ætate florens, egregia corporis pulchritudine, audaciáque inſignis, doctus per illecebras, & meretricios amplexus attentare prætextatarum pudicitiam, coniectis in *Agnetis* lineamenta oculis, cum fortuna illi puellam inter æquales incedentem, reuertentémque literario è ludo, in vſu id apud Romanos, & pulchrum non ignorare cunabula gentis, gloriam, & faſtigium, & ſacra (Cornelia Magni Scipionis filia miræ eloquentiæ, ac famæ in vrbe, veluti Athenis in Academia publice, haud multis ante ſæculis, profeſſa) obieciſſet, in eo puellari comitatu facile principem venuſtate, & formæ decore iudicauit inter procacia ſodalium dicta; ſubſecutóque haud incerte omnium aſſenſu, ac murmure, ad aſtra Virginis ſpeciem tollentium, paulatim ſerpere libido, & ſpes irritari per tædas fruendæ Virginis, ab oculis ad animum traducta prurigine areſcentia ingentem pectora traxere flammam, mutuatur ab amore conſilium, temeritate, & libidine ducibus.

Non ſemel obuiam Virgini viarum occurſat ad compita: nutrit in aſpectu furorem, mox decurrit ad Virginis parentes, haud eos dedignaturos credens ſortem, & fortunam nuptiarum: multa pollicetur: expoſcit *Agnetem* ſibi in vxorem: adfert pretioſiſſima ornamenta, purpuram auro intertextam, aureis diſtinctam clauis, vniones, margaritas, gemmata monilia, armilláſque: tacitam vim, ſuſpiria, & preces miſcens, pateſcentia pectoris vulnera, ardorémque oſtentat: non ab ſe vile ſcortum ambiri, ſed nobiliſſimam Virginem ſibi parem, non ad libidinem (cùm facile inter alterius oſcula, amplexúſque ſe ſe poſſet effundere) ſed ad torum, multarum ſe prece puellarum allici, poſtpoſitis omnibus, vni *Agneti* animam Immenſóſque ſeruaturum ardores: Omnium aliarum ſibi

gloriam,& decora abiecta,& vilia,ac ſordida videri: Vnam *Agnetem* menti ſuæ imperaturam, moderaturámque; id ſibi eſſe in votis, id ſperare à Diis, id promitti à Virginis pietate, benignitatéque præſefert: Adſentirentur modo ipſi, paterna id auctoritate ſtabilirent, & ne ſe intempeſtiuo, ac lachrymabili fato inter florentiſſimas opes, & familiæ ſpes, inter æſtuantem ignem eximi ſinerent; caſurum id in præclariſſimæ dedecus Virginis,& in æternum ſummæ,inauditæque diritatis monumentum, Romanum à Romanis occiſum, amantem ab amata,iuuenem à puella,nullo ſuo commodo,prædicans. Conterruere iſtæ voces,& poſtulata vtrumque Virginis parentem, cum eos non fugeret auerſam à connubio filiæ mentem, animúmque auguſtioribus rebus applicitum,non incertéque intelligentes iſta flamma Virgini lucem, & vſuram temporis ereptum iri; tamen ne contemnere viderentur iuſtas iuuenis preces (cùm miſeratio quoque pulſaſſet pectora ex dolore,& impatientia adoleſcentuli, in ordine prætextatorum, aut Principis, aut nemini cedentis) omnia in Virginem reiecere.

Irriſa à Virgine poſtulata, reiectæ preces, repudiata dona cum ſtomacho, perculſo iuuenis pectore, imminuta ſpe, non ſtrata cupidine; ſæuius æſtuabat incendium,pugnare amor,impellere,& vrgere furentem; haud quaquam primo concurſu verti in fugam, & pelli puellarem faſtum, mora hebeſcere illam ferociam intra lacertos, & nimbos lachrymarum,languere verecundiam,& modeſtiam crebros inter aſſultus, artéſque, pulſanda pectora dum multa intus feriueſcerent,dum iuuenta,Venus,calor,ſanguis, fortuna, & ſpes omnia quærerent, dum trepidatur, dum conſilia coquuntur,Virginem ſuopte ingenio præcipitantem in Venerem, & voluptatem gaudere amantium angoribus, & ouantem lachrymas conſpicere, hauriréque gemitus, facilè præterea inter obtectam nubibus frontem, inter fulmina oculorum, minas, & ſonitum vocis, celare manifeſta gaudia, amplexari præſentia, anhelare futura, generoſo præterea iuueni turpe eſſe, cedere vix pugna tentata, & non magnanimè prima vibrantis tela excipere; ſortem illam facilè, & cupidinem, meretricia intra pectora, & obſcœna deprehendi, impleríque. At Virginis circa vallum dies, noctéſque inuigilandum, per æſtus, algores, imbres, gelu, iniurias, deriſum, ludibria, inſomnia, per cruorem, per dura, acerba, ancipitia, & ardua vadendum ad palmam; eſſe iam ipſi ingenium, ampliſſimas ſuppetere opes, nomen, dignitatem, honores, eſſe ampliſſimas illi fortunas, fatalem amantium machinam ad expugnandam pudicitiam, quaſſandámque obſtinationem animorum, præcipiti in auaritiam, & cupiditatem muliebri genere, ante oculos obiiciens; denuo itaque inſtat, tentat omnes aditus, rimatur occluſa, rapit in eandem cupidinem puellæ gentiles, amicos, ancillas, circumcurſare penates, obſidere feneſtras, atria,& cubicula vorare oculis; ſæpe fores, ſæpe paries proteſte, & pro amante fuere audiundis quæſtibus, hauſtiſque oſculis; demum gentilium decora, & maiorum ornamenta ſecum trahens, ipſius fruitur Virginis adſpectu, ea illi omnia elargitur, eam affatur voce tremula, lingua hæſitante, ſermone blando, rupto ſæpe ſuſpiriis; ad extremum, cum trepidè cauſam ſuam perorаſſet, enarraſſétque poſtulata, elicuit arcanam indignabundæ Virginis vocem: *Vnde* (dicentis) *tanta audacia,os ita importunum, frons adeo perfricata, degeneres preces, impia poſtulata, ac vilia dona? Sic nota Romano Romanarum caſtimonia Virginum? Sic perlecta tibi maiorum exempla? Ita me in luce gentium, arcéque rerum, & in tanta legum ſeueritate attentatur? Abſcede à me,pabulum mortis, fons, & origo ſcelerum, cur inuti-*

lem trahis moram? Alius me multo, & nobilitate, & magnitudine opum præſtantior, glorioſior, excellentiórque te prauenit amator: is pretioſiſſima mihi congeſſit ornamenta, quibus Ecbetana carent, quæ nec vidit Halys, aut Memphitica neuere manus: is me ſuo ſubarrauit anulo, cuius æterna proſapia, æterna decora, immortales opes: is dexteram meam, aures, colla, vaſtis margaritis, & multa micante gemma inſigniuit, auro intertextam veſtem iniecit cum baccato monili: ingentia auri pondera, nullo conſumenda æuo, oſtentauit; pollicitus eſt, donauit. Num illi violanda fides, abrumpenda nuptiarum ſpes? An alius illi præferendus in tanto gloriæ ſplendore, in tanto maieſtatis faſtigio, perpetuáque annorum ſerie? Is mihi thalamum ſtrauit, erexitque, cuius iam pectore ſentio ardores, reſonantia exaudio organa inter Virginum cantilenas, & choreas: eius ex ore libaui lac, & mella: caſto me ille fouit amplexu, miſcuit corpora purpuratis meis cruore genis: cuius Virgo Mater, Genitor cælebs, nulli cognitus fœmina; cui cæleſtium famulantur agmina Beatorum, cuius pulchritudinem Sol, Luna, Aſtráque mirantur: cuius odore vitales mortuis afflantur auræ, & robur, viréſque debilius; cuius denique inexhauſtæ opes, & diuitiæ: illi fidem ſoli ſeruo, totóque me illi pectore trado; quem cùm amo, caſta ſum: cùm tango, munda: cuius in toro cælibatus & ſoboles ſine gemitu, doloréque partus. Ad quid inanes iſtas lachrymas, & vota effundere? Mori potius generoſè ſtatutum, quàm alienæ libidini ſuccumbere. Hoc reſponſo veluti altiſſimo ictus vulnere, omni iam vulnerata ſpe, amantium arce, & receptaculo, vultu mœſtiſſimo, deiectis luminibus, obtrementibus cruribus, nulla voce, attonitos, & mortuo ſimilis, domum repetit: occluſóque cubiculo, vbi dolor, & rabies, alio præſertim ſibi prælato amante (id quod altiſſimè elatum iuuenis in pectus deſcenderat) laxare vocem, infeliciſſimum ſe appellare, incuſare numina, diráſque ſibi imprecari, cœlum inſuper crudele, immania ſidera, vnum in ſe vibratam omnem vim armorum, in ſe omnes faces, funeſto ſuo caſu expiatas amantium diras omnium, placaróſque Deos, ſibi pro toro pheretrum, pro riſu lachrymas, pro gaudiis luctus, pro ſobole mœrores æternos, cruciarúſque, omnia ſui in excidium coniuraſſe fata, omnem aliorum acerbitatem fortuna ſua obliteratam, atque tranſcenſam: eiectum quidem regno Tarquinium, cæterum implero voto; Clodium temeratæ religionis accerſitum, libaſſe oſcula amatæ, amatæ fuiſſe delictum: Nuodum exilio damnatum, aut per figmenta Deûm, & Dialium ſordes expleta libidine, in gremio requieſſe Paulinæ: omnes denique inter angores, luctus, & tormenta aliquid habuiſſe gaudij, ſolum ſe inter amantes diri ſtatutum infelicis amoris prodigium dicere.

Vbi vero poſt gemitus, queſtúſque laſſata torpor membra occupabat, per quietem omnia illi ficta, & ad vota obüci, excitus in ſpem, rurſus interrupta quiete, deprehenſa veritate, ruere in gemitus, mœrorem, iram, & deſperationem. Igitur non cibum ſumere, non affari amicos, fugere lucem, gaudere ſolitudine, obſitúſque ſqualore intabeſcere, tenderéque ad occaſum, vel inuitis hærente pectoribus, ad vulnus altè exulcerandum amatæ imagine, interdum flebiles voces, & vaſta expromere ſuſpiria, & per ſtratum huc, illuc verſare latus. Quaſſati omnium animi Gentilium hoc infortunio, ingentíque familia occupata mœrore, mœſta omnia, & ſilentia; ſed mater omnium ſuperare mœſtitiam, mœſtiſſima, ac lamentabili voce, & murmure, lauare lachrymis ora nati, oſculari faciem, tergere frontem, fouere pectora, cauſam, & arcana doloris exquirens. Par cura patrem vrgere: fateretur, aperiret (obteſtabantur) quo viſcera ictu ſauciarentur. Omnem inſuper acerbitatem intus funeſtam, erumpentem facilè mitigari: non eſſe deſperandum de ſalute, quidquid gentiles imagi-

nes,quidquid purpura,faſeéſque poſſent, promittere eius in gaudia, & imperata verſum iri: exueret modò pudorem in amplexu parentum: ne reticeret occultam vim veneni,& mortis afferere. Ingemiſcente iuuene, (id illi pro voce erat) recurſum ad Medicorum diſciplinam, artéſque, obſeruato venæ iactu,& decurſu; non difficulter deprehenſum vulnus, vlceratum cupidine pectus, & transfixum amore animum; graue malum,ſi longior remedij mora afferretur, & non dubium occaſum parentibus affirmauere Phyſici. Exquiritur amatæ nomen,& genus: ſtatim *Agnetis* gloria,ſplendórque,circumſtantium ad aures fertur. Conclamatum ab vniuerſis, dignam Virginem,cui ob morum ſuauitatem,comitatémque,cum animi moderatione,& altitudine,vel morte amantium parentaretur. Digniſſimam iuueni flammam,dignámque mercede eſſe, non comparandam Antiochi in adamanda nouerca furori, ſi extitiſſet Heroum ad tempora reiecta Helena, nobiliſſimam armorum cauſam; Romanarum profecto pulcherrimam, gloriosiſſimámque. Symphronius, poſthabita perſona, & faſcium terrore, demiſſe adſtate puellæ ad ianuam, prehendere parentes,aggredi precibus Virginem, ne tantam filij ſui pietatem, tantúmque ardorem occidere, extinguíque ſineret, neu florentiſſimum iuuenem, Romanæ pubis decus, tantæque indolis, animorum peruicacia perditum iret,neu egregiam nominis exiſtimationem, tàm crudeli ruſticitate fœdaret; reſponderet amori, fortunis frueretur ampliſſimis,pérque faces,ludibria,& caſus verſato amante, ideo datam à Diis egregiam ſpeciem,inuſitatáque decora,quo verteret aliorum in commodum, & voluptatem, cum inſigni nominis gloria, communicaret tot bona, moderaretur animi faſtum, regnaret, imperitaret,cum ſalute amantis. Acceptum Diis immortalibus Pop. Rom. nomen, & famam; per illuſtrem ſobolem latè fundi,nec dona conculcari ſua, nec impari, barbarove, ſed Romanam Romano nuptutam, ediſſerens: ad hæc pollicitationes addere, pérque Penatium obteſtationem Deorum, & Auguſta ſceptra, pérque Virginis ſalutem,& ſpeciem demiſſe illam rogare, obſecraréque,commemorata etiam inſelicitate ſua, ſi vnicus intempeſtiuo fato eriperetur filius,quod haud dubium futurum eſſet, ſi priſtinæ ipſa opinioni inſiſteret.Haud mota adſpectu,aut precibus Virgo; par priori redditum reſponſum. Turpe eſſe, fidem ſemel datam fallere: nec vnam duobus,vno tempore,nubere poſſe.

Hoc pacto reiectus Præfectus,non incuriosè rimari,exploraréque nomen,genus,fortunas,gloriam,& patriam ſponſi *Agnetis*. Diu inter iram, dolotémque, ſolicitè in id incumbens, cognoſcit à familiari *Agnetem* ab incunabulis Chriſtianis addictam ſacris; prædicantem Chriſtum eſſe ſuum Sponſum, Zoraſtricæ haud ignaram diſciplinæ. Fugatæ extemplò è fronte nubes, pulſúſque pectoribus angor, & reſtituti Præfecto ſpiritus, patefacta via ad extorquendum per vim, quod precibus fuerat denegatum; Auguſtalibus iam extantibus edictis aduerſus Chriſtianos. Enimuerò Diocletianus Iouius,Maximianuſque Herculeus,quaſſata Babylonia,Tygride ſubacto,Arſacidarumque faſtigio protrito, exciſſis Quadis, Gothis, Carpis, Baſtarníſque,ac ſolutis,tepente accolarum ſanguine,Iſtri prunis,areſcentibuſque Maurorum aruis,bàrbarico cruore exſaturatis, atríſque purpuratis arenis, prolatíſque Imperij finibus, pace vbique Gentium, præterquam eorum in pectoribus,tranquilliſſima parta, Romæ XI. Kal.Maij,ſplendidiſſimè triumpharant;collatíſque inter ſe conſiliis, inexpiabile Chriſtianis indixere bellum, ne molleſceret ſummo in otio ferri cupido,animorumque ferocia langueſceret Itaque Diocletiano VIII. & Maximiano VII. Conſulibus, Nicomediæ duobus

edictis Chriſtianorum ſcripta flammis abſumi, abolitis ſacrificiis, Chriſtianiſque ritubus, Ioui, Martíque offerri thura, & repugnantes diriſſimis cruciari ſuppliciis, iubentur. Mox peractis vicennalibus, per vniuerſas gentes dirus mucro perſtringitur, infinita cæde funeſtatis Prouinciis, corporibus diſciſſis, auulſis membris, truncatis, ceruicibus, decurrentéque, amnis in morem, trucidatorum ſanguine: inſignes relatis à pugnantibus triumphi, crebræ victoriæ, nobiliſſima trophæa: ſumma inter cruciatus, mortémque oſtentata animorum conſtantia, ſumma virtus, irriſæ pœnæ vltro accerſitæ, cum ludibrio Auguſtorum, ingentes prædæ partæ, & clariſſima ſpolia, vel in Cæſareo ginæceo, Auguſtarum frontibus Auguſta cruce micantibus, ſuperata perſecutorum audacia, retuſo mucrone, aut hebeſcente acie demum cruentiſſimis præliis concurſum, præclariſſiméque à Noſtris debellatum, compulſis priuatam ad vitam, depoſito trabearum fulgore, Diocletiano, & Maximiano.

Igitur cum fremitu miſſi, qui Virginem ad Tribunal attraherent: magnus circa Virginem parentum, æqualium, ancillarúmque ſubortus fletus, repercuſſis manibus, paſſóque crine. At ipſa Virgo interrita, vultúque lætiſſima, affari, placidéque ſuam lugentes vicem, conſolari, ac certa de victoria, ipſis lictoribus dignatione oris, corporiſque venerabilis, ad Præfectum acceſſit. In eximia Virginis forma, adſpectúque, aduerſarij mollita ferocitas, & ingeminata erga filium charitas, non in vilia, & pudenda labantem. Oratio quoque mollis, & blanda, longo captato initio: mox minæ additæ, & reſpectata vis cruciatuum; omnibus à Virgine illuſis. Poſtera die paribus laboribus inſudatum, haud feliciori euentu. Si horrerent ſacra thalami, ſi caſtitas tantopere illi probaretur, ſi Geganiam, Vereniam, Canaleiam, Claudiam æmularetur, ſi cuperet Sibyllæ nomen, & famam, expulſis Chriſtianis ritibus, & ferali damnatarum artium murmure, Veſtæ ante aras obuoluere genu: eſſe in locum, vel ad famam, vel ad gloriam. Adſeruari in eo ſacrato Virginum cœtu, ignem perpetuum, ac ſempiternum, Romaníque fatale pignus Imperij Palladium, Troianas inter flammas, cineréſque ereptum: nihil illi poſſe honorificentius, auguſtius accidere. Triginta annorum virginitatem poſſe ingenti ſua gloria claudere. Non ſpernendum illum ſacrarum Virginum conuentum queis ſubmitteret faſces æterna Senatus, Auguſtorúmque auctoritas; de via cederet, & triumphorum intra gaudia, ſplendorémque tantum tribueret; hoc non dedignatas vel nobiliſſimas, pulcherrimáſque æuo in omni, oſtentare. Cui Agnes: *Filij paulo ante tui nuptias ſum deteſtata, aliis fortaſsè non ſpretas: qui etſi in veſtigio labat, & patrio ad occaſum more decurrit, vtitur tamen benigno cœli adſpectu fulgentis, non aura, lucéque priuatur, viget opibus, ſpecie, roboréque iuuenta. Hunc, Chriſti ob amorem, ſpreui, deſtinatáque haud immerito ſum: compellor nunc ſaxeis, æratiſque flectere idolis, in ſummi contemptum Dei? Atrox impietas, ſummum ſcelus, inexpiabile nefas. Etenim apud omnes gentes deſciſcere à religione horrendum piaculum, & meritò, Chriſtianis verò non modo id funeſtum, ſed propè abſque ſpe reconciliationis. Non enim in fictili ſtructura, aut artificis manus exarata, diuina Chriſti conſiſtit maieſtas. Is pedibus aſtra premit, ipſe nos motu, & aura donat, & ab eo pendent omnia: ipſe principia ſtatuit rerum, & certo in ordine locauit. Veſtam iſtam Pythagoreorum haud inficior non ſolum volui circa ignem, veluti æterna virtutis imaginem, à Numa Rege amico (vt veſtræ fabulæ canunt) Nymphis, Camæniſque conſtitutam, verum etiam igne cremari ſempiterno, iam veſtrorum ab occaſu*

patiendorum

patiendorum non incertum cruciatuum pignus habetis. De Regina, & Dea veſtra, nullis conſpecta viris, ſupplicium apud inferos ſumitur. Idem & vobis, illius cultoribus manet. Alia mihi mens eſt, & multum ab inſcitia, erroribúſque veſtris diuerſa: non niſi Chriſtum colere, & illi ſeruire, in animo eſt. Si illius ob nomen, amorémque tormenta ſubeam, id mihi in fama, & gloria. Quam Præfectus clare loquentem admirans, ſimulque excipiens: *Puellarem* (inquit) *iſtam ætatulam, quam velim ratione firmatam? Magnis contumeliis inuicta Deorum numina laceſſis, tolero haud impatienter: damus id nimis tenellæ ætati, damus pulchritudini. Noli, quæſo* Agnes, *te ipſam eo inſaniæ deiicere, vnde iuſtas numinum iras ſentias. Trahit aliquando omnia debita ſecum vltio. Laceſſitique Dij rebellantes dignis ſolent mactare ſuppliciis, quos antea inſanientes multa miſeratione pertulerunt.* Cui Agnes: *Ne tibi mea contemptum ætas pariat. Fides, & Religio haud quaquam percenſit annorum luſtra, ſed conſilio nititur: & mens accepta Deo magis, quam ſpatia ætatum. Nullum apud te, tuóſque Deos deprecor gratiæ locum. Si quid ipſi à me velint, me alloquantur. Eorum non horreo adſpectum, nec reformido congreſſum: ſatis eorum noui imbecillitatem, & nudata robore pectora, & ſæpè deluſa terga, ſpretámque dexteram, ſatis inſcitiam, & fraudes. Id per te agunt, id moliuntur, in hoc ardentiſſimè, cupidiſſiméque incumbunt, vt omnia ſecum in exitium trahant, paréſque ſecum ſentiat omnis mortalitas pœnas. At tu fruſtra deſudas, ruéſque in irritum, tam impiæ ſpei votum: nec ipſi in ſuſcepti diſcrimine belli, ſignorúmque mox conferendorum terrore fortunam ſuam lætanter excipient, méque ſibi ceſſiſſe tripudiabunt. Cuncta iam belli ipſa felicis omnia, certaque pignora victoriæ habeo; quandoquidem eo in pectore, vbi Chriſti eſfloreſcit amor, vigétque pietas, nullus inſidet mortalium pauor, certúſque ineſt de veſtris Diis, Tyrannorúmque crudelitate triumphus, & palma.* Et Symphronianus: *Duorum tibi eligendorum optio datur, aut aliis cum Virginibus, patrio ritu, ac pietate procumbendi Veſtæ ante ſimulacrum, æternóſque focos, aut ad gentilium dedecus turpiter in lupanari, inter multorum amplexus, & libidinem amittendæ pudicitiæ; &, ad aceruandum dolorem, faceſſendámque inſigniorem contumeliam, à tuo arcebitur congreſſu, ſacrilegum Chriſtianorum genus, vt horum impiis denudata carminibus, ad ſummam Chriſti tui turpitudinem, cæleſtiſque (vt ipſa dicis) ludibria tori, inter infanda, atque obſcœna verſeris.* Et Virgo: *Ideo ſic ſcelerate faris, ſicque crudeliter fremis, támque impia, & indigna Romano homine minaris, quia Dei mei, nondum clade tua, es virtutem expertus, tremendíque roboris ictum. At perſpectæ mihi illius opes, ſumma poteſtas, notáque benignitas, & largiter communicati fauores, omnem tui, idolorúmque timorem eximunt, penitúſque propellunt. Extenta meum in auxilium, fauorémque IESV CHRISTI dextera tonat, iam fulminat. A nullo corpus violabitur meum, multóque cruore vadenti ad facinus pudicitiæ ſtabit* Agnetis, *emicabítque alterius cum pernicie cæleſtis mucro, nec indignas libidini dabit inferias. Non fragilis pro me obiicitur murus, non tuorum ariete Deûm, non vllo fraudum, ſcelerúmque machinamento quaſſandus, aut minarum ſternendus, vellendúſque terroribus: Adſurgant licet æra in prælium, capeſſant marmora pugnas. Hominum funduntur in vſum, ſæpéque his, plateæ ſternuntur, effulgéntque inter teſſelati operis, vermiculatíque emblematis pretium pauimenta domorum, & curiæ. Pro, quam neglecta Deorum turba, quam vile agmen, quam præfracta acies, nulli metuenda bellanti ſub Crucis vexillo.* Tunc Præfectus, vehementer indignatus, exui veſtibus Virginem, & ita nudam duci in lupanar, pérque buccinatorem inuitari ad ſcelus impudicos, ſimúlque his pœnis Deorum expiari diras, ſoluente noxam puella iubet.

Sed

Sed nudatæ *Agneti* (cum vndique laſciua à iuuentute, ad ſpectaculum auidiſſimè conuerterentur, iámque omnium mentes agitarentur, votarenturque inæſtimabilis decora pulchritudinis) laxati fudere ſe crines, fruſtrati ſpectantium lucem, atque cupidinem, obtecta niue. Non animaduerſum prodigium cæca apud pectora, & auida vitiosis, & haud affixum Martiæ gentis animo, ſi intellectum, haud adſcriptum veneficiis, damnatóque carmini, nec itum tantum in dedecus dehoneſtatis pudicorum oculis, mentibuſque nullius verecundiæ virginalem excellentiam, gloriámque, & gentilitia inſignia tuente. At Virgo, ad fornices Circi Agonalis, vbi ædes illi nunc dicata conſpicitur, non digna moles tanto certamine; & arena (licet ad lupanarias Suburranas Cœlio in monte, ſcortis olim conſtitutus eſſet locus) tracta, Dei Angelum paratum inuenit, qui terribili eam ſplendore circumdaret, obtuſa intuentium acie, & flammæ in morem emicante pariete, profuſa demiſſè ad preces, albentem cœlitus demiſſum ſibi veſtitum membris adaptat, nudáque operit, ſingularibus pro ſummo beneficio actis Sponſo gratiis. Is veſtitus ideò iuſtam Virginis ſtaturam occupabat, vt ad id data opera omnino factus crederetur; tantuſque emicabat candor, vt haud cœleſte dubitaretur, id opus eſſe. Nefarius ille locus Virginis honeſtatus adſpectu mutarat faciem; & vſum; ſacellum, non lupanar, iam videri. Rigabatur Virginis lachrymis, pro aduerſariis effuſis, qui ſcortantium luxuria, & affluentia voluptatum inundarat; piiſſimas voces excipere, qui meretriciam procacitatem exhauſerat; ſacrata Virgine, ſummæ caſtitatis, ac puritatis honeſtari, qui non niſi nudata laſciuientium membra viderat. At Præfecti filius, cuius gratia Virgo in iudicium trahebatur, vehementer afflictus, anxiuſque, votis ſuis incaſſum effuſis, erectus in ſpem victoriæ, vel in inuitæ triumphandi Virginis amplexibus, ſtupróque, decurrerat ad locum, ſuccinctus ſolita audaciam; atque in ganeis exercitatorum cohorte elatus, tripudians; & ſcommata iactans; præmittit tamen ex ſodalibus nonnullos delectos, ſeu vt Virginem acriorem faceſſeret contumeliam, ex multorum oſculis, amplexibuſque, ſeu, vt repulſam vlciſceretur, aut occultiori aliquo conſilio tegeret prurientem libidinem, prætexta humanitatis. Sodales incitati ſtimulo dicentis, ſuopte ſimul ingenio, & longa exercitatione deiecti in venerem, tantáque in Virginis pulchritudine impotenter exardeſcentes, ferociter, impudentérque irrupere in cellulam, eluſa maiorum continentia, ac veluti ferrei ſæculi duritie non mediocriter improbata. Sed intrantibus obiectus cum terrore ſplendor, refrigerata venere, concuſiſque ſpiritibus; extemplò trepidis pectoribus relatus extra limina pes, demiſſo etiam ore cum admiratione. Verùm Præfecti filius, atrocius in furorem, & libidinem ruens, irridere ſodalium metum, fractas vires, languidos animos, & torpida pectora damnare: Non tentatum ob ignauiam prælium; non concuſſum puellæ vallum, non prælibatam Virginitatem; ſed non eo dignos prærogatiuæ fauore, non tam rara, & excellenti pulchritudine, fato ſibi eam portendi palmam expugnatæ Virginis; haud tantam ſibi ineſſe mollitiem, aut puerilem ſpiritum; pollere audacia, valere viribus; non inſuetum talibus baccari, nec reformidaturum (quæ adorauerat) toruam oculorum aciem, & turbata ora, aut iniiciundas pectori manus; exciperent modo ipſi ignaui, imbelléſque, & non digna ſoboles Romana eiulantis Virginis voces, pulſatáque anhelitu pectora, viſuri inſuper raptæ, protritæque trophæa Virginitatis.

Mox agentibus furiis ingreditur ad Virginem, nixis demiſſè genibus apprecantem; & haud quaquam, ſcintillanti luce conterritus, ipſiúſque Virginis facie, Solis æmulante fulgorem, audacter ad

Agnetem, nec data ſalute, amplexandam, quaſi Laydem, aut Floram, Gentiam, aut aliam ex vulgaribus ſcortis, feſtinanter accurrit: cùm ſubitò, non dimota Virgine loco & haud illa tacta, veluti ictus fulmine, præcluſis faucibus, miſerabiliter illiſus humo, exanimis concidit. Longa interim tracta mora, ſolita ad obſidendas mulierum ianuas, inuigilandumque ſtupro, ſodalium caterua, exiſtimans iuuenem Virginis eſſe in amplexibus, frui tranquillitate lucis, & amoris, præteritas ærumnas, ignémque largiſſimè crebra inter oſcula, intérque lachrymulas excuſatæ audaciæ, & rigoris, ac petitæ veniæ ſolantem, incuſare ſe ipſam, quòd à priſtina imprudentia, in optatiſſima occaſione turpiter, pauidéque degeneraſſet: tortiſque ſuſpicione, atque inuidia animis; cùm vnus iuueni longa amicitia, paribúſque moribus illi charior, gratulaturus audaciæ, atque illecebris cellulam intrat: ſed, exanimem conſpicatus iuuenem, ſuffuſam pallore faciem, terribiléſque intuentibus oculos, & rigentia dirum in modum membra, turgida labia, ſpumáque oppleta, pietate, ac dolore ſaucius, inclamat: *Accurrite Romani, pientiſſima gens, accurrite: iacet extinctus flos Romanæ pubis. Impudiciſſima meretrix in alterius tripudiat occaſu. Hæc præmia feralibus ex Chriſtianis ſactis Roma refert? En, antequam patria iterum crematur, cineriſque valletur aggeribus, mactate nocentem, vertite in auctorem ſcelus.* Statim ad hanc vocem ingens exorta perturbatio, metus, rabies, admiratióque: incertæ voces effundi, fremitus, & diræ exaudiri. Pars noxiam rapi ad cædem, & vnco in Gemonias trahi, elamitare. Pars innocentem credere, & propulſatam iniuriam, iuſto Deorum iudicio, non illatam, pudicitiam, vel in ſacrilegâ, patriorúmque contemptrice numinum cœlo caram, infandam pœnam, & degenerantem à maiorum caſtimonia, nimis crudelem ſuperis viſam, & ideò verſam in auctorem: haud tantum habere virium magica carmina diſſerere. Sed aduentu Præfecti omnia ſubito mutata. Decurrebat ille, audita filij morte, non præeuntibus lictoribus, non prælatis faſcibus, non purpuratus, ſed exangui facie, tunicatus, oppletúſque lachrymis, inter amorem filij, & deſiderium, intérque vindictæ cupidinem; longus quoque comitum ordo, & ipſe lugubris, cum multo ſqualore, excitis etiam lachrymis ad oſtentationem, mœſtos præſeferre vultus, & oculos, ac ſupplices manus tendere ad populum, Iouem, Martem, Quirinum, Indigetéſque Deos obteſtantium.

Præfectus, vbi ad exanime cadauer adſtitit cum amicis, *En* (inclamans) *diriſſima fœminarum, Meduſa peior, & nocentior, iuſta iam dolori ſoluiſti, magicíque vi murmuris per funera meorum impudicitiæ parentaſti.* Hæc ſæpius ingeminans, oſculari filium, & abluere faciem lachrymis, artúſque fouere: deinde plorans, parcénſque haud gemitibus, rimatur ab *Agnete* cauſas interitus, & originem. Cui pia Virgo: *En, qualem ſibi filius optarat tuus, ſortitus eſt exitum. Militabat infernorum Principi; per amidè illius imperata compleuit, & dignam meritis mercedem tulit: ſtratus ſuo malo, ſua libidine iacet. Aliorum primo in accurſu cecidere vires, ceſſit audacia cum ſtupore, ideò procul ab illis pulſa Cacodæmonis vis, atque poteſtas. Nemini enim cruenta illa beſtia, niſi volenti per flagitium, & ſcelus nocere poteſt. Certæ quoque grates moderatori rerum ſunt actæ: is mihi beatam mentem, cum candidiſſima hac cyclade miſit, vt beneficio ſuo turpitudinem, & impudentiam veſtram procul arceret, notarétque: is florem intemerata mea ſeruauit caſtitatis, quam nutrici vbera ſugens, illi voueram. Huius cœlitus irrumpentium oculis offuſus ſplendor furentes libidine in preces adegit animos; at perfricata impudentiſſimi filij tui frons, impurus animus, & furibunda libido, nullis eſt refrenata miraculis, nullis abſterrita oſtentis; nec me*

Virginem Ciuem ſuam, clariſſimis etiam parentibus, nec inurbanè, incurioſéque educatam, exiſtimauit; ſed inter ſtridorem irarum, illecebras libidinum, intolerandaque fremitum audacia, ruit in immane nefas, exarſitque inaudito facinore, & tanquam bellua acerrimis morſibus, intolerabili impetu, vehementiſſimáque rabie, ac ſummo furore, grauiſſimóque incurſu, & feritatem, & libidinem exaſperauit, inflammauitque ſuam; ideóque Regnantis fulmine ſtratus, Veneri ſuæ infelici libauit occaſu. Tunc Præfectus, ſeu temeritatem ſuam agnoſcens, indignéque in Virginem peccatum, innoxiam credens, ſeu neceſſitate adactus, traductus etiam in ſpem, ſanctitate Virginis, recuperandi filij, verſus ad *Agnetem* dixit: *Ex hoc intelligam, haud quaquam maleficio tuo filium accidiſſe meum, ſi in id Angelum precibus attraxeris, vt ſoſpitem, valentémque mihi illum reddat. Quod aſſecutus, haud incertè omni te ſceleris ſuſpicione liberabo.* Et puella: *Quanquam non iſta ritus recipiant veſtri, ac pectoris anguſtia, nec de nobis benemerita vnquam voluntas, tamen, vt cunctis Summi pateſcat gloria, numénque Dei, haud grauatè tuas in preces deſcendam. Vos hinc igitur abſcedite omnes, vt ſolitas, dignáſque Deo perferam voces, & vota.* Abeuntibus omnibus, *Agnes*, vt erat mitiſſimi ingenij, & fœmineo nequaquam more vltoris, præſertim tantis laceſſita contumeliis, animo verè Chriſtiana, deuolutis iam ad preces aduerſariis, hoc in triumpho ponens, ſincere officiis, & pietate, genibus ſolum premens, demiſſiſſimè, & multa cum religione, ac lachrymis, Chriſtum pro luce, auráque extincti iuuenis impartiunda, afflandáque iterum membris, apprecatur. Haud difficulter exceptæ preces: adimpleta ſtatim petitio: miſſus è cœlo Angelus, puellam, piè flentem, conſolatur, erigit, oſtenditque Chriſti peramplum erga ipſam fauorem: iubet lætanti animo eſſe, neminem in terris exiſtentem Chriſto chariorem *Agnete* præfatus: mox iacentem aura, & vita donat.

Tunc, Virgine ouante, Romanus (extincta penitus, quà antea impotentiſſimè, nefarióque deflagrarat libidine) demiſſo vultu, humilis, ac pudibundus, Virgini gratiis actis, deprecatus iniuriam, & audaciam, foras prorumpit, vociferans: *Inania eſſe Deorum ſimulachra, teterrima ſacra, inanes cultus, & funeſta thura; omnia prophana, & obſcœna; extorum, fibrarúmque ridendam inſpectionem. His non niſi Superûm conciri iras, & luem, ac fatum in pectora viuentium rapi. Expertum ſe eſſe pœnas, expertum immania ſupplicia. Omnes Deos, & Romana Numina, nihil aliud eſſe niſi furias, & ſcelus; ſecum arſiſſe, ſecum volutata per ignes, & gelu, acerbiſſiméſque cruciatus multorúmque vidiſſe amicorum, gentilium, atque affinium ſpiritus. Vnum reperiri Chriſtianorum Deum, perennem, ſempiternum, ac beatiſſimum.* Qua re audita, populus obſtupeſcere, alter alterius ora contueri, quaſi ancipitibus, varias trahi in partes, hiſcere, muſſitare. Hoc animorum motu Auguribus, ſacrificulo, Dialibus, Æditius, Flaminibúſque nuntiato tantus ſtupor, tantáque ſuperſtitioſos ſubijt animos, vlciſcendi libido, vt vniuerſi ad locum decurrerint, conclamantes, haud incertis ſignis iram portendi Deorum, non per ambages ſupplicia cani ventura, egeri expiatione Pop. Rom. nomen, eſſe iam profanata vetuſtiſſima ſacra, cœlo accita, cœlóque auctore inſtituta; Cæremonias Quirini, Numæque vnius conciliari ſideribus, alterius Deorum congreſſu verendi, temeratas nefario vnius ſaltatricis ſcelere, impiiſſimóque ſacrilegio. Affuſa cœlo ancilia, tripudia, ſolliſtima, haruſpicinam, Cerealia, Lectiſternia, Solitaurilia, Lupercalia, Parilia. Saliorum inſtituta, ac Saturnalia, Quinquatria, Augurale ius, diſciplinámque; & ipſa Quirinalia ſpreta, quæ maiores tanta religione, veneratiónéque in diriſſimorum diſcriminibus bellorum conſtituerant, vnde illis im-

mortale decus; nomẽque cum propagatione Imperij ad confinia terrarum partum, nunc in anilem, contemptámque ſectam, magicis artibus famoſam, tàm turpiter, & nefarie à veris, patriiſque numinibus deſciſci. Vexandam, affligendam, diſcruciandam, trucidandam, perpetuiſque inferorum ſupplicijs deuouendam, quam protinus magam, eiuſque cruore parentandam offenſis Diis, placandóſque maiorum Manes. Quibus vocibus inflammata plebs, prona in crudelitatem, inconditis paſſim clamoribus perſtrepere, vociferari, fremere, minitari, expoſcere ad necem Virginem, nunc Medeam; nunc Circen, immutatis hominum mentibus, compellans. Alta cura preſſit animum Præfecti; eximi fauore ſuo diſcrimine *Agnetem* non poſſe, acceptæque par referri gratiæ. Veritus tamen Augurale iudicium, & calumniam Pontificum, in ſuperſtitioſiſſima Ciuitate, relicta concione, triſtis abſceſſit, in Aſpaſium Vicarium reiectare. Hic ſubdoli, ac turbidi ingenij, miræ artis, addictiſſimus patriis cæremoniis, & ob id noſtris infeſtiſſimus, popularem auram capturus, ſatisfacturúſque Flaminum precibus, & dictis, magnum illico accendi rogum, puellámque in eum coniici iubet. Lætabunda, & haud trepidè ingrediente Virgine, bifariam ſeceſſere flammæ, cum non exigua ſpectantium clade. Vnde acerbior vulgi ira, clamórque maior, ac terribilior, diſcrepantibus vocibus, mixtiſque ſtridoribus. Diſcurſare circa plebes, iactare ligna à longe, non audere cominus accedere, ac maledictis, vocibúſque laceſſere. Nobilitas ad tantam pulchritudinem, ac tenellam ætatem miſereſcere clariſſimæ Virginis, incitari religione Deorum; nemo palam tueri, & pauci in occulto damnare. At *Agnes* extenſis per flammam palmis, ita cœlum intuens, fatur: *Omnipotens, adorande, colende, tremende Pater Domini Noſtri IESV CHRISTI, tuum æternis nomen cantibus excipio, qui per Vnigenitum Filium tuum fruſtrata ſum impiorum manus, & illecebras, ac fomenta libidinis immaculato pede calcaui. Ecce nunc, leniter flante aura, nefaria, diraque faces extinguntur; earúmque globi, vndeque in ſceleris eiubrantur miniſtros, ipſi diro mactantur incendio. Attollo te, Pater prædicande, quando intactam, incombuſtámque per flammarum ardorem ad te peruenire ſinis. Ecce quod credidi, oculis haurio; quod ſperaui, teneo; quod exoptaui, complector; te labiis, animóque confiteor; te totis viſceribus expeto. En ad te vado, Verum, Viuúmque Deum, qui cum Domino Noſtro IESV CHRISTO, Filio tuo, Almóque Spiritu viuis, & regnas una in ſempiterna.* Vix completa oratione, ignis amiſſo ardore frigeſcit, penitúſque emoritur. Quare animaduerſa, vulgus magis, magiſque cruciari, & in Virginem fremere, & propè cunctanti maledicere Aſpaſio, quòd trahendo moram, ſineret tàm impiè illudi Diis, cum Chriſtiani nominis gloria. Quamobrem Aſpaſius impatiens clamorum, & ipſe in cędem, & diritatem pronus, iugulum mucrone transfigi, & ſic mactari victricem Virginem iubet. Sauciata *Agnes* ſeſe effundente cruore, magnanimè, honeſtiſſiméque (vt Virgini, & Romanæ par erat) corruit XII. Kal. Februarij. Tumulatúrque à Parentibus ad Viam Nomentanam, haud longè à mœnibus.

En S. illuſtriſſimæ Agnetis acta Martyris, quæ licet prolixiori, quam hactenus, eruditiſſimo exarata, & concinnata ſtylo. Alia ſcripſere Italo idiomate Flamm. fol. 133. Ioann. Bapt. in Legend SS. Virg. Rom. Romæ edito cum iconibus ann. 1593. fol 135. Anton. Gallon Hiſt. SS. Romanar. Romæ typis Aſcanij Donangeli. ann. 1591. fol. 16. Saluian. Razzi. tom. 1. Act. SS. Martyr. & Virg. Romanar. fol. 47. Philipp. Bergomenſ. Latine, Hiſt. Mulier. illuſtr. c. 96. fol 74. edit ann. 1483. quorum nec meminit Bollandus. Alia etiam Graſſ. Truxill & Claud. de Rota. Hiſpano Sermone Millan, Sanctor. Villegas, & Ribadeneyra. Nunc licet prolixus appaream, hoc encomion à P. Ioanne Bapt. Maſculo fol. 41. n. 29. conſcriptum, auſculta:

SANCTA

SANCTA AGNES VIRG. ET MART.

SYNOPSIS.

Alluditur ad eius dictum : Sanguis Chriſti Sponſi ornauit genas meas. *Item ad nomen victimæ proprium. Laudatur cùm pudor, tùm mira in puella conſtantia, & ſubeundæ necis pro Sponſo deſiderium.*

ENCOMIVM XXIX.

Maluit AGNES *vellere cruento eſſe, quàm aureo.*
Nunquam pulchrior ſibi viſus eſt pudor,
quàm cum in eius inſedit genis,
nempe diuini Sponſi ſanguine illitis.
Quid illa caſtius,cui lupanar ceſſit in templum?
Mira res. Sedit in proſtibulo Magiſtra pudoris.
Quid illa promptius? Adoletur agna nondum adulta,
induit lacteo cruore ſeceſpitam.
Defluxere de tenui corpuſculo vincula;
quippè libera mactari voluit hoſtia;
Infulæ non magis victimæ inſignia fuere, quàm regni;
adeò regium præſetulit animum.
Odit moras,increpuit victimarium agna balatu,
torpentem dexteram cunctantis excuſſit.
Inter rubentes aræ flammas
magis erubuit impietas victa.
Non oportuit abdita notari huius viſcera victimæ,
læta ne, an triſtia eſſent auſpicia.
Patuit hilaritas vel fronte,vel geſtu.
Plus inuentum eſt roboris in miti agna,
quàm in ea gente,cuius fuit actor
nutritus à fera lupa.
Vanæ fuerunt olim hoſtiæ dictæ Prodigæ,
hac litatum eſt,quæ immolanda cucurrit ad ferrum,
prodigioſa conſtantia, ſui prodiga ſanguinis.

C CORPVS AGNETIS primò Conſtantinopolim, pòſt in Hiſpaniam tranſlatum, & apud Manreſam conditum, cum aliorum Sanctorum pignoribus, vt referunt P. F. Ant. Vinc. Domen. Hiſt. SS. Cathalon. l. 1. fol. 83. P. Boll. Act. Sanct. t. 2. fol. 360. Sed quia iſthæc tranſlatio euenit die 30. Auguſti in illum reiicimus acta tranſlationis excribere.

S. MALCALINVS, ſeu *Maclinus.* Quis iſte S. Abbas fuerit, non apparet. S. M. Maximus, qui anno 566. in Chron. hæc ſubiungit verba. *S. Maclinius Benedictinus Monachus*

nachus Toletum veniens, à Petro Toletano Pontifice, Comprouincialibúſque Epiſcopis, conſecratur. In Martyrolog. Monaſt. Menardi inuenio *Malealinum* hoc die, & lib. 1. Obſeruat. fol. 186. eum vocat Hibernum: P. Bolland. fol. 385. tom. 2. eius etiam meminit, probátque illum vitam egiſſe ad annum DCCCCLXXVIII. Alterum refert Andr. Sauſſay. in Supplem. Martyrol. Gallic. tom. 2. fol. 1081. his verbis: *Ipſo die* S. Malealini *Abbatis, & Confeſſoris, qui prænotato S. Michaëlis* (de Lotharingia) *Monaſterio Diœceſis Virdunenſis, ob clara Sanctitatis lumina præpoſitus, animas ſibi commiſſas diuinis moribus informans, ſanctúſque perutili regimine, ad præmium ſibi paratum à Domino, cui ſeruiuit ſincero affectu profectus eſt.* At iſtorum vnus ne fuerit, an alius? penitus ignoro. Noſtri hic nomen appoſui, ne eius memoria obliteraretur, & occaſione iſtorum vocabuli ſympathiæ.

VNDECIMO
KALEND. FEBRVARII,
DIES XXII.

A. S. VINCENTIVS *Leuita B. Valerij Cæſarauguſtani Epiſcopi, & S. Laurentij illuſtriſſimi Martyris conſanguineus, ſub Daciano Galliarum, & Hiſpaniarum crudeliſſimo Præſide, Valentia in Edetanis Hiſpaniæ, deuictis furoris procellis, calcatis fauoris illecebris, quatuor ſuffragantibus elementorum operationibus, tandem omnia vincens, & nulli ſuccumbens triumphator eximius ouans in aſtra conſcendit. Cuius ſacra pignora primò Valentiæ, deinde ad Promontorium Luſitaniæ ſacrum, demùm Vlyſſippone allata in Cathedrali Baſilica adſeruata quieſcunt.*

B. *Apud Pacem Auguſtam, Anæ flumini appoſitam, Vettoniæ, triumphus* SS. Vincentij, Orentij, & Victoris *Martyrum, Qui vnà cum iſtius* Patre, & Aquilina *Matre, à Ruffino Præſide ad martyrij palmam pro fide intrepidè peruenerunt. Quorum lipſana Pontius Paulinus, cum in Italiam deferret numinis monitu; apud Ebrodunum in Gallia miraculosè detenta, ibidem ſepeliuit.*

C. *Gerundæ in Hiſpania Auſetanis natalis* SS. Inuenti, & CCCLIX. Soc. Martyrum, *qui in immaniſſima Impp. Diocletiani, & Maximiani perſecutione, inſtantibus primò Daciano, & pòſt Ruffino Præſidibus, vna voce, & vnanimi confeſſione coæquali celeritate martyrij metam intrepidè peregere.*

NOTÆ.

NOTÆ.

A SANCTVS VINCENTIVS *Leuita.* Illuſtris apud omnes Chriſtianæ religionis vrbes Noſtri Sanctiſſimi Leuitæ memoria perſeuerat, vt vix ſit Prouincia, quæ *Vincentij* non veneretur nomen, quæ Martyris non admiretur numen. O felix Hiſpania tanti Leuitæ parens. tanti Agoniſtæ nutrix. De tui ortu, quot non celebres certant ciuitates? De tui ſepulchro, quot non contendunt inſigniores Prouinciæ? Omnibus cœleſtibus ditas donis, illis ob fidei efficaciam, iſtis ob pignoris exiſtentiam. Gallia te Patronum agnoſcit, Hiſpania te Filium fatetur. Vtrique gratus exiſtens, & illic mirabilia patras, & iſthic magnalia confers. Heu quantum valent fidei viſceralia penſa! Ergo *Vincentio* elogia concinnate aggrediamur. S. Hieronymi Martyrologium, ſic: *Spania Ciuitate* *Martyrologia.* *Valentia, S. Valerij Epiſcopi, &* Vincentij *Diaconi.* Beda luculentiori calamo, ſic: *In Hiſpaniis natale* S. Vincentij *Diaconi, & Martyris, qui cum Valerio Epiſcopo ſuo, è Cæſarauguſta Ciuitate Valentiam vſque, grauibus nexus catenis, iubente Daciano, perductus eſt, ibique fame, & ſqualore carceris diu maceratus, tormentis equulei, & vngularum horrenda laceratione vexatus, aruina guttis, & crepitante ſale perfuſus eſt: poſt hac in teterrimum carcerem truſus, diuaricatis in neruo cruribus, ſuper acutiſſima teſtarum fragmenta proiectus eſt: vbi nocte lux ingens apparuit, & virtute Dei ſolutus Martyr inter Angelos, à quibus viſitari meruit, hymnum canebat, ita vt ipſe cuſtos crederet. Manè autem facto, cùm iuſſiſſet eum Dacianus in lecto molliſſimo reclinari, vt aliquantulum recrearetur vt acrius denuo torqueretur, infatigabilem ſpiritum Christo reddidit. Tunc Dacianus corpus eius in campum feris, & auibus iuſſit exponi, ſed mox CORVVS diuinitus ad cuſtodiam eius datus, non ſolum alias aues arcebat, ſed & immanem lupum à Sancto corpore repulit. Quod cùm nuntiatum Daciano eſſet, iuſſit eum inſutum culeo in profundum maris cum grauiſſimo ſaxi pondere, immergi, ſed prius virtute Dei, ſuper vndas natans, ad litus delatus, & arenis conditus eſt, quàm remiges portum attingere potuiſſent. Inde cùm ſe Sanctus Martyr cuidam fideli anui Ionica reuelaſſet, ceſſante perſecutionis rabie, à Chriſtianis reuerenter ſublatus, & in Baſilica conditus eſt.* Eadem Ado, & Notker. Politius Rabanus, Conciſius Vſuardus, Maurolyc. Prim. Cabilonenſ. Petr. Equilin. in Catal. SS. lib. 2. c. 111. Galeſin. Alexand. de Peregrin. Conſt Felic. & pleríque in ſuis Martyrologiis. Bapt. Mantuan. in faſt. ſacr. fol. 13. Bachor. in faſt. Chriſtian. fol. 121. Michaël Monach. *Menæa.* in faſt. Capuan. fol. 454. Græci in Menolog. ex Maxim. Cythereo, ſic:

Vincentem digne laudabo,
Vt Diaconum, & Martyrem Domini.

Hic ſub Maximiano Imperatore, Præſide Domitiano (repono Daciano) *Auguſtopoli oriundus fuit. Captus verò cum Valerio Epiſcopo in vrbem pertractus eſt, quæ Valentia dicitur, atque in cuſtodiam coniectus. Inde ad Domitianum* (Dacianum) *raptus, virgis cæditur, & ferreis vngulis laniatur, ac ſuſpenſus lampadibus aduritur, ſubuliſque ferreis, & ignitis lancinatur. Sed cùm illæſus permaneret Sanctus, lictores verò deficerent, Præſes ipſe deſperabundus, blanditiis eum conatur peruertere. Sanctus autem in preces effuſus Deo ſpiritum reddidit. Sancta verò eius reliquiæ ibidem ſepultæ ſunt à piis, & religioſis hominibus.*

Iidem Græci XI. die Nouembris, & hoc die in Menæis ſimiliter eius agonem reco- *Menologium.* lunt, ferè hiſce verbis, vt videre eſt, apud Bolland. fol. 394. Item Martyrologia Romana Gregorij XIII. Clementis VIII. & Vrbani VIII. Caſtellanum P. Dionyſ. Vaſq. Luſitan. S.I. Hiſpan. P. Higuer. Gallican. Andr. Sauſſ. Ex Breuiariis Hiſpaniæ antiquioribus, nullum inuenies in quo duplici officio eius non reiteretur triumphus. In Calaguritano ſingularibus Antiphonis, Hymnis, Lectionibus, & Reſponſoriis, in nuperrimo Valentino, & vetuſtiſſimo Muzarabi abſunt Prudentij hymni.

Scriptores Eccleſiaſtici etiam ſua Martyri obtulerunt ſymbola. Herman. Contract.
in Chron.anno 300.fol. 200.lit.B.ſic: *In Ciuitate Cæſarauguſtana* Vincentius *Diaconus*.
P.Philipp.Bergom.in Supplem.Chron. lib.8. ann.301. ad fin. ſic: *Leuita* Vincentius
Vir inuictiſſimus, atque Sanctiſſimus, natione Hiſpanus, Beatiſſ. Papæ Sixti diſcipulus,
Diuique Laurentij Martyris ſcientia, & virtute germaniſſimus, per hæc quoque tempora
apud Valentiam Hiſpaniæ ſeu Cathaloniæ vrbem, vnà cum Valerio ipſius Vrbis Epiſcopo
(pro Cæſarauguſtanę) *acerbiſſimum martyrium à Daciano Præſide pertulit.* Petr.Opmer.
Chronologi. in Chronol. orb. vniuerſ. 1. p. ann. 306. fol 260. col. 2. Iacob. Gault. in Chronogr.
ann.303. ſæcul.4. fol.276. Ioann.Vaſſ. in Chron. Hiſp. ann.306. Braul. in Chron. ad
Max. ann.301. Sancti Patres in concionibus ad Populum, inter quos D. Auguſt. de
Sancti. Sanct ſerm.8.& 9 & 12.& 13.& de Diuerſ.ſerm.44.& 102. S.Leo Pap. ſerm.4. S.Ber-
nard.ſerm.66.Demùm Hiſtoriographi innumeri S.Greg.Turonenſ. Hiſt. Franc lib.3,
c.29.Ado Viennenſ.in Chron.ann.527. Sigebert.in Chron. Ann.542. S.Greg.Turon
de glor.Mart.c.89.& 90.Ex Noſtris Marin.Sicul.de Regib.Hiſp.lib.5.c.de SS.Hiſpan,
Scriptores. P.Truxill.in Theſ.Concionat.tom.2.fol.529.P.Ioann.Marian lib.4.c.13.Franc.Didac,
de Ainſ.Hiſt.Oſcenſ.lib 2.c.12.Beuter.Hiſt.Hiſp lib.1.c.25.Padill.Hiſt.Eccleſ.Hiſp,
cent.4.c.9.Moral.lib.10.c 8. Garibay. lib.7. Annal.c.44. Gaſp.Eſcolan. Hiſt.Valent,
tom.1.lib.2.c.6. ex n.7. & c.7. P.Morill. Hiſt. Cæſaraug. 1.p. c.25. D Martin.Carrill.
Hiſt.S.Valerij c.9.Mariet.Hiſt SS.Hiſp.lib.2.c.9. D.Maur.Caſtell Hiſt.S.Iacob lib.2,
c.23.Ludou.Lop.Hiſt Cæſaraug p.1.c.18.fol.277.& 2.p.c.8.fol.431. P.Biu ad Dextr.
Ann.300.in Append.fol 342. P.Diago Hiſt. Valent lib.4.c.23. Georg Cardoſ. Offic,
SS.Luſitan.Andr.Reſend in oper.Rithmic. de tranſlat. S.Vincentij. P.Vaſconcell. in
Deſcript. Luſitan. fol.548. n.1. Ex aliis exteris Octau. Pancirol. in Theſ. Abſcond,
Alm.Vrb.Regul.3.Eccleſ.11.Cardinal.Baron Annal.Eccleſ ann.305.n.137.tom.2.&
ann.541.n.3.tom.3. Thom.Boz. de Signis Eccleſ. tom.2. ſign.62. lib.15.c.6. fol.114.
Omnium ergo Scriptorum qui de S.Vincentio Noſtro Leuita ſcripſere nomina re-
ferre, prolixioris temeritatis notæ cognomen carperem; quia vt dixit S.Auguſt. cum
de illo verba faceret: *Quæ hodie regio, quæve prouincia vlla, quouſque Chriſtianum no-*
F.orea SS. *men extenditur, natalem non gaudet celebrare* Vincentij *Diaconi?* Quo ſic ſuppoſito ad
acta veniamus. P.Laurent.Sur.tom.1.ex Simeonis metaphraſi hoc die acta retulit, ab
eo Graſſ.& Claud.de Rota,ex Veteribus MSS.alia concinnauit P.Bolland.in Act.SS.
tom.2.fol,394.Cayraſco,Millan.Sanctorus,Villegas,Ribadeneyra,& alia Sanctoralia
apud me, Hiſpano ſermone, aut conciſè, aut prolixè alij. Ego mediam inter tantos
ſeligens viam, nouiter ea compaginans ex omnibus, & à Prudentio Noſtro carmina
congerens, in floſculi modum, libentiſſimè prolixiori offero ſtilo, licet obtuſo, vt di-
citur, calamo.

VINCENTIVS Eutychij, Enolæque filius, quem Oſca, Valentia, & Cæſarauguſta, illuſtriſſimæ Citerioris Hiſpaniæ Ciuitates alumnum ſibi vindicare contendunt, ob bonum Hiſpaniæ fatum, Hiſpaniæ naſcitur. Quoad ſæculum illuſtriſſimis oriundus originibus, quo ad Deum perilluſtrioribus ortus virtutibus. Si primam conſpicimus proſapiam, Eutychius eius Pater, nobiliſſimi Agreſti, ſeu Agreſi Conſulis filius dignoſcitur, qui & Enola fœmina nobiliſſima coniux, verè, & fideliter Chriſti D.N.baltheum cingentes, fidei augebant numerum Chriſtianorum. Peregit virtutum cumulis *Vincentius* infantiam, & vt quidam referunt, tranſeunte S.Sixto PP.Cæſarauguſtam, Laurentium, & Vincentium eius conſanguineum, ſecum Romam adducens, vterque ſub tanto pædagogo Eccleſiaſticis miniſteriis; & bonis operibus fuit imbutus: Quò tranſactis Vincentius aliquot annis in patriam remeans, B.Valerio Cæſarauguſtano Præſuli adhærens, eius inſigniora opera meditans, Antiſtitis exhauſta virtutum ebibebat indefeſſus agmina ſitiens. More tunc Apoſtolico, B.Valerius ſeptem in opus miniſterij Diaconos habens, vnum Vincentium ex Galliæ Agenn. ad fidei catholicæ prædicationem in Patriam dimiſit, qui, cognitò, quod propter veritatis confeſſionem, & Chriſti profeſſionem, fuerit ibidem martyrio coronatus; in eius locum Vincentium

in

in Diaconij Valerius arcem adſciuit, tradẽs illi concionãdi munus, eo quòd S. Pontifex vitio linguæ balbutiret. Erat vtriuſque inſignis vita, & in vtriuſque ſignis operario eminebat inſignior. Epiſcopus à prædicatione vacans, orationi, & diuinæ contemplationi inſiſtebat ſedulus. Diaconus vtrumque complectens, vices ſæpe Pontificis opportunis ſilentio, & voce exequebatur aſſiduus. Quo multiplicem Ciuium cenſum exigebat Eccleſia, & vbique Chriſti nomen publicis efferebatur, cordialibúſque in cœlum laudibus. At pax hæc diſturbari cœpit. Nam Diocletianus, & Maximianus, Imperatores, implacabiles Chriſtianorum hoſtes, noſtrorum crudeles rituum, & librorum Oſores, Deorum fabulis deuincti, edicta in Noſtros atrocia promulgare, Nos peregrinatum religionum inuentores, Nos deceptores hominum, Nos Deorum Immortalium deſpectores, Magos, & præſtigiatores dicere. Hiſpana Præfectura Daciano fuit demandata, è Græcia oriundo, Imperatorum moribus ſimili, qui ab ipſis inſtructus pari aduerſus Nos rabie Cæſarauguſtam deueniens, horridis præconum vocibus ſibi commiſſa à Principibus munia diuulgare præcepit; ne quis ignorantiæ prætextu, eius indignationis virgam, & verbera ſubterfugeret. Nec tantus edictorum animos Valerij Antiſtitis, & Vincentij Archidiaconi intrepidos metus affecit, quin potius illico vterque fidei baltheo præcinctus, ſpei ſcuto ſubnixus, & Charitatis ardore incenſus, in Chriſti confeſſione conſiſtens, in Deitatis prædicationem alacriter cucurrit audacius. Nec mora, protinus Satellitum murmure deferuntur Daciano, veluti Chriſtianæ Religionis miniſtri, edictíſque Cæſarum repugnantes, nutantium Chriſtianorum confouentes, opibus ſuſtentantes, auctoritate amplectentes animos demiſſos, intérque vrbis Chriſti aſſeclas concurſu virtutum, & ſanctitate præcipuè eminentes. Quo audito Præſes, qui ſimilium, vt conſiderabilium capitum, ſanguinem inhiabat; miſſa illico militari manu rapi Dacianus ad tribunal iubet. Illi, quo erant fidei calore, ac robore Sanctitatis, cum Tyranno in arenam deſcendere intrepidi; & *Vincentius* animo in Chriſti gloriam acriter inflammato, rabidi hoſtis, atque in Chriſtum ſæuientis inſaniam, interritus adiit, modeſtius ſuſtinuit, ſecurus irriſit, ſciens paratus eſſe, vt reſiſteret, neſciens clarus eſſe, quo vinceret.

Ergo Dacianus primo aſpectu indubie colligens, tam intrepidum ſæuis non eſſe expugnandum tormentis ſpiritum, iuſſit *Vincentium*, vnà cum Valerio Epiſcopo, fœdis accitos iniuriis, ponderoſis oneratos catenis, & tabida afflictos fame, nudis pedibus Valentiam duci, quo proficiſcebatur, & illic ſub carcerali cuſtodia, diutino horribilis ergaſtuli ſqualore, ac catenarum ſtridentium ſonitu includi crudeliter imperauit. Et ſi primò Cæſarauguſtæ grauioribus iuberet illos affici ſuppliciis, quæ tàm dura *Vincentio* inlata, vt ſanguinis fluxus, venarum irrumpens limites, diffuſus ſtolam Leuiticam purpurauit. Progreſſi ergo Martyres, poſt Valerij gurgitis hauſtum, quo puteus adhuc perennis Cariñenæ inuiſitur, Segoruicam adeunt, vbi adhuc hoſpitium, quò manſere dignoſcitur, demúmque Valentiam intrantes, vt imperata Satellites adimplerent, in carceris caueam, pro itineris tanti ſolamine eorum includunt laſſitudinis defectionem. In huius fœtidis ſpelæi latumiis, vt Noſtrorum traditio eſt, ab ſpiritu, & communi luce, ab initio Maij, ad finem Decembris, conſtanti halitu iacuere ſepulti, quouſque Dacianus timens ne ſæuitiæ ſuæ damna paterentur, aut nolens eos ante tormenta, vitam finire, è carcere educi permiſit. Quos vbi, præter opinionem, vidit integros, nulláque macie deformatos, & inter tot ſqualoris horrida, ergaſtuli fœtida, carceris hiſpida fortio-

xes, integris viribus, vultibus hilaritate compoſitis, cuſtodum arguebat fidem, ſatellitum increpabat incuriam, & omnium execrabatur errorem. Vnde mox furore, & amentia præceps, ad carceris Præfectum: *Tu* (inquit) *ſceleſte, quare iſtos cibo, potúque recreaſti, & in delicijs habuiſti? Et vnde tantam pulchritudinem corporum, tantum oris ſunt ſplendorem conſecuti?* Deinde vultu trueulento, & voce minarum eructanti; *Valeri* (dixit) *qua animi audacia, tu per religionis ſpeciem, imperatorum mandata contemnis? Tu ex Romana origine, nemini ſplendore natalium cedens, ſic Romanorum numina, propter ſectæ infandæ præſtigia reſpuis?* Quibus cùm ſummiſſis Valerius præbuiſſet reſponſum, verbis, accenſus veritatis zelo *Vincentius*, hæc ſanctiſſimo Epiſcopo, cuius ſimplicitas, & innocentia erat mirabilis, licet non abſque ſcientiæ ſtimulis, ſed impediente lingua, vocis organum titillaret; expreſſit: *Si iubes Pater reſponſis iudicem aggrediar.* Cui Valerius: *Fili chariſſime ab exordio tuæ ordinationis, qua per Spiritus Septiformis placitum, mearúmque manuum contactum ad tanti ordinis adſcendiſti faſtigium, tibi diuini commiſeram curam ſermonis, hic ergo vtere lubentius præcepto, cùm & hic pro fide verbo, & opere militemus.* Tunc Leuita, cuius mens tota iam erat coronæ conſcia, conuerſus ad Dacianum.

Tibi iſta præſint numina,
Tu Saxa, tu lignum colas,
Tu mortuorum mortuus
Fias Deorum Pontifex
Nos lucis auctorem Patrem,
Eiúſque Chriſtum Filium,
Qui ſolus, ac Verus Deus,
Daciane confitebimur.

Exarſit illico ad fulminatæ vocis ſtrepitum Dacianus, & dum contemni ſe, ac deſpici Deorum nomina, & Cæſarum ſcrutatur numina, ingemiſcens Valerio exulato, grauiora in Vincentium popoſuit inferre ſupplicia. *O infelix* (aiebat) *quis tu, vt ius publicum, Principúmque imperata deſpicias, verbiſque aſperis Deorum placita violes? Nónne tua commouent viſcera, & ſacri iuris violati voces, & mei fœdati tribunalis querimonia? Ergo quale conſilium capias, edicito. Aut tibi ara nunc eſt precanda thure, aut de te vindictam tantæ iniuriæ ſumam ſanguine.* Intrepide Agoniſta ſacer, dixit:

Age ergo quidquid virium.
Quidquid poteſtatis tibi eſt,
Palam reluctor: Exere.
Vox noſtra quæ ſit, accipe;
Eſt Chriſtus, & Pater Deus,
Serui huius, & teſtes ſumus,
Extorque, ſi potes, fidem.
Tormenta, carcer, vngula,
Stridenſque flammis lamina,
Atque ipſa pœnarum vltima,
Mors Chriſtianis, ludus eſt.

O veſtra

O veſtra inanis vanitas,
Scitúmque brutum Cæſaris,
Condigna veſtris ſenſibus
Coli iubentis numina;
Exciſa fabrili manu,
Cabis recocta, & follibus;
Quæ voce, quæ greſſu carent,
Immota, cæca, elinguia.
His ſumptuoſa ſplendido
Delubra creſcunt marmore,
His colla mugientium
Percuſſa Taurorum cadunt.
Adſunt, & illic ſpiritus,
Sunt ſed magiſtri criminum,
Veſtræ, & ſalutis auſpices,
Vagi, impotentes, ſordidi.
Qui vos latenter incitos
In omne compellunt nefas,
Vaſtare iuſtos cædibus,
Plebem piorum carpere.
Norunt, & ipſi ac ſentiunt
Pollere Chriſtum, & viuere;
Eiúſque iam iámque affore
Regnum tremendum perfidis.
Clamant fatentes denique
Pulſi è latebris corporum,
Virtute Chriſti, & nomine
Diuique, & iidem dæmones.

Tunc Dacianus vbi ſe repulſum videt ferociter, animi dolore incenſus, iámque præ ira pænè extra ſe poſitus, Leuitam nudari, & in equuleum ſuſpendi iubet, vt, intra eruciatus, corruente audacia, reſipiſceret, mentémque ad ſaniora conſilia retorqueret. Nec mora carnifices, illico imperata diſponunt, diſciſſis protinus veſtibus (non enim Prætoria rabies lente denudari ſinebat) euinctis manibus, & pedibus, ſuper equulei machinam Vincentium volutari, deartuaríque ſatagentes. Incepto ſupplicio, iam iam oſſium compagine diuorciata, iuncturarúmque diuulſione, totis in membris ſtridor interpellantibus funium tractibus reſonabat. Iam corpus lacerum ferreis vngulis diſcerptum viſcerum inteſtina Præſidis crudelitati producere valuit palpitantia, & per vulnerum lacunas retectum voracitati præbere feſtinat iecur. Omnia hæc Leuita ridebat, & increpans Carnificum manus cruore madentes, vt quid non profundius, interiora dilaniarent harpagiue. Certabat miniſter ad pœnam, anhelabat Diaconus ad gloriam, ille defeſſus funes dimittere, iſte confeſſus maiora quærere concupiebat; ille labure turbidus, iſte

paſſione

paſſione lætus, vnus iam languide percutiebat, alius continuo intrepidus ſpectabat, donec Præſidis præſentia, & vocis vlulatu Dacian, quæ Carnifices de ipſorum ignauia, Martyrem de illius lætitia, monitos, iterum ad nouæ ſtragis penſum crudis ictibus recurrere. Hic Dacianus inter repetita reſonantium verborum vlcera, ſic Vincentio alloquitur. *Vincenti quid ais? Putáſne illam tui pectoris fortitudinem concidiſſe? Vbi conſpicis tuum iam miſerabile corpus? Sic illam tua libertatem vocis réfrenabitur.* Cui Sanctiſſimus Archidiaconus, nec ſilentio parcens:

Erras, cruente, ſi meam
Te vere pœnam ſumere,
Quem membra morti obnoxia
Dilancinata interficis.
Eſt alter homo intrinſecus,
Violare quem nullus poteſt,
Liber, quietus, integer,
Exors dolorum triſtium.
Hoc quod laboras perdere,
Tantis furoris viribus,
Vas eſt ſolutum ac fictile,
Quocumque frangendum modo.
Quinimo nunc enitere
Illum ſecare, ac plectere;
Qui perſtat intus, qui tuam
Calcat Tyranne inſaniam.
Hunc laceſſe, hunc diſcute,
Inuictum, inſuperabilem,
Nullis procellis ſubditum,
Solíque ſubiectum Deo.

His ſaucius verbis, hac infixus conſtantia Præſes furore pallet, bili rubeſcit, & inſana lumina intorquens, dentibus fremens, femora iaciens, ſpumas & euomebat, & diglutiebat, quoad ſeueriorem tranſtulit martyrem ad quæſtionem, vt moleſtiora percurrat tormenta. Sicque ad carnifices conuerſus, *Deponite* (inquit) *illius pertinacia temeritatem, & ardentes pectori lamina comprimantur, & liquefacto inter ipſas candentes ferri acies liquore guttarũ ſtridens reſpergatur flamma, vulnera vulneribus infligantur, tormenta tormentis deſæuiant, ſales ignibus ſparſi, crepitantibus minutulis per membra deſiliant, & iam non ad artus, ſed ad ipſa viſcera ſuppliciorum tela iaciantur.* Abnuit ferocitet Satellitum manus, & depoſito ex ligno corpore, cùm iam ſtrues carbonum pateret flammantium, inque craticula laniata poſuere corporis fruſta, vbi ferreis vngulis, & ligneis vallis, per ignem, prunas, & teſtas euoluta, cutis aſſari, oſſa exuri omnia diriſſimè vexari cœpere. Miniſtri (annuente Præſide) ſtrato Diacono recentes, ardentioréſque prunas ſuperfundere, ſubſternere, & violenter latera verſare, feſtinant. At *Vincentius* magnanimo pectore, in acerbitate pœnarum, non obturbari, vocéſve

emittere,

emittere, ſed Chriſtum animo complectens, laniatus ouare, ingénſque ore gaudium præſeferre, interque vſtionem carnis, vimque incendij, atrociores in Dacianum iaculari faces, immanémque Præſidis animam ea inſigni ſtupendáque tolerantia generoſe depopulari. Dum ergo Martyr cruciatur, dum torretur, dum omnis in affligendo eo barbaries ſuperatur, dum ſtridente artus, ignis ſanguine conſperſus fumat, infuſóque ſale furit, dum non iam caro, ſed titio flammeſcens conſpicitur, Dacianus ſacrorum comburenda librorum volumina depoſcebat, Cui intrepidus Martyr ignea lingua, & flammante voce reſpondet.

Quem tu maligne myſticis
Minaris ignem literis,
Flagrabis ipſe iuſtius.
Romphæa nam cœleſtium
Vindex erit voluminum,
Tanti veneni interpretem
Linguam perurens fulmine.
Vides fauillas indices
Gomorrhæorum criminum,
Sodomus nec latet cinis;
Teſtis perennis funeris.
Exemplar hoc, ſerpens, tuum eſt,
Fuligo quem mox ſulphuris,
Bitumen, & mixtum pice
Imo implicabunt tartaro.

Miratus tantam Martyris tolerantiam Præſes inter furoris redundantiam æſtuans, & inter timoris (ne vinceretur) exiſtentiam ſiſtens, quo ſe verteret, ignorabat. Qua ad incepti facinoris exitum illum indignatio rapiebat, vt vinceret: illa, vt victus ab incepto verecundiæ laſſitudo deprimens, inter ancipitis opinionis luctamen verſabatur. Demum vincente *Vincentio*, è craticula intermortuus corpore Leuita depoſitus, in tetrum carcerem refertur, horrenda tenebrarum caligine formidabilem: in cuius latebroſi hiatus planitie, thalamus Martyri præparatur, non ad corporis aduſti requiem, hæc erat illi mors, ſed ad maius doloris acumen, nam humus teſtis ex vtraque parte acutiſſimis ſubſternitur, ibidémque corpus lacerum includitur, vt & lucis, & ſolatij deſtitutum, maiora angoris, & horroris tormenta pateretur. Credens Dacianus hoc *Vincentium* vincere ſqualore, vel quia, qui flecti non potuit pertinacia cruciatuum, nec coërceri valuit inſolentia carbonum, ſemper aut duret in tenebris, aut ipſius pœna ne in publicum prodeat verecunda Præſidis. Ibidem Archidiaconus Sacer inter teſtularum cuſpides volutatus, & ligno (vt opinatur) eius ſacri pedes infixi, laniatus, cruore madens, attrito decoris flore, adhuc tamen ore egregius, nec fractus animo, & oculis in cœlum eleuatis primas noctis traduxit vigilias, & licet membrorum crudeſceret aduſtio, & vulnera, ictúſque igneſcerent, non ex hoc mens in Deum elata defecerat, quin religioſe Chriſtum laudans, in eius manus victoriæ terminum reponebat. Cum en, nocte intempeſta, cum prima quies feſſos

custodum

cuſtodum artus vincente laxaſſet ſomno, illius carceris ergaſtulum, cœleſtem accepit lucem nunquam hactenus illi innisam, & cuſpidum dirities in nitentium roſarum ſpeciem mutatæ, Iam non cruciamina, ſed mollitiem diffundebant. Spirituum cœtus cælo dilabitur, & ſolutis Martyris vinculis, inter tantorum procerum agmina copulatus *Vincentius* æterna carmina modulatur. Illi Diaconum vallant, fouent obſequio, & ſimili demulcent alloquio:

Exurge Martyr inclyte,
Exurge ſecurus tui,
Exurge, & Almis cœtibus
Noſter ſodalis addere.
Decurſa iam ſatis tibi
Pœna minacis munia,
Pulchróque mortis exitu
Omnis peracta eſt paſſio.
O Miles inuictiſſime,
Fortiſſimiſque fortior,
Iam te ipſa ſæua, & aſpera
Tormenta, Victorem tremunt.
Spectator hæc Chriſtus Deus
Compenſat æuo intermino,
Propriaque Collegam Crucis
Larga coronat dextera.
Pone hoc caducum vaſculum,
Compage textum terrea;
Quod diſſipatum ſoluitur:
Et liber in cælum veni.

Dantur hic laudes Deo, & reſonantibus Angelicæ vocis organis, modulata procul diffunditur harmonia; quæ ſingula cuſtodes rimulis captantes, mirantur: ſéque Chriſtianos fatentur, cupientes iam mente mutata, deuotionis ſuæ ei obſequia impendere, cuius antea fuerant nece graſſati. Venerat, & multitudo vicina fidelium, & Ethnicorum contigua curioſitas, illa dudum de illius mœſta ſuppliciis, licèt iam de conceſſa cœlitus gloria læta: iſta idolorum pœne vanitate percepta, admirata tumeſcit, & alterutrum deſpectans confuſione veritatis grauatur. Dacianus omnium certior, ignominiam nulla vnquam temporis longinquitate delendam pertimeſcens, in lectum mollibus ſtramentis compoſitum traduci *Vincentium* lubet, quo Martyr poſitus, hæc à Tyranno lætitiam ſignificante percipere, creditur, blandimenta.

Te ſuper afficior, Vincenti: *(expelle ſatelles*
Inſtrumenta feræ ſanguine lenta necis)
Quid iuuat ætatis tenerum præcidere florem?
Quid reuocare breues, in breuiora, dies?

Dulce

Dulce oculis iubar, & cœli ſpirabile lumen,
Quid iuuat ante diem præcipitare ſuum?
Fert animus gratas tibi vita extendere metas,
Et vita dulces reddere delicias.
Mutaui ingenium, mea me clementia vicit,
Durities mentis cedat iniqua tuæ:
Quem mala non terrent, nec lucra ingentia flectunt,
Os hominis: dura cætera rupis habet.

Cognouit interiora Præſidis tentamina Diaconus, & de gloria, quam inhiabat, ſecurus, vt in omnibus Dacianum vinceret, nec verbis cedens, reſponſum, animum iudicis vlcerantem, ſimile præbuit.

Quem non horrueram nota feritate Tyrannum,
Formidandus ades calliditate Draco.
Vicimus immanem; blandum vincemus, vt iras
Fregimus, eſt animus frangere blanditias.
Non tàm ſe Protheus tranſmutat, & alterat arte,
Præſes, vt ingenita calliditate facis.
Sis Leo, ſis Draco, virgato ſis corpore Tygris:
Tot referam titulos, quot geris arte feras.

His dictis adhuc in plumis Dacianus cogitabat de pœna: Vincentius in ipſis deficiens, adſpirabat ad gloriam, Chriſtus clementer diſponebat de præmio. Quid ergo? Leuita mollitiem caducam abhorrens, æternam à Domino depoſcebat. Dacianus ne in agone deceſſiſſe crederetur, in lectulum requieſcere ſinebat. Capuq; Martyrum iſtius cogitata deluſit, illius expectata conceſſit. Vincentius vincens in cœlos agminibus ſtipatus Sanctorum adſcendit. Dacianus in prætorio circundatus vulgari ſatellitum caterua inglorius defecit. At vt ſempiterna obliuione, tàm præclarum Martyris certamen, cum ſui nominis dedecore, inuolueret, corpus feris, & volucribus, in campo, cum valida cuſtodum manu eſcam exponi imperitauit. Quo expleto, cum diuerſæ volatu procero volucres illuc irruerent, Coruus quidam, atro colore, tanquam pulla indutus, veſte, luctum præſeferens, eas impigrè perſequens, cunctas è loco illo abigebat. Sed, & Lupus repentino curſu prædam expetens, non tam Corui perſecutione, quàm corporis Sanctitate eſt in fugam verſus. Dacianus autem nouis his perculſus miraculis, exclamauit:

Vincimur in terris: mediis vincamus in vndis:
Occulat opprobrium mobilis vnda meum.
Vicerit vt Viuus, non vincat mortuus, illum
Expertem tumuli marmora nigra tegant.
Neſciet exuuiis tumidus manſueſcere Pontus:
Parcere, nec Superis marmoris vnda ſolet.
Mobile ludibrium tremulis iactabitur vndis:
Exta feris noſtris monſtra marina trahent.

Æquore ſi vincor, vincendi nulla ſuperſtes
Spes mihi: Vincenti *quin locus omnis erit.*

Vix hæc affatus, cùm Eumorphius, homo prophanæ mentis, & ſacrilegi ſpiritus, hanc ſibi prouinciam à Iudice vltrò depoſcens, collectis ex vrbe nauticis viris, infandum ſcelus aggreditur; & facto agmine nauem conſcendens, corpus ſanctiſſimum culeo inſutum aduectans interiora pelagi perluſtrauit. Coruus itidem expanſis alarum remis ſacra pignora, eius curæ commiſſa, nec deſerens, per immenſa Ponti cacumina, nauem inſpectans, velociter ſequebatur; Cui deuota dixit inſpectio:

Corue, quid exuuias, diuinique oſſa Parentis
Inſequeris, medio dum natat ille ſalo?
Sponte ſequor numen: quo plus natura reclamat,
Maior in obſequio eſt gloria, maior honos.
Territat Oceani num te inclementia? Sacro
Numine ſecurum me comes eſſe facit.
Monſtra maris metuis? Non horreo mõſtra, timerẽ
Obſequiis Domino non ſupereſſe meo.
Quæ tibi ſunt epulæ liquida inter cærula? Nullæ:
Martyris eſt facies, pro dape, viſa ſatis.
Quæ tibi cauſa trahit? Reuerentia. *Quæve fugabis?*
Nulla. *Quis eſt portus?* Quò comes ibit, eo.
Anne times mortem? Non horreo funera, ſolùm
Interitus, Martyr ſi mihi deſit, erit.

Ergo vbi Eumorphij, & comitum montium ſunt ſubducta cacumina, litúſque euanuit omne, ſacra pignora ſaxo pendoſoria, in medium maris vorticem impreſſere. Qui redeundo vrbem Daciano hilares retulerunt optata, etſi ſine præmio executa. At Dei prouidentia, vt in omnibus elementorum operationibus *Vincentius* monſtra placaret, decreuit, aut miniſterio Angelorum, aut eius manus virtute quòd illud quod impedebat ſaxum corpori, pumicis naturam arripiens, inter vndas enatans, ſacra pignora ad litoris oram, comportaret. Ibidem illa Deitatis benignitas, quæ Martyrem è tantis reſeruauerat anguſtiis inter maris arenas tumulum corpori præparauit, quo delituit, licet Coruo inſpectante, donec Sanctus Leuita Ciuem in ſomnis monens, vt de litorali ſepulchro ad aliud decentius pignora deportentur, locum ſignificans, ſed de viſione aliquantulum hæſitans, dum tardius tanto funeri monſtrarum exhiberi parat obſequium: commonita in ſomnis quædam vidua, nomine Ionica, ætate, & ſanctitate pleniſſima, vera ſigna quieſcentis corporis accepit. Non hæc tardè obſequuta, quin potius conuocantibus clam aliquot Chriſtianæ religionis viris, vt ad negotium ſibi cœlitus oſtenſum vna pergerent, ſolerter eos exhortari curauit. Ad litus ventum vbi mox B. Vincentij corpus inter ipſa ſoli, aquarúmque commercia reperiunt, quem diuina miracula pro ſuæ ſanctitatis merito, & terris clarificauerant & pelago. Itaque propter Gentilium furorem non valentes cum digno venerationis tumulare cultu, ad quandam paruulam detulerunt Baſilicam ſepeliendum. Tandem autem ceſſante perfidorum crudelitate, ac fidelium creſcente deuotione Beatiſſimus Martyr ad ſepulturæ honorificentiam inde leuatus, digna cum reuerentia deportatur, & ſub ſacro altari

extra muros Valentiæ, ad quietem reponitur, quo ego hoc pro epitaphij ſingraphe octaſticon ponerem Morelli.

Tormentis victus nullis, quæ excogitat ira
Sed digna impietas plurima ſæua nimis,
Fortior in blandis verbis Hiſpanus IESV
Pro caro hic tegitur nomine cæſus homo.
Ingenium dignum conſeruat nomine, dura
Cordato poterat pectore ferre magis.
A benè re geſta felix cognoſcito nomen,
Non id fortuitum, nouerat ante Deus.

In noua ergo tranſlationis techa ſacra quieuerunt lipſana, multiplici concurrentium Chriſticolarum agmine, venerationis cauſa: quò innumera patrarunt mirabilia, & Dei magnificentia miraculoſa conferebant occurrentibus beneficia, ad laudem, & gloriam nominis Chriſti, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat in ſæculorum ſæcula. Amen.

Hactenus acta, vt in noſtris annalibus reperitur. Ea carmine heroico deſcribit P. F. Antonius Reſendius, quæ miſſa, vt prolixiora, licet candidiſſima, facio Baptiſtæ Mantuani epitomam referam, quæ pulcherrimis cecinit verſibus, ſic: in Faſtis Sacr. hoc die:

Altera Vincenti *tua lux, tua gloria gentes*
Heſperias decorat, ſicut Carbunculus aurum;
Vnio ſepmentum, ſplendor Titanis Olympum.
Cùm clamore ferox fureret Dacianus atroci
Magna minans, vt te Stygiis ſubmitteret vmbris;
Sic memorans crudo te reſpondiſſe Tyranno:
Pone minas, operam perdis Daciane, memento
Chriſtigenas, quoties pro religione duellum
Ingruerit, ſolitos ferrum contemnere, & ignem,
Lætari in pœnis, fuſum ridere cruorem,
Expectare necem, tanquam conuiuia ſemper
Duratura, velut grandẽ, æternumque triumphũ.
Cæſarea Auguſta tunc in certamine tecum
Vrbis Paſtor erat, ſed cum frigentia verba
Vix daret, & timido voces diſperderet ore:
Tu miſeratus eum: Languentia murmura pone,
Et ſine *(dixiſti)* dare me reſponſa Tyranno.
Sãcte Pater de Chriſto alacri ſermone loquendũ eſt.
Formident qui ſacra colunt ſimulacra putantes
Eſſe Deos; metuant obſcœnam attollere frontem.
Nos qui corde Deum ferimus, qui vera tenemus
Numina, liberius fari decet, atque potenti
Ore per Heſperias ſermonem effundere gentes.
Nos Ioue contempto, templa hæc Daciane, Deóſque

Qui ſunt tartarei manes, infernáque monſtra
Deteſtamur: eant peſſum. Regnétque Tonantis
Inclyta progenies æterna in ſæcula Chriſtus.
Sic ais. At iudex in te crudelis, atrocem
Exaturare ardens iram, ſene cuncta relicto,
Ante oculos ferri iubet inſtrumenta dolorum;
Terribili quorum aſpectu, nil territus: Iſtis
Vtere (*dixiſti*) quo tandem agnoſcere poſſis
Chriſtigenum magno quæ ſit conſtantia cordi;
Et quali Omnipotens mortalia pectora Chriſtus,
Vt firmare ſolet; cum vult aperire tuorum
Nequitias, fraudes, & vaframenta Deorum
O vocem pluſquam humanam fortem intrepidamq́,
Et dignam, cui concedat Deus æthera, & aſtra.
At neque magnificis fuit experientia verbis
Inferior. Tu námque focos, chalybemque tuliſti,
Excelſo, grandique animo; tormenta videre
Tanta Valentini vix ſuſtinere Penates.
Hoc animo robur menti vigor iſte remanſit.
Semper, & in pœnis facta eſt magis ardua virtus.
At molles demum plumas tranſlatus, ab igne
Ægrius id ſtratum, quàm ſanguinolenta tuliſti
Verbera, & ignitas crates. Lectóque teneri
Mens tua non potuit; potuitque incendia ferre,
Atque ideò laceros fugiens euanuit artus:

Huic propoſito ſcripſit (ne è memoria excidat) epigramma facetum P. Anton. Pimenta, è Societatis Ieſu lib. 10. Poemat. Sacror. epig. 3. ſic:

Certant carnificum ſæuo cum Iudice, dextra,
Dum te Vincenti *vincere, victor abis.*
Pectora ſulcantur, diris generoſa flagellis:
Sulcat, vt agreſtem vomer aduncus humum.
Viſcera rupta patent: feriuntur pectora virgis:
Ignibus amburit flammea lamina latus.
Pruna per effoſſos Vulcania mergitur artus:
Fumant per ruptos exta peruſta ſinus.
Poneris in pluma, molliíque recumbis in oſtro.
Inque roſa tenera; nec mora, vita fugit.
Victorem ô tenerum! tenero qui cedis amori!
Credibile eſt, aliter non potuiſſe mori.

Ferè

Ferè eundem conceptum expreſſit alius Poëta Luſitanus, neſcio quis, in hoc decaſticho nec Pimentæ inferiori, relato ab Eman. Campos fol. 371.

Nihil face, nil ferro, nil ore, atque vngue ferarum
Impietas contra pectora firma valet.
Nobilis in pugna Vincentius *omnia vincit,*
Et vincens partes, ſæua minantis, agit.
Irriſa impietas, ſtrata hic molliſſima ponit,
Rideat, vt mediis fortia membra roſis.
Expirat, roſa cùm primos aſpirat odores,
Fortior in mediis, qui fuit ante rogis.
Mutauere vices tormenta, & blanda voluptas,
Illa dabant vitam, præbuit iſta necem.

Proſequitur Mantuanus:

Exanimum corpus campo Dacianus aperto
Alitibus dedit in prædam, canibúſque feriſque
Cum verò in gyro volitans, roſtróque cruento
Increpitans coruus volucres, feráſque fugaret:
Ad freta delatum, pelago ſepelitur in alto.
Sed mare turbatum, ſubito de ſedibus imis
Cùm ſtaret placidus, ventis ceſſantibus aër
Auditum eſt mugire graui cum murmure, & æſtum
Tollere ſpumantem, grandéſque exire procellas.
Nam ſeſe indignum reputans, quòd ſacra teneret
Viſcera, correctum fluctu ſaliente cadauer
Tranſtulit in littus, populis reuerenter habendum.
Chriſtigenæ vero, cum nox altiſſima crebris
Ignibus arderet, Nemeæque aſcenderet aſtrum,
Conuenere, manu faculas, & thura ferentes;
Exuuiáſque animæ ſacras de littore in vrbem
Secretis egere viis, quas inclyta quædam
Nomina non licuit ſciri matrona ſepulchro
Condidit, & ſummum victori exoluit honorem.
Feſta Valentini calles celebrate propinquo
Ora afflata mari: violas producere tempus:
Tranſit hyems, abigit gelidas Vincentius *auras,*
Et reuocat tepidi clementia ſydera veris.
Nix abeat, fruticet tellus, refloreat arbor.
Tu quoque Patrono lætare Valentia tanto.

Propè innumera ſunt, quæ de Noſtro Sancto Vincentio conſcripſere carmina, hymnos, & ſoluta oratione deuoti. Verſibus heroicis D. Vincent. Blaſco de Lanuza

in Coron. SS. Aragonenſinm lib. 1. fol. 6. & 7. Ioann. Bapt. Maſcul. lib. 10. Lyric. od. 18. fol. 379.

In iſtius ecphraſis contextu, ſunt nonnulla, elucidanda. PRIMVM *de Patria*, In quo licet à nonnullis hallucinatum ſit, concors iam meliora ſentientium pro *Oſca* ſententia eſt. Cæſarauguſta contenta ſit Baptiſmate, & Diaconatu, Valentia eius agone, & ſanguine. Pro iſta inſudent Eſcolanus, & Diagus, pro illa defatigentur Villar, & Ludouicus Lopez. Pro *Oſca* Antiquorum ſcripta, Eccleſiarum monumenta, Pontificum diplomata, & Regum placita, quorum farraginem compaginarunt Ainſa Yriarte, Carrillo, & Brizius, qnibus abſque controuerſia cohæreo, eorúmque opinionem amplector lubens.

SECVNDVM *de Conſanguinitate Laurentij*. De quo multa congerunt Gaſp. Eſcolan. Hiſtor, Valent. 1. part. lib. 1. cap. 8. num. 5. & cap. 9. Briz. Hiſtor. Pinnatenſ. lib. 1. cap. 50. num. 7. Ludouic. Lop. Hiſtor. Cæſaraug 2. part. d. cap. 8. Amicus, & Hiſtoriographus Regni Aragonum D. Ioann. Franciſc. Andreas in Vindiciis Origin. S. Laurent. cap. 5. fol. 61. & ſequentib. qui omnes hanc mutuarunt aſſertionem à S. Marco Maximo Cæſarauguſtano Præſule, in libell. de Elog. SS. fol. 229. ſic:

Vincenti egregiam referens ab agone coronam,
Atque Leuitarum dulce Leuita caput.
Sacra domus firmæ, quæ nomen adepta Columnæ,
Hæc tibi victuro puluis, & umbra fuit.
Maximè de Septem celebrata in ſede miniſtris
Martyr adis votis, ſupplicibúſque tuis.
Hinc prodis rutilans fidei ſpectandus in armis,
Inde Valentino das documenta ſolo.
Inque Illiberitano das maxima cœtu
Signa tui infracti pectoris, & fidei.
Teſtis eſt ô Valeri genitor fortiſſime, tanti
Pectoris, hoc ſocio prælia nonne ſubis?
Archileuita Sacer (cui ſecretaria cordi
Sunt tibi) qui conſtans agmina ſacra doces.
Sanguis erat tuus ille potens *Laurentius*, ignes
Extinguere de totis artubus ille potens.
Ille tibi documenta dedit præclara micandi,
Ipſéque das aliis: eſtis in arte pares.
Ille parit Romæ, Patriæ paris ipſe coronam,
Patria vtrique eadem, laurea, robur idem.
Reſpice nos præſens ſtellata in veſte Miniſter,
Atque tuos Ciues, Ciuis & ipſe, iuua.

En ex Maximo conſanguinitatis nexum. Ogganniunt quidam ex Criticis iſtius ſæculi, & pro intelligentia illius carminis, *In Illiberitano das maxima cætu ſigna tui infracti pectoris, & fidei*, deſudant. Euoluúntque Conciliorum, & Sacrorum voluminum ſchedas, vt inquirant annum fixum Concilij Illiberitani, vt ex hoc deprehendatur, an illius congregationi potuerit intereſſe S. Vincentius. De quo videndi Mendoza in Not. ad illud Concil. & Don. Martin. Carrill. in Vit. S. Valer. cap. 15. Mea fert opinio, illic non interfuiſſe Vincentium Noſtrum; nec obſtat diſtichon, in

quo

quo non de aſſiſtentia perſonali, ſed de recordatione eius agonis agitur. Nam ſi adſtitit perſonaliter, in quo illa *maxima ſigna ſui infracti pectoris, & fides* Concilio demonſtrauit? Ergo de memoria eius paſſionis. in qua omne illud exhibuiſſe fatendum eſt. Hoc confirmatur ex eo quod poſt relationem martyrij *Inde Valentino dat documenta ſolo*, Quando hæc documenta Valentiæ per ſuppliciorum trophæa exhibuit, additur, *Inque Illiberitano*: ex quo ab ordine literæ ſic diſtychon intelligendum eſt.

TERTIVM *de Anno Coronæ*. In quo eum Cæſar. Baronio Annal. Eccleſ. tom. 2. ann. 303. num. 137. conueniunt vniuerſi, martyrium eueniſſe ad annum CCC. III. Imperantibus Diocletiano, & Maximiano. Summum Pontificatum obtinente S. Marcellino.

Vltimo vetuſtiſſimorum officia Sanctoralium, quibus ſingulare quid de Noſtro S. Vincentio reperitur, ſubiiciemus. S. Gregorius Magnus in ſuo Sacramentali, poſt Orationes hoc congerit præfationis exordium:

Vere dignum, & iuſtum eſt, æquum, & ſalutare; Nos tibi ſemper, & vbique gratias agere Domine ſancte, Pater Omnipotens, Æterne Deus, per Chriſtum Dominum Noſtrum, pro cuius nomine Glorioſus Leuita VINCENTIVS *& miles inuictus rabidi hoſtis inſaniam interritus adiit, modeſtus ſuſtinuit, ſecurus irriſit, ſciens paratus eſſe, vt reſiſteret, neſciens elatus eſſe, vt vinceret, in vtroque Domini, ac Magiſtri ſui veſtigia ſequens, qui & humilitatis cuſtodiendæ, & de hoſtibus triumphandi, ſuis exempla ſequenda monſtrauit. Per quem, &c.*

S. Iſidorus in Breuiario Muzarabi ab ipſo concinnato, à S. Eugenio aucto, à S. Ildephonſo, & aliis Toletanis Præſulibus obſeruato, núncque in S. Eccleſia Toletana conſeruato hæc legitur Oratio:

Deus, qui Leuitam tuum VINCENTIVM *tanto virtutum munere decoraſti, vt miniſterij ſacro fretus officio filium tuum Dominum Noſtrum, ſecuturus in paßione eiuſdem Chriſti tui, calicem miniſtraret prius credentibus in ſalutem: tu nos facito coram te digna tractare ſuſcepta miniſteriorum officia, quorum geſtandam ſuſcepimus obſequelam. Quo Martyr tuus* VINCENTIVS *diuino auctus ſpiritu perſequentem Dacianum obiectibus duris adgreditur, cum contra eum Valerium Epiſcopum ſuum leuiter muſitaſſe conquereretur, meritis ſuis tribuat omnibus in hac vita feliciorem excurſum, in futura regnum beatitudinis infinitum; vt ſicuti eum inter pœnas ſuſcepiſti te confitentem, ita nunc iubeas, exaudire pro nobis orantem, cum ad te proclamauerimus è terris.*

Miſſale peruetuſtum, quod in oppido, cui nomen *Tabernas*, vno circiter ab *Oſca* milliari extare refert Ainſa Yriart. in Hiſt. Oſcenſ. a quo Bolland. fol. 395. hanc etiam deprecationem conſeruat:

Deus, qui vrbem Oſcenſem natiuitate Sacratiſſimi Martyris Vincentij *decoraſti, tribue quæſumus, vt Confratres, & plebem dictæ vrbis, in domo, qua natus eſt, eius ſolemnia celebrantes, ab omni aduerſitate cuſtodias, & ipſius meritis ad gaudia æterna perducas.*

Quoad tranſlationem attinet, hic congerere hiſtoriam decreueram, ſed in diem XV. Septembris eius ecphraſim iure omittam, quia illo Vlyſſipponenſis Eccleſia tranſlationis concelebrat feſtum. Pro coronide ecce encomion P. Ioann. Bapt. Maſcul. in Cœlit. encom. fol. 42. n. 30.

S. VINCENTIVS MARTYR.

SYNOPSIS.

Igni ambuſtus eſt; excruciatus item fragmentis teſtaceis, & vngulis ferreis excarnificatus: ſub dio cadauer iacens à feris tutatus eſt Coruus, roſtro, & alis eas abigens. Denique in mare demerſus eſt.

ENCOMIVM XXX.

Salue Hiſpanicæ virtutis auſpex, VINCENTI,
Legionum ſemper victricium ſignifer.
Acclamatus es victor, antequam miles;
Non alienis indiges ad præconium linguis,
ſatis clare te victorem illæ loquuntur,
quæ tui rogi micant in flamma.
Magis tu per ora volitas omnium,
quàm hæc per latera volitauit tua.
Fixiſti inter ſarmenta, trophæa victoriæ;
pyra ipſa nobilem tibi ceſſit in pyramin.
Tractus deinde per fragmenta teſtacea,
oſtendiſti, frangi non poſſe virtutem.
Cum te lictor totum ferreis concerpſit vngulis
dubium reliquit, vtrum plures fecerit vias,
mananti ne ſanguini, an potius gloriæ.
Proiectus poſt necem iacuiſti ſub dio,
vt teſtem faceres conſtantiæ cœlum,

Cuſtodem

Cuſtodem cruenti Corporis rapacem nactus es Coruum,
qui roſtro, qui alis te defendit à feris.
Præſto fuit olim Vati coruus, vt ille comederet,
tibi ne comedereris.
Infidus alter nuntius paſtus eſt cadauere;
læuum illud omen fuit adhuc irati Dei, hoc dexterum mitis.
Fruſtra quoque te in mare demergunt, Phocarum cibum.
Parcent marinæ belluæ, cui pepercere ſylueſtres.

VALENTIA *Hiſpaniæ* Ciuitas Archiepiſcopalis, & totius Regni caput, hodie VALENTIA DELCID. Olim peruetutiſſimorum originum exordia trahens, in Edetanis ſita, ad Turij amnis oſtia contra Ebuſum Inſulam. Vrbs Regia, ampla, elegans, ſitu plano, ac amœno, & forma rotunda, mœnibus præaltis cincta, & nonnullis pontibus lapideis ſuburbia vrbi iungentibus, & hortis, viridariiſque planitiem illius exornantibus. De ea Ptolom. Plin. & Geographi omnes. De eius extinctione varij varia dixere, Ioann. Viterbienſ lib. 12. c. 23. contendit hanc vrbem dictam primò fuiſſe ROMAM à Romo antiquiſſimo Hiſpanorum Rege, quod vocabulum lingua Aramæa, idem quod Latina *Valentia* dicitur. *Ergo* (proſequitur) *vrbem, quam more Principum à ſe Romus Hiſpanus* Romam *vocauit, poſtea Romani, ſeruata nominis interpretatione* Valentiam *ad hanc ætatem dixerunt: vrbem profectò vetuſtiſſimam ab hoc Romo conditam, & inclytam S. Vincentio Martyre.* Et lib. 16. in Comment. ad Manethon. Ægyptium. Ann. 35. Zeti fol. 148. eadem refert. Quam opinionem amplectuntur Tarraph. de Regib. Hiſp in Romo. Ann. Mundi. 1350. Ioann. Vaſſ. in Chron. c. 10. Ann. 967. poſt Diluuium. Beut. Hiſt. Hiſp. lib. 1. c. 11. Diag. Annal. Valent. lib. 2. c. 10. Florian. de Campo Hiſt. Hiſp. lib 1. c. 27. Ludouic Non. Hiſpania. c. 68. Alios inferius referre conditores paramus.

B SS. VINCENTIVS, ORONTIVS, *& Socij.* Iſtorum illuſtrium Martyrum, & Patriæ locus, & agonis ſitus variè à Martyrologiis conſignatur. Antiquiores cùm tumuli requiem inſpectaſſent, apud Galliæ *Ebrodunum*, ſequentes literam, & ablegato ſenſu, tanquam illius vrbis Martyres, ibidem eorum paſſionem appoſuere. Moderni iam meliori illuminati luce, martyrium apud *Gerundam* agnouere, & *Ebroduni* corpora adlata conſcripſere. Vtrorumque abſque dubio error demonſtrabitur, nunc ad elogia pergam. Molanus apud Vſuard. h. d. ſic: *Ipſo die ciuitate Ebroduno Sanctorum Martyrum* Vincentij, Orontij, & Victoris. Ado eadem; Maurolycus addit: *Qui eos ſepelierat, eiuſque Patris, Diocletiano imperante, ſub Præſide Ruffino decollatorum.* Martyrol. Roman. ſequitur Molani placitum; item Notker. Felic. Bellin. Alexand. de Peregrin. & alij. Martyrolog. Germanic. martyrium in Hiſpania fatetur, ſic: *In Galliis ciuitate Ebroduno Sanctorum Martyrum* Vincentij, Orontij, Victoris, qui in Hiſpania *tempore Diocletiani crudeliſſimi Imperatoris à Præſide Hiſpaniæ Ruffino decollati ſunt.* Ferrar. In Catalog. General. SS. ſequens acta Eccleſiæ Gerundenſis, nemine contradicente, vrbem definxit, ſic: *Gerundæ in Hiſpania SS. Martyrum* Vincentij, Orontij, Victoris, & Aquilinæ *Matris.* Huic vrbis aſſignationi anſam præbuit Gerundenſis Eccleſiæ decretum, die V I. Menſis Iunij, Ann. M. D. XXII. confectum, quo *ſtatuerunt* (inquit) *in honorem Sanctorum Chriſti Martyrum* Vincentij, Orontij, *&* Victoris, *& ordinarunt, quod de cætero perpetuò fiat, & celebretur feſtum dictorum Sanctorum Martyrum, qui in præſenti Ciuitate paſſi ſunt, cum ſolemnitate in feſtis ſigni noui aſſueta, habeatque dictum feſtum, ipſum ſignum IX. Lectionum, penultima Ianuarij.* A quo hæc acceperit illa Capitularis congregatio, vt ſimilem actum Capitularem ſtatuiſſet; ipſi ſciunt; nam P. F. Anton. Vincent. Domenec. in Hiſt. SS Catalon. lib. 1. fol. 11. nec Hieronym. Pujad. Hiſt. Cathalon. lib. 4. c. 78. fol. 13. neutiquam rationem inueniunt, licet credant, tot doctos viros, quorum in decreto nomina recenſentur, nulliter abſque cauſa, ſimile decretum conficere valuiſſe. At hæc ratio non releuat, quia ſi Adonem Viennenſem, Petrum Equilinum in Catal. SS. lib. 2. c. 112. Lipomanum in act. SS. fol. 324.

ſol 324. & ex Noſtris Ambroſ. de Morales. Hiſt. Hiſpan: lib 10. c.13. Mariet. lib. 2. Hiſt. SS. Hiſpan. c.39. & lib.4. c.51. Padill. Hiſt. Eccleſ. Hiſpan. tom.1. cent.4.c.18. Vincent Bellouac. lib.12. c.38. conſpicimus, nullus Gerundæ nomen accepit. Tot ſedauit contentioſa iurgia L. Fl Dexter. in Chron. ann.308. his verbis: *Apud* Pacem Auguſtam *Anæ fluminis appoſitam, triumphus Sanctorum Martyrum* Vincentij, Orontij, *& aliorum, quorum corpora miniſterio Angelorum, Pontio Paulino diuinitus admonito, ad vrbem Ebrodunum conſtiterunt.* En verum agonis theatrum. Ecce reſtitutus locus martyrij. Quo reſoluetur machinatio Ætherij, & aliorum, qui ab incognito, & ſuppoſito Abbate (vt ſomniant) Hiſpano acta confinxerunt, vt refertur in Actis à Bolando excriptis n. 21. Nam quis dubitabit potiorem fidem dandam eſſe Dextro V. C L. illuſtri Chronographo, cuius auctoritas ab ipſo D. Hieronymo extitit comprobata (vt cæteros omittam) in cœlum vſque laudibus elatáque, quam iis MMSS. exauctoratis, & acceptis ab anonymo, & incognito fabulatore. Vt quid Dextro Noſtro paſſim calcaneum mordet Bollandus? Quis melius Dextro potuit cognoſcere cauſas? quis loca? quis agones? Si ille penè illo in vinis æuo erat. Nec Domenec, & Pujades proderit actum Capitulare, quia potuere Canonici illi errori aliorum adhærere; & demum, cùm à ratione cadant, à fortiori à lege cadere præciſum erit. Quod ergo à noſtris ſcriptoribus, & antiquis monumentis accepi, in ſubiecta actorum relatione cognoſces.

VINCENTIVS, & ORONTIVS fratres fuere in amœniſſima Italiæ regione progeniti, qui patrem Lucam, & matrem Aureliam cognouere, à quibus in Chriſti fide eruditi, clariſſimam in ſæculo, virtutibus præeuntibus, indolem coniunxerunt. Creuit in vtroque fides, operum intercesſentia exculta, ne illa ſine iſtis moreretur, ideóque certatim, quis maiorem illorum manipulum, abſque elatione, colligeret, per virtutum ſemitas cucurrere. Erat enim tunc temporis paululum in Chriſtianos mitigata Ethnicorum rabies; ſed ſedatis aliquorum Barbarorum incurſionibus, illa ſerenitas paulatim verſa in nubem, ſubito obturbata, diu per aëra lente volitans, ad VIII. Diocletiani Iouij, & Maximiani Herculei VII. Conſulatum, & ad ipſa amborum Vicenalia, fœdiſſimum cruoris, cædium, & fulminum imbrem effudit. Huius procelloſæ epidemiæ fulgura, vt Hiſpanos quoque terrerent, vltimam Occidentis oram penetrarunt. Nam de immaniſſimorum Principum prodiere fornace, inter alias duæ contra Catholicæ Hiſpaniæ Eccleſiæ flammantes agmina ſcintillæ, Dacianus, & Ruffinus eius Legatus, qui penè totum Chriſtiani gregis incenderunt crudeliter famulatum. Dacianus ergo cùm primùm Hiſpaniæ pedem fixit, & Barcinonæ, Cæſarauguſtæ, Valentiæ, & ferè totius Carthaginenſis, & Tarraconenſis Prouinciæ vrbes luſtraſſet, ibidémque Sanctorum innumera Martyrum agmina, per cruciatuum inſolentium examina in cœleſtem beatitudinem tranſmiſiſſet, dimiſſis aliquot Vicariis, ſeu Legatis in alias Regionis Vlterioris ciuitates, qui crudeliter Chriſticolas perſequerentur, Toleti quieuit. Vettoniam, & Luſitaniam ingreſſus Ruffinus, apud Pacem Auguſtam celebrem Prouinciæ Coloniam ſiſtens, Chriſti nomen perdere, eiúſque numen abolere deſiderans, in Chriſtianos, vt ipſius membra ferociter ſæuiendi cupidus, edicta publicis imperialia clamoribus diuulgauit.

Erant tunc temporis in domo cuiuſdam Sanctiſſimi Leuitæ, cui Victor vocabulum, ipſius vrbis accolæ, hoſpites Vincentius, & Orontius, qui deſiderantes martyrij lauream, relicta patria, in Hiſpaniam traiecerant, & ſuum pro Chriſto diffundere ſanguinem ſatagentes, in Pacem Auguſtam deuenientes, & Sanctum Leuitam inuenientes, ab illo humaniter ſuſcepti, in propriam domum recluſi, ibidem rebus ſuis adamuſſim enarratis, cauſiſque peregrinationis apertis, diuini Numinis præſidium quilibet pro cœpto opere flagitabat. Sed cùm tunc Ruffinus, vt leo rapax omnia circuiret, quem deuoret, quæritans,

tans, continuo in illius peruenit auditum, quod in domo *Victoris*, nonnulli Chriſtiani peregrini deliteſcentes, in Principum, Imperiique deſpectum, ſui numini Crucifixi, quotidie intrepidi ſacra ſoluebant. Quo audito Vicarius in furorem actus, in Leuitæ hoſpitium accurrens lictoribus ſtipatus, & cùm illic *Vincentium* & *Orontium* deprehendiſſet, acribus in ipſos contumeliis effuſis, in carcerem conijci, vt prima comperendinatione ſiſterentur, præcepit. Ad tribunal ſtatuta ventum die, *Vt quid* (Ruffinus ait) *nobilitas Itala, illuſtris proſapia, & generoſa indoles, Iuuenes ſtrenui, ſi diualibus reſcriptis rebelles, & Auguſtorum numina temnitis, & aliena Deorum nomina quæritatis? Princeps caput eſt Reipublicæ, vos vt iſtius membra, capitis inſectari placita debere, ni monſtruosè viuere cogitatis, debetis. Illorum eſt mens, vt omnes Imperij homines, vnam, æternam, & inconcuſſum tot ſæculis illibatam Iouis, Deorúmque Populi Romani religionem, abſque alterius immixtione conſeruent, & ſine diminutione amplectantur. Qui his ſanctiſſimis reſiſtunt placitis, monſtruoſis membris ſimiles reputantur, & vt putrida amputandi religio eſt. Ergo aut Deorum iuſſa, & Auguſtorum imperata complecti, aut per pœnarum, & gladij rigorem ad ipſorum obedientiam deuenire, erit, cauteriis conuenientibus præmiſſis, neceſſum. De vobis maiora pro patriis ritibus, fauore intercedente, quem vobis à noſtris Principibus expoſcere, meum erit, lubens impendia expecto.* Cui intrepidè Martyres vno alloquio, & intemerata fide: *Principibus iniuſtis obedire mandatis Apoſtolicum præceptum eſt. Iuſta Diocletianus imperet, & vt iuſto obediemus capiti. At Ruffine, ſi hoc delirat, quæ membra tunc ſequentur errorem? Si tu eius nomine nos ſculptilia adorare compellis, qua ratione in tantum conueniemus delirium? Confundantur qui adorant ſculptilia, pereant qui ſimulacra Gentilium venerantur. Ergo Dij Cæſarum, qui manufacti, ſculptilia ſunt? Si ſimulacra; Auguſti, tu, & qui illa venerantur, & peribunt, & confundentur. Nos qui Deum Patrem, & Ieſum Chriſtum eius filium ineſſabili voce, infracto corde confitemur, & ſi corporis confuſionem patiamur, non vt pereat, quia omnes capitis noſtri capilli numerati ſunt, nec minimus illorum deficiet, eſt ipſorum Deus ſedulus cuſtos, in æternum manentes illæſi, poſt huius ærumnoſæ vitæ intercapedinem, ad viſibilem Dei noſtri intuitum, coronis flammantibus perueniemus.* Ignem oculis euomebat Iudex, & dentibus ſtridens, eum haud penè ſella capiebat, & poſt blanditias, & alia promiſſa, quæ Martyres deſpexere, demum in illorum iugula ſæuiens, illa præcidi rubore perfuſus, & conſtantia confuſus illico imperitauit. Nec mora, in locum Martyres deducti ſupplicij, amborum, oratione humiliter confecta, vnus præcidit capita mucro. Quo ad triumphum accedentes, illos excepit lætabunda in cœleſtibus Sanctorum, & cœlitum cohors, quos verè eadem paſſio fecit eſſe germanos.

S. VICTOR Leuita cruentum inſpectans, cùm corpora trunca, & capitibus ablegata conſpexerit, ſuffragantibus venturæ noctis ſilentiis, in locum, quo ſacra pignora abiecta cognouit, deſcendens, illorum fruſta colligens, linteóque inuoluens in proprium deferens domicilium, ibidem non ſine cordis affectu, & profuſione ſingultuûm, lachrymarúmque copia, honeſtiori, quam potuit ſarcophago collocauit. Nec hæc fuit actio incognita Iudici, quin potius, vt eius accepit audaciam, ad tribunal deduci iubet Leuitam, quò inter verborum inſolentium dicteria, & verberum ſæuientium ictus, vt ſimilem patiatur pœnam, quam Martyres ſubiere, ſine cauſæ cognitione damnatur. Satellitum manus in Martyrem irruentes ſacrum, nec ſententia contenti, vltra eius formam excedentes, Leuitæ brachia dilaniantes, poſtmodum in locum ſupplicij, quo & *Vincentius*, *Orontiúſque* occubuerant, deportantes, amputato capite Martyris, receſſere, quo illius

victrix

victrix anima in cœlum ouans ingreditur. Omnia *Pater* Leuitæ, & *Aquilina* mater agnoſcentes, illum horridæ mortis metus circundedit, matri æmulatio victoriæ hoſpitum, natique ſancta coegit, vt pro Chriſti nomine, ad martyrij agonem deſcenderet. *Pater* perterritus ſeſe vertere in fugam ſatagit. *Aquilina*, vt martyrio accedat compellit maritum. Vicit amor fœminæ Viri timiditatem, & vterque, qui coniunctione carnis vitam tranſegerant immaculatam, & ad mortem, Ruffino inſtante glorioſam, nec diſſoluto iugo, licet corporum iugulo diſſoluto Martyres cucurrere. Parentum, Filiiſque corpora à Chriſtianis cuſtodita, vnà cum exuuiis Sanctorum *Vincentij, & Orontij*, ſecreto cubiculo condita ſunt. Donec poſt datam Eccleſiis pacem, quidam Pontius Paulinus, diuinitus admonitus, omnium pignora plauſtro impoſita, Angelis ductoribus, Italiam vſque perducere cogitauit. Sed cùm ad Ebrodunum in Galliæ Alpes vrbem pertingeret, taliter boûm vehentium plauſtrum iuges illinc ſtetere, vt illo ab loco dimoueri haud poſſibile fuit. Quo Dei voluntate perſpecta, apud Ebrodunum deinceps quieuere, & honorificè condita, omnium populorum deuotione culta, adhuc plauſibili veneratione coluntur.

Iſtorum Sanctorum ſi acta deſideras veriora, hæc perlegito, quæ cum antiquis Noſtrorum hiſtoriis ad vnguem conueniunt, illa quæ excripſit Bollandus, nec approbo, quia multa inaudita confingunt. Aliquot referam, vt eorum commenta innoteſcant. In c. 3. n. 10. Primo, Pontium Paulinum Epiſcopum Gerundenſem aſſignant acta. Quis iſte Præſul? Nullum inter illius Eccleſiæ Antiſtites, tali compellatum vocabulo reperies. Secundo, Si Victor Leuita Martyrum corpora in domus ſuæ repoſuit cubiculo (vt eadem acta, ipſo n. 10. referunt) vt quid Pontius pernoctauit pro reuelatione pignorum ſacrorum? hæc Leuita à ſuo Epiſcopo valuit abſcondere? Grauis inter ſanctos diffidentia eſſet. Sed eſto, quod euenerit, quod pernoctauerit, quod reuelarentur, quid eſt, quod ipſi Victòri reuelationem referat, & plauſtri conductionem commendet? Forte Victor, qui corpora ſacra deduxerat, illorum ignorabat ſecretum? Abſit. Omne merè commentum eſt. Maius n. 13. illic aſſeritur, quod quidam *Hactor nomine* (non niſi hic in Scænam adductus, & per embolium, aut tragulam inductus) *qui iuſſionem* (inquit confictor) *S. Pontij Pontificis erat impleturus repoſuit corpora parentum S. Victoris, & cum plauſtra præparata eſſent tres glorioſiſsimos Martyres Vincentium, Orontium, & Victorem Leuitam plauſtris imponens*, perrexit. Huc huc accurrite veritatis amatores. Si reuelatio Pontio de pignoribus reducendis (adhuc in viuis Victore) in Italiam, tantùm *Martyrum meorum* (dixiſſe Chriſtum fatetur n. 10.) *Vincentij, & Orontij* facta eſt, quo nutu, corpus *Victoris* in plauſtrum impoſuit, & Parentum pignora repoſuit? De duobus alterum, aut contra Chriſti votum expreſſum operatus eſt, aut aliam à Domino reuelationem agnouit: Primum, nec erit credendum: Secundum, ſi euenit, inter atramentorij goſypia delituit. Adhuc peius figmentum auſculta. Martyrium iſtos impleuiſſe Sanctos ad annum CCCIII aut circiter, manifeſtum eſt, vt infra dicemus. Eo ipſo anno reuelatio (nam viuo S. Victore Leuita euenerat) Pontio fuit facta vt ipſa acta à Bollando excripta n. 10. referunt, Si ita eſt, quo miraculo, apud Ebrodunum ſuſcepit hæc ſancta lipſana S. Marcellinus ipſius vrbis Epiſcopus, qui vixit tempore Valentiniani, aut Theodoſij, & ex ipſius actis conſtat, fuiſſe conſecratum à S. Euſebio Vercellenſi circa annum CCCLXX. Ergo aut Pontius ſeu Hactor conſumpſit in itinere ſexaginta, & ſeptem & amplius annos, quod erit ridiculum. Aut vixit alius Sanctus nomine Marcellini Epiſcopi Ebrodunenſis, per illa tempora; quod eſt apocriphum. Aut acta ſunt haud abſque ſuſpicione; quod verius credo. Nec in hoc ſunt audiendi P. Biuar. ad Dextr. n. 14. Com. 2 fol. 369. & in Indice, verb. Pontius, qui hunc Pontium facit Epiſcopum Ebrodunenſem. Quia ſi ex Gallia, diuina reuelatione motus Pontius in Hiſpaniam deuenit, pro aduehendis ſacris exuuiis ad ſuam ſedem, ad quid currus affixio apud illam vrbem miraculoſa vocitatur? ſi illinc adſportabantur, quæ cauſa miraculi? Ergo perperam Pontius Ebrodunenſis aſſeritur Pontifex. Minus Roderici caro ſententia amplectenda eſt, dicentis, hunc fuiſſe Paulinum Nolanum, quia inter vtroſque diuerſa concurrere tempora. Nec erat

hæc

hæc actio omiſsibilis in eius ſcriptis ; eſto quod ſuo euenerit æuo. Crediderim hunc S. Pontium Paulinum non Epiſcopali dignitate fuiſſe promeritum, cùm nec Eccleſiæ, nec tituli vocabulo Dexter vtatur, ſed forte quiuis alius fideliſſimus Domini ſeruus, qui talia à Chriſto meruerit. Alia nonnulla imperfectionum in illorum actorum ſtamine deprehenderentur, ſi intuerentur attentius, ſed prolixitatis gratia omittere erit in votis.

De Anno *Martyrij* Noſter Fl. Dexter agit, ſed illum ad CCCVIII. conſignat. Baronius ad annum CCCIII. Leuis eſt diſſenſio. Igitur ipſos Martyres paſſos creditur Imperantibus Diocletiano, & Maximiano, Summum Pontificatum obtinente S. Marcellino

Pax Avgvsta. Ciuitas eſt Epiſcopalis Hiſpaniæ, hodie Badaxoz, inter Extremaduræ vrbes, & antiquitate illuſtris, & amœnitate conſpicua. Grauis olim diſſenſio inter Scriptores Noſtros, & Portugallenſes exorta diffundebatur, An hæc *Pax Augusta* eadem fuiſſet, ac *Pax Iulia*, quæ hodie dicitur *Beja* in Portugallia? Scindebatur in contraria Scriptorum calamus, Vnuſquiſque & euolabat pro patria, & certabat pro ſuis. Andreas Reſendius Portugallenſium doctiſſimus, acerrimus fuit pro *Beja* dux, vt ex Antiquit. Luſitan. lib. 4. & in Epiſtol. ad Vaſſeum pro Colon. Pacenſ. patet. Hunc ſequuntur Barrer. in Geograph. Luſit. Nonius in ſua Hiſp. c. 33. Ambroſ. de Moral. lib. 9. c. 32. Bernard. Brito in Geograph. Luſit. c. 4. Pro *Badajoz* Vaſſ. in Chron. in Nomenclatura Epiſcopatuũm. P. Mariana lib. 3. c. 25. P. Biuar. & Roder. Caro ad Dextr. in Chron. ille ann. 64. n. 6. iſte ann. 308. lit. F. fol. 119. Roder. de Oſma in integro tractat. *de las Antiguedades de Badajoz*, & alij propè innumeri relati à Rodet. Mend. Silua in Populat. Hiſpan. tit. de Extremadura, c.... Contrariorum ſententia tenet quod *Pax Augusta* eadem eſt, ac *Pax Iulia*. Noſtri quod diuerſæ fuere vrbes. Alia cognomine *Iulia*, quæ *Beja*. Alia vocabulo *Augusta*, quæ *Badajoz*. Ptolom. in Turdetanis Luſitaniæ conſignat vrbem *Pacem Iuliam*. Plinius lib. 5. c. 32. meminit *Pacis Augustæ*. Cui adhæret Strabo lib. 3. Geograph. & Abraham. Ortel. in Theſaur. verb. Pax Iulia. Vtramque confundunt Portugallenſes. Vtramque diuidunt Noſtri. Quis eorum accipiet pallium? Flau. Dexter pro nobis eſt, ſic ann. 64. n. 6. *Hoc enim anno Martyr fit* (quidam Martyr anonymus) *in* Pace Augusta *vrbe Hiſpaniæ, ad Anam fluuium appoſitam vrbi præclara.* Et ann. 308. loquens de Noſtris SS. Martyribus, ſic: *Apud* Pacem Auguſtam, Anæ flumini appoſitam. Ergo ſi Anæ flumini *Pax Augusta* adiacet, quo prætextu de *Pace Iulia* XXXII. M. P. diſſitæ à flumine Anæ, verificabitur Dextri ſituatio? Eandem conſignauit S. M. Maxim. in Chron. ann. 529. loquens de *S. Apringio*, qui fuit *Epiſcopus* Pacis Auguſtæ *in Hiſpania non procul ab Emerita Auguſta, quæ* Pax *Anæ fluuio appoſita eſt*. En diuerſitas vrbium. Illam diſcrepantiam agnouit Gineſ. Sepulueda apud Vaſſ. in Chron. c. 20. Aubert. Miræus in Geograph. ſacra. fol. 380. Pro hac eſt antiquus lapis in vrbe Pacis Iuliæ apud Grut. fol.

Pace Avgvsta.
Crasso Ivniori. M. Crassi. F. Patria.
Lobetanorvm Servata qvæ Ivre.
Belli Militi in Prædam danda.
Erat Popvli Lobetani Viri.
Magna virtvte servati.
Statvam ei in Ære Avratam.
In aditv templi deæ bellonæ.
Posvere.

Alia, quæ ad huius vrbis illuſtrationem pertineant ſuis in locis interſeremus: hic dicta ſufficiant, ad locum tumuli pergo.

Ebrodvnvm, ſiue *Ebredunum* Ciuitas eſt Archiepiſcopalis Galliæ Narbonenſis in Allobrogibus, intra Alpes Maritimas, ad Durantium flumen, ſuper Saxo in valle, montibus altis cincta, non admodum ampla, at antiqua, & difficilis expugnatu.

Hodie EMBRVM. De ea Ptolom. & Anton. in ſuo Itinerario, vbi Zurita fol. 354. Aubert. Miræus. Notit. Epiſcopat. lit. E. fol. 315 Carol. à S. Paul. Geograph. Sacra. lib. 5. § fin. fol. 156. Abraham. Ortell. in Theſ. Geograph. verb. Ebrodunum., Bolland. h. d. n. 1. fol. 389. tom. 2. Notit. Veter. Prouinc. Galliæ, apud Ducheſne tom. 1. fol. 6. & alibi.

SS. INVENTVS, *& Socij*. Illorum memoria vix inter Martyrologiorum Scriptores reperitur, licet Philippus Ferrar. in Catal. General. SS. h. d. fol. 40. ſic eorum compaginat elogium. *Gerundæ in Hiſpania* S. Inuenti, *& aliorum Trecentorum, Quinquaginta nouem Martyrum*. P. Ioann. Bolland. in act. SS. tom. 2. h. d. fol. 414. Qui acta à P. F. Antonio Vincentio Domenec in Hiſt. SS. Cathalon. lib. 1. fol. 119. Hieron. Pujades Hiſt. Cathalon. lib. 4. c. 72. fol. 208. col. 4. deſumpſit, in hæc verba.

ACTA EX P. F. ANTONIO Vincentio Domenec Ordinis Prædicatorum, de SS. Cathaloniæ.

Cum Imperium Romanum adminiſtraret Diocletianus, vt vir erat aſtutus, & ſagax, ſtatúſque ſui amplificandi, ac nominis ad poſteros quoque propagandi ſtudioſus, Deorum ſuorum ſibi ad id conciliandum fauorem iudicauit. Frequens igitur ab iis reſponſa expoſcere, magnifica, & multa offerre ſacrificia. Cúmque in re graui, & ardua idolum quoddam conſuluiſſet, poſt longam moram, id tantum tulit reſponſi: *Silentij ſui cauſam eſſe homines iuſtos, qui in Imperio Romano commorarentur*. Hoc per idoli ſacrificulum affatus dæmon, conticuit. Quærere Imperator, quinam ij ſint iuſti. Reſpondetur, indubiè Chriſtianos eſſe, qui quocumque aduenirent nemini quidquam iniuriæ inferrent, ac bene de omnibus mererentur, eámque videri perfectam iuſtitiam. Hæc erat tunc Chriſtianorum vitæ ratio. Hinc oblata impio homini occaſio decimæ excitandæ aduerſus Eccleſiam perſecutionis, longæ immaniſſimæ,

Continuo conferta Chriſtianis captiuis ergaſtula, cùm impunè latrones, ſiccarij, adulteri, graſſarentur. Eripi cœpta innocentibus vita, dari mille ſuppliciorum reis libertas. Acceſſit impio Principi conſors, adiutórque crudelitatis Maximianus. Miſſus ab his in Hiſpaniam Præfectus Dacianus, eorum ſæuitiæ ſtrenuus adminiſter. Hic Emporiæs venit, vbi comprehenſum S. Felicem, Ruffino Legato ſuo tradidit, à quo eſt interemptus. Ab his quoque *CCCLX. Martyres*, quos Eccleſia Collegiata S. Felicis veneratur, aut eorum plerique affecti martyrio ſunt. Huius coniecturæ fidem facit Epiſtola, quam Vir illuſtris D. Berengarius Epiſcopus Gerundenſis anno M. LXXXVII. ad Sigarbdum, Monaſterij S. Afræ Auguſtæ Abbatem ſcripſit, qua teſtatur ſe ei mittere manum S. Romani ſocij S. Felicis. Cùm igitur conſtet Felicem Ruffini iuſſu necatum, conſequens eſt S. Romanum, eius & peregrinationis, & certaminis ſocium, iiſdem Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus palmam martyrij adeptum. Qui proculdubio fuit vnus ex trecentis & ſexaginta iſtis Martyribus.

Eadem Diocletiani, & Maximiani perſecutione occiſus eſt S. Narciſſus, cùm rei diuinæ operaretur, cui plurimi videntur, pro illorum temporum pietate, ſacrorúmque peragendorum, aut participandorum rariore opportunitate, adfuiſſe, quos omnes in eundem referimus numerum. Idem dici poſſe de *S. Inuento* videtur, fuiſſe ex eorum Sanctorum Atletarum felici cœtu. Opitulatur præcipuè *S. Inuentus* quartana febri laborantibus, cuius rei gratia magna ei adhibetur veneratio. Eius in eadem S. Felicis Eccleſia imago cernitur in tabula Altaris B. Virginis del Roſario, vti & in veteri fuerat. Conſueuerant olim pridie eius celebritatis vigilias in eadem æde agere. Hæc ab eiuſdem templi Sacerdotibus omnia accepi.

Numerus

Numerus eorum Sanctorum omnium Martyrum colligitur ex compendio quodam Indulgentiarum Eeclesiæ S. Felicis excuſo : in quo dicitur : *Iſthic requieſcunt corpora Sanctorum Narciſſi, & Felicis, & aliorum CCCLX. Martyrum.* Idem aſſerunt quædam Bullæ Pontificiæ quæ in eius Eccleſiæ extant archiuio.

Hactenus Domenec, & eadem Pujades, qui expreſsè fatetur hos SS. Martyres fuiſſe de illis Chriſticolis, qui acceſſerant pro audienda Miſſa S. Narciſſi tempore, quo ab infidelibus expetitus occubuit, & in Chriſtianos ſæuientes, hos CCCLX. Martyrio coronarunt.

De conſuetudine inuocandi S. Inuentum *pro opitulatione febris Quartanæ* ; En antiqua Collecta, quæ à multis retro ſæculis ab Eccleſiæ illius miniſtris decantari ſolebat:

Oratio S. Inuento pro ſanitate Quartanæ.

Præſta quæſumus Omnipotens Deus, vt intercedente B. Inuento *Martyre tuo, & à cunctis aduerſitatibus liberemur in corpore, & à prauis cogitationibus mundemur in mente. Per Dominum.*

Item aliorum CCCLX Martyrum memoria veneratione debita à multis, & merito, recolitur. Nam ſæpè ſæpius eorum interceſſione, & ciuitas, & ager ab imbrium, & fluminum alluuionibus præſeruata dignoſcitur. Quo veneratio ipſorum hac in ſacrificiis, & deprecationibus, cum collecta perſeuerat.

Oratio SS CCCLX. Martyribus Gerundenſibus.

Præſta quæſumus Omnipotens Deus, vt qui Sanctorum tuorum, quorum corpora hic requieſcunt, natalitia colimus, à cunctis malis imminentibus, eorum interceſſione liberemur. Per Dominum.

Apud illius regionis accolas idiomate proprio *S. Inuentus* vocitatur communiter *S Trobat*, quæ vox latine ſonat *Inuentus*, & vt coniector, hoc non proprium Martyris fuiſſe nomen, ſed appoſitiuè introductum, vt euenit in *S. Adaucto*, & aliis, quorum ignorata vocabula, ex accidenti, quæ agnoſcimus, perſeuerant.

ANNVS *Martyrij*, cum idem ſit, ac martyrij S. Narciſſi, à fortiori tenendum eſt, eueniſſe ad annum CCXCVII. vt probat Domen. ex Velſero in vita S. Afræ. Quo anno Imperij Romani Diocletianus, & Maximianus, Petri claues tenebat S. Marcellinus.

GERVNDA De hac vrbe diximus ſupra die XVII. huius Menſis, primámque expreſſimus de conditore ſententiam. Num aliam ſubiiciemus. Ergo non à Gerione conditam, vt diximus, ſed ab eius filiis trigeminis, quos antiquitas *Lemnimios* vocitabat, ideóque ab illis & *Lemnimia* hæc vrbs compellata cognoſcitur. Huius opinionis auctorem exhibeo Hieronym. Pujad. Hiſt. Carhal. lib. 1. c. 17. fol. 15. qui Ioannem Sedenyum allegat. Et hoc meo videri intendebat dicere Ioann. Ger. Epiſc. in Paralip. Hiſp. lib. 1. tit. de vrbib. ante Heteul. aduent. cum appinxit hanc vrbem triangularem fuiſſe extructam, & in vnoquoque anguli latere arx, & in qualibet arce vnus ex Gerionibus domicilium tenuiſſe. Quidquid ſit, hanc reiiciunt ſententiam plurimi, ſuo loco quid ſit tenendum proponere curabimus.

DECIMO KALEND. FEBRVARII, DIES XXIII.

A. *Toleti in Carpetania natalis* S. Ildephonſi *ipſius Epiſcopi Ciuitatis; qui natus, in ea vrbe, toto fuit in orbe notus, viciſſitudine immunis ætatum, illibato candore ad obitum, infans; grauitate morum ab ortu, ſenex; viridi virtutum iuuenta; maior homine Vir, Viróque maior, & homine Monachus; Cui Virginis Matris, Filius Virginitatis vindicias Virgini commendauit ad quem Leocadia Martyris, Mater, interuentu, obſtupeſcente orbe, & admirante vrbe, grates facinoris delegauit. Cui ipſa Virgo Virginum, concentu cælitum, obſequio ſiderum noſtras deſcendens, alloquitur, veſte cæleſti illum induens, Toletanam Baſilicam ſacrauit. Pontifex integritate conſpicuus, ſapientia præditus, miraculis clarus, ad ſecundam, æternámque remunerationis gloriam, ab hinc emeritus euolauit.*

B. *Ancyræ Galatiæ paſſio* S. Agathangeli *Hiſpani ex matre* Illicitana, *qui à B. Clemente Ancyranæ vrbis Antiſtite ſacro chriſmate delibutus, ipſique adhærens, demum Diocletiani, & Maximiani perſecutione comprehenſus, & Romam vinctus cum Epiſcopo miſſus, è carcere aufugiens, poſt reſipiſcens, & ad ergaſtulum rediens, immaniſſimis ſuppliciorum generibus agonem compleuit.*

C. *Apud Betullonem Hiſpaniæ, prope Barcinonem martyrium* S. Anaſtaſij *Ilerdenſis Ciuis, &* LXXIII. Sociorum Militum, *qui ſub Decio Imperatore, cùm in Romanis Legionibus apud Ilerdam ſubſcripti, Chriſto militarent, pro eius fide comprehenſi, primò Tarraconæ, pòſt Barcinonis, demum Betullone in vinculis acti, per vlcerum pœnas, ad cælitum gloriam intrepidi peruenere.*

NOTÆ.

NOTÆ.

A SANCTVS ILDEPHONSVS. En natalis illius Illuſtriſſimi Dei Matris Virginis *Sacellani* feſtiuitas, omnibus veneranda ſe offert. Ecce ipſius intrepidi *Anchoræ Fidei* celebritas repetitur. En Hiſpani *Chryſoſtomi* dies mirabilis conſecratur. Cuius Eccleſia concelebrat Catholica honorificis triphæum iubilationibus, *Toletanaque* omnium Hiſpaniæ mater ſplendens, Phœnix in ſui Paſtoris, & Patroni rediuiua triumphum, iteratis modulationibus. Quo ſubmittens corda, voces, & opera, amoris indicium lætabunda demonſtrat, vt illi, à quo tot meruit fauoribus honorari, tot honoribus faueri, tantum muneris debitum, obſequiis interuenientibus rependat. Iſtius elogia aggreditur calamus, effectui ſuppleat affectus, & pro inſufficientia deuotionis ardor adſiſtat. Igitur illius natalem, hoc die, conſcribunt manu exarata, excuſſaque Martyrologia. Quorum ſi referre inſignia licuiſſet elogia, vt ipſiſſimis codicibus conſcripta reperio, longam potius, quam neceſſariam prouinciam aggrederer, ideóque inſignioribus contentus, cætera, nominum conſignatione probatus, omittam. *Toleto Ciuitate* (inquiunt MSS.) *Sancti* Ildephonſi *Epiſcopi, & Confeſſoris, fide, & doctrina clariſſimi. Qui* (addunt aliqua) *miro deuotionis ſtudio, laudem, & honorem B. Dei-Genitricis, & ſemper Virginis excoluit.* Pro omnibus M.R. ſic: *Toleti* S. Ildephonſi *Epiſcopi, qui ob inſignem, ſingularémque vitæ integritatem, ſuſceptámque defenſionem aduerſus Hæreticos Dei-Genitricis virginitatem impugnantes, ab eadem, candidiſſima veſte donatus eſt, & demum ſanctitate celebris in cælum vocatus.* Quibus conueniunt Maurolycus, Molanus, Galeſinus, Alex. de Peregrinis, Felicius, Ghinius, qui *Canonicum Regularem* appellat. Martyrolog. Luſitan. Caſtell. P. Dionyſ. Vaſquez. Hiſpanum MS. P. Hieron. Rom. Benedictinum Vvionis, Dorganij, Hugonis Menardi, Dominicanum, & pleraque alia innumera. De illo antiquitus ferè apud omnes Hiſpaniæ Eccleſias celebris feſtiuitas, vt in Breuiariis Hiſpalenſi ann 1498. 1528. Compoſtellano 1468. Palentino, Placentino, Aſturicenſi MS. apud me Era 1346. Benedictino, Dominicano, & in aliis, quorum recenſere catalogum, longum erit. Duo Toletana peruetuſta alterum ann. 1505. alterum 1564. Eius acta compaginarunt ex antiquioribus Zixila eius ſucceſſor in Sede, & Iulianus, licet breui compendio, poſt aliam longiori calamo vitam ſcripſit P.F. Michaël de Carranza. Carmelitanus in eius operum à ſe editorum exordio Valentiæ 1556. Alias Hiſpano ſermone Doctor Salazar de Mendoça Canonicus Toletanus, P. Portocarrero, & P.F. Alphonſus Vaſquez D. Thom. Tamayo de Vargas, qui Zixilæ acta notis illuſtrauit, quam ſuis inſeruit Bollandus tom. 2. fol. 536. Alteram Abbas Caetanus, & D. Epiſcopus Turiaſonenſ. de Primar. Toletan. tom. 1. p. 1. c. 14 fol. 322. Agunt de eo Truxill. in Theſ. Concionat. tom. 1. fol Marin. Sicul. de Reb. Hiſpan. lib. 5. Vaſſ. in Chron. c. 20. P. Ioann. Marian lib. 6. c. 10. Mariet. Hiſt. SS. Hiſp. lib. 5. c. 49. Ambr. Moral. Hiſt. Hiſp. lib. 12 c. 39. fol. 154. Franc. Piſſ. Hiſt. Tolet. lib. 2. c. 14. D. D. Prudent. de Sandoual in fundat. Mon. S. Benedict. lib. 13. Anton. de Yep. Hiſt. S. Bened. tom. 1. cent. 1. Ann. 554. c. 5 & tom. 2. cent. 2. ann. 657. c. 2. Padill. Hiſt. Eccleſ. Hiſpan. cent. 7. c. 48. Ioann. Maldonat. in Compend. vit. SS. fol. 53. Petr. Equilin. in Catal. SS. lib. 1. c. 76. licet XV. Kal. Ianu. eius conſignet, & perperam natalem. P. Anton. Belinghen in Kal. Marian. h. d. fol. 42. Faſti Mariani h. d. fol. 54. in quo celebre elogium. P. F. Franciſci Feu-ardentij in ſcholiis ad librum de Virgin. B. Mariæ. Pariſiis 1576. Ioann. Magn. Epiſcop. Vpſalenſ. Hiſt. Gothor. lib. 16. c 21. Ioann. Trithem. de Scriptor. Eccleſ. fol. 201. Baron. Annal Eccleſ. tom 8. Ann. 667. n. 4. Surius tom. 1. Cornel. Graff. in Act. SS. tom. 1. fol. 457. & nonnulli alij, quos infra ſuis in locis referemus. Nunc acta ex peruetuſto Aſturicenſi Legendario MS. ab Era M. CCCXLVI. Anno Domini M. CCC. VIII. ſubſcribam.

INCIPIT LEGENDA B. ILLEPHONSI Archiepiſcopi Toletani ſecundum Regulam Aſturicenſ. Eccleſiæ.

PRÆFATIO.

Beati Illephonsi cuius hodie natale illud glorioſum, quando glorioſa eius anima mole carnis libera, cœlo nata eſt, quando ab Angelis, & Archangelis, cœlo ſuſcepta eſt, quando in æterna beatitudine cum cæteris ſanctis glorificata eſt, celebramus. Illius geſta, & quas adhuc in corpore manens vidit reuelationes, nobis dilectiſſimi, narraturi, priùs hortamur vos, vt ea veluti boni auditores, diligenter audiatis, diligentiuſque attendatis, & ſicut præſens vobis recitanda narrabit hiſtoria, ita eſſe confidenter credatis.

Sanctus igitur *Illephonſus* Vir honeſtæ vitæ, vrbe Toletana oriundus, Toletanis *Stephano, & Lucia* nobiliſſimis parentibus progenitus, tàm generoſitate, quam moribus præclaris, poſſeſſionum, & multarum diuitiarum locupletibus. Quos Deus tanta virtutum, & gratiarum abundantia, & morum honeſtate dotauit, vt omnes Regiæ vrbis magnates, longiſſimo ſuperarent interuallo. Non nullam hi tantarum opum ſuarum partem, pauperibus, honeſtiſque locis annis ſingulis conferebant. Vtque interim complura eorum inſignis memoriæ opera ſilentio prætermittamus, hoc vnum obiter ab eiſdem Sanctiſſimis Viri Dei progenitoribus factitatum inſigne opus memorabimus, Proſeucham nimirùm, in Suburbio Toletano, qua miſeri, & calamitoſi pauperes, & fouerentur, & alerentur, proprijs ſumptibus mirificè conſtructam. Quibus per multa annorum ſpatia in ſancto matrimonio, ſine prole vitam ducentibus laudatiſſimam; Lucia mater, Virgini Mariæ ſedulum quotidie exhibebat officium, deuotiſſimis precibus, ac lachrymoſo ſingultu, ab ipſa filium poſtulans, quem eiuſdem obſequio perpetuo, honorique manciparet. Beatiſſima tamen Virgo precibus non defuit ſupplicantis. Quippe cum perſeueranter oraſſet, longiſſima neutiquam expectari doni dilatione turbata, clementiſſimam Dei Matrem, corpore licet dormiens, corde tamen non ſegniter vigilans, nocte quadam videre promeruit; huncque eidem glorioſa Virgo, in ſomnis fuit affata ſermonem: *Quia infracto animo, iuſtiſſimas preces mihi diligentiſſima obtuliſti, aſſequeris haud dubie, quod fideliter poſtulaſti; pulſoque procul mœrore, gaudium experieris optatum. Filium namque tibi eximia ſanctitate fulgentem, honoriſque mei acerrimum defenſorem, & Eccleſiæ Catholicæ clariſſimum ſydus, cæleſti dono promitto. Hanc denique lucem ex te Lucia naſcituram intellige, quæ prodigioſo radiorum ſplendore, totam, hæreticorum tenebris, offuſcatam Hiſpaniam ſine intermiſſionis nebulis illuſtrabit.* Abſoluta itaque promiſſione receſſit viſio. Mox Lucia voti compos effecta, concepit filium, & impleto tempore nimis læta parturiens, in lucem edidit, quem lux diuina promiſit. Qui domum lætificans, familiam illuſtrans, Toletum honorauit, Hiſpaniæ terminos decorauit, & Dei Eccleſiam mirabilibus ampliauit. Baptizatur Infans, ac diuino nutu Illephonſus vocatur. Teneriſſimus quidem puerulus à matre dilectus, non parùm deuote, ac religioſè ab ipſa educatur. Vix enim erat duorum annorum, quando ætas infirma, vires tenellæ, captus imbecillis, affectuſque ad eximia immaturus eſſe ſolet, & iam iam infans ſanctiſſimus *Salutationem Angelicam*, à matre religioſa, non minus fructuosè, quàm diligenter

ligenter

ligenter edoceretur, quam adeo infans memoriæ fixit, vt vix aliud in ore toto die geſtaret. Creſcebat ſenſim, & corpuſculi membra paulatim ſolidans, animi dotes ad virtutes, ſtudiáque repente conuertit. Temporibus autem Aurasij Toletanæ ſedis Metropolis Epiſcopi, virtutis, ac eruditionis nomine clari, & Chriſtianæ literaturæ titulo ſingularis, vir erat Eugenius, ſanctitate, ac omnigena ſapientia celebris, Eccleſiæ Toletanæ primùm Clericus laudatiſſimus, poſt autem, progreſſu temporis, eiuſdem Metropolitanus Antiſtes, & *Beati Illephonſi* auunculus. Huic Sanctiſſimus Puer grandioris ætatis à parentibus traditur inſtituendus. Quem cùm Eugenius auunculus puerilia prorſus obliuiſcentem, animum ad maiora, & præſtantiora protinus conuertiſſe, & in Chriſtiana philoſophia non vulgariter conſummatum omnes coætaneos, cùm ſcientia, tùm etiam virtute, honeſtatéque ſuperaſſe videret; aptiorem locum, vbi ſanctiſſimi Pueri pectus conſummatam ebiberet diſciplinam & omnium ſcientiarum encyclopædiam abſolueret, cœpit inquirere diligenter: Eugenio tandem Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus, primùm in mentem venit, quem ſic vnicè diligebat, & viciſſim alter amabatur ab altero, vt nulla præter hanc, eo tempore, haberetur amicitia conſummatior. Iſidorus autem Hiſpali collegium conſtruxerat opulentum, in quo ſelecta adoleſcentum ingenia excolerentur, & in deſideratiſſima Theologiæ ſapientia prorſus erudirentur. Cuius nomen celebre, vndéquaque diffuſum id effecit omnino, vt multi eo confluerent, in quo, & ſummoperè florere. Eo ſe *B. Illephonſus* contulit, literis à B. Eugenio acceptis, quibus B. Iſidorus nimis lætus, & hilarior factus, ceu filium recepit commendatiſſimum, ac ipſum in præfato collegio accerſiri iuſſit. Quo *Illephonſus* cum illius eſſet ſubiectus dogmatibus, honeſtis exercitiis toto mentis affectu ſuperintentus, ab illicitis omnibus abſtinendo, coaduleſcentulos, quos in liberalibus ſecum elaborantes habebat, ad benè operandum incomparabiliter informabat. Nullus enim, eo ſtudio, ſuæ lectioni inſtabat, nullus frequentius orationi vacabat. Motus illicitos carnis, quos necdum experimento ſenſerat, ſed quos, viuificante doctrina, humanam naturam infeſtare didicerat, volens in ſe deprimere, ſuum caſtigabat corpus, & in ſeruitutem debite redigebat. Cùm igitur Sanctiſſimus Vir laboribus multis, vigiliis aſſiduis, frequenti exercitatione, omnigenam eruditionem, cum ſumma probitate coniunctam, vt in votis erat, fuiſſet conſequutus omnino; à B. Iſidoro gratia & benedictione ſuſcepta (expleto in illius contubernio duodenario) proprios decreuit repetere lares. Hunc igitur ſic eruditum Ciuem, virtutibus, ac generoſis viris Hiſpalenſibus ſtipatum, Toletana felix patria recepit. Ibi autem cùm ſe totius eruditionis titulo, ſingularem, & acumine ingenij nemini ferè ſecundum, facundia præditum, ſcribendi ſtilo facilem, atque deuotum, motum grauitate eximium, & vitæ ſanctitate præclarum oſtendiſſet, Venerabilis Helladius Toletanæ Sedis, tunc temporis, Metropolitanus Epiſcopus, qui Eccleſiam Toletanam Octodecim rexerat annis, vltimo vitæ ſuæ tempore, ipſum Leuitam ordinauit, quemadmodum ipſemet de ſeipſo teſtatus eſt. Mortuo etiam Helladio, ab omnibus, qui poſt ipſum ſecuti ſunt Archiepiſcopis, plurimum Vir Sanctiſſimus adamatur. Iuſtus einſdem Sedis ſucceſſor Helladio, & in monaſtica erudìtione diſcipulus, Beatum Virum plus cæteris diligebat. Poſt quem Eugenius, etiam S. Helladij, & diſcipulus, & ſucceſſor, Sanctiſſimo Viro ſe nihil charius poſſidere putabat. Tandem B. Eugenius *S. Illephonſi* auunculus, & prædicti Eugenij ſucceſſor glorioſus *Diuum Illephonſum* Eccleſiæ Toletanæ

Archidiaconum fecit, ac Vicarium ſuum, totiúſque Epiſcopatus viſitatorem generalem inſtituit. Qui cum honores huiuſcemodi, veluti ſibi plus ſatis oneroſos moleſte ferret, profundiúſque cadere timeret, dum altius eleuaretur, obedientiæ merito, & regularis obſeruantiæ iugo ſubmittere colla duxit. Re igitur maturè conſiderata, diuino ſpiritu ductus Agalienſe Monaſterium Ordinis S. Benedicti, ſecrete quoad eius fieri potuit (vno tantum ruſtico, qui ipſum euntem viderat excepto) mutatis veſtibus adiit. Pater verò ab ipſo ruſtico certior factus, cùm filium vnicum, & omnium hæredem bonorum optatum, monachum futurum in Agalienſi ſuſpicaretur cœnobio, Magnatum magna comitatus caterua, illum inſequitur. Quem filius irarum timens, diuertit paulisper à via, & ſub vmbroſa petra, quouſque tranſiret pater, Vir Sanctiſſimus latitabat. Quid plura? Subito iratus pater monaſterium inuadit, vim armis adaugens ingreditur, Abbatem Deodatum, cæteroſque monachos, atque adeò totam domum deſtruere pollicetur, niſi aut filium reſtituant receptum, aut deinceps venientem à monachali conſortio ſine mora repellant. Cui Abbas, cæterique Agalienſes Monachi religiosè reſponderunt, ſe neque filium, neque alium quempiam iuuenem recepiſſe. Furibundus itaque recedit pater: ac intrepidus accedit filius; Deodatum humilis ſalutat Abbatem, votum copiosè explicat, ſéque ibi poſtulat monachum fieri. Quem cùm Deodatus doctum, & illuſtrem colligeret, Comitio illum offert, & (ô mira res, & beati Abbatis dignitas admiranda) facili negotio ad communem ipſorum viuendi modum ab omnibus recipitur religioſis. Quos tunc deuotiſſima, & eleganti concione *B. Illephonſus* ita lætos reddidit, vt hominem ſibi diuinitus datum ſinguli faterentur. Cæterùm pater, re protinus intellecta, & iam orbatum filio ſeipſum ſentiens, quodam furore repletus, & mentis ſpaſmo proculdubio cæcus, apud D. Eugenium Antiſtitem leuirum, de Abbate, fratribus, & monaſterio conqueſtus eſt, & cunctis ferox ruinam minatur, quòd filium vnicum, & vnicè dilectum, eo inuito, monachum reddidiſſent. Tunc temporis B. Eugenius patrem magna ſermonis acrimonià redarguit, & vti dignitas perſonæ exigebat increpans, dixit: *Noſti filium tuum, in Eccleſia Hiſpaniarum primate à me plus cæteris honoratum, noſti diuitem, noſti meo fauore vnquam deſtitutum, noſti à cunctis adamatum, beneuolum, & exaltatum, in quibus vita ſingularis, & morum probitas, praſtabilem, & glorioſum effecit: non elatum, ſed oppreſſum, non ſuperbum, & exaltatum in mirabilibus ſuper ſe, ſed humiliorem cunctis, abiectum, atque deſpicabilem valdè. Hac omnia noſtra, ſiue pro dignitate collata, vt ſtercora arbitratus eſt, ſolùm vt Chriſtum nudum, húncque Crucifixum lucraretur. Quid tu ergo effrenis cogitas contra ſtimulum calcitrare? Ecquis poterit reſiſtere ſpiritui, qui in eo fortior operatur? Caue igitur audax, ne dum ineptè carni modicum adquieſcis, non reddens qua ſunt Dei, Deo, ſpiritum in die mala experiaris afflictum.* Flectitur hic pater, & a Deo (vt creditur) repente mutatus, ab incepto prorſus diuertit adſenſu. Attamen læta mater Lucia, clariſſimis comitata fœminis Toleti, monaſterium adgreditur, Abbatem, cæteróſque illius profeſſionis monachos ſalutat vrbanè, alloquitur prudenter, ac pro filio, eorum cœtui coniuncto, gratias retulit ingentes. Tum filium ſibi videndum tradiderunt. Quem cum inſolita lachrymarum affluentia, charitatem, pacem, ac ordinis laudatiſſimi rigorem, & obſeruantiam, plurimùm inter cætera commendaſſet, in Domino benedixit ſe ſuáque omnia monaſterio ſeruitura promittens. Quod etiam pater ſequenti die lachrymis, & ſuaſionibus amantiſſimæ delinitus

vxoris,

vxoris, præſentibus viris claro ſtemmate natis, & promiſit, & præſtitit. *S. Illephonſus* parentibus ſuis pacatis omnino, & à propria ſententia prorſus declinantibus, ſe totum Deo, regulariſque obſeruationis iugo ſubmiſit, ac Domino ſtudiosè deſeruiens in vigiliis, & orationibus, & rebus literatiis, totum tempus, vſque adeò conſumebat, vt omnes illius cœnobij fratres tantam huius viri ſanctitatem, haud immerito mirarentur. Tranſacto autem alicuius temporis ſpatio Abbas, Deodatus præſentis vitæ miſerandos labores, æterna gloria pacificè commutauit. Quæ cum monachi de Abbate deligendo in vnum conueniſſent. *Illephonſus* omnium ſuffragiis, paſtorali cura, cæteris dignior inuenitur, & vt onus iniunctum ſubiret, ab omnibus electoribus rogatur. Sed ô vera Sanctiſſimi Patris humilitas, tenuit omnino, ac ſe tanto honore indignum, laborioſæque Paſtoris curæ diſpatem publicè confitetur. Vtpote qui ætate, ſcientia, moribus, & ſanctitate, vel eorum minimo eſſet inferior, & in monaſtica vita parum exercitatus. Cæterum cùm illi vehementius vrgerent, & ſupplices iuxta vniuerſorum ſuffragia, dignum eſſe iterum repeterent, non potuit Sanctiſſimus Vir, tantorum patrum ætate, vita, & eruditione venerandorum votis, piiſque ipſorum deſideriis non adquieſcere. Curam ergo illius domus non honoris cauſa, ſed potius, vt huiuſmodi onus, ac laborem ſubeundo, opportunius inſeruiret Deo, ſuſcepit. In cuius muneris principatu, taliter ſe geſſit, vt non arrogantior, non elatior, ſed & inde humilior factus. Prius erat inter omnes ſanctitate ſpecialis, deinde factus eſt miniſter omnium ſingularis. Solus res Eccleſiæ ordinabat, omnibúſque miniſtrabat neceſſaria. Mores omnium circumſpiciebat, qualitatéſque prouide attendebat morum. Singulis prout iuſtum, & neceſſarium ſibi arbitrabatur, ſe exigebat promptiſſimum. Manſuetis erat manſuetus, contra offenſos verò, offenſos habebat affectus; hinc de illo dicitur: *Enſis in offenſis, erat Abbas Agallenſis.* Norma verò Monachorum in omni ſanctitate ordinata decenter. Parum verò poſt ſuſceptam Paſtoralem adminiſtrationem, Stephano orbatur patre. Mater etiam poſt annum periculosè cœpit ægrotare, & ad extremam vitæ ſuæ horam perueniens, cùm Beatiſſimæ Virgini Mariæ eſſet deuota, meruit ante mortem Mariæ Deiparæ viſione frui, ac dulci frequentíque ipſius colloquio conſolari, vt ſequenti die, facta re diuina, gloriosè obdormiret in Domino. Sanctiſſimus filius matrem iuxta patris ſepulchrum, vt perſonæ, & meritorum dignitas poſtulabat, honorificè ſepeliuit. Deinde verò parentum ſuorum hæreditate ſuſcepta, in honorem B. Virginis in villa quæ Bienſis appellabatur, Virginum ædificauit cœnobium, & propriis facultatibus ſufficienter ditauit. Concilio autem Toletano X. ſub B. Eugenio Archiepiſcopo Toletano, Fugitiuo Hiſpalenſi, & Pontamio Bracarenſi, aliiſque XXII. Epiſcopis *B. Illephonſum* creditur Abbatis nomine interfuiſſe. Nam inſtitutum legimus ibi feſtum B. Mariæ ſemper Virginis, quod etiam nunc tota Hiſpania *Expectationis* nomine celebratur VIII. ante Seruatoris Noſtri natale. Quod nutu, & voluntate Sanctiſſimi Viri B. Virginis, ſingulariter deuoti, creditur factum. Quia vt Conciliorum habet volumen, dies ſolemnis *Annunciationis* frequenter cadit in diem ita propinquam Paſſioni, aut Reſurrectioni Dominicæ, vt ab Eccleſia, & Chriſtiano Populo, die proprio de more celebrari nequiret. Hoc autem feſtum poſtmodum fuit celebrius Hiſpanis, eo quòd B. Dei Mater, eodem die apparuit *S. Illephonſo*, vt ſtatim explicabitur. Nono quidem anno Catholici Regis Receſiunthi moritur Eugenius Toletanæ Sedis Epiſcopus, poſtea verò in Diuorum numerum

relatus,

relatus, cui omnium eligentium conſenſu *Illephonſus Abbas* licet inuitus, meritò ſubrogatur. Mox verò Pontificali poteſtate accepta, theſaurum viuificantis doctrinæ diù ante reconditum dato tempore reſeruauit. Nam ne miniſterium ſibi creditum, velut ſeruus inutilis vſurparet, prædicationis menſam ſubiectorum mentibus præparabat, in qua pro diuerſorum qualitate, diuerſorum genera ferculorum diſertiſſimè apponebat. Alios admonebat in orationibus vigilandum, in fletu, & planctu. Aliis ſecretorum ſacramenta cœleſtium reuelabat; aliis, ne margaritas ante porcos ſpargere videretur, penitus occultabat; alios dulci alloquio demulcebat; alios virga diſcretionis corrigebat, non ferrea: alios redarguebat modeſtè, alios Matris Eccleſiæ ſinu fouebat; alios à communione ſequeſtrabat ad tempus; alios delictorum ſatisfactione præhabita, ad communionem, vt primitus reuocabat; ad hoc enim iſtius Sanctiſſimi Viri tendebat intentio, vt in grege ſibi commiſſo glorificaretur Altiſſimus. Hoc tempore, cum tres hæretici ex Gallia Gothica in Hiſpaniam, eructati deueniſſent, & inuiolatam MARIÆ virginitatem, ſacrilego ore, & prauo peſtilentis animi dogmate, eſſent polluere conati, impij Arrij volentes vitus procaciter excitare, protinus à Sanctiſſimo Pontifice: vt Virgini deuoto gratiſſimo, orationibus, & gemitibus præeuntibus, & ab ipſa humiliter auxilium poſtulante, ſuúmque honorem fideliter zelante, facundiæ gratia, & Scripturarum teſtimoniis, ita refutati ſunt, vt illos confuſionis, & verecundiæ plenos incurſio Præſulis abegerit ſtrenua. Quo elegantiſſimum librum de Virginitate illibata Mariæ Sanctiſſimæ diligenter ſcripſit, & per diuerſas Hiſpaniæ, Galliæque Gothicæ partes tranſmiſit, cuius ſententiarum pondere, & verborum grauitate, totum fœdiſſimum dogma protinus exulauit, omnibus ad fidei Catholicæ veritatem tùm citò redactis. Poſt hæc Sanctus Præſul cum adhuc eſſet in corpore multis miraculis, ac reuelationibus glorificari promeruit. Nam cùm feſtum S. Leocadiæ Virginis immineret, & Martyris; & Clerus, & Populus conuenirent, vt Miſſæ, & celebritati tantæ intereſſent feſtiuitatis de more, poſtquam permulta ſæcula, quò Sanctiſſimum Virginis Toletanæ latuerat corpus ignoratum, ibidémque *Illephonſus*, Rex, & Palatini domus Regiæ adſtitiſſent, repente ſarcophagum, quo S. Martyris corpus deliteſceret aperitur. Tunc ipſa Leocadia læto vultu, adſtantibus cunctis ſeſe Pontificis conſpectui præſentauit, cuius merita expandens, demum ſimili exclamatione conticuit: VIVIT DOMINA MEA PER VITAM ILLEPHONSI. Quo dicto velum, quod membra viuentis texerat, illi prætendit, cuius partem Vir Sanctus Receſuinthi Principis cultro præſcidit, & thecis argenteis collocauit. Tum Virgo ſepulchrum ſibi tanto tempore familiare, iterum petit. Pro cuius rei magnitudine, inſolita viſione, ſuſceptóque dono, qui ſimul aderant admirantes, Deo Optimo gratias agentes, quòd tantum myſterium, mortalium oculis patefecit. Poſt aliquot verò dies, cum feſtum S. Deigenitricis, quod Expectationi ſacrum colebatur immineret, & idem Sanctus ad matutinalia obſequia perſoluenda ad Eccleſiam, clero comitatus, & populo, perueniret, ipſiúſque familiares, qui ei luminaria præferebant, cum valuas aperuiſſent Eccleſiæ, ob nimium Claritatis fulgorem, quem intus conſpexerant, conſternati, retrorſus abirent, S. Antiſtes audacter Baſilicam eſt ingreſſus, & ſtatim eadem apparuit ei B. Virgo Maria choris Apoſtolorum, Martyrum, & Virginum comitata, veſtem ei ſacram, qua in facienda re diuina vteretur, dedit, tanquam diuinæ gratiæ, & fauoris ſui pignus, & obſidem. Cui ſic Sanctiſſimam Dominam alacri demonſtratione dixiſſe

perhibetur.

perhibetur: *Propera in occurſum meum Serue Dei charisſime: accipe munuſculum de manu mea, quod de theſauris Filij mei tibi adtulli. Sic enim tibi opus eſt, vt benedictione tegminis, quæ tibi delata eſt in meo tantum die vtaris. Et qui oculis fidei fixis in meo ſemper ſeruitio permanſiſti, & laudem meam diffuſa in labiis tuis gratia, tam dulciter corda fidelium depinxiſti, & veſtimentis gloriæ in hac vita ornuberis, & in futura in promptuariis meis, cum aliis ſeruis Filij mei lætaberis.* His dictis cum glorioſo cœtu, quo ſibi apparuerat, ad gloriam Fili remeauit. At Sacratus Sacerdos, & Pontifex de promiſſis ſecurus, ſuſcepto munere lætus remanſit, cunctis ſacram veſtem tangentibus, ab omni morbo, quantumuis periculoſo, liberatis: & pro beneficio ſuſcepto, Deo ac eius Matri ingentes gratias referentibus. Tandem *B. Illephonſus* cum Eccleſiam Toletanam annos Nouem, ſupra Menſes duos rexiſſet, omniaque bona ſua pauperibus, & indigentibus tribueret, cunctos errores ab Eccleſia expuliſſet Hiſpaniæ, in omniúmque corda fidelium fidelem MARIÆ amorem introduceret, illud cœpit Sanctiſſimi corporis ægrotari ædificium, quod in breui conſumptum eſt. Quo XVIII. Recceſſuuinthi Principis anno, nempe Era DCC. XII. Incarnationis verò Dominicæ DC. LXXIV. Imperij Conſtantini IX. Ætatis verò ſuæ LXII. & amplius, die XXIII. Ianuarij domicilio Carnis exuitur, & in Eccleſia Sanctæ Leocadiæ tumulatur, ad laudem, & gloriam Domini Noſtri Ieſu-Chriſti, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen.

Hactenus acta ex Legendario, cui propius adhæſit Carranza, licet nonnullis additis, nonnulliſque interciſis. Nos aliqua ſupplebimus, quæ illinc defecere, vt actorum integritas conſeruetur. Ergo ſic:

Ad Superos, demum *Illephonſi* glorioſa, & puriſſima anima deuoluta, eius ſanctum Corpus magno Regis, & Procerum mœrore, Cleri apparatu, & Populi frequentia in S. Leocadiæ Baſilica, vbi S. Virgo nata, educatáque fuit, ad pedes auunculi, & prædeceſſoris ſui Eugenij III. ſepelitur. Cui Iulianus eius Diſcipulus hoc poſuit ſepulchrale carmen in Sarcophago.

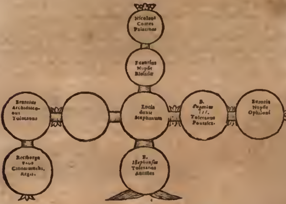
ALPHONSI iacet hoc corpus venerabile ſaxo.
Sed virtute magis nobilitate micat.
Inuenit Iuuenis portum, ſæclóque relicto,
Cœnobij cellas Agalienſis amat.
Hinc Toletanam raptatur Præſul in Vrbem,
Cui fuit in votis Sede latere ſua.

Fuit ergo Sanctus Pontifex, vt ex antiquis, quæ adhuc extant chronicis apparet, procero corpore, multum venerabilis facie, & vultu venerando, modeſto, pulchro, & verè Regio, colore roſeo, candore ſingulari permixto: Sermoni eius Deus dederat miram ſuaueolentiam, & leporem: ſemper erat hilaris, mitis, manſuetus, & blandus omnibus, & omnibus amabilis, ſiue Secularis, ſiue Monachus, ſiue Pontifex ſemper in pretio fuit. Scripſit varia opuſcula ſcilicet: Liber *Proſopopœia imbecillitatis propriæ.* Liber *Synonymorum B. Virginis.* Liber *de perpetua virginitate, & parturitione eiuſ-*

dem.

dem. Liber *Sermonum XII. decem.* Liber *de proprietatibus Trium perſonarum in Trinitate.* Liber *Annotationum in Sacramenta.* Liber *de cognitione Baptiſmi.* Liber *de Via Eremi Spiritualis.* Catalogus *Illuſtrium aliquot Scriptorum.* Liber *Epiſtolarum ad diuerſos.* Liber Miſſarum, Hymnorum, & *Epigrammatum.* Supplementum *ad Chronicon Iſidori.* Item alia multa, aliqua incepta, aliáque ſemi plena, variis rerum, ac moleſtiarum occupationibus præpeditus, reliquit.

Nunc ad actorum comprobationem calamum conuertamus. Et primò de origine, & nobilitate generis agemus, quæ etſi virtuti ſubdatur, quando iſta, & illa in vnum coaleſcunt, vtramque tanto vinculo innixam, vberiores Eccleſiæ fructus prorſus eructare quis ambigat. *Stephanus* Pater ex Regio ſemine Oriundus dignoſcitur. Nam Regis Athanagildi filium, & ipſe *Illephonſus* & exteræ Hiſpanicæ Hiſtoriæ fuiſſe proclamant. *Lucia* Mater patres agnouit Euantium, & Bleſillam, qui ex Nicolao Comite illuſtriſſimo prodiere. Quos ſuſceperit Lucia fratres, ex ſequenti arbore deprehendes.

En generoſam quoad ſæculum ſplendoris lineam in Præſule. *Irrepſit* mendum in editione Luitprandi Aduerſ. num. 13t. vbi Nicolaum Comitem, maritum Blitiſæ, ſeu Bleſillæ credunt, cum Euantius Nicolai filius duxerit illam in vxorem: niſi fortè Bletiſa, diuerſa ſit à Bleſilla, de quo non liquet; & quod peius eſt, quod ipſe Nicolaus pater illinc appingitur Luciæ, Matris *Illephonſi.* Do verba excuſa: *Nicolaus Comes duxit vxorem Blitiſam, ſororem, vel filiam Cindaſuinthi Regis, genuit ex ea Euantium Comitem, & Ducem Eugenium, qui poſt fuit Archiepiſcopus Toletanus, Luciam, & Euantiam. Hæc nupſit Ophiloni Palatino: Illa Stephano, filiis Regis Athanagildi, fratribus Reginarum Brunechildis, & Galaſiuntha. Ophilo genuit Ophilonem Cubicularium, Comitem, & Ducem, ex quo Toletanorum domus. At Stephanus genuit* Ildephonſum *Sanctiſſimum Archiepiſcopum Toletanum.* En periodum genuinum ex meo MS. *Euantius Comes Nicolai filius duxit vxorem Bleſillam,* &c. Quod ex aliquot Epigrammatum notis à Sancto Eugenio, & Sancto Illephonſo conſcriptis apparebit. Ergo hoc Sepulchrale carmen Eugenius Nicolao Auo conſcripſit, ſic:

EVGENIVS

EVGENIVS

Nicolao Comiti Auo Epitaphium

Conſcribens.

Quiſquis Romulidum faſces, clarúmque Senatum
Concelebrare cupis, quod venereris habes.
Si tibi bella placent, aut te prudentia mulcet,
Profer ad hunc tumulum funeris obſequium.
Jlle Nicolaus per opes, quem fama loquetur,
Cuique reor ſimilem ſæcula nulla ferent.
Poſtquam magnificos geſſit ex hoſte triumphos,
Dura ſorte necis hic tumulatus agit.
O felix vita! ô mortis ſententia dira!
Sic vixiſſe placet, ſic obiiſſe dolet.

Si ergo ex hoc non comprehendis Epigrammate noſtram de Nicolai Aui Eugenij ſententiam, adhuc ſub iudice lis eſt. En aliud, quo Patrem, Eugenius, Euantium ſubmittit in in Octaſticho loquentem, de eius Patre Nicolao.

EVANTIVS

Nicolao Comiti Patri.

Ecce patent aditus, & Lucæ ianua Templi,
Reddite vota Deo; ecce patent aditus.
Hanc in honore Dei ſupplex Euantius aulam
Sacraui fabricans, hanc in honore Dei.
Hic patrios cineres præciſo marmore clauſi;
Seruet vt Omnipotens, hic patrios cineres.
Nicolae Genitor pro te deuotio ſumma eſt;
Hic tibi fructus erit, Nicolae Genitor.

Reſpicis, qualiter Euantius confitetur Patrem, & Genitorem fuiſſe Nicolaum? Igitur iam non erit quid dubites. Sed ne pro Archidiacono Toletano ſuſpiceris, en aliud veritatis ſymbolum ab ipſo Eugenio compactum, quo Euantius Patri Nicolao adloquitur, in primis literis *Nicholao* in vltimis *Euantius*, carmine Teleoſtichido.

Nobilis, & magno virtutum culmine cels E
Jngens conſiliis, & dexter belliger act V
Chare mihi Genitor, & vita charior ipſ A
Hoc tibi Nati pietas offert poſt funera carme N
Offerri incolumi, quod mors infanda negaui T
Lux tibi ſumma Dei, necnon, & gratia Chriſt I
Adſit perpetuo, nec deſit temporis vſ V
Omnipotenſque tuis non reddat debita culpi S.

Toro aberrarunt, vt aiunt, Cœlo P. Portocarrero, & Duecheſne, ille in vit. S. Illephonſ. cap. 2. hic tom 1. Script. Gall. fol 518. epitaph. 15. qui ſomniarunt hoc carmen fuiſſe inſcriptum à S. Eugenio Euantio patri; quod ex ipſo appareat, non niſi Nicolao nomine Euantij, quem introduxit loquentem. Huius aſſertionis cauſa dignoſcitur, ex eo quod allecti ex acroſticis literis, teloſtichidas reſpuerunt. His cognitis ad Matris Luciæ & Eugenij verum vocabulum deſcendamus, vt mendum in prælo Luitprandi innoteſcat. En ipſius Sanctiſſimi Præſulis carmen Matri.

EVGENIVS
Blaſilæ Matri Epitaphium
inſcripſit.

Sparge roſas lector, & lilia candida pone,
Matris rite ſacrum ſit venerare locum.
Hic dilecta Deo recubans Blaſila quieſcit,
Clara parentatu, clarior, & merito.
Virtutum gemmis, & morum flore venuſto,
Hanc imitare lubens, ſi bonus eſſe cupis.

Omnia hæc Noſter Pontifex *Illephonſus* vno complectitur Epigrammate; vbi pulchra verborum ambage honeſtiſſimam, & illuſtrem parentum familiam, operáque ab ipſis ſacra constructa deſcripſit; quo ſingula à nobis ſeiunctim, eruditorum gratia, diſperſa, miro coacervat ordine Præſul.

ILLEPHONSVS
De Parentum operibus ſacris
Toleti extructis.

Lucæ ſacrauit ſupplex Euantius *ædem:*
Cui Nicolaus *erat nobilis ipſe* Pater.
Lucia *noſtra* Parens, *ſoror*, & Euantia, *frater*
Eugenius *Præſul huius & vrbis amans.*
Lazarus à Genitrice mea tecta optima pauper
Accepit hoſpitibus, pauperibúſque domum.
Quin Auia illuſtri de ſanguine nata Gothorum,
Templa ſimul Marco ſancta Blaſila *facit.*
Quin eius ſoboles Nicolai Euantia, *coniux*
Ophilonis *amans, & venerata Deum,*
Templa ſuperba Petro ſub mœnibus erigit vrbis;
Auget item reditus, complet honore domum.
Hic Ophilo *Regis ſoboles fuit* Athanagildi,
Atque meus Genitor *frater item* Stephanus.

De *Reciberga* Regina, ſorore matruele *S. Illephonſi* adeſt ipſius epitaphium, ab ipſo S. Præſule inſcriptum, ex MS. Illuſtriſſ. D. D. Petri Ponze de Leon Epiſcopi Placentini apud Hiſpanos, ſic:

En

En Regina cubo Marci Reciberga *ſub Aula,*
Et bibo, quas fundit Vir mihi lachrymulas.
Chindaſuinthe *tori conſors tibi* Reccifuinthum,
Et Theodofredum, *tum* Fauilam *peperi.*
Euantij *ſoboles*, Euantij *neptis, & ipſa,*
Quin Pater, & Frater Præſulis Eugenij.
Annos quæ ſeptem cum dulci coniuge vixi,
Natorum hunc facio quatuor ipſa Patrem.
Omnes hi ſuperant cum patre ſuperſtite; Chriſtum
Deprecor, vt viuant, cum Patre Rege diu.
Claudere debueram; ſed Auo, ſed lumina Patri,
Proh dolor! ante diem clauſit vterque mihi.
Tranſit vita breuis, tenerarum more roſarum,
Quæ manet æterna eſt vita; proinde caue.

De Natali S. Illephonſi. Luitprand. in Chron. Ann. 606. ſic: *Toleti naſcitur* S. Ildephonſus *præclariſſimis parentibus Stephano, & Lucia XVIII. die Decembris.* Iulian. in Chron. 323. & omnes paſſim. En aliud ipſius S. Pontificis carmen de Patribus, & Auunculo.

Lucia cum Stephano, Genitrix, ſed Auunculus illum
Compulit Eugenius Præſul ad hoſpitium.
Lazarus hoc Mendicus habet ſub mœnibus vrbis.
Quò via Complutum curſibus apta patet.

De Contubernio apud S. Iſidorum. Nulli dubium. Iulian. Perez in Chron. n. 323. credit hanc transmiſſionem factam fuiſſe, eo tempore, quo Iſidorus ab vrbe Hiſpalenſi pulſus, Macitanam ciuitatem adibat, in qua aliquot tempus deliteſcens, Noſtri Præſulis primos virtutum flores agnouit. Quod & P. Martin. de Roa Hiſt. Malacit. c. 12. fol. 40. ſecutus eſt. Sed pulſo Gordiano Hiſpalenſi intruſo, Vterque Sanctiſſimi Epiſcopus Iſidorus, & Diſcipulus *Illephonſus* in vrbem Romuleam reuertuntur.

De Diaconatu à S. Helladio recepto. Diuerſæ adſunt ſententiæ Scriptorum, pro Helladio ſtat Legendarium Aſturicenſe, à quo Carranza, imò & ipſe S. Antiſtes in carmine ſepulchrali, ipſi Helladio inſcripto, ſic:

Ildephonſus ego, quem fecerat ille Miniſtrum
Perſolui Sancto carmina pauca Seni.

Cum qua tranſeunt D. Thom. Tamayo in not. ad vit. S. Ildephonſ. & alij pleriſque. Luitprandus verò, & Iulianus Per. ille num. 40. in Chron. iſte num. 323. aſſerentes, quod propter oblatum ab Helladio miniſterium, in Agalienſe diffugerat monaſterium, intelligendi ſunt, non de Leuitæ ordine, quem iam ab ipſo receperat, ſed de Archidiaconatus dignitate, quam non ambiebat, cum prorſus dignitates ſæculi abhorreret. En verba Luitprand. à quo Iulian. *Reuerſus Hiſpali Toletum* Ildephonſus, *eum Archidiaconum ſuum* Helladius *facere volebat, ille vero cedens ſæculo, vitam agit in monaſterio Agalienſi.*

De Agalienſi Cœnobio. Magnam Prouinciam ingredior. Non tantis illud diſiectum ſuſpicor fragmentis, ac quotidie varia pullulat opinionum inuentio capita. Sed antequam has Cymmerias, vt aiunt, vmbras colluſtremus, de nomine agendum

 erit.

erit. Ab *Agalia* villula fatentur omnes. Sed *Quot fuerint cœnobia Agalienſi nomine compellata?* Hic opus, hic labor. Vt ego coniector, duo ſub *Agalienſi* vocabulo monaſteria apud Toletanos extitiſſe. Alterum SS. Coſmæ, & Damiano dicatum alterum S. Iuliano inſcriptum, & hoc per emphaſim *Agalienſe* vulgò vocitatum. Illud iſtius filium, hoc illius genitor, illud diſcrimine loci, hoc diuerſitate ſitus Toleto contiguum. Ambo eodem licet ſeiunctim ambitu, ambo diuerſis Prælatis diſtinctum, ſed *Agalienſe* ambo. In primo Monachus, & Præpoſitus; in ſecundo Abbas ex quo in Toletanam conſcendit ſedem Illephonſus. Adſunt teſtes ne ſublatæ fidei annalium conſarcinator appaream. *De S. Iuliani cœnobio.* S. M. Maxim. in Chron. ann. 562. ſic debitum ſoluet: *Athanagildus in planitie ſuburbij Toletani ædificat monaſterium S. Benedicti in honorem* S. Iuliani *apud Aruernos paſſi*; Agalienſe *dictum*. Luitprand. Aduerſ. num. 113. & fere omnes. *De SS. Coſmæ, & Damiani monaſterio.* Idem Maxim. in Chron. ann. 636. conditorum, & ſitum indigitet: *Reccaredus Rex hortatu S. Pontificis Adelphi Toleti readificat monaſterium* SS. Coſmæ, & Damiani *ad ſeptentrionem poſitum, quod Toleto diſtat plus II. P. M.* Idem Luitprand. d. n. 113. Zixila, in Vit. S. Illeph. & omnes quotquot de eo ſcripſere. Vides duo monaſteria ſitu, conditoribus, & dedicationibus diuerſa? Quid ergo Lydium lapidem refricas? Sed ſiſte. Adhuc in diſtantia, diſparia. De Agalienſi S. Iuliani, Maxim. d. ann. 562. ſic: *Agalienſe dictum ab Agalia villula propinqua, quod diſtat minus quam CCL. Paſſ. ab Eccleſia Prætorienſi SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli.* De Agalienſi SS. Coſmæ, & Damiani, idem an. 636. his verbis: *Quod Toleto diſtat, plus II. M. P.* Eadem Luitprand. d. n. 113. Si ergo non credis hæc, crede Conciliis, vbi diuerſitas Prælatorum agnoſcitur. In XI. Concilio Toletano interfuit *Gratindus* Abbas *SS. Coſmæ, & Damiani*. En ſubſcriptio: *Gratindus Eccleſiæ Monaſterij* SS. Coſmæ, & Damiani *Abbas hæc geſta ſynodica à nobis edita conſentiens ſubſcribo.* Et paulo poſt loco VI. *Aaila* Abbas *S. Iuliani* En Chirographum: *Aaila Eccleſiæ Monaſterij* S. Iuliani Agalienſis *Abbas, hæc geſta ſynodica à nobis definita conſentiens ſubſcripſi.* Sed ne per circulorum ſemitas procedamus, omnia à me propoſita roboris plenitudine confirmet Luitprandus in Chron. an. 624. n. 40. hac epigraphe: *Monaſterium* Agalienſe *quod in ſuburbio Toleti eſt, (vt noſti) Septentrionem verſus, non procul à Tago flumine, & à Prætorienſi templo S. Leocadiæ extra muros in planitie, quod ego dum Toleti fui, frequenter inuiſi. Et etiam alteram,* Agalienſis, *huius Coloniam, ad pagum, Benalhaaiam à Mauris, dictam plusquam II. P. M. à Toleto diſtans.* Eadem repetit Aduerſ. n. 113. & 115. Quam ſententiam (etiam illo non viſo) tenuere Ambroſ. de Moral Hiſt Hiſp lib. 12. cap. 39 Franciſc. Piſ. Hiſt. Tolet. lib. 2. c. 24 Et eò viſo D. Thom. Tamayo in not. ad Luitprand. fol. 47. verſ. reſtat. Portocarrer. & Primat. Tolet. & alij.

Cuius inſtituti hæc fuere cœnobia? Altera Hydrela eſt. Sed breui periodo aderit in Herculis concordia fax. Olim pro *Canonicorum Regularium* erat ſententia, quæ ex antiquis Lectionibus Breuiarij Toletani receperat firmitatem, cùm in illis hæc legebantur verba: *Solus habita quadam diſſimulatio* (Ildephonſus) *ad Monaſterium* Regularium Canonicorum *extra vrbem non longe diſtans* (*quod Agalia dicebatur*) *greſſus dirigens.* Hanc amplexati ſunt, aliqui ex Scriptoribus, quos refer D. Thom. Tamayo. fol. 47. Gabriel Pennot. Hiſtor. Canon. Regul. lib. 2. cap. 31. num. 9. fol. 352. Sed iam hæc opinio antiquata penitus quieſcit, vt ex Maxim. in Chron. ann. 562. Iulian. in Chron. num. 321. tenent Alcozer Hiſtor. Tolet. lib. 1. cap. 35. Garibay lib. 8. cap. 56. Man. Rodet. Quæſtiunc. Regul. quæſt. 2. artic. 4. Mich. Catrane. Mariet lib. 5. cap. 49. Hieron. Rom. Hiſtor. Eccleſ. lib. 3. cap. 25. Sandoual, & Yep. Chron. Benedict. tom. 2. cent. 2. ann. 657. cap. 3. D. Thom. Tamayo d. fol. 47. & alij innumeri, quos longum erit recenſere.

De Monaſterio Virginum ab Ildephonſo constructo. Adhuc contentio eſt. Acta noſtra *Bienſem* vocant villulam, qua conditum fuit. Iulianus Succeſſor. S. Præſulis, illam nominat *Deibienſem*. Sequuntur Luitprandus, & Iulianus Archipreſbyter, ille aduerſ. num. 223. aut 195. iſte de Eremitet. num. 3. & 4. licet iſte in Chron. n. 330. (vt eſt excuſſus) appingat *Ibieri*. Quæ vox, vt infra dicemus, defectu literarum, abſonat. Hæc quoad nomen. Quoad ſitum, Alcozer Hiſtor. Tolet. lib. 2. cap. 30. contendit

contendit hoc fuiſſe monaſterium intra vrbis mœnia, vbi nunc eſt *S. Dominico exilienſi* dicatum, & vulgo *Sancto Domingo el Antiguo* cognominatur, forte propter contiguitatem domus ipſius S. Pontificis. Sed illi fit ſatis Piſa lib. 2. cap. 24. ſicut & Michaeli Carranza, qui ſuppreſſo ſitus termino confusè totam vrbem pro ſitu conſignauit. Aluar. Gom. de Caſtro, in Monaſterio Siſlæ. Piſa in planitie Toletana, nunc *La Vega*, autumant. Ludprand ad villam *Illeoſcam*. Iulian ad villam *Ileocenſem*. Qua voce allecti Couarruuias in Theſaur. Ling Caſtell. verb. *Illeſcas*. & D. D. Laurent. Ramirez de Prado in notula ad Iulian d. num. 330. forti deuotione affectúque credunt, hanc villulam eſſe, quam hodie *Illeſcas*, mediam inter Toletum, & Mantuam, dicimus. Quia adhuc ibidem veneretur antiquiſſima B. Virginis MARIÆ imago, titulo *De Nueſtra Segñora de la Caridad*. Quibus libenter adhæſiſſem, ni ipſe Iulianus in loci menſura animum reprimeret, qui in Chronic. d. num. 330. ſitum Monaſterij indigetans, ait: *Nec multo poſt* (S. Illephonſus) *in pago de Ibieri* (Deibienſi repone) *CCXL. Paſſ. diſtante Toleto, ad oppidum Illeſcas, in cœnobium Monialium Ordinis S. Benedicti, quod adhuc venerabile eſt aduocatione* S. MARIÆ *condidit, in eóque poſuit imaginem B. Virginis* MARIÆ *quam ille deuotè venerabatur aſsiduè.* Si ergo tantillum à Toleto diſtabat cœnobium Deibienſe, quo miraculo poterit affirmari, quòd hæc villula correſpondeat hodie ad oppidum Illeſcas XXIV. P. M Toleto diſtans. Niſi tempore Iuliani Illeſcas propior Toleto adeſſet, aut paſſuum menſura longior. Ego crederem de duobus vnum Iuliani codice excuſſo, aut quod abundant verba *Ad oppidum Illeſcas.* aut quod deficiunt. *Via qua itur.* Quo, erit ſenſus. *Nec multo poſt, in pago Deibienſi CCXL. Paſſ. diſtante Toleto, viâ qua itur ad oppidum Illeſcas.* Nec placet inductio nominis à D. D. Laurentio Ramirez præſcripta, vbi: *Ibieri, idem ac* Illeſcas; *το Ibers, quaſi ibi eris:* Illeſcas, *quaſi illic quieſcas.* Quia nec tempore Iuliani hoc nomine vocitabatur *Illeſcas*, ſed *Illeſches*, vt patet ex ſcriptura cambij celebrata inter Imperatorem Adefonſum, & Epiſcop. Secobienſ. cuius ditioni parebat *Illeſches*, anno M.C. XXIV. in qua hæc formalia verba: *Ego Adefonſus Hiſpaniæ Imperator, vna cum vxore mea Imperatrice Domina Rica, & cum filiis meis Sancio, & Ferrando Regibus, Vobis D. Vicentio Secontenſi Epiſcopo, omnibúſque ſucceſſoribus veſtris facio, cartam concambiationis de illa villa quæ eſt in termino Secoviæ, & vocatur Aquilafont, & de illa alia, quæ eſt in termino Toleti, & vocatur Bobadella. Has duas ſupra nominatas dono vobis pro cambio de villa* ILLESÇHES *quam vos mihi datis. Facta carta Toleti Era M. C. LXII. XII. Kalend. Aprilis.* Quo anno adhuc in viuis erat Iulianus, qui Chronicon ſuum expoſuit ad annum M. C. XXXV. Demum quia punctuatio in codice Iuliani excuſſo *de Ibieri* clarum continet errorem, imo potius merum barbariſmum. Nam illa particula *de* aliquid ante nomen cœnobij in lingua Latina, cum ſit mere Caſtellana? Ergo *Deibien.* erat ſcribendum decurtate, vt pro Abulenſis, ſcribitur Abulen. & pro Hiſpalenſis notatur Hiſpalen. Hoc credo verius.

De Apparitione S. Leocadiæ. Nemo eſt qui dubitet. *De Deſcenſione B. Virginis.* Sequenti die agemus. Hic tantùm, ne tanta antiquitatis monumenta deperearit, hymnum eius feſtiuitatis in S. Eccleſia Toletana cani ſolitum, vt ex eius Breuiario anni 1505. deprehenditur; & officium quotidianum à neſcio quo compoſitum, cuius apud me MS. copia ſubiiciam.

HYMNVS IN FESTO S. ILLEPHONSI ex Breuiario antiquo S. E. Tolet.

Celſi Confeſſoris
Feſtum venerandum
Nobis vt eſt moris
Adeſt celebrandum.
Laudibus canoris
Nobis eſt inſtandum,
Debitum honoris
Illephonſo dandum.
Vrbs Toleti gaude
Prole glorioſa:
Tanti Patris laude
Vbiquè famoſa.
Patrono applaude
Vrbs imperioſa;
Et pro cunctis aude
Eſſe pretioſa.
Ildephonſe tuos
Iuua prece pia,
Fac iuuet, vt ſuos
Nos Virgo Maria.
Illephonſi Chriſte
Decus tuæ laudi
Inſtat chorus iſte
Piè hunc exaudi.
Sit laus Patri, decus
Nato, par his vnus
Spiritus, his æquus
Ferat, vt his vnus, Amen.

Officium vero, quod hic apponere curo, nulliter, quod ſciam, apud aliquam Hiſpaniæ Eccleſiam recitatum fuiſſe crediderim. Nam in exordio hunc habet titulum.

SEPTEM HORÆ BREVES B. ILLEPHONSI Archiepiſcopi Toletani, B. V. M. fideliſſimi Capellani, ſcriptæ ad petitionem Magnifici D. D. Alphonſi Oſorij Pimentel, filij II. perquam illuſtris D. D. Petri Aluarez Oſorij Marchion. Aſturicenſis.

AD MATVTINAS.

Dictis, dicendis, & mutatis mutandis, vt in officio.

PROSA.

Surgens Illephonſus hora matutina
Libellum à ſe editum de Virginitate
Beatæ MARIÆ, *mente diuina*
Legendum duxit in ipſius feſtiuitate.

ANTIPHONA.

ANTIPHONA.

Sancte Illephonſe intercede pro nobis, vt conſortes gloriæ Sanctorum, tecum effici mereamur.

℣. *Ora pro nobis Sancte Illephonſe.*

℟. *Vt digni efficiamur gratia Chriſti.*

ORATIO.

Spiritu ſcientiæ, & pietatis reple nos Domine, qui B. Illephonſo tribuiſti, vt ſua doctrina, B. MARIÆ *integritatem ab impiis defenderet hæreticis. Per Dominum noſtrum.*

AD PRIMAM.

PROSA.

Ingreſſus Eccleſiam Beatus Archipræſul
Vidit cœli Reginam MARIAM.
In choro, Sanctis ſtipatam Virginibus,
Sedentem, eúmque mutuo adſpicientem.

Antiph. & ℣. vt in Matutinis.

ORATIO.

Viſionis gloriæ tuæ, quæſumus Domine, fac nos fore participes, intercedente B. Illephonſo, cui Beata tua Genitrix in templo Toletano dignata eſt apparere. Qui viuis.

AD TERTIAM.

PROSA.

Acceſſit ad Dominam, humilis ſeruus,
Eámque adorans pronus in terra;
Vnde, inquit, mihi hoc tale donum,
Vt Mater Dei veniat ad me?

Antiph. & ℣. de Matutin.

ORATIO.

Da nobis, quæſumus Omnipotens Deus, vt ſicut Vnigeniti tui Mater Beatum Illephonſum in templo Toletano viſitauit, ſic nos ipſius Illephonſi interuentu, viſitari iugiter, ac conſolari digneris. Per eund. D. N.

AD SEXTAM.

PROSA.

Cœli Regina tale Illephonſo dedit reſponſum.
Quia tu,inquiens,de me bene ſcripſiſti,
Meamque Virginitatem ab impiis defendiſti,
Hac ſacra veste dono cœleſte;
Qua Filij mei,meiſque in ſacris,ſemper vtare;
Nullúſque,te dempto,ea abutatur,
Nam ſi ſic abutetur,morte morietur.
His dictis Virgo diſparuit,
Cœleſtique iubare templum caruit.

Antiph. & ℣. de Matutin.

ORATIO.

Stola iucunditatis, & innocentiæ indue nos Domine, interuentu Beati Illephonſi, qui etiam in hac vita, à tua Sancta Genitrice meruit cœleſti exornari veste. Qui viuis.

AD NONAM.

PROSA.

Virgo,& Martyr Leocadia reſerato tumulo
Coram cunctis Beato hæc dixit Illephonſo:
Vita Illephonſi Domina viuit mea:
Cuius velum Illephonſus præcidit,
Recceſſundi Regis ganipulo.

Antiph. & ℣. de Matut.

ORATIO.

Beata Leocadiæ Virginis, & Martyris tuæ nos, quæſumus Domine, tueatur oratio, quæ Beato Illephonſo,ſuo aperto ſepulchro, apparuit, eúmque coram Populo magnificauit. Per Dominum.

AD VESPERAS.

PROSA.

Veſpere ſuæ vitæ à Deo vocatus
Mortiſque infirmitate aggrauatus

Suos

Suos, confeſſione, diluens reatus,
Cum Sanctis perenniter gaudet Beatus.

Antiph. ℣. & Oratio de Matutin.

AD COMPLETORIVM.

PROSA.

Maria Virgo, quæ prædilectum ſuum
Illephonſum, veſte hic decorarat,
Ipſum, mortis hora, cœlos euexit,
Vt ibi cum parentibus Stephano, & Lucia
Semper gaudens, ſine fine requieſcat.

Antiph. ℣. de Matut. Orat. de Prima.

Recommendatio nomine ipſius Magnificentiſſimi Domini
ad quem diriguntur iſtæ horæ breues.
Has horas ſeptem
Illephonſus Illephonſo tibi recolo,
Vt me tuæ participem gloriæ
Tecum eſſe facias in Polo. Amen.

Demum ſciendum eſt, quod Noſtri Doctoris, & Sanctiſſimi Antiſtitis *Illephonſi* annualis in Eccleſia Vniuerſali feſtiuitas celebratur antiquitus, vt ex Breuiario Romano à Paulo PP. III. edito, & recognito per Eminentiſſimum D.D. Franciſcum Quiñones S.R.E. Preſbyterum Cardinalem Anno 1548. liquet. Quæ nunc per reformatum à Pio PP.V. ſublata fuit, dempta Eccleſia Hiſpaniæ. *Demum* pro coronide hic ſubiungere libuit, quod Palbert. *in Stellar. Marian. lib. 1. p. 4. c. 2.* ex opinione Ioann. Ægidij, ſiue Ioann. Minotis in libello, cui titulus *Scala Dei.* Ferreol. Locrius *in Marin. Auguſt. lib. 7. c. 3. fol. 696.* Auguſt. Vvicmans *in Sabbathiſm. Marian. c. 2. fol. 20.* & alij referunt, dicentes: *Sabbathinum Deiparæ officium*, B Illephonſi *Archipræſulis Toletani opus fuiſſe, eique exordium attributum.* Quod in maximum iſtius Sanctiſſimi Prælati encomium, & in totius Noſtræ Hiſpaniæ gloriam, acceſſiſſe quis dubitet?

TOLETVM. De eius antiquitate verba fecimus die I. huius menſis, nunc de eius fundatore ſecundam dabimus ſententiam. Ioann. Epiſcopus Gerundenſis in Paralip. Hiſpaniæ lib. 1. c. *de Tarracone & aliis vrbib.* contendit conditam à Iunio Bruto, cognomine *Gallaco*, propter deuictam Gallæciam. Eius verba perpende: *Brutus inſuper cognominatus eſt Gallacus, qui cum obtenta Gallacia, diutius cum Luſitanis pugnaſſet, illóſque viciſſet*, Toletum *vrbem, ex natura loci munitiſſimam, in præſidium Luſitanorum conſtruxit.* Hoc (ſi verum fuiſſet) eueniſſe crediderim Anno à M. Condito III. M. DCCCXLVI. vt refert Opmer. in Chronol. Orb. Vniuerſ. fol. 184. p. 1. & ante D. N. Natalem anno CLXXXVII. vt placet Ambroſ de Moral. lib. 7. c. 14. Sed hæc ſententia diluitur per rationes à Florian. lib. 2. c. 2. Ludou. Non. de Hiſpan. c. 59. Eamque præcipuè, propter authoritatem T. Liuij lib 35. vbi aſſerit, quod anno D. LVI. ab V. C. tempore M. Fuluij Proconſulis, qui anteceſſit Iunio Bruto, iam condita erat. Verba en Liuij: *Ad Tagum ire pergit.* Toletum *ibi parua vrbs erat, ſed loco munita.* En Nonij: *Sed ex T. Liuij verbis conſtat, ante Bruti ætatem, multo tempore conditam eſſe, proinde hæc, vt incerta mittamus.* Noſque ad alia pergemus.

B S. AGATHANGELVS. Iſtius S. Martyris memoria multiplici conſeruata reperitur

ritur elogio, in actis S. Clementis Ancyranæ Sedis Præſulis. Sed quia ad noſtræ ſolùm pertinet occupationis excurſum *S. Agathangeli* anamoeſis, ideo illios acta veraciter ſeligemus. Græcorum Menæa, ſic:

Eodem die S. Agathangelus *gladio diem finiuit.*
Benignus Angelus aliquis decretum Agathangelo
Miſit: Mortis decretum per gladium.

Menologium à Caniſio editum. Molan. in add. ad Vſuard. Martyrol. Roman. Caſtellan. P. Vaſquez. Luſitanum Alexandr. de Peregrin. & Hiſpan. P. Higuera. De eo Nicephor. Calixt. lib. 7. Hiſt. Eccleſ. c. 14. F. P. Ludou. de Granad. in Cathec. 2. p. c. 20. P. Iacob. Gault. in Chronog. ſæcul. 3. Ano. 200. pag. 226. Baron. in not. b. d. lit. G. Copioſius Simeon. Metaphr. à quo Laureot. Sur tom. 1. Lippoman. Grafis, Ribadeneyr. Sanctor. Fiamm. Marchant. Roſvveid. & Bolland. in Act. SS. tom. 2. pag. 458. Præter citata Martyrologia, adeſt egregium Actorum in Antologio Græcorum à Clemente PP. VIII. approbato, teſtimonium. Ex quibus & ex Noſtris Luitprando in Chron. n. 346. & Iuliano. n. 339. ſimile compagino florarium.

ACTA S. AGATHANGELI M. ex variis.

Agathangelus Patrem habuit ciuem Romanum, & Matrem ex Ciuitate Ilicitana Hiſpaniæ, in Conteſtanis, aut Icoſſetanis accolam, quò ipſis demorantibus, natus eſt ſæculo, Romæ renatus Deo, & Ancyræ viriliter coronatus. Nam cum Parentes relicta Hiſpania Vrbem remeaſſent idololatræ, & filius illorũ, & mores ſuxerit, & doctrinam, euenit, vt S. Clemens Ancyranæ Eccleſiæ Pontifex vinctus Romam duceretur ad Imperatorem Diocletianum fidei cauſa, qui Martyrem, aut ad Deorum cultum reuocaret, aut ſuppliciorum ſæuitia interficeret, eiúſque haud creditam experiretur conſtantiam. Poſt varias ergo tormentorum ambages, promiſſorum circuitus, ventum ad rotam, vbi adligatus Clemens cæditur, & conteritur, ſed Martyre orante, protinus rota conturbata ceſſauit, Martyr illæſus inuiſitur, lictor membrorum diſſolutionem patitur, multi ex adſtantibus miraculo conuertuntur, inter quos *Agathangelus*, qui cum cæteris ab Epiſcopo Sanctiſſimo baptizatus, de fonte in ergaſtulum, imperante Diocletiano, cum aliis neophytis truditur indiſtinctè. Omnes autem in carcere incluſi, ne tempus deficeret, à Clemente in fidei rudimentis edocti, ab Angelo, qui corpus, & Chriſti ſanguinem aduexerat, vt communione reficerentur, viſitari, & à S. Pontifice tanto roboris præſidio ſuffulti, ad capitis abſciſſionem peruenere. Solus inter tantos è carcere aufugiens defecit *Agathangelus*, cuius animus erat aliquanto iuuenilior; non ergo diſparuit, vt certamen effugeret, ſed vt cum maioribus potius tormentis colluctaretur, eáque eſſent inſignium occaſio coronarum. Sed cùm ſpe omni victoriæ de S. Clemente exutus ſeſe agnoſceret Diocletianus, Nicomediam Martyrem ad Maximianum tranſmiſit, vt ſi à ſententia, vel blanditiis, vel ſuppliciis amouere nequiret, beſtiis traderet, acerbiſſiméve tormentis è medio tolleret. Ducitur Clemens ad Nauem non abſque ſuorum lachrymis, hoc inuiſerat *Agathangelus* continuóque ad litus accurrens, ſe in eadem ſociauit Martyri naui, vt cum eo præclarum pro Chriſti nomine ſubiret certamen. Cum autem diù, noctúque preces multiplicarent, & omni corporali cibo deſtituti eſſent, fuit eis cœlitus alimentum panis Angelorum præſtitus, donec proſpero curſu Nicomediam appuliſſent. Illic deuentum Maximianus

lectis

lectis literis, & cognita Martyrum conſtantia, à congreſſu abſtinuit, ne, ſi victus, opinionem de ſe intrepidi iudicis, fœdaret conceptam, ideo cauſam Agrippino commiſit. *Agathangelus* itaque de nomine, & conditionis qualitate interrogatus, cum ſe intrepide Chriſti ſeruum eſſe reſpondiſſet, & paratum pro eius nomine, atrociſſima quæque ſupplicia ſubire, primùm eum bouis neruis crudeliſſime verberari iuſſit; ſed cum leuiora ea tormenta eſſe cerneret, quam vt eius virtutem frangere poſſent, eum carceribus mancipauit, vt altera die exquiſitiſſimis ſuppliciis fatigaret. In carcere autem conſtituto Angeli protinus adfuere, qui eum ad martyrij palmam inuicto animo percipiendam hortati ſunt. Quo ſpectaculo nonnulli ex cuſtodibus, & vincti in Chriſtum credentes, & per baptiſmum expiati, è carcere oratione Sanctorum liberati ſunt. Hoc per Agrippinum intellecto, confeſtim *Agathangelum*, vt leo rugiens, in theatrum arripuit, feris, atque Leonibus obiecit, qui poſita omni feritate, non ſecus, quam canis ſuo Domino, martyri blanditi ſunt. Agrippinus hæc inſpectans ab impotenti mentis furore victus, iuſſit candentes ſubulas, per medios vtriuſque manus digitos Martyris infigi. Populus hoc ſpectaculo vehementer commotus, eam non ſufferens crudelitatem, ſublato ingenti clamore Martyrem liberari poſtulabat. Agrippinus autem acriori ſuccenſus furore, iuſſit alias ſubulas, ſub eorum axillis ad humeros vſque transfigi, ita vt nidor, & fumus aërem replerent. Tum plebs non diutius tantam ſæuitiam ferendam ratus, miſſis vndique in Magiſtratum lapidibus, cùm valido clamore *Magnus eſt Deus Chriſtianorum*, omnes in effuſam fugam conuerterunt, & Martyri liberam facultatem ad montem Pyramin, non abſque alacritate præbuere. Compreſſa ergo pòſt vulgi ſeditione Agrippinus, miſſis eum ſatellitibus perquiſiuit, denuóque *Agathangelum* comprehenſum, ſacco inſuit, & graui pondere lapidis prægrauatum, per montis latera, tanto impetu deturbauit, vt in profundum maris per litora dilaberetur. At Angelorum miniſterio extractus, in robore confirmatus, & de corona ſecurus, denuò in vrbem ingreditur, cunctis Dei magnalia prædicans, mirabilia operans, & ſublimia cœli præmia inhians feſtinanter. Ad aures igitur Præfecti, cùm hæc deueniſſent omnia, animum abiiciens, Martyrem ad Maximianum, iterum direxit, qui & ipſe eius formidans congreſſum, Ancyram ad Ducem Curicium tranſmiſit. Is exiſtimans ſe præclaram gloriæ materiam eſſe nactum, mira quadam diaboli verſutia Martyrem eſt aggreſſus; atque eum, vt à fidei conſtantia dimoueret, finxit ſibi admodum diſplicere, tot, tantáque ipſi illata fuiſſe tormenta, ſe quoque animo affici, & vel ſola eius auditione frangi, omniúmque calamitatum, quas perpeſſus fuerat fieri ſocium, bonóque eſſet animo, quia Dij quem tantis eduxerant è periculis, indubiè eius quæritabant ſalutem, eiſque monebat ipſum gratias agendas, & de more ſacrificandum ſuadebat. Sed Martyr, ſpretis Ducis tergiuerſationibus, cognitis blanditiis, & reconditis fallaciis, ſe nulla re magis, quam periculis, & ſuppliciis pro Chriſto toleratis delectari, teſtabatur. Curicius grauiter efferatus, *Bene* (inquit) *ſe habet, ſi cruciatibus delectaris, ego liberaliter, & magnifice tuo deſiderio faciam ſatis.* His dictis, ſtatim candentes laminas axillis ſubiici, *Agathangelum* ſublimem à lictoribus ſuſtolli, ac poſtremò latera, & tibias eius cædi iuſſit, quouſque ſatelles defeſſus abiret. Hæc Curicius videns, timore, pariter, & admiratione correptus, iuſſit Martyrem, inops conſilij, in carcerem, prætextu quodam charitatis abduci. Inde verò ad Ameſenorum ciuitatem à militibus ad Domitium deductus eſt; qui cæteris Iudicibus truculentior, in ciſternam, calce viua ſcaturientem demiſit, & ne quo Chriſtianorum auxilio, ab iis ſuppliciis

liberaretur,

liberaretur, duos milites fortiſſimo robore cuſtodes adhibuit. At cùm ille totam diem nullo malo affectus, diuinam virtutem, bonitatémque miris laudibus extuliſſet, veſpere lux cœlitus dimiſſa, illum circumfulſit. Qua milites alacriter viſa, in calcem inſiluere, ſéque Chriſtianæ militiæ deinceps conſortes eſſe velle, conſtanter teſtati ſunt. Prima luce Vicarius, qui Martyrem iam planè conſumptum credebat acceſſit, atque, vt illæſum cum militibus, in laudibus Chriſti exultantem offendit; milites quidem (quorum nomina erant Pſengo; & Eucarpus) cruci affixit, *Agathangelum* verò in grabatum ferreum igne copioſo accenſum depoſuit, & ne quid ad ſupplicij atrocitatem deeſſe videretur oleum, picem, & ſulfur immiſit infuditque. Flamma autem, & fumus tantam caliginem omnium oculis offudit, vt adſpectum penitus adimeret. Interea Martyr doloris omnis expers Chriſtum Agonothetam ſuum venientem conſpexit, qui eum forti, & inuicto animo eſſe iuſſit. O felix animi! cui ſubitus fauor, tam præſentis opem Numinis attulit. Iam non te mollis inertia, Lucis non amor improbus, Pœnarúmque leues minæ, nec mortis ſuperat timor. *Nam duru empta laboribus fortes palma viros beat.* Ergo cùm præter opinionem tam ſæua tormenta ignis vidiſſet ſuperaſſe Domitius Martyrem, intellexit ſe oleum perdere & operam, quare eum ad Maximianum, qui tunc ex Tarſo, Ancyram reuertebatur, remiſit. Milites ſpe præmij, & vanæ gloriæ cupiditate incenſi, Martyrem omni feſtinatione ad Imperatorem, apud Tarſum deduxerunt. Tum Cæſar nullum non mouere lapidem, vt eum à fide Chriſti in ſuam ſententiam abduceret. Et primùm quidem poſtquam multis blanditiis, atque muneribus, fruſtra certatum eſſet, ad ſupplicia ventum. Quia continuo fornax adſpectu horribilis accenſa, in quam cum Martyr eſſet iniectus, cœleſti protinus rore perfuſus, totam noctem, & diem in diuinis traduxit laudibus lætus. Eius rei certior factus Maximianus admirans accurrit, atque, vt Sanctum incolumen, ſublatis in cœlum manibus Deum benedicentem, conſpexit, ſumma conſilij inopia implicatus, raptim eum inde in carcerem arripuit, & quadriennali ſqualore damnauit. Sperabat enim fore, vt quam atrocia tormenta animi magnitudinem ſuperare non valuerant, diuturni ergaſtuli fœtores tandem aliquando frangerent. Sed hanc quoque calamitatem, vt cætera omnia, ſpes futurorum facilem ei reddidit, & ardens Chriſti deſiderium effecit, vt carcerem non ſecus, ac magnificas ædes; & regium palatium reputaret. Quamuis enim corpore eſſet in loco teterrimo, mente tamen in cœlis verſabatur, & inter Angelorum agmina, aſſiduus Deo hymnos concinebat. Exacto ergo præſcripto tempore Maximianus concilium ordinum indixit, vt quid tandem de *Agathangelo* fieret, communi omnium ſententia decerneretur. Erat inter eos Sacerdos quidam nefandus, qui cùm perſuadendi facultate multum valeret, tùm vero impietate, atque in inferendis ſuppliciis, tantùm poterat, vt multos iis rationibus à fidei conſtantia, in peſtem, & flagitium pertraxerit. Huic omnes ſtatuunt, Martyrem eſſe committendum, vt ſi non poſſet dicendi adulatione, & ſermonis verboſitate, grauitate verborum, & tormentorum dexteritate, vel conuinceret, aut internecione crudeliſſima deleret. Fuit diù verbis certatum, diutius autem ſuppliciis ſæuitum, donec *Agathangelus* præclara de tyrannide potitus victoria, iterum eſt in ergaſtulum redire coactus. Sed cùm Dux quidam Maximus nomine, cuius apud Imperatorem auctoritas fuerat nota, tanta de admiranda Martyris fortitudine, & conſtantia audiuiſſet, turbine quodam vehementis commotus iræ, ab Imperatore, vt ſibi, ſuæque poteſtati Martyr traderetur efflagitans; aſſerens ſe eum Diuorum legibus Cæſarum ſubditurum, vel tanta

fatigaturum

fatigaturum crudelitate cruciatuum, quod cæteri timore repulſi Chriſti religionem deſererent. Quo obtento, primum per blanditias, fraudes machinari, & per ſummam ſimulationem pietatis inſidias ei ſtatuere decreuit. Sed cùm his Sirenatum vocibus Martyr adſuetus, in fraudem pelli non poſſet, aperto eum aggreditur marte. Primo furoris impetu *Agathangelum* liquefacto perfuſum plumbo terribili affecit ſupplicio. Sed cùm Martyr hæc omnia, eadem qua prius conſtantia ſuperaſſet, & inter tàm horrenda tormenta, arcano quodam Dei conſilio vitam retineret, Maximus miraculo obſtupefactus, ſpem ſuperandi abiiciens, eum in profundo carceris ſpelæo, vt ibidem, omni deſtitutus vitam finiret ſolatio, reduci præcepit. Nec defuit alius Tyrannus, qui vt nouam aliquam apud Maximianum gratiam iniret, Martyrem ſibi tradi poſtulauit. Is erat quidam Perſa Aphrodiſius nomine, qui multa ſæpè tormentorum genera aduerſus Chriſtianos excogitauerat. Conceſſa igitur ſibi ab Imperatore poteſtate, domum ſecùm adduxit Martyrem, & cœna opiparè inſtructa excepit, credens iis ſe rebus, & verborum lenociniis inuictum mollitutum Agoniſtam. At poſtquam didicit eum terrenas reſpuere epulas, & ſolis delectari cœleſtibus, vehementer commotus, è ſuo conſpectu ſubmotum in cuſtodiam tradidit. Poſtridie tamen *Agathangelum* immani pondere adligatum, cum ſumma ignominia, vt ille exiſtimabat, lapide, per mediam educeret ciuitatem, euenit, vt non minima populi multitudo, eius confeſſione, & inuicta animi virtute, permota, ad Chriſtum tranſiret, & inanes illos Deos, nulláque virtute præditos conclamaret, cùm mortalem vnum hominem haud ſuperare valuiſſent. Maximianus his auditis, extremo pudore ſuffuſos, perpetui eum carceris damnauit: ne tanta eius virtus, atque conſtantia, cum præſenti Imperij dedecore, mortalium conſpectui deinceps appareret. Poſt diuturnas demum in latomiis macerationes, ſqualoréſque, cùm Maximinus Maximiano in Imperio ſucceſſiſſet *Agathangelum* Ancyram ad Lucium Præſidem deſtinauit. Qui immani crudelitate vir, Martyri ignitas per aures iniecit fibulas, lateribúſque ardentibus facibus crudeliter exuſtis, poſtremo caput gladio væſaniter amputauit. Atque hic quidem *Agathangeli* finis, qui Martyrij gloria inclytus V. Nouembris, Anno Chriſti CCCVIII. Angelorum choris ſociatus eſt, ſuperſtite adhuc S. Clemente Epiſcopo, eius Magiſtro, qui eadem paſſus ſupplicia, demum hoc die XXIII. Ianuarij è viuis per Martyrium exceſſit. Anno Domini CCCIX. Corpus Martyris Noſtri, à pia illa, & Martyrum amantiſſima Sophia ſublatum, compoſitum, & odoribus conditum in quodam ſepulchro profundiſſimo, in ingreſſu templi, venerabili deuotione repoſuit.

En acta, quo iure Noſtrum ex Hiſpanica *Illice* depingo, quæritabis? En pro reſponſione Luitprandi Diaconi Toletani, reſponſum: *Celebratur memoria in Hiſpania* S. Agathangeli *paſſi cum S. Clemente Ancyrano Epiſcopo. Fuit* Agathangelus *Patre Romano* Illici *natus in Hiſpania.* Illum ſequutus Iulianus Perez. d.n. 339. clarius originem ediſſerit Maternam, ſic: *Floret memoria in Hiſpania* S. Agathangeli, *Patre Romano, Matre* Illicitana *Hiſpana, qui paſſus eſt cum S. Clemente Ancyrenſi.* Martyrologium MS. Patris Higuera, licet in loci ſituatione erroris notam contraxerit, ſic: *En Ilice, oy Origuela la fieſta de* San Agatangelo *Ciudadano Romano que padecio eſte dia con S. Clemente de Ancyra.* Latinè ſic: *Illici hodie Origuela feſtiuitas* S. Agathangeli *Ciuis Romani, qui hoc die cum S. Clemente Ancyrano paſſus eſt.* In cuius ecphraſi P. Higuera (extra loci ſituationem) in die Agonis exceſſit. Nam non hoc die ſed quinto Nouembris martyrium compleuiſſe indubitati iuris eſt, vt ex actis relatis, & ex congeſtis à Simeone, Lippomano, Surio, Anonymò Græco à Ioanne Scapelink S. I. Latino, Gentiano Herueto, Leppoleo, & aliis, liquet. Ratio ergo feſtiuitatis huius diei, in eo verſatur, quia cum communis fuiſſet agonis arena inter S. Clementem, & S. Agathangelum,

gelum, ne relationis ſcinderetur excurſus, vno feſtiuitatis cultu coniunxit Eccleſia, quos æqualis paſſio conexit æquales. Pro complemento en carmen ex M S. meo de aliquot Sanctis Hiſpaniæ.

Ad S. Agathangelum Martyrem Hiſpanum,
Decaſtichon.

Ex patrio penetras AGATHANGELE *lumina Solis*
Limine, cum ſolus Numina vera colis.
Nilque paterna tibi valuit tunc Roma propago;
Nil Hiſpana Matris, profuit alme tibi.
Illice dum prodis, Romæ dum perfida Diuis
Thura litas; Chriſtum comperis igne flagrans.
Denique vt ignotas penetres en Martyris vrbes
Et nomen refugis, nomen at ipſe capis.
Te Ancyranus amet, te Hiſpanus, & alma coronet
Vrbs, & treſque ſimul foue, refoue pius.

ILLICE vrbs Hiſpaniæ vetuſtiſſima inter Populos *Conteſtanos*, & *Leoſetanos*, vt placet Plinio lib. 3. c. 3. qui referens oppida Conteſtaniæ, ſubiicit: *Reliqui in ora fluminis Tader, Colonia immunis* Illice, *vnde* Illicitanus *ſinus, in eam contribuuntur Icoſetani.* Pompon. Mela lib. 2. c. 6. Ptolom. Panuin. & Ortell. Garſias in Murgit. contendit eius nomen Græcum fuiſſe ex verbo *IL* quod ſonat oppidum, & *ISIS* Græcorum Dea. Vel ex *IL* oppidum, & *Licia* Græciæ regio, quaſi *ILLICIA*, oppidum Liciorum. Qui illam, tempore quo Hiſpaniam appulerant, ad auri ſarcinas extrahendas, condidere. Eam *Alicante* credidit D. D. Anton. Auguſt. Antiquit. Numiſm. Dialog. 7. fol. 103. Latinè Antuerp. 1617. Italicè fol. 145. n. 12. Hiſpanicè fol. 290. n. 12. Qui duplicem delineat nummum, quorum alter eſt huiuſmodi.

Caput Mulieris Victoria Auguſta cum palmæ triumpho, in reuerſo Taurus, cum hiſce literis: *Caio Balbo, & Lucio Portio Primis Duum-Viris, Colonia Victrix Illice.* Gaſpar Eſcolanus Hiſtor. Valent. lib. 1. c. 19. n. 4. & lib. 6. c. 9. P. Franciſc. Diago Annal. Valent. lib. 2. c. 17. probant, hodie hanc Ciuitatem eſſe, quam nos dicimus *ELCHE.* Quibus lubens ſubſcribo. Quia Pompon. Mela *Illicitanum ſinum* comprehendere *Alonem*, Lucentium, & *Illicem* fatetur. *Alone* hodie *Alicante* ad oram maris. *Illice* nunc *Elche* in mediterraneis. Ex mediterraneis Antonini manſionibus fortè aliquid exhauriemus. En iter ab Arelate ad Caſtulonem, apud Zuritam fol. 91.

Sucronem.	*M. P. X X.*
Ad Statuas.	*M. P. X X I I.*
Ad Turres.	*M. P. V I I I I.*
Adellum.	*M. P. X X I V.*
Aſpida.	*M. P. X X I V.*
Illicim.	*M. P. X X I V.*

Quò

Quò agnoſces, quòd ſi hoc iter Legionarij facturi eſſent per oram maritimam, præciſè Dianium, Lucentium Latinorum, illius litoris celebres vrbes erant ingreſſuri, quibus excluſis, & Aſpada includens, quæ intra mediterraneas ad montana conſpicitur, nulli dubium eſt, quin Legionum manſiones, non per litora, ſed per mediterraneum, itineris limites perferebant. Quo cognito, quis credet *Illicem* mediterraneam, fuiſſe *Alicante* litoralem, quæ à manſionibus Legionum immunis conſpicitur. Hoc & hodie fatentur Ciues iſtius vrbis, quia erecta in Collegiatam Eccleſia S. Nicolai hanc in marmore in perpetuum monimentum epigraphen appoſuere.

✠ IESV CHRISTO SÆCVLORVM REGI. SANT. ✠
VT NOVO SÆCVLO NOVVS QVOQVE
HVIC VRBI HONOS ACCEDERET
EX AVCTORITATE
CLEMENTIS VIII.
P. O. M.
ADNVENTE
PHILIPPO III. HISPANIARVM
ET INDIARVM REGE CATHOL.
P. P. P.
IOSEPHVS STEPHANVS
VALENTINVS EPS. ORIOLANVS
HANC ECCLESIAM S. NICOLAI PVBLICIS
S. P. Q. A.
REDDITIBVS PVBLICA ALACRITATE
DOTATAM IN COLLEGIATAM EREXIT.
ANNO DOM. M. DC. IX. KAL. AVG.
N. R. A. COSS.

Verba enim S. P. Q. A. diſtinctis clauſulis leguntur *Senatus Populúſque Alonenſis*, ex quibus clarè liquet *Alonam* eſſe *Alicante*, non *Illicem*, quæ eſt *ELCHE*. Iulianus Petrus Noſter diuinat *Illicem*, eſſe *Orcolam*. Et P. Higuera, vt ſupra diximus, & in Not. ad Luitprand. Ann. 618. n. 28. explicat *Origuela*, ſed fallitur, nam hæc *Oringe* dicebatur, vt erudite probat P. Diag. Hiſt. Valent. lib. 3. c. 7. Quibus excuſſis ad alia tranſeo.

C S. ANASTASIVS, *& Soc.* Perſeuerat adhuc Noſtrorum Martyrum memoria in membranis antiquorum Scriptorum. Et licet illorum acta irreparabilis ignauia temporum deperiſſet, à modo adhuc non contemnenda conſeruauit memoria nobilis fruſta. Audi Petr. Cabilon. in Topograph. verba: *Ilerda Hiſpaniæ Tarraconenſis Ciuitas. Hic habitabat* Anaſtaſius *miles Diocletiani, qui diu fuit in vinclis, Tarracone, Cæſarauguſta, & Barcinone moritur.* Idem paulo ſuperius. *Betulo eiuſdem Prouinciæ litoralis Ciuitas propè Barcinonem. Hic* Anaſtaſius *miles ex Ilerda cum Sociis LXXIII. Martyribus.* De eis ſcripſere Noſter Iulian. Petr. in Chron. n. 86. & 87. Philipp. Ferr. In Catal. SS. General. h. d. Mariet. Hiſt. SS. Hiſp. lib. 2. c. 33. Anton. Vincent. Domen. Hiſt. SS. Cathalon. fol. 121. lib. 1. Villeg. in flor. SS. 1. p. de SS. Hiſpan. P. Franc Diago Hiſt. Comit. Barcinonenſ. lib. 1. c. 11. Hieronym. Paul. in ſua Barcinon. n. 10. Viladamor. Hiſt. Cathalon. c. 60. Ambroſ. Moral. Hiſt. Hiſp. lib. 10. c. 28. Hieronym. Pujad. Hiſt. Cathal. lib. 4. c. 89. fol. 223. Fernandus del Caſtillo Hiſt. lib. 1. c. 1. P. Ioann. Bolland. in Act. SS. tom. 2. fol. 457. Maurolyc. h. d. Eorum acta ex Anton. Vincent. Domenec. præſciſis ſuperfluis, auſculta.

ACTA SS. ANASTASII, ET LXX. *Sociorum Martyrum apud Betulonem Hiſpaniæ ex Domenec.*

ANASTASIVS Cathaloniæ oriundus ex antiquiſſima Ilerdæ ciuitate, cùm ad perfectioris ætatis annos deueniſſet, militari baltheo cinctus, nomen inter Legionum turmas conſcripſit. Sed cùm huius vitæ illecebras, & militiarum terreſtrium ærumnas pertuliſſet, agnouiſſétque, cœleſtia feruidus agmina augere deſiderans, ſub Crucis Chriſti vexillo iam iam militare decernens, arrepto inter vndantium fluctuum ſcopulos, ſecundæ tabulæ per baptiſmum fragmine, ſecurum in Eccleſia portum iniuit. In orbe Romano ad Imperij culmen tunc Diocletianus deuenerat immanis Chriſti ſectarum hoſtis, qui teſte Nicephoro, in exordio regiminis illorum taliter eſt miſertus, vt non ſolum non inſectaretur actiones, verum honoribus cumulatos, & ipſos, aut domi retinebat officiis, aut illis militaria munera deferens, aut Prouinciarum Præfecturas committens, alacri & fideli ſpiritu dimittebat. Sed humani generis inimicus, omniúmque virtutum inuidus hoſtis, pacem hanc Eccleſiis datam tantis furoris, procellarúmque flatibus diſturbauit, Chriſtianorum tunc hoc peccamina promerentia, vt protinus variabilis huius vitæ conditio omnia euertens, omnia confundens, Chriſtianos & honoribus denudauit, è domo eiecit Principum, & Præfecturis exutos, non ſolum in officia deſæuiebat, ſed ad corpora crudeliter deſcendens, carcerum ergaſtula illis pertinaciter oppleuit. Quo imbuti furore Principes edictorum tabulas in orbis terminos dimiſere, quibus de extirpando vbique Chriſti nomine Præſidibus conſignabatur ordo. Quo Proconſules, Præſides, Præfecti, & huius alij farinæ ſatellites aduerſus Chriſticolas coniurantes, immaniſſimis cruciatibus, proſcripta ſupellectile, ferociebant. Inter tot Martyrum turmas Ilerdæ deprehenditur pro fidei confeſſione *Anaſtaſius*, quem Militum priuilegio ſuffultum intuentes accenſi ad Præſidem Tarracone conſiſtentem tranſmittunt. In cuius vrbis carcere diu tentus Miles Chriſtianus, poſt ad Cæſarauguſtam remiſſus, vbi diutius in ergaſtuli fouea deliteſcens, ad Præſidem arreptus, vt Diis litet, blanditiis, & promiſſionibus perſuadetur. Sed conſtanter Chriſtum retinens, & thura Idolis offerre recuſans, illum Barcinonem vinctum ferociter miſſitauit. Quò cùm perueniſſet, & iterum ad tribunal perlatus, illic ſiſteretur, nec à propoſito reſilire viſus eſſet cum aliis ſeptuaginta tribus ſociis capite damnatus apud Betulonem vrbem Barcinoni proximam martyrio cum cæteris coronatur, XXIII Ianuarij Anno Domini N. CCCV. Imperantibus Diocletiano, & Maximiano.

Hactenus Domenec. Iulian. Petr. Noſter, eorum memoriam recolit, ſic: *Betulone in Prouincia Tarraconenſi* S. Anaſtaſius *Miles Legionarius, ſub Decio Præſide, & Marcello Iudice, qui cum militaret* Ilerdæ *cuius Ciuis erat, audito Cæſaris edicto Decij, ſe Iudici (vt creditur) ſponte ſua obtulit, & pro Chriſti nomine, poſt varia tormenta moriens ad cælos euolauit, adeóque fuit celebre, & illuſtre martyrium, Vt V. die Decembris Græci in ſuis menologiis, huius fortiſſimi Militis, & Martyris meminerint. Eodémque die, & loco LXX. quoque Milites, & Socij* S. Anaſtaſij, *ſicut eius fuerunt ſocij, ſic difficillima pugna, & corona.* Quod ſi *Anaſtaſius* qui in Menologio recenſetur, noſter Ilerdenſis eſt Martyr, proculdubio illuſtriorem egit agonem. En acta ex ipſo, & Iuliano.

ACTA SS. ANASTASII, ET LXX. Soc. Martyr. ex Græcorum Menologio, & Iuliano Archipresbytero Toletano.

S. Anastasivs Ciuis Ilerdenſis, & Miles ipſius vrbis Legionarius, qui tempore Decij Imperatoris, cum militans Ilerdæ, edicta Cæſaris, de abolendis Chriſtianis, à Decio Præſide Tarraconenſis Hiſpaniæ Prouinciæ publicata conſpiceret, quorum normam Marcellus exequebatur in Martyres, Noſtérque tantos à Gentilibus inquiſitos agnoſceret, propter Dei confeſſionem membratim diſcerpi, ipſéque eſſet Chriſtianus, conſiderans, quanta illis à Deo repoſita eſſent bona, cupiens illa conſequi, quodam die corde accenſus, cruce totum corpus ſignauit, in ſtadium cucurrit, & ſtans in medio conſeſſu, magna voce clamauit: *Inuentus ſum ab iis, qui me non quærebant, Manifeſtus factus ſum his qui me non interrogabant.* Cum vero omnes illum intuerentur, dixit: *Audite vos omnes miniſtri Diaboli, audite, inquam, Chriſtianus ego ſum, atque in Dominum meum Ieſu Chriſtum credo, & Idola veſtra, cum adoratoribus ſuis anathematizo, atque auerſor.* Illi vero ita liberè prædicantem audientes, obſtupuerunt, ſtatímque exuentes flagris cæſum, carnifices obtruncarunt, & in mare proiecerunt. Quod factum apud Betulonem ipſius Prouinciæ, & cum eo L X X. Milites Sancti Martyris ſocij, quos ſi eadem coniunxerat militia, eos vtique æqualis gloriæ copulauit corona, V. die Decembris Anno Domini CC. L I I. vel circiter Imperante Decio, Summum Pontificatum obtinente S. Cornelio I. Martyre.

Pro primis actis ſtant Noſtri Scriptores, fortè quia Iuliani ſententiam ignorantes, communem inſequentes, ad alia haud intenti, illi communi calendo ſubſcripſerunt. Pro hac adeſt hoc Saphicum, ex meo M S.

Ad S. Anaſtaſium Ciuem Ilerdenſem, Betulone Martyrem

HYMNVS.

Clauditur Miles tumulo Beatus,
Crudas ærumnas patiens Ilerdæ,
Cœlum corona redimitus iuit;
Siſte viator.
Imperans dirus Diocletianus
Duxit per orbem grauidúmque iuſſum,
Nullum ſcribi Chriſto reſeruientem
Bellico ſigno.
Martyris virtus radians Beati
Luxit, offendit ſociúmque labes,
Militum vero inuidúſque liuor
Martyrem vrſit.
Betulo fauces iugulauit ante,
Betulo vero cineres recolit,
Nunc nobis eſto pius, atque Pater
Martyr amande.

Ego ſecundæ, propter Iuliani auctoritatem, lubens adhæreo. Quia vt omnes contrariæ fatentur opinionis, adhuc acta deſiderantur, & literis mandata, tantum confuſa traditione innituntur, quæ facilè temporum euolutione variatur. Noſtram Iulianum auctorem antiquiſſimum, patrem, & patronum agnoſcere fatendum eſt, pro qua ad manus peruenit meas huiuſmodi Octaſtichon.

Clauditur hac celebris petra (nunc ſiſte viator)
Martyr Anaſtaſius, Spiritus aſtra petit.
Cæſaris & Decij tunc tempore cinxerat arma:
En Decius Cæſar, clamyde rubra ſagit.
Militis ærumnas natus tranſegit Ilerdæ,
Iam cœlo plenus ſerta recepit ouans.
Batulo quæ caput iugulo diſpoſuit ante;
Colligit en cineres, buſtáque docta parat.

Nec obſtabit diſcrimen in celebrationis die, quia qui haud agnouere geſta, & agonis diem ignorare potuere. Quo facilis datur tranſlatio. Solùm hic lectorem animaduerſum volo, quod non ex hac mea reſolutione, à concepta ſententia deſiſtat, imò quam maluerit eligat. De S. Anaſtaſio V. Decemb. agit Baronius cum Rom. Martyrol. & alij.

ILERDA Patria Noſtri Martyris, Ciuitas Hiſpaniæ Tarraconenſis Epiſcopalis, antiqua, celebris, & nobilis ad Sicorim fluuium, hodie LERIDA tranſuerſis literis licet, omnes continens, & ab *I* media ſi inceperis, antiquum vocabulum indiſtinctè comperies. Forma, editiori loco, oblonga, media inter Barcinonem, & Cæſarauguſtam XXII. M. P. HISP. Inter Ilergetes adnumerat Ptolom. & Plin. lib. 3. c. 3. *Ilerdenſes* (ait) *Sardaonum gentis, iuxta quos Sicoris fluuius.* Gaſp. Barrer. locum Plinij reſtituens pro *Sardaonum*, legendum putat *Sardonum.* Nam iſti Ruſcinonenſem cum habitent regionem, contigui conſpiciuntur. Eius ſitum deſcribit Lucan. lib. 4. Pharſal. ſic:

Colle tumet medio, lenique excreuit in altum
Pingue ſolum tumulo, ſuper hunc fundato, Vetuſta
Surgit Ilerda *manu, placidis prælabitur vndis*
Heſperios inter Sicoris *non vltimus amnis.*

Etiam eius meminere Auſon. ad Paul. epiſt. 25. & de Profeſſor. Burdeg. Epigr. 24. S. Paul. ad Auſ. Epigram. 2. Quibus in locis videndi Vinet ad Auſon. & P. Ruſvveyd. in Not. ad Paul. Horat. & alij. De conditore varia, apud varios, vt noſtri eſt moris, per omnium ſententias diſcurſitabimus. Ioann. Epiſc. Gerundenſ. in Paralip. Hiſpan. lib. 2. Ab Illyriciis conditam diuinat. En verba: *Vrbem itidem conſtruxerunt* Illyrici *qui Achæi ſunt, & apud nos hodierno idiomate Sclauones dicuntur, quæ apud amnem* Sicorim *ſita, inſtar eorum propriæ regionis, agrum valde fertilem ſortita eſt. Hanc à propriæ gentis cognomine nominarunt* Ilerdam. Contra cuius ſomnium inſurgunt Ludouic. Non. in ſua Hiſpan. c. 84. Hieron. Pujad. Hiſt. Cathal. lib. 1. c. 14. & 22. & ſolita eruditione amicus Noſter D. Fernand de Valdes Ortiz, Iuuenis ſupra ætatem literatus, & cum admiratione eruditus in Hiſtor. Ilerdenſ. c. 1. fol. 4. & ſeqnent. Quo Epiſcopi perſcrutans errores, totam prorſus machinam labefactat.

BETVLO Martyrij paleſtra. Ciuitas fuit peruetuſta, inter ſtipendiarias Laletanorum in agro Barcinonenſi ſita, cuius mœnia fluuius Betulo lambit. Hodie vrbs BADALONA. ad Barcinonem IV. M. P. Hiſp. diſtans. Fluuius alij *Beſes*, alij *Beſon*, alij *Beſons* appellitant. De ea Plin. lib. 3. c. 3. Mela lib. 2. c. 6. Ptolom. & Hortel. Anton. Auguſt. Florian. de Ocampo lib. 1. c. 2. lib. 4. c. 12. Tarraph. de Regib. Hiſp. in Bætho. Qui ab ipſo conditam contendit, quem ſequuntur Hieron. Pujad. lib. 1. c. 16. P. Franc. Diag. Hiſt. Comit. Barcin. lib. 1. c. 11. Inferius ad alia procedemus.

NONO KALEND. FEBRVARII, DIES XXIV.

A. *Toleti celebris* DESCENSIONIS BEATÆ VIRGINIS MARIÆ *ad ipſius vrbis Sanctam Baſilicam, pro cœleſti donanda S. Illephonſo cappa, feſtiuitas perſeuerat, titulóque* S. MARIÆ *de Pace noſtris agnoſcitur communiter temporibus.*

B. *Apud Odonem Carpetaniæ oppidum paſſio* S. BABYLÆ *Epiſcopi Pampilonenſis Vvaſconiæ Hiſpaniæ, qui exciſa à Mauris eius ſedis vrbe, Toletum aduentans, vt Muzarabibus præberet ſolamina. Ad dictum oppidum ſecedens, ibidémque Eremitoriolum ſtruens, ludimagiſter effectus, vt inter literarum rudimenta, ſpiritus fundamina puerulos edoceret, tandem à Sarracenis decollatus, cum duobus fratribus, & LXXXIII. infantibus eius diſcipulis ad cœlos Martyr euolauit intrepidus.*

C. *Carthagine Spartariæ feſtum* DEDICATIONIS *ipſius vrbis Eccleſiæ, cuius cultus & ſplendido repetitur anniuerſario, & inſigni annuatur feſtiuitas ſplendore.*

NOTÆ.

A DESCENSIO BEATÆ VIRGINIS MARIÆ ad Templum Toletanum. Feſtiuitas iſta annorum ferè mille ſuperat antiquitatem in Toletana Eccleſia. De ea omnes Martyrologiorum Scriptores, qui de Sancto egerunt Ildephonſo, indiuidualiter Philipp. Ferrar. in Catalog. SS. Gener. h. d. fol. 43. ſic: *Toleti in Hiſpania feſtum.* Deſcenſionis BEATÆ MARIÆ VIRGINIS. Cuius cultum non tantùm conſuetudine, & traditione commendatum comperimus, ſed Pontificum auctoritate firmatum, Conciliorum adſenſu auctoratum, Eccleſiarum vſu receptum, Regum præſentia, & voto ſuffultum, & Scriptorum recenſione decoratum. Quorum comprobationem poſt facti anamneſin repetemus. Interim, vt euenit, auſculta:

ACTA DE DESCENSIONE *Beatæ Mariæ Virginis cum veſte ad S. Ildephonſum, à Zixilane Tolet. Antiſt.*

HIS excurſis, alia adhuc miracula Spiritus Sanctus per eum (*Ildephonſum*) in ipſo Domioico Aduentu, nòn per multos dies peregit, ſed quia longa ſunt recenſere omnia, quæ eius temporibns in Toletana vrbe Dominus Vrbanus, & Dominus Euentius, per eum facta narrabant, vel ex multis pauca aggrediamur, quamuis, qui mecum hoc audierunt, cum hæc legerint, dolebunt me prætermiſiſſe, tam multa, & magna, quæ mecum ſciunt. Supraueniente verò die Sanctæ, & ſemper Virginis MARIÆ antte tres dies, tribus diebus Letanías peregit, & Miſſam ſupraſcripram, quæ in eius laude decantaretur, perfecit, quæ eſt Septima. At vbi ventum ad eius ſanctam ſolemnitatem, ſupradictus Rex (*Receſuindus*) minus de timore Dei ſolicitus, & de ſuis iniquitatibus male conſcius, ad audienda ſolemnia de more acceſſit. Nam ſeruus Dei *Ildephonſus* maiori adhuc munere fretus, dum Dominæ ſuæ, cui Deo Præſule ſeruiebat, celebritatem ouans ſuſciperet, & in laude Genitricis Dei, hoc quod ſupra prænotauimus, ſummo cum cordis affectu, harmoniæ modulatione compoſita Muſicæ appeteret, & Libellum virginitatis, more ſynonymo teſtimoniis veteris, & noui Teſtamenti plenum comptè ederet, & digna facundia, & magnificentia iam præfatæ Dominæ ſuæ exornaret; dum ante horas Matutinas, ſolito more ad obſequia Deo peragenda conſurgeret, & vigilias ſuas Domino conſecraret, Diacono, & Subdiacono ante eum, faculis præcedentibus, ſubito, oſtia aperientes, & Eccleſiam intuentes, atque ſplendore cœleſti oculos defigentes, lumen quod ferre non valuerant, cum tremore effugientes, lampadas, quas manibus tenebant, reliquerunt; & ſua veſtigia per quæ venerunt, adeuntes, prope mortui reuerſi ſunt ad ſodales. Solicite omnis congregatio requirit, quid de Dei ſeruo ageretur cum Angelicis choris, qui tam ſubito expauerint cuſtodes, & terga ab oſtio Eccleſiæ dantes reuerſi ſunt ad proprias ædes. At ille ſibi bene conſcius, ante altare S. Virginis procidens, reperit in Cathedra ipſam Dominam ſedentem, vbi ſolitus erat Epiſcopus reſidere, & populum ſalutare. Quam cathedram nullus adire tentauit Epiſcopus, niſi Dominus Siſebertus, qui ſtatim ſedem ipſam perdens, exilio relegatus eſt. Et eleuatis oculis aſpexit in circuitu eius, & vidit omnem abſidam Eccleſiæ repletam Virginum turmis, de canticulis Dauid, modulata ſuauitate aliquid decantantibus. Aſpiciénſque in eum (vt ipſis ſibi conſciis, & benè chariſſimis referebar) hac eum allocuta eſt voce: *Propera in occaſum meum, ſerue Dei rectiſſime, accipe munuſculum de manu mea, quod de theſauro Filij mei tibi attuli, ſic enim tibi opus eſt, vt benedictione tegminis, quæ tibi danda eſt in meo tantum die vtaris, & quia oculos fidei fixos in meo tantum ſeruitio tenens permanſiſti, & laudem meam diffuſa in labiis tuis gratia, dulciter in cordibus fidelium depinxiſti; & veſtimentis gloriæ iam in hac vita ornatus eris, & in futuro in promptuariis meis, cum aliis ſeruis Filij mei lætaberis.* Et hæc dicens, ab oculis eius, vnà cum Virginibus, & luce, quâ venerat, remeauit. Remanſit igitur Dei ſeruus in tantum ſollicitus de adipiſcenda gloria, in quantum præſcius de ſibi donata palmæ victoria, præſtante Dom. Noſt. Ieſu-Chriſtò, qui cum Deo Patre, & S. Spiritu viuit, & cuncta regit per infinita ſæcula ſæculorum.

Quo

Quo miraculo, illicò Sanctitatis opinio *Ildephonſi* per omnes Europæ circulos diuagauit, & cum ad Vitaliani Papæ perueniſſet auditum, *miſſis* (inquit Iulian. in Chron. num. 347.) *Apoſtolicum Legatum, & re comperta, fit ſocius eiuſdem Eccleſiæ, & exinde inoleuit mos, nocte Natiuitatis, quando ipſe abeſt mulctari.* De quo etiam copioſius egit Aduerſ. num. 466. hiſce verbis. *Fama miraculi de cœleſti cappa, quâ* S. Ildephonſus *Toletanus Pontifex à B. Virgine ornatus eſt, peruenit ad aures* Vitaliani *Romenſis Papæ, quæ fama quóque per omnes circiter Orbis partes diuagata fuerat, qui, vt fertur, miſit Toletum Deodatum, & Domnionem Cardinales, qui re tanta per illos diligenter comperta, veſtem venerarentur, & ſe ſacróſque Pontifices Rom. & Imperatores, volente quoque, & precante eodem facerent Canonicos, & fratres tàm tremendæ quidem Eccleſiæ.* Eadem ante ſcripta reliquerat Luitprand. Aduerſ. num. 221. ſic: *Petrus, qui poſtea fuit Epiſcopus Aquileienſis mittitur à* Vitaliano *Toletum, vt ſciret verúmne eſſet miraculum de data cœleſti veſte* D. Ildephonſo, *qui fuit etiam ſocius eiuſdem Eccleſiæ.* Idem Aduerſ. num. 219. ſic: *Et ob id diuulgato per Orbem miraculo Rex Receceſuindus, &* Vitalianus *Pontifex, nomine ſuo, & ſuorum ſucceſſorum, venerunt ſe viſuros eſſe die Natiuitatis illius Eccleſiam, quam propter aduentum B. Virginis, idem Ildephonſus* lib. de Scriptor. in Addit. ad lib. D. Iſidori, *vocat terribilem.* De hac aſſiſtentia in choro die Natiuitatis, Pontificum, & Regum, agunt Salaz. de Mendoz. in Vita S. Illeph. P. Portocarr. de Deſcenſ. cap. 21. Blaſ. Ortiz de Templo Tolet cap. 10. Qui (nondum euulgatis Luitprando, & Iuliano) licet ignorauerit originem aſſiſtentiæ, ipſius debitum faſſus eſt, ſic: *Cæterum ad excellentiam, priuilegiúmque huius Baſilicæ ſpectat, quod Hiſpaniarum Reges à Primo die* Natalis Domini *veſpertinis horis, vſque ad Miſſam tertij diei peractam, quæ S. Ioannis Euangeliſtæ eſt, ſub certa pœna, in hoc ſacro templo adeſſe tenentur. Quin & ipſe* Romanus Pontifex *niſi in iiſdem diebus adfuerit, ſimili pœna pariter mulctatur, quod vſque in præſentem diem inuiolabiliter ſeruatur. Neque aliunde ducere originem præexiſtimandum eſt, quàm ex illa cæleſti, & per Orbem terrarum celeberrima, ac vulgatiſſima Virginis* MARIÆ *deſcenſione.* Et paulo inferius proſequitur: *Libri vetuſtiores, & Kalendarium, quod memoriarum dicitur, in quibus hoc multatitium ſtatutum indubitanter promulgatum reperitur, hac de re teſtificantur.* Extra ſupradictum Pontificem, adſunt Sixtus IV. qui officium approbauit anno M. CCCC. LXXVII. Pius V. anno M. D. LXXI. Gregorius XIII. vt referunt Loayſa in not. ad. cap. 1. Concil. X. Tolet. fol. 506. Portocarr. c. 34. Vrbanus VIII. anno M. DC. XXXVIII. Ex quibus Pontificum placita deprehendes.

Ad Concilia deueniamus, *Lateranenſe* celebratum anno M. CC. XV. per Innocentium III. Pont. Maxim. in quo interfuere CCCC. LXXXIV. Prælati; ibidem de Primatu Hiſpaniæ actum, & inter cætera, quæ ad S. Eccleſiæ Toletanæ celſitudinem probabantur, hæc nobilior, & excelſa viſa eſt *Ipſa Virgo Sanctiſſima* (inquiunt acta Concilij) *præſentia ſua inuiſere voluit, atque dignata eſt, cum quondam* B. Ildephonſo *Archiepiſcopo Toletano ſacrificium Domino offerenti, & omnibus præſentibus, qui diuinum audiebant officium, viſibilem ſe præbuit.* Vt ex MS. peruetuſto Eccleſ. Tolet. referunt idem Loayſa in not. ad Decret. Gundem. §. 5. fol. 291. Portocarr. cap. 21. Item aliud ad Concilium Prouinciale apud oppidum *Peñafiel* in Vaceis congregatum ab Ægidio Albornoz, In quo D. Gonſaluus Paloméque Archiepiſcopus Toletanus ſecundas tulit, vt refert P. Marian. Hiſtor. Hiſpan. lib. 14. cap. 5. & Abrah. Bzou. Annal. Eccleſ. tom. 14. ann. 1302. Ibidem hic titulus: *De feſto S. Ildephonſi colendo.* Cui adhæret ſimile decretum: *Item quia Mater Dei, & Saluatoris Noſtri Ieſu-Chriſti, glorioſa, & ſemper Virgo* MARIA *Capellanum, ac ſuæ virginitatis ſpecialem præconem* B. Ildephonſum *Patriarchalis Toletanæ Sedis Præſulem, ac Rectorem, poſt ſuam Aſſumptionem deſcendens de Cœlo empyræo corporaliter viſitauit, & donis ac muneribus ſpiritualibus decorauit, in ſignum ſpiritualis deuotionis, & amoris, & quos Mater Dei diligit, nos tenemur diligere, & honorare; ſtatuimus, & ordinamus, vt per totam Toletanam Prouinciam, eius feſtiuitas, tanquam præcipua, Duplici officio celebretur.* Nota in decreto cauſam impulſiuam, quo Noſtram virtualiter confitetur. Poſt hoc innumeræ adſunt ſynodi, quibus hoc feſtum præcipitur celebrari.

Quatenus

Quatenus ad Regum vota, iam ex Luitprando, & Iuliano, quorum verba retulimus de *Receſuindo* didiciſti. En extra illa, alia Iuliani verba Aduerſ. num. 466. in quibus, & Cæſares deprehendes: *Inde venit vetuſtiſſima conſuetudo, quæ ex eodem tempore in hoc conſeruata eſt, quam obſeruari fecit.* Receeſuindus. *qui ſequutus Papam, & Cæſarem voluit eſſe Canonicus, & cæteri* Reges Hiſpani *ſimul eſſent.* Quod obſeruari adhuc referunt Salazar de Mendoça, & alij. De *Sancto* Rege Anno M. C C. L X X X I. qui ob honorem tantæ feſtiuitatis nobile conceſſit Eccleſiæ Toletanæ priuilegium, in quo cauſam ſignificans conceſſionis, *Quia* (inquit) *Dominus Noſter permiſit, quod Virgo* M A R I A *eius Genitrix illuc deſcenderet corporaliter, ſub honoris prætextu, & illic ſuum offerret munus nobile, & veſtem pretioſam Sancto Confeſſori* Ildephonſo *Archiepiſcopo iſtius loci.* De ſubſequentibus Hiſpaniæ Monarchis, nullo dempto, cæteros, ſine dubio conſcribe.

Eccleſias Hiſpaniæ ſi quæritas, quotquot illa capit, tot de illa feſtiuitate egiſſe, depinge. Antiquitus Toletana proprium recitabat officium, vt in Breuiario anni 1505. in quo Oratio:

> *Supplicationem ſeruorum tuorum, Deus miſerator, exaudi, vt qui in Deſcenſione Dei Genitricis, & Virginis* M A R I Æ *congregamur, eius interceſſionibus complacatus, à te de inſtantibus periculis eruamur. Per Dominum,* &c.

Aſturicenſe MS. Breuiarium anni 1306. inter alia carmina Sanctorum, ſequentem conſarcinat hymnum, quem credo hoc die ab eius Eccleſia cani ſolitum ſcilicet ſine titulo, lemmate, aut alio ſignaculo feſtiuitatis.

Virgo Beata cœlitum
Mater, Regina Spirituum
Concepta, ſacro munere,
Ab omni labe criminum.
Tu Noſtra, Virgo, nomine,
Réque Aduocata numine,
Vt Ildephonſo ſolueres,
Cælos en Alma deſeris.
Cœleſte cappa Præſulem
De theſauris Altiſſimi,
Ornas, vidente Populo,
Choro ſtupente cœlico.

Hac veſte, promens, vtique
tibi, retento ſæculo,
quam conſigno nunc vtere,
quouſque ſcandas ſydera.
Dixítque aceruus Virginum,
Matrem ſecutus Virginem,
Angelicis tunc cœtibus
permixtus aſtra aſſumitur.
Præſul fauoris conſcius,
Dat ergo grates protinus
Vt potuit trino Deo
Necnon Matri per ſæcula.

Hodie, vt diximus, hæc feſtiuitas appellatur S. M A R I A D E P A C E originem ſciſciaberis; en ex probatis auctoribus, traditione ſulfultis: Vrbs Toletum ab Alphonſo VI. circundata, obſeſſa, & abſque auxilio redacta, cum eſſet, in eius venit ditionem, ea pactione, inter alias, vt maior Meſquita (quæ tempore Gothorum fuerat Patriarchalis Eccleſia) eſſet Arabibus applicanda, & Baſilica, quæ de *Alficem* dicebatur, & Muzarabum temporibus vices Cathedralis exegerat, Chriſtianis ingreſſuris aſſignanda eſſet. Paruit Alphonſus contractui, & deditione facta, ipſe cum omni exercitu, Regina, Archiepiſcopo, & Chriſtiano populo Regiam intrauit vrbem. Poſt aliquod temporis ſpatium Legionem vſque progreditur, tunc Bernardus Toletanus Antiſtes, annuente Regina Conſtantia, & abſente Rege, in noctis ſilentio, valida manu, Meſquitam ingreditur, luſtrat, conſecrat, ſacrum Dei

officium peragit, turrim tympanis decorat, imaginibus Sanctorum maiorem, minoréſque aras exornat, linteamininibus vetuſtat, & cætera perficit, quæ ad verum Dei templum neceſſaria cognouit. In Maurorum cognitionem eſſet cùm ventum, lachrymantur, de Regis infidelitate conqueruntur, pacta transgreſſa clamitant, ipſóſque Regia deceptos fide vociferantur. Ad Alphonſum (concilio habito) ipſorum procceres exlegant, Qui Regem in itinere prehendentes, infortunium exponunt, fidem regiam conculcatam declarant, eorum miſeriam ſignificant, conſequentiam in ſubſequentibus patefaciunt, & iuſiurandi fractionem execrantur. Excanduit Alphonſus, & reiterato itinere Toletum reuertitur, tali furore incenſus, vt nec propriam parciturum coniugem promiſiſſet. At Arabum interim attentior caterua Procerum in melius reducta conſilium, Regi, de offenſione illata omnibus veniam conceſſuros, ſpondent, ipſúmque Regem, eis efflagitantibus, in eorum aſſenſum deuenturum & ratio expoſtulauerat, & iuſtitia, depopoſcerat. Quo Alphonſus omnibus parcens, Sarracenis ſubueniens, & Populo plaudens, quia huius pacis concordia, hac die celebrata dignoſcitur, ideò à Bernardo Præſule feſtum Virgini dedicari decreuit. Virgini, quia Toleto fauoribus proſecuta in ſimilem diem eius deſcenſionis feſtiuitas agebatur. De Pace, quia eodem Pax per eius Interceſſionem omnibus in illa commorantibus orta eſt. Sic P. Marian. lib. 9. cap. 17. Piſa lib. 3. Hiſtor. Toler. cap. 21. Salaz. lib. 2. cap. 2. Carril. Annal. lib. 4. Ann. 1086. fol. 310. Alcozer. Hiſt. Tolet. lib. 1. cap. 67. fol. 55. & Nos infra die III. April.

B S. BABYLAS. Eſt Noſter Antiſtes diuerſus ab aliis huius nominis, de quorum actis etiam hodie contendunt Martyrologiorum Scriptores, tam Græci, quam Latini. Quorum contentio, & diſcrepantia, ventilata eſt fortiter apud Baronium in not. ad Mart. Rom. lit. A. & tom. 2. Annal. Eccleſ. ann. 241. num. 1. Bolland. in Act. SS. h. d. §. 2. ex num. 6. vſque ad num. 14. fol. 570. Sed exploſis illorum altercationibus, cùm ad Noſtrum non conferant Martyrem, quid de eo reſerauerit antiquitas, etſi iam breui cartula, vt nihil præter nomen, ſedem, agonem, & theatrum inueniatur, attingam. Ergo Luitprand. in Chron. ann. 715. num. 195. hoc de Martyre elogium conſarcinat: *Per hac tempora* S. Babylas *Epiſcopus Vtrinenſis, & Pampilonenſis (vtrobique enim prædicauit) animo videndi captiuos, & miſeros Muzarabes, Toletum venit, & inde ad* Odonem *oppidum, & propè, in Eremitoriolo pueros docet primas literas, & venit cum duobus fratribus, qui fiunt Eremitæ, & poſtea omnes martyrium patiuntur.* Iulian. Petr. in Chron. num. 413. amplius progreditur, ſic: *S. Babylas Epiſcopus Pampilonenſis, capta Pampilone, venit in Carpetaniam, & prope oppidum* Odonem *docet pueros, & cum illorum LXXX. à Sarracenis patitur martyrium.* D. Thom. Tamayo de Vargas in Not. ad Luitprand. fol. 118. contendit Græcorum menologium, de quodam *Babyla* Ludi Magiſtro ad IV. diem Septembris agere, & cum LXXXIII. pueris martyrium complenre, credens de hoc noſtro locutum. Sed toto aberrat cœlo; nam illo tempore Decij, aut Numeriani, Noſter in ipſo Sarracenicæ cladis Ingreſſu, fere poſt illum ann. CCCCL. ad martyrij laurum cucurrit. Nec me mouet eiuſdem D. Thom. Tamayo aſſertio dicentis, iſtius Martyris memoriam inueniri in Breuiario Muzarabi; quia ſi hymnus attente legatur, de Antiocheno Babyla Præſule carmina concinit, ſic:

Formam exempli Babylas Antiſtes;
Nobis tenendam dimicans impreſſam,
Ne templi Dei oſtia pandantur
Callido hoſti.
Hic vir virtute fidei munitus
Antiochenam rexerat arcem,
Spreuit prophanum atriis à ſanctis
Numerianum.

En

En in hymno Antiochenus Babylas, ergo à Pampilonenſi procul. Indubitatæ fidei eſt Noſtrum *Babylam* fuiſſe à relatis diuerſum, cuius acta à nemine (quod ſciam) congeſta, cuius elogium à nullo Martyrologo conſcriptum, inuenies, ideo opus erit nouum in eius memoriam actionum ædificium fodere, quo eius acta Hiſpanis, & exteris populis innoteſcant.

ACTA S. BABYLÆ, EPISCOPI Pampilonenſis, & Martyris Odonens. Cum Soc. Ex variis.

BABYLAS apud Pampilonem antiquiſſimam Hiſpaniæ in Vvaſconia vrbem, vt creditur, primos lucis inuiſit fulgores, & cùm temporibus Vviticæ, & Roderici Hiſpaniarum ſtragis fautorum, auctorúmque fatalis, poſt adeptos minorum ordinum, meritis præcedentibus, titulos ad ſublime Præſulatus Pampilonenſis perueniſſet faſtigium, in eius muneris ſedem collocatus, vltimum regionis, propter hominum peccamina, Deo vindice, prædicebat exitium. Hoc, irruente Sarracenorum illuuie, accepit exordium anno Domini DCC. XIV. & tanta per orbem Hiſpanum breuitate clades irrepſit, vt anno ſequenti ad Pyrenæi radices vſque perueniens, omnia ingluuies populauit iniqua. Ceſſit Arabi Pampilona, quò exardeſcens ſæuus aduerſus Dei Eccleſiam furor tyrannicus omnia ſubuertit, cuncta vaſtauit, vniuerſa diſperſit, inſequens Epiſcopos, Preſbyteros, Abbates, Leuitas, & omnem Clerum, & quoſcumque illa tempeſtate capere valuit, ferro deuinctos, quaſi mortuos ſæculi ſubterraneis ſpecubus ſubmergebat. Viduauit Eccleſiam ſacro miniſterio, priuauit oraculo, alienauit officio, nec illo erat tempore Chriſtianis oblatio, defecerat ſacrificium, infumabat incenſum, ſubticebant cantica, & omnes diſperſi aut montana captantes, aut plana ſequentes ſimulatis veſtibus perſonabant. *Babylas* vt tantam propriæ ciuitatis, Eccleſiæque circumſpexit ruinam, ſine grege Paſtor inſiſtens, vt alias prodeſſet, arrepto itinere, Toletum deuenit, quo adhuc Chriſtianorum, titulo Muzarabum, aut Mixtarabum, cœtus permittebatur, ſic in vrbis deditione permittentibus pactis. Illic aliquantotius commoratus ad oppidum cui nomen *Odon* ſecedens, duobus comitatus fratribus, illinc Eremitoriolo, Sarracenis permittentibus, erecto, vitam eremiticam, magnis virtutum laudibus, ſedulus Agoniſta peregit. Magnorum operum creſcente ceſpite, & mirabilium auctis facinorum aggeribus, etiam eius ſanctitatis opinio per illius Carpetaniæ vicos percurrebat, & vrbes. Quo oppidanorum cateruatim ad illum ſtrues innumerabilis adcurrebat. Illos humilis Eremita ſuſcipiens, ſolamine fouens, dogmate fauens, vniuerſos ad propria alacres remittebat. Nonnulli ex Muzarabum proceribus, intellecta vitæ puritate, prolem ſuam literis erudiendam commiſere, ne in vrbe illecebris irretita, Arabúmque permixtione confuſa, Chriſtianam, occaſione inſtante, indolem euaneſceret. Omnes ſub contubernio recipiebat Antiſtes, & omnibus in virtutibus, literatúmque rudimentis, progreſſis, ad proprios parentum lares ſedulus dimittebat. Nec tantummodo Muzarabum animos, ad huiuſmodi educationis penſulum demulcebat, ſed & ipſus Arabum præſtigiebat ſpiritus, vt etiam eorum filij erudiendi primis literis traderentur. Hoc intendebat Sanctiſſimus Ludimagiſter opere, non ſolùm, vt in templi Dei ornatum, Chriſtianam expoliret iuuentam, ſed etiam rudem Arabum indolem, adhuc vita poſtpoſita, denuò ſubtiliter informaret. Agnouit

intentum

intentum Maurus, & propalata cautela, in ſcholam irruens 'andacia, furore comitante, & implente Sanctiſſimum Præſulem, fratreſque, & Octuoginta pueros, abſque defenſione pertinaciter collocauit. X X X. die Octobris Anno Domini Noſtri Ieſu Chriſti D C C. X V. Eo regnante in ſæcula ſæculorum. Amen.

En quæ potuimus excerpere acta. Nulli dubium ſit *Babylam* apud noſtros fuiſſe, Nam illius inter alios Martyres Hiſpanos meminit S. Eulogius in Memor. SS. lib. 1. num. 17. & 18. Sic de illis qui ſe mucroni incompulſi veraciter obtulerunt: *Sic Beatiſſimus Thyrſus, ſic electus Adrianus, ſic Iuſtus, & Paſtor, ſic Eulalia Virgo Barcinonenſis, ſic* Babylas Pontifex *multique alÿ ſponte, ſe obtulerunt, & coronati ſunt.* Nullus ex aliis *Babylus* ſe obtuliſſe comperimus, vt, Noſter, qui inter medios irruens hoſtes, & vitam exponebat intrepidus, & edocebat audacter. Imò ad quid inter tot Sanctos Hiſpanos, exterum erat adducturus Eulogius, quando inter proprios, tot illuſtria exempla ſuppeditabat Hiſpania? Et magis quando ipſe Sanctus Martyr è peregrinatione redux, omnes ferè regiones Sanctorum Martyrum commemoratorum, altrices perluſtraſſe fateatur. Quo in promptu eorum agones, & acta præciſè retenturum crediderim Eulogium. Sed omnia vehementius vrgeat, antiquus hymnus in meo MS. Codice, in quo lemma, & ſaphicum.

PRO SANCTO BABYLA EPISCOPO, & Martyre, Hymnus.

Pampilonenſis Babylas, *vt ipſe*
Perferas Chriſtum, proprios relinquens,
Alienos quæris, trepidus penates
Præſul Ibere,

Non tamen cedis, licet alienos
Quærites ciues, tumulo relicto,
Nam tuis victis, cupidus hic Maurus
Cuncta funeſtat.

Ales excelſus properans, agonis
Pandit atrocis forulúmque noſtras
Dirigens ergo, Cumulatus ades
Lumine Martyr.

Hic, Pater docens pueros amorem
Vnici Chriſti, relegas phreneſim
Impia ſectæ; qua religioſus
Creditur Arabs.

Ergo ſplendorem renuens Tyrannus:
Illico fremens ſciuit, vt ſuorum
Filios audax glomeraſſes altè
Dogmate Chriſti;

Arripit dirus Babylam, *inurens*
Quotquot ad ludum retulit camæna;
Teque confeſtim laqueo reuinctum
Verbere tonat.

Denique adflictus nouiter cruentum
Perpetis mortis, ſilicis ad inſtar,
Vltimum ſoluens Deo (vt re liquet)
Martyr agonem.

Gaudeat plebs tanto religioſa
Martyris noſtri tumulo Beatis;
Sanctiorem clamet, & ille plebem
Noſter Odonis.

D. D. Laurent. Ram. de Prado in Not. ad Luitprand. num. 195. refert extare adhuc Eremitoriolum, quod appellatur DES. BABILES tribos à Matrito leucis diſſitum, & ab oppido *Odone* dimidio milliari, cui Noſter dedit nomen Martyr. Aliudqoe extat in Regio ſeceſſu Matritenſi. Quem Martyrem pro herniæ morbo infantibus communi conformis matrum deuotio aduocatum proclamitat. Eius feſtum hoc die repoſuimus, licet X X X. Octobris paſſio à Iuliano conſignetur, quia apud illius Populi accolas memoria hodie quotannis repetitur.

ODON Ipſius nominis oppidum, licet ſecunda litera, O, longa à Matrito XII. P. M. diſtans, de quo hæc D. Thom. Tamayo fol. 119. *Extat hodie in Carpetanis, eodem nomine, quod ab antiquiſſimis temporibus conſeruatum, ſunt qui putent, nempe ex Hebræo* [illegible], *à verbo:* [illegible]. Adam, rubeſcere *Nam gleba huius oppidi rubra.* Eadem D. Sebaſt. Couarruu. in Theſ. Ling. Caſtell. verb. Odon.

C DEDICATIO Sanctæ Eccleſiæ Carthaginenſis. Vetuſtiſſimi moris adfuit in Eccleſia Dei, hoc eſt in Congregatione fidelium, altarium conſecratio, vtpote ab exordio naſcentis doctrinæ, & legis Euangelicæ, qua Apoſtoli, & omnes vrbium Antiſtites, & ſi latenter altaria, domi, ſpeluncis, & aliis recluſioribus locis, competenter tamen ornatis, illa erigebant, conſecrabant, venerabantúrque. Hæc autem occulta conſuetudo inoleuit, vſque ad Magni Conſtantini Imperium, quo cùm pax, propter fidem Catholicam ſuſceptam, daretur Eccleſiis, ideò Sanctiſſimus Pontifex Romanus Silueſter I. anno C C C. X X I V. Palatium Lateranenſe, ab ipſo Conſtantino Pontifici donatum, in Eccleſiam publicè erexit, Domino Saluatori Noſtro Ieſu-Chriſto dedicauit, publicis acclamationibus conſecrauit, & omnibus Chriſti fidelibus venerandam præbuit. Cuius dedicationis exemplo, & Magni Cæſaris vbique permiſſu, deinceps per totius Orbis ambitum, Patriarchæ, Epiſcopi, & omnes Catholicæ religionis Antiſtites innixi, illicò templa palàm erigere, Eccleſias Saluatori, dedicare, Virgini Matri, Ioanni Baptiſtæ, Apoſtolis, poſtea Martyribus, & demum Confeſſoribus incepere. Et ob memoriam huiuſmodi erectionis, & *Dedicationis* quælibet Cathedralis Eccleſia ſimilem repetit anniuerſaria iubilatione feſtiuitatem. *Carthaginenſis* Hiſpaniæ ergo Eccleſia, vt maiorum conſeruet morem, hoc die mirificè feſtum ſuæ peragit Baſilicæ, de quo Philipp. Ferrar. in Catal. Gen. SS. hæc verba ſubnectit: *Carthagine in Hiſpania* Dedicatio *Eccleſia Cathedralis*. Hæc, vt creditur, Epiſcopali fuit ſede ornata à S. IACOBO ZEBEDÆI filio, Hiſpaniarum Apoſtolo, qui Sanctum Baſileum ibi reliquit Epiſcopum, diuerſum ab alio Sancto Baſileo Portucenſi, poſt Braccarenſi, & demum apud Ambraciam in Vettonia cum Sancto Epitatio Ciue ipſius vrbis Tudenſium Epiſcopo, poſt Ambraciano, Martyre. Dedicata conſpicitur D. V. MARIÆ cognomine *De Gratia*. Hanc ſedem rexere Sanctiſſimi Præſules, quorum Catalogum breui calculo deſcribemus.

I. S. BASILEVS Diſcipulus S IACOBI Epiſcopus Carthaginenſis I. cum aliis in Concilio Congregatis apud Cherſoneſum martyrium compleuit, die IV. Martij. Anno L VII. 57.

II. S. EPENETVS à B. Petro electus Epiſcopus Carthaginenſis II. Paulum Apoſtolum apud Carthaginem ſoluentem, recepit, comitatur, & tandem X V. Iulij Ann. L X I V. occubuit. 64.

III. S. VINCENTIVS Epiſcopus Carthaginenſis III. patitur cum Datiuo & aliis anno X C V. colitur die 27. Ianuarij. Dext. h. An. Iulian. Aduerſ. n. 472. fol. 132.

IV. S. AGAPIVS Epiſcopus Carthaginenſis I V. cum in Cyrtem exularet, ibidem cum S. Secundino martyrio coronatur 3. Kalend. Maij anno C C. L X I I. Iul. aduerſ. 533.

V. S. HYPOLITVS Epiſcopus Carthaginenſis V. Martyr cum aliis in eadem Ciuitate ad cœleſtem euolauit gloriam I I I. Februarij Anno Domini C C. L X X. 270.

VI. S. FELIX Epiſcopus Carthaginenſis V I. qui paſſus eſt in eadem Ciuitate ſub Daciano V. die Aprilis anno C C X C V I I I. Iul. Aduerſ. 470.

VII. S. GRATIANVS Epiſcopus Carthaginenſis V I I. Vir ſanctitate pollens, qui ſacrauit Libiſolæ Baſilicam SS. Vincentio, & Læto, eius vrbis Martyribus, eius memoria ad annum C C C. L I I I. 353.

VIII. S. LEONAS Epiſcopus Carthaginenſis V I I I. ex Comite Africæ interfuit Concilio Toletano à S. Aſturio indicto anno C C C C. & Cæſarauguſtano I. ann. C C C C X X I V. Iul. Aduerſ. 468. & 473. fol. 110.

IX. S. SALOMON Epiſcopus Carthaginenſis I X. natus Seguræ qui obiit Ianuæ prope illud oppidum cuius dies colitur die X X V I I I. Septembris. Iul. aduerſ. 468. fol. 131.

X. S EVGENIVS Epiſcopus Carthaginenſis X. cuius tempore Seuerianus ipſius vrbis Dux Leandrum filium ſuſcepit, eius memoria ad An. CCCC. LXX. 470.

XI S. HECTOR

XI. S. HECTOR Ferrandus Epiſcopus Carthaginenſis XI. Diſcipulus, S. Fulgentij Ruſpenſis, poſt Archiepiſcopus Toletanus anno CCCC. XCIV. cuius dies colitur. 31. Maij.

XII. S. VICTOR Epiſcopus Carthaginenſis XII. celebri ſanctitate, & literis prœditus peruenit ad annum DXXIX. 529.

XIII. S. LICINIANVS Epiſcopus Carthaginenſis XIII. Vir in ſacris Scripturis eruditus, de quo S. Iſidorus celebre elogium, moritur Conſtantinopoli non ſine ſuſpicione veneni IV. Maij Ann. D.LXXXI. 581.

XIV. DOMINICVS Epiſcopus Carthaginenſis XIV. ex vrbe Hiſpali oriundus, qui longæuus viuere deſiit, Ann. DXCII. 592.

XV S. FVLGENTIVS iterum, atque iterum Epiſcopus Carthaginenſis XV. poſt Aſtigitanus, ſanctitate, miraculis, doctrina, & nobilitate illuſtriſſimus, frater SSS. Leandri, Iſidori, & Florentinæ de quo egimus die XV. Ianuarij, moritur ad annum DC. XXXVIII. 603.

XVI. VINCENTIVS Epiſcopus Carthaginenſis XVI. qui ſucceſſerat S. Fulgentio in Epiſcopatu ann. DCIII. quot annos vixerit ignoratur. Poſt eius obitum reuertitur Fulgentius, & anno 638. deſecit. 603.

XVII. BONIFACIVS Epiſcopus Carthaginenſis XVII. Qui interfuit VI. Concilio Toletano, infulas induit anno DCXXXVIII. 638.

XVIII. IOANNES Epiſcopus Carthaginenſis XVIII. Qui interfuit Concilio Toletano anno III. Regis Vvambanis congregato, quo ſedes Epiſcoporum diuiduntur, apud Luitprandum, Aduerſ. n. 266. Erat Epiſcopus Ioannes, Anno DC.LXXV. 675.

XIX. FLORIVS Epiſcopus Carthaginenſis XIX. vltimus poſt excidium Hiſpaniæ, quod anno DCC. XIV. ſucceſſit. Hos vltimos Præſules, nec Caſcales, nec M. Ægidius Gonzalez recenſuere, 714.

XIV. Hiſpanica clade, omnia turbata, hæc defecit ſedes. Donec anno Dom. DCCCL. VIII. LVPVS Epiſcopus Carthaginenſis Titularis interfuit Concilio Toletano, quo S. Eulogius in Cathedram Toletanam ſuffectus eſt, vt ex Iuliano patet in Chron. num. 439. 858.

POST Anno MCCXLI. Murcia, quæ olim Bigaſtrum recuperata per Infantem Alphonſum cognomento Sapientem, ibidem ſedes erigitur retento titulo Epiſcopatus Carthaginis Spartariæ in qua ſequentes Epiſcopi.

XV. D. F. PETRVS Gallego Epiſcopus Carthaginenſis XV. ex Ordine Minorum, Regi Alphonſo Sapienti à Confeſſione moritur ann. M. CC. LXVII. 1267.

XVI. D. GARSIAS Martinez Epiſcopus Carthaginenſis XVI. ex Decano ipſius Eccleſiæ ad Epiſcopatus culmen prouchitur, Vir ſtrenuitate nobilis, è vita diſceſſit, poſt annum M.CC.LXXII. 1272.

XVII. D. DIDACVS Martinez de Morgaz Epiſcopus Carthaginenſis XVII. tranſtulit Cathedralem Eccleſiam ex Carthagine Murciam, propter crebram Maurorum infeſtantium in vrbem irruptionem, qua nec diuina officia, debita gerebantur ſolemnitate, nec oppidanorum numerus ad defenſionem neceſſarius inueniebatur, quo ſecuriorem vrbem elegit eminus trepidario. ad ſuperos euolauit poſt annum M.CC. XCII. 1292.

XVIII. D. MARTINVS Epiſcopus Carthaginenſis XVIII. (quem prætermiſit M. Ægidius Gonzalez) Præſulatus infulas induerat ad annum M. CCC. IX. vt ex priuilegio Alphonſi XI. à Caſcales relato liquet, quo pro cambio Caſtri Lumbrin, donat Rex Epiſcopo, & Eccleſiæ oppi-

da Alguaza, & Alcantarilla. Quam donationem attribuit M. Ægidius Gonzal. D. Garſiæ Martinez, & perperam, quia iſte Epiſcopus non potnit ad hunc annum petuenire, nec Regis Alphonſi X I. regnum pertingere. 1309.

X I X. D. IOANNES Munoz de Hinojoſa, huius nominis I I. Epiſcopns Carthaginenſis X I X. ad Calaguritanam ſedem promotus, ibidem vitam laudabiliter egit, anno M. CCC. X V. 1315

X X. D. PETRVS de Toledo, huius nominis I I. Epiſcopus Carthaginenſis X X. qui à Ioanne X X I I. Pontifice maximo. Legatus electus, ad purputatorum agmen aſcitus, vitam clauſit anno M. C C C. XXVIII. 1328.

X X I. D. PETRVS Barroſo, huius nominis I I I. Epiſcopus Carthaginenſis X X I. (qnem antepoſuit M. Ægidius Gonzalez non obſeruato annorum circulo) factus eſt Preſbyter Cardinalis (refert D. Fernandus Vrghellus in ſua Italia ſacra, titul. de Epiſcop. Sabinienſ. num. 40. fol. 201.) tituli Sanctæ Praxedis à Ioanne X X I I. anno 1327. à Benedicto X I I. Cardinalis Epiſcopus Sabinus. Auenione deceſſit X I V. Iulij M. CCC. XLVIII. Iſte longe dinerſus eſt ab illo de quo Ægidius Gonzalez, quem inter Epiſcopos Seguntinos compaginat, refert carceres, exilium, & ſnbterfugium, timore Regis Petri Caſtellæ 1345.

XXII. D. PETRVS de Peñaranda huius nominis I V. Epiſcopus Carthaginenſis X X I I. Qui primus conſtruxit Eccleſiam Cathedralem Murcienſem, loco vbi hodie clanſtra viſuntur, & Virgini Matri MARIÆ DE GRATIA dicatam, eius memoria Ann. M. CCC. L I I I. 1353.

XXIII. D. ALFONSVS de Vargas Epiſcopus Carthaginenſis X X I I I. ex hac ſede ad Cordubenſem tranſlatus eſt anno circiter M. C C C. L X. 1360.

XXIV. D. NICOLAVS de Aguilar Epiſcopus Carthaginenſis X X I V. Eccleſiam ſuam fontium baptiſmalium donatione ditauit, Librum ſcripſit, cui titulus: *Fundamentum Eccleſiæ Murcienſis.* eius memoria ad annu M. CCC. LXVI. 1366.

XXV. VVILIELMVS, quem Caſcales, & Gonçalez cognominant de *Gimiel*, Vrghellus in Epiſcop. Sabinienſ. num. 43. *de Angifolio*; Epiſcopus Carthaginenſis XXV. poſt Cæſarauguſtanus, Cardinalis Sabinienſis, moritur ann. M. C C C. L X I X. 1369.

XXVI. D. FERDINANDVS de Pedroſa Epiſcopus Carthaginenſis X X V I. primnm poſuit lapidem in Baſilica Cathedralis huius vrbis Murciæ, loco quo adhuc viſitur, & ex tunc: *Hoc die ſcilicet X X I V. Ianuarij incepit celebrari feſtinitas eius Dedicationis.* eius Epiſcopi memoria ad annum M. C C C. L X X X V. 1385.

XXVII. D. PAVLVS de S. Maria Epiſcopus Carthaginenſis X X V I I. ex Burgenſi vrbe, natione Iudæus, qui ad fidem conuerſus, literis inſignis, & ſanctitate inſignior, ad infulas huius peruenit Epiſcopatus, poſt ad Burgenſem tranſlatus, ann. M. C C C C. V I. moritur Burgis M. CCCC. X X X V. 1406.

XXVIII. D. F. DIDACVS Badan huius nominis I I. Epiſcopus Carthaginenſis X X V I I I. ex Ordine Minorum, primo Pacenſis, deinde iſtius vrbis, demum Placentinus, ad annum M. C C C C. X X I I I. Placentiæ è vita diſceſſit anno M. C C C C. X X V I. Error adeſt in codicibus excuſſis hiſtoriæ Caſcales, & Theatri M. Ægidij Gonçalez, ad annum 1428. ſcribitur petueniſſe, cum contrarium in epigraphe eius legatur ſarcophagi, ſic:

Bis

Bis Septingentos Domini poſt annos,
Sex, & viginti adduntur numero,
Die hac, & Menſe migrauit prædictus. 1423.

XXIX. D. Didacvs Comontes huius nominis III. Epiſcopus Carthaginenſis XXIX. ſcripſit hiſtoriam prædeceſſorum Præſulum ſuæ ſedis, quæ, non ſine eruditorum offenſione, delitescit, moritur anno M. CCCCLVIII. 1458.

XXX. D. Lvpvs de Ribas huius nominis I. Epiſcopus Carthaginenſis XXX. Qui ſuo concluſit tempore Cathedralem Baſilicam, moritur anno M. CC. LXII. 1462.

XXXI. D. Rodericvs Borgia Svmmvs Vniversalis Ecclesiæ Pontifex Maximvs, Primo Epiſcopus Carthaginenſis XXXI. à Calixto III. auunculo Diaconus Cardinalis, S. Nicolai in Carcere, creatus eſt, Vicecancellarius, atque Archidiaconus S. R. E. Inde ſub Sixto IV. eidem Portuenſis obuenit Epiſcopatus, ann. 1476. Demum in locum Innocentij VIII. III. Idus Aug. 1492. ſuffectus eſt, ſedit annos XI. dies VIII. Moritur XV. Kalend. Sept. M. D. III. 1476.

XXXII. D. Bernardinvs de Carauajal Epiſcopus Carthaginenſis XXXI. ex vrbe Placentina oriundus, primo Epiſcopus Pacenſis, poſtea Carthaginenſis, deinde Seguntinus, inde Placentinus in Hiſpania, Sabinienſis, & Oſtienſis, purpurato galeto inſignis, eius elogia conſarcinat Vghellus in ſua Ital. Sacra titul. de Epiſcop. Oſtienſ. n. 71. fol. 94. Carthaginenſem dimiſit ſedem anno M. CCCCXCV. Moritur M. D. XXIII. Sepelitur in Baſilica S. Crucis in Hieruſalem. quo iam olim præclaro fuerat titulo inſignitus, huiuſmodi epitaphio eius laudes prodente. 1495.

Bernardino Cavaiali. natione Hispano.
Patria Placent. Episcop. Ostiens. Card. S. Crvcis.
ob egregias virtvt. doctrin. Q. sing.
ab Alexandro. VI. Pont. Max.
innvmer. patr. ascito.
plvr. leg. pro. R. Chr. Fvnct.
integre. Sapienter. Q. Prosp.
Fortvna moderate. adversa const.
vso. omnem vitam. pie. ac Religiose vixit.
Annos Lxvii. Menses. dies. VIII. Obiit.
xvii. Kalend. Ianvar. Anno
M. D. XXIII.

XXXIII. D. Ioannes de Medina huius nominis III. Epiſcopus Carthaginenſis XXXIII. qui poſt fuit Segobienſis, de quo ſic Colmenates, fol. 650. è Methimna Campeſtri patria, poſt alias dignitates; legatione ad Innocentium VIII. functus, ordinatus Epiſcopus Aſturicenſis, Pacenſis, Carthaginenſis, ac tandem Segobienſis Anno M. D. II. Obiit III. Kalend. Febr. Ann. M. D. VII. Ad Patriam ſepultus in Sacello à ſe conſtructo. Hactenus Hiſtoriograph. Segouienſ. 1502.

XXXIV. D. Ioannes Daza huius nominis IV. Epiſcopus Cathaginenſis XXXIV. Qui primò Ouetenſis, deinde Carthaginenſis, demùmque Cordubenſis, ad hunc ad annum M. D. V. tranſlatus, in quo moritur die XXI. Maij Ann. M. D. X. 1505.

XXXV. D. Ioannes de Valeſco huius nominis V. Epiſcopus Carthaginenſis XXXV. fuit Calaguritanæ ſedis ad Eccleſiam poſtea tranſlatus, dein ad Palentina, moritur Anno M D. XX. 1508.

XXXVI. D. Martinvs de Angulo, huius nominis II. Epiſcopus Carthaginenſis XXXVI. ad Cordubenſem tranſlatus anno M. D. X. in eo moritur anno M. D. XVI. 1510.

XXXVII. D. Matthævs Langius ab Vvudemburgh, Epiſcopus Carthaginenſis XXXVII. fuit natione Germanus, Auguſtanus, à Iulio II. vocatusad purpuram, ſub titulo S. Angeli, ann. 1511. à Paulo III. creatus Epiſcopus Albanenſis, ann. 1535. Poſt fuit Archiepiſcopus Salzburgenſis in Germania, de quo egregium elogium apud Vghell. in Ital. Sacr. titul. de Epiſcop. Albanenſib. num. 80. fol. 315. moritur ann. M. D. XL. 1540.

XXXVIII. D. Ioannes Martinez Siliceo huius nominis VI. Epiſcopus Carthaginen. XXXVIII. ſui ſæculi inſignis, & egregius Doctor, ad Eccleſiam peruenit iſtam, meritis redundans, ad Toletanam aſcendit, precibus vacuus anno M. D. XLV. Eius elogia patrio idiomate conſcripſit M. Ægid. Gonçalez in Theatr. Carthag. tom. 1. fol. 320. Moritur anno M. D. LVII. 1545.

XXXIX. D. Stephanvs de Almeyda Epiſcopus Carthaginenſis XXXIX. qui ex Legionenſi, ad iſtum tranſlatus fuit. Interfuit Concilio Tridentino, & in vrbe Sedis Collegium Societatis Ieſu condidit. Illic moritur Anno M. D. LXIII. 1563.

XL. D. Gonsalvvs, Gallego Arias Epiſcopus Carthaginenſis XL. qui ex Gerundenſi ſede, ad iſtam inuenitur muratus. Ex ſuo tempore ſeparata fuit Ciuitas Origuela, quæ Carthaginenſis erat Diœceſis, ſed per Bullam Iulij III. ann. M. D. LXIV. in Cathedralem erecta, deinceps proprium habuit Antiſtitem. Moritur anno M. D. LXXV. 1575.

XLI. D. Gomesivs Zapata Epiſcopus Carthaginenſis XLI. frater Comitis de Barajas, ex hac ſede ad Conchenſem tranſlatus anno M. D. LXXXIII. Moritur Anno M. D. LXXXVII. 1583.

XLII. D. Hieronymvs Manrique Epiſcopus Carthaginenſis XLII. ab hac ſede ad Abulenſem præficitur anno M. D. XCI. Abulæ inuenit ſacra lipſana S. Secundi. Ad Supremum S. Generalis Inquiſitionis tribunalis Præſidem ſuffectus, moritur M. D. XCV. 1591.

XLIII. D. Sancivs Davila, Epiſcopus Carthaginenſis XLIII. poſt Giennenſis, Seguntinus, & Placentinus, ex iſta ad ſecundam Eccleſiam relabitur anno. M. D C. Moritur apud Xarayceium Placentini Præſulis cameram, anno M. DC. XXV. vbi requieſcit. Eius auctoritate aliquot ſacra pignora SS. Fulgentij, & Florentinæ, ex oppido Berzocana ad ſuam Murcienſem Eccleſiam ſunt delata. 1600.

XLIV. D. Ioannes de Zuniga huius nominis VII. Epiſcopus Carthaginenſis XLIV. ad Inquiſitionis Generalis ſupremum conſilium Præſes deuenit anno M. DC. II. & relicto præſulatu moritur anno M. DC. VI. 1601.

XLV. D. Alphonsvs Columna huius nominis II. Epiſcopus Carthaginenſis XLV. ex Barcinonenſi Eccleſia ad Carthaginenſem tranſlatus, ibidem vitam cum morte commutauit Anno M. DC. VI. 1606.

XLVI. D. Franciscvs Martinez de Cineros Epiſcopus Carthaginenſis XLVI. ex Inſulæ Canariæ ſede ad Carthaginenſem euocatus, poſt ad Giennenſem tranſlatus anno M. DC XVI. Ibidem moritur Anno M. DC. XVIII. 1616

XLVII. D. Franciscvs Gamarra huius nominis II. Epiſcopus Carthaginenſis XLVII. adhuc inſtante promotione ad Abulenſem tranſlatus Ann. M. DC. XVI. 1616.

XLVIII. D. Alfonsvs Marquez de Prado huius nominis III. Epiſcopus Carthaginenſis XLVIII. Ex Epiſcopo Dertoſano, ad iſtam prouectus ſedem, inde ad Segouienſem anno M. DC. XVIII. tranſlatus fato interceptus occubuit anno M. DC. XXI. 1618.

XLIX. D. F. Antonivs de Trexo Paniagua Placentinus, Epiſcopus Carthaginenſis XLIX. ex Ordine Minorum, qui pro Conceptionis Virginis Matris indemnitate declaranda ad Paulum V. Pontif Maxim. Romam Philippi III. Regis Catholici exlegatus acceſſit. Moritur anno M. DC. XXV. 1635.

L. D. Fran

L. D. Franciscvs Manſo huius nominis *III.* Epiſcopus Carthaginenſis L. ex Eccleſia Mexicana, ad Carthaginenſem aſcitus, poſt ad Burgenſem promotus anno M. DC. XL. adhuc ibidem Metropolitica infula Paſtor eximius inuiſitur. 1640.

LI. D. Mendvs de Benauides Epiſcopus Carthaginenſis *LI.* ex Segouienſi ſede, ad Carthaginenſem electus, hic vitæ expleuit curriculum anno M. DC. XLV. 1645.

LII. D. Ioannes Velez de Valdiuieſo huius nominis *VIII.* Epiſcopus Carthaginenſis *LII.* fuit primò Lucenſis, dein Abulenſis, demum iſtius Sedis Præſul factus, adhuc gregem Catholicum paſcuis ſalutaribus alens, æternam retributionem ſeruus bonus à Domino ſpectat. Demum in epidemica Murcienſi contagione moritur Anno *M. DC. XLVIII.* 1648.

LIII. D. Didacvs Martinez Zarcoſa huius nominis *IV.* Epiſcopus Carthaginenſis *LIII.* primò Tudenſis, doctrina,& gubernatione conſpicuus, plebem ſibi commiſſam cum omnium admiratione, catholicis imbuit dogmatibus. Adhuc in paleſtra eſt.

En veram Præſulum Carthaginenſium ecphraſim, quam ſuppeditauere Franciſc. Çaſcal. in Hiſtor. Murcit. M. Ægid. Gonzal. in Theatr. SS. Eccleſ. Hiſpan. tom. 1. fol. 293. Didac. Colmen. Hiſtor. Segouienſ. Paron. Hiſtor. Giennenſ. Portocarr. in Catal. Epiſcop. Seguntin. P. F. Alſonſ. Fern. Hiſtor. Placent. Nos in vit. S. Epitatij. fol. 411. cap. 7. Ioann. Paul. Martyr Rizzus Hiſtor. Conchenſ. Anton. Cianca Hiſtor. Abulenſ. S. Secundi. lib. 3. cap. 1. D. Fernand. Vghellus Ital. Sacr. in Variis Epiſcopatibus. Ex quo breuiter, quos quælibet Hiſpana Eccleſia Epiſcopos procrearit, accipies. De forma *Dedicationis Eccleſiarum Cathedralium*, ſuis in locis appingemus, hactenus dicta.

OCTAVO KAL. FEBRVARII, DIES XXV.

A. *Apud Vlyſſipponem Portugalliæ Metropolim feſtum* TRANSLATIONIS XII. *capſarum, quibus ſacra diuerſorum Sanctorum pignora condita iacebant, in Societ. Ieſu Domo profeſſa, titulo S. Rochi ſubfulta; cuius annualis memoria, cum pleniſſimo iubilæo feruentiſſime perſeuerat.*

B. *In Oratorio Marchionis Caſtri-Roderici ſacrum adſeruatur honorificè Corpus* B. SABINI *Martyris Romani, quod vnà cum aliis Sanctorum exuuiis dùm Oratoris Regij fungeretur officio Romæ recepit.*

NOTÆ.

A TRANSLATIO Reliquiarum. Huius feſtiuitatis memoria refertur à P. Ioanne Bollando Societ. Ieſu in Act. SS. hoc die in prolegomen. fol. 611. Cuius ecphraſis, primò à Manuele Campos Luſitano ſermone conſcripta, poſt Caſtellana facta ab Aluaro de Veancos, hic, reſciſſis ſuperfluis, latinam dabimus, vt tantæ molis magnificentiam admiretis tanti theſauri ſacri munificentiam venereriſque.

RELATIO DE TRANSLATIONE Reliquiarum SS. ad S. Rochum Soc. Ieſu Vrbis Vlyſſipponenſis.

GVBERNANTE Sereniſſimo Infante Cardinale Archiduce Alberto Portugalliæ Regnum, & Vice-Regis munere fungente pro Philippo II. Rege Catholico anno M.D.LXXXVII. Menſe Octobri adlatæ ſunt XII. capſæ reliquiarum Sanctorum plenæ, quas magno ſtudio ex variis locis conquiſierant D. Ioannes Borgia, & D. Franciſca de Aragon eius coniuge, & præcipuè à Rodulpho II. Imperatore, & Maria eius Matre efflagitarant, quæ cùm ex Matrito Vlyſſiponem attingerent die XVII. Octobris, anni præfati, traditæ fuerunt P. Petro Fonſeca domus Profeſſæ S. Rochi Præpoſito, vnà cùm donationis, Iubilæi perpetui à Sixto V. conceſſi, &

cæterarum

extetarum ſcripturarum veritatem, antiqnitatem, & fidem reliquiarum comprobantium, cartulis, diplomatibus, Breui, & authenticis teſtimoniis, Cæſareæ Maieſtatis Rodulphi II. Imp. Sereniſſimæ Imperatricis Mariæ, eius Matris, & aliorum, ant ſacellorum Imperialium Regalium, Dominationum, Capitulorum, Monaſteriorum, & aliorum piorum locorum, à quibus fuerant extracta lipſana, quorum fidem teſtabantur diuerſam Nuntiorum Apoſtolicorum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum S. R. I. Principum, Abbatum, & aliorum Prælatorum Eccleſiaſticorum teſtimonia. Quæ omnia rite, & recte à D. Michaele de Caſtro Archiepiſcopo Vlyſſipponenſi viſa, racta, lecta, & comprobata, cum fuere, illico ea, ordinaria poteſtate laudauit, probauit & vt vera in publicum adſportari, in Eccleſia collocari, & à fidelibus venerari præcepit, iuſſit, & ordinauit. Tantorum pignorum cœleſtium theſaurum ad vrbem aduentaſſe, cùm cognoſceret Sereniſſimus Infans, ea pietate, qua religionis venerabatur inſignia, vt fidelibus deuotionis ſtimulus, & hæreticis confuſionis augeretur inſtantia, præcepit vt ſolemni apparatu, & proceſſionis pompa, ſacræ adueherentur exuuiæ ex Metropolitica ad S. Rochi Baſilicam, omnia ipſo Catholicæ fidei zelo, liberaliter auctorante. Varij ad tranſlationis pompam fuere dies conſignati, ſed imbriferis tempeſtatibus ſuccedentibus, in hunc vſque dilata feſtiuitas, fuit, qui exoptabilis à veſperis primis ad octauæ finem, ſerenus extitit & pacatus: ſolemnitas cœpit deuotis Campanarum ſonis, luminarium lucibus, & miſſilium globorum ignibus celebrari. Ad proceſſionem ventum, viis publicis, & periſtromatibus, exornatis, & ciuium oppidanorúmque concurſu, ordine debito in tabulamentis, feneſtris, & tegminibus, diſtributis, triumphantium arcuum, & pyramidum machinis dilargitis, feria II. die XXV. Ianuarij, Anno Domini M.D.LXXXVIII. exorditur proceſſio, in cuius primo loco (in tres diuiſit ſedulitas thenſarum collocationem) quatuor erant fercula, ſic diſpoſita:

FERCVLVM. I.

Hic truncum ex ære aurato faciem Virginis exprimens, corpus, in cuius medio, caput vnius ex XI. M. Virginum viſebatur.

Item Reliquarium ex argento auratum in ouali formam, in quo inſignis reliquia S. Barbaræ *V. & M. quæ fuit extracta ex Cœnobio S. Ioannis Euangeliſtæ Torcellenſi, vbi aderat corpus S. V. & Martyris, & Venetiarum Reſp. Mariæ Imperatrici remiſerat.*

Item aliud eius formæ, & materiæ, in quo inſignis Reliquia S. Cordulæ *ex XI. M. Virginum.*

Item aliud caput integrum vnius ex ſupradictis Virginibus.

FERCVLVM II.

In hoc erat aliud truncum corpus, primo ſimile, in quo erat aliud caput alterius ex præfatis SS. Virginibus.

Item techa deaurata in qua Os S. Procopij

Abbatis,

Abbatis, Bohemorum Patroni, cuius feſtiuitas illinc IV. colitur Iulij.

Item caput integrum S.Chryſanti *Epiſcopi Baſilienſis, & coniunctim, aliud alterius Virginis, ex cœtu ſuperiorum.*

FERCVLVM III.

Hic inſpiciebatur aliud corpus ſuperioribus ſimile, in quo Caput S.Geuæ *Virginis, & Martyris, ex progenie Comitum Vienſium.*

Item theca ad formam brachij gemmis vermiculati, in quo tres apparebant orbes chryſtallini, per quos pellucebatur brachium S.Eliſabethæ *filiæ Regis Hungariæ.*

Item aliud in quo brachium S.Ioſippæ *Amitæ S.Vrſulæ.*

Item theca argentea chriſtallinis laminis, in qua Os integrum S.Mathiæ *Apoſtoli.*

FERCVLVM IV.

In hoc quod erat vltimum prima (ex tribus) diſtributionis, inſpectabatur Crux argentea ſemilibrarum XXIV. trium dodrantium altitudinis, cũ dimidio, anaglyphata, & ad terminos deaurata, variiſque vnionibus graphicè perpolita, in cuius medio orbis chryſtallinus, in quo Crvx ex vero Chriſti Crucis ligno *cõfecta. Quam R.P. Claudius Aquauiua Generalis totius S.I. eidẽ domo Profeſſæ S.Rochi remiſerat.*

Item brachium argenteum, in quo quatuor orbes chryſtallini, per quos explorabatur Brachium S.Othonis *Epiſcopi Bambergenſis, qui primus Pomeraniæ Apoſtolus vocitatur.*

Item aliud brachium argenteum auro celatum, ad formam Epiſcopalis brachij infulati, & chyrotecis ornatæ manus, in quo Brachium S.Ioannis Eleemoſynarij *Patriarchæ Alexandrini. Cuius corpus primo ex Hieroſolymis, Budam Vngariæ curiam, poſt in Collegialem Eccleſiam Poſſonienſem eiuſdem Regni tranſlatũ, in Sacrario Baſilicæ S.Martini Epiſc. & Confeſſoris honorificè adſeruatur. Ex quo extractũ hoc pignus, Epiſcopo Agrianenſi inſtante, perhibetur.*

Hoc primum tetraphorum excepit Vlyſſippo Ciuitas lætabunda, & vt alacritatis ſpiritum demonſtraret, hocce ſextaſthico Diuos ſalutauit.

Spartanæ ſapiens, non vrbi excelſa Lycurgus
Mœnia, pro muris, ſed dedit ille Viros.
Aduentu ſecura tuo, ſacra turma, triumpho:
Tu mihi præſidium, tu mihi murus eris.
Me bene non poterant æuo conſumpta tueri
Mœnia: Ero Diuis nunc bene tuta meis.

Sed ne abſque ſymbolo progrederentur ferculorum exuuiæ, ſingulis deuotio miniſtrauit ſequentia.

Ad S. Cordulæ reliquiam in ferculo I.

Cordula viuis adhuc de tot modo millibus, vna?
Inter tot cædes, Cordula viuis adhuc?
Lactea magnanimæ ferre dant colla ſorores,
Exultantque mori, Cordula viuis adhuc?
In mare virgineum, & pelago premit arua rubenti
Vrſula fixa iacet, Cordula viuis adhuc?
Vna fides fuit, vnus amor, fuit vnica vita,
Cur non mors etiam? Cordula viuis adhuc?
Hinc amor, inde timor connixi haſtilia criſpant,
Quam timor abſcondit, denique prodit amor.

Vt intelligas epigrammatis emphaſim, ſcias cupio, hanc Sanctam Virginem die latuiſſe martyrij, ſed ſequenti fidei ſtimulo concitata, ſeſe ſatellitibus, militibúſque cruciandam præbuit. In hiſce XII. ferculis, ſiue feretris, quam plurima SS. Virginum S. Vrſulæ ſociarum interfuere lipſana, pro quibus omnibus varia carmina prodiere, ſed longius pergam, en vnum pro multis.

Ad S. Vrſulam, & Sociis VV. & MM. Quarum in variis feretris inſignes reliquiæ.

Quam bene in Arctoa regis Vrſula claſſe Puellas:
Tam male barbaricas trux regis Hunne manus.
Quam bene virgineis volat agmen in æquore pennis:
Tam male caſtra parant inſidioſa dolos.
Quam bene pandis iter caſtæ Dux inclyta claſſi:
Tam male ſulcatas impedit Hunnus aquas.
Quam bene componunt ſeſe Occeanitides vndæ:
Tam male cæruleas purpurat enſis aquas.
Quam bene virginitas vocat ad ſpectacula cœlum:
Tam male Hyperboreos concitat ira lupos.

Quam

Quam bene nudaſti pectus Regina ſagittæ:
Tam male nudatum tela inimica petunt.
Ergo age victrici Reginæ in morte canamus:
Audiat ab Stygiis carmen, vt Hunnus aquis.
Quondam mille Saul pallentibus intulit vmbris.
Infer Vndecies Vrſula Mille Polo.

In tertio feretro, ſexto, & octauo erant brachium, & alia pignora S.Eliſabeth Viduæ, Vnganæ Regis filiæ, quibus hoc intonuit epigramma.

In Reliquias D.Eliſabethæ Viduæ.

Mille catenatos pateris Matrona labores,
Viuens mille ſubis funera, mille cruces.
Poſt obitum ſacri tumulò referuntur honores,
Vita olim vilis, mors pretioſa fuit.
Agmen ad exequias gemmantibus aduolat alis,
Miraque ſolemne voce parentat auis.
Relliquiæ manant oleæ cæleſtis oliuo,
Spirat ab extincto corpore dulcis odor.
Mille modis olim fuit æmula vita Tonanti
Æmula funeribus buſta Tonantis erunt.
Det pietas aurum? Mens aurea deſpicit aurum.
Donet opes? Magnæ deſpiciuntur opes.
Regna det, & titulis ingentia? reddat honores?
Grandia cum titulis ſub pede regna iacent.
Repperit in loculis cæleſtia dona ſuperbis,
Plena ſacri, dixit, Numinis oſſa dabo.
Et dedit; ambo ſacro ne poſſent munere vinci,
Relliquias donant pro pietate ſuas.
Aurea ſic pietas, victa eſt pietate duorum,
Et nihil vlterius, quod dare poſſet, habet.
Denique adhuc certant, pietas vincare neceſſe eſt,
Te niſi cum cælo prodiga tradideris.

In quartó feretro brachium S. Ioannis Eleemoſynarij Patriarchæ Alexandrini, qui propter innumeras pauperibus elargitas eleemoſynas hoc nomine compellatus, ſic ad ipſius longanimitatem Diſthicon.

Cuius erit tam larga manus? Quæ Dextera cunctis
Munera largitur; Dextera digna Deo eſt.

Ad Crucem de Ligno Crucis.

Quod tam dulce ſolum fœlix te protulit arbor?
Quo tibi tam dulci flumine lympha ſonat?

Dulcia cuncta tenes : Sunt brachia dulcia, rami
Dulces, è ramis dulce pependit onus.
Fructus odore polos recreat, dulcedine mundum:
Frondibus, & libro nullus amaror ineſt.
Dulce eſt quidquid habes, diuino nectare manas,
Accipit vnde ſuas Regia ſumma dapes.
At bene percipio cauſam dulcedinis : Olim
In te cœleſtis mellificauit Apis.

Poſt ſequebatur ſecundum tetraphorum in medio proceſſionis, in quo alia quatuor fercula, hoc ordine :

FERCVLVM V.

Hic viſebatur aliud truncum corpus ex ære conflatum ſuperioribus perſimile, in quo caput vnius ex XI. M. Virginum. Et aliud bene ornatum ſericeis textaminibus.

Item aliud Caput vnius ex SS. Martyribus Thebæis, qui ſocio Mauricio, & Duce, ad palmam peruenere.

Item theca eleuata cum globulo chryſtallino, in quo Os S.Praxedis *Virginis, ſororis S. Potentianæ.*

FERCVLVM VI.

Aliud hîc percipiebatur corpus dimidiatum ſuperiorum ſimile, in quo incluſum Caput S.Aureliæ *Virginis.*

Item duo crania SS. XI. M. Virginum, iiſdem ferè ornamentis exculta.

Item theca argentea mirabiliter laborata, quæ inter ſpecularia, roſulæ gemmatæ pellucentes, labyrinthis intricabilibus connexæ venuſtum oculis præbebant obiectum. In ea XXXVIII. cellulæ, & in eis ſimiles viſebantur Sanctarum exuuiæ.

De Tunica interiore B.V.M.	De S.Cæcilia V.& M.
De velo capitis eiuſdem.	De S.Euphemia V.& M.
De clamyde, eiuſdem.	De S.Marina V & M.
De Tunica S.Ioannis Apoſt.	De S.Apolonia V.& M.
De S.Maria Salome.	De S.Margarita V.& M.
De S.Maria Magdalena.	De S.Dorothea V.& M.
De S.Martha Virgine.	De S.Clemeutia.
De S.Photina Samaritana.	De S.Priſca V.& M.
De S.Catharina V.& M.	De S.Ioſippa Vir.M.
De S.Barbara V.& M.	De S.Barbara V.& M.

De S.Cordula V.& M.	De S.Odilia.
De S.Sponſa V.& M.	De S.Tenella V.& M.
De S.Benigna V.& M.	De S.Anaſtaſia.
De S.Gertrude V.	De S.Agnete ex XI.M.VV.
De S.Milia V.	De S.Paulina.
De S.Caſaira V.	De S.Iuſtina.
De S.Corana V.	De S.Kunegunda.
De S.Eulalia.	De S.Eliſabeth.Vngarica.
De S.Heduyge Ducif.Polon.	De S.Lutmilla Auia S.V Vinceſlai Regis Bohemiæ.
De S.Hyppolita.	

De quibus adeſt diploma,per Horatium Malaſpina Nunt. Apoſt.ann. 1579.

FERCVLVM VII.

Hic aderant duæ thecæ ligneæ ex ſericis exornatæ cruſtis & ſpecularibus vitreis. In prima erant Sanctarum reliquiæ inſignes, licet præ nimia vetuſtate haud legibiles rotuli. In ſecunda LIV. lipſana XI. M.VV.

Item inſpectabatur effigies fuſilis Virginis MARIÆ *in vlnis Puerum* IESVM *complectens, duorum dodrantium, & amplius latitudinis, ſuper thronum argenteum repoſita,in quo ſex explorabantur loculi vitreis ſpecularibus illiniti, quorum foramina ſequentia capiebant Sanctorum inſignia pignora.*

De S.Staniſlao Ep.& M.	De S.Palmachio M.
De S.Ioanne Eleemoſynario.	De S.Ægidio Abbate.
De S.Euſtachio M.	De S.Vvolphango Ep.Ratiſp.

Item ad formam cruris, argentea theca, cruſtis vermiculata gẽmeis,in qua reſpiciebatur tibia S.Rochi. *Quam dono dederat Imperatrix Maria DD.Ioanni Borgia, & Franciſca de Aragon,vt ex authenticis liquet ſcripturis.*

FERCVLVM VIII.

Hic CRVX *alia argentea duorum, & amplius dodrantium intuebatur. In cuius lateribus XVIII.viſuntur foramina.In pede XXXVI. In primis hæ clauduntur admirabiles reliquiæ.*

De Ligno Crucis.	De S.Iacobo Minori Apoſt.
De Mappa Menſæ Domini.	De S.Bartholomæo Apoſt.
De Tunica interiori B.V.M.	De S.Thadæo Apoſt.
De S.Ioanne Baptiſta.	De S.Thoma Apoſt.
De S.Petro Apoſtolo.	De S.Matthæo Apoſt.
De S.Paulo Apoſtolo.	De S.Mathia Apoſt.
De S.Andrea Apoſtolo.	De S.Barnaba Apoſt.
De S Iacobo Maiori Apoſt.	De S.Marco Euang.
De S.Philippo Apoſt.	De S.Luca Euang.

In XXXVI. ſequentibus hæc lipſana SS.MM.Confeſſ.VV.& aliarum.

De S.Laurentio M.
De S.Srephano M.
De S.Sebaſtiano M.
De S.Georgio M.
De SS.Coſma,& Damiano.
De S.Chriſtophoro M.
De S.Eraſmo M.
De S. VVinceſlao Bohemorum Rege M.
De S.Vincentio M.

Epiſcoporum, Doctorum, Confeſſorum.

De S.Gregorio PP.
De S.Auguſtino.
De S.Hieronymo.
De S.Ambroſio.
De S.Gregorio Epiſcopo.
De S.Nicolao Epiſcopo.
De S.Benedicto Abbate.
De S.Dominico Patriarcha.
De S.Bernardo Abbate.

Virginum.

De S.Euphemia V.& M.
De S.Agnete V.& M.
De S.Barbara V.& M.
De S.Apollonia V.& M.
De S.Cordula V.& M.
De S.Catharina V.& M.
De S.Lucia V.& M.
De S.Chriſtina V.& M.
De S.Dorothea V.& M.

Aliarum SS.

De S.Maria Magdalena.
De S.Eliſabeth Vidua.
De S.Maria Salome.
De S.Photina Samaritana.
De S.Anna Matre V.Mariæ.
De S.Afra M.
De S.Eluira.
De S.Maria Ægypriaca.
De S.Elena Imperatrice.

Omnes has ſanctiſſimas exuuias inuiſit, approbauit,& auctorauit præfatus Horatius Nuntius Apoſtolicus,vt ex diplomate Pſagæ expedito XXIX. Martij Anno M.D.LXXXI. conſtat, quod in Auctographo S. Rochi adſeruatur.

Item hoc feretrum adferebat brachium argenteum, cum manu eiuſdem metalli, quæ inter digitos vaſculum ad alabaſtri formam trahebat, in quo brachio inſignia S.Mariæ Magdalenæ *oſſa occludebantur.*

Item aliud brachium argenteum armis brachialibus indutum,& manu apprehenſam fuſtem, in quo brachium S.Gereonis *Martyris, vnus ex Ducibus Legionis Thebeæ.*

Nec huic defuit tettaphoto Vlyſſiponis encomium, quin potius tantis ditata theſauris, veris floſculos deprecabar, ſed Sanctorum floribus diues veris candores oblita, ad Sanctorum fulgores prouoluta, proclamat.

Cur non vere nouo, veſtri celebrantur honores?
Poſcebant vernos talia feſta dies.
Tunc mea vernanti riderent compita fronde,
Velarent noſtrum florea ſerta caput:
Calcaret violas tectis effuſa iuuentus,
Per medias teretet lilia ſparſa vias:
Sed quid ego flores mediis in floribus opto?
Quid ver quæro aliud vere beata meo?
Ver mihi reliquiæ, ver Diuum inſignia præbent,
Hæc mihi dant flores ad ſua feſta ſuos.
Lilia Virginij reddunt ſpirantia cœtus
Sanguineas vitæ prodiga corda roſas.

Vbi magna inſunt obiecta, latiora, vt ingeniis præbeant penſamina, neceſſe eſt. Sic Luſitanorum camænæ hoc in loco redundantia carminum florentium ſtromata contexuere. De Thebeis in V. feretro P. Pimenta.

In Martyrium Sanctorum Thebæorum,

O D A.

Permiſſa dira frena licentiæ,
Laxata fœdæ frena libidini:
Permiſta libertas nefaſtis
Monſtra odiis fera machinantur.
Iuſtis ſoluti legibus impij,
Thebæa cingunt agmina: ſæuiunt,
Bacchantur, inſtigant, minantur,
Diripiunt, lacerant, trucidant.
Minus leonum pignora ſæuiunt,
Minus reiectant vincula tygrides,
Inter iuuencorum timores,
Quam manus Herculeis tyranni.
Enſes coruſco fulmine ſæuiunt,
Thebæa mucro corpora lancinat;
Truncantur artus, & cruenti
Cæde rubent, radiántque vultus.
Adduntur atro funera, funeri:
Per cuncta ſæui vis ruit impetus;
Matura procumbit, ſenecta
Aſſociat iuuenilis ætas.
Emota ferro lumina ſedibus;
Raptantur aures, poſt caua lumina;
Genæ cruentantur: reuulſa
Lingua ſalit, tremit icta ceruix.
Carent reſciſſis brachia dextris:
Truncata raptis corpora brachiis;
Vix ſeruat in toto reciſum
Corpore, iam ſua membra corpus.
Hiant, patenti pectore, vulnera
Adiecta plagis grandibus: additum
Addenſat ingentes aceruos
Triſte cadaueribus cadauer.
Auguſta virtus prodiga ſanguinis
Quærit Nerones; inter adoreas
It cædis indignæ corona
Sanguineis pretioſa guttis.
Fides Beati conſcia nectaris,
Perrumpit ignis fumiferos globos:
Secura Neptuni frementis
Impoſito pede calcat vndas.

Tormenta

Tormẽta ſiccis luminibus videt
Horrenda pœnis: funere fertilis
Erumpit in fœtus: coronas
Lethiferæ pariunt ruinæ.
Poſt funus armat vis adamantina
Corpus ſepultum: poſt cineres ſacros
Fides triumphat; bella norunt
Poſt obitum tenues capilli.

Quid blanda molles quærimus otia?
Vitamque in vmbra ducere molliter?
Ad aſtra pugnaces, ad aſtra
Sanguineo properant duello.
Ad aſtra virtus æmula fortium
Toroſa, factis maſcula peruenit;
Labuntur imbelles ruina
Præcipiti, Stygis in profundum.

De Tunica Interiori B. V. M.
Eiuſque velamine.

Velum quo frontem, Textum quo membra tegebat,
Nobis optatas Virgo reliquit opes.

De Reliquia S. Ioannis Apoſtoli
in Cruce incluſa.

Ante Crucem ſteteras ô Vir dilecte Tonanti,
Nunc tibi nobilior, quam fuit ante, locus.
Te fateor, dulcis nimium dilexit amicus;
Molliter in lecto, qui iubet eſſe ſuo.

Ad SS. Virginis imaginem Deiparæ in cuius
baſi incluſæ ſunt Reliquiæ.

Oris quantus honos? Deiecto lumina vultu
Sat mihi ſub plantis figere Virgo tuis:
Sub pede Diuorum cineres includis, honorem
Mirata eſt pietas, oſcula fixit ait.
Quid capite auguſto, Quid corde includet? In vno
Quæ pede, Diuorum numina tanta premit.
Non equidem ſubter veſtigia ſacra laborant
Numina, quæ ſubeunt dulce Parentis onus.
Ante laborabant, cum pondera nulla ferebant,
At modo tam gratum pondera tollit onus.

In Reliquias S. Rochi nuper allatas
in VII. Feretro.

Ante peragrarat magnis erroribus orbem,
Viſeret auguſtis, vt ſacra templa locis:
Nunc etiam, vt videat delubrum inſigne; remota
Ecce peregrinum Numen ab vrbe venit.

In Crucem Reliquiis onuſtam.

In Cruce relliquias, Magnorúmque oſſa Parentum
Conſpicio, tumuli quàm pretioſus honor!
Pars tenet ima ſacri, ſed pars faſtigia ligni,
Brachia gemmatæ pars Crucis alta tenet.
In Cruce viuebant quondam, dum vita manebat:
Poſt generoſa Crucis funera durat amor.
In Cruce vixiſſent æterna in ſæcula, quando
Non licet, extinctis Crux monimenta dedit.
In Cruce cœleſtes ô terque, quaterque Beati,
In Cruce ſiue libet viuere, ſiue mori.
Nuſquam aliquis melius, quàm vos ſuper arbore, vixit,
Nemo etiam tumulo nobiliore iacet.

Ad Mappam menſæ Domini.

Lyſia gens fidei proauitæ inſignis honore,
Quam pietas claro ſtemmate nobilitat;
Exhibuere tibi ſuperi conuiuia, Mappam
Ad menſam ecce Deus commodat ipſe ſuam.
Sternitur in terris cœleſtis Mappa, dapeſque.
En capita, en Diuûm brachia, colla, manus
Ingenioſa nimis pietas, dabis oſcula Mappæ,
Mappa tibi cœlum fercula miſſa dabit.

Ad Reliquias S. Ioannis Bapt.

Sacra bipennifera feriuntur colla ſecuri,
Cognita per ſyluas vox ſine voce iacet:
Cerno Thyeſtæas imitantia fercula menſas,
Regia cæde rubent pocula, cæde dapes.
Porrige Rex ſæuam monſtroſa ad fercula dextram,
Sacrilegas rubro ſanguine tinge manus:
Non epulis exempta fames, ſatiare cruore,
Non ſatur es Bacho, Rex bibe crude necem.
Cerne oculos ſceleris ſupremo in funere teſtes:
Cerne ad delicias lumina clauſa tuas.
Non tam morte graui clauduntur lumina, quantum
Horrent luxuriæ grandia monſtra tuæ.
Si nunc relliquias, & non fera crimina noſſes:
Protinus è menſis ſurgeret Ara tuis.

In Omnium Apoſtolorum
Reliquias Crucis.

Mittit in hanc Vrbem, quos totus Chriſtus in orbem
Miſerat: Vrbis erit, qui fuit Orbis honos.

In SS. Martyrum reliquias
Cruci affixas.

Sanguine ſi Diuûm ſacro Deus irrigat hortos:
Qualis vbi eſt tantum ſanguinis hortus erit?

Ad Diuos Confeſſores in Cruce.

Quam benè pugnantes armis ſine, prælia miſcent,
Dúmque ſibi, cælo fortia bella mouent.
Sauciat hic artus immani pondere ſaxi;
Hic ſua ſanguineo verbere terga ferit.
Hic tenet ingentis faſtigia ſumma columnæ;
Perſtat hic, & nulli dat ſua membra thoro.
Jlle catenato numquam pede tecta relinquit;
Stat ſuper hybernas frigidus ille niues.
Jnnumeras tormenta parat metuenda per artes,
Quiſque ſibi grauior, quam ferus hoſtis erat.
Diuûm opus adſpicio, veſtitáque corpora pœnis,
Pœna grauis, pœnas non potuiſſe pati.
Martyris ſors dura breuis, ſpatioſior hæc eſt;
Longius, & longo tempore, martyrium.

Ad SS. Virginum, Viduarum, ac Martyrum
Reliquias Cruci incluſas.

Aſpice Virginibus capita à ceruice reuulſa,
Queis fuit, & primus, ſarcina magna thorus.
Gloria ſit quamuis diſpar, vitæ exitus idem,
Omnes pro vita tradere colla neci.

De Diua Maria Magdalena.

Lyſia poſt mortem recipit te, Gallia viuam:
Hæc vita, viuet Lyſia morte tua.

Alia apud Campos inuenies carmina in variis Sanctorum huius ferculi metris exuuias, quorum ſi annectere elogia cenſeremus, prolixam lectoribus prouinciam mandaremus, ideò ad aliud pergo tetraphorum.

Hoc vltimum, etiam alia quatuor fercula continebat, his diſtributa compartitionibus, quarum ecphraſim, vt in ſuperioribus appingemus.

FERCVLVM IX.

In eo aliud erat corpus truncum ex ære conflatum deaurato, & in eo caput vnius ex vndecim mille Virginibus.

Item duo Capita duorum Sanctorum, quorum nomina in albo ſcripta vitæ, nobis fidei veneratione reliquerunt.

Item alia theca argentea, baſi prolixa, & orbiculis chriſtallinis exornata, in qua aliquot S. Iuſtinæ *Virginis exuuiæ.*

FERCVLVM X.

Hic aliud corpus argenteum ſuperioribus ſimile cuius materiam ſuperabat opus, in eiuſque viſcerum foramine Caput integrum S. Brigitæ *Virginis, quod Imperator Rodulphus II. detulit D. Ioanni de Borgia, extractum ex Imperiali ſacello Neyſtatenſi, quod trium clauium erat vinculo roboratum. Cuius pignoris intuitu Sixtus V. in die Natali huius Virginis, I. Februarij perpetuum conceſſit in S. Rochi domo iubilæum.*

Item duo crania graphice perpolita, in quorum ambitu Caput S. Vadaſti, *& aliud vnius ex XI. M. Virginibus.*

Item aliud Reliquarium argenteum duorum, & amplius altitudine dodrantium in quo XXXIV. viſebantur reliquiæ ex Diuis ſequentibus.

De Ligno Crucis.	De S. Martino Epiſcopo.
De S. Sindone Chriſti.	De S. Gregorio Taumathurg.
De Mappa menſæ Domini.	De S. Felice Archiep. Treuer.
De S. Andrea Apoſtolo.	De S. Valero Archiep. Treuer.
De S. Vincentio M.	De S. Florentio Duce.
De S. Longino M.	De S. Vigberto Sacerdote
De S. Blaſio Epiſcop. M.	De S. Philippo Apoſtolo
De S. Aldaberto Epiſcop. M.	De S. Bartholomæo Apoſtolo.
De S. Petro M. ex ordine Præd.	De S. Matthia Apoſtolo.
De S. Theodoro M.	De S. Stephano Prothomart.

De

De S. Laurentio Martyr.	De S. Nicolao Epiſc.
De S. Sixto PP. M.	De S. Maro Archiep. Treuer.
De S. Valentino M.	De S. Medardo Epiſc.
De S. Clemente Epiſc. & M.	De S. Chryſanto Baſileienſ.
De S. Iuliano M.	De S. Simeone Eremita.
De S. Rufino M.	De S. Mauritio M.
De Gregorio PP.	De S. Nicodemo Decurione

Omnia hæc admirabili compoſitione contexta, & perpolita.

FERCVLVM XI.

In eo corpus truncum argenteum facie venerabilem ſenem præſeferens, mitratum, cuius textamen vnionibus, adamantibus, & pyropis excultum viſebatur. In corporis viſceribus Caput ſacrum S. Gregorij Taumathurgi *Neocæſarienſis in Ponto Antiſtitis. Cuius feſtiuitati conceſſit aliud Sixtus V. perpetuum iubilæum, in domo S. Rochi.*

Item caput S. Clementis *Epiſcopi, & Martyris, vnius ex agmine SS. XI. M. Virginum. Item earum aliud caput. Vtrumque mirifice ſertis, floribus perpolitum.*

Item alia Crux argentea, trium dodrantium, & amplius latitudinis, in qua alia de Ligno Crucis *Crux inſpectatur.*

FERCVLVM XII.

Hic theca ad formam ſarcophagi argentea, duorum longitudine dodrantium, ſupra quatuor infixa orbes, in quo XII. foramina chryſtallinis ſpeculis pellucentia. Supra thecæ corpus bini inſpectantur Angeli, genuflexi, ſuſtinentes pyxidem, quæ includit Crucem duplicem ex Ligno Crucis *perpolite contextam. In baſis XII. ſpecularibus hæc pignora.*

De SS. Innocentibus.	De S. Acacio M.
De S. Colomano M.	De SS. X L. MM.
De S. Floriano M.	De S. Candido Duce M.
De S Oſualdo Rege Angliæ.	De S. Procopio Abbate
De S. Eleutherio M.	De S. Albano M.
De S. Ægidio, Abbate.	De S. Clemente PP. & M.

Hic finem accipiebant tetrophora. At ſub vmbella explorabatur theca mirabili arte compacta, ex argentea materia variis delineata coloribus, cuius altitudo ad duplicem pertingebat dodrantem. Cuius acrotheria releuato pegmate eructantia, coronarum decem, gemmeis vinculis illigata apicem manifeſtant. Hic in maximo orbe, duo adſtant Paranymphi in manibus orbatum chryſtallum geſtantes, in cuius circulo venerabantur Spinam ex Sacra D. N. IESV-CHRISTI corona.

Quam

Quam cum aliis condiderat Carolus IV. Rom. Imp. apud Collegiatam Eccleſiam SS. Coſmæ, & Damiani antiqua Boleſlauiæ, quæ hodie dicitur Brandais *in Bohemiæ Regno. Ex cuius ſacrario excerpſerat Vratiſlaus de Perneſtan magnus ipſius Regni Cancellarius, qui eam conceſſit D. Ioanni Borgia. Supra orbem præfatum chryſtallinum inſpicitur alta Crux de* Ligno Crucis. *Et in foraminibus acrothery hæc viſuntur lipſana.*

De S. Andrea Apoſt.
De S. Bartholomæo Apoſt.
De S. Stephano Prothom.
De S. Vincentio M.
De S. Nicolao Epiſcop.
De S. Iacobo Maiore Dens.
De S. Barnaba Apoſt.
De S. Laurentio M.
De S. Blaſio Epiſcop. M.
De S. Maria Magdalena.

Quibus feretra reliquiarum abſoluebantur, etſi Poetarum Luſitanorum ſpiritus incipiebant. Quos fraudare iniquum; ideo en carmina.

VLYSSIPPO RELIQVIAS
Excipiens.

Quis putet exuuias ſibi quas depoſcit Olympus,
Has hominum fragiles inter adeſſe manus.
Miror vt aligerum non ſeſe exercitus aula
Fundat ab æthereа, qui ferat oſſa Polo.
Si quia terra colit, ſuperis ea dona negantur
Vt colat, & ſeruet, corpora Olympus amat.
Hæc ego cùm refero, cinctum pietate Senatum
Audio Apoſtolicum, dum ſua membra videt;
Corpora ſeruentur terris, quas noſtra tuetur
Dextra, freq̃ues pignus, quod damus, Ara ferat.
Cum cineres flammis poſtrema reſoluerit hora
Vtile erit cineres, hoc latuiſſe ſolo.
Maxima pars cinerum, cælo hinc mittetur, & alter
Quæ dabit vrbs cælo munera, olympus erit.

Capitis ſecuta eſt camæna lætitiam, proſecuta pietatem, & ſubſecuta proſodiam, ideo hiſce pignorum fruſtis iuuentus; eloquens ſpiritus ardorem exercitans in Diuos ſic agitata caleſcit.

In D. Vincentij Leuitæ reliquias.

Vicerat ardentes alacer Vincentius ignes,
Et tormenta feri vix numeranda Ducis:
Dux ferus ingenium tranſmutat, & alterat arte,
Spargit odoratas flore recente domos.
Murice fulcra tori diſtincta parantur, & auro,
Membra ſuper teneras collocat ægra roſas.

Tunc

Tunc ait ingenti victor Vincentius ore!
Addecet imbelles mollia ferre nurus.
Blanda pati forti dura eſt iniuria; princeps
Dura magis cupio vulnera, nolo roſas.

In SS. Clementis PP. & Laurentij
Martyrum reliquias.

Æquore dum periit Clemens, Laurentius igni,
Talia dicturi ſi loquerentur erant:
Et flammam, & rapidas curſu tranauimus vndas
Nec mare, nec flammæ dulce morantur iter.
Nunc Pater in dulci per te requieſcimus vmbra,
O quanta eſt facili parta labore quies.
Oſſa quibus ſacro nunc das requieſcere in auro,
Pignora cœleſtis certa quietis erunt.

In Longini M. Reliquias.

Erras vtiliter mundo Longine, quod haſta
Diuinum reſeras ſanguinolente latus:
Funera das Matri, ſolatia dulcia mœſtis:
Prodige cœleſtis, quam bene perdis opes.
Regna patent, arcana patent, noua ſacra parantur,
Tartara Tartareo cum duce victa iacent.
Infelix, felixque ſimul feliciter erras
Pérque ſcelus veniam; ſed ſine fraude paras.
Dum latus ingreditur, tua te felicior haſta eſt.
Grandia regna tenes, ſi ſapis haſta, mane.
Talia nec poſſem, nec regna relinquere vellem,
Si ſemel intraſſem: ſi ſapis haſta, mane.
Per quam nunc tot opes, oracula, regna pateſcunt,
Non erit hæc mundo lacea, Clauis erit.

Ad D. Gregorij Taumaturgi
Caput.

Vnde noua hæc vrbi rerum ſpectacula? Cœtus
Viſuri aligerum deſeruere Polos.
Roma ſecunda opibus Diuûm fit Lyſia, & vna
Orbis diuitias condit in æde ſuas;
Spectantis Populi ora ſilent, muta oſſa loquuntur,
Friget hyems, pectus corripuere faces,

Corpora dant veſti pretioſa induta nitorem,
Spectat plebs aurum, nec cupit attonita.
Nil mirum ſi tanta vides miracula, portet
Cum Thaumaturgi nobile pompa caput.

In coronæ Domini Spinam.

Spina olim fuerat, Roſa nunc rubet ignea: Quidni?
Facta Roſa in roſeo vertice Spina fuit.
Magnetis ferrum attactu fit nauticus index,
Ducit, & æquoreas per vada cæca rates.
Spina Caput terebrans, quo ferrea corda trahuntur
Ad ſuperos melius per mare pandit iter.
Quot ſpinæ cerebrum rumpunt, tot ſanguine fontes
Exundant, animos abluit iſte liquor.
Quam bene relliquiis roſeum dat Spina nitorem,
Naſcitur has inter quam bene Spina Roſas.

De D. Iacobi Maioris Hiſpaniarum Apoſtoli, Dente.

Pontus Vlyſſæum poſtquam exhorrere tridentem
Spreuit, & in dominam ſæuiit ipſa ſuam:
Fert Iacobus opem tribus, & pro dentibus, vnum
Dat, ſceptrum Oceanus; quod veneretur erit.
Ergo maris Regina tuum depone Tridentem,
Hoc vno melius nam freta Dente reges.

In D. Oſuualdi Regis Nortumbriæ Reliquias.

Diſcite iuſtitiam geritis qui regia dextra
Sceptra, quibus cingit fulgida gemma caput.
Sacra docet Regum Oſualdus præcepta Magiſter,
Diſcant vt Reges quærere iuſtitiam.
Reddidit hic ſceptro rectum, verámque coronæ
Regali adiunxit cum pietate fidem.
Quin etiam Regum titulis pia nomina iungens,
Par Diuûm titulis Diuus honore fuit.
Sunt hæc Principibus propria ornamenta, potenti
Iuſtitiæ libras æquiparare manu.

Sic finem accepit Ferculorum inſignis apparatus, & proceſſionis ſolemnis deprecatio, & pompa quæ per vrbis vias diſcurſitans, cùm primù ad *Ruam-nouam* peruenere feretra, in eorũ obuiam proceſſere

Sanctorum Luſitaniæ illuſtriſſimæ effigies, ſuo Ordine diſtributæ. Et pro Braccarenſibus Diuis ſic S. Petrus Ratenſis eius vrbis Apoſtolus aduenientia lipſana ſalutauit.

Deſeruere Polos Superi, cœlum, aſpice, Noſtra
Clauditur vrbe; ſuos Luſitania Diuos
Aduocat è cœlo, Vos, vt, ſacra dona, ſalutent.
BRACCARA *ad obſequium ſtudet officioſa praire.*
Paſtor ego primus tanti gratator honoris
Agmen ago, quem ſanguineo mors purpurat oſtro.
Inſignes baculis, & maieſtate thiara,
Hinc Martinus *adeſt; hinc ſtat* Gerardus, *& ille*
Cui Fructu *nomen virtutum exuberat. Ardens*
Igneſcit radiis Victor *cui palma triumphi*
Purpuream intexuit chlamydem. Gonſaluus, *amico*
Arridet vultu, Roſeo Roſendius *ore.*
Victrius monimenta necis cui dextera ſeruat
Aſpice Pantaleon, *ille eſt lux maxima Regni.*
Idem omnes ſimul ardor agit, ſacrata tueri
Oſſa, triumphalémque ſequi primo ordine pompam.
Heſperia primas ego ſum, nunc cedere præſtat:
Primus ad obſequium titulo meliore præibo.

Poſt Petri triumphum, Sanctorum Conimbricenſium agmen peruenit, Quorum Damaſus primam ferens aciem pro ſe, ſuiſque Conſociis, heroico carmine, ſacras feruenti exuuias ſpiritu gratulatur.

Lyſiaci quondam Regni caput, æmula Athenis,
Huc me ſydereo Conimbrica traxit Olympo,
Diuinas vt opes, Auguſta ſacraria Diuûm
Excipiens, patriis gratator honoribus adſim.
Vltro ſe comitem vultu Regina verendo
Elizabeth *meritis, quam ſceptro ingentior addit.*
Accedunt alta Socij de Stirpe Minorum
Qui Marrocheas *calcarunt ter pede lunas,*
Grandia pro Chriſto pugnando, vulnera paſſi.
Conſortes Aquilas, titulis, & honore Columba
Pone ſequens, fert diua ſui monimenta triumphi.
Stemma Crucis, lectum claudit Theotonius *agmen,*
Inconcuſſa Dei, qui nomine numina ſeruans,
Altius æthereum ſub pectore figit amorem.
Ergo omnes noua cura mouet, nouus allicit ardor
Obſequij; ſed me vinclis proprioribus arctat

Dulce ſolum patria, meritas exoluere grates.
Hoſpitibus iubet, & ſolemni incedere pompa.
Ibo pedes dulci cœtu ſtipante meorum,
Celſior in ſolio, quàm cùm me Roma locàuit,
Et pedibus totum prouoluit ad oſcula Mundum.

Vltimo loco adfuere S. Vincentius Leuita, & nonnulli Diui, quos Vlyſſippo, Ebora, & Scalabis, vt ſuos venerantur. Qui ſacras excipientes glebas, pro omnibus Vincentius ſublimi excultus ſtylo, ſic omnium aduentantium pignora affatur.

Queis vos obſequiis, queis vos ſacra fercula pompis
Excipiam? ſtudiis vrbs hæc ſua facta minora
Demiratur amans, nec vota æquare valebit.
Ars licet, immenſúſque labor deſudet honorum.
Hactenus vrbis eram Patronus, iam mihi cœli
Patronus videor, quantum cœli inſtar in vrbe eſt?
Cœlitum ſpectanda cohors, quos gloria tangit
Vrbis Vlyſſææ, & ſtimulis proprioribus vrget,
Accurrunt, fauſtum in primis Antonius *aſtrum,*
Plurima per totum ſpargens miracula Mundum.
Sydera terna dehinc rubro lita ſanguinis oſtro
Irradiant, Giliúſque *Erebo virtute tremendus,*
Hiren *ſequitur, Scalabim quæ nomine claram.*
Mantius *Eboræ primus Pater vrbis, & alter*
Morte mihi, & vita ſimilis Vincentius *adſtat;*
Cui Chriſteta *ſoror, fratriſque ad bella* Sabina.
Huc Nos veſter honos, è cœli gloria traxit:
Non erat hoſpitio par terra, aſciuit Olympum.

Quibus abſolutis, progreſſa deprecatio eſt, quouſque ad templum S. Rochi perueniens, diuitias exoluens, & grates Deo omnium auctori referens, finem accepit. At per Octo ſequentes dies celebri veneratione feſtiuitas ſupergreſſa eſt.

En amice Lector huius tranſlationis anamneſis, quam etſi breuiori compendio cingere, permiſiſſet pietas, vltro feciſſem, ſed ne tanti apparatus elegantia, ſpirituum Luſitanorum excellentia, Sanctorúmve memoria deperiret, in floſculum colligere, tuæ deuotioni offerre, & æternitati conſecrare, decreui.

S. Sabinvs Martyr Romanus.] Inter plurimas, quas Excellentiſſimus Dominus D. Emanuel de Moura, Marchio Caſtri-Roderici, Limiatum Comes, Româ extraxit ſanctorum exuuias, dum illic Oratoris Regij fungeretur officio, Corpvs S. Sabini Martyris Romani, auctoritate Vrbani VIII. Pontificis Max. accepiſſe conſtat ex diplomate à D. Ioanne Baptiſta de Altetiis, olim Epiſcopo Camerinenſi conflato, cuius copiam poſtea dabimus. Ad elogia igitur Martyris accedentes cum Donato & Agapi paſſum Sabinvm refert, licet locum palæſtræ omittat. Petr. Galeſin. illum apud Aruernos Galliæ contendit, quem ſequutus Andreas Sauſſayus inter Gallicanos Martyres Claro-Monti Aruernorum ingerit. P. Ioannes Bollandus in

in Act. SS. Ianuar. tom. 2. fol. 616. vtriuſque errorem deprimit, & agonizaſſe Puteolis in Regno Neapolitano cum Arthema, Antimaſio, Leodicio, & Teugene ex vetuſtiſſimo S. Ieronymi Martyrologio probat. Quidquid ſit Sabinus Martyr aut alibi martyrio coronatus Romam peruenit, etſi non viuus, attamen mortuus, dum eius ſacra pignora Romæ inuenta, Marchioni donata, Madridium inuecta, adhuc in eius Oratorio honorificè ſeruantur. Eius Acta nondum in Noſtras peruenere manus, ideo iſtâ commemoratione contentus ad Diplomatis exiſtentiam pergo:

Ioannes Baptiſta de Alteriis, olim Epiſcopus Camerinenſis, Eminentiſſ. Vrbis Vicarij Vices-Gerens, & Iudex Ordinarius, Vniuerſis, & ſingulis præſentes literas inſpecturis fidem facimus, & atteſtamur, qualiter Nos ad maiorem Omnipotentis Dei, & Sanctorum ſuorum gloriam, tradidimus, & conſignauimus Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. D. D. Emanueli de Moura, Curiæ Regali, Marchioni Caſtri-Roderici, Comiti Limiarum, Militiæ Chriſti Magno Commendatario, Terrænouæ, & Quatuor Inſularum Maris Occeani, S. Georgij, Faiali, & Pici perpetuo Præſidi, Cenſui Regio in Luſitania Præfecto, Hiſpaniarum Dynaſtæ, Philippi IV. Hiſpaniarum Regis auratæ clauis cubiculario, & nunc apud S. D. N. Vrbanum VIII. Pont. Max. digniſſimo Oratori, nonnulla Corpora Sanctorum, atque Sanctarum Martyrum, inter quæ corpus S. Sabini Martyris, aliàs à Nobis ex Callixti cœmeterio de mandato eiuſdem S. D. N. Vrbani VIII. extracta. Eidémque tenore præſentium, vt ab Vrbe tranſmittere, ſeu tranſportare, aliis donare, & in Eccleſia, ſeu Eccleſiis ſibi beneuiſis collocare, & exponere poſſit, vt à piis fidelibus deuotè venerari valeant, licentiam, & facultatem in Domino concedimus, & impartimur. Dat. Romæ hac die XXV. Iulij Anno Domini M. DC. XLI. Ioann. Bapt. Epiſcop. Camerinenſ. Vices-Gerens.

Hæc antiqua, & recentiora nobis ſuppeditauere monimenta; amplius progredi impoſſibile, quia quando Vetuſtorum calamus ſic breui enarratione procedit, quo ſenſu Noſtra longius ſeſe dilatabit oratio.

SEPTIMO KAL. FEBRVARII, DIES XXVI.

A. *Laodiceæ natalis SS. Martyrum* Theogenis, &c. XXXVI. Sociorum, *qui ex Hyppone antiqua vrbe Hiſpaniæ illuc transfretantes, ibidem prò Chriſti confeſſione coronam vitæ martyrio adipiſcuntur æternam.*

B. *Apud cœnobium S. Stephani ad ripam fluminis Sili, in tractu Lemenſi, in Gallæcia Hiſpaniæ, depoſitio ſacrorũ pignorũ* SS. Anſurij *Aurienſ. Eccleſiæ*, Vimaraſij, Viliulphi, & Alphõſi *Tudenſis*; Siſnãdi, & Petri *Irienſis*; Pelagij *Lucenſis*; Gonſalui *Aſturicẽſis, aut Legionẽſis*; & Froalingi *Conimbricẽſis, Pontificũ, quò honorifico ſeruata ſarcophago, publicæ venerationi exhibẽtur.*

NOTÆ.

SANCTI THEOGENES, & XXXVI. Socij. Quam plures huius nominis Martyres agnoſcit deuotio, ex quo aliqua confuſa, nonnulla turbata, & ferè omnia diſiecta comperies. Concordiæ Bollandus immiſit rhomphæam, quò etſi non omnia compeſcuit nubila, ad minus clariorem reddidit caliginem. Ille videndus tom. 2. de Act SS. fol. 708. qui, vt generalem Orbis Diuorum congeſſit anamneſim, ad nominum omnium comprobationem deſcendit. Ego de Hiſpano Noſtro agens, illa recuſo, & ad intentum pergo. De *Theogene* hoc die, apud Laódicæam paſſo, cum XXXVI. Sociis, de quibus noſter eſt ſermo, loquuntur expreſſe Conſtantinus Felic. & Galeſin. hiſce ferè communibus verbis, licet idiomatibus diuerſi, ſic: *Laodicea SS. Martyrum* Theogenis, *& aliorum XXXV. Sociorum, qui contempta morte, pro Chriſti gloria, ſempiternam vitam adepti ſunt.* Addit Felicius: *Sub Maximino Imperatore.* Vſuardus, & Bellinus: *Sub Licinio;* quod parui refert, nam Maximinus, & Licinius conſortes in ſceptro fuere, vt Baron. tom. 3. Ann. 307. num. 26. & ſequent. refert. De eis Sanctorius M. R. Luſit. Caſtellan Hiſpan. Petr. de Natal. lib. 3. cap. 25. Maurolic & Caniſ. Quibus accedit Notker. & alij plerique. Eorum acta periere, ex relatis elogiis breue aliquod en perlege eloquium.

THEOGENES natione Hiſpanus, patria Hypponenſis in Hiſpaniæ Carpetania, quoad ſæculum nobilis, quoad Deum illuſtris, virtute clarus, fide inuictus, & conſtantia intrepidus. Patriam reliquit temporibus Maximini, & Licinij Romani Imperij conſortes, Diocletiani, & Maximiniani tàm in purpura hæredes, quàm in ſæuitia contra Chriſti aſeetas teterrimi ſucceſſores. Cum aliquibus Conciuibus Laodiceam vrbem inſignem Aſiæ, Noſter aduenit Martyr, vbi Chriſti regulam inſectans, cuius in ea vrbe maximus aderat obſeruátiæ ſtimulus, tanquam vna ex VII. vrbibus Aſiæ, quæ Catholicam primo fidem receperat Ibidem pullulante in Chriſtianos perſecutione, anno, vt creditur, CCCVII. aut ſequenti, in fideles ſæuitum horrendo Gentilium murmure, quo in *Theogenem*, & Socios irruens crudelitas, ad carceris obſcura lathomia perduxit inſontes. Qui vitæ huius pericula contemnentes, Tyranni cruciatus, & verbera deſpectantes, pro æterna gloria inſudantes, & trophæi palmam perquirentes (votis accurrens Numen) ad aſpitatum agonis terminum deuenientes, & ex illo ad conquiſitum ſanguine conuenere triumphum die XXVI. Ianuarij anno CCCVIII imperantibus Maximino, & Licinio, ſedem Apoſtolicam regenre S. Marcello.

Breui periodo includuntur merita multa, quæ, & qualia fuiſſent, qui illum coronauit, Martyrum capita, in vitæ libris perennibus conſcripta ſeruabit. De origine Hiſpano quæret ſcrupuloſa curioſitas: en Luitprandi pignus Aduerſ. n. 128. ſic *Theogenes, & Socij Carpetani ex Oppido Hyppone, vel Tepes, in Laodicea paſſi ſunt, nec deſunt, qui dicant Hyppone.* Ex hoc ebibiſſe, crediderim fonte Baronium ſententiam, quam inſertam in M. Rom. à ſe compaginato perlegimus, ſic: *Hyppone in Africa S. Theogenis.* Etſi in antiquo M. Rom. Peregrinis, deficiat martyrij locus, & Epiſcopatus notula, quàm perperàm inſeruit Baronius. Qui legens Hyppone paſſum, aut, quod verius credo, natum *Theogenem*, Hiſpanam vrbem ignorans, ad Africanam Regiam, & Martyrem, & agonem inuexit. Nec obeſt quod Hyppone in Africa templum de *S. Theogene* comperiretur tempore S. Auguſtini; quia qui illuc deduxit, imò introduxit feſtum *SS. Fructuoſi, Augurij, & Eulogij Martyrum Hiſpanorum Tarraconenſium*, quo illum ſermonem perorauit S Auguſtinus; potuit etiam *Theogenis* Baſilicam condere. Demum à quo deſumpſit Baronius, illud templum fuiſſe

Theogeni

Theogeni Epiſcopo dicatum? A quo Hipponenſem Epiſcopum ſuxit martyrio coronatum? Audi Bollandum n.fin in fine fol.709. *Potuit iſthic alius ab hoc Epiſcopo* Theogenes *templam habuiſſe, vel ob reliquias eò tranſlatas, vel ob eorum, qui id condiderant, pietatem, ac votum, vti ſuam habebant feſtiuitatem* SS.Fructuoſus, Augurius, & Eulogius Tarraconenſes, *& Agnes Virgo Romana.* Si potuit, nullus extra Baronium ſeripſit. Et ſic tenendum Noſtrum Martyrem Hyppone Carpetaniæ natum, & Laodiceæ paſſum, vt antiquorum conſetuat memotia. En ſextaſthicon ex meo MS.

Lætetur numeris plenis nunc Nöſtra Hypona,
Quæ innumeros genuit cœlóque terra choros.
Lætetur tanto nunc Carpetania tota,
Pignore, cum ſóciis naſcitur hic Theagen.
Laodicæa ſiſtitur, ergo ſequente caterua
Illic ſi patitur, Nos apud hic colitur.

Hyppo vetuſta fuit vrbs apud Carpetanos Hiſpaniæ, de qua T. Liu. lib. 39. Moral. antiquit. verb. Beturia. fol.101. Abraham Ortel. in Geograph. Roder. Car. ad Dextr. fol.84. verſ. Biuar. fol.274. n.2. Luitprand. Aduerſ. n.127. recens appingit nomen, ſic. *Oppidum* Hippo *in Carpetania, corrupte vocatum eſt* Yepes, *nec multum poſt vaſtationem Hiſpaniæ dirutum.* Quis eius fuiſſet conditor, ignoratur. In varias itut ſententias apud Noſtros. Franciſc. Piſa. Hiſt. Tolet. lib.1.c.3. fol.12. col. 3. refert conditam fuiſſe à Nabuc Adnazer Duce exercituum Hebræorum, qui magnis copiis Hiſpaniam inuiſens, totius Regni Toleti ſolum incoluit, & inter alias, quas condidit vrbes, hanc conſtruxiſſe, illíque nomen impoſuiſſe Iope, tanquam Colonia Iopenſium Ciuinm alterius Aſiæ. Quam opinionem ſequuntur Garibay lib.4. cap.26. & lib.5. cap.4. Puente in Conuent. Monarch. lib.2. cap.9. § 2. f.128. col.2. Arias Montan. in Abdiam, idem Puente lib. 3. cap. 23. §. 5. fol. 153. col. 2. & alij plerique, ſed non arridet P. Ioan. Marian. vt inferius videbimus.

Laodicea in Aſia Ciuitas Epiſcopalis Lydiæ, ſeu Cariæ, vtriuſque terminos attingit, ad Lycum fluuium. Vna (vt diximus) ex VII. Eccleſiis apud Aſiam diſperſis, quorum accolæ primitus Chriſti receperunt fidem. Olim præclara, ac poſt Epheſum, aliarũ Aſiæ vrbium nobiliſſima. Conuentus finitimarum Iuridicus, inter Hieropolim, & Antiochiam, à Philadephia in Aſtrum, ſupra XL. M.P. diſtans. Plinio teſte: *Celeberrima* (inquit lib.5. c.29.) *vrbs* Laodicea *impoſita eſt Lyco flumini, latera alluentibus Aſopo, & Capro, appellata primo* Dios polis, *dein* Rhoas. De ea vetus Inſcriptio apud Goltz. in Theſaur. Abraham. Ort. & alij Geographi. Hodie dicitur Laudichia. Stephan. de Vrbibus; ab Antiocho Stratonices filio conditam fuiſſe credit. Eíque nomen impoſitum ab vxoris vocabulo, quam Laodice cognominaram fatetur. Ad cuius compellationis impulſum, fuiſſe Antiochum perductum, inſtante Numinis oraculo, quod ipſe refert Stephan. quem ſi velis, videas.

B SS. Ansvrivs, & Socij. Acta Noſtrorum Præſulum antiquauit, aut Scriprorum deſidia, aut temporum ingluuies. Nomina ſeruauit pietas. Sedes diſturbauit confuſio. In his aſſihnandis labor immenſus, ideò vnuſquiſque propriam inſectans ſententiàm, aut aliorum calcans veſtigia, in diuerſa diffunditur. Omnium placita recenſere, poſt meum ſubſcribere ſenſum eutabo, vt Lector in meliorem adſit opinionem. Philipp. Ferrar. in General. Catal. SS. hoc die, ſic: *Auriæ in Gallæcia* Sancti Iſauri *Epiſcopi. In Monaſterio Ripenſi Sanctorum Epiſcoporum* Vimaraſij, Gonſali Oſſorij, Froalengij, Seruandi, Arhaulphi, Pelagij, & Alphonſi. Petrum omiſit, & pro *Anſurio*, ſcripſit *Iſaurum.* In Notula ſedes adiungens, ſic: *Vimaraſius Epiſcopus Aurienſis fuiſſe traditur, Gonſalus, Oſſorius, & Froalengus Conimbricenſes, Seruandus, & Pelagius Irienſes, Athaulphus, & Alphonſus Aſturicenſes.* P. F. Ioan: Mariet. (à quo Ferrar.) lib. 5. cap. 63. ſic eorum nomina, & ſedes diſtinguit: *Anſurius, & Vimaraſius Epiſcopi Aurienſes, Gonſalus Oſſorius, & Froalengus Conimbricenſes, Seruandus; Viliulphus, & Pelagius. Irienſes, Alphonſus Epiſcopus Aſturicenſis, & Aurienſis, Petrus abſque titulo.* Licentiatus Molina, qui Gallæciam carminibus

minibus Hiſpaniis perueſtutis, quæ *de Arte mayor*, ſeu Aſclepiadei Choriambici vocitantur, ſic, per Nos correſpondentibus verſibus immutata.

Ad ripas fluuij nomine Stephani
Antrum, quod Silij vocitat Heſperus:
Quod Sancti Monachi ſæculo ab horrito
Chriſti per vigiles ſemita quæritant.
Ergo hicque Patrum plurima iungitur
Concors ex variis ſedibus agminis
Compago; radians quilibet eminùs
Orbem Occiduum. Hic Monachalium
Ordo percelebris ſingula Præſulum
Vitæ miracula ſequitur, attigit.
Septem quod faciunt ſedulò Præſules,
Ut quidni facient ordine præditi?

Et licet hîc tantum de ſeptem Præſulibus meminerit, quorum ſuppreſſerat nomina, antiquioribus eſt credendum. In Gloſula ad rhytmum Caſtellanum, ſic eorum enumerat ſedes: *Primus Irienſis, Secundus Ouetenſis, Tertius Lucenſis, Quartus Mindonienſis, Quintus Aurienſis, Sextus Aſturicenſis, Septimus Tudenſis.* At hæc pro arbitrio conſcripta. Subiicit ergo poſtea: *Horum nomina, & tēpus, quo obierant in vniuſcuiuſq; ſepulchro erant deſcripta. Verum à XL. eóque amplius annis Reformator quidam, qui iſthuc veniſſet, contempta vetuſtiorum ſarcophagum fide, & illuſtri Diuorum memoria, omnia iſthæc ſubuerſis monumenta, atque oſſa commixta, vnà in arca incluſa, poſt maius Altare illius Eccleſiæ repoſuit, vbi etiam num adſeruantur. Reperit idem digitis SS. Antiſtitum hærentes pretioſos annulos, quibus multæ etiam hodie fiunt curationes, tùm inſertorum lapidum virtute, tùm præcipuè ipſorum Sanctorum meritis.* Marieta ſic eorum memoriam refricat: *In Prouincia Gallæcia, in territorio Lemenſi adeſt S. Stephani Ordinis S. Benedicti cœnobium, quod Ordonius Rex Oueti à primis condidit fundamentis, hic diuerſis tumulata temporibus corpora Sanctorum Nouem Epiſcoporum, quæ in propriis extiterant lapideis feretris, in quibus vniuſcuiuſque epitaphium adſpiciebatur, in clauſtro. Sed cùm forte hoc reædificaretur Monaſteriū, euenit, quod (recollectis SS. exuuiis, & adſeruatis, vt publicæ venerationi propalarentur) marmora euulſa in opus fabricæ conſumpſerunt. At cum traditio ex antiquiori æuo vſque nunc prolapſa in SS. ſummam vigeret, in tabula affabre facta, & in altaris Maioris planitie repoſita, Sanctorum Præſulum effigies, & nomina ſculpſit deuotio, & intus eorum ſacra lipſana collocauit cultus, quo venerantur.* P F. Anton. de Yepes in Chron S. Bened. tom. 4. cent. 5. Ann. 909. c. 11. ad longum Noſtrorum Antiſtitum memorias repetit, qui poſt nominum expreſſionem, ſubiungit. *Extra traditionem de cultu (vt dixi) SS. Præſulum, adeſt notabile eorum Sanctitatis teſtimonium, in quodam Regis Alphonſi priuilegio, ſcripto Era M.CC.LVIII. qui donat domui iſti quædam prædia, & nemora in honorem Nouem SS. Epiſcoporum, quorum ibidem tumulata ſunt corpora.* Poſtea fragmentum diplomatis inſerit, in hunc modum. *Ego Alphonſus Dei gratia Rex Legionis, & Gallæciæ notum facio per hoc ſcriptum, tam præſentibus, quàm futuris, quod Ego do, & Concedo Monaſterio S. Stephani.* & Nouem Corporibus Sanctorum Epiſcoporum, *qui ibi ſunt tumulati, pro quibus Deus* infinita miracula facit. *omnia quæ pertinent, ac pertinere debent ad ius Regale in toto cauto Monaſterij.* Proſequitur inde P. Yepes in explorandis Noſtrorum Antiſtitum ſedibus, & contendit *Anſurium*, primò fuiſſe Aucenſem, & demum Aurienſem. Quod probare nititur ex actis Synodi Ouetenſis, quam, pro reſtituendis Prælatis Eccleſiis Tudæ, & Lamecæ, ab illis Maurorum clade & temporum excidio, orbatis, colligi curauerat Ordonius II. Rèx, vt refert P. Hieron. Roman lib. 5. Hiſt Eccleſ. Ex qua liquet, quod *congregatis in vnum Oueti Era DCCCCLII, Recaredo Lucenſi*, Froalengo Conimbricenſi *Iacobo Aurienſi, Gennadio Aſturicenſi, Sabarico Dumienſi*, Anſurio Auccenſi, *Atila Zamorenſi, Frunimiro Legionenſi, Oueto Ouetenſi, &c.* Actum eſt de reſtauratione Prælatorum

Roboratur.

Roboratur eius opinio auctoritate Martyrologiorum VVionis, Dorgani, & Menardi, in quibus titulo *Aucenſis* compellatur. Sed ſalua pace tanti viri crediderim, nunquam *Anſurium* fuiſſe Eccleſiæ *Aucenſis* Præſulem, ſed tantum *Auriensis*. Moueor, quia ille *Anſurius* cuius ſubſcriptio eſt in Ouetenſi Synodo, longe diuerſus eſt, à Noſtro, primo quia de tranſlatione non conſtat. Secundo quia ſi Era 952. erat Epiſcopus *Aucenſis*, ex coniectura Yepes, & poſt fuit tranſlatus ad *Auriensem*; quo modo confirmat priuilegium ipſius Ordonij II. factum eidem cœnobio S. Stephani, Era DCCCCXLVII. à prædicta Synodo inchoata quinque ferè retrò annis? Conſtat ex diplomate ab ipſo Antonio de Yepes excripto cod. tom. 4. n. 31. fol. 450. *De Froalengo* patet ex Synodo fuiſſe *Conimbricenſem*. Niſi ſit alius eius nominis, qui confirmat quandam ſcripturam Regis Alphonſi Caſti V. Idus Martij, Era DCCCLXVIII. apud Sandoual in eius vita fol. 174. *De Vimaraſio* quem Aurienſem facit Marieta, crediderim *Tudenſem*. Quia D. D. Prudent. de Sandoual. Hiſt. Tudenſ. fol. 95. de illo verba faciens, inquit: *Vimara, ſeu Vimaraſius Aſturicam adiit ex congregationis indictione, qua omnes Epiſcopi Regni conuenere Era DCCCCLXXV. die XV. February, quo Salomon Aſturicenſis Præſul donauit Monaſterio S. Iacobi de Peñalua, Eccleſiam, & oppidum S. Columbæ. Inter alios confirmat donationem* Vimaraſius Tudenſis, *Hic fuit Antiſtes Sanctus, nam Epiſcopatum dimittens, ſeceſſit in Monaſterium S. Stephani ad Ripam fluminis Sily, quo ſanctiſſimè vitam finiuit. Eius corpus ibidem tumulatum, illic cuſtoditur cum aliis ſanctorum oſſibus.* En vera Vimaraſij ſedes. *De Viliulpho* quem *Irienſem* Præſulem compellat Marieta, etiam *Tudenſem* agnoſcit Sandoual in Antiq. Tudenſib. fol. 98. De quo poſtquam ad annum DCCCC. XCIII. eius vitam extenderet, ſubiicit: *Hinc deficit huius Prælati memoria, conſtat enim, quod relicto Epiſcopatu in cœnobium S. Stephani ad Ripam fluminis Silij ſecedens, vitam egit monachalem. Nam eſt vnus ex IX. Epiſcopis, quorum ibidem ſancta fuere conſepulta corpora, & in chartula peruetuſta eorum ſcripta nomina, intra illorum ſepulchra fuere inuenta. Nec obeſt, quod aliqui dicant fuiſſe* Aurienſem, *quia nullus iſtius ſedis, eius nominis inuenitur Epiſcopus.* Et patet, nam anno 962. Noſter hic Epiſcopus, vt *Tudenſis* confirmat in diplomate Regis Sanctij cognomento Craſſi, quo omnia bona monaſterio Samienſi oblata à prædeceſſoribus ſalua fore decernit. XV. Kalend. Iulij Era M. De quo eſt mentio apud Sandou. Hiſt. Regis Syli. fol. 149. *De Siſnando, aut Siſenando* difficilior probatio erit. Nonnullos huius nominis Epiſcopos per illa comperio ſæcula. Irienſes tres, & vnum Legionenſem. Primus Irienſis, qui ſucceſſit Quendulpho in ſua iacet Baſilica tumulatus. Secundus, cuius vitam ſanctiſſimam Angelorum turma in mortis articulo præcinebat apud Compoſtellam iacet, & eius anni ad 920. peruenere. Tertius fuit ille vanitate ſæculi imbutus, pompis parens, illecebris deditus, bonorum Dei, Apoſtoli, & Eccleſiæ prodigus diſſipator, & magis armis, quam infulis memorabilis. Is à ſede expulſus ad Formelos oppidum à Nortmandis ſagittæ ictu confoſſus anno 979. vitam exuit, vt prædixerat S. Rodeſindus. Iſtos tres refert M. Ægid. Gonzalez, ſed ego alium *Siſenandum Irienſem* agnoſco; ab illo prætermiſſum, qui vixit ad Eram M. XCIV. Anno Domini M. LVI. Quod deprehenditur ex clauſula in Codice MS. Conciliorum S. Æmiliani, hodie apud Scurialem conſeruato, ſcripta, quam refert D. Prudent. de Sandou. Hiſt. Ordon. II. fol. 258. Quam referre libuit, vt agnoſcatur, quanta obſeruantia illis temporibus diuinum recitabat officium Eccleſia Hiſpaniæ; En ergo tenor:

> *Regnante Carolo Francorum Rege, ac. Romæ Patricio, & Ordonio Rege in Legione, Ioannes Papa Romanam, & Apoſtolicam Sedem tenebat:* Siſenandus verò Irienſi ſedi *tenenti corpus B. IACOBI Apoſtoli præſidebat. Quo tempore Ianellus Presbyter reuerendiſſimus, & prudentiſſimus, à præfato Papa Ioanne ad Hiſpaniam eſt miſſus, vt ſtatum Eccleſiæ, religionis eiuſdem regionis perquireret, & comperta, fideliter Apoſtolicæ Sedi referret. Quod iniunctum ſibi officium præfatus Ianellus Presbyter, ſolemniter compleuit; & Hiſpanias veniens, omnem ordinem Eccleſiaſtici officij, & regulam conſecrationis Corporis, & Sanguinis Domini N. IESV CHRISTI perſpicaciter perſcrutatus, requiſiuit canones, & omnes libros Sacramentorum perlegit. Quæ cuncta Catholica fide munita inueniens, exultauit. Et D. PP. Ioanni, & omni Conuentui R. E. vt inuenerat retulit.*

Audiens hoc D.PP & omnis R.E.gratias Deo retulerunt : Officium Hiſpana Eccleſia laudauerunt, & roborauerunt, & hoc ſolam placait addere, vt more Apoſtolica Eccleſia celebrarent ſecreta Miſſa. Ergo hac auctoritate manſit ratam, & laudabile Officiam Hiſpana Eccleſia vſque ad tempora Alexandri II. Era T. L. XV.IIII.

En ad annum M.LVI. alium Siſnandum,ſi eſt ſecura Sandouali annorum ratio,ſeu Eræ quam in margine huius clauſulæ apponit ; de qua ego dubito, propter Pontificis, & Regis Hiſpaniæ nominum diſcrepantiam. Sed quidquid ſit ad intentum reuertens, crediderim Siſenandum, aut non fuiſſe Irienſem, & tunc fuiſſe illum Legionenſem, de quo ſupra credet aliquis, quod etiam incertum per ea quæ dixit P F. Athanaſius de Lobera Hiſt. Legion. 2. p. c. 19. vbi aſſerit illum in ſua ſede ſepultum. *De Pelagio* quem Irienſem vocitat Marieta. Ego coniector *Lucenſem*, quia ann. DCCCCXIII. confirmat cum Biremundo Rege Sandou. Antiq. Tudenſ. fol. 99. *De Alphonſo, Aſturicenſi, aut Aurienſi* nullam in antiquis monumentis mentionem agnoſco. D. Sandoual vnius meminit ad annum M.LXX. Epiſcopum Tudenſem. Et alium *Petrum Irienſem* ad annum DCCCCXCIII. fol. 98. & 99. *De Gonſaluo* agnoſco alium Legionenſem, qui anno DCCCCLXIX. interfuit Concilio Nauegenſi, vt refert Sandoual fol. 98. & Lobera 2. p. c. 19. Et alium prius Aſturicenſem, confirmans cum Rege Ranimiro ad Ann. DCCCCXXXIV. vt refert D. Maur. Caſtell. Hiſt. S. Iacobi lib. 3. c. 22. fol. 370. Quis in tantæ confuſionis ergaſtulo, facilè lucem attinget?

Hic adiicere libuit, vt P. Bollandi querelas contra reformatorem ſedemus, quod anno M.CCCLXXIII. D. Alphonſus Pernas eiuſdem cœnobij Adminiſter tranſtulit è clauſtro ad maius Altare SS. corpora, vt melius, ac decentius requieſcerent. Et demum Anno M.D.XCIV. P. F. Victor de Nageta illius Monaſterij Abbas, cùm Eccleſiam ipſius cœnobij pretioſis ornaret tabulis, Sanctorum Præſulum lipſana, ex lignea extrahens arca, qua erant recluſa, in Nouem diuiſit ſarcophagis, & intra nouem deauratis arculis, quas hinc, inde ad Altaris Maioris latera, excauari fecerat, collocauit, vbi hodie honorifice luminaribus argenteis pendentibus ante vnumquodque ſarcophagum accenſis inuiſuntur, & venerantur, vt refert P. Yepes d. c. 1. & relatio MS. cuius copia apud me eſt.

Monaſterium S. Stephani Silenſe. Ordinis S. Benedicti, cuius origo, ſi P. Yepes credimus, à Sueuorum effluxit Regum munificentia, & tempore, de quo nonnulla haud contemptibila munimenta perhibet. Illud reædificauit Ordonius II. Rex Anno DCCCCIX. & illi multa conceſſit donaria, vt apparet ex diplomate à P. Yepes excripto in Appendice n. 31. fol. 450. Fuit hoc Monaſterium ſitum in Monte cui cognomen Bubalo, ad ripam fluminis Sili. A vero deuiauit Philipp. Ferrarius, qui credidit conditum apud Ripam Auiæ, quam vulgo hodie *Riua-Dauia* dicimus. Nam hoc longe à Silo diuerſum flumine. Hic etiam vitam eremiticam egit S. Franchila Abbas I. Cellænouæ, qui conſtruxit eremitoriolum, cuius hodie vocabulũ *S. Ioannes de Cachon*, vt ex inſcriptione apparet peruetuſta ibidem inuenta, his literis:

✠ DEI. ✠
CVM ADMINICVLO
FRANKILA ABBA
CONDIDIT OPVS.
ERA DCCCCLVI.

Quæ reducitur ad Annum Domini DCCCCXVIII. Et nomen S. Stephani cœnobio fuit iniunctum, quia ibidem adſeruabantur lipſana S. Protomartyris, vt liquet ex eadem ſcriptura ſæpius relata apud Yepes n. 31. fol. 450 cuius exordium ſic: *In nomine Domini Dei, & Saluatoris Noſtri Ieſu Chriſti, & Dominus Sanctis, & glorioſiſſimus Patronibus Venerandis Beatiſſima Virginis Genitricis Domini MARIÆ, ſeu SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli, & Sociorúmque Sebaſtiani, & SS Iuliani, & Baſiliſſa, necnon etiam, & S. Martyris primo* Stephani Leuitæ, quorum reliquiæ ſitæ ſunt in territorio Bubalo *Prouincia Gallacia, Ripa Sili*. Cætera extra intentum. Ad alia pergo.

SEXTO KALEND. FEBRVARII, DIES XXVII.

A. *Barcinone in Laletania Hiſpaniæ natalis* S.Theodoſij *ipſius vrbis Epiſcopi II. poſt S.Etherium Iacobi Zebedæi diſcipulum,qui taliter ouibus,verbo,exemplo,& doctrina profuit,vt merito Eugenio Toletano meruerit comparari. Tandem glorioſo fine quieuit.*

B. *Aquis Quinctianis in Gallæcia Hiſpaniæ* SS. Datiui, Iuliani, Vincentij *atque aliorum XXVII. Martyrum paſſio,cultu honorifico repetitur.*

C. *In Portu Iuliobrigenſi Hiſpaniæ SS. Martyrum* Ananiæ,& Petri, *eius cuſtodis,cum aliis VII.Satellitibus, qui cognita veritatis fidei euidentia, & Martyris conſtantia, in Chriſtum credentes, in mare proiecti ad gloriæ trophæum peruenerunt intrepidi.*

D. *Apud Gerundam in Hiſpania* SS. Emerij *Abbatis, &* Candidæ *eius Matris, quorum glorioſa permutatio ſæculi huius, cum cæleſtis fruitione vitæ anniuerſariè colitur.*

E. *In Oratorio Marchionis Caſtri-Roderici depoſitio Corporis S.Vitaliani Martyris Romani,quod dùm Romæ Oratoris officio fungeretur Regio cum aliis eſt aſſequutus exuuiis.*

NOTÆ.

[A] SANCTVS THEODOSIVS.] Epiſcopatus Barcinonenſis infulas induit poſt glorioſum agonem S. Æthetij eius deceſſoris, qui apud Cherſoneſum Hiſpaniæ cum aliis S.Iacobi Diſcipulis, Hiſpaniæque Prælatis martyrium compleuit anno Domini LX. vt poſt Dextrum notauit P.Franc.Biu. Ex quo non Primus,vt Diago, ſed Secundus,vt Dextro placet vocitandus eſt. En Flauij verba ann.94. n.6. *S.Theodoſius II. Barcinonenſis Epiſcopus VI. Kalendas Februarij.* Et eius mirabiles extendens virtutes, Anno 100.n.8. ait: *Toletani vehementer profecerant doctrina S. Marci Marcelli, vt Barcinone proficiant Chriſtiani gloria miraculorum, virtute doctrinæ, ac exemplis* Theodoſij Epiſcopi. Eum vt Epiſcopum agnoſcunt Barcinonenſes, vt refert P.F.Franc.Diago Hiſt. Comit.Barcinon. lib.1.c.6. Hieronym. Pujad. Hiſt. Cathalon. lib.5. c.10. Qui refert antiquos

antiquos M S. Codices, qui adſeruantur in Auctographis S. Seueri, & Cathedralis Eccleſ. Barcinon. & Epiſcopologia Carbonelli, & aliorum. Apud quos tantum nominis & anni tranſitus memoria repetitur. Nos eius ecphraſim extendemus, prout prudentialiter eredi poteſt.

Theodosius Vrbis Barcinonenſis, vt conictor, accola, Chriſtianam fuit amplexus doctrinam, tempore, quo per Hiſpanias Iacobus Apoſtolus, & eius Diſcipuli Euangelici dogmatis grana ſpargere conabantur. Inter cæteras Prouinciæ vrbes, haud Barcinona ad locis veritatis radios acceſſit vltima, cùm ſub nouiſſimis naſcentis religionis ſæculis, iam Epiſcopali dignitate ſuffulta, Ætherium ipſius Ciuitatis Primum Epiſcopum martyrali triumpho ad ſuperos euolatum, Patronum apud Deum agnoſceret beatiſſimum. Poſt cuius agonem, ne tenera fidelium proles, abſque Paſtore deficeret, inter illius Chriſtianitatis prouectos, elegit cœtus diſcretio *Theodoſium* virum doctrina imbutum, virtutibus prædirum, & vitæ exemplis ornatum. Qui vt moneris peritum ſuſcepit, gregem ad bonorum operum progreſſus impellebat Catholicum, quò in dies augebatur Eccleſia, ad cuius gremium anhelans quotidie percurrebat idololatra, qui aquis ſalutaribus delibutus, congregationem contra inimicos fidei firmabat intrepidè militantem. Toletanam Eccleſiam tunc S. Marcus Marcellus Eugenius adminiſtrabat feliciter, cuius doctrinis nutriti ciues, in religionis præcepta inſigniter eminebant. Ex quo *Theodoſius* ad ſimilitudinem Toletani Præſulis raptus, ad autam tanti ſpiritus nauigando, proprios in ſtatum perfectionis, & profectionis clientes, mirabilium ſplendore, eruditionis dictamine, & virtutum ſpecimine, mira ſuauitate pertraxit. Sed cum dies, & hora eius, vt ex hoc mundo tranſiret ad Patrem accederet, cum dilexiſſet ſuos in finem dilexit eos, & ſic omnibus conſtantiam commendans, fidem Deo debitam mandans, & bonorum operum perſiſtentiam imponens, Creatori ſpiritum ſanctiſſimum, placida dormitione pertradidit. VI. Kalend. Februarij, Anno Domini C. Imperante Vlpio Traiano, Sedem Pontificiam agente S. Clemente I. Memoria *S. Theodoſij* apud ſuos adhuc ad annum C C L X X X V. clarebat, vt in monumentis vetuſtatis, eius anamneſis inſcriberetur.

En quæ potui acta contexere. Mortem S. Præſulis licet conſignent Diago, & Pujades ad Annum Domini XLV. aut ad X L V I I. non eſt quod mireris. Nam cùm ſolo traditionis calculo inniterentur, & adhuc illis Chronici Dextri radius conciuis non eluxiſſet, quid iam, ſi caligine obruti ad portum haud acceſſere? *De Memoria ad Annum* 298. Sic Flau. Dext. eo anno: *Theodoſius Barcinonenſis clarus habetur.* Non quia illo æuo naturalem ageret vitam, ſed vitæ ſanctitatem, miraculis, cultu, & veneratione conſeruatet.

Barcino. Iam primam de eius conditore retulimus ſententiam die VI. Ianuarij: Nunc ad ſecundam deuenientes; Ioann. Gerundenſ. in loco relato, contendit non à *Barca Nona* originem, ſed à verbo *Barcinon quod Græcum eſt* (inquit) *& ſignificat domunculas, ex virgultis contextas, quæ ad Maris litora, ad piſcandum ſunt, in quibus ſe piſcatores recipiunt: Quorum cum ibi eſſet magnus numerus, loci, & aeris ſalubritate perfecta* Barcinon *vrbem eodem loco conſtituit, ſicque ab eiſdem domunculis appellauit Hercules à quo condita.* Iſta opinio etiam ab aliquibus reiicitur, tanquam à fundamento etymologico deuians, & traditioni abhorrens.

B SS. Dativus, Iulianus, Vincentius, *& Socij.*] De eis agit M. Rom. à quo Luſitan, Caſtellan. P. Vaſquez, & M.S. Hiſpan. P. Higuera. In quibus vnuſquiſque ſuo idiomate; ſic: *Item SS. Datiui, & Iuliani, Vincentij, atque aliorum XXVII. Martyrum.* Et ſi mea me non fallit coniectatio, crediderim, illum *S. Vincentium* Epiſcopum, & Martyrem *cum Socijs* hoc die conſignatum à Iuliano Petr. Aduerſ. n. 472. fol. 132. de quo hæc verba: *XXVII Ianuarij* S. Vincentij *Carthaginenſis Epiſcopi, & Martyris, cum aliis paſſi anno D. C X L V. vt creditur ab Storicanis occiſi ſunt pro Chriſti fide.* De iſto Vincentio

Vincentio & Sociis,de quibus Dexter,accipiendum eſſe. Nec obſtat annorum diuerſitas,quia excuſus Iuliani codex innumeros conglutinat errores , ideo legendum erit: *paſſi anno Domini XCIV.* (ante poſita litera *X*) *ab Aſturicanis vt creditur,occiſi ſunt pro Chriſti fide.* Nam anno DCXIV. vt in excuſo,qui Storicani fidem Catholicam perſequebantur? Nonne ab anno Domini D.LXXXIX. Eccleſia Hiſpaniæ in ſumma pace quieſcebat,abolita Arianorum labe,exciſis infandi dogmatis aris, & confuſis babylonicæ illius hæreſis loquelis? A quò ergo illi deuenerant Storicani Satellites?Quæ gens? Quod dogma? Eia *Vincentius* iſte ab Aſturicanis , pro Aſturicenſibus , in quorum ditione extiterat vrbs, quæ Aquæ Quintianæ dicebantur,confoſſus eſt. Sicque climato mendo, lucem accipiet Iulianus, & Sancti alium teſtem pro ſe oſtendent, contra Bollandi incredulitatem,qui in tanta annorum prolluuie teſtes poſtulat oculatos. Cuius eruditionem admiror,cuius proteruiam deteſtor,nam Dextri Chronicon,ſi apud illum nullius eſt auctoritatis (quando tot coaceruat MSS. haud nota Martyrologia , quæ eandem fidem apud Nos habent, quam ipſe præfert) vt quid illius in parte reiicit , & in parte amplectitur ſcripta? Ego Notkerum Sanctum ſcriptorem veneror. Quis eius Martyrologium publicauit? Henricus Caniſius. Nunc ergo,quæ maior auctoritas in Caniſio,quam in P.Franciſco Calderon religioſiſſimo Ordinis Minorum alumno,P.F. Franciſco de Biuar eruditiſſimo Ciſtercienſium Abbate, Roderico Caro diligentiſſimo antiquitatum moderatori Presbytero, D.Thoma Tamayo de Vargas profundiſſimo C.M. Hiſtoriographo, & aliis innumeris, qui Dextri Chronicon laudant,amplectuntur, ſequuntur, & venerantur? Fortè apud exteros fidem , & apud Noſtros commentum? Quis conſarcinator P.Bollande? tua tu perlege acta , & quantas adhuc viuentium ſcriptorum conſarcinas,ſarcinas inſpecta.Sed eſto quod Sancti Notkeri ſententiam amplectamur, en Bollande mi Sancti verba: *In Africa natiuitas S.Iuliani, Vincentiæ,& aliorum XXXII.* Vide lector in hoc controuerſiæ campo, obſtantia Sancti ſcriptoris verba. Vide à manu grauioris armaturæ calamum. Quid cùm *Vincentio, Datiuo,Iuliano,& XXVII.Sociis* Dextri & Iuliani Petri, *Iulianus Vincentia* (fœmina) *& XXXII.Socij?* Tu nunc Lector,qui plauſtra litterarum veneraris, pompam ludorum es comitatus , quid iudicas de hoc ſupercilio Colchico? de hoc Thyeſteo dente? Fortè inter Sanctum Scriptorem exterum Caniſij , & Dextrum peccatorem Chronographum Noſtrum Calderonis, Biuarij, Cari, Tamaij, & aliorum doctiſſimorum virorum aliquam ſuggeris antinomiam? Tu quiſquis ſedes ſpectator,ditibitor,cenſe hos ſudores,docto ſeu vngue,ſeu pollice, & eruditiſſimo diſcrimen deſcribe, aut reſcribe Bollando,interim quod ego aliam ingredior arenam. Ergo *Vincentius, & Socij* de quibus Dexter & Iulianus Noſtri Martyres Hiſpani fuere, apud Aquas Quinctianas , ille *Epiſcopus Carthaginenſis in Hiſpania* , iſti in agone commilitones , quorum acta , etſi temporis labilitate deperdita,breuiter,aliqua ex ipſa antiquitatum lapidicina,in ornatum Martyrum eruemus.

VINCENTIVS natione (vt coniector) Hiſpanus,ex Carthagine Spartaria oriundus ad gremium Eccleſiæ aut S. IACOBI Noſtrorum Patroni , aut eius Diſcipulorum , per totam regionem Euangelium diuerſantium, publicantiúmque, prædicatione deuenit. Cuius ſic fidem noſcitur amplexatus,vt per martyrium ſublato S.Epenæto illius vrbis Epiſcopo, à S.Petro Apoſtolorum Principe Hiſpanias luſtrante, relicto , conſecratóque , ad illius ſedis faſtigium , ſine retardatione conſcendit. Inceperat per hoc tempus crudelitas Domitiani Imperatoris occulta,ad inſtar Neronis, cuius mores ſuxit , in publicum prodire. Iam non muſcas latenter inſequebatur , ſed publicè hominum vitas , & opes perſequebatur. Iam non à cædibus abſtinebat , ſed & Patriciorum, Senatorúmque interfectionibus delectabatur. Quo in Chriſtianos per totum diuiſos Orbem , ſecundam excitauit, vt Nero, perſecutionem,edictis propoſitis,in quibus apertius: *Chriſtianos , non alio nomine, quàm quod Chriſtiani ſint ,in ius,capitiſque iudicium vocat.* In Hiſpaniam peruenit Domitiani decretum: tunc fidelium ergaſtula plena , viæ cadaueribus Martyrum oppletæ , Prouinciarum Præſides omnia conquirunt, Satellitum manus ſanguine madentes, noua alio-

rum

rum purpura cruentâtur, vix requiei locus; ad milites frequentia cruciatuum deuoluitur exequenda. Inter tot agoniſtarum agmina *Vincentius* comprehenditur Epiſcopus, Aſturicenſibus militibus traditur cruciandus; Qui Præſidis imperata ſequentes, cum *Iuliano, Datino, & aliis XXVII.* apud Aquas Quinctianas Gallæciæ in cuius præſidio apud Patauonium militabant, Sanctum Epiſcopum peremere; X X V I I. die Ianuarij Anno Domini X C V. Imperante Domitiano, Eccleſiam regente S. Anacleto I. Pont. Max.

Omnia in ecphraſi nota, haud vllum comperies verbum, quo detinearis. *De Præſidio apud Patauonium in Aſturibus*, perlege Dexterum anno 300. vbi P. Biuar. Com. 2. n. 18. fol. 333. Moral. lib. 10. c. 33.

A Q V Æ Q V I N C T I A N Æ. Oppidum apud Ptolom. lib. 2. tab. 2. Europ. c. 6. in Seburris Gallæcis ad Orientalem Aſturicæ partem, ſic: *Seburrorum: Talamina*, Aquæ Quinctianæ, *hic vero ab ortu adiacet Aſturia.* In eius tabula à Gerardo Mercatore delineata ſitum oculatim conſpicies. Non ſunt audiendi, qui hoc oppidum *Onctum* credunt. Nec Molletio, & Mill. à quibus Ortel. qui *Aquas Calidas* deferendum, quia diuerſum hoc ab Aquis Quinctianis apud Ptolomæum, illud in Ciliois, iſtud in Seburris. Crederem hodie noſtrum appellari C A L D A S D E R E Y Compoſtellanæ Diœceſis. Hieron. Zurita in not. ad Itiner. Antonin. ſuſpicatur, quod manſio poſita ex itinere Bracara Aſturicam, in quo poſt Caladunum legitur *Ad Aquas* ſine cognomine, intelligenda eſt de *Quinctianis*. Videndus fol. 575.

C SS. A N A N I A S, P E T R V S *& VII. Socij.*] Sterilis admodum de his Martyribus apud Noſtros & exteros adeſt commemoratio. Ex duobus agnoſcuntur, & nomen, & agonis palæſtra, cruciatuúmque ferocitas. Flau. Dexter Noſter Nomina, & locum martyrij appunxit. Petrus Galeſinus ex Græcorum tabulis, latinitate donatis, ſupplicia, & acta breuiter appinxit. Eorum verba auſcultemus. Dext. in Chron. ann. 308. ſic: *In Hiſpania in portu Iuliobrigenſi* S. Ananias *Martyr, & Socij, qui pluribus cruciatibus toleratis, vicerunt.* Extendat Galeſinus in Dextro ſuppreſſa h. d. ſic: *Eodem die* S. Ananiæ Martyris, *qui Diocletiano Cæſare, apud Maximum Præfectum, Chriſtianam fidem ſponte profeſſus, grauiter in Idolorum cultum inuectus eſt. Itaque comprehenſus, primùm verberibus cæditur, deinde candentibus ſubulis perfoditur; poſt vulneribus, quæ ſic acceperat, ſale, & aceto perfricatis, in cuſtodiam includitur, vt in eo loco fame necaretur. Sed diuinitus factum eſt, vt per ſeptem dies cibo cæleſti aleretur. Quod vbi animaduertit carceris Cuſtos* Petrus, *relicta impietate, Chriſtianam complexus eſt religionem: quamobrem, hic vnà cum eo Præfecti iuſſu, rota alligatus in craticula vterque collocatur, ſuccenſo igne, quo derepente mirabiliter reſtincto tortores, vbi rei admirabilitatem perſpexerunt Chriſtum Dominum libera voce profitentur; atque ſic quidem qui* Septem *erant, & illi ambo* Ananias, & Petrus *in Mare proiecti ad Martyrij palmam peruenerunt.* P. Bolland. in Prolog. prætermiſſor. ad hunc diem, ſic: *S. Ananias, S. Petrus, & Septem Milites de his agemus XXV. Februarij.* De eis agunt P. Biuar. d. Anno 308. n. 10. ad Dextr. fol. 366. Scriptor. MS. de Antiquit. Loctonienſ. c. 12. Ex quibus hoc actorum floſculum compagino.

A N A N I A S ex gente Hiſpanus, ex religione Catholicus, ex ordine miles, imperante Diocletiano floruit apud Cantabros Hiſpaniæ, qui pietate Chriſtiana à maioribus hauſta, ab ipſa propè pueritia Chriſti Domini religionem amplexus eſt. Adoleſcentiam virtutibus ſociatam agens, ſub Imperatorum Romanorum, Cantabriam & omnem occiduam regionem, occupantium, Aquilis nomen dedit, quo baltheo cinctus, & Præfectus militum in concernentibus ad militiæ munia, debitam obedientiam exigebat, & Deo, cui ſeruire, regnare eſt, inter armorum pericula, & tympanorum ſtrepitus, recognitionem debitis temporibus ſoluebat aſſiduus. Edictorum tabulæ à Diocletiano contra Eccleſiam Dei euulgari cœperunt, in omnes orbis terminos illius decretum de abolendis Chriſti cultoribus legebatur. Exorditur proſcriptio aduerſus innocentiam, hæc carcerali cuſtodia feritur, nil niſi machinæ tormentorum inſpectabantur, omnia horrida,

omnia

omnia turbata, vbique aut membra, aut viſcera, aut cadauera martyrum oculos opplentia, circumſpiciebantur. Hiſpanos feruentius transfixit edictum, vbi quas cædes, quæ ſupplicia reſpuit infidelitas? Quæ non exercuit tormenta, ſomniauit agones? *Ananias* qui totum ſe Deo commiſerat, tempus oblationis ſuæ commodum obſeruabat, quo expleto, ſe eſſe Præfecto Maximiano Chriſtianum ſpontanea deliberatione fatetur, Deóſque eſſe dæmones, in quibus nec deitas, nec virtus, imo fallacia, & commentum inueniri profeſſus eſt. Chriſtum verum Deum eſſe, & cœlum, & terra, & ipſa ſimulacra ſæpè ſæpius, etſi reluctantia, confeſſa eſſe, proferebat. Excanduit Maximianus cùm primùm hæc à Milite ſacro exaudiuit, vt ipſe ſomniabat, deliria, & propriùs accerſendo, blandiendóque à propoſita dimouere curabat Martyrem confeſſione, breuiter Principum decreta, & obedientiam debitam, militaris dignitatis offenſionem, Numinum Populi Romani à tot retro ſæculis veneratorum ſacrilegium, fœdnm cinguli opprobinm, & alia his ſimilia verba perſtringendo. Quibus *Ananias* inuincibili ſpiritu deſpectis, ad primam vehementius confeſſionem deueniens, reiteratis vocibus conclamabat. Præfectus ira commotus ſatellitibus Militem Chriſtianum tradidit verberandum, qui atrocioribus ictibus vapulatum cernentes, nec à propoſito declinare inſpectantes, candentibus ſubulis Martyris axillas crudeliter perfoderunt. Sed tunc cùm magis ac magis in Dei laudibus verſaretur, cuius vocem haud retundere fruſtra conarentur milites, vt ſæuius pateretur, deponunt corpus lancinatum, ex ſtipite, & per vulnerum foramina acetum ſale mixtum atrociter perfuderunt, & in horrendo carceris latomio, includunt, vt ſqualoris caligine, & famis voracitate Martyr attritus, animam, rabie agitatus, euomeret. Sed ille Pater, & Corona Martyrum, qui prouidentia ſua cuncta fouet, & Sanctorum ſuorum conflicta ſuauiter intuetur, humaniter fauet, & mirabiliter auxiliatur, *Ananiæ* miſeratus, Angelicis agminibus dilapſis è cœlo Martyrem ſolatur, & per ſeptem dierum ſpacium reſonantibus cytharis cæleſtibus dapibus refouetur. Omnia hæc carneis oculis inſpectarat, propriis auribus acceperat per ſeptemdium *Petrus* carceris feliciſſimus cuſtos, & cognoſcens quanta Deus in Milite abiecto operabatur, diuino furore commotus, & ſpirituali accenſus lætitia *Chriſtum verum Deum eſſe fatetur*. Altis extollit vocibus oſtentum, intimis animæ ſingultibus profert miraculum, adcurrunt Satellites liberi, vincti, nouitate ſucceſſus ex propriis accerſiti latomiis, *Ananiæ* ergaſtulum circumdantes, omnia rimantur foramina; luces inſpectant, Angelorum turmas concredunt, nam cœleſtium concentuum ſonitum auribus percipientes, modulatione Angelica delectantur. Martyris corpus, quod ante lancinatum acceperant, haud cicatricum notulis fœdatum conſpiciunt. Omnia ad Maximi Præfecti perueniunt auditum, qui in carcerem repetens, furore ſucceſſus inſano, *Ananiam* extrahi iubens, & illi *Petrum* adiungens, in rotæ craticula collocantur, ſub cuius horribilis machinæ ſtructura, carbones protinus accenduntur, ſed eorum precibus igne exarmato, rogóque toto deleto, Martyres diſcumbebant illæſi. Tortorum *Septem*, qui portentum primum perceperant, hoc ſecundo, rubore ſuffuſi, & religionis veritate conſtricti, Chriſtum Deum libera voce confitentur. Quod vt agnouit Præfectus, & quod in vrbe, ob mirabilium frequentiam, commotio maxima excitaretur, quò locus dabatur perturbationibus, & Romani Imperij, Deorúmque Gentium auctoritas,

& cultus in periculo verſarentur, ob fidelium multitudinem, & aliorum qui miraculorum pondere grauati, ſæuitiam Iudicis increpabant, numerum, decreuit, vt ſecreto *Ananias, Petrus, & Septem Satellites* è carcere extracti, ad vrbis Iuliobrigenſis proximum portum adducerentur, vbi adligatis ad iugula ſaxis, in mare proiicerentur. Omnia hæc ad vnguem compleuit impietas, quo inſignes Martyres felicibus redimiti coronis ad Portum, ex Portu ſæculi, peruenere perennem XXVII. Ianuarij, Anno Domini CCCVIII. Imperantibus Diocletiano, & Maximiano, Pontificatum Maximum obtinente S. Marcellino.

P. Franc. Biuar. in Not. ad Dextrum d. Ann. 308: n. 10. fol. 366. Prolixius de loco agonis pertractat, & licet nullum referat Scriptorem, qui *S. Ananiam* militari cingulo proferat munitum; ego ex peruetuſto hymno in meo MS. codice, hoc titulo condecoraui. En carmen.

PRO SANCTO ANANIA,
& Sociis Martyribus.

HYMNVS:

O felix Anani fulgide Martyrum;
Qui mundi illecebras, corpore, & animo
Calcas: aſsiduo tramite operum
Bonorum: Patere carmine aggredi.
Tu qui Belligero militis agmine
Regum Gentilium tympana ſequeris;
Fretus pacifico numine peruigil
Chriſti veſtigia proſpere ſuggeris.
Mortis occiduos tempore languida,
Quo tunc ſæua bilis horride Martyres,
Et crudis manibus omnia protinus
Diſcerpit, remouet; nemine libero:
Tu tunc flebilibus penitus occulis
Cernens, flagitiis tundere barbaris
Chriſti diſcipulos, numine placido,
Chriſti te famulum voce reclamitas.
Ardet ſanguineo murmure Præſidis
Pectus; quo teneros colligit illicò
Artus; verberibus lacerat, itidem
Axillas refodit, ſubulis ignitis.
Poſt in latomiis truditur infimis
Corpus dilacerum, quò fame tabida.
Noctis caligine pereat, & cauo
Confoſſus iaceat; nomine perdito.

Sed

Sed tunc Angelicis corpus eripitur
Curandum manibus: lumine cœlico
Circumdante thorum, quo citò vulnera
Vngente nitida cœlico permanent.
Petrus latomij carceris armiger
Lucis, qui viderat, tot, hebes, agmina,
Chriſto continuo credidit; vocibus
Implens Dædaleas, carcere, fornices.
Hunc ergo vigilum Septima protinus
Cohors ſollicitis concita paſſibus,
Supplex inſequitur; & modo feruida
Chriſtum fulmineis vocibus, acclamat.
Ergo in cæruleis mergitur vndulis
Triplex conſpicuum vinculo Martyrum
Agmen; terribilis vſquequò perfidus
Vitas agnouerat perdere Pugiles.
Brigenſis Iulia tanto Parentibus
Lubens, legitimis, tumulo, affatibus
Noſtris propitius, quilibet obſecra
Vt ſit regnicolis; ſæculis omnibus.

IVLIOBRIGA. Ciuitas antiquiſſima apud Cantabros Hiſpaños. De ea inter Orientales vrbes Cantabriæ ad latus Aſturum, mediterraneáſque Ptolom. lib. 2. tabul. 2. Europ. c. 6. ſic: *Camarica*, Iuliobriga, *Moraca* Plin. lib. 3. c. 3. ad naſcentis Iberi fluminis ſtagnum, eius ſitum deſcripſit, ſic: *Iberus amnis, nauigabili commercio diues ortus in* Cantabria *haud procul oppido* Iuliobriga. In eodem ferè ſitu collocant illud Ambroſ. Moral lib. 10. c. 33. Ocampo lib. 1. c. 7. Alij credunt *Logroño*: Alij *Oliua* ſomniant: Alij ad *Aguilar de Campò* extendunt. Pro hac vltima ſententia, ex auctoritate Ambroſij, & aliorum ſto. De eius memoria adeſt inſcriptio apud Gruter. fol. 354. n. 4. *De Portu Iuliobrigenſium* quò Martyres in mare proiecti agonem compleuerunt, credit Morales fuiſſe, vbi hodie *El Puerto* dicitur, inter *Bermeo* & oppidum *Santander*. Olim enim *Portus Victoriæ Iuliobrigenſium* appellabatur, vt ex Plin. lib. 2. c. 20. Dextro ann. 308. Luitprando Aduerſ. n 282. liquet. Sed melius ex inſcriptione, quam mihi obtulit Petrus Errazquin nobilis Cantaber, Excellentiſſimi Ducis Nagarenſis à ſecretis, qui illam in marmore ex humo erutam, ſcriptámque tranſcripſit, in hac forma.

IMP. CÆS. L. SEPT. SEVERI. PII. PERTIN.
AVG. ARABICI. ADIABEN. PARTH. MAXIM.
FIL. DIV. M. ANTON.
PII. GERM. SARM. NEP.
DIV. HADRIANI ABNEP. DIV. ANT.
PRONEP. DIVI TRAIANI PARTHIC.
ET DIVI NERVÆ ADN.
M. AVRELIO. ANT. AVG.
TRIB. POT. VII. COSS. I. PROC. PP.
NAVIC. QVI. CANTABR. NEGOT.
AD. PORT. IVLIOBRIG.
POSVER. DEVOT.
N. M. Q. E.

D SS. EMERIVS, & CANDIDA.] Horum Matris, & Filij natalem deſcripſit Philipp. Ferrar. in Catal. Generali SS. h. d. fol. 48. his verbis: *Apud Gerundam in Hiſpania* S. Emerij *Abbatis Balneolenſis. Ibidem* S. Candidæ *Matris S. Emerij prædicti.* Andreas Sauſſay in Martyrol. Gallic. fol. 77. tom. 1. ſic: *Ipſo die* S. Emerei, *qui e Gallia, cuius indigena erat, in Hiſpaniam ſe conferens, ſpretis ſaculi armis, militiam Chriſti ſecutus eſt; eremúmque, vt quietè magis, & pure ipſi famularetur, incoluit: poſtea, vt talenti Dominici fœnora procuraret in Catalaniam migrans Gerundenſi in territorio, Balneolenſe cœnobium excitauit, vbi adlectis piæ inſtitutionis imitatoribus, magna gratiæ, qua pollebat lumina exeruit. Ad quem Mater excitata fama illius Sanctitatis, poſt viri obitum veniens, amore religionis ab eo accenſa, atque cella, non procul ab eo monaſterio, incluſa, reliquum vitæ in omni ſanctitate exegit. Demum Vir Beatus poſt multa animarum lucra ad præmium perrexit ſupernum.* Martyrol. Benedictin. Hugon. Menard fol. 9. ſic: *In Hiſpania* S. Emerei *Confeſſoris.* Martyrol. Hiſpan. M S. P. Higuera. De eo præter relatos ſcripſere P. F. Antonius Yepes Chron. Benedict. tom. 3. cent. 3. ann 778. c. 1. fol. 266. Anton. Vincent. Domen. de SS. Cathal. lib. 2. fol. 5. Hugon. Menard. lib. 2. Obſeruat. fol. 461. P. Bolland. in Act. SS. tom. 2. fol. 781. Qui Noſtrorum acta tranſcripſit è vetuſto M S. cuius ego etiam copiam acceperam ab eruditiſſimo D. D Franciſco de Vrrea Aragonum Regio Hiſtoriographo, quam itidem lectori meo offerre nec erubeſcam.

ACTA S. EMERII ABBATIS Balneolenſis in Cathalonia ex V. MS. D. Franc. de Vrrea.

In illo tempore cum eſſet perſecutio magna in populo Chriſtiano, regnante Carolo Rege Galliæ, ſurrexerunt viri impiiſſimi pagani Chriſtianarum gentium omnia deuaſtantes; ita ſi quidem, quod totam terram, longè, latéque præoccupati, neminem Chriſtianorum neci tradere dubitabant. Cum ergo hæc, & ſimilia de die, in diem exercerent, venerunt nuntiare ad Regem, dicentes, & dolentes: *Audi Domine, & ne contemnas verba famulorum tuorum, quia ſurrexerunt pagani nuper, & noſtra ad nihilum redigunt: ſurge, & veni liberare populum Domini de manu ipſorum.* Surrexit ergo Rex cum exercitu ſuo, & exiuit obuiam contra paganos, & perſecutus eſt eos, nec tamen quidquam auferre potuit. Debellabant ergo quotidie, ſed nec poterant obtinere victoriam, ſed à ſupernis præceptum eſt eis, vt ceſſarent bella, donec Deus traderet illis auxilium.

Erat in Ciuitate illa quidam nobilis religioſus Baldinus nomine, cum vxore ſua *Candida*, quibus natura negauerat prolem. Quadam vero die, illis apparuit Angelus Domini, dicens eis *Surgite præparate vos, ac domos veſtras: vidit Deus luctus veſtros; commiſceatis vobiſcum, quia filium generabitis.* Crediderunt Viri innocentes, & fecerunt iuxta ſermonem Domini, & concepit *Candida.* Cum ergo concepiſſet vidit quadam nocte per viſum, quod à pede ſiniſtro ſuo exibat virgula viris, quæ præ multitudine, dum creſceret, totam terram tegebat; ſub qua etiam columba de cœlo requieſcere videbatur. Vidit ergo per alium clarum lumen, à ſe ipſa egrediens, nimio decore præradians, quod acceptum ab Angelo Domini in cœlis deferebatur. Vidit ergo per tertium, quod Dei Genitrix Virgo MARIA veniebat ad eam, dicens: *Ne timeas, quia ego rogaui Filium meum, vt gigneres prolem.*

Mane ergo cum ſurgeret, & dies partus adueniſſet peperit *Candida*, & vocauit filium, *Emerium*, quem Pater ad honorem militiæ

deſtinauit,

deſtinauit, poſtquam ad annos ætatis pertingit perfectæ. Quod cum *Emerius* cognouiſſet, ſic Patri ſuo humiliter eſt affatus: *Pater mi ſi charus ſum, per Deum te coniuro, vt non impedias animum, quia ſolùm diligo Dominum Ieſum Chriſtum, cui militia cupio adquirere, cui ſeruio, & vitam dignam deſidero conſummare.* Cùmque talia genitus referret, iratus, ac etiam turbatus genitor lamentabatur dicens: *Nunquid genui? heu mihi, quid faciam non habens hæredem, qui me, & domum meam in poſterum gubernet?* Ab hoc ergo metuens, iam ne voluntati paternæ adquieſcere cogeretur, Ciuitatem relinquit, antra deſerti exiens, vna cum ſocio Patricio, vbi ſolus permanens pauperem vitam miſerè peragebat. Quid mirum? non mundo, non patri, non gloriæ præſentis ſæculi, ſed ſolùm Deo placere cupiebat; qui die ac nocte parabat orare, vt melius pertranſiret. Denique contigit, vt Rex aduerſus paganos inſurgeret, & *Emerium* ſecum deducens, quia eo in caſtris verſante, auxilium à Domino expectabat in tempore; paganos de ciuitate in ciuitatem inſequebatur; donec quodam die in deſerto milites commorantes multi fame defecti ſunt, & mortui. Mortuis ergo plurimis, pro ſuperſtitibus *Emerius* Vir Religioſus panem petiit à Domino, vnde familia ea poſſet ſatiari, quæ ſibi tradita erat. Audiuit vero Dominus orationem famuli ſui, & miſit eis panes, quibus refecti milites, à defectione ceſſarunt. Et iterum in oratione perſiſtens ex mortuis inuocato D. N. Ieſu Chriſto plurimi reuocantur ad vitam; quo populi glorificabant Deum, qui talem poteſtatem habebat.

At cùm vna die veniſſent in Ciuitatem vocatam *Carcaſſonam*, quam Rex tenuit aſſociatam per plurimum tempus; in vltimis diebus Rex voluit ſe eleuare à Ciuitate, cum omni gente ſua, volens pergere in prouinciam Cataloniæ. Cum Dominus dictus Rex pergeret, *S. Emerius* miſit oculos ſuos verſus ciuitatem, & clamauit voce magna, & dixit: *O Rex veni Carcaſſonam.* Tunc Rex reuerſus perrexit ad ciuitatem, & habuit eam. Tunc debellantes continuo contra paganos venerunt in prouinciam Cataloniæ, & ad villam, quæ dicitur *Balneolis*, vbi quoddam ſtagnum eſt, inuenerunt, quòd in dicto ſtagno habitabat quidam Leo ſæuiſſimus, homines, & fœminas deuorans, vnde lacus ille à Leone nomen ſuſcepit, dictúmque eſt *Lio*, eo quòd illic Leo habitabat. Tunc *B. Emerius* motus animi dolore, accedens cum proceſſione, & aqua benedicta perrexit ad lacum illum, vbi dictus Leo habitabat. Videns Leo ſanctum Domini factus eſt tanquam ouis manſuetus. Tunc *B. Emerius* aſpergens aquam benedictam ſuper eum, accepit eum, & deferri fecit vſque ad dictam villam, & cum fecit occidi ſtatim; qui cum lacus ille eſſet, ibi cogens, monaſterium ædificauerunt, decimas, & primitias, & honores conſignantes, ex quibus tanquam triginta monachi poſſent viuere; ædificauerúntque Eccleſiam ad honorem Dei Genitricis MARIÆ, atque S. Stephani Protomartyris. Cum igitur Vir Dei vidiſſet locum opportunum aquis oppletum, & ab omni habitatione remotum, Chriſto placere, habitum ſanctę conuerſationis quæſiuit, & potius ad cœleſtia, quam ad terreſtria auolabat. Turbatus verò Rex præ dolore, aduocans eum dixit: *S. Emeri ſit cura familiæ, & noli nos derelinquere, ne pereamus.* Reſpondens itaque Emerius, dixit: *Quid vultis faciam? nequaquam aliter poteſt fieri.* Cum ergo monitioni eorum parere noluiſſet, elegerunt eum Paſtorem dignum eiuſdem loci Beatiſſimi S. P. Benedicti, vt à bono Abbate, boni diſcipuli inſtituerentur. Commoratus eſt ibi Rex cum exercitu ſuo per quindecim dies, tandem inde progrediens, virum dignum Domino commendauit.

Extitit itaque Vir venerabilis in bonis operibus agens vigilias, &

orationes,& ieiuoia,& diuioum Officinm Deo eelebrabat. Confluebat ad eum copioſus languidorum, claudorum, cæcornm,ſurdorum, & mutorum numerus, qui pet eum ſanitatem reeuperabant. Denique accidit, vt quidam eum matre vnieum filium ægrotantem deferrens : nutu Dei actum eſt, vt in itinere expitauerit. Plangens vero mater filium, vlulatus in aëra emittebat. Commotus itaque Sanctus Vir, quod ad eum deueniret, orauit Deum dicens: *Domine IESV CHRISTE, Pater miſericordiſſime, qui ſaluos facis ſperantes in te, non meis meritis, ſed propter magnam gloriam tuam, oſtende virtutem tuam,& in nomine tuo ſurgat,& ambulet in pace.* Completa oratione, conuerſus eſt ad puerum, & dixit ei: *Eia iuuenis, ſurge in nomine D. N. Ieſu Chriſti.* Surrexit ergo puer Ille, & cœpit gratias agere, & Deum benedieere, vnà eum matte ſua, quæ pariter laudes mellifluas decantabat. Vir Dei igitur in oratione nocte, diéque commorans, nullum præter panem, & aquam eapiebat cibum, nunquam autem ſine oratione,& ieiuoiis requieuit. Faſtidiens tamen præ multitudine virorum ac mulierum ad eum confluentiom, ne vitam propriam maculare poſſet, taeite exinde receſſit, & ad montium eacumina, & locum eommodum intra nemora ſyluarum requirens, tanquam deeem ſtadiis ſeceſſit, vbi ſimilia exereendo dignam vitam ducebat. Cumque in oratiooe continuè perſiſteret, hoſtis humanæ naturæ diabolus, inuidia commotus, transformans ſe in angelum lueis, aliqua commonebat deuiantia, ſatagens vtrum animam in errorem verteret. Sed robûſtus Vir Dei nunquam à cœpta ſemita deuiauit: quem etiam Dominus per viſionem Angelieam corroborabat, apparens ei ſæpiſſimè,& manifeſtè. Nec mirum, ſi ipſius animam nequaquam obruere poterat. Omnia hæc permiſerat Deus loco in quo poſtea ædificata fuit Baſilica ad honorem *S. Emery*, iuxta fluuium vocatum *Fargat*, in loeo *S. Stephani de Gutalbis*, & celebratur dedicatio dicta XVI. Kalendas Nouembris, loco VI. de S. Paula loco VII.

Defuocto Patre Beatiſſimi *Emery*, Mater eius non habens niſi ſolum vnicum filiũm, cogitare cœpit in animo, vt eum perquireret, quia amor naturalis eam valde conſtringebat eum videre. Veniens Mater eius de loco io locum, venit poſtulans eleemoſynam, vſque ad prouinciam Cataloniæ, & perquireos de filio ſuo *Emerio* dictum ſibi fuit, quod nuper erat in loco, qui voeatur de Baloeis, & ſic dicta *Candida* veniens, & ſtans in dicta villa, quæſiuit vbi nam eſſet filius ſuus; & reſponſum accepit, quod *Emerium* reperiret in quadam inſula vocata de Forcat, io loco S Stephani de Guialbis. *Candida* vero gaudens, & lætabunda venit ad dictum locum, & ibi inuenit filium ſuum, quæ præ gaudio nihil illi poterat dieere. Tunc filius videns eam habuit magnam conſolationem de viſione matris, & mater de viſione filij.

CANDIDA vero morans ibi per aliquot dies, filius ſuus dixit ei: *Mater mea chara, per Deum te rogo, & admoneo, vt hinc recedas; quia amor tuus me conturbat à diuinis eloquiis, & orationibus.* Mater vero turbata de ſermone filij, dixit ei: *O fili mi, tam modica erat conſolatio tua,& mea: ego tecum volo Deum Omnipotentem ſeruire, & pauperem vitam ducere.* Tuoc filius ſuus Emerius: *Mea chara mater, non poteſt fieri; tamen volo recedas à me, niſi tantum quantum iecero iſtum baculum, ſiue virgulam.* Mater vero eius eogitans, quod noo iactaret niſi parum, proiecit virgulam illam quam in manu tenebat, & proiecit illam multo valde looge. Mater vero eius propter promiſſionem datam filio ſuo inde receſſit, & ſtetit in loco illo ſibi adſignato, & ibi morauit, & ibi clauſit dies ſuos, & anima eius requieuit in pace, Amen.

Erat

Erat autem cum *Beatiſſimo Emerio* quidam monachus nomine Patricius, eum eo obtinens Quodam verò die cum eſuriret, & panem non haberet, conſtringi cœpit in animo ſuo, quem Vir Domini *Emerius* ſciens contriſtatum, dixit: *Quia nos omnes plenam refectionem habemus, quare de hoc ſeruo Dei non procuratum eſt?* Reſponderunt miniſtri nihil ſe reperire potuiſſe: at ille Sanctuarium intrauit, quo reliquiæ tenebantur, & orauit. Cùm interim vnus miniſtrorum, nomine Iuſtus ad leuandam aquam cucurrit: Erant autem in riuo illo piſces ſemipedalem habentes menſuram. Quidam verò piſcis, dum Iuſtus hauriebat aquam exiens de aqua venit in amphoram, quam Iuſtus ſuſcipiens *B. Emerio* detulit. Ille gratias Deo referens, piſcem præparare fecit: de quo Patricius monachus vſque ad ſatietatem comedit. Cúmque pars dimidia ſupereſſet, cogebat eum Vir Domini dicens, quod aliud non haberet ad cibum, hunc comederet. Cúmque ſatiatum aſſereret, miraculosè, tam ille quam omnes ſatiati ſunt. Et *B. Emerius* quotidie in oratione ſtans, & perſeuerans, ieiunando, & eleemoſynas faciendo, ſpiritum reddidit Altiſſimo Domino, & ſepultus fuit iuxta altare per Patricium, & alios miniſtros, & anima eius coronata eſt in cœlis, vbi nos requieſcere valeamus cum Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, qui viuit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

En acta abſque lacunis, vt in Bollando, poſt cuius eephraſim, in MS. quem beneficio D. D. Franc. de Vrrea accepi, erat ſubſequenter hoc carmen ſepulchrale, licet, vt illa ferebant tempora, in proſodia claudicet.

Hoc tumulo iacet Emerius venerabilis Abba
Balneolenſis domus; Spiritus aſtra replet.
Gallus cùm fuerit noſtros ditauit Iberos:
Illos corde gerit, Nos & amore fauet.
Vitam tranſegit Sanctus ſine crimine, donec
Vitæ præſentis pondera ſoluit ouans.

Anton. Vincent. Domenec nonnulla alia miracula Sanctiſſimi refert Abbatis, qui de cultu perſoluto illi & Sanctæ Candidæ matri nonnulla compaginat monumenta, inter quæ hæc Collecta recitatur.

In Officio annuali S. Candidæ, Oratio:

Tuorum cordis fidelium Deus miſerator illuſtra, & B. Candidæ *precibus glorioſis fac nos proſpera mundi deſpicere, & cœleſti ſemper conſolatione gaudere. Per Dominum N. Ieſu - Chriſtum.*

De Anno tranſitus nihil certum, poſt annum D C. X C V I I I. quo Candida mater deceſſerat, fuiſſe fatendum eſt, cum ſuperuixiſſet Emerius poſt matris tranſitum. Domenec ad annum D C C C. vel circiter inclinatur. Quidquid ſit cum de ſanctitate amborum conſtet, non eſt, vt quid amplius diuinemus.

MONASTERIVM S. STEPHANI BALNEOLENSE. Quod hodie dicitur *San Eſteuan de Banoles, y Guialbes.* in Principatu Cathaloniæ ſitum, in diœceſi Gerundenſi Ordinis S. P. Benedicti, vt referunt Anton. Domen. Yepes, Hugo Menard. & Ioann Bolland. Conditum creditur à primo lapide à *S. Emerio* iuxta oppidum, quod dicitur *Banoles* nunc, & Romanorum æuo *Aquæ Votonis*, ſi credimus

Gerundenſi in Paralip. Hiſp. lib. 1. *titul. de vrbib. quæ nom. mutauer. in fin.* vbi agens de territorio Gerundenſi, ſubiungit: *Inde* Balneole *oppidum*, *quod* Aquæ Votonis *perante dicebatur*, *vt ex Itinerario Antonini Pij conſtat.* Quam ſententiam reſpuit Hieron. Pujad. lib. 1. cap. 34. fol. 29. col. 3. Qui *Bacculam* à Bacho conditam credit: Qui non *Aquæ Votonis*; ſed *Aquæ Vaconis* dicebantur, contendit. Hieron. de Zurita in Not. ad Itinerar. fol. 546. *Aquas Voconias* ſcribit, quàs hodie vulgus *Aques Caldes* appellat. Hæc de loco, quoad cœnobium, Hugo Menard. d. lib. 2. obſeruat fol. 461. aſſerit quod in eo monaſterio reperitur diploma Ludouici Pij, in quo legitur *Bunitum* Abbatem ex ſolitudine in eum locum aduentaſſe, & ibidem conſtruxiſſe monaſterium Balneolenſe, eccleſiamque S. Stephani ædificaſſe, habitationéſque monachorum diſtinxiſſe. Quia vt ipſe fatetur *nihil prohibet*, *quin* S. Emerius *huius monaſtery prima fundamenta iecerit*, & Abbas Bonitus eius ſucceſſor in meliorem redegerit ſtructuram.

S. VITALIANVS Martyr.] Huius Agoniſtæ memoria prorſus è Tabulis abeſt Eccleſiaſticis; cuius nomen & acta ſub ſilentio deliteſcentia, haud minimum actionum nobis reliquere veſtigium. Eius hoc die anamneſim ſubieci, quia hoc ipſo Romanum Martyrologium S. Vitaliani Papæ retulit elogium; & vt moris eſt inter Sanctorum rerum geſtarum Scriptores, illo dio conſignare alicuius ecphraſim, cuius haud cognita dies, ſi alterius einſdem nominis extet relatio; ideò ipſius paſſionem hic conſignare decreui, vt cuius ſacras exuuias Pontificia donatione percepimus, illius mnemoſynon in Noſtris Tabulis perſeueret.

CIRCA exiſtentiam ſacrorum pignorum in Oratorio Excellentiſſimi D. D. Emanuelis de Moura Caſtri-Roderici Marchionis, viſendum diploma, cuius copiam ſupra die XXV. huius Menſis appoſuimus, addito nomine S. VITALIANI Martyris. Hæc quæ ſcribenda comperi, cætera ille ſcit, qui mirabilis in Sanctis ſuis, eorum ACTA in æterna memoria conſeruat, & ſuæ volunti reſeruat.

QVINTO KAL.

FEBRVARII,

DIES XXVIII.

A. *Apolloniæ natalis* SANCTI THYRSI *Martyris, Ciuis Toletani, qui cum adhuc catechumenus, è patrio nidulo implumis egrederetur, Graciámque ingrederetur, cum aliis fidei cauſa comprehenſus, poſt immanium diuerſi generis cruciatuum victoriam, illuſtre ſub Decio perhibuit martyrio teſtimonium veritatis.*

B. Toleti

B. *Toleti & alibi in Hiſpania celebris,* TRANSLATIONIS BEATI VALERII CÆSARAVGVSTANI *Epiſcopi, & Martyris feſtiuitas annuatur; licet IV. Idus Ianuarij eius Eccleſia complectatur agones.*

C. *Conchæ in Hiſpania* SANCTI IVLIANI *Epiſcopi, qui pauperibus de bonis Eccleſiæ ſubueniens, victum more Apoſtolico opere manuum quaritans, famelicorum manus victitans, fama in fame præclarus, in omnium mirus oculis, clarúſque miraculis in pace quieuit.*

NOTÆ.

A SANCTVS THYRSVS.] Plurimos exponit Eccleſia huius nominis Martyres, ſed à Noſtro longè diſſimiles. Alius Auguſtoduni in Gallia, cum Antiocho, & Felice, die XXIV. Septembris. Alius apud Alexandriam, cum Saturnino, die XXXI. Ianuarij. Alius cum Proiecto. Noſter hoc die, cum Leucio, & Gallinico, aut Callinico, Qui apud Apolloniam, Phrygiæ vt quidam ſentiunt; Macedoniæ, vt alij ſuſpicantur; Græciæ vt Noſtri fatentur, martyrio coronati ſunt. Eius cum Sociis prælibatis memoria adeſt apud Græcos in Menæis, & Menologio, ſed die XIV. Decembris. Eorum elogia in Caniſio, & Bollando comperies, longiora enim viſa, vt exſcribantur. Apud Latinos eorum feſtiuitas varie adſignata; aliqui ad diem XVIII. vt D. Hieronymus, & alij relati à Bollando num. 7. Alij ad XX. Alij ad XXVII. huius menſis; ſed verius hoc die, vt ex Vſuardo, ſic: *In Ciuitate Apolloniæ SS. Leuci,* Thyrſi, *& Callinici Martyrum, qui tempore Decij diuerſis tormentorum generibus excruciatus l. & vltimus abſciſione capitis, medius cœleſti voce euocatus ſpiritum reddentes, martyrium conſummauerunt.* Quem ſequuntur Bellinus, Martyrolog. Roman. Vrbani VIII. Pont. Max. & fere omnia Eccleſiæ Hiſpanicæ Breuiaria. Conueniunt licet diuerſis diebus Maurolyc. Felic. Galeſ. & Caniſius. Martyrologia Luſitan. Caſtellan. & P. Higuer. Hiſpan MS. & Roman. Alexandri de Peregrin. Agunt de eis Luitprand in Chron. num. 128. & 233. Iulian. Petr. in Chron num. 73. & 397. Vbi P. Hieron de la Higuer. & D. D. Laurent. Ram. D. Thom Tamayo fol. 73. & 158. P. Biuar. ad Dextr. Ann. 286. com. 1. num. 2. fol. 303. Piſa Hiſtor. Tolet. lib. 3. cap. 5. Truxill. in Theſaur. Concionat. tom. 2. fol..... Ioann. Maldonat. de SS. Viris fol. 61. Epiſcop. Turiaſonenſ. de Primat. Tolet. tom. 3. cap. 1. §. 3. fol. 551. Sanctor. Cayraſc. Villeg. Ribadeneyra in ſuis Florib. SS. Sandoual. in Hiſtor. Reg. Silon. fol. 112. Baron. tom. 2. Annal. Eccleſ. ann. 254. num. 23. Petr. de Natalib. in Catal. lib. 3. cap. 39. Officium in omnibus penè Hiſpaniæ Eccleſiis, vt ex Breuiariis Aſturicenſi, Burgenſi, Compoſtellano, Ouetenſi, Hiſpalenſi, Abulenſi, Salmantino, Toletanis Muzarabi, & impreſſo anno 1505. & aliis apparet. Acta prolixiori calamo percurrerunt Bollandus, Lepolleus, qui à Metaphraſte, Surio, & aliis extraxerunt. Nos ex peruetuſto Legendario Aſturicenſi MS. addito Originis loco en adiecimus.

ACTA S. THYRSI MARTYRIS Ciuis Toletani ex Legendario MS. Aſturicenſi & aliis Auctoribus.

IN ILLIS DIEBVS tempore quo Chriſti membra hoſtis in terra premebat, ſæua fuerat fidelibus orta tempeſtas. Iam enim infiniti aggeres Martyrum, per totum mundi alueum ſua ſibi defenderant loca; illúdque ſolùm deſidia peſſerat membrum, quod non illuſtraret memoria Sanctorum. Sed cùm *Britius Combritius* ex præcepto dominorum ſuorum iuſſa portaret, vt aut Chriſtianos ipſos ſubiugaret Idolis, aut tabido in illos, quo poſſet fureret dente. Mox Nicomediam terigit Ciuitatem, Ioui, & Syluano libamina fudit, vnde illum Apamia veloci curſu ſuſcepit; ibique Ioui, & Appollini ſacrificia miſit. Putates peſtiferum nunquam poſſe iuſſa effectibus mancipare, niſi tot ſibi dæmones muneribus complacaret. His factis Appolloniæ Chriſtianos ad Deorum nultum adigere, conabatur, & cùm *Leucium* reſipiſcentem apprehendiſſet, poſt varios cruciatus, ad cœlos martyrali corona tranſmiſſit. Quod videns *Thyrſus ex vrbe Toleto in Hiſpania ortundus, qui à Paulato eius vrbis Epiſcopo Catechumenus erat effectus, & in Græciam profectus, vt maiora pro Chriſto conſequeretur certamina.* Combritio exeunte in portam, quæ dicitur Helleſponti, tenuit eum dicens: *Aue charißime Præſes, & patienter audi, quæ à me ad te dicenda ſunt.* Combritius dixit: *Aue, & tu amice Deorum.* Thyrſus dixit: *Vnicus, & Verus Deus excelſus præcepit per paginas veteris teſtamenti, dicens:* Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. *Si ergo ſibi ſoli iußit ſeruiri, quid iſtas vacuas, & odibiles effuſiones dæmonum culturas præcipitis excoli, & à vero Deo mentes noſtras cupitis retorqueri? Iſti quos colis, inutiles ſunt, vt nec male poßint nec bene.* Combritius dixit: *Multiloquium didiciſti; audi me, & ſacrifica Diis.* Ad quem Thyrſus dixit: *Ego non multum loquor, nec ſacrifico, ſed timeo vnum, & verum Deum, qui in cælis eſt. Ipſum ſolum noui. Dij qui cælum non fecerunt, diſpereant à terra. Si ergo diſperdere eos iubet Creator cæli, & terræ, quomodo ergo cum ſis cæcus alios cogis ad mortem? Ergò ſcias me multum loqui, ſed perſeuerare in veritate. Age quod vis, paratus enim ſum mori pro veritate.* Tunc Combritius dixit: *Plumbatis eum contundite, & membrorum eius diuaricate iuncturas.* Cui Thyrſus: *O perfide magiſter tenebrarum, non me terrent pœnæ tuæ, temporales enim ſunt. Timeo autem Deum, qui æternas pœnas dat eis, qui irritant eum, quam nec tu effugies: nec pater tuus, qui dicitur Sathanas.* Ad hæc Combritius, vt eius confringantur crura, & vno detentus loco, nullum pedibus imperet greſſum, iubet, quod vt factum; vncinos afferre acutos, & palpebras ab eius oculis diſſecare, quo deturpata primitus facies ludibrium afferret intuentibus. Cui dixit Thyrſus: *Omnium malarum artium magiſter, cum te mihi putas confuſionem adducere, præclarum conſtituiſti, quod ignobile erat corporis mei. Quanto enim exterior homo meus corrumpitur, tanto interior renouatur in agnitione veritatis.* Excanduit Præſes, & æneos afferri obeliſcos, quibus lacertos, & brachia Martyris confringerent ſatellites, donec pendulæ, ac debiles eſſent manus, imperauit. Omnia perferebat humiliter Thyrſus, & lætus exultans, dicebat: *Omnes Dij Gentium dæmonia: Dominus autem cælos fecit.* Iudex, vt Diis litaret, & imperio ſubiaceret Auguſtali Martyrem perſuadebat. Quem cum robuſtiorem è cruciatibus proſilire conſpiceret, æneum cacabum afferri, plumbum in eo collocari, in ignem apponi, donec aquæ

ſimile en liquido reputaretur, Thyrſum autem per quatuor neruos extenſum, ſuper ferreum lectum, cathenis ſtrictum, & per membra ligatum, apponi; & ſuper eius dorſum, plumbo liquefacto perfundi, donec in eo membrum remaneret illæſum, iuſſit. Omnia hæc Thyrſus videbat, & cum iam machina eſſet parata, tunc carnifices rapiunt Martyrem, & in craticulam ferream extendunt. Qui ſuſpiciens in cœlum dixit: *Deus cæli, cui adſtat chorus Angelorum, qui exilio dediſti per tuam claritatem perditionis principem; noli derelinquere animam confitentem tibi, vt dominetur ei nequiſſimus Præſes, qui confudiſti eum in deſiderio ſuo. Te inuoco illuminatorem, vitæ meæ; libera me ab inſania peſtilentioſi huius; & diſperge pœnam paratam mihi in aduerſarios tuos, vt videant gentes gloriam tuam, & cognoſcant quoniam nomen tibi eſt, Deus.* Sic ait, & miniſtros debita ſubſecuta eſt vltio: Nam vt vas per membra Martyris extenſa fuderunt, ebulliens per aërem metallum, ſcintillis petentibus cœlum, carnifices, qui propè ſtabant, ita conflauit, vt liquentibus membris, ante vita caruiſſent, quam pœna eorum membra deſecaret. Omnes autem, qui circumſtabant, magna voce dixerunt: *Magnus eſt Deus Chriſtianorum.* Thyrſus autem attonitus voce populi, quaſi à ſomno euigilans, Combricium pro pœna interpellat, & de Dei mirabilibus congaudens, *adhuc* (inquit) *Præſes non intelligis, quia regnat Deus in cælo, qui in conſpectu veſtro talia fecit? Sed quomodo implebuntur eloquia prophetarum*, Iuſtus ex inſidiis eripitur ſemper, pro illo autem traditi ſunt impij, *dicentium.* Tunc Combricius & miraculi confuſione indureſcens, & verborum Thyrſi veritate conuictus, quidquid ad cognitionem virtutis acceperat, proteruitate opinionis ſuppreſſit, ideò, per oculos furorem amandans, & per oris organa ſæuitias euomens; *Gladium* (dicebat) *afferte, & per partes eius ventrem ſecate: non tamen lethales inducite plagas, ſed in fruſta eius membra concidite, vt & terra putridas eius ſuſcipiat carnes.* Thyrſus in orationem conuerſus, exclamabat aſſiduè ad Dominum, dicens: *Deus, Deus meus reſpice in me, & aufer à me, vel potius exue me ab hoc corruptibili corpore, & ab æternis pœnis; & ſapientem me fac ad manifeſtam gloriam tuam, & oſtende mihi filium tuum Dominum meum, propter quem hæc patior, vt in illa die ſecurus dicam:* Sicut audiuimus, ſic vidimus in Ciuitate Dei Noſtri, in monte Sancto eius. *& vt maiora deſpiciam certamina.* Hæc Thyrſo orante cœlum reſplenduit inenarrabili luce, & vox increpuit de nube: *Confide Thyrſe, ego ſum, per quem pateris, nolo deficias: eſto fortis athleta. Auxiliatus ſum tibi, & auxiliabor.* Tunc immutatus eſt vultus B. Thyrſi, & credens Combricius Deos illum fuiſſe allocutum, vt illis ſacrificet, pœnáſque decretas euadat, rogitat. At in illa hora terræmotus factus eſt magnus, in loco in quo Iudex ſedebat, qui protinus illum derelinquens, iuſſit, vt donec cœlum à fragore deſineret, Martyr rapiatur æneis vinculis in cuſtodia, & ſit armata militum manus obſidens fores carceris, vt in proximam ſeſſionem in Nicomediam offeratur. Pro Combricio properante Nicomediam ſuffectus eſt Syluanus, qui accepta poteſtate, vt interimeret Chriſtianos, circuibat rugiens, quaſi leo in eremo, aut ſicut draco ſibilans in occulto, pietatis cupiens perdere ſectatores. Sed nec Thyrſum imparem inuenit, qui conculcaret leonem, & draconem. Syluanus interea cateruatim confodiens aggeres Martyrum ingreſſus eſt Nicomediam. Ex officio dictum eſt, eſſe illic in vinculis religatum à Combricio Thyrſum quendam, qui pro fide Crucifixi, paratus eſſet occidi. Syluanus, vt moris erat, primum propitios voluit tenere Deos, ſicque ſacrificauit Syluano, & Apollini. Poſt ad Thyrſi

cauſam ventum, ſed in alium diem dilatus eſt audiendus. Media nocte, cùm iam cuſtodes membra quieti dediſſent, & diu vigiliis feſſos in ſopore oculos premeret ſomnus; dum non dormiret, neque dormitaret, qui cuſtodit Iſraël, multitudo irruit Angelorum, quæ oſtia carceris vt ingreſſa eſt, lumen refulſit in tabernaculo ergaſtuli, & onera cathenarum à Thyrſo ſoluta ſunt. Et exiens de carcere doctoribus Angelis, venit in illum locum vbi Epiſcopus erat incluſus, & pulſans ad oſtium, ſic ait Epiſcopo: *Alienus ſum ab omni inimici arte, Baptiſmum Chriſti cupio conſequi, vt conditus trina confeſſione, martyrium quod cœpi valeam explere.* Turbatus Epiſcopus, nec de ſua cogitans fuga, præcipiti gradu, digitis per tenebras præcedentibus greſſu, aperuit oſtium. Sed nec Thyrſum beatum lux pediſequa deſeruit. Qui ad Antiſtem ait: *In huius ſæculi ſtadio Beatiſſime Papa fortiter curro, ſed palmam adhuc in manu. Agoniſta reliqui. Notam fac mihi viam, in qua ambulem, vt iam non metuam vitæ terminum, & ne alius præcedat, & mihi de manu auferat palmam. Hoc autem totum eſt, vt per te Baptiſmum conſequar, & ad certaminis arenam illico reuertar.* Cui Epiſcopus dixit: *Sileas. Deus Noſter creator, & cuſtos, & auxiliator Omnipotens Chriſtus, qui rationabili virtute omnia conſtituit, & cum deitate Patris omnia perfecit, ipſe illuminet animi tui intellectum, & perficiat certaminis greſſum; fias vas vtile ſanctificationis, cruore repletus ad omne opus bonum paratus ſemper, vt ſuſcipiens per has viſibiles manus baptiſmum ſanctificationis in hoc viſibili corpore operetur in te per inuiſibile verbum, quod placet in oculis eius, vt in illa die, in gremio Abrahæ Noſtri inter cæteras Martyrum merear te videre.* Thyrſus ad iſta reſpondit: *Amen.* Et tinctus ab Epiſcopo, Regi ſæculorum gratias egit. His ergo expletis Beatiſſimus Martyr, exiens à ſuo Patre Spirituali, comitibus Angelis lætus, carceri redditus eſt, immolandus Chriſto, ſumpto baptiſmo. Timor ſubito irruit in cuſtodes, & quem non viderant exeuntem, ſenſere regreſſum. Arma mouent, & micantibus gladiis ergaſtulum petunt, ſed mox, vt integrum reperiunt, quem infixerant ſigillum, gladios vaginis condunt, & ad Martyris canoram quam Pſalmi reddiderant vocem, ſopor qui erat timore fugatus, membrorum continuò poſſidet artus. Redditur terris continuò dies, & Syluanus Comes, ſimul cum Combricio ad forum proceſſit. Conſederúntque parato ſedili. Et alligatum continuò Carnifices Martyrem exhibentes, ait Syluanus: *Quid vocaris, & cuius religionis?* Thyrſus reſpondit: *Chriſtianus vocor, & ſum, ſicut & præſes, qui tibi aſtitit non ignorat.* Syluanus dixit: *Deſperate, & omnis ſanitatis inimice, quare non ſacrificas Diis?* Cui Thyrſus: *Quibus Diis chariſſime.* Et Comes illi: *Syluano, & Apollini.* Ad quem Thyrſus: *Te Syluanum hominem video, non Deum. Apollinem autem, quem dicis, penitus neſcio.* Tunc Syluanus officio dixit: *Ceruices frangite illi, vt nos non irrideat.* Illico autem miniſtri diaboli facta dictis ſequuntur. Poſtea in templum Apollinis, vt ſacrificet circumfertur. Ingreſſus Martyr templum cum Syluano Comite, & omnibus cum eo comitantibus, Thyrſus, ſic ait: *Videte nunc adſtantes auxilium veritatis Dei, & ſacrificium, quod ſacrifico ego Regi ſæculorum.* Et intuens in cœlum dixit: *Tu Omnipotens refugium meum, tu gloria mea Vnigenite Deus, ne deſeras me, quoniam tu illuminaſti tenebroſa mea, & per memorabilem viam Salutaris tui Chriſti reuelaſti mihi immaculatum, & viuum Deum, qui eſt, & permanet in ſæcula. Te precor lumen veritatis propter quem patior, vt ſaner. Veni mihi in adiutorium, vt cognoſcant ij, quoniam tu es Deus ſolus, omnipotens, multæ miſericordiæ, & verax, vt tamen, ſi velint, conuertas eos.* Et his

dictis,

dictis, terra diſſiliens, repente aperta eſt, triſtémque locum Sol abſcedens reliquit. Cecidirque Apollo de tabernaculo ſuo, & communitus eſt ſicut arena. Timor tenuit præſentes, & triſtem viſum in ſculptili confracto oculos defigebant, muta denique lingua ſiccis hæſerat faucibus, & membra præ grandi pauore vix ſua tenebat compago. Beatus autem Thyrſus lætabundus, & Deo debitas reddens grates, aiebat: *Videte mendacem Idolum, & colligentes oſſa teſtarum eius cognoſcite, quam vana ſunt inſaniæ veſtræ.* Excanduit Syluanus, & ferreas catenas afferre, non quas impoſtura præcedens artificium fabrefecit, ſed quas in publicis mœnibus, æneis conſtrictis, trabes ſeruabat publica conceſſio; hiſque per quatuor neruos membrorum extenſis carnes eius per partes minuratim ab inuicem conſcindi diſpoſuit. Hilari vultu Beatus Martyr accepit agonem. Nam protinus arctantur manus delicatæ, & molles digiti pedum, morſibus catenarum. Sed Dei non defuit gratia. Quia cum eſſet quatuor neruis extenſus, talem Domino Pſalmum dicebat: *Dirupiſti Domine vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.* Nec dum verba compleuit, & dirutæ ſunt ab eo catenæ, tanquam ſtipula, ſi odorauerit ignem. Exultat gaudio continuò Martyr, & riuulus faciem rigat lachrymarum, cartam conſcriptam Deo pura ingerit conſcientia, de gemitu, & lachrymis conficit atramentum, & oculis petentibus cœlum, tales hilares perſonat laudes: *Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. Adiutorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cælum, & terram.* Ad carcerem reducitur in cuius medio fulget Beatiſſimus, & candida veſte laudes cum Thyrſo chorus reſonat Angelorum: *Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui.* Thyrſus autem iuſſus in cloaca conſtringi, & per duas partes cum ſerra diuidi, Diralio, & Sabino ſectoribus. Nouem exemptæ ſunt horæ, & nec capillum Martyris ſerra diuiſit. Thyrſus verò oculos in cœlum defigens ait: *Video Ieſu-Chriſte eſſe completum, quia capillus de capite, ſine tua voluntate non eſſet caſurus.* Continuò vox de cœlo facta eſt, dicens: *Veni Thyrſe in gaudium Domini tui: Fortem athletam ſequatur victoriæ palma de diaboli miniſterio. Mecum eris hodie in paradiſo.* Illico Martyr terrena exutus corporis veſte, illibatum Deo tradidit ſpiritum XXVIII. Ianuarij Imperante Decio. Mox Sanctum corpus luminaribus præeuntibus, ſolemnia in deductione Martyris à Cæſario Epiſcopo, & Laodicio Preſbytero facta, feretrum Chriſtianis innumeris comitantibus ſepulchrum accepit. Vbi magnæ virtutes fiunt, & omnium curantur ægritudines, cuius cineres apud Græciam latent, & vbique beneficia patent. Illum tantum ſanitas non ſequitur, cuius fides nulla præceſſit. Cuius autem in pleno reperta fuerit humilis conſcientia, reportat præmium cum laude, eundem dominum benedicens, qui manet in Trinitate, & viuit in ſæcula ſæculorum, Amen.

De Origine Toletana S. Thyrsi, prolixiori calamo ſcripſere P. Biuar. Higuera. D. D. Laurentius Ramirez, D. Thomas Tamayo, D. Prudent. de Sandoual, Carcamo, & Bollandus à Nobis ſupra citati qui hymnum Zixilani exſcribunt, & alia communia, vt epiſtolam Silonis, & operculi formam, & referunt, & delineant. Ego vt aliquid addam, duo irrefragabilia teſtimonia referam à nemine adducta. Primum quia vis totius contentionis ſtat in voce hymny Zixilani, qua Sanctum Thyrſum *Vernulum noſtrum*, quaſi conciuem, & indigenam Noſtrum vocitat comprobabimus. Non enim vox *vernulus*, ſed *vernula* aſſeritur à Criticis inueniri ex quo de veritate diffidunt, ſed licet aliqua in

Zixilani defenſionem afferantur, amplius lapidem mouere deſidero. Sit primus locus Martialis apud Raderum lib. 5. epigram. 18. in quo dicitur: *Præter libellos vernulos nihil miſi.* En vox *vernulus*, & non *vernula* critice in claſſico epigrammatario Hiſpano, apud quos commune, immo prouinciale adiectiuum. Secundum locum ſuppetat Concilium Toletanum, ſiue Synodus ſub Gundemaro, apud Loayſ. fol. 260. vbi inter alias ſuggeſtiones, vna inuenitur Sunilani, hoc titulo: *Alia proprij* vernuli *veſtri Sunilani ſuggeſtio.* Ex quibus deprehendes verbum *Vernulus* apud Hiſpanos promiſcuè, ac *Vernula* vſurpari. Sed efficacior probatio deducitur ex ſequenti hymno peruetuſto in Manuſcripto meo, in quo acroſthice in primis verſibus *Thyrſus Toletanus* legitur, ſic:

AD S. THYRSVM TOLETANVM
Apolloniæ Martyrem hymnus, acroſticus.

Thyrſus qui in Apollonia
Hiſpanus illatus fuit
In ianuam lucis ſacram
Rebus de Chriſti credulus;
Suſcepit autem regulam
Vt Chriſtianus candidus
Seruans Dei legem benè
Totis ſuis roboribus.

O tu Beatus Martyr, &
Ligni pius pediſequa,
Expertus es qui peſſima
Tormenta tot, conſtantia:
Accende flammas cordium:
Noſtras fac en preces pias
Vt (Chriſto noſtro capite)
Suſcipiat per te Deus.

Demum etiamſi in Orbe *Sancto Thyrſo* innumera ſint extructa templa, vt Conſtantinopoli apud Sozomen. lib. 9. cap. 2. de Cæſario Præfecto. Procop. lib. 1. de Ædif. Iuſtiniani fol. 13. in paruis. Apud Hiſpanos indubie à multis ſæculis crebrior cultus adeſt, & propter Originis euidentiam, & propter pignorum ſacrorum exiſtentiam. De nonnullis principalioribus meminere D. Prudent. de Sandoual, vt de Braccarenſi à Rege Alphonſo cognomento Caſto anno DCCC. XXX. in eius vita fol. 171. de Ouerenſi fol. 112. De Sahaguntinenſi ab Alphonſo VI. vt in eius vita. Oratoria in Salmanticenſi de quo Magiſter Ægidius Gonzalez in eius hiſtoria, Aſturicenſi, Tudenſi, & in aliis innumeris. Toletanum à *Cixilano* conſtructum de quo eſt memoria apud Iulian. Petr. & Luitprand. & ibidem Scholiatores; in cuius veritatis comprobationem ſubiicere libuit epigraphe, quæ adhuc inuiſitur in eremitorio huic noſtro Sancto Martyri dicata quod in oppido *Arnedillo* Calaguritanæ diœceſis in viſceribus altæ rupis prolixus extruit labor, in cuius ſaxi corpore elaboratum ambitum eremitorij conſpicitur, & affabrefacta *Sancti Thyrſi* tabella, in cuius venerationem vicinorum populorum frequens quotannis turba proſilit, & pro muneribus acceptis libentiſſimè grata, & pro tanti Martyris memoria affectuosè deuota, illud placidiſſimæ ſpeluncæ emporium anniuerſaria religione concelebrat, & conluſtrat. Illinc ergo lapis antiquus, ex quo venerabilis, oculis exhibetur, manibúſque attrectatur, & in eius planitie longa ſyllabicantur ſerie huiuſmodi, & forma, & notulis literæ, vt (meo hortatu) eas tranſcripſit D. Licent. Hyaccinthus Loppez de Briñas ipſius oppidi Vicarius, & ſunt eiuſmodi.

✠ IN NĒ PATRIS ET FILI ET SPS SCI EDIFI
CATŪ EST TEMŪ HOC SUB ERA DCCCCVII.
ET.S RELQUIES.IOANIS APL ET S.IACOBI
FAI DNI ET SCI PETRI. ET SI QUIS IN OC LO
CO UENI SAS RELQUIAS S DNM UOLVERIT
ROGARE PRO ANIMA DE DCO BELAZANI.
UT DEIENITORES SVOS. OFERI SIA. ET DI
XILANI. UT EIS UENIAM COCEDATUR DS
AMEN:

Era huius inſcriptionis correſpondet ad annum Chriſti D C C C. L X I X. fere centum anni poſt extructuram templi Toletani à *Cixilano* factam. Et non in breuem ſuſpicionem deuenio, quod hoc eremitorium fuiſſet inſtructum ad exemplar illius Toletani, tanquam gratum Regi, & Epiſcopo, & per commemorationem S. Martyris Hiſpani, cuius memoriam ſuſcitauit *Cixila*. Ideò ergo extructor iſtius eremitorij, etiam pro *Cixilano*, tanquam authore deprecari ab ingredientibus poſcit. Nec obſtat, quod ibidem ſcriptum ſit DIXILANI, nam facilè temporum corroſione, litera C. potuit ſciſſura lapidis in D. commutari. Hæc coniector, Docti videant.

A APOLLONIA. Huius nominis X X V. enumerat vrbes Stephanus Bizantinus, quorum ſitus inſerere longum erit. De illa quò Noſter Athleta agonem impleuit, agendum erit. Ego omiſſis variis lectionibus pro Cæſarienſi inſiſto de qua Plin. lib. 5. cap. 13. Ad Macedonicam Prouinciam ſubiacuiſſe ſcribit Philipp. Ferrar. in Topograph. SS. verb. *Apollonia*, fol. 10. Quam vrbem Epiſcopalem, quondam claram fuiſſe ſcribit, in ora Maris Ionij. Hodie *Apoline* nuncupatam contendit, licet adhue vix forma inueniatur vrbis, apud *Loum* flumen, ab Aulone recedens parum.

B TRANSLATIO S. VALERII. In S. Eccleſia Toletana, antiquitus anniuerſario celebatur Officio S. Valerij Epiſcopi Cæſarauguſtani tranſlatio, vt ex Breuiario Muzarabi comperio. Cuius feſtiuitas ſic in eius Kalendario appungitur V. *Kalend. February. Tranſlatio S. Valery Epiſcopi.* Quod & agnoſcit, & fatetur P. Biuar. ad Chron. Dextr. ann. 300. Com. 2. num. 2. fol. 317. Sic licet in aliquibus Hiſpaniæ Breuiariis ad hunc diem referatur officium, credendum eſt de antiqua agi tranſlatione. De qua nihil aliud quod ſubiiciam, comperio.

C S. IVLIANVS, Epiſcopus II. Conchenſis. Celebris eſt memoria tanti Præſulis, apud omnes Hiſpaniæ Scriptores, quin etiam & exteros, apud quos virtutum ſpecimen ſuauitate odoris diffuſum, terminos vniuerſæ terræ, ſubtiliter occupauit. Eius ſanctitatis nomen aperuere duo MSS. Martyrologia eius Eccleſiæ, quæ refert D. D. Ioann. Baptiſt. Valenzuela Epiſcop. Salmant. in Vit. Sancti Iuliani cap. 5. fol. 117. vnum concinnatum anno M. C C C. L. & aliud circiter, ſic: *Eodem die* D. Iulianus II. Conchenſis Epiſcopus *migrauit ad Chriſtum.* ERA M. CC. X L V. In Secundo æqualis antiquitatis ſic: *Eodem die* Sancti Iuliani II. *Conchenſis, Confeſſoris VI. Capparum.* In Breuiario antiquo per Anton. Nebriſſenſem correctum, & excuſſum anno 1515. in Rubrica huius diei, ſic: *In feſto* Sancti Iuliani II. *Epiſcopi Conchenſis, quod celebrat iſta Eccleſia, ob celebrem illius opinionem, & illud facit VI. Capparum. Omnia ſunt vnius Confeſſ. Pontif.* In Breuiario, anno M. D. L X. excuſſo, adeſt hæc, hoc die: *Iulianus Confeſſor II. Epiſcopus Conchenſis, cuius Sanctum Corpus in hac alma Eccleſia veneratur, & habetur.* Martyrolog. Roman. ſic: *Conchæ in Hiſpania* Sancti Iuliani *Epiſcopi, & Confeſſoris, qui erogans in pauperes bona Eccleſiæ, opere manuum more Apoſtolico, ſibi victum quærens, clarus miraculis, quieuit in pace.* Philipp. Ferrar.

in Catal. Gener. SS. ad Non. Septembr. quo, vt infra dicemus, die olim memoria eius recolebatur, ſic: *Concha in Hiſpania* Sancti Iuliani *Epiſcopi, & Confeſſoris.* Ad literam Martyrologij Romani verba ſuis inuerrunt idiomatibus Martyrolog. Luſitan. Caſtellan. Petrus Vaſqnez & Hiſpan. MS. P. Higuera. De eo Petrus Truxillo in Theſaur. Concionat. 2. part. fol........ Petrus Mariana lib. 11. cap. 15. Marieta ex cap. 69. vſque ad 74. Garibay lib. 12. cap. 21. & 31. Iulianus del Caſtill. Hiſtor. Gothor. lib. 4. diſcurſ. 6. Alphonſ. Vener. in Enchir. Tempor. ſol. 60. Libellus de Miracul. Sancti Crucifixi Burgenſ. cap. 3. Piſa Hiſtor. Toletan. in vltim. Addit inter Sanctos Toletanos. Alphonſus Fernandus Arcbidiacon. Alcorenſ. in Hiſtor. Palentin. Manuſcripto in Vita D. Telli I. Epiſcop. Palentin. D. Laurent. de Padill. Archidiacon. Rondenſ. in Hiſtor. SS. Hiſpan. ſol. 42. P. F. Fernand. del Caſtillo. in Hiſtor. Prædicat. 1. part. lib. 1. cap. 1. Pett. de Medin. de Magnitud. Hiſpan. lib. 2. cap. 108. Didac. de Yepes Vatiar. Hiſtor. diſcurſ. 18. Paul. Martyr. Riccius Hiſtor. Conchenſ. 2. part. cap. 6. M. Ægid. Gonzalez Dauila in Theatr. Eccleſ. tom. 1. ſol. 454. Integros tractatus ſcripſere Doct. Muñoz. P. Ioannes Eſcudero è Societate Ieſu D. D. Ioann. Baptiſta Valuenzuela Epiſcopus Salmantinus. In Breuiario Placentino adeſt officium, in Toletano ann. 1505. Acta ex antiqua MS. relatione, anno quo Sacrum corpus S. Præſulis de humili, in quo iacuerat ſepulchro, ad honotificentius tranſlatum ſarchophagum ſunt conſcripta, ne tantæ venerabilis antiquitatis ſcriptura deperear (etſi baſſo exarata ſtylo) tranſcribere paraui, quæ beneficio RR. P. F. Thomæ de Herrera Auguſtiniani adeptus ſum. En illa.

ACTA S. IVLIANI, II. EPISCOPI Conchenſ. ex vetuſta relatione ſcripta Anno M. D. XVII.

S. Ivlianvs Epiſcopns Conchenſis, parentibus honeſtis natus eſt, Anno M. C. XXVIII. apud Burgos. At cùm Mater eum in ventre baiularet, videbatur ſibi catellum album flammiferum portare. Enixa verò eum, templo præſentauit, vt baptiſmum reciperet; apparuítque ſuper eum puer baculum, & mitram Epiſcoporum more, tenens, imponénſque ei nomen *Iulianum.* Pergentes etiam ad baptiſmum Beati Pueri audierunt in aëre dulcia cantica. Prouectus iam ætate, humanas, diuináſque literas didicit, ordinémqne Sacerdotalem recepit. Rex interim Alphonſus IX. vrbem Concham expugnauit, à Sarracenis occupatam, cui præfecit Ioannem Epiſcopum, glorioſum Virum, poſt cuius mortem *Iulianum* inquiri fecit; inuentúmque eamdem electionem acceptare præcepit, propter ſuam, & vitæ integritatem, & morum doctrinæque eruditionem. Quam ſedem demum inuitus accepit. Ciuitatem itaque ingreſſus, non equeſter more aliorum, qui maximam pompam præſeferunt in huiuſmodi ingreſſibus mirabilia fecit in ſeruandis ouibus. Totam rem, totámque ſubſtantiam prouentuum Epiſcopatus, eleemoſynis, aliiſque piis operibus expendebat, ipſéque ſibi cibum parabat, ex caniſtrorum opificio, atque ex eorum pretio ſuis neceſſitatibus ſuccurrebat. Contigit eo tempore (ſi qua vero incidere ſolebat) peſtem, quæ tactus caniſtrorum huiuſmodi ſedabatur. Fuit adeò iugis, adeò crebra huius Epiſcopi oratio, & abſtinentia, vt peſtis ceſſaret, vt omnibus ferè reuelatum fuerit ſuis precibus ceſſare. Ad menſam ſemper pauperes admittebat, inter quos ſemel Chriſtus pranſus eſt, tanquam mendicus. Spoliatis granariis frumento in eleemoſynarum donatione, cùm quidam

pauper

pauper eleemoſynam ab Epiſcopo petiiſſet, iuſſúſque ab eo certum pondus frumenti recipere, ille qui granarius dicebatur *Eleſmus* nomine *Sanctiſſimus*, granaria confidenter adiit, plenáque frumenti miraculosè inuenit, licet ea vacua, iam ſuis oculis vidiſſet, ſed impulſus Epiſcopi mandato, vt pauperi ſubueniret, frumentorum cœlitus, in granaria, miſſum reperiit. Alio item tempore precibus *Beati Iuliani* miſertus eſt Deus populi illius vrbis Conchæ, totiúſque diœceſis fame ingente laborantis, multáque mittens tritici onerata iumenta, abſque ductibus, miraculoſéque ad Epiſcopi granaria exoneranda acceſſerunt. Quare viſo miraculo *Eleſmus* granarius charitate feruenti triticum, cum pauperibus distribuit, atque adeò huiuſmodi labore tàm pio laborauit, vt lumbos frangeret, atque inde ſibi mortem conciraret. His atque aliis operibus charitatis tempus contriuit *Beatus Iulianus*, quo Dominus I e s v s ſibi diœceſim commendauit. Cuius aſſidua prædicatione, eam patriam Chriſtus in ſumma bonitate conſeruauit. In fine denique vitæ ſuæ, febribus laborans, in cinere, & cilicio mortem ſuam præueniens à Virgine Dei Genitrice viſitatus, mundum, peccatíſque carentem, ſpiritum Domino commendauit XXVIII. die Ianuarij Anno Domini M. CC. VIII. poſtquam in hac lachrymarum valle vixit LXXX. annos. In cuius Sanctitatis teſtimonio ſuæ morti præſentes, qui aderant, viderunt, palmæ ramum, ex ore ſuo egredi, nec non ad cælum volare.

Nec in obitu ſuo miracula defuerunt, atque in ſepulchro. Nam Imperatrix Germaniæ Henrrici Imperatoris VI. vxor, in Hiſpania agens, precibus *Beati Iuliani* ſanitatem eſt conſecuta, cui S. Antiſtes apparuit. Poſt multa verò tempora regnante in Hiſpania Carolo I. tempore Leonis PP. X. hoc anno M. D. XVII. ex decreto Capituli Cathedralis Eccleſiæ Conchæ, tranſlatus eſt ad honorificum, mirificúmque ſepulchrum, ex alio adeò infimo, in quo ſe iuſſerat glorioſus Præſul ſepeliri. Quod quidem magna cum reuerentia, præſentibúſque teſtibus, & Notariis ad id vocatis, apertum eſt, poſt CCCXI. annos, & IV. dies ſui obitus: in quo apparuit Deus mirabilis in ſancto ſuo: Nam aperto ſepulturæ illius lapide, tanta eſt Eccleſia diffuſa odoris fragantia, vt omnis populus, qui aderat, manifeſte cognoſceret Dei virtute factum eſſe. Etiam poſt tam longum tempus habitus Pontificalis, veſtes, & baculus reperti ſunt integri, ac ſi eo die veſtiti eſſent. Repertus eſt etiam circa corpus ſanctiſſimum ramus palmæ tam viridis, támque recens, vt etiam eo die cæſus arbore videretur. Poſitum ergo in quadam arca corpus venerabile, per Ciuitatem fertur, ab incolis ciuitatis, exterísque, ex confinibus, hominibus, cum cereis ardentibus. Dilata verò Corporis glorioſi depoſitio eſt ad Dominicam, vſque diem in Albis. Qua in mirifico ſepulchro collocatum eſt, vbi modo honorifice iacet. Quo tempore ſanitatem multi infirmorum, Sancti huius inuocatione, receperunt. Nempe quidam membrorum impos. Quidam mutus, & ſurdus Item alter membrorum impos. Mulier morbum in mamma paſſa, alias cancrum, ſiue *Zaratan* vulgo hiſpane dictum. Item alter mutus: Et puella habens coxam fractam: Altera fluxum ſanguinis patiens: Alia brachium fractum habens: Item altera generoſa mulier, nomine Domina Agnes de Barnientos, quæ à Medicis deſerta mortem, in horam, ſperabat; & alij complures, qui propter prolixitatem, tacentur. Quapropter Deus, qui eſt mirabilis in ſanctis ſuis ſit nobis Pius, piis precibus ſui ſancti Confeſſoris Iuliani, Amen.

Hucuſque ecphraſis, aliqua, quæ poſt huiuſmodi euenerunt tranſlationem addemus, officia, hymnos, & alia peruetuſta monimenta compaginabimus, vt nihil intactum relinquamus. Ergo de primo ſepulturæ loco non obliti Canonicorum Conchenſium cœtus, hanc ibidem inſcriptionem adſcribi curarunt, vt memoria tanti loci, temporum ne edacitate laberetur.

DEO. OPT. MAX.
DIVI IVLIANI PRÆSVL. CONCHENS. II.
PRIMVM. SARCOPHAG.
ODORIS FRAGRANTIA DIFFVNDITVR.
INNVMER. RESPLENDVIT MIRACVL.
ANNIS XI. SVPRA. C.CC.
TANDEM. QVO LOCO IN CHRISTO. NVNC
CORPVS QVIESCIT. COLLOCATVR.
ANNO. M. D. XVII.

Poſt tempore D. Ioannis Badillo ipſius vrbis Conchenſis Epiſcopi, Sacellum illud, ex quo extracta fuere pignora S. Iuliani, inſtauratum, ornatum, & expurgatum cùm fuiſſet, illic alia inſcriptio grauata dignoſcitur, hiſce literulis latinis.

VIATOR SISTE GRADVM. ET SCITO.
HOC QVOD CERNIS SACELLVM.
TENVISSE. CCC. ET XI. ANN.
D. IVLIANI.
HVIVSCE ECCLESIÆ. II. PAST. SANCT.
RELIQVIAS.
QVAS. VBI EXPLENDERE MIRAC. MIRIS
IN HORAS VIDERVNT. IN AVGVSTIOREM.
LOCVM. VBI NVNC IACENT. TRANSF. CVR.

In Breuiario, vt diximus, excuſo anno 1515. adſunt, haud contemnendi, aliquot hymni, quibus Officium S. Præſulis exornabatur, quorum copiam tranſcribere ſum agreſſus, imo deuotione compulſus, ne tot antiqua depereant monimenta. En illorum ad horas copiam.

IN FESTO SANCTI IVLIANI II. Epiſcopi Conchenſ. Hymnus,

AD VESPERAS.

Vocibus claris piè iubilemus
Præſulis Magni memoranda dona,
Semper, & Conchæ referat fideles
Cantica dragma.
Iſte Confeſſor Domini pudicus
Altior cœlo cubuitque ſolo,
Corpus adſtringens, laceránſque flagris
Se tibi iungens.
Fortis, & conſtans fuit iſte ſydus
Dextera tectus ſcelus expiandi
Imbuit gentes, veniam precari
Ezechiele.
Vltor, vt nunquam rueret per altum,
Induit nudos, inopéſque nutrit,
Atque pupillos, viduas tuetur
Cuncta gubernans.
Vltra præceptum tulit iſte thura,
Nam ſuam iunco tenuitque vitam,
Texuit corbes: alimenta templi
Triſtibus addens.
Cuius, ô Numen, meritis precamur,
Terge peccatum, diluáſque labes,
Noſque concedas deitate Patris
Scandere cœlum.

AD

AD MATVTINVM

HYMNVS.

Ecce quem cœlis eo pér eolendum
Languor aſtabat, reſonante ſine,
Spiritus curâns miſeratus auctor
Miſſit ab alto.

Grex erat Conchæ ſatis, & relictus
Tabe ſerpentum, virulentus actus,
Nec minus cæcum ſuit omne genus
Nubibus atris.

Ille ſed cuius ſuit alma virtus
Iulianum miſit ad expiandum,
Aëris mundet, procul vt repellat
Nubila Mundi.

Deditum nobis aluere patres,
Cultui templi puerum tulere,
Cætui Chriſti maculæ dehiſcant
Sydere claro.

Artibus fultus ſuit iſte Rector,
Plenus virtute, micante fama,
Sedis ac Conchæ tenuit libenter
Culminis arcem.

O Poli rector piè deprecamur,
Terge peccatum, veniámque nobis
Mitte de cœlis, pietate ſerui
Mitis, ad omnes.

AD LAVDES

HYMNVS.

Mitis in clero ſuit iſte Præſul
Malleo pollens, ferit actu mentes,
Terminos viſens erigitque templa
Cuncta dotando.

Iuſtus hic Præſul erat in eundo,
Clarus, & Caſtus ſuit, ac malorum
Nuntians precoluit & remiſſa
Cuncta regendo.

Pauperum ſed vt viduarum remus,
Meſſis aceruum teris erògando
Tendis, & cultus in eo redactus
Æthere dignus.

Tunc erat fruges miſeris negata
Excuba, ſed tu vigil à precatu
Copia grani veniunt onuſta
Multa iumenta.

Quibus, ô Numen meritis precamur
Terge peccatum, diluáſque labes,
Noſque concedas deitate Patris
Scandere cœlum.

Inter aliquot ſine lege papyros MS. ex manu P. Hieronymi Roman de la Higuerâ è S. I. exaratas, quarum apud me nonnulla adſunt tranſumpra, adſunt etiam hymni de S. Iuliano ad omnes Officij horas. Quorum (nullum propriorem locum, vt lucis ſæculi adſpectum inuiſant, comperio) copiam lubenter accipe.

AD MATVTINVM.

Iam medium nox attigit
Poli micantis facibus:
Nox eadem nubiuagas
Plauſtróque voluit tenebras.

Quod ſileſcunt omnia,
Nullumque murmur reſonat,
Nec ſæuus allatrat canis,
Nec toruus anguis ſibilat.

Tunc ſopor almus irrigat
Feſſis quietem placidam,
Grata quies paſtoribus,
Curas prementes dimouet.

Tunc tamen ô dulciſſime
IESV leuamen vnicum,
Ad perſonandum carmina
Amor tuus nos excitet.
Hic Iulianum compulit
Æquare luces noctibus;
Dum meditatur ſedulè
Legem tuam ſanctiſſimam.

O quotiens Sol Occidens
Caſtas preces dum repetit,
O quotiens Sol Oriens
Vidit refuſum lachrymis.
Per ſolitas vigilias
Huius, precamur, Præſulis,
Sic vigilemus ſobrij
Contra ſceleſtos dæmonas.

AD PRIMAM.

Aurora vultus exerat
Oceano purpureos
Curruſque ſolis igneus
Iam ſubituros indicat.

Tu Iuliane Pontifex
Conchenſis alter Optime,
Qui mane ſine termino
Laudi Beatæ traderis.

Fac nos, vt à principio
Huius diei ſinguli
Acta, & agenda Maximo
Fidi ſacremus Principi.

AD TERTIAM.

Iam Sol habenas aureas
Soluit equis igniuomis;
Anhelat, & ad medium
Axem citato ſydere:

Tu Chriſte Sol ſpritifer
Da, Iuliani Præſulis
Tum prece, tum ſubſidio,
Dona ſacrati Spiritus.

Exure noſtra pectora,
Irradia ipſe lumina;
Vt nihil hæc adſpiciant,
Niſi tibi, quod placeat.

AD SEXTAM.

O Deus orbis arbiter,
O lampas optatiſſima,
Portuſque, & Aura mentium,
Lux tenebrarum neſcia.

Iam ſator ille luminis
Contendit ad faſtigium,
Et axe ſiſtit medio
Cunctis negans vmbraculum.

Te, Iulianus ſplendicans
Tuæ Senator Curiæ
Cinctus corona duplici,
Cernit, amat, te fruitur.

Illius ergo meritis
Te deprecamur ſupplices,
Lumen ad illud aureum
Da peruenire ſeruulos.

AD

AD NONAM.

Chriſte Sol ardentiſſime
Splendor paterni luminis,
Lux, & Beatis aurea,
Lux eadem mortalibus.
Sol ecce fulgens labitur
Accliuis, vt flammiferas
Ducit rotas ad ſolitum
Curſus diurni terminum.

Nos ecce Dux certiſſime,
Naſcendo euncti morimur;
Magis, magis, ſed in dies
Ad terminum dilabimur.
Sic noſtra vita fulgeat
Legis tuæ cuſtodia,
Vt, Iuliano Præſide,
Obtineamus lauream.

AD I. VESPERAS.

Excellens meritis, inclyte laudibus,
Præſul ſydereis addite cœtibus,
Ceu frontem decorant ſerta micantia
Binis florida laureis.

Hanc dis virginitas, texit, & alteram
Formandi populos cura ſacratior,
Doctrina, fide, & moribus aureis
Vrbes Heſperiæ imbuis.

Qui ceu Sol Oriens fluctibus inciti
Ponti, fuluicomum, cum caput exerit
Huc, illuc peragras, lampade fulgida
Errorum tenebras fugans.

Hæc lux fulgidior promicat omnibus
Plenè ſyderibus, ſed tibi maxime
Vrbs Alphonſipolis, Concha minacior
Se ſe præſtat amabilem.

Qua Sancti reuocans Præſulis annuam
Gaudendi ſegetem, qui tibi contulit
Vnus, tot titulos, cantáque munera
Quot vix indiget vſpiam.

Gaude Pontificum gloria fulgurans,
Antiſtes pauperum, & dextra cadentiũ,
Dux, & præſidium triſtis, & anchora
Pro ſæuis pelagi minis.

Sit carmen Genitor, ſit tibi gloria
Sit ſacra ſoboli, ſit quoque flamini,
Laus, virtus, numeri ſit benedictio
Per ſecla Tribus omnia. Amen.

AD II. VESPERAS.

Diue cœleſti memorande cantu
Concha cui pendens ſcopulo minanti,
Bis diem ſacrat, ſimulátque veris
Vela quotannis.

Integros artus venerata geſtat,
Quos ſub aurato tumulo coërcet,
Nec facit tanti rutilas arenas
India Gangis.

Sic tibi credit numeroſa turba
Pontifex, cuius precibus beatis
Impetrat quidquid petit à Tonante
Pectore caſto.

Scilicet pacem, veniam, ſalutem,
Vberes fructus, vberéſque ſoloſs
Vix quod auderent ſuperos precari
Improba vota.

Dum quod expoſcit ſceleris ſit expers,
Et voluntati patris obſecundet
Qui potens vaſtum tremefactat orbem
Fulmine torto.

Ergo ſi præſens medicamen ægris
Portas attactus ſacer, integrorum
Artuum, morbis animi ſalutem
Adferat idem.

Corporis diras, animique peſtes
Diceris viuens reuocaſſe verbo:
Quin & attactu calathi, parauit
Quem tua dextra.

AD

AD COMPLETORIVM.

Nondum refulgens condidit
Veſper diem caligine;
Opaca nondum peruolat
Pallente Nox remigio.

Nos te precamur ſupplices
Sancti,parentem,luminis,
Ne patiaris tenebras
Noſtris infundi mentibus
Seu membra dulci reparet
Sopor quiete languida,
Seu noſtra rurſus vigilent
Pulſo ſopore,lumina.

Fac Iulianus peruigil,
Cuſtos tenelli pecoris,
Nos vigilantes adiuuet,
Et dormientes excitet.
Ille fauore cœlico
Hoſtem furentem reprimat,
Membris ſoporem conferens
Mentes Deo cuſtodiat.

Varia in laudem iſtius Sanctiſſimi Præſulis poſſem compaginare carmina, ſed prolixior ne videar, illorum omitto ecphraſim, contentus relatione cuiuſdam Epigrammatis quod ſub ſilentio contegere iniuria erit; en recipito,& pareito.

Quam bene paſcis oues, quam dulcia pabula miſces
Alme Pater,Chriſto,quam bene paſcis oues.
Quam bene paſcis oues, tutúmque ad ouile reducis
Ereptas Satanæ,quam bene paſcis oues.
Quam bene paſcis oues humeris portando tenellas
Rupibus errantes, quam bene paſcis oues.
Quam bene paſcis oues remouens contagia culpæ,
Germana doctrina,quam bene paſcis oues.
Quam bene paſcis oues dum Chriſtum in limine paſcis,
Dum tua diſpergis,quam bene paſcis oues.
Quam bene paſcis oues tua cum data ſibila noſcunt,
Cum bene noſcis oues,tunc bene paſcis oues.
Quam bene paſcis oues blandæ dulcedine Muſæ
Ad ſuperúmque gregem, quam bene paſcis oues.

At quia in actis ſupra à nobis exciptis,punctuatim totum vitæ S. Iuliani excurſum, cum aliquibus mirabilibus circunſtantiis (quas apud Villegas, & Ribadeneyra comperies) non compulſatur. En alia acta ad vnguem conſcripta, in proſæ formulam,in quibus nihil,quod deſideres,amplius requiras.

ACTA SANCTI IVLIANI, *ex antiqua Proſa.*

Pange lingua Præceptorem
Concha ducem,& Paſtorem,
Viduarum protectorem,
Atque Patrem populi.

Deum lauda,Deum canta,
Qui conceſſit dona tanta,
Dici vix hic poſſunt quanta
Iuliano Præſuli.

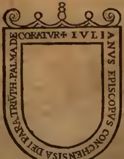
Ex

Ex conſilio ſuperno,
Atque amore ſempiterno,
Hunc decreuit ab æterno
Decorare Dominus.
Quem volebat ſic ditare,
Fecit Patres exoptare,
Atque ab ipſo poſtulare,
Et conceſſit protinus.
Ductus ſpiritu ab æterno,
Actu fungens iam ſuperno,
Recens natus ex materno
Iulianus vtero.
Benedixit, admiranti,
Atque paruum contemplanti
Populo, tunc circunſtanti,
Et quo pacto; refero.
More Præſulis extendit
Paruum brachium, & impendit
(Plebis corda quo ſuſpendit)
Signum crucis paruulus.
Quem cùm lauat vnda ſancta,
Sunt portenta viſa tanta,
Meritorum poſcit quanta
Parui nati cumulus.
Ingens chorus Angelorum
Canit cantum hunc ſonorum,
Tangit nubes qui cœlorum,
Fitque reſonabilis.
In hoc die eſt puer natus,
Dei gratia decoratus,
Et virtutibus ornatus,
Non eſt ei ſimilis.
Super fontem, & lauacrum
Datur cum baptiſma ſacrum,
En Infantis ſimulachrum
In mitra, atque baculo.
Quem habetis inter manus,
Et fit modo Chriſtianus
Appelletur IVLIANVS.
Dixit ille Populo.
Ad iuuentam cùm perrexit
Caſtitatem mox dilexit,
Et cruentum ſic inuexit
Bellum carni fœtidæ.
Damna mundi cum notauit,
A tumultu ſegregauit,
Suam vitam, & vacauit
Totus Deo feruide,
Doctus, docens vitam duxit,
Infidelésque reduxit,
Sanctis monitis inſtruxit,
Omnes in hoc ſuperans.
Cùm his rebus eſſet notus,
Quamuis degeret ſemotus,
Eius fama Rex commotus
Ad ſe vocat, imperans.
Iulianum renitentem
Concham, Præſule carentem
Tanto viróque indigentem
Rex coëgit ſumere.
His quæ Chriſti ſunt inuentus
Omnes fructus, & prouentus
(Cum ſit pauperum conuentus)
Donat largo munere.
Vimen texens, parat victum;
Moderatum fert amictum;
Contriſtatum, & afflictum
Conſolatur leniter.
Dulcem boni; mali durum
Sentiebant: Nam periurum
Puniebat: Tamen purum
Diligebat dulciter.
Rurſus vitæ ſunt portenta.
Defuerunt nam frumenta,
Sed portarunt hæc iumenta
Sancto miſſa cœlitus.
Iam cùm cœlis eſſet dignus,
Rete expandit ei malignus:
Sed defendit huic benignus
In conflictu Spiritus.
Cúmque mira peregiſſet,
Atque Deo placuiſſet,
Sancte curſum perfeciſſet
Febri graui rapitur.
Super ſolum requieuit
Sparſum cinere, atque fleuit
Paruas culpas, quo deleuit;
Et cilicio induitur.
Sacramentis confortatus;
In hoc lecto eſt viſitatus,
Atque munere donatus
A Beata Virgine.

Quæ

Quæ Virginibus ſtipata,
Angelorum cœtu ornata,
Sertis roſæ coronata
Hoc affatur carmine:
In pudoris tui præmium
Quem ſeruaſti vſq; in ſennium
(Sit inſignéque petennium),
Palma tibi traditur.
Quam cum vidit Paſtor gratus,
Flexis genibus proſtratus,
Grates agens, non ingratus
Lachrymis perfunditur.
Moribus hic Deo plenus,
Et ad cœlum it ſerenus,
Angelorum fit amœnus
Cantus : gaudet præmio.
Qui ſecurus Deum cernis
Mixtus ciuibus ſupernis,
In ſplendoribus æternis
Fruens Chriſti gremio:
Miſerere miſerandis,
Deprecare pro damnandis,
Qui in peccatis iterandis
Omnem vitam duximus.
Aufer tenebras, da lucem,
Et ſequentes poſt te, ducem
Duc ad ſedes, quæ perlucent
Ad quas omnes tendimus.
Per te vitam ſic ducamus,
Sanctis rebus inſiſtamus,
Pie, iuſtéque viuamus
In mundo fœliciter.
Vt poſt, Chriſtum imitantes,
Eius crucem comportantes,
Omnes ipſo conlætantes
Fruamur perenniter. Amen.

De Anno tranſitus S. Iuliani : In varias itum eſt ſententias, de quo diſputat Bollandus, qui errorem in computo patitur. Nam S. Iulianus in viuis erat V I I. die Martij Era M.CCXLV. quæ incidit in annum Domini M.CCVII. vt conſtat ex concordia facta inter ipſum Epiſcopum, eiúſque capitulum, cum Concilio Conchenſi, quam refert P. Eſcudero fol.... Era vero M. C C X L V I. die X I V. Decembris in priuilegio Regis Alphonſi adeſt memoria Garſiæ electi Conchenſis, ergo tranſitus S. Iuliani fuit X X V I I I. Ianuarij Era M. C C X L V I. quæ conſonat cùm anno M. C C. V I I I. Nam menſe Ianuario M. C C V I I. ad vitæ ſpiritum depaſcebat, ex eo quod V I I. die Martij iſtius anni indicta adfuit, & ſubſcripſit concordia. Quo veniunt corrigendi qui contrarium ſenſerunt. *Quod fuerit Archidiaconus Toletanus :* communis omnium ſententia eſt, haud immoror. *Quod Pontifices Summi eius ſanctitatem diplomatibus, & Bullis approbaſſent:* haud dubitat vllus. Et ſi aliquis videat P. Eſcuderum, Valenzuelam, & Riccium, & Nos die V. Septembris, vbi omnia diplomata colligemus. *Quod ſit Patronus S. Eccleſiæ Conchenſis, & Vrbis :* illius venerabilis Capituli ſtemma, & ſigillum ſilentioſo murmure manifeſtat, in cuius delineato obalo Virgo conſpicitur Beatiſſima M A R I A, palmam tradens Sanctiſſimam Præſuli Iuliano, ob virginitatem ſeruatam. En archetypus.

C O N C H A, Ciuitas Epiſcopalis Hiſpaniæ Tarraconenſis, in regno Caſtellæ contenta, apud Sucronem fluuium circumfluentem, ex vicinis montibus exorientem, ad

Vcatum

Veatum fluuium intermeantem, vrbémque in montis deſcenſu à ſuburbio in plano diuidentem. Eam fuiſſe antiquam Numantiam, aliquot contendit coniectationibus perſuadere Martyr Riccius 1.p.c.4.Hiſt.Conchenſ. Alij *Anatorgim* vocitant. Si verum amamus, *Valeria* peruetuſtæ vrbi ſucceſſit. P. Marian. lib. 11. c.14. debitum ſoluat: *Concha* (inquit) *vrbs prævalida proponebatur in Celtiberiæ finibus* Maurorum opera ædificata (*nam in Imperio Romano, Gothicáque hiſtoria, nulla de ea vrbe mentio extat*) *in arduo, & prærupto colle, quem dextra, leuáque Sucro, Veróque amnes ſtringunt altiſſimis rupibus.* Et paulo inferius, ſic: *Capta vrbe, quo maior eſſet auctoritas Ioannes Epiſcopus creatur,* Valeriæ *infulis* (*vbi Epiſcopatus Gothorum tempore fuerat*) *in eam vrbem, conceſſu Romani Pontificis, tranſlatis.* Quod etiam primo ſcripſerat Roderic. Archiep. Tolet. lib.7.c.26. M. Ægid Gonçal in Theatr tom.1.fol.452. vbi refert Bullam Lucij III. Pont. Max. in qua Epiſcopalis Sedes erigitur in locum antiquæ Valerienſis, & Arcobricenſis. De aliis à Riccio applicatione ingenioſa huic vrbi inflexis ſuo loco dicemus.

QVARTO KAL.

FEBRVARII,

DIES XXIX.

A. *Apud Treuiros in Gallia Belgica natalis* S. Valerij *ipſius vrbis Epiſcopi, & B. Petri Apoſtolorum Principis diſcipuli. Cuius ſacra pignora Regale cœnobium Monialium excalceatarum S. Claræ Matritenſe honorifice colit, & ſeruat.*

B. *Cæſarauguſtæ in Celtiberia memoria* B. Taionis *ipſius vrbis Epiſcopi, qui à Patribus Concilij VII. Toletani Romam miſſus, pro comparandis libris moralium S. Gregorij PP. eorum volumina miraculosè inuenit, in Hiſpaniam adſportauit, & poſt multa ſanctitatis, & pietatis, propriæ vitæ volumina coaceruata, in cœlum migrat illuſtris Confeſſor.*

C. *In cœnobio S. Michaelis de Treuiño, non procul à Villa-Maiore, Diœceſis Burgenſis memoria* B. Redigundis *Sanctimonialis Ordinis Præmonſtratenſium, quæ per auſteritatis rigores, diuini cultus ſtudium, & candidiſſimæ regulæ implementum, ad animæ puritatem in ſæculo, & gloriæ indeficientis beatitudinem in cœlo peruenit inſignis.*

D. *Barcinone in Hiſpania depoſitio* S.Petri Nolaſco *Ordinis B.Mariæ de Mercede, Redemptionis Captiuorum I.Magiſtri, Rectoris, & Gubernatoris, qui ſuperna ad tabernacula tranſlatus, miſericordiæ, & copioſæ apud Deum redemptionis promerita munera ſine ceſſatione recepit.*

NOTÆ.

A. SANCTVS VALERIVS, *Epiſcopus Treuirenſis.*] Iſtius Sanctiſſimi Præſulis memoria repetitur in Martyrologiis perantiquis, mediæ ætatis, & modernioribus; nam apud omnes eius ſanctimoniæ ſpecimen circumſpicitur. M. Rom. ſic: *Eodem die Treueris depoſitio* B. Valerij *Epiſcopi, diſcipuli S. Petri Apoſtoli.* Concordant Vſuard. Bedæ, Adon. Notkerij, Felicis, Maurolyci, Peregrinis, & Galeſini, qui vnum ex LXX. diſcipulis, illum facit, ſic: *Treuiris* S. Valerij *Epiſcopi. Hic vnus è LXXII. diſcipulis, B. Petri Apoſtolorum Principis auditor.* Petr. de Natalib. lib. 11. cap. fin. n. 41. Sauſſay in Martyrol. Gallic. fol..... Anberto Miræo in Belgico, fol. 65. P. Dionyſ. Vaſq. in Caſtellan. & PP. Societ. Ieſu in Luſitan. De eo agunt Marian. Scoth. in Chron. lib. 2. ætat. 6. ann. 14. Neron. Abb. Stadenſ. ann. 47. Naudet. in Chronograph. tom. 2. genet. 2. ann. 46. Chriſtoph. Brouuer. Chron. Treuitenſ. lib. 2. Hieron. Quintan. Hiſtor. Matritenſ. lib. 3. cap. 113. Eius acta ſcripſit Goldſcherus Monachus in cœnobio S. Mathiæ apud Treuiros, ſic:

S. VALERIVS ad diſcipulatus B. Petri Apoſtolorum Principis apicem cum perueniſſet, ei conſtanti robore, & alta fide prorſus adhærens, magiſtri ſemitas obſeruator ſedulus oculis proterebat. Nam cum Petrus, poſtquam Antiochenam Eccleſiam pia confeſſione Chriſtiani nominis ſuper ſolidiſſimam petram fundaſſet, & ſuperna prouiſione ordinante Romam veniſſet, tandem à Spiritu Sancto præmonitus, Galliæ quoque, ac Germaniæ verbum ſalutis inferre curaſſet, ad hoc opus inter tres probatiſſimos viros eiuſque diſcipulos *Valerius* ad illius Apoſtolicum opus electus eſt, hoc ordine vt Eucharius Præſulis infulas, Valerius Leuitæ, & Maternus Exorciſtæ dalmaticas induerent. Qui bene à magiſtro inſtructi, iniunctum ſibi mandatum alacriter ſuſcepere. Sed in itinere è viuis ſublato Materno, *Valerius* mandante Euchario Romam luctuoſis oculis regreditur, vt à S. Petro condiſcipuli vitam humiliter, vt miſſionis opus expeteret, impetraſſet. Fidei ſucceſſit euentus, nam Materni reſurrectione adepta, Treuiros alacriter adeunt, quo Eucharius Pontifex factus, religionis doctrinam per totam regionem vir Apoſtolicus ſeminauit. Qui ad ſuperos euocatus *Valerium* deſignauit diuinitus ſucceſſorem.

Poſt cuius venerabilem obitum *B. Valerius* in miniſterium Sacerdotale ſublimatus, illud per X V. annos, ſancte viuendo, & verbum

vitæ

vitæ prædicando, probatiſſimè rexit: in quo videlicet temporis ſpatio multos ad Dominum populos ſigna magna, & ſtupenda prodigia exercendo, conuertit, & ad agnitionem Catholicæ fidei, ſaluberrima inſtigatione perduxit: qui etiam verbo tàm ſtudioſiſſimè prædicationis inſtabat, vt iam tunc per totam pænè Galliam, & Germaniam Chriſtiani paganos, & numero ſuperarent, & religione. Erat namque doctrina eius ſingulis congrua, cunctiſque audientibus dulcis, & gratiſſima, vnde ob mellifluam ſermonum eius facundiam, vndique ad eum populi confluebant, & ſaltim aliquod verbum ex ore eius audire cupiebant.

Quantum verò ad proprios eius mores pertinuit, vt breuiter narrem, fuit cognitione mundiſſimus, verbo vtilis, & diſcretus, operatione irreprehenſibilis, & præcipuus: ac ſic per actiuam vitam ſingulis compaſſione extitit proximus, vt tamen præcæteris contemplatione eſſet ſuſpenſus, & nec in contemplatione poſitus deſerebat fraternam condeſcenſionem vitæ actualis, nec etiam in actione ſubmiſſus recedebat à ſublimatione contemplationis: quique ſalutaria magiſtri ſui monita, recto tramite ſequens, Euangelicum triticum Dominicæ familiæ fideliter diſpenſauit, & credita ſibi talenta ſpiritualibus augmentis quotidie multiplicauit.

Cum verò his profectuum gradibus, vſque ad venerabiles canos perueniſſet, & iam conſummatio ſui curſus adpropinquaret, nocto quadam apparuit ei B. Eucharius per viſionem dicens: *Tempus iam inſtat, frater Valeri, reſolutionis tuæ, & parata ſunt tibi gaudia retributionis æternæ. Patet enim tibi ianua regni cœleſtis, quam poſt hanc horam, quinto die gratulabundus ingredieris, & de conceſſis Domini tui beneficiis ſine fine lætaberis. Quapropter Maternum agonis noſtri cooperatorem tui officij ſucceſſorem conſtitue, illúmque de viſitatione noſtra ante diem exitus tui certiſſimum redde.* Et hæc dicens receſſit. Euigilans autem S. Antiſtes mox viſum ſomnium B. Materno, cæteriſque fratribus, qui præſto erant, narrauit, & eiſdem diem obitus ſui, lætiſſimo vultu, inſtare prædixit. Sequenti vero die Venerabilem Maternum ad Sacerdotalem gradum prouexit, & eum de ſtudio commiſſi miniſterij diligenter inſtruxit.

Cúmque per prædictum ſpatium, ob famam depoſitionis eius, aduenientes fideles verbo ſalutiferæ admonitionis, de exercitio ſanctæ conuerſationis inſtanter inſtrueret, & eos ad ſalutem animarum ſuarum, dulciflua exhortatione, patentiſque viſceribus incitaret, illuceſcente iam quinto die, oratorium ingreſſus, viaticum, quod ipſe conſecrauerat, accepit; & poſt hæc extenſis inter diſcipulorum manus, ſacris membris I V. Kalendas Februarij ſpiritum cœlo reddidit. Cuius corpus colligentes diſcipuli ſacratiſſimo corpori S. Eucharij coaptauerunt, & in eodem ſarcophago cum diuinis laudibus condiderunt: quod ſuperna diſpoſitione actum eſſe credimus, vt quorum vna mens ſemper in Domino fuerat: eorum quoque corpora, nec ſepulchrum tunc ab inuicem ſepararet.

Demum poſt X V. ſæcula tempore Maximiliani I I. Imperatoris, & Mariæ eius vxoris, Caroli V. Imp. filiæ, Philippi I I. Hiſpaniarum Regis Catholici Sororis, & ſocri, Rodulphi I I. Imperat. matris, demum Chriſti ſponſæ, cognatio, quæ eminus in illa reſplenduit, & alias ſuperauit longius extractum fuit ſanctiſſimum *S. Valerij* corpus ex cripta ſubterranea cœnobij S. Mathiæ Treuirorum, & in capſa cypreſſina, auro, & gemmis circumlita repoſitum, & in oratorio Imperatricis præfatæ honorificè collocatur. Donec Imperatore marito extincto, Hiſpaniam ſereniſſima Imperatrix repedauit, ſacra-

tiſſimis Sanctorum theſauris onuſta, inter quæ, hoc *S. Valerij* venerabile corpus, quod ſecum in Regali cœnobio Excalciatarum Sanctimonialium S. Claræ Matritenſi, cùm ſaculum illius induit inſtituti, & ſeculum felici vocatione protriuit, cum cæteris ſacris inuexit pignoribus, vbi adhuc in ſacrario illius religioſi Monaſterij adſeruatur, & colitur; & ſolemni officio veneratur. Etiam apud Vlyſſipponam adeſt alia particula eiuſdem, vt die XXV. Ianuarij adnotaui.

In actis nil noui eſt, quod illuſtretur; de tranſlatione pignorum ad cœnobium Regale Monialium S. Claræ excalciatarum, apud Matritum, non eſt cur dubites. Illic diplomata. Interim videndi P.F.Ioann.Carrill.Hiſt. iſtius Regal. cœnob. c.18. fol. 50. col.2. Hieron. Quintan. Hiſt. Matrit. lib.3. c.113. M. Ægid Gonzal. Theatr. Matrit.

TREVERIS. Quæ & *Auguſta Treuirorum* vocitatur, Ciuitas Archiepiſcopalis Germaniæ inferioris ad Moſellam antiquiſſima, ante Romam (vt perhibent) M.CCC. annis condita vrbs ſub Romanis Principibus clariſſima. Hodie Germanis *Trier*, Gallis *Treues*, Italis *Treueri*, & Hiſpanis *Treueris*. Inferius de illa aliquot concinnabimus monimenta.

S. TAIO Epiſc. Cæſarauguſtanus. De illo haud memoriam comperies in Martyrologiis, licet in noſtris auctografiis non contemnenda monumenta viſuntur, in quibus eius pietatem, doctrinam, & ſanctiſſimæ actæ vitæ ſplendorem agnoſcas, & licet hæc non innoteſcerent, ex eo quod in Patrum Concilij Toletani VII. cœtu ad conquirenda B. Gregorij Magni volumina fuerit ſelectus, & eius auctoritas, & ipſius ſanctitas eluceſcit. Sancti titulo agnoſcit Luitprandus *in Chron. n.* 100. *&* 365. Iulian. Petr. *in Chron. n.* 331. ſic: *Florebat memoria* S. Taionis *Pontificis Cæſarauguſtani, docti, & pij, qui obiit in pace IV. Kalend. Februarij Era DCXCVIII.* Valderedus eius ſucceſſor, in Epitaphij titulo, ſic: *Carmen Valderedi Epiſcopi Cæſarauguſtani in tumulo* Sancti Taionis *Epiſcopi Cæſarauguſtani.* P. Franciſc. Picardus *in Præfatione ad Gregorian. Garneri*, itidem *Sanctum* appellitat. Illuſtribus eum nominibus extollunt Roderic. Archiep. Toletan. *lib.* 2. *c.* 20. Moral. *lib.* 12. *c.* 25. Padill. *tom.* 2. *cent* 7. *c.* 36. Layſa *ad Concil. VII. Tolet. fol.* 414. Iſidor. Epiſcop. Pacenſ. *in Chron.* P. Murill. *Hiſt. Cæſaraug. c.* 1.3. *&* 29. D. Martin. Carrill. *in Chronol. Epiſcop. Cæſaraug. Ann.* 645. *fol.* 232. Hiſt. Cæſar. 2. *p. c.* 14. *fol.* 485. Mariana, Vaſſeus, & alij plerique. Ex quibus hæc mutuaui acta.

ACTA S. TAIONIS EPISCOPI Cæſarauguſtani, Ex variis monumentis.

TAIO cognomento, SAMVEL, Ciuis Cæſarauguſtanus, ex negotiorum, dignitatis, doctrinæ, & morum excellentia, illuſtriſſimis parentibus ortus, fratrem habuit Honoratum Hiſpalenſem Epiſcopum, & ſanctitate præclarum. Noſter literis à prima ætatis lanugine vacans, in librorum reuolutione, eorúmque contemplatione, & quod certius diuino ſpiritu præeunte (cui defuit in hiſce exercitiis miſericors manus?) inſtantæ doctrinæ ſuggeſtione inuolutus, & altam vitæ eruditionem inuenit, & ſupremam animæ doctrinam imbibit. Quo, & virtutum redolentium agmine, apud clerum, & populum, altiorem exiſtimationis vocem mirabiliter comparauit. Cæſarauguſtanam tum regebat Eccleſiam S. Braulius, Paſtorum decus, Pontificum ſpecimen, Clericorum exemplar, Monachorum archetypus, & ſæculi illius ornamentum, qui *Taionis* intuens vitæ indolem, doctrinæ ſtimulos, & virtutum conſtantiam, vt ad maiora tranſcenderet, & ad incœpti oneris culmina pergeret, illum, & conſiliis adiuuit, & honoribus ſtimulauit, donec eo, è viuis ſublato omnium ſuffragiis ad ſacram Præſulatus infulam *Taio* renitens adſcitus eſt. In ſui Paſtoralis officij

cura,

cura, quantum doctrinæ, quantum conſilij, quantum exempli, quantum ſubuentionis in pauperes, protectionis in pupillos,& viduas, dulcedinis in probos, auſteritatis in rebelles,& auctoritatis in ſubditos,& charitatis in fratres expenderit, ipſius vitæ norma, & probauit, eius mirabilium euentus & comprobauit. Nam cum Chindaſuinthus Hiſpaniæ Gothorum Rex in Toletanam vrbem Synodale decretum XXX. Epiſcoporum cum omni clero, vel Vicariis eorum Epiſcoporum, quos languor, vel inopia præſentes fore non fecit, atque Palatinum Collegium, qui electioni Collegij intereſſe meruerunt, mirificè anno Regni ſui V. indiceret celebrandum, diſcurrentibus tantum Notariis, quos ad recitandum, vel ad excipiendum ordo requirit. Hic *Taionem* Cæſaraguſtanum Epiſcopum ordinis literaturæ ſatis imbutum,& amicum ſcripturarum, Romæ ad ſuam petitionem pro reſiduis libris Moralium nouaIiter porrexit deſtinatum. Qui dum à Papa Romano de die, in diem differretur in longum, quaſi in armario Romanæ Eccleſiæ, præ multitudine quæſitum, facilè nequaquam reperirent libellum, Dominum pernoctans, & eius miſericordiam ad veſtigia B. Petri Apoſtolorum Principis depoſcens, ei ſcrinium in quo tegebatur, ab Angelo manu oſtenſum. Quo mox ſe Papa, vt vidit reprehenſum, cum nimia veneratione ei adiutoria tribuit ad conſcribendum, & Hiſpanis eum tranſmiſit ad relegendum: Quia hoc ſolùm ex B. Iob libris expoſitum retentabant, quod per B. Leandrum Hiſpalenſem Epiſcopum fuerat aduectum, & olim honorificè deportatum. Requiſitus verò, & coniuratus *Taio* Epiſcopus, à Martino I. Papa Romano, quomodo ei tam veridicè fuiſſet librorum illorum locus oſtenſus, hoc illi poſt nimiam deprecationem, cum nimia alacritate eſt faſſus: Quòd quadam nocte ſe ab Oſtiariis Eccleſiæ B. Petri Apoſtoli expetiit eſſe excubitum. Atque vbi hoc reperit impetratum, noctis medio, cum ſe nimiis lamentis, ante B. Petri Apoſtoli loculum faceret cernuum deprecando, luce cœlitus emiſſa, ita ab inenarrabili lumine tota Eccleſia extitit perluſtrata, vt nec modicum quidem lucerent Eccleſiæ candelabra; ſimúlque eum ipſo lumine, vnà cum vocibus pſallentium, & lampadibus relamprantium introiere Sanctorum agmina. Denique vbi horrore nimio extitit territus, oratione ab eis completa paulatim ex ea Sanctorum curia, duo dealbati ſenes, egreſſum in ea parte, qua Epiſcopus in oratione degebat, cœperunt dare præpendulum. At vbi eum receperunt penè iam mortuum, dulciter ſalutatum reduxerunt ad proprium ſenſum. Cúmque ab eis interrogaretur, quam ob cauſam tam grande extaret faſtigium, vel quis ab Occidente properans, tam longum peteret nauigerium; hoc, & hoc, ab eo, quaſi inſcij, relatum auſcultant operæ pretium. Tum illi multis eloquiis conſolato opportunum, vbi ipſi libri latebant, oſtenderunt loculum. Igitur Sancti illi requiſiti, quæ eſſet Sanctorum illa caterua, eos tàm claro eum lumine comitantium, reſponderunt, dicentes: Petrum ſe eſſe, Chriſti Apoſtolum, ſimúlque, & Paulum inuicem ſe manu tenentes, cum omnibus ſucceſſoribus Eccleſiæ in illo loco requieſcentibus. Porro, vbi & ipſi requiſiti fuerunt, qui domini eſſent, qui cum eo tam mirabile habebant colloquium, vnus ex illis reſpondit ſe eſſe Gregorium, cuius, & ipſe deſiderabat cernere librum, & ideo aduenire, vt eius remuneraretur tam vaſtum fitigium,& auctum redderet longiſſimum deſiderium. Tunc interrogatus, ſi tandem in illa ſancta multitudine adeſſet ſapiens Auguſtinus, eo quod ita libros eius, ſicut,& ipſius S. Gregorij, ſemper ab ipſis cunabulis amaret legere ſatis prouidus, hoc ſolummodo reſpondiſſe refertur: *Vir ille clariſſimus, & omnium expectatione gratiſſimus* Auguſtinus *quem quæris, altior à nobis eum continet locus.* Certè vbi ad pedes eorum *Taio* cœpit

proruere, vnicus ab oculis eius (oſtiârils, & ipſis terriris) ſimul cum luce euanuit Vir ille ſanctiſſimus. Vnde, & ab eo die à cunctis in eadem Apoſtolorum ſede, Venerabilis *Taio* extitit glorioſus, qui ante deſpiciebatur, vt ignauus. Cuius illuſtris rei memoria ne deperiret, iuxta gradus Altaris S. Petri in Vaticano, hæc conſpicitur laris literis grauata epigraphe.

TAGIONI CÆSARAVGVSTANO EPISCOPO.
AD SEPVLCHRVM DIVI PETRI.
PERNOCTANTI DIVINA
DEMVM
VISIONE MORALIVM LIBRI BEATI
GREGORII PAPÆ REVELANTVR.
ANNO DC. XLVIII.

Igitur reperto, vt diximus volumine, prout Sanctorum oraculum reuelauerat, recepta benedictione Pontificis ad ſuum Principem, codice, gaudio, & gloria comitatus reuerſus eſt, habitus Romæ, & Hiſpaniis venerandus. Illico copias extrahere è codice incepit eruditio, & ipſe Sanctiſſimus Præſul ex libris Gregorianis Sententiarum opuſculum, vnà cum aliquot D. Auguſtini apopthegmatibus admixtis. Quinque libris diuiſum, deſumpſit. Quod S. Pontifici Toletano Quirico dicauit. Codicem vero è Roma perductum ſibi dum vixit amantiſſime reſeruauit, vt memoria tanti miraculi, & ad maiora capeſcenda perduceret opera, & pro virtutum acumine interpellaret. Demum cum vltimum vitæ inſtaret excurſum (poſt interuentionem in VIII. Concilio Toletano, Era DCXCI. & in IX. Era DCXCIII.) & in mandatis Domini fideliter laboraſſet, viriliterque in agone præſentis vitæ certaſſet, tempus reſolutionis ſuæ intrepidus expectabat, & tradito ſuæ Eccleſiæ miraculoſo volumine, ſuiſque inſtructis, ad Dominum placida dormitione cucurrit, IV. Kalend. Februarij. Era DCXCVII. Anno Domini DCLIX. Regnante in Hiſpania Receſuindo Catholico Gothorum Principe, Sedem Apoſtolicam moderante Eugenio I. Pont. Max. Tunc fratres corpus Sanctiſſimum in Angelica B. Virginis de Columna deponentes Baſilica, cum hymnis & piis lachrymis ſepellere, in cuius ſarcophagi lapidea tabula, hoc Valderedus, eius ſucceſſor, carmen poſuit ſepulchrale:

CARMEN VALDEREDI EPISCOPI
Cæſaraug. In tumulo S. Taionis
Epiſcopi Cæſarauguſtani.

Valderedus ego Taionis, & ipſe Miniſter
Cæſarea indignus Præſul in vrbe ſimul:
Carmina dilecto funebria ſacro Parenti
Pectus in hoc clarè teſtificata meum.
Taio fuit, dum vita manet, virtutibus Almus
Nobilis ingenio, ſed grauius eloquio.
Hiſpani debemus ei Morale volumen
Gregorij Magni, quidquid & ille dedit.
Hac cauſa petiit Romam, diuinitus autem
Admonitus miris; reperit eius opus.

Inde

Inde redit fama melior, virtutibus idem;
Gregoriique ſuper grande laborat opus.
Iámque grauis ſenio, factis repletus opimis
Viuo larga manus, vitáque honeſta fuit.
Mortuus antiqua tumulatur in æde columnæ,
Et volat ad ſuperos, mens bona Pontificis.

Obiit SS. Pont. in pace famul. Dei Taio. Cæſaraugustæ Era 697. IV. Kalend. Februar.
Pauca ſunt à nobis in hac vitæ ecphraſi elucidanda; nam in Scriptoribus ſupra relatis omnia communia. De nomine, aut cognomine *Samuel* Sancto Taioni adſcripto, videndus P. F. Picardus in *Præfatione ad Gregorianum Garneri*, vbi probat huiuſmodi cognominis veritatem. Qui etiam *Quinque libros Sententiarum* ex operibus *S. Gregorij* deſumpſiſſe S. Præſulem, & *Quirico Toletano* dicauiſſe, refert. Ex quo venit intelligendum carmen illud *Valderedi* Succeſſoris *Sancti Taionis*, diſtich. 6. ſic:

Gregoriique ſuper grande laborat opus.

Nam illud ſententiarum opuſculum, vt illa tempora permittebant, pro magno habitum, exiſtimatúmque fuit. Vis ergo de hoc toto *Picardi* verba, quia codex rarus? Auſculta: *Taius cognomento Samuel Cæſar Auguſta Epiſcopus reliquit poſteris.* Sententiarum libros V. *ex D. Gregorij monimentis pauculis D. Auguſtini admixtis*, Selectarum, *quos obtulit Quirico Præſuli Toletano, eorundem exactori, vt conſtat ex hac prima dedicatoria Epiſtolæ periodo*: memor veſtræ benigniſſimæ petitionis, noſtræque deuotiſſimæ promiſſionis, huius textum libelli, compertis ſententiarum titulis prænotatum, veſtræ Sanctitati malui dirigendum. *Quando autem id operis cuderit, extra rem non eſſe fere autumaui, ſi aperirem eiuſdem verbis, cum & volumen inſignis notæ, perpaucorum forulos obſideat: Taius igitur ait Quirico in Epiſtola antecedente*: Optime nouit Beatitudo veſtra tempus illud quo tortuoſus anguis, ore peſtifero, in quorundam mentibus virulenta ſeminum ſuorum ſparſerat zizanias fraudalentáque deceptione, à tramite recti itineris greſſum ſemouerat mentium perditarum. In quo quidam homo peſtifer, atque inſani capitis ſroia tyrannidem ſumens, adſumptis ſceleris ſui peruerſis fautoribus aduerſus Orthodoxum, Magnúmque Dei cultorem Receeſuinthum Principem, fraudolenta prætendens molimina, ſuperbo adniſu Chriſtianam debellaturus aggreditur patriam. Huius itaque ſceleris cauſa gens effera Vaſconum Pyreneis montibus, promota, diuerſis vaſtationibus Iberiæ patriam populando graſſatur. Heu, proh dolor! Dicendi ſtudium, calamitatis intercipit magnitudo. Sed tamen veniendum eſt ad id, quod formidat oratio. Innoxius quippe ſanguis effunditur: Alij vngulis, nonnulli miſſilibus, plerique diuerſis iaculis ſauciantur, innumerabilis multitudo captiuorum abducitur, immenſa ſpolia ſubtrahuntur, templis Dei infauſtum bellum infertur, ſacra altaria deſtruuntur, plerique ex clericatus officio enſibus obtruncantur, atque inhumata canibus, auibúſque exponuntur multorum cadauera occiſorum. *Sed hanc igitur funeſtam cladem* B. Taius *extenuandi mæroris gratia, congeſſit Sententiarum libros quinque, vt paulo poſt indicat, & quidem circiter annum DC. LII. Hic eſt Taius qui vltimo Chindaſuindi Hiſpaniæ Regis anno, & Chriſti DC. XLVIII. Romam profectus eſt, ad perquirendos Moralium Gregorianorum libros, & diuinitus tandem repertos retulit in Hiſpaniam, vt conſtat tum ex narratione mirabili præfixa operibus D. Gregorij; tum ex fine Concilij Toletani VII. In qua narratione cùm ſignanter dicatur Taium fuiſſe æquè Auguſtini, ac Gregorij ſtudioſum, haud abs re ſuas collectas, dictu vtriuſque compoſuit. Quarum hoc legi principium*: Solus Deus in ſemetipſo incommutabilis eſt. *Hactenus P. F. Ioannes Picardus.* Et nos quoque hactenus. Quam periodum ſubiicere libuit, quam nullus ex Scriptoribus, quem viderim, nec de cognomine, nec de libro Sententiarum memoriam reperit. Vnum hic Lectori

animaduertendum compellor, quòd poſt hæc ſcripta in lucem è tenebris coquinalibus prodiuit Commentatiolus ad Hiſtoriam de Columna Cæſaraugustanæ Virginis falsò S. TAIONI tributam, & quia mihi, & doctioribus auctor commenti inſtar alterius Palephati eſt, nam meras nugas, & gerras Siculas blaterat, ideò tu eius codicem diffuge, ne cum veritatem quæris, fabulas peredifcas incautus, ex cauto.

CÆSARAVGVSTA. Superius diebus II. & X. diximus eam *Saldubam* fuiſſe antiquitus vocitatam. Nunc aliud proponemus nomen. Illam AVRIPAM vocitat D. Roder. Xim. Archiepiſcop. Toletan. Hiſtor. Hiſpan lib. 1. cap 3. Et inter Carpetanos collocat, ſic: *Hanc Carpetaniam, quæ in ſe quatuor habet oppida, ſcilicet Aucam, & Calagurram, Tyraſonam, &* Auripam, *quæ poſt* Cæſaraugusta *ab Augusto Cæſare fuit dicta.* Sed crederem mendum irrepſiſſe in prælo, & loco *Celtiberia* de qua loquebatur, excuſum fuit *Carpetania.* Hoc quibus attinet, videant, ne errore Typographi dilabantur. Ergo *Auripam* vocauere aſſerit Petr. Anton. Beut. Hiſtor. Hiſpan. tom. 1. lib. 1. cap. 7. fol. 27. ab auri copia. Quæ opinio aliis non arridet, & pro *Auripa* reponendum eſſe *Agripa.* Cauſam infra exponere curabimus. Nam omnibus eſt dandus locus, ethymologiaſticis.

S. REDIGVNDIS. Virgo Sanctimonialis ex regola S. Norberti, quam Præmonſtratenſium Virginis Matris Conceptionis Puriſſimæ ſub auſpiciis, eleuatam Patres abſque hæſitatione contendunt. Ex illo floridiſſimo, etſi concluſo hortu, apud Noſtros, erigitur Virgola de radice MARIÆ, extollitur *Redigundis* de Paradiſo Præmonſtrati, habitu pura, cogitatione purior, ſpiritu puriſſima, nam quæ ex radice puriſſima immaculatos ebiberat ſuccos, haud potuit amaritudinis fructus ſæculo germinare. Illius memoria, quæ perenniter in benedictione eſt, etiam apud ſæculum languidum innoteſcit. P. Ioann. Pagins in Bibliothec. Præmonſtrat. lib. 1. & lib. 2. fol. 531. ſic: *B. Redigundis Virgo Hiſpana cœnobij S. Michaëlis de Treuiño, iuxta Villam-Maiorem, Præmonſtratenſis Ordinis, Burgenſis Diœceſis, Sanctimonialis, mundo crucifixa cum concupiſcentiis eius dum rigoroſis auſteritatibus Ordinis, carnem ſubegit, veluti lilium inter ſpinas germinauit, & mundo corde, & caſto corpore, cœleſti Sponſo mirifice placens, meritis cumulata, ad cœleſtem montem Dei Iacob die XXIX. Ianuarij glorioſe aſcendit.* Kalendar. Præmonſtrat. ad Officium recitandum, Matriti excuſum Ann. 1635. ſic: *Redigundis Virginis. Simplex.* Andr. Sauſſay. in Martyrol. Gallic. tom. 1. fol. 84. neſcio quo titulo, inter Gallicos Diuos recenſet, ſic: *Ipſo die tranſiit ad Dominum* B. Redigundis *Virgo Sanctimonialis cœnobij de* Treuiño, *Ordinis Præmonſtratenſis, in Burgenſi Diœceſi, auſteritatis rigore, puritatis decore, & diuini cultus ſtudio plurimum inſignis.* De ea ſcribunt, præter relatos Seruat. Lairueltz apud Bolland. in Act. SS. h. d. tom. 2. fol. 975. P. Chryſoſt. Vander. Sterre in Hagiolog. Præmonſtrat. Et in vit. S. Norbert. lib. 3. cap. 6. §. 12. Et in Echo S. Norbert. triumph. pag. 64. Eius acta prout in relato P. Chryſoſtomi Vander hagiologio recenſentur, ſubiicio.

REDIGVNDIS Virgo Hiſpana fuit candidum ordinem profeſſa in cœnobio quodam S. Pauli dicto, haud procul ab Eccleſia S. Michaëlis, olim diſſito, quod iam deſiit. Illam autem S. Pauli Eccleſiam, quondam Præmonſtratenſium Virginum parthœnonem fuiſſe, manifeſtum eſt. At paupertate ad Monialium vſque defatigationem in dies ſuccedente, attributis eius redditibus, Religioſorum cœnobio, quod etiamnum eos poſſidet, Virginum S. Pauli cætu penitus deperiit. Huius Monaſterij vltima Religioſa fuit *B. Redigundis*, quæ poſt viſitata Romæ Sanctorum limina, ex Superiorum ſuorum licentia, cum peregrinatione ſua perfuncta eſſet, & pretioſo reliquiarum ſacrarum theſauro ditata, reliquum vitæ ſuæ, hic Deo piiſſime tranſcripſit. Ex Italia redux B. Virgo cellæ cuidam ſe incluſit, extructæ intra portam Eccleſiæ S. Michaëlis, ex qua per feneſtellam quandam altare maius proſpicere poterat: ſéque ab omni mundano commercio abſcindens, abſcondebat ſe in abſcon-

dito faciei Domini, vitámque inſtituebat extremè rigidam, & auſteram, ſciens tum demum liliis tutum eſſe ne à beſtiis ſilueſtribus depaſcantur, ſi ſpinis probè, & tribulis cincta, & circumſepta fuerint, quomodo etiam in Canticis Sponſam ſuam Sponſus collaudat, dum eam deprædicat eſſe lilium inter ſpinas. Cum enim Virginibus curæ erit carnis afflictationibus, & mortificationibus gnauiter incumbere, tum virginitatis ſuæ florem, diu illibatum à mundo, & diabolo poterunt conſeruare. Atque ideò hæc prudentiſſima Virgo, quo poſſet, & corpore, & ſpiritu ſancta eſſe, & cogitare ſemper quæ ſunt Domini, carnem ſuam operibus pœnoſis mirum in modum affligebat mentéque in Deum collecta, terrena omnia, ac tranſitoria ſupergrediens, cœleſtem in terris vitam agebat: donec tandem ad felicem laborum ſuorum metam perueniret, & beata morte in Domino obdormiret, IV. Kalend. Februarij, anno ab Incarnatione Verbi M. CLII. A fundatione Ordinis Præmonſtratenſium XXXIII. Regnante in Caſtella D. Alphonſo Imperatore, Summum Pontificatum obtinente Eugenio III. Abbate S. Michaëlis XV. Emelino II.

Eius corpus ſacrum in eadem S. Michaëlis Baſilica tumulatum delituit, donec excurrentibus aliquot annis, exhumatum, integrum, & ſuauitatis odore redolens, in altiori Eccleſiæ loco repoſitum, venerationi populorum adiacentium exhibitum, in magno, erebreſcente miraculorum turbine, fuit pretio habitum. Poſtea vero eius ſacta pignora, cum puluillo in quo operari ſolebat, cum vaſe ex quo bibebat, & ſalino, aliquótque nonnullis reculis, in arca decenti, incluſis, in altari S. Michaëlis veteri, exſtant eleuata, & veneratione debita condita. Ad quorum limina viſitanda circumiacentes pagi, hoc die ſupplicabundi publico ritu, & feſtiuo apparatu conueniunt; & ibidem, ſolemnioribus peractis precibus, decantata antiphona, & oratione de Virgine cum nominis expreſſione in pace diſcedunt. Ad eius ſarcophagum en carmen ſepulchrale:

Hoſpes qui cupis ſepultæ agnoſcere nomen:
Redigundis ego candida Virgo vocor.
Candida e Præmonſtri, ſed candida corpore vixi:
Virginis & Matris lilia veſte gero.
Angelus exuuias condit iam auguſte Michaël;
Vetera veteribus candidiora fouent.

VILLA-MAIOR. Oppidum in Diœceſi Burgenſi, ab illa vrbe VII. M. P. diſſitum. Illinc quondam fuiſſe cœnobium S. Pauli Monialium Præmonſtratenſium, quod poſt modum ob redditiuum penuriam, & mulierum cuſtodiam caſſatum, & Monaſterio S. Michaëlis de Treuiño applicatum. Videndus Aubert. Myræus in Chron. Præmonſtrat. ann. 1177.

D S. PETRVS NOLASCO. Hic nobiliſſimus miles Chriſti, & Iacobus religioſiſſimus Aragonum Rex fuere primi admirabilis ordinis B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum fideliſſimi inſtitutores. Vterque ad illum initiandum fuit à Deipara in ſomnis præmonitus. Ambo myſtico munere incenſi ad perfectionem inſtituti commiſſi hilares accinguntur. *Petrus* religionis affectu cingulum obedientiæ recipit, *Iacobus* inſtitutionis affectu ſupra balteum militiæ epitogium mercedis induit. Ille vt vitæ candore, exempli ſpecimine, & virtutum examine inimicos Catholicæ religionis impeteret, & de redemptione fidelium captiuorum ſolicitus, Chriſtianæ charitatis impenſis, & eleemoſynis, etiam vitæ periculo, captiuos redimeret. Iſte chlamyde qua indutus inceſſerat candida fretus, armis, militibus;

&

& zelo perfidos Chriſtiani nominis hoſtes debellaret; è quorum vnguibus regna, vrbes, oppida, & geotes eripetet. Petrus tunica, eucullo, & ſcapulario candidi coloris indutus, alba eruce in palmula rubra, quaternis puniceis vaeertis, in aureo campo ſubiectis, ante pectus aſſuta, inſignitus, vel vt alter Aaton orationi vacabat, Iacobus inſigniis religionis tunicatus, ceu Populi Dei Dux ſtrenuus mirabiliter dimicabat. Quo militia regularis, & religio militaris in vtroque eiúſque aſſeclis, ſine diuiſione creſcebat. De Petro memoria iam in benedictione eſt. Martyrolog. Hiſpan. M. S. P. Hieron. de la Higuer. h. d. eius elogium Hiſpano compaginat idiomate. Gallican. Suaſſ. die X. Augoſti, ſic: *Hoc die ipſo* S. Petrus Nolaſco *natione Gallus fundauit ordinem B. Mariæ de Mercede, redemptionis Captiuorum, Anno Domini M. CC.XVIII.* De eo ſcripſerunt omnes quotquot de *S. Raymundo de Peñafort.* Præter eos P. Zumel, *in eius vit.* Catel. *Hiſtor. Occid. lib.* 2. P. F. Alphonſ. Remon. *Hiſtor. Merced. lib.* 2. *cap.* t. Anton. Vincent. Domenec. *Hiſtor. SS. Cathaloniæ lib.* 2. *fol.* 72. Hieron. Zurit. *lib.* 2. *Annal. Aragon. cap.* 71. P. F. Hieron. Rom. *in Chron. Auguſtin. cent.* 9. Petr. Anton. Beut. *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 2. *cap.* 4. Mich. Carbonell. *Hiſtor. Hiſpan. in vit. Iacobi Reg.* P. F. Ioann. Pineda *Monarch. Eccleſ. lib.* 22. *cap.* 23. Miedes *in vit. Iacob. Reg. lib.* 2. *cap.* 9. P. F. Franc. Diago *Annal. Valent. lib.* 7. *cap.* 2. Gaſpar. Scolan. *Hiſtor. Valent.* 2. *tom. lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 6. P. Henriquez *in prærogatiũ. SS. ſerm.* 4. P. F. Bernard. de Vargas *in Chron. ſacr. & milit. S. Mariæ de Mercede. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 15. *& cap.* 25. *ann.* 1249. *fol.* 82. P. F. Franciſc. Boyl. *Hiſtor. Virgin. Mariæ del Puche cap.* 1. *& ſeqq.* P. Hyppolit. Marrazz. *in Fundat. Marian. cap.* 20. *fol.* 190. P. Anton. Belinghen *in Kalend. Marian. die XXXI. Iuly fol* 406. *& die X. Auguſti, fol.* 433. Et alij innumeri, infra ſuis locis, in notulis allegandi. Acta ex omnibus compilabimus, vt elarior ecphraſis innoteſcat.

ACTA SANCTI PETRI NOLASCO Fundatoris Ordinis B. MARIÆ *de Mercede Redemptionis Captiuorum ex varius monimentis, & Scriptoribus.*

PETRVS NOLASCO ex oppido Recaudo prope locum maſſarum SS. Puellarum, non procul à Capite arietis, inter Tholoſam, & Carcaſſonam Galliæ Narbonenſis, in diœceſi Papulenſi, nobili proſapia, & piis parentibus originem duxit. Eius progenitores ſanctimonia, & omnium virtutum genere, militari gloria, & diuitiarum copia decorabantur. Introiuit *Nolaſcus* in hanc communem (ſpeciali Dei dono) lucem, vt plurimis proficeret. Quoniam, cum generis honeſtas, præteritæ nobilitas ingenuitatis, ſplendidam indigitate ſolet proſapiam, Parentúmque electos mores, virtutúmque inſignium filij ſtudeant imitari veſtigia, hinc eſt, quod *Nolaſcus* ſuorum mirificus genitorum æmulator effectus, etiam ab ipſa nutricis lacte, in ipſa nugarum infantia, proba complectere, & & improba faſtidire, concepit, noxia horride caleans, & commoda ad ſalutem dulciter ſitibundus ebibens. Corporis elegantia, & animæ diſcretionem exhibuit, & morum ſuauitatem edocuit. Illa erat eximia, cuius pulchritudo viſibilis ſpiritus candorem, viſcerum præſtantiam, & animi ſpeciem demonſtrabat. Modeſtiæ rubor in facie, flammeſcebat, pietatis albedo in corde, æſtuabat, ſubmiſſionis exiſteotia, in oculis elucebat, & grauitatis humilitas in greſſibus promicabat. Ab hinc pauperum in nuditatem fouendam donator extitit prodigioſus; quia ſæpè ſæpius in propriam reuerſus domom nudus, & de veſte interpellatus, pauperi condonaſſe conflicto, labiorum ſuauitate, & cordis commiſeratione intrepide fatebatur. Defuncto patre, qui Nolaſcus dicebatur, matris tutelæ

traditus eſt, quæ Carcaſſornam ſub honeſti pedagogi cuſtodia, vt bonis artibus operam nauaret, ſuum vnicum miſit filium. In quarum exercitio, taliter profecit, vt condiſcipulos, & coætaneos ſuos longè ſuperaret. Deinde Lutetiam Pariſiorum, iuris Pontificij addiſcendi gratia, à matre licentiam per literas expoſcebat. Sed accepto nuntio de matris morte, & de ampliſſima hæreditate relicta, cœpit mundi, vt caduca, deſpicere, & cœleſtia vt æterna prouidus meditari. Tunc cœlibem vitam eligens, & pulſis ſæculi illecebris, diuini amoris æſtu flagrans, & Euangelij doctrinam, qua diuitum in regnum cœlorum ingreſſio dubitatur, exaudiens, hæreditarias quas poſſidebat diuitias pauperibus diſtribuens, ne earum onuſtus ſarcina titubaret, ad præmeditata vitæ melioris penſamina humeros feſtinanter adiecit. Sed ne propriæ patriæ, & originis fomes, à conceptæ cogitationis exordio, ſpiritus naſcentem florem depopulaſſet, patriam Abrahamo ſimilis (& non ſine Numinls nutu) deſerere ſtatuens, Barcinonem Hiſpaniæ vrbem, vt captiuorum ſubuentioni propius accederet, feſtinantet ingreditur. Ibidem apud Baſilicam S. Panli domum pro ſe, & familia, aut conducens, aut emens, adhuc ſæcularis, religioſam vitæ normam orationibus, & vigiliis inſectabatur aſſiduè. Captiuorum igitur miſerabilis calamitatis miſertus (erat tunc Hiſpania ex maiori, & feliciori parte Sarracenica oppreſſa tyrannide) qui in bellicis furoribus, libertate amiſſa, Maurorum Iugo premebantur, & non pauci fœtidè Chriſtum abnegantes, hòrribili perſecutione, animum, & animam dimittebant. Quod interna *Nolaſci* viſcera transfigebat; quo congregationem pro redimendis captiuis ſæcularem inſtituit, cuius ſuffragiis, & induſtria plurimos à dira Maurorum ſeruitute redemit. Sicque Deo opitulante è Valentia pluſquam CCC. captiuos Chriſtianos eripuit, ex quo in toto Aragoniæ regno magnam ſibi conciliauit auctoritatem. Sed cum tanti operis feruor creſceret, Deum cum lachrymis rogabat, vt illi opitularetur. Vnde nocte quadam myſtico oſtento Oliuæ in ſomnis animatur, quo eius religionis exordium, progreſſum, & commodum in Republica Chriſtiana fauente Iacobo Aragonum Rege cognomento Bellatore, mirabili ſignificatione detegitur. Hac ergo illuminatus viſione, ſocios ſibi numeroſos aduocans, & ſuæ adiungens efficacius congregationi, ipſis fouentibus ſtrenue pro Captiuorum redemptione diuinitus laborabat, taliter, quod innumerabiles oppreſſorum deinceps, illud pientiſſimum agmen è Sarracenorum horridis ergaſtulis extraxerit catervas. Videns autem, quam laudabilis hæc fuiſſet populo Chriſtiano actio, cœpit in animo meditari quo pacto, hoc in Regnis Aragoniæ, & vbique commendabile inſtauraret officium, illúdque in poſterum præcordialiter confirmaret. At cogitans nihil ſine Dei nutu bonum, & perfectum peragi poſſe, ad eius quotidie prouolutus genua lachrymabiliter operis perfectionem à Domino efflagitabat. Nulla apud Deum eſt inanis Sanctorum oratio, vicit aſſidua *Petri*, Nam ſequenti nocte ipſi S. Raymundo de Peñafort, & Regi Iacobo apparens Sanctiſſima Virgo Dei Genitrix MARIA, illis præcepit: *Vt in eius honorem vnum inſtituant ordinem, qui intituletur, Ordo* B. MARIÆ *de Mercede Redemptionis Captiuorum, cuius fratres in viua fide, in ſpe ſalutis, & vera charitate fideles captiuos viſitent, redimant, & opera miſericordiæ circa eos exerceant; & oblata occaſione, ſi opus fuerit, ad exemplum proprij pretioſiſſimi Filij Ieſu-Chriſti, pro eis animas ponant, vt in die iudicij æternam mercedem accipiant.* Et Petro Nolaſco inſtitutionem committens, *Primum Fratrem, & Paſtorem elegit.* Quo protinus ad imperata Commiſſarij procedentes

exequenda,

exequenda, vt ſolemniori calculo exordiretur, diem celebrem S. Laurentio Illuſtriſſimo Hiſpaniæ Martyri, & Eminentiſſimo S.R.E. Archidiacono dicatum, ſcilicet X. Auguſti elegere, anno Domini M.CC.XXIII. vt in Eccleſia S. Crucis Barcinonenſis, actum peragerетur. Adueniente die, inſtante, & ſtante Iacobo Rege, totius populi acclamationibus *Petrus* & normam vitæ legit, & regulam ordinis elegit, habitum induit, & inſtitutum explicauit. Hoc igitur peracto ſtatim ad onus impoſitum, dorſum applicuit, & Ordinem naſcentem exemplis, & virtutibus alens, illum prudentia, humilitate, & ſumma charitate per annos XXXI. laudabiliter rexit. At ne huius Sanctiſſimi inſtituti, propter Apoſtolicæ ſedis confirmationis defectum, aut in ludibrio eſſet, aut inſtante diabolica perſuaſione in peius diuerteret inſtitutio; *Nolaſcus* iam Magiſter Generalis inauguratus, Iacobum pientiſſimum Mercedis Mœcenatem rogat, vt ipſius in rota vltimum affingat clauum, quo inuolubilis perſeueret, à Pontifice Maximo Ordinis impetret confirmationem. Quibus annuens Iacobus verbis, illam à Gregorio IX. Pont. Max. XVII. Ianuarij Anno Domini M.CC.XX.XV. poſt eius inſtitutionem XII. libentiſſima deprecatione recepit. Quibus ſic perfectus Ordo fundamentis ſuffultus, & Apoſtolica benedictione munitus, illico cœpit in pretio apud omnes, & ſingulos haberi, & eius aſſeclæ in opus inſtituti pientiſſimas curarunt apponere manus. Quo breuiter illius actiuæ vitæ functiones, quanto Reipublicæ Chriſtianæ fructu inſtitutæ, & exercitæ fuiſſent, quotidianis redemptionibus apparebat. Iam S. Inſtitutor, & Magiſter ab omnibus cognitus, venerandus aderat, qui infirmis, & hoſpitibus libenter, & charitatiue ſeruiens, eorum pedes lauans, ſubditis, vt eius ſequerentur veſtigia, attente præbebat exemplum. Oſtiatim pro redimendis miſeris captiuis eleemoſynas quæritabat. Cibi & potus parſimonia inſignis, lectulo parcens, cilicio ad carnes indutus, & nudis pedibus incedens, religioſum ſpecimen vocitatus extiterat. In omnibus proximos fouere cupiebat. Sic Guillermum à Parma iuuenem differentem ingreſſum religionis, & quam eligeret indifferentem, perſuaſit, & cognita diaboli deceptione, ab huiuſmodi dilationibus auertens, ſuggeſtionem pandens, ſanctum illi prædixit finem, quæ omnia agnoſcens, & fatetur Guillermus, & Viro ſanctiſſimo adquieuit. Dæmonum terriramenta deuicit innumera. At antiquus Coluber, cuius actio in immenſo mendatij Oceano alitur, & à quo extractus ſine centro moritur, ſine ſenſu moratur, alia tentamina, quibus B. Virum ab interna ſpiritus quiete perturbaret, eructans, aulicorum horribilem, & hydropicam inuidiam excitans, in eorum viſcera, aduerſus *Petrum*, effuſa abſinthij pixide, à Regis conſpectu, & munificentia depellere ſatagebat. Incepit turba palatina in Regem, in Monachum euomere virus. De illo querimonia ciebat, quia externum hominem ciuibus præferret. De iſto, nam virtuti deditus, & cœnobij ſilentium quærens, vt aiebat, nunquam de Principis contubernio recedebat. Sed cum non lateret Regem à quo iſta manarent iuge, nihil vnquam de ſuo in Petrum amore remiſit; ille vero rarius ad Palatium ventitare propoſuit, ni S. Raymundi exhortationibus vinceretur. Quæ non exaudiuit obloquia procerum, de diſpendio eleemoſynarum, in captiuorum redemptione emiſſarum, à fratribus facto! Sed Virginis protectione munitus, hæc, & alia in eum irruentia tentamina ſuperauit. Ergo vt Numinis, & hominis in commendatione Sanctorum differentia inſpectetur, eo ipſo tempore, quo hominum iniurias humilis perferebat, Dei Angelos ſecum in choro Matutinas horas canentes conſpiciebat.

conſpiciebat. Quibus non fuit fauoribus tunc à Domino confortatus? Amplificationem ordinis continuis precibus depoſcens, illam Imperrat. Sæpè Virgo religionis tutelaris Conuentum Barcinonenſem noctu viſitut ambiens, ruens, & defenſans. Apoſtolorum Principem Petrum ſingulari venerabatur pietate, ex quo illius limina veneraturus Romam tranſcendere concupiebat, ſed noui Ordinis cura præpeditus, animi abigebat inſtantiam, vt gregem, quem in ſui clientelam receperat, cuſtodiret. Sed non ſic inane exegit deuotionis exordium, quia D. Petri præſentia fautus, & eius viſibili aſſiſtentia fotus, & affectum itineris conuerſatione perſoluit, & effectum viſitationis auſcultatione perfecit. Demum poſt plurimos, & incredibiles labores ad vltra marina litora tranſeundo, perpeſſos, vbi cum inhumanis Sarracenis agendo, & conuerſando, crudelia ſuſtinens opprobria, perferens ictus, & poſt quam nonnullas legationes, & itinera difficillima ſubiiſſet ad Dei, & Virginis Matris honorem, in Regum, & Principum obſequium, Captiuorum, & ſui ordinis vtilitatem, & augmentum; poſt miracula inſignia patrata, & in vniuerſum Sanctitatis nomine adepto, agnoſcens ſui corporis diſſolutionem imminere, ſpiritu tamen promptus, & ad ſolidæ perfectionis culmen euectus, ſocios chariſſimos ſuos, filios, & in laboribus conſodales vocans, illis iniunxit, vt Pſalmos pœnitentiales recitarent, & pro ſe preces ad Dominum funderent. Quod illi deuotis vocibus, licet ſuſpiriis permixtis peregere. Quibus finitis, orationem ad ſuos dulciſſimam expleuit omnes amplexatus, ſua benedictione munitur. Et ſumptis deuotiſſimè, & integris ſenſibus Eccleſiæ ſacramentis, oculis in cœlum defixis, alacri vultu, iotonans illa verba: *Redemptionem miſit Deus populo ſuo, mandauit in æternum teſtamentum ſuum*, ex hoc calamitoſo ſæculo, ad Domini beatitudinem, placida ſerenitate migrauit, XXIX. Ianuarij, Anno Domini M. CC. XLIX. Regnante in Aragonia, Cathalonia, & Valentia cum omnibus Comitatibus Ruſcinonum, Ceretaniæ, Sardiniæ, & Bellearibus Inſulis Iacobo I. Eccleſiam Catholicam gubernante Innocentio IV.

Diuulgata *Sancti Petri Nolaſco* morte Ciues Barcinonenſes, cateruatim incedentes ad venerandum ſanctum illud corpus, conueniebant. Quod non abſque difficultate, propter populi deuotionem, honorifice ſepultum in cœmeterio Conuentus, quaſi in depoſito, donec Eccleſia perficeretur. Deinde in aliam, licet exiguam Baſilicam, quam eius primi ſucceſſores extruxerant, fuit tranſlatum. Poſt incepto illo magnifico ædificio tempore R. P. F. Bonanati de Praxena, ſacra pignora in ſacello Sanctiſſimi Sacramenti delata quieuere; donec R. P. F. Iacobus Aymero Generalis Magiſter templum magnificum perfecit circa annum M. CCC. XXX. qui altaria, capellas, & oratoria transmurans, corpus ſanctiſſimum inter rudera, & glebas taliter, euoluit, vt licet magnis expenſis, aſſiduis laboribus, & continuis precibus à ſucceſſoribus exquireretur, hactenus reperiri potuerit.

Hæc ſunt acta ex ſaniotis iudicij ſcriptoribus deſumpta. Nec me latet RR. PP. huius ſacræ religionis Auctorum ſententia, qua enixè contendunt, huiuſmodi ordinis exordium, non anno M. CC. XXIII. vt prædiximus, inchoaſſe, ſed anno M. CC. XVIII. initium ſumpſiſſe. Sed vt illorum opinio verificetur, neceſſario mendum in diplomate Gregorij IX. (Vbi adeſt ordo confirmatus à Sede Apoſtolica) fatendum eſt. Quod & ius abhorret, & ratio ma-

 niſeſtat.

nifeſtat. Quia non eſt credibile tot grauiſſimos Patres, & Regis Iacobi Oratores, Appoſtolicæque Cancellariæ miniſtros in quinque annorum anticipatione errauiſſe, vt ſuſpicatur P. F. Alphonſ. Rom. tom. 1. Hiſtor. Merced. lib. 1. cap. 8. P. F. Bernard. de Varg ead. Hiſtor. tom. 1. lib. 1. cap. 15. Illis præter iſta obſtat, Bulla Canonizationis Sancti Raymundi de Peñafort à Clemente VIII. Pont. Max. edita, in cuius epigraphe RR. PP. Prædicatorum ſententia confirmatur. Ideò illi potius eſt ſtandum, quam aſſertioni aliorum. De quo pulchrè videndus eſt. P. F. Bernard. de Varg. d. tom. 1. lib. 1. cap. 19. fol. 53. & ſequentibus, vbi contra eiuſmet religionis alumnos pro veritate datæ diplomatis petſiſtit, & teſtis de viſu originalis Bullæ ſe præbet efficacius. Sicque de eo contendere vacuum erit.

Hic tantum addam, quod in aliquibus iſtius Sanctiſſimi Ordinis ſcriptoribus inueni, circa aliquot miracula, quæ in eo S. Viro Deus operatus eſt. Primum quod adhuc in faſcia *Petrus* inuolutus, examen apùm in eius tenera manu mellis fauum contexuit, de quo hoc diſtichon.

Aſpicis vt nondum maturis fructibus, arbor
Mellilegum inuitat flore micante genus:
Et flores viſis palmis cecidiſſe; relinquit
Nolaſci, flores ſcilicet ille magis.

Secundum, quod apud Africam cum pergeret pro redemptione captiuorum *Nolaſcus*, à Piratis comprehenſus, & ſpoliatus, in cymba rupta ſine remigio, & velis dimittitur. At in alti maris emporium conducta cymba, & valida ventorum manu impetita, disfracta, & ſubmerſa eſt. Dei vero fauore fixus Redemptor; compacto è baculo, malo; & è chlamyde extructo velo ad Barcinonenſem portum incolumis aduentauit. En Epigramma:

Deſerit in celſa coruus ſua pignora rupe:
Deſerit: at nutrit pignora rupe Deus.
Te quoque deſertum rapido ſine remige Ponto
Vexit ad Heſperiam per mare cura Dei.

Tertium quod eum iam S. Pater ſenio confectus, ad chorum pro ſoluendis regulæ, & diuini Officij inſtitutis accedere non valuiſſet, ex quo haud minimas patiebatur cordis anguſtias, vt tanto Deus prouideret affectui, Angelos ad eum dimiſit: quorum adiutorio ad illud optatum opus *Petrus* accederet. Huius portenti myſterium hoc carmine propalatur.

Cum fera bruma gelu ſiluit, ſpoliatáque fronte eſt
Vlmus, quo niteat, quóque tegatur habet.
Te quoque cum ſenio nequeas Nolaſce moueri,
Qui ferat ac referat alter, & alter adeſt.

Cætera quæ in controuerſiam hic vocari poſſent, *vt de Miniſtro à quo recepit habitum Nolaſcus. Et an S. Raymundus iam ex ordine Prædicatorum, cum Virginis mandatum acceperat. Et de errore Polydor. Virgil. de Inuent. Rer. lib. 7. cap. 5. Raphaël Volaterr. in Antropolog. lib. 21. Barthol. Caſſan. in Cat. Glor. Mund. part. 9. conſider. 9. Lal. Zech. de Rep. Eccleſ. cap. 2. dicentium huius ſacratæ religionis ſtemma fuiſſe nigrum, & de aliis quæſtionibus* RR. PP. vtriuſque religioſiſſimi inſtituti, diſputanda relinquo.

Plura

Plura à Sede Apoſtolica hæc Illuſtris inſtitutio adepta eſt indulta, & priuilegia quorum indicem ſubiiciemus, vt conſtet quibus à Romanis Pontificibus ſit proſecuta fauoribus.

GREGORIVS. PP. IX. Anno M. CC. XXXV. Peruſiæ approbauit, ordinem, vt conſtat ex Bullar. Magn. tom. 1. conſt. 9. pag. 88. Ibidémque regulam S. Auguſtini profiteri voluit alumnos Metcenarios.

NICOLAVS. PP. IV. Anno M. CC. XCII. in Vrbe veteri, exhiberi iuſſit Magiſtro Generali, Priori, & Fratribus omnia pia legata, quæ incertis perſonis relinquúntur, pro redemptione captiuorum. Bullar. tom. 1. conſt. fin. fol. 152.

GREGORIVS. PP. XI. Anno M. CCC. LXXIII. Auinione conceſſit omnibus fratribus exemptionem à decimis. Bullar. tom. 1. conſt. 3. fol. 217.

CALIXTVS. PP. III. Anno M. CCCC. LVII. Romæ prohibuit ne iſtius ordinis Fratres, in alium ex Mendicantibus tranſire, propter quarti voti vinculum, poſſint. Bullar. tom. 1. conſt. 3. fol. 285.

CLEMENS. PP. VIII. Romæ indulſit Fratribus, vt certis diebus ſolemnem benedictionem, & abſolutionem exequi poſſent. Bullar. tom. 3. conſt. 4. fol. 3. & conſt. 79. fol. 90. vbi forma abſolutionis præſcribitur. An. 1592.

Idem Pont. Anno M. D. XCIV. Romæ ſtatuit ordinationes, & ſtatuta circa ipſius religionis regimen. Bullar. conſt. 30. tom. 3. fol. 32. & conſt. 68. fol. 71. & conſt. 112. fol. 115.

Idem Pont. Anno M. D. XCV. Romæ prohibet in hunc ordinem ne admittantur Fratres S. Franciſci de Obſeruantia. Bullar. tom. 3. conſt. 46. fol. 46.

PAVLVS. PP. V. Anno M. DC. VI. Romæ omnia priuilegia, & indulta à prædeceſſoribus ſuis ordini conceſſa confirmauit, & innouauit. Bullar. tom. 3. conſt. 25. fol. 153.

Idem Pont. Anno M. DC. VIII. Romæ interdicit ne in hoc recipiantur inſtitutum Fratres Ordinis S. Franciſci Capucinorum. Bullar. tom. 3. conſt. 50. fol. 177.

Alia etiam diplomata inter Apoſtolicas conſtitutiones inueniuntur, quorum relatio ad noſtri operis penſum non attinet. Nam aliqua de controuerſiis inter calceatos, & reformatos loquuntur; aliqua de ipſorum reformatorum ſeparatione, quæ omnia conſultius omitto. Tantum hic addam ſingulare, quod poſtquam hoc ſanctiſſimum inſtitutum noſcitur inſtitutum è Maurorum ergaſtulis, & catenis liberati ſunt 490736. captiui Chriſtiani, vt ex hiſtoria ipſius Ordinis apparet, & aliis monumentis mihi tranſmiſſis. Et hoc in excurſo (ab ex ordio fundationis) CCCCXIV. annorum.

COENOBIA tam Virorum, quam fœminarum plurima ſunt, in quibus religio ſpectabilis, doctrina admirabilis, charitas in redemptione viſceralis, ſanctitas profunda, & virtutum omnium cumulus conſpicuus. De qua ſolum prædicere poſſumus *Redemptionem miſit Dominus populo ſuo.* Et ille illi *retribuet mercedem laboris.*

RAVDVM. Oppidum originis *S. Petri Nolaſci.* De eo Guillelm. Catell. lib. 2. Hiſtor. Occitan. aſſerit, hodie dici: *Les Mas Sainctes Puelles.* Bolland. h. d. in Not. cap. 1. lit. A. pag. 982. refert diſtare vnica leuca à *Caſtello-Nouo-Arry.* Vulgo: *Caſtelnau-d'Arri.* Quod à S. Gregorio Turonenſi lib 8. cap. 30. *Caput Arietis* appellatur. Quem ſequitur Catellus, addens eſſe *Lauracenſis* ditionis caput, in diœceſi *Sancti Papuli*, inter Toloſam, & Carcaſonam. Corrigendus eſt codex annalium P. F. Alphonſi Remon, in quo hæc diœceſis *Sancti Pauli* vocitatur. De qua videndi Anonym. in Mapp. Mund. fol. 72. eámque Gallice *Sanctus Papoul* appellitat.

appellitat. Cluuer. in Geograph. lib. 1. cap. 19. Quis fuerit *Sanctus Papulus*, qui ediſcere deſiderat, adeat Andream Sauſſ. in Martyrol. Gallic. III. Nouemb. tom. 2. fol. 821. in quo eius vitam, & agonem inueniet.

Barcino. Eius ſitum, topographiámque conſcripſimus die VI. huius menſis, vbi primam de eius origine ſententiam ſubſcripſimus. Nunc aliorum opinionem appingemus. Ioann. Gerundenſ. in Paralipp. lib. 2. titul. de Vibib. ab Herc. in Hiſpan. condit. ad aliam tranſgreſſus ſententiam, inquit: *Sed* Barcinon *nomen Græcum eſt, & ſignificat domunculas ex virgultis contextas, quæ ad maris littora ad piſcandum ſunt, in quibus ſe piſcatores recipiunt: quorum cùm ibi magnus eſſet numerus, loci & aeris ſalubritate perſpecta* Barcinon *vrbem, eodem loco* (Hercules) *conſtituit, ſicque ab eiſdem domunculis appellauit.* Quæ opinio, tanquam auctorum firmitate carens ab omnibus exploditur, & ad alia excogitanda diuagantur, vt ſuis locis per ordinem dicemus, vt inſtituto pareamus.

TERTIO KAL.

FEBRVARII,

DIES XXX.

A. *Burgis Caſtellæ Veteris in Hiſpania depoſitio, & natalis* Sancti Adelelmi *Monachi Benedictini, qui poſt tranſactum huius vitæ virtutibus, & bonis operibus, curriculum, ad æternam migrauit Confeſſor eximius. Cuius ſacra pignora in propria Eccleſia honorifice coluntur ibidem.*

B. *Item in eadem vrbe memoria* Beati Elesmes *Confeſſoris, Sancti Iuliani Conchenſis Præſulis, eleemoſynarij, qui poſt innumerabilia apud Herum charitatis expenſa ſubſidia pauperibus, demum glorioſo fine quieuit, & honorifico ſarcophago tumulatur.*

NOTÆ

NOTÆ.

A SANCTVS ADELELMVS Abbas.] Apud Burgenſes ejus memoria perſeuerat illuſtris, & inter Scriptores Eccleſiaſticos celebris ipſius permanet recordatio. Prim. Cabilon. in Topograph. SS. verb. Burgus, hæc habet: Hic & Eleſmus natione Gallus, ob ſanctimoniam ab Alphonſo accitus, miraculis claret. Bened. Dorgan. h. d. iſthæc: S. ADELMI Abbatis. Hugo Menard proſequitur: Burgis in Hiſpania S. ADELELMI Abbatis diſcipuli S. Roberti Abbatis Caſæ-Dei. Andr. Sauſſ. in Martyrol. Gallic. omnia breuiter complectens, licet in nomine cellulæ apud Burgenſes deuius, hoc elogio: Depoſitio S. ADELELMI, qui natione Gallus, patria Lugdunenſis, in Pictauiæ, & Andegauiæ confiniis, in ipſo adoleſcentiæ decore mundi fucos, & illecebras reſpuens, Chriſto ſeruire ſub Regulari diſciplina conſtituit. Factus igitur B. Roberti I. Abbatis Caſæ-Dei in Aruernis diſcipulus, ſanctæ monaſtices theoremata didicit, vt Euangelicæ perfectionis nitidum ſpeculum ſua conuerſatione exiſteret. Vnde non ſolum ad monaſterij regimen Tertius ordine prouectus eſt, ſed cùm radios admirandæ ſanctitatis longè, latéque diffunderet à Conſtantia Regina, in Hiſpaniam crebris flagitationibus euocatus, ibi ſanctiſſimæ vitæ propalato tramite, petente, & adiuuante præfata Regina, Monaſterium in honorem B. IOANNIS BAPTISTÆ (lege EVANGELISTÆ) extruxit, aſcitiſque pleriſque aſcetis, quos præcepta diſciplinæ ſalutaris edocuit, ſancto fine conſummatus in Chriſto beatè obdormiuit, honorificóque ſepulchro donatus, gloriæ qua fruitur ex meritis, præclara edidit teſtimonia. Ex noſtris illius meminere Iulian. Petr. in Chron. n. 627. Alphonſ. Vener. qui eius vitam texuit, & patrio idiomate diuulgauit, à quo Baſilius Sanctorus, & nullo verbo mutato, P. Marieta Hiſt. SS. Hiſp. lib. 1 c. 4. & ſeqq. ab illis Alphonſ. Villeg in flor. SS. P. Truxillo in Theſ. tom. 2. fol. 598. Luc. Marin. Sicul. lib. 5. Hiſt Hiſp. P. Ant de Yep. in Chron Bened. tom. 6 cent. 7. Ann. 1091. c. 2. & ſeqq. Mald in Act. SS. fol. 62. à quo Franc. Haræus fol. 1146. Philip. Ferrar. in Cat. Gener. SS h d. fol. 52. & in Noua Topograph. SS. fol. 28. Eius Acta ſcripſit genuina Rodulphus Monachus Caſæ-Dei, quorum copiam mihi obtulit R. P. F. Martinus Riaño ex ordine Benedictino, Vir quoad ſeculum nobilitate illuſtris, quoad Deum pietate, & religione conſpicuus, quæ (vt cunctis innoteſcant res tanti Sancti geſtæ) dabimus: licet P. Bollandus iſthæc ex Marieta deduxerit. Concelebrant S. Viri feſtum Breuiaria antiqua Hiſpaniæ Burgenſe MS. apud me & editum IX. Lectionibus, Compoſtellanum, Palentinum, & Ordinis SSS. Trinitatis.

ACTA S. ADELELMI ABBATIS Caſæ-Dei in Gallia, à Rodulpho ipſius Cœnobij Monacho conſcripta, & ex Veteri MS. Codice extracta, & exſcripta.

Incipit Hiſtoria Vitæ, & Mortis, Miraculorũmque B. ADELELMI III. Abbatis Caſæ-Dei in Aruerniis Galliæ, Per Rudolphum Monachum.

PRÆFATIO.

RES geſtas B. P. N. ADELELMI in Gallia, & Hiſpania, in vita, & in morte, in ſæculo, & in monachatu deſcribere compellor, cùm ob Dei, & noſtræ Religionis honorem, tùm ob aliorum monachorum, & ſecularium exemplum, & ne temporum obliuio tanti Abbatis monumenta conſumat. Et quamuis penitus

illiteratus agnoſcar, cùm in manu Dei ſint dona ſapientiæ, & ſcientiæ, quæ largitur omnibus affluenter; & piis auſibus quotidie ſuum S. Spiritus ignitum immittere calculum non dedignatur; his auxiliis, & meditatione (licet indignus) ſuffultus, opus commiſſum aggrediar. Ideò Omnipotens, & miſericors Dei pietas, à te peto, vt penurioſam mei operis humilitatem inuidiæ flamma non fulminet, & mei libelli depreſſam paupèriem detractionis flatus non deprimat. A pœna liber extitit, qui rogatus accedit; nulla prorſus imputabitur culpa, qui compulſo, maiora aggreditur calamo, quàm ingenio poteſt. Sed quamuis artificij enormitas imperitiam accuſet actoris, opus tamen pium ſui veniam deprecatur erroris, ſciens, quòd humani ingenij ſcintilla paſſim ignorantiæ euaneſcat in nebulas. Quare ad hoc opus non nauſeantis animi faſtidio ductus, non indignationis tumore percuſſus, ſed delectatione nouitatis illectus comprehenſione imitationis protractus, LECTOR accedat, vt quamuis liber vernantis eloquij purpuramento non floreat, aut fulgurantis ſententiæ ſidere non clareſcat, tamen in actibus tanti Patris, hiſtorica narratione, multa ad ſpiritum imitanda cognoſcet, in fragilis calami tenuitate fortè mellis ſuauitatem inueniet, & in areſcentis riuuli modicitate ſitis ariditas temperabitur.

HISTORIA.

BEATVS ergo ADELELMVS ingenuitate conſpicuus, de Caſtro quodam Los duno Luduno nomine, quod ſitum eſt in confineo confinio, quo limitatur Pictauienſis, necnon Alegabenſis Andegauenſis, pagus, ex nobilibus, & chriſtianiſſimis parentibus oriundus fuit. Parentes autem eius, cùm ſecundum ſeculi pompoſam gloriam illuſtres fuiſſent, & puerum ADELELMVM religioſiſſimum viderent, tali conditione literarum ſtudiis mancipandum tradiderunt, vt ſi aliquo ſeculari militiæ ineptus appareret officio, ad Eccleſiaſticum ſtatum fieret accommodus. Hic vtrumque tenuit; Eccleſiæ videlicet ſpiritum, & militiæ quoque ſecularis habitum; vt in altero (Deo iubente) parentibus obediret; in altero Eccleſiaſtica ſic complens mandata, vt in nullo (in quantum humana ſuggerit conditio) Dominum offenderet. Ideò etiam, quamuis coactus, ſecularem ſuſcepit militiam, vt donata patrimonij ſui portione, pauperibus, viduis, & egenis diſtribueret, & ſicut legitur in Pſalmo: *Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi.*

Poſt patris, matriſque mortem, terribilem ſententiam, qua dicitur: Qui erit amicus huius ſeculi, inimicus conſtituetur Dei, nimium expauens, dùm de ſua ſubſtantia quid faceret, & ſe mundo qualiter ſubtraheret, ſollicitus cogitabat, illa Euangelica ſententia occurrit ei, in qua ſcriptum eſt: *Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni ſequere me*: tunc quaſi reperto theſauro, factus alacer, primùm timens, an ſe leui famine vanæ gloriæ, quæ ſæpè veram atterit iuſtitiam, temperari, poſſet, dùm ſua diſtrahebat, neminem præter Dominum, conſcium habere volebat. Sic vnus omnibus famelicis deuotè ſeruiebat, vt pupillos quaſi pater nutriret, peregrinos hoſpitio ſuſciperet, infirmos viſitaret, nudos veſtiret, mortuos ſepeliret, lapſos recrearet, eſurientes paſceret, ſitientes potaret, & inquantum poterat, omni laboranti piè ſubueniret. O laudabilem militem! cui Sacerdotes Epiſcopi æquiparari non poſſunt. In beneficio erat largifluus, in conſilio prouidus, in omni honeſtate conſpicuus, in iudicio iuſtus; *Matth. 19.*

& in charitate præcipuus. Iuſtos admonebat, vt ſemper in melius proficerent; iniuſtos verò, vt pro cœleſti remuneratione, peccatum relinquerent. Sed ne per generales huius S. Viri virtutum regulas diuagemur, ad indiuidua facinorum deueniamus opera inſignium.

Accepto per patres (vt diximus) conſilio, circa ſtatum adoleſcentis, cùm iam per literarum cucurriſſet exordia, baltheum militare, ſuadentibus cognatis, ipſo verò reluctante, præcinxit, in cuius ſtatus exercitamentis, nonnullos ſago miles, corde monachus, tranſegit annos, donec defunctis parentibus, ad altiora ſpiritus munia animum erexit. In patriam redux, omnia quæ ibidem ex patrimonio ſuppetierant bona prorſus vendidit, quorum pretia in pecuniam redacta, protinus inter pauperes diſtribuens, ne ab amicis detineretur, intempeſtâ nocte, cum armigero quodam ſuo, quem ſibi comitem aſciuerat, clàm ex natali ſolo peregrinaturus diſceſſit. Aliquantulum vero progreſſus, permutatis cum comite veſtibus ſuis pretioſis, penula viliore indutus, illum repedare coëgit; ſolúſque Romam verſus iter intendit.

Sic quippè vnus, mendicus, & nudis pedibus iter arripiens, apud Aruernos in quoddam Benedictinæ familiæ Cœnobium, quod Iſſiodorenſe nominatur peruenit, quo Venerabilem P. N. Robertum Caſæ-Dei meritiſſimum Abbatem inuenit, à quo benigne ſuſceptus, ſalutari animæ, & corpori accommodo paſtus epulo, lotus, & fotus, omnia ſui cordis ſecreta ſancto patefecit Abbati. Qui Adelelmvm licet primò detinere decreuerat, poſtmodum ſoluit, vt votum de viſitandis Romanæ vrbis Sanctorum tumulis, à peregrinante milite emiſſum, perſolueretur; hac conditione pactata, vt quantocius poſt peregrinationem Adelelmvs in Caſæ-Dei Cœnobium repedare curaſſet, quo religionis Monaſticæ habitum, vt illius expetebat deuotio, quieta voluntate reciperet. His ſic diſpoſitis, S. Vir Romam iter aggreſſus, ab omni vacuus penu, vt Euangelicæ vocis adimpleret oraculum, dicentis: Nil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque pecuniam; quam ſic rigidè obſeruauit, vt cuidam viro probo ſummam pecuniarum eleemoſynæ nomine, offerenti, illam Vir Dei humiliter recuſauit, cui gratias agens, pro eius ſalute, & incolumitate flexis genibus ad Deum perorauit aſſiduè. *Luc 9.*

Demum cùm Romam perueniſſet, piâ illâ quâ præditus erat humilitate, & deuotione, Sanctorum Apoſtolorum, & aliorum Martyrum reliquias viſitauit, in quorum liminibus tanto tenebat ſtudio diem, vt nullum abſque iſtius pij officij ſolutione intermitteret. Abhinc alias Orbis partes, nudis pedibus, corporis maceratione languidus, ieiuniis continuis, in pane, & aqua quotidie, exceptis Dominicis diebus, exilis, peregrinus, & incognitus luſtrauit, in quo per biennium occupatus, tandem ad Noſtros repedare propoſuit. Ad Cœnobium reuerſus, ita apparuit ſqualidus, tantáque macie confectus, vt penitus cognoſceretur à quopiam, dempto P.N. Roberto à quo multis amplexibus, aſſiduiſque oſculis exceptus, eius curam fratribus commendauit. Quod vt factum eſt, continuò religioſum, vt iam pridem fuerat pollicitus Adelelmvs, inulcta animi demiſſione induit cucullum.

Nouo ſanè vitæ inſtituto, nouam cœpit attexere vitam; & ideò aſperam, ad virtutes conſequendas, ſemitam adinuenit; nam licet illa extiterit aliis communis, in ipſius curſu fuit abundanti propenſione ſublimior. Per Monachorum exercitia percurramus. Quis in inediæ aſſiduitate conſtantius? in carnis maceratione prolixius? in humilitatis continuatione depreſſius? in obedientiæ pernicitate promptius? in orationis firmitate continuus? in ſilentij obſeruatione cunctantius? in diuinis colloquiis aſſiduus? in Patrum antiquorum imitatione

 ſimillimus?

ſimillimus? in actionibus Sanctorum, quorum vitas in oculis, & illorum in promptu ſemper acta trahebat, diſquirendis, auidius? Nemo, inquam, nemo: quia vnaquæuis huiuſmodi virtutum libamina, in illo ſic perfectè dignoſcebantur completa, vt prorſus ad ſingula natum Patrem ADELELMVM profiterentur coæui. Quibus virtutum ſpeciminibus conſpectis ad Nouitiorum Magiſterium eligitur, quo munere, oratione, & exemplo innumeros ad Religionis Monaſticæ progreſſum diffidentes compeſcuit, pigros excitauit, debiles fouit, & pęnè iam lapſos erexit; ita vt eius directionis aeuleo, vix vllus inueniretur in ordine deuius, aut inſtituti norma confr..ctus.

Tot & tanta operationum inſignia Deus (vt aſſolet) in hac vita remunerari conſtituit, & ideo B. Petri dona curationum per ſuam eſt elargitus miſerationem. Nam quendam iuuenem febri continua laborantem, ſaluti reſtituere ſola ADELELMI benedictione Domini prouidentia permiſit, vt inde quanta ſit, & quàm admirabilis in Sanctis ſuis, cæca mortalium ignorantia dignoſceret. Buterlionem Caſæ-Dei perexiguum, Abbate iubente, domicilium adiuit, tempore quo cuiuſdam diuitis de Monte Gaſconis in Gallia coquum grauiſſimo lepræ morbo inuenit affectum: quem pane à ſe benedicto recreauit, & vt ſpem in Domino poneret, in quo eſt vera ſalus, pio ſolamine commendauit. Aſt ille inedia morbi ſolicitus, & fœtore vlcerum anxius, cùm deſperata ſalute, in aquarum ſe vorticem deturballet, inclamaro ADELELMO, & à fluctibus ereptum, & à lepra curatum, protinus eſt omnis illius regionis accolarum demirata caterua. Poſtmodum, cùm quidam ruſticus in prato ſoporatus, aperto ore, colubrum excepiſſet, ab incolis ad S. Virum deductus eſt: cuius miſeratus miſeriam, præſtò aquam benedicens, partem illius bibendam ruſtico præbuit, quâ epotâ, ſtatim anguem moribundum euomuit. Fœminam nobilem, cuius vbera ſic doloribus lacerata tumuere, & apoſtematis hiatibus elanguere, vt vix iam ſufficerent, nec facultates ad medelam, nec ſpiritus ad alia in poſterum ſufferenda remedia, aquâ benedictâ vino immixtâ, precibus ad Deum fuſis, ſtupentibus omnibus, liberauit. Apud Aruernos quidam adoleſcens natus eſt mutus, cuius patres infortunium intuentes, & dolentes, illum ad Dei famulum perduxerunt. Quos videns ADELELMVS tres panis micas in aquam à ſe benedictam immiſit, quarum vnam in ore adoleſcentis porrexit, qui illam degluriens, iubente Viro Dei: *Benedictus Dominus in cælo, & in terra:* clara voce protinus explicauit; eadem cum qualibet comeſta mica panis proferens, quo loquelam in poſterum abſque hæſitationis veſtigio, diuinitus conſeruauit.

Iam omnia hæc per vniuerſam regionem agnoſcebantur inſignia, & nondum S. Monachus aliquos ſuſceperat ordines; quibus initiari coactus, demùm ad Sacerdotij munus acceſſit. Aſt Epiſcopo (à quo illo fungi facultatem acceperat) in crimine ſimoniæ dilapſo, & ab Apoſtolico propter illud damnato, illius licentiam reſpuens, alium in ſimoniaci locum ſubrogatum expectauit Epiſcopum, à quo iterum miniſtrandi permiſſionem accepit. Poſt quæ Aruernia in cœnobium noctu repedare coactus eſt: nam interdiu, ob frequentiam illorum, qui ad eum concurrebant, exire in publicum non audebat. Aſt iter aggreſſus, modicum quod B. ADELELMI puer præferebat lumen, procacibus ventis, qui vehementer in hyeme vndequaque perflabant, minimè impedientibus, toto noctis compendio, inextinctum non ſolum perdurauit, ſed lucidius, oriente ſole, peruiſum eſt.

Hic non eſt ſilentio prætermittendum, miraculum, quod apud Aruernos euenit, dum illic expectaret Epiſcopum, omnibus demirantibus inſigne. Erat quippè quidam Sacerdos in vrbe, qui virtutes

S.Viri

S. Viri paruipendebat, & quos ad illum accedere pietatis ergo notabat, riſu, & cachinno illorum ignorantias(vt ipſe dicebat)deſpiciebat. Inſurgit diuina vindicta, & fannionem illum ſic perculit podagrâ moleſtâ, vt breui dolores eius compaginem corporis deformarent. Illicò miſer cauſam ægritudinis cognouit in corde, & viſcerum commotione contritus, ad Dei famulum, ſe ſuorum humeris deportari præcepit, ante cuius conſpectum lachrymarum imbre perfuſus, ſuum ex animo propalauit errorem, à quo Viri Sancti miſeratione abſolutus, & eius precibus alleuiatus, à podagra liberum, præambula exhortatione dimiſit.

In Cœnobium igitur redux nouo munere conſecratus, puriora vitæ ſtamina (vt Sacerdotij dignitas expoſcebat) attexere S. Sacerdos conſtituit. Hinc altiora contemplationis munia demirareris; humilitatis compendia cognoſceres; ſilentij facinora contuereris; & alia, quæ S Dei Famulo communia erant, prodigia perpenderes. Aſt cùm P. N. Durantus I I. Caſæ-Dei Abbas ad Epiſcopalem Aruernorum Cathedram fuiſſet aſcitus, repentè de eligendo ſucceſſore Noſtrorum ſollicitudo corda prorſus, & mentes inuaſit; quam facile Dei prouidentia ſedauit, nam omnium fratrum ſuffragiis A d e l e l m v s electus, Deus omnium ſpectationes compleuit & vota. Cuius muneris onus primò reſiſtens Vir Dei, demum obedientia compulſus, manum ad aratrum applicuit regiminis oſcitanter.

Miniſteriis creſcebat virtutum ſtimulus, & ideo quà poterat (ſalua muneris ratione) exercitia creſcebant, ſed valde impedimento erant illi Abbatiatus ambages, ſedulæ pro Monaſterij œconomia diſtractiones, & aſſiduæ pro diſponendo regimine curæ; ideo tanto onere fatigatus, licet reluctantibus fratribus, ab Abbatiatus officio, ſe abdicare conſtituit, & licet animos Noſtrorum auerſos ad iſta cognoſceret, attamen intentum, Deo permittente, poſt varios contradictionum anfractus, viriliter eſt aſſecutus.

Per hæc tempora, cùm plurima Deus precibus S. Abbatis impartiretur miracula, in dies eius creſcebat opinio, ita vt Cœnobium paſſim ſcateret ægrotis, & vrbium legationibus, ac totius orbis peregrinis abundaret. Duo nobis ad manum ſe offerunt exempla. Aliud de quodam diuite opulento, à quo S. Pater, pretio ſoluendo, domunculam Cœnobio coniunctam, vt illius officinis adderet, flagitabat; renuit diues, & A d e l e l m i virtutem, & humilitatem irriſit. Media nocte vindex Dei manus tetigit diuitem: illico dolores irruunt, clamores audiuntur, ſurgit è lectulis confuſa familia, diuerſorium heri, quo voces dimanabant, adeunt, illum moribundum conſpiciunt, frigido ſudore coopertum intuentur, ab eo cauſam expetunt turbulentiæ: ab A d e l e l m o propter ludibrium ſe ſaginatum fatetur; illum vt conuocent imperat, accurrit Abbas, diuitis oblationem, & confeſſionem amplectitur, & illum aqua conſpergens benedicta, à dolorum pondere liberum, Deo opitulante reliquit. Aliud de Regina Angliæ, quæ intellectis S. Abbatis inſignibus, cùm ſe, & totam inſulam lethargi epidemia laborantem conſpiceret, dimiſſis aliquot ſenioribus Caſam-Dei, vt ab Dei famulo remedium tantis calamitatibus impetrarent, euenit, vt his in Cœnobium aggreſſis, ab A d e l e l m o panem integrum benedictum acciperent, quo Regina, & vniuerſi, qui panis etiam minimam comederunt micam, protinus à ſerpentis ægritudinis contagio liberi viſi ſunt.

Cum ergo iam S Abbatis virtutum Galliæ, & Britanniæ terminos adimpleret opinio, ad occiduos Hiſpaniæ fines, quibus Conſtantia Alphonſi VI. ſecunda vxor ſceptrum Regina tenebat, deuenit: ex quo pia fœmina, cum primum iſta cognouit, Alphonſum coniugem de

S. Viri perfectione, & miraculorum erudiuit patratione, ab eo efflagitans, vt tantum Monachum ad Hiſpanias perducere procuraret, futurum fore, vt eius exemplis, & doctrina, ſuæ ditionis dominia perfectiorem in moribus, & ſucceſſibus euentum conſecutura. Annuit piiſſimus Rex piiſſimis vxoris precibus, & per proceres, & epiſtolas aſſiduè S. Dei famulum, vt Hiſpanias accederet interpellauit, quibus efficaci propenſione Conſtantia conſtanter crebras peraddebat inſtantias, donec ADELELMVS tantis piis precibus Regum conuictus, Hiſpanias adire decreuit. Qui regionem, & aulam ingreſſus à Rege, & Regina lætis conſpectibus, & regia veneratione ſuſceptus eſt, vbi apud ipſos demoratus diutius glorioſis facinoribus aulam, & vrbes illuſtrabat. Iſta numero creſcebant vbique, ita, vt Rex veritus penes ſe tantum, tàm ſanctum, támque diuinum hominem habere, deſtinauerit ei ſacellum, quod ipſe IOANNIS Euangeliſtæ nomine ſubſtruxerat, ſecundum portas Ciuitatis Burgenſis in peregrinorum ad S. IACOBI limina pereuntium ſepulturam, & Xenodochium, in quod Vir Dei, haud exiguis ab Rege donatus fundis, redditibúſque, ſe reciperet.

Tunc Vir Dei ADELELMVS ad ſibi datam cellulam venit, vbi per eum innumerabilia completa ſunt miracula: ſuper nudum ſolum tamdiù orabat, donec cogente natura, vim ſomnus inferret ibique cum paululum obdormiſceret, ſtatim euigilans ab oratione non ceſſabat. In cella ſua, quam ei dederat Rex, quotidie poſt Matutinos, Miſſas celebrabat, quibus peractis cum panum cophinis quibus poterat, ad oſtium cellulæ (vbi pauperum tranſitus erat) quotidie ſedens, quæcunque habebat, neceſſitatem patientibus, largiebatur. Cuius charitatis ſuffragium ſic peregrinantium numerum auxit, nec annonæ eleemoſynariæ ſtipem diminuit, vt & venientibus innumeris ſatis eſſet, & granaria penitus inextincta conſpiceret. Horreum enim Dei quando deficit benè & præcordialiter miniſtranti?

Prætetea cum Hiſpaniarum Rex Alphonſus cum exercitu ſuo propè Toletum, cogente neceſſitate, Tagum fluuium exundantem, minimeque tranabilem, vix ſine vitæ diſcrimine, actionibus equis traieciſſet: Virum Dei ADELELMVM humili aſello inſidentem, ſignum crucis prætendentem, & humili voce intonantem: hi in curribus, & in equis, nos autem in nomine Domini Noſtri ſperauimus, flumen ingredientem, aſelli crura (res mira) non plus genibus aqua adobruente, nihil madefactum tranſeuntem inſpectauit tota militum phalanx. Quo miraculo Rex ſtupefactus ad Famuli Dei pedes prouolutus, eius manus deoſculabatur aſſiduè, & vt ad deſtinatam cellulam reuerteretur promittens, ſe, & ſua illi commendans, maiora pro fabrica Xenodochij eſt impartitus donaria, & poſſeſſiones inter Arlanzonem, & Venam fluuios, in quorum medio S. Ioannis Capella conſpicitur.

Reuerſus denique ADELELMVS Burgenſem vrbem, protinus ad ſua diuerſatus charitatis & deuotionis officia, peregrinis cœpit continuo miniſtrare, nudos veſtire, famelicos ſaturare, infirmos curare, deuios reducere, & alia innumera miſericordiæ exercitia peragere, quæ ſi omnia deſcriberentur, longiſſimam aggrederemur prouinciam. Illud celebre fuit, de quadam muliere, qua furore ſic dignoſcebatur affecta, vt quoſcumque obuios, morſibus laceraret, quam ad S. Viri conſpectum, funibus ligatam viri pij trahere propoſuerunt: quæ cùm ab ADELELMO fuerit contacta, ſciſſis veſtibus, à dæmonum vexatione protinus extitit liberata. Altera item fœmina cùm in agro ſine cura ore aperto dormiret in eius fauces anguis ingreſſus, miſeræ mulieri, mortem, contuſis ſpiritibus, afficiebat: malo occurrere, & Dei

benignitas,

benignitas, & S. Viri Adelelmi preces, quibus, poſt benedictionem ſuſceptam, protinus colubrum mulier expuens, gratias Deo, & S. Abbati peregit æternas. Sacerdos quidam, & alij innumeri quartana febri laborantes (erat enim huic malo S. Vir inſignis, & cœleſtis medela) ad eius tugurium accedentes cateruatim, ſilentioſis obmurmurationibus quotidie ab illo medicinam expetebant contriti, quorum turbas, quia ſigillatim contingere non poterat, aquam benedicebat in pelui, vt hyſſopo ægrotantes aſpergens, quos gutta quælibet, licet minima pertingebat, penitus ſanitati reſtitutos, ad propria actis gratiis reducebat affectus.

Poſt hæc, & huius generis innumera alia pietatis, & inſignium opera, cùm tempus accederet, quo beata illa anima, à nexu carnis libera, ad gloriam properaret æternam, incepit febricitare, viribus deſtitui, & ægritudinis grauedine debilitari: quæ omnia cùm iam mortis imminentis, præciſa eſſe indicia conſpiceret, euocato Petro Pampilonenſi Epiſcopo, omnium ſuorum peccaminum confeſſionem exegit, cæteriſque aliis S. Eccleſiæ Sacramentis vallatus, ad illius temporis neceſſitudinem ſpectantibus, ad Oratorium S. Ioannis ſe deportari præcepit, in cuius ingreſſu, hæc dixiſſe verba, didicimus: *Deus in nomine tuo ſaluum me fac, & in virtute tua iudica me:* poſt vili ad corpus exomide cinctus, & in cinerem prouolutus, deoſculata Cruce, pro omnibus orans; *in manus tuas* (dixit) *Domine commendo ſpiritum meum.* & obdormiuit in Domino. Mox omnis Ciuitas, & Clerus ad Oratorium confluentes, eius patrocinium implorabant, & vt exequiæ celebriter peragerentur, contendebant. Per triduum in ipſo Sacelli angulo corpus abſque corruptione permanſit, quo tempore plura Deus contactu S. Viri cadaueris patrauit inſignia; inter quæ, puer paralyticus, qui in cellula famuli Dei perſtiterat ſanitatis conſequendæ ſuffragio, ſpectans ſuorum laborum requiem, cum primum mortem ſui benefactoris agnouit, ad oratorium accerſitus, & ad pedes S. Viri prouolutus ipſo quo corpus tetigit momento, ſanus, & integer reſurrexit, præſtante Domino Noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit in ſæcula ſæculorum. Amen. *Pſal. 53.*

Hucuſque Acta MS. à Rodulpho Monacho ſynchrono conſcripta, quæ ferè in nihilo differunt, ab illis quæ Hiſpano ſermone texuit Sanctorus. Epigraphen ad eius tumulum ſcripſit Poëta peruetuſtus inter Carmina Codicis Auli Hali mei, hoc lemmate:

AD TVMVLVM ADELELMI
Abbatis Burgenſis, quem vulgo
ELESMVM *vocant.*

EPITAPHIVM.

Hoc tumulo iacet ELESMVS *ſanctiſſimus Abbas,*
Gallia quem genuit, quem ſed Ibera tulit,
Caſa-Dei primitus Sanctum cognouit alumnum:
Caſa-Ioannis poſt obtulit alma domum.
Illinc primæuos ſuxit monaſtice ſuccos:
Iſthinc poſtremos conſtruit vltro lares.
Gallia virtutes dedit; aſt Hiſpania laudes:
Naſcitur hic Sanctus; Sanctior hic moritur.

Circa

Circa Actorum huiuſmodi intelligentiam, aliqua notauit P. Bollandus tom. 2. Act. SS. fol. 1056. & inſequendo veſtigia P. Marieta, Conſtantiam Reginam, Alphonſi VI. ſecundam vxorem, cuius precibus S. Vir ADELELMVS Hiſpanias inuiſit, Ludouici Gallorum Regis filiam ſcripſit, cuius errorem poſtmodum in Notis ad Vitam c. 1. lit. E. optimè abſtergere conatur, aſt ad veritatis apicem non acceſſit. Quid mirum? vix inter Noſtros ſecura ſententia eſt. D. Prudent. de Sandoual in Vit. Alphonſ. VI. fol. 50. illam filiam Roberti Burgundionum Ducis, dixit, ex ſententia Glebet Rodulphi in fragment. Hiſt. Franc. quæ in Monaſterio Floriacenſi adſeruantur, his verbis: *Hic* (Alphonſus Rex) *filiam* Roberti Ducis Burgundionum *duxit in vxorem, nomine* Conſtantiam, *de qua ſuſcepit filiam, quam in matrimonium dedit* Raymundo *Comiti, qui Comitatum trans Arabim tenebat.* Et addit Sandoual, quod iſthæc *Conſtantia* primò nupſerat *Hugoni Comiti Catalaunorum*, quæ orbata marito, ab *Alphonſo* propter illius virtutes, & pulchritudinis famam expetita, in coniugem recepta fuit. Iulian Petr in Chron. n. 633. agens de morte AVLI HALI mei, quem ipſa Regina è Gallia Toletum adduxerat, iſta verba profatur: *Viuebat hoc tempore iam ætate decrepitus* AVLVS Halo, *Poeta Burdigalenſis, donatus Ciuitate Toleti ab Imperatore Adefonſo VI quem dicunt veniſſe ex Gallia cum D. Regina* Conſtantia, *filia Regis Gallorum* Henrici *Sorore Regis* Philippi. En ex Iuliano, qui per illa tempora viuebat, Conſtantiam filiam Henrici I. qui Anno M XXXI. viuere deſiit, relicto Philippo I. qui ad Annum Domini M. LXXXI. regnauit, cuius ſoror erat Conſtantia, quæ nupſerat Alphonſo, ex quo tanto teſte, ſedata remanet iſthæc controuerſia.

Maior inſurgit circa opinionem ipſius Iuliani in Chron. n. 627. dicentis: *Burgis moritur* S. ELESMVS *Monachus Benedictinus, qui venit ex Gallia iubente* D. Berengaria *Auguſta; agitur eius dies feſtus XXX Ianuary, dicitur* ADELESMVS. Quæ iſta Berengaria Auguſta? Nullam hoc nomine coniugem Alphonſus accepit. Vt quid Auguſta? Nulla inter Hiſpaniæ Reginas hoc titulo condecorata dignoſcitur. Quid ergo hoc Iuliane? Crederem locum Iuliani (vt alia innumera) vitiatum, & loco BERENGARIÆ ſubſtituendum eſſe nomen BERTHÆ, quæ fuit vxor Henrici III. Imperatoris ex quo AVGVSTA. Quod ſi ita fuit; hæc impulſio, aut iuſſio à Noſtro Archipresbytero recenſita, intelligenda eſt. de iuſſione facta ab Imperatore, inſtantibus fortè epiſtolis Conſtantiæ Hiſpaniæ Reginæ, quæ hoc medio vſa eſt, vt promptius Hiſpanias aduentaret ADELELMVS.

Eius ſanctitatem ſic poſtmodum fuit luculenter veneratus Alphonſus VII. Conſtantiæ nepos cognomento Imperator, vt in eius parmis, & ſcutis, ſeu alibi ſemper aſtante depingeretur ADELELMO. Sic Alphonſus de Carthagen. in Anacephal. Hiſpan. c. 67 his verbis: *Depingitur* Alphonſus *cum diademate Imperiali, & ſedens propter eminentiam dignitatis, quia Imperator vocatus eſt. Depingitur in margine Imperatrix vxor eius, &* Beatrix *filia eorum, quæ nupſit Regi Franciæ &* S. ADELELMVS *qui tempore illo* (miraculis) *florebat, cuius* Corpus *reconditum eſt, in Eccleſia ab eius nomine intitulata, quæ vocatur* S ADELELMVS *propè extra muros Burgenſis.*

De Sepulchro nulli dubium eſt, primò in propria S. Euangeliſtæ IOANNIS Eccleſia Corpus S. Viri ſepultum; donec Anno M. CCCC. LXXX. inſignem Oppidani S. ADELELMO erexerunt Parœchiam, quæ adhuc extat, in qua ſepulchrum magnificum, quo eius requieſcunt lipſana, abhinc centum annis perſeuerat extructum.

Quatenus ad Annum Mortis in varias diſcinditur Scriptorum calamus P. Marieta illam ad Annum circiter M. LXX. ad M. XCIX. reiicit P. Antonius de Yepes: ad M. C. III plus minus contendit P. Bollandus: ad M. C. XXX. ſcribit Iulianus Petri, ſi in numero marginali abeſt error. Ego cum Bollando ſentire compulſus ſum, ex diplomatum diebus, quibus à Rege Alphonſo VI. aliquæ donarij nomine poſſeſſiones S. ADELELMO conferuntur, vt ex eis patet. Abhinc crederem inuerſam fuiſſe clauſulam in edito Iuliani codice, & vbi numerus 1130. apparet; reponendum eſſe 1103. quo ad veri Anni apicem pertingemus, & amplius ab aliquorum diſcrepantia immunes, ſecurum portum tenebimus.

B S ELESMES Confeſſor, & Eleemoſynarius] Huius Beati Confeſſoris memoria adhuc in Burgenſis Eccleſiæ faſtis perſeuerat. Longe ab ADELELMO de quo proximè diuerſus, licet nomine, & ſanctitate pares. A vero deuiant, qui vtrumque confundunt,

fundunt, nam licet Hiſpaniſmo vulgari, alter, & alter Lesmes vocitetur, attamen inter illos longa diſcrepantia eſt. Nam iſte Hiſpanus, ille Gallus: iſte ſæcularis, ille Monachus: iſte ad Annum M C.X C. ille ad annum M C.I I I. Iſte denique famulus, & Eleemoſynarius S. Iuliani Epiſcopi Conchenſis, ille apud Burgenſes diuerſatus, ibidem extitit hoſpitator inſignis. De iſto ſic Philipp.Ferrar.h d. *Burgis* S. Elesmis *Presbyteri*, & die 28. iam dixerat: *Apud Burgos in Hiſpania* S. Eleſmis *Presbyteri*, *& Confeſſoris*; & licet toto cœlo aberrauerit, illum *Presbyterum* recenſens, vt optimè notauit P.Bolland.in Prolegomen. ad Vitam S.Adelelmi fol.1050. tamen dignus venia eſt, propter ignorantiam Actorum. P.F.Thom.Truxill. in Theſaur.Concionat.die 28.Ianuar.fol.630 de illo iſta verba connectit: *Ex mandato Viri Sancti* (Iuliani) *quidam eius famulus diſtribuit frumentum iſtud pauperibus; vocabatur famulus ille* Lesmes, *qui ex ingenti labore quem ſumpſerat in tritico diſtribuendo, mortuus eſt, non minimam ſanctitatis ſuæ opinionem apud Ciues relinquens.* In antiquo Breuiario Conchenſi edito Ann.1558. illhæc: *Ille qui granarius dicebatur* Elesmes *nomine Sanctiſſimus, granaria confidenter adiit.* P. F Anton. de Yep. in Chron. Benedict. tom. 6. cent. 7. Ann.1091.c.2. omnia complectens, iſta recenſuit: *Inuenitur alius* S. Lesmes *ex Burgis ortundus, famulus S. Iuliani Epiſcopi Conchenſis, & ipſius Eleemoſynarius. Huius Prælati adeſt memoria, qua deprehenditur, quod ſi pauperum neceſſitatibus ſubueniret, vt ad miniſterium diſtributionis tritici* Elesmvm *elegerit, qui tanto conſtrictus labore, fractis renibus, vitam poſt doloribus oppreſſam exegiſſet, quos patienter obibat, donec mortuo S. Iuliano ad patriam rediens Burgenſem, ibidem ſancte, & quiete vitam finiuit.* Eadem P. Ioannes Eſcudero in Vit. S. Iulian. c. 3. Villeg. Ribadeneyr. in Florib. SS. P Mariet. Hiſt. SS. Hiſpan lib. 1. c. 37. Martyr. Riec. Hiſtor. Conchenſ. & M. Ægid. Gonzal.tom.3.Theatr.Eccleſ.Burg.& alij. Eius Acta, hæc:

ACTA B. ELESMI ELEEMOSYNARII Confeſſoris apud Burgenſes ex Actis S. Iuliani Epiſc. Conchenſ.

Elesmvs natione Hiſpanus, patria Burgenſis, vrbs, quæ tunc totius Regni Caſtellæ Veteris Curia, & Principum Sedes dignoſcebatur. Ibidem ex parentibus honeſtis natus, licet pauperibus, ſic virtutem eſt toto corde amplexatus, vt in contubernium Iuliani Conciuis, famuli titulo deueniret. Quem poſtmodum eſt inſequutus, donec S.Heros ad faſtigium Conchenſis Eccleſiæ Præſulatus euectus, vrbe Burgenſe relicta, ad Sedem propetauit mandatam. Indiuiduus Elesmvs extitit Iuliani pediſequus, ſicque Concham cum Domino pergens, ibidem honeſtum præbuit Præſuli famulatum, præcipuè in extruendis caniſtris, quæ iunctim cum S Epiſcopo texebat, & poſtmodum ad forum adſportabat, venaliáque faciebat, ex quorum pretio vterque vitam ſuſtentabat: nam redditus Epiſcopatus inter pauperes diſtribuens Iulianus, miniſterio Elesmi, hoc opus erat exercitio, vt ſibi alimenta perquirerent. Alium in famulo Ioſephum videres, qui ex Pharaonis horreis in pauperum ſubuentionem grana indefeſſo labore diſtribueret. Euenit, vt repletis granariis Dei virtute, ſic in diſtributione tritici feruenti charitate, defecit, vt disfractis lumbis, elangueret Elesmvs: cuius ægritudinis labor, & dolor ad vſque ipſius vltimum vitæ Spiritum Virum Dei afflixit, ita vt in poſterum curuus, & herrnioſus omnibus appareret. Mortuo demùm S Iuliano, ad patriam repedauit Elesmvs, bonorum operum ſarcina onuſtus, quorum diuitiæ (cum illas nec tempus, nec tinea demoliatur) coram Deo, & hominibus magnificum procerem effecerunt. Nec loci mutatio S Dei famuli mutauit feruorem, quin potius quotidie ad perfectionis apicem anhelans, innumeros virtutum manipulos coaceruauit; donec mortis ſuæ horam præſentiens, animam Domino com-

mendauit,& poſtmodum ipſius ſpiritus ad æternam, qua fruitur, beatitudinem euolauit die X X X. Ianuarij Anno Domini M.C.XC. Eius ſacrum Corpus verſus Eccleſiæ Cathedralis chorum honorifice ſeruatur in lapideo ſarcophago. Plura eius interuentu Deus patrat miracula, nam qui infirmitate nephritidis laborant, ad tumulum venerabilem accedunt, & refricatis ibidem dorſis, mirabiliter ſanitatem, Deo annuente recipiunt.

IN TVMVLO S. ELESMI CONF.
Carmen Sepulchrale.

Moles en iſta tegit ſacras Venerabilis Almi
Exuuias L E S M I, *qui fuit vrbis honos.*
Burgenſis patriá, Pater & fuit vnicus vrbis:
Cùm ſibi nullus erat, omnibus vnus adeſt.
Pauperibus dando complet mandata Magiſtri:
Diuitias cumulans, ipſeque pauper abit.

Hæc ſunt quæ potuimus ex Actis S. Iuliani Conchenſis Eccleſiæ Epiſcopi, qui Beati huius E L E S M I fuit heros, excerpere, Deo fine[illegible]es quæ Nos inueſtigare non valemus.

PRIDIE KALEND. FEBRVARII, DIES XXXI.

A. *Corduba in Bætica natalis B B. Dominici Sarraceni & X V I I I. Sociorum M M. Septimacenſium, qui cùm ab excidio iſtius vrbis à Mauris patrato, Captiui in ciuitatem Patriciam fuiſſent illati, & in horrido ergaſtulo miſerabiliter coniecti, poſt temporum prolixitatem, & tugurij ſqualorem, vitam hanc ærumnoſam cum æterna apacibili, abſciſſis capitibus commutarunt.*

B. *Apud Sauriam propè Conimbriam Portugalliæ memoria* B.Martini *Canonici Coimbricenſis, qui cùm Templarios Milites, Sarracenos inuadentes, in prælium fidei zelo comitaretur, in congreſſu captus, in Scalabim deductus, & in carcerem coniectus eſſet; poſt Eboram,*

Hiſpalim,

Hiſpalim, & Cordubam perluſtraſſet, hic virtutibus admirabilis, & mirabilibus clarus ſpiritum Creatori reddidit inuictum.

NOTÆ.

A SANCTVS DOMINICVS SARRACENVS *& Socij.*] Eorum memoria hactenus in Martyrologiis haud repetitur, licet in cordium Hiſpanorum membranis, & aliquot ſchedis vetuſtioribus inueniatur, vt apparet ex congeſtis ab Ambroſ. de Moral. poſt Notul. ad S.Eulog. fol.352.P.Martin.de Roa Hiſt.SS.Cordubenſ.fol.186.qui ad vltimum diem Decembris, eorum perducit agonem. Et in Hiſt. de Antiquit. SS. Martyr. Cordub.c.1.n.fin.fol.33.Marict.lib.2.Hiſt. SS. Hiſpan.c.90. *Qui in hunc Diem eorum paſſionem adſignat.* Et ſi P.Bolland in Act.SS.h.d.fol.1079.ſecutus P.Roam,de illis ita in prætermiſſis loquatur: *SS. Dominicus Sarracenus, & XVIII. Ciues Septimacenſes, Cordubæ circiter annum DCCCLXXV.martyrio coronati,quos ad menſem Decembris ex auctoritate P.Roæ reiicimus.* Eorum acta omnia penitus deperiere,aliqua commonſtrat veſtigia eorum ſanctitatis Veremundus II. Rex in diplomate à Moral. recenſito ex ſchedis Compoſtellanæ Eccleſiæ fol.353.Cuius copiam infra dabimus.Idem Ambroſ. de Moral.Hiſt.Hiſpan.tom.3.lib.17.c.2.fol.265. En acta ex Veremundo:

ACTA SS. DOMINICI SARRACINI & Sociorum eius Ciuium Septimacenſium, & Martyrum Cordubenſium. Ex diplomate Veremundi Regis II. Gallæciæ, poſt Legionis, Anno DCCC. LXXXVI. & aliorum peruetuſtis monumentis Chronicorum Hiſpaniæ.

S. Dominicus Sarracinus Ianuez Patriam habuit vrbem Zamoram Hiſpaniæ peruetuſtam, quam antiquis temporibus, errore ſitus, Numantiam dixere. Militarem à puero, inſtante generoſi ſanguinis impulſu,& naturalis roboris ſtrenuitate, vt illa expoſcebant tempora, induit Baltheum, quo ad Hiſpaniæ reſtitutionem Chriſtianus bellator acceſſerat. Vxorem duxit pientiſſimam, vt creditur, fœminam nomine Violanta, cuius auxilio poſt in carcere incluſus apud Cordubam Martyr inclytus ergaſtuli pœnalia patientiſſime tranſigebat. At igitur Domino permittente, & peccatis exigentibus, mucro hoſtilis, & crudelitas iniquorum, ſæuiens ſcilicet Hiſmaelitica gens promouit ſe ex Hiſpaniæ partibus aduerſus Chriſtianos. Et pergens armata venit vſque ad Septimacenſem ciuitatem, & cateruatim eam circumuallans, atque in arcu,& ſagitta eam obſidens, diruptis muris, & aperta ianua, irruit in ipſam ciuitatem Et ſicut ſcriptum eſt: Qui conterit multos,& innumerabiles, & facit ſtare alios pro eis: & nec alio loco, nec alio modo moritur homo, præter quod poſitum eſt, gladio vindice, & hominum ſcelere præualente, quos ibi Chriſtianos inuenit in ore gladij peremit. Et diruta ciuitate, pauci qui remanſerunt ad Spaniam, in Cordubenſem vrbem ducti in captiuitatem, onere cathenarum onuſti, atque ferro vincti.& carcere truſi, duos annos,& dimidium ibi peregerunt, laudantes, & benedicentes Deum vnum, & trinum, ſemper viuum, & verum. Quot illic corporum anguſtias paſſi, quas ærúnas pertulere, labores ſubiere, probra hauſere, dolores, cruciatus,

& tormenta tolerauere, fames, calamitates, & mœrores ſuſtinuere, ille qui eos glorioſo coronauit agone, Pater afflictorum, & Caput Martyrum, à longè, & æternaliter ſine fraude cognoſcit. Ergo Violanta vxor *Dominici* cognita coniugis chariſſimi captiuitate, relicta patria, conſanguineis, & facultatibus communibus, Cordubam adiit, & vt marito in vinculis conſtituto ſolatio eſſet, & vt ſi propriis rebus vtriuſque familiaribus, poſſet, illum à tàm horrendo captiuitatis onere liberaret. Quoad primum, rem acu tetigit prudentiſſima, & pientiſſima coniux. Quoad redemptionem, oleum, & operam perdidit, aut quia Sarracenorum Cordubenſium Rex Iſſen, aut Iſcam, à vinculis *Dominicum* emittere renuit, aut quod verius creditur quia Rannimirus Rex Legionis, tempore cuius excidium Septimacenſe prouenerat, accepit vtriuſque coniugis bona, hæreditates, & cortes, quæ in vrbe Zamorenſi erant, & retinuit indecenter, ſine alicuius ſerie teſtamenti, vſque ad eius obitum. Ex quo licet Violanta de mariti redemptione proſpiceret, cum in regis burſam, bona peruenire cognoſceret, nec maritum à vinculis ſoluit, nec Regis valuit elimare perfidiam. Sed quoniam Deo cura eſt de omnibus, maximè de eis, qui poſiti in tribulatione cum ſpe, & fiducia Deo animas ſuas, ſimul, & corpora in benefactis commendant: voluit pietas diuina, quomodo iam prædeſtinatione ordinauerat, illorum ærumniis, & laboribus, & etiam temporalibus malis finem imponere. Et vt ad eum cui famulatum exhibuerant, cum palma martyrij tripudiantes, venirent, permiſit ipſum tyrannum, qui eos captiuos duxerat, de ſqualore carceris ipſos eiicere, & gladio interfectos, ſanguine proprio laureatos ad regna cœlorum, & præmia, atque æterna munera à Deo illis præparata, coronandos, & remunerandos dirigere. Pridie Kalend. Februarij Anno DCCCCLXXXV.

Ante huiuſce coronationis effectum, è viuis abierat Rannimirus, & Veremundus Princeps, Gallœciæ Rex, in regno Legionenſi parentum, & auorum ſuorum, nutu diuino fuerat piè electus, & ſolio regni collocatus. Qui pietate motus in redemptionem animæ ſuæ, Martyres adhuc viuos, inde educere ſatagebat; ad cuius charitatis opus Oratores Cordubam ad vſque delegans, cùm Nuntij in via eſſent, de Sanctorum agone certiores facti, Regi per literas nouitatis epitomam reſcripſerunt. Qui, vt cognouit, & quod ipſi Sancti iam in Regno cœlorum eſſent, placuit eius ſerenitati, vt hæreditatis ipſius S. Martyris *Sarraceni* Eccleſiam faceret hæredem. Quia inutile, & inconueniens erat, vt ille eſſet in regno cœlorum, & hæreditatem eius poſſideret ruſtica, & laicalis conuentio. Ideo omnia eius Sancti bona conceſſit S. IACOBO Apoſtolo, Hiſpaniarum Patrono, eiúſque S. E. Compoſtellanæ, & dilecto Dei Petro eius Epiſcopo, in memoria, & veneratione Sancti illius iam dicti Dominici, vt habeant inde habitantes, & Deo ſeruientes, atque per ſingulos dies, & annos memoriam illius facientes, & ſacrificia, & orationes Deo offerentes, temporale ſubſidium: & illi cum S. Dei Apoſtolo Iacobo etiam in perpetua remuneratione à Deo recipiant collatum præmium inconuulſum. Violanta Martyris vxor pòſt (tumulatis corporibus Sanctorum, & expletis pietatis officiis) ab vrbe Corduba non diſceſſit, quin per annum viuens, & bonis operibus vacans, demum glorioſo fine quieuit, & in Eccleſia SS. Aciſcli, & Victoriæ ſepulta quieſcit, vt eius ſepulchralis lapidis epigraphe, etſi pererratis literis, manifeſtat.

OBIIT FAMVLA DEI ∴∵∴
DIDICVS SARRACINI VXOR
ERA. T. VICESIM. V. KAL.
AGS.

Corpus

Corpus *S. Dominici*, vt creditur, ad vrbem Zamorenſem, eius patriam delatum, in Eccleſia eius nomini dicata, conditum, in ſumma apud Conciues, & conuicinorum oppidorum accolas veneratione habitum fuit. Aliorum lipſana Martyrum Sociorum Septimacenſium, vt pia recepit opinio in Eccleſia S Petro apud Cordubam, cum aliorum Sanctorum exuuiis anno Domini M. D. LXXV. inuenta, in honoratiori loco repoſita ſunt, vbi cultu debito quieſcunt.

Iſtius relationis ecphraſis partim ex priuilegio Veremundi Regis, quod latinè poſt opera S. Eulogij tom. 4. Hiſpan. Illuſtrar. fol. 353. & Hiſpanè tom. 3. Hiſt. Hiſp. lib. 17. c. 2. vulgauit Ambroſ. Moral. Et partim ex noſtris Chronicis. Quod ad dilucidationem attinet actorum, aliqua à nobis probanda ſunt, ne tantorum Martyrum claudicare videatur anamneſis. *PRIMO* inquirendum eſt an ſit verum, quod P. Marieta pro certo ſcripſit, dicens *S. Dominicum* ex patribus Mauris proceſſiſſe, illúmque perfidum dogma ſecutum, donec ad fidem conuerſus, in baptiſmatis lauacro nomen illud accepit? Cui dicterio non eſt adhærendum, quia cauſa impulſiua, qua innixus Marieta fuit, deſumitur ex ipſius verbis, ſic: *Hic* Dominicus *à principio erat Maurus, vt ex nomine* Sarraceno *apparet*. Sed hæc cauſa corruit, quia cognomen *Sarracenus*, & *Sarracinus* (vtroque modo in antiquis ſcripturis inuenitur) fuit nobile in Hiſpania, & ex antiquiſſimis noſtræ regionis nobilibus, quos *Hidalgos* dicimus, vt probat Ambroſ. Moral. d. lib. 17. c. 2. ſic: *Etiam cognomen* Sarracinus *multoties in antiquis priuilegiis noſtrorum Regum reperitur*. Et licet nihil expreſſerit, ego in probationem adduco illud priuilegium, ab hoc Veremundo II. Rege conceſſum ipſas Kalend. Ianuar. Ann. DCCCCLXXXVI. quo paſſi ſunt iſti SS. Martyres, Monaſterio Cellæ-nouæ in Galloecia, quod refert ipſe Moral. d. lib. 17. c. 1. fol. 264. col. 2. vbi inter alios proceres nobiles, quos vulgo *Ricos homes* dicimus, confirmat *Sarracinus Siles*. Item nam iſta opinio Marietæ etiam claudicat in relatione, aſſerens *Dominicum originem trahere de patribus Mauris*: quia omnino contrariatur verbis priuilegij Veremundi, in cuius continentia dicitur: *Inter quos fuit Vir feliciſſimus nomine* Sarracenus, *proles Ioannis*. Si ergo Pater *Ioannes*, quo titulo illum Marieta vocitat Maurum? Meo videri hunc errorem contraxit doctiſſimus Pater Marieta, ex eo quod legerat in priuilegio: *Placuit ſerenitati noſtræ, vt hæreditatis ipſius ſupradicti Martyris* Sarraceni, *qui in baptiſmo* Dominicus *vocitatus eſt*. Credens ex hac periodo, baptizatum grandæuum, ſicque Mahometanæ adhæſiſſe ab origine dogmati. Sed hoc quàm à vero deuiet, nullus eſt qui ignoret, cum illa ſpecifica demonſtratio nominis in baptiſmo recepti, non ad grandiorem referatur ætatem. Sed ad expreſſionem nominis proprij, quia cum in tota priuilegij contextura, nulliter proprij nominis recenſuerat vocabulum, ne deperiret hoc, & cognitionis, demonſtrationiſque gratia maioris, illud attentè Rex expreſſit ibidem. His finem imponant verba P. F. Alphonſi Vaſquez de Mirand. in Vindiciis S. Ildephonſ. lib. 1. c. 7. fol. 40. ſic: *Erat hic inſignis Vir* (Dominicus Sarracinus) *nobiliſſimus apud Zamorenſes, ipſiúſque vrbis origi› arius, qui anno* 981. *Almanzori reſiſtens facinus admirabile patrauit*. Ex quo ab illa liber nota Martyr ſanctiſſimus remanebit.

SECVNDO de Matrimonio S. Martyris Dominici cum Violanta quæritur? De quo eſt videndus Ambroſ. Moral. d. lib. 17. cap. 3. fol. 268. Cui non inficiatur P. Roa. Hiſt. SS. Cordub. fol. 188. col. 2. Qui ex relata epigraphe ſepulchralis inſcriptionis, ſuſpicantur, & matrimonio fuiſſe Martyrem adſtrictum, & vxorem *Violantam*, ex veſtigiis lapidis, vocitari. Quod & repetit Moral. lib. de Antiquit. Cordubenſ. tom. 2. Hiſt. fol. 130.

TERTIO de numero Sociorum, dubitatur. P. Marieta XVIII. enumerat, quem ſequitur P. Bollandus. Quo fultus tibicine, adhuc ignoro. Eos ſecuti ſumus, nam pro nobis tanti Patris ſufficit auctoritas.

QVARTO de Anno agonis, diſceptatur. Ambroſ. de Moral. d. c. 2. & P. Roa, Marieta, & Vaſquez ad annum DCCCCLXXXV. aut LXXXVI. reiiciunt; hoc diſcrimine. Qui ad annum LXXXV. contendunt Martyres menſe Decembri. Qui ad annum LXXXVI. affirmant menſe Ianuario, & hoc die paſſos fuiſſe. Error adeſt in prælo Bollandi, quò annus DCCCLXXV. ſubſignatur.

QVINTO de tranſlatione corporis S. Dominici ad Zamoram. Dubitat Motales traditioni adhæret Zamorenſi, Templo, & Sepulchro P. Roa. Inconcuſſe affirmat P. Vaſquez, his verbis: *Poſtea corpus huius inclyti Viri* (Dominici Sarracini) *fuit apud Zamoram tranſlatum, tempore Regis Ferdinandi III. cognomento Sancti, qui Cordubam, & Hiſpalim adquiſiuit, & hodie in hac vrbe Zamora, eius nomen in pretio eſt, cui Eccleſia extra vrbem dicata conſpicitur.* Addit Roa, quod ibidem Martyris ſepulchrum, à quo Oppidani terram extrahentes, deuotionis feruore, vt infirmis ſubueniant, ipſiſque puluerem delibutum aqua conferant, inuiſitur.

SEXTO, de inuentione pignorum Sociorum. Videndus Ambroſ. de Moral. d. lib. 17. c. 10. fol. 280. vbi coniectat, quod inter ſacras glebas in arca marmorea inuentas anno M.D.LXXV. in Eccleſia S. Petri Cordubenſi, olim Cathedrali, nonnullæ reperiuntur, quas ex relatis fuiſſe martyribus, conſtans opinio fuit.

CORDVBA. De hac inſigni vrbe, breue die XIII. huius menſis, licet verum conſarcinaui elogium. Nunc de eius fundatione primam opinionem appingam. Dicunt enim huius ſententiæ Scriptores conditam fuiſſe à Perſis, quos in Hiſpaniam aduentaſſe Plinius lib. 3. c. 1. ex Varrone tradit, ipſoſque illi nomen *Cordubæ* impoſuiſſe, ob memoriam alterius vrbis, quam eodem nomine, in propria & vernacula habebant regione. At Ambroſ. Moral. in ſua Cordub fol. 361. hanc opinionem refellit. Cui libenter adhæremus: ad alia pergo.

B S. MARTINVS *Saurienſis.*] Eius memoria in martyrologiis haud innoteſcit. Illam eruit ex antiquis monimentis primò Andr. Reſſend lib. 1. Antiquit. Luſit. c. de Montib. verb. Tapiæum, ſic: *Tapiæi montis nomen apud Scriptorum antiquorum, quempiam non legi; inueni tamen in vita* S. Martini Saurienſis *Presbyteri, ſcripta à ſaluato alumno eius familiari.* Et lib. 2. tit. de Fluminib. verb. Ancus. vbi eadem refert. Ipſam reſtituit P. Anton. Vaſconcell. in Deſcript. Luſit. fol. 457. n. 22. his verbis: *Non debet inuolui ſilentio tantus digniſſimus præconiis* Martinus *Vir Sanctiſſimus* Souri *oppidi, quatuor à Conimbrica leucis diſsiti,* Archipreſbyter, *qui Taraſiæ Portugallenſis Reginæ, Primi Alphonſi matris, ætate, obſcuro detentus Carcere Cordubenſi, quia Chriſtum, vel inuitis Mahometanus fatebatur, eodem ex ergaſtulo in æternam regiam cæli euolauit.* Denique eandem ſuſcitauit D. Thom. Tamayo de Vargas Regius Hiſtoriographus, qui ex S. Crucis Conimbricenſis Eccleſiæ ſchedis extraxit S. Viri acta, ſicielimaris procemiis.

ACTA S. MARTINI SAVRIENSIS Presbyteri, & Canonici Braccarenſis ex MSS. Codic. Eccl. S. Crucis Conimbricenſ.

MARTINVS in vico, quod dicitur Auranca, quod, vt fertur ab vrbe Colimbrienſium XXVI. diſtat milliario, progenitus fuit. Pater eius Arias Manuelis, mater vero Argia vocabatur: qui quamuis de humili germine, erant tamen ſimplices, & recti, & quod rerum exitus probauit, Deum præcipuè timentes. Nam poſt felicem matris ab hac luce diſceſſum, pater vſque ad ſuæ vitæ terminum, eremiticam vitam peregit. Qui ſuperſtites, id eſt, dum in hoc mundo vixerunt hunc præ cæteris filium *Martinum*, videlicet, nimio affectu nutrientes, à primæuo infantiæ ſuæ tempore, eum literarum rudimenta docuerunt, atque diebus omnibus eum Domino ſeruiendum promiſerunt. Accidit autem quodam tempore, vt præfatæ vrbis venerabilis vitæ Antiſtes, Mauritius nomine, de finibus Braccaræ Metropolitanæ vrbis adueniens per ſupra memoratum vicum contigit habere tranſitum: quem parentes ipſius, de quo nobis eſt ſermo, *Martini*, hoſpitio ouantes ſuſcipientes, & vt eis poſſibilitas adfuit, hilare obſequium affectuoſiſſimè miniſtrauerunt, dicentes ſeſe in literalibus ſtudiis cleri dictum filium habere, quem tanti Præſulis arbitrio obtemperare deſiderabant. Quorum Epiſcopus affectionem agnoſcens in ſui Epiſcopatus ſedem deferri præcepit. Deinde proſequente diuinæ ſpiritu pietatis Canoni-

corum eſſenſu, atque bonæ memoriæ doctiſſimi Martini eiuſdē ſedis Prioris aſſenſu in numero Canonicorum puerulum *Martinum* præfatus Mauritius canonicauit. Qui in iuuenilibus adhuc poſitus annis miræ ſimplicitatis exiſtens, grammaticæ profeſſioni operam ſollicitus impendebat; nec erat obſtrepens doctrinæ. Hinc cùm per ſacri ordinis gradus, Chriſto duce, ad Preſbyterium veniſſet, vererem hominem cum actibus ſuis, à ſe omnino remouit. Sic quippè per omnia omnibus hominibus in bono placere ſtudebar, quoniam omnes de ſocietate illius plurimum gaudebant, atque Deum Patrem, qui in cœlis eſt, glorificabant. Non enim erat inuidus, aut elatus; non murmurans, aut verboſus; nec vana verba aut fabulas diligens, nec ſeruus gulæ, tanta enim in eo vigebat ciborum parcimonia, vt ſemper propriæ portionis panem pupillis diſtribueret, atque egenis non erat negligens, aut piger, non oculis vagus, aut in inceſſu leuis, ſed per omnia grauis, maturus, & bonus. Qui Pseſbyter, vt diximus, ordinatus viſitationis aſſiduæ medicamine ægrotantium curas lenire ſolebat. In diuinis quoque officiis plurimum erat aſſiduus; &, quod non parui muneris creditur, in omnibus ſuis moribus ſignum humilitatis habebat. Sed qualiter ad Saurienſium regendam Eccleſiam acceſſerit, venio.

Talibus, vt diximus, ornatus moribus, Tellonis Archidiaconi, omniúmque Canonicorum rogatu, D. Gundiſaluo fauente Epiſcopo, Saurienſis Eccleſiæ curam ſuſcepit. At cùm propter Agarenoſum inſidias, qui tunc viarum commeatus clàm, necnon, & publicè incurſabant, graue captiuitatis pondus cum acerbæ mortis caſibus, hominibus inferentes, Vir Dei *Martinus* per abrupta collium deuius ire cogeretur, propriis humeris ſuis ſui ſumptus maſſaria deferens, aſperitatem propter inſolentiam admirans, tanti laboris onus faſtidiens, in vrbem Colimbriam, vnde illuc aduenerat, regreſſus eſt; timens ne propter aliquorum bacchantium ſtultitiam, niſi de prætaxata Eccleſia, aliquo munitus eſſet priuilegio vnde poſtea inluſus ipſe, vel ſua familia eiiceretur. Quo circa D. Gundiſaluus præfatæ Diœceſis Epiſcopus, & D. Prior eiuſdem ſedis Martinus, Tellóque Archidiaconus, omniúmque Canonicorum conuentus, per Reginæ Tharaſiæ Regis Adefonſi filiæ conſenſum, quæ tunc Portugallenſi præerat imperio, ſibi, videlicet *Martino* Preſbytero, & ſuæ familiæ, de Saurienſi Eccleſia chartam firmitudinis, hæreditario iure, fecerunt. Poſt ſtipulati teſtamenti confirmationem Vir venerabilis *Martinus* Saurienſium recturus venit Eccleſiam, nec eò terreni emolumenti hic venit deductus, quoniam vt animarum mederer languoribus, vbi pòſt neceſſariorum inopiam nonnullos corporum labores perpeſſus eſt. Erat namque ipſa ſuffocata Eccleſia, ſicut manibus paganorum pridem fuerat obruta. Hanc igitur interius, exteriúſque purgauit, & ad diuinum officium, vt res poſcebat, primitus reſarcinit: ſed poſtquam rei familiaris copia domi concreuit, cum Mendo Ariæ fratre eius, qui poſt diſceſſum ipſius, ſcilicet *Martini*, ibidem eſt Pseſbyter ſubrogatus, præfatam Eccleſiam pòſt tempore, & loco conuenientius fabricauit, altaria inferius ornauit, libris quoque, ſacerdotalibus indumentis eam pulchrius adornauit, fabricam totius domus nihilominus conſummauit. Præterea vinea, oliuera, pomaria, & alia plurima arborum genera ſuis manibus complantauit, terras quoque, & nouales excolendo perrupit.

Sed iam ad eius laudabiliora vitæ contemplatiuæ negotia ſtylum, licet parumper, eleuare delectat, & qualiter ſui gregis, & aliarum plebium curam habuerit, de multis pauca libare. Plebem igitur

ſibi commiſſam Catholicæ fidei regula ſapientiſſimè inſtituebat: quippe omnes de pio religionis opere commonens, nunc alios ad confeſſionem Sanctiſſimæ Trinitatis conformans, nunc reliquos de promiſſione regni cœleſtis inuitans, cæteris futuri examen iudicij minando proponens, non ceſſabat verba veritatis fructu fidei redundantia in plebe ſeminare. O vitum nimiæ curioſitatis circa omnes, ne in vitium laberentur, ac ſi eos omnes parturiret. Si aliquis ex his, quos pro zelo rectitudinis arguens, in contumeliam verborum deducebatur, quanto amplius ipſi efferebantur, tanto magis eorum ipſe miſerebatur inſaniam, ita videlicet, vt ad eorum furorem ſæpiſſime lenitatis fomenta præberet, donec ſua manſuetudine iras litigantium demulceret. Si vero aliquis Officialium ciuitatum, vel locorum fœminam aliquam, filiamve alicuius, vi eam opprimens ad id loci, quo ipſe morabatur, deducebat, vt in huiuſmodi adſolet extremitatibus, Vir Dei illicò eis obuiabat, cognitóque per examinationem negotio, vel eos fœdere legitimo, ſi ius poſcebat, coniungebat, vel niſi iuxta canonum decreta ſuo obtemperarent imperio, eos inde proculdubio expellebat. Etſi aliquis de numero clericorum talia illicitis modis ſacrilegus illicitè præſumpſiſſet efficere, hunc velut hoſtem Catholicæ fidei procul inde reiiciebat. Nec petulantium iuuenum laſciuiam, ſeu bacchantium hominum ſtultitiam ſuſtinebat, quos omnes ad æterni Regis ſolium venire cupiebat. Et ita, vt ait Beatus Gregorius, Eccleſiaſticus Doctor non tàm doctrina debet clarere, quàm vita, ipſe non ſolum ſermone ad æterni Regni amœnitatem populum conuocabat, verum omnibus benè operandi ſeſe præferebat exemplum, omnia námque, quæ de operibus miſericordiæ cunctos edocebat, hæc, & plura præſtantiſſimè peragebat, non immemor Apoſtoli Pauli ſic dicentis: *Caſtigo corpus meum, & in*
1.Cor.9. 27. *ſeruitutem redigo, ne fortè aliis prædicans, ego reprobus efficiar.* Qui dum in arce virtutis altius exiſteret, hoſpitalitatem præcipuè alacri mente omnibus hominibus exhibebat, quibus ea, quæ diuina diſpenſatio largiretur, cum gratiarum actione, & vultu
2.Cor.9.7. hilari miniſtrabat. Sic enim Apoſtolus præcepit: *Hilarem datorem diligit Dominus.* Et tanto charitatis flagrabat ardore, vt non ſolum aduentitios hoſpites dictis quibuſlibet inuitaret, imò & quandóque reſiſtentes trahens, eos ſecum in domum ire compellebat. Hos frequentius quam diuites, & potentes ad menſam conuocabat: nec tamen aulicos menſa eius capiebat minus; qui multoties Regium agmen cum ſuo Principe accuratiſſimè ſuſcipiebat. Hæc & plurima miſericordiæ opera peragens, incredibile eſt memoratu, quantum laudis humanæ fauorem, velut peſtem fugiebat, nec laude extollebatur, nec vituperatione frangebatur, non diuitiis tumeſcebat, nec paupertate contrahebatur. Et ſic miles Chriſti gradiendo, læta contemnebat, & triſtia. Cùm totius domus Paterfamilias exiſteret, de ſuis ſubſtantiis nihil depoſitum in aliquo habere cupiebat: verbi gratia, non aurum, neque argentum, in arca, vel in marſupio reconditum poſſidebat, & omnino quid de talibus fieret in propria domo, ignorabat: quibus taliter vti magnum crimen putabat. Mira res: cùm Dominus domus, vt dictum eſt, diceretur, quoties ſub ſuæ chlamydis tegumento panem egenis, atque pauperibus deferebat: quibus deſcendendo veram exhibebat humanitatem, & eorum miſerias compatienter tolerabat. Sic omnia ſua bona in commune habebat, quatenus vniuerſis vtilius,

quam ſibi præficeret. Quis enim vnquam in Conciliis eum otioſe ſedere conſpexit? Si tamen eo quandóque veniebat, aut tumorem bacchantis populi lenire ſatagebat, aut de exemplis Sanctorum Patrum ſedatis iurgiorum tumultuationibus, eos plenius edocebat. Nunquam otioſitas, quæ inimica eſt animæ, eum domi torpentem inuenit, quin potius in aſſiduis agrorum laboribus, ſua ſponte vigeretur, ſi quando ab oratione, & à diuinorum officiorum celebratione ceſſabat: de quibus laboribus vberes fructus colligens, Omnipotenti Deo bonorum omnium largitori gratias referebat: & cum ſumma animi diligentia hunc Dauidicum commemorabat verſum. *Labores manuum tuarum manducabis: beatus es, & bene tibi erit.* Cùm verò ab operatione manuum ceſſando domum rediret, licet medius eſſet dies, prius tamen ſolito more, ſacræ ſolemnia Miſſæ celebrabat: nec prius corpus alimento reficiebat, quàm forum, & caſtelli plateas, ſi aduentitius eſſet, circuiret, quem ſecum ad capiendum cibum aduocaret. Cuius corpus non pulchris veſtibus ornabat, ſed moribus, & præcipuè pudicitiæ habitu pollebat: taléſque ſocios ſemper deſiderabat, quorum contubernio S. Eccleſia non infamaretur. Rexit autem eandem, vt verus Paſtor Domini ſui oues exiſtimans quaſi ſuas, pro eis vitam periculis exponens, factus Pater orphanis ſpectandus; Patronus viduis validus; ægrotantibus medicus aſſiduus: nudis tegumentum; famelicis nutrimentum, mœſtis conſolatio, dolore exanimatis voluptas, nullóque habito delectu, omnibus omnia, vt plurimos Chriſto lucrifaceret, bis vndecim (vno dempto) annis. Complures paganorum ab illa prophana Mahometis ſuperſtitione, ſua prædicatione ad Chriſti fidem conuertit. *Pſ.127.2.*

Ne huius ergo paginæ ſeries tùm ſtyli ruſticitate, tùm etiam loquendi nimietate prolixius extenſa violetur, aut vileſcat, huic operi ſcribendi metas imponere iam volo: hoc votum tamen reducere ad memoriam cupiens, quomodo ab huiuſmodi profluuio extinctus migrauerit. Anno igitur ab incarnatione Domini M. C. X L I I I. tempore præclari Alfonſi Portugalliæ Regis, cùm adhuc paganorum procella ferociùs inſaniret, Saurienſium fines inuaſit, & multos mortales, homines videlicet, cum pecore, aliáque præda captiuauit, & erant tunc in eodem oppido venerandæ religionis milites in templo Salomonis Hieroſolymis profeſſi; nam ob defenſionem Sancti Sepulchri ſuſtentandam, prætaxata Regina totius Caſtelli monarchiam cum ſuis redditibus, præter eccleſiaſtica iura, eis deuotiſſimè contulerat, quæ poſtea filius eius Rex Portugallenſium Alfonſus eius manu propria confirmauit. Qui hoſtibus obuiare ſatagentes, eundem Preſbyterum, de quo ſermo tranſcurritur, ſibi collegam adſciuerant, qui Chriſtianorum interitum, & detrimentum Eccleſiæ condolens, támque reuerendiſſimis vitis ſatisfaciens cum eis, prædictis hoſtibus obuiauit, cum quibus ferè omnibus, accidente infortunio, captus in congreſſibus belli, in Scalabitani caſtri mœnia, quæ tunc ſpurciſſimis paganorum turbis pollebant, perductus eſt. Ingreſſus eſt itaque ſua ſponte, nullo cogente in horribile, & fœtidum carceris ergaſtulum, vbi compedibus Chriſtiani tenebantur adſtricti. Tanta animi diligentia erga Chriſticolas, & fidei conſortes in eo erat, quos ne ſpurciſſimis Maurorum ritibus commacularentur, & ſic deformis fidei periclitarentur, prædicatione Euangelij pro tempore, & loco congruenter extruxit, & eis in proximo libertatem futuram, & Chriſtianis eandem

ciuitatem habitutam, dono Chriſti, excluſa multitudine Agarenorum, fiducialiter agens prædixit. Quæ omnia non longo tempore poſt, vt prædixerat, claruerunt. Nam in ſequenti anno à prædicti Regis induſtria eadem ciuitas eſt capta. Nec hoc aliquis ex deſperatione grauiter accipiat, quod religioſus vir iam acerbæ captiuitati addictus ſit. Poſtquam enim à patria cecidimus, vipereo hauſtu verſuti ſerpentis, captiui, & exules in huiuſmodi exilio viuimus, nec vnquam mundus diuerſas tormentorum clades, præcipuè bonis hominibus ceſſat inferre, teſtante Apoſtolo, qui ait: *Sancti ludibria, & verbera experti ſunt & vincula, & carceres:* & quidquid eis in hoc mundo aduerſatur, vt Sancta refert Scriptura, pro merito virtutis habetur. Deinde à Scalabitano caſtro in Eborenſium deductus ciuitatem, ibidem maiora expertus eſt infortunia, nam in carcerem detruſus, à perfidis fame penè interemptus eſt extractus, quo in Hiſpalenſium ciuitatem dimiſſus, póſtque Cordubam attractus, poſt varios labores, anguſtias, & contuſiones, Pridie Kalend. Februarij ſpiritum exhalauit. Cuius corpus honorificè Chriſtianis ſepulturæ traditum eſt in Baſilica B. Mariæ: cui ſit perennis vita iuuante Domino Noſtro Ieſu-Chriſto.

Sanctus Aluatus Sancto Martino Saur. Martyri Carmen Sepulchrale.

Sauria me genuit mundo, ſed Corduba cœlo:
Presbyter in patria, Bætica Martyr amat.
Horrendi ærumnis *tres vinctus carceris annos*
Tranſegi: Tandem culmina celſa ſubi.
Æra Millena Centena Octóque Decena
Quarta; ſub baſto marmore clauſus humor.

En acta, integriora quam à Bollando excripta. *Annus tranſitus ex Carmine* inſpicitur, vt ex ſuperiori vltimo apparet diſticho M. C. X L V I. Nam Era ſubſignatur M. C. L X X X I V. à qua demptis X X X V I I I. annis remanent M. C. X L V I. Quæ computatio congruit relationi ipſius Saluati, qui in actis anno M. C. X L I I I. captum Sanctum Virum affirmat, & in captiuitate tres annos perduraſſe in carmine demonſtrat, quibus additis ad X L I I I. erit annus agonis X L V I. & ſic Era Milleſima Centeſima Octuageſima quarta. Nec eſt audiendus ipſe D. Thom. Tamayo, qui in calce actorum huiuſmodi pro declaratione Epigrammatis ſubiecit, in Era deſignata numeros intelligendos, eſſe correſpondere ad M. C. X X I I. credens verba *Octóque decena quarta*, eſſe X V I I I. & additis I V. compaginare X X I I. Nam vocabulum *Octóque decena*, illic non X V I I I. ſed L X X X. ſignificare, quod nos patrio idiomate dicimus *Ocho dieces*, qui faciunt *Ocheginta*. Ex quibus clarior inuiſitur actorum textamen, & Epigrammatis computus. Sed ad aliam Arithmeticam rationem pergo. Annus in quo *Sanctus Martinus* à Regina Tharaſia fuit Eccleſia Sautienſi donatus incidit ad Eram M. C. L X I. vt ex diplomate inferius apponendo apparebit: ex ipſis actis Saluati colligitur, quod S. Vix rexerat illam Eccleſiam *bis vndecim (vno dempto) annis*, quibus additis ad X X I I I. componunt annum X L I V. & his adiectis I I I. captiuitatis faciunt X L V I I. quibus fere vnum propter emergentiam detrahendum videtur, à die V I. Octobris datæ diplomatis, ad diem X X X I. Ianuarij conſummati agonis. Ergo pro vtraque parte Era carminis non X V I I I. cum I V. id eſt X X I I. ſed L X X X I V. dicenda eſt.

De

De Conceſſione Eccleſiæ Saurienſis S. Martino, adeſt apud ipſum Saluatum relatio ad vnguem priuilegij donationis, ſeu conceſſionis, quod Antiquis cartha teſtamenti vocitabatur, vt norunt Antiquitatum Hiſpanicarum exploratores; Eius contexturam exſcribam, ne apud noſtros pereat eius memoria.

In Nomine Domini. Cum illud Caſtrum, quod appellatur *Saurium* ob frequentem guerram Sarracenorum, raro incoleretur habitatore; placuit diuinæ voluntati per eximiam Reginā Tharāſiam præficientem eidem Caſtello Gunſaluū Gunſalui pro Principe manu teneri, cum Dei adiutorio, ac defenſari. Quod vbi ego Epiſcopus Colimbrienſis compertum habui, vtilitati noſtræ Sedis prouidens, ſollicitus fui Canonicos *Martinum Arias*, fratrémque ſuum Menendum ad Eccleſiam, quæ ibi iacebat deſtructa, reædificandam, atque obtinendam dirigere. Sed quamuis multum reſiſterent propter pauorem Maurorum illò ire, tamen gratia noſtri permoti flexerunt animum ſuum, quæ imperabantur, facere, ſi ex teſtamento ſcripturam firmitudinis de illa ſupradicta Eccleſia factam à nobis ſibi reciperent. Quibus Nos propter vtilitatem Sedis S. Mariæ acquieſcentes, placuit mihi Gunſaluo Epiſcopo, & Martino eiuſdem Sedis Priori, vnà cum aſſenſu Canonicorum, Dominæ Noſtræ Reginæ Tharaſiæ chartam donationis, & firmitudinis facere, tibi videlicet prædicto *Martino*, fratrique tuo Menendo de ſupranominata Eccleſia, tali videlicet pacto, vt firmiter illam obtineatis, & ſecundum vires veſtras ædificatis; & in vnoquoque anno, quod inde ad Sedem pertinet, fideliter reddatis. Et ab hac die in tempore, tàm vos, quàm quiſque veſtrum ex propinquitate veſtra, profeſſione Clericus fuerit, per ſucceſſiones temporum firma ſtabilitate obtineatis; & nunquam eam ſine veſtra culpa, ſecundum decreta Canonum, pro aliquo alio homine perdatis. Supponimus etiam, quòd ſi peccatis exigentibus, iterum ab incurſione Maurorum deſtructa fuerit, & præterea vos potueritis recuperare illam, licentiam habeatis ſemper poſſidendi eam quocumque tempore volueritis. Si qua igitur perſona hoc noſtrum factum temerario auſu diſturbare tentauerit, non ſit ei licitum per vllam aſſertionem: ſed quiſquis fuerit, qui illam Eccleſiam vobis auferre præſumpſerit, ſit à Deo Omnipotente excommunicatus, & à ſacratiſſimo Corpore Domini Noſtri Ieſu - Chriſti alienatus, & cum Iuda in inferno, niſi reſipuerit collocatus; & hæc charta plenam ſtabilitatem ſemper obtineat; quæ facta eſt VI. Idus Octobris Era M. C. L X I. Ego Gonſaluus Epiſcopus Confirmo. Martinus Prior. Conf. Tellus Archidiaconus Conf. Laurentius Archidiaconus Conf. Ego Tharaſia Regina Conf. Gonſaluus Gonſalui, Teſt. Anaia Veſtrariz, Teſt. Donus Arthaldus, Teſt. Menendus Nuñiz, Teſt. Martinus Preſbyter Conf. Ioannes Preſbyter Michaël Conf. Ioannes de Anaia Conf. Nicolaus Subdiaconus Conf. Petrus Preſbyter notauit.

In toto huius relationis ſcirpo, nodum haud facilem inuenio, quo titulo ſi Mauritius Epiſcopus Braccharenſis in Canonicum elegit, à Colimbrienſi fuit confirmatus Preſbyter Martinus Noſter? Cui difficultati reſpondendum duxi, Mauritium non Braccarenſem Præſulem, ſed Colimbricenſem fuiſſe, quia verba: *de finibus Braccaræ Metropolitanæ vrbis adueniens*, intelligenda ſunt de aduentu per tranſitum itineris, non tranſlationis.

Savria, aut Savrivm. Oppidum in Luſitania à Conimbria XXVI. M. P. hodie, vt Vaſconcello placet, dictum Sovre. à quo flumen cuius præterlabitur mœnia, nomen accepit, cum antea *Anci* nominaretur. Eius ſitum deſcripſit *Saluatus* in proœmio actorum, hiſce verbis: *Eſt ergo decurſum* Anci *cuiuſdam aluei, amœnè porrectum, frondoſis vndique adumbratum nemoribus, fertilibus piſcium circumſeptum*

circumſeptum gurgitibus, gramineis pulchrè ditatum conuallibus, longis equidem perfunctum noualibus, vineis conſitum circumquaque feracibus; partibus, quid moror? cunctis optatum cultoribus, ab vrbe verò Colimbrianorum X V I I I. *Auſtrum verſus, diſtat Milliario; ad Orientem ſunt* Tapei *montis ſaxoſa cacumina; à Setemptrionali regione vetuſtiſſima Ciuitatis* Condiſiæ, *necnon* A N C I *portus latiſſima panduntur confinia; ab Africa verò parte* Columbarij Caſtri *pateſcunt campeſtria. In hac quoque parte planities eius profuſius oſtenditur; ſed ob Iſmaelitarum excubias inculta ab incolis relinquuntur. Verſus Occidentem ſubeſt Oceanus. Hic itaque ab antiqua rerum congerie arcis vetuſtiſſima panditur ædificium: in quâ priſcorum monumenta ferunt, Clauſtralium fuiſſe Cænobium. Ad hanc igitur arcem, & locum amœniſſimum, compluribus hominum turmis ad iure viuendum concurrentibus, præurgente labore conſtruxerunt oppidum, quod nomine ſuo nuncupati ſunt* S A V R I V M Hactenus Saluatus. Et Nos hactenus, tantum cum Venerabili Beda in Vit. S.Cutbert. concludamus.

Hæc tibi cunctorum largitor C H R I S T E *bonorum*
Dona tui obtulimus ſummo de munere doni.
Magnáque præ modicis libantes gaudia dictis,
S A N C T O R V M *attigimus certamina celſa tuorum,*
Sperantes illis exoratoribus, vt tu
Sidereo dignos, qui iuſtus in axe coronas,
Indignis meritis, laxes vel debita nobis,
Vltima ſufficiunt illius in ædibus aulæ
Præmia, quâ cunctos tua viſio C H R I S T E *beabit,*
Vita manet S A N C T I S *luménque, ſaluſque per æuum.*

FINIS MENSIS IANVARII.

FEBRVARIVS.

FEBRVARIVS.

CELEBRIS & religioſus apud Romanos, inter anni Menſium faſtos, aut propter luſtrationum anniuerſaria, aut propter Manium, & defunctorum litationes, & parentalia. Menſis hic olim erat vltimus anni; ſed interueniente X. VV. placito, poſt Ianuarium, ſecundò conſignatus eſt, vt ex Ouid. lib. 2. Faſt. liquet

Decem-Viri Februarium, ſecundum Menſem fecerunt Anni.

Sed tamen (antiqui ne neſcius ordinis erres)
Primus, vt eſt, Iani menſis, & ante fuit.
Qui ſequitur Ianum veteris fuit vltimus anni:
Tu quoquè ſacrorum, Termine, finis eras.
Primus erat Iani menſis, quia ianua prima eſt:
Qui ſacer eſt imis Manibus, imus erat.
Poſtmodo creduntur ſpatio diſtantia longo
Tempora bis quini continuaſſe Viri.

En BISQVINI, hoc eſt DECEMVIRI quo modo anni antiqui ordinem inuerterunt, & Februarium vltimum anni menſem, ex conſtitutione Numæ Pompilij; poſt primum hoc eſt Ianuarium, expoſuere. Quod vt radicitus intelligas, animaduertere licet, Romulum in decem tantum Menſes, anni ambitum diſtribuiſſe concors opinio eſt, cauſam ex Ouid. lib. 1. Faſtor. expecta:

Numa vltimum Anni Menſem reliquit.

Eſt tamen & ratio, Caſar, qua mouerit illum,
Erroremque ſuum, quo tueatur, habet.
Quod ſatis eſt, vtero matris dum prodeat, infans;
Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.

At vero regnante Numa, cum religioni deditus eſſet iſte Princeps, Ianuarium, & Februarium addidit. Primum, vt Iano, tamquam omnium rerum parenti; ſecundum, Manibus, & Inferis Diis, vt vltoribus, quos propitios perquirebat, audi Ouid. lib. 1. Faſt.

Aſt Numa, nec Ianum, nec auitas præterit vmbras;
Menſibus antiquis, addidit ille duos.

Hoc cognito, ad huius menſis etymon deueniamus. FEBRVARIVS igitur Menſis nomen accepit à verbo FEBRVO quòd eſt LVSTRARE, vt inquit *Feſtus*: vel à Iunone FEBRVATA, quam alii FEBRVALEM: & Romani FEBRVLIM vocabant; quia hoc menſe fiebant à fœminis Lupercalia, quibus ipſæ februabantur à Lupercis amiculo IVNONIS coopertæ. Primam *Feſti* nomenclaturam amplexatur Ouid. lib. 2. Faſt. quo, ex *Sabino* idiomate, & veteri Romanorum voce, etymon deducit:

Februarij etymon.

Iuno Februata.

Februa *Romani dixere* Piacula *Patres:*
Nunc quoque dant verbo plurima ſigna fidem.

Pontifices à Rege petunt, & flamine lanas:
Queis Veteri in lingua Februa *nomen erat.*

Februare apud Sabinos, quid?

Cui conueniunt M. Varronis de Ling. Lat. lib. 5. verba iſthæc: FEBRVVM *Sabinis* PVRGAMENTVM *& id in ſacris noſtris verbum.* Eadem refert Plutarch. *in Numa.* Alii à Deo FEBRVO originem trahunt, vt ex Macrob. *lib.* 1. *Saturn. c.* 13. liquet. Nathan Chythræus de Rat. Vict. à FEBRE Menſem, dictum putat, quia eo FEBRIS lenta tumeſcit, ſic in FEBRVARIO, Epig. 2.

II. *Ethymon.*

Febris *Nomen habens, & lenta* Febre *timendus*
Scindendam venam pollicis eſſe monet.

Nomina huius Menſis apud diuerſas Nationes.

Varia FEBRVARIVS Nomina accepit à Gentibus, Apud Hæbræos SEBATH. Apud Syros ASCBBATH. Apud Chaldæos, & Ægyptios PHAMENOTH. Apud Abiſſinos IACHATIT. Apud Athenienſes ELAPHEBOLION. Apud Macedones PERITIOS. Apud Cyprios ROMEOS. Apud Perſas ASPHAND. Apud Arabes & Sarracenos TZEPHA. Apud Lacedæmones CERESTHIOS. Apud Iubas MARVSIOS. Apud Germanos HORNVNC. apud Galles FEVRIER. Apud Italos FEBRARO. Apud Anglos FEBRVARO. Apud Flandros SPOERKELL. & apud Noſtros FEBRERO.

Februarij dies apud antiquos.

Circa dies quos habuit in Antiquis Anni diſtributionibus ſciendum eſt, quod apud Romanos ex conſtitutione Romuli haud locum habuiſſe dignoſcitur ex eo quod in eius Anno, qui ex CCC. IV. diebus & X. Menſibus conficiebatur FEBRVARII memoria non extitit; ideoque Numa, qui hunc Menſem inuenit, dies illi XXIII aſſignauit. In Anno Iulianeo XXIV. in Auguſti Anno correcto XXIII. diebus, cum V. Intercalaribus, ex quo XXVIII. dies Anni Cæſaris adimplentur. Abhinc notandum eſt, quod à Conſtitutione Numæ ſemper iſte Menſis XXVIII. dies habuit, additis V. Intercalaribus; rationem reddidere Macrob. 2. c. 13. Roſſinus lib. 4. c. 6. *quòd* Deo Infero *cui hic* Menſis *ſacer erat, diminutio, & par numerus conueniret. Quare etiam* Iulius Cæſar *cùm annum aliter ordinaret, & aliquot diebus adiectis, augeret; nullum huic Menſi diem addidit, ne* DEO INFERO *religio mutaretur.*

Cur hic Menſis pares dies habuit?

HIS prælibatis, quæ ad Menſem in communi conueniunt, Lectorem attentum volo, vt ad ſpecialia Gentilium ſacra hoc Menſe fieri conſueta animum accommodet, inter quæ, & Noſtra ſacra Catholica diſcrepantiam adnotet.

Apophoreta quæ?

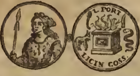
I. Feſtiuitatis huius Menſis indicium erat APOPHORETARVM donarium, ſeu ſtipes, aut ſtrenæ, quas Imperatores fæminis illuſtribus emittebant, vt videſis apud Wolfgang. Laz. de Rep. Rom. lib. 10. c. 9.

Dea Soſpita quæ?

II. Dedicatio Templi Iunonis SOSPITÆ. Quod vt placet Raoſino lib. 1. Antiquit. Roman. c. 6. conſtructum fuit in Foro Olitorio, à C. Cornelio Conſule, ex T. Liuio lib. 32. aſſeuerante: *Conſul principio pugnæ ædem vouit* SOSPITÆ Iunoni, *ſi eo die hoſtes fuſi, fugatique eſſent.* Qui lib. 34. proſequitur *Ædes eo anno aliquot dedicata ſunt. Vna* IVNONI SOSPITÆ *in Foro* OLITORIO, *vota, locataque quadriennio ante à* C. Cornelio *Coſ. Gallico bello.* Cui opinioni ſubſcribunt Lil. Gyrald. Syntagm. 3. & Iulianus Aurel. de Cognom. Deor. lib. 2. fol. 157. Vinand. Pighius lib. 10. Annal. ſuſpicatur hanc *Templi* dedicationem non à Cornelio, ſed à *L. Portio Licinio* factam. Quod vt probet nummum refert, quo inciſum *Iunonis Soſpitæ* caput, caprina pelle coopertum; in cuius dorſo ſacra ipſius Deæ ſymbola, ſcilicet, ad aram capra, ſerpens inuolutus, ſeceſpita ad victimam, & patella, his ad nummiſmatis oram litteris: L. PORT. LICIN. COSS. vt colliges ex numiſmatis figura ſic:

A quo eius Templum erectum. I. *Opinio.* II. *Opinio.*

Sed iſtas

Sed iſtas opiniones facile D. Carol. de Neapol. ad illa Ouidij lib. 2. Faſtor. carmina, quibus de Iunonis SOSPITÆ agit Delubro, dicentis:

Principio Menſis Phrygiæ contermina Matri
Soſpita *delubris dicitur aucta nouis.*

reijcit. I. Quia ex ipſiſſimis Ouidij verbis patet, Templum SOSPITÆ conterminum fuiſſe, delubro Matris Deorum: hoc prope Palatium conſtituit P. Victor de Region. Rom. reg. 10. ergo perperam in Foro OLITORIO conſtructum, cùm hocce in XI. Regione commonſtretur. Quod & notauit Lil. Gyrald. ead. Syntagm. 3. qui Ouidij, & Victoris euidentia conuictus, aſſeruit mendum irrepſiſſe in Liuianis editis codicibus, 19. *loco* IVNONI MATVTÆ. in Foro OLITORIO, legitur, & perperam IVNONI SOSPITÆ. Aſt. Henric. Glaream. & Carol. Sigon. Cæterique melioris notæ Auctores retinent in Notis Liuianis lectionem IVNONI SOSPITAE, alteram & reijciunt.

Iſta reijcitur, & quare?
I. *Motiuum.* *Lectio Gyraldi reijcitur.*

II. Carolus de Neapol. futilem iudicat, quia ex nũmo, nihil quod ad Templi conſtructionem attineat, quo eliciatur L. Portium illud extruxiſſe appareat. Nam nomen LICINII in margine, & ora nummi appoſitum, non conſtructoris, ſed cuſi nummiſmatis conſulatum deſignat. Iſthæc Iunonis SOSPITÆ, ſiue SALVTARIS Ara, & ſimulachum Romam è Lanuuio adlatum omnes ferè Romani ſcriptores fatentur, quos video apud Silium Italic. lib. 13, Roſinum, Gyraldum Aurelium, Cartharium, & Scotum in Scholiis ad A. Auguſt. Nummiſmat. Dialog. 2. verb. SALVS. fol. 29. vbi luculenter Propertij lib. 4. eleg. 8. carmina explicat.

II. *Motiuum.*
Ara ſalutaris quæ?

QVO ergo loco IVNONI SOSPITÆ Iſthæc peragerentur ſacra, anceps inter eruditos diſceptatio eſt. Aliqui apud LVCVM ASYLI celebrata contendunt, adducti ex Ouidiana lectione iſthac:

Lucus Aſyli an locus ſacrorum Soſpitæ.

Tunc quoque vicini Lucus *celebratur* Aſyli,
Quâ petit æquoreas aduena Tybris aquas.

Huius ſententiæ primas refert Roſin. lib. 4. Antiq. Roman. c. 6. De quo LVCO memoria eſt apud Plutarch. in Romulo, Liuium lib. 5. Virgil. lib. 8. Æneid. Dionyſ. Halicarn. & alios. Aſt. D. Carol. de Neapol. aliam inſequens lectionem, pro: LVCVS celebratur ASYLI in Ouidio, repoſuit LVCVS celebratur AVERNI, & in notula proſequitur: *Hæſi cùm hæc puer legiſſem, & adhuc hæreo.*

An lucus Auerni?

III Sacra fiebant in Delubris VESTAE, & IOVIS TONANTIS, vbi bidens mactabatur in honorem vniuſcuiuſque, vt notauit Ouid. d. lib. 2. Faſtor. hoc diſtico:

Ad penetrale Numæ; Capitolinumque Tonantem
Inque Iouis *ſummâ caditur arce bidens.*

Vbi Penetrale Numæ, iſthinc pro VESTÆ templo ſumitur; déquo ſingulariter Horat.

Templa, Veſtæ, & Iouis Tonantis: ſacra.

Vidimus flauum Tyberin retortis
Littore Etruſco violenter vndis,

Penetrale Numæ, quid in Ouidio, ex Horatio?

Ire deiectum monumenta Regis,
Templaque Veſtæ.

Quæ Horatij verba ſic intellexere antiqui Scholiaſtes & ipſe D.Carolus Neapol. qui etiam : prope Regiam Numæ Pompilij ædem, VESTÆ conſpiciebatur domus.

Fauni ſacra.

IV. Idibus Februarij itidem ſacra FAVNIS fiebant, quod patet ex ipſius Ouidij d. lib. 2. Faſtis, quibus hæc adnotantur Carmina.

Idibus agreſtis fumant altaria Fauni
Hic, vbi diſcretas Inſula rumpit aquas.

Et licet D. Carol. de Neapol. fol. 65 dicat, in Kalendarijs nullam huius feſtiuitatis fieri memoriam, fallitur procul dubio, nam in Lylij Gyraldi Vetuſto Romano Kalendario, apud Eliam Reuſnerum, poſt Diarium Hiſtoricum, hæc notantur :

ID. FEBR. VESTÆ PARENTAL.
FAVNI. IN INS. TYBER. SACRIFIC.
SENAT. LEGITIM.

Nemorum Deus. Templum quando extructum, & à quo? Multatitia pecunia quæ?

Iſthie Dij Nemorum vocati ex Stuchio de Sacrif. Gentil. fol. 23. Eorum delubrum, anno ab V. C. D.IX. conſtructum apparet ex T.Liu. 34. dicente : *Altera* FAVNI *Ædiles eam biennio antè, ex multatitio argento faciendam locarant C. Scribonius, & Cn. Domitius Ænobarbus : qui Prætor Vrbanus eam dedicauit. Situm, quo iſthec* fuit domus FAVNO erecta, aperit idem Liu. lib. 33. his verbis : *Ædiles plebis Cn. Domitius Ænobarbus, & C. Scribonius Curio Maximus multos pecuarios ad populi iudicium adduxerunt: tres ex his condemnati ſunt. Ex eorum multatitia pecunia Ædem in* Inſula FAVNI *fecerunt*. Quod & notauit P. Victor. Faunalia feſta Decembri Menſe fiebant, ideo illuc Lectorem mitto.

Lupercalia.

V. XV. Kalendas Martij LVPERCALIA incipiebant, quæ per decem dies protendebantur, vbi Romana iuuentus feſtiuitatis licentia inſolens ad omne genus erroris dilapſa ruebat. De Cuius feſtiuitate plura, à pluribus dicta perpendes, ex antiquis Ouid. lib. 2 Faſtor. ab illo diſticho.

Tertia poſt Idus nudos Aurora Lupercos
Adſpicit, & Fauni ſacra bicornis erunt.

Plutarchus, Liuius, Valerius Maximus, Iuſtinus, D. Auguſtin. de Ciuit. Dei lib. 13. c. 34. Lylius Gyrald. Syntagm. 17. Roſin. lib. 4. Antiq. c. 6. Vvolfgang. Lat. & alij innumeri. Tantum hic adnectere libuit, dictum Baronij in Not. ad Martyrolog. Rom. die II. Februarij, quo datur intelligi Gelaſium P. M. Hypapante Domini inſtituiſſe, propter antiquanda, & penitus abolenda LVPERCALIA. Quod ex mente S. Ildefonſi Noſtri, & B. Eligij infra non verum eſſe propoſiti dicterij ſymbolum eliciemus.

An eorum loco Purificationis B V. MARIÆ, feſtum.

Quirinalia quæ?

VI. XIII. Kalend. Martij QVIRINALIA fiebant. De eius inuentore feſtiuitatis videndus Varro, Gyraldus, Lazius, & Roſin. Eorum meminit Ouid. lib. 2.

Proxima lux vacua eſt. At Tertia dicta Quirino
Qui tenet hoc nomen, Romulus *ante fuit.*

Quid ſtultorum Sacra?

Itidem eodem die STVLTORVM feriæ erant; de quibus hæc Lyl. Gyrald. Syntagm. 17. verba : *Sed in* Fornacalibus, *qui non fuerant feriati, quique in ſua* Tribu, *vt erat conſtitutum, ſacrum non feciſſent, in* QVIRINALIBVS *ſacrificio expiare cogebantur*. Quod & notauit Roſin. d. lib. 4. c. 6. qui ex Feſto, & Paulo Diacono, huiuſmodi STVLTORVM ferias, etiam QVIRINALIA dictas recenſet. De his apud Ouidium memoria eſt, ſic : lib. 2. Faſtor.

Lex

Lux quoque cur eadem Stultorum *feſta vocetur,*
Accipe parua quidem eſt cauſa, ſed apta ſubeſt.

Hic poſt modum eandem rationem aſſignat, quam Feſtus, & Plutarch. in Quæſtionib. Rom. & poſtmodum proſequitur:

Stulta *què pars populi, quæ ſit ſua Curia neſcit:*
Sed facit extrema ſacra relicta, die.

FORNACALIA ſacra Deæ FORNACI inſtituta, hoc etiam die peragebantur, ex conſtitutione Numæ Pompilij, vt ex Hermia notauit Plin. lib. 18. c. 2. his verbis: *Numa inſtituit Deos fruge colere, & mola ſalſa ſupplicare, atque far torrere, quoniam toſtum Cibus ſalubrior eſſet: id vno modo conſecutum, ſtatuendo non eſſe purum ad rem diuinam niſi toſtum. Is* FORNACALIA *inſtituit, farris torrendi ferias.* & addit Gyrald. Syntagm. 1. FORNAX *Dea ideo eſt conſtituta, vt* Feſtus, & Lactantius *arbitrantur, quoniam ante triticum, & eius vſum, farra fornacibus torrebantur. Hinc ſacra* FORNACALIA *dicta ſunt.* Nec Ouidio prætermiſſum, ſic.

Fornacalia quæ?
A quo inuenta & ethymon?
Far totius olim loco tritici.

Facta Dea eſt Fornax*: læti* Fornace *Coloni*
Orant, vt fruges temperet illa ſuas.
Curio legitimis tunc Fornacalia *verbis*
Maximus, indicit; nec ſtata ſacra facit.

Ideo *non ſtata* dixit, quia erant mouibiles, & indictiuæ, quas Curio, ſeu Kalator, aut præco ſacrorum tabella propoſita prædicebat. De harum feriarum ceremonia hæc Feſtus: FORNACALIA *feriæ inſtitutæ ſunt farris torrendi gratia, quòd ad fornacem, quæ in piſtrinis erat ſacrificium fieri ſolebat.*

Sacra mobilia.
Cæremonia.

Erat ergo apud Ethnicos iſthæc *farris* oblatio tanti momenti, vt abſque illo, nulla formalia, ſiue iuſta conficiebantur ſacra, ab hinc deducta ADOREA ſacra, vt notauit Noſter S. Iſidorus.

Fare deficiente nulla oblatio.

Siue ADOREA gloria; quia cum FAR à priſcis Latiis ADOREVM vocaretur, & abſque illo Sacra confici nequirent, ideo omnia ſacra ADOREA dicta credũtur. De *Gloria* verò iſthæc Feſtus: ADOREAM GLORIAM *dicebant, quia glorioſum eum putabant eſſe, qui farris copia abundaret.* Quæ vox vt inquit Stuch. de Sacrif. Gen. fol. 48. col. 2. ab אדר AEDER Hebræorum nomine, gloriam ſignificante, deducta eſt. Abhinc CONFARREATIO, & DIFFARREATIO orginem voces ſumpſere. Illa, qua nouæ nuptæ religioſo more farreum præferebant; de quo Plinius lib. 18. c. 3. Halicarnaſ. lib. 1. Tacit. lib. 3. Annal. Iſta, qua diſſolutio matrimonij adhibito farreo libo fiebat, vt notauit Feſtus.

Adorea quid?
Quid Adorea gloria?
Confarreatio quid?
Diffarreatio quæ?

VII. Die XXIII. FERALIA ſacra incipiebant. Iſthæc inquit Feſtus erant *Dijs Manibus ſacrata feſta, à ferendis epulis, vel à feriendis pecudibus.* Varr. lib. 5. de L.L. *Ab inferys, & ferendo, quod ferunt tunc epulas ad ſepulcrum, quibus ius ibi parentare*: Huius ſolemnitatis auctorem conſignat Ouidius Æneam, Latinos populos iſthæc & ſacra docentem.

Feralia quæ?
A quo dicta?
Quis inſtituit?

Hunc morem Æneas pietatis idoneus Auctor
Attulit in terras, iuſte Latine, tuas.
Ille Patris Genio ſolemnia dona ferebat
Hinc populi ritus edidicere nouos.

I. *Opinio.*

T. verò Liuius lib. 1. Numæ hæc tribuit Pompilio. Nam inter cætera publica, & priuata ſacra, quæ Pontificis ſcitis ſubiecit, addit: *Nec cæleſtes modò cæremonias, ſed iuſta quoque* FVNEBRIA, *placandoſque* Manes *vt idem Pontifex edocet.* Eadem Auſon in Parental. ſic: *Titulus libelli eſt* PARENTALIA. *Antiqua appellationis hic*

II. *Opinio.*
Parentalia

dies, & iam inde ab NVMA *cognatorum* INFERIIS *inſtitutus: nec quidquam ſanctius habet reuerentiaſuperſtitum, quàm vt amiſſos venerabiliter recordetur.*

III. Opinio. Idololatria origo ex Seldeno.

ALTIVS rem repetit Ioann. Selden. de Diis Syr. c. 3. Prolegom. qui hæc PARENTALIA, ſeu FERALIA ab exordio ſecundi Orbis, hoc eſt, poſt diluuium, inuenta fuiſſe contendit. Quæ IDOLOLATRIÆ originem præbuiſſe, ſequentibus fatetur verbis: Simulacra *primò neque* Columnæ, *ſiue Stelæ, aut Cippi in Deorum honorem fixi ſunt: ſed ad memoriam, & gloria demortuorum cumulum, ſtatuebantur: Eorum nempe, qui aut Patres: ſiue Patria, ſiue illuſtriſſima familia admodum inſignes abierant, aut alio nomine clariſſimi extiterant, quorum pramatura mors & acerba, ſuperſtite aliquo monimento velut erat vindicanda. Auiuerſaria his acceſſere feſta, Nomina in ſacros commentarios relata; Flores circa tumulum ſparſi: Corona dicata:* INFERIAE; *Quidquid conſueta denique celebrationi ornamento eſſe videretur, eouſque adiectum eſt; vt tamen non pro* Dijs *Mortui illi, ſub moris initium, haberentur. Accumulatis demum, vt fit, ſacrorum ritibus, à poſteritate (quæ ſingulari huiuſmodi honore, & ſolemni memoria, illos honorandos fuiſſe, agre ſatis exiſtimabat, niſi genere etiam humano maiores extitiſſent) vti* DÆMONIA, *ſeu* HEROES, *id eſt,* DII, *tandem cenſebantur: neque hos, aut illos aliter atque ab his ſacris agnoſcebant. Subdolè enim ingerebant ſe* Dęmonia *(aut ſaltem adeſſe ea, populum, vt fieri ſolet, ludentes docebant hierophanta) & praſtigijs animos in ſuperſtitionem proclines, & ſolemnia* Mortuorum *feſta celebrantes, ad diuinum etiam cultum ſibi circa hac monimenta exhibendum illiciebant, nec* Mortales *qui abierant, adſumere nomen dedignabantur, modò vt* Deos Immortales *inde ipſi ſe haberi lucrifacerent. Cùm verò eiuſmodi demortuorum, pleroſque omnes ſiue ob res inclyte in bello geſtas, aut artes repertas, aut quòd Rerumpublicarum conditores floruerant, ſimile quid eximium praſtiterant; tanto primùm honore poſteri proſequebantur, atque ad eorum monimenta, crebra alius, & multo ſuperioris, quàm humana eſſe videbantur, natura inſignia edita animaduerterent; ijs ipſis, quos demortuos primò credebant, & quorum velut vicem* DÆMONIA *iam agebant, humanam naturam omnino imparem, ſed & præcellentiorem eſſe adſcribendam, propenſo animo, facilè exiſtimabant.* & paulo poſt: *A Mortuorum autem memoria* IDOLORVM *cultum fluxiſſe paſſim indicatur.* Hactenus Seldenus, qui omnia poſt modum locis Hebraicis, Græcis, & Arabibus, hæc probare nititur, vt & Stuchius, à quo plura Seldenus ſuxit.

Feralia Publica.

FERALIA autem ſiue PARENTALIA dupliciter fiebant, aut PVBLICE, aut PRIVATIM. Primo modo menſe FEBRVARIO, quo omnibus ex Lege Pontificum, & Kalendarij conſignatione, neceſſum erat PARENTALIA Dijs Manibus offerre, Demortuíſque ſacrificia libare. Audi Naſonem:

Eſt honor & tumulis animas placare paternas,
Paruaque in inſtructas munera ferre pyras.
Parua petunt Manes, *pietas pro diuite grata eſt*
Munere, non auidos Styx habet ima Deos.
Tegula porrectis ſatis eſt velata coronis,
Et ſparſa fruges, paruaque mica ſalis.
Inque mero mollita Ceres, violaque ſoluta:
Hac habeat media teſta relicta via.

Priuata.

PRIVATA erant, aut NOVENDIALIA, aut DENICALIA. Prima dupliciter ſumebantur, vel ob lapidum imbrem fieri ſolita, & à Rege Tullo inſtituta, & prodigij ſedandi cauſa repetita. Huiuſce rei originem deprehendes, ſi T. Liuij Dec. 1. lib. 1 verba perlegeris: TVLLO *Regnante* inquit, *cum poſt deuictos Sabinos, Regi, Patribúſque nuntiatum eſſet, in Monte* Albano LAPIDIBVS PLVISSE: *quod cùm credi vix poſſet, miſſis ad id viſendum prodigium, in conſpectu haud aliter, quàm cùm grandinem venti glomeratam in terras agunt, crebri cecidere cœlo* lapides. *Viſi etiam audire vocem ingentem ex ſummi cacuminis luco, vt patrio ritu ſacra* Albani *fa-*

Nouendialia quæ?

cerent,

cerent, quæ velut Dijs quoque ſimul cum patria relictis, oblinioni dederant: & aut Romana ſacra ſuſceperant, aut fortuna (vt fit) obirati cultum reliquerant Deûm. Romanis quoque ab eodem prodigio NOVEMDIALE *ſacrum publicè ſuſceptum eſt.* Abhine in more fuit, vt quandocumque aliquod inuiſeretur prodigium; hæc NOVEMDIALIA ſacra peragerentur, vt poſtmodum ipſe *Liuius* à quo Kirch. *de Funer. Rom. lib. 4. c.* 1. ſcribit.

Prodigia quæ?

VEL ob alicuius priuatæ familiæ ſacra quibus per NOVEM DIES defunctis ſolebant parentare; licet *Kirchm.* non per totos NOVEM DIES ſacrificia peragere familias credidit, ſed DIE NONO à morte decedentis, in cuius ſententiæ teſtimonium plura refert ſelecta, cui lubens hæreo. Iacobus vero Gutherius quid in hiſce NOVEM DIEBVS à ſuperſtitibus perageretur aperuit *lib. 1. de Iur. Man. c.* 16. iſtis verbis: *Nam apud veteres, vbi quis extinctus eſſet,* DIEBVS SEPTEM *Domi illius corpus adſeruabatur, & curabatur, lauando, vngendo, oſculando, complorando, conclamando.* OCTAVO DIE *funus procedebat, & corpus incendebatur.* NONO DIE *ſepeliebatur, & ſi qui ludi in mortui honorem fierent, ab eo* NOVEMDIALES *ſunt appellati.* APVD Iudeos iſthæc Mortuorum ceremonia, neutiquam OCTAVM DIEM excedebat vt notauit B. Ieronym. in Aggæum. c. 1.

Familiaria quæ?

Quid in NOVEM *diebus ageretur in corpore extincto?*

Mos apud Iudæos.

AN hæ FERIAE Diis NOVENSILIBVS aliquid habeant commune, aliquis ſciſcitabitur? Pro quo notandum eſt, ipſum Iacobum Gutherium autumaſſe NOVEMDIALE *ſacrum in Deorum honorem inſtitutum, qui* NOVENSILES *dicebantur. Quos in ſecunda cæli regione locat* Martian. Capella lib. 1. de Nupt. *quoſque Deos* Piſo *eſſe ſcribit* NOVEM *in Sabinis conſtitutos, vt expreſſit* Arnob. lib. 3. *Quibus* Numa *ritu patrio* NOVEMDIALE *ſacrum inſtituiſſe non longe à vero eſt.* T. Liv. lib. 8. NOVENSILES Deos inter Lares, & Indigetes medios ponit. Quos MEDIOXVMOS Plaut. in Ciſtell. appellat in aere degentes, quæ ſedes eſt MANIVM Deorum & eorum, qui INDIGETES Dii ex hominibus facti, in Diis agunt.

Nouenſiles Dij, qui?

Nouenſiles, an Lares?

Medioxumi, qui?

DENICALIA ſacra, ſiue feriæ PRIVATÆ dicebantur, quando familia funere polluta certis quibuſdam ceremoniis purgabatur. Ab hinc EXVERRAE introductæ ſunt, quæ *ſunt* (vt inquit Feſtus) *purgatio domus, ex qua* Mortuus *ad ſepulturam efferebatur, quæ fit per* EVERRIATOREM *certo genere ſcoparum adhibito, ab* Extra Verrendo *dicta.* Cuius EVERRIATORIS obligatio perſoluebatur ab eo, *qui accepta iure hæreditate, iuſta facere defuncto debet; quæ ſi non fecerit, aut quid in ea re turbauerit, ſuo capite luat*, vt dixit idem Feſtus. Attamen iſtud *ſuo capite luere,* ad porcam PRAECIDARIAM Cereri mactandam tantùm referendum eſt, vt ex eodem Faſto, Varrone, Cicerone & aliis probat Kirchman. d. lib. 4. c. 1 Guther. d. c. 16. & alij plurimi.

Denicalia quæ?

Exuerra; Exverriator qui?

Porca præcidaria quæ?

Tempore FERIALIVM nefas erat matrimonia contrahere, licet perperam Roſinus ex Ouidio, religioſum eſſe nubere, dictitet, cuius aſſertionem, vt inuerſam agnoſcas, en carmina:

Matrimonia in Feralibus, cur prohibita?

Dum tamen hæc fiunt, viduæ ceſſate puellæ:
Exoptat puros pinea tæda dies.
Nec tibi, quæ cupidæ matura videbere matri,
Comat virgineas haſta recurua comas.
Conde tuas Hymenæe faces, & ab ignibus atris
Aufer, habent alias mœſta ſepulchra faces.

Niſi in Roſino *religioſum* accipias pro prohibitum, vt accepit Macrob. lib. 1. Saturnal. c. 15. agens de Nuptiis vitandis, vbi hæc verba lego: *Nec hoc prætermiſerim, quod Nuptijs copulandis, Kalendas, Nonas, & Idus* RELIGIOSAS, *id eſt* DEVITANDAS *cenſuerunt.* Cauſam huius prohibitionis pete ab ipſo Macrobio d. lib. 1. c. 15. vbi Iſac. Pontan. fol. 599.

Religioſi nominis ſignificatio quæ?

HAC ipſa die etiam Deæ MVTAE litabatur, in cuius ſacrificiis tot erant præſtigia, quot cæremoniæ; illas eleganter deſcripſit Ouidius, quas apponere libuit;

Dea Muta.

buit, vt obcæcatas Gentilium mentes paſſim adnotes, & ſagarum veneficas fabas perhorreſcas:

Præſtigia in ſacrificiis Deæ Mutæ.

Ecce anus in medijs reſidens annoſa puellis
Sacra facit Tacitæ, *nec tamen ipſa tacet:*
Et digitis tria thura tribus ſub limine ponit;
Quà breuis occultum mus ſibi facit iter.
Tunc cantata tenet cum fuſco licia plumbo;
Et ſeptem nigras verſat in ore fabas.
Quodque pice adſtrinxit, quod acu traiecit ahenâ,
Obſutum mentâ torret in igne caput:
Vina quoque inſtillat. Vini quodcumque relictum eſt,
Aut ipſa, aut comites, plus tamen ipſa bibit.
Hoſtiles linguas, inimicaque vinximus ora,
Dicit diſcedens. Ebriaque exit anus

Mater Larium. *Dea ſilentij.*

Huius MVTAE Deæ hiſtoriam ipſe Ouidius carminibus ſequentibus aperit. LARIVM Deorum Matrem appellitant Varro, & Macrobius apud Gyrald. Syntagm. 15. Silentii Deam conſignat Guillelm. Stuch. de ſacrific. Gent. fol. 31. apud quos eius fabulam deridebis. Has litationes inſtituit Numa, vt ex Plutarch. in eius Vita cognoſces.

Numa inſtituit ſacra. Chariſtia quæ.

DIE ſequenti poſt FERALIA ſubſequebantur feſtiuitatum CHARISTIA, quibus inter charos, & amicos, proximos, & conſanguineos litigia ſedabantur: licet Valer. Max. lib. 2. c. 1. inter Cognatos, & affines iſthæc tantum peragebantur. En eius verba: *Conuiuium ſolemne Maiores inſtituerunt, idque* CHARISTIA *appellauerunt, cui præter Cognatos, & Affines nemo interponebatur; vt ſiqua inter neceſſarios querela eſſet orta, apud ſacra menſa, & inter hilaritatem animorum, fautoribus* Concordiæ *adhibitis tolleretur.* De hiſce Conuiuiis videndus Ouid. d. lib. 2. V. Carol. de Neapol. Guillelm. Stuch. de ſacrif. Gent. fol. 152. & de Antiq. Conuiu. lib. 1. c. 32. & c. 33. Roſinum, & alios. Hine illud notandum eſt, quanto Principum ſuorum ſalutem proſequebantur amore Romani, qui poſt deprecationes conſanguineorum, & Affinium, itidem Principis ſalutem, & incolumitatem à Diis expectebant; vt ex illo liquet Ouidii diſticho:

Principibus vita deprecabatur.

Et bene Vos: Bene tu patriæ Pater optime Cæſar,
Dicite ſuffuſo per ſacra verba mero.

Terminalia quæ.

TERMINALIA ſacra poſtmodum peragebantur, quæ à Romulo inſtituta, & à Numa abſque ſanguine delibata, Anno terminum tunc poſuere, vt inquit Varro. Plutarch. in Quæſt. Rom. n. 15. cur Termino Deo, & in hiſce ſacris, nullum animal immolabatur? vt inquit Halicarnaſſ. lib. 2. Rer. Rom. *Nam Deos putant* Terminos, *eiſque ſacra faciunt, non hoſtias cadentes, quòd nefas ſit cruentari hos lapides, ſed liba Ceralia, frugumque offerentes primitias.* Reſpondit ergo Plutarchus, quòd cùm Numa Terminum cuſtodem amicitiæ, & pacis exiſtimaret, ſacrificium ſanguine purum, nulla inquinatum cæde debere offerri. Sed licet hæc à Numa præſcripta lex Halicarnaſſæo legatur, attamen apud Ouidium illam in diſſuetudinem abiiſſe credendum eſt; nam referens, quæ in hiſce ſacris peragerentur, deſcribit:

Cur in his ſacris à cæde abſtinebatur.

Spargitur, & cæſo communis Terminus agno:

De quo videſis Carol. Neapol. in Anartych. ad Ouid. lib. 2. n. 258. Guillelm. Stuch.

Stuch. Antiq. Conuiu. lib. 1.c. 33. fol. 134. col. 2. etiam refert in TERMINALIBVS Agni cęſi formulam ex Acrone. Quæ fierent in his ſacris, præter conuiuia, quæ communia cuilibet feſtiuitati erant, appingit Ouidius hiſce diſtichis.

Terminalibus ſacrificandi ritus.

Termine ſiue lapis, ſiue es defoſſus in agro,
Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.
Te duo diuerſa domini de parte coronant,
Binaque ſerta tibi, binaque dona ferunt.
Ara fit hic, ignem curuâ fert ruſtica teſtâ
Sumptum de tepidis ipſa Colona focis.
Ligna ſenex minuit, conciſaque conſtruit altè;
Et ſolidâ ramos figere pugnat humo.
Tum ſicco primas irritat cortice flammas:
Stat puer, & manibus lata caniſtra tenet
Inde vbi ter fruges medios immiſit in ignes;
Porrigit inciſos filia parua fauos.
Vina tenent alij, libantur ſingula flammis:
Spectant, & linguis candida turba fauent.
Spargitur, & cæſo communis Terminus agno;
Nec queritur, lactens cum ſibi porca detur
Conueniunt, celebrantque dapes vicinia ſupplex,
Et cantant laudes, Termine ſancte, tuas.

REGIFVGIVM ſacrum ſequebatur, in memoriam diei, quo Rex Tarquinius è Roma profugus diſceſſit, vt inquit Feſtus. De huiuſce rei hiſtoria, & Tarquinij Regis diffugio videndi Liu. Halicarnaſſ. Pacatus, & ceteri Rerum Romanarum Scriptores. De hoc ſacro Ouid. d. lib. 2. ab illo diſtieho.

Regifugium quid?

Nunc mihi dicenda eſt regis fuga: traxit ab illâ
Quintus ab extremo nomina Menſe dies.

EQVIRIA ſacra in Campo Martio, quo hoc die ludos equeſtres Romulus inſtituit in honerem Martis, à quorum curſu Equorum, ſacra vocabantur EQVIRIA. Ouid.

Equiria quæ?

Iámque duæ reſtant noctes de Menſe ſecundo,
Marſque citos iunctis curribus vrget equos:
Ex vero poſitum permanſit Equiria *nomen,*
Qua Deus in Campo perſpicit ipſe ſuo.

Huius feſtiuitatis ſolemnia, quibus diebus agerentur.

Horum ludorum apud Romanos præter iſtam; duplicem in Kalendariis, memoriam repeto: Aliam *Tertio Id. Martij ad Tyberim*, vel ſi aquis increuerit in Monte Cælio de quo Ouidius, & Nos infra ſuo loco. Alteram *XIV. Kal. Maij in Circo Maximo*, dequibus Ouidius, Roſinus, & alij quorum nomina in Aprilis ipſo die dabimus. In his Eqneſtribus curſibus celebris fuit Apuleins Diocles Hiſpanus ex vrbe Laconimurgo Luſitaniæ, ſiue Vettoniæ, de cuius victoriis Onuphr. Panuin de Lud. Circenſ. lib. 1. c. 10. P. Francius Biuar. in Notis ad Dexter. in Chron. Ann. 120. fol. 223.

Apuleius Diocles Luſitania-Vettonus celebris Auriga.

SVPEREST vt aliquid de FEBRVALIBVS luſtrationibus aliàs à Romanis FEBRVO

Februalia quæ?

FEBRVO Deo ſiue PLVTONI, ſiue alio dicatis ſubiiciamus. Hæc ſacra inſtituit Numa, qui Ianuariũ & hũc Menſem addidit Anno Romuleo, & ſicuti illum DIIS ſuperis, ſic iſtum DIIS Manibus, ſiue Inferis dedicauit: de quo vidẽdi Feſtus lib. 6. Varr. lib. 5. Macrob. lib. 1. c. 13. Iſidor. Noſt. lib. 5. Orig. c. 32. Roſin. lib. 4. c. 6. Stuch. de Sactif. Gent. fol. 12. Lyl. Gyrald. Synt. 17. Kirckman. lib. 4. de Funer. Roman. c. Iacob. Guther. de Iur. Man. lib. 1. & 2. Hæ LVSTRATIONES, hoc ordine fiebãt: Nam Cenſor Luſtrationum magna ordinum frequentia DEOS Imperij præſides ſolemni precatione inuocabat; vt Rem Romanam, vrbes, Templa, fines, Aquas, perpetuò ſeruarent incolumes, & proſperos darent ſucceſſus; dubijſque conatibus adeſſent, maláque impedirent, votáque in ſequens luſtrum promitterent; circumque vrbis pomarium, ſereno cælo, Pontifices, Flamines, Augures, ſacrificuli, Vates, Veſtales, Galli ſacerdotes, ſeptem-Viri Epulonum, Quindecim-Viri ſacrorum, Salij, & ſi quæ erat huius ceræ caterua, ſequentibus Patribus, & omni plebe. Quam Luſtrationum proceſſionem mirificè deſcripſit Lucan. lib. 1. de Bell. Pharſal.

Inſtitutio. *Dedicatio.* *Cæremonia*

Mox iubet, & totam pauidis à Ciuibus vrbem
Ambiri, & Feſto purgantes mænia Luſtro:
Longa per extremos pomeria cingere fines.
Pontifices ſacri, quibus eſt permiſſa poteſtas;
Turba minor ſequitur ritu ſuccincta Gabino:
Veſtalémque chorum ducit vittata ſacerdos,
Troianam ſoli cui fas videre Mineruam.

Sic ergo Vrbes luſtrabant, expiabantque: in quo notandum eſt, quòd in hacce FEBRVATIONIS ceremonia, duo peragebantur, & Diis Manibus placabant, vt Defunctorum animæ ab ipſis quieta, & pia propenſione reciperentur, fouerentur, & tractarentur; & vt Viuis ſic luſtratis ſalutem, opes, & bonum omen impartirentur.

Purificationis feſtiuitas ob abolenda Februalia, non Lupercalia inſtituta ex SS. Eligio, & Ildephonſo.

Ergo vt iſti Gentilitij ritus obliterarentur; & Eccleſiaſtici Catholicique exorirentur FESTVM PVRIFICATIONIS hoc Menſe accepit exordium; non propter LVPERCALIA tantum vt dictitauit Baronius. Auſculta S. Eligium ante Gelaſium P. M. Hom. 2. de hac Feſtiu. ſic præloquenrem: *Nunc igitur vanæ ſuperſtitionis errorem, pulchrè Chriſtiana deuotio ad veram conuertit* Religionem, *cum iam non poſt* Quinquennium, *nec vt olim circa finem Menſis* FEBRVARII *vna luſtratur Ciuitas Romana, ob honorem* FEBRVI, *qui falſo* LVSTRATIONVM, *id eſt, purgationum potens putabatur, &* Deus Infernorum, *& ob dignitatem eius, quæ iam ceſſauit, terreni Romanorum Imperij: ſed per ſingulos annos, circa initium eiuſdem Menſis, vniuerſa Dei Ciuitas, ſancta videlicet Eccleſia illuſtratur, fidei lumen, quod filiorum ſuorum fulget in cordibus, deſignans cereorum lumine, quod eorumdem geſtatur manibus.* Audi S. Ildephonſum Noſtrum in Serm. de Purificat. dicentem: *Agitur hæc feſtiuitas Menſe* FEBRVARIO, *quem Romani adhuc pagani à* FEBRVO, *id eſt* Plutone, *ſic vocauerunt, cui* LVSTRANDI *Ciuitatem commiſſa religio fuit: quam* LVSTRANDI *conſuetudinem congruè, & religiosè Chriſtiana mutauit conſuetudo, cùm eodem Menſe, hoc eſt, hodierna Die, in honorem S. Dei-Genitricis, & perpetua Virginis* MARIÆ *non ſolum Clerus, ſed omnis plebs Eccleſiarum loca cum cereis, & diuerſis hymnis* LVSTRANTES *circumeunt.* Ex quorum auctoritate ſanctorum, LVSTRATIONVM loco Gentilium, Chriſtianum PVRIFICATIONIS Dominicæ morem, non propter LVPERCALIVM abiurationem, fuiſſe introductum primò perpendes. Quod ergo crederem, Gelaſium hanc conſuetudinem Catholicam fortius inſtauraſſe, ob illorum LVPERCALIVM extirpationem, ideóque in Apologia contra Andromachum Senatorem, de hiſce abolendis ſpurcitiis ſpecialem induxit anamneſin.

HIS

His igitur vanitatibus inſpectis, quibus cæca Ethnicorum mens deluſa conſpicitur, ad veros fidei Catholicæ Faſtos, quibus Hiſpanorum Martyrum, & Diuorum commemoratio deſcribitur, deueniamus. En MENSIS FEBRVARII Catalogum: perlege, & fruere.

KALEND. FEBRVAR.

DIES I.

A *Illiberi* S. COECILII *diſcipuli B. Iacobi Apoſtoli, ipſiuſque Lectoris, qui poſt peragratas Hiſpaniæ vrbes cum Sanctiſſimo Magiſtro, illoque per martyrium ſublato, & Apoſtolico corpore apud Iriam-Flauiam ſepulto, Romam adiit, vbi à B. Petro Apoſtolorum Principe Epiſcopus ordinatus, Hiſpaniam reuertitur, Euangelium prædicat, & apud Illiberim glorioſum martyrij agonem conſummauit.*

B *Braccaræ Auguſtæ* S. POLYCARPI *eiuſdem Ciuitatis Antiſtitis qui poſt bonorum operum, ac virtutum cumulos in hac vita, in cæleſti gloriæ manipulos coaceruauit æternæ.*

C *Ibidem* S. SERENIANI *ipſius Braccarenſis Sedis Epiſcopi qui poſt B. Polycarpum infulas induens, ſic deceſſoris Sanctitatem, eſt æmulatus, vt eo ipſo die ad Paradiſi felicitatem tranſlatus, celebris in faſtis ſacris eius memoria laudabilis perſeueret.*

NOTÆ.

A SANCTVS COECILIVS Epiſcopus, & Mart.] Fuit vnus ex Diſcipulis Patris Noſtri IACOBI. *Cæcilij* memoriam in vsũ cõgeſſit Eccleſia cum cęteris ſex ſociis *die XV. Maij*, quo etiam Beda, Vſuard. Ado, Maurolic, & recentiores Martyrologiorũ ſcriptores, quos congeſſere Bernard. Aldrete *lib. 2. Antiq. Hiſp. c. 12.* Amicus Noſter R. P. F. Petrus à S. Cæcilio *in Memor. SS. Granatenſ.* hoc die, & XV. Maij, cuius codices MSS. vidimus; & demum D. Franciſ. Vermudez de Pedraza *Hiſt. Granat. lib. 1. c. 4.* Agit de eo Beuter *lib. 1. Hiſt. c. 23.* Ambroſ. Moral. *lib. 9. c. 13.* Padill. *Hiſt. Ecleſ. Hiſp. cent. 1. tom. 1. ex c. 17.* & ſequẽtibus, Omnes denique ſcriptores Noſtri, & Breuiaria *Scriptores.*

ria peruetuſta, Sanctorales, & Flores Sanctorum. Eius memoriam repetunt Flau. Dexr. *in Chron. Ann.* 37. & alibi., S. Iſidorus *in hymno Muzarabi*, Iulian. Petr. *in Chron. n.* 22. Aulus Halus meus *de Aduent. S. Iacob. vers.* 47. *vbi* noto. Acta antiqua periere, prout illa congerit *P. S. Cacilius, & Pedraza*, latinitate donara, excribemus.

ACTA SANCTI COECILII Epiſcopi Illiberitani, B. Iacobi Diſcipuli, & Martyris, ex Variis Scriptoribus.

Genus.

COECILIVS genere Arabs nobilitate conſpicuo, patrem *Calè*, matrem verò *Rebeccam* habuit. Anno quo Chriſtus in Bethleem Iudæ natus eſt, illo COECILIVS viſiuæ lucis radios conſpexit, licet linguæ, & auditus organis deſtiturus. *Naſcitur mutus.* Frarrem habuit *Cteſiphontem* oculis orbatum; quos vt parer hiſce laborantes ægritudinibus inuiſit, dolore conuictus medelam iuuenibus quæritabat. Nullam inuenit ſolicitudo paterna, donec illis virilitate maruris, D. N. Ieſu-Chriſti miraculorum fama Arabiæ ſinus tranſcendit. Noneſt pigra paternæ pietatis chariras, vix prodigioſam audiuit opinionem, quando aſcitis filiis Ieroſolymam contendens, ante Saluatoris pedes, tunc Tyro Sydonem adeuntis, fratres proiiciens, vt eorum miſereretur lachrymoſis ſingultibus flagitauit. *Sanatur à Chriſto.* Annuit Redemptor votis ſupplicantis amoris, & iuuenum miſeriæ, miſertus COECILIO auditum, & palatum; Creſiphonti proſpectum reſtituit. Qui Deum laudantes, & Chriſto gratias agenres, illius inpoſterum inſeparabiles comites effecti, reliquis, Mortis, Reſurrectionis, Aſcenſionis Domini, & Spiritus Paracleti Aduentus myſteriis interfuere. *Chriſtum inſequitur.* Poſt cùm Apoſtoli diuiſis mundi prouinciis, vnuſquiſque ad Euangelij prædicationē proficiſci curaſſet, & IACOBVS Zebedæi filius Hiſpanias adire ſortirione diuina deſtinaſſet, & ſelectis duodecim Diſcipulis more Apoſtolico, quos ſecū deferret, Virginea benedictione ſuffultus, iter aggreſſus eſt. *Diſcipulus IACOBI.* Inter duodecim ergo aſſeclas COECILIVM, & fratrem Hiſpanias aduexit, quibus Lectorarus gradu ordinatis, miſſionis opus zelo charitatis incepit. *Hiſpanias adiit.* Magiſtrum COECILIVS eſt comitatus vbique, quouſque Ieroſolymam reuerti compulſus IACOBVS, iterum in ſanctam vrbem cum illo rediens ſanctiſſimi Apoſtoli martyrium intuitus, cum cæteris Diſcipulis ſacratum Corpus in Ioppem primò, poſt Iriam-Flauiam importat; vbi tumulo datum, & honorifice ſepultum Romam perrexit, & à S. Petro Hiſpaniæ ordinatus Epiſcopus, iterum Ieroſolymam, vt loca noſtræ redemptionis adoret, proficiſcirur. *Ieroſolymam reuertitur.* *Romam proficiſcitur.* Superatis igitur magnis periculis Athenas deuenit, vbi à S. Dionyſio Areopagita confortatus, donis acceptis, & ab oculorum infirmitate curatus, Hiſpaniam ingreſſus, protinus Apoſtolici muneris penſum exercere cœpit. *Athenas deuenit.* In illo notabiles Chriſto peperit fœtus, nam cum erudirione inſignis haberetur, & prophetiæ dono illuſtratus abiret, facile omnium animos deliniuit, vt ad ipſius pedes Ethnici prouoluti de Chriſti conſortio facti, Euangelico crediderunt eloquio, Cum ergo ad Turdetanorum vrbem Illiberim appropinquaretur inſignem ibidem ſedem fixit, & Epiſcopali condecorans ſolio extunc Illiberitanus voluit Epiſcopus nominari. *Epiſcopus Illiberitanus.* His igitur, & aliis, in naſcentis illius Eccleſiæ exordio, initialibus incrementis allectus, ad maiora perficienda conuerſus finitimas illorum inſuperabilium montium cauernas luſtrauit, & homunculis in eis

deliteſceu

deliteſcentibus lucē Dominici verbi diſtendit. Poſtmodū doctrinis, & exēplis populos erudiens, & in Dei timore, ac fide Chriſti militiā promouens, omnibus ſe præbuit mirabilem. Demum cùm per id temporis nonnulli ex S. IACOBI Diſcipulis ad Concilium Illiberim conueniſſent, pro decernendis aliquibus ad eccleſiaſticam normam canonibus, ab Aloto Iudice comprehenſi, inſtantibus aliquibus Ciuitatis primoribus, bonis omnibus ſpoliati, flammis exuſti ſunt. COECILIVS primò aufugiens, poſt reuerſus, cum Septentrio, & Patritio aſſeclis tentus, ad radices Montis Ilipulitani protractus, cum ſociis in fornace iniectus, & combuſtus, Triplex martyrum corona ad æternæ gloriæ præmium, ardentiori peruenit ſpirito Kalend. Februarij Anno Domini LVII. Imperat. CI. Neronis II. *Patitur.*

Hactenus Acta. In quorum ecphraſi, S. Præſulis, cum S. IACOBO. aduentum probare cogimur, quod ex Dextro in Chron. Ann. 37. liquet, ſic: *Multos etiam Diſcipulos* (IACOBVS) *præcipuos autem numero duodecim, more Apoſtolico in Hiſpaniam ſecum portat, ſcilicet* COECILIVM, & *Cteſiphontem Lectores,* Quæ verba *Italus* meus aſſumens ſic, carmine, ordinata tranſcribit, verſ. 43. *Lectoris ordine fungitur.*

Moreque Apoſtolico, duodeno cingitur almo.
Concomitum choro, quos plane myſtice ſacrat
Eccleſia officiis. Nam Baſilio, Pio iunctim
Maximo, Chryſogono, Athanaſio detulit altum
Ordinis officium: Theodorus Coecilius *què*
Iſcius, & Cteſiphons, Calocero iuncto, minores
Lectorum gradus primi recepere rogati.

Dixi S. Præſulem, IACOBVM Ieroſolyma Hiſpanias fuiſſe comitatum, quod probaui, quam morionis cuiuſdam inuentionem diluerem, qua caudex contendit duos fuiſſe *Cæcilios*, alius Diſcipulus S. Patroni ex Ieroſolyma extractus, alter Hiſpanus Cæſarauguſtæ conuerſus. Ille à IACOBO Illiberritanus Epiſcopus conſecratus anno XXXVI. Iſte à SS. Apoſtolis Petro, & Paulo anno Domini LXI. Qui illius computum agnoſcere deſiderat, adeat Hiſtoriam Cæſarauguſt. 2. *p. c.* 4. *fol.* 376. & illius ignorantias deprehendet. Nemo me hercule, nemo à IACOBO, Epiſcopum *Illiberitanum* S. COECILIVM conſecratum fuiſſe proponit, nec Eccleſia Granatenſis tale quid dixit, vt de hac re *Pedraza*, & *P. S. Cæcilius* fatentur; à quo ergo tale commentum extraxit. De quo cum illo contendere ſuperuacuum.

ILLIBERIS, ELIBERIS, & ILIBERIS ſic diuerſimode ſcriptum reperitur, Vrbs fuit celebris in Turdetanis. De ea hæc Taraph. *de Reg. Hiſp. in* Hiſpano *Rege*, an. *A. C. N.* 1710. agens de ipſo Rege nomine Hiſpano: *Hic filiam, ſiue ſororem nomine* ILLIBERIAM *habuit, quæ ſuo nomine* ILLIBERIAM *ciuitatem conſtruxit, nunc vulgus* GRANATAM *nominat.* De eius antiquitate Ptolom. *Tab.* 2. *Europ. lib.* 2. *c.* 4. Plin. *lib.* 3. *c.* 1. Vaſſ. *in Chron.* Alderet. *in Theſaur. Ling. Caſtell.* verb. *Illiberis* Idem in *Antiquit Hiſp. lib.* 2. *c.* 24. Loays *in Not. ad Concil. Illiber n.* 1. *fol.* 21. Mendoza *ad idem Concil.* vbi ad amuſſim. D. Petro Gonzal *Hiſt. Salicenſ. lib.* 2. *c.* 19. D. Maur. Caſtel. *Hiſtor Compoſtell. lib.* 1. *c.* 22. P. Biu. *ad Dextr. Ann.* 54. *n.* 1. *fol.* 108. & ibi Caro *fol.* 24. & 25. Moral. *lib.* 9. *c.* 13. & *lib.* 10. *c.* 32. Omnia congeſſit Pedraza fere toto *lib.* 1. *Hiſt. Granat.* Qui iſtam non reſpuit penitus opinionem. *Iliberia filia Regis Hiſpani, Ab ea nomen vrbis in Turdetanis.*

B. S. POLYCARPVS Epiſcopus, & Confeſſor.] Eius memoriam recolit Eccleſia *Braccarenſis* in Tabulis Epiſcoporum ipſius ſedis *n.* 4. in hæc verba. S. POLYCARPVS *Pontificatum obtinuit per idem tempus.* Quæ & refert D. Roder. de Acun-

na *Hiſt. Braccar. tom. 1. c.* 31. & in Primat. Braccar. *fol.* 209 licet de die tranſitus, & an martyrio, an placida dormitione, ambigat Iulian. Petr. in Chron. *Anno.* 107. *n.* 41. de ea ſic loquitur *Braccaræ poſt S. Ouidium* S. POLYCARPVS *Epiſcopus Braccarenſis ad Annum* C. XXX. Eius Acta tanto temporum inuolucro, bellorum, & Reipublicæ Hiſpanicæ mutationum diſpendio periere. At breui compendio aliqua ſuggeremus.

ACTA SANCTI POLYCARPI Braccarenſis Epiſcopi, & Confeſſoris ex Iuliano Toletano, & aliis MS.

Origo. POLYCARPVS Græcam originem ducens, in Inſula Siciliæ, qua magna Græcia cum Siculis terminos lambit, vitam texuit. *Educatio.* Ibidem literis operam dedit, quoſque *Ceſonius*, & *Ouidius* Nobiles Populi Romani Ciues, propter *Piſonianam* ſubleuationem à *Nerone* infenſis Siculam, exilio mulctati, Inſulam adepti ſunt. Hic POLYCARPVS illuſtriſſimorum Procerum eruditione conſtrictus, in eorum ſeſe protractus amicitiam familiari neceſſitudine côiunxit. *Fit Chriſtianus.* Poſtmodum, *Ouidius* Chriſto nomen dedit, cui POLYCARPVS adhærens, illius in Hiſpaniam comes itineris, & fidei factus *Braccaram* *Braccaram adiit.* vſque celebrem Galæciæ Metropolim peruenit. Ergo *Ouidius* inſulas tantæ ſedis induês illicò eius Archidiaconum ordinauit POLYCARPVM, *Archidiaconus factus.* cuius doctrina inſignis, cuius fides inſuporabilis, & cuius pietas in omnes S. Præſulis animum inpleuerunt. Illo igitur è viuis ſublato per martyrium *Ouidio* Anno Domini CXXX. in eius locum, eſt omnium ſuffragiis illius S. Leuita *Polycarpus* magna acclamatione ſuffectus. *Epiſcopus Braccarenſis.* Quanta in officio geſſerit mirabilia, ignorantur, vitam compleuit Kal. Februar. Ann. CLXXX. vel circiter. *Moritur.* Eius Corpus ſacratum, vt creditur, honorifice tumulatum à *Sereniano* eius Archidiacono; & ſucceſſore, & per aliquot ſecula, debita veneratione, quieuit.

Hæc ſunt Acta, quæ à nemine ſic congeſta percipies. De *Præſulatu Braccarenſi* poſt S. Ouidium iam ex Tabulis, & Acuſia probauimus, & textum Iuliani authenticum aſſuimus.

DE *Græca origine*, de *Commercio cum Ouidio* apud Siciliam, de Archidiaconatu Braccarenſi, & Præſulatu poſt Ouidium, hoc ex Codice MS. meo, quem *Aulo Halo* tribuimus, auſculta hexaſtichon.

Epitaphiū.

IN TVMVLO SANCTORVM POLYCARPI & Sereniani Epiſcoporum Braccarenſium.

Hoc iacet in tumulo magnus Præſul Polycarpus,
Qui Græcam *duxit nomine proſapiam.*
Braccara *Leuitam vidit almi Præſulis, eius*
Prædeceſſoris; poſt & honore Patrem,
Tu ſacer hinc Ouidi *traxiſti ex Inſula* Polym
Quo polo noſtra Braccara *vixit amans.*

Aliud poſtmodum proſequitur hexaſticon pro *S. Sereniano* etiam Epiſcopo *Braccarenſi* quod poſtea dabimus.

Dies tranſitus. CIRCA Diem tranſitus, licet hucuſque ignorauerint *Braccarenſes*, iamiam, vt tanti Præſulis feſtum concelebrent, en ex Equilino *lib.* 11. *c. fin. n.* 45. eorum dies cultus ſic: POLYCARPVS *& Serenianus Epiſcopi, quorum feſtum colitur Kalendis*

lendis Februarij. Quo iam non eſt de quo dubitet *Braccara.*

S. Serenianvs Epiſcopus, & Confeſſor.] Sic legendum, non Serebianvs, vt *Tabulis Braccarenſibus*, & in Hiſt. Braccaren. *p.* 1. *c.* 32. *fol.* 146. apud Don. Roder. de Acuña, & apud Iulian. Petr. *in Chron. n.* 80. vbi iſthæc: *Floret memoria S. Fabiani Epiſcopi Braccarenſis, Succeſſoris* Seriani, *qui ſucceſſit Polycarpo.* Quia *Petrus de Natalibus*, qui vt diximus illum, & *Polycarpum* coniunxit vno die ad memoriam eorum feſtiuitatis, vt ſupra retulimus ex *lib.* 11. *Catol. SS. c.* 45. Serenianvm. legit, & eo ipſo nomine vtitur hexaſticon infra ponendum. Eius Acta, ſicut *S. Polycarpi* ſub ſilentio latent. Sic illa concinnabimus.

ACTA SANCTI SERENIANI Braccarenſis Epiſcopi, & Confeſſoris ex Iuliano, & MS.

Serenianvs ex nobiliſſima *Screnorum* familia, quæ apud *Samonem* Gallæciæ oppidum antiquos conſtruxit lares, oriundus, vti ſuorum agnouit in fide Catholica Maiorum progreſſus, ita illorum veſtigiis adhærens, Chriſtianam eſt religionem, auſpiciis illuſtrioribus, amplexatus. Cùm verò ad iuuentutis deuenit ætatem, *Braccaram*, tunc Gallæciæ Metropolim, aut profectionis, aut ſtudij cauſa, libera animi propenſione, perrexit. Ibi *B. Polycarpum* tunc Eccleſiæ Braccarenſis Antiſtitem audiuit, doctrinæ Catholicæ pabula Catholicis miniſtrantem, cuius ſic eſt demiratus cordis pietatem, vocis efficaciam, & operum excellentiam, vt protinus ad eius pedes prouolutus adoleſcens, ab Antiſtite, vt in ſuorum contubernium familiariũ deſcribi mereretur, lachrymis depopoſcit obortis. Annuit, diuino inſpirante Numine, Sereniani votis ſupplicibus, *Polycarpus*, & inter ſuos adlectus iuuenis, abeo Pontifex de origine, religione, ſtudiis, & progreſſibus ſciſcitabatur. Quæ omnia vt recenſuit profunda ſpeciali curabat ſtudio adoleſcentuli ſpiritum inueſtigare. Quem vt perſcrutaretur candido virginitatis, rubore doctrinæ perfuſum, ad *Archidiaconatus* Eccleſiæ Braccarenſis apicem Sereniani ſuffragantibus meritis, liuore obmuteſcente, perduxit. In huius oneris alea diù inſeruiuit Leuita, donec vita functo Eccleſiæ Præſule ſanctiſſimo, eiuſque Magiſtro, Clero, & Populo efflagitante ad ſolium Patriarchalis ſedis acceſſit inuitus. Igitur Domino cooperante ſic ſuam Eccleſiam doctrinis illuſtrauit, gregem ſalutaribus fidei vocibus compeſcuit, vt iam ætate grandæuus ad præmiũ vitæ rectè actæ properaret innocuus Kalend. Februarij Anno Domini CC. XXX. cùm in Pontificatu quinquaginta exegiſſet annos. Eius ſacrum corpus in ipſa eadem theca *Polycarpi* prædeceſſoris ſepultum in magno habitum honore quieuit.

Origo. *Educatio.* *Archidiaconus.* *Epiſcopus.*

Totam horum Actorum ecphraſim ex *Auli Hali* mei MS. hexaſtico, in ſepulchrali carmine quod ad horum ſanctiſſimorum Præſulum memoriam conſcripſit, collegimus, ſic:

Epitaphiũ

Poſt illum vidit iſtius hic quoque Serenianum
Leuitam, & cuius hic oſſa ſacrata iacent.
Iſtum Pontificem *noſtra hæc* Gallæcia *Sanctum*
Progenuit diues, munera cuique dedit.

Tandem confectus ſenio poſt fœdera pacis
Interna, placidè aſtra refertur ouans.

Proſapia ex Somone Gallecia vrbe. Illum fuiſſe origine *Gallæcum* ex ſecundo liquet diſticho, addidimus ex Oppido *Samone* vbi familiam *Serenorum* illuſtrem inuenimus ex Luitprando aduerſ. *n.* 175. 176. 177. 178. 179. & 180. vbi iſtius clariſſimæ familiæ Viri, & Fœminæ inſignes ex relato oppido recenſentur *Serenianus* ergo à *Sereno*, vt *Druſillus* ex *Druſo*, *Diogenianus* ex *Diogene*, *Plautinianus* ex *Plauto*, & alia ſexcenta, deducitur; ideo de patrommici extenſione non eſt ambigendum.

Ætas, & Pontificatus Anni. Refertvr in vltimo diſticho ſenio confectum occubuiſſe, & benè, quia ad Præſulatus apicem conſcendit Anno C. LXXX. & in eo quinquaginta exactis, peruenit ad CCXXX. quo *S. Fabianus* ſucceſſit ex *Iuliano.* Infulas induiſſe ad minus ætatis anno XL. credendum eſt, ideo ſenio confectus, & nonagenarius deceſſit.

Braccara elogia. Braccara, Vrbs toto Hiſpaniæ Gallæcæ celeberrima circulo fuit, cognomento, & re Avgvsta, cuius mœnia, illam (qua nititur) redolent vetuſtatem. Deca Ptolom. *lib.* 2. c. 16. Plin. *lib.* 4. c. 6. Auſon. de *Clar. vrbib. Epig.* 9.

Quæque ſinu pelagi iactat ſe *Braccara* diues.

Vbi Elias Vinet. *n.* 204. Acuna *Hiſt. Braccar. t.* 1. *c.* 1. qui circa extructionem huius vrbis nonnullas refert opinationes, quarum ecphraſin ſuis in locis aſſuemus. Prima ergo *Roderici* ſententia, ex Mauri Caſtella *Hiſt. Compoſt. lib.* 1. *c.* 17. colligitur, vbi ex Isidis inſcriptione Braccaræ inuenta, cui epigraphe Isidi Sacrvm, *Prima Opinio de Origine Vrbis.* contendit Ægyptios Hiſpanias cum Ione Oſiride Iſidis coniuge aduentaſſe, tunc què per Gallæciæ terminos proceſſiſſe, templumque Isidi fabricaſſe, cum ipſi primi Templorum extiterint auctores, Braccaram vrbem erexiſſe. Hanc opinionem tuentur verba *Hugonis Portucalenſis* à *Caledonio* extracta, dicentis, quod poſtquam B. Iacobvs excitauit ædiculam Cæſarauguſtanam, venit Braccaram; *Vbi* (proſequitur) *ſacrat eidem Dominæ cum Pio Hiſpalenſi, & Elpidio Toletano Epiſcopis, & aliis ex primis eius diſcipulis aliam ædiculam in quadam crypta prope balnea, iuxta* Templvm *ab* Ægyptiis Isidi *quondam dicatum.* *Templum Iſidis quãdo erectum.* En exiſtentia apud Braccaram Ægyptiorum, ecce Templum ab ipſis Isidi erectum, ergo & vrbis Origo ab ipſis. Ab hinc crederem illius inſcriptionis compaginem, quam *Maurus*, *Brito*, & alij referunt inuentam Braccaræ, non primæuam Ægyptiorum dedicationem, indicere, ſed poſt modum tempore *Quando reſtitutum.* Romanorum Imperatorum reſtitutum Templum, quo Lucretia Fida prima extitit Deæ poſt reædificationem Sacerdotiſſa. En verba:

ISIDI. AVG. SACRVM.
LVCRETIA. FIDA. SACERDOT.
PERP. ROM. ET AVG.
CONVENTVS. BRACHAR. AVG. D.

Et patet quia nec characteribus Ægyptiis conſcripta; nec illo æuo Auguſtorum nomina inuenta, nec ipſa vrbs titulo Avgvstæ condecorata: Ex quo liquet non originem Templi ab illa inſcriptione deducendam eſſe, ſed potius reſtitutionem tempore Auguſti, vt indicat Epigraphe alterius lapidis, vbi Conditvm svb Imp. Cæſar. PP. aſſeritur.

QVARTO

QVARTO
NON. FEBRVAR.
DIES II.

A *Hiſpaniæ Feſtum Purificationis* B. V. MARIÆ, *quòd apud Græcos Hypapante dicitur.*

B *Cæſareæ Paleſtinæ* S. CORNELII *Centurionis, qui ex* Italica *vrbe Hiſpaniæ ortus, ſic virtutibus, eleēmoſynis, & piis operibus vitam texuit, vt non ſolum encomiaſtem* B. Lucam *Euangeliſtam meruerit, ſed Apoſtolorum Principem, diuina reuelatione, in fide Magiſtrum acceperit, à quo baptizatus, &* Cæſareæ-Paleſtinæ *Epiſcopus ordinatus, cùm in lege Dei, gregis defenſione, & commiſſi officij munere inſudaret, demum ſanctiſſimè quieuit.*

C *Placentiæ in Vettonibus Hiſpaniæ depoſitio ſacrarum exuuiarum* S. FELICIANI *Martyris, qui cum alijs* Romæ *martyrium conſummauit; cuius ſacra lipſana Româ extracta, in ſacrario* S. E. Placentinæ *honorificè coluntur, & adſeruantur.*

NOTÆ.

A HYPAPANTE Domini, ſiue PVRIFICATIO B. MARIÆ.] De origine huius feſtiuitatis, ceremoniis, & cultu, variæ ſunt ſcriptorum Eccleſiaſticorum ſententiæ. Baronius *in Notis ad hunc diem lit. A.* duas refert, licet primo viſu contrarias, ni illis dictinctionis notam imponas. I. opinio eius eſt, quòd tempore *Iuſtiniani* Imperatoris, anno IX. ex *Cedreno*, hanc ſolemnitatem eſſe Conſtantinopoli celebrari cœptam, *in quo* (aſſerit) *conueniunt ſcriptores cùm Latini, tùm Græci.* II. Opinio eſt, quòd *Gelaſius* Papa ante *Iuſtinianum*, annis fere *triginta*, iam hoc feſtum in *Occidentalibus* Eccleſiis inſtituiſſet. Sic ſi hæ *Barony* ſententiæ accipiantur, contrarietas ineſt, nam ſi primus *Iuſtinianus* feſtum inuenit; quo modo iam ante *triginta* annos *Gelaſius* agnouerat? ſed nihil fruſtra in Eccleſia Orientali per *Iuſtinianum* primò inductum. In *Occidentali* triginta præeuntibus annis, per *Gelaſium* inſtitutum; ita

Origo. *I. Opinio.* *II. Opinio.* *Diſtinctio.*

vt primò apud Occidentem, poſt apud Orientem hæc culta feſtiuitas. Sicintelligendus *Baronius*. Et Sifrid. Miſnenſ. *in Chron. lib.* 1. *Ann.* 551. videtur innuere, cùm inquit: *Sub Pelagio Papa, &* Iuſtiniano *Imperatore, ſumpſit initium* apud Conſtantinopolim, *vt* Ὑπαντὴ *Domini, id eſt* Purificatio B. MARIÆ *Virginis ſolemniter celebraretur*. Quæ verba, *apud Conſtantinopolim*, dictorum reſtrictionem prænotant. Sed an ante *Gelaſium* in Oriente hæc feſtiuitas innotuerit, exquirendum eſt.

Quo tempore in Oriente?

VIDETVR quod ſic, non tamen tempore S. Gregorij Nyſſeni, qui ad XIV. Theodoſij Imperatoris annum peruenit, hoc eſt CCCXCII. Chriſti, iam feſtum Purificationis peragebatur in Oriente, de quo ipſe ſermonem texuit, cui titulus. *Sermo in feſto Hypapante Domini*; in cuius corpore hæc leguntur: *Etenim quando circa tempus, quod eſt* archetypum (*vt ſic dixerim* præſentis feſti, *is qui forma diuina præditus erat, & formam ſerui ſumpſerat, mediator inter Deum, & homines factus, legis præceptum exequens, quadraginta dies natus infans, ſempiternum illud verbum, vna cum genitrice conueniente, ac præſcriptam hoſtiam portante, ad templum pergebat*. En Gregorij Nyſſeni æuo feſtum *Hypapante* celebratum. Cui reſpõdet Baronius difficultati: *Ego ſanè illud aſſeuerare non dubito, nullum vel Latinorum, vel Græcorum Patrum, qui ante* Iuſtinianum *Imp. vixerant, ſermonem in feſto* Die occurſus Domini *ſcriptum reliquiſſe: Niſi quis accipiat Patrum Commentarios in c. 2. Luc. Euangeliſt. quo rei geſtæ hiſtoria enarratur, quæ vel ab alijs explicata eſt in ſuis Commentarijs, vel certe de ea ad populum verba fuerunt, vt apud Latinos* S. Auguſtinus *feciſſe videtur, qui in ſermone quodam habito in Die* Natalis Domini *multa de* Simeone, *Domino occurente, recenſet. Eiuſdem generis ferè ſunt homiliæ Patrum, quas Surius deſcripſit, tom.* 1.

Probatur contra Baronium.

SED quia Lector erudite cognoſcas, non omnia à *Baronio* prolata, oraeula, & quanta in hoc puncto arrogantia proceſſit, aliquot ſanctorũ Patrum, tùm Latinorum, tùm *Græcorũ* ante *Iuſtinianũ* vitam agentium, placita recenſemus. Ex *Latinis*, inter opera *B. Ambroſij* in editione Romana Ann. 1581. adeſt ipſius S. Præſulis, *Sermo de Purificatione Virginis* MARIÆ cuius exordiũ: *Si ſubtiliter à fidelibus, quæ ſit huius diei feſtiuitas perpendatur*. In huius ſermonis calce, ineſt hæc notula *Sermo hic S. Ambroſio adſcribitur, ex vetuſtiſſimo Codice MS. Monaſterij Meſſanenſis S. Placidi*. Ex quo ſermone manifeſte elicitur, *feſtum Purificationis* antiquiſſimum eſſe, cùm *Ambroſius* qui ad Annnm CCCXCVIII vixit, ferè ſeculum cum dimidio ante *Iuſtinianum* ſcripſerit. De *S. Auguſtino* in hoc feſto inferuntur aliquę Lectiones in antiquo *Breuiario Brugenſi*, vt refert Coluener. *in Kalend. Marian. h. d. n.* 2 *in fine*.

Ex *Græcis* abundans probatio eſt. Prodeat antiquorum omnium anteſignanus *S. Methodius* Martyr, qni agonem conſummauit ſub Decio, cuius opera in lucem edidit Petrus Pantinus excuſa Antuerpiæ 1598. Iſte ſanctiſſimus Martyr, & Epiſcopus Patarenſis homiliam, cui tirulus *De occurſu Domini* in qua inter alia, hęc verba notabis: *Vnà cum Chriſti grege* feſti *huius ſtudioſo, lætitiam iungentes, choreas ſaltem ducere libet*. Et paulo poſt: *Feſtum agimus non ex Græcorum vanis fabulis, ridiculum, attonitumquè Deorum conuiuium, ſecum adducens; ſed eius gloria tanta eſt, vt ſuſtineri nequeat*. Et infra: *Et quidem propterea Mater ipſius ſupra legem exiſtens, ſe legi ſubmittit: quæque pura cum ſit, tempus tamen quadraginta dierum in pollutas conſtitutum, præfinitumque, obſeruat; ſitque legi obediens, is quoque, qui à lege liberàt, & oblatio pro eo offertur, qui nos ſanctificauit, per auium mundarum, in teſtimonium illorum, qui mundi inculpatique accedebant*. Iam vides de *Feſto* agi in hac homilia, & de *feſto Purificationis*, vt aliquis credidit, ergo iam tempore *S. Methodij* inſtitutum erat. Huic adiungantur *Cyrillus, Amphilochius, Nyſſenus*, & alij à *Coluenerio* relati, quorum verba exprimit. Pro hac opinione ſtant Bellarm. *tom.* 1. *Controuerſ. lib.* 3. *c.* 16. Gretſerus *de Feſt. Chriſtian. lib.* 2. *c.* 3. Cornel. Schulting. *tom.* 2. *Biblioth. Eccleſ. h. d.* P. Ioann. Azor. *tom.* 2. *Inſtit. Moral. lib.* 1. *c.* 18. *q.* 1. Qui hanc feſtiuitatem ad *Apoſtolorum* tempora, ſeu eorum *Diſcipulorum* deducit, cui ſuffragatur Coluener. *fol.* 100. *n.* 4. Hugo Menard. *in Not. ad Sacrament. S. Gregor. fol.* 40. *cum ſeq.*

Cauſa inſtitutionis feſti.

SEQVITVR de huius feſtiuitatis inſtitutionis cauſa. Qui à *Iuſtiniano* indictam

dictam volunt, referunt, quod propter ſedandam inguinariæ peſtis epidemiam
toto orbe graſſantem, reuelatum fuit cuidam S. Viro, vt IV. Non. Februarij *fe-*
ſtum Purificationis B. V. celebraretur, & ſic omnis in hominibus mortalitas ceſſa- I. Opinio.
ret. Quo cognito *Iuſtinianus* illam inſtituit: ita Bernard. Buſt. *in Marial. p. 8. ſerm. 2.*
Quam ſequuntur Chriſtian. Maffeus *lib. 12. Chron. Ann. 542.* Genebrad, *lib. 3. Chro-*
nol. Ann. 537. Baron. *Annal. Eccleſ. tom. 7. Ann. 544.* Qui verò *Gelaſium* auctorem II. Opinio.
huius inſtitutionis conſtituunt, cauſam exprimunt, vt *Lupercalium* abrogaret abu-
ſus, ita Locrius *in Mar. Auguſt. lib. 6. c. 7.* Spinell. *in Mar. Dei-par c. 10 n. 17.* & III.
alij ab eis relati. Qui altius rem attollunt, hoc eſt à tempore *Apoſtolorum*, hoc eue- Opinio.
niſſe ob inſignem Domini humilitatem, qui homo factus, legis adimplere pręce-
pta non diſtulit; ac ſanctiſſimæ Matris obedientiam, quæ licet purificatione non
indigeret, creaturarum cœleſtium & terreſtrium immaculata, attamen præ-
cepti gnara, eius complere præſcriptum humili deſtinatione curauit; ſic *S. Pa-*
tres Græci, & præcipue *S. Methodius* in loco ſupra excripto. Aut ob ſingularem, qua
filiæ *Sion*, hoc eſt animæ ſanctæ cum Simeone, & Anna in templo Chriſtum, &
Matrem recipere tenentur. Audi Cyrillum: *Lætare valde filia Ieruſalem, prædica lætitiam filia Sion. Hodie enim glorioſa ſunt dicta de te Ciuitas Dei, Ciuitas Regis magni, aperiat portas ei, qui aperuit omnibus cæleſtes portas. Hodie qui admirabiliter olim reſpondit Moſi in Monte Sina, diuinè implet legem factus ſub lege. Hodie Deus à Theman venit Sion. Hodie cæleſtis Sponſus cum thalamo Dei Matris venit in templum. Filiæ Ieruſalem egredimini in Occurſum eius. Lampades alacriter accendamus vero lumini. Tunicas animarum paremus Sponſo Chriſto, cum Sion. Gentium populi lucem ferentes occurramus cum templo. In templo ad Deum Chriſtum conueniamus. Læti hodie lampades ornemus. Tanquam lucis filij, ceras veræ luci Chriſto offeramus: Quoniam lumen ad reuelationem gentium mundo apparuit, & ideo lumina ex lumine ſupra niuem ſplendeamus, ſupra lac dealbati, ſupra ſapphirum illuminati, ſupra immaculatas columbas in cælos euolantes, ita in nubibus ad Dei Occurſum exeamus. Hodie, Dilecti, Feſti curſum perpetuo peragamus; cum Angelis choros ducamus, cum paſtribus illuminemur; cum Orthodoxis adoremus; cum Bethleem feſtum agamus; cum Sion occurramus; cum templo ſanctificemur; cùm Virgine feſtum agamus; cum Simeone Chriſtum vlnis amplectamur.* Quis non hic videt cauſam, & antiquitatem ſolemnitatis? Quis non cereorum & luminum apparatus, vt Chriſto, & Matri illuminati mente, & non vacuis manibus occurramus?

Ab hinc conuincitur non fuiſſe *Sergium* Papam, qui primus proceſſione præſcripta & *cereis* accéſis intereſſentium manibus, hunc Occurſum inſtituit, quia vt ex verbis *Cyrilli* relatis, iam ſuo tempore hęc *cereorum* ceremonia in vſu erat. Vixit *Cyrillus* ad Annum vſq; CCCC. XLIV. Vixit *Sergius* ad Annum DCC. V. ergo iam per fere tria ſęcula pręceſſerat *Cereorum* in hac ſolemnitate geſtatio. Cui veritati duos teſtes comprobandæ totius exceptionis maiores, qui ante *Sergium* ſcripſerunt, ſubiiciemus. Adſit primus *S. Eligius* Epiſcopus *Nouiomagenſis*, qui occubuit anno DC. LX. V. qui in ſermone de hac feſtiuitate ita loquitur, *homil. 2.* ſic: *Per ſingulos annos circa initiũ eiuſdem Menſis* (Februarij) *vniuerſa Dei Ciuitas, Sancta videlicet Eccleſia illuſtratur: fidei lumen quod filiorũ ſuorum fulget in cordibus, deſignans* Cereotum *lumine, quod eorundem geſtatur manibus.* Eligium ſequatur *Ildephonſus* Noſter *Archiepiſcopus Toletanus*, qui viuere deſiit Anno DC. LXXI. in Sermo. de Purificat. his verbis. *Eodem Menſe* (Februario) *hoc eſt hodierna die* (IV. Non.) *in honore S. Deigenitricis, & perpetuæ Virginis Mariæ, non ſolum Clerus, ſed omnis plebs Eccleſiarum loca cum* Cereis, *& diuerſis hymnis luſtrantes circumeunt.* Omitto *Bedam*, & alios, qui poſt *Sergium* vixere. Ecce ante hunc Pontificem *Cereorum* vſus in hac feſtiuitate: ergo non ille primus in Eccleſia Dei hanc ceremoniam inuexit. Nec obſtat Liber, qui *Ordo Romanus* dicitur, *pag. 22.* quo dicitur: *Sergium* Papam præcepiſſe litanias fieri, die S. Simeonis quod *ὑπαντὴ* dicitur quæ litaniæ exeant à, S. Adriano, & ad S. Mariam Maiorem populus occurrat, vt referunt *Alcuinus de off. Diuin. c. 7.* & Amalar. Fortunat. *lib. 3. c. 43.* Quia non ex hoc colligitur *Sergium* proceſſionem & *cereorum* geſtationem inueniſſe; ſed præſcripſiſſe formam procedendi, adſignaſſeque Eccleſias Romæ, à qua, & ad quam execun-

dum, & deueniendum eſſet. Ita componit has controuerſias *Coluenerius*, & *Hugo Menardus*. Cauſas huius *Cereorum* geſtationis, myſteriaque, ſi ſcire cupis adi *Coluenerium*, qui prolixe octo refert ex variis.

De hac ſolemnitate ſcripſere omnes Martyrologi tam proſa, quam verſu. Illam piiſſimis cordis affectibus, vt aſſolet, deſcripſit *P. Emanuel Pimenta* Noſter Luſitanus, cuius elegias, quia Codex rarus, excribere, nec mihi faſtidium, nec Lectori moram dabunt.

IN FESTO PVRIFICATIONIS B. VIRGINIS MARIÆ, ELEGIA.

Poſtquam impleti ſunt dies purgationis. *Luc. 2.*

Secula purificas, Virgo, non pectora: labes
Quæ tua deformet pectora, nulla fuit.
Viuis ad exemplum ſeclorum; exempta ſeuerâ
Lege puerperij, quod iubet illa facis.
Dumque offers Natum, Pietas mirata profatur,
Aſpiciens faciem, munera, corda, preces.
Officium diſco Pietas pietatis: honores
Numinis; officij, Virgo magiſtra mei eſt.
Diſcere ſi poſſent pietatem Numina; ſolùm
Numinis exemplo Virgo magiſtra foret.

Tulerunt illum in Ieruſalem.

Dum Virgo auguſtas Solymorum incedit ad Aras,
Offerat vt Patri pignora chara ſuo:
Illam incedentem Virtus inſpectat, & infit;
Virgo magiſteriis me beat iſta ſuis:
Quàm grauis inceſſus! majeſtas quanta! videtur
Gratia Virgineos compoſuiſſe gradus.
Illius in vultu videor ſpecioſior, ora
Quam mea natiuus dum mihi pingit honor.
Si ſacra per noſtras graderentur Numina terras
Non aliter poſſent figere, credo, gradus.
Erudij mundum per ſecula multa, ſed Aras
Dum petit inceſſu plus facit iſta ſuo.

Vt ſiſterent eum Domino.

Siſtimur ante tuos, Pater auguſtiſſime, vultus
(Sic ait ante Aras victima pura, Puer.)
Differo, non redimo pretio, quam debeo mortem:
Differo, quo poſſim poſt, grauiora pati.

Non

Nondum membra, Pater, cenſentur idonea pœnis:
Tam tenera in magnam nec manus apta crucem.
Sunt modicæ vires: modicus cruor: augeat ætas,
Ibimus in magnas, corpora magna, neces.
Si modò contingat tenero, te propter, obire:
Plus ego ſuplicij, quàm volo; parcus ero
Debita perſoluam, Genitor, tibi prodigus atrox
Exactor largi ſanguinis, hoſtis erit.
Virgo parens offers ſacris Altaribus Agnum,
Victima non melius, quam tua Virgo litat.
Vt te conſpiciat, tua dona vt cernat Olympus
Labitur è ſuperis ad ſacra templa plagis.
Tu trahis attonitum, trahit & tua victima cælum,
Dum videt exultans lætus Olympus ait:
Par meritis numquam munus manus obtulit Aris:
Victima nulla polo tam pretioſa fuit.
Ante Deus pecudum capiebat viſcera, & artus:
Nunc de viſceribus pectora nata ſuis.

Et darent hoſtiam, par turturum.

Limina cùm turtur defertur ad alta Tonantis,
Hoſtia Virgineas quàm decet iſta manus!
Quàm noua Virginitas, quæ parturit integra: turtur
Tàm noua Virgineæ victima Matris erit.
Reſpiciens Solymas de cœlo Numen ad Aras,
Donaque geſtantem, talia dicta dabit:
Nulla mihi placuit, quantum hæc placet hoſtia: Mater
Gratior ante Aras non ſtetit vlla meas.
Munera ſuſcipimus, non propter munera: Nobis
Sed propter teneras, quæ placuere, manus.

Aut duos pullos columbarum.

Quàm bene Virgo geris niuea ad templa columbas!
Conuenit in mores alba columba tuos.
Conuenit officio: ramo frondentis oliuæ
Diluuij horrendas quæ volat inter aquas.
Pacem ipſam, non ſigna geris, Virgo aurea, pacis
Pacis amans, gremio Pax ſedet ipſa tuo.
Pax erit empta tuis lachrymis, pax ſanguine Nati;
Quæ pretio tanto eſt empta, perennis erit.

Et

Et ecce homo erat in Ieruſalem, cui nomen Simeon, & Spiritus Sanctus erat in eo.

Pectora diuitiis opulentia Numinis implet
Sacra ſenis: fragans Spiritus addit opes.
Quanta ſub arcano ſint Numina pectore, monſtrant
Os, oculi, facies, vox ſacra, lingua, genæ.
Et quas flammanti trahit alto à corde, fauillæ
Quas iacit, ardenti qui calet igne, Deus.
Spiritus Infanti parat inter brachia nidos;
Ad nidos infans, quos parat ille, venit.

Et homo iſte Iuſtus.

Quàm noua Iuſtitiæ forma eſt, quàm bella renidet!
Quàm placet, in niuei pectore viua Senis!
Iuſtitiæ comes omnis adeſt pulcherrima virtus:
Pax, Amor, ardenti pectore pura Fides.
Religio, & Pietas, diuina Modeſtia, Candor;
Quique ſenis caſto gemmat in ore Pudor.
Gratia virtutes, veluti noua gemma, coronat:
Fuſa ſenis niueo pectore, fuſa genis,
Iuſtitiæ facies quàm mira, & blanda! meretur
Quæ tenerum amplexus inter habere Deum.

Et timoratus.

Nil magis eſt timidum, nil eſt audacius iſto
Canicies decorat, quem veneranda, ſene.
Quod timet eſt audax; ipſum Plutona laceſſit:
Prouocat infernæ caſtra inimica domus.
Audet inoffenſus tractare viriliter angues:
Tutus ab exitio toxica dira bibit.
Horrida terribiles coeant in caſtra Gigantes;
Dux quibus eſt Mauors, non timet ille minas,
Si ruat, inflexâ ceruice repellet Olympum:
Occeani intrepidus, ſub pede, calcat aquas.
Ignibus aſtrorum famulis velut vtitur: idem.
Cogit ad imperium muta elementa ſuum.
Quod timor hic pepulit gelidos de corde timores,
Dum timet, audaces reddidit ille metus.
Quod magis iſte timet, timor hòc audacius audet;
Et quò plus audet, fortius ipſe timet.

Expectus

Expectans conſolationem Iſrael.

Vitam expectabas aliis, tibi reddita vita eſt:
Teque immortalem reddita vita facit.
Aſpiciunt dulcem felicia lumina vitam:
Affari vitam fas tibi, dulcis Olor.
Quin etiam tremulis vitam complecteris vlnis,
Nec niſi de vita, ſcit tua lingua loqui.
Corde infixa manet tibi vita, infixa medullis:
Cor ſapit & vitam dulcis anhelat amor.
Non habet acceſſus ad te mors effera, texit
Vndiquè quem vita, tàm bene, vita tua.

Et venit in Spiritu in templum.

Magne ſenex ſummi lætaris imagine Regni:
Dum colis hic Solymæ dulcia templa tua.
Inde petis ſummi delubra auguſta Tonantis,
Et tibi tendenti, pro duce, Numen adeſt.
Occupat ingreſſum Virgo cum prole tremendâ;
Inque vlnas transfert pignora grata tuas
Quis tantum inueniat cœleſtis Numinis? olli
Dux niſi ſit ſummi Numinis ipſa Manus.

Et ipſe accepit eum in vlnas ſuas

Brachia qui cani mirus ſenis occupat Infans,
Hoſpes amans ſacri pectoris ante fuit.
Soluat vt hoſpitium generoſi pectoris hoſpes,
Occupat annoſi brachia grata ſenis.
Exulta ô Simeon pretio: iam dextra Tonantis
Non melius pretium, quod tibi ſoluat, habet.
Eſt tibi communis Pueri cum Patre voluptas:
Ipſe manu geſtas, quem gerit ille ſinu.
Dulce onus auguſtas Genitrix dum ſiſtit ad Aras,
Integra virginitas, quod pariendo dedit,
Suſtulit amplectens Senior reuerenter in vlnas,
Admouet ad tepidos pondera grata ſinus:
Frigidáque Infantis recaleſcit ab igne ſenectus;
Non ſenij tantum, vis noua ſentit onus:
A Sene cum Puero fiunt commercia: charo
Datque Senex Puero molle cor; Ille Seni.
Blanda Dei pietas tenero blanditur in Agno,

Geſtis

Geſtit & humanos læta tenere ſinus.
Complexuque Senis blandè circundata, monſtrat
Quàm ſua in amplexus colla libenter eant.

Et ait.

Accipis Infantis decus admirabile: miræ
Reſpicis inſuetum Matris in ore decus.
Vtraque forma rapit furtim tua lumina, quamuis
Dulciter hæc rapiat, dulcius iſte rapit.
Inter vtrumque ſenex, non vis ſpectacula rerum
Altera: faſtidis cætera: lætus ais:
Lubrica quid ſequimur? vanæ quid imaginis vmbras?
Sola Parens Nati eſt, Natus imago Patris,
Hæc vbi conſpexit, videamne cætera? dixi:
Sponte mea nolo viuere, malo mori.

Nunc dimittis ſeruum tuum Domine.

Eſt deſideriis factum ſatis; vltima reſtant:
Chriſte prius cupio, quam moriare, mori.
Noſco meæ gentis præcordia ferrea: Noſco
In tua ſanguineas funera, Chriſte, manus.
Ne videam preſſos immani verbere ſulcos,
Mille ſacri fontes ſanguinis vndè fluent:
Ne ſacra conſpiciam rumpi veſtigia ferro,
Neuè manus Clauis, cuſpide dulce latus:
Tempora funeſtis ſqualentia vepribus; ora
Felle madere, ſacras imbre madere genas:
Et Lunam, & mœſtum luctu palleſcere ſolem,
Dum pallore dolens pallet vterque tuo:
Neuè expirantem, transfixo pectore; pœnas
In te quot cernam, tot tolerabo neces:
Ne toties moriar, moriar ſemel; ante peremptas
Hoc vno fugiam funere mille neces.
Pollicitis opulenta tuis mihi vita peracta eſt:
Spes erat in curſu, nunc mihi finis adeſt.
Secundũ verbum tuum in pace. *Vita quibus ſeruata fuit, promiſſa videmus:*
Viſa eſt lætitiæ dulcis origo meæ.
Pauerat hos animos quondam fiducia: fructum
Nunc oculis, animo, pectore, corde fero.
Vita fuit felix; felixque extrema ſenectus:

Iam

Iam vitæ infelix exitus eſſe nequit.
Aſpicio pacem, pacemque amplexus adoro:
Pace ſub hac, tumulo molliter oſſa cubent.
Seruatorem oculus aſtantem cernimus, implet
Lumina qui vultu, qui mea corda ſuo.
Aſpicio, quem non priſci videre parentes:
Lumina regnantum, quas cupiere genas.
Omnia, quem votis affectant ſecula, dulcis
Eſt deſiderij præda petita mei.
Me ſuper æthereus polus influit: vndique fuſis
Deliciis, dulces cor liquet inter opes.
Delicias iam nemo meas miretur: in vlnas
Nectaris Occeano ſi fluit æthra meas.
Ante hominum culpas, & turpia monſtra parauit
Ille Pater Natum, quo perit omne nefas.
Inchoat à lachrymis vitam: vitæ vltima fletu,
Flectat vt ad veniam corda Paterna, trahat.
Victus amore dabit, patefacto corde, cruorem:
Prouocet vt fontes vel pretium, vel amor.
Nunc latet in puero pretium: Puer orbe paratur
Vt cruce coniuncto, debita ſoluat amor.
Condidit atra diem nox caligantibus vmbris:
Mens hominum claræ neſcia lucis erat.
Poſt caligantes ſeclorum in nocte tenebras,
Naſcitur æternus, Virgine Matre, dies.
Incipit in templo lumen clareſcere, fauſto
Carmine, quem Cygnus, quem ſacra monſtrat Anus.
Mille opibus, mille auxiliis miſer indiget Orbis:
Ni puer hæc ſoluas nomina nemo poteſt.
Fons, Cibus, Agnus, Ouis, Iudex, Reus, Ara, ſacerdos,
Victima, Rex, Paſtor, Dux, Via, Currus, Eques,
Inſtaurator eris ſeclorum; denique mundo
Vt tua conſpiciat lumina, lumen eris.
Iſacidum gens dura atauis, deſcendit Olympo
Augeat vt titulos, gloria ſumma, tuos.
In Pueri facie, faciem cognoſce Tonantis
Quem modo in effigie fas tibi noſſe ſua.
Infantis faciem; quam gratia blanda ſerenat,
Reſpice: quam decorat gloria, veſtit honor.
Eſt tuus hic ſanguis, viuit tibi; conſecrat Aras:

Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum.

Quod paraſti ante faciem omnium populorum.

Lumen ad reuelationem Gentium.

Et gloriam plebis tuæ Iſraël.

Eſt tuus hic ſanguis, viuit tibi; conſecrat Aras:
Et quæ fuit ſuperis gloria, tota tua eſt.

Et erat Pater eius, & Mater mirantes, & benedixit illis Simeon.

Felices ambo, felici ſorte Parentes
Cernere naſcentis fas quibus ora Dei.
Fas quibus affari, & collo dare brachia circum,
Et dare purpureis oſcula mille genis.
Arridere illi: lachrymas ſiccare fluentes,
Aſpera cum teneri corpora læſit hyems.
Virginis admiror primos Genitricis honores,
Cui licet Infantem parturiiſſe Deum.
Admiror regnum Senis admirabile, paret
Cui Deus, & Genitrix imperioſa Dei.
Quantùm alitis mundo! Quantum ſeruatis! Olympus
Greſcere diuitias ſentiet ipſe ſuas.
Quæ premit imperio diuiſa Potentia mundum;
Cernitur imperio prompta ſubeſſe Senis.

Et erat Anna Propheteſſa, quæ non diſcedebat de templo, ieiuniis, &c.

O decus Iſacidum felicibus Anna hymenæis!
Inclita, poſt thalamos, laude pudicitiæ.
Flos æui Matrona tui, cui ſumma voluptas
Blanda voluptatum monſtra dediſſe neci.
Templa tibi hoſpitium, vita inter ſydera; dulce
In prece colloquium; pro pietate labor.
Dura fames, & dura ſitis, molliſſima menſæ
Fercula; deliciæ ſæpe fuere tuæ.
Quæ tam diuina præcedit imagine vitæ
Vates, fatidicâ vel ſine voce, fuit.

Et loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Iſrael.

Ad Moſiadas.

Moſiades teneræ fugient velamina frontis,
Quæ niſi delicias, nil niſi dulce, ſapit.
En tibi formoſi patuerunt lumina vultus:
Maieſtate patens nec tibi damna feret.
Porrige colla Deo, dulcis ſub imagine Nati:

Tendit in amplexus en tibi colla Puer.
Blandiri vt poſſit dulci mortalibus ore,
Mitis in Infanti cernitur ore Deus.
In Pueri facie, faciem cognoſce Parentis:
An tibi ſunt oculis tegmina Moſiades?
Pone feros animos, feritas inimica Tonanti: Ad Iſacidas.
Blanditias Pueri, gens fera, cerne Dei.
Frangat inhumanos, diuina infantia, ſenſus:
Blanda magis violis, plus tibi blanda roſis.
Nil, quod Infanti ſpectantia lumina lædat,
Inuenies ſummi: ſumma decoris adeſt.
Quidquid habent Superi decoris, belliſsima monſtrat
Infantis facies, purpureæque genæ.
Cernere ſi nequeunt Puerum tua lumina, cæcus,
Si cernis nec amas, durus es Iſacides.
Abramidæ, teneris quantùm hic molitur ab annis. Ad Abramidas.
Eſt Puer, & magno digna Gigante facit.
Infirma eſt ætas, infirma infantia: ſummum
Robur ab infirma debilitate capit.
Infanti tenero non poſſe, potentia ſumma eſt:
Ille vel Hyrcanas pertrahit ore feras.
Bella imbellis agit geminis belliſsima flammis:
Abſque manu, validâ vim facit ille manu.
Dum non poſſe Puer ſimulat, Puer omnia vincit,
Si te non vincit, verus es Abramides?

Hactenus Venerabilis *P. Emanuelis Pimonta* paraphraſis ad hiſtoriam Euangelicam, quam etiam texuit *B. Iuuencus* Cæſarobringenſis Noſter, & alij. Pro coronide Hymnum *S. Iſidori* in Muzarabi Breuiario deſcriptum attende.

Sacer puritatum dies hodiernus rutilat,
Quo ſecundum carnem Chriſtus templo Simeon
Traditur, Patri non adoptione ſed coæternus genere.
Spiritu completur aluus incorruptæ Virginis,
Quæ pariens manſit cælebs Virgo, quam puerperam
Illibatam Genitricem Prolis caſtam elegit.
Inde Simeon grandæuus ouans vlnis accipit,
Amplexuſque videbat ſalutare Domini:
Reſolue iam nunc in pace artus iſtos fragiles.
Sed nec illa impar Anna continentia gradiens,
Quam in flore iuuentutis coniux viduarat,
Vagientem, confitentem fore mundi Principem.

Tunc veneranda ex lege offeruntur munera
Turturum, columbarúmque viua in ſacrificio,
Quæ corporis, animæque puritatem docerent.
Gloria Deo potenti in excelſis reſonet,
Gloriam canamus Chriſto, atque S. Spiritui,
Cui laus & poteſtas in æterna ſæcula.

Qui etiam multa de hac feſtiuitate deſiderat ſymbola adeat *P. Ribadeneyra*, & *Petrum Caniſium* in Act. SS. h. d. fol. 85. Coccium in *Theſaur. Cathol. lit. M.* & denique P. Franc. Mendoz. lib. 9. Viridar.

B. S. CORNELIVS Centurio Epiſcopus & Confeſſor.] Huius ſanctiſſimi *Centurionis* memoria fere apud omnes Eccleſiaſticos ſcriptores, tùm Scripturarios, tùm Acta SS. concinnatores inuenitur. Martyrologi paſſim Beda, Vſuardus, Ado, & recentiores, pro omnibus Martyrol. Roman. hoc elogio: *Cæſareæ in Paleſtina* S. CORNELII *Centurionis, quem* B. Petrus *Apoſtolus baptizauit, & apud præfatam vrbem Epiſcopali honore ſublimauit.* Quæ verba ſuis idiomatibus tranſcribunt Martyrolog. Caſtellan. *P. Vazq.* Luſitanum *PP. S.I.* & Hiſpanum *P. Higuera* MS. apud me. Eadem Philipp. Ferrar. *in Topograph. ſacra fol.* 28. Eius etiam meminere Græci in *Menolog. licet die XIII. Septembris*, quo *Metaphraſtes*, à quo *Sur. tom.* 5. illius Acta contexuit. De eo Auguſt. *in Pſalm.* 96. Gregor. *lib.* 2. *Moral.* c. 2. *Ambroſ. ſerm.* 10. Hieronym. *Epiſt. ad Syluanum*, & *ad Pamach.* 61. Ioan. Chryſoſtom. *hom. de leg. Natur.* Proſper *de Liber. Arbitr.* Concil. Nicæn. *Canon* 7. Leo PP. *epiſt.* 6. Baron. *tom.* 1. *Annal.* 36. & 45. Clemens PP. *lib.* 7. *Conſtitut.* c. 47. Euſeb. *lib.* 1. *Hiſt.* c, 3. Dext. *in Chron. Ann.* 34. Vbi P. Biuar. *Com.* 3. *n.* 1. & ibidem *Roder. Caro.* Bozius *de Sign. Eccleſ. lib.* 15. c. 6. Pineda *Monarch. Eccleſ.* 2. *p lib.* 10. c. 25. D. Thom. Tamayo *ad Dextr. Nouit.* 6. P. Roa *de SS. Malacit.* c. 10. D. Maur. Caſtella *Hiſt. Compoſtellan. lib.* 1. c. 12. P. Quintana-Duennas *Hiſt. SS. Hiſpalenſ. fol.* 213. Eius Acta auſculta:

ACTA SANCTI CORNELII Centurionis Epiſcopi Cæſarienſis Palæſtinæ, Confeſſoris, ex Variis.

Origo. CORNELIVS ex Italica Hiſpaniæ Bæticæ celeberrima vrbe ortus, ab ipſius iuuentutis exordio, ad militarem properauit ſtatum, ideo balthcum induens, illum tali ſtrenuitate, & gloria *Miles.* adeptus eſt, vt non multis tranſactis diebus, propriis meruerit facinoribus Centuriæ Primæ, quæ Hiſpanicam Legionem ex decem Cohortibus conſtituebat, principatum obtinere. Poſtmodum cre- *Centurio.* ſcente ſtrenuitatis robore, Tribuni Centurionum titulum emeritus, nonnullas militum Cohortes maxima omnium acclamatione moderabatur. Tacito dēmum pede ſenectus aduenit, & poſt varias *Seceſſio.* expeditionum fortunas, quibus PopuloRomano inſeruierat, Cæſaream Palæſtinæ ſeceſſit, vbi proprios mercatus lares, arma ſuſpendens, & temporis malegeſtorum errores deplorans, ſic bonis operi- *Opera.* ribus ſe exercuit, vt *Vir religioſus, ac timens Deum, cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper,* licet adhuc in ignorantia, & Gentilitatis errore perſiſteret, à *S. Luca* vocitari meruerit. Quadam igitur die ad horam eius nonam, cùm in oratione perſeueraſſet, ad eum Angelus Domini venit, & dixit ei: *Viſio.* CORNELI *orationes tuæ, & eleemoſynæ aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei, & nunc mitte viros in Ioppem, & accerſi* Simonem *quendam,*

qui

qui cognominatur Petrus*: hic hoſpitatur apud Simeonem quendam coriarium, cuius eſt domus iuxta mare, hic dicet tibi, quid te oporteat ſcire.* Quo dicto Angelus euanuit. Quo oſtento CORNELIVS protinus vocatis duobus famulis, & forti quodam, ac pio milite, illis quidquid viderat aperuit, & Ioppem dimiſit. Interim ac hæc Cæſareæ peragebantur, & Commiſſarij agerent iter, Ioppemque adirent, Petrus in ſolario domus aſcendit, & mentis exceſſu abſtractus. *Petrus quærit.*

Clauiger æthereus cœlum conſpexit apertum, *Arat. lib. 1. Act. Apoſt. c. 21.*
Vſus honore ſuo demittitur inde figura
Vaſis: vt in terris ſit viſio, corpore Petri
Omnia poſſe capi: qui quidquid ſumit edendum
Eccleſiæ facit eſſe cibum: præfertur imago
Quatuor ordinibus, ſe ſummitentibus, vna
Eccleſiæ forma eſt, quæ quatuor eminet orbis
Partibus, & laxat totidem præconibus ora
Omne genus retinens volucrum, pecudúque ferarum,
Reptiliúmque, ſimul mortalibus iſta cohærent
Ex meritis, vitiiſque ſuis: patet ergo quod Auctor
Iuſſit in Eccleſiæ transfundi viſcera Gentes.
Macta & manduca dum præcipit, abſtrahe quot ſunt,
Et tibi fac ſimiles, qui vertitur alter habetur.
Abſit Petrus ait, quanta eſt reuerentia ſancta
Legis, & eſuriens oblatas reſpuit eſcas.
Ter ſonuit Domini vox, quæ dictata ſaluti eſt:
Hoc Genitor, Natusque ſimul, ſanctuſque peregit
Spiritus huic fidei pugnax cadit Arius, vnum
Perſonas tries eſſe negat. Sabellius vnum
Sed Patrem confeſſus ait, qui deinde viciſſim
Filius, & ſanctus dicatur Spiritus idem.
Sed totus ſit, vt ipſe Pater, quódque ordine Trino
Continet Vnus apex, hic diuidit, ille relinquit.
Victus vterque iacet, nam iuſſio trina monentis
Perſonis numerum, virtutibus indicat Vnum;
Quo vocat imperio Gentes, hoc credere fas eſt:
Si volumus complere fidem, facis omnia Chriſte
Sanguine munda tuo lateris, qui fluxit ab ictu
Diſcretæ coniunctus aquæ, maculoſus oberrat
Anguis, & extinctum lymphis gemit eſſe venenum.

Ergo Petrus tantis obſtupefactus ſymbolis, tot myſteriosis dubius emblematibus, in inferiora domus deſcendit, nuntios CORNELII reperit, quibus viſis protinus viſionem amplectitur, & diuino ſpirante, & dirigente Numine, ipſis ad oſtium domus accurit, ſa-

lutat, & ipſorum aduentus cauſam efflagitat. Illi CORNELII domini legationem exponunt, & quantis ſui Centurio crucietur deſideriis pate faciunt. Quorum Apoſtolus ſupplicationibus annuens, Cæſaream pergere altera conſtituit die. Interim CORNELIVS tanti hoſpitis momentis dinumerans acceſſum, conuocatis familiaribus, domeſticis, & amicis, Petro obuiam procedere feſtinauit. Acceſſit Petrus, cuius Centurio demiratus ſplendorem, ad Apoſtoli pedes prouolutus, venientem adorauit, tanquam ſummum Apoſtolatus Principem, Chriſti Vicarium, & vniuerſalis Eccleſiæ Monarcham. Petrus autem tantum faſtidiens obſequium, & honoris immoderati terminum recuſans, dixit, *Ego quoque homo ſum.* Quibus in itinere abſolutis, Ciuitatem adintrant, & in domum Centurionis ſiſtunt. Tunc CORNELIVS Domini miſericordiam in Angeli explanat viſione; quid ad ſalutem conſequendam facturus ſit expoſcit, ordinemque ad tanti felicem facinoris ſucceſſum exquirit. Tunc Petrus ſublimia fari dogmata cœpit, & Chriſti myſteria pandere æterna, quibus Natalem, Prædicationem, Miracula, Mortis prodigia, Reſurrectionis gloriam, Aſcenſionis mirabilia Verbi compulſauit. Quo dicto.

Petrus Caſaream adiit.

Magnanimi ſtupuere Viri, vocemque ſequentes
Inuenere viam: Quid non credentibus offert
Indubitata fides? Cui nunquam munera tardant,
Nec faciunt diuina moram: Mox Spiritus Almus
Indulgens varias opulento munere linguas
Compleuit; ſine mora domum baptiſma frequentat
Petrus, vt ablutos flammis, purgaret in vndis.

Centurio baptizatur.

CORNELIVS cùm iam ſacro fuiſſet chriſmate delibutus, Petrum Ieroſolymam comitatur; ibidemque commoratus, per aliquot temporis fidelium numerum coagmentauit, donec diſperſis martyrio Stephani Chriſticolis, Phœniciam, Cyprum, & Antiochiam perluſtrans, Petrum eius Magiſtrum inuenit, cui adhærens, illũ, & Timotheũ Epheſum vſq; eſt inſequutus. Hic de *Scepſeorũ* in Aſia erroribus edoctus Petrus, Miniſtrum fidei ad eos dimittere conſtituit, & ſorte iacta, Centurio Noſter ad illorũ conuerſionem electus eſt. Benedictione demũ accepta, Scepſim peruenit, vbi à Demetrio ipſius vrbis Præfecto, & Gentilium erroribus implicato, quorum erat acerrimus obſeruator, & iudex, accerſitus, Quis eſſet? Ad quid veniſſet, & quod nam eius inſtitutum? interrogauit. Cui Centurio: *Sum ſeruus Dei viui. Veni huc vt te reuocem ab ignorantia tenebris, ad veritatis lucem.* Quo Demetrius reſponſo accenſus acriter, dixit: *Alia te rogaui, & alia mihi reſponſitas: ergo nec tua ſenectuti ignoſcam, nec tuis ambagibus, meis efflagitationibus ſatisfacies.* S. Vir illa, qua erat ſpiritus ſancta imbutus prudentia, pacificato ſermone reſpondit: *Si de militia quaeritas? Sum Centurio. Si de religione, Chriſtianus; ſi cauſam aduentus, tuam, & tuorum conuerſionẽ diſquiro, vt tibi, & tuis ille veri Dei Ieſu-Chriſti D.N. purus agnitionis radius illuceſcat, & vt tu, & tui in illũ, à quo omnia per quem omnia, & in quo omnia ſunt, & ſine quo factum eſt nihil, extirpatis idolorũ, vel potius dæmonum ſpurcitiis, veraci confeſſione credatis.* His, & aliis vltro, citroque inter Centurionem, & Præfectum altercationibus omiſſis, ad euidentiam potentiæ Chriſti, & Idolorum ventum eſt. Qua probatione Demetrius facile in ſuam attrahere ignorantiæ ſententiam

Scepſim prædicat.

ſententiam poſſe eredidit Cornelivm. Qui, populo inſpectante, ad Iouis fanum deueniens, ad Orientem flexis genibus prouolutus, & fidei zelo ſuccenſus, eleuatis manibus, ſic eſt orationem exorſus: *Deus, qui conturbas terram, & montes transfers in corda maris, qui tẽpore Danielis Belum euertiſti, Draconem ſuſtuliſti, & ora leonibus obſtruxiſti, vt tuũ firmares famulũ, tu quoq; euerte hæc ſimulacra, tam fuſilia, quam ſculptilia, & agnitionẽ præbe populo tuo, vt omnes ſciãt tuum eſſe brachiũ cum potentia.* His dictis S. Vir Præfectus cum omni populo de tẽplo egreſſi, illicò maximo terræ motu, aëris procellitate contracto, fanum incepit deturbari, ſimulacra alterum, in alterum ictuum contuſione demoliti, donec machina templi, & Idolorum pretioſa ſculptura in cinerem conuerſa periacuit, ita vt ſolo æquata, tantum glebas indigetaret marmorum ſtrues.

Iouis ſimulachrum cum templo corruit.

Tunc Demetrio Cornelivs: *Vbi nunc ſunt ô Præfecte Dij tui? Eorum potentia quomodo euanuit? Ipſorum mentita diuinitas, cuius eſt fruſtrata robore?* Demetrius pudore ſuffuſus, & obcæcatus inſania, Centurionem in carcerem detrudi præcipiens, & in ergaſtulum coniici decreuit, donec ſqualore contritum animam exhalaſſe conſpiceret.

Carceratur.

Sed quàm Deus propitius ſuis adſit famulis, in neceſſitate poſitis, demonſtrauit euentus. Nam Euantia Præfecti vxor, & Demetrius filius, qui in templi ambitu S. Viti orationem inſpexerant, è templo nondum egreſſi, eius diſſolutione compreſſi, inter rudera deiecti, diuina miſerante clementia, vocibus languidis intonabant. *Magnus Deus Chriſtianorum, qui nos eripuit per famulum ſuum* Cornelivm *à temporalis, & æternæ mortis periculo: Feſtina Demetri, & Virum hunc Sanctum educ de cuſtodia, quemque vt famulum Dei adora, tu & omnes, qui in domo noſtra ſunt, & propinqui noſtri: rogaque ipſum, vt veniens ex hoc aggere nos educat, nam hic magna vidimus mirabilia Dei, & audiuimus Angelos canentes:* Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Miraculum.

Quæ verba Barbatus Iouis ſacerdos, qui templi ruinam conſpectabat, cùm percepiſſet, in domum Præfecti feſtinat, famulis, audita propalat, qui Demetrio ſucceſſum recenſentes, ille protinus ad carcerem properat, credens Centurionẽ ſqualore tugurij demortuum. Sed citò errorem depoſuit, nam aperto ſpelæo iuuentus eſt Cornelivs ſanus, liber, & orationibus vacans. Tunc Demetrius nouo demiratus portento, ad S. Viri pedes prouolutus, omnia quæ acciderant enarrat, Vxoris, & filiis vitas expetit, Chriſti potentiam confitetur, Deorum fallacias profitetur. Cornelivs petita conceſſurus promittit, ſi Demetrius, & eius domus in Chriſtum credere polliceantur. Ille anxie omnia ſpondens Centurionem amplexibus fatigabat. In diuti templi locum deueniunt, & oratione facta ad Deum, coram omni populo, qui huiuſmodi actum inſpectabat, Euentiam, & Demetrium vocauit Cornelivs, qui eius audita voce, ex aggeribus liberi, & illæſi in omnium conſpectum proſilire. Vix mirabile facinus conſpexit plebis coadunata caterua, cùm arcuatis ſuperciliis, & mutis vocibus proclamauit. *Magnus Deus eſt Chriſtianorum, qui per ſeruos ſuos talia facit miracula* & cateruatim ad S. Viri veſtigia procidentes baptiſmatis lauacrum depoſcebant attriti.

Conuerſio Gentilium.

Omnium deſideria compleuit Cornelivs, & constructa Eccleſia, relictiſque Magiſtris fidei, *Stadium* vrbem luſtrauit, vbi non minimis Eccleſiæ aggregatis fructibus, Cæſaream, vbi à S. Petro Epiſcopus deſignatur, regreditur. Ibidem, vt propriis ouibus fidei documenta diſſeminans, occurrebat, qui feruentius orationi vacans, cùm per diuinam reuelationem ſui exceſſus diem ag-

noſceret, nam audita voce de cœlo delapſa, dicente : CORNELI *veni ad me , ecce tibi parata eſt corona iuſtitia* , conuocatis fidelibus, in fide coufirmatis , oratione facta , qua illos ad perſeuerantiam inuitauit , ſpiritum , ei à quo vocabatur , tradidit , IV. Non. Februarij, Anno domini LX. Romanam ſedem Petro, & Imperium Claudio Nerone obtinentibus. Poſt temporum decurſum , aut bellorum anguſtiis , aut fidelium refrigeſcentia , *S. Cornelij* veneratio penitus deperiuit, donec *Sylnano* Troadis Præſuli *S. Centurio* apparuit, cui locum exuuiarum demonſtrauit. Ad huius Epiſcopus monita feſtinauit , Reliquias inuenit quas techa marmorea incluſas veneratus , ad templum reducere conatus, ipſæ nemine aſportante , per aëris diaphanitatem reuerſæ ſunt , vbi honorificè collocatæ , conditæ ſunt.

Hucuſque Acta , quorum probatio apud B. Luc. *Act. Apoſt.c.* 10 Metaphraſt. & Surium inuenitur. Difficultas ſtat in origine, an *Hiſpanus* , an *Italus* fuerit. Circa cuius probationem multa pro Noſtrorum ſententia conuincunt, quæ ſpecialiter adducemus.

Originis probatio I. PRIMVM quia S. Lucas. *d. c.* 10. in hæc verba prorumpeno , ait : *Vir erat in Cæſarea , nomine* CORNELIVS *Cohortis, quæ dicitur* ITALICA. Cohortes enim nomina trahebant , aut à Prouincia , vel Vrbe, à quibus milites originem acceperant , vt *Italica* ; vel ab ordine delectus , vt *Prima* , *ſecunda* , vel *Tertia* : aut à locis quibus militabant , vt *Germanica* , *Pannonica* , aut *Britannica* ; aut ab inſtitutoribus, vt *Auguſta*, *Claudia*, *Traianica* ; vel à rerum euentibus, vt *Martia*, *Victrix*, *Fulminatrix* , vt refert Lorin. *in Act. Apoſtol. d. c.* 10. *verſ.* 1. *fol.* 474. Iſthæc cohors non potuit dici ITALICA propter ſitum reſidentie, quia ſemper militauit in *Paleſtina* , ergo propter originem Militum , qui corpus huiuſce cohortis conficiebant. Si hoc ita ; non ex Italia ITALICENSEM cognominaret S. Lucas, ſed ITALAM , vt propriam patronimici vocem extraheret , ergo ex Italica ITALICENSEM propria deductione compoſuit.

II. SECVNDVM , quia vt inquiunt Baronius *tom.* 1. *Ann.* 41. *n.* 3. & ipſe *Lorinus* vbi ſupra ; iſtam fuiſſe illam SEXTAM Cohortem , quam Dio Caſſ. *lib.* 55. deſcribit , eique ab *Auguſto* ad hyberna Iudæam fuiſſe aſſignatam, nec inde fuiſſe amotam , vſque ad Neronis imperium , quo in Armeniam traductam , & poſtea contra Vitellium in Italiam euocatam conſtat. Iſtam ergo Cohortem contra Vitellium deductam , & quam ITALICAM vocitant relati , & Notitia vtriuſque Imperij, in ſcutis cæruleis arulam cum orbe ſuperpoſito deferentem, *ex* ITALICA *vrbe* Hiſpaniæ *collectam* affirmat Guid. Pancyrol. in Not. ad Notit. vtriuſq; Imper. ergo, illa quæ erat in Iudæa, & cuius fuerat Centurio Cornelius, non ex *Italis* , compacta , ſed ex *Italicis* Hiſpanis coadunata fuit.

III. TERTIVM vt antecedentem rationem roboremus ; inſigne fuit Italicæ vrbi Hiſpaniç in ſuorum militum ſcutis, *ex clypeo cæruleo* (inquit Notitia *luteam pilam cippo einſdem coloris præfixam geſtare, quæ vnius orbis Romani firmitatem portenderet.* Hoc & in numis inſigne effigiebat , vt in vno apud me , cuius reuerſus Adriani Imperatoris effigiem , alius arulam ſic demonſtrat :

Hocce ergo ſtemma geſtare Cohortem *Italicam*, in Italiam euocatam pro bello Vitelliano , quæ primo apud Iudæam militauerat , contendit *Guido Pancyrolus*, ergo iſthæc cohors erat ex *Italica* Hiſpaniæ , ſiquidem vtraque in nomine , &

ſtemmate

ſtemmate æquali demonſtratione cognoſcitur. Quod & obſeruauit Roder. Car. *in Corograph. Hiſpal. lib. 3. c. 12.*

QVARTVM, nam vt ſupra ex *Baronio* & *Lorino* retulimus, Cohortem (cuius IV.
Centurio erat Cornelius) SEXTAM fuiſſe deſcripſimus appellatam. *Sexta* igitur erat *Hiſpania*, vt ex T. Liuio *lib. 35. Hiſt. Rom.* liquet, his verbis: *De Prouinciis decretum eſt, vt I. Peregrina Vrbanáque eſſet, II. Bruttiorum; III. Claſſis, quæ nauigaret, quo Senatus cenſuiſſet; IV. Sicilia; V. Sardinia; &* VI. Hiſpaniæ Vlterioris. *Ergo Cohors*, quam in Iudæa *Cornelius* manutenebat, ſi SEXTA erat vt placet *Baronio*, & *Lorino*, Hiſpanam fuiſſe nemo ambiget. Quod notauit Biu. *ad Dextr. fol. 26.*

QVINTVM elicitur ex *B. Ieronymo*, qui Lucino Bætico ſcribens, eius fidem V.
laudat, inquè ipſius zelum virtutum deſcendens, proſequitur: *Verè nunc in te, ô* Lucine Bætice, *ſermo Dominicus complexus eſt*: Multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent in ſinu Abrahæ. *Cornelius Centurio Cohortis* Italicæ, *iam tunc Lucini mei præfigurabat fidem. Apoſtolus Paulus ſcribens ad Romanos:* Cum (*inquit*) in Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc. *Tantis fluctibus probauit, quid de illa Prouincia quæreret.* Quæ verba expendens P. Biu. ad Dextr. *Ann. 34. Com. 3. fol. 27.* ait: *In quo quaſi præfigurabat fidem Lucini* CORNELIVS, *niſi quia ex illis oriundus erat, ex quibus poſtea ortus eſt Lucinus; & quos Paulus ad fidem perducere cupiebat?* Et Ego addo: Si Cornelius ille Centurio Italicenſis, non erat Hiſpanus, vt quid illum in exemplum Occidentalium in ſinu Abrahæ recumbentium, Ieronymus adducere feſtinauit? Ineptias venditaſſe Ieronymum diceremus, ſi vnius Prouinciæ Viros laudare aggreſſus, alterius intromitteret Ciues.

SEXTVM, deſumitur ex verbis Dextri, qui *Ann. 40.* agens de eo, ait: COR- VI.
NELIVS *Centurio*, ITALICENSIS *que, Petro prædicante repletur Spiritu Sancto.* Vbi *Italicenſis* dictio non ad officij tantum, ſed ad originis etiam ſignificationem, ſcripta videtur. Sic iſtam Dextri clauſulam intelligit eruditiſſimus P. Martin. de Roa. *Hiſt. SS. Malacitan. c. 11. fol.* 36. in fine vbi multis probat, ideo *Italicenſis* Centurio dictus, quia ab Hiſpaniæ Bæticæ ITALICA originem duxit, non ab Italia communiter, ſed Italica ſpeciatim.

SEPTIMVM, & vltimum, in traditione illius Prouinciæ inconcuſſa conſiſtit; VII.
ex qua Officium Hiſpalenſis Eccleſiæ deſumptum agnoui, nam in eius prima Lectione, ſic exorditur: CORNELIVS *Centurio, cui primùm, poſt Chriſti Domini in cælum Aſcenſionem, Gentilium vocatio facta eſt, Natione* HISPANVS, *patria* ITALICENSIS, *ex vrbe* ITALICA *in Bætica, Colonia Romanorum.* Cui adhæret dictum mirabile, quod D. Paulus de Eſpinoſa in Hiſt. Hiſpal. 1. p. lib. 2. c. 3. refert, quòd Dynaſtæ domus del CASTILLO nobiliſſimæ antiquitatis proceres, ex hac CORNELII Centurionis proſapia oriundi iactentur. Quam tempore Ferdinandi III. cognomento Sancti, ad annum M. CC. XXXIV. probaſſe fatetur, in cauſa eorum nobilitatis, ſeu, vt Hiſpani vocant HIDALGVIA cum Regio fiſco; qua lite per tres ſententias declaratum eſt, ipſos Dominos del CASTILLO fuiſſe, & eſſe ex clara proſapia Nobiles; procedentes ex CORNELII Centurionis domo. Quod poſtmodum itidem obtinuiſſe deſcribit D. Thomandel Caſtillo XXIV. VIR. Hiſpalenſem, in lite apud Cancellariam Granatenſem agitata.

NEC Obſtat Baronij, & Lorini dicterium, de nomine CORNELII, quod potius Romanum, quam Hiſpanum ſonat, quia erudite exemplis, numiſmatibus, & inſcriptionibus, reſpondent P. Roa. d. c. 11. Roder. Car. d. c. 13. Quitana-Duennas.8.fol.220. De eo etiam ſcribit Iulian.Petr.in Aduerſar. n.66. & 168.Cætera Actorum ecphraſis communia ſunt.Nunc de Noſtro *Cornelio* Encomium à P.Ioann. Maſcul. in Cœlit.Encom.fol.66 n.42.ordinatum,attende:

Synop. *Primus hic ex Ethnicis ab Apoſtolis religione initiatus eſt, obiectus Petro per viſum, ac ſignificatus in linteo anguibus pleno, ſed in cælum poſtea recepto; præfertur Cornelio Coſſo Romano: Apud dirutum fanum ſepultus eſt.*

ENCO

ENCOMION XLII.

Iure is ſibi vendicat partem præcipuam laudum,
qui nationum in ſe primitias conſecrauit.
Primipilus Cohortis, primigenius religionis fuit;
ferrum impendit in hoſtes, aurum in pauperes.
Simul incedebat, & votis Cælites, & voce milites.
Petro anguis ſpecie adumbratus in linteo,
felix præda cerui venantis fuit.
Receptus tandem in cœlum eſt inter ſidera,
vt Serpentario micaret illuſtrius.
Ex Centurione poſtea Dux, & Imperator factus
inermis Religioni regna ſubiecit.
Cum Ioue Rege certamen iniit ſtatim;
Nam terræmotu precibus impetrato,
Et euertit fanum, & comminuit Iouem.
Numquam felicius antea pugnauit in Campo.
Nempe Romanas ſequutus eſt Aquilas,
vt ab iis arriperet fulmen,
Quod eiaculari poſſet in ipſum Iouem.
Tumulatus eſt apud fani, & ſimulachri ruinas;
vt excitaret titulum ſuper impietatis buſto.
Nihil tàm metuendum fuit Deorum pulueri,
Quàm proximus huius cinis.
Sileat Roma Cornelium Coſſum,
qui opima ſpolia Ioui retulit Feretrio,
Celebratur hic, qui Iouem ſuo ſuſtulit feretro.

ITALICA, Vrbs fuit celebris, & P. R. Municipium, licet poſtea contradicente Adriano Imperatore, ipſius Ciuitatis oriundo, Colonia Romana fuerit effecta, De ea Ptolom. Geograph. lib. 2. Tab. 2. Europæ c. 4. Strab. lib. 3. vbi Xiland. in Not. fol. 81. & 85. Plin. lib. 3. c. 1. Raph. Volaterran. lib. 2. Geograph fol. 15. Ortel. verb. Italica. Carol. Stephan. eod. verb. Ludouic. Non c. 17. Hiſpan. Goltzius in Tabul. Antiquit. fol. 150. De eius Origine hæc Appian. Alex. in Iberic. Olymp. 144. deſcribit: Relicto, vt pote pacata regione, valido præſidio Scipio milites omnes vulneribus debiles, in vnam vrbem compulit, quam ab Italia, ITALICAM nominauit. Huic opinioni adhæret Elius Spartian. in Vit. Adriani Imp. à quo Cuſpinian. de Cæſarib. lib. 1. in Adriano, & Roder. Caro 8. lib. 3. c. 12. & ferè omnes Hiſpani ſcriptores. De ea alibi dicemus.

C S. FELICIANVS Martyr Romanus.] Eius ſacra pignora ex cæmeteriis vrbis Cardinale *Zelero* impetrante, extracta, *D. Ferdinando de Montemayor* Decano S. E. Placentinæ conceſſa, in Sacrario illius *S. E. Placentinæ* adſeruantur. De eo Vſuardus, & Martyrolog. Roman. h. d. vbi hoc elogium: *Romæ SS. Mar-*

tyrum

tyrum Fortunati, FELICIANI, *Firmi*, *& Candidi*. Quo conueniunt Caſtellanum *P. Vazq.* & Luſitanum *PP. Societ. IESV*. Eius Acta breuiter ſcripſit Philipp. Ferrar. *in Catal. SS. fol.* 71. à quo Ego *in Hiſt. S. Epitatij c.* 6. quæ ſic ſe habent.

ACTA SANCTI FELICIANI & ſociorum Martyrum Romanorum ex Galeſinio, & Philip. Ferrar.

FELICIANVS, tempore, quo Diocletianus, & Maximianus ferum illud procelloſæ perſecutionis edictum, aduerſus Chriſti aſſeclas, rabida æmulatione dixere, Romam Chriſto nomine dato peruenit, vbi Catholicis adhærens, quotidie in oratione, & ieiunio, Ethnicorum furorem ſpectans, vitam humili diſpoſitione texebat. Reliquere igitur Imperij habenas immanes Imperatores, & quando Dei Eccleſia melius ſpectaret ſeculum; in peius incidit nocumentum. Nam ſucceſſoribus Conſtantio, & Galerio; licet perſecutio conſiſtere videretur, non ex hoc Conſtantij & Galerij titulo, ſed Diocletiani, & Maximiani nomine proſequebatur. Hoc ergo tempore FELICIANVS, Fortunatus, Firmus, & Candidus, pro fide tenti, cùm nec à Chriſto diuertere, nec Idolorum ſimulacra adorare voluiſſent, cruciatibus afflicti, & verberibus affecti, vltimam capitis ſententiam pertulere IV. Non. Februarij Anno Domini CCC. V. Eorum Corpora à fidelibus in catacumbis incluſa iacuere; donec anno M. DC. XXIII. pignora S. FELICIANI, ex illis extracta ad S. E. Placentinam tranſlata ſunt, vbi honorifice adſeruantur, & coluntur.

Hactenus Acta, quæ nullam expetunt probationem, Tranſlationem Sacrarum ſi demas exuuiarum, Româ, Placentiam; quam iam probauimus qualitatem *in Hiſtor. S. Epitât. c.* 6. & alibi, cuius ecphraſin ibidem Lector conſpicere, ſi velit, valebit. De errore *Galeſinij* circa annorum computum, videndus Ferrar. *id. fol.* 71. & alibi.

PLACENTIA Ciuitas Hiſpaniæ Epiſcopalis in Extremadura; quam populauit Rex Alphonſus IX. cognomento Nobilis, non quia de nouo extruxerit, cùm olim fuiſſe illinc vetuſtiſſimam AMBRACIÆ vrbem lapidea indicent monimenta, vt probabimus infra die XXIII. Maij. Tom. 3: De Reædificatione Placentiæ, & Sedis Epiſcopalis reſtitutione, audi Priuilegij Regij anno M. C. XC. expediti clauſulam: *Quapropter Ego Adefonſus Dei grâtia Rex Caſtellæ, & Toleti, vnà cum vxore mea Eleonora Regina, & filiabus meis Infantiſſis Berengaria, & Vrraca, ad honorem Dei, in loco qui antiquitus vocabatur* AMBROZ, *vrbem ædifico, cui* PLACENTIA *(vt Deo placeat, & hominibus) nomen impoſui, & Sedem Epiſcopalem reſtitui.* Conueniunt P. Ioann. Marian. *lib.* 11. *c.* 14. Stephan. Garibay. *tom.* 2. *lib.* 12. *c.* 21. *fol.* 127. Didac. Colmonar *Hiſt. Segobienſ. c.* 18. §. 1. *fol.* 152. De ea Hiſtoriam texuit *P. F. Alphonſ. Fernandez* Dominicanus, qui recentiora Virorum illuſtriùm Placentinorum facinora explicuit.

Placentia reædificatio.

Olim Ambracia.

TERTIO

TERTIO
NON. FEBRVAR.
DIES III.

A *Carthagine Spartharia* SS. HYPPOLITI *eiuſdem vrbis Epiſcopi*, FELICIS, & SYMPHRONII, *Martyrum, qui Gallieno, & Valeriano Imperatoribus, ſub Martiano Hiſpaniæ Præſide pro fidei confeſſione, & Idolorum confuſione Martyres effecti ad gloriæ lauream cucurrerunt æternam.*

B *Apud Centum-fontes in Celtiberia Hiſpaniæ* S. BLASII, *qui ſub Neronis imperio pro fide comprehenſus, cùm primo Oretanam rexerit Sedem, cruciatibus tortus, dilaceratus, & ad necem protractus, demùm agonis palma in cœlum coronatus ingreditur.*

NOTÆ.

Perſuaſio Baronij.

A SANCTVS HYPPOLITVS Epiſcopus, & Socij Martyres.] Martyrologium Romanum hac ipſa die meminit horum Sanctorum, quos paſſos in Africa recenſet; ſed abſq; duce *Baronius*, qui illos ex MS. Codice peruetuſto S. Cyriaci in Thermis reſtituiſſe refert. Sed quia Carthagine occubuiſſe fortè deprehendit, & Celerinum, Laurentium, & alios Africæ paſſos inuenit hoc die, abſque diſcrimine vrbium Noſtros, addito aduerbio *Ibidem* inter Africanos Martyres compulſauit. Cui cōmento occurrit Flau. Dext *in Chron. Ann.* 270. & paſſionis locum, & Præſulatus infulam demonſtrat, ſic: *Carthagine in Hiſpania* S. HYPPOLITVS *eiuſdem vrbis Epiſcopus, quo cum paſſi ſunt, alij quoque Martyres*. Quo loco P. Biu. *n.* 2. *fol.* 297. contendit, *perperam crediti ſunt in* Africa *paſſi, cùm conſtet ex Dextero in Hiſpania* Carthagine Spartharia *martyrium ſubiiſſe. Inde tamen credimus exiſtimaſſe nonnullos* Africanos *fuiſſe, quod legerint* Carthagine *occiſos*. In Tabul. *Ecleſ. Carthaginenſ. Hiſpan* eius Epiſcopi inuenitur memoria titulo Martyris, vt innuit D. Franc. Caſcales *Hiſt. Carthag. diſcurſ.* 10. *c.* 2[illegible]. *fol.* 425. ſic S. HYPPOLITVS *Martyr fuit, & Epiſcopus* Carthaginis *noſtra*. Et in Catal. SS. ipſius Vrbis, *c.* 6. *fol.* 460. ſic: *Anno CC. LXX. martyrium paſſus eſt hic* S. HYPPOLITVS *cum aliis plurimis ſociis, qui huius vrbis* Carthaginis *Epiſcopus fuit*. P.F. Alphonſ. de Vargas *Hiſt B. Virginis Hortana*

Refellitur.

Ex Tabulis S. E. Carthaginenſis Spartharia

ne §. 3. *fol.* 12. deſcribens Catalogum SS. Carthaginen. Hiſpan. *Ann.* 270. proſequitur: S. HYPPOLITVS *Epiſcopus* Carthaginenſis *ibidem martyrium cum aliis Sanctis complevit.* Eadem Martyrologium Hiſpaniæ *P. Ieronymi Roman MS.* apud me, licet dierum collocatione confuſum. Acta tantorum Martyrum penitus oblitterauit temporis curſus, quod dolendum eſt, cùm tantorum Virorum agones, & noſtras dirigerent actiones, & in ipſorum meditationes paſſionum Chriſtiana Hiſpaniæ tempus tereret deuotio. At inter tot, & tanta temporum infortunia, quantum *Flauio* Noſtro debeamus *Dextro*, qui Nos à tantarum obſcuritatum ignorantiæ nebulis liberauit, ipſus ſeſe manifeſtat euentus, cùm ab eo edocti, noſtros Apoſtolos, Epiſcopos, & Martyres à plagiariorum lue reſtitutos, Patriæ ſedulo vindicemus. At ne Noſtrorum Carthaginenſium horum Martyrum Acta penitus depereant, breuiter illa compaginare curabimus.

ACTA SANCTI HYPPOLITI
Carthaginis Spartariæ, & Sociorum Martyrum, ex Variis.

HYPPOLITVS natione Hiſpanus, Chriſti fidem amplexus, & bonarum literarum edoctus, apud Carthaginem Spartariam vitam agebat. Cuius virtutum ſarcina ſic omnibus placuit fidelibus, vt inter Chriſti aſſeclas in maxima veneratione haberetur. Per hæc tempora Valerianus Imperator, qui primò Chriſtianis fauens, poſtmodum aduerſus Eccleſiam octauam perſecutionem indixit, B. Agappium Epiſcopum Carthaginenſem Hiſpaniæ exilio apud Cyrtem mulctatum, è propria ſede deiecit. Quo tempore HYPPOLITVS iam Preſbyter fidelibus accurrens, eorum perſecutionum plagas. verbo, & exemplis feruida charitate ſedabat. *Gentus.* Sed per martyrium ſublato Agappio in Cyrte anno Domini CC. LXII. Tertio Kalend. Maij, protinùs Clero, & Populo ſuffragantibus ad Epiſcopale Carthaginenſis Eccleſiæ ſolium protractus eſt. *Dignitas* Quantis per ſeptênium & amplius ſalutaribus paſceret dogmatibus oues, ipſius vitæ finis demonſtrat; quem in eadem inuenit perſecutione, cum FELICE, & SYMPHRONIO & aliis Sociis, quos immanis Martiani Hiſpaniæ Præſidis crudelitas comprehendens, poſt carcerum ſqualorem, cruciatuum anguſtias, verberum flagra, verborum iniurias, & angorum dolores capite damnatos ad cœleſtem patriam rábida obſtinatione dimiſit, III. Non Febauarij Anno Domini CC. LXX. *Martyrium sociis.*

Pro horum Actorum relationis probatione ſufficit ediſcere qualiter *B. Agappio* ſucceſſerit HYPPOLITVS. Quod patet & ex Catalogo Epiſcoporum Carthaginenſium, quem ſupra die XXIV. Ianuarij conſcripſimus. Cúmque Agappius martyrio coronaretur apud Cyrtem vt probabimus infra *III. Kalend. Maij. tom* 2. Anno. CC. LXII. & Noſter HYPPOLITVS anno CC. LXX. ab ordine literæ, id eſt annorum liquet iſtum illi ſine dubio ſucceſſiſſe. *Cui ſucceſſit.*

De *Martiano* tunc Hiſpaniæ *Præſide*, qui Chriſtianos ad Idolorum cultum reducere conabatur, aliàs illos per ſupplicia Martyres efficiebat, audi Dextrum hoc ipſo *anno* 270. dicentem *Flauiobrigæ in* Hiſpania *ſub* MARTINIANO Præſide, *S. Iulianus adoleſcens Martyr.* En *Martianum* Præſidem Hiſpaniæ. Cætera communia. *Martianus Hiſpania Præſes.*

CARTHAGO SPARTARIA. De ea ſcripſimus die XV. Ianuarij, vbi Silij Italici Noſtri opinionem de Conditore Teucro retulimus, nunc eius aliquot referemus elogia, quia die VIII. Aprilis ſecundam ſubiiciemus opinionem. De ea Ptolom. *lib.* 2. *Geograph. Tab.* 2. *Europ. c.* 6. Strabo. *lib.* 3. iſtud: *Ergo poſt Ab-*

Elegia de Vrbe Carthaginenſi Hiſpania.

dera, ſequitur CARTHAGO NOVA *longè præſtantiſsima omnium eius regionis vrbium: nam & loci natura eſt munitiſsima, & muro præclare extructo, & ornata eſt portubus, ac lacu, & argenteis quæ dixi metallis, & cùm ibi, tùm in vicinis locis multum confit ſalſamentorum: Eſtque hoc magnum emporium, vbi & Mediterranei maritimas, & Maritimi mediterraneas mercantur merces.* Plin. *lib.* 3. *c.* 3. Volaterran. *lib.* 2. *Geograph. fol.* 18. Claud. Mariſot. *Orbis Maritim. lib.* 1. *c.* 32. illud. CARTHAGO NOVA, *quæ &* SPARTARIA, *Conteſtanorum maritima, ab Aſdrubale Carthaginenſium in Africa Duce, condsta. Ibi à Gallis extra vrbem, in tumulos, Mercurio* Theutati *templum extructum, cui humanis hoſtiis litabant. Hanc olim Carthaginenſes, in belli ſedem, & armamentarium habuerunt.* De Theutate à Gallis culto apud Carthaginem Liu. lib. 6. Dec. 3. & Lucan. *lib.* 1.

Theutati Mercurio Templum à Gallis.

Et quibus immitis placatur ſanguine diro
Theutates, *horrénſque feris altaribus Eſus.*

B.

Æquinocatio Centum Fontanorum circa identitatem S. BLASII.

S. BLASIVS Epiſcopus, & Martyr.] A multis retrò ſeculis in Hiſpaniæ *Oretanorum*, & *Carpetanorum* Prouinciis, deuotionis affectu hoc ipſo die colitur, & veneratur illuſtris memoria S. Martyris Hiſpani, nomine BLASII. Quem illarũ regionũ Oppidani cõtinuo credidere, nũc perhibẽt, illũ eſſe illuſtriſſimũ *Sebaſta* in Aſia Epiſcopum, & Martyrem, quem non *Sebaſtæ Aſiæ*, ſed *Sebaſta Hiſpaniæ* paſſum affirmant: ſicquè quod de illo refert communis placitus, de iſto eſſe intelligendũ, & vt in ſui opinionem attrahant ambigentes, digito demonſtrant ad ripam fluminis *Tagi* rudera, & ruinas cuiuſdam dirutæ vrbis, quam olim fuiſſe peruetuſtam *Sebaſten* contendunt. Nec his contenti, ſpecum (vbi à canibus *Agricolai* fuiſſe inuentum S. Præſulem referunt Acta) diſtinctis congreſſibus indigetant, & alia huiuſmodi, quæ ex hiſtoria. *S. Blaſij Capadocis*, Noſtro Martyri imponunt Hiſpano. Cuius traditionis, vel potius æquiuocationis vis, tanta eſt apprehẽſione in cordibus defixa conciuiũ, vt potius clauam Herculis mouebis, quàm ipſorum ſententiam deturbabis. Quod mihi euenit, dum hæc ſcriberem; nam cùm quendam Preſbyterum Centumfontanum, ætate maturum, literatura conſperſum, conuocarem, vt quidquid de huius rei origine ſentiret, mihi propalaret; tàm obduratus in ſua ſtetit opinione, loca, ſitus, ſpecum, lacum, & alia huius hiſtoriæ minima memoriter referens; vt licèt ab inceptis ineptiis illum diuertere curarem, rationes, cauſas, acta, & euidentiam veritatis, aperiens: *Abeamus* (inquiens) *à fabulis*; & me in procinctu relicto in errore pertinax abiit. O quantum valet indurata vetuſtas. De huius æquiuoci ſentẽtia Noſtri antiqui ſcriptores multa compaginant, vt Opidanos ab iſto commento eruerent, inter alios videndi P. Truxillo *in Theſ. Concionat. tom.* 2. *fol.* 367. Ambroſ. Moral. *lib.* 10. *Hiſt. c.* 28. Padilla *Hiſt. Eccleſ. tom.* 1. *cent.* 4. *c.* 30. *fol.* 199. P. Marieta *Hiſt SS. lib.* 2. *c.* 37 Vileg. *in flor. SS.* D. D. Laurent. Ramir. *in Not. ad Luitprand. in Chron. n.* 293. *pag.* 429. & 430. Rus-Puerta *Hiſt. Gienenſ.* 1. *p ſecul.* 12. *n.* 2. *fol.* 268. Qui omnes deuotionem piè laudant accolarum; at eos in eo, quod *S. Capadocem* Præſulem, cum *Centumfontano* confundant, acriter carpunt.

Scriptores de Martyre Hiſpano.

IN hoc vno conuenere relati Auctores: Quod in *Monaſterio* Monialium S. Dominici *Centumfontano*, extructo ab Infante *D. Ioanne Emanuele*, Nepote *Ferdinandi* Regis Caſtellæ, à pluribus ſeculis honorifice conduntur ſacra lipſana cuiuſdam S. BLASII Martyris Hiſpani, qui illic, vel prope martyrium compleuit; ſed quo tempore, à quo Præſide, vel quo genere ſupplicij, nullus eorum diuinat. Eorum verba ſubiiciamus. Infans *D. Ioannes Emanuel* in Diplomate erectionis cauſam exprimens, proſequitur: *In honorem* S. BLASII, *Martyris* Hiſpani *apud* Centumfontes *paſſi, cuius Sanctiſsimum corpus ibidem requieſcit. Facta Carta XXI. Iunij, Era M. CCC. LXXXV.* P. Truxillo, ſic: *In oppido* de Ciſuentes *in extremitate Regni Toletani, in quodam Monaſterio Monialium B. Dominici eſt inſigne quoddam Sepulcrum ex lapide alabaſtrite, vbi dicitur eſſe corpus* B. BLASII *Hiſpani.* Ambroſ. Morales, item hæc verba: B. BLASIVS *Centumfontanus (quem ego Mar-*

Quid ſenſerint antiqui.

tyrem

tyrum Hiſpanum *profiteor) ab antiquiſſimis temporibus receptus eſt, in cuius ſanctitatis memoriam, eius ſanctum* Corpus *ibidem quieſcit, cum omni ſubſtantiali cultu.* Eadem ad literam tranſcripſit *Marieta*, *Padilla*, & *Ramirez*. Sic olim ſenſere Noſtri.

Verumenim iam, factore Deo, ad maiorem cognitionem actionum tanti Martyris deuentum eſt, & ideo eius Acta extendemus, prout ex Chronicis nouè repertis *Luitprandi* & *Iuliani* depromere potuimus.

ACTA SANCTI BLASII Epiſcopi Oretani, & Martyris Centum-Fontani ex Variis Script.

BLASIVS natione Hiſpanus ex Carpetaniæ prouincia oriundus Gentilium ab exordio vitæ eſt inſectatus errores, prout tunc temporis parentum, & maiorum ſuorum moris expetebat ambitio. *Origo.* At eueniente lucis fidei radio per tonitrui filium, qui fere omnem Hiſpaniæ circulum perluſtrauit, paulatim Idolorum cœcitatem cœpit annuente Numine demonſtrare. Poſtmodum Athanaſius Cæſarauguſtanus Epiſcopus, & ipſius Apoſtoli Diſcipulus, per totam Carpetaniam, & Celtiberiam Chriſti Domini Euangelium, multo collecto fructu, fidei æſtuante zelo prædicauit ſtrenuus. *S. Athanaſius Cæſarauguſtanus per Carpetaniam prædicat.* Inter ſegetum grana, quæ verbi ſemen puriora parturiit, BLASIVM ſacrati Præſulis laborioſus collegit prouentus; cuius ingenium agnoſcens Antiſtes, poſt multa examinis experimenta virtutum, primum Oretanæ ſedis conſtituit Epiſcopum. *Ad fidem conuertitur Fit Epiſcopus.* Ibidem *Blaſius*, vt commiſſo oneri ſatis faceret, illuſtria contexuit verbo, & opere fidei, exemplis, & delectu charitatis facinora. Sub idem tempus prima aduerſus Eccleſiam crudeliſſima, Nerone ambiente, perſecutio omnium exatſit deplorata ſingultibus: Quæ cùm Hiſpaniam, tanquam religionis aſylum, perueniſſet immanis, apud Centum-Fontium vrbis terminos, Oretanum BLASIVM tenuit Antiſtitem. *Martyr.* Quem, vt tunc depoſcebat ira Neronis, vix comprehenſum, fatalis mucronis acies, fidelibus ſtupentibus, interemit III. Non. Februarij, Anno Dominico LXVII. Petro Pontifice, & Claudio imperante Nerone.

En Acta ſinceriora, quorum probationem ecphraſis ſpectabis. En tibi do. Luitprandus *in Chron. n.* 293. hæc de eo. S. BLASIVS, *Epiſcopus, & Martyr, qui in Hiſpania apud* Centum-Fontes *oppidum Celtiberiæ, paſſus eſt, tempore perſecutionis Neronianæ, anno LXVII, miraculis celebris micat.* En iam EPISCOPVM, ſed cuius ſedis, & à quo electus ſciſcitaberis? Audi Iulianum *in Chron.* 434. exprimentem omnia. S. BLASIVS, *qui apud oppidum vocatum* Centum-Fontes *in Celtiberia in Neronis perſecutione in Hiſpania Martyr patitur:* Oretanus *Epiſcopus à S. Anaſtaſio (lege* Athanaſio *)* S. IACOBI *Apoſtoli Zebedæi filij, dum in Hiſpania prædicaret, Diſcipulo, creatus, in pretio habetur, & Deo honeſtante ſacrum eius Corpus inuiſitur.* *Epiſcopus Oretanus.* Omnia coniunxit eruditus M. Franciſcus Rus-Puerta d. c. 6. n. 2. hac periodo: *Primus Epiſcopus* Oretanus *(quos inuenire potui)* S. BLASIVS *agnoſcitur: Cuius Corpus requieſcit ad Oppidum Carpetaniæ vulgo* Cifuentes, *vbi martyrij agonem conſummauit anno LXVII in perſecutione Neronis.* Iam omnia vides probata. Sed quia hic Primus dignoſcitur Epiſcopus Oretanus, & hæc ſedes ſuppreſſa iacet, ne pereat antiquorum illius Præſulum memoria, hic Catalogum Antiſtitum Oretanæ ſubiiciemus Eccleſiæ; quod & in aliis itidem obſeruabimus.

CATALOGVS EPISCOPORVM Oretanæ Eccleſiæ, quorum memoria adhuc ineſt.

I. S. Blasivs Epiſcopus Oretanus I. à S. Athanaſio B. Iacobi Diſcipulo conſecratus, martyrium impleuit Anno LXVII. 67

II. Spiridion Epiſcopus Oretanus II. qui in procelloſa Diocletiani & Maximiani perſecutione multa perpeſſus obiit Auno CCC. 300

III. Lampadius Epiſcopus Oretanus III. qui primo Romæ Præfectus ſanctitate, & doctrina conſpicuus. Hiſpaniam veniens inſulas Epiſcopales induit, eius memoria ad Annum CCCLXXXII. 382

IV. Statius Epiſcopus Oretanus IV. S. Gregorij Bætici ſynchronos adfuit primo Concilio Toletano, ad Annum CCCC. V. 405

V. B. Cæcilius Sedullus natione Scothus Poëta celebris, Epiſcopus Oretanus V. qui apud ſuos gloria Confeſſoris colitur, ad Annum Domini inter Noſtros CCCC XXVIII. 428

VI. Andonius Epiſcopus Oretanus VI. interfuit Concilio III. Toletano, & ſubſcripſit Anno D. LXXXIX. 589

VII. Stephanus Epiſcopus Oretanus VII. Andonij ſucceſſor interfuit Gundemari Concilio, in quo illud celebre Decretum, à Rege ſic cognominatum, ſtatutum eſt, Anno D. XCVII. 597

VIII. Amator Epiſcopus Oretanus VIII. cuius memoriam lapidis inſcriptio, apud Oppidum Granatula, non procul ab Oreto, demonſtrat hiſce literis.

.... SACER-
DOS OCCVRRIT
AMATOR ÆTATIS
SVE. XLIII. DIE. ID.
FEBRV. ERA. DC. LII.
.... FELCITER. II.
SI SEBVTI. REGIS.
EPISCOPATVS. AN.
I. ET MENS. X. ......
R. IN PACE. AMEN.

Quam Ego ſic legerem: *Sanctiſſimus ſacerdos occurit* Amator *ætatis ſuæ XLIII. die Idus Februarij II. Era DC. LII. Regni feliciter II. Siſebuti Regis: Epiſcopatus Anno I. & Menſibus X. Requieuit in pace, Amen.* Et licet hic non pateat cuius ſedis fuerit Epiſcopus, attamen Oretanum agnoſcunt Ambroſ. Morales lib. 12. c. 14. Padill. tom. 2. Cent. 7. c. 7. Rus-Puerta c. 6. Annus tranſitus ex Era erit DC XIV. 614.

IX. Suauila Epiſcopus Oretanus IX. interfuit Quarto, Quinto, & Sexto Conciliis Toletanis ad Annum DCXXXVIII. 638.

X. Mauritius Epiſcopus Oretanus X. interfuit ſeptimo, Octauo, Nono, & Decimo Conciliis Toletanis, ad Annum DC. LVI. 656.

XI. Argemundus Epiſcopus Oretanus XI. interfuit Vndecimo Concilio Toletano, ad Annum DC. LXXV. 675.

XII. Gregorius Epiſcopus Oretanus XII. interfuit Conciliis Toletanis XIII. XIV. & XV. ad Annum DC. LXXXVIII. 688.

XIII. Marianus Epiſcopus Oretanus XIII interfuit Decimo ſexto Concilio Toletano, ad Annum DC. XCIII. 693

In huius Præſulis tempore excidium Hiſpaniæ à Sarracenis. Pòſt, iſti,

XIV. Petrus Epiſcopus Oretanus XIV. qui interfuit Concilio Toletano ab Helipando congregato, circa adoptionem Chriſti, & mutationem Officij Gothi ad Annum DCC. XCVI. 796.

XV. Daphila Epiſcopus Oretanus XV. qui interfuit Congregationi Toleti factæ, pro dando Wiſtremiro Toletano Epiſcopo, vt pareat, ſucceſſore. Qua electus eſt S. Eulogius Cordubenſis Preſbyter, pòſt Martyr, ad Annum DCCC. LVI. 856.

XVI. Andreas Epiſcopus Oretanus XVI. qui Italiam negotiorum cauſa commigrans, menſe Auguſto, à Porphrio occiſus occubuit, Anno DCCCC. LXXIX. Vt refert Lupus Prothoſpatar. in Chron Ann. 979. 979.

Hic finitur memoria iſtius Oretanæ Eccleſiæ Præſulum, ex quorum defectione Toletani cœpere Præſules illam miniſtrare diœceſim, tam ſuæ contiguam, vſque ad Annum M. CC. XVI. quo ab Honorio III. Pontifice Max. bullam annexionis, vnionis, & incorporationis iſtius diœceſis ad Toletanam ſedem, eius impetrauere Pontifices. Quam poſtea vnionem confirmauit Gregorius IX. PP. Honorij III. ſucceſſor, ex eis quæ refert Rades de Andrada in *Chron. Ordin. Calatranenſ. c. 1.* & M. Ruſ-Puert. *d. c. 6. n. 8.* *Eccleſia Oretana vnitur Toletana.*

Oretum, Ciuitas Epiſcopalis antiqua, de qua diximus die II. Ianuarij, vbi in hunc diem Lectorem remiſimus, pro agnoſcendo hodierno huius vrbis ſitu. Circa illum variæ ſunt opinantium ſententiæ. Florian. de Ocampo *Hiſt. Hiſp. lib. 4. c. 29.* ex aliorum placito aſſerit eſſe Calatrava, quam etuſtam vocant. P. Higuera *in Martyr. Hiſpan. MS.* vt retulimus die II. Ianuarij. Corcuera credidit. Sed omnes perperam. Illam hodie S. Maria de Zucueca iuxta fluuium *Xabalonem* probant Ambroſ. Moral. *in Antiquit.* verb. Oretum. *fol. 75.* Rades de Andrad. *d. c. 1.* Ruſ-Puert. *Hiſt. Gienenſ. d. ſecul. 12. c. 6. n. 7.* & ſequent. Alia dicemus die XXII. Maij. *Cui oppido hodie reponeras Oretum.*

PRIDIE
NON. FEBRVAR.
DIES IV.

A Apud Scalabim Luſitaniæ in ripa fluminis Tagi S. Anacirardi *Eremitæ, quem Germani* Mainardum *vocitant floret memoria. Qui è Germania eius patria diſcedens, Hiſpanias per aliquot annos perluſtrans, vbi erectis cœnobiis ſanctitudine clarus emicuit, tandem ad*

Alpes recurſitans, & iuxta lacum Tigurinum Oratorium extruens, à latronibus impetitus, & vulneribus confoſſus, martyrio coronatur.

NOTÆ.

Opiniones circa nomẽ, ex Scriptoribus exteris.

A SANCTVS ANACIRARDVS Anachoreta, & Martyr.] Dixi in elogio apud Germanos vocari MAINARDVM, quo etiam nomine vtuntur Latini Scriptores, qui & etiam *Meinardus*, *Meinrardus*, *Meinhardus*, *Meinradus*, *Meginradus* & *Megimardus* appellitant; tanta eſt Scripturæ varietas. De hoc S. Martyre Martyrol. Roman. die XXI. Ianuarij hæc verba profert: *In Galliis in Monaſterio Augenſi* S. MEINARDI *Eremitæ à latronibus cæſi.* Elogium extendit Martyrol. Benedict. illo die ſic: *In Cœnobio Augenſi* S. MEINARDI *Eremitæ, qui in eremo, quæ lacui Turicino adiacet, à latronibus caſus eſt.* Herman. Contract. *in Chron. Ann.* 860. ex editione Vrſtiſiana, ſic: MEGINRADVS *Augiæ Monachus, & primus incola eremi, quæ Turicino adiacet lacui, à quibuſdam latronibus ibi XII. Kalend. February peremptus, poſt mortem virtutibus claret, Augiæ ſepultus: à quo vſque hodie Eremus ipſa à Sanctis, & religioſis Viris culta, in nobile excreuit cœnobium.* Omitto *Dorganium*, *Vvionem*, *Molanum*, *Caniſium*, *Galeſinium*, *Felicium*, *Suaßayum*, *Ferrarium*, & alios à P. Bollando congeſtos *tom.* 1. *Act. SS. fol.* 381. *n.* 1.

Opinio ex Noſtris.

En pie Lector quid de *Meinardo* ſenſerint exteri Scriptores. Nunc ad Noſtros calamum conuertamus, vt ſi ANACIRARDI Noſtri forte Acta cum illo conueniant MEINARDO. Luitprand. *in Chron. Ann.* 800. *n.* 294. primas ferat: S. ANACIRARDVS *Eremita, ex Germania venit* Luſitaniam, *& in ripa fluminis Tagi, prope Ciuitatem* Scalabim, *ſanctè degit, & reuerſus ad Italiam, non procul à lacu* Tigurino, *vulneribus confectus martyrizatur IV. Februarij.* Illum ſequatur Iulian. *in Chron Ann.* 848. *n.* 436. *fol.* 204. latiori periodo: S. Hancaratdus *Eremita ex Germania venit in* Hiſpaniam *Luſitanam, & in ripa fluminis Tagi, prope Ciuitatem* Scalabitanam, *aliquot annos ſanctè degit, reuerſus autem ad Alpes, non procul à loco* (lege lacu) *Tigurino, vulneribus latronum confoſſus, martyrio coronatur. Agitur eius dies Natalis IV. Februarij. Manent aliqua veſtigia aduentus huius S. Abbatis in Luſitaniam, in Oppidis eiuſdem Prouinciæ, Ataugia, & Meinardo.* N. R. P. Fr. Thomas ab Herrera, cuius nomen vix abſque veneratione accipimus, *in Alphabet. Auguſtinian. tom.* 1. *lit. A. fol.* 4. ſic de illo agens: S. ANCIRARDVS *Eremita ex Germania, in Luſitaniam ingreſſus: ab aliquibus creditur fundator Conuentus* S. Laurentij *in Valle Bolardi, &* B. MARIÆ *de Penafirme in Luſitania, quorum vltimus perſeuerat in religione Eremitarum S. Auguſtini: reuerſus autem ad Alpes, vt ait Eutrandus*(lege Iulianus) *non procul à lacu* Tugurino *vulneribus latronum confoſſus Era* 888 (*id eſt anno* 851) *martyrio coronatur. Agitur eius dies Natalis IV. Februarij. Cæterum licet ANCIRARDVM fuiſſe Eremitam Auguſtinianum aliqualiter deducatur, difficile perſuadetur.* Eadem prorſus P. F. Ioann. Marquez *in Origin. Auguſtinian. Eremit. c.* 17. §. 1.

Differentia Nominis exponitur.

QVANTA adſit inter MEINARDI, & ANACIRARDI Actorum contextus concordia, nemo ſanæ mentis contradictor adſtabit. Differentiam in paucis conſtituet, quam vt facilius intelligas, & cui Nos facere ſatis properemus, breuiter ſubijciemus. *Prima in nomine.* Scriptoribus Latinis, & exteris MEINARDVS, Hiſpanis ANACIRARDVS, quis eorum errabit? Dices Hiſpanos, quia ab origine longinqui, & à loco martyrij remoti haud nominis ſtructuram percepere legitimam. Optimè. Sed quid dicemus de finitimis, inter quos vix nomini ſecurus locus percipitur, vt in principio notauimus, vbi ſeptem nominis aſſignationes reperies. Sed demus quod Noſtri, vt exteri aberrent, quæſtio erit de nomine, cùm in cæteris actionibus coadæquentur. Extra quod non erit

nouum,

nouum, quòd inter Hiſpanos, & Germanos in nominis conceptu varietur; & omnino vnus, & alter ijdem ſint, vt in *S. Momeo Mantio*, qui apud Gallos Memius, & apud Noſtros *Mantius* vocitetur & non ex hoc diuerſi cognoſcentur, vt dicemus infra die *XV. May. tom.* 3.

Secvnda in conſignatione diei Natalis. Nam Germani, & Galli die XXI. Ianuarij; Noſtri hoc die feſtum concelebrant. Cui diſcrepantiæ facilis eſt reſponſio, ſcilicet, quòd illi illo die, Noſtri iſto, prout vnuſquiſque notitiam accepit. Quod paſſim euenit, vt retulimus *die XV. Ianuarij*, vbi diuerſitatem dierum cultus, etiam intra Hiſpaniam, *S. Fulgentij* deſcripſimus.

Diuerſitas in die componitur.

Tertia in Annorum diuerſitate circa martyrium. Scriptores exteri paſſum referunt Martyrem, Anno DCCCLXIII. nonnulli vt *Chriſtoph. Hartmanus* in Vita ipſius. *Conradus à Lichten* Vrbsbergenſis Abbas Anno DCCC. LXII *Hermanus Contractus* in Chron. Anno DCCC. LXI. *Sigebert. Gemblacenſ.* in Chron. Anno DCCC LXVI. Ergo quid mirum, ſi inter ipſos haud conſtans opinio eſt, quòd Noſtri cum illis non conueniant, conſignantes diem tranſitus ad Annum DCCC. L.

Anni diſſonantia, non obſtat.

Qvarta & vltima, quæ in Monachatu conſiſtit, ſcilicet an ex ordine Eremitarum S. Auguſtini; an ex cucullatis S. Benedicti, anceps inter vtriuſque ordinis contentio eſt aſſeclas. Illis congreſſum relin uo, cum meo ſufficiat inſtituto, S. Martyrem *Luſitaniam* perluſtraſſe, apud *Scalabim* multo tempore vixiſſe, cœnobia conſtruxiſſe, & apud Noſtros ſanctitatis cultu f iſſe veneratum: Quibus ſic ſedatis controuerſiis ad Acta deuenio, quæ in compendium nobis ſuppeditabit *Chriſtophorus Hartmanus*, qui ea ex Varijs M SS. contexuit.

Inſtituti varietas nec officit.

ACTA S. ANCIRARDI ſiuè MEINARDI Anachoretæ, & Martyris, ex varys MSS. Codic. à Chriſtophoro Hartmano Collecta.

Origo.

ANACIRARDVS ſic ab Hiſpanis, ſiue MEINARDVS vt à Germanis vocitatur, in Alemannia, pago Sulichgeuue oriundus, parentes habuit morum nobilitate, magis quàm perituris diuitiis conſpicuos. Pater, qua erat in Deum pietate, idoneum literarum diſciplinis filium, mox in Inſulam quandam Sindles Augia nomine, monaſterio S. Pirminij celebrem, deduxit, & Erlebaldo ibidem Monacho, cùm literis, tùm pietate imbuendum contradidit. Cuius diſciplinis tam excellenter informatus fuit, vt Scripturarum diuinarum haud ignarus anno ætatis ſuæ XXV. ad Diaconatum, nec multo poſt, ad Sacerdotij dignitatem adſumeretur.

Educatio.

Sacerdotium.

Accinit interea, vt Erlebaldus, Hattone prædeceſſore reſignante, communi Fratrum electione ad Abbatis officium, dignitatemque, Ludouico Imperatore conſentiente, vocaretur, qui S. Viro mox auctor extitit, vt à fallacis mundi dulcedine, ad religioſæ vitæ inſtitutum confugeret. Vir Sanctus cùm inſita pietate iam eo ferretur, ſalubri conſilio paruit, emiſſoque profeſſionis voto, iuuentutem literarum diſciplinis, Abbatis voluntate, inſtituendam ſuſcepit. Cæterum ea functione cum laude aliquandiu obita, die quodam candidatos quoſdam, ad laxandos animos in eremum deduxit; cuius amore, atque dulcedine ita inflammatus eſt, vt viam omnem, modumque, eam deinceps habitandi apud ſuas euolueret cogitationes. Accidit autem vt in reditu ad matronam quandam egregiè piam diuerterent, feſſa exercitatione

Monachatus.

membra refocillaturi. Ex verbis autem vltro, citroque prolatis, notauit in ea raras quaſdam virtutes S. Monachus, prorſus vt ſpem veniret, ſe eius beneficiis adiutum iri, vt deſideratum pietatis curriculum poſſit in eremo peragere. Nec mora. Nactus in partem colloquij clandeſtinam, tutamquè matronam, fit voti compos: illa, alacritate, & gaudio admirabili, vniuerſa neceſſaria ſpondente. Lætus tanta promiſſione, recto interim adhuc animi ſui conſilio, ad cellulam priſtinam reuerſus eſt; continuis precibus, & ieiuniis propoſiti ſui conſtantiam à Deo poſtulans.

Fit Eremita.

Tunc verò obfirmato ad omnes labores, & piæ certamina, animo, bona Abbatis venia, ad ſtadium perrexit, conſtructóque tuguriolo, in extrema vitæ inedia, ſanctam, atque operoſiſſimam mentis eſt exercitationem auſpicatus. Cumque per annos ſeptem vitam in omni ſanctitate exegiſſet, ingens populi multitudo, famâ virtutum eius excitata, eo confluere cœpit; quod ille minime ferens, habitationem ſuam, ad planitiem quandam inter montes, quatuor inde paſſuum millibus diſtantem tranſtulit. At cùm nec ibi populi frequentiam effugeret, vt vanæ gloriæ dulcedinem calcaret, peregre proficiſci decreuit. Igitur relictis montibus, patria, & laribus in Hiſpanias deuenit, & in territorio Scalabitano ad ripam fluminis Tagi ſecedens, diu Deo, & ibi viuens aliquot temporum curricula tranſegit. Poſtmodum nonnulla Cœnobia conſtruens, ſic ad ſui imitationem Oppidanorum animos allexit, & attraxit, vt breui tantæ virtutis æmulos, plurimos Deo annuente, diſcipulos numeraret. Illis igitur regulam, mores, ſtudia, & normam cùm dediſſet, ad propria redire compulſus, forte Numinis nutu, vale fratribus dicto, ad Alpes iterum, iuxta Tigurinum lacum in Heluetiis perrexit, vbi conſtructa cellula, quod reliquum erat vitæ in admiranda ſanctitatis opinione peregit. Inter hæc quadam die, eo orante, tanta multitudo dæmonum circa illum, vndiquè diffuſa eſt, vt nec ipſam lucem diei, illis tenebrarum miniſtris terram, caliginem offundentibus, cernere poſſet. Qui cùm minis horribilibus, & horrore nimio cum fatigarent, in orationem proſtratus, pugnam viriliter militauit. Conſtantiam eius Orientalis lux ſubito effulgens conſolata eſt, & Angelus Domini pulſo in effuſam fugam teterrimo agmine, in ſpe cœleſtis gloriæ eum mirificè confirmauit.

Diffugiens gloriæ auram Hiſpanias adijt.

Apud Scalabim Monaſteria conſtruit.

Ad Alpes Rethicas repedat.

Dæmones fugat, Angeli apparentis præſentiâ.

Cum autem vigeſimum ſextum tàm in illa eremo, quàm in Hiſpaniis ageret annum, duo ſcelerati homines, furiis mentis agitati S. Viro ſunt mortem atrociter machinati. Vnus eorum genere Alemannus, Richardus dicebatur; alter vero Petrus Rethianorum genere procreatus. Hi facta conſpiratione, venientes ad cellulam eius, ſolitis precibus incumbentem, & ſacra myſteria Deo litantem, inuenerunt. Ille verò, quamuis ſcelerata eorum mens eum minime lateret, tanta ſermonis ſuauitate illos excepit, vt vel ferreum pectus mollire potuiſſet. Inſuper cibo illo, & potu benigne recreauit, & cucullam etiam cum tunica tradidit. Hæc omnia cum eis ſumma charitatis ſignificatione præſtitiſſet. *hæc* (inquit) *de manibus meis percipite, opere autem meditato, expleto, poteſtis quælibet per vos tollere. Scio enim quòd necem mihi molimini; interim hoc me, quæſo, beneficio afficite, vt corpuſculum meum vitâ expoliatum, duabus hiſce candelis honoretis accenſis, vna ad caput, altera ad pedes repoſita.* His dictis Richardus pollutis manibus B. Virum medium comprehendens, maceratum ieiuniis corpuſculum fortiter brachiis ſtrinxit, ſocioque minaciter innuit, vt Virum Sanctum

A latronibus impetitur.

Petitio.

fuſte

Percutitur.

fuſte percuteret. Qui cùm diu eum feriendo, circa latus, & ſuras debilitaſſet, alter ſegnitiem increpans, apprehenſo furibunde fuſte, magnâ vi, ictum in caput eius librauit; eoque Vir Beatus corruens continuo impiorum manibus ſtrangulatus eſt. Corpus eius in lectulo honeſte collocarunt. Tantus enim ſuauitatis odor cellulam compleuit, vt omnium aromatum fragrantiam vinceret: & cum nefarij celeriter ad ſacellum currerent, vt poſitas ex mandato eius candelas accenderent, reuerſi inuenerunt candelam accenſam, & tantus eos timor inuaſit, vt nihil auderent de rebus ad altaris officia contingere pertinentibus. Veſtes verò, & ſtramenta quædam lectuli rapientes, feſtini ſe coniecerunt in pedes. Illis autem inde fugientibus, Corui, qui more ſolito, ad famulum Dei viuentem venire conſueuerant, & de manibus eius annonam accipere, quaſi vindictam de ſcelere nefario expetentes, ſequebantur latrones, & perpetratum facinus, capitibus eorum adnolantes, crocitando prodebant. Vnde maligni non multo poſt comprehenſi, tantæ atrocitatis pœnas incendio luere. Waltherus autem Abbas poſtquam perpetratam cædem intellexit, Corpus Viri Dei ex eremo ad Monaſterium Augiæ detulit, ibique digno cum honore ſepeliuit. Agonem tanti Patris Augienſes Monachi die XXI. Ianuarij Anno DCCC. LXIII. Hiſpani ſcriptores die LV. Februarij, Anno DCCC. L. eueniſſe contendunt. Ille cui omnia pateſcunt veritatem demonſtret Deus, qui per infinita viuit, & regnat ſæcula Amen.

Miraculum,

Corui inſequuntur latrones.

Comprehenduntur homicidæ & puniuntur.

Iſthæc ſunt Acta integra, quæ hueuſque diminuta edidere Germani, quia ignorauerant in Hiſpanias acceſſum. Nec iſte aduentus fidem illorum ab *Hartmano*, & alijs compactorum in aliquo minuit; quin potius ab illis omiſſa ſupplet; nam iſtos ſcriptores quid per XXVI. annorum ſpatium in eremo peragerct, latuit; nuncque percipient, quod neſciebant.

IAM ex Noſtris probauimus ſupra identitatem aduentus; hicque vt *Iuliani* verbis lucem demus, libet aliqua diſſerere. Inquit Toletanus Archipresbyter: *Manent aliqua veſtigia Aduentus huius S. Abbatis in Luſitania, in Oppidis eiuſdem Prouinciæ* ATAVGIA, *&* MENARDO. Quæ verba ſi acta legiſti, facile concordantiam agnoſces. Nulli dubium eſt, prope *Scalabim* ad Tagi fluminis alueum, nunc perſiſtere oppidum ATOVGVIA de qua Roderic. Mendez *in Populat. Hiſpan. de Portugallia c. 65. fol.* 169. & Vallem quam de BOLARDO dicunt, illi oppido contiguam. In iſta Valle, & iuxta oppidum prædictum, inquit P. Marquez *d. c.* 17. §. 1. extare duo cœnobia perantiqua, vnum cui PENAFIRMA, & aliud cui de S. LAVRENTIO nomen fuit. Hæc coniectat doctiſſimus Pater extruxiſſe ANACIRARDVM, ad quod credendum rapitur, veſtigiis à *Iuliano* in Oppidorum nomine detectis. Cui lubens adhæreo; nam nomen ATAVGIA in *Iuliano*, quid differt à Cœnobio, quo cucullum induit MEINARDVS, ſi AT literas demas? Vallis quæ nunc BOLARDO, & oppidulum, in quo à MEINARDO diſtingues, ſi duas mutaueris literas? ergo licet corrupta voce vtraque, *Iuliani* dictum firmatur, & Aduentus S. Monachi in Luſitaniam veſtigia perſeuerant. Circa regulam quam fuit profeſſus ANACIRARDVS videndus *Marquez*, qui multa ſcitu digna congeſſit, & digeſſit, licet ego pro *Ordine Benedictino* ſto.

Veſtigia aduentus S. Eremitæ apud Scalabim.

TIGVRINVS LACVS. Locus & arena fuit Sanctiſſimi Agoniſtæ. Ab antiquis Scriptoribus cognitus, cuius planicies PAGVS TIGORINVS dicebatur: ſic apud Fabrit. *in Vol. Poët. Chriſt.* & Gruter. *fol. CXI. n.* 4. inſcriptio Romana.

GENIO

GENIO.
PAG. TIGORIN.
P. GRACCIVS. PATERN.
T. P. I.
SCRIBONIA. LVC.
V. FECIT.

Iulius Cæſ. item eius meminit *in Comment.* apud Heluetios. Inter mediæ ætatis Geographos TVREGVM, Bollando ZVRICH. quem videas.

NONIS FEBRVARII, DIES V.

A *In Diœceſi Viccenſi Hiſpaniæ Citerioris apud Oppidum Caraſſenſe in ipſius Eccleſia Collegiata depoſitio* S. CALAMANDÆ *Virginis, & Martyris, cuius apud populos Vicinos deuotio, & ipſius illuſtria miracula cultum eius, & ſanctitatem aſſeuerant.*

B *Dumij apud antiquam illius Epiſcopalis olim ſedis Baſilicam, Inuentio ſacrorum pignorum* B. MARTINI *Epiſcopi Dumienſis, & Braccarenſis, à D. D. Auguſtino de Caſtro Archiepiſcopo Anno M. D. XCI.*

C *Nangaſachi in Iapponia natalis* BB. PETRI *Baptiſtæ*, MARTINI *ab Aſcenſione*, FRANCISCI *Blanco*, PHILIPPI *à Ieſu*, GVNDISALVI *Garzia*, FRANCISCI *à S. Michaele & XVII. Sociorum, qui pro Chriſti fide dilatanda, Euangelij verbo prædicando per varias cruciatuum anguſtias, anguſtas martyrij coronas emeriti, ad æterni præmij gaudia peruenere.*

NOTÆ

NOTÆ.

A SANCTA CALAMANDA Virgo, & Martyr.] Apud Viccenſes in pretio eſt; eius nomen adhuc in Sanctorum Eccleſiaſtico Albo non inuenitur. Philipp. Ferrar. *in Catalog SS. General. h. d. fol.* 62. illud primus appoſuit ſic. *In Hiſpania in Territorio Viccenſi* S. CALAMANDÆ *Virginis, & Martyris*. P. F. Anton. Vincent Domenec. *Hiſt. SS. Cathalon. lib. 1. fol.* 12. illi, & mihi anſam præbuit, vt Sanctiſſimæ Virginis, & Martyris recoleremus memoriam. Ille nobis dicenda ſuppeditauit; ſi hæc fuerint minora, quam deſiderat affectus, Maiorum incuriæ culpa tribuenda eſt. En quæ *Hiſpane* contexuit *Sermone* Domenec, Latino tranſlata offerimus. *Scriptores.*

ACTA S. CALAMANDÆ VIRGINIS & Martyris ex Anton. Vincent. Domenec.

CALAMANDA cuius fuerit Prouinciæ, vel quæ ſit perpeſſa ſupplicia adhuc inueſtigare non valui; ex quo aduerſus antiquorum querimonias ſolitas effundere, incuriam, non deſiſtam. *Origo ignoratur.*

His ergo minime obſtantibus inueni, quòd apud Oppidum Callaſum, vbi eius ſacra requieſcunt lipſana, ad ipſam feruentiſſimo deuotionis, & religionis æſtuant ardore Oppidani. Quibus Deus intercedente B. Virgine, & Martyre, affluenti miſeratione petita concedit. In Eccleſia Parœchiali S. IACOBI Callaſenſi, quæ olim fuit Canonicorum Regularium Altare proprium, & præcipuum erectum S. CALAMANDÆ viſitur, quo ipſius adeſt effigies, cum Martyris laureola, & ſeparatim ſupra aram alia fuſilis media cernitur; vtraque ſpecioſa valde, & tantæ antiquitatis, vt excedat memoriam hominum, quo tempore, vel à quo ibidem adlata fuerit. Hæc, & Altare inſunt in quodam Capellæ ſacrario, in cuius parietis viſceribus ſacræ reconditæ ſunt B. V. & Martyris exuuiæ. Euenit ergo, vt veniente D. Fr. Benedicto de Toco Epiſcopo Viccenſi illuc, pro viſitanda Parœchia; Epiſcopis in Capellam S. incidit CALAMANDÆ, & cuius illa erant pignora quæritans? R. Ioannes Ferran Eccleſiæ Canonicus dixit, eſſe S. CALAMANDÆ. Cui Epiſcopus, à quo illa didicere; reſpondit: *Patres Noſtri nuntiauerunt nobis.* Quo audito illorum pietatem laudans, receſſit, & deinceps, vt conſuetudinem in feſti celebratione ſeruarent præcepit. Dies eſt populo feriatus, vt Dominicus. Illo ſolemne peragitur Officium, quo expleto, exorditur celebris proceſſio, in qua deferuntur S. Martyris glebæ in perpulchro tabernaculo, aſſiſtentibus Canonicis, & Clericis cum Cappis, & ſceptris, vt in die Corporis Domini, nec non Decurionibus cum iuriſdictionalibus inſigniis, comitantibus accolis, & circumiacentium oppidorum exoticis. *Apud Callaſum pignora ſeruantur.* *Epiſcopi probatio.* *Officium.*

Si forte temporum ſterilitate agris ſitibundis pluuiam nubes ſubſiſtunt diffundere congruentem, exactis plurimis deprecationibus, & nullo ſubſidio remanente, ad aſylum B. CALAMANDÆ, prociduis genibus, accurrunt, & acceptis ſuppliciter ſacris B. Martyris pignoribus ad Eccleſiam oppidi, Solerenſis de LLedus confluunt, qua ſolemni ritu celebratur Officium. Quo expleto, ibi- *Pro pluuia exigenda à Deo efficax remedium.*

dem

dem ſacra remanent lipſana; ad quorum venerationem, & ſupplicationem voti cauſa, conueniunt ex vicinis oppidis innumeræ proceſſiones, donec à Deo petita percipiunt. Quod ex teſtificatione Sebaſtiani Gran Sacerdotis, & Beneficiarij Sedis Barcinonenſis, & Ioanni Sagarra Ciuium Calaffenſium, qui multoties ſupplicationibus adfuere, & madore reſperſi in domum confugere, didicimus. *Confraternitas.* Confraternitatem S. V. & Martyri dicatam conſeruant, quam quatuor Oppidani iuuenes regunt. Eius dies feſtus colitur Nonis Februarij, & ſecundum Romanum ritum recitatur ipſius S. V. & Martyris Officium; Cuius, Miſſæ, & Horarum Collecta ſequens eſt:

Indulgentiam nobis Domine B. CALAMANDA *Virgo & Martyr imploret, quæ tibi grata ſemper extitit, & merito caſtitatis, & tuæ profeſſione virtutis. Per Dominum.*

Hactenus Antonins *Vincentius Domenec* in Actis S. CALAMANDÆ, quibus adijcere nec pilus adeſt. An forte vna iſta ſit ex Vndecim millibus Virginibus, conięctor; non aſſero. Ad illam Eccleſiam tranſlatam tempore Canonicorum regularium, ſuſpicor, non tamen affirmo.

Oppidi ſitus, & memoria. CALAFFVM Oppidum eſt diœceſis *Vincenſis*, ſeu *Auſenſis* in Cathalonia. Eius memoriam, ſitum, & naturam repetit L. Marineus Sicul. *de Bell. Cathal lib.* 15. hiſce verbis: *Poſtero die cum omnibus coniunctis, & inſtructis cohortibus, in Oppidum Comitis, quod* CALAFFVM *vulgus appellat, & à* Pratis, *quæ inde cernuntur M. Paſ. V. remotum eſt, Ferdinandus Princeps, & duces omnes ingrediuntur, totaque nocte propter propinquos hoſtes, paratas, & armis inſtructas acies habuere.* Oppidi *ſitus, & loci natura erat huiuſmodi: In plano ferè loco incipiebat, & in collem leuiter acclinem conſurgens in editiorem planitiem deſinebat.* Hæc de ſitu. Poſtmodum paucis interiectis de Eccleſia S. IACOBI, qua ſacra B. CALAMANDÆ pignora requieſcunt, proſequitur: *Interim Luſitanus quamuis eodem nonnihil turbatus augurio, metu tamen diſſimulato, milites quos propter inſpectum prodigium non paruus timor inuaſerat, hortatus, Oppido propiùs acceſſit, & apud* D. IACOBI TEMPLVM, *quod à* CALAFFO *circiter M. P. aberat, copias continuit.* Eadem omnes qui de hoc bello ſcripſerunt.

Inuentionis Auctor. INVENTIO Reliquiarum S. MARTINI Dumienſis.] De ea, iſta Martyrologium Luſitanum die XX. Martij ſuo idiomate profert verba, latinitate donata: *Sanctum theſaurum ſacrati Corporis eius* (S. MARTINI Dumienſis) *poſt multas orationes, & alia ad negotium neceſſaria, inuenit* D. Auguſtinus de Caſtro, *Archiepiſcopus Braccarenſis, Anno M. D. XCI. die V. Februarij, in Dumienſi Baſilica, quam, vt ex X. Concilio Toletano liquet, idem S. Vir ædificauit.* Acta iſtius INVENTIONIS congeſſit D. Roder. de Acuña *tom.* I. *Hiſt. Braccar. c.* 75. *fol.* 324. *à n.* 2. A quo latina facta excribemus.

ACTA INVENTIONIS SACRATI Corporis B. MARTINI *Dumienſis, & Braccarenſis Epiſcopi, ex D. Roderico de Acuña.*

In Hiſpaniæ excidio reconduntur Reliqui. CVM ſæua Sarracenorum irruptio totas ferè Hiſpaniarum regiones inuaderet, Braccarenſis Ciuitas, & Dumienſe cœnobium, de populationis itidem anguſtias mira pernicitate ſenſere. Sed ne in fœdæ gentis pollutas ſanctæ Reliquiæ manus deuenirent ſacra Chriſtiani lipſana B. MARTINI Dumienſis, & Braccarenſis Præ-

ſulis

ſulis, quæ Dumij iacebant, acceptis ſecum in ſolamen aliquibus, in ipſa Baſilica, ſilentio vallata, condiderunt. At cùm Sarraceníco iugo diſſoluto, & pacis tempore reſtituto, Chriſtianus populus à tanta oppreſſionis inedia reſpiraret, non oblitus ſacrorum pignorum, Eccleſiam Dumienſem è ruinis eleuans, in locum abſconditi theſauri, ligone inſtante, peruenit. Illa illico ſuper binam columnam eleuantes, qui Eccleſiam Dumienſem reſtituere, poſteris tanti Patris memoriam reliquere. Poſtea D. Emanuel de Souſa Archiepiſcopus Braccarenſis, vt in ſuam ſacras exuuias induceret, Eccleſiam, illas è columnis depoſitas, intra Maioris Aræ cauum ipſius Dumienſis templi, vt ſilentio cooperante, aptius, & procul manente nota, eriperet, collocauit. E viuis ſublato D. Emanuele antequam ad deſiderata procederet, & locum quo ſacta cõdiderat pignora, vix vnus, aut alius agnoſceret, facile tempore ſubſequente notitiam loculi populus lacrymabundus amiſit. Poſtmodum Braccarenſem infulam induit D. Fr. Auguſtinus de Caſtro, qui zelo, quo tenebatur, vt eius Sancti deceſſores honorem debitum reciperent, præcipit, vt per omnes diœceſis Eccleſias, ſupplicationes, & Orationes peragerẽtur, & ipſe ieiuniis, eleemoſynis, & aliis corporis afflictiuis operibus, omnibus præbuit exemplum, vt diuina dignaretur miſeratio, quod corpus S. Portugalliæ Apoſtoli MARTINI detegeretur, cuius venerationem Portugallenſes tanto cordis, & viſcerum affectu: per tot ſecula prædicabant.

Poſtea iterum eleuantur.

In Ara Maiori conduntur.

Eorum memorias perit.

His, & aliis motus cogitationibus, tanta efficacia Præſul venerabilis diu, noctuque raptus eſt, vt in Eccleſiam deueniens Dumienſem, maiorem Aram ſolo æquare præciperet; quo facto, protinus thecam marmoream inuenerunt opifices, mira arte (vt illa ferebant tempora) elaboratam, quia in eius fronte anagliphicis viſuntur duodecim Apoſtoli effigiebus, in quorum medio SSS. Triados imago, & in quatuor angulis ſymbola, quatuor Euangeliſtarum, ſcilicet Angelus, Aquila, Leo, & Bos. Protinus omnes cœpit lætitia, ipſumque Præſulem inuadere. Qui, vocatis ſenioribus populi, à quibus primò de forma ſepulchri ſuper columnas extantis multa didicerat, vt techam cognoſcerent alacri iuſſione præcepit. Illi omnia intuentes, illam eſſe quam ſupra columnas extitiſſe, ſacramento adhibito, depoſuere; quamque inuiſere Reges Portugalliæ Ioannes II. & Emanuel, Infanſque Ludouicus, cum in Compoſtellam voti cauſa pergerent. Qua atteſtatione cognita, Archiepiſcopus techam extractam in Monaſterium S. Fructuoſi, licet populo Dumienſe reclamante, perduci iuſſit, vt illic aſſeruaretur, donec in Sede Braccarenſi debitus extrueretur, ad ſacra pignora collocanda, locus. Vt traditionis depoſitum fides comprobaret indubium, Pontifex Auguſtinus techam apetire propoſuit, & illa qua erat præditus pietate vix ſarcophagi operimentum eleuauit, cùm tantus odor cœleſtis Eccleſiã, & circumſtantium viſcera compleuit, vt ſuauitate attoniti potius æternã gloriã, quã terrenã patriã potiri crediidiſſent. Abhinc Pauli dictum comprobatum intuentes; *Chriſti bonus odor ſumus*, gratias Deo, ſummiſſis cordibus, retulere. Quæ INVENTIO confecta eſt Nonis Februarij, Anno Domini M. D. XCI. Pontifice Maximo Innocentio IX. Portugalliæ & Hiſpaniæ totius Rege Catholico Philippo II.

Iterum inueniuntur.

2. Cor. 14.

Demùm Anno Domini M. DC. VI. Pont. Max. Clemente VIII. & Portugalliæ, & Hiſpaniæ Rege Catholico Philippo III. Trans

Tranſlatio ad Sedem Braccarenſem.

Tranſlatum eſt Sacrum Corpus S. MARTINI ex Cœnobio S. Fructuoſi ad Sedem Braccarenſem; in cuius collocationis die Ciuitas tripudiis, & choreis exultans ſuæ religionis, deuotionis, cultus, apparatus, opum, & lætitiæ frena laxauit. Condita ſunt ſacra lipſana in Ara Cappellæ S. Marthæ, iuxta S. Petrum Ratenſem, ad latus dextrum Maioris Altaris ipſius Braccarenſis Eccleſiæ, incluſa in marmoreo tumulo deaurato & exculto, ad cuius calcem legitur inſcriptio patriâ linguâ conſcripta, indicans Tranſlationis tempus. Cuius loco ſequens deuotio mutuauit Octaſtichon.

Inſignis ſtudiis, virtute inſignis, Arij
Vincis Auernalis dogmata cæca, ducis.
Diſsimilis non alter erat Martinus, *vterque*
Fundebat largâ munera, larga manu.
Ille ſecat chlamydem in partes: Tu munera mentis
Diuidis ingenij per monumenta tui.
Cætera facta licet lateant, ſatis orbis haberet
Æterna tantum ſcripta tenere manus.

Duo Cœnobia Dumienſia.

Hactenus D. *Rodericus de Acuña.* Cuius in hiſce Sanctorum monimentis cumulandis ſolertem laudamus diligentiam. De Reliquiis à Chriſtianis ſecum adlatis ex Corpore S. MARTINI, hæc *d. c. 75. n. 5. fol.* 326. verba facit: *Ex omnibus Corporis oſſibus, tantùm vnus radius deſiderabatur, quem ſecum Religioſi detulere, cùm Sarracenorum crudelitatem intuentes, Corpus condiderunt, & in Aſturicos montes fugientes, non longe à* Mindonienſi vrbe *aliud extruxerunt cœnobium, quod etiam* Dumienſe *vocitarunt, illud* S. Martino *dedicantes. Quod liquet ex auctographo donationis, quam fecit* Apala *nobilis & deuota fœmina Cœnobitis, & Theodemiro Epiſcopo; in honorem S. Martini,* cuius reliquiæ (*inquit*) noſcuntur eſſe in Mendunio, *&* Dumienſi Sede, Prouinciæ Gallæciæ.

C B. PETRVS Baptiſta, & Socij Martyres.] Omnes ex ordine ſeraphico, & demptis Septemdecim, Hiſpani omnes. De eis Martyrolog. Franciſcan. *h. d. fol.* 47. hoc elogium. *Nagaſachi in Iapponia paſſio BB. Martyrum* PETRI *Baptiſtæ,* MARTINI *ab Aſcenſione,* FRANCISCI *Blanco,* PHILIPPI *à Ieſu,* GONSALVI *Garcia,* & FRANCISCI *à S. Michaele cum aliis ſeptemdecim Laicis Tertiariis, qui pro Chriſti nomine vincula, carceres, ludibria, aliaſque cruciatus perpeſsi, tandem Cruci affixi, & haſtis trans verberati fuere.* P. Grauin. *in Voce Turtur. 2. p. c. 14. fol.* 78. hocce: *Apud Iappones in Nagaſachi Sex Religioſi Martyrum primitiæ eiuſdem Ordinis* (Seraphici) *Feria VI. in Crucem acti, nedum Crucem poſt Dominum portare, ſed in ea affigi meruerunt, quorum latera lanceâ quoque ſunt perforata. Nomina eorum, quæ ſingulis Crucibus deſcripta, hæc erant:* PETRVS *Baptiſta,* MARTINVS *de Aſcenſione,* FRANCISCVS *Blanco:* PHILIPPVS *de Ieſu,* GONSALVVS *Garcia, &* FRANCISCVS *à S. Michaele, quorum Corpora à militibus cuſtodita, ne à Chriſtianis tollerentur, nouem menſium ſpatio incorrupta permanſerunt.* De ipſorum triumpho, Ioann. à S. Maria *in Relat. Martyr. Iapponenſ.* & in Chron. *S. Ioſeph. 1. p. lib. 2. c. 47. & 2. p. lib. 1. a. c. 1. vſque ad c.* 15. Barrez. *in Chron. Minor. 4. p. lib. 10. à c. 56. vſque ad* 70. Fernandez *Hiſt. Eccleſ. lib. 1. c.* 2. plures quos Arturus refert *in Not. ad Martyrolog. Franciſcan. §. 2. fol.* 48. Eorum Acta breuiter proferam, prout apud Latinos agnoui.

ACTA BB. PETRI BAPTISTÆ, & XXII. Sociorum Martyrum Iapponenſium, ex Relatione.

PETRVS BAPTISTA ex Prouincia Excalceatorum S. Ioſeph Ordinis S. Franciſci in Hiſpania, ardore fidei propagandæ accenſus, obtenta à Superioribus licentia Philippinas Inſulas transfretauit, titulo Commiſſarij, quo in Prouincia S. Gregorij ipſarum Inſularum, magna omnium probatione fungebatur. Sed vt propoſitum fidei zelum expleret, aſcitis ſecum aliquot Fratribus ſociis in Iapponiam traiecit, prætextu conciliandæ pacis inter Inſularum, & Iapponiæ accolas. Taycozama Quabacundanus Rex vt cognouit qualem Petrus legationẽ perferret, benigne eum recipiens, omnia ad vitæ neceſſaria iuſſit elargiri. Die conſignato, legationis cauſas coram Rege, tanta animi efficacia, & verborum robore dictauit, vt protinus à Rege obtinuiſſet, quòd Patres Societatis IESV, quos populi furor exulauerat, iterum ab exilio reuocarentur; & quòd magis eſt, quòd libere Euangelium in Regno, prædicare, dirutas Eccleſias impunè erigere valerent. Ergo tantum Taycozamæ gratiam ſortitus eſt, & fauorem B. Pater, vt ipſius Regis munificentia, & auctoritate, ſibi, & ſuis placitum, quælibet de nouo extruendi Oratoria, conſequeretur. Quo cœpit Eccleſias, Monaſteria, Xenodochia, aliaque Oratoria, & pietatis domicilia conſtruere, conuerſos baptizare, relapſis pœnitentias iniungere, vt omnes Chriſtianos fouere verbis, & exemplis, plebem fidei myſteria docens, & Euangelium intima cordis efficacia prædicans; ex quo breui tempore Religio perſecutionum pondere, & frequentiâ collapſa fortius repullulare cœpit, & ſic Chriſtianorum numerus augeri, ſacramentaque frequentari, vt vix in medio Europæ vmbilico tot, & tanta virtutum, fidei, & charitatis opera exercerentur. At diabolica inuidente perfidia, quæ corda Magnatum, ipſiuſque Regis inuaſit, illico pacem Iapponicæ Eccleſiæ tanta ſeueritate turbauit, exortâ perſecutione, vt omnia prorſus Religionis aſyla, vnico temporis momento ſubuerſa, ſpem reparationis ademit. PETRVS, & ſocij illico comprehenſi, & carceribus mancipati vltimam deſiderij probationem ſubiere. Nam in ergaſtulo fames, verbera, pugiones, alapas, & ludibria pepeſſi, ſingulare de Chriſtiana manſuetudine, patientia Religioſa, humilitate Seraphica, & conſtantia Catholica ſpecimen exhibuere. Nec his contenta antiquæ ſerpentis procax rabies, ſui miniſtros furoris induxit, vt ante fanum ſuorum addicti Chriſtiani Idolorum, ex ſpelæo, partem ſiniſtræ abſcinderent auriculæ, exindequè, per totum Iapponiæ Regnum pedeſtres, cathenis alligati ferreis conducerentur. Quæ vbi confecta Sancti Martyres in Nagansachum reuertentes, cùm in itinere opprobria, vigilias, anguſtias, labores, & ludibria paterentur, Chriſti amore, ſpe præmij, & proximorum corroboratione confiſi, iamiam apertis brachiis in formam crucis, Crucis patibulum ſpectabant. Mortis igitur ſententia lata, quilibet primus vitam in morte ipſa concupiebat, non quia vnius horror pœnæ, aliis metum incuteret, cum vnuſquiſque pro Chriſto maiora pati deſideraret, ſed quia ageret coram Deo primus; de ſucceſſorum conſtantia. Ergo B. PHILIPPVS à IESV primus Crucis amplexus obtinuit, qui inter dulcia flagrantis amoris encomia impetitus, duabus

Perſecutio exorta, quâ comprehẽſi.

Patiuntur, pedeſtres.

Crucibus eleuantur.

lanceis ictibus perforatus occubuit. Secundus B. FRANCISCVS Blanco Crucis vlnas accepit, quam dum intentiſſimis affectubus, diu deſideratam adloqueretur, binis lanceis verberibus confoſſus reddidit ſpiritum. B. MARTINVS ab Aſcenſione, tertius Crucem ſubiit, ſed tantis animæ ſenſibilibus periodis viuificum conloquebatur lignum, vt ni à barbaris haſtarum impulſibus impediretur, nihil exaudiri poſſit ſuauius. B. GVNDISALVVS Garzia quartum in agone locum tenuit, qui Crucidulcia pondera credens, & eius fructus exaltans, à militibus latera lancis perforata cognoſcens, animam ad gaudium emiſit æternum. Ad Crucis tabernaculum B. FRANCISCVS à S. Michaele Quintus adſcendit, cuius inſigne faſtigium exoſculans, in eius encomia verba prorumpebat, quando diſruptis tragularum ictu viſceribus, coronam immortalitatis accepit. Sextus, & vltimus ipſius precatu ad dulciſſimæ Crucis trophæum eleuatus eſt B. PETRVS Baptiſta, in cuius brachiis exaltatus, puros cordis affectus occinens, haſtis tranſuerberatus, eſt ad æterna tabernacula tranſlatus. Poſt XVII. Iappones ſocij idem Martyrij genus ſubiere. V. dic Februarij Anno Domini M. D.XC. VII. Pont. Max. Clemente VIII. Hiſpaniarum, & vtriuſque Orbis Noui Monarcha Philippo II. Catholico Rege. Eorum Corpora in Crucibus permanſere per Nouem Menſium ſpatium, ſatellitibus à Rege in cuſtodiam poſitis, ne Chriſtiani eorum ſacra lipſana ferrent. Et licet Solis calorem, aeris intemperiem, turbinum madorem, volatilium voracitatem, & alia pignora experirentur ſacra, nullus ex illis defuit pilus, vt Pſalmiſtæ vaticinium adimpleretur Prophetæ, nec eorum phyſiognomia perturbata defecit, nec humanitatis corruptio eorum corpora inuaſit, diſponente Deo, cui honor ſit, & gloria, in ſecula ſempiterna. Amen.

Miraculum.

HVIVS triumphi ecphraſis ad Vrbani PP. VIII. peruenit auditum, qui proceſſus, acta, & informationes diſcutere in ſacro Rotæ auditorio præcepit. Quibus viſis, intellectis, examinatis, & eum Sanctiſſimo tractatis, die Kalend. Aprilis, Anno M. DC. XXVI. Omnes ij Agoniſtæ veri Martyres declarati ſunt. Poſtremò his annuens idem Pontifex de conſenſu Cardinalium opus perfecit, quo non ſolùm verè eos Martyres decreuit, ſed & omnibus Religioſis Ordinis Seraphici vbiuis exiſtentibus, & aliis etiam Eccleſiaſticis, ac ſecularibus perſonis Manilienſis diœceſis duntaxat, Officium, & Miſſam die V. Februarij recitare, ac celebrare de eiſdem Martyribus licentiam conceſſit: vt ex Bulla Apoſtolica patet, Data Romæ apud S. M. Maiorem ſub Annulo Piſcatoris die XIV. Septembris Anno M. DC. XXVII.

Veri Martyres declarantur à Sede Apoſtolicâ.

Officium, & Miſſa conceditur in hac die celebrari.

En ACTA ſinceriora, quæ etiam deſcripſit Ludouic. Bauia tom. 4. Hiſt. Pontifical. c. 58. fol. 293. licet in aliquibus mutauerit ſubſtantiam. S. D. Vrbanus PP. VIII. Anno M. DC. XXVI. cùm cauſa, & proceſſus eorũ diſcuterentur Romæ in Sacro Rotæ Auditorio, ab eadem Rota veri Chriſti Martyres ſunt declarati, die Prima Aprilis, vti conſtat per relationem mox Neapoli prælo cuſam ex Typographia Ioannis Dominici Roncalioli, Ann. 1626. Poſtremo his annuens idem Summus Pontifex de cõſenſu Eminentiſſimorum S. R. E. Cardinalium, opus perfecit, cuius Bulla Apoſtolica extat apud R. P. Rapinæum, quæ incipit: Saluatoris, & Domini Noſtri Ieſu-Chriſti. Sub datis Romæ apud S. Mariam Maiorem, ſub annulo Piſcatoris die XV. Septembris M. DC. XXVII. Pontificatus ſui anno V. Quâ non ſolum verè eos Martyres decreuit, ſed & omnibus Religioſis Minoribus vbiuis exiſtentibus, & aliis etiam Eccleſiaſticis, & ſecularibus perſonis Manilienſis diœceſis duntaxat, Officium, & Miſſam die V. Februarij recitare, ac celebrare, de eiſdem Martyribus, licentiam conceſſit.

OCTAVO

OCTAVO
IDVS FEBRVAR.
DIES VI.

A *Vianæ in Gallæcia Hiſpaniæ* SS. THEOPHILI, SATVRNINI *&* REVOCATÆ *Virginis & Martyrum, qui in perſecutione Imperatoris Valeriani, qui Decianam inſectabatur, ſub Iulio Mineruo Præſide, martyrio coronati, ad præmium defenſæ fidei conuolarunt æternum.*

B *Argenteolæ in Aſturibus Hiſpaniæ itidem aliorum Sanctorum eiuſdem nominis* THEOPHILI, SATVRNINI, *&* REVOCATÆ, *Martyrum, qui Diocletiani, & Maximiani Imperatorum ſæuitia protracti, Daciani Præſidis miniſterio, in ergaſtulum; cruciatibus affecti, pro fidei confeſſione, & Euangelij defenſione ad coronam Agoniſtæ inclyti peruenerunt.*

C *Apud Caſtellonenſes Hiſpaniæ populos* S. AMANDI, *primò Traiectenſis Epiſcopi, poſt Caſtellonenſis, qui peragratis Italiæ, Galliæ, & Germaniæ prouinciis, Hiſpaniam adiuit, Ildephonſo Toletanæ Sedis Epiſcopo charus, cuius exhortationibus B. Præſul Toletanus Concilium contra Monothelitas indixit, cui interfuit Amandus: poſt in patriam reuerſus glorioſo fine quieuit.*

D *Vxamæ Hiſpaniæ* B. DIDACI *ipſius Vrbis Epiſcopi, qui zelo fidei accenſus Gallias proficiſcens, vt Albigenſes hæreticos Toloſatum terminos deuaſtantes, ad Eccleſiæ vnitatem reduceret, illuſtria ibidem purè facinora, vnà cum* S. DOMINICO *tunc eius Vxamenſis Sedis Canonico, poſt Prædicatorij Ordinis Patriarcha, eximia prædicatione patrauit: demum virtuti-*

bus, & operationibus clarus, in cœleſtem æternæ patriæ quietem Confeſſor migrauit conſpicuus.

NOTÆ.

A SANCTVS THEOPHILVS, & Socij Martyres Vianenſes.] Duplicem hoc die Monominum Martyrum coronam inuenimus, Alia Vianæ in Gallæcia, Altera Argenteolæ in Aſturibus; de vtraque, temporum habita ratione diſſeremus. Vianenſium intrat ecphraſis primò, quia antiquorum; ideo eorum memoriam repetemus. Martyrologium Romanum vnica oratione ambos complectitur, fortè quia illos vnos credidit, non duplices; ideo Nos vno die vtrorumque feſta coniunximus. De iſtis iſta Flau. Dext *in Chron. Ann.* 260. compaginat verba; *Viana in Gallæcia, prope Tudem Ciuitatem, paſſi ſunt SS. Martyres* THEOPHILVS, SATVRNINVS, *&* REVOCATA *Virgo, ſub Iulio Minerno, in perſecutione Imperatoris Valeriani, quæ ſeptima eſt, eademque ſub Decio.* Eadem referunt D. Prudent. Sandou. *Hiſt. Tudenſ. fol.* 44. P. Anton. Vaſconcel. *in Deſcript. Portugall fol.* 452. *n.* 23. D. Roder. de Acuña *Hiſt. Braccarenſ.* 1. *p. c.* 37. *fol.* 153. P. F. Ludouic. ab Angel. *in Viridar. Portugall. fol.* 57. D. D. Didac. Caſtelon. *in Primat. Tolet.* 1. *p. c.* 9 §. 16. *fol.* 189. P. Biuar ad Dextr. *n.* 2. *fol.* 289. Rodet. Caro *fol.* 89. *lit. N.* Quorum nullus Acta eorum texuit, quæ Nos breuiter deſcribemus.

ACTA SS. THEOPHILI SATVRNINI, & REVOCATÆ Virginis, Martyrum Vianenſium, ex Dextro.

THEOPHILVS, SATVRNINVS, & REVOCATA Virgo ex Hiſpaniæ Citerioris Gallæciæ prouincia. Oppido Viana oriundi, Chriſto nomina dedere, fortè prædicatione *S. Secundi* ipſius Braccarenſis ſedis Epiſcopi conuicini, vel alterius Epiſcopi *Vianenſis* vrbis, quam fuiſſe ſedem Epiſcopalem antiqua monumenta demonſtrant. Igitur quomodolibet res ſe habeat, fidem Sancti Catholicam ſunt inuincibili tenacitate complexi, quam ad vſque vitæ vltimum præſentis habitum credidere. Serpebat autem Imperatoris Decij adhuc per Imperij Romani circulum fera perſecutionis tempeſtas, aut vt alij credunt, Octauam excitauerat Valerianus alterius ſucceſſor Tyranni; qui tanta Chriſti aſſeclas per Præſides, & Iudices eſt per Hiſpanias ferocitate inſequutus, vt vix eſſet Noſtratum prouincia, quâ diuerſi haud conſignarentur diræ afflictationis miniſtri. Gallæciam Iulius Mineruus Præſes regendam acceperat, qui Principis edicta contra Chriſtianos vt efficaci fide litare ſeruaret, protinus fideles inquirere incipiens, breui ſpatio vrbium ſuæ ditionis carceres, & ergaſtula repleuit Inter tot verò Chriſti aſcetarum numeroſas cohortes THEOPHILVS, SATVRNINVS, & REVOCATA Virgo apud *Vianam* ipſius prouinciæ antiquiſſimam vrbem comprehenſi, cùm fidem diffiteri, aut Idolis litare noluiſſent, varijs cruciatibus perpeſſi, ad indeficientis coronam gloriæ inclyti Martyres properarunt, die VI. Februarij Anno CC. LX.

Comprehenduntur.

Coronãtur.

Petri

Petri Galeſinij h. d. non eſt vt deterreat commentum, quo *Romæ* paſſos hoſce Sanctos ſcripſit Martyres; nam vt notarunt *P. Biuar*, & *D. Roderic de Acuña*, illi moris fuit, vt quos Sanctos inuenerat abſque loci palæſtra, ſtatim *Romæ* paſſos in ſuo addiderat Martyrologio, de quo iam in pluribus conuictus plagij crimine, vix vllam circa hoc fidem meretur. Et patet, quia cæteri Scriptores Sanctorum hactenus agonis locum agnouere, quo attractus exemplo *Baronius* illud *Romæ* gloſema, in *Galeſinio* additum, in *Romano* penitus amandauit Martyrologio. Cætera iam in exordio agnouiſti.

Galeſinij gloſema.

Viana Ciuitas antiqua Hiſpaniæ, quam ante Chriſti Aduentum per CC. XCVI. fere annos conditam à Gallis Celticis contendit Florian. de Ocampo *Hiſt. Hiſpan. lib. 3. c. 38.* his verbis latinitate donatis: *Statim ac Celtæ vada fluminis Leibes ſuperarunt, condiderunt vrbem, cui nomen* Viana *impoſuerunt, ſuper ripam fluminis dextram ad æquoris oſtia. Anſam nomini dedit* Vienæ *Gallica vrbis recordatio, quā etiam ad ripam Rhodani relinquebant, à qua Galli Braccati horum prædeceſſores originem trahebant, & vt patriæ recordarentur* Vianam *hanc* Hiſpanam *extruxerunt.* De ea ſcripſerunt P. F. Bernard. Brito *lib. 2. Monarch. Luſit. c. 11.* Eduard. Nun. *in Deſcript. Portugall. fol. 4. & 60.* D. Prudent. de Sandou. *fol. 45.* Anton. Brand. *lib. 15. c. 23.* Garibay *lib. 5. c. 16.* Roder. Mend. *in Populat. Hiſp. in Regn. Portugall. c. 123. fol. 180.* Sed iſte, & alij qui iſtam vrbem *ſedem Epiſcopalem* fecere, falluntur, quia nulla Hiſpaniæ *Viana* Ciuitas, tali condecorata titulo fuit. Ioannes Vaſſeus *in Chron. libro de antiquis Sedibus Epiſcopal. Hiſp.* & alij referunt, quod iuxta *Vianam* olim fuit vrbs *Britolia*, ſiue *Britonia*, quæ Epiſcopalem ſedem habuit, à qua Epiſcopi *Britolenſes* ſiue *Britonienſes*; quod credo verius, & alibi iterum hanc quæſtionem aſſumemus.

Antiquitas.

Scriptores.

Britolia, ſeu Britonia Ciuitas Epiſcopalis.

B SS. Theophilvs, Satvrninvs, & Revocata Martyres.] Iſti ſunt ſecundi, *Argenteolenſes*, Martyres, qui cum *Vianenſibus* nomine, & numero pares, diuerſi in patria, in tempore, & in Tyranno conſpiciuntur. Illi vt diximus perſecutione Valeriani, Mineruo Præſide. Iſti Diocletiani, Daciano Iudice. Illi anno CCLX. Iſti CCC. Illi denique *Vianenſes* in Gallæcia. Iſti *Argenteolenſes* in Aſturibus. Quâ diſcrepantiâ, quis illos eoſdem iudicabit? P. Biuar *ad Dextr. in Chron. Ann. 300. Com. 2. n. 20.* meam eſt inſequutus ſententiam, his verbis: *Eadem nomina legimus ad annum 260. in Dextro, ſed tamen temporum, & vrbium differentia diuerſos fuiſſe oſtendit.* In hunc diem iſtos reiicit Roder. Car. *fol. 105. lit. F.* Qualis eorum fuerit vitæ contextus ignoratur. Illum pro inſtituto compilabimus, pro vt *Dextri* Noſtri conciſio verborum veſtigia pandit; quo nec veritatis formam, nec præſumptionis eſſentiam immutabimus.

Diuerſitas SS. cum antecedētibus.

ACTA SS. THEOPHILI, SATVRNINI, & Revocatæ Martyrum Argenteolenſium, ex Dextro.

Theophilvs, Satvrninvs, & Revocata genere Hiſpani ex vrbe Aſturum *Argenteola* orti, Chriſti fidem ſunt omni conatu viriliter amplexi. Et licet martyrij vnuſquiſque æſtuaret ardore; cùm huiuſce ſtudij coronam nullus accipiat, niſi quem Dei prouidentia *traheret*, ideo tranſactis per temporum interſtitia perſecutionibus, iſti neutiquam ad tanti deſiderati agonis fauorem peruenere; donec exardeſcente Imperatoris Diocletiani perſecutione, eandem certaminis aleam Martyres Noſtri felici conſtantia ſubiere. Nam per hæc tempora Imperatoribus Diocletiano, & Maximiano, omnium dira prorſus tempeſtas Eccleſiam afflauit; cùm quicunque Imperatorum vice fungebantur ſiue Proconſules, ſiue Legati, ſiue Tribuni plebis, ſiue Prætores, ſiue alij quibuſcunque Imperij faſcibus inſignes, maxima laudum præco-

Origine Hiſpani.

nia ferebant, ſi quàm maxime in Chriſtianam Religionem ſeſe crudeles exhiberent. Itaque qui quàm plurimum Chriſtiani ſanguinis fudiſſet, reliquorum velut anteſignanus prædicabatur, & Imperatorum fauores ſummâ cum gratulatione ferebat. Ob quam rem pa ſſim nihil in familiaribus hominum congreſſibus, nihil in triuiis, nihil in compitis, nihil in vrbibus, nihil in vicis aliud audieba tur, nihil in foro, nihil in capitolio aliud conſulebatur, quàm quibus Chriſtiana pietas cruciatibus eſſet radicitus extirpanda. Huius adeò diræ tempeſtatis vis crebriùs in Europam delata, Hiſpaniam inuaſit: cuius præſidentia Daciano commiſſa, ille vt ferus erat, feros ſibi delegit miniſtros, qnibus omnia ſuæ dignitati pertinentia iura ſine aliqua reſeruatione delegauit. Extenduntur per totius Hiſpaniæ circulum diri Legati, qui, collatis ſignis, omnia vaſtant, omnia excindunt, & breui, (tanta erat ex hauriendi Chriſtiani Sanguinis cupiditas) integræ vrbes ſolo æquatæ iacuerunt, tali depopulatione, vt vix earum imaginem, aut veſtigium reliquiſſent. Ergo talis *Argenteolam* peruenit afflictio, quæ more ſolito, Chriſti aſcitas inquirens, inter alios, quos memoria ſeruauit, fideles, THEOPHILVM, SATVRNINVM, & REVOCATAM inuenit. Illos illico in carcerem coniecit Satellitum manus, quos quia à fide diuertere, ad idolaque conuertere, non valuit Iudicis ſæuitia, nec lenitas; capitali ſententia damnatos, ſatellitibus excruciandos relaxauit: Qui è cuſtodia deductis Martyribus, ad decreti exitum feſtinantes, illum mucronis verbere perfecerunt; quo glorioſi pugiles martyrio coronati, immarceſcentem in cœlis laureolam, per anguſtias perpeſſionum anguſtias, ſeruatis fidelitatis odoribus, inuenerunt, VIII. Id. Februarij, Anno CCC.

Magiſtratuum ambitio.

Perſecutio in Hiſpanias Daciani.

Capiuntur M.M.

Coronãtur.

Iſtorum paſſionem Martyrum deſcripſit Flau. Dext. *in Chron. Ann.* 300. Cuius verba referre decreuimus, & vt Sanctorum Pugilum agnoſcatur martyrium, & Vrbis palæſtra, ac temporum diſtantia computetur. *Argenteolæ* (inquit) *in Aſturibus SS. Chriſti Martyres* SATVRNINVS, THEOPHILVS, *&* REVOCATA *pro Chriſto paſſi.* In quo Dextri ſolicitudinem agnoſces, vt iſtos Martyres ab antecedentibus ſecerneres, quòd in huius relationis periodo, paſſos *Argenteolæ* conſcripſit, non cultos; item quod hic REVOCATÆ ſimpliciter meminit; illinc Virginis titulo alteram extollit. Quibus qualitatibus inſpectis, Noſtra corroboratur opinio qua contendimus, iſtos *Argenteolenſes* Martyres, ab *Vianenſibus* eſſe diuerſos, ſic ratione loci, temporis, & originis, quàm tituli in BB. Martyribus REVOCATIS.

Antiquitas. ARGENTEOLA, Vrbs fuit olim in Aſturibus Hiſpaniæ, cuius meminit Ptolom. *lib.* 2. *Tab.* 2. *Europ. c.* 6. ſic: *His vero ab ortu adiacet* Aſturia, *& in ea vrbes: Interamnium* ARGENTEOLA, *Langiati, Maliaca.* Antonin. in Itinerario *à Braccara Aſturicam*, itidem ex Zurita *fol.* 95. licet ibidem ARGENTEOLVM legatur, ſic:

Patauonium. M. P. XXVIII.
Argenteolum. M. P. XV.
Aſturicam. M. P. XIV.

Circa cuius vrbis ſitum videndus Zurita *in Not. ad Itinerar. fol.* 576. Moletius in *Synonym. ad Ortel.* contendit hodie cognominari MEDVLES, & in hoc ſtat Roder. Car. *in Not. ad Dextr. fol.* 105. *lit. E.* P. Biu. *d. Ann.* 300. *Com.* 2. *n.* 20. *fol.* 333. fuiſſe, quo ſitu hodie iacet oppidum AVILES. Quid tanta vetuſtate tenendum, haud diuino.

C S. AMANDVS Epiſcopus, & Confeſſor.] Eius nobilis apud Eccleſiaſticos

eos Scriptores reperitur memoria, quia eius inſignia opera, & virtutum pondera omnes ad ſui anamneſim calamos attraxere. *Vſuard.* & ibidem *Molanus, Beda, Ado, Maurolicus, Felicius, Peregriis, Galeſinus, Martyrolog. Rom.* à quo *P. Vazq.* Caſtellanum, *PP. Soc. Ieſ.* Luſitanum, illuſtre contexuerunt elogium. Ex Chronolog. Regino *Ann.* 605. Sigebert. *Ann.* 571. & *Ann.* 661. Werner. *in faſcicul. Temp. Ann.* 574. Anonym. *in Chron. Magn. Ann.* 632. Iulian. Petr. Noſter *Ann.* 660. *n.* 336. *&* 338. Eius Acta ſcripere *Baudemundus*, à quo ea tranſcripſit *Harigerus* ſoluta oratione; carmine illa alligauit *Milo*, poſtmodum *Philippus de Eleèmosyna* LII. capitibus comprehenſa, & *Gillebertus Elnonenſis*, & demùm *Bartholomeus Fiſen* in Act. SS. *Leodienſ. h. d. fol.* 105. De eo ſeparatim aliqua cumulauere Miræus in *Faſt. Belgic.* Bachot. *in Faſt. Christian.* Sodalitas Marian. *in Faſtis Marian. fol.* 80. Notgerus in *Vit. S. Laondoaldi*; Sigebert. *in Vit. S. Sigeberti*; Theodoric. *in Act. S. Trudonis*; Hugbald. *in encomiis S. Gertrudis.* Item Menardus, & Wion *in Not. ad Martyrolog. Monaſtic.* Miræus in *elucidat. Monaſter.* & alij, ex Noſtris Anton. Vincent. Domenec *Hiſt. SS. Cathalon. lib.* 1. *fol.* 13. M. Rus-Puerta *Hiſt. Giennenſ.* 1. *p. ſecul.* 7. *c.* 2. P. Franc. Portocarrer. *Hiſt. S. Ildephonſ. c.* 14 *fol.* 34. Ex omnibus Actorum Vitæ AMANDI compaginem aſſuemus, quæ ſicut integriora, puriora dabimus. *Scriptores.*

ACTA S. AMANDI EPISCOPI Traiectenſis, & Caſtellonenſis Confeſſoris, ex Variis Scriptoribus.

AMANDVS in partibus Aquitaniæ non procul à maris Oceani littore, Patre Sereno, Matre vero Amantia, inclytis parentibus ortus, iam iuuenis præternam domum, omneſque fortunas, parente neutiquam dehortante, deſeruit generoſus, vt Euangelicam paupertatem amplecteretur. Ad Inſulam quippe nauigans Ogiam, tandem Monaſterij portum petiit. Vbi à Fratribus magno exceptus gaudio, die quadam ex obedientia per Inſulam deambulare iuſſus eſt. Cumque miræ magnitudinis ſerpentem obuiam habuiſſet, cuius virulentiam ſe vix euadere poſſe ſperabat, edito Crucis ſigno, eum in fugam conuertit, quod primum fuit futuræ ſanctitatis indicium. Cùm autem Pater eius importunis vocibus ad ſeculi vanitatem, illum reuocare contenderet, Turones, S. Martini viſurus ſepulchrum, perrexit. Deinceps poſt luſtrata plurium Sanctorum aſcetarum cœnobia, cùm Bituriges veniſſet, annos poſuit denos quinos in diſciplina Auſtregiſili Præſulis Sanctiſſimi. Sed religioſa peregrinatione Romam ſuſcepta, dùm eximio pietatis ſenſu Apoſtolorum limina veneratur, Gallias à S. Petro repetere iuſſus eſt, vt ſemen diuini verbi felicibus iaceret auſpiciis. Auxit animos ab Apoſtolorum Principe decretum. In Gallias regreſſus cùm ſe Regi ſtetiſſet, atque Galliarum Epiſcopis, Epiſcopum conſecrari placuit: ita quippe ferebat eorum temporum ratio, vt Euangelicæ prædicationis gratia Epiſcopi dignitas conferretur. Apoſtolicum igitur munus incenſo animi ardore aggreſſus, diuitem animarum prædam ad Chriſtum adduxit. At vehementiore ſenſit cupiditate pectus accendi, quo nobilior in oculos præda incurrebat Bauo. Cuius exemplis, vt audiebat plurimos in excidium propelli, (imperia ferè ſunt Principum facta) ita nihilo pauciores ſibi perſuadebat, felici morum eius immutatione reuocandos ad ſalutem animarum ſtrenuè curandam. Nec irriti fuere conatus. Quem iuuenilis impetus in auerſam ab honeſto, vitam, longius abripuerat, ſana delibe ratio per ſapientem AMANDI ad-

Patria, & Parentes.

Indoles.

Serpentem ſigno CRVCIS fugat.

Romam adiuit.

Prædicatio Apoſtolica conſignatur.

Bauonem reducit.

horta

hortationem ,in viam reduxit. Secutus eſt fructus expectationi
Præſulis non impar. Nobiliſſimus omnium fuit in Gertrude Ni-
uellenſi, cui acre calcar fuere ſanctiora cognati Bauonis conſi-
lia.

Gandenſes inuiſit, & ibi prædicat.

Recreatvs vberi meſſe Amandvs maiora meditari cœ-
pit. Gandenſem populum ad Scaldis, & Legiæ confluentes idolo-
latria inſanientem , ad Chriſtianam veritatem ſibi ſumpſit addu
cendum. Præfractæ mentes,& impiis ſuperſtitionibus in tranſuer-
ſum actæ , pertinacius reluctatæ ſunt , quàm vt primo congreſſu
manus darent. Euicit tandem Amandi conſtantia ; Chriſtianæ
doctrinæ veritas , & perpetratorum à Deo prodigiorum frequen-
tia : diffractoque impietatis iugo , populum illum in veram Chriſti
Domini libertatem aſſeruit. Ad cuius effectum non minor fuit ho-

Conuertit.

minis in patibulum ſuſpenſi , & ſuffocati , Oratione inſtante , re-
ſurrectionis miraculum , cauſa. Eo etenim euulgato , magna pro-

Miraculũ.

tinus animorum mutatio ſubſecuta eſt. Chriſtianam Religionem
certatim amplectebantur omnes , Idola conculcabant , fanaque
in Monaſteria conuertebant. Nec his pietatis operibus conten-
tus ardenter ad palmam martyrij aſpirabat , quare tranſmiſſo

Sclauis prædicat.

Danubio Sclauis Euangelium Chriſti libera voce prædicauit. Sed
cùm optata diu agonis palæſtra fruſtraretur , votiquè ſe compo-
tem fieri poſſe deſperaret , ad proprias iterum oues remeauit.
Suam ergo operam gregibus errantibus in ouile Chriſti reducen-
dis, dum nuſquam deſiderari patitur Amandvs , non immerito
vereri viſus eſt , ne regno vniuerſo peſtem crearet pudenda, & lu-
xu infamis Dagoberti Regis vita ,qui pro libidine ſua , quas lu-
bebat coniuges ducebat , ductaſque pellebat. Illum igitur Officij

Dagobertum increpat.

Chriſtiana libertate commonuit, ſalutaribuſque præceptis vitæ
turpitudinem caſtigauit. Verùm nequè ſe patiuntur argui ſupre-
mæ poteſtates: neque libidinis cœno immerſæ mentes ſuaueo-
lentis virtutis percipiunt fragrantiam. Indignatus Rex commo-
nitorem ſuum regni finibus iuſſit faceſſere. At ſua ſecum porta-

Exulatur.

bat Vir Sanctus , ibi patriam habiturus , quocunque perrexiſſet:
vbiquè inuenturus , quem ſummo ſtudio quærebat Deum. E pa-
tria exire coactus , Romam iter adornauit , ſociorum ſupplemen-
tum à Pontifice Maximo quæſiturus : expertus non illam in Do-
mini horrea frugem, quæ ſperari poterat , reportari , propter Ope-
rarum penuriam. Illic vero plures impetrauit ſanctæ illius expe-
ditionis comites , Landealdum Archipreſbyterum , Armantium
Diaconum , Adrianum , & alios numero ſeptem. Quibus cum
auctus animis ad primos ſe labores retulit ; & non imparem tàm
Sancto conatui fructum produxit.

Damnata interim priore vita Dagobertus Rex, pulſiſque pel-
licibus , aggreſſus meliora , Ragentrudem duxit coniugem , &
maſculam ex ea ſuſcepit prolem. Cúmque Amandi virtutem,

Reuocatur.

quamquam regno pulſam, ſemper ſuſpexiſſet, illum ab exilio reuo-
cauit, vt Chriſtianis ſacris filium initiauit Præſul & in gratia dein-
ceps apud Regem fuit , Sanctiſque conſiliis in adminiſtrando re-
gno vtiliſſimam , operam nauauit. Felix Rex , qui integros vitæ
viros in conſilium adhibet , eoſque audit , qui Regibus audent
vera loqui. Vtrumque æque rarum , parique dignum laude : Re-

Miniſtri Regum quales.

gem pati, imò amare errata ſua argui : & Conſiliarium noxio me-
tu poſito , audere Regem arguere. Publicam rem ambo certa cu-
mulant felicitate. Iterim ſublato beata morte Traiectenſium
Epiſcopo , Amandvm illi Dagubertus ſubrogauit. Reluctatus eſt
illle

illé non laborum metu, quos ardentiſſimis Dei cauſa votis expetebat: Sed quod honores auerſabatur, qui non magis virtutes conſectantur, quam illos germana virtus obfugiat. Ceſſit nihilominus Regis imperio, & omnium ordinum poſtulatis: admiſſumque munus exequens, eo maiore virium omnium contentione per diœceſim vniuerſos ad Chriſtianæ diſciplinæ puritatem amandam cohortari cœpit, quòd populum eſſe ſuum, quòd ſe Paſtorem intelligeret. Acer eſt à charitate ſtimulus; at ſeuerum à iuſtitia imperium. Suus operæ fructus reſpondebat vberrimus, quandoquidem toto Tungrorum agro, aureum vere fuerit hoc ſeculum: nec aliud vllum ſanctitate magis floruerit. Verum vt lucidiſſimum aliàs ſolem nubecula ſæpe tenuis obtegit: ita nonnulli à quibus ſubſidium, non minus lingua, quàm vitæ exemplo ſperari par erat; Eccleſiæ nitorem impuritate ſua inficiebant, & ad honeſtum reuocantis, verba reſpuebant. Adeò nihil vſquam eſt ab omni parte beatum. Peruicaciam deteſtatus S. Præſul abdicandi poteſtatem literis ad Martiuum Pont. max. datis flagitauit; ſimulque precibus inſtitit, vt Sacras Sanctorum Reliquias, libroſque aliquot impertiri dignaretur. Ac denique certior fieri petiit eorum, quæ in Concilio Lateranenſi conſtituta fuiſſent. Reſpondit Pontifex minime ſibi placere, quam ille euperet miſſionem; ſed potius generoſo pectore ſuſtinendos, atque ſuperandos Chriſti nomine labores, quos ſecum Epiſcopij cura deuehere conſueuiſſet. Romanæ verò Synodi decreta miſit, vt ea cum cæteris Galliarum Epiſcopis, ſuo calculo probaret. Miſit, & Reliquias, non autem Libros, excuſata eorum penuria. Summo Pontifici nihilominus obtemperatum fuiſſe perſuadent AMANDI virtus, & ſincerum veritatis orthodoxæ ſtudium. Abdicandi verò poteſtatem quamquam hoc Anno negatam, obtinuit ſequenti, Pontifice rationibus euicto. Qua protinus Epiſcopi munus poſuit, non ſectaturus otium, aut in latebras ſe abditurus, ſed in ampliorem aliam expeditior ſe daturus palæſtram.

Fit Epiſcopus Traiectenſis.

Præſulatū relinquere conatur.

Abdicatur.

EPISCOPALIS ergo oneris diruptis compedibus; vt Pontificis placitum vbiuis adimpleret, Aquitanos ſuos, illis depoſcentibus, inuiſit: Ibidem quàtis Vaccea gens, quæ hodiedicitur, citra, & vltra Pyrenæos viuens, implicaretur erroribus, agnoſcens, eorum miſeratus excidium, illo quo æſtuabat fidei zelo, in illorum populos deſcendens, illos prædicare aggreditur, vt ab Idolorum fœda extraheret ſeruitute; demùm in Caſtellonenſem deuenit populum, vbi mirabilia patrans; Euangelici verbi ſemine innumeram Chriſto obtulit frugem. Ex quo Caſtellonenſis Epiſcopus factus totam Hiſpanicam Vaſconiam luſtrauit. At audita fama, quod Theudius, & Helladius hæretici ex Gallia, Hiſpanias ingreſſi, virus ſui erroris in tenera eredentium viſcera diffundere decernebant, B. Ildephonſum Toletanum Antiſtitem literis interpellat, vt contracta Synodo, aduerſus hæreticos gladius Eccleſiaſticæ vltionis acriter eluceſcat. Ildephonſus, qui etiam à Geneſio Epiſcopo Arueruenſi fuerat admonitus, continuo Concilium indixit Toleti; cui itidem AMANDVS interfuit, in quo damnatis hæreticis Gallis, & aliis ex Concilij Lateranenſis decretis, quorum AMANDVS Apoſtolicus executor extiterat, facile turbulenta illa hæreticorum ſeditio ſedata eſt. His in Hiſpania peractis in Galliam reuerſus, Childerici Regis munificentia illuſtre Elnone condidit cœnobium, quod poſtquam monaſticis inſtitutionibus, vitæque exemplo ſtabiliiſſet; eiuſque dedicaſſet Baſilicam, ad promeritam

Aquitaniã proficiſcitur.

Ad Caſtelionenſes venit à quibus fit Epiſcopus.

Interfuit Synodo Toletana.

Galliam reuertitur.

Moritur. tam tot laboribus coronám in cœlum euolauit, ſub annum vitæ Nonageſimum, VIII. Id. Februarij, Anno Domini DC. LXXI. *Elnone conditur.* Corpus Elnone ſepultum, poſt XVI. à morte annum, inregrum reperitur. Quod honorificè in altiori loco reconditum ad Annum DCCC. IX. putredinis omnis expers, & viuentis hominis ad inſtar, adeò ſucco plenum, vt geminos dentes, religionis gratia, *Miraculũ.* cùm extrahere vellet Lotharius ſacri templi æditus, ſanguinis ſtillas fluxiſſe proditum eſt, permanſit. Quo tranſlatum alio eſt. Pars ergo non minima ejus ſacrorum pignorum adbuc honorifice *Eulaenſis Eccleſia Hiſpaniæ retinet Reliquias.* adſeruatur in Eccleſia Eulaenſi apud Perpinianum vrbem munitiſſimam Hiſpaniæ, Hellenenſis diœceſis.

Iſtæc Acta. In illis de Aduentu in Hiſpaniam, Epiſcopatus *Caſtallonenſis* inſula, deque interuentu in Synodo Tolerana B. AMANDI, mirabitur Criticus Eccleſiaſticæ erúditionis, & ſupercilia contraher. Ad probarionem accedo. Iu- *Fuit Epiſcopus Caſtellanenſis in Hiſpania.* lian. Noſter *in Chron. n.* 336. S. AMANDVS *Epiſcopus* CASTELLONENSIS *in Hiſpania per id tempus floret, ad quem literas miſit S. Martinus Papa Contrahitur* AMANDO *impulſore Concilium contra Monothelitas.* Sed quia Criticus iſtum AMANDVM diuerſum à Traiectenſi iudicabit; alteram Iuliani clauſulam, *n.* 338. ſubiiciemus: *Hæreticos Gallos, Theudum, & Helladium loquentes de parturiendi modo* B. V. MARIÆ, *editis libris, quos ad Moniales Delibienſis* (Deibienſis) *Monaſterij in agro Toletano poſiti, dedicat, confutat. Concilium multorum Epiſcoporum contrahit, in quo interfuit ipſe* Ildephonſus, *& multi Epiſcopi, inter quos fuit vnus* S. AMANDVS, *primus Epiſcopus* TRAIECTENSIS, *deinde verò* CASTELLONENSIS *in Hiſpania; Vir doctus & Sanctus.* En AMANDI Traiectenſis aduentum in Hiſpaniam: En eius Epiſcoparum apud *Caſtellonenſes*: En in Concilio Toletano aſſiſtentiam. Quid ergo remanet? Situs Epiſcopatus *Caſtellonenſis.*

De hac Epiſcopatus Sede Triplex opinio. ANCEPS eſt eius ſitus conſignario, quia rriplicem agnoſco ſententiam apud Hiſpanicarum rerum ſcriptores. Primas ferar Ieronym. Pujades *in Hiſt. Cathal. lib.* 3. *c.* 57. qui *Caſtellonem*, ſiue *Caſtulonem* ad radices Pyrenæi conſtituit, quod *I. Ad radices Pyrenæi.* vt probet, duplum lapidum fragmentum cum inſcriptionibus ingerit; quarum vnum, aræ ſignum ferens, hiſce caracteribus inuiſitur.

GEN.:.:.
CASTVL.:.:.:.:.
PRO SALV.:.:.:
P. C. LAELI.:.:
L. F. GEM.:.:.
V. L. S.

Alterum, ſepulchri formam ſeruans, & vtrumque in Cœnobio Fratrum S. Franciſci Oppidi *Caſtell. de Empuries* cathalanicè dicti, iuxta vetus dormitorium, has literas exhibet.

D. M. S.
L. TVSCVS CAST.:.:.
GN. F. OPT.
AN. XXX. H. S.:.:.:.
IVLIA FELIS.
SOROR. F. C. S. T. T.

In huiuſce

Duæ Caſtulones in Hiſpania.

In huiuſce ſententiæ comprobationem plura de antiquitate illius Oppidi monimenta compaginat, ſummatimque concludit duas fuiſſe CASTVLLONES in Hiſpania: Alia in confinio Bæticæ, quæ hodie CALLONA, Altera in Tarraconenſi, quæ CASTELL DE EMPVRIES in radice Pyrenæorum. Cuius opinionem primò tenuerat Luitprand. *in Aduerſ. n.* 80. qui hanc diſtinctionem præmiſit, ſic: *Duplex* CASTVLO, *alterum dictum* CASTELLVM, *ambo ſedes Epiſcopales.* Exhinc, vt tauthologiam fugerent Epiſcopi vtriuſque Sedis, alter in Conciliis, & titulis CASTVLONENSIS, alter CASTELLONENSIS vocabatur, vt ex Conciliis à *Loayſa* congeſtis liquet, & probatur ex ipſomet Luitprando *Aduerſ. n.* 58. dicente: *In Conciliis Toletanis alius fuit Epiſcopus* CASTVLONENSIS, *&* CASTELLANVS, *In Caſtellanis, Caſtellum caput fuit. In tertia Concilio Toletano confirmat Froiſellus Epiſcopus* CASTELLANVS, *alius ab Epiſcopo* CASTVLONENSI, *qui ibi confirmat.* Quod verum eſt, *num.* 54. loco ſubſcripſit *Theodoricus* Epiſcopus *Caſtulouenſis.*

Qua in Cathalonia?

HORVM *Caſtulonenſium*, ſiue *Caſtellanorum* ſitum in Tarraconenſi, extra *Ieronymi* ſententiam, altius repetamus. Florian. de Ocampo ex Ptolomæo, *lib.*4. *Hiſt. Hiſp.c.*9. illum inter populos *Catholoniæ*, iuxta *Vaſcones*, ad Pyrenæi iuga comprehendit: *Populi* (inquit) *illius Regionis* (Cathaloniæ) *aliqui Edetani, aliqui Itercaones, Accitani, Ilergetes, Coſetani, & Vaſcones, & prope flumium ad radicès Pyrenai Auſetani,* CASTELLANENSES, *Ceretani, & Laletani, quibus vna erat ferocitas & coæqualis paruitas.* Florianum tuetur Epiſcopus Gerundenſis *lib.* 1. *Paralip. Hiſpan. libro de Citeriori*, his verbis: *Inde ad montana habitant* CASTELLANI, *dicti* CASTELLANI, *ab Oppido* CASTEYLLON, *quod caput regionis erat* (vide conſonantiam cum Luitprando ſupra *n.*58. Aduerſariorum. ibi; CASTELLVM caput fuit) *habet nunc Oppidum parui momenti* CASTRVM CASTEYLLONIS *nuncupatum, quod omni regioni* BASSI (loco VACCI) *ſic dicta praeſt. Protendebantur iidem* CASTELLANI *vſque ad Beſagadam Oppidum, &* Ceretanos *per montana: Hos ſequebantur à parte Occidua* Viccetani, *à* Vicco *vrbe.* En Tarraconenſi *Vaccetania*, ſiue *Veſcitania*, CASTELLONENSES: Sed an hæc fuerit *Sedes Epiſcopalis*, videtur quod ſic, ex auctoritate Luitprandi *d. n.* 58. vbi Epiſcopum CASTELLANENSEM conſignat, & vt locum ſedis declaret, proſequitur: *In Caſtellanis* CASTELLVM *caput fuit*, cuius verba conueniunt, cum dictis à Gerundenſe, ſic: *Dicti* Caſtellani *ab Oppido* CASTEILLON, *quod caput Regionis erat.* Pro huius confirmatione adſit S. M. Maxim. *in Chron. Ann.* 562. *fol.* 190. qui controuerſiam dirimeni, ſitum Epiſcopatus deſcripſit. *Floret Vocontius Epiſcopus* CASTELLANVS *in* Veſcitania *Hiſpania.* Iſta pro hac opinione *Ierónymi* adiecimus; ad ſecundam veniamus.

Opinio de ſitu Caſtellonenſis Sedis.

II. SECVNDA Opinio, quam aliquando ſum amplexus in Epiſtolis ad M. Franciſcum Rus-Puerta Abbatem, imò Priorem Baylenenſen circa hunc Epiſcopatus ſitum, deſumitur ex duobus Priuilegiis à Regibus Hiſpaniæ conceſſis Abbati, & Monaſterio Fiteri in Nauarra, ſeu Vaſconia, non procul à Tudella vrbe, quorum primum *Sanctius*, cognomento *Deſideratus*, Anno Domini M. CLVII. indulſit Raymundo Abbati per hæc verba *Facio chartam donationis, & textum ſcripturæ in perpetuum valituram Deo, & S.* MARIÆ CASTELLONIS, *& vobis D. Raymundo eiuſdem loci Abbati.* Secundum conceſſit Alphonſus Rex ſupradicti filius Anno Domini M. C. LXXXIX, in quo hæc clauſula: *Authenticum priuilegium illuſtris memoriæ Genitoris mei Regis Sanctij, quod ipſe olim Monaſterium de* CASTELLIONE, *quod nunc dicitur de Fiterio, condidit; præſentis pagina innouatione reſtituo, ac confirmo.* Quorum Priuilegiorum meminere D. Epiſcopus Pacenſis Angelus Manrrique *tom.* 1. *Annal. Ciſtercienſ. Ann.* 1241. *c.* 9. *n.* 11. *fol.* 417. Et Chriſoſtomus Enrriquez *in Menolog. Ciſtercienſ. die I. Februar. fol.* 39. *lit. M.* qui nomen CASTELLIONIS ruminantes, aſſerunt, fuiſſe antiquum Oppidum *Vaſconiæ* iuxta Tudellam, quò primò Cœnobium erectum fuit, poſt aliò non procul translatum, Fiterum incœpit nominati, quod probat *Enrriquez* ex M S. Codice Morimundenſ. vbi hæc: *Iſte Raymundus fuit primus Abbas in Fitero, poſtquam ſe Monachi*

Qua in Nauarra.

tranſtulerunt de CASTELLIONE,*ad Fiterum.* En oppidum peruetuſtum, nomine CASTELLONIS in Vaſconia, & iuxta Pyrenæi radices, io quo fortè S. AMANDVS Epiſcopatus infulas induit, cùm nomen Epiſcoparus, Prouinciæ, qua prædicauit, ſitus, hoc ſuadeant. Hiſce vt dixi cooiectationibus olim hanc ſenteotiam teoui.

III. *Opinio communior. An forte verior.*

TERTIA Opinio etſi non verior, validior, firmiter, imo tenaciter adhæret ſenſibus Gienneoſium Scriptorum, quorum anteſigoanus amicus eruditus M. Franciſcus Rus-Puerta *in Hiſt. Giennenſ.* 1. *p. ſecul.* 7. *c.* 2. P. Franciſc. Portoearrer. è S. I. *in ſuo S. Ildephonſo c.* 14. *fol* 34. & alij contendunt, S. AMANDVM fuiſſe Epiſcopum CASTVLONENSEM io Bætica ex vrbe, quam olim CASTVLO, hodie CAZLONA dixere, dicuntque. Quorum fuodamioa ad ſequeotia capita reducuntur.

I. *Fundamentum pro hac ſententia.*

I. Quia, ex eo quod *Caſtulonenſis*, ſeu *Caſtellonenſis* (in quo nulla eſt differentia) *Epiſcopus* vocitatur AMANDVS, neceſſario in CASTVLONIS Bæticæ Epiſcopalis infula figeoda erit vrbe, quoniam nulla in Hiſpaoia tali erat digoitate decorata, niſi CASTVLO. Quod probant ex diuiſiooe Epiſcopatuum Cooſtantini adducta ab Hiſtor. General Hiſpao. 1. *p. c.* 143. Moral. *lib.* 10 *c.* 32. Padill. *Cent.* 4. *c.* 46. Matian. *lib.* 6. *c.* 16. Loays. *in Not. ad Concil. apud Lucum.* Biuar *ad Dextr. in Chron. Ann* 324. *n.* 3. Et Wambæ, quam teferunt, Hiſt. General. 2. *p. c.* 51. Moral. *lib.* 12. *c.* 50. Padill. *Cent.* 7. *c.* 51. Marian. *lib.* 6. *c.* 45. Luc. Tudeoſ. *in Chron.* Luitprand. *Aduerſ. n.* 266. & patet ex Catalogo Epiſcopatuum *Vaſſei*, Geographia *Padillæ*, Notitia *Miræi*, vbi extra CASTVLONEM Bæticæ, nulla hoc vrbs titulo Epiſcopatus agnoſcitur.

II. *Fundament.*

SECVNDVM, nam S. Præſul ſuperatis Pyrenæis, & prædicatis Vaſconibus, Bæticam perrexit, vbi apud CASTVLONEM è viuis ſublato *Marco* ipſius vrbis *Epiſcopo* CASTVLONENSEM ſedem accepit. Quod ptobant ex ſuppoſitione, nam eo quod baculum ipſius Ciuitatis arripuit, nullum alium potuit agnoſcere deceſſorem, inſpectis temporum, & actionum ſucceſſibus, qui in hiſce vetuſtatis nebulis, attendendi ſunt.

III. *Fundament.*

TERTIVM, quòd io aotiqua hiſtoria S. AMANDI refertur, oppidum nomine CHANELAVS ſolo æquatum fuiſſe propter irreuercotiam S. Viro exhibitam, & ſuppoſito, quòd CASTVLO olim fuerit funditus euerſa, de CASTVLONE Bæticæ loquuntur Acta, cum inter CHANELAVS, & CASTVLONEM ferè nulla adſit diſcrepantia. Cui coniectatiooi adiicitur antiqua traditio, quæ ſubuerſionem vrbis conſeruat, factam interueniente maledictione ſui Epiſcopi.

IV. *Fundament.*

QVARTVM, quia hiſce cognitis euidentiæ auctoritatibus Eminentiſſimus, & Reuerendiſſimus *D. D. Balthaſar de Moſcoſo, & Sandoual* S. R. E. Cardinalis, tuoc Epiſcopus *Giennenſis*, nunc Archiepiſcopus *Toletanus* S. AMANDVM, verum Sedis CASTVLENSIS in Bætica, quæ hodie Epiſcopatui Giennenſi paret, Epiſcopum, & Præſulem declarauit, & ideo ab omnibus diœceſis clericis ſecularibus, & regularibus tecitandi diuinum officium obeuntibus, illud de Communi Cooſeſſoris Pootificis Duplex die VI. Februarij recitari præcepit, vt ex ſuis literis Gienni confectis die III. Iulij Anno Domioi M. DC. XL. coram Petro de Aguiar Secretario liquet. Ex quo ſtat poſſeſſio pro CASTVLONE, cui nullus in poſterum euentus refragabitur.

Reiicitur primum fundam.

TRIVM harum opiniooum fundameotis propoſitis, quid tenendum ſit, dubito: vna quæuis ſuis fulcitur coniectationibus; licet ptimam toto amplecterer corde, quia maius veritatis ſenſibus influit ſpecimeo. Quo aliquando ductus, amico *Magiſtro Franciſco Rus-Puerta* quid ſenſerim per literas mei ſenſus *placita* detexi, quæ ad hæc quatuor dubia deduxi. I. Duas fuiſſe in Hiſpania ſedes Epiſcopales, non vnam vt credidit *Magiſter Rus*; Aliam in Bætica CASTVLONEM, alteram in Tarraconenſi, eodem nomine, quæ poſtea dicta eſt CASTELLVM caput prouinciæ, vt probat ptima opinio, ex *Luitprando*, *Floriano*, *Gerundenſe*, & aliis. Si ergo in *Vaſconia*, aut *Vaccetania* iuxta Pyrenæi radices prædicauit S. AMANDVS, vt *Baudemundus*, & alij ſcriptores antiqui, & fere ſynchroni S. Præſulis fatentur; & in ipſa *Vaccetania*, erat Sedes *Caſtellonenſis* per ferè centum

annos

annos præfixa; qua ratione eredi poteſt, hac relicta, interiectis tot prouinciis, ad *Caſtuloneuſem* Bæticam AMANDVM demigraſſe? Præantiquitatem Sedis. *Caſtellonenſis* in *Vaccetanis*, ſeu *Viſcetanis* deſcripſit S. M. Maxim. *in Chron. d. Ann.* 562. Ergo de iſta eſt intelligendus Pontificatus AMANDI, tanquam viciniori ad locum prædicationis, & exiſtentiæ; quam de *Bætica*, cuius fines nec antiqui Scriptores, nec ipſe *Iulianus* Auctor iſtius Præſulatus, tetigiſſe AMANDVM ſomniant.

COMMVNIS fuit olim in Eccleſia vſus, vt illo quo S. Viri euangelizabant loco, Præſules eligerentur, vix aliò deſerebantur, de quo teſtes ſunt fere omnium antiqnorum Præſulum Acta, ipſaque AMANDI, quibus in comperto eſt, ipſum *Tungros* prædicaſſe, ex quo *Tangrorum* Pontificatum accepiſſe, quis inficiabitur? Ergo ſi conſtat S. Præſulem, *Vaſcones*, & *Vaccetanos* perluſtraſſe, illiſque ab eorum indigoitate, qua implicabantur, ad ſyncerum fidei candorem attraxiſſe; illicque Sedem Epiſcopalem extitiſſe; quo fulcro, nemo ſanæ mentis in *Bætica* remotis confinibus illius infulas fatebitur, explosis veriſimilibus, & proprioribus.

NEC hanc ſolidam perſuaſionis inſtantiam diminuunt *Diuiſiones* Epiſcopatuum *Conſtantini*, & *Vvamba*, quia ibidem non totas deſcripſere principes ſedes, ſed illas, de quibus lis inter Coëpiſcopos adſuetat, circa locorum iuriſdictionem, vt proœmiali Wambæ ratione, & decidendi cauſa, in *Diuiſionis* præfixione, liquet, ibi: *Diſcordeſque Pontifices, eo quòd alij aliorum parochias inuadebant, ad concordiam ſtatuit reuocare.* Nec minus *Conſtani Diuiſio* præiudicat, nam iſta plurimas ſedes omiſit, vt *Pampilonenſem*, cuius Epiſcopi fuere ante Conſtantinum *S. Saturninus*, *Honeſtus*, *Firmius*, & *Valens*, vt in Catalogo Epiſcoporum Pampilonenſium infra VII. Id. Aprilis, ſcribemus, & probant *Dexter*, & *D. Prudent. de Sandoual* in Actis vniuſcuiuſque: Item omiſſit *Turiaſonenſem*, & *Anceuſem*, & alias quarum nomina longum erit recenſere.

Non obſtat diuiſio Sedium.

Loays. fol. 135.

SECVNDVM, quia SECVNDI fundamenti ex ſuppoſitione à *M. Rus* aſſignati apex corruit, propter ſuppoſiti improbabilis diſtantiam. Patet, nam nullus Scriptorum tale quid in ſuppoſitione prælibatum ſomniauit, nec transgreſſum AMANDVM *Bæticam* dixit; ergo ſuppoſitionis ideotitas, nullo probabilitatis rumore fulcitur. *Marci* Epiſcopi *Caſtulonenſis* ſucceſſionem S. Viro præfixam; merum commentum eſt. Nam *Marcus* iſte interfuit Concilio X. Toletano, anno DC.LVI. contracto: At S. AMANDVS anno DC. L. iam erat *Epiſcopus Caſtellonenſis* ex Iuliano *n.* 336. ergo *Marcus* non potuit conſignari deceſſor AMANDI in Sede *Caſtulonenſi*, ſi quidem poſt Epiſcopatum iſtius, per ſex & amplius annos, ille ſuperuixerit: ergo alium a Præſulatu *Caſtulonenſi in Bætica*, Antiſtitem AMANDVM egiſſe conuincimur.

Non obſtat II.

Marcus nõ ſuperuixit Amando.

TERTIVM, quod TERTIO aduerſatur *M. Rus* placito, contra ſubuerſionis traditionem CASTVLONIS, à quodam Epiſcopo factæ, & AMANDO attributæ, opponimus. Quis in Viro erudito tale ſtudium credet? Concordare igitur intẽdit *Giennenſis* Hiſtoriographus, Inſulæ CHANELAVS ruinam, cùm CASTVLONENSI, & hoc duplici coniectatione. I. quia ſi Epiſcopi *Caſtulonenſis* maledictione, propter accolarum deſpectum, vrbs euerſa fuit, hoc fieri nequit, niſi per AMANDVM, quia ad annum DC. LX. illius vrbis infulas induebat, & illis exploſis, nullus in poſterum illius Sedis Epiſcopus inuenitur, quo liquet tunc temporis vrbis excidium contigiſſe credendum eſt. II. quia cum hac depopulatione conueniunt Acta, licet corrupta, S. Antiſtitis, in quibus aſſeritur, S. AMANDVM quandam deſtruſiſſe Ciuitatem nomine CHANELAVS propter irriſionem incolarum, & alia opprobria S. Præſuli facta. At talis Ciuitas in totis Orbis Geographiæ tabulis non reperitur, ergo Acta corrupta ſunt, & loco vocabuli CHANELAVS, reponendum erit CASTVLONIS, eſto quod nulla ferè diſſonantia adſit. PRIMÆ coniectationi obſtat, quòd S. AMANDVS à ſede *Caſtellonenſi* diſceſſit Anno DC.LX. aut LXI. à quo vſque ad DC. LXXV. quo contractum fuit Cõcilium XI. Toletanum, cui non interfuit Epiſcopus *Caſtulonenſis*,

Non obſtat III.

ſed per ſubrogationem Epiſcupns *Baecenſis*, interceſſere XV. anni, quibus potuit alius Epiſcopus ſubrogari, à quo excidium CASTVLO pateretur: quia cùm tempora non aſſignet traditio, in illis exquirendis, quælibet curioſa hallucinabitur inueſtigatio. Item, & Secundæ faciemus ſatis, nam tempore, quo ex Actis vetuſtis S. AMANDI elicitur, perueniſſe ad Inſulam CHANELAVS, illamque maledixiſſe, nondum Sedem Epiſcopalem *Traiectenſem* dimiſerat S. Vir, nec ad Pyrenæi iuga deuenerat, vt ex Actis liquet: ſi adhuc *Tungrorum* erat Epiſcopus, quo pacto abſque Pontificis abſolutione potuiſſet *Caſtulonenſem* Cathedram ambire? ergo ruina CHANELAVS Inſulæ, diuerſa à *Caſtulonenſi* fuit. Denique CHANELAVS inſula erat iuxta fluenta Scaldi fluminis, notiſſimi, & amœniſſimi, quod in Veromanduis placidum incedens, verſus Cameracum vrbem Imperialem, & Epiſcopali ſede inclytam, pergit, eamque interluit. Hinc Hannoniam regionem petens, Bochanio oppidulo ſalutato, aliquot torrentibus auctum Valencenam vrbem nobilem ſuis aquis ditat. Hac relicta, & Hania maximo Hannoniæ fluuio in ſe recepto, Condatum oppidum in eius confluentis ſitum, præteriens, cum Scarpa amne, Tornacum vrbem, & vetuſtate, & Epiſcopatus titulo illuſtrem, in duas partes diſtinguens, Flandros viſitat. Hinc poſtea Oudenardam in dua oppida diuidit, ampliſſimamque, & maximi loci, atque nominis vrbem Gandauum irrigat, in eaque præter minoris nominis riuos, etiam Liſa vberrimus Flandriæ amnis ſuas aquas in Oceanum deferendas eum eo communicat. In hac vrbe Oceani reciprocantis æſtum primò hic ſentit Scaldis, bucuſque eius aqua ex maris incremento reflui, intumeſcique comprehenditur. A Gandauo ſinuoſis flexibus, multiſque mæandris, ad Tencramundam decurrit, ibique Teneræ, deinde Rupelæ fluminum aquis concepto, Brabantiam à Flandris, diſcriminans, Antuerpiæ celeberrimæ vrbis mœnia lambit. Inde ad III. M. prolabens, in duo vaſta oſtia finditur; Quorum vnum Flandriam à Zelandis dirimens, inter Bierfletum Flandriæ, & Filiſſingam Zelandiæ vrbeculam, amiſſo nomine, idque mutato in Honte Oceanum intrat. Alterũ Bergam è longinquo à dextra proſpiciens, & versùs Romeroſualá à ſiniſtra deflectens, inter Zelandicas Inſulas diffinditur, & omnes eius vrbeculas alluens, inter Valachicam & Scaldiam, retento Scaldis nomine, in Oceanum Germanicum ſe exonerat. En ſitus *Schaldis* fluminis, ad cuius fluenta Inſula (ex Actis) CHANELAVS à B. AMANDO deſtructa proditur. Ergo quæ, iſta Inſula, eum mediterranea vrbe CASTVLONE, habere poteſt conſonantia?

Inſulam Chenalus maledixit, multò antequam Vaſconiam deuenerant.

Huius Inſulæ ſitus ex Ortelio.

Nec obſtat IV.

QVARTVM quod verſatur circa Eminentiſſimi Cardinalis S. R. E. de Sandoual, de Officio S. AMANDO recitando, decretum, nihil de eius purpurata auctoritate ſubdubito, aut de eius candidiſſima pietate diſſero; nam abſque dubio, eum virtutibus inſignem, prudentia inſtructum, ingenio ornatum, & religione præditum agnoſco, fatenturque omnes quotquot eius vitæ ſtamina experti ſunt. Ideo prout fecit, factum conſiſter. At cùm ſæpe ſæpius tanti Præſules ex aliorum relatione diſcernant, facile aut Patriæ amore, aut Sanctorum deuotione, multa cenſent, quæ ſi abſque proprij affectus nebulis agerentur, nullius contemplatione perficerent. Sicque duntaxat alterius purpurati, vt finem imponam, vtar verbis: *Colantur vbique* SANCTI, *quorum Deus omnia in omnibus, & diues in omnes, qui inuocant illum.* Ad aliorum probationem deuenio.

Baron. in Not. ad diẽ 10. Decẽbr.

DIXI in Actis: S. AMANDVM ad cœlos ſublatum Anno DC. LXXI. contra Sigeberti Chronici computum, & omnium ferè qui de eo vitæ hiſtoriam attexuere, qui eius tranſitum ad Annum DC. LXI. reiiciunt, quibus lubenter adhærerem, ſi in antiquis Actorum monimentis, ab alio, quam à *Childeberto* Francorum Rege, *Elnonenſis* territorij circulo, quo inſigne Cœnobium conſtruxit AMANDVS, inueniretur donatus. Omnes tam antiqui, quàm recentiores Actorum S. Præſulis Scriptores conueniunt à *Childeberti* munificentiâ illud territorium accepiſſe; ergo intra huius Regis imperium, vitam adhuc AMANDVM egiſſe temporum ratio infallibiliter perſuadet. Quod ſi ſic: quo pacto Anno DC. LXI. mortuum S. Antiſtitem fateberis, ſi *Childebertus* Regni Francorum ſoſſ...m

Anni tranſitus vera ſupputatio.

ſolium non adſcendit, ad vſque annum DC. LXVII. vt fideli computatione probant, ex *Samotheo*, *Alſterio*, *&* *Spondano*, Genebrardus, Opmerus, & Gaulterius in ſuis Chronicis, ita vt nullus Antiquorum, ſeu Recenriorum ab iſta deficiat. Demus in conſtructione Cœnobij trium annorum ſpatium; ad Annum DC. LXX. peruenir AMANDVS. Eſto quòd protinus moreretur, ergo ad minus Anno DC. LXXI. viram exuit. Ex quo crederem in Actis recentioribus hoc non animaduertiſſe Compilatores, ſed *Sigeberti* fide muniti, in tantum errorem, abſque rationis calculo, deuenere. Hanc meam opinionem inſequitur M. Rus-Puerta *d. ſecul. 7. c. 3. n.* 11.

DE RELIQVIIS S. AMANDI ad *Eulaenſem* Eccleſiam translatis, videndus P.F. Anton. Vincent. Domenec *Hiſt. SS. Cathal. lib.* 1. *fol.* 13. qui poſt vitæ Acta S. Præſulis, de illarum aſſeruatione apud *Perpinianum*, diœceſis *Hellenenſis* fidem facit. *Reliquiæ apud Perpinianum.*

D B. DIDACVS Epiſcopus, & confeſſor.] Celebris eſt memoria huius Sanctiſſimi Epiſcopi in Actis S. Patriarchæ Noſtri DOMINICI, Ordinis Prædicatorij Inſtitutoris. Illius, Beatitudinis nota, meminere Hugo Menardus *in Appendic.* 2. *Martyrolog. Monaſtic. lit. D.* Petrus de Natalib. *in Catal. SS. lib.* 11. *c.* 72. Chryſoſtom. Enrriq. *in Menol. Ciſtercienſ. h. d. fol.* 45. Mariet. *Hiſt. SS. Hiſpan. lib.* 5. *c.* 83. Idem Enrriq. *in Faſcicul. Ciſtercienſ. lib.* 1. *diſt.* 24. Theodoricus de Apol. Bellouacenſ. S. Antonin. Caſtillo, Senenſis, & quotquot Acta S. P. Dominici ſcriptitarunt. B. DIDACI ex peruetuſto Legendario MS. Vxamenſis Eccleſiæ, cuius mihi copiam dimiſit *D. Michel Erze Ximenez*, qui Romæ plurimum temporis, & laboris conſumpſit, pro definiendo affirmatiuè in Breuiariis, & Officiis Aduentu S. IACOBI Noſtri ſingularis Patroni, donec illud adeptus eſt, vt in Nouis Officiis ab Vrbano VIII. Pont. Max. emanaris, & in Breuiario à ſe recognito, conſpicere licet, Acta excribere propoſui, ſic: *Scriptores.*

ACTA B. DIDACI AZEBES
Epiſcopi Oxomenſis, qui obiit VIII. Id. Feb.
Æra M. CC. XLV.

IN ILLO tempore erat Vir vitæ venerabilis DIDACVS nomine, Eccleſiæ Oxomenſis Epiſcopus, quem & Sacrarum peritia literarum, & generis nobilitas, & in primis inſignis morum honeſtas ornarunt. Is totus amore inhærebat Deo, vt ſe ipſum contemnens, & ſola quæ ſunt Ieſu-Chriſti quærens, in id ſummopere, cura, & cogitatione eſſet intentus, quemadmodum multas Deo animas lucrifaciens, talentum ſibi creditum cum vſura multiplici ad illum reportaret. Quam ob rem vbicumque reperire potuit Viros vitæ, & morum integritate conſpicuos, eos quibus poterat modis ad ſe adiungebat, & in Eccleſia Oxomenſi Eccleſiaſticis Beneficiis donabat. Porrò ſubditos illos ſuos, quorum eſſe propenſa in virtutem, & ſanctitatem voluntas, & animus à mundo abhorrens, vt Religioſorum hominum inſtitutum complecterentur, & verbis hortabatur, & exemplis. Indè adeò accidit, vt Canonicis ſuis, crebris adhortationibus perſuadere niteretur, vt ad præſcriptum Regulæ B. Auguſtini, in Canonicæ Religionis obſeruantiam conſentirent. Tanta vero cura, & diligentia id egit, vt eorum animos (tametſi non deeſſent qui obluctarentur) ad ſuam voluntatem inclinarit. Quod vt perfecit, & ne amplius illis fuerit licitum reſilire, Toletani Archiepiſcopi Martini Magni à Piſorica, & Adephonſi Nobilis Caſtellæ Regis

Nomen, & dignitas.

Studium.

Canonicos ſuæ Sedis Regulares efficit.

permiſſu, à Sede Apoſtolica paginam confirmationis accepit, tenoris ſequentis.

Bulla confirmationis.

INNOCENTIVS Epiſcopus Seruus Seruorum Dei, Dilecto Fratri DIDACO Oxomenſi Epiſcopo ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Ordinem Religioſis plantare, ac fouere plantatum, ex officij noſtri debito prouocamur, & ſic Religionis locis Apoſtolicum nos conuenit præbere patrocinium, & fauorem, quòd ſub regimine, & gubernatione noſtra, aſſiduis proficere valeant incrementis. Intelleximus equidem per ſcriptum authenticum, ſigillo tuò, & Venerabilis Fratris Noſtri Toletani Archiepiſcopi communitum, quòd tu de communi conſenſu totius Capituli Oxomenſis, auctoritate præfati Archiepiſcopi, conſenſu etiam, & conſilio Chariſſimi in Chriſto Filij Noſtri Alphonſi Regis Illuſtris Caſtellæ, deliberatione prouida ſtatuiſti, vt ſecundum præceptum felicis recordationis Alexandri, & Lucij Romanorum Pontificum, in Oxomenſi Eccleſia ſint de cætero Canonici Regulares; nec aliquis in Portionarium, vel ſecularem Canonicum recipiatur deinceps in eadem. Quædam etiam alia Capitula ſtatuiſti, quæ in eodem ſcripto perſpeximus contineri. Volentes igitur, quòd à te videtur pia deliberatione ſtatutum, debita firmitate gaudere; conſtitutiones ipſas, quas poſſumus reſtitutiones potius nominare, cùm à longis retrò temporibus, hoc ipſum de Oxomenſi Eccleſia fuerit; ſicut aſſentis, à Romanis Pontificibus ordinatum, ſicut ipſæ à te rationabiliter factæ ſunt, & à tuo receptæ Capitulo, auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſenti ſcripti pagina communimus. Nulli ergo liceat &c. Datum Laterani, V. Id. Maij. P. N. A. II. Quo lætus reſcripto, animum ad conquirendos virtutis pondere onuſtos, & literaturæ ſarcina ſuffarcinatos Commilitones, erexit. Inter alios, ad S. Præſulis notitiam, celebris & odorifera B. Dominici fama peruenit, & cùm accurate de illo eſſet percunctatus, remque certam comperiiſſet, accerſitum eum, fecit in ſua Eccleſia Canonicum Regularem, ex hoc ipſo beatum ſe putans, quod & ſibi de tali filio, & Eccleſiæ ſuæ de miniſtro tam idoneo feliciter prouidiſſet. Poſtmodum creſcente Canonici ſtructura virtutum, ad Subprioratus apicem Didacus illum ſopita æmulatione deduxit. Sic ſuam Vir Dei regebat Eccleſiam, ſic populo vtiles virtutum fructus afferebat, quando Rex Alphonſus Caſtellæ, eueniente grauium negotiorum inuolucro DIDACVM ad Galliæ, & Italiæ partes exlegauit. Regi obediens Epiſcopus aſcito ſibi comite Dominico ad legationis ſuæ partes exequendas ſedulus feſtinauit.

S. Dominicum Canonicum fecit.

Galliam, & Romam Legatus Regis perrexit comite Dominico.

Erat tunc temporis Prouincia Narbonenſis, & Aquitania Albigenſium turpiſſima hæreſi maiori ex parte deprauata; ſed præcipue ea peſtis Toloſatum terminos inſedebat, cùm DIDACVS, & Dominicus inſtante Legationis implemento, Toloſam conuenere, & eadem nocte; qua vrbem ingreſſi ſunt, in domum cuiuſdam recepti, Dominicus hoſpitem agnouit hæreticum, quem ſic affabili perſuaſione deiiciens, & rationum cònnexione deuincens, reduxit, vt ad fidem Catholicam, Deo operante, conuerterit. Abhinc DIDACVS, & Dominicus occaſionem nacti, poſtmodum ad hæreticorum conuerſionem iuuandam, redire propoſuerunt. At vero cum in negotiorum abſolutione totum fere integrum annum conſumpſere, Romam perrexere deuoti. Vbi poſtquam SS. limina Apoſtolorum more debito viſitarent, & Sanctiſſimi oſcula pedum Innocentij Papæ, ſolito munere venerationis exolue-

Albigenſium hæreticorum vires.

rent,

rent, DIDACVS immenſo deſiderij robore cupiens deponere Epiſcopatum, vt commodius, liberiuſquè poſſet ſe ad Albigenſes conferre, & illis Euangelium prædicare, Sanctiſſimo ſuæ charitatis ardorem humili reuerentia detexit. Innocentius quippè, qui DIDACI morum præſtantiam, integritatem, prudentiam, doctrinam, ſingularem impoſiti muneris curam, probè cognouerat, quantumque vtilitatis ex tali Paſtore creditis ouibus accederet, adduci non potuit, vt eum Epiſcopali functione, alia haud impellente cauſa, diſſolueret. Quinimo verbis ampliſſimis conſolatum, & quantum virtutis in obſequio eſſet, admonitum, remiſit. Ergo accepta Apoſtolica benedictione DIDACVS, & Dominicus Romam relinquentes, ad illuſtre Ciſtertij Cœnobium, quod in agro Diuionenſi erat, vt tot ſeruorum Dei ſancta conuerſatione inſtructi, maiora diuini profectus capeſſerent ſpecimina peruenerunt. Triduo illic diuerſati Sanctiſſimi Socij, cùm iam DIDACVS inſtitutum exercere, & imitari propoſuiſſet, Ciſtertium relinquentes, ad montem Peſſulanum inuenere honorabiles Viros Arnaldum Abbatem Ciſtercienſem, Petrum de Caſtro-Nouo, & Rodulphum Monachos ciuſdē inſtituti, Legatos Apoſtolicæ ſedis, qui conuocato Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, aliorúmque in partibus illis Eccleſiæ Prælatorum Concilio, conquirebant inter ſe, quonam modo commodius, id cuius gratia venerant, exequtioni mandarent. Illis autem ſuper hac deliberatione ſollicitis, DIDACVS ſuperuenit, cum honore ſuſcipitur, conſulitur, & vt libere quid ſentiat prodat, impellitur.

Epiſcopatu ſe abdicare conatur.

Pontificis voluntas obſtat, etiã pro cauſa fidei.

Ad Diuionenſe Monaſterium properat.

Interfuit Congregationi contra hæreticos indictæ.

HOC autem fuit eius, Spiritu Diuino ſuggerente, conſilium, vt abiecta pompa ſuperfluus apparatus, quam equidem ſatis incongrue, qui ad Chriſtum pauperem prædicandum aduenerant, in expenſis, atque equitatibus, ac veſtibus, & varia ſupellectile præferebant; veram, atque Euangelicam in ſe prætenderent paupertatem, & fidem Chriſti non verbis tantum, & labiis perſonarent, ſed rebus,& manibus demõſtrarent: atque hoc modo animas, quas hæretici falſa virtute, ac pietatis imagine deludebant, ipſi vera Sanctitatis & Religionis exhibitione, poſſent ad fidei veritatem reuocare. Fauent omnes eius conſilio, & iuxta verbum eius ſe facere pollicentur. Ipſe verò primis dictis ſuis facta compenſans (iam per temporis aſſignationem, impetrantibus legatis, illi Apoſtolica fuerat permiſſio) cæpit facere, quod aliis ſuadebat. Statimque miſit ſuos Oxamam cum equitaturis, ſupellectili, & diuerſo, quem tulerat, apparatu. Retinuit ſibi paucos ex Clericis,& Dominicum. Pedibus ergo DIDACVS & Comites incedentes Euangelium annuntiabant, vt appoſite in illos conuenirent verba Prophetæ, & Apoſtoli: *Quam pulchri pedes Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona.* Remiſſis igitur ad loca ſua iumentorum ſarcinis, cœperunt ſinguli Euangelicam amplecti paupertatem, pedites diſcurrere, ac ſtrenuè fidem Chriſti verbo, & opere prædicare, habentes ſuper ſe quaſi totius negotij ducem B. DIDACVM, qui factus omnium Patrum Pater, & Patriarcha, quem tanquam Dominum, & Magiſtrum vnanimiter ſequebantur. Quod videntes hæretici, ex aduerſo importunius ſunt virus ſui damnati veneni ſpargere, vocibus effrenatis, aggreſſi. Quo viſo, DIDACVS aſſumpſit, & alios virtute, & gratia Viros, comites laboris, inter quos præcipuus, omnique ſanctitate conſpicuus, Vir Angelicus Dominicus, illi præ cæteris charus, dictis, & factis, ſeu ſydus ſplendidiſſimum rutilabat, vt omnes pedites diſcurrerent in pau-

Epiſcopi Conſilium. Eius exemplum.

Iſai. c. 52 v. 7. Ad Rom. 10. v. 15.

Prædicat.

pertate voluntaria, aduerſus hæreticorum ſimulatam malitiam, Chriſtum pauperem prædicantes. Et licet Albigenſium rabies omnia hæc ſubuertere conaretur, attamen, tam inſigne in Didaco erat morum decus, vt & incredulorum illorum, & omnium cum quibus verſabatur, ſibi vindicaret affectum. Demùm completo in prædicationibus biennio, quo, à Sanctiſſimo Didacvs permiſſionis pagina donatus, illuſtria peregit facinora aduerſus fidei hoſtes, indictis apud Montem-Regalem, & Fanum-Iouis diſputationibus, vbi hæretici deuicti, & confuſi plurimum præcipites erroris calculum conſumpſere. Sed nondum finis, quia iterum Catholicis victoriam denegantes procaciores in palæſtram proſiliere, S. Epiſcopus in Hiſpaniam redire compellitur, partim quia Papæ obediret decreto, partim vt rebus domeſticis prouideret, partim etiam, vt è ſuis redditibus liberaliter largiretur, quæ neceſſaria erant ad ſuſtentandos prædicatores Prouinciæ Narbonenſis.

Hiſpaniã repedauit.

Cvm igitur iter arripuiſſet, verſus Hiſpaniam tendens, venit Pamiam in territorio Toloſano, vbi Fulco Toloſanus, & Nauarræus Conſuarenenſis cum pluribus Abbatibus obuiam ei proceſſerunt. Ibi habita eſt diſputatio cum Vvaldenſibus, qui victi, & penitus confuſi diſceſſerunt, & populus illius Caſtri, præſertim plebs ipſa, & tenuiores pro maiori parte Noſtris fauebat: & ille qui diſputationis fuerat Iudex, licet Vvaldenſibus faueret, & maximum in Caſtro Pamiæ nomen haberet; nihilominus renuntiauit hæreticæ prauitati, & in manus S. Epiſcopi Didaci obtulit ſe, & ſua omnia, & exinde cœpit impugnare validè omnes ſectatores errorum. Poſt hæc B. Didacvs iter ſuum direxit verſus ſuam Eccleſiam, deliberans, accepta à Sanctiſſimo prorogatione, iterum, quamprimum poſſet, redire ad componendum fidei negotia in Prouincia Narbonenſi; & cùm vtriuſque Regni limites tetigiſſet, relictis ibidem quibuſdam ex ſociis, Dominicum eis in ſpiritualium cura, & Guillelmum Clareti in temporalium adminiſtratione præfecit, ita tamen vt ad Dominicum, omnium quæ ageret rationem referret. Vale deinde dicens omnibus; multo labore pedibus ſuis iter agens, tandem Oxamam peruenit; vbi correptus morbo, iactura vitæ temporariæ aditum inuenit in vitam ſempiternam, fruiturus deinceps cœleſti gloria, VIII. Id Februar. Anno Domini M. CC. VII. Eius corpus ſanctiſſimũ in Crucifixi ædicula tumulatum, deinceps claruit miraculis, cuius tanta ſuæ Eccleſiæ, concinium, & vicinorum accolarum veneratione colitur, vt abſque eius deprecatione nullus opus etſi minimum aggredi audet, vt propoſiti ſucceſſus optimus conſequatur à Deo, qui viuit, & regnat per ſæcula ſempiterna cum Filio, & Spiritu Sancto Amen.

Diſputat cum Vualdenſibus.

Moritur.

Miracula, & Cultus.

En Acta: in quorum probatione non eſt cur tempus teratur. Omnia ex Theodorico, Bellouanenſi, & Sarnenſi coagulata cognoſcet, qui illorum Doctorum ſcripta cũ hiſce Actis contulerit. Quæ ab ipſis intermiſſa inuenit iſtorũ Scriptor, addidit, videlicet cõfirmationem à Sede Apoſtolica de Reſtitutione Canonicorum Regularium in Eccleſia Vxamenſi, Innocentij III. Pont. Max. diplomate confirmata, cuius tenorem exctipſit integrum, quem in Regiſtro iſtius Pontificis *lib. 2. Epiſtol.* 36. conſpicimus diminutum, in Epiſcopi nomine, quod reſtituit Actorum Scriptor. Et nequit aliud eſſe; nam Martinus à Piſorica (quem magnum vocirant Acta, eodem encomio laudatur à D. Roder. Ximenez eius ſucceſſore *Hiſt. Hiſpan. lib. 7. c.* 28. his verbis, Martinvs Magnvs *nomen eius, & genus à* Piſorica, *honor gentis vita eius.*) Archiepiſcopatus Toletani infulas induit Anno Domini M. C. XCI. illas exuit Anno M. CC. VIII. Item quia Alphonſus Caſtellæ Rex de quo in diplomate ab Anno M. C. LV. cœpit regnare, vſque

Annorum ratio.

vſque ad M. CC. XIV. & cùm in fine Bullæ apponantur hæ literæ: P. N. A. II. quæ extentæ, Pontificatus Noſtri Anno II. continent, neceſſario confirmationem accepit Noſter S. Epiſcopus Anno M. C. XCIX. qui fuit ſecundus Innocentij III.

Circa *Monachatum Ciſtercienſem*, quem fuiſſe profeſſum indicant Scriptores Monaſtici Didacvm, ſubdubito, & Actis inſiſtens, ibi: *Cum iam* Didacvs *inſtitutum* (*Ordinis Ciſtercienſis*) *exercere, & imitari propoſuiſſet*. Crederem non habitum *Clericalem* ita dimiſiſſe, vt induto *Ciſtercienſi*, alienum abſque Sedis Apoſtolicæ placito, induiſſe, ſed ad formam illius Regulæ vitam inſtruxiſſe, vt potius Monachus Ciſtercienſis, quam ſecularis Clericus appareret; obſeruata in vitæ decurſu norma illius Illuſtriſſimæ Religionis. Quam etiam opinionem tenuit Maluend. *Annal. Prædicat. Ann. D.* 1205. & plures alij. *An fuerit Monachus*

De Miraculis ab eo patratis audi Theodoric. *c.* 7. dicentem: *Claruitque poſt obitum miraculis* (Didacvs) *qui in vita ſua inſignis fuerat operibus ſanctis, & virtutibus multis*. Bzouius *Annal. Eccleſ. tom.* 13. *Ann.* 1207. eadem, ſic: *In prædicatione* Didacvs *Vxomenſis Epiſcopus non poſtremas partes cùm tuliſſet, in Eccleſiam ſuam redux, fatis defunctus eſt, poſt mortem multis miraculis clarus*. Menolog. Ciſtercienſ. *fol.* 45. hæc: *Claruitque poſt obitum variis miraculis*. Dies Obitus *VIII. Iduum Februarij* dignoſcitur ex Actis, illum itidem aſſignauit eodem Chryſoſtom. Enrriquez *in Faſcicul. d. diſt.* 24. & in Menolog. *d. fol.* 45. Annvs deſumitur ex exordio, & fine Actorum; & ex inſcriptione, quæ inuiſitur in tumulo, vbi corpus quieſcit ſic: *Miraculorum fama.*

HIC IACET DIDACVS AZEBES. EPISCOPVS VXAMENSIS. OBIIT. ÆRA. M. CC. XLV. *Epitaphiũ.*

Quam ſi ad Annos Domini reducere velis, erit M. CC. VII. Quo etiam Anno eius dormitionem conſcribunt fere omnes Noſtri Scriptores, Marieta, Enrriquez, Maluenda, & Manriquius.

Vxama, & Oxama. Ciuitas eſt Epiſcopalis antiqua Hiſpaniæ, de qua agemus infra *tom.* 2. *die XI. Aprilis*; vbi diuerſitatem inter *Vxamam-Barcham*, & *Vxamam-Argellam*, quæ & Noſtra hodie Osma, in Areuacis. De ea mentio eſt in Cypi inſcriptione apud Complutum, vt refert Ambroſ. Moral. *in Antiquit. c.* 13. *fol.* 12. *col.* 2. Quam dabimus *Antiquitas.*

LICINIVS IVLIA-
NVS. VXAMENSIS.
AN. XX. H. S. E.
IVLIA MATER.
F. C. S. T. T. L.

Inſcriptio Vxamæ.

Aliam referunt idem Ambroſius ibidem, & Gruter. *fol.* 900. *n.* 12. & alij Antiquarij.

SEPTIMO

SEPTIMO IDVS FEBRVAR.

DIES VII.

A *Apud vrbem Phrygiam Hiſpaniæ in Veteronibus paßio* SS. ADAVCI *Ducis, cum omnibus Clericis, Decurionibus, Nobilibus, Virginibus, Matronis, & accolis, ciuibus ipſius vrbis, qui Diocletiano imperante omnes pro Chriſti fide martyrizati, turmatim purpureis redimiti coronis in æternam ſunt beatitudinem ingreßi.*

B *In Cœnobio de Spina prope Pinciam depoſitio* B. NIVARDI, S. P. *Bernardi fratris germani: qui ab iſto vt Ciſtercienſe propagaret inſtitutum, dimiſſus, Hiſpanias venit, & conſtructo Spina celebri Monaſterio, ibidem Angelicam peregit vitam, qua exutus ad æternam virtutibus clarus, & mirabilibus inſignis Confeſſor inclytus properauit.*

NOTÆ.

A SANCTVS ADAVCVS, & Socij Martyres.] Hos Sanctiſſimos Pugiles, *Phrygiæ* in Aſia paſſos hucuſque crediderat concors neothericorum Martyrologorum cohors; cuius Baronius, vt inſectator, iſta h. d. in Rom. Martyr. conſarcinat verba. *In Phrygia* S. ADAVCI *Martyris, qui ex Italia genere clarus, & omni fere dignitatum gradu ab Imperatoribus honoratus, dùm adhuc Quæſtoris officio fungeretur, martyrij corona pro fidei defenſione donatus eſt. Item plurimorum* Martyrum *vrbis vnius Ciuium, quorum Dux erat idem* ADAVCVS *: qui cum omnes Chriſtiani eſſent, & conſtanter in fides confeßione perſiſterent, à Galerio Maximo Imperatore, igne conſumpti ſunt.* Fere eadem *Galeſin. Maurolyc. Conſtant. Felic. Philipp. Ferrar.* in Topograph. ſacra, & recentiores. Sed an hæc PHRYGIA fuerit *Prouincia*, an vrbs, in controuerſiam reuocant Scriptores exteri, & Hiſpani. Quod fuerit Prouincia, tenent relati ex Euſebio *lib. 8. c. 23.* ibi : *Iam dudum enim* vrbs *Chriſtianorum, quæ eſt* in PHRYGIA. vbi vrbis nomine tacito, congreſſum Martyrum in prouincia conſignat. Iſtum ſequuntur Ruffin. *c. 11.* Nicephor. Calixt. *lib. 7. c. 10.* Lact. *de Inſt. lib. 5. c. 11.* Baron.

Phrygia paleſtra SS. an Prouincia, an Vrbs?

Annal.

Annal. Ecclеſ. *tom.3. Ann.* 309. *n.* 22. & 23. Petr. Equil. *in Catal. SS. lib.* 11. *c.* 30. Ioan. Andr. Gilius *in Perſecut. Eccleſ. lib. 2. Idololatr. 10. fol.* 138. Quod fuerit Ciuitas nomine PHRYGIA contendit Venerabilis Alphonſus de Madrigal Eccleſiæ lumen, & Hiſpaniæ ſanctitate, & literatura ornamentum, Abulenſis Epiſcopus, in Animaduerſionibus *ad. d. c.* 23. *Euſebij*, vbi verba iſtius ſecundum genuinam veterum codicum lectionem extendit ſic: *Iam dudum* vrbs *Chriſtianorum, quæ* PHRYGIA *eſt*, vbi mutilata propoſitione IN, remanet PHRYGIA nomine, & titulo vrbis, non Prouinciæ. Ex quo liquet quod Exſcriptores Ruffini, Nicephori, & Lactantij ignorata vrbe, titulo PHRYGIÆ, condecorata, Euſebij auctographum corrumpentes, propoſitionem IN addiderunt, vt ſenſus eſſet, non quod vrbe cognomento PHRYGIA Martyres iſti occubuere, ſed quod vrbe IN prouincia PHRIGIÆ agonem compleuere. Quod vt facilius agnoſcatur, & vera Euſebij reſtituatur lectio, en numus in quo iſthæc ruina vrbis conſpicitur nomine PHRYGIA quam inter alia Comeſtabilis Caſtellæ numiſma inuiſi.

Audi nunc Iulianum Petr. *in Chron. n.°* 127. nodum diſſoluentem: *VII. Februarij ſub Diocletiano in Hiſpania* CIVITATE PHRYGIA, *quæ nunc dicitur* FRIAS, *innumerabiles Martyres, ſub Duce* ADAVCO *Ciue, & ipſi Ciues horribiliter combuſti, in quibus Virgines, Matronæ, Nobiles, ac totus Senatus, & Clerus patitur.* P. Ieronym. Rom. de la Higuer. *in MS. Martyrolog. Hiſpan.* h. d. hæc habet: *En* FRIAS *de* Eſpanna, *Llamada antiquamente* FRIGIA, *dicha aſi de la Prouincia de* PHYGIA, *de adonde vinieron ſus fundadores, innumerables* Martyres *en los Pueblos Veterones, que fueren quemados per Chriſto enla perſecucion de Diocletiano.* Quæ latine ſonant. *Apud Hiſpania in Veteronibus* VRBEM FRIAS, *olim* PHRYGIAM *vocitatam, ſic à* PHRYGIIS *conditoribus dictam, Innumerabilium* Martyrum, *qui pro Chriſto in Diocletiani perſetutione combuſti ſunt.* Hanc eandem opinionem amplexi ſunt D. Martin. Carrill. *Annal. Eccleſ. lib.* 2. *Ann.* 309. *fol.* 115. P. Camargo eius abbreuiator. *in Theatr. Eccleſ. Ann.* 309. *fol.* 182. Ex quibus vt Noſtrorum inſectemus veſtigia Acta Sanctorum Martyrum ſcribemus, additis ex Noſtris, quæ apud Euſebium confuſa extetere.

ACTA SANCTI ADAVCI DVCIS, & Innumerabilium Martyrum apud PHRYGIAM *vrbem Hiſpaniæ paſſorum, ex Euſebio, & Iuliano Archipresbytero.*

ADAVCVS genere apud Italos clarus, dignitate à Romanis ornatus, omni fere honorum gradu, ab Imperatoribus potitus, & Magiſtri Officiorum, & Quæſtoris Generalis munera integre, & incorrupte executus, vt Idolorum vanitates agnouit, Chriſto, fidei veritate comperta, inſtantibus tot Sanctorum Martyrum, quos Imperatorum ſæuitia abſumpſerat, exemplaribus, nomen dedit. Euenit vt ad Quæſtoris Generalis munus exequendum, Imperatorum Diocletiani, & Maximiani munificentia, ad Hiſpanias dimiſſus eſſet. Vbi cùm ad vrbem in Veteronibus PHRYGIAM nomine, Ducis titulo, & Ciuis iure diuerſaretur, omnia pietatis munia,

Origo.

Quæſtor.

Phrigiam Hiſpaniæ vrbem aggreditur.

nia, & religionis onera adimplens, Officij pondera, diſcrimine nullo reluctante, Chriſti pediſequus obiuit, ex quo tantis præclaris virtutum occupationibus, & confeſſionibus fidei in Deum inſigniter nobilitatus, totius vrbis accolas ad ſalutare ſpiritualis aquæ lauacrum perduxit. At cùm Annus Chriſti Redemptoris CCC. IV. deueniſſet, XI. Kal. Maij, Imperatores ſupra nominati æquali deliberatione ſeſe Imperio abdicarunt, aut propter ſubuerſionis Imperij ab ipſis, perſecutionis in Chriſtianos, excitatæ quà ferè totum Orbem depopularunt, timorem, aut propter amentiam à Diocletiano contractam, aut quod verius eſt, quia poſtquam omne adhibuere ſtudium, vt Chriſtianam Religionem conuellerent, & id humana non valuiſſent adipiſci potentia, deſperati, Imperialibus paludamentis depoſitis, plebeium, & priuatum vitæ genus ſibi delegere. Quibus Conſtantius, Chlorus, & Galerius Maximianus ſucceſſere, & licet ille pietate inſignis, iſte crudelitatis Diocletiani aſſertor aduerſus Chriſtianos implacabilis extitit, & horrendus: nam ſic omnia ad nihilum reducere ſtatuit, vt quamuis Diocletiani Imperium extinctum videretur, non ſic in Chriſti aſſeclas afflictio, quia nunc repullulare dignoſcebatur. Huius ſæuitia in Haſpanias peruenit, & vrbem Phrygiam inuadens, illam cum Duce Adavco & omni populo eiuſdem, cum hominibus armatis obſidione vndiquè cinxit; & dum viri ſimul cum teneris liberis, & vxoribus Chriſti Dei Omnipotentis inuocarent opem, facibus ardentibus iniectis incenſa, propterea quòd vniuerſus populus, qui Ciuitatem incolebat, tum ipſe Adavcvs pariter cum magiſtratibus, & priuatis hominibus, ſeſe Chriſtianos ingenue confitebantur: neque infidelibus, qui eos Idolis hoſtias offerre mandauerant, vlla ex parte volebant obtemperare, combuſti ſunt, quorum animæ martyrij palma coronatæ ad æternam gloriæ manſionem conſcendere, VII. Idus Febr. Anno Domini CCC. IX.

Phrygios Ciues ad fidē reducit.

Phrygia obſeſſio.

Incenditur.

Coronantur omnes.

Hactenus Acta. Quæ ab Archipreſbytero Iuliano probauimus, vbi licet Ciuem Phrygienſem vocet Adacvm, hoc non de origine intelligendum eſt, cùm Euſebius, & cæteri illum Italum appellent, ſed quia ratione Præfecturæ, ſiue Quæſtratus, Ciuilitatem adeptus ſit. Quod item aſſerit, idem Iulianus hoc martyrium fuiſſe à Diocletiano executum, ſic accipiendum eſt, vt accepit Baron. ad Martyrolog. Roman. h. d. lit. C. vbi etiam in Diocletiana perſecutione paſſos ſcripſerit, ſcilicet quod Galerius illius in Chriſtianos afflictionem proſequeretur, non incœperit. Eius, & Sociorum agonem deſcripſit Robert. Obtizius *lib. 4. Carmin. hym-no 26. fol. 169.* ſic:

IN D. ADAVCTVM,

Sociosque Martyres, ſub Diocletiano, & Maximiniano Cæſaribus.

Fœlix te niueo lactauerit vbere Mater,
Auſpiciis tulerit Daunia terra tuis;
Vir Sacer, egregio Dvx *commemorande triumpho;*
Mactande elegiis ſemper Adavcte, *nouis.*
Candida non ſimplex decorat tibi tempora laurus,
Tempora non Querna fronde Corona virens.

Hoc

Hoc ſeruare Deo eſt, cultu eripuiſſe Deorum
Ciues, perpetuo ſubtrahere exitio.
Quæ tibi vis fundi, quæ præſens pectore virtus
Impulit, illectos in tua fata Phryges?
Laus vnum potuiſſe mori eſt, potuiſſe per vnum
Quis ſileat, Chriſto millia multa mori?
Vrbs fuerat diſſerta viris, præclara Senatu.
Percelebris ſummi religione Dei,
Iuſſa Deûm, ſpreto cœleſti Numine, cultus
Suſcipere; horrendum deſpuit imperium.
Hinc ſubita inuidia eſt, vtriuſque & Cæſaris ira:
Tum cita claudendis Ciuibus obſidio.
Effugium nulli patet, vlla ex parte, niſi quis
Sculptilibus malit thura cremare Deis.
Vox obſeſſorum ſola exauditur, ADAVCTO
Sub DVCE, *nos Chriſto dedita turba ſumus.*
Tota ſubit muros acies, incendia miſcet,
Omnis ab iniecto conflagrat igne domus.
Cladibus his non Vir, non Fœmina, non grauis æuo,
Non ſupereſt vſta Paruulus æde Puer.
At licet innumeri Chriſtum teſtentur, ADAVCTO
Dicimus hic vnum ſub Duce martyrium.

PHRYGIA Ciuiras olim clara, quam in *Veteronibus* conſtituit *Iulianus*, quos Populos deſcripſit Florian. de Oeamp. *Hiſt. Hiſpan. lib. 2. c. 3. & lib. 4. c. 14.* Hodie vrbs dicitur FRIAS. XLVIII. Mill. ab vrbe Burgenſi, cuius diœceſis eſt. Titulus adhue Ducatus Comitum Stabuli ex domo de *Velaſco*. De ea eſt mentio in Priuilegio Regis Alphonſi VIII. cognomenro Nobilis, quo Toletanis Archiepiſcopis conceſſir titulum Caneellariatus Maioris, quo vtuntur adhue ipſi Præſules. *Facta charta* (concludit auctographum) *apud* FRIAS. *Era M. CC. XLIV. Prima die Iulij.* Pennotus. *Hiſt. Canon. Regul. lib. 2. c. 31. §. 6. fol.* 351. & alij. *Veterones qui?*

B. B. NIVARDVS Abbas Spinenſis.] Frarer-Germanus natu minimus S. BERNARDI fuit. Eius memoriam recolir Menolog. Ciſtercienſ. *h. d. fol.* 46. in hæc verba: *In Hiſpania natalis* Beati NIVARDI *Sanctiſſimi Patris* Bernardi *fratris-germani, à quo in Hiſpania Regna ad propugnandum Ciſtercienſe inſtitutum miſſus celeberrimum ibi Spinæ Monaſterium extruxit, duxitque vitam ſanctiſſimis operibus claram, quibus Ciſtercienſem familiam valde illuſtrauit, & in eodem Cœnobio fato functus feliciter migrauit ad Chriſtum.* Irem Kalend. Ordin. Ciſtereienſ. h. d. B. Guillerm. *in Vit. S. Bernard. lib. 1. c. 3.* Gónſalu. de Silu. *lib. 1. c. 17.* Montalu. *lib. 2. c. 38.* & 41. Bernard. Brit. *lib. 4. c. 7.* Epiſeop. Pacenſ. D. Angel. Manrriq. *Laur. Euangel. lib. 3. diſcurſ. 7.* S. Bernard. *Epiſt.* 301. Idem Epiſcop. Pacenſ. in Annal. Ciſterc. *tom. 1. Ann.* 127. *c. 6. n. 7.* & *Ann.* 1103. *c. 1. n. 7.* & *Ann.* 1115. *c. 1. n. 5.* & *Ann.* 1138. *c. 5. n. 6.* & *Ann.* 1141. *c. 4. n. 2.* & *tom. 2. Ann.* 1147. *c. 18. n. 4.* & *Ann.* 1148. *c. 1. n. 1.* & 13. Eius Acta à nemine ſeparatim conſcripra coguoſco, illa ex Bernardi Actis ſeligemus. *Scriptores.*

ACTA S. NIVARDI ABBATIS Spinenſis in Hiſpania, B. Bernardi fratris-germani, ex Variis.

Origo, & Parentes.

NIVARDVS patre *Teſcelino* è Ducum Burgundiæ, & Regum Galliæ progenie, Claro; matre *Alcida* ex Safrenſium familia, illuſtri; natus eſt: Fratrem germanum inter alios habuit *B. Bernardum* Clara-Vallenſium Abbatem. Illum vt enixa mater eſt, protinus obtulit Deo, prout de *Bernardo* & cæteris fratribus perficere conſueuerat; quem per triennium, vt moriſerat, proprio lacte nutriuit. Creuit adoleſcens NIVARDVS, eo medio tempore, quo *B. Bernardus* Ciſtercienſe ingreſſus Cœnobium, alios eiuſdem fratres ad idem amplectendum perduxerat inſtitutum, dimiſſo NIVARDO, tum licet puero, ſupra ætatem robuſtiori, cui totam terram poſſeſſionis omnium fratrum relinquere decreuere. Quo facto *Bernardus* cum fratribus ſuis paternam domum egrediens, *Guido* Primo-genitus videns NIVARDVM fratrem ſuum minimum cum cæteris pueris ludentem in platea, *Eia* (inquit) *frater* NIVARDE *ad te ſolum reſpicit omnis terra poſſeſſionis noſtra.* Cui non pueriliter, puer reſpondit: *Non ex æquo diuiſio hæc facta eſt; Nam vos cœlum aſſumitis vobis, & mihi nudam terram relinquitis.* Abeuntibus illis, tum quidem domi cum patre remanſit; ſed medio poſt euoluto tempore, fratres ſequutus, neque à patre, neque à propinquis, aut amicis potuit retineri. Ergo in fratrum Bernardi, cæterorumque amplexus quieſcens, albam feruenti zelo cucullam expetitus, tandem illam expleto tempore, & exantlatis humilitatis operibus (vt illa ferebant ſecula) inſigni fratrum lætitia, eius innata propenſione petinduit. Tanta in Viro Dei ſtrenuo virtutum operatio Monaſticæ diſciplinæ congreſſibus emicuit, vt licet natu minor in ſeculo, & minimus in ordine inſpectaretur inter fratres, attamen illis in facinorum inſignium aggregatione, haud inferior dignoſci viſus fuerit. Cuius, vt agnouit bonorum operum ſarcinam *Bernardus*, inſtante *Sanctia* Alphonſi Imperatoris Hiſpaniæ ſorore, vt aliquot ex Clara-Valle Monachos, pro extruendo illius inſtituti cœnobio permitteret, NIVARDVM germanum, aliis præficiens fratribus, vt votis illuſtriſſimæ Virginis deferret, prompta deliberatione dimiſit. In Hiſpanias igitur NIVARDVS obedientiæ ſtimulis oppignoratus aduenìens, à *Sanctia* Infante benignè receptus, protinus Bernardo germano, NIVARDO, & cæteris Monachis hæreditatem S. Petri de Spina cum aliis prædiis deuotiſſimæ Infantiſſæ pertinentibus, donationis chartulæ corroboratione conceſſit: quam poſtea expleto biennio ipſe Imperator frater confirmauit Alphonſus. Qua conceſſione NIVARDVS illud Cœnobium de SPINA celebre extruxit, in quo fratres virtutibus operam nauare cœpere; quorum, & NIVARDI Abbatis odor illuſtrium facinorum; ſic terminos regionis illius impleuit fragrans, vt ad eius pedes prouoluti plurimi à Deo vocati proceres cateruatim, pro conſequenda inſtituti Ciſtercienſis regula conueniſſent. Creuit pietate Abbatis Monaſterium, creuit & Sanctiſſimæ Spinæ Coronæ Domini, à qua cœnobium cognomen accepit, miraculorum fama; ex quo breui, vita, ſanctimonia, & monaſticis diſciplinis fratrum, nec non fidelium donariis ditatum, ſubito totius Hiſpaniæ principatum arripuit. De quo *Bernardus* Sanctiam gratulatus,

Fratres relinquere domum paternam parant.

Quibus puer.

Fit Monachus.

Sanctia Hiſpaniæ Infans expetit Monachos Albos.

Hiſpaniam venit.

Conſtruit Cœnobium Spinenſe.

Ab Spina Corona Dominica Nomen.

Ep. 301.

latus, pro eius amplificatione, illi in hæc verba reſcripſit: *Obſecramus vos pro nouella veſtra plantatione (illos loquor de* S P I N A *) vt eis viſcera miſericordia exhibeatis, quatenus veſtro beneficio ſuſtentati in ſeruitio Dei, & ſuo ordine perſeuerent.* Quod facile compleuit *Sanctia*, vt ex ipſius Cœnobij patet incrementis.

ERAT tunc temporis Monaſterium de *Toldanos* in Regno Legionenſi, quod *Geloyra* Infantiſſa ex propriis conſtruxerat, & B. Florentio Abbati Carracetenſi Ordinis tunc S. Benedicti dederat poſſidendum. Iſtud (è viuis ſublato Sanctiſſimo Abbate) Fernandus eius ſucceſſor, qua ex cauſa motus incertum, tradidit Ciſtercienſium Ordini, qui illos ſub eorum regula complectens, nigram cucullam denudare, & albam induere coegit. Quæ vt Carracetenſis agnouit Abbas protinus reclamauit, & interpoſita *Sanctiæ* (quæ illos eximio proſequebatur amore) auctoritate, pro reſtituendis Toldanis Monachis ſuæ obedientiæ, omnem lapidem mouit. *Sanctia* ne fruſtra negotium caperet, NIVARDVM Spinenſem Abbatem, Toldanum exlegauit, vt probata Abbatis, & Monachorum intentione, & qua auctoritate, tranſlatione confecta, integrum mutationis negotium purâ relatione perdiſceret. Annuit NIVARDVS, & re comperta, *Sanctia*, & ipſe NIVARDIIS per epiſtolas de querela Carracetenſium, & Toldanenſium contradictione *Bernardum* fecere certiorem, vt amandatis litibus, quæ Monachorum diſciplinam corrumpunt, Toldanenſes à Claræ-Vallis gremio repellere dignaretur. Accepit vtriuſque literas S. Abbas, qui animarum inter zelum quietemque, atque Infantiſſæ, cui multum deferebat, venerationem, cùm deeſſe ſancto deſiderio reformatorum fratrum, nec litigare vellet, aut minus obſequi, talem ad *Sanctiam* epiſtolam ſcripſit.

Contentionis inter Monaſteria aliquot origo.

Niuardus Abbas Spinenſis arbiter.

SANCTIÆ SORORI IMPERAT. Hiſpaniæ.

Quod factum eſt de receptione TOLDANOS Monaſterij, ſciatis per me non eſſe factum, vt pote abſentem, & ignorantem, quid fieret. Factum autem per noſtros non nego; conſilio tamen multorum Religioſorum, Epiſcopi conniuentia, & aſſenſu: Nobilis quoque Dominæ, quæ locum illum in propria poſſeſſione fundauit, petitione, & voluntate: publicè, vt accepimus, & nihil in abſcondito factum. Exiſtimabant autem ſe liberè poſſe ſuſcipere locum, quem in Dei libertate, & ſine alterius Eccleſiæ ſubiectione fundatum, ipſa quæ fundauerat, aſſerebat; & priuilegia, vt aiunt, præ manibus erant. Cæterum quia Carracetenſes fratres factam ſibi in hoc iniuriam (vt ſcribitis) conqueruntur: nec audientes Salomonem, qui ait: *Noli prohibere eum, qui bene vult facere; ſi potes, & ipſe benefac*: nobis in tam ſancto opere contradicunt: & quoniam ſeruos Dei non oportet litigare: conſilij nobis fuit, ad veſtrum potiſſimùm conſilium cauſam remittere, vt veſtra auctoritate, & opera, omnis inepta, & iniuſta (vt aiunt) calumnia conquieſcat: & Ordo in domo Dei receptus, ad eius gloriam, & veſtram ipſius ſalutem, deinceps in pace permaneat. Nam & frater NIVARDVS, qui multum gratulatur de vobis, ſatis in hoc de vobis confidere monuit; tum propter veſtram erga nos ſpecialem deuotionem; tum etiam propter bonam, quam audiuit à vobis, de hoc ipſo, promiſſionem. Si autem veſtris (quod non credimus) ſalutaribus monitis, aut conſiliis contradictores illi ac-

Bernardi epiſtola, circa litem hanc.

quieſcere nolunt: tum duorum iudicio Epiſcoporum, ad quos duo illa loca iure parœciali pertinere noſcuntur, omnis inter eos controuerſia terminetur. Quodque ab eis iudicatum, ſiue conſtitutum concorditer fuerit, veſtrum erit ratum habere, & de cætero firmiter manutenere. Si timetis Deum, non patiemini impediri tantum bonum: nec bonam illam mulierem fruſtrari à deſiderio ſuo, nec fratres illos ſuæ deuotionis priuari fructu: nec Deũ denique tàm accepto, ſibi reformati ordinis ſacrificio defraudari.

Miniſterio Angelorum interſuit morti Sororis.

Demùm, iſtis per *Sanctium*, & NIVARDVM compoſitis, cùm apud Iuleium *Humbelina* Sanctorum Bernardi, & Sociorum fratrum ſoror germana ægrotaret; Angeli miniſterio illuc deductus NIVARDVS, felici obitui ſororis interſuit. Qua ad cœlos aſſumpta, & peractis ſacrorum officiis, parentatiſque, ad proprium Spinenſe cœnobium tranſlatus; adhuc virtutibus vacans, in Domino quieuit VII. Februarij. Eius ſacrum Corpus apud Spinenſe Cœnobium adſeruatum, debito Confeſſoris cultu veneratur.

Moritur.

An repedarit Claram-Vallem?

Hucuſque Acta. In his nonnulla probanda veniunt (exploſis de Aduentu in Hiſpaniam, inſtante *Sanctia* Alphonſi Imperatoris ſorore, NIVARDI, & Spinenſis conſtructionis comprobationibus; nam hæc communia ſunt) quæ in dubium reuocat D. Epiſcop. Pacenſ. Manrrique *in Annal. Ciſtercienſ. tom.* 1. *Ann.* 1127. *c.* 6. *n.* 7. & ſit primum: *Quod* NIVARDVS *poſt Spinenſis Cœnobij fundationem, Hiſpania Claram Vallem rediit, & fratri Bernardo de Sanctia fundatricis deuotione monuiſſet*, vt Epiſtolæ indicant verba: *Nam & frater* NIVARDVS (ait) *qui multum gratulatur de vobis, ſatis in hoc de vobis confidere monuit.* Ex quibus elicit diſceſſum ex Hiſpania NIVARDI, quia *verba hæc* (inquit Manrrique) *magis ſonant ab ore narrantis hauſta, adeòque reducis à fundatione, quam literis mandata.* Sed tanti Magiſtri venia, à vera Spinenſis Cœnobij traditione deuiauit, cuius apud Monachos tanta eſt canities, quòd illinc perſeuerauerit NIVARDVS, vt nihil tàm antiquius poſſit deſiderari. Nec traditioni obſtant verba Bernardi, in quibus haud aliquid de diſceſſu NIVARDI excogitari potuit, quia verba *gratulatur de vobis*; & ſequentia *de vobis confidere monuit*, tàm præſentem, quàm abſentem reſpiciunt. Nam *de aliquo gratulari*, ſeu *de aliquo confidere per monitionem*, non important præſentiam, imò per epiſtolam aut nuntium expleri poſſe, nemo eſt qui dubitet. Ergo ſtante traditione peruetuſta Cœnobij, & illi haud aduerſante epiſtolâ Bernardi; vt quid coniectationi *Manrrique* adherebimus, conculcata auctoritate traditionis, nec renitentibus Bernardi verbis in epiſtola prolatis?

An Corpus Niuardi in Clara-Valle?

SECVNDVM deſumimus ex *Annal. tom.* 1. *Ann.* 1138. *c.* 5. *n.* 6. quo contendit idem Doctiſſimus Epiſcopus probare, *Corpus B.* NIVARDI *non apud Hiſpanos in Spina cœnobio, ſed apud Claraualliſ Monaſterium, tumulatum, & conditum fuiſſe.* Quod vt probet, tabellam marmori appenſam in Clara-Vallenſi Eccleſia, producit huiuſmodi: *Sub iſto ædificio, quod eſt contra Eccleſiam, in cœmeterio Abbatum, columnis lapideis, & arcubus fabricato, in dextera parte præſentis ſarcophagi continentur oſſa felicis recordationis* fratrum Germanorum Patris Noſtri Bernardi, *necnon Galdrici de Tullione auunculi ipſius, qui ſpretis nobilitate generis, & potentia ſeculari, quibus plurimum eminebant, ac Monachi facti, Claram-Vallem in ſuo ſanguine fundauerunt, & Monachalis perfectionis exemplar ſuis poſteris reliquerunt.* En inquit Manrrique ex tabellæ inſcriptione omnium fratrum germanorum Bernardi lipſana in illo Claræ-Vallis cœmeterij Abbatum Sarcophago condita; ergo & NIVARDI. Cui obiectationi facilis eſt reſponſio: Nã licet fratrum germanorũ ſancti Abbatis corpora ibidem adſeruari manifeſtet tabella; hoc non de omnibus credendũ eſt omnino, alias *Firmitas*, quæ exuuiis B. BARTHOLOMÆI Bernardi fratris germani decoratur; vt referũt Brito *lib.* 4. *c.* 8. Montaluo *lib.* 1. *c.* 13. Enrriq. in Menol. *die IX. Decẽbr.* & ipſe Henr. *d. Ann.* 1138. *c.* 5. *n.* 6. *& ann.* 1144. *c.* 5. *n.* 1. Et Pôtigniacũ, quod GVIDONIS, itẽ fratris germani B. Bernardi glebis illuſtratur, vt probat

Bartholomæus frater Bernardi vbi quieſcat.

idem

idem D. Epiſcop. *Ann.* 1136. *c.* 3. *n.* 1. tantis Sanctorum lipſanis defraudabitur: quod non eſt credendum. Si ergo iam (ex ipſo Mantrique) duo fratrum Corpora ab illo abeſſe cœmeterio cognoſcimus, iam non omnia vniuerſaliter ibidem quieſcere fatebimur; ſi non Omnia, ergo tabellæ inſcriptio deficit, & ex illius ecphraſi dubie Doctiſſimus Præſul ſuam opinionem confirmat. Abhinc elicies traditioni Spinenſis Cœnobij, quo recondita B. NIVARDI pignora proclamat, potius quam tergiuerſationibus *Manrrique* deferendum eſſe. Cui fauent Montaluus his verbis. *Ex hac domo* Claræ Vallis *venit in Hiſpaniam* S. NIVARDVS *frater P. N. minor natu, fundator, & primus Abbas* Spinæ; *quod eſt Cœnobium* Caſtellæ, *non procul ab vrbe* Vallis-Oletanæ, *vbi quieſcit corpus illius.* & Enriq. in Monol. Ciſtercienſ. *h. d. n.* 2. Cætera in ipſis Ciſtercienſium Scriptoribus lectitabis. *Vbi Guido alius frater.*

SEXTO
IDVS FEBRVAR.
DIES VIII.

A *Apud Iaccam Hiſpaniæ Citerioris vrbem* S. PAVLI *ipſius Epiſcopi, qui Romam cum Lucio, & Cyriaco ſocys ad viſenda Martyrum ergaſtula pergens, illa deuotis precibus adorauit, at Decy Imperatoris cum perſecutionis ſæuitia in Chriſti aſſeclas diuagaretur ibidem, à ſatellitibus comprehenſus, perpeſſis multis cruciatibus, tandem cum ſocys martyrium compleuit.*

B *In Armenia Minori* S. SEBASTIANI *Militis Italicæ vrbis in Hiſpania Vlteriori accolæ, qui eodem Decio imperante illuc cum alys militibus perductus, & Chriſtianus inuentus, dimiſſo baltheo, & proiecto cingulo cum Dionyſio, & Æmyliano Commilitonibus gladio iugulatus, ad gloriam Agoniſta peruenit.*

NOTÆ.

A SANCTVS PAVLVS Epiſcopus, & Soeij Martyres.] In Antiquis Martyrologiis tàm MS. quàm editis iſtorum Sanctorum memoria perſeuerat, vt referunt *Galeſinius*, & *Baronius in not. ad hunc diem*; Quibus addendi *Peregrinis*, *Molanus*, & *Felicius*, cæterique recentiores, apud quos PAVLVS titulo Epiſcopi recenſetor. Quale fuerit *Baronij* intentum, vt in reformatione Martyrologij Romani Sanctum priuarit *Baronius Paulum ti-*

culo Epiſco-po probat: At quo? Cuius Eccleſia Præſul? hoc titulo, me latet. Quod indubie affirmare poſſumus, illud eſt, in omnibus inueniri antiquis Martyrologij B. PAVLVM Præſulatus infula, vt ex ſuperius relatis (excepto Romano) liquet. At cuius fuerit Eccleſiæ Pontifex nemo profert. Fuiſſe *Iaccetanum* in Hiſpaniæ *Vaſconibus* deſcripſit,& detexit Luitprand. *in Chron. n.* 14. in hæc verba: *Memoria eſt* S. PAVLI *Epiſcopi* IACCETANI, *qui Romam dum viſitat, cum aliis duobus, ſub Decio martyrium patitur VI. Idus February.* En ex *Luitprando* paſſionis tempus, quod ignorauit *Baronius*: En *Præſulatus* ſedes, quam nondum agnouere *Galeſinius, Molanus, Felicius*, & recentiores. Endenique Prouinciæ origo, quam hactenus ignorauere Noſtri. De eo Thom. Tamayo *in Not. ad. Luitprand. fol.* 34. qui præter nomen & Rom. Martyrol. elogium nihil aliud profert. Eorum Acta Martyrum penitus delituere, ſicut vſque nunc & Epiſcopatus titulus PAVLI, & trium ſociorum patria. Illa breuiter compilabimus, vt inſtituti formulam impleamus. *Acta & Scriptores.*

ACTA SS. PAVLI EPISCOPI Jaccetani, & Lucij, Cyriacique Martyrum ex Luitprandô, & aliis.

Origo. PAVLVS natione Hiſpanus ex Vaſconum ad Pyrenei iuga Iberiæ prouincia, fidem Chriſti amplexatus, ſic vitam virtutum cumulis texuit, vt ad Iaccenſem Præſulatus ſedem laudabili propenſione conſcenderit. Cùm ergo in ouium directione aliquot tēporis tereret, ad viſitanda Romæ ſacra Martyrum, Apoſtolorumque limina, aſcitis ſecum Lucio, & Cyriaco Sociis, & vt creditur miniſtris, vrbem perrexit. *Romam pergit.* Ibidem per aliquot dies perſiſtens Sanctorum inuiſit certamina Martyrum. Nam ferueſcente Decij Imperatoris perſecutionis procella, qua Chriſti aſſeclæ per dira cruciatuum tormenta paſſim coronabantur vbique: illorum in vrbe flagra inſpectabatur exæſtuans. At à Satellitum manu tentus, Chriſtianus agnitus, & Epiſcopus comprobarus, protinus cum miniſtris Sociis in ergaſtulum coniectus, *Comprehenditur.* communis paſſionis, fame, fœtore, & opprobriis pabulum eſt mira humilitate cordis expertus. Demùm cùm à fide deſiſtere, & à Chriſto diſcedere haud auelli non pateretur, ad martyrij palmam cum Sanctiſſimis Sociis feriente mucrone peruenit, VIII. die Februarij circa Annum Domini CC. LI. *Coronatur.*

Decij in Chriſtianos perſecutionem ad hunc annum dinumerat Onuphr. Panuin. *in Chronicon*, & alij, ideo illius ſum temporis rationem amplexus. Quid aliud adnotem non inuenio, ideo ad Epiſcoporum Iaccenſium antiquam ſeriem deuenio. *Epiſcopi antiquiores.*

CATALOGVS EPISCOPORVM Iaccenſium Antiquorum ex Variis Scriptoribus.

I.	S. PAVLVS I. Epiſcopus Iaccetanus, qui ob Chriſti nomen Romæ cum Cyriaco, & Lucio martyrium pertulit Anno CC. LI.	251
II.	Ferreolus Epiſcopus Iaccetanus II. poſt ereptam à Sarracenis vrbem Ann. DCCC. III.	803
III.	Ennecus Epiſcopus Iaccetanus III. Anno DCCC. XL.	840
IV.	Mantius Epiſcopus Iaccetanus IV. Anno DCCC. LXXX.	880
V.	Fortunius Epiſcopus Iaccetanus V. Anno DCCC LXXXIX.	889

VI. Orilius

VI. Orilius Epiſcopus Iaccetanus VI. Anno DCCCXXXLV. 934.
VII. Degius Epiſcopus Iaccetanus VII. Anno DCCCCLXXI. 971.
VIII. Mantius II. Epiſcopus Iaccetanus VIII. Anno M. XXII. 1022.
IX. Sanctius Epiſcopus Iaccetanus IX. Anno M. LXXV. 1075.
Huius tempore celebrata fuit Synodus Iaccetana, de qua eſt mentio apud Baron. *Ann.* 1060. *n.* 29. *tom.* 11. P. Marian. *lib.* 19. *c.* 5. & ferè apud omnes Scriptores Aragoniæ.
X. Garſias, ſeu & alij, Gonſaluus Epiſcopus Iaccetanus X. An. M. LXXX. 1080.
XI. Stephanus Epiſcopus Iaccetanus XI. Anno M. LXXXIX. 1089.
XII. Petrus Epiſcopus Iaccetanus XII. Anno M. XCVI. 1096.
Huius æuo OSCA Ciuitas à Maurorum iugo erepta, Sedes Iaccetana, ad Oſcam tranſlata eſt. Ideo de cætero Oſcenſes Epiſcopi dicti, & Iaccetani ſucceſſores finem Catalogo Iaccenſium imponunt.

Poſtmodum inſtante Philippo II. Hiſpaniarum Rege Catholico S. D. Pius PP. V. reſtituit Iaccenſibus Epiſcopum, & Cathedralem Eccleſiam die XVIII. Iunij Anno M. D. LXXI. Cui præfuit primo D. Petrus del Frago; cuius ſucceſſores ſuo loco, hoc eſt die Dedicationis ipſius Eccleſiæ, XVIII. Iunij conſignauimus. *Situs.*

IACCA, Vrbs in Citeriori Hiſpania peruetuſta, de qua Ptolom. *lib.* 2. *Geograph. Tab.* 2. *c.* 6 his verbis: *Poſt Vuaſcones*: & *Ciuitates mediterraneæ Curnonium*, IACCA, *Gracurris*. Illam patriam, *Indibilis*, & *Mandonij* Pœnorum Ducum, ex T. Liu. *lib.* 34. fuiſſe, D. Ioann. Briz Martinez *Hiſt. S. Ioann. Pinatenſ. lib.* 1. *c.* 22. ſic ſcriptum reliquit: IACCA, *quæ antiquitus fuit* Laccetanorum *caput*, *& vt ſuſpicatur* Blancas *ſatis firmiter, primam in hiſce populis literam fuiſſe mutatam*, *nam* Iaccetani *vocandi ſunt*, *& non* Laccetani. *Hæc ciuitas ad Pyrenei iuga*, *nulli inferior in antiquitate iacet*: *Patria fuit* Indibilis, *&* Mandonij *fratrum. Eius deditio tempore Romanorum* Catonem *nobilitauit*. Iſtius vrbis topographiam deſcripſit Florian. de Ocamp. *lib.* 1. *Hiſt. Hiſp. c.* 18. Cuius verba aliò dabimus, vbi alia ad antiquitatem eius pertinentia aſſuemus.

B SS. SEBASTIANVS & Socij Martyres.] Apud Noſtros Hiſpaniæ Scriptores anceps in conſignatione feſtiuitatum horum Martyrum tautologia fuit. Aliqui cum SEBASTIANO à *Victore Photino* conuerſo ad fidem, cuius dies faſtus *XX. Martij*, confundunt. Alij in totum illos reiiciunt. Roder. Car. in *Chorograph. Hiſpal. Conuent. lib.* 3. *c.* 13. *fol.* 106. vnicum tantùm SEBASTIANVM agnoſcit, motus *Iuliani* Archipresbyteri Toletani corruptâ editione, vbi gloſemma commenti ſimile interſeritur; in Aduerſar. *n.* 188. hac periodo: SEBASTIANVS [quem Victor conuertit] *Italica in Batica factus Chriſtianus, poſt Martyrium paſſus eſt cùm aliis. VIII. Februarij*. In MSS. aliquot quos videtim, & præcipue in *Higuerenſi* notis illuſtrato apud *D.D. Laurentium Ramirez*, ſic legitur: SEBASTIANVS *Leg. Vict. miles Italica in Batica factus Chriſtianus*, *Armenia poſt martyrium paſſus eſt cum aliis VIII. Februarij*. Quæ lectio geniuna eſt. Nam amanuenſis, qui in editis aduerſariis hanc clauſulam exſcripſit, loco *Leg. Vict.* repoſuit: *Quem Victor conuertit*, addito hoc verbo vt ſenſum perficeret: Cum legendum ſit: *Legionis Victricis Miles*: Itidem verbum *Armenia* omiſit. Ab hinc colliges Martyrem iſtum longè diuerſum fuiſſe ab illo, de quo die XX. *Martij* Acta compilabimus; licet P. Quintana-Duennas *in Hiſt. SS. Hiſpalenſ. fol.* 220. illos tali perplexitate confundat, vt omiſſo, in *Iuliani* ecphraſi, die *VIII. Februarij*, in hoc Noſtro SEBASTIANO, illum cum alio, die *XX. Martij*, ſine examine coniungat, & de Duobus Martyribus, Vnum faciat. Quibus ſic notatis ad Acta deuenio, quæ *Iulianus* correctus, & Carmen *Auli Hali* mei ſuppeditauere:

Confuſio Scriptorum circa hunc Sebaſtianum Martyrem.

Gloſemma in Iuliano reiicitur.

Corrigitur.

Error à quibus?

ACTA SS. SEBASTIANI, DIONYSII & Æmyliani Militum, & Martyrum, ex Variis.

Origo, & militia.

SEBASTIANVS, DIONYSIVS, & ÆMYLIANVS ex antiqua Bæticæ vrbe, cognomento Italica originem traxere, qui cùm ad iuuentutis florem perueniſſent, nomina militiæ Romanæ ſub Italicæ Cohortis ſignaculo ſtrenui milites dedere. Hoc tempore Decius imperium Romanum per Philipporum cædem cruentam arripiens, in Chriſti aſſeclas diram perſecutionis ſtragem protinus edere cœpit. Quod vt in Occidentalibus Orbis circulis acrius perficeretur, Cenſorem creauit Valerianum, cui omnis fere Cæſarum auctoritas eſt abſque diminutione commiſſa. Ille vero comparato exercitu bellum aduerſus Perſas indixit; ita quod præcipuæ Legiones in huiuſce rei euentu deſtinarentur. In hocce Perſicum bellum Italicæ Legionis Victricis milites deſcripti perrexerunt, vbi SEBASTIANVS, & Socij, vt Principis mandata complerent, etiam exercituum veſtigia ſubſequentes Armeniam cum cæteris peruenerunt. Illinc Chriſtiani cogniti, iuſſu Imperatoris in carcerem coniecti ſunt. Quos, vt Idolis litarent, compellere decreuit Principis immanitas, primò blanditiis, & promiſſionibus, poſt cruciatibus, & verberibus: At cùm iſtæc rigoris, & amoris inſtantia repeteretur, nec in ipſorum cordibus Chriſti confeſſio aliqua ex parte diminuta pateſceret; quin potius maiore ſtrenuitatis robore ſacrati Milites acti, proiectis militiæ cingulis, fidem eleuatis vocibus exaltantes, ad vitæ æternæ per temporalem mortem, beatitudinem anhelabant. Omnia diuina ad amuſſim illis Prouidentia contulit: Nam cognita Martyrum conſtantia, Decius illos capitibus damnatos, Satellitibus dimiſit, qui protinus Sanctiſſimos pugiles, mucrone feriente peremere; quorum vulnere ipſi ad martyrij coronam Agoniſtæ peruenerunt æternam VI. Iduum Februarij Anno Domini CC. LII.

Legio Victrix Italica aduerſus Perſas deſtinatur.

Comprehenduntur.

Coronantur.

En Acta. Circa quorum exornationem, primo notandum eſt, quod citra in prolegomeno huius Notulæ dicta, circa diuerſitatem huius S. Martyris SEBASTIANI, ab illo de quo *die XX. Martij*, ſciendum eſt: Iſtum apud omnes Martyrologiorum Scriptores ſcilicet Antiquum Roman. Rufvveidi, item Romana Martyrologia Peregrin. Gregorij XIII. Clementis VIII. & Vrbani VIII. nec non Bedæ, Adonis, Vſuardi, Notkeri, Maurolyci, Felicij, & Petri de Natal. Catal. Sanct. *lib.* 11. *c. fin. n.* 53. hoc die in Armenia, alterum Romæ die *XX. Martij*. Iſtum cum *Æmyliano*, & *Dionyſio*; alterum cum *Victore*, & aliis paſſos fatentur. Ex quibus diuerſitatem elicies.

Scriptores.

AT licet tantis deferre teſtimoniis non liceat, attamen venerandæ antiquitatis mnemoſynon haud deſpicies. En inter *Auli Hali* mei carmina omnium Actorum anamneſin, vt & *Iuliano* credas, & iſtorum Martyrum actiones ediſcas.

PRO

PRO SS. MARTYRIBVS SEBASTIANIS ITALICIS.

Dodecaſtichon.

ITALICA ô felix ! quam plures habere SEBASTOS
Tunc meruiſſe pares priſca Kalenda docet.
Alter & vrbis amans oras, peruenit ad Aras :
Alter in Armeniæ finibus arma capit.
Ille coronatus victor cum Victore palmam
Arripit ; atque iſte Martyr amœnat agrum.
Dux ille ; hic Miles, ſic caſtra relinquitis Ambo ;
Haſtile vtque ille proÿcit ; iſte Zonam.
Ille Neronis ita eſt confoſſus diro mucronis
Vulnere, quod pellis ſarcina rupta ruat ;
Iſteque poſt, Decio regnanti, iugula præbet
Tortori ſæuo, Vernulis hoſpitibus.

Cætera, quæ in Actis continentur communia ſunt ; Nam de Bello Perſico conſulendus Baron. *Annal. Eccleſ. tom.* 2. *Ann.* 253. *fol.* 451. in editione Romana.

De ITALICA vrbe nonnulla ſcripſimus die II: huius Menſis, cùm de *S. Cornelio Centurione* egimus, alia ſuis locis ſubiiciemus.

ARMENIA Minor, vbi ſtadium agonum Noſtrorum Martyrum, à *Maiori* in Occaſum recedit, Euphrate intercedente ; aliquando cum Cappodocia, & Perſia confuſa, exquo PERSA-RMENIA dicta. Vrbes celebriores NICOPOLIS, AZA, SAZVLA, SEBASTE, MELITE, COMANA, fuere ; quæ licet nominibus immutatis, hucuſque florent. Capitolin. *in Antonini hiſt. Rom.* refert ab ipſo fuiſſe ſubactam Imperatore, hiſce verbis : *Geſtæ ſunt res in* ARMENIA *proſperè per Statium Priſcum, Artaxatis captis, delatumquè* ARMENIACI *nomen vtrique Principum, quod Marcus(* Antoninus *) primo recuſauit per verecundiam, poſtea tamen recepit.* Imò non tantum nomen, ſed numiſmatibus inſculpi ARMENIAM captam iuſſit, vt illo apud Hamill. *tab.* 29. D. A. Auguſt. *Dialog.* 3. *n.* 18. *Armenia diuiſio.*

Qui plura de ſitu, antiquitate, populis, regionibus, Regibus, Dynaſtis, & moribus huius Prouinciæ deſiderat, adeat Coſmographos, & alios Geographicarum rerum Scriptores.

QVINTO

QVINTO IDVS FEBRVAR.

DIES IX.

A Egaræ in Hiſpania Citeriori S. NEBRIDII *ipſius vrbis Epiſcopi: qui frater germanus SS. Iuſtiniani Valentinæ, Iuſti Vrgellitanæ, & Elpidij Lugdunenſis in Gallia ſedium Pontificum, primò Biguerrenſem in Aquitania cathedram aſcenderat; qua exciſa Egarenſis infulas induit, Vir literis, & ſanctitate conſpicuus, cuius elogium vnà cum fratrum recordatione concinnauit B. Iſidorus, plenus dierum ac virtutum Confeſſor inclytus obdormiuit in Domino.*

NOTÆ.

A SANCTVS NEBRIDIVS Epiſcopus, & Confeſſor.] Ipſius anamneſis deficit in Noſtris, & exteris ſcriptoribus, licet nullus eius Acta compaginet. Quid de illo ſcriptum reperero in publicum afferam, eius encomia apud multos diſperſa, vno contextu ſedulus offeram. Diem tranſitus nobis ſuppeditauit Martyrologium Hiſpanum MS. Hieron Roman de la Higuera h. d. ſic: *En* Gea de los Caualleros *cerca de Caragoza de Aragon* S. NEBRIDIO, *Obiſpo que fue de Agde en Francia, y deſpues de* Gea, *hermano de los Santos Obiſpos Iuſtiniano, Iuſto y Elpidio de los quales ay memoria en S. Iſidoro, fue gran Prelado, docto, y ſancto, y deſcanſo en el Señor à IX. de Febrero del Año de D. XLV.* Quæ latinè ſic ſonant. *Egara prope Cæſarauguſtam Aragoniæ* S. NEBRIDIVS, *qui fuit Epiſcopus Agathenſis in Gallia, poſt Egarenſis, frater SS. Epiſcoporum Iuſtiniani, Iuſti, & Elpidij, quarum meminit S. Iſidorus; fuit Prælatus inſignis, doctus, & Sanctus, quieuit in Domino, V. Idus Februarij, Anno D. XLV.* In alio Codice MS. in quo per Alphabeti ordinem continentur ſummatim Acta Sanctorum Hiſpanorum, literis peruetuſtis exarato, cuius originale auctographum beneficio *RR. P. M. Fr. Thomæ de Herrera* accepi, hæc referuntur verba: *Iſidorus Noſter à quo Spanhemenſis agit de quatuor SS. Epiſcopis Hiſpanis, quorum nomina ſunt hæc:* NEBRIDIVS, *qui fuit natu maior, aliquos Epiſcopatus in Gallia, & Hiſpania accepit, vt in Conciliis videre eſt. Eius memoria colitur V. Idus Februarij, qui ad Annum D. XLV. pertigit, ſed non exceſſit.* Quo cognito ad elogia veniamus. Præſtet primò ſymbolum *B. Iſidorus* Hiſpaniæ noſtræ lumen de *Script. Eccleſ. n.* 11. poſtquam de Iuſtiniano, & Iuſto verba fecerat, ſic proſequitur: *Huius quoque frater* NEBRIDIVS, *& Elpidius quædam ſcripſiſſe feruntur, è quibus*

Dies Natalis.

Elogia.

quia

quia incogniti ſumus, magis reticenda fatemur. Ausbert. Myræus *in Schol. ad hunc locum fol.*87. adiecit: *Circa Annum Chriſti D.XXXV. floruerunt in Hiſpania fratres germani quatuor, ſapientia opinione, & Epiſcopatus honore nobiles*: NEBRIDIVS *Agathenſis Præſul in Gallia Gothica vixit.* Loayſa *Egarenſem* Epiſcopum vocat, Iulian. Petr. *in Chron n.* 174. itidem *Egarenſem* Antiſtitem nominat. Poſt quos de eo videndi Trithem. *de Script. Eccleſ. fol.* 240. Ioann. Vaſſ. *in Chron. Ann.* 540. Ambroſ. Moral. *lib.* 11. *c.* 49. Alphonſ. Vener. *Enchir. Tempor. fol.* 142. Petr. Anton. Beut. *lib.* 1. *c.* 27. Anton. Vincent. Domenec *Hiſt. SS. Cathalon. lib.* 1. *fol.* 51. *col.* 3. P. Marian. *lib.* 5. *c.* 7. Padill. *hiſt. Eccleſ. cent.* 6. *c.* 22. *tom.* 2. *fol.* 51. Garibay in *Comp. hiſtor. lib.* 8. *c.* 16. Marier. *hiſt. SS. Hiſpan. lib.* 5. *c.* 13. Baron. *tom.* 7. *Ann.* 548. Eſcolan. *Hiſt. Valent. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 9. *n.* 6. *fol.* 288. P. Diago in *Annal. Valent. lib.* 5. *c.* 4. *& lib.* 1. *hiſt. Comit. Barcinonenſ. c.* 18. Gualter. in *Chronograph. ſacul.* 6. *fol.* 484. & alij plurimi quorum nomina longum erit recenſere: ex quibus omnibus hoc ſtruemus elogium.

ACTA S. NEBRIDII BIGERRENSIS in Gallia & Egarenſis in Hiſpania Epiſcopi Confeſſoris, ex Variis.

Origo. — *Natu maior.* — *Epiſcopus Bigerrenſis.* — *Diſſeſio inter Reges Hiſpaniæ, & Galliæ.* — *Miniſtrat in Egarenſi Epiſcopatu.* — *Interfuit Cõcilio Tarraconenſi.* — *Gerundẽſi.*

NEBRIDIVS ex Citeriori Prouincia Hiſpaniæ ortus, patres habuit Catholicos, qui ex eorum coniugio quatuor cum NEBRIDIO liberos procrearunt, ſcientia, virtute, & ſanctitate conſpicuos, quos procedente ſeculo inſigues Præſules Gallia, & Hiſpania pariter conſpexere. Omnium natu maior fuit *Nebridius*, qui liberalibus ſtudiis deditus, tantam in ſcholis doctrinæ copiam imbuit, vt ſui temporis doctiſſimos præcelleret Magiſtros. Ad literaturæ gradus cùm poſtmodum temporum deſtinatione conſcenderet, in patriam redux, ſic literis operam dedit, ita virtutum cumulos coaceruauit, vt eius ſanctimoniæ, & doctrinæ opinione cognita, Galli Gothici ad Bigerrenſis faſtigium Eccleſiæ Pontificatus inſulis ſublimarint. Ibidem & ſi præ modeſtia inuitus, ſedem adeptus, prudenter, religioſe, & humiliter ſe geſſit; ouium incurſibus ſic ſe præbuit vigil, vt non ſolùm opus faceret Euangeliſtæ, ſed etiam Paſtoris munus optimi explere, toto cordis conatu, cuperet, animam pro grege ſibi commiſſo ponere nec dubitaret. Eius in Gallia ſumma auctoritas cùm fuerit, & in populis eximia facinorum illuſtrium fama, euenit, vt inter Clodouæum Franciæ, & Alaricum Hiſpaniæ Reges diſſenſio exoriretur cruenta; cuius occaſione vterque Princeps ad arma confugiens, armato milite vnuſquiſque Prouinciam impleuit. Congreſſus palæſtra, ſaltus Aquitanicus deſignatur; Bigerrenſis Ciuitas conuicina caſtris vtriuſque conſpicitur, militum aut incurſionibus, aut contiguitate compreſſa, vltimum depopulationis terminum experta, Ciuium, accolarumque diffugium minutatim agnouit. Quod vt inſpexit S. Pontifex in patriam repetens Egarenſem vrbem incoluit, cuius Epiſcopus, aut morte ſubtractus, aut ſenio confectus, functiones adhuc Epiſcopales agere non comperitur; nam Miniſtri titulo NEBRIDIVS in Actis Epiſcopalibus inuenitur ſolummodo. Quia contracto Concilio Tarraconenſi, VIII. Idus Nouembris Era D. LIV. Anno Domini D. XVI. regnante Theodorico Amalarici Gothorum Regis tutore, illi interfuit, & ſubſcripſit, tanquam Eccleſiæ Egarenſis Miniſter, vt indicat ſubſcriptionis formula. Aſt anno inſequenti congregata iterum Synodus Gerundenſis fuit, cui B. NEBRIDIVS ſolo Epiſcopi vocabulo interfuit, abſque aliqua Sedis adſignatione,

donec

Toletano II. donec XVII. die Maij Anno D. XXVII. indictum fuit Concilium Toletanum II. quod B. Pontifex Montanus Amalarici Regis permiſſione, pro cleri, & populi Chriſtiani reformatione congregauerat; ſed cum diſſoluto Concilio NEBRIDIVS, & eius frater Iuſtus Vrgellitanus Toletum conuenilſent, à Montano de Actis ſynodalibus edocti, illi nihilominus eadem confirmarunt, tunc *Epiſcopus Egarenſis.* plenè Egarenſis Sedis Epiſcopi titulo. Ergo B. Vir his bonis operibus, & doctrinæ ſpiritu plebem inſtruens Catholicam, talem de ſe omnibus præbuit ſanctitatis odorem, vt tranſactis aliquot annis, *Epiſcopus Barcinonenſis.* eius ſuffragantibus meritis, è viuis ſublato Epiſcopo Barcinonenſi, ad illius Cathedram vrbis Præſul inclytus tranſlatus eſt. Illo igitur ſedem iſtam moderante, Sergius Tarraconenſis Eccleſiæ Epiſcopus, & Prouinciæ Metropolita alteram apud Barcinonem Synodum congregauit, Anno Domini D. XL. qua decem canonesſunt *Ordines Canones Cōcily Barcinonenſis.* decreti, vbi B. Vir in ipſis proponendis, & ordinandis, ſingulari qua præditus doctrina erat, mirum in modum laborauit. Poſt modum magnis virtutibus fulgens, tanquam lucerna in candelabro *Virtutes.* poſita, exemplum ſe bonorum operum exhibebat. Dei autem cultus, & honoris zelo exæſtuans, animarum quoque ſaluti conſulere cupiens, omnia ſuæ diœceſis oppida pedeſter luſtrauit, mores corripuit, deſidia ſedauit, & in Eccleſiis miniſtros, qui diuinis laudibus incumberent, conſtituit. Demum cùm miris enituiſſet facinoribus, & tanta cum omnibus fuiſſet vſus humilitate, & in egenos, & famelicos charitate, vt ab omnibus diligeretur, & ſingulis, vnde breui ſanctitudinis eius odor vniuerſam prouinciam illam replens, omnes ad eius merita laudanda, ac beneficia per eum recipienda perduxerit, in grauem incidit morbum, quo ingraueſcente, cùm iam vitæ terminum pro illo interpellate prænoſceret, Sanctis Eccleſiæ Catholicæ Sacramentis vallatus, poſt multa virtutum opera, & miraculorum inſignia, peracto bono certamine, & curſu felici conſummato, vitam in terris Angelicam viuens, & *Moritur.* mentem in cœlo ſemper adfixam habens, pretioſiſſimam tandem Creatori ſuo animam reddidit, quam ipſe Dominus inter cœleſtium Spirituum tripudiantes choros in Sedibus conlocauit æternis, IX. die Februarij, Anno Domini D. XL. V.

Hactenus Acta, à me in ſubſidium extenſa; quorum periodos elucidare conſtituens, de *Patria* cùm non ambigatur, ad Sedes Epiſcopales (in quo eſt diſſenſio) quas inluſtraſſe dicitur, calamum conuertamus. Ioann. Vaſſ. *in Chron. d. Ann.* 540. contendit fuiſſe AGRAGENSEM *Epiſcopum*, quem ſequutus Garibay. *Perperam Epiſcopus in Africa.* *d. lib.* 8. *c.* 6. ſitum iſtius vrbis conſignat, dicens: NEBRIDIVS, *qui fuit Epiſcopus* AGRAGENSIS, *cuius ſedes (vt aliqui aiunt) fuit Epiſcopalis in Africa.* Ambro- *Opinio aliarum Sedium reiicitur.* ſius Moral. *d. lib.* 11. *c.* 49. non niſi AGATHENSEM in Gallia Gothica ſomniat; cui adhærent P. Marian. *d. lib.* 5. *c.* 7. hac clauſula: NEBRIDIVS *Præſul* AGATHENSIS *in Gallia Gothica vixit.* & P. Higuera in citato *Martyrol. Hiſpan.* ſupra. P. F Ioann. Mariet. *d. lib.* 4. *c.* 13. AGENNENSIS Eccleſiæ Antiſtem ſuſpicatur, ſic: NEBRIDIVS *eorum frater fuit Epiſcopus* AGENNENSIS, *quæ eſt Ciuitas in Gallia, Guianenſis Prouincia.* Stephan. Garibay *d. c.* 16. ſuum agnoſcens errorem, Conſonantia literarum allectus, in maiorem incidens, AGABRENSEM Pontificem fuiſſe concludens. *Sed vt alij præſumunt* AGABRIENSIS *vocandus eſt, nam hæc eſt* Bæticæ *ciuitas vulgo* CABRA, *quæ illo auo ſedes erat Epiſcopalis.* dixit. O Deus bone! in quantas itum eſt ſententias.

AT tantorum Scriptorum pace, nec AGRAGENSIS, aut AGATHENSIS, nec *Non fuit Agabrienſis.* AGENNENSIS, imò nec AGABRIENSIS Epiſcopus fuit NEBRIDIVS. De AGRAGENSI patet, quia nullibi in Conciliis Hiſpanicis aliquando vllum Africanum Epiſcopum interfuiſſe comperies, ideo non eſt credendum, in Noſtro

vſus

vſus communis normam præpoſtere defeciſſe. Quod AGATHENSIS non fuerit, nec AGENNENSIS, liquet, quia lectionibns iſtis inficias eunt ſubſcriptiones B. Præſulis in Conciliis Tarraconenſi, & Toletano II. exaratæ, vbi in primo clarè EGARENSIS Miniſter, in ſecundo EGARENSIS plane, & aperte Epiſcopus inuenitur. *Nec Agennenſis.* Quod ad AGABRIENSEM attinet lectionem à *Garibayo* excogitatam, procul dubio à vera ſedis denominatione Hiſtoriographus iſte receſſit; *Nec Agathenſis.* EGABRVM, aut ÆGABRVM legi huius vrbis vocabulum conſtat, ex diuiſione Epiſcopatuum à Loayſa excripta *in Not. ad Concil. apud Luc. fol.* 157. licet in Cod. Gregor. AGABRAENSIS ſcribatur, ſed corruptè, cùm Gratian. 16. *q.* 3. *c. Prima actione*, Morales, Mariana, & omnes Scriptores, & Geographi ÆGABRVM, aut EGABRVM ſcriptitant, non AGABRVM. Ab hinc perpendes veram NEBRIDII ſedem EGARENSEM fuiſſe; pro qua ſtant Iulian. Archipresb. Toletan. *in Chron. n.* 274. dum inquit: S. NEBRIDIVS *Pontifex* EGARENSIS *in Hiſpania.* Padill. *d. Cent.* 6. *tom.* 2. *c.* 22. Eſcolan. *d. lib.* 1. *c.* 29. *n.* 6. Diagus *d. lib.* 5. *c.* 4. Qui omnes primam S. Præſulis Eccleſiam fuiſſe BIGERRENSEM in Galliâ fatentur: *Fuit Bigerrenſis.* Quam ob bellorum inter Alaricum Gothorum, & Clodoueum Francorum Reges exortas procellas, deſtructa, & depopulata vrbe, & prouincia, dimiſit, & in EGARENSEM vrbem Hiſpaniæ Epiſcopalem ſecedens, ipſius *Fuit Egarenſis.* Miniſtri titulo appellatus, regimen diœceſis acceptauit: Ad cuius poſtea faſtigium adſcitus, *populos* (inquit Diagus) *pauit doctrinis.*

ILLVD duntaxat diſcutiendum venit, qua ratione NEBRIDIVM Epiſcopum *An fuerit Epiſcopus Barcinonenſis.* egimus BARCINONENSEM, cùm nullus ex antiquis, & recentioribus, tale quid ſomniauerit. Cui argumento faciemus ſatis, ſi tempora, & Conciliorum Hiſpaniæ ſubſcriptiones expendamus. Nulli dubium eſt congregatam fuiſſe Synodum Barcinonenſem, impulſore Sergio Tarraconenſi Metropolita, Era D. LXX. VIII. quæ fuit, Ann. Dom. DXL. In eadē Epiſcopus BARCINONENSIS inuenitur NEBRIDIVS; nullus illo ſeculo illius erat nominis Epiſcopus in Hiſpania, ergo credendnm eſt NEBRIDIVM noſtrum EGARENSEM ab hac ad BARCINONENSEM fuiſſe tranſlatum Eccleſiam. Non obſtat P. Diag. *Hiſt. Comit. Barcinon. lib.* 1. *c.* 17. in fine, *Diago reſpondetur.* computatio annorum, qua NEBRIDIVM Barcinonenſem reiicit ad Annum DC. XXX. vel circiter, aſſignans Borrellum, poſt Emilam, poſt NEBRIDIVM, demùm Euſebium Epiſcopos ſedis illius: Quia in hoc, temporum rationem inuertens, de ſuo annos luxauit loco, vt conſtat ex Loayſæ Conciliorum Hiſpaniæ compilatione *fol.* 94. vbi Concilium Barcinonenſe, cui interfuit NEBRIDIVS, congregatum à Sergio Tarraconenſi fuiſſe Epiſcopo Era D. LXXVIII. quæ in Annum Domini D. XL. ſonat, fatetur: Quod & amplius probatur, nam in Synodo Ilerdenſi coadunata Era D. LXXXIV. id eſt annus Domini D. XLVI. confirmat *Taurus Egarenſis*; & *Paternus Barcinonenſis*, *Corroboratur ſententia.* vt patet ex eodem Loayſa *fol.* 101. vbi ſubſcriptionibus Epiſcoporum ibidem adſiſtentium Notulas effingente, concludit: *Paternus ſuccedit* NEBRIDIO *Barcinonenſi*, ergo perperam *Euſebium* ſucceſſorem NEBRIDIO extitiſſe contendit. Ex his omnibus liquet, obſeruata hac temporum ratione, NEBRIDIVM fuiſſe Epiſcopum BIGERRENSIS in Gallia Eccleſiæ, & vrbis, quâ deſtructâ, EGARENSIS Sedem in Hiſpania percepiſſe; demum BARCINONENSIS infulas induiſſe, & clarum virtutibus, & miraculis inſignem æternam, accepiſſe repromiſſionem.

CIRCA diem, menſem, & annum tranſitus ſatis liquet fuiſſe die *IX. Februarij*, *Dies & Annus Tranſitus.* Anno Domini D. XLV. quia vt nuper diximus Anno D. XLVI. iam *Taurus* habenas Epiſcopatus EGARENSIS tenebat; & Anno D. XL. NEBRIDIVS Barcinonenſem ſedem regebat, & ipſo eodem anno D. XLVI. Paternus illi ſucceſſerat, ergo credendum eſt illo medio tempore è viuis abſumptum. Quibus agnitis ad Catalogum Egarenſium Præſulum deuenio, ne Sedes iſthæc tantis Pontificibus defraudetur.

Epiſcopi Egarenſes.

CATALOGVS EPISCOPORVM Egarenſis Eccleſiæ in Hiſpania, quorum nomina inueniuntur.

I. S. LEO Epiſcopus Egarenſis I. de quo Luitprand. Aduerſ. n. 72. & 73. de quo, & Nos infra agemus.

II. Irenæus Epiſcopus Egarenſis II. qui Barcinonem Sedem adminiſtrauit ad Ann. CCCC. LXIV. ex Diago lib. 1. Comit. c. 18. 464.

III. S. Nebridius Epiſcopus Egarenſis III. interfuit Conciliis Tarraconenſi, Ilerdenſi, Toletano II. Barcinonenſi, Ann. D. XLV. 545.

IV. Taurus Epiſcopus Egarenſis IV. interfuit Concilio Ilerdenſi, Anno D. XL. VI. 546.

V. Sophronius Epiſcopus Egarenſis V. interfuit Conciliis Toletano III. Cæſarauguſtano, & Barcinonenſi II. Ann. D. XC. II. 592.

VI. Ilergius Epiſcopus Egarenſis VI. interfuit Conciliis Barcinonenſi III. & Toletano Gundemari, Anno DC. X. 610.

VII. Iuſtus Epiſcopus Egarenſis VII. interfuit Concilio Egarenſi Anno DC. XIV. ex Luitprand. Aduerſ. n. 67. 614.

VIII. Eugenius Epiſcopus Egarenſis VIII. interfuit Concilio Toletano IV. Anno DC. XXXIII. 633.

IX. Vincentius Epiſcopus Egarenſis IX. per Seruandum Vicarium ſubſcripſit Concilio Toletano VIII. Ann. DC. LIII. 653.

X. Ioannes Epiſcopus Egarenſis X. per Samuelem Vicarium interfuit Cōcilio Toletano XIII. & per ſe Conciliis XV. & XVI. & in alio Toletano Era DCC. XIII. peruenit ad Annum Domini DC. XCIII. licet Luitprand. Aduerſ. n. 69. affirmet perueniſſe ad Annum DCC. XXXI. 731.
Iſtius tempore excidium Hiſpaniæ eueniens, poſtmodum EGARA deſinit eſſe Sedes Epiſcopalis, quæ Barcinonenſi Epiſcopo vnita, ſub eius correctione, ſine iuris ipſius, præiudicio perſiſtit, vt ex Dig. d. lib. 1. c. 17.

Olim Beſeda.

EGARA, ſiue EXARA ſed corruptè, Ciuitas fuit olim Epiſcopalis in Hiſpaniæ Laletania, quam dictam Romanorum tempore BESEDAM affirmat Luitprand. *Aduerſ. n.* 69. qui antea *n.* 68. hæc ſcribit: *Quam vrbem vocauerunt Gothi corruptè* EGARAM, *vocauerunt Latini* BESEDAM *in Caſtellanis, cuius meminit Ptolomæus.* Hæc etiam notauerat *n.* 57. & *n.* 65. proſequitur: *Mauri creduntur eſſe depopulati Ciuitatem* EGARAM, *olim Sedem Epiſcopalem, quæ tempore Gothorum Ciuitas fuit ampliſſima: Cuius ruina in* Laletaniæ *fine, videntur prope ciuitatem* BASEM, *& exortum, fonteſque fluminis* Clodiani, *ſic à nobili Romano* Clodio *vocati. Habet terminos* Bordel, *dictum* Burdus, Palada *nunc* Paladera, Monteſam, *Montem Magnum* Teſpiadem, *&* Pouelam, *vt nunc nomen habet.* Hanc eandem opinionem ſectantur P. Diag. *lib.* 5. *Annal. Valent. c.* 4. *& lib.* 1. *Comit. Barcin. c.* 18. Ieronym. Pujad. *Hiſt. Cathalon. lib.* 4. *c.* 42. qui non *GEA de los Caualleros* vt ſomniaront Loayſa *in Not. ad Concil apud Luc. fol.* 160. Padil. *in Chronol. Epiſcop. fol.* 34. Eſcolan. *lib.* 2 *c.* 9. *n.* 3. & alij Scriptores; ſed TERRAZA oppidum nunc à Barcinone XVI. Mill. diſſitum; vt ex rationibus Chronographicis, auctographis, & ſituationibus infra ſuo loco patebit.

Hodie Terraza.

QVARTO

QVARTO IDVS FEBRVAR.

DIES X.

A *Ad urbem Palemo, quæ in Cathaloniæ Orientali viſitur tractu, natalis* S. Sotheræ *Virginis, & Martyris Romanæ, quæ ingraueſcente Imperatorum Diocletiani, & Maximiani perſecutionis procella, Romam deſerens, & Hiſpaniam pergens, ad Ciuitatem Palemo perueniens, à Satellitibus tenta, & in carcerem incluſa, poſt cruciatuum certamina, & alapas, demum, vt Chriſti Sponſi fidem ſeruaret, gladio cæſa, martyrij & virginitatis palmas virili ſtrenuitate percepit.*

B *Madridij in Monaſterio Excalceatorum S. Bernardini Ordinis Seraphici, depoſitio* B. Gvilielmi *Eremitæ, qui cum ſchiſma aduerſum Innocentium II. Pont. Max. totis viribus fouiſſet, à S. Bernardo ad Eccleſiæ vnitatem reductus, virtutibus clarus in ſtabulo Rhodis in territorio Senenſi feliciter in Domino quieuit.*

C *In Cœnobio S. Michaëlis de Murano apud Venetias* B. Evsebii *Ordinis Camaldulenſis Confeſſoris, qui ex Hiſpania oriundus, ibidem ad tale Sanctitatis ſpecimen peruenit, vt per ſexdecim dies integros, ante eius obitum, in Dei laudibus, nullo prorſus cibo, aut potu accepto, vitam tranſegiſſet, ex quà ad gloriam terrenis vacuus, cœleſtibus plenus ſarcinis, peragrauit æternam.*

NOTÆ.

A SANCTA SOTHERA Virgo, & Martyr.] Huius Sanctiſſimæ Virginis palæſtra variè à Scriptoribus tàm antiquis, quam neothericis conſignatur. Beda, Vſuardus, Ado, Maurolycus, Galeſinius, Equilinus, & alij *in Oriente* agonem conſummaſſe fatentur, ſic: *In* Oriente *Sancta* SOTHERIS *Virginis, quæ alapis cæſa, & cruciata, gladio martyrium conſummauit.* Eadem Italo idiomate Ioann. Andr. Gillius *de Eccleſ. Perſecut. lib. 2 Idololatr. 6. fol.* 88. & Conſtant. Felic. *h. d. in ſuo Kalend.* His omnibus & aliis *Cardin. Cæſ. Baron.* ſe opponens, in Romano Martyrologio à ſe correcto, verba *in Oriente* expungens, eorum loco, iſta ſubſtituit: *Romæ via Appia.* Qua verò auctoritate, ab illo in hanc periodum ediſces: *Qui habent paſſam* in Oriente, *mendum irrepſiſſe, certum eſt. Vetus illud exemplum Martyrologij Monaſterij* S. Cyriaci *ſic habet*: Romæ via Appia S. SOTHERIS Virginis; *aſſentitur huic lectioni antiquum Martyrologium* Caſſinenſe, *& alia: Roboranturquè hæc auctoritate* S. Ambroſij, *qui dùm de ea agit.* in exhortat. ad Virgin. prope fin. lib. 3. Virginib. *Romanam fuiſſe genere, ortamque Parentibus Conſularibus, nec alibi, quam* Romæ *paſſam ſignificat.* Cui adſertioni adhæſere Oloandr. *in Addit. ad Sur.* Anton. Gallon. *de SS. Virginib. Rom fol.* 35. & alij Itali, poſt eum. Sed quàm infirma ſint Purpurati ſcriptoris fundamina, ex ſequentibus elicies. Primo; quia plus deferre Martyrologio S. Cyriaci M S. quàm auctoritati Bedæ, Vſuardi, Adonis, & aliorum, quibus aſſentitur Notkerus, potius eſt omnia Sanctorum Acta ſubuertere, & corrumpere, quàm eadem corrigere, & emendare. Quis tantùm antiquorum penſum amandare propoſuit vnquam, & incerta ex MSS. commenta amplexatus eſt, ni euidens in contrarium veritatis apex eluceſcat? Secundo, quia *S. Ambroſij* auctoritas haud oppignorata cognoſcitur in defenſione paſſionis palæſtræ Noſtræ S. Virginis, qui duntaxat *Romanam* origine fatetur, non Romanam martyrio: cùm bene potuit euenire, illam & Romæ Conſulari proſapia ortam, & Romæ natam, & nutritam, & alibi extra Romam paſſam, vt paſſim exempla dignoſces. Ergo Cardinalis S. Nerei correctio reiicienda venit, cum potius deſtructio dicenda ſit, quæ falſo nititur impulſore. Forte hanc ipſam rationis inſtantiam ſpeculatus Philipp. Ferrar. *in Topograph. Sacr. verb.* Roma, vbi illius vrbis Martyres conſignat, haud quaquam Noſtram in illo Catalogo Martyrem appinxit.

Baronij correctio.

Auctoritas B. Ambroſij, circa originem.

Reiicitur Baron. Martyrologus eſt inſiſtendum.

S. Ambroſius de origine, non de loco martyrij agit.

Ferrarius excluſit à Roman. Martyribus.

VLTIMO nec in Oriente, nec Romæ paſſam S. SOTHERAM, ſed Hiſpaniæ in vrbe PALEMO Cathaloniæ in Orientali circulo Galliam verſus, fateri compellimur, auctoritate L. Flauij Dextri *in Chron. Ann.* 300. vbi V. GL. ſequentia protulit verba: *In* ORIENTALI *Hiſpaniæ parte, vrbe* PALEMO *Sancta* SOTHERA *Virgo, & Martyr, quæ more ſeruorum, acceptis in facie alapis, illuſtre martyrium in Domino impleuit. Quam ad exemplum pudicitiæ adducebat* S. Monica *digna* Auguſtino *parens. Hæc venit in Hiſpaniam perſecutionis cauſa, anno Domini CCC. IV.* Non me latet in editis codicibus Dextri legi *peregrinationis cauſa*, ſed perperam, nam in duobus M S. quos videram, *perſecutionis cauſa* inueniri, & melius. quia Romæ tunc ſæua Diocletiani, & Maximiani perſecutionis peſtis ſerpebat, quam vt diffugeret Virgo, Hiſpaniam aggredere iſthæc monimenta ſuadent. P. Biuar. *ad Dextr. d. Ann.* 300. *Com.* 1. *n.* 21. *fol.* 333. ad aliud Baronij argumentum quo de Sepultura B. Virginis agens, illam via Appia tumulatam contendit, ſicque in titulum Equitij tranſlatam, breuiter, ſic reſpondet: *Corpus ſucceſſu temporis* Romam *(vt de aliis accidit) delatum eſt; & primùm via* Appia *ſepultum (quod in cauſa fuit, vt à nonnullis via* Appia *paſſa crederetur) inde in titulum Equitij tranſlatum.* Ex quibus agnoſces quanta præſeferat veritatis Chronicon veſtigia Dextri,

Hiſpania patitur.

Scriptores.

Corpus tranſlatum ad Viam Appiam.

cti. Ad Acta deueniens hæc ex meo M S. Legendario additis addendis excribere curaui.

ACTA S. SOTHERÆ VIRGINIS Romanæ, & Martyris Hiſpanæ, ex Dextro, & MS. Legendar.

SOTHERA nobilis Virgo ex maiorum proſapia Conſularium Romæ orta dignoſcitur, cuius Parentes patritia, & ſenatoria dignitate condecorati, Præfecturas, & Conſulatus in vrbe exercuiſſe memoriæ proditum eſt. Ipſa cum eſſet decora facie valde, maiorem in Spiritus feruore in Dei, proximorumque amore intuitum defigebat, quàm in vanis illis mulierum figmentis, quæ pudicitiam corrumpunt; ex quo ſic mundi illecebras, & ætatis ineptias, ſuadentibus fidei Catholicæ diſpoſitionibus, amandauit, vt ſtatus ſui elationem, & clariſſimi ſanguinis vanitatem, vt ſtercora æſtimans, mirâ conſtantiâ calcaret. Ieſu-Chriſti igitur ſponſi ardore exæſtuans, illa duntaxat, quæ diuinæ voluntati conſona viderentur, corde feſtiuo, & alacri, licet humili, vultu peragebat. Hiſce & aliis in Dei obſequio operibus vitam exercebat, cùm Maximiano Imperatore, in partibus Occidentalibus, præcipue Romæ, veſana excreſcebat crudelitas, qua quotidie Chriſtianorum horrida ciuitas intuebatur certamina, & paſſim immanes demirabatur agones, quorum vix diem ſine ſanguine inſpectaret effuſo, vix abſque ſupplicio noctem effera Martyrum tyrannis agnouit, cùm nulla eſſet abſque ſtupore domus, omnes fœda mortis tenebat imago, quibus confuſa Virgo ſacrata ſpectaculis, territa ſuppliciis, vrbem deſerere, Hiſpaniam adire propoſuit. Tanto quippe conamine, iter arripiens pudica Virgo, nullo, Dei nutu, obſtaculo intercedente, Hiſpaniam aduenit; & ad vrbem *Palemonem* in Tarraconenſi prouincia ſiſtens, ibidem exiguâ extructâ ædiculâ, quâ ſe receperat, per aliquot temporis commorata, in Dei laudibus, & proximorum ſubſidio, humilis, & paupercula, quotidie cæleſti Sponſo cordis contriti ſacrificium, ſtrenuâ propenſione litabat. Sed cùm vanæ ſint hominum mentes, ſi Dei contraria diſpoſito, aliò nos deducere decernit, ex quo nec valet effugium, nec prodeſt voluntas, euenit, vt Dacianus crudeliſſimus Imperatorum Præſes Hiſpanias à Gallia pergens, Chriſtianos inquirere feſtinauit. Poſt multa verò in Chriſti fidelibus conſummata ſupplicia, ad *Palemonem* vrbem deuenit, vbi inter alios, quos adulatrix inquiſitio adinuenit Chriſticolas, SOTHERAM Virginem apprehendens, illam coram Præſide, multa vociferatione perduxit. Dacianus, qui (vt cæteros deterreret) efficacius muliebrem cõminabatur fortunam, fortè credens, quòd aut ætatis infirmitate, aut imbecillitate ſexus, illam ad ſui erroris deliramenta pertraheret, nam cum robuſtis & ſtrenuis viris congreſſum exercere timebat, illorum expertus virtutem, quâ paſſim victus, de honoris gloria, & horroris opinione deiectus ſeſe inſpectabatur vbique animum, & halitum capiens, Virginem in ſuum introduci conſpectum præcepit. Adfuit illico B. Virgo catenis conſtricta, cui Præſes de origine, & familia plura multoties interrogauit, ſed nihil aliud (depoſitis ſanguinis, & nobilitatis titulis) ab ea, quam ſe eſſe Chriſtianam intellexit. In ergaſtulum furore inſeſcatus iterùm horribile Beatam Virginem includere iubens,

Naſcitur Romæ.

Perſequutio.

Hiſpaniam venit.

Capitur.

iubens, de illius proſapia ſciſcitans, eam eſſe Romanam è Conſulati origine genitam agnouit. Quæ cùm ediſceret, ipſam accerſiri ante tribunal, petit. Cui cùm de ipſius Maiorum longam oratione compoſitâ ſeriem facinoribus attexuiſſet in P. R. illuſtribus; honoreſque receptos, & alia, quæ ad mundi potius gloriam, quam ad virtutum exempla proſunt, in præſentium reuocaret memoriam, Ś. Virginem à propoſito diuertere conabatur. Sed cùm fruſtra tempus terere conſpexiſſet, quia Virgo immobilis in fide, Chriſtum inter verbera, Sponſum inter certamina, non minus ac inter lilia quæritans, vix ab eius conſpectu cordis commouebat ocellos, ad vrbem veniens, illam vt ſeruam tractans, illius genas alapis percutere imperitauit.

Cruciatur.

Quod vt SOTHERA prænouit, protinus velum, quod ad pudoris tegumen, pudicitięquè ornatum è capite in pectus pendebat, feſtiuâ ſignificatione proiecit; Satellitibuſque maxillas roſeo rubore perfuſas, verecũdâ humilitate, dicauit. Illas protinus immaniſſimi carnifices palmis, & pugionibus crudeliter ſunt aggreſſi; quibus tantâ conſtãtiâ firma, & immobilis permanſit, vt ptius ſatelles cædendo deficeret, quam Martyr ſufferendo cederet. Tanto nec flexit vultum dolori, præſenti nec ora conuertit iniuriæ, quin potius cùm martyrij ſacrificium exquireret, & ſupplicij pœnas arderet, donec ad finem concupitum deueniret, omnia, etiam grauiora, parùi pendebat, vt Chriſtum Sponſum inter verbera lucrifaceret: Igitur pondere cruciatuum inflictorum confracti carnifices Virginem corpore cruentatam, ſed corde, & animo liberam, & illæſam reliquere, quæ in genua procumbens, denuò ſeſe diuino Sponſo offerens, noua efflagitabat certamina ſitibunda. Demùm cùm alia pœnarum genera deuiciſſet, gladium quem deſiderabat, inuenit; nam à Daciano ad mortem damnata, ferali gladio percuſſa, æternum cuius amore languebat amplexata Sponſum, ad nuptias in cœlis euolauit pudicas IV. Id. Februarij Anno Domini CCC. IV.

Coronatur.

Eius ſacra pignora ibidem ſepulta à fidelibus, poſt modum Romam tranſlata, & via Appia condita, demùm in titulum Equitij delata, ibidem honorifice quieſcunt. Eius Epitaphium, ſic:

Romula me genuit: paſſam me nouit Iberis:
Nomine SOTHERA *: Pignora Roma tenet.*

Nominis diuerſitas.

Iſtæc Acta. In Nomine diſſenſio eſt. Omnes SOTER in nominatiuo nomen ſcribendum cenſent. Ad cuius probationem proferunt duarum inſcriptionum lectiones, quarum altera Viri apud Gruter. *fol. CIↃ.X. n.1.* in qua L. SOTER. Altera Fœminæ, apud eundem *fol. DC.LXII. n.3.* in qua SOTER *Mater*, legitur. Cui lectioni libenter adhærerem, ſi *Dextri*, & *Auli Hali* mei, cuius eſt Epithaphium ſupra incluſum, in hoc auctoritatibus non deſerterem.

Annus agonis.

CIRCA Annum agonis cum *Dextro* Noſtro conueniunt Acta *S. Pancratij*. quæ deſcripſit Surius *tom. 3. die XII. Maij*, vbi hæc verba leguntur: *Eodem tempore paſſa eſt Sanctiſſima Virgo* SOTERIS *nobili genere orta Diocletiani IX. & Maximiani VIII. Conſſ.* Quorum Conſulatus anno à Chriſto Nato CCC. IV. conſignant Onuphr. Panuin. *in Faſt. Conſular.* Baron. *in Not. ad hunc diem. lit. D.* & in Annal. Eccleſ. *tom. 2. Ann. 304. n. 27.* Roder. Cat. Et alij ex Noſtris.

Tranſlatio Hiſpaniâ Romam?

QVATENVS ad tranſlationem Romæ, & viæ Appiæ ſepulchrum, & in titulum Equitij tumulationem corporis ſacrati, audi Baronium in Not. *Corpus autem eiuſdem* S. SOTERIS *tranſlatum eſt à Sergio Iuniori Papa in titulum Equitij, vt docet vetus inſcriptio, marmori inciſa illic poſita.*

Error Ferrary.

Apud *Drodacum* in Hollandia adſeruatum, indicant Philippi Ferrar. *in Catal. General. SS. b. d. fol. 71.* verba, vbi poſtquam

quam eius elogium in textu appinxerat: proſequitur: *Ex Molano in Natolib. SS. Belgij. Hæc Sura quoque nominatur. Eadem putatur cum ea, de qua hac die in Martyr. Rom. paſſa Romæ, licet Vſuardus Maurolycus, & Galeſinius eam* IN ORIENTE *paſſam referant. Cuius agonem Galeſin. die VI. huius refert. Corpus* Dodraci, *vbi præcipuam habet venerationem, conditum eſt.* Sed proculdubio maximum *Ferrarius* contraxit errorem; nam ſacra pignora, quæ *Dodraci* conduntur, alterius SOTERIS, quæ & SVRA, binominis, eſſe manifeſte colligitur ex Auberti Miræi factis Belgicis, *hoc die fol.* 93. vbi iſta de ea compaginat Acta: *Claruit Anno circiter M.CCC. S.* SVRA, *ſeu* SOTER, *Dodraci, quæ Hollandiæ vrbs eſt antiquiſſima. Huius Virginis, ac Ciuis ſuæ meminit Guilelm. Lindanus, primùm Ruremundenſis, poſt Gandenſis Epiſcopus* c.50. Apologetic. *ad Germanos.* *Soter Dodracenſis alia, ab Hiſpanâ.*

ALTERIVS huius nominis Virginis Romanæ, & Martyris lipſana honorificè adſeruantur in Religioſo Sanctimonialium Ciſtercienſium Cœnobio Madridenſi SANCTISSIMO SACRAMENTO dicato, quod à fundamentis ædificare cœpit, licet non perfecit Excell. Dux. Vcedenſis, D. Franciſci Ducis Lermenſis Cardinalis S. R. E. de Rojas, & Sandoual filij, de qua infra die. *Alia Matriti.*

PALEMO Vrbs fuit antiqua Hiſpaniæ Citerioris, quæ in meditarraneis ad Orientalem plagam conſpicitur, non procul Gerundæ Ciuitate, vt liquet ex Diuiſione Epiſcopatuum Hiſpaniæ ab Wambano facta, in qua, vt refert Morales *lib.* 12. *c.*50. Gerundenſem Diœceſim deſcribens, iſta profert: *Hierunda* à Palamos *vſque Inſtamant, de Ventoſa vſque Pannerai.* P. Biuar ad Dextr. *Ann.* 300. *Com.* 2. *n.* 21. & Roder. *Caro fol.* 105. fatentur nomen iſtius vrbis, nullis in Geographis inueniri, quod & Ego confiteor, licet ſuſpicer *L. Numiſium,* de quo inſcriptio in lapide apud *Tarraconem*, cuius meminit Pons Icart. *in Hiſt. Tarracon. c.* 29. huius vrbis fuiſſe Ciuem. En textum, quem licet corrupte excripſere *Ocon,* & Grut. *fol.* 324. *Antiquitas.* *L. Numiſius Ciuis Palemitanus.*

L. NVMISIO. L. F.
PALEMONTANO.
TARRACONE.
OMNIB. HON. IN R.P.S.
FVNCTO.
FLAMINI. P.H.C.
P. H. C.

Hodie hæc vrbs dicitur PALAMOS, Caput Comitatus; domui Sueſſani Ducis, & Baënenſis ex familia Cordubarum adhærens. Olim dictam putat PALEOPOLIM, Ieronym. Pujad. *Hiſt. Cathal. lib.*1.*c.*17.*fol.*15.*col.* 3. Et quia Montanæ contigua, corrupte dicitur PALE-MONS, ab hinc PALAMOS. Ab iſta nominis ætymologia facile ſuſpicionem meam de Ciuilitate L. NVMISII, cuius memoriam in Tarraconenſi inſcriptione legiſti, probabis. Necnon *Dextri* vrbium conſignationem veridicam digito contueberis, vt ſic eius ſcripta à morionibus, & bubulcis vindices Libellatoribus. *Ætymon vrbis.*

B S. GVILLELMVS Dux, Eremita, & Confeſſor.] Communis, triuialiſque eſt huius Sancti Confeſſoris hiſtoria, quam ſynopticè contexuere Martyrologium Romanum h. d. Galeſin. Peregrin. Maurolyc. & Conſtant. Felic. A quibus Andr. Sauſſay. in Martyrol. Gallic. & Enriq. in Menolog. Ciſtercienſ. De eo ſcripſere *Theobaldus* Epiſcopus proſâ, *Cornel. Graphæus*, carmine. *Albertus* eius Diſcipulus eius res geſtas conſcripſit, quas *Surius* integras, *Lipolæus* ſummatim excripſere, A quibus *Villegas*, *Ribadeneyrà*, *Vega*, *Æmylianus*, *Sanctorus*, & alij florum Sanctorum ſcriptores. D. D. Angel. Manriq. Epiſcop. Pacenſ. *tom.*1. *Annal. Ciſterc. Ann.*1136.*c.*1.*n.*6. *& ſeqq fol.* 303. P. M. F. Thom. de Herrera *in Alphabet. Auguſt.* *Scriptores.*

guſt.lit.G.fol. 175. Eius Acta breuiter referemus, Lectores ad proprios remittens fontes.

ACTA S. GVILLELMI AQVITANI Ducis, & Eremitæ ex eis, quæ conſcripſit Theobaldus, & alij.

Nobilitas. GVILLELMVS Ducum Aquitaniæ, & Comitum Pictauiæ filius, ſanguine, opibus, ac dynaſtis illuſtriſſimorum. Succeſſit iis tanquam hæres, cœpitque eſſe Dux, & Comes, quemadmodum ipſius parentes, à quibus ſuopte ſuperbus ingenio, ad omnia vitia procliuis, magna pompa, deliciarumque affluentia fuit educatus. *Vires.* Erat ſtatura procerus, adeo, vt gigas eſſe videretur. Tantis porrò viribus pollebat, vt nuſquam quiſquam par ei reperiretur, comedebatque quod ſatis eſſet octo iuuenibus validis, robuſtiſque. Delectabatur armis atque diſcordiis; Venerique ſic deditus, vt vxorem fratris, triennio ſuis ædibus detinuerit: furori ſubditus, ac incorrigibilis fuit; & in charitatis operibus adeo inflexibilis euaſit, vt quouis adamante durius obrigeret. Hoc Tempore B. *A S. Bernardo corripitur.* Bernardus in Clara-Valle degebat, qui GVILLELMI vitam improbam cum dignoſceret, & quanti fuiſſet eius petulantia impedimenti, ad noui Ciſtercienſis inſtituti progreſſus, ad Deum pro illo preces effundens, cum eo verba facere deſiderauit, vt vitam corrigeret, ſed fruſtra. At cùm mortuo Honorio II, Pont. Max. ei Innocentius fuiſſet ſubrogatus, Petrus Leonis Patritius Romanus, *Schiſmaticus.* nomine Anacleti violenter Cathedram ſubſtipuit, ex quo periculoſum in Eccleſia ſchiſma ſuſcitauit. Iſtius fouebat partes Dux, & licet coacta apud Gallos ſynodo, ibidem Anacletum ſchiſmaticum declaratum agnouerit, nihilominus in proteruia ſic induratus perſtetit, vt Anacletum propugnauerit, & Innocentij ſectatores valida oppugnauerit manu. Hac occaſione inſtanti iterum Bernardus Pictauiæ conſiſtens animum pro conuerſione Comitis totis viribus applicuit, ſed iterum in vanum laborauit Abbas San*Corrigitur.*ctiſſimus, quovſque Euchariſtiæ Sacramentum ſacræ patinæ impoſitum (peracta Miſſa) manu Chriſtum tenens, adeò potenter Ducem fuit alloquutus, vt GVILLELMVS ſubito in terram prolapſus, & Bernardi pedibus aduolutus, omnia à Bernardo impetrata conceſſit. His peractis, & relicto Duce mitiori Bernardus in Claram-Vallem ſeceſſit. Poſt modum Dux ex Saulo, Paulus factus, ad quendam Eremitam ſimpliciſſimum perrexit, à quo vitæ normam ſibi ſuggeri deſtinauit; ſed ab illo reprehẽſus ad alium Eremitam doctiorem, Comitem remiſit, quem vt inuenit, vt omnia (pro peccatorum pœnitentia) quæ habet vendat, & pauperibus eroget, propriamque loricam ferream ad carnem nudam, omnibus diebus vitæ eius importet, & vt nudis pedibus ſe Apoſtolico præſentet conſpectui, quia ſecundum eius arbitrium Domino ſa*Romam migrat.*tisfaciat, imperat. Omnia hæc humili conſenſu ad implens, ad Eugenij Pont. Max. pedes prouolutus, oculis in terram ſubmiſſis, vbertim lachrymantibus, facieque in rubore data, ſupplex ab eo ſuorum ſcelerum, veniam flagitauit. At à Pontifice primò reiectus poſt admiſſus, & Ieroſolymam ad Patriarcham remiſſus, ab eo abſolutionem accepit. Qua aſſequuta in ſpelæum ſecedens vi*Eremita.*tam peregit Angelicam, qua meruerit ſolatiis cœlcſtibus honorari. Sed illinc à conſanguineis inuentus, tentatuſque, eorum perſua-

ſiones

ſiones eludens, & aliò ſecedens, primæuæ illecebras vitæ paulatim obliterauit; at à Diabolo impetitus, ſic illum antiquæ nobilitatis honore, dominationis excellentia, & imperij ambitu collimauit, vt huiuſmodi cogitatibus immoratus, cœperit intepeſcere, à priori pietate remittere, priſtinæ vitæ commoditatibus affici, & in ſancto propoſito vacillare. Ergo Ieroſolymis digreſſus, & in Italiam appulſus, Lucanos ciues à vicinis obſeſſos cùm vindicare, militari baltheo iterum cinctus, promiſiſſet, oculorum lumine priuatus, animi oculos aperuit; ſuumque agnouit peccatum, pro cuius piaculo à Domino veniam petens, & pro viſus reſtitutione ſuppliciter efflagitans, in æternum ſe ſub Crucis vexillo militaturum promiſit. Annuit Deus; & GVILLELMVS Ieroſolymam repetens, ab Agarenſis captus, & ſolutus in proprium, & priſtinum tugurium aduenit, vbi iterum ab amicis, & conſanguineis oppugnatus, ſecreto in Eremum ſecedens, illorum voces, eluſit. In illam ergo ſolitudinem aliquandiu diuerſatus, diuino annuente Numine ſuis viribus diffiſus, ſeque indignum opis alienæ ratus, in Hiſpaniam peregrinari conſtituit, & Apoſtoli IACOBI limina viſitare. Igitur in Hiſpaniam appulſus, S. Apoſtoli patrocinio multos diuinos fauores conſecutus, cùm dies aliquot illic ſuæ pietati ſatisfeciſſet, ab aliquot perſonis Deo deuotis, atque illic demorantibus, perhumaniter habitus, in Italiam redux, in Piſano territorio, ſyluam Liualliam ingreſſus horribilem reperit ſpeluncam. Huc cùm ſodales aliquot ad eum confluxiſſent, ædificare Xenodochium, quo pauperes exciperentur, cœpit; ſed ab illis tentatus, in ſolitariam iterum ſpeluncam perrexit. Ibidem à Diabolo oppugnatus, & vexatus, illum B. V. MARIA comiter affata ad conſtantiam, & perſeuerantiam adhortata eſt. Demum illuſtratus miraculis, adeo à vana gloria ſibi timuit confuſus, vt ne quid à blanda populi aura pateretur, inde ad vallem, quæ dicitur *Stabulum Rhodis*, vallem prorſus incultam, inhoſpitam, hodieque *Malam-Vallem* dictam, in Senenſi territorio ſitam, diſceſſit, vbi à deuotis extructo exiguo tugurio, ſeſquiannum ſolitis corpus afflictationibus exercens, exegit, eum ex infirmitate membrorum, ſuiſque animi affectibus ſibi vitæ metam imminere collegit. Etenim licet benè ſemper paratus, denuo tamen à Sacerdote ſacramenta ſuſcepit, & Domino reddidit ſpiritum, IV. Iduum Februarij Anno Domini M. C. LVI. Sacrum corpus Sacerdos ille, & Albertus eius diſcipulus humarunt in horto, quem Vir ſanctus ipſe ſuis excolere manibus ſolitabat. Poſtea extructum fuit ibidem templum, & Monaſterium, vbi hodie extat eius tumulus, eratque eius Corpus, cuius pars Caſtellionem, pars Madridium ad Cœnobium fratrum excalceatorum Ordinis ſeraphici, S. Bernardino dicatum, tranſlata vtrobique honorifice quieſcunt.

Eremum deſerit.

Ieroſolymā repetit.

Hiſpaniam venit.

Italiam reuertitur.

Moritur.

Chronographi Ordinis S. Auguſtini, aliique Scriptores, qui ſcribunt inſtitutionem, & reformationem Religioſorum Ordinum, aiunt S. GVILLELMVM fuiſſe Religioſum Eremitam Ordinis S. Auguſtini, eumque ſuis virtutibus, & exemplis, ſuaquè diligentia, & ſolicitudine meruiſſe, vt Eremitæ, paulo poſt GVILLELMITÆ cœperint appellari, nomen non ab Auctore, ſed Reformatore ſortiti, quemadmodum in Inſubria, & aliis Italiæ prouinciis iidem Eremitæ dicti ſint Ioanbonitæ à S. Ioanne Bono, & alibi aliis nominibus, donec Alexander IV. Pont. Max. cunctos ad vnum ordinem reduxit. Hoc in cauſa fuit vt Eremita Auguſtinianus vocaretur, vt docet P. Ribadeneyr. *in traduct. Latina h. d. tom. 2. fol. 92. col. 2.* De quo videndus *P. F. Thom. de Herrera. Ieronym. Roman.* & alij.

Cuius inſtituti?

QVATENVS

Vbi pignora.

QVATENVS ad tranſlationem ſacrorum pignorum partis ad Monaſterium *S. Bernardini Madridenſe*, expreſsè illam fatetur Quintan. *Hiſtor. Madridenſ. lib. 3. c. 113. fol.* 444. vbi inter alia Sanctorum corpora ibidem adſeruata B. GVILLELMI lipſana recenſet. Aubert. Myreus *in faſt. Belgic. h. d. fol.* 92. expreſſis verbis *Oſſa argenteo ſimulacro, affabrè elaborato, incluſa adſeruari Antuerpiæ in Auguſtiſſima Soc. Ieſu Baſilica, ex candido marmore*, contendit. Vtrobique partem corporis credendum eſt, vt iam pluribus (de aliis Sanctorum exuuiis) demonſtrauimus.

Situs.

STABVLVM-RHODIS. Locus Hetruriæ, apud Montem Prunam, & Lacum Prilem, in Territorio, & Diœceſi Roſetana, vbi in Valle quæ hodie MALAVALLE dicitur, Eremitorium, quo S. Vir aſperam vitam duxit, inſpicitur, vbi Monaſterium Eremitarum S. Auguſtini extructum inuiſitur.

C. B. EVSEBIVS Ordinis Camaldulenſis Confeſſor.] Nullus ex Noſtris Scriptoribus, quos viderim, huius Sanctiſſimi Monachi meminit, imò nec ipſius nomen agnouit. Illud ex Martyrologio Monaſtico *Vvionis* deſumpſimus h. d. hæc verba contexens. *Venetiis in Monaſterio S. Michaëlis de Murano depoſitio Beati* EVSEBII *Hiſpani, Ordinis Camaldulenſis, qui cum Oratoris pro Rege Hiſpaniæ apud Sereniſſimam Rempublicam Venetam, fungeretur officio, ſpretis mundi illecebris, Monaſticæ vitæ propoſitum arripuit, & cum in omni vita ſemper admiranda egerit, illud tamen præcipue commemoratur, quod ante mortem ſexdecim totos dies nihil prorſus edens, nec bibens in Dei laudibus permanſerit.* Eadem Hugo Menard. *in Martyrolog. Benedict.* A quibus Philipp. Ferrar. *in Catal. General. SS.* ſic: *Murani apud Venetias* B. EVSEBII *Monachi Camaldulenſis.* In Nota hæc ſubiicit: *Is ex Oratore, ſiue Legato Regis Hiſpani factus Monachus Camaldulenſis, Obiit Anno* 1501. *non ſine magna ſanctitatis opinione.* De eo Chron. Camaldulenſ. *Ann.* 1501. Eius Acta ſcripſit D. Auguſtin. Florentin. *Hiſt. Camaldulenſ. 2. p. lib. 4. c.* 24. Quæ, quia nondum ad manus noſtras peruenere, hic non ſubiicimus, contenti pro nunc cum Epitaphio ab *Aldo Manutio* ad eius ſarcophagum conſcripto.

Scriptores. *Acta nondum viſa.*

Lector parumper ſiſte, rem miram leges.
Hic EVSEBII Hiſpani *Monachi corpus ſitum eſt.*
Vir vndecumque qui fuit doctiſſimus.
Noſtræque vitæ exemplar admirabile.
Morbo laborans ſexdecim totos dies,
Edens, bibens nihil prorſus, & vſque ſuos monens,
Deum adiit. Hoc ſcires volebam. Abi, & Vale.

Quo tempore, qua ve cauſa, vel à quo Hiſpaniæ Rege Oratoris apud Rempublicam Venetam officium egerit, me latet: fortaſſis in illa *D. Auguſtini Florentini* Actorum compagine, omnia quæ ignoramus, & deſideramus conſcripta inueniremus, ſi Codicis copiam, heu quanto tempore exquiſitam, acciperemus. Tu Hiſpane Lector patienter hanc ſuſtine lacunam: nam omnia perdiſcere difficile.

Situs.

MONASTERIVM S. MICHAELIS DE MVRANO. Apud Venetias Ordinis Camaldulenſis, ſic dictum, quia in Pago cui nomen MVRANO, ſatis amplo in Stagnis Adriaticis, ab vrbe ipſa XI. P. M. diſtans, extructum inuiſitur. Ibidem omnia vaſa vitrea cuiuſuis generis elegantiora, & puriora fiunt.

TERTIO

TERTIO
IDVS FEBRVAR.
DIES XI.

A *Rauenna in Italia* S. CALOCERI *ipſius vrbis Epiſcopi, qui cum primò B. Iacobi Apoſtoli Diſcipulatus per Hiſpanias munera peregiſſet, Italiam pergens, & B. Apollinari adhærens, Rauennates ad cultum Dei, depoſitis Idolorum figmentis, pertraxit. Poſt illius Sedis Pontifex creatus, ſic vitam texuit, vt centenario major plurium virtutum ſarcina cumulatus, & miraculorum honore inſignis, feliciter in Domino quieſceret.*

B *Apud Legionem in Hiſpania* B. MARTINI *Canonici Regularis qui cùm virtutis eſſet ſpeculum, caſtitatis ſplendor, obedientiæ exemplar, ſapientiæ mirabiliter theſaurus, religionis regula, fortalitium fidei, vas ſanctitudinis, & methodus morum, felicitatem poſtmodum eſt conſecutus æternam.*

NOTÆ.

A SANCTVS CALOCERVS Epiſcopus, & Confeſſor.] Omnes ſcriptores Noſtri qui de Aduentu in Hiſpaniam B. IACOBI Hiſpaniarum Apoſtoli peregere, in memoriam reuocant anamneſim, & commemorationem tanti Sanctiſſimi Præſulis, qui fuit vnus ex *Duodecim* Diſcipulis, quos ſecum portauit Apoſtolus Ieroſolymâ Hiſpaniam; de cuius rei memoria videndi Comeſtabilis Caſtellæ. P. Mariana, P. Iodar. P. Oſeda, Caſtillo, & alij fere innumeri quos congerit D. Michael de Erze Ximenez de quo & de aliis Diſcipulis multa D. Maior. Caſtella, & D.D. Antonius Calderon. Dexter *in Chron. Ann.* 37. vbi P. Biu. *Com.* 3. *n.* 1. eius diſcipulatum, & Lectoratus ordinem deſcribit, ſic; *Multos autem Diſcipulos, præcipuos autem numero XII. more Apoſtolico in* Hiſpaniam *ſecum* (IACOBVS) *portat, ſcilicicet Theodorum, Cæcilium, Teſiphontem, Iſcium*, CALOCERVM, *Lectores*; ab eo, vt opinor *Aulus Halus* meus *Carm.* 47. *fol.* 11. *Scriptores.*

Theodorus, Caciliuſque
Iſcius, & Theſiphons, CALOCERO *iuncto minores.*
Lectorum *gradus, primi recepere rogati.*

De eo etiam P. Marian. *Hiſt. Hiſp. lib.* 4. *c.* 2. his verbis: *Prorſus qui hiſtoriam ante quingentos fermè annos ſcripſit* Pelagius *Ouetenſis Epiſcopus,* IACOBI *diſcipulos facit* CALOCERVM, *Baſilium, Pium. &c.* De ipſo in Sanctorum numerum relato, Martyrol. Rom. h. d. iſthæc verba: *Rauenna* S. CALOCERI, *Epiſcopi, & Confeſſoris.* Petr. Equilin. *lib.* 6. *Catal. SS. c.* 128. Philipp. Ferrar. *in Topograph. ſacr. verb.* Rauenna, cum hoc elogio. *XI. Februarij.* S. CALOCERVS *Epiſcopus, columba ſigno electus, S. Apollinarij diſcipulus.* Rubeus *Hiſt. Rauennat. lib.* 1. *Ann.* 127. in hunc modum: CALOCERVS *Græcus in Martiani locum, Rauennatum Archiepiſcopus, columba cælitus ſuper eum ſedente, ſuffectus eſt.* Eius Acta ſeparatim nullus conſcripſit. Aliqua ex Noſtris Chronicis, aliqua ex Actis S. Apollinaris decerpemus, vt florarium integrum coagulemus, in hunc modum.

ACTA S. CALOCERI DISCIPVLI B. IACOBI *Apoſtoli Epiſcopi Rauennatis, ex Dextro, Rubeo, & aliis.*

Origo. CALOCERVS Græcus origine, adhuc adoleſcentulus Ieroſolymam perrexit, vbi cùm Chriſti Apoſtolorum prodigia cognouiſſet, & doctrinæ lucem ad vitam conſequendam audiuiſſet æternam, radio S. Spiritus illuminatus, zelo eſt fidem amplexatus ardenti. *Diſcipulus Iacobi.* Illius ab exordio extitit IACOBVS, Magiſter, Apoſtolus, cui adhærens, & ab eo quotidie diſciplinam veritatis ebibens, ad Lectoratus ordinis gradum, propria virtute peruenit. Aſt IACOBO ad Hiſpanias transfretante Magiſtro, illum deſerere nolens, *Hiſpaniam venit.* ipſius pediſſequus in Occidentem, ex duodecim Diſcipulorum numero, æſtuanti propenſione deuenit. S. Apoſtoli ergo per Hiſpanias veſtigia ſectans, fere omnes regionis vrbes luſtrauit, ſed cùm *Carpetanis prædicat.* è B. Virginis MARIÆ præcepto, IACOBVS Ieroſolymam reuerti properaſſet, CALOCERVM, vt Carpetanos reuiſeret, prædicaretque, magiſterij delegatione dimiſit. Qui Apoſtolico ſuffultus, mandato, diſcedens omnem illam perluſtrauit regionem, Dei verbum diſſeminans, & collecto animarum credentium non ſterili fructu, ad eius peruenit auditum, quo modo S. Magiſtrum apud Ieroſolymam occiſum, & martyrio fuiſſe coronatum, cuiuſ- *Magiſtri corpus tumulatur.* que corpus à condiſcipulis extractum, in nauigio poſitum ad Iriæ Flauiæ ciuitatis in Gallæcia portum aduentaſſe. Hac ſiquidem cognita fama, illico ad Iriam perrexit, adquè illorum Sanctorum Condiſcipulorum cœtum ſe iungens, cum illis itidem tumulum, quo corpus humaretur, erexit, ſacrauit, & Miniſter ſui ordinis ſacrum confecit. Quo expleto, cùm cæteri diuerſa peterent cli- *Italiam pergit.* mata, CALOCERVS ad Italiam ſe contulit, vbi S. Apollinarij, B. Petri diſcipuli, qui ab ipſo Rauennatum Epiſcopus ordinatus Æmilianam colluſtrabat regionem, comes factus, per duodecim annos, eius fuit ſyncronus indiuiduus, & omnium B. Magiſtri Apollinaris fideliſſimus paſſionum extitit ocularis. Poſt aliquot temporis à ſodalitate CALOCERI, Apollinarius, cognitis virtutum Diſcipuli cumulis, & quantis Leuitam Deus muneribus condecoraret, cùm apud Rauennas demoraretur occultè, in domo cuiuſdam Tribuni, cuius vxor Thecla ſanitatem orante Apollinario recepe-

rat,

ſat, ad Presbyreratus ordinem, CALOCERVM, & Aderitum annuente Domino ſublimauit. Quo illuſtratus ordine, ad maiora bonorum operum capeſſenda feſtinauit elugia, quæ ſic breui temporum interſtitio effulſere, vt Apollinario Rauennis ablegato, in locum Sanctiſſimi Præſulis, ad ipſius Eccleſiæ gubernacula gubernanda, fuerit, Magiſtro concedente, prouectus. Quantis in huius oneris miniſteriis profecerit, quantiſque ſupremis coaluerit virtutibus in penſi Eccleſiaſtici pondere, ipſius rerum euentus indigitauit. Nam in nomine Ieſu-Chriſti illuſtria patrabat mirabilia, & in virtute ſui Sanctiſſimi Nominis inſignia operabatur miracula: Ergo cùm aliquot annos in ipſius moderamine floreret Eccleſiæ, cognita S. Apollinarij Magiſtri morte, in Epiſcopale Rauennatum faſtigium S. Aderitus, poſt quem B. Martianus, iſtoque è viuis ſublato, S. CALOCERVS ſuffecti ſunt. At in Noſtri inſignia electione euenere prodigia, nam cùm fideles pro eligendo ſucceſſore intimas ad Deum preces effunderent, & S. Spiritus lucem humili oratione depoſcerent, illico columba niue candidior ſupra CALOCERI capitis verticem conſiſtens, illius electionem ſilentioſo ſymbolo declarauit. Ad Cathedram protractus B. Vir, illius infulas induens, populo benedicens, futuri tegiminis pondera, corde lacrymante ſuſcepit. In huius miniſterij igitur ſic ſe geſſit grauamine, vt Dei auxiliante nutu, valida voce Chriſti Euangelium prædicans, & Rauennates Chriſticolas in fide detineret, & Idololatras ad fidē cateruatim conuerteret. Nam cùm ab Adriano Imperatore, pax aliqua credentibus fuerit data, plebs ope Paſtoris, & opera Doctoris, ſic in religione concreuit, vt ipſo Epiſcopo fouente, & miniſtrante, intra breui temporis curriculum, vix erat Rauennatum vllus, qui Idolis litaret, forte Ciuium aliquis aberat, qui Chriſti nomen non amplecteretur affectā. Tandem ille Cygnus canicie albus, moribus candidus, & Dei zelo candens, cùm iamiam ſeſe ætate longæuum agnoſceret, & artuum ruinam imminentem conſpiceret languentium, gregem acrius edocere, frequentius Dei monitis inſtrui vocis modulatione diſpoſuit, ſed corporis compage tremula impeditus, & febris correptione proſtratus, ad Deum, quem ardebat, ſupremum exhalauit ſpiritum III. Iduum Februarij, Anno C. XXX. Eius ſacra pignora, iuxta techam B. Aderiti prædeceſſoris ſepulta, in pretio habita, mirabilium patratione ſignorum venerata quieuerunt, donec ciuitate euerſa, ſub ſilentioſa aggerum ruina deliteſcentia, inuentionis ſæculum inſpectarunt. Quæ futuris perfecta æuis, inuenta lipſana in honoratiorem locum tranſlata venerationem Conciuibus augent, & amorem.

Presbyter fit.

Rauennati Epiſcopus.

Fructus prædicationis.

Moritur.

Hactenus Acta. De Diſcipulatu S. IACOBI iam diximus. Quod idem ipſe ſit, ac Epiſcopus Rauennatum, B. Apollinarij poſt etiam Diſcipulus, probat Dext. *Ann.* 37. his verbis: *Poſtea* CALOCERVS *profectus in Italiam, adhæſit* Apollinari *Rauennatum Epiſcopo, & ab illo factus* Presbyrer *ſucceſſit Martiano, & factus eſt Epiſcopus centenario maior, vigens tamen.* Eadem *Ann.* 130. Cum quo conueniunt, circa *Presbyteratus* aſſomptionem à B. Apollinario, Acta ipſius à Bonin. Mombririo deſcripta *tom.* 1. *fol. LXII.* hiſce clauſulis: *His verò qui in Chriſtum credebant, intra domum Tribuni, Miſſas, & Baptiſmum* B. Apollinaris *agebat, cum diſcipulis ſuis. Itaque intra duodecim annos, duos Presbyteros Aderitum, &* CALOCERVM *ordinauit; Martianum nobiliſſimum Virum, & Leocadium Philoſophum diacones fecit.*

Diſcipulus S. Apollinaris.

Presbyter.

DE Prædicatione S. Viri apud Carpetaniam; audi Dextr. *Ann.* 44. *n.* 1. CALOCERVS *Diſcipulus* S. IACOBI *per Carpetaniam prædicat, quod & tuentur* D. Thom. Tamayo, P. Biuar. Roder. Caro ad Dextrum, & D. Epiſcop. Turiaſo-

Carpetaniæ Apoſtolus.

nenſ. in Primat. *Tolet.* 1. *p. fol.* 95. Qui etiam fatentur interfuiſſe cum aliis Diſcipulis coofecratiooi Sepulturæ B. IACOBI, quod & primo dixerat Simpirus Epiſcop. Aſturiceoſ. *in Chron. Ær.* 917. vbi iſta compaginat: *In Altari quoque, quod eſt ſuper Corpus* B. IACOBI *Apoſtoli, quod conſecratum fuerat, à ſeptem Diſcipulis eius, quorum nomina ſunt hæc:* CALOCERVS, *Baſilius, Pius, Chriſogonus, Theodorus, Athanaſius, Maximinus.*

Sacrat Altare Magiſtro IACOBO.

DE MORTE, ætate grandæuo, in hunc annum Fl. Dextri *in Chron. Ann.* 130. hæc verba ſuadent: *Hoc anno S.* CALOCERVS *Sancti* IACOBI *Diſcipulus, & Epiſcopus Rauennas, maior centenario, miraculorum gloria clarus, ad cælum migrat.* Ieronym. Rubeus vbi ſupra: *Sub Teleſphori Pontificatu* CALOCERVS *cùm annum ætatis centeſimum, viridi ſenecta ſuperaſſet, mortem cum vita commutauit. III. Id. February. Sepelitur non procul ab Aderito.*

Ætas eius grandæua.

DE PACE ab Adriano Imperatore Eccleſiis data, idem Ieronym. Rubeus in Actis Noſtri Pontificis teſtis eſt, ſic dicens: *Qui* (CALOCERVS) *cum rerum omnium ſub Adriano pacem, & quietem fuiſſet nactus, aſsiduo hortatu, Deo verbis efficaciam, & robur tribuente, omnes ferè Rauennates, relictis falſis Diis, religioni ſanctæ adhærere, ſic perſuaſit, vt admodum pauci fuerint, qui non receperint cultum, & cognitionem veri Dei.* Sed oe iſtius pacis ſucceſſus in vno tantum teſtis vnius recentioris verbo firmetur, adeat ſeotentiæ Criticus Ruffin. *lib.* 11. *c.* 9. Nicephor. *lib.* 3. *c.* 27. Euſeb. *in Chron. Ann.* 128. & io *Hiſt. lib.* 4. *c.* 9. qui ex S. Iuſtino Philoſopho & Martyre iſthæc deſumpſere. *Iuſtinus ergo pro Chriſtianis contra Creſcentem Cyricum impudicum, cuius cauſa nouiter exorta perſecutio erat, inter alia quæ ad Antoninum Imperatorem ſcripſit, hæc verba recenſet*: Etſi ex Epiſtola Patris tui Adriaoi Cæſaris Maximi, & Illuſtriſſimi Principis poſſumus iure repeiere, vt iudicia de Chriſtianis (ſicut poſtulauimus) mandes ex æquitate fieri: illud tameo non tam poſtulauimus, quod ab Adriano præceptum ſit, quàm quòd pro certo intelligimus, illud ipſum, quòd à oobis poſtulatum eſt, iuſtum æquumque exiſtere. Iſthæc pacis munificeotia à Serenio Grannio Aſiæ Præfecto adepta eſt, quia cùm iſte Adrianum pro Chriſtianis in hæc verba interpellaſſet: *Mihi iniquum videri* Chriſtianos, *nullo obiecto crimine, indictaque cauſa, quò populi acclamationibus ſatisfacias, neci dare.* Hiſpaous Imperator Traiani Imperatoris Hiſpani pediſſequus, ſicut ille, interpellante Plinio Secundo Iuniori, vetuerat quempiam Chriſtianorum, ex eo quod Chriſtiani eſſent, occidi, ita iſte Mioutio Fundano Granij ſucceſſore, eadem reſcripſiſſe fatentur omoes. Iſtius Epiſtolæ textum ſi perlegere cupis, adi B. Iuſtini opera, io cuius calce, iſtum, & Traianicam inuenies, & alibi. De hoc dicta ſufficiant.

Pax ſub Adriano.

S. Iuſtini Martyris ad Adrianum verba.

Serenius Grannius pacem Chriſtianis impetrat.

RAVENNÆ. Æmiliæ, ſeu Galliæ Togatæ antiquiſſima Ciuitas Epiſcopalis fuit, ioter Vitim, & Bedeſim fluuios apud ipſam cooflueotes, olim maritima, nunc maris receſſu ad II. P. M. diſtans. Vrbs inclyta, quæ ſub Exarchis, & Regibus Gothis maximè fulſit. De ea Ptolom. Plin. Strabo, & cæteri Geographi, qui Coloniam Romanam ſcribunt, & à Theſſalis conditam cootendunt. Plio. item Sabinorum Coloniam aote Vrbem conditam. Suet. Tranq. *in Auguſt. c.* 13. ab ipſo munitam claſſe, à Tyberio mœniis ad tuendam Illyrij oras, fatetur. Caput fuiſſe Piceoi, antiqua inſcriptio apud Gruter. *fol. CCC. XCIX. n.* 3. proclamar. Qui plura de Antiquitatibus huius vrbis, Reges, leges, Exarchos, Pootifices, & alia deſiderat, adeat Ieronym. Rubeum in ipſiſſima huius vrbis Hiſtoria, Carol. Sigon. *lib.* 1. *de Regn. Ital.* Raphael Volaterrao. *in Geograph. lib.* 4. *fol.* 115. Philipp Ferrar. *in Geograph. ſacr. fol.* 105. Leandr. Aluert. Enrric. Stephan. & Abraham. Ortellium.

Situs. Vrbis.

Theſſalis. condita.

B. B. MARTINVS Caoonicus Regularis, Confeſſor.] Eius memoria apud Legiooenſem vrbem Hiſpaniæ cultu hooorifico celebratur, & inter Noſtros, & exteros Scriptores ſumma veneratiooe recolitur, Philipp. Ferrar. *in Catal. Gener. SS. h. d. fol.* 72. hoc elogium adnectit: *Legione in Hiſpania* S. MARTINI *Presbyteri*, & io *Topograph. SS. verb.* Legio. *fol.* 66. iſtud: *XI. Februar.* MARTINVS *Presbyter Canonicus Regularis, ex Breuiario Legionenſi.* Alphonſ. Vener. in *Enchirid. Tempor*

Scriptores.

por.fol 40. lato calamo profert: S. MARTINVS *Doctor S. Iſidori Canonicus, & diſcipulus floruit circa Annum Domini M CC. qui cùm eſſet totius diſciplina ignarus, à* B. Iſidoro *continuis precibus exorabat, vt ſibi aliquantulam ſua ſapientia partem impartiri dignaretur. Cui glorioſus Epiſcopus apparens, librum tradidit comedendum Illum S. Vir humiliter accipiens, protinus deglutiuit, & infuſa eſt ei ſcientia diuina, quam poſtmodum doctiores controuertere non valebant. Compoſuit multos ſacra doctrina libros, inter quos vnus de Veteris, & Noui Teſtamenti concordantia, qui extat.* Luc. Tudenſ. in Præfat. ad Chon. ſic: *Quid de* B. MARTINO *Legionenſi Presbytero ſentiendum: qui tantam à Domino precibus, in diuinis ſcripturis prærogatiuam obtinuit, vt in expoſitione ſcripturarum, ſanctiſſimis primis Doctoribus merito valeat adæquari.* P. Ioan. Marian. *Hiſt.Hiſp. lib.* 11. *c.* 16. etiam eius meminit: MARTINVS *Presbyter per hac tempora literis, & vita claruit*, Legione *multis libris conſcribendis operam dabat, ex rudi, atque illiterato, repente factus doctiſſimus ab* Iſidoro, *cuius in Monaſterio viuebat, oblato in ſomnis libro, quem comederet. Eorum librorum pars nulla ad noſtras manus venit: Canonicis eius templi magna religione ſeruantibus, rei geſta monimentum poſteritati præclarum.* Denique de eo Ambroſ. Moral. *lib.*12.*c.*23. Mariet. *Hiſt. SS. Hiſpan.lib* 6. *c.*5. P. Truxillo *in Theſ. Concionat.*2.*p.fol.* 661. Gabriel Pennot. *Hiſt. Canonic. Regular.lib.*2.*c.* 31.§.5 *fol.*350. P.F. Athanaſ. de Lober. *Hiſt. Legionenſ.*2.*p.c.*32 *fol.*311. Qui Hiſpano ſermone eius Acta contexuit, quæ nunc Latina dabimus.

ACTA B. MARTINI CANONICI Regularis Presbyteri, Doctoris, & Confeſſoris, ex Athan. Lobera.

Patria, & Parentes.

MARTINVS Legionem in Hiſpania antiquiſſimam vrbem patriam agnouit, ex illuſtri familia ortus: Patrem Ioannem, & Eugeniam matrem habuit, qui licet nobiliſſimo ſanguine clarerent, virtutum ſtirpem honeſtiori nomine decorarunt, vt vtrique muneri, verbis, operibus, & exemplis reſponderent. Totis viribus Catholici coniuges à Domino prolem expectabant, qui eorum miſertus angoris, MARTINVM illis, vt patrûm gloriam, & patriæ honorem augeret, mirabili liberalitate conceſſit. A prima autem ætate ſe totum in ſanctis facinoribus exercuit, adeò, vt in ipſo nihil, niſi opera pietatis, charitatis, amoris, & timoris Dei inueniri potuerit ſcrupuloſa libido. Iſtis ſic quippe imbutus exercitiis, perfectionis culmina perquirebat, & patribus recluſis in Monaſteriis vrbis, patrem eſt ſequutus, vbi in Cœnobio S. Martiali dicato, cuius pater monachus erat, receptus eſt, vt in Miſſis dicendis, miniſterio acolyti fungeretur. Illinc protinus virtutum germina erumpere, fructuumque ſplendentium flores eructare cœpit, quibus Dei Eccleſia breuiter ditaretur. At cùm ad maiores annos adſcendit ætatis, ſubdiaconatus (mortuo Patre) ordinem ſuſcepit, cuius ſacrum intuens miniſterium, Monaſterij clauſtra reliquit, & in pauperes opibus diſpenſatis, in Ouetenſem demigrat vrbem, vt ſanctorum pignora, quæ in illius Eccleſiæ camera reconduntur, viſitaret. Quibus veneratis, Compoſtellam deſcendit, inde Romam pergit, & deoſculato pede Vrbani III. Pont. Max. ab eiuſque benedictione ſuſcepta, manu, in Sanctam transfretat Ieruſalem, vbi ſacris viſitatis humiliter noſtræ Redemptionis locis, in Xenodochio, quo pauperes peregrini curabantur, per biennium quieuit, quibuſcunque miniſteriis, pro curatione infirmorum, inſeruiens, donec in patriam repedare tentauit. In Nauem ingreſſus, Conſtantinopolim aduentauit, vbi empta caſſula, Cyrcæum promotorium Italiæ deueniens, vrbem ingreditur, ibi-

Precibus Parentum naſcitur.

Monaſterio ſe addixit cum parente.

Peregrinatur.

Vt latro comprehenditur in Italia.

demque diabolica fraude comminutus in carcerem eſt coniectus, ex eo quod caſſullam Conſtantinopoli emptam, furto fuiſſe ſubtractam, antiquus coluber, qui eius virtutes faſcinabat, miniſterio perditorum hominum contendebat. Sed Dei prouidentia, quæ ſuorum opprobria redimere ſatagit. factum eſt, vt Angeli auſpiciis, vt olim Petrus, MARTINVS liber, & incolumis euaderet. Quo miraculo S. Vir ab vrbe receſſit, Galliam, Britanniamquè peragrans, omnia ipſarum ſacraria Prouinciarum ſalutauit, indeque Hiſpaniam reuerſus, propriis manibus, ſibi, & pauperibus alimenta quærebat. Quot non in hiſce peregrinationum itineribus labores, fames, opprobria, pericula, iniurias, egeſtatem & alia huiuſmodi pertulit. Nam poſt ieiunia, quæ alternatiuis diebus in ſolo pane, & aqua peragebat, tot regiones periuſtrans ſemper pedeſter, & mendicus, à diabolo inſecutus, & à prauis hominibus comminutus, demùm omnia fœlici feſtinatione perſoluit. Igitur Legionem ingrediens, ad ſacros breui tempore Diaconij, & Presbyteratus ordines eſt aſcitus. Quibus acceptis, agnoſcens quanta ad complendum tanti miniſterij cumulatiſſimè officium, perfectioris vitæ, & morum munia nouus depoſceret ſtatus; illicò Canonicorum Regularium in Monaſterio S. Martialis, quo pater vixerat, epomidon iriduit. Sic ergo homo nouus humilitatem, & obedientiam, quæ fundamenta ſtatus Religioſi dignoſcuntur, amplexatus eſt, vt breui cæteros in illis, & aliis exercitiis longius progrederetur conſocios. Ipſius etenim conſuetudo, familiaritaſque ita erat omnibus amabilis, vt quiuis in eius fronte mundi deſpectum agnoſceret, ſpiritus paupertatem perciperet, & Dei amorem, aliaque virtutum illuſtrium inclyta facinora conſpectaret. Per hoc temporis inter Epiſcopum Manriquiũ Legionenſem, & Canonicos cùm grauis exoriretur contentio, euenit, vt expulſis Monachis de Cœnobio, Epiſcopus illi Clericos ſufficeret ſeculares. MARTINVS verò, qui vnus erat ex expulſis, in aliud etiam Canonicorum Regularium S. Iſidoro Archiepiſcopo Hiſpalenſi dicatum Monaſterium accitus, feruida virtutibus deditus operatione vitam homo Dei tranſegit. At cùm nulla ſit in hoc ſeculo virtus, quæ à tergo non habeat, & ſuos teneat, inſtigante inuidiæ liuore contrarios, euenit, vt in fratrum ſcrupuloſam inciderent murmurationem B. Monachi præclara facinora. Quorum inuidentium cognita detractione MARTINVS, ne illis ſcandalo eſſet, relicto Iſidoriano cœnobio ad antiquum S. Martialis, Clericis efflagitantibus ſecularibus, & Deo inſpirante perrexit. At ne S. Viri opinio infamiæ ſcrupulo laboraret, permiſit, vt B. Iſidorus ſuis Monachis appareret, dicens: *Vt quid* MARTINVM *eiciſtis ſeruum Dei? Iterum in veſtrum recipite conſortium. Potiùs in ædificationem, quàm in ſcandalum eius opera conſpicite. Lætamini enim, quòd ſit inter vos, qui perfectionis ſemitam ſectet.* Quibus auditis, manè Abbas, Prior, & magna Monachorum caterua, in Monaſterium S. Martialis conuenere. qui ad B. Viri pedes prouoluti, & vt eis veniam concederet, & in Iſidorianum cœnobium remearet, efflagitabant. Ad quorum preces (licet apprimè obduratus) tandem delinitus in cœnobium repedauit. Illic nouo modo in vitæ auſteritate ſic creuit, vt antiquæ pœnitentiæ exercitia efficacius repetere ſatageret. In diuinarum Scripturarum intelligentia penitùs deficiebat B. Vir, quia ab exordio vitæ, itineribus, & peregrinationibus præpeditus, haud quanquam literis animum conuerterat. Harum ſpecimen deprecationibus, & orationibus conſequi

Angelo miniſtrante liber euaſit.

Legionem reuertitur.

Presbyter fit.

Cannonicus Regularis.

Controuerſia inter Epiſcopum & Canonicos.

A fratribus eſt perſequutus.

Aliò ſe contulit.

S. Iſidoro iubente ad propria repedauit.

cum

cùm dierum, ac noctium continuatione perquireret, à Deo, qui eius deſiderium, & occulta cordis cognouit arcana, iſta eſt, miniſterio B. Iſidori, repletus muneris ſcientia, & doctrinæ ſupellectiſtile. *A S. Iſidoro docetur.* Nam cùm quadam nocte, pro huiuſmodi cauſa dominum oraret, in ſomniis B. vidit Iſidorum librum in manibus geſtantem qui dixit ei: *Accipe volumen iſtud, & comede iſtud, ſic tibi ſcientiam, & ſcripturarum intelligentiam Dominus dabit, vtere illa, vt à te feliciter erudiantur fideles.* Excuſabat ſe MARTINVS, ex eo, quòd illo die ieiunaret. Cui Iſidorus reſpondens ait; *Minimè à ieiunij merito fruſtraberis. Hoc tibi ad literas addiſcendas opus eſt. Iſidorus huius loci tutela, ſum, Dei placitum adimple, vt ſtudio à te tanto tempore fruaris concupito.* Annuit lætabundus, & alacer MARTINVS, & volumine deglutito, receſſit Iſidorus; cuius libri comeſtione, ſic in diuina ſcientia inflammatus remanſit, vt facile omnes Theologos illius ſuperaret ætatis. *Eius doctrina.* Denique vt ſol inter nebulas, ſic eius doctrina emicuit, qua Eccleſiam ſuis inluſtrauit ſcriptis, hæreticos deuicit, doctos illuminauit, errores contriuit, deperditos ad viam traxit, & denique aut diſputationibus, aut ſcriptis, aut reuelationibus, aut ore prophetico, aut notabilibus miraculis vrbem, & orbem omnium acclamatione compleuit. Et licet in ſui cognitione tantam conſpiceret mutationem, cum de omnibus auctorem Deum fateretur, nec eum vanè inflare ſcientia potuit, nec doctrinæ fama mutare, quinimò ipſa illa ſemper pace animi fruebatur, qua ante ſui primæuo nitebatur ſtatu. Scripſit Concordiam Noui, & Veteris Teſtamenti duobus tomis diſtinctam; & aliud volumen, *Scripta eius.* quo collegit varias ſanctorum Patrum ſententias: Continuò ſeptem ſecum diſtentos in conſcribendo Clericos habebat, qui tantum MARTINI ex ordinario victu, ſerui Dei benedictione, nutriti, affatim alebantur, & continuatione miraculi pauperibus relinquebant. Tandem cùm iam Hiſpaniæ circulos, & prouinciarum adiacentium orbis eius opinione virtutis, & doctrinæ repleret, ſebre correptus ſuum vitæ vltimum prænoſcens diem, ſacramentis vallatus, & miraculorum gloria inſignis feliciter ad Dominum properauit, die XI. Februarij, Anno Domini M. CC. XXI. Eius *Moritur.* corpus ibidem tumulatum, poſtmodum pluribus emicuit mirabilibus, adeo vt cateruatim oppidanorum deuotio ad illud firma fide confluerent donariis, & votis appenſis ad eius ſarcophagum, inſignia miracula eius interuentione patrata, ſignificantibus.

Iſthæc P. Lobera, qui fortè typographi errore B. MARTINI tranſitum ad dum XI. Ianuarij reiicit, contra antiquum S. Leg. E. Breuiarij placitum, qui h. d. mortuum fatetur; à quo P. Trugillo, Marieta, Ferrarius, & alij. Quo exploraro, haud aliam Acta comprobationem expoſcunt.

LEGIO, Ciuitas eſt Hiſpaniæ Epiſcopali Sede ornata, & Regni primatu nobilis, hodie LEON dicitur. Eius primæuam fundationem P. Athanaſ. Lober. in eius hiſtoria 2. *p.c.* 1. *fol.* 166. Caſtellanos antiqui verſificatoris auctoritate ſubnixus, à quodam *Mercurio Philoſopho*, qui illam SVBLANTIAM appellitauit anno *Antiquitas.* ab Orbe condito MM. CCCC. XX. ante Chriſti Aduentum M. D. XXI. originem tranxiſſe contendit. Quanto hæc ſententia claudicet veritatis veſtigio *die XI. Martij.* probabimus.

PRIDIE
IDVS FEBRVAR.
DIES XII.

A *Barcinone in Hiſpania* S. EVLALIÆ *Virginis, & Martyris, quæ Daciani Præſidis Hiſpaniarum, Diocletiani, & Maximiani Imperatorum decreto, Chriſticolas perſequentis, ferocitatis ſæuitiam cùm publicè obiurgaret, ab eo tenta, & carceri mancipata, tandiu eſt cruciamenta ſatellitum experta, & verborum ſupplicia perpeſſa, quandiu ſpiritum præcox fidei agoniſta, Chriſtique ſponſa tenera concupitis amplexibus exhalaret.*

B *Cartagine in Hiſpania* S S. MODESTI, & IVLIANI *Martyrum, qui ſub Antonino Imperatore pro fidei defenſione cruciati, ad Martyrum palmas cucurrerunt illuſtres.*

C *Salmanticæ in Collegio fratrum SSS. Trinitatis excalceatorum depoſitio ſacrorum pignorum* B. DAMIANI *Martyris, qui cùm in Africa militaret, martyrio ſublatus eſt.*

D *Toleti prima* S. EVGENII *ipſius vrbis Epiſcopi brachij tranſlatio, quæ ibidem honorifico colitur plauſu, & mirabili annuatur cultu.*

NOTÆ.

Martyrologia. A SANCTA EVLALIA Virgo, & Martyr Barcinonenſis.] Huius ſanctiſſimæ Virginis, & Martyris memoriam recolunt non ſolùm Noſtri, ſed etiam exteri Scriptores. Martyrologium peruetuſtum Romanum à *Roſuueido* editũ, Nouum à *Baronio* correctum, item Adonis, Bedæ, Vſuardi, Alexandri de Peregrinis, Galeſinij, Maurolyci, Conſtant. Felicis, & Petr. de Natalib. *in Catal. SS. lib.* 1. 54. Petr. Cabilon. *in antiq. Topograph. SS. verb.* Barcinon. Philipp. Ferrar. *in Nou. eod. verb. fol.* 27. Ex Noſtris S. Iſidor. *in Hymn. Breuiar. Toletani Gothic.* S. Eulog. *lib.* 1. *Memorial. SS. c.* 1. *n.* 16. 17. & 18. Marin.

18. Marin. Sicul. *de Reb. Hiſp. lib.* 5. P. Truxill. *in Theſ. Concionat. 2. p. fol.* 661. Ambroſ. Moral. *lib.* 10. *c.* 3. P. Mariet. *lib.* 4. *de SS. Hiſp. c.* 1. Padill. Ambroſ. Moral. *lib.* 10. *c.* 3. P. Mariet. *lib.* 4. *de SS. Hiſp. c.* 1. Padill. *tom.* 1. *Hiſt. Eccleſ. Hiſp. cent.* 4. *c.* 3. P. F. Anton. Vincent. Domen. *lib.* 1. *Hiſt. SS. Cathalan. fol.* 15. Ieronym. Pujad. *Hiſt. Cathol. lib.* 4. *c.* 79. P. Diag. *Hiſt. Comit. Barcinon. lib.* 1. *c.* 8. *&* 9. P. Biu. *in Not. ad Dextr. Ann.* 347. Ex floribus SS. Vega, Ribadeneyra, Sanc̄turus, & alij Antiquiores. Item *Breuiaria Toletanum*, Salmanticenſe, Palentinum, Aſturicenſe, Abulenſe, Hiſpalenſe, Placentinum, Ilerdenſe, Tarraconenſe, Cæſarauguſtanum, & omnia fere Hiſpanica. Ex Italis *Fiamma h. d. tom.* 1. *fol.* 229. Ioan. Andr. Gillius *de Perſecutor. Eccleſ. lib.* 2. *Idolloatr.* 10. *fol.* 147. Saluian. Razzi *Hiſt. Mulier. ſanctit. Illuſtr. tom.* 1. *fol.* 143. Latini, Ioann. Maldonadus *in Vit. SS. fol.* 74. Haræus, Lipolæus, Graſſis, Surius, & alij. Eius Acta peruetuſto membranaceo Gothicis literis exarato Codice Cœnobij Montis Sion, quorum copiam beneficio *D. D. Martini de Zelaya Ocariz*, tum Toletanæ Inquiſitionis alumni, & viſitatoris, poſt electi Epiſcopi Cubenſis apud Indos, nunc in Celebri totius Orbis Salmanticenſis Academiæ Scholæ Magiſtri, cuius iuſtitiæ pondus, graue ingenium, & virtutum modeſtia maiora expetunt ex merito præmia, accepimus: quæ vt ſingularia, & tanta canitie veneranda, tibi offerre curauimus, vt & Noſtrorum agnoſcas pietatem, & veram ecphraſis compaginem ſcruteris.

Scriptores. *Breuiaria.*

ACTA S. EVLALIÆ BARCINO-*nenſis Virginis & Martyris, ex M S. Codice Toletano. M. Sion.*

IV. Idus Februarij. PASSIO *Sanctæ, ac Beatiſſimæ* EVLALIÆ *quæ paſſa eſt in Ciuitate Barcinonenſi ſub Daciano Præſide.*

IN DIEBVS illis, EVLALIA Sancta Barcinonenſium Ciuis, & incola, nobilis genere, à tenero ætatis ſuæ tempore, Dominum Ieſum-Chriſtum ex toto corde amabat. Morabatur autem cum parentibus in prædiolo proprio, quod erat ſitum paulo longiùs à Ciuitate; quoniam propter humilitatem, & tantam ſapientiam, quæ vltra ætatem eius, erat in illa, parentes eius pluſquam indulgentiſſimè amabant eam. Et cùm in vno propoſito perſiſtens, nihil aliud ageret, niſi quotidianis diebus in ſequeſtrata cellula, cum ſociabus, quas ſecum adunauerat, in laude hymnorum Domino deſeruiret. Hæc faciendo cùm perueniſſet ad pubeſcentes annos, cœpit inſanientium Principum ſæuire perſecutio aduerſus Chriſtianos, vt ſi quis ſacrificare noluiſſet, diuerſis pœnarum cruciatibus, morte afficeretur. Dacianus Præſes adueniens Ciuitatem Barcinonenſem ſacrificauit Diis, & iuſſit perquiri Chriſtianos, vt thurificarent; de qua re mox flagrauit opinio, per impiiſſimum Iudicem, Ciuitatem eſſe turbatam: quod audiens S. EVLALIA hilaris effecta eſt, & magno gaudio repleta lætabatur, dicens: *Gratias tibi ago Domine Ieſu Chriſte, & gloriam nomini ſancto tuo, quia video quod cupiebam, & ſic credo in te, vt de hoc opere te adiuuante impleatur mihi voluntas.* Quod audientes ſui mirabantur hæſitantes, quod optabile, & venerabile vidiſſet, quod nollet prodere eis ſolito more, quia quæcunque per Dei gratiam addiſcebat, omnia eis patefaciebat, & ſecundum vigilantiam circumſpectionis fidei ſuæ in qua eas ad loquebatur ſuauiſſimè ædificabat. Sancta verò EVLALIA quid cum corde ſuo volueret, nul-

Patria. *Succeſſus.*

li dicere voluit, neque parentibus, qui tàm inſatiabiliter eam diligebant, neque alicui de ſociabus, aut familiaribus ſuis, qui eam omnes ſuper ſalutem animæ habebant. At ſilentij hora, primo gallorum cantu, quieſcentibus illis, profecta eſt ad Ciuitatem, & omni animoſitate totum iter pedibus delicatis Puella infatigabilis confecit.

Proficiſcitur Ciuitatem.

Quæ cùm ingrederetur portam Ciuitatis audiuit præconum vocem ſonantem, & perrexit ad forum; videns autem Dacianum pro tribunali ſedentem, irrumpens inter populi turmas cum officio permixtas, direxit ſe ad tribunal, & voce magna dixit ad eum: *Iudex iniquitatis ſic in altum ſedes, vt Deum altiſſimum non timeas, qui eſt ſuper omnes Principes tuos, & ſuper te, vt homines, quos ipſe Dominus magnus, & verus ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam fecit, vt ipſi ſoli ſeruiant; tu propter opera Sathanæ, per afflictionem pœnarum morte afficias?* Dacianus autem cum ſtupore animi intuens Evlaliam, dixit. *Quæ es tu, quæ tam temerè non ſolum ad tribunal Iudicis non iuſſa accedere præſumpſiſti, ſed inſuper elata in ſuperbiam auſa fuiſti res in auditas, & contrarias Imperatorum iuſſibus in vultu Iudicis dicere?* At illa cum maiori conſtantia animi, ſtrepitu vocis, reſpondit: *Ego ſum* Evlalia *ancilla Domini Ieſu-Chriſti, qui eſt Rex Regum, & Dominus Dominantium, & ideò confidens in eum nihil verita ſum ad redarguendum te voluntariè, & feſtinanter veniſſe; quare tam inſipienter agas, vt poſtponas Dominum verum, cuius ſunt omnia inferiora terræ, & quæ ſunt in eis: & Diabolum colas, & adhuc homines, qui Deo ſuo verè deſeruiunt, vt mereantur vitam æternam conſequi, tu eos cogis per diuerſa tormentorum genera ſacrificare Diis, qui non ſunt, ſed Diabolus eſt cum angeli ſuis; cum quibus vos omnes, qui colitis eos in ignem æternum conſumendi eritis.* Præſes hæc audiens iratus iuſſit eam ſiſti, & tergo

Cæditur.

fortiter cædi, quæ cùm duceretur Pręſes dixit ad eam: *O miſera puella, vbi eſt Deus tuus, quare te non liberat à pœna iſta, quare tantâ dementiâ arrepta es, vt rem tàm illicitam ageres? Sed dicito te ignoranter incurriſſe, quod neſcires, quæ eſſet poteſtas iudicis, & veniam accipies; quia ego doleo ſuper te, quod nobiliſſima perſona tàm fortiter flagellaris, & grauiſſimè cùm ſit nobilis nata.* Evlalia Sancta reſpondit: *Te irrides, dum ſuades mihi mentiri, dum dicam me neſcire quanta ſit poteſtas tua. Quis hominum ignorat omnem poteſtatem cuiuſlibet hominis eſſe temporalem, ſed & ipſe homo hodie eſt, & cras moritur. Nam poteſtas Domini mei Ieſu-Chriſti finem non habet, ſed & ipſe æternus eſt: ideò falſum dicere non poſſum, quia timeo Deum meum, qui mendaces, & ſacrilegos in gehennam ignis cum omnibus iniquè agentibus comburi iubet. Nam ego modò dum cædor propter Deum meum pluſquam ſatis, nobilitata ſum. Tuas quidem plagas non ſentio, protegente me ipſo Domino meo Ieſu-Chriſto, qui te ſecundum actum tuum in die iudicij ſui æternis iubeat pœnis affligi.* At Præſes maiori ira repletus iuſſit eculeum deferri, & ſúſpendi eam, & torqueri, quandiu exungularetur. S. Evlalia collaudabat

Oratio Martyris.

Dominum dicens: *Domine Ieſu-Chriſte exaudi ancillam tuam inutilem, quia tibi ſoli peccaui; indulge factis meis malis, & confirma me ad ſufferenda tormenta, quæ pro nomine tuo Sancto mihi adiiciuntur; vt confundatur Diabolus cum miniſtris ſuis.* Præſes dixit ad eam: *Vbi eſt, quem clamas? me audi infelix, & ſtulta puella; ſacrifica Diis, vt viuere poſſis; quia ecce iam imminet tibi mors, & non eſt qui te liberet.* S. Evlalia læta effecta dixit ei: *Nunquam tibi bene ſit ſacrilege, dæmonioſe, periture, vt ego à fide Domini mei diſcedam. Dominus meus, quem clamo, mecum eſt, quem tu propter immundiſſimam mentem tuam, & inſanam animam tuam videre non mereris. Ipſe confirmat me, vt quancumque pœnam inferre mihi volueris, pro nihilo habeam.* Præſes autem fremés cum ira iuſſit militibus

tuis

ſui faculas ardentes lateribus eius applicari, & pendere tandiù S. Evlaliam, quandiu flammarum facibus exureretur. Tunc illa læta, cum exultatione, magna voce pſalmum Domino dicebat: *Ecce Dominus adiuuat me, & Dominus ſuſceptor eſt animæ meæ. Redde mala inimicis meis, & in veritate tua diſperde illos. Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine, quoniam bonum eſt. Quoniam ex omni tribulatione eripuiſti me, & ſuper inimicos meos deſpexit oculus meus.* Tunc cœpit flamma in miniſtros conuerti, quod videns S. Evlalia reſpiciens in cœlum clariori voce orauit, dicens: *Domine Ieſu-Chriſte exaudi deprecationem meam & perfice miſericordiam tuã in me, & iube me ſuſcipi inter electos tuos in requiem vitæ æternæ faciens ſignum in bonum, vt credentes in te videant, & collaudent potentiam tuam.* Et completa oratione ſua, mox extinctæ ſunt faculæ illæ ardentes, quæ infuſæ oleo, nimis glomerabant flammis: & miniſtri qui admouentes eas erant, ipſi exurebantur; & tumefacti ceciderunt in facies ſuas, & S. Evlalia emiſit ſpiritum, columba ab ore eius exiens ad cœlum euolauit. Quod videntes populi mirati ſunt, inter quos Chriſtiani lætabantur, ciuem in cœleſtibus meruiſſe habere Patronam. Dacianus autem videns poſt tantum certamen pœnarum nihil ſe profeciſſe, gemens cum ira, & deſcendens à tribunali iuſſit corpus in Crucem eſſe, poſitis cuſtodibus, & comminans dixit: *Pendeat in Cruce, quouſque deuoretur Auibus cœli cum oſſibus.* Et ecce ſubitò nix de cœlo deſcendit, & cooperuit eam. Quod videntes cuſtodes timore perterriti, amouerunt ſe à corpore, ſed ſtantes à longe cuſtodiebant ſecundum præceptum iudicis. Quod vt diffamatum eſt per territorium in circuitu ciuitatis multi aduenerunt videre miracula Dei; ſed & parentes, & ſocij eius cum magno gaudio cucurrerunt, qui flentes nimis tribulabantur, quia quod euenerat neſciebant. Poſt diem autem tertium viri Religioſi nocte abſtulerunt corpus eius, quod cum linteis, & aromatibus inuoluerunt. Sanctus verò *Felix*, qui in confeſſione vnanimis eius fuerat, cum magna exultatione animi dixit ad eam: *Domina tu prior palmam meruiſti.* Cui S. Evlalia ſubriſit. Cæteri quoque cœperunt lætantes hymnum Deo canere: *Clamauerunt iuſti, & Dominus exaudiuit eos, & ex omnibus tribulationibus liberauit eos.* Et ad voces pſallentium multi è populo conuenerunt, & mox cum lætitia ſepelierunt eam benedicentes Dominum Patrem, & Ieſum-Chriſtum filium eius, & Spiritum-Sanctum, cuius regnum permanet in ſecula ſeculorum. Amen.

Moritur.

Cruci affigitur corpus.

Nix cooperuit illud.

Miraculũ.

En Acta; quæ mihi puriora, & ſinceriora viſa ſunt. Nunc quia plures eximiæ auctoritatis, & venerandæ antiquitatis ſcriptores, de duabus Sanctis Evlaliis vno, eodemque tempore, iiſdem fere circunſtantiis, dubitauere, vt conſtat ex S. Antonin. *in Chron. tit.* 8.*c.*1.§.15. Marin. Sicul. *lib.* 5. Bergomenſ. *in Chron. lib.*8.*Ann.* 300. Sabellic. *Ænead.*7.*lib.*8. illorum dubia diluere conabimur, vt liquido conſtet duas fuiſſe huius nominis Virgines, & Martyres, aliam *Emeritenſem* de qua, die *IV. Idus Decembris* apud Martyrologos alteram, *Barcinonenſem*, de qua hoc die apud ipſos. Pro quarum differentiæ probatione (omiſſis à Ieronymo Pujades *d.lib.*4.*c.*80. & Briuar. *ad Dextr. Ann.* 300. *Com.*3. *fol.* 346. adductis) tantum Breuiarij Mozarabum Toletani hymnos vtriuſque Evlaliæ ſubijciam, quibus deprehendes duplicem fuiſſe Evlaliam. En primus de Noſtra.

Duæ Eulaliæ.

XII. Februarij in feſto S. EVLALIÆ Virginis, & Martyris Barcinonenſis,

HYMNVS.

Fulget hic honor ſepulchri Martyris EVLALIÆ,
Quem ſacro ſignauit idem paſſionum ſtemmate,
Huc vocat adeſſe cunctos, conuenit occurrere.
Germinis huius propago, vel caterua confluens
BARCHINON *Auguſta ſemper ſtirpe aucta inſigni*
Ciuium florens corona, plebs fidelis inclyta.
Virginem videte veſtram, quam ſit index gloria:
Quæ fide probata terret ſic furrentem Iudicem,
Prædicans Crucis honorem, vel ſalutis indicem.
Hæc enim excæcato inſiſtitur equuleo,
Cæditur, exungulatur, atque flammis vritur;
Terminum habere laudis inter iſta neſciens.
Ambiens Crucis patronum, in Cruce ſuſpenditur,
Corpus, illic ad honorem nix polorum protegit,
Sic calore plena ſancto, paſſionem ſuſtulit.
Huius ex ore columba iam ſolutis artubus
Profilijt, inire per auras, ceu volatu percito;
Virginem viciſſe clamans in ſupernis ſedibus.
Quæ tamen Dei puellam geſtiens præcurrere,
Lege iam mortis peracta, gaudijs attollitur,
Sicque riſu rorat ora, corda mulcet flentium
Lucida felix per Orbem BARCHINON *adtolleris*
Quæ ſinu pignus retentas tàm ſalubre, tam pium
Scilicet tanti habendo corporis conſortium.
O Beata Sponſa Chriſti Virgo clementiſſima,
Suſcipe iam ſignaculorum vota, vel ſuſpiria:
Poſtulans Chriſtum precatu, quo gementes audiat:
Non iniquis ſeruiamus mente factionibus;
Non caro iugum rebellis ſuaue Chriſti renuat;
Sed ſacri caloris omnes Sanctitate fulgeant.
Solue quod tædet, quod arguet mortis ad perniciem;
Peſtilens morbus recedat; mucro hoſtis ſubruat;
Vita ſit tranquilla, cunctis ſint quieta tempora:
Ciuibus occurre, ciuibus, & ſalutem porrige;
Eſto ſic Patrona nobis in relatu gratiæ,

Sicut

Sicut es vicina cœlis ad fauorem gloriæ.
Inter hæc amixtus ipſe conquererat & Quiricus,
Qui tui locum ſepulchri regulis Monaſticis,
Ad honorem conſecrauit ſempiterni Numinis.
Vt mei poſt vincula carnis ſis memor in æthere.
Et minus quod hic peregi, tu valenter ſuppleas,
Hæc tibi perlata vota, vel camæna conſecrans.
Gloria Patri. Natoquè ſemper, & Paraclito;
Laus, poteſtas, atque virtus, gratiarum copia,
Quem Deum cuncta fatentur ſeculorum ſecula.

Iam Barcinonenſis EVLALIÆ ex hymno Muzarabi, à *Quirico* Toletanæ Sedis Epiſcopo tempore Gothorum ſcripto Acta cognouiſti; En nunc Emeritenſis EVLALIÆ in ipſo *Muzarabum Breuiario*, eodem ſæculo hymnum ab Iſidoro compoſitum.

PRO SANCTA EVLALIA VIRGINE, & Martyre Emeritenſi, ad Veſperas

HYMNVS.

Laudes Beatæ EVLALIÆ
Puro canamus pectore:
Quam Chriſtus inter Martyres
Caſto ſacrauit ſanguine.
Quæ clauſa duris poſtibus,
Interquè fortes cardines;
Somni, cibiquè neſcia
Chriſto canebat peruigil.
Cuſtos tremendi Numinis
Lucem, ſtupet in vinculis:
In Carceris anguſtia
Mentis beatæ gaudia.
Iudex furore turbidus,
Surgit cruentis faucibus,
Et increpat noctis moram
Sanctam daturus hoſtiam.
Lætoque primo verbere
Chriſti puella caditur:
Sed conſecrare pernegat
Libamen aris impium.
Tunc in reciſo ſtipite
Ductis in altum brachiis

Latus

Latus puellæ caditur,
Nudaque flammis vritur.
Victor recedit ſpiritus,
Corpus relinquens pallidum:
Quod lege mortis perditum
Perducat ad vitam Deus.
Emeritenſis *Ciuitas*
Tanto relucens germine,
Conciuibus, in ſecula
Laudes recantat Vernulæ.

At quidquid dicant exteri hi Scriptores iam de vtriuſque *Martyris* diuerſitate, non eſt cur ambigatur, cùm Romana Eccleſia illas diſcernat, vniuſcuiuſque elogium variis diebus conſignans.

Aliqui Scriptores hallucinantur.

De Petro de Natalibus, & aliis, qui vtriuſque Acta tanta, confuſaque relatione texuerunt, non eſt mirandum, inuenere res geſtas EVLALIÆ diuerſis in vrbibus concinnatas, non perceperunt vtriuſque differentiam, & ideo vtriuſque agones, ſub vnius titulo digeſſere. Sicque alteram *Emeritæ* paſſam, & *Barcinonem* tranſlatam fuiſſe hallucinantur. De quo etiam videndus P. Biuar. *d. fol.* 346. & Pujad *d. lib.* 4. *c.* 81. Barnab; Moreno de Vargas *lib.* 1. *Hiſt. Emerit. c.* 8. apud quem aliqua circumferuntur, quæ *die X. Decembris* reducere curabimus, quia tantæ eius vrbis Patronæ encomiaſtes videri voluit, vt fere euentus potentiam reſecare, & ad nihilum reducere properaret.

Scriptoris officium.

Scriptoris ergo officium eſt, antiqua producere prout inſpectantur; nec potentiam ſucceſſuum negare, tanquam teſtis ocularis, cum plura ſint, etiam in Eccleſia Dei hiſtoriarum acta, quæ variabili lectione referuntur, & non ex hoc potentias euentuum, doctor, & peritus temerariâ oppoſitione condemnat. Quis ergo (exempli gratia) non ridet in iſto Auctore (licet erudito) irregularem aſſertionem, cùm dixit: *Etiam falluntur, qui dixere* B. EVLALIAM *Barcinonenſem ſeceſsiſſe in proprio prædio extra ciuitatem, à quo ad martyrium perrexiſſe, temporequè, quo ſpiritum emiſit, ab eius ore* columbam *euolaſſe. Hæc enim omnia* TANTVM *Beatæ* EVLALIÆ Emeritenſi *accidiſſe.* Vt quid amice potentiam ſucceſſus denegas Barcinonenſi, quando cætera (quæ fere contraria) concedis? Vt quid poſſibilitatis mucro, verbo TANTVM ingeris, cum tam antiqui, quàm recentiores ea omnia eueniſſe Barcinonenſi fatentur Scriptores? Ergo vela temeritatis recollige, & hiſce in relationibus TANTVM quæ à maioribus conſcripta ſunt addiſce, quibus ad veritatis apicem peruenies.

Alia quæ inter Pujades, & Diago controuertuntur dubia circa ſupplementum Actorum, cùm huius non ſint loci, prorſus omittimus, Lectorem illuc remittentes.

Barcino, ſiue Barcinona. De eius antiquitate diximus die VI. & XXIX Ianuarij, vbi duas retulimus ſententias circa conditorem tantæ vrbis. Nunc alteram aliorum ſcriptorum opinionem deſcribemus.

Opinio IV. de Vrbis antiquitate.

Ieronym. Paul. *in Deſcript. Barcin.* & Florian. de Ocamp. *lib.* 4. *c.* 12. referunt conditam in memoriam vrbis *Cariæ*, quæ BARCILO vocitatur, ducti à nominis ſimilitudine: ſicque Noſtram non BARCINONEM, nec BARCINONAM, ſed ab ipſa cuius etymon ſuxit, BARCILONAM vocandam eſſe contendunt. At huius denominationis placitum minimè doctis, & literatis arridet.

B. SS. MODESTVS, ET IVLIANVS Martyres.] Illos reſtituiſſe indicat *Baronius* ex antiquo exemplari, & in Martyrologio Romano à ſe edito repoſuiſſe; paſſoſque *Carthagine* fatetur; ſic h. d. *Carthagine SS. Martyrum* MODESTI, & IVLIANI.

Cuius vrbis Carthaginiſ palaſtra.

IVLIANI. Quo cũm conueniunt Martyrologia Societatis Ieſu *Luſitanum*, P.Dionyſ.Vazq.*Caſtellanum*,& *Italum* Conſtant. Felicis. Sed in qua ex duabus vrbibus, an Africanæ Carthaginis, an Hiſpanæ, nemo aperit. In antiquo illo Martyrologio Romano à *Baronio* deſiderato, & à *Roſvveido* edito MODESTI cum Amnonio inuenitur memoria ſolummodo, de quibus etiam Notkerus, & Rabanus, à quibus etiam Galeſinius, qui IVLIANVM, inter *Stephanum* Epiſcopum, & *Damianum* apud *Lugdunum*, paſſum affirmat. Sed an quos iſti Scriptores, diuerſis clauſulis, martyrio coronatos dicunt, eoſdem eſſe quos coniunctim *Baronius* poſuit, nondum diuino. Ambos coniunxit Flau. Dext. *in Chron. ann.* 160. hoc elogio: *Carthagine Hiſpaniæ* MODESTVS, *&* IVLIANVS *florent.* Quo loco P. Biu. *n.* 1. *fol.* 249. ſubiicit: *Suſcitauit Cardinalis Baronius memoriam Sanctorum Martyrum* MODESTI, *&* IVLIANI *Carthagine (in Hiſpania) paſſorum, quæ Librariorum incuria à Romano Martyrologio exciderat.* Cum eo conuenit Roderic. Car. *fol.* 72. *lit. T.* ſuos agnoſcunt Martyres *Carthago Noua*, & Bigaſtrum, vt referunt Caſcal. *Hiſt. Murcienſ. diſcurſ. fin. c.* 4. & P. Vargas *Hiſt. Hortenſ.* §. 2. Eorum Acta periere, illa pro inſtituti continuatione, pia relatione ſcribemus.

Scriptorum varietas.

ACTA SS. MODESTI, ET IVLIANI Martyrum Carthaginenſium in Hiſpania, ex Dextro, & aliis.

Ciues Carthaginis Nouæ.

IVLIANVS, & MODESTVS nobiles inter Carthaginis Spartariæ Ciues, ſed nobiliores inter Chriſti aſſeclas Hiſpaniæ, temporibus M. Aurelij Antonini Imperatoris inuenti ſunt. Ij ergo cùm fidem adepti Catholicam fuiſſent, quam Sancti illius Sedis Apoſtoli, & Præſules ſuo ſanguine, verbis, & operibus prædicarunt, in eius vitam agerent confeſſione conſtanter, euenit vt Imperatoris decreto, quos ferox inueniſſet Chriſtianos ſæuitia. Gentilium, aut Diis litare, aut per cruciatuum agones ad mortem protrahere, ſine intermiſſione, compelleret. Annuit Principis placito lætabunda Ethnicorum veſana libido, & inter alios, quos fides tenebat orthodoxos, MODESTVM, tenuit, & IVLIANVM Satellitum manus, quæ illos in carcerem coniiciens, in ergaſtulum ſepeliens, tandiù fœtore ſpelæi laceſſiti, famis ſqualore correpti, cathenarum ſtridore confuſi, delituerunt, quandiù fœtore, fame, & confuſione mortui ſuſpicarentur. Aſt ex erumnoſo carceris rapti hiatu, conſtantiores inuenti, & ad mortem damnati, iugulum mucroni, vitam gladio, & ſpiritum Creatori, intrepida confeſſione obtulere, Pridie Id. Februarij, Anno Domini C. LX.

Comprehenduntur.

Coronãtur.

Error Additionatoris ad Notas Barony.

En Acta: Additionator marginalis ad Notas Baronij in Martyrologio Romano ab Vrbano VIII. Pont. Maximo, Antuerpiæ excuſo, credidit, abſque auctoritate, paſſos Martyres Noſtros, Anno CCC. vel circiter; ſed toto cœlo aberrans, à vera annì conſignatione defecit. Hæc de illis, maiora Deus qui illos coronauit agnouit.

CARTHAGO NOVA, ſeu SPARTARIA, hodie CARTAGENA Hiſpaniæ, de qua diximus ſupra die XV. Ianuarij, & III. Februarij, & dicemus VIII. Aprilis, Ciuitas Epiſcopalis antiqua, cuius eſt inſignis mentio apud Scriptores, & antiquæ inſcriptionis memoria iſthæc perſeuerat.

IOVI. OPTIMO. MAXIMO.
IVNONI. Q. OXORI.
OB. TRES. VICTORIAS. E. TRIBVS. MAXVM.
CARTHAGINENSIVM. IMPERATORIB.
PARTAS.
P. SCIPIO. VICTOR. TEMPLON. POSVIT.
APVD. BASVLAM. FLVV. HISPAN.

Huius inſcriptionis formulæ meminere Morales *in Antiquitat.* & Gruter. *in ſuppoſit. fol. 1. n. 6.* licet perperam illam in numero illorum apponat, cum certa ex oculorum inſpectione deprehendatur notitia.

C. S. DAMIANVS Martyr in Africa.] Illius anamneſim congeſſere Beda, Vſuardus, Ado, Galeſinius, & Recentiores, & ex antiquis Rabanus, Notkerus, & alij. Ab omnibus Martyrolog. Romanum h. d. ſic. *In Africa S. DAMIANI militis, & Martyris.* Quo tempore vixerit nullus refert, ideo ſolâ relatione contenti nominis ad vlteriora pergo: huius ergo S. Martyris lipſana ex cæmeterio Caliſti extracta per Reu. Dom. *Ioannem Baptiſtam de Alteriis* olim Epiſcopum Camerinenſem, donata Reu. *Patri Ioanni de la Annunciacion* Ordinis fratrum excalceatorum SSS. Trinitatis, & poſt modum toti ordini cum aliis Sanctorum pignoribus ab ipſo Reu. Patre conceſſa, vt ex auctograho huiuſmodi liquet:

IN NOMINE DOMINI Amen. Præſenti publico inſtrumento cunctis vbique pateat euidenter, & ſit notum, quod Anno à Natiuitate eiuſdem D. N. Ieſu-Christi M. DC. XL. Indictione VIII. die vero XXX. Menſis Octobris, Pontificatus autem Sanctiſsimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Vrbani diuina prouidentia Papa VIII. Anno eius XVIII. In mei Notarij publici, & teſtium infra ſcriptorum præſentia, præſens, & perſonaliter conſtitutus Perilluſt. & Reuer. Pater frater Ioannes de Annũtiatione fratrum decalceatorum Ordinis SSS. Trinitatis, Redemptionis Captiuorum in Romana Curia Procurator Generalis, ac Eminentiſſ. ac Reuerendiſſ. D. Franciſci Cardinalis Barberini S. D. N. Vrbani VIII. Nepotis Confeſſarius, necnon Miniſter Conuentus S. Caroli eiuſdem Ordinis ad Quatuor-fontes in vrbe, mihi Notario cognitus, aſſerens reuerenter habuiſſe, & accepiſſe ab Illuſtriſsimo & Reuerendiſsimo D. Ioanne Baptiſta de Alteriis olim Epiſcopo Camerinenſi, Eminentiſſ. & Reuerendiſſ. D. Vicarij Generalis Almæ vrbis vices gerente nonnulla Sanctorum Corpora & ſignantèr CORPVS B. DAMIANI prout in literis patentibus ab eodem Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. Vices gerenti ſubſcriptis, quas in medium exhibuit, mihique Notario tradidit, & conſignauit præſenti inſtrumento inſerendis, tenoris ſequentis, videlicet: IOANNES BAPTISTA de Alteriis olim Epiſcopus Camerinenſis, Eminentiſsimi Vrbis Vicarij vices gerens, & Iudex Ordinarius Vniuerſis, & ſingulis præſentes literas inſpecturis fidem facimus, & atteſtamur qualiter Nos hodie ad maiorem Omnipotentis Dei, & Sanctorum ſuorum gloriam tradidimus, & conſignauimus Admodum Reuerendo Patri Fratri Ioanni de Annuntiatione, fratrum Diſcalceatorum Ordinis SSS. Trinitatis &c. nonnulla Sanctorum, atque Sanctarum corpora, alias à Nobis ex Calixti cœmeterio de mandato S. D. N. Vrbani extracta &c. inter quæ CORPVS S. DAMIANI Martyris eidemque tenore præſentium, vt ab vrbe tranſmittere, ſeu tranſportare, aliis donare, ac in Eccleſiis exponere, vt à piis fidelibus deuote venerari poſsint licentiam, & facultatem in Domino concedimus, & impartimur. In quorum fidem, &c. Datum Romæ hac die IX. Ianuarij. M.DC.XL. Ioannes Baptiſta Epiſcopus, Camerinenſis Vices gerens. Loco ſigilli †. Ioannes Rubeus Secretarius. Ideo huiuſmodi facultatem, dedit, conceſsit & conſignauit Ordini SSS. Trinitatis

nitatis Hiſpaniæ, præter alia, hoc S. D A M I A N I *Corpus &c.*

Ego Ioannes Baptiſta Marus Presbyter Romans V. I. D. & ad ſcribendos & rogando proceſſus Illuſt. ac Reu. Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, & Monaſteriorum Conſiſtorialium Notarius ſpecialiter priuatiue, quoad omnes à S. Sede Apoſtol. deputatus, necnon & Notarius Apoſtolicus Sacræ Rituum Congregationis, & in Archiuio Romanæ Curiæ deſcriptus, de præmiſsis rogatus præſens inſtrumentum ſubſcripſi, ac publicaui, ac meo ſolito ſigno muniui reique in fidem.

Salmantica, Vibs antiqua in Vlteriori Hiſpaniæ, qua Vettones ad Orientalem plagam cum Luſitanis confuſi, diſtendebantur. Ciuitas Epiſcopalis eſt, vbi celebris toto orbe Academia conſpicitur, ex qua inſignes eruditione, & ſanctitate proſiliunt omni tempore Magiſtri, qui poſt modum Orbem Hiſpanum, qua Italiam cingit, qua Flandriam, & Nouos Orbes amplectitur, Miniſtri Regij iuſtis factis, & prudentibus facinoribus moderantur. Hodie Salamanca, de qua hiſtoriam M. Ægidivs *Gonzalez Dauila*, olim eius S. E. Portionarius, nunc Caſtellæ, Legionis, & Indiarum Archichronographus texuit. De ea inferius dicemus. *Salmanticæ ſitus.*

TRANSLATIO Brachij S. EVGENII, Archiepiſcopi Toletani.] De ea *Tabulæ S. E. Toletanæ*, à quibus Philip. Ferrar. *in General. Catalog. SS. h. d. fol.* 74. in hæc verba: *Toleti in Hiſpania Translatio* S. Evgenii *Epiſcopi, & Martyris.* Eius in Breuiario ad vſum Toletanæ diœceſis exarato officium Duplex hoc die inuenitur, in cuius Rubrica ſic: Translatio *prima* S. Evgenii *Archiepiſcopi Toletani*, & *Martyris, Duplex.* Eius Acta ſcripſere Blaſ. Ortiz *in Deſcript. Eccleſ. Toletan. c.* 32. Franciſc. Piſ. *Hiſt. Tolet. lib.* 2. *c.* 9. P. Marian. *lib.* 11. *c.* 3. Salazar de Mendoza *in Vit. M. S. D. Ioann. Archiep. Toletan.* D. D. Dicad. Caſt. *de Primat. Tolet.* 4. *p. c.* 2. *fol.* 691. Quam eueniſſe ſic referunt.

ACTA TRANSLATIONIS BRACHII, S. Evgenii *Epiſcopi Toletani, & Martyris,* *Pariſiis Toletum ex variis.*

Cum Eugenius III. Pontifex Maximus, Lucij II. ſucceſſor, de rebus in Syria diffideret, tanto periculo prouocatus, ac Chriſtianæ Religionis amore ſuccenſus in Galliam abiens Chriſtianos Principes ad bellum ſacrum excitare non deſiſtebat. Conradum Imperatorem, & Ludouicum Galliæ Regem, vt cum lectiſſimis copiis in Syriam proficiſcerentur, permuuit: atque in eam rem intentus Remis vrbe Galliæ Epiſcoporum ex toto orbe Conuentum indixit anno Domini M. C. XL. VIII. Ad iſtud ergo Concilium Raymundus Toletanus Præſul ex Hiſpania abiit. Lutetia Pariſiorum in ipſo itinere poſita eſt. Eò cum perueniſſet, Dionyſiacum templum, quod quarto ab vrbe lapide in oppido eiuſdem nominis ſitum eſt, S. Dionyſij cineribus ſacrum, & Regum Galliæ ſepulcris nobile inuiſendi ſtudio abiit. Ibi dum moles templi, & ornatum curioſius contemplatur, & ſingula diligenter perſcrutatur oculis, atque conſiderat, forte, admonitus animaduertit in Sacello quodam hæc verba in marmore inciſa: *Occaſio Translationis.*

HIC SITVS EST S. EVGENIVS PRIMVS.
ARCHIEPISCOPVS TOLETANVS. MART.

S. Eugenius Epiſcopus Toletanus.

Eam ipſcriptionem miratus primùm, cùm Evgenii memoria penitus eſſet in Hiſpania obliterata, neque vllum tantæ rei præterea monimentum extaret, libros eius templi, atque veteres

ſchedas diligenter excuſſit: inuenitque conſentire omnia: atque ex ea re lætitia geſtiens Remos ad Concilium perrexit, ſolutoque Conuentu, atque iis rebus, pro quibus venerat, ex ſententia conſtitutis, in Hiſpaniam tantæ rei lætus nuntius reuertit. Regis ergo, Procerum, atque adeo vniuerſæ gentis animos, re nuntiata, gaudio quam maximo cumulauit. Conſilia Toletum reducendi ſacros EVGENII cineres agitari cum inciperentur Berengariæ Reginæ, atque Raymundi Archiepiſcopi coniuncta fermè funera diſturbarunt. At poſtmodum adueniente in Hiſpaniam Ludouico VII. Galliarum Rege inuiſendi B. IACOBI ſepulchrum cauſa, vt palam creditum, licet aliis onerato, ALFONSVS item VII. Caſtellæ Rex, cognomento Imperator, torius rei ignarus, vtroque filio, Sanctia, & Fernando, cum Vaſconum Rege ſtipatus, Ludouico genero obuiam Burgos vſque proceſſit. Confluxerunt ex vniuerſa Hiſpania, è propinquis, vlterioribus, longinquis, & vltimis oris tum Proceres, tum magna multitudo mortalium, tot Reges ſub eiſdem tectis viſuri. Quidquid decorum magnificumque erat proferebatur, quaſi ſe Hiſpania Francis, apud quos inopiæ fama laborabat, oſtentare cuperet. Hoc apparatu Compoſtellam itum eſt: votiſque rite perſolutis Toletum feſtinatum, quo ex vtraque gente, Mauris, & Chriſtianis, qui imperio parebant, Conuentus indictus erat, amplioris potentiæ ſcilicet oſtentandæ cauſa. Quæ Ludouicum ſecreta traxerat, explorata cùm fuiſſet donis acceptis in proprium remeare Regnum conſtituit. Aſt quo tempore Ludouicus Galliæ Rex Toleti erat, mẽtio incidit de B. EVGENII, I. Archiepiſcopi Toletani agone, præſulatu, & operibus, cuius cineres in templo Dionyſiaco fuiſſe, paulo ſuperius dictum eſt. Petebant vt ſacra pignora Hiſpaniam mitterentur. Graue id Francis videbatur. Impetratum tamen vt mitteretur pars. Quod Ludouicus in patriam reuerſus cumulatè præſtitit, eius Cœnobij Abbate ad Alfonſum ſocerũ Legato cum dextro Martyris BRACHIO. Alfonſus, Sanctius, Fernandus filij, Proceres, Populus, & Clerici Toletum BRACHIO appropinquante obuiam cum ſuperpelliciis proceſſerunt, Imperatoreque, & vtroque filio ſuccollantibus, techa ad Templum maximum delatã, atque in ſacrum ærarium illata Februarij Menſis die XII. Anno ſalutis M. C. LVI.

Ludouicus VII. Hiſpanias adiit.

Brachium Dextrum mittit.

Hæc ſunt Acta TRANSLATIONIS primæ è Luteria Toletum. De hac ibidem compoſite *Aluarus Gometius* eruditam inſcriptionem texuit, quam in ſecunda Tranſlatione lapide inciſam demonſtrauit, hiſce characteribus:

ALPHONSO. VII. HISPAN. REGI.
RAYMVNDO ARCHIEP. TOL.
HVIC. QVOD. EVGENII. NOTITIAM.
DEDERIT.
ILLI. QVOD BRACHIVM. EIVS. ANNOS.
DETVLERIT.
TOLETANI. VTRIVSQVE. SVSPICIENTES.
D. D.

Quibus omnibus Aubert. Myræus *in Faſt. Belgic. die XV. Nouembr. fol,* 684. contrariatur; aſſerens duo. Primum, quod Toleto Lutetiam tranſlata lipſana fuere. Secundum quod Corpus Noſtri EVGENII Luretia Bronium in Belgium tranſlatum. Hæc ſunt verba: *Saraceni à Mauritania cùm in Hiſpaniam irrupiſſent, Corpus* S. EVGENII. I. *Toletani Antiſtitis in Galliam eſt tranſuectum, & in S. Dionyſij Abbatia, Regum tumulis chariſſima, prope Pariſios collocatum. Inde pars Corporis à*

Myrus error.

Gerardo Abbate in Belgicam tranſlatum, ad Broníenſe Monaſterium, diœceſis hodie Naſmurcenſis, vbi etiamnum religioſe adſeruatur. Hiſce duobus dubiis faciemus ſatis alibi, ſed quia primum ab omni prorſus hiſtoricæ veritatis placito deuiat, Lectorem miſſum exiſtimauimus ad vniuerſos Galliæ, & Hiſpaniæ Scriptores, qui Acta *S. Eugenij* contexuere, quos Andr. Sauſſay. *in Martyrol. Gall. die XV. Nouembr. tom. 2. fol.* 876. Suarium *tom. 6.* Acta S. Evgenii apud *D. Petr. Manrique*, & alios quos referemus eodem agonis die.

Toletvm, vrbs Regia, poſtmodum Imperialis de qua ſcripſimus die I. Ianuarij, & die XXII. & infra dicemus die VI. Aprilis. De ea hic niſi inſcriptionis epigraphem Philippo Romanorum Imperatori à Toletanis erectam, nihil aliud inſerere cogitamus.

IMP. CÆS. M. IVLIO. PHILIPPO FEL.
PIO. AVG. PARTHIC. MAX. TRIB.
POT. P. P. CONSVL.
TOLETANI.
DEVOTISSIMI. NVMINI. MAIEST.
QVE. EIVS. D. D.

Alteram inſcriptionem qua Toletani propter Chriſto nomen à Philippo Imperatorum Rom. datum, *Sanctoque Fabiano* Summo Pontifici diuitias ad paupe-peres ſubleuandos collatas, alibi ſubijciemus.

IDIBVS FEBRVAR.

DIES XIII.

A *Caraui prope Cæſarauguſtam Hiſpaniæ in Sedetanis Sancti* Policeti*, qui tempore Neronis Imperatoris crudeliſſimi, cum Chriſti coleret fidem, & vnus Athanaſij Cæſarauguſtani Præſulis Leuitæ fungeretur honore, ab Ethnicis tentus carceratus, in ergaſtuloque fame correptus, tandem ad martyrij gloriam intrepidus agoniſta mucrone cadente peruenit.*

B *Apud Ratenſe Cœnobium prope Braccaram Auguſtam, olim Gallaciæ, nunc Portugalliæ Metropolim*, S. Stephani *Abbatis: qui cùm S. Benedicti cucullam induiſſet, & in ipſo Monaſterij clauſtro vitam conſummaſſet mirabilem, poſt Abbatiatus onera, aſſiſtentiæ Concilio Toletano III. honorem, plenus facinoribus inclytis, & admirabili virtutum Sarcina onuſtus, ad gloriam diu deſideratam Confeſſor properauit honeſtus.*

NOTÆ.

A SANCTVS POLYCOETVS Leuita, & Martyr.] De hoc Sanctiſſimo Agoniſta altum ſilentium apud Scriptores Hiſpanos, & quod eſt mirabile apud Aragonenſes, qui adhuc eius nomen penitus ignorant. Illud primò mihi præbuit Philippus Ferrar. *in General. Catal. SS. h.d. fol. 75.* hiſce verbis: *Cæſarauguſta in territorio* S. POLYCETI *Martyris.* Qui in Notula, hæc: *Ex Kaland. & Tabul. Eccleſiæ Cæſarauguſtanæ. De quo tamen nihil apud Scriptores Hiſpanos legi.* Quod verũ eſt licet de *Kalendario*, & *Tabulis Eccleſiæ Cæſarauguſtanæ*, quas ego viderim, incertam relationem ſubiiciat. Illius Acta ex hymno antiqui *Breuiarij Cænobij S. Naboris in Lotharingia*, olim *Hilariacum* vocitatum, mihi remiſit eruditiſſimus *P. D. Frobinus Monachus*; à quo hymnò hæc deſumpſi Acta:

ACTA S. POLYCOETI LEVITÆ, & Martyris Carauienſis ex hymno Breuiarij MS. S. Naboris Cænobij.

Origo. POLYCOETVS fuit origine Gallus, qui cùm Chriſto nomen dediſſet patriam relinquens, vt fidei documenta perciperet, & adepta doceret, *Hiſpaniam venit.* Hiſpaniam abiit, quam B. IACOBVS Zebedæi filius ſua prædicatione luſtrauerat. Ibidem Euangelicæ vocis præſidio munitus, fidem exaltans, ſine ceſſatione clamabat: quò plurimi illius Ibericæ regionis populi, licet feroci conſpicerentur natura, Dei verbis molliti, & ſuaui legis onere attracti, mite Religionis iugum admiſere contriti. His, & aliis bonorum operum *Cæſarauguſta ſiſtit.* ſarcinis onuſtus S. Vir Cæſarauguſtam deuenit, vbi Athanaſium IACOBI diſcipulum, & illius vrbis Epiſcopum inueniens, illi per aliquod temporis adhæſit, à quo ſacri dogmatis ſpecimina ſuggerens, perfectiſſimos doctrinæ apices, mira eruditione, ſuſcepit. Illum poſtmodum POLYCOETVS per Celtiberiam, & Carpetaniam prouincias (quibus imbuere fidei rudimenta S. ſatagebat Antiſtes) eſt indiuiduus pediſſequus comitatus, donec Cæſarau- *S. Athanaſij comes indiuiduus.* guſtam redeuntes, B. Athanaſius cognita doctrinæ, pietatis, & fidei veritate Diſcipuli, ad Sanctum Leuitæ munus, admirabili deſtinatione Virum ſanctiſſimum euexit. Tanto ergo POLYCOETVS munere donatus, ad maiora capeſſenda virtutum agmina animum, *Fit Leuita.* Magiſtri exemplo, direxit, & ideò glorioſis facinoribus imbutus altum ſibi perfectionis florarium breui compendinatione contexuit. Ad Magiſtri quippe, Diſcipulorumque eius, & præcipue POLYCOETI, qui circumiacentes vrbeculas, oppida, & vicos continua prædicatione luſtrabat, exemplar, non tantummodo viri catholicam ſeruabant methodum euigiles, ſed & imbecillis teneratum quoque Virguncularum, mulierúmque allatum ſexus, inualidi ſenes, ac pueri, impuberes, qui virtute teneritudinem vincentes ætatis, fortitudine infirmitatem ſuperantes, inuicta animi conſtantia carnis triumphabant illecebras, & quaſi carnis, & corporis expertes, per exactiſſimam caſtitatem, & cæterarum virtutum tramites, Chriſto corpora, & animos humili reſignatione ſacrabant ad hoc tantum lucis nouæ iubar Ethnicorum oculi, conuerſaque in virus medicina; cum ſuorum cultum Deo-

rum

rum minui in dies aduerterent, Neronis Imperatoris exemplo, qui Chriſtianos inſequi dira perſecutione inſtauerat, Athanaſium, Theodorum, POLYCOETVM, & alios eorum ſynchronos, Chriſtique aſceras de medio tollere, mortemque inferre; conſilio præcedente, decreuere. Sic Athanaſius, ſic & alij ad agonis ſtadium per eruenta Gentilium ſupplicia deuenientes, martyrio iugulum præbuere lætantes. Aberat POLYCOETVS, vt miſſionis Euangelicæ onus, ex more perſolueret, ſed *Carduis* iuxta Cæſaraugustam tentus, carceratus, & in ergaſtulum coniectus; tandiu fame, & fœtore correptus delituit, quouſque poſt varia certamina per medium corporis ſectus, ad gloriæ coronam Martyr inclytus properauit æternam. Idibus Februarij, Anno Domini LXI.

Hæc ſunt Acta, quæ experuetuſto hymno depromere potuimus, cuius copiam à P. Froalino ſuſceptam, carmineque Phaleucio-hendecaſyllabo exaratam, licet minus puriori, Lectori ad probationes paramus.

PRO SANCTI POLYCOETO M.

HYMNVS.

AVDI mi Deus hominum cateruas
Quas Sanctus POLYCOETVS *vnit, ornat:*
Vt magno tibi dono, vocibuſque,
Grates conſpicui re, corde, & ore
Perſoluamus: fidem fidelis Almi
Læti Martyris inſequamur atque.
Iſtum Gallia magno progenitrix
Ciuem teſtificum dedens amore,
Quem Hiſpania, poſt, honorabunda
Vidit ſanguine tum cruento paſſum.
Ergo iam fide fuſus, inque Iberos.
Degens, protinus arma legis, ægris
Monſtrat ciuibus ore, ſignis; vnde
Totum poſt Regionis in Deum ardet
Ferocis populi genuſque, pleſque
Iſthac ſcilicet en per heroicum
IACOBVM *fidei vias edocta;*
Athanaſio iuncta Presbytero;
Qui poſt Cæſaris vrbe Præſul Almus
Auguſtæ ſedis inque factus vltro.
Prælato POLYCOETVS *hæret iſti;*
Cuius ſpiritus hauriens amanter
Se totum dedit illius ſaluti.
Omnes poſtea greſſus ac Magiſtri
Libens inſequitur fidelis heros.

At mirabiles Almus huius ergo
Virtutes Pater eminuſque noſcens,
Hunc Leuitico imbuit ſacrato
Sanctos ordine ritus arte ſeruans.
Tanto munere ſanctus hoc donatus,
Chriſtum prædicat ore, voce, corde:
Donec Carauis vrbe tentus vltro,
Factus Martyr ouans fidem reſeruat.
Iſthac hoc modo euenere: Namque
Furor tempore hoc Neronianus
Hiſpanos fere deuorans ſeuerè,
Omnes Chriſticolas reſumit acri
Mucronis fero verbere, & fatali,
Hoc ergo POLYCOETVS *impiger ferali.*
Pugil verbere tunc ſacer refectus
Mortem per medium placens recepit:
Quo poſt Incola cœlitus fit. AMEN.

Non me latet hoc die Antiquum Martyrologium à Roſuueido editum POLYEVCTI Martyris Melitenæ in Armenia paſſi meminiſſe, prout ſimiliter meminere Petr. Eqoilin.lib.12.c.fin.n.61.hiſce verbis: POLYOTVS *Martyr, qui latine interpretatur* multæ auris, *in Milytana Armenia Id. Feb.paſſus eſt.* Conſtant. Felic.& Galeſin. Sed iſte Martyr à Noſtro longe diuerſus eſt. Iſte apud Armeniam; Noſter in Hiſpania. Ille tempore Decij, vt refert Galeſin. ſic: *Melitenæ in Armenia* S. POLYEVCTI *Martyris. Is in* Deciana perſecutione, *datis pro Chriſto ceruicibus coronatur.* Et conueniunt vetera Martyrologia Bedæ, Vſuardi, & recentiorum, & Menolog. Græcorum. V. Id. Ianuarij, ex Metaphraſte Lippomanus, à quo Surius tom. 1. Noſter vero tempore Neronis; & denique iſte, & ille in nomine, & genere agonum differunt. Quibus vtriuſque diſcrepantiam agnoſces. Tu interim erudite, nouitatem lauda, & intentis adde. Facilis enim iſtis aggregatio eſt.

CARAVIS, peruetuſta Hiſpaniæ Citerioris vrbs fuit. De ea iſthæc Andr. de Poza in Corographia Antiq. Vrb. Hiſpan. lit. C. verbo: CARAVIS *ſuum habuit ſitum inter Nauarræ, & Aragoniæ terminos; adhuc eius ſedes ignoratur. Hoc tantummodo abſque controuerſia dignoſcitur, quod* Græcus Prætor *illam fraude ſubegit, anno C. LXXVI. ante Chriſti aduentum.* Imperator Antonin. *in ſuo Itinerar.* Ab Aſturica per Cantabriam Cæſarauguſtam *fol.* 100. eius item meminit, ſic:

De ea Appianus Alex. de Bell. Hiſp. fol. mihi 930.

Turiaſonem. M. P. XVII.
CARAVI. M. P. XVIII.
Cæſarauguſt. M. P. XXXVII.

Quo loco Ieronymus de Zurita *fol.* 599. eius manſionis veſtigia reperiſſe nulla, ingenua veritate fatetur. Forte Agarenorum proluuie, eius mœnia diſrupta, & exciſa ſub aggerum ſilentioſis ruinis delituere.

B S. STEPHANVS Abbas, & Confeſſor.] D. Rodericus de Acuña Hiſt. Bracarenſ. 1. p. c. 79. fol. 371. De iſto ſanctiſſimo confeſſore iſthæc adnectit verba: *Quatenus ad vita Acta, apud Noſtros altum ſilentium: Ille luminum Pater, qui vides*

in abſcondito, illius S. Abbatis merita retribuet. Ipſe enim M. Maximus *Sancti mortem ad annum D.XCVIII. poſt ſolutum Concilium Toletanum III. anno IX. reiicit. Aliquanos feruida ſuſpicio capit, quod iſte* B. STEPHANVS *Abbas, eſt ille, de quo Martyrologium Romanum Idibus Februarij meminit, in cuius glorioſa morte Angelorum deſcendens turba, quam qui aderant ſentire meruere, eius ſpiritum ad cœlos aſportauit, vt* S Gregorius *refert. Sicque loco* REATE, *ſubſtituendum eſſe* RATE, *vt non in* Italia, *ſed in* Portugalia *eueniſſe miraculum credatur, cuius odor Romam vſque, ad tanti Pontificis ſolium penetraret.* Ac ſalua pace Præſulis Braccarenſis, haud crederem Noſtrum STEPHANVM Ratenſem Abbatem, illum eſſe, cuius meminere B. Gregorius Papa, & Martyrologium Romanum, ex pluribus.

PRIMO, quia in contrarium ſunt Acta à Baronio, & Philippo Ferrario in Catal. SS. Ital. h d. fol. conſcripta, in quibus veridica relatione ſubiicitur, illum Reatinum Abbatem fuiſſe, ibidemque honorificentiſſima coli veneratione.

SECVNDO, nam ſi benè verba B. Gregorij notentur, facile ab errore diſcedere compellemur. Audi Roderice, Pontificem Magnum *lib. 4. Dial. c.* 19. in cuius lemmate: *De Tranſitu* STEPHANI *Viri Dei* eſt poſt modum in exordio: *Prædicto autem* Probo, *aliiſque Religioſis narrantibus Viris, agnoui ea qua indicare audientibus, de Venerabili Patre* STEPHANO *in homiliis Euangelij curaui. Fuit idem Vir, ſicut idem* Probus, *& multi alij teſtantur, nihil in hoc mundo poſſidens,* &c. Vt ergo agnoſcas de quo loquitur STEPHANO Gregorius, ab ipſo ediſcere debes, quis iſte *Probus*, à quo Pontifex vitæ ſuxit ecphaſim, fuerit: quo cognito, nulliter te tam erronea ſuſpicio teneret. Sed quia hoc haud didiciſti, ego tibi Auctorem relationis propalabo: imò non ego ſed B. Gregorius, qui *lib. 4. c.* 12. in ſumma capituli eius dignitatis titulum manifeſtat, ſic: *De anima* PROBI *Reatina vrbis Epiſcopi.* Poſtmodum in capitis corpore: *Qua de re, neque hoc ſileam, quod* PROBVS *Omnipotentis Dei famulus, qui nunc in hac vrbe monaſterio præſto eſt, quod appellatur* REATE, *de* PROBO *Patruo ſuo* Reatinæ *Ciuitatis Epiſcopo mihi narrare conſueuit* En quis PROBVS. Quis Auctor vitæ STEPHANI, vterque ex *Reatina* vrbe, iſte Abbas, ille Epiſcopus in Italia, ergo perperam Portugallos Acuña facit.

HIS ſic intellectis, ad veram Actorum B. STEPHANI cognitionem Hiſpani Abbatis deuenio. Non enim ex hoc Hiſpanicæ Eccleſiæ aliquid detrahitur, quia cum ipſa tot referta Martyrum, Confeſſorum, ac Virginum trophæis dignoſcatur, vno, aut altero, nec honore minuitur, nec magnitudine augetur. Veritati ergo conſulimus, non errori. Vtilius enim eſt, patriam veridicis relationibus onerare, quàm furatis laudibus honeſtare. Nullum quippe honoris ſibi Hiſpania adiungit magnificum, ex defictis, & commentiriis Sanctorum exterorum plauſibus; quia ſi veritatem celare, aut mendacium dicere, culpa eſt, vt inquit Auguſt. de Agon. Chriſt. *Qui veritatem* (inquit) *occultat, & qui prodit mendacium, vterque reus eſt: ille quia prodeſſe non vult, iſte quia nocere deſiderat*; vt quid alienum appropriabimus Sanctum, quem re vera nuſquam Noſtrum agnouimus? Ergo vt ad inceptum reuertar, B. STEPHANVM Monachum fuiſſe Benedictinum, & in Ratenſi, Gallæciæ tunc, Cœnobio iuxta Braccaram, illius regionis Metropolim, Abbatem, profiteor, vt indicant S. M. Maximi Cæſarauguſtani Præſulis in Chron. Ann. 590. verba, vbi referens Epiſcopos, & Abbates, qui III interfuere Toletano Concilio, proſequitur: STEPHANVS *Abbas* Ratenſis, *Ordinis S. Benedicti.* Et Ann. 598. illius tranſitum deſignans, ſimplici oratione, & *defectuoſa*, ſic concludit: *Sanctus* STEPHANVS Rate *prope Braccaram Auguſtam*, moritur. *Diminuta.*
Sic orationem perfectam conſtrues. Eius Acta nullibi ſcripta percepi; illa ſic attexe.

ACTA

ACTA B. STEPHANI RATENSIS Abbatis Ordinis Benedictini Confeſſoris, ex S. M. Maximo.

Stephanvs natione Hiſpanus, patria Gallæcus, à vita rationis Arianorum cõmercium diffugiens, totum ſe Catholicæ fidei placitis, & Orthodoxæ religionis dogmatibus dedit; ſed quia hæreſum lues fere totos depaſcebat Hiſpanici Orbis, Leouigildo ſuadente, circulos, vt tempeſtuoſi maris procellas euaderet, & peſtiferi veneni corruptionem illuderet, portum in religione ſuſcepit, antidotum in ſilentio Monaſterij perbibit. Vnde æui turbulentiam effugit, & hæreticorum virus euaſit. Talis ergo in eo vitæ apex fuit; tanta religionis obſeruantia, vt omnes non ſolum Cœnobitas coæquaret, ſed longius gratia Numinis interueniente ſuperaret. Portus ergo illi Ratenſe Cœnobium fuit, vbi protinus, quòd eius ſilentioſa tuguria calcauit, pronus lateres mira humilitate deoſculatus, animum ad ſuperiora virtutum cacumina direxit. Illic, vt minime mundi illecebræ illius propoſitum reuocarent, ieiuniis, diſciplinis, ſilentio, orationibus, & aliis afflictiuæ carnis exercitiis, ſibi, & Deo, à nullo cognitus, omnibus gratus, & ſibi terribilis, vitam tranſigebat Angelicam. Eius virtutes in publicum deferre Numinis voluntaria prouidentia decreuit, & ideo è viuis ſublato illius Monaſterij Abbate, illud muneris onus, etſi reluctante humilitate, percepit. Fuit ſiquidem in illo potius obedientiæ ſuffragium, quàm verecundæ modeſtiæ conceptum. Illâ, etiam aut inuoluntariè meremus, iſtâ, niſi depoſita reſiſtentia, vix progredimur. Ad Abbatiale igitur faſtigium perductus Vir Sanctus, omnem ſuam operam in euehendis vlterius fratrum virtutibus poſuit; ſieque à Domino adiutus nil niſi religioſum, nil niſi perfectum, & pium, in quolibet agnoſceres Cœnobita. Hoc tempore Hiſpanicæ fidei miſeratus Omnipotens, Reccaredum, Hiſpaniæ Regem conſtituit, qui partim Leandri, Iſidori, & aliorum Præſulum hortatu, & S. Hermenegildi fratris, & Martyris ſanguinis profuſi monitu, Arianam dimittere, & conculcare hæreſim; Catholicam fidem amplecti decreuit. Quod vt ſolemnius fieret apud Toletum, Regiam vrbem Nationale Concilium contrahitur, cui LXXII. Epiſcopi, & plurimi Abbates interfuere, inter quos B. Stephanas, qui cum cæteris Epiſcopis, & Abbatibus, Proceribuſque Catholicis, hæreſim condemnauit. Poſtmodum in ſuum reuerſus Cœnobium, Deo placens, pauperibus ſuboeniens, Monachòs edocens, populos erudiens, ſibi proficiens, & omnibus charus, vltimam vitæ periodum, haud carne reluctante, peregit, Era DC. XXXVI. Anno Domini D. XC. VIII.

De die obitus nihil ad noſtram notitiam peruenit. Hoc apponere opus fuit, & quia Archiepiſcopi Braccarenſis ſuſpicionem eneruaremus, & quia cum B. Stephano Reatenſi in nominibus perſonarum, & locorum, fere ſuppar agnoſcitur.

Rate, Oppidum eſt Portugalliæ nunc, Olim Gallæciæ apud Braccaram Auguſtam, cuius meminit Dexter in Chron. Ann. 66. vbi P. Biu. fol. 144. D. Roder. de Acuña Hiſt Braccar. 1. p. c. 18. Eius originem ad diem XVII. Octobris, Deo iuuante, dimittimus.

SEXTO DECIMO

SEXTO DECIMO Kal. Martij.

DIES XIV.

A *Apud Rubricatam prope Barcinonem in Laletania Hiſpaniæ Depoſitio ſacrorum pignorum* S. VALENTINI, *Interamnenſis Præſulis, & Martyris, qui diu cæſus, & in ergaſtulum coniectus, cùm tertio ſub noctis gallicinio fuiſſet de carcere eiectus, à Placido vrbis Præfecto decollari iuſſus, Martyr inclytus florentem palmam promeruit.*

B *Romæ* SS. VITALIS *Archipresbyteri Toletani, Zenonis, & Feliculæ Martyrum, qui B. Marcello Eugenio adhærentes Toletano Pontifici, ab eo in Inſulam Pontiam dimiſſi, poſt Romam reuerſi, demum Traiani Imperatoris decreto comprehẽſi, martyrio coronati ſunt. Eorum Corpora demum ad Hiſpanias delata honorificè coluntur, Abulæ* S. VITALIS. *In Cænobio Serrateixenſi* SS. ZENONIS, & FELICVLÆ. *Item ibidem* S. VICTORIS *Martyris.*

C *Rhodæ in Celtiberia Hiſpaniæ* SS. DIONYSIVS, & AMMONIVS *Martyres, qui Imperatorum Diocletiani, & Maximiani, perſecutione comprehenſi, pro fidei conſtantia, ſtrenui Chriſti milites occubuere.*

D *Romæ* S. VALENTINI *Martyris, qui pro Chriſti nomine tentus, & cruciatibus afflictus, tandem intrepidus Agoniſta ad ſuperos euolauit. Cuius ſacra lipſana Vrbano VIII. Pontifice Maximo concedente, è Calixti cæmeterio extracta, & fratribus Ordinis SSS. Trinitatis Excalceatis tradita, in Monaſterio ipſorum quod de Socuellámos dicitur, collocata, honorificè quieſcunt.*

NOTÆ.

NOTÆ.

A SANCTVS VALENTINVS Epiſcopus, & Martyr.] Romæ agonem compleuiſſe eius indicant Acta. Epiſcopum fuiſſe, & Martyrem Interamnenſem in Italiâ fatentur Beda, h. d. his verbis: Eodem die natale S. VALENTINI Interamnenſis Epiſcopi, qui tentus à Paganis, ac virgis cæſus, poſt diuturnam cædem, cuſtodiæ mancipatus, cùm ſuperari non poſſet, medio noctis ſilentio, eiectus de carcere, decollatus eſt, iuſſu furioſi Placidi, Vrbis Præfecti; Eadem Ado, Vſuardus, Rabinus, Notkerus, Maurolycus, Conſtantius Felic. Petr. de Natalib. in Catal. SS. lib. 3. c. 122. Alexand. de Peregrin. Galeſin. & cæteri recentiores, à quibus Martyrolog. Rom. Caſtellanum P. Vazq. Luſitan. & Hiſpan. P. Higuera MS. Philipp. Ferrar. in Topograph. fol. 63. in Catalog. General. SS. XI. Kal. Iulij fol. 251. & in Catal. SS. Ital. fol. 97. Eius Acta Bon. Mombrit. tom. 2. à quo Surius tom. 1. fol. 145. & in meo MS. Legendario, in quo hæc:

ACTA S. VALENTINI EPISCOPI Interamnenſis, & Martyris, ex Legendario MS. Aſturicenſi.

VALENTINVS Interamnæ nobilis naſcitur in Italia Aprutij, in Præcutiorum finibus, intra colles Apennini montis, qui præmiſſis primarum ſtudiis literarum, ad Diaconij miniſterium accitus eſt, omneſque ſuæ ætatis, & maioris Clericos ſuperando, poſtulante populo, & inſtante clero, à S. Feliciano Fulginenſium Epiſcopo, Iteramnenſium Præſul effectus eſt. Hoc nouo indutus onere, ad religionis Chriſtianæ fidem propagandam animum conuertens, duas Clericorum, & Virginum congregationes, ex cuius clauſtro quædam mirabilis Agapes alumna virgo proceſſit. At cùm Craton quidam, Ciuis Athenienſis, Orator conſpicuus, græcè, & latinè peritus, Romæ clarus haberetur, treſque haberet nobiles conciues Proclum, *Phæbum*, & Apollonium ſecum Diſcipulos, in vrbe perorantes, euenit, filium eius Cheremonem tanta ægritudine per triennium detineri, vt incuruatus dorſo, circa genua caput defixum teneret, & niſi aliorum adiumento, per ſe nulliter poterat ambulare, nec penitus ſe mouere. Sed deficiente Medicorum doctrina, Frontonius quidam Tribunus, compaſſione Cheremonis motus, Cratonem accerſit, & de VALENTINO Interamnenſi Epiſcopo, qui quandam ſororem ſuam ſimili paralyſi laborantem ſanauerat, verba faciens, ipſius virtutes, in curandis ægrotis, expoſuit. Quo audito Craton quoſdam nobiles amicos Interamnam mittit, qui ſupplicationibus interpoſitis VALENTINVM, Romam importarent. Quod fecit Protinus Præſul, non ſine Numinis prouidentia, vt & eius glorificaretur nomen, & Antiſtitis palæſtra manifeſtaretur agonis. Romam igitur perueniens, cumprimùm Catonis domum intrauit, Cheremonem ad ſanitatem reſtituit, & Cratonem, eiuſque Diſcipulos, & familiam ad fidem conuertens, omnes vt plurimum baptizauit. Continuò huius admirabilis medicinæ fama per omnium vrbis ſeptimontium terminos peruagauit, ad cuius ſtupendæ virtutis Auctorem concurrens, & occurrens

Alias: Ephebum.

occurrens Gentilium turba, magnis baptiſmum clamoribus expoſcebat. Quibus ſuccurrebat, doctrina, chriſmate VALENTINVS, ſic, vt vix vnus ſine baptiſmo diſceſſerit. Huius concurſus, & miraculi vox ad Senatus Romani ſolium admiranda peruenit; qua Patres perterriti Conſcripti, & caſum inquirunt, & VALENTINVM exquirunt; qui ad Senatum delatus, & de religione interrogatus, ſe eſſe Chriſtianum intrepida confeſſione fatetur. Tunc Patres Placido Vrbis Præfecto Sanctiſſimum Epiſcopum tradunt, cauſæque cognitionem, & punitionem committunt. Præfectus illum in carcerem includi iuſſit, quâ talibus eſt afflictatus ærumniis, tantis conſumptus angoribus, vt vix vitam, quâ paſcerentur anguſtiæ, ipſamet inueniret afflictio, niſi Spiritus ſpiritum ad tanta ſupportanda certamina procrearet. Tandem verberibus cæſus, ad mortem damnatus eſt. Videntes autem Placidas, & ſatellites, eum in ipſa cæde gloriari, eiuſque conſtantia Chriſticolarum animos confirmari, medio noctis ſilentio eiectum de carcere, iuſſu Placidi, vitam fractis ceruicibus inuenit æternam XVI. Kalend. Martij, Anno Domini C. XI. Imperante Traiano. Eius ſacrum Corpus à tribus Diſcipulis Proculo, Ephæbo, & Apollonio Interamniam delatum, ibidem manſit, donec poſtmodum ad vrbem Rubricatam prope Barcinonem tranſlatum eſt, vbi in Monaſterio S. Benedicti Bagenſi honorifice adſeruatur, & debita veneratione colitur. Caput ad Taurum vrbem Zamorenſis diœceſis, olim dictam Sabariam deuectum, argentea capſula cuſtoditur.

Hucuſque martyrij dies tot agnouit ſententias, quot capita. Itali fere omnes ad Annum CCLXXIII. agonem reiiciunt. Lipool. & Graſſis, ad tempora Iuſtini. Nos ergo Luitprandi Noſtri in Aduerſ. n. 62. veſtigia ſectantes, ad imperium Traiani concedimus. Illius audi verba, quibus & TRANSLATIONEM notabis: *S. VALENTINVS Epiſcopus, & Martyr (quem alij faciunt Interamnij Flauij in Hiſpania Epiſcopum, alij autem Italum, Romæ paſſum ſub TRAIANO Imperatore) creditur allatus ad Monaſterium quoddam prope Rubricatam vrbem, nunc Manreſam dicunt* En Sanctum Epiſcopum tempore Traiani paſſum. Cuius quia perſecutionis ſæuitas Anno C.X. incœpit, Martyris agonem, anno ſequenti conſignauimus.

QVATENVS ad TRANSLATIONEM, iam ex Luitprando notatam didiciſti, qui licet per verbum *Creditur*, illam demonſtret, attamen eius dubitantis animi placitum, veritatis ſymbolo confirmauit P.F. Anton. Vincent. Domenec Hiſt. SS. Cathalon. lib. 1. fol. 17. & Nos diximus in Hiſt. S. Epitatij c. 4. fol. 371. Non obſtat Philippi Ferrarij in Catal. SS. General. die 22. Iunij, & in SS. Ital. fol. 97. dicterium, quo probare nititur, Corpus S. VALENTINI Epiſcopi repertum fuiſſe, Anno M. DC VI. quia inquit Baron. in Not. ad hunc diem lit. C. auctoritate Equilini lib. 3. Catal. c. 15. duos fuiſſe huius nominis Epiſcopos Interamnenſes, alius Noſter, alius tempore Iuſtini, ideo illa ſacra pignora inuenta dicto anno, non de VALENTINO antiquiori, ſed de moderno, intelligenda eſſe. De Capite apud Sabarim, hodie *Toro* Zamorenſis diœceſis, videndus M. Ægid. Gonz. Dauila tom. 1. Theatr. Eccleſ. Hiſpan. 391.

MONASTERIVM BAGENSE nomen recipit ab antiqua vrbe, quam olim dictam ferunt BACCASIVM, hodie BAGA, quam ædificaſſe Dionyſium Bacchum referunt Petr. Ioann. Nunnius de Sit. Orb. c. Mediterranea Tarraconenſ. Ieronym. Pujad. Hiſt. Catal. lib. 1. c. 34. fol. 29. col. 3. Alibi alia dicemus.

SS. VITALIS, ZENONIS & FELICOLÆ Martyrum.] Ipſorum memoria in
B. tabulis adeſt Eccleſiaſticis omnibus. Bedæ in hæc verba: *Eodem die SS. Martyrum VITALIS, FELICVLÆ, & ZENONIS.* Eadem, addita voce ROMÆ, repetit Ado, Vſuardus, Maurolycus, Galeſinius, Conſtantius Felic. & recentiores. B. Notkerus conſignat locum paſſionis: *Via Ardeatina.* Menolog. Græcor. tacito no-

mine Felicolæ, ad diem XXIX. Aprilis, martyrij genus exponit : *Igne conſumuntur.* E conuerſo Wandelbertus Zenonis nomine prætermiſſo, hæc carmina ſubiicit :

> *Tuum decimo-ſextoque die præeunte Kalendas*
> *Martyr* Vitalis *nitet*, & Felicula *Virgo.*

Petrus de Natalibus in Catal. SS. lib. 11. c. fin. n. 64. Ordinem S. Vitalis *Presbyteratus* appingit. Poſt quos Martyrolog. Roman. Philipp. Ferrar. in Catal. SS. Ital. fol. 98. & in Topograph. fol. 107. Iulian. Archipresbyter Toletan. in Chron. n. 28. 29. & 37. P. Ieronym. Rom. in Dipthyc. Tolet. fol. 585. n. 29. in fine. D.D. Sanctius Dauila, & Toledo Carthaginenſis, Giennenſis, & Placentinus Epiſcopus de Venerat. Reliqoiar. lib. 3. c. 8. n. 3. fol. 291. Qui etiam Vitalis vitam hiſpano ſermone contexuit. Eorum ex Noſtris etiam meminere Anton. Vincent. Domen. Hiſt. SS. Cathalon. lib. 1. fol. 16. D. Thom. Tamayo in Veritat. Dextr. Nouitat. 8. fol. 24. & in Diſquiſitionib. Dextrian. Nouit. 4. fol. 96. Flau. Dext. in Chron. Ann. 105. & 110. vbi P. Biu. fol. 210. & 216. Roder. Car. fol. 60. lit. c. D.D. Didac. de Caſtejon Epiſcop. Turiaſ. de Primat. Toletan. tom. 1. p. 1. c. 6. & Nos in vita S. Epitatij c. 4. fol. 371. M. Ægid. Gonz. Dauil. in Theatr. Eccleſ. Hiſpan. tom. 1. fol. 212. Ex quibus hoc Actorum Symbolum Sanctis Martyribus conſecro.

ACTA SANCTORVM VITALIS Archipresbyteri Toletani, Zenonis, & Feliculæ *Martyrum, ex D. Thom. Tamayo.*

Victorius Vitalis Marcellus ex nobiliſſima Marcellorum familia oriundus, patrem habuit Marcum Marcellum Vrbis Præfectum, poſt tempore Claudij Imperatoris, Auguris, & Quæſtoris in Hiſpania Citeriori Officiis functum, qui Carthaginis Spartariæ murum refecit; Matrem verò Claudiam Xantippen, ex ſplendidiſſimo Athenienſium genere ortam, in cuius procerum ſtaturam, aliquando eſt iocatus Martialis. A primis quippe, vt aiunt, vnguiculis, ſic ſe literarum (vt hominem decebat Patritium) eruditioni ſubiecit, vt, pro illis, perfectiori calculo, capeſſendis Athenas adire (pro vt nobiles Romani Iuuenes conſueuerant) efficaci obſtinatione conſtituit, ne in illo hæc melioris notæ cultura, impigra retardatione deficeret. Ergo illam maximam Orbis Academiam luſtrans, Dionyſij magni ipſius Areopagitæ magiſterio vſus, totius philoſophiæ, & Theologiæ apices penetrauit, cum Paulus Apoſtolus vrbem perluſtrans, Deo Incognito ſacratam inueniens Aram, in ipſa Chriſtum vſque tunc Deum Incognitum Athenienſes veneratos, argutia inuincibili, & efficaci demonſtratione perdocuit. Ad tanta verò fulmina veritatis protractus Dionyſius, vnà cum Vitale à Gentium Apoſtolo ad fidem conuerſus eſt. Exhinc ad cognitionem veri Dei, cuius etſi inter tenebras Gentilici erroris ſcientiam, feruida ſpeculatione quærebant, deuenere. Agones poſtmodum SS. Petri, & Pauli Apoſtolorum, aliorumque eorum ſucceſſorum Romæ euenere, quorum ſacra pignora, vt inuiſerent, & venerarentur Dionyſius, Vitalis, & alij eorum Diſcipuli, Romam perrexere, tempore B. Clementis Pont. Max. ad cuius pedes prouoluti, ab ipſo Summo

Eccleſiæ

Eccleſiæ Sacerdote humaniter ſunt recepti; quos protinus ordinibus inſignitos, vnà cum M. Marcello Eugenio, VITALIS fratre, Galliam dimiſit. Acceperat VITALIS ab Apoſtolico titulum Archipresbyteri, & cùm Gallias peruenisset, Dionyſij ſocietate relicta, vnà cum ZENONE, & FELICVLA Virgine, & aliis, Eugenium fratrem eſt Arelate comitatus; ab hinc Hiſpaniam profectus, cuius Eugenio fratri, B. Clemens; & à quo Dionyſius, Primatus, & Eccleſiæ Toletanæ adminiſtrationem commendauerat, illi tàm in Eccleſiaſtici ordinis diſponenda œconomia, & in prædicatione fidei amplianda, quam in aliis maximæ auctoritatis, & ponderis negotiis eius Eccleſiæ incumbentibus, conſtituendis, magno auxilio fuit. Ingenium in VITALE fratre excultum, agnouerat Eugenius, ideoque illum, Toletum præmiſit, vt interim, quòd ipſe tanquam Legatus in Eccleſiarum viſitatione conſtructarum, aliarumque erectione detentus, vniuerſam perluſtraſſet Hiſpaniam; frater ciuium corda verbis placidis demulceret, fidelium animos roboraret, & Gentilium ſpiritus corrigeret. Perrexit demùm VITALIS, vbi ad annum vſque nonageſimum ſextum, Toleti in cõfortandis fidelibus, & prædicandis Gentilibus tempus conſumpſit: quo elapſo, ab Eugenio vocatus, cum epiſtolis reſponſiuis ad Sanctos Martyres, apud Inſulam Pontianam exilij propter fidei confeſſione pœna mulctatos; dimiſit. Inſulam intrauit breui VITALIS, vbi per vnius anni circulum demoratus, Hiſpanias reuertitur; & fratri Eugenio, quidquid mirabilium B. Domitillæ deprecatione Omnipotentis Dei prouidentia parrauerat, Virginiſque glorioſam mortem, Sanctorumque Eutychetis; Victorini, Maronis, Euphroſinæ, Theodoræ, & aliorum inſignium Martyrum agones, qui ſtrenuè fidei veritatem, quam profitentes ſuo ſanguine confirmarunt, lachrymabili, licet compoſita relatione, nuntiauit. Poſtmodum verò cùm grauia in Hiſpaniæ Eccleſia exorirentur negotia; illa Clementi Pontifici, & Dionyſio Magiſtro patefacere decreuit Eugenius, & vt ab vno medelam Apoſtolicam, & ab alio conſilium agnoſceret admirabile, quibus, optatis remediis ſuffultus, totius operis felicem ſuggereret euentum. Vt ergo hæc felicius explerentur omnia; VITALEM Romam, Pariſioſque direxit, qui itidem cum *Zenone*, & *Felicula* indiuiduis ſuorum itinerum comitibus, Galliam, & Italiam pergens, vt fratris Epiſcopi adimpleret mandatum, per totius viæ oppida Chriſtum intrepidè prædicans, ſermonem miraculis confirmabat. Inter alia illud ſingulare refertur, de duarum illarum palmarum natiuitate, quas ipſe ſuis vidit Padus in oris, & poſtmodum accolæ ad ſcapharum ſecuritatem ſeruauere, vt æternum ſeculis eſſet miraculi monimentum; quo futuræ agnoſcerent ætates, illic munitum tranſitum VITALI, & ſociis flumen præbuiſſe, quando & ipſa torrentis volubilitas firmiſſimum illis exhibebat acceſſum. Romam deoique peruenit VITALIS, qui à B. Clemente benigne acceptus, illi operis Eccleſiaſtici, Religionis Chriſtianæ apud Hiſpanos augmenti, & totius reddidit Legationis rationem. Sed tunc miſſo in exilium Clemente ad Tauricam Cherſoneſum, Pontificem VITALIS, ZENON, & FELICVLA non tantum ſunt inſequuti in itinere, ſed in laboribus, quorum in illa Inſula tanta frequentia fuit; vt vix in hominum corporibus adeſſe potuiſſet ad illos ſufferendos vis, niſi Dei prouidentia, vt ſuorum experiretur conſtantiam, illis halitum condonaret. Iſthinc tum illa mira fontis inuentio, quem agnus ad Sanctorum ſolamen indigetauit, euenit. Illic glorioſus Clementis

tranſitus, cuius Corpus Gentilium rabies in mare proiecit, quodque VITALIS ſic eius abſentiæ dolore compulſus, oculis proſecutus, vt ab illo haud potuit loco ſeparari, donec maris aperta volumina contuens, notauit vndas ſic alteram in alteram conglomeratas retrocedere, vt per tria paſſuum, & amplius millia, vacua ſeſe inſpectaretur campi planities, quâ protinus Angelicis manibus templum, quo ſacra lipſana conderentur, extructum apparuit; cuius aditus frequentia per totam vnius diei permanſit feriata periodum. Sarcophago lætabundi confeſtim adhæſere VITALIS, ZENON, & FELICOLA, ſocijque, mœrorem, quo propter mortem tanti Pontificis affictabantur, certitudine gloriæ, qua Clementem potitum, & fiducia protectionis, qua ipſis ſubuenturum credebant, ſuſtinentes. Aſt tantis Chriſtianorum venerationibus ſtomachati Gentiles, Sanctos Clementis pediſſequos, inter quos VITALEM, ZENONEM, & FELICOLAM feraci conclamatione carceribus mancipantes, illos Romam crudeliſſima tractatione retulere. Ibidem licet cuſtoditus VITALIS plurimos ad fidem conuertens, alios in fide roborans, ad vltimam deſiderati agonis palæſtram deueniens, poſt inſignia tormentorum certamina; Via Ardeatina, vnà cum ZENONE, & FELICOLA ſuorum fidei, itinerum, & laborum comitibus, igne conſumptus, ſanctum Domino commiſit ſpiritum, qui vt verus virtutum, & paſſionum remunerator, illorum tempora coronis pulchritudinis redimiuit, XVI. Kal. Martij, Anno Dom. C. V. Imperante Traiano. Quorum Corpora Romæ ſepulta in Cœmeterio Callixti temporum decurſu in Hiſpaniam adlata, S. VITALIS Abulæ, SS. ZENONIS, & FELICVLÆ Serrateixenſi Cœnobio tranſlata, honorifice coluntur, & cultu debito venerantur.

En BB. Martyrum acta ſincera, ad quorum probationem videndus *D. Thom. Tamayo* plenè in locis relatis. Nunc nos per compendium aliqua. De prænomine VICTORIO, nomine VITALI, & cognomine MARCELLO audi Iulian. Petr. *in Chron. n.* 55. in hæc verba à *Tamayo* relata, *fol.* 24. *Floret.* VICTORIVS MARCELLVS *ad quem* Statius *ſcribit: fuit hic S. Marcelli frater*, VITALIS *dictus*. Flau. Dext. *in Chron. Ann.* 110. ſuppreſſo nomine VICTORII, cætera refert: MARCELLVS VITALIS, *frater S. Marcelli, Marci filius, Vir pius, charus eſt Imperatori Adriano, cui quandam* ſyluam, *vt viro doctiſſimo* Papinius Statius *dedicauit*. Sed quia in hanc incidimus dedicationem *Papinij*, operæ pretium duxi verba in hoc ab eruditiſſimo *D. Thom. Tamayo* prolata contexere: MARCELLVM VITALEM (inquit) *Iuris fuiſſe peritum*, Statij Papinij, *illius aui Poëta felicis inuentionis*, & *facilis ſpiritus, proſa, verſuſque conſtat. Nec alio potuit illam elegantiſſimam proſam, & verſum, de quibus* lib. 4. Syluarum *mentio eſt*. Inueni librum MARCELLE chariſſime, quem tuæ pietati dicarem. *Poſtea in carmine, cum Epiſtola loquens, proſequitur:*

Curre per Euboicos non ſegnis Epiſtola campos,
Has ingreſſa vias, qua nobilis Appia creſcit &c.
Illic egregium, formaquè, animiſque videbis
MARCELLVM, *& celſo præſignem vertice noſces &c.*
Certe iam Latiæ non miſcent iurgia leges,
Et pacem piger annus habet, meſſeſque reuerſæ
Dimiſere forum: iamiam tibi turba reorum
Veſtibulo querulique rogant exire clientes.

Poſtmodum

Poſtmodum Principis fauorem addit, & denique MARCELLI VITALIS *de nobilitate encomium hiſce verſibus, auget:*

Surge, agedum, iuuenemque puer deprende parentem,
Stemmate materno felix, virtute paterna.

Optimè; quia Matris *origine* Athenienſis *illuſtriſſimus fuit, &* Patris *fama (de cuius ingenuitate Roma nulla vix mentio deſiderabatur, quia Auguſtorum, & Marcellorum proſapia omnium ora capiebat) inſignis dignoſcebatur. Sic* Statium *fauentibus* Dextro, *&* Iuliano *penetro, hucuſque à nullo animaduerſum.* Hactenus *Tamayo.*

De Patre M. Marcello, Vrbis Præfecto, Augure, Quæſtore in Citeriori, & mœnium Carthaginis Spartariæ reparatore, Dextrum in Chron. Ann. 100. auſculta: Celebris eſt Toleti memoria M. Marcelli, Romæ Præfecti, qui tempore Claudij, Citerioris fuit in Hiſpania AVGVR, QVÆSTORQVE QVINQVENNALIS, & murum Carthaginis Spartariæ refecit. Si Dextro non credis, incredule crede inſigni monumento antiquitatis, quod in marmore conſcripſit veritas, & orbi tranſmiſit D. Franc. Caſcales Hiſt. Carthag.

M. CORNELIVS. M. F. GAL.
MARCELLVS. QVÆST. QVINQ.
MVRVM. A. PORTA. TOPILLA.
AD. *TVRRIM.* PROXIMAM.
PED. CXLVI. VLTRA. TVRRIM.
PP. XI. D. D. F. I. Q. P.

De Matre ex Athenienſi familia, idem Dexter in Chron. d. Ann. 100. à Tamayo vindicatus: *Quarta Marcella Xantippe (ait) M. Marcelli Romæ Præfecti filia, M. Marcelli Toletanorum Pontificis ſoror (quam S. Paulus viſis, in eius fronte, literis aureis, ad fidem conuertit, redeuntem ex Italia ad Hiſpanias; morientem S. frater Marcellus ſepulturæ mandauit) Eius mater* CLAVDIA XANTIPPE *Ciuis fuit, & de genere ſplendidiſſimo* Athenienſium. *Fuit corpore ſupra iuſtam ſtaturam procera, in quam iocatur Martialis.* De hoc Noſtri Valerij Martialis lepidiſſimi inter Romanos Poëtæ luſu, videndum Epig. 60. lib. 8. vbi hæc carmina.

Summa Palatini poteras æquare Coloſſi.
Si fieres breuior, CLAVDIA, *ſeſquipedem.*

Non enim illo, nec iſto ſeculo, procera ad ſpecioſæ pulchritudinis formam, ſtatura damnabilis, quinimo ſi Andr. Tiraquell. in l. 2. Connub. n. 74. credimus, Homeri, Virgilij, Propertij, Ouidij, Statij, & aliorum auctoritate, potius inter pulchritudinis veræ genera computatur.

Quoad cætera in ecphraſi contenta Iul. Petr. in Chron. n. 28. 29. & 37. debitum ſoluet, vbi de S. Eugenij Legatione ad Arelatenſes Galliæ, & Toletanos Hiſpaniæ verba feciſſet n. 28. proſequitur. *Venit comite Archipresbytero ſuo* VITALI, *& fratre, cum* ZENONE, *&* FELICVLA. Poſt n. 29. alia recenſens, ait: *Acceptis Toleti literis* (S. Eugenius) *quas ad eum miſerunt Sancti Chriſti Martyres ex Inſula Pontiana, mittit eos conſolatum fratrem* VITALEM. & poſtea n. 37. omnia breuiter abſoluens, concludit. S. VITALIS, *Toletanus* Archipresbyter, *miſſus à S. Eugenio ad conſolandum Chriſtianos detentos in Inſula Pontia, ex itinere conſulit S. Dionyſium Pariſiorum Epiſcopum, deinde* Clementem *(poſt viſos, & conſolatos Martyres) ad exilium miſſum, comitatur; illo verò mortuo, Romam rediens, illuſtre martyrium patitur cum* ZENONE, *&* FELICVLA *viæ comitibus.* Sic legendum eſt, nam in edito, tot literæ, quot errores. Flau. Dext. d. Ann. 110. iſta conſarcinat: S. VITALIS *primi Toletanorum* Archipresbyteri (*ex his quos veniſſe ſcimus, qui*

cum ZENONE, & FELICVLA *venerat Toletum, Romamque ex Cherſoneſo reuerſi mirificum* certamen fuit, quod ad Eccleſias totius Occidentis ſcribitur. Eadem ſcribunt D. Thom. Tamayo, & P. Ieronym. de la Huguer. d. num.79.

De Tranſlatione Corporis Roma Abulam S. VITALIS, teſtem aduoco ipſiſſimum Illuſtriſſim. ac Reuerendiſſ. Dominum D. Sanctium Dauila, & Toledo, cui hæc pignora S. D. N. Clemens VIII. Pont. Max. ex Calixti cœmeterio extracta remiſit, illeque Eccleſiæ tradidit Abulenſi, de quo teſtis ocularis ſum. Clementis ergo Diploma ſic ſe habet.

CLEMENS. PP. VIII.

Venerabili Sanctio Dauila Epiſcopo vti fratri.

VENERABILIS Frater ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. In magnis, & aſſiduis curis noſtræ Apoſtolicæ ſeruitutis, quæ Nos hoc tàm difficili, & luctuoſo Chriſtianæ Reip. tempore, dies, noctesque angunt, & ſolicitant, nihil Nos magis conſolatur, & recreat in Domino, quàm, cùm audimus Venerabiles fratres Epiſcopos, in partem ſolicitudinis noſtræ, à Nobis, & hac ſancta ſede vocatos, & adſcitos, labores noſtros ſua diligentia, & vigilantia ſubleuare. Itaque ſpirituali voluptate repleti ſumus, ex his, quæ de tuæ fraternitatis inſigni pietate, & zelo cognouimus, partim ex his, quæ literis, quas ad Nos ſcripſiſti, partim ex accurato ſermone Procuratoris, & Viſitatoris tui, quem nominatim ex Hiſpania miſiſti ad viſitanda BB. Apoſtolorum limina, partim denique aliorum relatu, quorum graue admodum eſt apud Nos teſtimonium. Gaudemus frater, tibique gratulamur, quod generis nobilitatem, & magnorum Principum affinitates, & fugaces huius ſeculi ſplendores, ſolidis animi ornamentis, & vera virtute colluſtres, & in omni Paſtorali munere peruigiles, ac gregi tibi credito, te ipſum exemplum præbeas bonorum operum in ſanctitate, & in iuſtitia, coram Patre luminum; à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum deſcendit. Perge igitur hanc eandem viam inſiſtere, vt Dei adiutrice gratia, miniſterium tuum impleas, & animas multas Chriſto lucrifacias. De Nobis verò tibi perſuade, quod te in Chriſti viſceribus gerimus, & paterno amore complectimur, cùm merito tuo, tùm etiam ob arctam propinquitatem, qua deuinctus es cum Nobiliſſimo Viro, & filio Noſtro dilecto Ferdinando Medices Magno Duce, cuius etiam intuitu, & rogatu, eius apud Nos Oratore procurante, tibi dari, & concedi iuſſimus ſacras Reliquias Sanctorum, hoc eſt *Corpus vnum integrum venerandum* S. VITALIS *Martyris*, ex religioſiſſimo cœmeterio S. Caliſti ad Catacumbas. Quod ſanè libenter egimus, vt noſtræ in te Charitatis extet ſignificatio, quod item omni oblata occaſione, quantum cum Domino poſſumus, præſtabimus. Cætera ex eodem procuratore, & Viſitatore tuo copioſius intelliges. Datum Romæ apud S. Petrum, ſub Annulo Piſcatoris, die XVII. Ianuarij, Anno Domini M. D. XC. V. Pontificat. Noſtri, Anno III. Sylu. Antonianus.

Iam de TRANSLATIONE ſacrorum pignorum S. VITALIS Martyris, omnem deſiderij tui expectationem expletam credo. Nunc de SS. ZENONIS, & FELICVLÆ ad Serrateixenſe Cœnobium Ordinis S. Benedicti in Cathalonia ecphraſin expectabis: P. F. Antonin. Vincent, Domenec in Hiſt. SS. Cathalon. lib. 1. fol. 16. de illa loquentem audi.

TRANS

TRANSLATIO. SS. ZENONIS, VICTORIS, ET FELICVLÆ MARTYRVM.

Anno ab Incarnatione D. N. Ieſu-Chriſti DCCCC. LXXVII. regnante in Barcinona Sereniſſimo, Comite D. Borello. D. Oliba cognométo Cabrera Comes Briſoldunenſis, vt Comitis D. Guifridi cognomento Piloſi aui, & Caroli Magni Imperatoris, è cuius linea fœminina originem trahebat, imitaretur opera, ſciens, quòd Froylanus Abbas Cœnobium conſtruxiſſet, apud Sertateixenſe oppidum; ſub inuocatione B. Virginis Mariæ, approbantibus DD. Mirone Gerundenſi, & Wiſaldo Vrgellenſi Epiſcopis, decreũit prædicto Monaſterio, dotis nomine, magna conferre donaria. Ideò Deo, B. Virgini, Abbatique Froylano, & fratribus Domino ſeruientibus, omnem illam Sarrateixenſem Parœchiam cum omnibus decimis, domibus, primitiis, & redditibus; ex illis obuenientibus, vnà cum ſyluis, pratis, aquis, fontibus, riuulis: item & omnes aquas, quas in molendinorum vſum neceſſarias habere dignoſceretur, etiam in fluuio Cardeſner, & in Comitatu de Berga, ſine aliqua diminutione conceſſit. At iſta tali conditione donauit, vt nullo vnquam modo Abbatis electio fieret, ſine conſenſu, & conſilio ipſius Comitis, aut eius ſucceſſorum, & Epiſcopi Vrgellenſis; & quòd eligendus ex ipſo eſſet Cœnobio, interueniente Monacho habili, & benemerito, aliàs ab alio trahatur. Deditque huic Monaſterio ſacra Martyrum Victoris, Zenonis, & Feliculæ pignora, vt eorum meritis, & interuentu Deus contra diaboli ei victoriam concederet fraudes.

Iſtam ex antiquis illius Cœnobij documentis P. Domenec Translationis extrahit relationẽ. Cui addidit, quod die XIV. Februarij (qui faſtus ſolemnitate duplici conſeruatur) eorum peragitur officium cum Octaua; inquè Cœnobij Miſſali, & Breuiario iſthæc recenſetur Collecta: Devs, *qui Nos concedis Sanctorum Martyrum tuorum* Victoris, Feliculæ, *&* Zenonis *natalitia colere, da nobis in æterna beatitudine, de eorum ſocietate gaudere.* Accolis, qui illinc ſepulturam eligere decreuiſſent, aut eleemoſynas pro Eccleſiæ reparatione expendere properaſſent, dicti DD. Miro, & Wiſaldus Epiſcopi omnium eorum peccatorum remiſſionem conceſſere. Hactenus Domenec.

D S. Victor Martyr.] Iam eruditè hunc Sanctum Martyrem inter Zenonem, & Feliculam, memoratum in Auctographo Cœnobij Serrateixenſis, agnouiſti. Nunc qualis fuerit ſciſcitaberis. Sed ſi verum profitendum eſt, quis Martyr fuerit, penitus ignoro. Plures in Eccleſia Dei huius nominis Martyres agnoſco, quorum memorias paſſim comperimus, aſt P. Domenec, nec alius illos cum Noſtro confudit. At ſi coniecturis daretur locus crediderim, aut illum fuiſſe S. Victorem Epiſcopum Barcinonenſem, tempore Imperatoris Claudij paſſum, de quo agemus die IV. Aprilis, tom. 1. Cuius ſacras glebas obliterauit temporum curſus; aut hic non agi de ſingulari aliquo Martyre vocato Victore, ſed agi de Vitali Archipresbytero Toletano, quæ comes in vita SS. Zenonis, & Feliculæ exiſtens, itidem in ſepulcro partem cum illis tenere concupiuit, ideoque cum ſociorum lipſana ex cœmeterio Calixti extrahere Comes Oliba curauit, itidem aliquod ex S. Vitalis oſſibus fragmentum, cum illorum exuuiis deueniſſe credendum eſt. Sed cùm Vitalis prænomen, vt diximus, Victorivs eſſet, dilabentibus æuis, ex nomen Martyris ignoratum, ſolo Victoris, pro Victoris titulo cognitus Martyr perſeuerat. Quâ bonâ fide illos copulauit Cœnobium Serrateixenſe, & meritò, vt vna celebritate coleret deuotio, quos eadem fides martyrio fecit eſſe germanos. Ab hinc etiam crediderim, illos Philipp. Ferrar. in Catal. General.

h. d. in Indice coniunxiſſe in Territorio Vrgellẽſi, licet hodie in Solſonenſi ſit.

HAVD mihi arridet aliquorum opinio dicentium, hunc Martyrem fuiſſe Calaritanum, cuius vacuum monumentum inuentum noſtra ætate referunt, Eſquiuel, Dimas. Arca, & alij, quia iſte non Martyr, ſed conſeſſor fuit, vt indicant caracterum ſigna in tabula lapidea, exarata, ſic:

IACET. B. M̄. VICTOR. QVI.
VIXIT. ANNIS. LV. PM.
REQVIEVIT. IN. PACE. SVB.
DIE. III. KAL. MAI.

Illa verba, ſeu notæ B. M̄. quas aliqui interpretantur BEATI MARTYRIS, non ſic ſunt extendendæ, quando poſtmodum adeſt Clauſula REQVIEVIT IN PACE, ſed propius legenda veniunt BEATÆ MEMORIÆ. Nam Martyribus, quos per agones, ſupplicia, & labores ad palmam perueniſſe fatetur Eccleſia, nuſquam hac formulâ encomia conceſſit. Confeſſoribus verò ſic, qui pulchra dormitione, & quieta ſpiritus efflatione moriuntur. Ex quibus adhuc in mea ſententia ſum, ſcilicet quod Martyr Noſter non VICTOR, ſed VICTORIVS VITALIS cenſendus eſt, cuius cum Zenone, & Felicula, aliqua Reliquiarum ſeruatur particula.

SERRATEIXENSE Cœnobium. Eius erectionem conſtat ex Translatione ſuperius relatâ, perfectâ à FROILANO Abbate, circa annum DCCCC.LXX. De quo ſcriptore P.F.Anton.Vincent. Domenec.d.Hiſt. SS. Cathalon.lib. 1.fol. 16.col.3.F.Anton.de Yep.Chron. Benedict.tom.4.Ann.970.

SS. DIONYSIVS, ET AMMONIVS Martyres.] Quanta fuerit varietas, quâ in conſignandis locis paſſionum Martyrum vtuntur Scriptores, paſſim agnoſcet, qui eorum volumina euoluerit. Ad huiuſmodi inconſtantiam anſam præbuere Neotherici, qui antiquorum veſtigia reſpuentes, & proprio iudicio elati, ex eo nouum quid abſque duce commentantur. In huius veritatis comprobationem, teſtes Noſtros aduoco Martyres, quorum elogia cùm deſcriberent Beda, Vſuardus, Ado, Notkerus, antiquiſſimi Martyrologiorum Scriptores, illorum ſine expreſſione nominis loci agonis meminere, hac tantummodo clauſula contenti: *Item* DIONYSII, & AMMONII *decollatorum.* Quos Petr. Equilin. lib. 3. Catal. SS. c. 124. cùm inſequi debuiſſet, non fecit, quinimò *Apud Alexandriam* paſſos effingit. Cuius nouitatem vt vidit *Petr. Galeſin.* protinus illi adhærens, commento vires adauxit. Iſtorum *Baronius* in Romano à ſe reformato amplexatus ſententiam, omiſſis antiquioribus, etiam *Alexandrinos* Martyres fecit. Hæc in aſſignatione loci martyrij diſcrepantia eſt; & licet multum ſit deferendum Romano Martyrologio, attamen ſi quæ, in eo circa hiſtoriam, ſiue chorographiam, minus recte ſunt recenſita, liberam quilibet habebit facultatem, quæ probabiliora fuerint exponendi His ſic prælibatis in antiquis Romanis Martyrologiis *Alexandri de Peregrinis* à Iulio III. Pont. Max. permiſſis, *Conſtantij Felicis*, & aliorum M S S. tantum nomina reperiuntur, quia antiquorum *Bedæ*, & ſequacium notis cohærentes, *Petri Equilini*, cuius electionem in aliquibus minus animaduerſam probauere, iudicium confictum reſpuere. Quod & patet; nam gloſſemmatis auctorem *Equilinus* B. Ieronymum inducit, à quo *Beda*, & cæteri antiquiores ſua contexuere martyrologia, quod ſi hæc *Ieronymus* dixiſſet, primò illi vt vetuſtiores vidiſſent; hoc reticent, ergo *Ieronymus* non dixit. Item nam Vetus Romanum Martyrologium à *Roſuuecido* editum, & à *Baronio* deſideratum, tantum die XII. huius menſis appinxit *Alexandriæ* AMMONIVM, *& Modeſtum*, quod & fecere *Græci in Menologio*, qui, vix credendum eſt, ignoraſſe martyrium: imò *Philipp. Ferrar.* qui Nouam SS. Topographiam ſcripſit, noſtros ab *Alexandria* penitus amandauit, vt videre eſt *fol.* 4. verb. *Alexandria*. Alium Græci *Dionyſium Lectorem* tempore Decij conſignant die VI. Septembris, ſed ſine *Ammonio*: ſed quanta inter iſtum, & Noſtrum

ſtrum adſit diſtantia, tuo iudicio relinquimus.

Si verò hoc cupis diſſidij diſſoluere inuolucrum, audi Flau. Dextr. *in Chron. Ann.* 300. qui & tibi locum præbebit agonis, & temporis exhibebit computum abſque tergiuerſatione martyrij: *Rhodæ* (inquit) *in Hiſpania Celtibera Sancti Martyres* DIONYSIVS, *&* AMMONIVS. Eorum meminit P. Biuar. *d. Ann.* 300. *Com.* 3. *n.* 7. *fol.* 337. Roder. Cat. *fol.* 107. *lit.* S. D. Didac. Portocarrer. *Hiſt. Eremicenſ.* 1. *p. c.* 11. *fol.* 101. *& c.* 15. *fol.* 153. Acta eorum periere; at illa breui calculo compulſabimus, vt & inſtituto, & deuotioni pareamus.

ACTA SS. DIONYSII, ET AMMONII Martyrum Rhodienſium, ex Flau. Dextro.

DIONYSIVS, & AMMONIVS Ciues Rhodienſes in Celtiberia Hiſpaniæ fuere, & ibidem Chriſti nomini addicti, fidem ſunt amplexati Catholicam, pro qua vitam exponere, & in qua ad vltimum vſque animæ ſpiritum perſeuerare, illis decorum, & glorioſum fuit. Eorum Deus vt affectibus feruidis ſubueniret, & Martyrum experiretur amorem, diſpoſuit, quantocyus Dacianum Hiſpaniæ Præſidem ad Celtiberiæ terminos properare. Iſte Imperatorum Diocletiani, & Maximiani furorem aduerſus Chriſti aſcetas, ebibens, dimiſſis Iudicibus, totam Tarraconenſem prouinciam ſpectaculis Martyrum adimpleuit. Rhodam vrbem Celtiberiæ occupauit inſania, quæ tanto furore depaſcebatur Chriſticolas, vt vix vnus, aut alter abſque certamine inueniretur illæſus. Tenuit Satellitum manus dira ſeueritate DIONYSIVM, comprehendit ſacrilega Carnificum turba vocibus ſceleratis AMMONIVM, quos quia nec Dijs litare, nec à fide Separari, cognoſceret Iudex, poſt cruciatuum, & verberum fuſtiaria, ceruicibus mulctatos, inhumanis tradidit fœda crudelitate tortoribus; qui protinus (Martyribus, extra vrbem extractis) illorum capita truncauere XVI. Kal. Martij, Anno Domini CCC.

Actis ſanè in iſtis nihil probationis expecta; omnia enim in Prolegomeno, vt vidiſti, enodata ſunt, de Die, iam liquet, de Anno Dextri ſententiam legiſti; nunc locum deſcendo martyrij, in quo explicando, ſaliuam mihi mouebit labor, quia tot perplexum caligine, & ſpinis obſitum iter eſt, vt vix vadum relinquat.

RHODA, ſeu RHODE. Huius nominis duplicem in Tarraconenſi prouincia Hiſpaniæ vrbem inuenio; Alia quæ in Celtiberia; Alia quæ in Indigetibus. Prima adiacet in Mediterraneis ad Barbaſtrum; in qua celebre Ordinis Ciſtercienſis inuiſitur cœnobium, quod ROTENSE dicitur, de qua vrbe loquitur P. Biu. ad Dextr. d. Ann. 300. Comentr. 3. n. 7. fol. 337. Secunda Indigetum peruetuſta eſt, de qua Ptolomeus, & Strabo, Liuius, & Stephanus, quam ῥόδη vocat; Tarrapha, & Morales, qui ROSAS nunc eſſe contendunt. In prima paſſos Martyres noſtros ſuſpicatur Biuarius, eo ſolo nixus, quod Dexter Celtiberiæ nomen adiunxit vrbi, ad differentiam illius RHODÆ Indigetum, quæ extra Celtiberiæ terminos iacet. Facilè me doctiſſimus ad ſuam ſententiam traheret Pater, ſi ROTÆ, in qua Cœnobium eſt, de tempore Daciani comprobaſſet natales: quod quia omiſit, ab eo diſcedere cogimur. Meam in hoc itidem reſipiſcentiam auget Ieronymi Zurita lib. 1. Annal. Aragon. c. 9. Didaci de Aynſa lib. 3. Hiſt. Oſcenſ. c. 10. opinio, dicentium ROTAM hanc Aragoniæ conditam fuiſſe, Anno DCCCC. LXXV. per Comitem Raymundum Ripacortiæ & eius vxorem Garſendam, quod ſi ita eſt, quo pacto ibidem paſſos Martyres fateberis?

Iterum à Biuario diſcedere compellor, quia præter Dextrum, de antiquis ſeu

ſeu recentioribus Geographis, ſeu claſſicis Hiſtoriographis, nullus huius RHODÆ in Celtiberia meminerit. Nec de ROTA apud illos mentio eſt, niſi ab Anno DCCCC. & amplius, & tunc vocabulo ROTA, non RHODA, vt in illius temporis antiquis monimentis apparet. Aymericus Narbonenſis Epiſcopus, cuius auctoritate Raymundus Comes vrbem erigere, Cathedralem Eccleſiam S. Vincentio dicatam extruere concupiebat, in licentia erectionis, *vrbem ROTAM* vocat: Ipſa erectio: *Placuit:* (inquit) *nobis pro remedio animarum noſtrarum, vt ædificemus domum in honorem D. N. Ieſu Chriſti, & Saluatoris, in ciuitate qua vocatur* ROTA, *vt ſit ſedes Epiſcopalis.* Et Anno 1040. Sanctius Rex, in eius reædificatione: *Quoniam fuit voluntas Patris mei Regis Ramiri reſtaurare in ciuitate* ROTA *Sedem Epiſcopalem.* Et infra in conceſſione iuriſdictionis: *Dono, atque concedo prædictæ Eccleſiæ S. Vincentij Ciuitatem* ROTAM *cum terminis ſuis.* Demum, eius Epiſcopi ROTENSES dicebantur, & hoc titulo priuilegia confirmabant, de quo Blancas Ann. 1080. fol. 108. Plura exempla conſarcinare otioſum reputo, ideo illa omitto.

SECVNDA quippe verè vera eſt RHODA Dextri, in qua Noſtri Martyres compleuerunt agones, quia eius antiquitas ante Chriſti tempora cognita eſt. Crede Liuio *lib.* 4. *Dec.* 4. ſeu *lib.* 34. vbi de Claſſe M. Porcij Coſſ. ad Lunæ promontorium appulſâ, proſeqoitur: *Inde* RHODAM *ventum, & præſidium Hiſpanorum, quod in* Caſtello *erat, vi deiectum, ab* RHODA *ſecundo vento Emporias peruentum.* Claud. Ptolom. *lib.* 2. *Geograph. Tabul.* 2. *Europ. c.* 6. ſic: *Emporiæ Clodiani Flauij oſtia,* RHODA *Ciuitas, poſt hanc Veneris Templum.* Strab. *lib.* 3. iſthæc: *Ibi quoque eſt* RHODOPE *vrbs Emporenſium, quidam à RHODIIS conditam dicunt.* Raph. Volaterran. *in Geograph. fol.* 19. RHODA, *Rhodiorum* COLON. *Plinio, & Ieronymo in Epiſtol. ad Galat. Straboni autem* RHODOPE *vocata.* Apud Grut. *fol. CCCC.IV. n.* 4. hæc adeſt inſcriptio, quâ ante tempora Diocletiani vrbem conditam deprehendes.

Q. EGNATVLO. Q. F. EQVO. PVB.
DON. AB. AEL. HADRIAN.
CÆS. NERV. TRAIAN. F.
RHODIENSES.
OB. PLVRIM. LIBERAL. ET. IN. R. P. S.
MVLTA BENEFACT. EQVEST.
E. MARM. STAT. P. ÆD. MIN.
CONSTITVERE.

Non obſtat Biuarij cauſa, hoc eſt, adiectio IN CELTIBERIA vrbi appoſita, quia aut Codicibus Dextri addita, aut eius tempore, ſub CELTIBERIÆ finibus RHODA fortè iacebat. Nec abſque antiquorum aſſertionibus, T. Liu. *Decad.* 3. *lib.* 8. ſiue 28. CELTIBERIAM nominat, omnem prouinciam, quæ inter duo Maria, Cantabricum ſcilicet, & Balearicum continetur, ſic: *Nouus Imperator Hanno in locum Barchini, Aſdrubalis, nouo cum exercitu, ex Africa tranſgreſſus, Magonique iunctus, cùm in* CELTIBERIA quæ media inter duo Maria eſt, *breui magnum hominum numerum armaſſet.* Strabo lib. 3. Geograph. eius extenſionem ad finitimas regiones deſcribens, ait: Nam CELTIBERI aucti potentia, à ſe etiam Regionibus omnibus circumiacentibus nomen fecerunt. Eadem General. Hiſtor. Regis Alponſi 4. p. c. 1. Ocampus, & alij. Ex quo quid mirum, ſi tempore Dextri CELTIBERIA ad RHODAM vſque pertingeret? Maxime, quia paſſim Prouinciarum immutabantur termini, vt notauit Plin. 3. c. 3. agens de Tarraconeſi, his verbis. Citerioris Hiſpaniæ, ſicut complurium prouinciarum aliquantulum vetus forma mutata eſt. De quo aliqua videre licet exempla apud Roder. Car. in Præfat. Dextri ad Paul. Oroſ. fol. 2. lit. F. & apud me in Hiſtor. S. Epitatij. c. 2. n. 3. fol. 65.

NEC me mouet D. Didaci Portocarrero Hiſt. Ercauicenſ. 1. p. c. 11. & 15. ſententia, qua anxiè conatur probare Martyres Noſtros coronas recepiſſe, in

loco

loco non procul ab Etcauica, quæ hodie Mollna dicitur, cui nomen Rveda eſt, in Celtiberia, quia ipſiſſimo claudicat pede, quo Rota Ciſtencienſium. Non ergo eruditus Didacus antiquitatem illius comprobat oppidi, quâ inhærens qualitas eſt, quâ deficiente.

Omnia cuncta ruunt, nec eſt ſpectanda ſalutis
Copia, ſuppremos diuexat funere campos.

D. S. Valentinvs Martyr.] Inter alia Sanctorum Martyrum Corpora, quæ felicis recordationis *Vrbanus Papa VIII.* Fratribus Excalciatis SS. Trinitatis conceſſit, vnum S. Valentini Martyris Romani ex S. Calixti cœmeterio, extractum, diplomatum aſſeueratione dignoſcimus. Quis iſte Valentinvs fuerit me latet. Nam inter Romanos Martyres, tantum *vnum*, iſtumque hoc die *Presbyterum*, agnoſco; cuius ſacra lipſana *Theodorus* Pontifex ſeruans, *Via Flaminia*, mirifico extructo *Templo* locauit. Ideò neutiquam hoc concedere potuit Frattibus Corpus Vrbanus, tùm quia in propria Eccleſia conditum, tùm quia Noſtrum ex *Calixti* cœmeterio extractum, diuerſum ab illo, ipſiſſima diplomatum ecphraſis ſuadet. Fortè de *Noſtro* nihil percepere *Martyrologi*, non enim omnia Sanctorum appinxit nomina Martyrum, Notariorum ſtylus; plurima ſub vniuerſalitate deliteſcent relationum, inter quos iſte Martyr, cuius nec Acta recenſere, nec Diei, Menſis, & Anni computum adnotare valemus; ſinentes Deo, quod Nos inueſtigare nec poſſumus. Reſtat ergo de conceſſione Apoſtolica copiam exſcribere, vt debito faciamus ſatis: en pono.

Ioannes Baptiſta de Alteriis olim Epiſcopus Camerinenſis, Eminentiſſimi Vrbis Vicarij Vices gerens, & Iudex ordinarius, Vniuerſis, & ſingulis præſentes litteras inſpecturis, fidem facimus, & atteſtamur, qualiter Nos hodie ad maiorem Omnipotentis Dei, & ſanctorum ſuorum gloriam, tradidimus, & conſignauimus admodum R. P. F. Ioanni de Annunciatione Fratrum Diſcalciatorum Ordinis SSS. Trinitatis Redemptionis Captiuorũ, in Romana Curia Procuratori Generali, & Em. ac. Reu. D. Cardinalis Barberini, S. D. N. Vrbani VIII. Pont. Max. Nepotis, Confeſſario, necnon Miniſtro Conuentus S. Caroli, eiuſdem Ordinis ad Quatuor-fontes in vrbe, nonnolla Sanctorum, atque Sanctarum corpora, alias à Nobis ex Calixti cœmeterio de mandato eiuſdem S. D. N. Vrbani VIII. extracta, inter quæ Corpus S. Valentini Martyris. Eidem tenore præſentium, vt ab vrbe tranſmittere, ſeu tranſportare, aliis donare, ac in Eccleſiis collocare, & exponere valeat, vt à piis fidelibus deuotè venerari poſſit, licentiam, & facultatem in Domino concedimus, & impartimur. In quorum fidem, & teſtimonium eaſdem præſentes ſubſcripſimus, & ſigillo noſtro muniri curauimus Dat. Romæ IX. Ianuarij M. DC. XL.
Ioann. Bapt. Epiſc. Camerin. V. G.

Cuius Sanctiſſimi Martyris Corpus poſtmodum Romæ die XXVIII. Auguſti, eodem anno, R. P. F. Ioannes de Annunciatione cum aliis XXXV. ſanctis Corporibus donauit Fratribus Excalciatis SSS. Trinitatis Cõgregationis Hiſpaniæ, vt ex Autographo à Ioanne Baptiſta Mato Presbytero Romano I. V. D. Notario Apoſtolico liquet ſubſignato. Quæ ſancta Corpora Hiſpaniam adlata R. P. F. Iſidorus à S. Ioanne Miniſter Generalis ipſius Ordinis diſtribuit inter Ordinis conuentus, & illi quem de Socvellamos dicunt, S. Valentini lipſana donauit, vt patet ex inſtrumento diſtributionis, & donationis Madridij facto die XXXI. Martij M. DC. XLI cotam Lamberto Tito Notario Apoſtolico.

Socvellamos Oppidum hactenus antiquitati, & mihi ignotum; vt ab aliquibus percepi in diœceſi............ conſtructum, vbi Monaſterium Fratrum SSS. Trinitatis Excalceatorum ab Anno .... extructum inuiſitur.

QVINTO

QVINTO DECIMO Kalend. Mart.

DIES XV.

A *Romæ* S. CAMILLI *Martyris, qui ſub Adriano Imperatore cum Saturnino, Caſtulo, Magno, & Lucio, poſt multa pro Chriſti fide ſuſcepta certamina, coronam agonis ſuſcepit æternam. Cuius ſacra pignora, è cœmeterio B. Calixti extracta, & Excellentiſſ. D. D. Emanueli de Moura, Marchioni Caſtri-Roderici donata, & in Hiſpaniam aduecta in eius Oratorio honorificè ſeruantur.*

B *Patauij* TRANSLATIO *ſacrarum exuuiarum* B. ANTONII *Confeſſoris ex ordine Minorum Hiſpani, ex honeſto ad ſublimiorem locum, vt ipſius, & merita, & miracula exigebant. Cuius actum S. illuſtrauit Bonauentura, qui Sancti Fratris virtutes mirificis laudibus exaltauit.*

NOTÆ.

A SANCTVS CAMILLVS Martyr.] In editis Martyrologis nullam de iſto ſanctiſſimo pugile memoriam inuenies, in Kalendario M S. quod apud me eſt, beneficio Didaci de Colmenares, in S. Ioannis parœchia Segobienſi Plebani, ipſiuſque vrbis Hiſtoriographi, hoc die, iſta recenſentur. Romæ natalis Sanctorum Martyrum Saturnini, Caſtuli, CAMILLI, Magni, & Lucij, qui ab Hadriano Imperatore pro fide cruciati ſunt. Beda tantum de Saturnino agit, & Caſtulo, Caſtula, eſt apud Rabanum. Martyrolog. Roman. addidit Magnum, & Lucium; Ego Camillum ex meo Martyrologio M S. Eius nec aliorum Acta nullus perſcripſit, Nos breui periodo deſcribemus.

ACTA S. CAMILLI MARTYRIS Romani qui cum aliis martyrio coronatus occubuit, ex Kal. MS.

CAMILLVS, vt eius indicat nomen, ex nobiliſſima Camillorum familia Romæ oriundus, temporibus Adriani Imperatoris vitam agebat. Chriſti fidem accepit, vt ad æternæ beatitudinis præmium accederet, ſibi perſuadens, nulliter poſſe coronari, niſi qui legitimè in Catholica Religione certaret. Iſto ſanè axiomate Ineſcatus, omnes quæ ad triumphi gloriam perducerent actiones, intrepida confeſſione quærebat; donec Adriani Imperatoris iuſſu captus, ad ergaſtuli fœdam cuſtodiam perductus; ibidem Socios Saturnum, Caſtulum, Magnum, Lucium, & alios Chriſticolas adinuenit. Inter omnes de fidei confeſſionis conſtantia conuentio diſponitur, breui ad executionem promiſſionis deuentum; quilibet cruciatur, nullus reſipiſcit, omnes ſatellitum crudelitas torquet, quouſque illi quos vna fides iunxerat, diuerſis ictibus ſeparati, ad trophæi gloriam, parili fortuna cucurrere. XV. Kal. Martij Anno Domini C. XXII.

De Familia CAMILLA, quæ auctorem; & patronum cognoſcit Fur. Camillum, de quo T. Liu. lib. 5. & alibi, Plutarch. in eius vita, & fere omnes Romani Scriptores, nulli dubium eſt, quanto honore illuſtretur. Virgil. lib. 2. Georg. verſ. 165. familias quas Romæ virtus euexerat enumerans, ait.

Hæc genus acre Virûm Marſos, pubemque Sabellam,
Aſſuetumque malo Ligurem, Volſcoſque verutos
Extulit: Hæc Decios, Marios, magnoſque CAMILLOS,
Scipiados duros bello, & te Maxime Cæſar.

Poſtmodum lib. 6. Æneid. verſ. 825. effingens Anchiſem filio Æneæ Albanorum, Romanorumque regum Catalogum recenſentem, Nobiliumque aliquot Romanorum Ducum nomina percurrentem, proſequitur.

Quin Decios, Druſoſque procul, ſæuumque ſecuri
Aſpice Torquatum & referentem ſigna CAMILLVM;

Ego crediderim hanc Camillorum familiam, originem traxiſſe à Volſcis, quorum fortiſſima fœmina Turno, contra Æneam, & Troianos, in auxilium venit CAMILLA, quam deſcribens Virgil. lib. 7. Æneid. verſ. 803. iſthæc Virgilio digna carmina ſubiicit:

Hos ſuperaduenit Volſca de gente CAMILLA,
Agmen agens Equitum, & florentes ære cateruas
Bellatrix: non illa colo, calathiſuè Mineruæ
Fœmineas aſſueta manus, ſed prælia Virgo
Dura pati, curſuque pedum præuertere ventos.

De qua etiam lib. 11. facinora, & mortem recenſet. Vnde ab huius CAMILLAE nomine deductam creditur originem vocitandi CAMILLOS, & CAMILLAS

MILLAS miniſtros, & miniſtras impuberes in ſacris, vt inquit Seru. ad Virg. d.lib. 11. verſ. 543. qui auctoritate Statij Tullian. lib. 1. de Vocab. Rer. ideo Mercurium appellari CAMILLVM, tãquam Deorum miniſtrum. *Vnde* (proſequitur) *Virgilius benè ait Metabum* CAMILLAM *appellaſſe filiam, ſcilicet Dianæ Miniſtram.* Sed & Pacuuius in Medea, illam CAMILLAM vocitat, vt Deorum miniſtram, ſic: *Cælitûm* CAMILLA *expectata aduenis: ſalue hoſpita.* Quod & notauit Pomp. Lar. de Sacerdot. Rom. verb. Camilli. Demum videndi Macrob. lib. 3. Saturn. c. 8. vbi Iſaac. Pontan. fol. 629. Turneb. lib. 4. Aduerſ. c. 13. Briſon. de Ritu Nuptiar. Taulmann. d. Virg. lib. 11. verſ. 543. fol. 992. P. Ioann. Ludou. de la Cord. ibid. n. 16. Iacob. Pontan. Symbolic. Lect. ad Virg. lib. 16. verſ. 643. fol. 2155. & alij.

DE Extractione Corporis S. CAMILLI ex Calixti cœmeterio ad Catecumbas, eiuſque donatione D. D. Emanueli de Moura, Caſtri-Roderici Marchioni, tum apud D. Vrbanum PP. VIII. Regis Catholici Oratori facta per Ioannem Bapriſtam de Alteriis olim Epiſcopum Camerinenſem, tum Romæ Iudicem ordinarium, conſtat ex originali diplomate, cuius copiam ab ipſo Excellentiſſ. Domino Marchione, nunc Philippi IV. Hiſpanianum Regis Catholici, domus Præfecto, accepi, quæ talis eſt.

> IOANNES Baptiſta de Alteriis olim Epiſcopus Camerinenſis, Emin. Vrbis Vicarij Viceſgerens, & Iudex Ordinarius. Vniuerſis, & ſingulis præſentes literas inſpecturis, facimus fidem, & atteſtamur, qualiter Nos ad maiorem Omnipotentis Dei, & Sanctorum ſuorum gloriam tradidimus, & conſignauimus Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. D. D. Emanueli de Moura, Curiæ Regali, Marchioni Caſtri-Roderici, Comiti Lumiarum, Militiæ Chriſti magno Commendatario, Ferræ Nouæ, & quatuor Inſularum maris Occeani, S. Georgij, Faiali, & Pici perpetuo Præſidi, Cenſui Regio in Luſitania Præfecto, Hiſpanianum Dynaſtæ, Philippi IV. Hiſpaniarum Regis Auratæ Clauis Cubiculario, & nunc apud S. D. N. Vrbanum VIII. P. M. digniſſimo Oratori, nonnulla Corpora Sanctorum, atque Sanctarum Martyrum, inter quæ Corpus S. CAMILLI Martyris, à Nobis aliàs ex Calixti cœmeterio de mandato eiuſdem S. D. N. Vrbani VIII. extracta. Eidemquè tenore præſentium, vt ab Vrbe tranſmittere, ſeu tranſportare, aliis donare, & in Eccleſia ſeu Eccleſiis ſibi benè viſis collocare, & exponere poſſit, vt à piis fidelibus deuotè venerari valeant, licentiam, & facultatem in Domino concedimus, & impartimur. In quorum fidem, & teſtimonium eaſdem præſentes ſubſcripſimus, & ſigillo Noſtro muniri curauimus Datis Romæ hac die XXV. Iulij. M. DC. XL. Ioann. Bapt. E. Camerin. Tic. Ger.

Iſtud ſacrum corpus honorificentiſſima theca conditum adbuc Excellentiſſimus Dominus in Oratorio penes domum ſuam Madridij, elegantiſſimis picturis, extracto ſeruat, quouſque alibi collocet.

TRANSLATIO S. ANTONII Confeſſoris.] Huius feſtiuitatis memoria ſolemni repetitur cultu annualis apud Seraphici Ordinis alumnas, de qua mentio eſt apud Maurolyc. Galleſin. & Philipp. Ferrar. Martyrolog. Franciſc. ſic: Patauij Tranſlatio S. ANTONII Luſitani Confeſſoris tempore Vrbani Papæ IV. De hac feſtiuitate S. Antonini in Chron. 3. p. c. 14. P. Mariet. Hiſt. SS. Hiſpan. lib. 16. c. 21. Matth. Aleman. Hiſt. S. Anton. lib. 3. c. 4. Bartholom. Piſan. lib. 1. Conf. 5. Franciſc. fruct. 8. p. 2. Marc. Vlyſipp. in Chron. Minor. 1. p. lib. 5. c. 37. & 39. Wading. Annal. Minor. tom. 2. Ann. 1263. §. 8. & ſeq. Toſinian. in Hiſt. Seraph. 2. p. fol. 77. Henric. Sedul. ead. Hiſt. in Not. ad Vit. S. Anton. c. 28. fol. 208. P. Artur. in Not. ad Martyrolog. Franciſc. h. d. fol. 65. §. 1. & 2. Huius admirabilis TRANSLATIONIS hiſtoriam, nullus ex relatis ſcriptoribus ſcripſit methodo currenti; ideo ea, illa, qua potuerimus ordinis breuitate, & actionis Veritate

ritate compaginabimus, vt tanti Patris meritis, haud vllum deficiat ſymbolum.

ACTA TRANSLATIONIS SACRORVM Sancti Antonij Pignorum Patauij, ex Varijs Script.

Eccelinvs de Romano dictus, ex Germanorum genere oriundus, Paduæ, & Veronæ Tyrannus immanis, qui ſæuitiæ fama, nulli Tyrannorum ceſſit, imò omnes crudelitate ſuperauit, cum in Euganeis oris tyrannidem exercere conſtituiſſet, Paduam militari impetu ingreſſus, maximas cædes perpetrauit; violauit virgines, matronis ademit mammas, prægnantium vteros execuit, partus exectos in ignem proiecit, aliaque innumera crudelitatum genera patrans, vrbem immani ferocitate ſubegit. Erat illi Anſelmus nepos, qui aui documenta ſugens, ſic teterrimus euaſit, vt belluas vinceret feritate. Huic vrbis mœnia, & propugnacula tradidit cuſtodienda, qui ſic durus ſe in ciues geſſit, vt ſingulis diebus vrbis excidium expectaretur. Tantam Alexander IV. Pont. Max. audiens tyrannidem, Dei zelo, & tot vrbium populorumque libertate conſtrictus, & amore Patris attractus, Philippum Fontanam Archiepiſcopum Rauennatum exlegauit, vt conſtructo per Venetorum terminos valido militum agmine, obuiam Eccelino prodiret. Pontificis protinus mandatum impleuit Philippus, qui verſus Paduam inter aggrediens, illam, quæ ferè iam haſtam abiecerat, in ſummo fortunæ poſitam periculo conſpexit. At cùm iam Deus illius miſereretur, Ciuium per B. Antonii merita ſupplices orationes exaudiens, permiſit, quòd F. Bartholomæus Coradinus Conuentus Minorum Guardianus in medio noctis ſilentio profeſti S. Confeſſoris ad eius tumulum oraſſet, & pro libertate populi preces fudiſſet, protinus ab intrinſeco tumuli cauo, hæc verba audiuit: *Deo gratias. Ciuitas liberata eſt.* Quod Domino diſponente factum eſt, quia Anſelmus perterritus, vrbe relicta, fugam arripuit, & ſubinde Archiepiſcopus ſumma pace ciuitatem intrauit. Cuius miraculi fama, vt Patauinorum corda compleuit, omnium voto, dies ille, qui S. Antonii feſti Octauus erat, faſtus, & ſolemnis eſt renuntiatus: & ne tantùm in eorum lætitiis deuotio terminaretur, S. Confeſſoris lipſana ſupra Aram Maiorem Eccleſiæ Cathedralis Patauinæ, celebri iubilatione locarunt.

Postmodvm cùm iam Ciues Patauini ſe ad ſummum libertatis apicem perueniſſe cognoſcerent, intuitu, & meritis B. Antonii, quem apud Deum Tutelarem fatebantur, ſolemni ritu ſibi illum in vrbis Patronum vnicum elegere. Cui Annô M. CC. LIX. magnificum Templum, quo eius ſacra pignora conderentur profuſa liberalitate, & abſque pauperum exactionibus conſtruere cœperunt. Hoc ad perfectionem redacto, tanta marmorum elegantia, totque artificum celaturis, vt materiam ſuperaret opus, Anno Domini M. CC. LXIII. Corpus Sanctiſſimum ad nuperam Eccleſiam tranſlatum eſt die XV. Februarij. Ad tanti feſti ſolemnitatem Guido Cardinalis Bononienſis, Portuenſis Epiſcopus, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ per Italiam Legatus, qui S. Antonii deprecatione, à graui, quâ diu laborauerat, infirmitate liberatus, in gratiarum actiones, accedens, actum Præſidens illuſtrauit. Cui

etiam B. Bonauentura, tunc Ordinis Seraphici Generalis Miniſter interfuit, qui capſam, vbi Corpus per XXXII. annos delituerat, aperiens, illud à membrorum compagine diſſolutum inuenit, excepta lingua, quæ adeò recens, rubicunda, & pulchra conſpe-ctabatur, vt S. Doctor in hæc verba prorumperet:

O, vbi nunc rigidi, Mors, eſt victoria teli?
Et tanquam ſpirans integra LINGVA *viget.*
Qua, nunquam Domini liquiſti candida verbum,
Te, nunquam voluit linquere: ſemper eris.

Quo dicto, illam chryſtallino incluſam vitro, ſeorſim collocauit. Guido quoque Cardinalis maxillam eius S. Viri, in ipſius Eccleſiæ ſacrario, in inſigni tabernaculo argenteo, minio, & pigmento laudatiſſimi coloris eleganter exornato, repoſuit. In cuius Translationis actu, nec id ſilentio prætermittendum eſt, quòd arca, in qua reuerenter conditæ ſunt exuuiæ, fuit diuinitus inuenta, & fabricata, (vt refertur) à Sanctis Quatuor Coronatis, qui paſſi ſunt ſub Diocletiano Imperatore. Huius demùm Translationis die, tanta affuiſſe miraculorum frequentia genera poſtmodum nouiſſe (dicitur) Generale Capitulum Lugdunenſe, vt mandauerit, diem Translationis, non ſecus, ac diem obitus, ſolemniter ab omnibus celebrandam eſſe. Demum Ano M.CCCC. LXXV. die Dominico XVIII. Menſis Iunij, infra Octauam eiuſdem S. Confeſſoris, conſecratum eſt Altare eius, per D. Iacobum Zeno Epiſcopum Patauinum, pio voto, & propenſa in S. ANTONIVM pietate.

Iſthæc omnia ab Auctoribus ſupra relatis extraximus, præcipuè à Toſiniano, & Matthæo Alemano. Carmina Iulij Cæſaris Scaligeri ſunt 2. p. Poëmat. fol. 39. Hæc vt ſcires volebam. Abi.

PATAVIVM. Ciuitas Epiſcopalis, ſub Patriarcha Aquileienſi, Italis hodie PADOVA, Hiſpanis PADVA, Venetis paret, ſitum ad Meduacum fluuium habens. Vrbs minime inexpugnabilis, & duplici murorum gyro, Maxima. De ea Raphael Volaterr. lib. 4. Geograph. fol. 103. Leandr. Albertus Ferrar. Myræus, & fere omnes Scriptores Italiæ. Alibi eius conditores, & antiquitates referemus.

QVARTO

QVARTODECIMO
Kal. Martij.
DIES XVI.

A *Hiſpaniæ celebris eſt memoria* S. ONESIMI; *Diſcipuli Beati Pauli*, *& totius Carpetaniæ Regionis Magiſtri*, *qui cùm à Philemone hero manumiſſus*, *Coloſſos deueniret*; *inde ad Patras*; *ibidem B. Virginem Polyxenam Hiſpanam*, *& Sarram pediſſequam*, *B. Andreæ diſcipulas adinuenit*, *quibus Hiſpaniam contendens*, *poſt plurima nauigationis diſsidia*, *Noſtras ingreſſus*, *Carpetanos luſtrauit*, *prædicauit*, *inde Epheſum reuerſus*, *B. Timotheo ipſius vrbis Epiſcopo ſuffectus*, *poſt Romam adlatus*, *poſt longa pro fide certamina*, *tandem lapidatus occubuit.*

B *Samone in Gallæcia Hiſpaniæ S. Quinti* SERENI *Confeſſoris egregij*, *qui cùm Romam cum ZENA conciue*, *& Synchrono B. Iuſtinum Philoſophum*, *& Martyrem ad viſendum pergeret*, *ab eo benigniter acceptus*, *& in fide inſtructus cum Socio dimiſſus*, *quibus poſtmodum Epiſtolam de* Doctrina Chriſtiana *dicauit. Tandem* SERENVS *Sanctorum relicta Martyrum*, *& Confeſſorum felici prole*, *ad Dominum Confeſſor inclytus properauit.*

NOTÆ.

A SANCTVS ONESIMVS Epiſcopus, & Martyr.] qui B. Paulũ Apoſtolum habuit encomiaſtem, & defenſorem; vt eius verba ad Philemonem herum demonſtrant, & ad Coloſſenſ. ſcribens c. 4. S Ignat. in Epiſtol. ad Epheſ. c: 14. Eius memoriam repetunt ferè omnes Martyrologi, inter quos Beda his verbis: *Natale* S ONESIMI *Apoſtoli*, *de quo B. Apoſtolus* Paulus *Philemoni literas mittit. Quem B. idem* Apoſtolus *Epiſcopum ordinans*, *prædicationiſque verbum ei committens*, *apud Epheſiorum Ciuitatem reli-*

quit, (lege remiſit) *cui Epiſcopus poſt* B. Timotheum, *& ipſe reſedit. Hic Romam perductus, atque ibi per fidem Chriſti lapidatus, ſepultuſque eſt Chriſti Martyr, primum ibi, inde ad loca, vbi fuerat ordinatus Epiſcopus, corpus eius delatum eſt.* Eadem penè verba tranſcribunt Vſuard. & Ado, qui & Martyrol. Roman. addunt, & perperam: *Paulum apud Epheſiorum Ciuitatem* ONESIMVM *Epiſcopum reliquiſſe.* Notker. Bedam, Maurolyc. Vſuardum, & Adonem ſequuntur, *Rabanus*, & *Menolog. Græc.* tantùm diem, & paſſionem appingunt. Petr. de Natalib. *in Cat. SS. lib.* 3.*c.*130. & Philipp. Ferrar. *in Catal. SS.Ital. fol.* 104. qui *Vſuardi* opinionem amplectuntur. Sed ſine dubio omnes iſti Scriptores *Bedæ* relationem inuertentes, OEESIMVM à Paulo *Epheſi* relictum, *Epiſcopum* illius vrbis ordinatum fuiſſe, contendunt, quod nec poteſt probari, nec *Beda*, à quo omnes ecphraſim mutuauere, tale quid dixit. Illum auſculta in correctioribus codicibus: *Quem* (ONESIMVM) *B. idem* Apoſtolus *ordinans, prædicationiſque verbum ei committens, apud* Epheſiorum *Ciuitatem reliquit* (in correctioribus *remiſit*) *Cui* Epiſcopus *poſt B. Timotheum, & ipſe reſedit.* Hanc correctiorem lectionem amplexatns *B. Notkerus*, loco *reliquit*, poſuit *remiſit*. Optime, quia cùm *Timotheus* Paulo ſuperuixiſſet, quo pacto, ille adhuc *Epheſiorum* inſulas tenens, ONESIMVM potuit *Epiſcopum* ipſius vrbis relinquere?

MAIOREM errorem contraxit *Petr. Galeſinius*, aſſerens ONESIMVM Martyrem *Puteolanum* in Italia, fuiſſe *Diſcipulum Pauli*, Epheſiorum Epiſcopum, & Philemonis ſeruum: illum audi: S. ONESIMI *Martyris. Qui B. Apoſtoli* Pauli Diſcipulus, *poſt illius martyrium Tertilli vrbis Præfecti iuſſu comprehenſus*, Puteolos, *ducitur; vbi grauiſſime cæſus, cum à fide deſciſcere nollet, imò liberiùs, & conſtantiùs Chriſtum Deum prædicaret, contuſis cruribus, & brachiis, ſanguinem pro illius nomine profudit.* A quo hæc *Prothonotarius*? Nullus de Noſtro loquens Martyre tale dixit. Quinimò Philipp. Ferrar. *in Catal. SS. Ital. d. fol.* 104. Galeſinij commentum improbant, ſic alloquitur: *P. Galeſinius, hac in re apertiſſimè hallucinatur. Qui enim, In* Puteolis *paſſus eſt, non* Apoſtoli Pauli diſcipulus, *ſed longe ab illo diuerſus fuit, vt acta vtriuſque demonſtrant.* Et optime, ob dierum, temporum, & agonum diuerſitatem. *Puteolenſis* Pridie kal. Auguſti; *Noſter* XI. V. Kal. Martij. *Ille* tempore Decij ad Annum CC. LI. *Noſter* Noſtri Traiani tempore ad Annum C. X. *Italus* contuſis brachiis, & crucibus; *Epheſinus* lapidibus obrutus occubuit. Demum *ille* cum ſociis, & ſine titulo, *Noſter* ſolus, & Prælaturæ munere. Vtriuſque Acta conſarcinauit Ferrarius *illius* XXXI. Iulij fol. 474. *Noſtri* h. d. fol. 104. vbi diſcrepantiam videbis. De Noſtro poſt relatos videndus Nicephor. *lib.* 3. *c.* 11. Euſeb. *in Chron. Ann.* 74. Flau. Dexter *in Chron. Ann.* 71. Iulian. Archip. Tolet. *in Chron. n.* 44. & 45. & Aduerſ. *n.* 72. & 73. D. Thom. Tamayo *in Nouit. Antiq. Nouit.* 16. *fol.* 58. Eius Acta ſcripſere Metaphraſtes, à quo *Surius*, & illius Compilator *Graſius*. Sed Galeſinij errorem ebibens duos *Oneſimos* confundit. Eadem additis quæ ad Noſtram attinent Hiſpaniam excribemus.

ACTA S. ONESIMI EPISCOPI Epheſini, & B. Pauli Apoſtoli Diſcipuli ex Metaphraſt. Dextr. & Iulian.

ONESIMVS vnus ex Pauli Apoſtoli diſcipulis, Philemonis nobilis Coloſſenſis ſeruus fuit. Qui ab heri domo clàm, ſublatis aliquibus pecuniis (vt auctor eſt Theophylactus) Romam fugiens, in B. Pauli Apoſtoli tunc in carcere degentis conſortium aſcitus, illi omnia neceſſaria fidei obſequio miniſtrabat. At cùm illic per multum temporis curſum quieſceret, & Pauli doctrinam auſcultaret, fidei excellentia conuictus, & Apoſtoli virtutes demiratus, paulatim religionis pondere captus, illam profiteri ſatagebat. Quod vt Paulus agnouit, haud pluribus admonitionum inſtantiis, ONE-

SIMVM ad fidem breui interuallo perduxit. Tum Apoſtolo fugam aperuit, tunc ſe ſeruum confitetur, tunc delicti medelam à Paulo viſceralibus ſingultibus depopoſcit. Cui malo, vt ſubueniret Apoſtolus Philemoni hero Epiſtolam ſcribens, iſthæc verba pro ONESIMI excuſatione firmauit: *Obſecro te pro filio meo, quem genui in vinculis* ONESIMO, *qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem, & mihi, & tibi vtilis; quem remiſi tibi. Tu illum vt mea viſcera ſuſcipe; quem ego volueram detinere, vt pro te mihi miniſtraret in vinculis Euangelij. Sine conſilio autem tuo nihil volui facere. Forſitan ideò ad horam diſceſſit à te, vt æternum illum reperires, iam non vt ſeruum, ſed pro ſeruo chariſſimum fratrem, maximè mihi. Si ergo habes me ſocium, ſuſcipe illum ſicut me, ſi autem aliquid nocuit tibi, mihi imputa. Ego* Paulus *ſcripſi manu mea, ego reddam.* Hac igitur accepta Epiſtola nouus Chriſticola Coloſſos pergit, & ad pedes Philemonis Domini prouolutus, & Pauli Epiſtolam, & ſui obſequium lachrymarum imbre perfuſus humili tradidit reuerentia. Illo à Philemone benigne ſuſcepto, lectis literis, & ſerui cognita verecundia, protinus vt Deo ſeruiret, Paulo obſequelam ageret, & ſeruum redimeret, vt libentius fidei negotia compleret, ONESIMVM, virgulæ felici initio donatum liberè manumiſit, & iterum Romam ad Apoſtoli conſpectum reciproca reſponſione remiſit. Quem Paulus benigne ſuſcipiens, poſt aliquot temporis in munus prædicationis euexit, & Epiſcopatus onere decorauit, quo vrbis, & orbis terminos perluſtrando, orbi, & vrbi Dominicum verbum Euangelica veritate monſtraret. Iſta ergo dignitate ſuſcepta, vt onus commiſſum exequeretur Roma diſcedens, innumeras Orientis vrbis colluſtrans, Achaiam peruenit, vbi inuentis Polyxæna, & Sarra, ſeu Rebecca Hiſpanis mulieribus, Pauli, & Andreæ diſcipulis, illis ſolatij medelam præbens, Hiſpaniam vſque, ipſas eſt charitatis feruore comitatus. In Noſtram quippe prouinciam aduentantes, & Polyxena Sororem Xantippen inueniens, illi adhæſit; ONESIMVS verò per Carpetaniam prædicans, S. Eugenio Toletano Epiſcopo charus, innumeras ad Chriſti fidem animas circumduxit. Poſt modum Epheſum pergens, Apoſtolici miniſterij munere fungens, ad ſui dulcedinem eloquij omnium corda trahebat, ex quo è viuis ſublato B. Timotheo illius vrbis Epiſcopo, in illius locum, omnium eſt acclamatione ſuffectus. Serpebat vbique iam Imperatorum perſecutionis contagium, quod cùm primùm aduerſus Eccleſiarum myſtes, & doctores dirigeretur, euenit, vt ONESIMVS, vt Epheſinæ Eccleſiæ Epiſcopus, & Magiſter, omni cunctatione detineretur abiecta. Sic Romam perductus, carcerique mancipatus, vltimum fidei experimentum animi ſtrenuitate ſpectabat. Poſt decimum autem, & octauum diem ad Præfecti tribunal adductus. Quiſnam, & cuius conditionis eſſet ab illo interrogatus: libere, & conſtanter reſpondens, ait: *Chriſtianus ego ſum, olim quidem famulus hominis, nunc verò gratus Domini, & Seruatoris Noſtri* Ieſu-Chriſti *ſeruus. Et qua nam occaſione* (inquit Præfectus) *& quo pretio in nouum hoc dominium translatus es?* Cui Epiſcopus: *Occaſione* (Inquit) *non alia, quàm veritatis; & odio cultus ſimulacrorum. Pretium verò, quo redemptus ſum, eſt pretioſiſſimus* D. N. Ieſu-Chriſti *ſanguis, quo de morte ad vitam translati ſumus.* Cui Præfectus: *vellem, vt tu rationibus, & ſcripturis, nobis probabili aliquo argumento, hac de re, diſſereres.* Tum ONESIMVS, luculenta admodum oratione, præclarè de Chriſtiana pietate multa prædixit, & multiplicem impietatem, quâ ſimulachrorum cultores nefarie pollutos eſſe probabat, egregie confutauit;

ac poſtremò Præfectum enixè rogauit, atque obteſtatus eſt, ne certiſſimo æternæ perditionis ſuæ periculo, lucem à ſe veritatis repelleret oblatam, Præfectus placidè quidem ONESIMI orationem admiſit ad aures; ſed nihilominus Virum Sanctũ in carcerem tenebricoſum coniecit. Demùm cùm S. Viri conſtantiam notaret Præfectus, & videns, quòd in tormentis exultaret, & ignominiam illam ad ſummum decus reputaret, & gloriam, protinus illum ſatellitibus tradidit lapidandum, quo agone, vt alter Stephanus in cœlos conſcendens glorioſus Martyr, viuificæ beatitudinis gloriam eſt patenter intuitus, XIV. Kal. Martij; Anno Domini C. X. Anacleto Sum. Pont. & Traiano Imperat. Corpus S. Martyris, Martia Matidia Auguſta, ipſius Imp. ſoror, in arca argentea clauſum, ſecum retinuit, donec Epheſum delatum, per multa tempora honorificè quieuit.

En puriora, ſinceraque S. Martyris Acta. In quorum comprobationem duo diſſerenda veniunt.

PRIMVM de eius in Hiſpaniam ADVENTV. Cui Flau. Dext. in Chron. Ann. 71. ſic facit ſatis: *S. ONESIMVS S. Pauli diſcipulus ex vrbe Patrarum in Achaia cum SS. Virginibus* Polyxena, *&* Satra *diſcipulis* Andreæ *Apoſtoli, per* Hiſpanias *prædicat.* Iulian. Archipreſb. Tolet. n. 44. & 45. eadem refert, & in Aduerſ. n. 75. clarius, ſic: ONESIMVS inde profectus eſt Coloſſos, & venit *Patras, vbi reperit* Polyxenam Hiſpanam, *& anno LXX. venit in* Hiſpaniam, *& à Iuliano Epiſcopo Carpetanorum factus Presbyter prædicauit Euangelium in* Hiſpania, *pluſquam XXXIII. annis.* Proſequitur in Chron. n. 44. & 45. his clauſulis *Xantippe, & Polyxena eius Soror Virgo Sanctiſſima: & eius Socia* Rebecca *item Virgo, & S.* ONESIMVS, *S. Pauli diſcipulus frequenter Laminio Toletum ventitant, eoque* Eugenio *conſulto, nimis animati reuertuntur domum. Frequenter* S. ONESIMVS *Toleti prædicat, & per totam diſcurrit Carpetaniam.* En iſtius articuli euidens probatio. Sed ne domeſticorum tantum teſtimoniis niti reprehendar, Græcorum Menologium, teſtis tantæ adſit veritati: non illud Caniſij diminutum, ſed aliud Biuarij plenum, vbi de Polyxena, & Xantippe ſororibus Hiſpanis agens proſequitur: *Polyxena autem rapta à quodam improbo, ſed gratia Dei incorrupta manſit, & ab Apoſtolo* Andrea *baptizata eſt. Multis autem credentibus per ipſam: accipiens autem* ONESIMVM *Apoſtolum tetendit in patriam ſuam* Hiſpaniam, *& poſt multas nauigationes, & infinitas fugas, cùm ſecum duxiſſet* Rebeccam, *cum quâ baptizata fuerat, reperit ſuam ſororem vterinam Xantippen.* Hunc locum refert P. Biuar. *ad Dextr. d. Ann. 71. n. 1. fol. 165.* M. Rus Puerta Hiſt. Giennenſi, ſeculo 1. c. 2. n. 4.

SECVNDVM de Collectione Corporis S. Martyris à Martia Matidia Auguſta. Huius relationis memoriam auctorauit idem Iulian. Petr. in Aduerſ. n. 75. in hæc verba: *Matidia Auguſta Imperatoris Cæſaris Traiani ſoror diſcipula ſecreta S. Clementis, accepit Corpus* S. ONESIMI, *& arca argentea clauſit.* Ab hinc veniunt intelligenda verba Actorum S. Martyris à Surio, & Graſſio relata, circa Martyris ſepulturam, ſic: *Sacra illius Reliquiæ fuerunt* à Muliere quadam Imperatorio ſanguine claram, *ſummo cum honore, & reuerentia excepta, & in thecam argenteam recondita.* Vbi *Mulier Imperatorio ſanguine clara*, eadem eſt ac *Matidia* Imperatoris Traiani ſoror. Ex quo Iuliani Noſtri periodum illuſtrabis. Pro coronide alterius Toletani Poëtæ carmina, quibus preces B. Apoſtoli Pauli ad Philemonem pro venia ONESIMO impetranda continentur, tibi ſubſcribere curaui, & vt Noſtrorum pietatem, & Toletanorum camœnas agnoſcas. Ergo Aluarum Gomezium in Muſa Paulin. fol. 294. auſculta.

Sed precor, & natum pro nato, ex ſemine Chriſti
Quem genuit puro vox mea caſta Deo,
Creſcit amor, quod non genui fumantibus vmbris,

Sed

Sed cœlo, & veris editus ille ſacris.
Quod genui vinclis iamiam moriturus acerbis,
Natus in extremis charior eſſe ſolet.

In vinculis.

Iſque eſt ONESIMVS, *charum places edere nomen:*
Nec pudet vt Dominum fugerit ille ſuum.

ONESIMO.

Fugerat, atque fuga dominum fraudarat, ad ipſum
Iam redit, & pulſis ſordibus, alter adeſt.

Qui tibi aliquando inutilis fuit.

Mutatumquè fuga redeuntem pœnitet, illum
Suſcipe: ſic ſeruos conditor ipſe ſuos,
Ipſe ſuos dira captos meretricis amore
Suſcipit, in Patrio confouet ipſe ſinu.
Filius in Syluis errabat prodigus atris,
Sed rediens læti dona Parentis habet.
Inſpice quo affectu diſtratos quæritat hoſtes,
Vt leuat hos, natos, & facit eſſe ſuos.
Vt trahit, vt refouet, doniſque ingentibus implet,
Optimus; in lapſos nec furit ille viros.
Exemplo Chriſti puros imiteris amores;
Ille tibi, ſeruo tu quoque parce tuo.
Iſte laboranti PAVLO *fuit vtilis; ad te*
Nunc veniens noſtro carcere, gratus eris.

Nunc autem & mihi & tibi vtilis, quē remiſi tibi.

Ad te Chriſtiſoni dulciſſima nuntia PAVLI
Afferet; & ſocij vincula ſancta tui.
Vincla ſacrum nomen, quo non ſacratius vllum
Noſſe poteſt animo qui capit alta pio.
Suſpice diuinis firmatas viribus arces.
Erige que ad Trinum lumina caſta Deum.
Hoc tenet aſtrictum tenebroſo carcere PAVLVM,
Hoc facit eſſe animo vincula gratu meo.
Quod tibi, ſi veri recolis memorata Magiſtri

Tu autem.

Vincula, ſi Chriſti pectore nomen habes;
Si tibi, quæ pietas veros adiungit amores,
Quæ recolit grato dona paterna ſinu,
Si pax, ſi qua tui vel curas vincula PAVLI,
Quem vinctum frater conſpicis, atque ſenem;
A PAVLO *Chriſti redeuntem ſuſcipe ſeruum,*
Hunc iam non ſeruum ſuſcipe, ſed ſocium.

illum, vt mea viſcera ſuſcipe.

Suſcipeque vt PAVLI *natum, chariſſima mater*
Quem genuit Trino Chryſtea lympha Deo.
Malueram comitem noſtro retinere labori,

Quem ego volueram

Nam

mecum detinere, vt pro te mihi miniſtraret in vinculis Euangelij. Sine conſilio autem tuo nihil volui facere.

Nam potuit vinclis vtilis eſſe meis.
Nec ſine te volui ſeruum retinere pudicum,
Nec ſine te donis vterer ipſe tuis,
Nam licet, & PAVLO fueras ceſſurus habenti,
Sponte quidem virtus hac tua maior erit.
Et tibi ad hoc ſeruum mea viſcera chara remitto,
Liber vt ad votum des tua dona tuum.
Si retines tuus eſt, habeas PAVLOQVE remiſſum,
Si dabis hunc vltro, plus tibi laudis erit.

Vti ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet ſed voluntarium.

Exortum munus non eſt laudabile, iam tu
Fac mihi de ſeruo, quod velis ipſe tuo.
Hoc tantum fratrem libeat meminiſſe, nec illum
Plus æquo inflictis perdere ponderibus.
Nec memor erroris fræno tractabis acerbo,
Iam redimit lachrymis impia facta ſuis.
Abluit hic totas Chriſtiano flumine culpas.
Sanctáque purgatum reddidit vnda virum.

Forſitan enim ideò diſceſſit ad horã à te.

Nec te pœniteat, fugitiuo eſt vtilis error,
Et tibi, & hic felix vtilis error adeſt.
Carneus hic quondam ſeruus fuit, & tibi tempus
Ad modicum ſeruus temporis huius erat,

Vt in æternum illum reciperes.

Suſcipis æternum, iam nunc cœleſtia doctus,
Iura nocens Domino non erit ille ſuo.
Hactenus hic renuens vultu parabat amaro,
Nunc patiens Chriſti iam tibi miles erit.

Iam nõ vt ſeruum.

Ante tuis iuſſis nullo reſtabat amore,
Nunc amat, & veris eſt comes ille ſacris.
Iam didicit Chriſto ſolitum damnare furorem,
Mitis, & ad furti numina cuncta pauet.
Dedidicit ſauos cæleſti ſemine mores,
De tali talis, vix queat eſſe fides.
Suſcipis ecce tuum magno cum fœnore ſeruum,
Crede mihi, tantus non erat ante tuus.

Sed pro ſeruo chariſſimum fratrem, maximè mihi.

Frater adeſt, Chriſto redeuntem ſuſcipe fratrem,
Frater enim PAVLI charus & iſte tui.
Communis nos æquat amor, ſtatuſque, fideſque,
Quique pius viua nos lauat emptor aqua.

Quanto autem magis tibi, & in carne, & in Domino.

Vna ſalus, Deus vnus adeſt, ad regna vocamur
Vnica, communem gens habet vna Patrem.
Has mihi per cauſas, hic eſt vir charus, & idem

Sit tibi, ſic votis lux micet alma tuis.
Quòd tuus eſt, quòd habet Chriſtiani ſigna trophæi,
Sis pius, huic gemino cogeris officio.
Quod ſi conſortem verbi me ſuſcipit almi, Si ergo habes me ſocium.
Mequè tibi ſocium dat Pater ipſe pium;
Suſcipe in hoc PAVLVM, PAVLVS *venit alter in iſto,* Suſcipe illum ſicut me.
In Chriſto vultus exhibet iſte meos.
Exhibet, atque fidem, diuina & viſcera flammæ,
Vt comes in vinclis affuit iſte meis.
Cumque Dei voces, æternumque hauſerit ignem,
Alter ego, in noſtris profuit ille malis.
Suſcipe iamque nouum, Chriſto generante, miniſtrum,
Huic ſimul atque nouum te decet eſſe patrem. Si autem aliquid nocuit tibi.
Si tamen hic domui fugiens, diſpendia veſtra
Fecerit, aut furto quid tulit effugiens:
Si nocuit debet vè aliquid, veniamque recuſes
Tradere, & in damnum ſoluere ante tibi: Aut debet.
Sponſor ero, PAVLOQVE *petes, quod læſerit iſte;* Hoc mihi imputa.
Obſtringit noſtram littera noſtra fidem. Ego PAVLVS ſcripſi manu mea.
Si ſatis eſſe putas obſtricti nomina PAVLI,
PAVLVM *pro ſeruo, qui tibi ſoluat habes.*
Hunc ſinito, nihil ille tenet quo ſoluat, & ipſum Ego reddā.
Te Deus admiſſis ſoluit amice malis.

Plura proſequitur Aluarus Gomezius, quæ conſulto omiſimus, ne Hiſpanis, quibus communis codex, in faſtidium traheremus. Hoc Noſtris, & exteris animaduertendum duximus; quod apud Toletum duos fuiſſe ALVAROS, hoſque cognomine GOMEZIOS, temporum, & ſcriptorum diuerſitas ſuadet. De quibus videndus Andr. Scothus in Bibliothec. Hiſp. 3. claſ. rom. 3. fol. 565. & 566. qui vniuſcuiuſque ſcripta recenſet.

EPHESVS. Ciuitas Archiepiſcopalis Ioniæ maritima, Aſiæ propriè dictæ, Metropolis quondam clariſſima, ac Conuentus multarum vrbium Maximus, & nobiliſſimus, Templo Dianæ memorabilis, apud Caiſtri fluminis oſtium, cui ab Occidente Samus Inſula adiacet: Inter Miletum Cariæ Metropolim, & Smyrnam vrbem Ionicam, à qua in Auſtrum ad XL. M. P. diſtat: à Magneſia ad Mæandrum in Occidentem ad XV. M. Colophoni etiam proxima, & Sardibus. Dici vix poteſt, quàm olim hæc vrbs floruerit, quot literis præſtantes tulerit, quot Artifices dederit. Quæ nunc obſcura iacet, niſi quod dignitatem retinet Metropolitanam. Hodie à Noſtris EPHESO, ab Incolis FIGENA dicitur, vt notauit Philipp. Ferrar. in Topograph. fol. 50.

B. SS. QVINTVS SERENVS, & ZENAS Confeſſores. Iſtorum illuſtrium Sanctorum nullus meminit Scriptorum, qui martyrologia contexuit. Illos mihi ſuppeditauit Luitprandus, qui in Aduerſ. n. 176. de ipſis agens, hæc verba connectit: ZENAS, *&* Q. SERENVS *Samonenſes ex* Gallæcia *conueniunt Romæ* Iuſtinum, *& licet coniugati, reuerſi in* Hiſpaniam *vtebantur officio Catechiſtarum.* Poſtmodum Q. SERINI tranſitum referens, hæc n. 177. profert: *Deceſſit* Q. SERENVS *Samone in* Gallæcia *cum opinione ſanctitatis, Anno* C. LXV. *relicto filio adoleſcentulo,*

qui

qui fuit egregius Medicus, & virtutis, & religionis amantiſſimus. Dies ſeniorū Q. SERENI *dicitur fuiſſe* XIV. *Kalend. Martij, illo Anno.* Eorum Acta à nullo ſcripta comperio, illa breuiter attexemus, vt inſtituti formulam impleamus.

ACTA SS. Q. SERENI, ET ZENÆ Confeſſorum ex vrbe Samone in Gallacia Hiſpan. ex Luitprand.

Q. SERENVS, & ZENAS ex Samone Gallæciæ vrbe antiquiſſima oriundi, maiorum ſtigmatibus nobilitati, temporalem hanc, & perituram reſpuentes vanitatem, illos duntaxat virtutum apices, quos propria progignit actio, quos eadem cõnſcientia parturiit, ac ipſiſſima animi ratio conſaginat, quæritantes, Chriſto nomina dedere. Vterque ad caſti coniugij thoros peruenit, ſed ſpe proficiendi in facinorum illuſtrium ſpeciminibus, audita Iuſtini Philoſophi fama, relictis vxoribus, filiis, & familia, Romam pergit. Ibidem in fide roborati, & Iuſtini amicitia deoincti, eius doctrinam Catholicam Gallæci Noſtri infatigabili continuatione ſuxerunt. Sed in patriam repedare conſtituentes, ab ipſo Sanctiſſimo Magiſtro luculentam ipſius Chriſtiani dogmatis methodum, vt illa inſtructi perfectius Gallæcos ſuos, cæteroſque fideles catechizarent, & veritatis Euangelicæ diſciplinam profunda eruditione perciperent, ſupplici animi deuinctione petiere. Iuſtinus ergo Sanctorum Conciuium pia vota cognoſcens, illis annuens protinus libellum de DOCTRINA CHRISTIANA conſcripſit, Sanctiſſimis quæ Gallæcis inſcripſit, & dicauit, vbi Chriſtianum dogma mira breuitate complectens, & illorum deſideria compleuit, & fidelium vniuerſorum Chriſtianæ veritatis ſpecimina confirmauit. Ideóque in ipſo Libelli epilogo illos alloquens, breuiter perſtringit: *Hac habui ô fratres* (SERENE, & ZENAS) *quæ cum vobis conſilium impartiens facienda ſuaderem: tum reliquos quoſque per vos ad voluntatem Dei exequendam, ſeruare cohortarer. Dominus autem gloria, qui conſtat in ſecula, det vobis omnibus, vt vna cum electis honorem conſequamini, & requiem. Cuius etiam gratia ſit cum vniuerſis vobis.* Hoc quippe theſauri Euangelici munere onuſti Sancti Viri in patriam repetentes, cæteros Chriſti aſſeclas edocebant, & nouiter conuerſos catechizabant. Quo officij onere diſtenti ad placidam deuenere ſenectam, qua virtutibus clari, egregiis bonorum operum facinoribus illuſtres, in fide ſtrenui, in charitate non ficta validi, & in ſpe Chriſtiana firmi, ad æternam beatitudinem euolarunt, die XVI. Februarij Anno Domini C. LX. Tantam Deus Q. SERENI fidei conſtantiam perſoluere conſtituens, illi feliciſſimam Sanctorum Martyrum & Confeſſorum prolem eſt elargitus. Nam eius filius Q. Serenus, profeſſione Medicus, & fide Chriſtianus à Patre nutritus, Romam pergens, Gordiani Præceptor fuit, qui à Caracalla pro Chriſti fide in balneo occiſus fuit. Iſte duos habuit filios Q. Serenum, & M. Serenum, quos Seueri Imperatoris ſæua crudelitas Martyres effecit Alexandriæ. Ex his proceſſere L. Serenus, Monachus Diocletiano familiariſſimus, qui Sextifirmi in Bætica, agonem conſummauit Anno CCXC. P. Serenus qui in Africa martyrium pertulit; & Serena vxor Philippi Imperatoris, à qua Serenæ duæ eius filiæ, alia vxor Diocletiani, à quibus Artemia, altera vxor Caij, à quibus Caius Papa, & Gabinus, qui Suſannam filiam, & illius neptem procreauit. Item ex hac proſapia, & familía

milia Serenorum fuit B. Setenianus Epiſcopus Braccarenſis,& alij Sanctiſſimi Viri, quorum nomina, mortalibus ſublata, in Albo cœleſtis Kalendarij illa Dei conſeruat *ſumma* prouidentia, quæ illis ne periturum capitis capillum æterna promiſſione firmauit: & qui in ſecula regnat ſeculorum, Amen.

Hæc ſunt Acta, quibus quos fructus Eccleſiæ exhibuit opimos Noſter S. Q Serenus Samonicus agnoſces. Sed vt nihil intactum relinquamus, hanc progeniem à Luitprando deductam, accipe in Aduerſ. n. 177. apud Ramireſium, n. 158. apud Tamayo, ſic: *Medici* (Q. Sereni *) duo filij* Q. *&* M. *Sereni paſſi ſub Seuero Alexandria. Item Tertius, & Quartus Sereni paſſi cum aliis in Africa ſub Diocletiano. Horum filij L. Serenus Monachus familiaris Diocletiani, & P. Serenus, Martyr in Africa hic, ille verò in Hiſpania Sextifirmi in Bætica paſſus eſt, ſub Diocletiano Anno CCXC. Horum erat cognata S. Serena uxor Diocletiani: Serena uxor Imperatoris Philippi mater fuit Serenæ uxoris Diocletiani.* De cæteris, qui etiam fratres, ſorores, & nepotes horum fuere ſuis locis dicemus, præcipuè die XIX. huius Menſis.

Hæc Serenorum poſteritas, & proles apud Hiſpanos ſic in vſu fuit, vt vix inter vrbium Hiſpanicarum rudera, aliud niſi Serenorum cognomen agnoſces. Nonnulla inter alia inſcriptionum fragmenta ab oculos ponere curaui, vt ad deſideratum veritatis apicem deuenias. Inter Emeritam, & Lerenam in Eſtremadura, in peruetuſto Templo Iunoni ſacro, hæc ab Ambroſio, poſt à Grutero fol. XXV. n. 6. refertur Inſcriptionis peruetuſtæ nota:

IVNONI. REGINÆ.
SACRVM.
LIC. SERENVS. V. C. ET VERANIA
ACCINA. C. F. PRO. SALVTE.
FILIÆ. SVÆ. VARINÆ. SERENÆ.
DICAVERVNT.

Alia in loco, ſeu oppido Portugalliæ, quod nunc *Torres-Vedras* dicitur, fuitque conditum ante D. N. Ieſu Chriſti aduentum CCC. VIII. annis, vt ſcribit Roder. Mend. in Populat. Hiſpan. tit. de Portugallia c. 35. inuenitur monumenti, ſeu cyppi Inſcriptio, quam refert Grut. fol. DCC. III. n. 4.

D. M.
PVLTARI. FLAVINIANI.
SEREN. ANN. XXV.
VOLVPTAS. MATER.
F. C.

Apud Salmanticam celeberrimam vrbem, ſcientiarum matrem, & magiſtram in vetuſto S. Bartholomæi, per emphaſim Collegio, inter alia antiquitatis monimenta, hoc Romanis literis exaratum inſpicitur mnemoſynon, apud Ægid. Gonzal. Hiſt. Salmant. lib. 1. c. 8.

CELSIDIVS. ALBINVS. P. ET. ATIL.
ALBINA. M. CELSIDIAE. SERENAE.
F. AN. X. F. C. H. S. E. S. T. T. L.

In Antiquiſſima Beturiæ Turdulorum vrbe, quam tunc ILIPAM, nunc CALAMEADELA SERENA dicunt, in Bæticæ terminis ſitum, & Conuentus Cordubenſis & quam amantiſſimam Patriam meam agnoſco, in qua primos viſiuæ lucis radios conſpexi, ſuique ſacro baptiſmatis rore perfuſus, die IX. Menſis Auguſti, Anno Domini M. DC. II. Eccleſiæ Vniuerſalis gubernacula obtinente Clemente VIII. Pontifice Maximo, Philippo huius nominis III. cognomento

Optimo Hiſpaniarum Rege Catholico aliud antiquitatis eyppum, licet vetuſtate corroſum, ſequentes dontaxat literas demonſtrantem, ſed àd intentum perſpicuas, olim iuuenilis mea adinuenit ſedulitas, ſic:

ACILI .... L. V. M.
SEREN. ANNOR. XX.
H. S. E..................
H. T. P. F. ....

Immò, & ipſa Prouincia, in qua Patria iſta continetur mea, quæ Ordini, & Religioni Equitum paret Alcantarenſium, adhuc SERENA dicitur; ſubqua XVIII. Oppida, diuite commercio illuſtria continentur. Alia innumera taceo teſtimonia, ne faſtidium Lectoribus adducam meis.

SAMO, Vrbs antiqua in Gallæcia, quam hodie SAMOS Luitpraod. *Aduerſ. n.* 175. vocitat. De ea Noſtri Antiqui, & recentiores Scriptores vt videre eſt apud R. P. F. Philippum dela Gandara in Hiſtor. General. Gallec. paſſim. Io ea condidit Rex D. Fruela celebre Cœnobium S. Iuliano Martyri dicatum impulſore Argerico Abbate Agalienſe Toletano, qui Sarracenorum oppreſſionem diffugiens, Fruelam Regem acceſſiit cuius munificentia fotus, SAMONENSE condidit Monaſterium.

DECIMO TERTIO
Kalend. Mart.
DIES XVII.

A *Concordiæ in Luſitania Hiſpaniæ* SS. DONATI, SECVNDINI, ROMVLI *cum aliis* LXXXVI. *Sociis, qui cùm tempore Antonini Imperatoris Chriſtum libera voce confiterentur, à ſatellitibus tenti, & grauibus affecti cruciatibus, ſanguinem ſuum ſtrenui Martyres pro fidei veritate ſuderunt.*

B *Nertobrigæ in Hiſpania Vlteriori* S. EVTROPII *ipſius Vrbis Epiſcopi, qui cùm per Hiſpanias Priſcillianiſtarum, Originenſium, & aliorum hæreſes ſerpere cognouiſſet, B. Paulum Oroſium Presbyterum Africam exlegauit, Conſulturum B. Auguſtinum circa animæ originem, aliáque à veris fidei regulis diſcrepantia, quæ Sanctorum Patrum, & Epiſcoporum aures offendebant: demum virtutibus clarus ad requiem Confeſſor properauit æternam.*

NOTÆ

NOTÆ.

A SANCTVS DONATVS, & Socij Martyres.] Eorum eſt memoria apud Vſuardum, Maurolyeum, Norkerum, Galeſinium, Conſtanrium Felicium, Petrum Equilinum lib. 11. c. fin. n. 69. Philipp. Ferrar. in Cat. SS. Ital. fol. 108. Martyrolog. Rom. Iulij III. Pont. Max. ab Alexandr. de Peregrinis, Gregorij XIII. Clemenris VIII. & Vrbani VIII. à Baronio recognitum, à quibus Caſtellanum P. Dionyſ. Vazq. & Luſitanum PP. Societ. Ieſu. At apud nonnullos, diuerſis eſt inſpectionibus notanda. Nam Vſuardus, Maurolyeus, Felicius, Peregrinis, Baronius, & pediſſequi CONCORDIÆ paſſos fatentur, abſque Prouinciæ conſignarione, ſic: *Concordiæ SS. Martyrum* DONATI, SECVNDINI, *&* ROMVLI *cum aliis LXXXVI. eiuſdem corona Conſortibus.* At B. Notkerus prout corrupte apud Caniſium, apud *Africam* paſſos ſcribit, alioſque apud *Aquileiam*, illum auſculta: *In Africa* SS. DONATI, *&* SECVNDINI, *In Aquileia Chriſanti, Eutychij, Concordiæ, Iuſti, Romuli, Salonis, Syluani, & aliorum LXXXIV. quorum nomina Deus ſcit.* In cuius verborum clauſulæ compagine, duo notanda ſunr; primum, quòd CONCORDIAM vrbem, Martyrem facit. Secundum, quòd Martyrum nomina inuertens alios *Africæ* paſſos, alios *Aquileiæ*, totam rarionis formam expungit; ideo crederem irrepſiſſe mendum in amanuenſi, aur in prælo, ſicque periodum ſcribendam hoc ordine cenſeo: *In* Africa *SS. Eutychij, Iuſti, & Syluani. In* Aquileia *S. Chryſanti.* CONCORDIÆ *Sanctorum* DONATI, SECVNDINI, ROMVLI, SALONIS, *& aliorum LXXXIV. quorum nomina Deus ſcit.* Sic concordabis Notkerum cum aliis Martyrologiis. Er paret, quia S. Chryſantus Aquileienſis colitur hac die, vt referr Philipp. Ferrar. d. fol. 108. ex antiquo Breuiario Aquileienſi.

Irem duplicem errorem contraxit idem Ferrar. in Catal. SS. Ital. fol. 107. vbi de Noſtris Marryribus agens, hæc ſubiicir: DONATVS, SECVNDINVS, ROMVLVS *cum aliis LXXXVI. in inmani Diocletiani, & Maximiani Imperatorum* perſecutione, *apud CONCORDIAM (ciuitatem inter Aquileiam, & Altinum, quæ vrbes ab Hunnis exciſæ iacent) martyrium ob Chriſti fidem perpeſsi ſunt: atque in ea vrbe, tanquam illius Patroni, ſumma celebritate coluntur cum Octaua.* Primum, in teſtificatione temporis, quia nullo modo ſub Diocletiani imperio paſſi ſunr. Secundum in CONCORDIÆ vrbis Italiæ conſignarione, cum apud Hiſpaniam paſſos probabimus. In hoc itidem Galeſinius fallitur, qui ſub Iuliani Apoſtaræ imperio ad Annum CCC. LXIV. marryrium compleuiſſe coniectat. Omnium ora obliniuit Flau. Dexter. in Chron. Ann. 145. qui Martyrum agones tempore Antonini Pij deſcribens, hæc protulit verba: CONCORDIÆ *in* LVSITANIA, *quæ nunc* Beſulci *dicitur SS. Chriſti Martyres* DONATVS, & ſocij eius, mulra paſſi. Quo loco hanc noſtram amplectuntur opinionem P. Biu. n. 2. fol. 147. & Roder. Car. fol. 71. Acta hæc:

ACTA SS. DONATI, SECVNDINI, ROMVLI, ET LXXXVI. *Sociorum Martyrum, ex Flau. Dextro.*

DONATVS, SECVNDINVS, ROMVLVS, & Socij apud Luſitaniam in vrbe, quæ *Concordia* dicitur, aut oriundi, aut ciues, vitam agebant. Dederanr nomina Chriſto, ſicur & alij plurimi, quos Apoſtolorum, & Præſulum illius prouinciæ fida ſedulitas Euange-

liceæ doctrinæ verbo parturierat. Mos fuit Hiſpanicis Præfectis, & Iudicibus à prima Neronis perſecutione Chriſtianos, tanta continuatione, perquirere, vt licet Romanorum Principum gratia illos abſoluerit, attamen cum iſthæc condonationes rardiſſimè perferrentur, aut ad illorum manus non perueniebant, aut ſi illas accipiebant, ita ſerò vt iam plurimos Chriſti aſcetas per cruciatuum verbera perdidiſſent. Ab iſtis Præfectorum, & Iudicum ſanguinariis carnificinis, aduerſus Chriſtianos, abſtineri pia Adriani Imperatoris magnificentia præceperat, vt ad Fundanum Aſiæ PROCOSS. edita Epiſtola manifeſtat. Sed mortuo Adriano, protinus Satellitum turma, non ſpectata noui Cæſaris voluntate iterú in Chriſticolas deſæuiens, carcerum ergaſtula Confeſſorum illuſtrium turbis compleuit. Inter tot innocentium agmina, DONATVS, & Octoginta, & Octo ſocij, per huiuſmodi carcerum anguſtias, ad ſupplicij agonem ſtrenui pugiles deuenerunt. Qui ibidem multa perpeſſi, Antonino Pio imperante, ad gloriam martyrij, diù deſideratam, validi pro Chriſti confeſſione peruolant Agoniſtæ, die XVII. Februarij Anno Domini C. XLV.

Non obſtat huius ecphtaſis veritati veneratio apud *Concordiam Italiæ*, quam refert Philippus Ferrarius adhuc ibidem vigere. Nam non eſt nouum, quod hæc pia deuotionis inſtantia, apud plurimos populos vno, eodemque nomine conſignitos, obſeruetur. Acceperat *Concordia Italiæ* paſſos Martyres DONATVM, & Socios, apud *Concordiam*, ignorauit agonis topographiam, credidit ſuam, fuiſſe Martyrum paleſtram, *Concordiam*. Quid mirum ſi ſuos abrogauit: quos alienos hiſtoriæ auctoritas manifeſtat? Grates illis à Noſtris referendas cenſemus, ex eo quod Noſtris Agoniſtis ditati, feſtum illis deuoto, illuſtrique errore perſoluant. Pietas ergo Chriſtiana facilè Sanctorum ſitiens patrocinia, vniuerſos, vt ſuos, felici adquirere comprehenſione conatur.

SED quia iſthæc *Philippi Ferrarij* ſententia, quâ contendit SS. Martyres Noſtros apud *Italiam* paſſos, penitùs euacuetur, audi D. Roder. de Acuña, qui in *Hiſt. Vlyſsipp. 1. p. c. 14. fol. 32.* poſtquam horum Martyrum originem Luſitanam, & Acta vnà cum recenſiſſet elogiis, proſequitur: CONCORDIA *Ciuitas ex Ptolemæo, iacet vbi nunc viſitur Oppidum* THOMAR, *quam vrbem Antiqui* NABANTIAM *dixere, Ieroſolymitanorum Militum primò, poſt Chriſtiferorum metropolim. Non longe conſpicitur Oppidulum, cui nomen* BISVLCO, *ſeu* BESELGA, *in quo nati, & paſſi ſupra memorati Martyres ſunt. In huius rei memoriam adhuc miraculoſus perſeuerat* LAPIS *ibidem, omnium Luſitanorum deuotionem arripiens, quatenus apud illum relatos Martyres, fama eſt, agonem efficaciter compleuiſſe. Huius traditionis veritatem indigetant, & ſanguis è marmore deſluens, & miracula paſſim apud illud patrata. Lapidis forma quatuor angulos complectitur, cuius pars ſolo affixa, pars ſurſum per fermè quinque dodrantes erigitur. Nec ſitum mutaſſe conſtanter creditur, nam cum aliquando ad Abbatiſſarum ædes, quas in huius oppidi poſſident territorio, lapis ille ſacer à latomis aduceheretur, repentè in antiquum locum reuerſus eſt. Hinc deinceps in eximiam venerationem habitus, Oppidanorum reuerentiam exhauſit. Poſt hæc duo foſſores, cùm prope lapidis ſuffixi locum pertranſiſſent, vnus, cui nomen* Arocho, *furore concitus, ligone ſacrum ferire lapidem properauit:* Ecquid (*dicens*) & Nos lapidem adorabimus? *O res mirabilis! Vix illum percuſſit, cum ecce marmor ex ictus foramine guttatim ſanguinem ſtillauit, & ruſticus febre correptus, animam protinus eructauit. Nec hiſce mirabilibus tantum, virtus lapidis circumſcribitur: innumera alia Deus Sanctorum Martyrum inuocatione ægris beneficia incolis elargitur: & agris præ nimiâ ſiccitate compreſſis, pluuiam impartitur in tempore congruentem. Quis febricitantium fide marmor tetigit, qui ægritudine exutus, hilaris ad propria non receſſit, & gratus? Si fortè agri pluuiam expetunt opportunam, quia ſterilitate ſitibundi deperèunt, illicò vicorum circumiacentium accolæ proceſſiones indicunt, quas ex collectis paruulorum cateruis extruunt, & ad lapidis ſacri locum aduentantes, puerulis officium de more committunt, qui è certo termino genuflexi procedunt, ad*

lapidem

lapidem pergunt, & ibidem ſiſtunt orantes, donec pluuias à Domino Sanctorum Martyrum interceſſione conquirunt. Ergo Lapis *iſte Oppidanorum* Sanctuarium *eſt, in quo medelam ſuis infirmitatibus adipiſcitur vnuſquiſque; ſicque in ſummo honore eſt habitus, & tanquam palaſtra, quâ SS.* DONATVS, *& Socij martyrio coronati ſunt, honorifice veneratur.* Hactenus Archiepiſcopus Vlyſſiponis, cui tanquam oculato teſti, & cuius ditionis oppidum eſt, multum eſt deferendum. Nunc conferat hæc *Ferrarius*, cum veneratione *Concordienſium* Italiæ, & agnoſcet quantò maiora apud Noſtrates perſeuerant vetuſtatis, & veritatis indicia, circa genuinam Noſtrorum Martyrum agonis palæſtram, & martyrij locum, & quantum credendum eſt *Dextro* paſſionum Martyrum loca, & topographias conſignanti, apud quem legimus, & intuemur certiora, & puriora huius veritatis exempla.

CONCORDIA, Vrbs fuit Hiſpaniæ Vlterioris in Luſitania, vt ex Ptolom. lib. 2. Tabul. 2. Europ. c. 5. colligitur, his verbis: *Scalabiſcus, Talubis*, CONCORDIA, *Talabriga, Ruſticana*, Plinio *lib. 4. c. 22.* qui CONCORDIENSES *qui Boccori*, conſignat. Hodie dici TOMAR in Portugalliæ Regno ſcribunt P. Biu. 8. fol. 147. & Roder, Mendez in Deſcript. Populor. Hiſp. libro de Portugall. c. 25. Et licet alias vrbes cum nomine ipſo cognoſcamus, at quia Dexter, vt tauthologiam effugeret, addidit: *Quæ nunc Beſulci dicitur*, in verum ſitum deuenimus, cùm hodie fluuius *Beſelga* à Beſulco, paucis inuerſis literis, nominatus, illius oppidi mœnia lambat.

B S. EVTROPIVS, Epiſcopus, & Confeſſor] Eius diem tranſitus, & Annum reſtitutum accipio à P. Ieronymo Roman dela Higuera in Martyrologio M S. Hiſpano ſæpius a me laudato, in hæc patrio idiomate verba: *En* Fregenal de Eſtremadura *el tranſito glorioſo de* S. EVTROPIO *Obiſpo de aquella Ciudad, que conociendo los errores que por* Eſpaña *ſenbrauan los dos* Auitos, *embio à Africa al Venerable Presbytero* Paulo Oroſio, *para que conſultadas eſtas eregias con San* Aguſtin, *apuntaſe el modo mas ſeguro para condenarlas. Fue eſte Santo Prelado pariente muy cercano de* Flauio Paterno Campecio *Arcobiſpo de Toledo, y ſucceſſor de Caſtino. Murio en paz con opinion de ſantidad, y no ſin el don de milagros à* XVII. *de Febrero, cerca de los años de* CCCC. XX. Quæ latinè ſonant. NERTOBRIGÆ *in Vlteriori* Hiſpania, *quæ hodie* Eſtremadura *dicitur*, S. EVTROPII, *ipſius vrbis Epiſcopi, qui vtriuſque* Auiti *errores, quos per Hiſpanias ſeminabant, agnoſcens, Venerabilem* Paulum Oroſium *Presbyterum, vt* B. Auguſtinum *pro iſtis damnandis hæreſibus conſuleret, Africam dimiſit. Fuit iſte Sanctus Præſul*, Flauio Paterno Campecio *Epiſcopo Toletano & Caſtini ſucceſſori ſanguine coniunctiſſimus. In pace haud ſanctitatis opinione vacuus, nec abſque miraculorum dono quieuit* XIII. *Kalend. Martij, circiter Annum* CCCC. XX. De iſto EVTROPIO S. Marc. Maxim. *in Chron. Ann.* 438. per tantum ſcribens ait: *Mortuo Caſtino Toletano, ſuccedit illi Flauius Paternus*, Cognatus Sancti EVTROPII Nertobrigenſis Epiſcopi. *Qui Paternus etiam alio nomine Campeius dicebatur.* In huius loci notula Roderic. Caro *fol.* 166. *col.* 2 *lit. P.* hanc coniectationem adnectit: *Eum* (EVTROPIVM) *eſſe ſuſpicor, qui* Paulum Oroſium *ad Africam miſit, ſuper anima origine conſulturum.* Hac ſanè *Roderici* coniectatione intellecta, quæ *Ieronymi de la Higuera* propoſitioni cohæret, aliqua à nobis probanda veniunt dubia, quæ iſtorum, aut interterere Scriptorum opiniones, aut firmare poterunt aſſertiones. Quibus ſedatis illorum conamina ſine perturbatione percurrent.

PRIMVM, an hoc tempore, aliquis fuerit Hiſpaniæ Epiſcopus, qui EVTROPIVS vocitatus, *Paulum Oroſium* in Africam dimitteret, & qua de cauſa? Cui dubio purpuratus *Cæſaris Baronij* calamus *Annal. Eccleſ. tom* 5. *Ann.* 414. *n* 12. faciens ſatis, ſcribit: *Hoc eodem anno contigit* Pauli Oroſij *legatio ex* EVTROPIO, *&* PAVLO *in Hiſpania* Epiſcopis, *ad S Auguſtinum in Africam. Huius autem decernendæ legationis* in cauſa *fuere* hæreſes, *quæ tunc temporis dirè* Hiſpanias *infeſtabant, nam præter Priſcillianiſtarum errores, quos ſingulos idem* Oroſius *in libello conſultationis* Auguſtino *oblato, enumerat; nouas addit* hæreſes *nuper inuentas, ex* Origene, *&* Victorino *prognatas, allatas verò in* Hiſpanias *à duobus* AVITIS, *Ieroſolymis, at-*

quæ Roma profectis. En iam hoc tempore EVTROPIVM, Hiſpanum Epiſcopum habemus; illumque Sanctum vocitat S. Marc. Maximus, *Anno CCCC. LVIII.* tanquam iam morti addictum, ergo iam primum pro coniectationibus *Ieronymi*, & *Roderici*, tenemus intentum, quem etiam probant Morales, Mariana, & Padilla *Hiſt. Eccleſ. Hiſpan. tom.* 1. *Cent.* 5. *c.* 9. *fol.* 330.

SECVNDVM, eſto quod EVTROPIVS Hiſpaniæ Epiſcopus fuerit, qui *Paulum* dimiſit *Oroſium*, vt ab Auguſtino didicerit, quæ aduerſus hæreſes opponenda comperetir; quo fundamine illum *Nertobrigenſem* fatebimur *Præſulem?* Huic dubio, nihil, quod non coniectura ſit, offerre compellimur. Aſt illa tam vehemens, vt fortè euidentiam iudicabis. Duos tantum hucuſque Epiſcopos EVTROPIOS ſanctitate conſpicuos, agnoſcit *Hiſpanus*; Alterum *Nertobrigenſem*, alterum *Valentinum*. Illum ab Anno CCCCXIV. ad CCCC XX. Iſtum ab Anno D. XC. vel circiter. Si ergo, qui *Paulum Oroſium* dimiſit Epiſcopus, à fortiori illius æuo viuebat, quo pacto, ſecundus EVTROPIVS Valentinæ Eccleſiæ Epiſcopus (*de quo Nos die VIII. Iunij agemus*) qui fere per annos C. XC. poſterior fuit, *Paulum* poterat dimittere *Oroſium*, nondum natus? Ergo credendum eſt (cùm aliud in contrarium non ſubſiſtat) EVTROPIVM, qui *Paulum Oroſium* Africam ex legauit, fuiſſe & *Epiſcopum*, & *Nertobrigenſem*, illo ſeculo viuentem, & alium in nomine ſupparem non habentem.

TERTIVM, dato, & conceſſo, quod EVTROPIVS Noſter *Nertobrigenſis* ſit huius actionis, & legationis Auctor, & Impulſor; vt quid *Paulum Oroſium* Presbyterum, aliis *Tarraconenſem* aliis *Valentinum*, & plurimis *Braccarenſem*. à Bætica tam diſtinctum, & ſeparatum elegit? Cui dubio die XIV. Auguſti, tom. 4. reſpondebimus; vbi non Tarraconenſem, Valentinum, nec Braccarenſem fuiſſe irrefragabilibus coniecturis probabimus. His ſic exploratis ad S. Præſulis Acta deuenio.

ACTA S. EVTROPII EPISCOPI NERTOBRIGENSIS *Confeſſoris ex M. Maximo, Baronio, & aliis.*

EVTROPIVS genere Hiſpanus, origine Bæticus, literis clarus, & virtute conſpicuus, primas vitæ periodos in fidei Catholicæ cognitione, in vitiorum damnabilium oppreſſione, & in veræ ſapientiæ acquiſitione tranſegit. Horum ergo illuſtrium facinorum, adhuc in iuuentute exactorum fama omnia ſic illius ſeculi doctiſſimorum Virorum viſcerum compleuit præcordia, vt inferioribus placidus, æqualibus formidabilis, & ſuperioribus charus, omnibuſque gratus haberetur & docilis. Iſtis, & aliis qualitatibus exornatus, tempore maturo ad Nertobrigenſem Eccleſiam, tum Paſtore deſtitutam, infulatus acceſſit; cuius gubernacula tanto Dei zelo, & proximorum ſalutis procurandæ feruore, tenuit, vt ablegatis impiorum operationibus, & aſcitis Sanctorum hominum turbis, vndequaque nil niſi ſanctum, nil niſi prouectum, aut perfectum, in eius diœceſis circulo conſpectaretur. Tunc quippe temporis duo improbi homines, licet ordine Presbyteri, hæreſum ſcabie polluti, quilibet nomine Auitus, alius Ieroſolymis, alter Roma Hiſpanias ingreſſi; vnus Originem, alius Victorinum retulit; ex his duobus alter alteri ceſſit, Priſcillianum tamen ambo damnarunt; ſed vterque aut Origenis errores euomēs, aut Victorini fallacias eructans, breui totas Hiſpanias, aut fœtore veneni lāguentes, aut mali ſapore pharmaci infectas, infami conuerſatione proſtituit. Tot ſerpentium ſiquidem malorum agmina EVTROPIVS, dira perſecutione Hiſpanias infeſtantia, cognoſcens, amuletum contra

tra huiuſmodi virulenta faſcinationum contagia quæritans, vt malo dogmaticæ occurreret epidemiæ, Paulum Oroſium Presbyterum, doctrina imbutum, ſcientia clarum, virtute conſpicuum, modeſtia celebrem, Africam, vt de infelici Hiſpanicæ Eccleſiæ ſtatu rationem redderet Auguſtino, & de voraci Pſeudo-prædicatorum doctrina copiam faceret, dimittere, ſedula feſtinatione decreuit. Igitur Oroſio aſcito, compoſitis, & ordinatis articulis, & capitibus hæreſium, quas Auitus vterque, vnà cum Baſilio, Græco, iamiam Hiſpanias itidem infeſtante, in ſimplicium cordibus hominum incautis deſigebat, Paulum B. Auguſtino exlegauit, vt per viſcera Chriſti, rogans, ſic eius veſtem diruptam, per veri dogmatis aſſueret efficaciam, vt iterum Hiſpania, damnatis, & expulſis tantæ prauitatis patronis, & huius peruerſitatis erroribus, ad vnionem Eccleſiæ, ipſo prouidente, rediret. Demum proficiſcitur Oroſius, optimè à Sanctiſſimo instructus Antiſtite, & Hypponam deuectus, Beatiſſimo Doctori, & ſui Epiſcopi epiſtolam, & conſultationis libellum, humili contulit obſequela. Omnia gratanter accepit Aurelius, & officio non deficiens, breuiſſimè quidem, planè, & diſertiſſimè, aduerſus Priſcilliani, atque Origenis, magna fiducia, diſputauit errores, edito commentario, quod eidem dicauit Oroſio. Inter alia instructionis præſcripta, de Animæ origine Evtropivs quæſtiunculam introduxit. Cui B. Auguſtinus non reſpondens, Paulum Ieroſolymas ad S. Ieronymum remiſit, vt ab eo, de hac re, quid eſſet tenendum eliceret. De his omnibus Evtropivm Epiſcopum certiorem fecit Oroſius, qui à B. Ieronymo edoctus, tandem in Hiſpaniam Anno CCCC. XVIII. reuerſus, ſanctiſſimo Epiſcopo, quæ in ſua peregrinatione didicerat, aperuit, aliquo S. Stephani reliquias obtulit, & totam illam Bæticæ plagam ſedatam, ac erroribus liberam contuens, plurimas Deo, pro receptis beneficiis reddidit grates. Sanctus Epiſcopus Venerabili Presbytero gratias, pro ſuſcepto itinere, eoque feliciter expleto, multiplici alacritate conreferens, illum puritatis Catholicæ apud Hiſpanos auctorem, continuis vocibus, fatebatur. Poſtmodum ergo B. Sacerdos virtutibus clarus, miraculis celebris, & Paſtorum exemplar, febre correptus, ſacramentis vallatus, & fidei Catholicæ confeſſione munitus, die XVII. Februarij, Anno CCCC. XX. ſpiritum obtulit luminum Patri, qui cum Filio, & S. Spiritu viuit in ſecula. Amen.

Iſthæc aut iam probata cognoſces in prolegomeno, aut à Cardinali Cæſare Baronio probabis ex d. tom. 5. Ann. 414. vbi Pauli Oroſij in Hiſpaniam regreſſum intueberis. Ex quo credere compellimur, adhuc S. Evtropivm in viuis fuiſſe, quia eius tranſitus à P. Ieronymo Romæ non niſi poſt duos annos conſignatur.

Nertobrica, quæ & Concordia-Ivlia, Ciuitas fuit peruetuſta, apud Plinium, Ptolomæum, Antoninum, Apianum, & alios, licet in aliquorum codicibus varia lectione conſignetur. In Plinian. lib. 3. c. 1. Vertobriga nominatur. Apud Antonini Itinerarium Nemetobriga legitur, prout in correcto à Ieronymo de Zurita fol. 581. apparet. Tanti Viri laudes, ſi capiti ingenium, ſi corpori vires noſtro ſupereſſent, aut ſi ille tantis non fuiſſet meritis à Natura illuſtribus ſuperabundanti comprehenſione donatus, prælibarem ex penu. At pro me, & pro omnibus duo Hiſpaniæ lumina hoc officij penſum accipere, in hac inſudare palæſtra conſtituere; Alius *Iacobus Falconius Valentinus* Monteſſianæ Militiæ Eques, ſuo æuo, Poëta venerabilis, & ſtrenuus, qui vno diſtico, hocque retrogrado, omnia dixit, de *Ieronymo*, quæ potuit, aſt non omnia quæ meruit, ſic *lib. 1. Poëmat. Epigram. 46.*

Ingenium , & Candor Zvritæ *viuet opinor,*
Viuet dum mundo Carmen, & Hiſtoria.

Pro omnibus nunc diſſerit eruditus, & omni litteratura excultus Amicus Noſter *Doctor Ioannes Franciſcus Andreas Vzarroz:* Cuius literas ſi ſcire cupis. Zuritæ opera percurre. Zuritam ſi cognoſcere ſatagis; Ioannis Franciſci ſpiritum euolue. Sic in Franciſco Ieronymum, ſic Vztarroz in Zurita æquo libramine deprehendes. Vterque Aragonenſium Regia liberalitate Chronographus, quia vterque melioribus literis profunda eruditione perdoctus; de quibus Falconij Carmen aliquando inuertens, luſimus, ſic:

Ingenium, & Candor Zvritæ *viuet opinor*
Viuet, & Vztarroz *Candor, & Ingenium.*
Carmen; & Hiſtoriæ culmen ſi viuit in illo:
Viuet, & in Noſtro Carmen, & Hiſtoria.

Sed ad Nertobrigam noſtrá reuertatur oratio. Illam hoc nomine conſignant Ptolòm. *lib.* 2. *Geograph.* Tabul. 2. Europ. c. 4. vbi *Νερτόβριγα poſt Κοντιβῦτα* reperitur, quam inter Recentiores Valera ex Aria Montano appingit Petr. Montanus, qui Ptolomæi tabulas G. L. recenſuit. emunxit, & oblimauit, Francofurti Anno 1605. Item Appianus, & Aulus Halus meus verſ. 250. vbi fol. 44. in Not. diximus. Hodie dicitur Valera in Territorio Oppidi Freienal: Cuius Ciuis fuit Bened. Arias Montanus Extremaduræ lumen, & orbis.

DVODECIMO Kal. Martij.

DIES XVIII.

A *Toleti* S. Helladii *ipſius vrbis Epiſcopi, qui ex Monacho Agalienſis Cœnobij ad Metropolitici Ordinis culmen euectus, tàm monaſticè in Pontificatu vixit, quàm religioſè in Monachatu luxit. S. Ildephonſum Archidiaconi titulo decorauit, poſt miris facinoribus clarus, virtutibus inſignis, plenus dierum, amiſſo mundialis Sarcinæ onere, requiem Confeſſor inclytus adinuenit æternam.*

B *Conimbricæ in Luſitania* S. Theotonii *ex Canonicorum Regularium ordine, alumni, qui cùm Monaſterij* S. Crvcis, *illius vrbis, conditor*

primus

primus cognoſceretur, & Prior; clarus miraculis, moribus illuſtris, operibus celebris, & Paſtoralis officij munere conſpicuus, hanc vitam exuens miſeram, placidam Confeſſor celebris ſuperinduit in cœlis.

NOTÆ.

A SANCTVS HELLADIVS Epiſcopus, & Confeſſor.] Illuſtriſſimus fuit Toletanæ ſedis Antiſtes, poſt Abbatiatus Agalienſis apicem, & Regni Gothorum in ſecularibus Pro-Regis munus. Eius inſignis memoria apud Noſtrarum rerum Scriptores, celebris inuenitur, apud Eccleſiaſticos celebrior. Audi Martyrolog. Roman. h. d. Toleti S. HELLADII *Epiſcopi, & Confeſſoris.* Cui Monaſticum addidit: *Qui exemplo vita, & ſcriptis clariſsimus eluxit.* Maurolycus illam ad diem XXXI. Auguſti reiicit, ſed perperam. Eius meminere Philip. Ferrar. in Topogr. ſacr. fol. 125. S. Illephonſ. de Vir Illuſtrib. c. 7. Iſidor. Pacenſ. Ær. 650. Roderic. Archiep. Tolet. Hiſt. Hiſp. lib. 2. c. 17. Vaſſ. in Chron. Ann. 616. Truxil. in Theſaur. Concionar. 2. p. fol. 664. P. Marian. lib. 6. c. 4. Mariet. Hiſt. SS. Hiſp. lib. 5. c. 35. & lib. 22. fol. 43. Blaſ. Ortiz. Hiſt. S. E. Tolet. c. 13. Piſa Hiſt. Tolet. lib. 2. c. 19. Alcozer in ead. hiſt. lib. 1. c. 24. Layſa in Tabul. Eccleſ. Tolet. Præſul. D. Thom. Tamayo in Veritat. Dexter. in Catalog. Præſul. Tol. n. 37. fol. 123. D. D. Didac. de Caſtejon. Epiſcopus Turiaſonenſ. de Primat. Tolet. tom. 1. p. 2. §. 3. fol. 409. Ex Antiquis S. Marc. Maxim. in Chron. Ann. 597. vbi Roder. Car. lit. P. fol. 211. & Ann. 605. ℣. Caro lit. M. fol. 215. Luitpran. in Chron. n. 49. vbi P. Higuer. fol. 313. & in Aduerſ. n. 142. Iulian. Petri in Chron. n. 315. Ex Noſtrarum Breuiariis Eccleſiarum, videnda ſunt Toletana, Palentina, Hiſpalenſia, Compoſtellana Vetuſtiora. Noſtri Sancti Pontificis Acta ſeorſim nullus, nec integra ſcripſit. Illa nos breui periodo colligemus, ſic:

ACTA S. HELLADII ARCHIEPISCOPI Toletani Confeſſoris ex B. Illephonſo, & aliis Scriptoribus.

HELLADIVS apud Regiam Toletum vrbem, Carpetanorum caput, & Hiſpaniæ celebrem, Patre Helladio, ex nobiliſſima Gothorum proſapia, & Palatinorum officiis, & muneribus emerita, ortus dignoſcitur. Poſt primos iuuenilis ætatis flores, militare baltheum accingens, decurſis virilitatis tyrociniis, & ſuſceptis ſtrenui cataphracti laudabilibus ſtipendiis, aulicam eſt, in Gothorum Principum leuamen, ſpiritu licet renuente, vitam ingreſſus. Illic ſic obſequioſis Regum animos ſubiugauit officiis, vt protinus ad Rectoris Patrimoniorum, ſeu Reipublicæ Gubernatoris munus, quod maximum in Gothorum domo deſignabatur, Regia liberalitate, merito præeunte peruenit. Non ergo huius ſuprema exercitij implicatio illius ingenium eleuauit, vt ſolet; quinimo ſub ſeculari habitu, monachi votum pariter explebat, & opus. Nam ad Monaſterium Agalienſe, quod munere Dei, perenniſque & patentis ſanctitatis decore, conſtructum, & opinabile cunctis, & palam eſt totis, cùm ſæpe diſcurſantium negotiorum ductus, iti-

nere

nere præuenitet, remota clientum, ſeculique pompa, decoris adeò Monachorum peculiaritatibus inhærebat, vt turmis iunctus eorum, ſtipularum faſciculos ad clibanum deportaret. Cumque inter decorem inſolentiamque ſeculi, ſolitudinis, & amaret, & ſectaretur arcana; celeri fuga, relictis omnibus, quæ eſſe nouerat mundi, ad Sanctum Agalienſe Cœnobium, quod frequentauerat voto, optati voti vſu, permanſurus aduenit. Poſtmodum factus Monachis Pater, meritis, ſtudiiſque ſanctis, & vitam Monachorum debitè texit, & ſtatum totius Monaſterij, communis rei diuitiis cumulauit. Ex hoc feſſis penè ſenio artubus, è viuis ſublato Auraſio Toletanæ Sedis Epiſcopo, ad ipſius Pontificatus apicem euocatur. At quia vocatus, vi coactus adfuit, pariter & ignotus. Illic maiorum virtutum exempla, quam Monachus dedit, quia ſtatum mundi, quem virtute contempſit, magna perhibetur rexiſſe diſcretione. Miſerationes, eleemoſynarumque copias, tam largiter egenis contuliſſe probatur, ac ſi de illius ſtomacho putaſſes inopum, & artus pendere, & viſcera confoueri. Scribere renuit, quia quod ſcribendum fuit, quotidianæ operationis pagina demonſtrauit. Ad ſuum aliquando memoratum Agalienſe Cœnobium rediens, B. Ildephonſum, vltimo vitæ ſuæ tempore Leuitam fecit. At graueſcente ætate, cùm XVIII. Annis ſacrum regimen tenuiſſet, temporibus Siſebuti, Suinthilani, & exordiis Siſenandi Regum, Beatus habitus fuit, qui poſt beatior, gloriam cœleſtis regni, bona plenus ſenectute, promeruit, die XVIII. Menſis Februatij, Anno Domini DC. XXXI. Cui B. Illephonſus hocce poſuit Carmen Sepulchrale.

Præſulis HELLADII *tumba requieſcit in iſta*
Corpus; at illius ſpiritus aſtra tenet.
Toleti Rector fuit hic; dum degit in Aula:
Ex Monacho Rector Agalienſis erat.
Hinc Toletanam rapitur violenter ad vrbem,
Confectus ſenio, ſed pietate vigens.
Corporis exuuias Martyr Leocadia cepit,
Iſta domus Reges, Pontificeſque capit.
Vnde die extrema ſurget rediuiuus ad auras,
Vt capiat meritis præmia digna ſuis.
Iamque Octoginta ſenior tranſegerat Annos,
Gloria Pontificum, fax animoſa Dei.
Ildephonſus ego, quem fecerat ille Miniſtrum,
Perſolui Sancto carmina pauca Seni.

Hæc ſunt Acta; illis adendum duximus, quod de HELLADIO ſcribit Roder. Toletanus lib. 2. c. 7. nec diſſentit Marian. lib. 6. c. 3. ſcilicet, Siſebutum Regem S. Præſulis precibus in ſuburbio Toletano extruxiſſe Templum mirificum, quod dicauit B. Leocadiæ V. & M. Toletanæ. Et addit D. Epiſcopus Turiaſonenſ. tom. 1. fol. 410. HELLADIO impulſore præfatum Regem à Gothorum Regnis omnes expulſos fuiſſe Iudæos. Item addendum eſt, S. Pontificem ſepultum fuiſſe in Æde S. Leocadiæ Prætorienſi, & Suburbana, vt refert S. Ildephonſus in Carmine, & Iulian. Petr. in Chron. n. 315.

NVNC

NVNC ad aliorum probationem venio; & Primum ſe offert de Patris nomine, & de Origine Toletana. Audi Luitprand. in Aduerſ. n. 142. loquentem. *Fuit hic Sanctus* (HELLADIVS) *natus* Toleti, *Patre* HELLADIO, *Palatino conſanguineoque* Luciæ, *&* Leouigildi, *Viro Catholico.* Secundo quod fuerit Rector, & Gubernator Republicæ, palam apud Illephonſum. Sequitur Maxim. Ann. 597. hac periodo: HELLADIVS Rector *rerum publicarum fit Monachus Agalienſis.* Iulian. Petr. n. 314. illum vocat: *Rectorem Patrimonij.* Vterque titulus, idem ſonat, cui & adhærebat *Comes Ciuitatis Toletanæ:* de quibus videndus Petrus Patin. in Libello de Offic. Gothor. Qui, *Horum Comitum, Rectorumque* (inquit) *id Officium erat, Ciues vrbanos æquitate regere, & publicarum iuſsionum ordinationes conſtanter adimplere.* Cætera communia ſunt.

B. S. THEOTONIVS Canonicus Regularis Confeſſor.] Apud Gallæcos, & Luſitanos mirabilis eſt veneratio huius Sanctiſſimi Viri operibus, immò non tantum illic, à quibus & originem trahere, & conſortium habuiſſe circumfertur; ſed etiam apud omnes illius regionis populos, & totius Hiſpaniæ accolas, qui illius ſanctitudinem agnouere. Maurolyc in ſuo Martyrolog. h. d. iſthæc appingit: *Eodem die* S. THEOTONII *Confeſſoris.* Philipp. Ferrar. in Catal. SS. Gener. fol. 82. hæc: *Conimbricæ in Luſitania* S. Theotonij *Presbyteri Ordinis Canonicorum Regularium*, & in Topograph. SS. fol. 40. ſic: *XVIII. Febr.* THEOTONIVS *Presbyter, Monaſterij S. Crucis Auctor, ac Primus illius Prior. S. Bernardi Abbatis Synchronos, ad quem beneuolentiæ ergo baculum miſit.* Gabriel Pennot. Hiſt. Canon. Regular. lib. 2. c. 32. §. 4. proſequitur: *Vnus fuit* S. THEOTONIVS, *Primus eiuſdem Monaſtery Prior Conuentualis.* Ex Noſtris P. Vaſconcell. in Deſcript. Luſitan. fol. 522. n. 2. Kalend. Eborenſe, & Auguſtinianum, à quibus Martyrolog. Luſitan. & Georg. Cardoſo in Offic. SS. Portugall. in hymn. ad Nonam fol. 7. ſic:

Et THEOTONIVS *Crucis alta Sanctæ*
Mœnia ponit.

Eduard. Nonn. in Deſcript. Portugall. c. 80. Brandao, Didac. à Roſario, D. Prudent. Sandoual Hiſt. Tudenſ. fol. 124. P. Mariet. Hiſt. SS. Hiſpan. lib. 6. c......... P. Truxill. in Theſaur. Concionat. tom. 2. fol......... D. Roder. de Acuña Hiſt. Braccarenſ. 2. p. c. 16. fol. 68. Eius officium concelebrant Eccleſiæ Braccarenſis, Viſenſis, Eborenſis, Canonicorum S. Crucis Conimbricenſis, & aliæ. Acta in antiquo Legendario Eborenſi conſcripta, accepi ab Emanuele Faria de Souſa Equite Chriſtifero, & totius Luſitanicæ Hiſtoriæ Primati, qui nuper mortalitatis onere exutus, æternam repromiſſionem ſpectat. Eadem ab illo Legendario exſcribemus, vt ſunt, quia plurimam redolent antiquitatem.

IN NATALI SANCTI THETONII Confeſſoris I. Prioris S. Crucis Colimbrienſis, XII. Kal. Mart.

THEOTONIVS de Prouincia Gallæciæ, Ciuitate Tudenſi, vico Ganfei oriundus, honeſti proſapia, Patre videlicet Oueco, & Eugenia Matre natus eſt. Ab illis Creſconius auunculus Epiſcopus Colimbrienſis puerum extraxit, qui Tello Archidiacono nutriendum tradidit. Ibidem ſub Epiſcopi, & Magiſtri diſciplinis, ita profecit, vt omnem eccleſiaſticum ordinem, ad vſum chori conſtitutum, memoriter plenariè teneret. Defuncto Creſconio auunculo, ad Eccleſiam Viſenſem tranſgreſſus, ibidem gradatim ad ſacerdotium promotus eſt. Sacerdotis opere, & verbo, quotide placabiles hoſtias pro populo conficiens, onera deuotus explebat, & munera. Nullius laudibus extollebatur, nec curioſitati, nec vo-

luptati

luptati parens, aliena diſquirebat officia; ambitionis vlcera ſic deſpiciebat, vt nuſquam talis contagij ſenſerit ampullam, diuitiis, ſi quæ erant, nec tumebat, ſicut nec paupertate deprimebatur. Ad diuina anhelans, mundanarum rerum nullo turbabatur affectu. Mulierum conuerſationes ita compeſcuit, vt cum fœminis nuſquam, remotis arbitris, loqueretur, immo nec ſolus illarum priuatas confeſſiones audiuit. Cùm itaque ab hominibus, ob ſanctitatem vitæ, non ſolùm prouincialibus, ſed etiam Principibus beneuole obſeruaretur, omnium precibus, & præcipuè Colimbrienſis Epiſcopi iuſſu, cui eo tempore Viſenſis parebat Eccleſia, quæ poſtea in priſtinam Epiſcopalem reſtituta eſt, ipſius Prioratum ſuſcepit, quam ornamentis non tantum, & temporalibus poſſeſſionibus ampliauit, ſed etiam Dei cultu, & moribus ditatam inſpexit. Sed cùm iſtius muneris honor, à Sanctiſſimo Viro reputaretur, vt onus: bona fraude, nemine cognoſcente, penſum dignitatis excuſſit. Nam Ieroſolymam profectus Odorio Presbytero & Prioratus munera ceſſit, & ipſius gubernaculi onera commiſit. Loca noſtræ Redemptionis gratulabundus, & deuotus S. Theotonivs ſpiritus affectione, & animi afflictione percurrens, viſitauit; Hiſpaniaſque poſt longinqui temporis excurſum, reuerſus, & Eccleſiam ſuam pertingens, nullis precibus ab Odorio interpoſitis, adigi potuit, vt ad antiqui culmina rediret Prioratus. Sic a præfecturæ pondere liber, tam ardenter precibus, & meditationibus vacauit, vt ſolo corpore in terris, mente verò in cœlis habitaret. Eius conſtantia in his quæ ad Dei cultum ſpectabant, & ad populi ſubuentionem pertinebant, præcipuè in conſeruandis Eccleſiæ ritibus, talis erat, vt cùm Sabbatho quodam pro celebranda Miſſa ad ſacrarium ſuæ accederet Eccleſiæ, euenit, vt Tharaſia Henrici Portugalliæ Comitis vxor Eccleſiam audiendi ſacri cauſa feſtinanter accederet, rogaretque per nuntium S. Virum, vt quantocyus ſacrificium perageret: *Dic* (inquit) *Tharaſia, aliam eſſe in cœlo meliorem, & nobiliorem, cui ego THEOTONIVS ſacrificium paro peragendum, qua nec mora confligitur, nec breuitate lætatur; itaque Tharaſia licere, vel ſpectare, vel recedere.* Quibus Comitiſſa animaduerſionibus religioſis ſtupefacta, haud greſſum mouens S. Presbyteri Miſſam audiuit, & poſtmodum gratias de reprehenſa feſtinatione peregit.

Cvm ergo animi ferè totum, apud ſacrorum locorum lapides, quibus ſpiritus inhærebat, teneret, ad illos reuertere viſitandos, totis viribus inhiabat, & occaſione arrepta, Hiſpania dimiſſa, nauem conſcendens, iterum maris inconſtantiam experiri, & peregrinationis incommoda frui, vt æſtuantis amoris fructum perciperet, aggreditur. Aſt non poſt multum à nauigationis inceptæ temporis exordio, tempeſtas valida exorta eſt, quam Deus precibus S. Theotonii ſedauit, ſic, vt nauis penè inter Malæa ſaxa naufraganter oppreſſa, nullo procellæ veſtigio, cœlo, marique apparente, liberata procederet, Ieroſolymam igitur ſecundò conſcendens, iterum ſacrata loca conſpexit, & viſitauit; & cùm ad S. Sepulcri Eccleſiam perueniret, qua tunc Canonicorum Regularium ſanctiſſima perſiſtebat congregatio, illis adhærere conſtituit, quod vt liberius perficeret, patriam eſt repedare compulſus, vt de Eccleſia, cuius erat Parochus, rationem redderet ſuperiori, & de patrimoniolo, cuius erat dominus, pauperibus ſuorum bonorum creditoribus ſatisfactis, prouideret. Intentionis ſanè iſtius deliberatione inflatus Theotonivs Luſitaniam peruenit, ea tempeſtate, qua Tellus, qui eum nutrierat, S. Crvcis Colimbrienſe

Cœnobium

Cœnobium ædificare decreuerat,& cogoita B. THEOTONII per Tellum Sanctitate, illi totum animum patefecit,ea ſiquidem conditioue, vt totius operis penſum,per Sancti Viri manus perficiendum, dimitteret. Renuit B. Sacerdos non pij muneris officium, ſed apud Clericos Ieroſolymitani Sepulchri retardatæ ſolutionis obſtaculum;at cùm Deus pro totius Hiſpanici orbis colluſtratione THEOTONIVM, ſicut petram arte mira conflaret, diſpoſuit, vt nec Ieroſolymam rediret, nec operationis commiſſum penſum deponeret. Protinus ad miniſterij opus accinctus, tandè Cœnobij perfectionem inuiſit, in quo Prior I. & totius religionis Pater renuntiatus, opimos de ſe virtutum odores reſpirauit. Ij ad Regum Alfonſi, & Malfadæ eius vxoris conſpectum deuenere, qui non ſolum eius neceſſitatibus ſubuenire, ſed etiam noui Monaſterij magnificentiæ coadiuuare ampliſſimis donationibus, & Regalibus conſtituêre donariis. In tantorum ergo beneficiorum commutationis ſubſidium, B. Vir continuas Domino pro Regum victoriis preces contrito corde fundebat,quarum attendens ſymbola Deus, illis triumphos Ourichenſem, Leitenſem, Scalabitanum, Vlyſſiponenſem, Mauro renitente, conceſſit, & alios. Piiſſimus ergo Alfonſus aliud apud Vlyſſiponam ipſius inſtituti cœnobium conſtruere cœpit, quod S. Vincentio Martyri dicauit, ad cuius operis diſpoſitionem, & ædificij directionem B.THEOTONIVS,petente Rege, Honorium, ex S. CRVCIS Cœnobio, Regularem, cum aliquot pecuniis Vlyſſipponam dimiſit, qui à Sarracenis captus & ad Heluas adductus, ibidem in obſcuro carceris ergaſtulo repoſitus eſt. Hoc autem infortunium vt ad S. THEOTONII peruenit auditum, protinus conuocatis fratribus ad Eccleſiam accedens, inſtante oratione, & profuſis lachrymis à Domino Honorij libertatem mira humilitate petebat. Annuit Omnipotens Seruorum ſuorum precibus, quia continuo, nemine inſtante, licet Numine diſponente, Iſmahelitæ, qui Honorium captiuum perduxerant, cum aliis duodecim Chriſtianis, & omnibus abſque defalcatione pecuniis Alfonſo Regi liberaliter obtulerunt. Poſtmodum cùm ante triennium ab eius glorioſa dormitione, exiſtens in oratione THEOTONIVS Petrum vidiſſet Apoſtolum, ab eo plenariè eius obitum, amplexu dato, didicit; quo vt liberius Domino vacaret, renunciato Prioratu, ab illius onere vacuus nouam, & Angelicam vitam peragere cœpit. Nam noctu,diuque contemplationi,& orationi ſtudens, ſuauiſſimos à Domino per extaticæ operationis gratiam, fauores accepit. Quibus inèſcatus vix humanæ conuerſationis ſtylos, colloquiis inebriatus cœleſtibus, agnoſcebat. Sanctitudinis eius fama iamiam non ſolum Hiſpaniæ terminos occupauit, ſed etiam ad Ciſtercium vſque pertigit, qua motus B. Bernardus illi baculum in amicitiæ ſymbolum dono miſit. Miracula patrauit innumera,quæ ſub breui comprehendi pagina nequeunt. Denique imminente tranſitus hora, nam Feria VI. die XVIII. Februarij, cùm & annorum ſarcina (erat iam Octogenarius)corporis compaginem diſſoluere ſatageret,ſic membra contriuit,vt penitus dimoueri, nec minimum ſineret artuum rigida paralyſis. Tunc B. Vir ſuper nudam humum corpuſculum vix tenui materia compactum, reponere iubet, & cilicio & cinere coopertum, ibidem per plures horas iacuit, quouſque ſanctiſſimum ſpiritum ſuo tradidit Creatori. Biduo ſanctum Corpus abſque Sepulturæ ſuffragio iacuit, quia plebium, Ciuium, Procerum, Regum copia, ſic ad eius oſcula pedum cucurrit, vt Cœnobij clauſtra, & officinæ vix

tot turbæ numerum caperent. Demum illud in Capituli ſubterranea cupula collocatum, innumera impartitur S. Thotonii interuentione prodigia Deus, qui in ſanctis ſuis mirabilis eum Filio, & Spiritu-Sancto regnans in ſæcula, illorum nomina ſeruat in æternum. Amen.

Huius Sanctiſſimi Viri Acta integra beneficio Illuſtriſſ. Domini D. Ieronymi Maſcareñas Luſitanæ nobilitatis decoris, & ſtudentium tutelaris infatigabilis, ex Ordine Calatrauenſi, cuius hiſtoriam meditatur, Equitis, in Ordinum Regio conſeſſu acerrimi Moderatoris, Philippo IV. Regi Catholico cortinæ ſubminiſtri, Prioris Guimaranſis Eccleſiæ, & Leyrienſis Epiſcopi electi, qui ex M S. Codice peruetuſto Monaſterij S. Crucis Conimbricenſis, illa fideliter extraxit.

ACTA B. THEOTONII CONFESSORIS, & Monaſterij S. Crucis Prioris I. Colimbrienſis, ex M S. Codice Coëtaneo conſcripta, deſumpta.

PROLOGVS.

Cvm in minimis etiam rebus, vt Philoſophus ait, Dominus ſit inuocandus, multo magis nobis exorandus eſt, in materia ſublimiori Virorum, qui calcato diabolo, iam coronam ſecuritatis acceperunt, de quorum numero D. Theotonivm eſſe quis dubitat? Hic autem nos modò relinquens, & ad cœleſtem Ieruſalem, quam totâ deuotione quærebat, & mirabatur in terris iam conſcendens, deſiderij ſui iaculo, nos intolerabili dolore confecit: inde eſt, quòd quotuſcumque nitor in verba prorumpere, toties implentur oculi lachrymis, hæret vox; ſed diuina prohibet ſcriptura: Non itaque plangam morientem, quia eum Chriſto ſuſcipiam reſurgentem. Scio equidem illum eum Chriſto eſſe, lætor ego, & gaudeam, quia raptus eſt, ne malitia mutaret mentem illius, quia placuerat Deo anima illius, ſed abſentiam eius ferre non poſſum, & affectus tanti Viri frangit meam mentem, nequeo enim dolorem diſſimulare, quia quantò ille felicior tantò amplius ego in dolore, quòd tali careo bono. Recolam memoriam illius literis; veruntamen tanti Viri materiæ adeò me imparem iudico, vt conſultius mihi ſit, talem Virum mirari, quàm loqui. Grandes enim materię ingenia parua non ſufferunt; & quanto maius, & excellentius fuerit, quod dicendum eſt, tantò magis obruitur, qui magnitudinem rerum verbis non poteſt explicare; & timeo ne fortaſſis illi impendam iniuriam, de quo non dignè loquerer tàm mirabilem vitam. Quid enim inter Sacerdotes Domino meo excellentius. Qui ſuis virtutibus, quaſi quibuſdam ſtellis, partes noſtras Occiduas illuſtrauit. Quid vero inter clericos me ipſo imbecillius? Qui nullius ſcientiæ irrigua fluenta conſuxit; quem vix ſtillicidij pauperis attenuata gutta perfundit, nihil de proprio fonte reſpirans. Sed quamuis me idoneum ad iſta deſpero,

pero, cum in largitorem munerum oculos mentis attolo; per quem aperta eſt lingua mutorum, qui linguas infantium facit eſſe diſertas, quique veritatem ſuam, cum voluerit, etiam per ora iumentorum narrat, ad recolendum illius memoriam, protinus robuſtior fio, ſcelus namque fore, & inuidiam iudico de tanto Patre omnino reticere, & ſingularem noſtris temporibus Virum infructuoſo ſilentio premere. Dono igitur gratiæ, per quam ille Sanctorum choris admixtus eſt, pauca de eius moribus ſcribere tentabo, tranſcurrendo ſcilicet, nam propriæ inertiæ conſcius, & ingenij mei breuitatem menſurans, ſanctiſſimos illius Actvs, ſermonibus meis, per hoc ſapientioribus plenariè deſcribendos relinquo. Hoc autem, Chriſto duce, ideò ſcribere, tametſi inculto ſermono, diſpono, vt & dolori modò ſatisfaciam, cuius ſolatio maxima, & principalis eſt ſuſcepti operis cauſa; & erit conſolatio quidem, vt opinor, non contemnenda, cùm lumen, quod inter nos fuit, præſentibus, & futuris hac lectione manifeſtum fiat. Mens occupata magnitudine doloris, fortaſſis non tenuit ordinem præfationis, de qua nunc tantum dixiſſe ſufficiat.

Vir Venerabilis Theotonivs, Colimbrienſis Monaſterij Sanctæ Crvcis, Primus Pater fuit. Vt autem qualiter ad Regularem profeſſionem, eiuſdemque Monaſterij procurationem, non ſine multorum ſalute, eum diuinâ gratiâ, ad quod futurum erat, voeante, acceſſerit erudiendus, cognoſcere poſſimus, prius neceſſe eſt, vnde, quo natus loco, quibuſvè Doctoribus eruditus fuit literis; quomodo etiam in ſeculo conuerſatus fuerit, paulíſper attentius conſideremus. *Origo B. Theotonij.*

Fvit itaque de Prouincia Gallæciæ, Ciuitate Tudenſi, Vico Ganfey oriundus, honeſtis quidem, iuſtiſque parentibus, patre ſcilicet Oueco, & Eugenia matre progenitus, quorum genealogiæ religioſiſſimam lineam, ille piis moribus extulit, probis actibus exornauit, adeò, vt non ſine magno quodam S. Spiritus præſagio, græce Theotonivs, quod latinè Divinvs reſonat, vocaretur. Verè diuinus ille fuit, & ſanctus, qui quocumque, ab ineunte ætate, conuerſatus fuerit loco, ſemper Catholicæ fidei firmitate fundatus extitit; vitam quoque ſuam ſanctiſſimis moribus, & virtutibus plenam habuit, qui diligentiſſimâ parentum curâ, religioſè nutritus, cùm ad ætatem diſciplinæ congruam peruenit, ſpiritualibus literarum ſtudiis traditus eſt; deinde interuallo temporis exacto, cùm iam inter pueritiam, adoleſcentiamquè medius eſſet, cum auunculo ſuo Colimbrienſi Epiſcopo D. Creſconio, qui magiſter eius fuit, Colimbriam venit, ibiquè ſub Tello Archidiacono eiuſdem Ciuitatis, prudentiſſimo, & diſcreto viro, legendi ſimiliter, & cantandi vſum eccleſiaſticum, pro ſtatu temporis, plenariè didicit. Poſtea memorato Epiſcopo defuncto, Viſcenſem petiit vrbem; Qui pro ſua ſimplicitate, & Epiſcopi defuncti gratiâ recipitur in ſede B. Mariæ ſemper Virginis, quæ tunc temporis erat ſub Colimbricæ diœceſi, vbi ſe quidem contulit.

Libet nunc auxiliatrice ſuperni Nominis gratiâ, pauliſper demonſtrare, qualem in ſuis ordinibus habuit ſolicitudinem, & in ipſa Eccleſia conuerſationem. Liceat ergo mihi à Religioſis Viris audita narrare. In primis ordinatur Oſtiarius, traduntur ei claues, Eccleſiæ, quam ille pio ſtudio claudebat, & item horis competentibus aperiebat, & infideles zelo Chriſtiano reiiciebat; Propheticas, & Apoſtolicas lectiones fideliter, & vtiliter recitabat; *De progreſſu in literis & ordinibus ſacris.*

ſaciebat per catechumenos ſacramentum adſperſionis; faciebat exorciſmos ſuper ſpiritus immundos, & eos per Dei gratiam, & ſuum ordinem de corporibus obſeſſis eiiciebat, quia Spiritum Dei inſe habebat, & vita ab officio non diſcordabat; & ideo malignum de corpore alieno expellebat, quia iam per munditiam vitæ illum expulerat de corde ſuo. Lumen ad Euangelium deferebat, & opera lucis proximis oſtendebat, & talem ſe exhibebat in Oſtiariorum officio, qualis futurus erat in Sacerdotio, hincquè ſemper erat ſollicitus. Deinde Subdiaconus ordinatus; quis valet explicare, quo modo in humilitate Deo ſeruiens, vaſa Corporis, & Sanguinis Chriſti, Diaconibus ad Altare deferebat, & iterum referebat corporales, pallas, & ſubſtratoria lauabat, & Presbyteris atque Leuitis pro lauandis ante Altare manibus aquam præbebat. Prætereaque deuotè, vt ferunt, in Diaconatu ſuo ad flectenda genua, ſiue ad orandum clarâ voce, cunctos admonebat, ſacramenta Dei diſpenſabat, Euangelium prædicabat, & in omnibus Chriſti ſacramentis ſacerdotalibus aſſiſtebat; in Altari oblationes offerebat, & diſponebat menſam Domini. Talibus, vt diximus, exornatus moribus, per gradus ſingulos ad ſacerdotium venit, non iuxta quorundam præſumptionem, ſed ſecundum conſuetudinem vniuerſalis Eccleſiæ, ab Apoſtolis, & Sanctis Patribus emanatam: Eccleſia quippe illum requiſiuit ſibi, non ipſe ſe impudenter ingeſſit. Presbyter igitur ordinatus, prudentiâ, & maturitate bonæ conuerſationis, magnis cœpit excreſcere profectibus, & honeſtioribus viuere moribus in populo Dei. Hic enim viuebat, vt bonum exemplum cunctis præberet. Exequebatur mirabiliter ſui ordinis officium, omnes cathechizando, baptizando, & eos Eccleſiæ incorporando. Delinquentes ad pœnitentiam vocabat; pro peccatis populi Deum exorabat, & præcepta Dei ad populum deferebat veritatem prædicando, & preces populi Deo offerendo, pro peccatis eorum intercedendo, placabiles Deo hoſtias in Altari conficiendo, & ſemper cum veneratione diuina, in Eccleſia conuerſans competenter cœleſte complebat officium. Præterea ſpernebat luxus, & lenocinia pereuntis ſeculi: non laude extollebatur, non paupertate contrahebatur, per diem ſol non vrebat eum, neque luna pernoctem. Laudabant alij in eo, quod nunquam ſtuduit curioſitati, nunquam ſeruiuit voluptati, nunquam inhiauit ambitioni; ego amplius prædicabo, quòd in omnibus ſuis actionibus, circunſpectus, & prouidus ſemper prudentiæ habitu pollebat. Haberet quippè, vt ait S. Gregorius, Sancti Viri hoc proprium, nam vt ſemper ab illicitis longè ſunt, à ſe plerumque etiam licita abſcindunt: ergo ne aliquam per fœminam incurreret culpam, nunquam cum eis, remoto teſte, colloquium, vel etiam priuatam confeſſionem habere volebat: Omnes tamen fœminas, vt ſorores diligebat, ſed eas vt diximus, quaſi hoſtes cauens, huiuſmodi familiaritates ab ſe abſciderat; quibus rebus non ſolùm Principes, cunctoſque Ciues, verumetiam Comprouinciales omnes, ita ſibi adiunxerat, vt eum miro affectu venerarentur, vt pote Patrem, & reuerendum Magiſtrum animarum vtriuſque ſexus. Omnium igitur ciuium precibus, & maximè D. Gundiſalui Colimbrienſis Epiſcopi iuſſione, ad quem, vt diximus, Viſeenſis pertinebat Eccleſia, deuictus, nimiumque, vt poſtea claruit, inuitus, ipſius Eccleſiæ Prioratum ſuſcepit, quam ſua prudenti diſcretione, temporalibus bonis, videlicet, libris, veſtibus ſacris, ſignis, crucibus, & calicibus,

teſtamentis quoque pluribus, ampliauit, & ad culmen honoris, quod inpræſentiarum poſſidet, mirabiliter euexit, clericos iuuando, & honorando ſublimauit, & quod his omnibus maius eſt, honeſtis vitæ moribus ditauit.

Sed quia temporalis honor nullum ſibi conſerebat oblectamentum, neque enim honorem intelligebat eſſe, ſed onus, quomodo inde, Sacerdos Dei, ſe poſſet expedire ſaluberrimam fraudem quæſiuit; nam Ieroſolymam abiens, conſorti ſuo Honorio Presbytero, Prioratum in pace dimiſit; ſed inde rediens, eum amplius recipere noluit, quamuis precibus, & ipſius Honorij obſecrationibus plurimum rogaretur, ſed nec aliud, ſeculi huius faſtigium deinceps habere voluit. Sæpiſſimè namque Henrrici Comitis, & vxoris eius nobiliſſimæ Reginæ Tharaſiæ precibus, & exorationibus exhortatus fuit, conſentiente Clero, & omni Populo, vt Paſtoralis officium curæ, hoc eſt, Epiſcopatum ſuſciperet, ſed nunquam aſſenſum præbere voluit. Vilia, & caduca, pariter & nociua mundana omnia reputabat, ideoquè temporales honores, quaſi peſtem fugiens, in quadam humilitatis arce ſe ſpectabilem conſeruabat. Mentis, & corporis virginitatem, & delictorum pœnitentiam cuſtodiens, prædicabat, ſiquidem nunquam ceſſabat in plebe verba veritatis fructu fidei redundantia ſeminare. Nunc omnes de pio Chriſtianæ religionis opere commonebat; nunc alios de confeſſione S. Trinitatis confirmabat, nunc reliquos de promiſſione Regni cœleſtis inuitabat. Fornicatores verò, & Adulteros, cæteroſque malefactores anathematis gladio feriebat. Qui autem ſtatim non ſe emendabant, aut ſi fortè ſe emendare aliquando nolebant, longiùs à conſpectu eius recedebant. Tanta enim erat auctoritas Sacerdotis, quòd etiam Principes terræ eum verebantur offendere; ſiquidem, fama refert, quadam die in Eccleſia Viſcenſi, eo prædicante, memoratam Reginam, & Comitem Fernandum, qui eo tempore contubernalis eius, non vir legitimus erat, rubore verecundiæ ſuffuſos de Eccleſia feſtinanter exiiſſe, nec tamen per hoc, ab eis vnquam notatus fuerit. Accedit præterea, vt cùm vna Sabbathorum, iam ſacerdotalibus veſtimentis indutus, ſalutares hoſtias in honorem Dei Genitricis ex more offerre voluiſſet, & Regina quæ præ foribus adſtabat, per nuntium miſiſſet, vt breuiter Miſſam peragere ſtuduiſſet, reſpondiſſe fertur; Aliam in cœlo Reginam eſſe longe meliorem, longequè nobiliorem, cui ille ſummâ cum veneratione, & ſpecioſè ſolemnia Miſſæ peragere diſpoſuiſſet: in poteſtate eius eſſe, vel Miſſam audire, vel penitus diſcedere. Quod cùm, Reginæ relatum fuiſſet, illa ſtatim reatum ſuæ culpæ cognoſcens, ſe miſeram, ſe peccatricem, D. vero Theotonivm verum, & iuſtum Presbyterum proclamabat & ſanctum. Quoad ſe poſt Miſſam, vocato eo, humiliato ſpiritu, ad eius genua prouoluitur, & ad exhortationem Sancti Sacerdotis erecta pœnitentiam lacrymabiliter popoſcit; orationem ab eo pro ſe humiliter fieri petiit, ac ne deinceps erga cultum diuinum tàm incautè otioſa verba proferret: ab eo admonita cum moderatione ſui totum exequi indubitanter promiſit. Nunquam enim Vir Sanctus diuinis officiis aliquid præponebat, quominus videlicet oratione, aut indecenter, ſeu feſtinantius ſolito aliquando ea celebraret. Verè totis viſceribus diligebat Chriſti regnum, qui terrenum non formidabat principatum; ſic igitur, vt ſuperius dixi, multos admonebat, ſicque omnes in regnum Dei inducere feſtinabat, ac ſi cunctos genuiſſet.

Contemptus mundanorum, & progreſſus Spiritualis.

Eleemoſynæ, ac ſpiritualia exercitia.

Sed nec ipſe verbi Dei obliuioſus relator erat; ſubueniebatque pauperibus, viſitabat languentes, prouocabat hoſpitio, leniebat blanditiis, flere cum flentibus, gaudere cum gaudentibus ſtudebat, & maiorem partem ſui laboris, & totius quod habebat, indigentibus tribuebat, reliquam verò partem in vſus veſtimentorum ſibi moderatè retinebat, ipſa poſtmodum veſtimenta, intuitu miſerationis maximè viduis tribuebat; in omnique feria VI. ex more ſuo in Eccleſia S. Michaelis Archangeli, quæ foras murum in cœmeterio eiuſdem ciuitatis eſt, pro cunctis fidelibus defunctis Miſſam celebrabat, ad quam eo die, & pro reuerentia ſacerdotis, & pro charorum ſuorum memoria, ſolemnes totius vrbis populorum conuentus confluebant: plurima & diuerſa, vt illius Regionis moris eſt, deuote offerebant; de quibus omnibus D. Theotonivs nihil omnino ſibi reſeruans, poſt Miſſam, & generalem cœmeterij proceſſionem; cunctis indigentibus omnia diſtribuebat, qui mos illi ſemper fuit. In bonis operibus exercendis, totis etiam viribus elaborabat, vt poſſet eſſe occultum, quod faciebat. Sic inter tales, ſanctaſque virtutes, caſtitatem in illo prædicare voluere, fortaſsè ſuperfluus videar; cùm in eo exemplar caſtitatis ſemper fuerit. Quædam tantum vel pauca quæ caſtimoniam illius commendare videntur præterire non debeo.

Caſtitatis defenſio.

Quædam igitur mulier, quæ iuxta carnis putredinem ſpecioſa videbatur, ab eo priuatam amicitiam expetiit, atque ad hoc ſatis accurate blandum ſermonem confinxit: ſed poſtquam famulus Dei per ſatellitem diaboli laqueum ſibi deceptionis parari cognouit, inferueſcente in eo ſpiritu, cum quanto nixu potuit in faciem illius miſerrimæ mulieris ſaliuam proiecit. Multas ei humani generis inimicus propter ſpeciem corporis ſæpiſſime tendit inſidias. Statura quippe eius, tàm bene formata erat, vt cum decenti quadam, & mirabili moderatione videretur eſſe deducta; corpore magnus, valdeque pulcherrimus erat, facie venuſtus, & alacrior vultu, honeſtatem magis, quam laſciuiam oſtentans. Per idem tempus ab altera nihilominus muliere, quæ magnæ dignitatis fœmina erat, ſub rationabili, vt credebatur, occaſione, ad domum vocatus venit, vinctus obſequio clericorum. Illa verò tanquam beſtia libidinis, ſeorſum eum quaſi ſub obtentu religionis in interius cubiculum euocatum, blanditiis libidinoſis cœpit lenire, de ore eius pendere, obſequium exhibere, calceamenta diſſoluere, & quaſi pro feruore Dei temperando, pedes abluere: re verà autem ad rem illicitam eum volebat impellere. D. autem Theotonivs, quem nulla nunquam fœmina contigerat, imò cui nulla propiùs acceſſerat, miratus impudentis mulieris inſtantiam; cùm tandem quid ea fœmina quæreret intellexiſſet, in ſigno Crucis reuocatus, nudis iam pedibus, magno conamine foras ſe ſe præcipitem efferens, calceamentum reliquit, & domum illam execrando, vocatis clericis qui cum eo venerant, ad Eccleſiam ſe contulit. Aliquis Rethoricæ artis memor comparat iſtum cum caſtiſſimo Ioſeph, & ſi mihi liceat dixiſſe, eo inferiorem non inuenire. Nam ille pallium, iſte ex ſimili causâ per Dei gratiam euadens, calceamentum dereliquit. Ille tritico temporali impartito, pereuntem quondam Ægypti nationem ſeruauit; iſte bonam verbi Dei, fideique menſuram, populis erogando, multos à fame ſpirituali liberauit. Ille filios carnis habuit, iſte, vt fertur, ab vtero matris immaculatus extitit, vnde nulla nunquam culpæ ſuſpicio, in eo de rebus huiuſmodi reperiri potuit, & ita ſe geſſit

in

in mundo, vt non iam de mundo, ſed verè Regularis eſſe videretur. Quis autem poſſet explicare bonorum operum ſuorum magnitudinem, & quo modo in eadem ciuitate morum ornamentis pollens, peruixerit? Ego pro breuitate ingenij mei fateor ea euoluere non poſſe, in ipſo conatu ſuccumbens, ad præſens prætermittam; & ad ſecundam profectionem in Ieroſolymam iam nunc manum conuertam.

Ieroſolymã profectio.

IGITVR ſuccenſus virtutibus, & deſiderio ſanctorum locorum, non domus, non propinquorum, non poſſeſſionum, non alicuius rei, quæ ad ſeculum pertineret memor, cum non modica peregrinorum turba, patriam egrediens, diu deſideratam Ieroſolymorum viam, denuo arripuit. Iam enim eandem deuotus Vir peregerat viam. Cùm autem poſt decem hebdomadas, ad portum S. Nicolai, Deo ducente, veniſſet, proſpero ventorum ceſſante commeatu, ſex ibidem continuis hebdomadibus moratus eſt, non tamen otioſus, ſed, vt certiſſimè probatum fuit, tam ibi poſitus; quàm in tota ſua peregrinatione, pauperibus beneficentiam exhibuit, atque exemplo ſuo pariter & verbo, ciues Ieroſolymam euntes ad miſericordiæ opera prouocauit. Omnes enim eum iuſtum & ſanctum eſſe ſciebant. Tandem itaque, aurâ flante ſecundâ, nauem conſcendit. Poſthæc autem Naucleri vela ventis commiſere, Ieroſolymam petentes; ſed cùm poſt dies aliquos nauigaſſent, cuncti ſubitâ maris tempeſtate periclitari cœperunt: qualiter autem geſtum ſit memoriæ commendare cupis, vt ex hoc periculo agnoſcantur quanta, & quàm grauia in terra, marique tantus vir pericula pro Chriſti nomine ſuſtinuerit. Igitur carina per collum Malcæ nauigante, ſubito cœlum contenebratum eſt; & ecce nubes cum violentia ventorum, deſuper obumbrauerunt, quibus verſo funditus æquore, procellas, inſtar aquoſi montis, dependentes exagitabant, & modò nauem vndarum motibus conturbatam, in profundum demergebant, modò de præcipiti profundo rurſus ad ſuperiores vertices extollebant. Iterumque apertis vndis, in ima deiiciebant, atque, quod dictu mirabile eſt, aquam de mari, tanquam manifeſtum canale, quod Nautæ ciſum vocant, in ſublime trahebant, ſed & Nautæ iam antea, cognitâ tempeſtate, cùm primum nauis inter procellas fluctuum notari cœpiſſet, cum ſumma velocitate arbore abſciſsâ, & in vndis proiectâ, cœperunt vela deponere, antennaſque ligare, cunctaque nauiculorum, & nauis armamenta, ne à vi maris abſorberentur, componere, & vt nauis alleuiaretur, iacturam vaſorum facere, nec tamen, vel modicam quietem habere poterant. Ibat enim mare & intumeſcebat ſuper eos, timore mortis perterritos; ſed & terribilibus terribiliora ſuccedebant, nam præter ea, quæ metum mortis augebant, viſa fuit à cunctis, in eodem maris periculo exiſtentibus, monſtruoſa quædam, & valde terribilis beſtia, adeò formidoloſa, vt Nautæ nulli eam beſtiæ comparare poſſent; cuius oculi (ſicut nobis Sanctus referebat) apparebant quaſi tædæ ignis accenſæ; alij eam draconem, alij monſtrum, alij dæmonem eſſe dicebant. Quid diu moror? Iamiam ablata erat ſpes omnis ſalutis, cùm in eorum morte feroces fluctus ſæuirent, ac reſolutis timore membris iam cuncti, aut ex ipſa præſentia mortis, aut ex viſione beſtiæ fuiſſent turbati, & morti parati omnes ſibi pacem dedere, Omnipotentis auxilium cum lachrymis deprecantes, vt qui eorum corpora in tam pauenda morte tradiderat, eorum animas benigniſſimè ſuſciperet, aut eis opem liberationis miſericorditer

impenderet. D. autem THEOTONIVS in oratione quoque cum lachrymis proſtratus, ac totus ad Deum conuerſus, poſt Pſalmos, & Litanias Dominatorem inuocauit hoc modo: Domine Ieſu-Chriſte, Fili Dei viui, Fili S. MARIÆ, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto, vnus es in ſumma Trinitate Deus, & verâ vnitate, ſuccurre nobis in ſupremo periculo conſtitutis, glorioſum vt ſepulchrum tuæ ſanctæ Reſurrectionis, pro quo venerando, & oſculando de finibus mundi venimus, videre mereamur, & tuæ liberationi gratias agamus. Hortabatur etiam cunctos, & quibus verbis poterat conſolando admonebat, vt alterutrum confitentes, ſibi ex corde debita dimitterent, & totam (in Deum credentes, & orantes) ſpem ſuam ponerent; denuncians eis, quod ſi perſeuerarent, in proximo clementiam Redemptoris aſſuturam; quod & factum eſt. Nam dùm hæc in mari agerentur Omnipotens Deus mirabiliter eis ſuam miſericordiam exhibuit. Ecce enim ex inſperato flatus auræ cœpit placidior fieri, & paulatim eliſis aquarum molibus, redditur mare tranquillum; noua igitur lux cœpit oriri: mirantur omnes morti iam dediti, & cœli Deum exultantes benedixerunt, laudes eidem debitas referentes, & *Gloria in excelſis Deo*; nobiliter decantantes, quòd eos miſericorditer dignatus eſt, de eo mortis articulo liberare. Liberatus itaque de pelago Maleæ cum omnibus, qui ſecum erant in naui, poſt trium hebdomadarum dies, ex quo in portu Barenſis ciuitatis nauim aſcendit, mare tranſiuit appulſus ad vrbem Ioppem, & longiſſimis maris amfractibus circuiuit per ſepulchrum B. Georgij Martyris, quouſque peruenit Nazareth, quæ nutriuit Dominum Saluatorem. Inde abiit per viam, quæ ducit in Thabor, quo Dominus transfiguratus eſt, in cuius verticem aſcendens aſpiciebat diligentiſſimè loca plurima, quæ Dominus, ſuo itinere ſanctificauerat. Vnde deſcendens feſtinus perrexit Samariam, vidit Sepulchrum B. Ioannis Baptiſtæ; concitoque gradu, proficiſcitur ad puteum, ſuper quem Dominus reſidens, eſurienſque & ſitiens, Samaritanæ mulieris fide roboratus eſt: & adorato per ſingula loca mundi Redemptore, in collem celeberrimum, è quo diù deſiderata conſpicitur Ieroſolyma, lætus aſcendit. Hic flexis genibus, quantâ exultauerit lætitiâ, quantaſque Deo gratias egerit, admixtæ gaudio lachrymæ declarant. Hilaris itaque ſanctam Ciuitatem ingreſſus, deliberauit prius videre Crucem in Monte Caluariæ, vbi pretium mundi, Chriſtus in ſtatera Crucis appenſus fuit, ante quam toto corde & corpore proſtratus, quaſi pendentem Dominum cerneret adorabat; recordabatur mortis ſuæ, maledictionis ſententiam in ſe, & in omnem hominem prolatam per inobedientiam primi hominis, ſed & clementiam propitiationis Filij Dei, qui loco eodem ſputa, alapas, ſpineam coronam, flagella, crucem, clauos, fel, acetum, lanceam, mortemque pertulerat; Factaque oratione deſcendit paululum in Golgotha locum, vbi ſicuti fama eſt, de latere Chriſti ſanguis decurrens petram duriſſimam perrupit: deinde hinc breui ſpatio ad Sepulchrum Reſurrectionis conuerſus, & videns ipſum corporis locum, in quo Dominus iacuerat, quaſi ſitiens deſideratas aquas fidei lambebat: occurrebat ſibi congrua de Domino Saluatore meditandi memoria: quo modo ſcilicet poſt tanta quæ pertulerat, in ipſo ſepulchro requieuerat, ac per illius deſcenſum ad inferos, ineffabile, magnumque gaudium cogitabat miſerorum, quos captiuos mortis imperio Chriſtus ab inferis ſecum eduxerat. Inde iam ad medium mundi deductus, quo videlicet loco Ioſeph

Oratio B. Theotonij.

ab

Arimathia corpus Domini cùm de Cruce deponeret, antequam ſepulchro locaretur; poſuerat, attentius orabat, memorans illud Dauidicum: Deus autem Noſter ante ſecula operatus eſt ſalutem in medio terræ. Tandem venit vbi Helena inuenit Crucem, cumque aliquando, prout deuotio dictaſſet per memorata Oratoria Vir ſanctus oraſſet, poſtremò ſe in hoſpitium recepit, licèt cùm mens eius totâ die, & nocte, per ea quæ viderat, duceretur, in pace in ipſum dormiuit, & requieuit. Alterâ verò die, cum quanto ſtudio, ac deſiderio ſancta Ieroſolymorum loca orando curſum ierit, dicere quis poterit? Nam ingreſſus in templum Domini, & poſt orationem, per portam quæ dicitur Specioſa, egrediens, aſcendit Sion, ad locum duntaxat Cœnæ, vbi pedes Diſcipulorum Dominus lauit, & pax vobis dixit, dubitantique Diſcipulo, latus palpandum præbuit; ibi etiam ſuper centum mille credentium animas Spiritus Sanctus deſcendit: & conuerſus per Viam-Sacram, quâ Dei-Genitricis corpus Apoſtoli detulere, intrauit; & Eccleſiam B. Petri de Gallicantu, & ad ſepulchrum Iacobi fratris Domini, deſcenditque in Vallem Ioſaphat, orauit ad ſepulchrum B. Virginis Mariæ, de quo aſcendens tranſiuit ad Oratorium Gethſemani, vbi Dominus in radice Montis Oliueti orauit ad Patrem; inde progreſſus venit in locum de quo ait Lucas Euangeliſta: *Auulſus eſt autem ab eo quantum iactus lapidis*: rectóque itinere ſubiit in verticem eiuſdem montis Oliueti, de quo Saluator cœlos aſcendit: inde per vicum Bethphage, & locum in quo laſciuiens pullus aſinæ, Domini frena ſuſcepit, deſcendit in Bethaniam ad ſepulchrum Lazari, & hoſpitium Sororis eius. Poſthæc pergit Bethleem, intrans ſacrum Virginis diuerſorium, quo Chriſtus natus eſt, ſtabulum vbi agnouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui, tanquam prudens animal humiliter adorauit. Vidit & locum quo ſæuiens Herodes pro Chriſto paruulos interfecit. Quid narrem cum quanta deuotione ad Iordanis aquas, totius humani generis labe maculatas, & à Chriſti baptiſmate mundatas, cucurrerit? Nec prætermiſit locum Quarentenæ vbi Saluator mundi tentatus à Sathana, totum militiæ noſtræ tempus (quo nunquam tentari deſiſtens) quadragenario ſuo voluit confirmare. Inde per amariſſimum fontem, quem olim Eliſæus ſuâ decorauit ſapientiâ; Iericho pertranſiens vidit iuxta viam Cæcorum loca; qui receptis luminibus vtriuſque populi credentis in Dominum ſacramenta promiſerant. Longum eſſet, ſi vellem enarrare, quo ardore luſtrauerit Chanaam, & Capharnaum, ſignorum Chriſti familiares; & dicere cum quanta admiratione viderit locum Tyberiadis, quem ſub mercede nauticâ Dominus transfretando ſanctificauit, & ſolitudinem in qua de quinque panibus, & duobus piſcibus multa millia ſaturata ſunt. Hoc tantùm dicam, quòd per ſingula loca, Chriſtum ſe videre credebat. Lectoris faſtidio conſulens pauca commemoraui de ſanctis locis, quæ illo tantum ſtudio circuiuit. Diebus autem multis, ad ſepulchrum Domini ex ardore fidei manſionem habuit, non in refectione quidem, ſed in oratione, & Domini opere: Cuius ſanctitatem ipſius ſepulchri Canonici Regulares attendentes, in eius orationibus attentius ſe commendarunt, eumquè reciprocè in ſuis beneficiis receperunt. Communem etiam ſocietatem viuendi voluntate ei dabant, ſi cum illis habitare vellet, & cuſtodiam ſepulchri, quod eum præ omni negotio deſiderare cognouerant. Ille vero ſe hoc facere minime poſſe

dicebat;

dicebat, niſi prius ad Hiſpanias rediens, domui ſuæ diſponeret. Igitur per totam Ieroſolymam, iterum atque iterum ſe Omnipotenti Deo commendans, Canonicis quoque, & cunctis ſeruis Dei vale faciens, reuerſus eſt Ioppem, vbi prius appulerat, vnde nimietatibus ventorum per Inſulas Græciæ deuictus, multos in itinere labores paſſus, ad domum propriam in Hiſpaniam remeauit; futurum rurſus, vt in proximo Ieruſalem rediret, & ad glorioſum ſepulchrum finem vitæ ſuæ deuotus expectaret. Veruntamen eo à Ciuibus ſuis in magna gloria recepto, ego quoque hic primam partem huius operis coarctabo.

Secunda Pars Deſcriptionis Vitæ S. Theotonij.

Religionis ingreſſio.

In Superiori parte huius operis de prædicti Venerabilis Viri exortu, & proceſſu, qualiter in ſeculo conuerſatus fuerit ſummatim præſtrinxi; nunc deinceps, quomodo ad habitum Chriſti venerit, & in congregatione vixerit. Veruntamen totius boni datorem inuoco S. Spiritum, quo munus huiuſmodi ita peragam, vt non offendam veritatem, nec eorum, quæ in eo vidi, vel audiui fraudare videar claritatem. Cum itaque mente infatigabili, rurſus iam tertiò redire diſponeret, ardebat enim Ieroſolymam, & ſancta loca videre, nutu diuino, à Religioſis Viris vrbis Colimbriæ præuentus eſt, quos ſcilicet diuina conſilij prouidentia, iam in hoc ipſum aſpirauerat, vt omni cum deuotione, ſeculum relinquentes, in ſuburbio eiuſdem Ciuitatis, ad Aquilonis partem, ad ſeruiendum Deo cœnobium conſtituerent, quorum primus Tellus Archidiaconus fuit, Vir quidem magnæ diſcretionis, & prudentiæ, qui ad tàm vtile conſilium, tamquè præclarum opus exemplo ſuo cæteros inuitauit; cuius etiam opibus, & conſilio tota Cœnobij fabrica à fundamento ſurrexit: quiquè, vt ſuperius dixi, Magiſter, & Præceptor D. Theotonii extitit. Secundus autem Dominus Ioannes, qui eo tempore Magiſter Scholarum erat, qui poſtmodum Portugalliæ factus Epiſcopus, poſt mortem quoque Domini Pelagij, Braccarenſis præficitur Epiſcopus. Tertius D. Honorius, vir magnæ auctoritatis, & Eccleſiæ S. Iacobi de Suburbio Colimbriæ Præpoſitus. Prior quoque S. Mariæ de Caſtello Montiſmaioris. D. Seſnandus, homo nimis reuerendus, & alij viri Religioſi, qui ſimul fuere omnes à principio vndecim. Ab his igitur D. Theotonius præuentus duodenarium compleuit numerum. Hi fuerũt ab exordio huius Monaſterij primarij viri. Attamen priuſquam ad ſocialem viuendi vſum acquieuiſſet, diù pie reluctatus perhibetur, aſſerens, ex multo tempore feciſſe votum, vltra mare abeundi, & finem ad ſepulchrum Domini præſtolari. Verum illi è contra, vtilius eſſe memorabant, in hac occidua mundi parte, vbi vix nomen Chriſti eſt reſtitutum, cum iuxta SS. Patrum regulam viuere, & ignatis hominibus formulam honeſtæ vitæ monſtrare, quàm Ieroſolymam ire, cui præſentiam ſuam Dominus exhibuit, & innumeris miraculis totam Regionem ab omni fidei ambiguitate ſanauit. Quibus homo Dei deuictus rationibus tandem aſſenſum præbuit, ſeque principem eorum, & conſortem in omnibus effici promiſit. Nec mora, ea quæ in ſeculo iuſtis modis adquiſierat fideliter diſpenſauit: partem enim diſperſit pauperibus, partem Viſcenſi Eccleſiæ contulit, partem quoque rebus futuri Monaſterij ſecum adiunxit, vt inde pauperibus ſubminiſtraret; vnde & ipſe tanquam pauper

volun

voluntarius viueret, qui ſe in numero pauperum fratrum, paupertatis amore conſtituebat; pauperem enim Dominum, pauper ſpiritu ſequebatur, qui ideo ſe exhæredabat in terra, vt hæres inueniretur in cœlo. Igitur ſub Anno Incarnationis Filij Dei M.C.XXXII. in vnum conuenere, videlicet chariſſimi Infantes Alphonſi Henrici, & Reginæ Tharaſiæ filij, ſed proceſſu temporis, & diuini Numinis largitate, præfatos totius Luſitaniæ penè, & ex parte Gallæciæ effectus eſt Rex illuſtris, cuius auctoritate, & Venerabilis Colimbrienſis Epiſcopi, vniuſque Ordinis conſilio, in balneis Monaſterium in honorem S. Crucis, & Beatæ Dei Genitricis Mariæ conſtruere cœperunt die IV. Kal. Iulij, in vigilia Apoſtolorum Petri, & Pauli. VI. autem Kal. Martij ſequentis in capite ieiunij, non tam duodecim, ſed fermè vndecim armati Chriſti milites, Apoſtolorum propoſito communiter viuere ſub habitu, & Regula B. Auguſtini profeſſi ſunt. Congregatis itaque fratribus, conſilium ſimul & vox vna fuit cum omni gratulatione totius congregationis curam D. Theotonio committere: cumque ille ad tanti regiminis pondus iterum, ac ſæpius ſe proclamaret indignum, virtute tamen obedientiæ appoſitâ, inuitus, nolenſque ſuſcepit, cæteris ſub ipſo in eodem loco firmantibus ſtabilitatem; ſub quo nouo Patre, nouum Monaſterium magnis breui tempore larga Dei pietas gratiæ ſuæ muneribus illuſtrauit; bonis, & Religioſis viris nobilitauit, nec minus poſſeſſionibus, quàm virtutibus reddidit amplum. Fuit enim in diebus eius famâ celeberrimum, religione valde conſpicuum, in quo D. Theotonivs ad culmen ſanctitatis mirabiliter excreuit, de cuius ſanctis actibus, ne tantus vir lateat, pauca de pluribus breuiter attingam; in quibus exponendis nihil addo, nihil in maius extollo more laudantium, vel vt ab hominibus gratiam promereri velim; ſed gratias ago, quia noſtris temporibus talem Patrem habere meruimus, imò & habemus: Deo enim viuunt omnia, & vt ait B. Ieronymus, quidquid in Deo transfertur, in familiæ numero computatur. Itaque ab exordio magnis vitæ meritis cæteros anteire cœpit, grauitate vitæ, ſingularitate abſtinentiæ, & virtute continuæ orationis. Frequenter etenim Deum precibus exorabat, ſine orationis ceſſatione, & ſi aliquando ab orationis contemplatione ceſſabat, nunquam de manibus eius ſacra lectio deponebatur, maximè tamen Pſalmodiæ operam dabat, ſiquidem quotidie præter canonicas horas, & diuinum officium, quod cum timore, & veneratione competenter complebat, totum Pſalterium percurrebat: deinde cæteris bonorum operum exercitiis, aut vtilitatibus Monaſterij vacabat. Nullis vnquam vitiorum illecebris, aut ſeculi voluptatibus incumbebat, ſed ſemper illi ſecretum, manſuetudo, ſilentium, & pax fuit. Denique, præter conſuetudinem ſui temporis, in tanta eſſe humilitate didicerat, vt minimus omnium aperte videretur, & vltimus ſeruorum Dei: & tantus præterea Canonicæ inſtitutionis eum feruor accenderat, vt ipſum ordinem, quaſi toto orbe fugientem, perſequi videretur; inde eſt quòd huius rei gratiâ miſerit fratres ad Compoſtellam, & frequentius ad Monaſterium S. Ruffi, vt regulam S. Auguſtini exactius ediſcerent, quâ ſuos poſſit exactius in Domino dirigere. In congregatione autem Vir Dei ſic viuebat, & ita temperatus, & modificatus erat, vt nec in habitu ſuo, nec in actu, aut etiam in ipſo inceſſu reprehenſibilis videretur, in tantum, vt nec quidem criminatorum quiſquis oculis in eo poſſet

notare,

notare, quod ante, vel tetro regulare unn fuiſſet, adeò ſui Ordinis executor factus erat. Multi multas in eo laudabant occupationes; alij humilitatem, quæ prima Chriſtianorum virtus eſt; alij ſanctitatem, innocentiam, grauitatem, religionem, & ardorem fidei, quæ omnia domicilium in eo ſibi fecerant. Ego amplius laudabo in eo, quod cum fratribus ſuis charitatis vinculo, velut quadam germanitate, ſemper adſtrictus erat. Non enim quaſi proprios, ſed vt Domini gregem tractare meminerat; omnibus charitatis officio ſeruiebat. Si quæ facienda erant, non præcipiebat, ſed demonſtrabat, cum omni humilitate, & reuerentia, inuicem eos obſequio, beneficio, & honore præueniebat; ſuperiorem locum non exigebat, ſine ſuperbia gubernabat, nunquam temere reprehendebat, attamen, ſi quos delinquentes, aut ſecus quàm dignum erat agere, aut vauis confabulationibus vacantes repeńſſet, zelo rectitudinis ſecreto pariter arguebat. Si fortè aliquos inter ſe commouiſſe cognoſcebat, iuxta Euangelium eos ſermone leniſſimo fœderabat. Si enim contra aliquem in moribus coërcendis neceſſitas diſciplinæ eũ dura verba dicere compellebat, ſtatim ante ſolis occaſum, ſe cum eo paternà pietate pacificabat; ſic cunctos vitæ ſuæ informabat exemplo. Sed & tanquam bonus exhortator in caſtris Domini non ceſſabat oleo exhortationis, & ædificationis, eos ad bene viuendum informare, vt qui iam ſeculi militiam dereliquerant, rectum Chriſti iter tenerent. Donum religionis ſibi diuinitus collatum, nec vitiis, nec turpibus cogitationibus fœdabat; quin potius illud humilitate, ſobrietate, cæteriſque ornamentis ſanctarum virtutum exornabat.

Sapientis ſuperioris typus.

Fratribus, vt cum omni deuotione, & veneratione diuinæ ſeruitutis opus peragerent, acuebat, quatenus non ſolum erga Deum, ſed ab his qui foris ſunt, bonum teſtimonium habentes, Domino ſun ad cuius honorem congregati eſſent, in omnibus fideliter deſeruirent, vnuſquiſque videlicet de officio ſuo ad laudem, & gloriam nominis Domini Dei, & vtilitatem proximi, vt iuxta Apoſtolum, ſinguli eſſent alter alterius membra, & ſic verè Chriſti pauperes eſſe contenderent, vt veræ beatitudinis pauperes efficerentur, omnes omnibus Religionem exhiberent, pacem, & concordiam inuiolabiliter cuſtodirent, & ita vſque in finem in ſancto propoſito permanerent, ſæpe etiam conuertebat ſermonem. Eia (inquiens) filioli affligendum eſt corpus, quod in ſeculo multis vacauit vanitatibus; & lingua cohibenda, quæ omni tempore, prona labitur ad peccatum, niſi diligenter cuſtodiatur: Nam mors, & vita in manibus linguæ. Riſum quoquè compenſandum eſſe cum fletu, aſſidue monebat, vt rideamus (inquiens) in die nouiſſimo. Frequenter vt ab otioſis ſermocinationibus auditum pariter caſtigarent ſuadebat, & ad hæc ſingula diuinæ auctoritatis ſubiiciebat exempla. Dicebat etiam, quod per odium amittitur vtilitas, & iucunditas illa, dequa ait B. Dauid: Ecce quàm bonum, & quàm incundum habitare fratres in vnum; & per illud expellitur Chriſtus, qui eſt vera ſapientia, quia hæc non introibit in maleuolam animam. Talibus igitur exhortationibus Pater ſpiritualis mentes ſubditorum aſſidue muniebat, & eos magis, ac magis in perſoluendis diuinis laudibus, & in Ordine ſuo cuſtodiendo promptiores, ac deuotiores efficiebat. Quæ quidem omnia non grandi eloquentiâ, ſed ſimplici ſermone proferebat, & vt ita dicam, ſanctâ ruſticitate, quæ interdum mandanâ philoſophiâ efficacior eſt, & magis neceſſaria ad ædificationem fratrũ.

Nec

Solicitudo, & prouidẽtia eius in rebus humanis.

Nec in ſpiritualibus ſolùm tam egregium conſeruabat ſtudium, ſed in carnalibus quoque plurima ſolicitudinis, & prouidentiæ ſuæ documenta, ſubſidiaque terrena præſtabat fratribus diligenter, & cum charitate, & opportuno tempore. Vt autem huius rei ſummam breuitate contingam, ſic multimodâ ſolicitudine familiam Chriſti gerebat, vtramque annonam, videlicet ſpiritualem, & carnalem ita ſubminiſtrabat, vt iam per omnia videretur Euangelicus ille ſeruus fidelis, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam. Quid referam? quam pia conſideratione ſenes, ac debiles, ſecundum vitium imbecillitatem, ſupportare, diligere, atque honorare præcipiebat, & præcipiendo ſupportabat, & honorabat. Pueros verò, & adoleſcentes, qui in Congregatione nutriebantur, cum ſumma pietate fouebat, ſine contumelia corripiebat, ſine crudelitate caſtigabat, & ita eos eccleſiaſticis conſtringebat diſciplinis, vt eorum ætas nullum poſſet locum reperire laſciuiæ. Quid memorem clementiam eius, & ſedulitatem in ægrotantes? Quos miris obſequiis, & miniſteriis confoueri faciebat gratia viſitationis, & dulcedine ſui oris ſubleuabat; quibus peruigilem curam adhibebat, & quaſi Chriſto ſeruiebat; quæcumque enim ſuſtentationi diuerſarum infirmitatum neceſſaria, eis omni obſeruantiâ fidelitet, diligenterque illis miniſtrare volebat, frequenterque fratribus dicere ſolebat: ô filioli huius mundi ægroti portandi ſunt, quia de talibus ſuperna retributio indubitanter adquiritur. Nec erat apud eum perſonarum acceptio, ſed infirmitatum pia, & neceſſaria conſideratio. Cumque aliis languentibus largè præberet omnia, ſi quando ipſe ægrotaſſet ſibi non indulgebat: non delicata, vel inſolita ciborum genera concupiſcebat, nec nimis accurate præparata, ſed magna conſtantia delicias, & luxum ciborum aſpernabat.

Miſericordia in captiuos.

Qualem etiam compaſſionis affectum erga miſeros habuerit, hæc res ſola indicium eſt. Cùm ergo Alphonſus nobilis Infans Portugalliæ verſus remotiorem Hiſpaniæ partem, quæ Hiſpalis dicitur, ducto exercitu, penè totam Sarracenorum Prouinciam deprædatus fuiſſet, viri bellatores eius, inter infinitam prædam, quandam Chriſtianorum gentem, quos vulgò Muzarabes vocant, inibi ſub ditione Paganorum detentos, ſed tamen vtcumque Chriſtiani Numinis vſum obſeruantes, pariter captiuarunt, atque iure bellantium ſubiugauerunt. Quo audito Vir Deo plenus valde condoluit, & qui nunquam ad exteriorem portam Monaſterij de clauſtro exierat, ferueſcente zelo Dei, egreſſus obuiam Regi, & cuncto exercitui, dixit: ô Rex, & cuncti Barones qui S. Matris Eccleſiæ filij eſtis, cur fratres veſtros vobis in ſeruos, & ancillas ſubiugatis? Peccaſtis etenim ſuper hoc Domino Deo veſtro. Cumque prout debuit compendioſè eos alloquutus fuiſſet, & quod niſi eos liberos dimiſiſſent, magnus eis furor Domini iniret; Rex, & cuncti bellatores totum illud genus hominum dimiſere, & coram eo liberi abire permiſerunt. Igitur per ſtudium illius liberatis à ſeruitute pluſquam mille hominibus, exceptis vxoribus, & paruulis, quicumque de gente illa Colimbriæ eſſe voluerunt, locum habitandi circa Monaſterium Sanctus dedit, eoſque per annos plurimos de annona Monaſterij pauit, vt pote imbecilles, & terram ignorantes.

Relatio miraculorum in vita.

Gratiam quoque curationis nihilominus in eo fuiſſe, ex hoc iam patenter agnoſcimus, quòd præter multa beneficia, & diuerſorum morborum remedia, quæ ab illo experti ſumus, cùm quodam

tempore præfatus Infans Portugalliæ immenſis febribus æſtuaſſet, & præ nimia febrium anxietate vehementer vrgeri cœpiſſet, magniſque non iam vocibus, ſed ſtridoribus in extremo ſe conſtitutum eſſe clamaret, viſitatione tandem Viri Dei vltimum remedium anxiè quæſiuit, à quo cùm diuinæ exhortationis oleo fuiſſet infuſus, eiuſque dextera clemente attactus, mira res: protinus ardore paulatim tepeſcente refrigerium ſalutis accepit; tantaque in eius præſentiâ virtus Dei viro diuinitus collata eſt, vt ſtatim horâ eadem, cibum, quo multis diebus caruerat, incolumis accepetit.

Regina in partus anguſtia, liberata.

Præterea cùm tam ob inuictiſſimam eius ſtrenuitatem, pariter, & illuſtrem nobilitatem, meritò Rex vocaretur, & vxor eius Machalda Regina, Amedei filia ob difficultatem partus, iam morti proxima periclitaretur, prout erat ſapiens fœmina, fideique firmitate fundata, hoc ſolum penes ſe conſilium, poſt Deum inuenit, quatenus ſi mereretur à Sancto conſignari Viro, protinus ei Omnipotentis remedium ſubueniret. Vocatus igitur per nobiles viros ad eam venit, & cùm Crucis ſigno eam in Dei virtute conſignaſſet, protinus ante pedes eius filium generauit, moxque de nati filij officio læta mater effecta, mirabiliter ſanitati reſtituta eſt. Veruntamen graues aliquando perſecutiones ab ea ſuſtinuit, eo quòd illi ingreſſum clauſtri negauerit, ſeruato per omnia ſui ordinis rigore. Nam cùm die quadam ad eum videndum Regina veniſſet, & clauſtrum interius videre voluiſſet, Prior tantum blandè reſiſtit, dicens aliam intus eſſe Reginam, nec eſſe Ordinis, nec approbatæ conſuetudinis fœminam habitaculum fratrum mundum fugientium ingredi, niſi fortè defunctam; nec Reginæ officium eſſe, quia non reputaretur illi ad gloriam hoc à Domino Deo. Proponebat ei Oziæ Regis exemplum, qui idcirco quod in templum Domini voluit intrare, ſtatim leprâ percuſſus eſt, vſque ad diem obitus ſui leproſus permanens: tanta denique mentem illius Ordinis æmulatio poſſidebat, vt vigore, & auctoritate Spiritus-Sancti Reginæ intrepidus obſtiterit præſumenti: maluitque Vir Beatiſſimus illius ſuccumbere odio, quàm talis aliquando clauſtri fieret abuſio. In hoc igitur facto reliquit nobis tanquam hæreditariam profeſſionem & formulam honeſtæ vitæ. Tantæ quoque ſanctitudinis fuit, quod etiam maligni ſpiritus eum viſibiliter aliquando timerent, rem quidem miram, ſed tamen veram loquar: Monachus quidam de Anglia, nomine Samuel, adfuit quondam in nauali colluctatione exercitus Francorum, qui cum Rege Portugallenſi Vlixbonenſem vrbem Deo donante cepere: hic autem corporali moleſtiâ percuſſus ad hoc Colimbrienſe Monaſterium Viri Dei, perductus eſt, qui ad extremum veniens videbat nigerrimos ſpiritus, in ſe crudeliter, & indeſinenter ſpicula ſpargere; huc, illucque vertebatur, & ſæpe toruis luminibus cadebat de lecto, illorum aſpectum ferre non valens, & turbatis vocibus hoc ſibi aſſiſtentibus referebat. Veniente verò Seruo Dei, cum non poſſent maligni ſpiritus illum videre, eius præſentiam in pauore, & tremore, quo turbabantur, refugiebant, moxque delitefcentes, & per tenues auras euaneſcentes, nunquam præſente Priore comparebant: per quod patenter colligi datur, dæmones præſentiam eius expauiſſe.

Conſtãtia in obſeruatione clauſtri.

Aſſiſtẽtiam in Monaſterio fratribus perſuadet.

Sæpe autem ex occaſione ad perſeuerantiam vocationis noſtræ, & cathenam obedientiæ pio nos Patris hortabatur affectu: dicebat enim: Si Monachus iſte, qui per qualemcumque ſui Abbatis

batis licentiam veniebat, habebat enim ſecum commendatitias literas, de habitaculo ſuæ carnis ſic euulſus eſt. Quid ergo fiet de illis, qui leuitati & mobilitati mentis manum dantes, per lites, & ſcandala diuiduntur, & per inobedientiam à Monaſterio ſuo recedunt? Propterea verò cauete vobis, ô filioli, nec leue Domini iugum obtrectetis, circuit enim diabolus quærens quem deuoret, & eos, qui de cõgregatione ſua fugiunt inobedientes miſerabiliter cruciat, & extinguit. Similiquoque pœna quidam profeſſus laicus affligebatur in Monaſterio, ſi quidem videbat iugiter, & ſine intermiſſione vmbram cuiuſdam nigerrimi Æthiopis, qui eum vehementer extento arcu fatigabat, hoſtemque ſuum è regione contra mutum inordinatis vocibus indicabat, digito etiam oſtendebat, quamuis eum Patres minimè videre potuiſſent. Cruciabatur miſer plus panore, quàm infirmitate. Quoties autem Sanctus ad eum veniebat, arcum protinus diabolus remittens, mox ſe abſcondebat, nec in eius quidem præſentia iaculare eum audebat: quo cognito, Vir Dei, tanquam ſciens pro qua cauſa tam horribiles intueretur pœnas, dixit ad eum: Confitere miſer, confitere iniquitatem adulterij, qua lapſus es. Quæ res poſtea euidens, & perſpicua facta eſt, ſicut Prior dixerat.

Erat prætetea quidam frater in Monaſterio valde deuotus, quem humani generis inimicus, mox in initio conuerſionis ſuæ vexare conſueuerat. Accidit die quadam, cùm Pater extra chorum in Eccleſia, tantum debilitatis cauſâ ſederet, & prædictum fratrem ab hoſte ſuo vexari cognouiſſet, illuc acceſſit, & acceptâ fratris dexterâ, ſpiritui nequam comminando, dixit: Exi ſpiritus immunde in nomine Iesv Christi, & in virtute Spiritus-Sancti præcipio tibi, ne amplius ſeruum Dei conturbes. Confeſtim igitur exiens veteranus hoſtis, ex ea hora nunquam Dei famulum tentare auſus fuit. Sæpenumero vidimus nonnullos ægrotantes fratres, qui, eo quidem orante, & pro ipſis genua flectente ſanitati reſtituti ſunt. Vix autem cognoſcere eſt, quantam ſolicitudinem gerebat eorum, etiam qui in itinere dirigebantur, vel quantum eius oratio apud Deum Omnipotentem valebat. Cum Honorius Presbyter, vnus de primis ſenioribus, de quo ſuperius mentio habita eſt, Vlixbonam mitteretur, habens ſecum ſexcentorum ſolidorum ſummam, ad conſtruendam B. Vincentij Martyris Eccleſiam, quæ extra muros ipſius vrbis eſt, prout habebat in mandatis à Rege, in ſolitudine, quæ eſt inter Colimbriam, & Sanctarem, à Sarracenorum latrunculis captus ad ciuitatem Eluas eſt ductus. Igitur murmure nuntio, durus rumor cunctos Monaſterij percuſſit fratres, ſed & per vniuerſam ciuitatem non modica erat triſtitia. Sanctus autem cui maxime circumfuſa erat anxietas, fratres cunctos alloquitur, vt per omnia ſoliciti eſſent conſortis ſui, & compatientes, iuxta Apoſtolum dicentem. Dum patitur noſtrum membrum, compati debent cætera: & fideliter in orationibus peterent illum ab eo, qui ait Diſcipulis ſuis: Quidquid petieritis in oratione credentes, accipietis; ſcientes quoniam exaudiet Dominus preces eorum, ſi permanſerint in oratione in conſpectu Dei. Eſſent etiam memores Apoſtolorum Chriſti, qui in conclaui ſuo precibus ſanctis orando Apoſtolorum Principem de vinculis Herodis eripere meruere, & de omni expectatione plebis Iudæorum. Ad hanc igitur exhortationem cuncti fratres, publicâ, & priuatâ ſupplicatione deprecantes Deum; permanebant in conſpectu Domini. Prior autem præfatus continuas orationes, & Deo

Obſeſſum liberat.

denotas preces, quas nunc euoluere longum erit, ex toto corde ſubnixus exorabat, vt qui tam triſtes erant de captiuitate ſenioris, de liberatione eiuſdem conſolari mererentur per miſericordiam Redemptoris. At dùm mirum in modùm hæc in Monaſterio agerentur, ecce ex improuiſo Honorius ſenior die decimâ quintâ ſuæ captionis affuit ſanus, & liber cum magna gloria, ſine detrimento, aut diminutione rei familiaris. Quomodo autem Omnipotens per cuiuſdam Pagani fraudem ſaluberrimam de captiuitate illum liberauerit, dicere prætermitto, ne libri magnitudo extendatur, maximè cum in ore totius vulgi peruulgatum ſit. Vides ne ergo quanti meriti Vir iſte fuerit, cuius tam pia ſolicitudo, & oratio apud Deum valuerit? Habebat autem & hanc conſuetudinem, quòd non plures admitteret fratres in congregatione, quàm facultas Monaſterij ſuppeteret. Sed eis quidem, quos recipiebat, animæ, & corporis ſolatia vigilanter exhibere curabat, peritiſſimi medici factum imitans, vt adhibitâ magnâ diſcretionis curâ, quid cuique congrueret, diligenter applicaret. Quod & in corrigendis moribus ſummopere perpendebat, vt ſcilicet iuxta quantitatem vulnerum, exhiberet ſomenta curationum, clemens ſemper exiſtens, & benignus.

Prudentia in recipiendis fratribus.

Conſuetudo in ſecularium viſitatione.

ILLVD quoque ſilentio prætereundum non eſt, quod ſemper moris illi fuit, vt approbatæ conſuetudinis viſitationes, & frequentiam ſecularium hominum, qui pro celebritate nominis eius, ipſum videre cupiebant, humili generoſitate laudabat. Nam cùm manifeſta, & tam celebris eius ſanctitas eſſet, non ſolum inferioris ordinis viri, verum etiam Rex, Principes, & potentes ad eum confluebant, & qui eum videre merebantur, ad eius genua prouoluti, & eius manus ſuppliciter deoſculantes, ab eo benedici ſubnixius expetebant. Attamen quamuis ille non diuites, non potentes appetebat, ſi tamen quando ſe illis pro tempore, & loco iungebat, eos ſale ſapientiæ condiebat: Si pauperes erant, illos ſuſtentabat, ſi diuites ad benefaciendum commonebat, exhortans cunctos, vt rectam fidem tenerent, prauitates ſuas abiicerent, & ſemper Dominum timerent. Hæc & ſimilia loquens ad eos, animas eorum reficiebat, & innouabat. Contulerat ſiquidem ei Dominus talem gratiam, vt quicumque perſonam eius vidiſſent, vel ſermonem oris eius audiuiſſent, quaſi Angelum Dei ſe vidiſſe gaudebant, eique condignam venerationem exhibebant. Proferebar ſemper pauca, & rationabilia verba, pariter & benigna: vnde ſemper apud omnes ſermo eius gratiam inueniebat, iuxta illud Salomonis: Dulce verbum amicos multiplicat, & inimicos mitigat. Tanta præterea inerat ei tranquillitas animi, tantuſque in eo inualuerat bonitatis affectus, & ita ab omni malitiæ ſuſpicione erat defæcatus, vt merito de eo dici credatur: *Pax multa diligentibus legem Domini.* Igitur propter nimiam eius ſanctitatem flebar, vt Rex, Principes, & cunctus vtriuſque ſexus populus Colimbrienſe Monaſterium ſummo honore, & reuerentiâ dignum ducerent, maximis muneribus illuſtrarent, bonis ditarent temporalibus, in tantum, vt ſuper cunctas totius Hiſpaniæ huius Ordinis Congregationes, mirabiliter emineret. Ita Rex de rebus ſuis, ibi plurima tam mobilia, quàm immobilia dona contulit; ſuper cunctas coronatorum perſonas eum diligebat, & honorabat: magis in eo, quàm in alio aliquo hominum confidebat, ſeque, & ſuam animam commendabat. Vir quoque B. THEOTONIVS eum præ cunctis hominibus, qui in eius regno erant, diligebat, & ideo paterno

Munia Regi exhibita.

terno affectu frequenter caſtigabat, & admonebat, vt eum, per quem Reges regnant, & in cuius poteſtate ſunt omnia iura regnorum, timeret, & mandata eius obſeruaret; quia propter hoc eſt omnis homo: Regnum ſibi commiſſum ſecundum æquitatem diſponeret, iuſtitiam inuiolatam conſeruaret, nec Iudex eius ſecularis in Eccleſiaſticam perſonam manum mitterer, aut Eccleſiaſtica negotia examinanda ſuſciperet, nec ſacra loca violare permitteret, vel etiam confugientibus ad illa, quamuis reis, & pro ſuis ſceleribus condemnatis, inordinatè violentiam inferre tentaret; neminem vnquam iniuſte condemnaret; ſed oportere Regem habere iuſtitiam, virtutem, fidem, bonam operationem, & Sanctorum locorum reuerentiam; alioquin nihil differre à Principe latronum Regem dicebat; pro quorum temeraria præſumptione mirabatur ex ſuo ſimplici verbo, angariam eſſe faciendam. Cùm autem Rex quæreret, quam angariam? Ille ex ſua interpretatione dicebat; eſſe gehennam, in qua potentes potenter ſuſtinere tormenta, & malefactores cunctos in perpetuum ardere memorabat. Quantam ſolicitudinem Vir Dei pro Rege habebat, vel quantum Rex in eo confidebat ſemper, in illo vno miraculo de Sanctaren, conſiderari poteſt. Cùm enim Rex ciuitatem ipſam nouo genere pugnandi, aggredi voluiſſet, furtim videlicet, & quaſi per latrocinium, nam aliis bellicis apparatibus nunquam potuit, nam erat propter locorum ſitum impoſſibile, & propter nimiam fertilitatem, populorumquè frequentiam, ad Virum Dei veniens, illi ſoli conſilium detexit, animamque ſuam, tanquam de hoc mundo exiturus commendauit, diem etiam, quâ hoc facturum cogitabat, ſub ſilentio indicauit, & vt eo die pro ſe cum fratribus communem orationem faceret obnixe rogauit, & diſceſſit. Die igitur notato, congregatis cunctis in Capitulo fratribus rem Prior expoſuit, Letanias nudis pedibus, publicas quoque, & priuatas deprecationes rogans peregit. Ille verò præter magnitudinem precum, ſic orabat: Domine, Domine, qui muros Iericho ſine gladio, & arcu ſubrui feciſti; qui etiam ad precem Ioſue contrà Gabaon ſolem ſtare præcepiſti, tuam deprecamur ineffabilem clementiam, vt Regi noſtro, famulo tuo, ſub vmbra cuius, te protegente, viuimus, victoriam propitius concedere digneris, de inimiciſſima Chriſtiani populi ciuitate; quatenus excluſo indè neſando Mahometis ritu laudetur ibi nomen tuum Domine Deus. Mox igitur ecce nuntius bonus, de nuntiis Domini, bonum portans nuntium, adfuit; qui vrbem eſſe captam lætus adnuntiauit. Nocte enim ſequenti prænotati diei, quo hæc facta fuerunt in Monaſterio, Rex vrbem mediâ nocte, mirabiliter cepit. Sic nimirum fecit, quando in campo Ourich quinque Reges Paganos, cum innumera eorum barbara multitudine profligauit, qui vt eum omnino perderent coadunati debellabant, ſed auxilio ſibi facto diuino, ac B. Iacobi patrocinio, cuius ea die ſolemnitas fuiſſe perhibetur; victor euaſit. Sed & quando cum Nauali exercitu Francorum Vlixbonam cepit; & nihilominus cum Alcazar longo certamine vicit. Et quid per ſingula? Quoties aliquid Rex magnanimiter facturus erat, ad Virum Dei ſemper veniebat, & eius orationibus ſe, & ſuam animam, vt dictum eſt, attentius commendabat. Ipſe verò tantum Regem diligebat, vt pro eo, magis quàm pro ſe ſolicitus eſſe videretur. Vnde cùm quodam tempore falſus rumor exiſſet, Regem videlicet, è mundo exiiſſe, vt nobis Sanctus referebat, dolor cordis tàm grauiter eum percuſſit, quatenus deinceps, ſemper

Vrbs Sanctaren oratione S. Viri capitur.

debilitato corpore viueret, & tamen in ſeruitio Dei, nullus ei iuuenum, ſano corpore, poterat comparari. Diu moratus ſum, vt oſtenderem, quàm ſincero amore Regem dilexerit, & quàm magnam Rex in eo confidentiam habuerit, cui præfatus Dominus animam ſuam toties commendauit, quod nullatenus faceret,niſi cum Sanctum Virum crederet: ſic cuncti Principes, & vtriuſque ordinis fideles ei inclinantes, & venerationem exhibentes, faciebant. Vidi plurimos, & præcipuè de Regno Francorum, qui eius ſanctitatem altius intelligebant, ad eius genua prouolui. Præterea cum omnes charitatis ardore ſic complecteretur, ac ſi communis Pater eſſet totius populi, neminem, licet ſuperbum, vnquam faſtidio deſpiciebat. Iudæos ſolos, & hæreticos, pariter & paganos, in tantum faſtidiebat, vt nec ſalutationem admitteret. In tanta etiam humilitatis arce ſe collocauerat, vt nec nomen quidem Abbatis aliquando habere voluerit, vnde vſque hodie hoc Monaſterium ſub nomine Prioratus conſiſtit. Qualis in eo fuerit fidei deuotio, actuum, morumque exornatio, ac diuinorum cultuum executio, ac quomodo circa profeſſionem ſuam, puram adhibens diligentiam, & firmam perſeuerantiam; commiſſam ſibi cum timore Domini rexit Congregationem per viginti annos, memorandum reor, & ſic ad eius finem veniendum. Per vigeſimum itaque & primum ab ingreſſu Monaſterij annum, longam corporis cœpit contrahere valetudinem: vnde tanquam bonus Paſtor animarum, totius gregis ſolicitudinem gerens, ipſe nobis in communi Capitulo, iuxta Dei quidem, vt credimus, voluntatem, nobis Priorem elegit, Dominum ſcilicet Ioannem Theotonij, Virum diſcretum, prudentem, atque communi genere virtutum ornatum, meritis, & nomine ſibi ſucceſſorem, & filium, cui totius regimen Monaſterij benigno voto commiſit, cunctis in hoc ipſum fratribus applaudentibus, cum quo per decem, quos poſtea vixit annos, ita in cordis pace fuit, vt ſingulis quibuſque diebus, imò ſingulis horis, & penè momentis, ſe innicem præuenirent, & benedictione dulcedinis, & ſignaculo S. Crucis. Cæteros verò fratres omni die benedicebat, & abſoluebat, & quaſi alter Iob holocauſta pro ſingulis offerebat; & ipſe ex dono humilitatis,quotidie in ſingulorum orationibus ſe commendabat. Igitur à Paſtoralis curæ ſolicitudine liber, & abſolutus, ſoli deinceps contemplationi animum dedit; permanens ſemper in oratione,& lachrymarum compunctione pro miſeriis huius mundi, & deſiderio cœleſtis Ieruſalem. Hanc aſſiduè eſſe memorabat Angelis,& Archangelis plenam, Patriarchis, Prophetis, & Apoſtolis ornatam. Ibi (dicebat) eſſe fideles, qui ſunt viui lapides, centro dilectionis collecti; & replicati;ibi nullus miſer inuenitur, nullus eſurit, nullus ſitit, quia ibi panis viuus omnes reficit, & fons æternus, & viuus omnium ſitim extinguit, vnde ſæpiſſime in eius amore raptus, exultans dicebat: Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus. Quamuis in v[illegible]ius clauſtri clauſus eſſet anguſtiis,iam tamen latitudine fruebatur paradiſi: inde erat, quòd iam eſuriem non ſentiebat, ſaturatus erat enim Domino Ieſu Chriſto; ſumebat tamen aliquid cum gratiarum actione, quamuis non veſcendi deſiderium, ſed humana ad cibum traheret confeſſio, & hoc nunquam ante legitimam horam, & nobis reficientibus. Ex more ſuo ad limina Eccleſiæ gratiâ liberius orandi ſemper properabat, quem etiam in loco ſuo orantem, & ſemper gementem, tanquam verè ſolitarium ſua ſolicitudo exhibebat.

Priorem ſui loco eligit.

Cum

Cùm autem aliquis noſtrum in conſpectu eius apparebat, mox hilarato vultu dulcia cum eo miſcebat colloquia, licet iam ſpiritus eius cum Deo vnitus eſſet. Semper in ore eius Chriſtus erat, & exempla Sanctorum Patrum, ſemper pax, & dulcedo charitatis, ſine intermiſſione dulcius ſuſurrans: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Auditâ ſanctitate eius Vir Dei primus Clareuallenſium Abbas, à Burgondia fratres ad eum miſit, & frequenter cum eo conuerſatus eſt; ex quo tempore inter Claraualleníe Monaſterium, & noſtrum S. Crucis, ſocietas, & pactum fraternæ dilectionis ſancitum eſt, aſſociatum, videlicet & ſcriptum in omnibus beneficiis, & orationibus, ita vt ab vtroque ordine per ſingulos dies generale ſeruitium agatur ad inuicem cum ſumma deuotione.

Eius ſanctitas nota B. Bernardo.

MVLTI multa de hoc Viro per viſionem cognouerunt; nam quidam Monachus per triduum in eſtaſim raptus, vidit ſe per viſum in cœlos tranſlatum. Ibi vidit quoſdam, quos ipſe bene nouerat, qui adhuc in carne poſiti erant, & nonnullos iam defunctos aſſiſtere ante tribunal Chriſti, Deum laudantes. Illis autem omnibus ſuperior ei viſus eſt adſtare D. THEOTONIVS, & Deo propinquior incomparabili candore veſtitus, qui & ipſe B. Vir cùm adoraret Deum, maiorem præ cæteris gloriam à Deo ſortitus erat. A quodam Religioſo de Ordine Clareuallenſium, viſus eſt in arca quadam ſpecioſiſſima in medio mari cum turbâ candidatorum Virorum, non modica cunctis præſtans, cunctos modificans, quos tanquam bonus auriga ineffabiliter regebat, & arca circundata erat à ferociſſimis maris fluctibus, & ne rumperetur alicubi, modis omnibus ſatagebat. Contigit autem Monachum poſtea in Colimbrienſe Monaſterium venire, & D. THOTONIVM quem per ſomnium in mare viderat, protinus agnouit. Sed vt infinitâ breuiter comprehendam, ſi quis qualiter ætatem ſuam in Monaſterio tranſiuit, noſcere deſiderat, ſciat illum ſemper in rebus diuinis, & ſanctis meditationibus perſeueraſſe, vſque in diem dormitionis ſuæ, quæ tali modo conſummata eſt.

Viſiones de S. Viro.

ANTE paucos dies, quibus viam Patrum ingrederetur, viſio huiuſmodi ei apparuit. Videbat ſe in turri quadã ſublimi collocatum, quæ à medio clauſtri ſuper cuncta Monaſterij faſtigia celſius eminebat: manu quoque haſtam geſtare ſibi videbatur ſine cuſpide, longiſſimam quidem, & candidam, è regione verò Vir venerandus coruſci habitus ei apparebat, qui mandata Domini ad eum ſe habere teſtabatur; mox igitur eum nimium blanda voce conſolans dicebat: Homo Dei laboras plurimum, & diù peregrinaris carnis ſarcinâ prægrauatus; ſed æquo animo eſto, quia in proximo eſt, vt pro breui labore, æternâ beatitudine perfruaris. Iam enim in hoc ſeculo benè pugnaſti, & cuncta quæ licuit ſine ferro ſuperaſti; hoc enim haſta ſine cuſpide ſignificat. Age ergo gratias bonorum omnium largitori, quia citò curaberis, & ad antiquam poſſeſſionem, diu peregrinatus, conſcendes, citò etiam prænoſcens, quòd Omnipotens Deus per te plurima bona fecit huic loco, & facturus eſt. Monſtrabat autem ei prætereà ſcalam in cœlum rectam, per quam eos, qui de Congregatione purgatiores exeunt, cœlum conſcendere aiebat. Nonnullos verò adhuc purgandos in Monaſterio ſimiliter eſſe dicebat, minus de perfectione habentes. Cùm igitur hæc, & plurima commemoraret, & nomen ſuum quod Apoſtolus Petrus eſſet, diceret, cœlum adſcendens diſparuit. Vigilans itaque Vir Dei, & cognoſcens obitum

Viſio Serui Dei.

ſibi certiſſimum venire, ſacramentum vnctionis accepit, & quod penè per dies ſingulos faciebat, ſacramento Dominici Corporis, & Sanguinis fiducialiter ſe muniuit, nos iterum, atque iterum benedicens, & ne tanti temporis laborem perderemus admonuit: Hodie (inquit) vos filioli religioſum ſtudium arripuiſſe arbitremini: Et vniuerſis fratribus cum diligentibus conſolabatur. Sed quid differo? & ad eius vltima facinora venire reformido, dolorem meum faciens longiorem? Cùm nos copioſius benediceret, repentè ſuper humerum caput paulùlum inclinauit, dehinc in cinere, & cilicio, Chriſtianâ traditione, ſuperpoſitus, ſanus & integer mortem lætus aſpexit. Vidimus eum læto vultu, quaſi in occurſum ſe erigere, ita vt ex hilaritate vultus eius, Sanctorum Angelorum præſentiam affuiſſe non dubitauimus. Nihil pauor mutauit in facie, ſed ſic dignitas quædam, & grauitas ora compleuit, vt planè daretur intelligi, non emori, ſed migrare, & quaſi mutare amicos, non relinquere. In quantum verò miraculum tota ciuitas eum viuentem haberet, in eius obitu demonſtrauit; nam omnes illi ſuas animas commendabant; omnes ei de gloria beatitudinis gaudebant; hæc vox vna in omnium ore ſonabat; quod eius anima felix transferretur ad cœlum. Rex quoquè nimio affectus dolore, dixiſſe fertur. Prius anima eius erit in cœlo, quam corpus in ſepulchro. Sane prætereundum non eſt, quòd cùm ſancta illa anima carne ſoluta eſt, affuit quidam humani generis inimicus; ſed quia in eius anima de ſuis actibus nihil inuenit, mox fremens in quendam de familia Monaſterij feſtinus agitator irruit, eumque per dimidiam ferè horam, miſcrabiliter vexauit, dehinc confuſus abſceſſit, dans cunctis indicium, quod beata anima THEOTONII ad cœlos liberè tranſcendit. Sed prius quàm Pater de ſeculo exiret, quidam ſtellarum globus viſus eſt de cælo ad medium clauſtri deſcendiſſe, ita ſidereo lumine coruſcans, vt cunctos in admirationem conuerteret.

Obitus B. Viri.

Diaboli perturbatio.

Globus coruſcans de cælo.

SED ad vltimum veniam, iam enim libello finis dandus eſt. Omnibus igitur quæ ad apparatum defuncti neceſſaria viſa ſunt, rite peractis, manibus gementium fratrum, & dolentium in Eccleſiam, ex more, Corpus tranſlatum eſt, vbi non vlulatus, & planctus vt inter ſeculi homines fieri ſolet, auditus eſt, ſed per duos continuos dies, choris pſallentibus Pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, dehinc in Capitulo, à Venerabili Viro Michaele Colimbrienſi Epiſcopo, & S. Crucis Canonico honorifice ſepultum eſt, circunſtante coronâ fratrum, & debitum Religionis officium cum ſummâ diligentiâ exhibente. Dormiuit conſcius vitæ bonæ, & præmij meritorum XII. Kal. Martij, Feria VI. ad primam diei horam, quâ Chriſtus reſurrexit. Sepultus eſt XI. Kal. earundem, Anno memorati D. Regis Alphonſi I. Portugalliæ, ſub quo Chriſti veſtem ſuſcepit XXVI. & Regni ſui XXXI. Vixit autem in ſancto propoſito annos XXXI. Omne verò vitæ ſuæ tempus impleuit, vt ipſe referebat, inter Quadraginta & Quinquaginta, iuxta ordinem ſcriptum.

Sepultura famuli Dei.

Hactenus Acta; quæ licet mortis S. THEOTONII annum non conſignent, attamen validis coniecturis D. Prudentius de Sandou. & D. Roder. de Acuña contendunt fuiſſe Anno M.C.LXII. Et concludit Braccarenſis Præſul, ſic: *Sub Altaris cauo Capituli ſanctum Corpus iacuit, donec Anno M. DC. XXX. illius Cœnobij Religioſi, illud ad aliud duc., & majeſtuoſum, ſaxide elaboratum tranſtulere ſepulchrum*, dempto brachio, quod S. Eccleſiæ Viſenſi, cuius primo fuerat Parochus, ſeu Prior, dono remiſere Canonici. Ad cuius tranſlationem reliquiæ, iſthæc P. Emanuel Pimenta carmina ſcripſit.

Paſtor

Paſtor eram quondam populis Viſentibus: ardet
Oßibus in noſtris qui fuit ante calor.
Detractum flammæ nihil eſt; ſed tempore creuit;
Efficit, & largæ creſcere dona manus.
Brachia perpetior de corpore vulſa referri,
Patiar, vt natis corpora ſecta meis.
Brachia cùm mitto complexibus apta ferendis;
Complexus natis tunc ego mitto meis.
Corpora noſtra licet gelida tumulentur in vrna;
Non meus in gelido marmore friget amor
Spirat & ardentes miro iacit igne fauillas;
Quoſque prius natos dulcis amauit, amat.
Ad natos reuocat, dilectaque pignora Patrem;
Nec procul à natis me ſinit eſſe meis.
Diuido in partes; pars altera reſtat in vrna;
Altera pars populis it peregrina ſuis.
Pars minor abſcedit; remanet pars maxima; maior
Quæ venit ex tumulo portio amoris erit.

Tantas D. THEOTONII amoris ſignificationes ad Vrbem Viſenſem, eadem agnoſcens Ciuitas, vt grates perſolueret de tanto ſibi commiſſo theſauro; in hoc lætabunda proſiliit dcodccaſtycho:

Dicite felicem me ſecula, dicite gentes;
Cum beet exuuiis me Patris vrna ſuis.
Blandiùs indulget cœlum mihi diues; ab aſtris
Et per reliquias aurea vena fluit.
Nunquam pauper ero, quam copia diues opimat;
Et cui theſaurus tam prope diues adeſt.
Nec perferre ſitim potero, cui nectare dulci
Flumina dat patrius tam pretioſa cinis.
O quantum promitto mihi! quam læta triumpho!
Quas mihi per cineres fundet Olympus opes!
Quàm propè relliquiæ mihi ſunt, & brachia Diui,
Tàm prope munifici dextra Tonantis adeſt.

Transfretauit iterum, atque itèrum Ieroſolymos THEOTONIVS, vt Noſtræ Redemptionis ſacra monimenta conſpiceret, ad eorum inuiſenda prodigia, ideo animum applicuit, vt per periculorum paſſiones, ad CRVCIS quam portabat in corde, oculis perueniret intuitum. Audi P. Pimenta de iſta peregrinatione canentem lib. 11. Poëmat. fol. 412.

Agni purpureo petimus iuga tincta cruore,
Et loca quæ ſacram ſuſtinuere CRVCEM.

Æquorè

Æquora tranamus ſquallentibus horida monſtris,
Dira vbi tempeſtas, dira vbi ſæuit hyems.
Imminet immanis ferrum crudele latronis:
Imminet in mediis viſque metuſque viis.
Ad ſacram iuuat ire CRVCEM, *Solymæquè penates,*
Nec latro me terret, nec violenta manus.
Non me tempeſtas, non me via terret euntem;
Eſt per difficiles CRVX *adeunda* CRVCES.

Affectu ſic tanto CRVCI fuit THEOTONIVS affixus, vt illi ſemper abſuerit gloriari, niſi in CRVCE, ideo Cœnobium, quod apud Conimbricenſes, impulſore Tello Magiſtro, & fautore Alphonſo Rege, conſtruendum ſuſcepit, CRVCI Sanctiſſimæ dedicauit. Auſculta deuotum ipſius piiſſimi Patris Pimenta carmen d. lib. 11. fol. 413.

Dùm ſacra tecta locas, fuluum Rex porrigit aurum;
Addis diuitias nec minus ipſe tuas.
Ante triumphati (ratibus dùm cærula tranas)
Præbuit hoſpitium corquè, animuſque CRVCI.
At nunc poſt longos terræque, mariſque labores,
Templa CRVCI *ponis: nobile ſurgit opus.*
Non potuit melius pietas impendere gazas;
Reddita poſt cordis munera; fundit opes.

Cætera, quæ ad Actorum ſeriem ſpectant, communia ſunt, nec aliqua indigent comprobatione muniri. Miror de Roderico Braccarenſi, qui ſemper corde, & opere Luſitanis affectus, deque eorum gloria, ambitioſa exæſtuatione ſuperfluus, qua ratione, baculi donationem à Bernardo THEOTONIO factam omiſerit? An non vidit? Abſit. Omnes de S. Viro ſcribentes nec reticent. An non credidit? Dubito: minora enim ſymbola, aliquando miracula ſomniauit, & credenda populo tradidit innocenti. Sed de hoc ſatis. Ad topographiam vrbis pergo.

CONIMBRICA, Ciuitas antiqua Hiſpaniæ Epiſcopalis ad fluuium *Munda*. De ea diximus die XVI. Ianuarij, vbi Plinij lib. 4. c. 21. locum expreſſimus. Nunc addo Antonini Itinerar. à Zurita correct. fol. 95. ſic.

Sellium. M. P. XXXII.
CONIMBRICAM. M. P. XXXIV.
Eminium. M. P. X.

Qui quidem Zurita in Not. fol. 574. col. 2. COEMBRICA, & CINVMBRIGA ex variis legit exemplaribus. Aſt pro Plinio ſtamus, qui CONIMBRICAM hanc vocitauit vrbem. Poſtmodum COLIMBRIA cœpit appellari vrbs noua ex ruinis antiquæ CONIMBRICÆ extructa, quæ hodie dicitur COIMBRA, de qua plures quos infra citabimus.

VNDE

VNDECIMO Kal. Martij.

DIES XIX.

A Romæ S. GABINI *qui ex genere Hiſpanô, Preſbyter à B. Caio fratre P. Max. ordinatus, poſt lucratus Chriſto Sanctorum Claudij, & Maximi fratruelium, Propedignæ gloriæ, Alexandri, & Cutiæ Nepotum animas, à Diocletiano Imperatore, multiplicibus dilaniatus cruciatibus, Martyr ad præmium euolauit ſtrenuus.*

B *Apud Legionenſes depoſitio* S. BEATI *Presbyteri, qui vnà cum B. Ætherio pòſt Oxomenſis Eccleſiæ Antiſtite, cùm ab Helipando Toletano, & Felice Vrgellenſi Epiſcopis Hiſpaniæ fœdam per illius orbis circulos hæreſim diſſeminari cognoſceret, qua Dei Vnigenitum, adoptiuum ſcriptis, & concionibus prædicabant, aduerſus illos impia perſuaſione deceptos, libellum Catholica diſſertatione compactum conſcripſit. Poſtmodum doctrina celebris, & eruditione, librorum editione mirabilis, æternam requiem eſt aſſequutus Confeſſor. Cuius Corpus apud Valle-Cauam honorifica techa incluſum, debita veneratione recolitur.*

NOTÆ.

A SANCTVS GABINVS Presbyter, & Martyr.] Eius elogia concinnarunt omnes penè qui de Sanctis libros conſcripſere, tàm Grecè, quàm Latinè. Ex his primum locum obtinet Venerabil. Beda h. d. ſic Romæ S. GABINI Presbyteri, Patris Beatiſſimæ Suſannæ, qui à Diocletiano diù in cuſtodia vinculis afflictus, pretioſa morte Cœli gaudia comparauit. Eadem verba Vſuard. Ado, Notker. Wandelbert. Maurolyc. A quibus M. R. & Petr. Equilin. in Cat. SS. lib. 3. c. 136. Ex Italis Philipp. Ferr. in Cat. SS. Ital. fol.... Syluan. Rizz. in Act. SS. Mulier. tom. 1. fol. 157.

Anton. Gallon. in Act. SS. Virgin. Romanar. fol. 145. Andr. Giglius in Perſecut. Eccleſ. lib. 2. Idolatr. 10 fol. 158. & Mombrit. tom. 2. fol. 307. Anaſtaſ. Bibliothec. apud Cæſar. Beccil. in Vit. S. Caij PP. Ex Luitprand. Aduerſar. n. 175. Vega, Æmylianus, Sanctorus, Villegas, Ribadeneyra, & Illeſcas, illi in Actis S. Suſannæ, & iſte tom. 1. Hiſt. Pontifical. ad Ann. 290. Eius Acta ex Exteris, & Noſtris; ſic diſponere curauimus.

ACTA S. GABINI PRESBYTERI, & Martyris Hiſpano-Romani, ex Actis S. Suſannæ, & aliis Script.

GABINVS ex Caio Maximino Senatore, & Viro Conſulari Romano, & Serena Hiſpana progenitus *Patribus*, tùm & naturæ, tum & fortunæ dotibus egregius, Omnibus humanæ, & diuinæ eruditionis doctrinis, & myſteriis imbutus, inſtante *B. Caio P. M.* fratre, coniuge mortua, ad Catholicæ fidei confeſſionem perueniens, in ſacrorum reuolutione librorum, ſic ſe exercuit, vt non ſolum eorum euoluebat volumina, ſed etiam nonnullos ad fidelium eruditionem codices concinnauit. Ab hinc *Presbyter* effectus, fratri *Caio* in leuamen operis Eccleſiaſtici ſeſe exhibebat ſedulus in operatione Miniſter. Qui cùm ex coniugio filiam vnicam pulcherrimam haberet, illam in vtriuſque mundanæ, & diuinæ artis eruditione nutriuit. Audiens hoc Diocletianus Imperator de Puella, quia & pulchritudine, & ſapientia eſſet formoſa, miſit ad GABINVM Nepotem ſuum, *Claudium* ipſius GABINI conſobrinum, & etiam Imperatoris Nepotem, vt peteret filiam nomine *Suſannam* in coniugium Galerio Maximiano filio ſuo adoptiuo. Veniens igitur *Claudius* ad GABINVM, ſic alloquitur: *Sic à parentum ſuaui agnitione te remotum video, vt niſi Auguſtorum Noſtrorum mandata ſuadeant, vix tui poſſumus intuitum demereri. Quid melius eligere, vel dignius, quàm vt generoſitas noſtra coniunctionis reparetur per Claritatem DD. NN. Augg.* Reſpondens S. Presbyter, dixit: *Nos humiles, vnde digni ſumus cognati dici Maiorum? Quando pauperculi, etiam coniunctiſſimi domum agnouit diues?* Cui Claudius: *Nunquid tu filius non es* Caij Maximini *Noſtri Auguſtiſſimi Diocletiani Imperatoris, ac etiam mei Patris, fratris? Illius inquam* Maximini *famatiſſimi Senatoris, & EXCOSS. patrui noſtri? & tui, & Caij Epiſcopi Patris?* Reſpondit GABINVS: *Ita eſt. Tamen nos vltimi in annis temporum, non ſumus digni hoc dici.* Ad quem Claudius: *Ad fructum nationis communis habito conſilio ſapienti hoc præcepit D. N. Princeps Diocletianus Auguſtus, vt filia tua, quam cognouimus eruditam in omni ſapientia, in coniunctionem filio ſuo tradenda Maximiano Auguſto copuletur, quia iuſtum eſt, vt ex radice firmâ, virgultula nata non ſeparentur, quod tamen à vobis optandum ſemper ſperetur in gaudio.* At B. Presbyter reſpondit: *Inducias mihi da, vt animum Puellæ obligem.* His datis, vnuſquiſque receſſit.

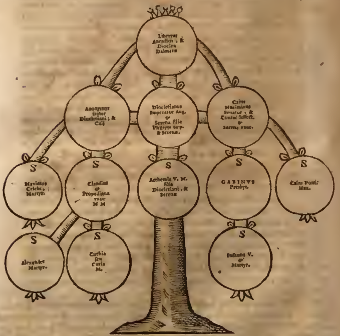
TVNC abiit S. GABINVS ad filiam ſuam, quam amplectens, dixit ei: *Deſidero te ad S. Patrem Noſtrum Caium Epiſcopum duci vt, quod in te contulit Spiritus-Sanctus non euacuetur.* Poſtmodum Caio fratri, omnia, quæ geſta fuerant, narrauit. Qui ad *Suſannam* intrantes, omnia quæ *Claudius* eorum conſobrinus, Diocletiani mandato, GABINO prædixerat, retulerunt. Aſt B. Virgo diſertiſſimis, & validiſſimis verbis Maximiani Auguſti nuptias reſpuit. Cui GABINVS Pater: *Ergo filia conſtans eſto in fide, quam tenes.* Tunc iterum à *Caio* Papa patruo monetur ad perſeuerandum. Induciis

ergo

ergo tranſactis, Claudius iterum ad domum reuertitur GABINI, qui cum fratre *Caio* ſedebat, à quibus magno eſt obſequio receptus; *Claudius* autem iterum mandatum Principis propalauit, ſed allatâ in omnium præſentia *Suſanna*, non ſolum *Claudium* à petitione remouit, ſed per illius inſtantiam ad fidem conuertit. Poſtmodum conuerſis itidem *Propedigna* Claudij vxore, & *Alexandro*, & *Cutia* filiis, omnia facultatum vendidit *Claudius*,& pauperibus erogauit. Poſt aliquot temporis cùm *Claudius* requereretur à Diocletiano, vt de *Suſanna* perquireret, dictum eſt ei, quòd ægritudinis morbo teneretur, ideò miſit ad eum fratrem ſuum nomine *Maximum* Comitem rei priuatæ, vt viſitaret eum, & loqueretur ei de *Suſanna* Nepte ſua. Compleuit *Maximus* Imperatoris mandatum, & fratrem *Claudium* perquirens, inuenit eum in cilicio orantem; at ſubitò *Maximum* tremor apprehendit, qui in ſe reuerſus, omnia vt euenerant à *Claudio* didicit, ſed ſucceſſus relatione conuictus, ad domum GABINI pergere conſtituit, eum fratre *Claudio*: qui cùm eadem nocte veniſſent ad arcus portæ Salariæ; iuxta palatium Saluſtij, vbi manebat GABINVS Presbyter, ad eum per ſilentium intrantes, illis GABINVS occurrens intra domus pauimentum introducens eos, dixit: OREMVS, & dum proſtrati iacerent in terra, proſequitur Presbyter: *Domine Deus, qui diſperſa congregas, & congregata reſpicis, reſpice in opera manuum tuarum, & illumina omnes in te credentes, quia tu es lumen verum in ſecula ſeculorum.* Et reſponderunt omnes: AMEN. Quibus miratus *Maximus*, rogans cœpit dicere, vt præſentaretur ei *Suſanna*. Ingreſſus S. Pater cubiculum vocauit eam. *Suſanna* verò exiens de cubiculo, adorans Dominum, dixit Patri ſuo: *Da Domine nobis benedictionem.* Tunc GABINVS dixit: *Pax nobis donetur à D. N. Ieſu Chriſto, qui viuit, & regnat cum Deo Patre Omnipotente in ſecula ſeculorum.* Et reſponderunt omnes. AMEN. Admirans *Maximus* Suſannæ conſtantiam, humilitatem, & verecundiam, & noſcens *Caij* Papæ, GABINI Presbyteri, & *Claudij* fratris, & aliorum Chriſtianorum ſibi ſanguine coniunctorum vitæ ſanctitudinem, illicò etiam ad fidem conuerſus eſt, qui venditis quoque facultatibus ſuis, eas cœpit in pauperes erogari. Huius charitatis fama peruenit ad *Arſitium* Adiutorem *Maximi* in Comitatu Rei priuatæ, qui omnia retulit Diocletiano; iſteque ad vxorem *Serenam* materteram *Caij*, & GABINI, quæ cùm eſſet occultè Chriſtiana, dedit gloriam Deo. Poſt Diocletianus iuſſit cuidam *Iulio* crudeliſſimo homini, vt ipſe dirigeret milites, & teneret GABINVM cum filia ſua, *Claudium* cum vxore, & liberis, & *Maximum*; *Caium* verò Epiſcopum nec tangerent. *Iulius* Sanctum Presbyterum cum filia Suſanna fecit in cuſtodiæ vinculo mancipari. Ibidem per plures dies ſtetit, quoadusque ergaſtuli fœtore & catenarum pondere confectus B. GABINVS, ſpiritum Deo reddidit XI. Kal. Martij, Anno Domini CC. XCV. Cuius corpus B. Caius Pontifex eius frater honorifice tumulauit.

En Acta: nonnulla de Hiſpanica origine præſertim in relatione præſcripta dubitabis; ſed facilè ecphraſis veritatem attinges, ſi *Cæſaris Becilli* Genealogiam in *Not. ad Vit. S. Caij. n. 3. fol.* 55. perlegeris. Iſte ergo huius Sancti Pontificis genus, & nobilitatem ſcrutans, ait: *Dicendum videtur* Diocletianum *duos habuiſſe fratres. Ex his alterum*, (cuius nomen ignoratur) *genuiſſe* Claudium, *&* Maximum, *natu minorem.* Claudius *ex* Propedigna *vxore duos ſuſcepit filios*, Alexandrum, *&* Cuthiam. *ſeu* Cutiam, *qui omnes ob Chriſtianam religionem iuſſu* Diocletiani necati fuere. Alterum (fratrem Diocletiani) qui fuit Pater *Caij Papæ* ac GABINI

patris *S. Suſannæ Virginis*, qui *Maximinus* vocabatur, ac præmiſſo nomine ex Anaſtaſij Bibliothecarij auctoritate *Caius Maximinus* dicendus erit. En ex *Cæſare Becello* cognationem GABINI cum Diocletiano Imperatore, cum *Caio Pontifice*, & cum *Claudio* ex *Maximo*; ſed hæc conſanguinitas, ex parte Patrum proueniebat. Nunc videndum eſt, ex qua origine *S. Suſanna* filia GABINI *Neptis Serenæ* vxoris Diocletiani nuncupatur, vt inquiunt *Maurolyc.* die XVI. Auguſti, agens de *S. Serena*, ſic: *Romæ* S. Serenæ *vxoris Diocletiani Auguſti, per S. Cyriacum, qui filiam eius* Arthemiam *à Dæmonio liberauerat, conuerſæ & iuxta* NEPTIS *ſuæ* SVSANNÆ *corpus ſepultæ.* Petr. Equilin. *in Catal. SS. lib. 7. c. 69.* proſequitur: *Videns quoque* (SERENA) *Suſannam* NEPTEM *ſuam paſſam.* Luitprand. *in Aduerſ. d. n.* 175. clariùs: *Ex huius genere fuit, S. Serenus Martyr, &* S. SERENA *vxor Diocletiani Auguſti, cuius* (SERENÆ) NEPTIS *fuit*, S. Suſanna *V. & M. filia* S. GABINI *Martyris.* Ego dicerem, Philippum Imperatorem (qui primus Chriſtianus ex Rom. Imper. creditur) & *Serenam* eius vxorem, duas habuiſſe filias, haſque *Serenas* nomine; aliam *Caio Maximino*, aliam *Max. Diocletiano Imperatori* nupſiſſe; ex prima, & Caio, *Caium Papam*, & *Gabinum Presbyterum*, patrem *Suſannæ* proceſſiſſe, ex ſecunda & Diocletiano *Arthemiam* emanaſſe. Sicque *Suſanna* Neptis fuit Diocletiani ex Caij fratris, & Serenæ; ex Serenæ ſororis progenie. Quod vt facilius intelligas per huius Arboris Genealogicæ demonſtrationem, ad veritatis metam accedes.

Ab hinc

Ab hinc elicies & GABINI cognationem, & Noſtrorum ſanctorum cognitionem, ex quibus SERENA vxor Diocletiani, CAIVS Papa, GABINVS Preſbyter, SVSANNA filia eius, & ARTHEMIA filia Diocletiani, & Serenæ, omnes Martyres, & Hiſpani omnes fuerę. Quod vt non abſque auctoritate ſcribatur, audi Aulum Halum meum in MS. Codice Carminum, vbi hoc Epigramma, hoc lemmate:

PRO SS. SERENIS HISPANIS.

Plurimis en vrbem ditauit vbere Romam,
Samonicis gleba, ſanctis Ibera domus.
Primitias QVINCTVS *Romæ dedit arte* SERENVS
Mirabili quondam, cùm fuit vrbis honos.
Is alium QVINCTVM *genuit; qui Medicus illum*
Caracalla fecit balneis occidere.
Is aliũ QVINCTVM, *&* MARCVM *tenuitq;* SERENOS:
Alexandrinus Martyr vterque fuit.
Quilibet iſtorum genuit de coniuge natum:
Publius is Martyr, Lucius atque ſimul.
Omnibus ex iſtis proceſſit clara Philippi
Auguſti coniux Diua SERENA *pia.*
Iſta duas genuit Natas ambaſque SERENAS:
Hæc nupſit Caio, altera Vallerio.
Ex Caio dilapſi ſunt duo lumina: CAIVS
Antiſtes Romæ; atque GABINVS ἁγὶς
Iſte GABINVS *item de coniuge pertulit almam*
SVSANNAM *pugilem, gloria Roma tibi.*
Abſque Diocletiano coniuge, & alma SERENA
Obtulit egregiam palmis & ARTHEMIAM.
Hos Galleca fruges nobis inarata ferebat.
Tellus, totque dedit mater Ibera Dios.

Hic notandum eſt, quod licet *B. Caius Pontifex*, apud omnes Scriptores, DALMATA, origine nuncupetur, non ex hoc noſtra euacuatur ſententia, quia tunc Patris originem aſſumunt, relicta Matris, quæ ferè nunquam reſpicitur. Maius dubium eſt de Caij Maximini fratris Diocletiani, & Patris SS. Caij Papæ, & GABINI nobilitate, & Senatorio munere; cùm conſtans antiquorum opinio ſit, illorum Patrem ex ſeruili genere ortum, & Annullini libertum fuiſſe; quod ſi ita fuit, quo titulo in Actis Noſtrorum Sanctorum, nobiliſſimo genere natos Anaſtaſius Bibliothecarius, Boninus Mombritius, Laurentius Surius, & cæteri Eccleſiaſtici Scriptores indigetant? Cui difficultati idem Cæſar Bocellus reſpondens, ait: hoc non ad antiquandam Romanam nobilitatem referendum eſſe, *ſed ad Caij Summum Pontificatum, Diocletiani imperium, vel Maximini adeptam Senatoriam dignitatem; vel fortaſſe ad antiquam familia nobilitatem inter Dalmatas ante ſeruitutem. Suſpicatus ſum aliquando* Diocletiani *genus aſcitum fuiſſe in familiam* Valeriam Romanam, *cùm ſeſe* Valerium *Diocletianus appellet.* Abhinc Auli Hali mei, agentis de Serena vxore Imperatoris Philippi, diſtychũ percipies:

Iſta duas genuit Natas, ambáſque SERENAS:
Hæc nupſit CAIO: *altera* VALLERIO.

Hoc eſt vna *Caio Maximino*, Patre SS. Caij, & GABINI, altera *Vallerio* (duplici LL propter carmen) *Diocletiano*. Quæ niſi nobili genere natis Caio, & Diocletiano, non copularentur, filiæ nobiliſſimi Imperatoris. Quod & fatetur Martyrolog. Rom. die XVIII. Februar. cum de Claudio, Maximo, & cæteris conſanguineis SS. Caij & GABINI ex parte Patris ageret, ſic: *Qui cùm eſſent præclariſſimi generis*. Quibus ſic prælibatis, nihil quæ ad Actorum illuſtrationem pertineant, ſcribere habemus.

S. BEATVS Presbyter, & Confeſſor.] Tanti Presbyteri anamneſin, inter Sanctos Ordinis Benedictini recenſet Hugo Menard. in Martyrologij Monaſtici Appendice lit. B. fol. 119. his verbis: S. BEATVS *Monachus De Valcabado*, Hiſpanus, *& hæreticorum acerrimus hoſtis, doctrina, & Sanctitate claruit*. De eo Iulian. Petr. *in Chron. n.* 401. Ambroſ. Moral. *lib.* 13. *c.* 16. *&* 17. P. Yepes *in Chron. Benedict. tom.* 3. *Ann.* 784. *c.* 1. *fol.* 281. P. F. Athanaſ. de Lober. *Hiſt. Legion. c.* 33. *fol.* 321. D. D. Didac. de Caſtelon. *in Primat. Tolet. tom.* 2. *fol.* 553. Franciſc. Piſa *Hiſt. Toler. lib.* 5. *c.* 5. P. Marian. *lib.* 7. *c.* 8. At neſcio quo titulo *Menardus*, & *Yepes* Noſtrum Presbyterum, *Monachum* faciant; cùm concors apud Scriptores ſententia ſit, illum ſolam *Presbyteri* commendationem tenuiſſe. Sed hæc vt fruſtranea dimitto, & ad Acta pergo; quæ ex antiquo legendario *Aſturicenſi M S.* ſæpius à nobis laudato, mutuare, in votis fuit.

ACTA S. BEATI PRESBYTERI, & Confeſſoris Hiſpani, ex M S. Legendario Aſturicenſi.

DIE XI. KAL. MARTII. Agitur de S. BEATO *Presbytero, cuius Vita, talis eſt.*

TEMPORE Mauregàti Aſturicarum Regis, fuit in Toleto quidam Archiepiſcopus nomine Helipandus, qui inter Agarenorum diras procellas Ciciliano ſucceſſerat, deceſſori, ex eo quod eius fama doctrinæ, & ſanctitudinis per totam ſpargebatur Hiſpaniam. Iſte erat ex Muzarabibus Gothis oriundus, & nobilitate ſanguinis clarus. Illum docuerat ab eius primis literarum rudimentis, quidam Felix, Gallus proſapia, Epiſcopus Vrgellitanus, poſt hæreticus Neſtorianus, qui Chriſtum fuiſſe filium Patris adoptiuum, qua parte homo eſt, contra fas, contra auſpicia, contra omnes humanas, & diuinas literas, & religiones, perdocuit. Fœdam hanc doctrinam, per ſacrilega epiſtolarum monita à Magiſtro ſuxerat Helipandus, qui præceptoris veſtigia, temerariâ comprehenſione conſectans, aduerſus omnes Hiſpaniæ Epiſcopos, & Presbyteros, eius ſententiam deſpicientes, primò ſcriptis, poſt anathemate, vſus, eſt Hiſpaniam damnabili propoſitione fœdatus.

CVM igitur hæc agerentur; in Liuanienſibus montanis, quæ inter vtraſque eriguntur Aſturicas, ex forti dulcedinem, ex ſyluis Dauidem extraxit Deus, vt fortia quæque confunderet, & velut alterum Iſaiam loqui neſcientem, calculo ignito labia, pertingens ſuſcitauit in Hiſpania Prophetam, qui aduerſus errantes Eccleſiæ proceres, ſtylo ferreo inueheretur ſtrenuus. Conſtru-

xet

xerat. Nabuchodonoſor ſtatuam, apparentiâ firmam, magnitudine proceram, metallis diuitem, fama celebrem, & apparatu magnificam: Quis illius excellentiam collimauit? minuta petra è monte decurrens. Templi vaſa Balthaſaris inſcitia profanauit, quis eius ambitionem, & mortem detexit? duo digiti, & breuis ſtylus. Ergo Deus, qui in Helipando Goliath, in eius errore populum, in ipſius vana gloria Nabuchum, & in illius ambitione Balthaſarem conſpexerat, ex abiectione plebis, & montanæ ſpelæis Dauidem, & ex plebe ignota blæſum Iſaiam, ex monte BEATVM, ex ſyluis eius digitum, qui huius Archiepiſcopi errores contunderet, reſurrexit.

ISTE qui BEATVS fuit & nomine, & opere, Hiſpanus fuit, qui ab illis oriundus aſperrimis, montanis, originem ab Aſturicanis antiquioribus traxit, erat ordine Presbyter, in ſacris literis edoctus, & fidei Catholicæ zelo conſpicuus: Hic cùm Helipandi erroneam profeſſionem audiuit, protinus per totam illam regionem, & catholicum ſeminare dogma, & hæreticam euellere zizaniam cœpit, quibus obſiſtens Helipando profectibus, paulatim eius propalari commenta cognouit. Adfuit quoque Catholico operi B. Ætherius, qui poſt fuit Epiſcopus Vxamenſis, & BEATI amicitia fretus, vterque aduerſus Felicem, & Helipandum, literis, & ſermonibus per populos diſcurrentes, Catholicam veritatem, virili, & ſancta charitate docebant. Iſtorum etenim efficacia, plurimi qui Helipandi venenum ebiberant, virum hæreticum eructantes, ad gremium Matris Eccleſiæ ſunt contritionis pœnitentia reuerſi.

AVDIERAT Helipandus opera SS. Ætherij, & BEATI, & aduerſus iſtum impenſe iratus, epiſtolam Fideli Abbati Aſturicenſi direxit; qua de SS. Presbyteri conqueritur, ex eo quod ipſe adſtans Toletanus Epiſcopus, ipſi, tanquam eius dignitatem, & ordinem contemnentes, nullam ab ipſo, de adoptionis doctrina, cognitionem ediſcere cogitarent. *Quis ergo* (proſequitur) *vnquam audiuit, quod homo Aſturicanus, & montiuagus Toletanos corrigere, & docere præſumat? Nonne exemplum ab* Archarico *Epiſcopo, inſumere poterat, qui audita veſtri* BEATI *antiphraſi, ad Noſtram occurrens ſedem, quid tenendum humili percunctatione popoſcit? ſed ſicut Dei gratia factum eſt, quod per Nos, Epiſcoporumque Hiſpaniæ conceſſum, de Magecianis Spalitanis, qui circa feſti Paſchatis diem aberrantes, confuſam ordinis normam ſpargebant, obtineretur victoria; ſic in Domino hæreſim* Beatianam *de Aſturicarum montanis extirpare confidimus. Non me latet* Ætherium, *prout iuuenem, deceptum fuiſſe à* BEATO, *homine ſylueſtri, & vaniloquo; quem ſi tibi noſtra placent, protinus ad te aduoca, quantumquè coram Deo, eiuſque Eccleſiæ, & nobis errauerit, indica; & ſi in obſtinatæ propoſitionis technis perſtiterit, Noſtra, & totius Eccleſiæ correctione * contunde.* *Confunde.

BEATO poſt aliquantulum, viſitationis Adoſindæ gratia, perueniente, Fidelis Abbas Helipandi epiſtolam demonſtrauit eidem; qui prout Catholicum Virum, & fidei Defenſorem decebat, aſcito Ætherio, opus integrum duobus libris compactum, qui Helipandi errores ſolidis ſacræ ſcripturæ locis, rationibuſque validis confutabat, ſcripſit. Cuius cùm in manus Helipandi, & aliorum ſequacium peruenit codex, illum infeſtiſſimis ſunt dedecorum vlceribus, verbo, & paginis inſequuti, interque αἱρεσιάρχης nomine macularunt. At Deus cui omnia viſcerum arcana pateſcunt, BEATI innocentiæ ſpiritum à ſolio Maieſtatis

ſuæ contuens, & purum fidei zelum Presbyteri ab alto longe cognoſcens, ab omnibus illum ſuorum inimicorum periculis liberauit. Nam Helipandus Toleto profectus Aſtures, & Gallæcos obiuit, iiſque in locis multos praua opinione infecit peſtifero oris afflatu. Felix Vaccæos in Hiſpania, ſeptimanios in Gallia, alioſque in Germania inficere ſatagens, ab omnibus fuit conſtanti defenſione depulſus: Sic apud Reginum Boioariæ ciuitatem primò in conuentu Epiſcoporum damnatus, poſt coram Adriano Pont. Max. ſimulato animo reſipiſcens; demum apud Francofurtum, vbi præſente Carolo Francorum Rege Concilium fuerat indictum, cui Romà Theophylactus, & Stephanus Epiſcopi, ex Hiſpania BEATVS, & Ætherius pro Catholicis miſſi, interfuere Legati, error cum auctoribus à congregatione Concilij damnatus eſt. Quod & Adrianus PP. fecit.

Hoc ſiquidem intellecto, Helipandus Toletanus à propoſitione reſilire decernens, Epiſcoporum congregationem apud Toletum indixit, qua pœnitens confeſſionis libellum, vbi filium Dei vnigenitum, Patrique conſubſtantialem, non adoptiuum, ſed naturalem, humili cordis contritione profeſſus, obtulit. A patribus lachrymarum profeſſione ſuſceptus, reconciliationis beneficium accepit. Hic BEATVM, & Ætherium, depoſita antiquæ diſceptationis maleuolentia, benigne ſuſcipiens, illos fidei Defenſores, & Catholicæ veritatis patronos, non abſque lachrymis, & ſingultibus, compellabat. Concilio denique ſoluto, & rebus fidei in Hiſpania benè compoſitis, ſedatoque Felicianæ prauitatis iurgio, Sanctus Vir BEATVS Adoſindæ Regis Silonis vxori, quæ propter Mauregati tyrannidem ſacram erat veſtem induta, continuus pro animæ ſuæ remedio extitit pedagogus, donec apud Vallemcauam ſecederet, orationibus, ieiuniis, & ſacræ ſcripturæ ſtudio inſiſtens, ſuper Apocalypſis myſteria librum miro ordine ſcriptitauit. Demum miraculis celebris, Domino, cui ſeruierat, ſpiritum placida dormitione commendauit XI. Kal. Martij, Anno Domini DCC. XCVIII. Eius corpus ibidem ſepultum iacuit per tres annos, donec ad honoratiorem locum tranſlatum, reſeruato brachio, pro ægrotorum ad eius ſarcophagum aduenientium iuuamine, techa marmorea incluſum, debito honoris munere cuſtoditur: prout illud, & Sanctorum ſuorum oſſa cuſtodire promiſit Deus, qui viuit, & regnat per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

Iſthæc Acta, ex quibus totam Helipandi Archiepiſcopi Toletani hiſtoriam, illamque ſynceram elicies, quam fortè abhinc ſuxit P. Mariana, apud quem integras clauſulas ab hoc legendario excriptas agnoſco. Commenta meo videri ſunt, quæ à Gallis de Helipandi peregrinatione Toleto Reginum, Francofurtum, & Romam circunferuntur, prout notauit P. Marian. *d lib. 7. c. 8.* vbi de pœnitentia agens Archiepiſcopi proſequitur: *Neque ex Hiſpania extuliſſe pedem, neque Reginum, Romam, aut Francofurtum adiiſſe, perſuaſum habeo.* Quid de Felice fuerit vide Saxonici Poëtæ Annalium apparatum, huius peregrinationem decantantis, poëtica & hiſtorica veritate, lib. 3. Ann. 792. Indict. XIV. dicentis.

Celſa Pyrenæi ſupra iuga condita Montis
Vrbs eſt Orgellis, Præſul cui nomine Felix.
Præfuit: Hic hæreſin molitus condere prauam,
Dogmata tradebat fidei contraria ſanctæ,

Aſſi

Affirmans, Chriſtus Dominus quia corpore ſumpto
Eſt homo dignatus fieri, non proprius ex hoc,
Sed quia adoptiuus filius Omnipotentis.
Reſponſumque Toletano dedit hoc Helipando
Pontifici, de re tanta conſultus ab ipſo.
Atque ſuum ſcriptis defendere dogma libellis,
Omni quo potuit ſtudio curauit, & arte.
Hinc ad Catholici deductus Principis Aulam
(Idem Regino nam tum hyemauit in vrbe)
A multis ibi Præſulibus, Synodoquè frequenti
Eſt auditus, & errorem docuiſſe nephandum
Conuictus; poſthac Adriano mittitur almo,
Sedis Apoſtolicæ fuit hoc qui tempore Præſul;
Quo præſente, Petri correctus in æde Beati,
Pontificum coram ſancto celebrique Senatu
Damnauit Felix prius infeliciter à ſe
Ortam perfidiæ ſectam; meruitque reuerti
Ad propriæ rurſus retinendum Sedis honorem.

Omnia in huius rei euentu peracta; qui ediſcere cupit, adeat Cæſar. Baron. Annal Eccleſ. tom. 9. Ann. 792. & 794. vbi ad longum totius negotij diſcuſſionem enumerat.

De Synodo Toleti contracta ab Helipando; qua ſe cum decreto Concilij Francfordienſi, & Apoſtolicis doctrinis conformauit, videndi Luitprand. in Chron. Ann. 795. n. 259. & Iulian. Petr. in Chron. Ann. 796. n. 411. his verbis. *In principio huius anni* Helipandus *congregauit* Concilium *Toleti petitione Caroli Magni, & Archarici Braccarenſis Epiſcopi doctiſsimi, Sanctiſsimique, & hortatu Gumeſindi Archidiaconi ſui, apud Secretarium S. Iuſtæ. Conuenerunt Epiſcopi Matanus Complutenſis, Petrus Oretanus, Marcellus Valentinus, Ætherius Oxomienſis* (ſic legendum ex MS.) *& alij: & coram illis, & Abbatibus, dixit Helipandus Toletanus Archiepiſcopus, vir ætate venerabilis; Se ſtare determinationi S. E. R. circa negotium de Adoptione Chriſti.* Quod & procul dubio factitatum eſt, nam idem Archaricus Epiſcopus Braccarenſis per epiſtolam gratias Helipando egit, pro damnata in Concilio Toletano praua deceptione; & fœda opinione ſuſcepta, ab infelice Felice, ſic:

EMINENTISSIMO, veréque amabili Deo
ELIPANDO *Archiepiſcopo Toletano.*

ARCHARICVS EPISCOPVS
Braccarenſis, S.

Mirifice me delectauerunt literæ Paternitatis Veſtræ, quibus mihi ſignificatis, Vos coram Patribus ad Concilium Toletanum congregatis, ſtetiſſe ſententiæ S. M. E. R. & iuſſibus S. D. Apoſtolici Hadriani beneuolas; & faciles aures adhibuiſſe. Fe-

ciſtis in hoc Reuerendiſſ. Pontifex, quod ætatis veſtræ grauitatem, quod & fidem, & religionem in multis à iuuentutis veſtræ annis probatam, & exploratam decebat. Lætificaſtis cœlum, exhilaraſtis animas veſtrorum amicorum, & totam Hiſpaniam odore Sanctiſſimæ & laudatiſſimæ veſtræ famæ longè, latéque repleſtis, Confudiſtis miſerum Felicem, & eius aſſeclas opprobrio * vulneraſtis ſempiterno; & demum confirmaſtis opinionem antiquam, quam omnes Hiſpani Pontifices de maturitate iudicij veſtri, de humilitate veſtræ Sanctiſſimæ perſonæ conceperant. Faxit Deus, fortunet iſtam veſtram Sanctitatem, & diu ſeruet Hiſpanis gentibus incolumen. Multa alia ſeorſim Gumeſindus Archidiaconus * tuus vobis intimabit. Braccaræ VIII. die Mēſis Auguſti, Ærâ DCCC.XXXIV.

* *Repleſtis.*

* *Meus.*

Sic iſthæc Epiſtola apud meum Codicem MS. quo verioris relationis nota cognoſcitur. Prima de *Gumeſindo*. Quis illum Archidiaconum Braccarenſem dixit? videndi Luitprand. in Chron. Ann. 810. n. 269. & Anno 830. n. 283. Iulian. Petr. in Chron. n. 404. 411. 415. 417. & 425. vbi Archidiaconus Toletanus, aut Helipandi vocitatur. Niſi in editis *Meus* non ratione officij, dignitatis, aut ordinis, ſed commendatione charitatis, beneuolentiæ, aut amoris accipiatur.

Item in æditis extat error in Æræ cōſignatione, quam ad DCCC.XXIII. conſignant. Quod haud potuit ſcribi. Nam hæc Æra reſpondet ad Annum DCC. LXXXV. quo haudquaquam Feliciana hæreſis Hiſpanos infecerat. Si hæc ita: quo pacto iam de emendatione Helipando gratias agere potuit Archaricus. Vera temporis ratio eſt in meo MS. vbi Æra DCCC.XXXIV. perlegitur, quia actionibus Conciliorum Franefordienſis, & Toletani reſpondet. Primum, Anno DCC. XCIV. qui fuit Æra DCCC.XXXII. coactum eſt, vt ex omnibus Scriptoribus apparet. Secundum, Anno DCC. XCVI. Æra DCCC.XXXIV. in anni exordio, vt inquit Iulian. d.n. 411. Eoque ipſo, poſt abiuratam hæreſim in Toletana Synodo Archaricus grates retulit Helipando.

QVATENVS ad Legationem S. BEATI, & Ætherij Hiſpanorum Catholicorum nomine apud Francfurtum, videndus P. Mariana d. lib. 7. c. 8. qui fere noſtrorum Actorum clauſulam exeribit. De honorifico S. Presbyteri tumulo apud Vallem-Cauam, Brachijque reſeruatione pro ægrotis, Sanctique Viri ſanctitudine, legendus Ambroſ. Moral. d. lib. 13. c. 27. Yepes. d. tom. 3. Ann. 784. c. 1. fol. 281. qui vna voce fatentur, apud Oppidanos hodie corrupto nomine S. BIECO dici. Demum librum in Apocalypſin ſcripſiſſe, qui multis in locis MS. literis Gothicis inuenitur, contendunt.

VALLIS-CAVA oppidum eſt ad radices montanæ Liuanienſis ſitum in diœceſi Legionenſi, iuxta oppidum, quod Saldaña dicitur. Eius ſitus, (antiquis Vaccæorum populis, deſumptis) ſub vtriuſque Aſturicæ confinio cognoſcitur, hodie dicitur VALCABADO. De quo videndus Morales.

DECIMO

DECIMO
Kal. Martij.
DIES XX.

A *Aurelianis in Gallia feſtum* B. EVCHERII, *ipſius Ciuitatis Epiſcopi, qui inuidorum calumniis aulicis à Carolo Martello Francorum Principe à Sede deiectus, vexatus, exilioque mulctatus Hiſpaniam deuenit, & apud Sarcimum Cantabriæ vicum ſecedens, iuxta fontesque Iberi fluminis Oratorium conſtruens S. Trudoni dicatum, vitæ ſanctitate coruſcans, miraculorum gloria præfulgens, aliiſque virtutum facinoribus celebris tandem beato fine quieuit.*

B *Abulæ in Hiſpania Vettonibus depoſitio* B. PAVLÆ *Virginis, quæ, cum illam amaſius quidam cæco perſequeretur amore, à Domino propter cuſtodiam Virginitatis, quam ipſi cæleſti tradiderat Sponſo ſuppliciter flagitauit, quod illi barbam concederet, vt eius horrore, & ab amaſij laqueis, & à mundi periculis liberata recederet. Annuit Deus votis ſupplicantis, quo* BARBATA *& effecta; & dicta; demum in pace vitam exegit.*

NOTÆ.

A SANCTVS EVCHERIVS Epiſcopus, & Confeſſor.] Non mediocre iurgium inter Noſtros, & Germanos Scriptores ſe offert, circa loci, quo noſter Sanctiſſimus Præſul exulauit adſignationem. Germani pro HASBANIA vociferantur: Noſtri pro Hiſpania contendunt. Vtrorumque deuotio pro præmio ineſt; vt quid non ergo cuilibet Nationum ſua pietate relinquemus? Ergo iſtius S. Epiſcopi meminere Martyrol. Bened. Wionis, & Hugonis Menardi, Galeſinij, Conſtantij Felicis, & Gallicani Andr. Sauſſay. Pro omnibus M. Rom. h. d. ſic: Eodem die S. EVCHERII Epiſcopi Aurelianenſis, qui eò magis miraculis claruit, quò pluribus

ribus inuidorum calumniis fuit oppreſſus. Eadem ſuis idiomatibus Martyrol. Caſtellanum P. Vazq. Luſitanum PP. Societ. Ieſ. & Hiſpanum P. Higuera MS. Ex Chronicis Sigebert. Gemblac. Ann. 723. Paul. Æmil. lib. 2. tom. 1. fol. 46. Luitprand. in Aduerſ. fol. 511. n. 283. apud Ramires, & n. 249. fol. 47. apud Tamayo. Eius Acta ſcripſere Sur. tom. 1. Lipoleus, Graffis, Hatæus, & alij. Pos iſtos itidem Aubert. Myræus in Faſt. Belg. fol. 105. Anonym. in Faſt. Marian. fol. 106. Bachot in Faſt. Chriſtian. fol. 144. Carol. Suaſſeius lib. 5. Annal. Aurelian. Gerard. Moling. Louanienſ. & Bartholom. Fiſſen Leodienſis: à quo, prout Noſtris placet, Acta deſcribemus.

ACTA SANCTI EVCHERII Epiſcopi Aurelianenſis Confeſſoris ex Barthol. Fiſen Schedis, & aliis.

EVCHERIVS ex Aurelia Franciæ ad Ligerim vrbe oriundus; Parentes genere, virtutibuſque illuſtres accepit. Matri nocte quadam dormienti, viſus adſtare venerabilis ſenex (Angelus Dei creditus eſt) prædixit filium, quem vtero gereret, Epiſcopum vrbis Aureliæ futurum. Vt in lucem prodiit infans, ſacris illum aquis tinxit Ansbertus Auguſtoduni Epiſcopus. Cum adoleſcens, in illud Pauli incidiſſet: *Præterit figura huius mundi*: item illud: *Sapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum*: eam fluxarum rerum animo concepit contemptionem, vt iis mox abiectis, monaſticem amplexurus, in Gemeticum ſe Monaſterium abdiderit. Hic portò tanta virium omnium contentione, ſic in virtutis proſecutionem incubuit, vt omnium maximus vnus ille in cæterorum oculos incurrerit, qui in Suauatici locum ſubſtitueretur. Epiſcopus hic Aureliæ fuerat, & EVCHERII patruus, vitaque deceſſerat, ſub Annum DCC. XXI. Franciæ Principatum iam tenebat *Carolus Martellus*: & Aurelianenſium Ordinum rogatu, Suauerico Nepotem EVCHERIVM ſubrogauit. Permoleſtum illi fuit religioſæ ſolitudinis quietem relinquere, & ad illum Epiſcopatus ſplendorem, & curas abſtrahi. Sed parendum fuit, niſi vim experiri mallet. Qua charitate, vigilantiaque creditum ſibi gregem rexerit, pauci prodidere Scriptores: Tu Lector, ex hoc vno diſce. Indignam tributorum pendendorum ſeruitutem Eccleſiis imponebat Carolus Martellus, earum vectigalia diſtribuebat in ſuos milites, aliiſque iniuriis ſacrum ordinem vexabat. Non veritus Regiam in illo poteſtatem EVCHERIVS, quamquam pedum illi deberet acceptum, intrepidè peccantem coarguit, & ab iniuſtitia reuocare conatus eſt. Sanctam arguentis libertatem ferre non potuit Martellus; & qui nobiliſſimis celebrabatur victoriis, ſe non potuit vincere, infelix Princeps. Gothicam fortè regionem vaſtauerat, Sarracenici belli reliquias omnes diſſipaturus, quando Aureliā Pariſios veniens, S. Antiſtitem EVCHERIVM à ſuis auulſum, ſequi iuſſit, ac Coloniam miſit exulatum. Exilium virtuti nullum eſſe poteſt, cui omne ſolum patria eſt. Domi fuit Coloniæ Sanctus Præſul; & eam in omnibus animi prætulit æquitatem, ſpecimenque virtutum omnium, vt Sanctitatis nomen collegerit apud omnes celeberrimum. Audiit Martellus; & Sanctitatis nobile theatrum inuidit ampliſſimam Ciuitatem: maximo Iberiæ bono relegauit in Hiſpaniam, amicis ab pluribus, quos ibidem habebat, cuſtodiendum.

1. Cor. c. 7.
3. Cor. c. 19.

IBIDEM apud Sarcimum vicum Cantabriæ, quo exilij tempus terebat B. Præſul, aut extruxit, aut inuenit Oratorium S. Trudoni dicatum,

ni dicatum, vbi cœnobium antiqua traditio poſtmodùm erectum credidit. Hic EVCHERIVS ſanctiſſimam vitam texuit per quinque, & amplius annos; donec vitam infeliciter poſuit Martellus XI. Kalend. Nouembris, & ſub idem illud tempus, piis precationibus animum dabat Antiſtes; ad æternos inferorum carceres, ab Angelo deduci mente viſus eſt; ibique ſpectare Carolum diris cruciatum tormentis. Cohorruit EVCHERIVS tam infauſto ſpectaculo. Et cum ab Angelo ductore ſuo cauſam quæſiiſſet horrendæ illius condemnationis, accepit id reſponſi: Carolum animo, corporeque æternis addictum eſſe cruciatibus, cœlitum eorum ſententia, quibus res ſacras eripuiſſet, impiéque diſtribuiſſet in militem. Acerbiſſimis porrò illum ſupplicijs luere ſua peccata; ſed in primis illa, quibus ab Eccleſia facultates illas auerterat, quas olim pij mortales expiandorum ſuorum peccatorum gratia, Deo conſecrauerant. Sibi reſtitutus Præſul Beatus Galliam adiuit, & apud Pariſios Bonifacium accerſiit, & Fulradum Archimandritam S. Dionyſij ſacrario præfectum, quibus oſtentum illud aperuit. De cuius veritate ſi certiores eſſe vellent, adirent ad Caroli ſeroli ſepulchrum; vanitatiſque omnia damnarent, ſi reperiſſent eius corpus. Rem illi cenſuerunt explorandam. Profecti ad S. Dionyſij, cum ſepulchrum aperuiſſent, erupuit mox terribili ſpecie draco; nullumque ibi cadauer, ſed ipſum ſepulchrum tetra fuligine, ſeu alicuius incendij atratum viderunt. Quibus ſic perſcrutatis, qui libet animo contritus ad propria diſceſſit; EVCHERIVS ad Leodienſes demigrans, ad S. Trudonis aſceterium appulſus, monaſticam vitam, è qua præter animi votum fuerat ad Epiſcopatum eductus, elegit, vt diuinis in ſancto ſilentio, & quiete ſecura frueretur delicijs. Religioſiſſime ergo degebat in S. Trudonis cœnobio EVCHERIVS, & ardentibus à Deo precibus mortem expetebat; quando ſuo voto proximus X. Kal. Mart. Ann. DCC. XLII. è miſero huius mortalitatis exilio ad cœleſtem patriam euolauit. Sacrum eius corpus ad S. Trudonis ſitum innumeris Deus celebrauit miraculis.

Hoc ordine iſthæc Acta diſpoſui, vt & Hiſpanis meis, Belgiſque Noſtris pietatem, & religionem, quâ erga S. EVCHERIVM addicuntur, conſecrarem; & quia hiſtoricæ veritati conueniunt. Nam de exilio apud Sarcimum Cantabriæ, non ſolum Luitprand. d. n. 283. his verbis: SARCIMVM *vicus eſt apud Cantabros in* Hiſpania, *propè fontes Iberi. Ibi iuſſu Caroli Martelli exulat* S. EVCHERIVS *Epiſcopus Aurelianenſis; in vita eius corruptè legitur Hesbania;* ſcripſit, ſed & Sigebertus Gemblacenſ. tom. 2 Scriptor. German. in Chron. Ann. 723 fol. 545. ſic: *Rigobertus Epiſcopus Remenſis à Carolo, ſuo in baptiſmate filio, ab Epiſcopatu deponitur, pro eo quod illi contra Raginfredum eunti, vrbem Remenſem præ timore Raginfredi aperire noluit.* EVCHERIVS *quoque Aurelianenſis Epiſcopus, pro ſimili cauſa Epiſcopatu priuatus, & apud* Sarcinium *vicum* HISPANIÆ *exulatus: in Cœnobio S. Trudonis in Sanctitate conſummatus eſt.* Senſus Gemblacenſis eſt, quod B. Præſul, primò apud Sarcinium vicum Hiſpaniæ exulauerit, poſt apud Cœnobium S. Trudonis in diœceſi Leodienſi vitam conſummauerit. Quo vtriuſque partis ſententiæ faciemus ſatis.

CIRCA ea quæ diximus, quod S. Vir Oratorium S. Trudoni ſacrum inuenerit, aut conſtruxerit apud fontes Iberi in Cantabria, anſam nobis præbuit idem Luitprand. d. n. 283. apud Ramir. n. 251. apud Tamay. qui abſque extructionis anni aſſignatione; ſcriptum reliquit, quòd *fuit in Cantabris Monaſterium S. Trudonis Benedictini, ſicut in Germania.* An illud extructum inueneri, an de nouo conſtruxerit EVCHERIVS, non aperit. Crederem conditum ab eo, in memoriam illius Germanici, adhuc celeberrimi.

DIXI,

Dixi, Amicis Cantabris commiſſum exilij munus à Carolo Martello, & optimè, quia *in Hiſpania habuit Carolus Martellus multos amicos, vt apud Cantabros, & Aſtures*, vt inquit Luitprand.d.n. 283.apud Ramires.& n.252.apud Tamayo.

De Caroli Martelli damnatione fere omnes Scriptores Gallici quos congerit Barthol. Fiſen in Vita S. Eucher. aduerſus Baron. qui aliter iudicauit, ex eo quod Eucherium ad ſuperos euolaſſe, antequam Martellum ad inferos deſcendiſſe, contendat. Aſt Fiſen iam validè eius ſententiam deſtruxit. Pro quo in Encomio *S. Eucherio* exhibito à P. Ioanne Bapt. Maſculo in Cœlit. Encom. fol. 86.n.62. hæc perlego:

SANCTVS EVCHERIVS
Epiſc. Aurelian.

Synop. *Oraculum accepit mater ab Angelo de futuro filij pontificatu. Narratur horribilis vltio diuinitus ſumpta de* Carolo Martello, *vt quidam ſcribunt, quod* Evcherio *viuens eſſet aduerſatus, eumque damnaſſet exiliò.*

ENCOMION LXII.

Venerata eſt mater filij Præſulis infulas,
Antequam nato circumdaret faſcias.
Cæleſtis ales miri candoris attulit nuntium.
Oraculo prædictus eſt editurus oracula.
In Aurelianenſis Ciuitatis decus
aureum mater alebat infantem.
Fluxit deinde aureo eloquentiæ fonte,
Sed vberiore manarunt oculi,
Cum Pontificias vittas accepit inuitus.
Fama eſt, Carolum Martellum, à quo exul eſt factus,
huic per viſum ſe obtuliſſe ſpoliatum purpura,
fractis regiis faſcibus reum,
commiſſum ſtygij tyranni ſæuitiæ,
per eius excruciatum lictores immaniter.
Quin etiam accepto diuinitus monito,
dicitur hic iuſſiſſe, Regium aperiri Sepulchrum.
(horrendum vel viſu, vel dictu)
Narrant ſquamoſum inde prodiiſſe draconem,
reperta cætera omnia fuligine, fauillaque oppleta.
Scilicet exulauit ab Orbe terrarum, etiam corpore,
qui exulem ab vrbe fecerat Præſulem:
quia ille rectum non habuit Sceptrum,

in tortuoſum abijt anguem.
Iterum virga viſa eſt, vt olim, in colubrum verti,
niſi quod non redijt in Sceptrum.

AVRELIA. Ciuitas eſt Epiſcopalis Galiæ Celticæ ad Ligerim fluuium ampla & nobilis, quæ Ciuium numero, ingenuitate, & opibus, ſitus amœnitate, ſoli magnitudine, mœnium, & arcis firmitate, agri vbertate, morum elegantia, ædium magnificentia fere omnes Galliæ vrbes ſuperat. De ea Philipp. Ferrar. in Topograph. Sacr. fol. 17. Abrah. Ortell. in Theſaur. Geograph. verb. Aulerci. Abrah. Golnitz in Vliſſe Belg. Gall. fol. 222. & 382. qui ab Aurelio Imperatore, qui eam reædificauit, nomen ſumpſiſſe fatetur. Hodie ORLEANS, Ducatus titulo olim, & hodie inſignita ſecundo geniris Regum Galliæ ſæpe ſæpius datur, & nunc, cuius titulum præſefert Frater-Germanus Ludouici XIII. Chriſtianiſſimi Galliarum Regis.

S. PAVLA cognomento BARBATA Virgo.] Iſtius S. Virginis memoria adhuc apud Abulenſes perſeuerat, prout eius effigies in peruetuſta Eccleſia S. Laurentij conſpicitur, & alia vbi eius corpus iacet, in Capella propria ipſius nomini dicata, licet poſtea indebitè aliam B. Agathæ fuſilem ſupponerent. Illic tabulâ depictâ hoc Hiſpanum perlegitur antiquum Rithmimetrum:

Sed nos buena interceſora.
Y Abogada.
Seriora Sancta BARBABA.

Quæ verba latine ſonant *Domina Sancta BARBATA* (apud Deum) *eſto nobis aduocata, & imperatrix optima.* Alia eodem carmine Hiſpano proſequuntur, quæ ad Noſtram non attinent anamneſin. De ea ſcripſere Iulian. Petr. in Carminib. fol. 157. Anton. Cianca, Hiſt. S. Secund. lib. 2. c. 8. fol. 115. col. 2. M. Ægid. Gonzal. Dauil. in Theatr. Eccleſ. Caſtell. tom. 2. fol. 212. & fol. 253. P. F. Ludouic. de Ariz. Hiſt. Abulenſ. 1. p. c. 1. §. 15. fol. 54. D. Sanct. Dauila de Venerat. Relig. lib. 3. c. 8. n. 3. fol. 291. Eius acta ſcripſit Hiſpano Sermone *Gonſaluus de Ayora* Ciuis Abulenſis, vt referunt Cianca, & Ariz. Illa ad manus peruenere meas, dum illic Prouiſoris, & Vicarij Generalis officio fungerer, quæ latina facta, ſic deſcribere curauimus.

ACTA S. PAVLÆ COGNOMENTO Barbatæ Virginis Abulenſis, ex M.S. Codice Conſalvi de Ayora.

PAVLA Virgo, in Oppidulo diœceſis Abulenſis, quod noſtro tempore *Cardeñoſa* nuncupatur, ex parentibus agricolis nata eſt. Cum verò ætate, & venuſtate creſceret, aliquándo vrbem deueniens, apud cœmeterium, quo ſacrum S. Secundi Abulenſis Epiſcopi, & Martyris corpus agnouerat humatum, vigiliis, & deprecationibus inſiſtens, ſe, & ſua Domino fideli obſequela commendabat. His, & aliis ſiquidem continuis ſupplicationibus intenta Virgo deuota, euenit, quòd quadam die illam votorum abſolutionem adimplentem, generoſus iuuenis laſciuis oculis intueretur, & Virginis pulchritudine laqueatus, virulento ceſſerit amori. Tanto ergo compulſus furore iuuenis, poſtmodum per agros, per vicos, per plateas ruſticam perquirebat virgunculam, quam ſi forte offendere habuit in votis, illam blandiriis, muneribus, & promiſſionibus allicere concupiebat, vt ad ſui funeſtum amoris præmium reduceret innocentem. Aſt Virgo Sancta, quæ nullas, niſi quæ Deum ſaperent, oblectationes obibat, & à leno-

cinio Cupidinis libera verſabatur, adoleſcentuli lachrymas non modò non abſtergere, immò nec inſpectare breui perſuaſione curauit: quinpotius ab eius conſpectu diffugiens, ſingultibus aërem, & cœlum vocibus adimpleuit. Hiſce amaſius obſtaculis peraccenſus, & tantis dedignationibus inflammatus, laſciuiæquè ſtimulis intertortus, omnem viam, qua occaſio ipſi immunere videretur, tenaci præcipitatione obſepere, vt deuenientem in eius manus iuuenculam, violenta temeritate comprimeret, ſicque vernante integritatis, & pudicitiæ flore ſpoliatam dimitteret, diſcurſauit. Ad calculos fœdæ mentis omnia euenerant, ni Deus auxilio Virgini eſſet ignoranti. Nam cùm quadam die, pia, & ſancta puella ex originis vico, ad vrbem multo mane procederet, vt debitis ſtationibus quotidiana vota perſolueret, accidit, quòd ille antiquus procus, aucupis habitu indutus, illam regionem, quam PAVLA, diuerſis cogitationibus, colluſtraret; à quâ inſpectus, furorem honeſta fœmina timens, in Oratorium Beato Laurentio dicatum extra vrbis muros, protinus greſſus feſtina direxit, & ad D.N Ieſu-Chriſti in CRVCIS pendentis pedes prouoluta, lachrymis obortis, ab eo in Virginitatis ſubſidium, vt illius pulchritudinem deformaret multiplicatis ſingultibus, & hacce intenſiua oratione popoſcit: *Domine IESV-CHRISTE, Paſtor animarum Bone: qui ouem vnam, inter montium cacumina, quæ ſuperbia, inter veprium ſpinas, quæ carnis pericula ſunt, deliteſcentem, ſedula inquiſitione cuſtodis, quiquè ne pereat, & perquirendo deſudas, & adtrahendo fatigaris, in men ouis ad tui gregis caulam accedens, ne à canu antiqui morſibus, & lupi iuuenilis fallaciis obruar, oculos tua miſerationis conuerte; & ſi fortè huius mundanæ pulchritudinis choragium, anſam ſerpenti præbuit præcito delinquendi, tu qui cuncta cognoſcis, tantumque vales, quantum voles, à me iſtius ponderis onus diſſolue, & mentis venuſtate ſeruata, corporis excellentiam abrade, vt & liberius ad tui obſequium totis actionum gradibus feſtina conuertar, & in alteram mutata formam, ad tuorum oſcula pedum viſcerata progrediar.* Annuit Deus precibus deplorantis, & illicò pulchrâ olim facies cœpit pilorum denſitate repleri; ſic, vt vix in ea mulieris aſpectum tanta horribilitate dignoſceres. Acceſſit ad eremitorium Venator iuuenis furibundus, & vultum cœleſtis barbarum monſtri conſpiciens, ab eo de Virginis re ceſſu ſciſcitare vocibus perturbatis occæpit. Illam neminem, niſi ipſam illic conſpectaſſe reſpôdit. Quo amphibologicæ propulſationis oraculo, furore concitus adoleſcens, vento ſimilis proſiliens, totius regionis ambitus, & latebras in Virginis ruſticanæ diſquiſitione perſcrutans, plurimorum dierum tempora conſummauit. PAVLA verò agens Deo grates, apud Oratorium S. Secundi ſecedens, ibidem vitam mirabili morum elegantia, & virtutum coaceruatione, inculpatam exegit, tandem miraculis clara properauit ad Dominum. Eius corpus à fidelibus, iuxta techam S. Epiſcopi, & Martyris ſepultum, per plura ſecula iacuit, vbi apud Abilenſes honore debito cultum, eius feſtiuitas Die XX. Februarij olim à Conciuibus agebatur, qua ad eius aram, vbi totius hiſtoriæ effigies conſpicitur, Populorum circumiacentium concurſus, donariis, & muneribus, deuota traditione, conueniunt, vt tanta Virginis BARBATÆ interceſſione, illis deſiderata concedat Omnipotens Deus, qui cum Filio, & Spiritu Sancto regnat in ſecula ſeculorum.

Iſthæc ex mera traditione Acta, à Gonſaluo compacta, ſed abſque ſucceſſus tempore; immò & abſque proceſſus hiſtorici probatione. Latuit Abilenſes ſeculum,

culum, non latuit euentus, nec S. Virginis cultus, ideò ad noſtra fere ſecula inconcuſſus, licet non adhuc celebri, & anniuerſaria gratulatione feriatur. Quod traditioni ſubtraxit obliuio, ſupplebit Iuliani Petri recenſio. Iſte Conſulem ſine die, prout Gonſaluus Diem ſine Conſule ſuppeditauit. Sic temporis officium agnoſces; aliquando occulta propalans, ſæpius manifeſte confundens. Audi Iulianum, qui altius rem enarrans, tempore Diocletiani illam vixiſſe profitetur.

DE SANCTA VIRGINA PAVLA,
dicta BARBATA Abulenſi in Hiſpania.

Seruat ouis caulam, quam dicunt nomine PAVLAM;
Nomine BARBATAM *compellat turba Beatam:*
Forma fuit talis, Catharina in Virgine qualis.
Cùm mala gentiles colerent Abulenſia viles
Tecta, ſub Hiſpano, qui Præſes tunc, Daciano;
Hanc amat ardenter demens Eques impatienter,
Qui dum venerator properat, ſe ſe iugulatum
Secernit, bellà màle ſanus amore Puellæ,
Ibat per campos Virgo peramabilis amplos;
Illam peruadit venator, ſapienter euadit
Illa, ſed abſque mora rogat admirabilis orà
Illa ſibi dari barbam, nimiumquè notari,
Sed Deus hoc fecit: miratus & ille receſsit,
Quo pia Virgo fugit, quo tunc ceu Leo rugit.
Ipſa bene vixit, & in ſua vita reuixit,

Nec nouum apud ſacros, & profanos faſtos hæc S. BARBATÆ inuentio, licet diſſimili apud vtroſque inſpectione. Sacri ob virginitatis pudicitiam ſeruandam, prout itidem accidiſſe S. Wilgeforti Virgini, & Martyri Hiſpanæ, C. Attilij Luſitanorum Reguli filiæ, quæ cùm à Chriſto Sponſo ſuo deformari rogaſſet, ne ab amaſio ad nuptias expeteretur, ſubito promiſſa illi barba ſubcreuiſſe, traditur, poſt Cruciaffixa martyrium compleuit; vt notauit D. D. Laurent. Ramir. de Prado in Not. ad Iulian. in Aduerſ. n. 249. fol. 54. vbi tabulam ære inciſam hiſtoriam exhibentem inſeruit. De hac etiam P. Ieronym. Biderman. lib. 2. Epigr. 57. hoc lemmate fol. 195.

Vvilgefortis Virgo Barbæ miraculò Caſtitatem tuetur.

Bellò nobilis ore Vvilgefortis
Laudata metuens Virago formà;
Vt matura Viros iuberet omnes
Speratis procul abſtinere tædis;
Conſtans petit opem beatiores
Quotquot nouerat incolas Olympi.

Formam abſcedere Cœlites iubete,
O formam, Superi, periculoſam.
Non Mauræ cutis abnuo colorem,
Non qualem patrio calore toſtus
Cognata gerit Ætiops in vmbra:
Non ſiquid magis atrum, & inuenuſtum
Tetrumque, illepidumque, ſordidumque.
Tellus abdidit vſpiam Nouerca:
Nullum reſpuo monſtrum, abire ſolum,
Hanc ſolam, ô ſuperi iubete formam.
Audiit vota pium pudica Numen,
Et monſtri ſimilem repente cogit,
Mento creſcere neſciente barbam.
Hic horror fuit inſolens: ſodalis
Notam agnoſcere noluit ſodalem;
Et mater ſobolem, & ſoror ſororem.
Et vultu voluit ſeueriori
Ignotam pater abdicare prolem.
Demum ſe quoque Virginem, vel ipſa
BARBATAM *potuit timere Virgo.*
Quis credat, ſuperi ô boni! pudica
Cùm cœpit propior Viro eſſe Virgo;
Cœpit tutior à Viro, eſſe Virgo.

De hac die XX. Iulij dicemus latè. Nunc ad profanos, vbi non pro caſtitate BARBATA Deitas fingebatur, ſed propter prolis multiplicationem. Venerem BARBATAM primus adorauit Cyprus, poſt illam Roma, quæ cùm penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſeruiebat erroribus, & magnam videbatur aſſumpſiſſe religionem, quia nullam reſpuebat falſitatem, inter obſcœnæ Veneris ſimulacra repoſuit; aſt diuersá à Cypris ratione. Illi veſte muliebri (ſi credimus Macrobio lib. 3. Saturnal. c. 8.) cum ſceptro, ac ſtatura virili. Romani vero illam, vt ſuperiora corporis cingulo tenus, ſpeciem hominis præſeferret, inferiora verò fœminæ depingebant. Huius rei originem ſcribunt Suidas, Macrobius, & alij recentiores; quòd Romanis aliquando mulieribus peſtilens irrepſit pruritus, quem Græci κνήφην vocant, quo morbo cùm pili deciderent omnes, pectinum non erat vſus. Quare mulieres tàm deformi, ac inuenuſtâ ægritudine primùm angerentur: hinc Veneri vota facientes, Deæ miſeratione Romanis pili iterum ſuccreuerunt; propterea quod mulieres hac peſte liberatæ, Veneri ſimulachrum cum pectine poſuere, eidemque ſimul barbam effinxere, vt Dea quæ fœminis, & Maſculis præerat, & maſcula, & fœminea inſtrumenta portaret. Sic Lyl. Gyrard. Syntagm. 13. Vincent. Cartar. de Imag. Deor. fol. 350. qui effigiem errore præli interuerſam poſtmodum edidit fol. 359.

ABVLA Ciuitas Hiſpaniæ Citerioris antiqua, Epiſcopali munere condecorata, ex qua celebre Sanctorum agmen Hiſpanici, & Orbis circulos illuſtrauit. Hodie AVILA dicitur, & in Caſtellæ Veteris regno inter Segouiam & Salmanticam

manticam clariſſimas vrbes ſita eſt. Eius conditorem Herculem contendunt acceolæ, & fatetur elegiæ fragmentum, quo hæc legimus carmina.

ABVLA *ſi antiquo quòd ab* HERCVLE *iacta ſuperbis.*
Teque coronatum turribus ambit opus, &c.

Duplicem fuiſſe ABVLÆ nomine Vrbem conſignitam, aliam in Bateſtanis, alteram in Vettonibus contendunt Iulian. Petr. *in Aduerſ. n.* 374. *& ſeq.* qui in Bateſtanæ conſignatione haud prorſus pedem figit, R. P. Franc. de Bilches in *M S. Codice de SS. Baecenſib. verb.* ABVLA, qui hodie vocitari BILCHES probabilibus argumentis fatetur. Pro CHINCHILLA ſtat Iulianus; Ego P. Bilches adhærco, qui ocularis termini teſtis exiſtens, è ruderum antiquitatis abſcondito, vecitatis ſymbolum eruit. Noſtram, Iulian. *in Aduerſ. n.* 513. *fol.* 120. vocat Interamnenſem, *Quæ ædificata* (proſequitur n. 514.) *creditur ab* Hercule Oſyride, *cui ſacer fuit* Taurus, *dicta Græcè* Boſphoros, Latinè Vegentum *Carpetanorum Colonia. Temporibus Decij, Imperatoris nominata fuit* Abyla *Ciuitas.* Eius topographiam alibi repetemus prolixius, elogiaque aſſuemus vt par eſt, & noſtræ neceſſitudinis expetit vinculum, & propter noſtram TAMAYORVM originem, & quia illius vrbis, & Epiſcopatus Prouiſoratus, & Vicarij Generalis munere fungens, tempore quo Illuſtriſſimus ac Reuerendiſſ. Dom. ac Dom. meus D. Didacus de Arec Reynoſo illius Sedis infulam induebat, ab anno M.DC.XXXVIII. ad M.DC.XL. ab Capituli, humaniſſimis, & illuſtribus a umnis, abs Conſiſtorij honeſtiſſimis, & nobiliſſimis Decurionibus, & denique ab ſamigeratis Proceribus, & vniuerſis Ciuibus ſumma in me collata merita profiteor, quæ hucuſque tueri nec abnego. De eius antiquitate videndi poſt Iulianum, & antiquiores P. F. Ludouic. de Ariz. Hiſt. Abulenſ. lib. 1. c. 1. Cianca in vita S. Secundi lib. 1. c. 28. M. Ægid. Gonzalez Dauila tom. 2. Theatr. Eccleſ. Hiſpan. fol. 189. vbi tanquam iſtius vrbis ciuius, & oriundus celebrem de illius antiquitate, origine, progreſſibus, viris illuſtribus, & aliis ad eius ornatum pertinentibus tabulam depingit.

NONO
Kal. Martij.
DIES XXI.

A *Romæ natalis* S. IRENÆ *Virginis Deo dicatæ, & Sororis B. Damaſi Pontificis Maximi, quæ cùm patribus, & fratre Hiſpanis vrbem pergeres, ibidem ſancti fratris doctrina, & conuerſatione nutrita, relictis periculoſi ſeculi anfractibus, & deuictis mundialis afflictationis laboribus, Chriſti, cui caſtitatem deuouerat, inſequi veſtigia, recluſa, conſtituit: ideo ſacro velamine amicta, inter ſolitudinis ſilentioſos*

ſeceſſus, amœniſſimos æternæ beatitudinis campos adinuenit.

B *Tarracone in Hiſpania Citeriori Commemoratio* S. ASCANII, *ipſius vrbis Epiſcopi, qui cùm in dira, & ſacrilega Leovigildi Gothorum Regis aduerſus Catholicos, præcipuè ſacerdotali munero decoratos, perſecutionis procella, cum aliis plurimis Epiſcopis, à Sede deiectus. & in Sardiniæ Inſulam deportatus abiret, ibidem pro fide vexatus, fame, & ærumniis confectus, per confeſſionis ſtrenuæ complementum, Martyr inclytus æternam retributionem promeruit.*

NOTÆ.

A SANCTA IRENE.] Virgo. Nota iſtius Sanctiſſimæ Virginis apud aliquos ex Noſtratibus memoria eſt, ſicut & apud Baronium in Appendice ad tom. 12. fol. 1124. vbi hæc verba: *Porrò aureas illas lucubrationes de Virginitate* (Damaſus) *ad Sanctam ſororem* Virginem IRENEM *nomine ſcripſit.* Ex Noſtris P.F. Ludouicus ab Angel. *in Viridar. Portugall. c.* 35. D. Roder. de Acuña *Hiſt. Bracc.* 1. *p. c.* 51. *fol.* 212. Georg. Cardoſ. *in Offic. SS Portugall fol.* 17. *col.* 2. Franciſc. Quintano *Hiſt. Mandridenſ. lib.* 2. *c.* 3. Gruther. *in Appendice Inſcript. fol. M.C.LXXII. n.* 10. Eius Acta in meo vetuſto *Martyrologio Hiſpaniæ lit. H.* cuius Originale (vt ſæpius dixi) à *R. P. F. Thoma de Herrera* accepi, vbi hæc de Noſtra S. Virgine inueni.

ACTA S. IRENIS, VIRGINIS Deuota ex MS. Alphabeto SS. Hiſpaniæ peruetuſto, & aliis.

HIRENA SOROR DAMASI. PP. IX. Kal. Mart.

INCIPIVNT Domino adiuuante actiones B. HIRENÆ Virginis, & Sanctimonialis, Sororis Damaſi PP. Hiſpani. Iſte qui ex patre Antonio nobili Hiſpano prognatus Romam adiuerat, habuit germanam ſororem, nomine HIRENAM, quæ ab aliquibus etiam HEIRA dicebatur, & cùm Romæ cum patribus & Damaſo Virgo Beata commoraretur, ſæpe ſæpius in Vrbis cum pia matre Sanctorum Martyrum catecumbis pernoctabat in Oratione ad Dominum Ieſum-Chriſtum, à quo, vt ſibi, & patribus, ac fratri concederet veniam peccatorum. & vitam æternam poſtulabat. Creſcebat in ea cum ætate ſanctitudo, cum hac in Deum, & egenos charitas, tanto cautionis inuolucro, vt licet quotidie aliquot famelios ſaturaret, nunquam patrum, aut fratris iſta ad aures per-

uenerit

uenerit miſeratio. Cùm veto patre, & matre orbata in Damaſi contubernio permaneret, mundi delicias fugiens, fratri promiſit, ſe viuituram in caſtitate, & recluſione apud ipſum, donec Deus, cœleſtiſque Sponſus ipſius recordaretur ad gloriam. Damaſus Sororis Virginis intentionem auſcultans, non inuenuſtæ puellæ propoſitum & demitans, & laudans, illam in perſecutione promiſſæ caſtitatis verbo, & opere perhortabat: cui non multo poſt, vt illam facilius retineret, libellum de Virginitate conſcripſit. In hoc ergo quotidie legebat HIRENA, & maximos profectionis, & continuationis fructus in eius lectione cognoſcebat. In iſtis quippe ſanctis vitam glorioſam, & Angelicam tranſigebat operibus, cum frater Damaſus ad apicem Pontificatus Romani electus, ipſius cathedram aſcendit, non obſtantibus Vrſicini, & ſequacium moleſtiis, à quibus Deus, qui Damaſi fratris electioni præfuerat, Eccleſiam breni tempore liberauit, non ſine B. Virginis magnis dolorum conflictionibus, quia toto ſchiſmatis tempore, ipſa in ieiuniis, & orationibus perſiſtens, ad beneuolum Sponſum precibus, vt illud tanto ſanguine cruentatum à ſua Eccleſia ſchiſma depelleret, confugiebat. Quod obtentum eſt & orationibus Eccleſiæ, & iſtius Virginis HIRENÆ veri Pontificis ſororis deprecationibus, humiliationibus, & ieiuniis. Quæ (iam pacificè Damaſus frater gubernabat Eccleſiam vniuerſalem) ad biſenum ſui Pontificatus annum, & die biſdeno cum alio Februi, febre correpta, illæſam, & puram animam reddidit Redemptori. Cui Papa Damaſus hoc ſarcophago appendere carmen ſepulcrale curauit.

HOC TVMVLO SACRATA DEO NVNC MEMBRA QVIESCVNT,
HIC SOROR EST DAMASI: NOMEN SI QVÆRIS IRENÆ.
VOVERAT HÆC SESE CHRISTO CVM VITA MANERET.
VIRGINIS VT MERITVM SANCTVS PVDOR IPSE PROBARET.
BISENAS HIEMES, NEC DVM COMPLEVERAT ÆTAS,
EGREGLOS MORES VITÆ PRÆCESSERAT ÆTAS.
PROPOSITVM MENTIS PIETAS VENERANDA PVELLÆ
MAGNIFICOS FRVCTVS DEDERAT MELIORIBVS ANNIS.
TE GERMANA SOROR, NOSTRI NVNC TESTIS AMORIS,
CVM FVGERET MVNDVM DEDERAT MIHI PIGNVS HONESTVM.
QVEM SIBI CVM RAPERET MELIOR TVNC REGIA COELI
NON TIMVIT MORTEM COELOS QVOD LIBERA ADIRET.
SED DOLVI RATEOR CONSORTIA PERDERE VITÆ:
NVNC VENIENTE DEO, NOSTRI REMINISCERE VIRGO
ET TVA PER DOMINVM PRÆSTET MIHI FACVLA LVMEN.

Tranſitus annus, ſi Actis relatis ſtandum eſt, incidit ad CCC. LXXIX. Nam Pontificatum obtinuit Damaſus Anno CCC. LXVII. die XV. Septembris, vt ex Batonio, *Annal. Eccleſ. tom. 4. Ann. 367. n. 8.* At in Actis dicitur, quòd ad BISENVN Pontificatus fratris peruenit, quo è vita diſceſſit, ergo additis XII. ab Anno augurationis *Damaſi*, præciſsè Annus obitus IRENÆ ad CCC. LXX.IX. acceſſit. Sic eadem dicenda ſunt de die obitus, nam BISDENVM ÇVM ALIO FEBRVI in Actis, nil niſi diem XXI. Februarij ſignificat. Erat enim hic Menſis *Februis* dicatus Manibus, hoc eſt inferis, vt diximus ſupra *in Prolegomenis ad hunc menſem.* Ideo idem erat dicere *Februus*, ac *Februarius*, & *Februa.* Audi Magnum Auſonium *de Menſib.*

Ad quem cæruleus nodo conſtringit amictus,
Quique paludicolam prendere gaudet Auem.
Dædala quam iactu pluuio circumuenit Iris,
Romuleo ritu FEBRVA *menſis habet.*

Acuratius *Franciſc. Ranzonius* in epigrammate de Numero dierum cuiuſque Menſis, apud *Eliam Reuſner.* in *Diario Eccleſ propeſin.* ſic:

Iunius, Aprilis, September, & adde Nouembrem,
Hi denos ter habent, dinumerantque dies.
Hinc omnes reliquos Menſes ex ordine Iani
Vnum, & Triginta quemque tenere ferunt.
Sed FEBRVVS *tantum Viginti continet Octo;*
Ille biſextilis ni tamen annus erit.

DE Cruento *Vrſicini* ſchiſmate plura apud Scriptores Eccleſiaſticos, à quibus Baron. *d tom. 4. Ann. 367. à n. 14. & ſeqq.* Sed iſtis omiſſis Ammiani Marcellini Ethnici Auctoris *in Hiſt. Rom. lib. 27. in Valentiniana, & Valente, tam. 2. fol.* 519. ſucceſſiuum expecta. *Aduenit* (inquit) *ſucceſſor eius Exquiſitor Palatij* Viuentius, *integer, & prudens, Pannanius, cuius adminiſtratio quieta fuit, & placida, copia rerum omnium fluens. Et hunc quidem diſcordantis populi ſeditiones terruere cruentæ, quæ tale negotium excitauere:* Damaſus, *&* Vrſicinus *ſupra humanum modum ad rapiendam Epiſcopalem Sedem ardentes, ſciſſis ſtudiis aſperrimè conflictabantur, aduſque mortis, vulnerumque diſcrimina adiumentis vtriuſque progreſſis. Quæ nec corrigere ſufficiens* Viuentius, *nec mollire, vi magna coactus ſeceſsit in Suburbanum At in contentione ſuperauerat* Damaſus, *parte, quæ ei fauebat, inſtante. Conſtatque in Baſilica Sicinini, vbi ritus Chriſtiani eſt conuenticulum, vno die centum, & triginta ſeptem reperta cadauera peremptorum; efferatamque diù plebem, ægrè poſtea delinitam.*

SI alia, & de PATRIÆ Noſtræ Sanctiſſimæ Virginis, & fratris DAMASI origine propoſitum meum ſcire deſideras ad diem XI. Decembris (ſi Deo placet) te miſſum facimus; vbi an Guimaranus, an Madridenſis, & an fuerit Valentinus deprehendes, omiſſa procul dubio omni adulationis ſeruitute: quia duntaxat veritatem, non detractionem, fumoſue vendimus.

B. S. ASCANIVS Epiſcopus, & Martyr.] Eius illuſtriſſimam paſſionem apud *Sardiniam* exulis agnouit ferreum, & immane *Leouigildi* Regis Gothorum in *Hiſpania* ſeculum. Illò Sanctiſſimus Præſul pro fidei Catholicæ religione, ac propter oppoſitam obſcœnis hæretici, & effrenati principis iuſſionibus conſtantiam, relegatus, cum aliis ſanctiſſimis Pontificibus, vitam obiuit. Eius memoria temporum curſu obliterauit obliuio, ſed recuperauit ſedulitas ſucceſſorum. Aſt non ſic abundans, vt totius vitæ acta deprompſerit, ſatis illis viſum fuit memoriam detegere, aliis, vt puluerem excuterent vetuſtati, dimittentes. Primus qui Noſtri *S. Martyris* nomen de profundo antiquitatis extraxit ſilentio, noſcitur *D. D Ieronymus Doria* Archiepiſcopus Tarraconenſis, qui in *Synodalibus Conſtitutionibus* ab ipſo confectis in principio, pulchro eius meminit elogio. Et licet in ſuis Archiepiſcopologiis *D Antonius Auguſtinus*, & *D. Ioannes Teres*, de illo altum ſilentium; ſolaquè contenti vnius huius nominis recordatione tranſierint, attamen notandum eſt *duos* fuiſſe ASCANIOS Tarraconenſes Epiſcopos; Alius Anno CCCC. LXIX. Alter Anno D. LXIV. Primus tempore Hilarij Papæ ad quem ſcripſit, & Theodorici Regis Gothorum. Secundus ſeculo S. Gregorij Magni, & Leouigildi Regis; de illo agunt *Archiepiſcopologia* Tarraconenſia *Anton.*

ton. Auguſtini, & *Ioannis Teres*, à quibus Ieronym. Pujad. *Hiſt. Cathalon. lib.6.c.24.* Pons Icart. *Hiſt. Tarracon. c.41.* De iſto ſcribit Archiepiſcopologium *D. Ieronymi Doria*, & idem Pujad. *d. lib. 6. c. 61. fol.* 305. De vtroque & Nos ſcribemus De ſecundo *hoc die.* De primo IV. Decembris. *tom. 6.* Demum de Noſtro P. Pag. in Bibliothec. Præmonſtratenſ. lib. 1. fol. 140. Eius Acta

ACTA S. ASCANII SECVNDI, Epiſcopi Tarraconenſis & Martyris ex MS.

Gothorvm Imperiũ ab Athanarico Idololatra cœpit initium, qui aduerſus fideles, crudeliſſimâ perſecutione motâ, Gothos Chriſtiano nomini addictos diuerſis cruciatibus deturbauit. Abhinc euenit, vt plurimos, qui nolebant, Idolis immolare, fecit vt per martyrij anguſtias ad palmas concurrerent ſanctitatis: reliquos quia innumeri, & à tantorum cæde abſtinere decreuerat, ad Romanos diffugere permiſit. Sed cùm fruſtranea, ſint Principum placita, quibus Deus Opt. Max. opem non præſtat, factum eſt, quod Gudila Epiſcopus, diſponente Numine, Gothos omnes ad Chriſti ſuaue iugum reduceret, illiſque patrio idiomate Veteris, & Noui Teſtamẽti ſcripturas contradẽs, ienax Catholicã eos doctrinã edocuit. Sic ergo Chriſtiani facti Eccleſias ritu Catholico erigere, Sacerdotes Euãgelicos habere, leges, fidẽ Orthodoxã defẽſantes condere, Gudila impulſore, cœpere. Hoc denique veræ religionis initio, ad Valentẽ Imperatorẽ Legatis cũ muneribus dimiſſis, illi ſuæ intentionis, & diſpoſitionis formam obtulere: ab eoque Epiſcopos, & doctores, qui eos ad conſequendam ſalutem coadiuuarent æternam, ſupplici propenſione petebant. Erat autem Valens Imperator à fide Catholica deuius, & Arianæ hæreſis peruerſitate detentus; & licet de ſuſcepta à Gothis Chriſtiana religione gauderet, cùm illam, non ſecundum Arij impoſturam ipſos eligere cognouiſſet, illico miſſis hæreticis Sacerdotibus, Gothos perſuaſione nefandâ ſui erroris dogmati, iam Catholicos, aggregauit. Vnde præclara gens, quæ à Gudila Sanctiſſimo Apoſtolo legem ebiberat limpidiſſimã, à Valente peſtifero Arianorũ anteſignano virus veneno maculata lethali, vltimũ per aliquot ſecula præcipitium agnouit.

Hoc igitur hæreſum dogmate imbuti Reges, Proceres, & plebs tota Gothorum, ſic illud enixè ſeruarunt, vt neutiquam diuelli potuit ab illo, niſi ſanguis pretioſus vnius Regis, & Martyris euulſus, quo ipſorum diamantina viſcera demolita, veræ, & Catholicæ religionis apices effluxere. Ergo omnium Arianorum proteruior naſcitur Leouigildus, qui Liuuæ in Gothorum Regnis Hiſpaniæ, & Galliæ, Procerum inauguratus ſuffragiis, ſuccedens, Theodoſiam filiam Seueriani Ducis Prouinciæ Carthaginenſis, ſororemque Fulgentij, Leandri, & Iſidori Sanctorum Hiſpaniæ Doctorum, Præſulum, & tutelarium, nupſit: ex qua Hermenegildum, & Reccaredum Reges, illum ſtrenuitate martyrij, iſtum, prauæ hæreſis abiuratione, & fidei confeſſione Catholicos generauit. Fuit ſiquidem Leouigildus victoriis diues, legibus rectus, militia ſtrenuus, diuitiis affluens, & honoris cupidus: aſt Arianæ perfidiæ furore repletus, tantæ gloriam probitatis, in eo impij error dogmatis ſuffocauit. Nàm in Catholicos perſecutione commota, Leandrum Hiſpalenſem, Mauſonam Emeritenſem Antiſtites, & alios complures exilio relegauit; Eccleſiarum redditus proſcripſit; earum priuilegia abſtulit; multos peſtilentiæ, muneribus, & officiis, Catholicos, & Sacerdotes, vlcere infecit; aliaque multa in diſpendium Orthodoxæ veritatis exercuit, quæ præ nimia horroris

ris ſignificatione prudentum fidelem Virorum offendunt auditum. Hoc pro omnibus ſufficiat, quòd proprium filium, quia Catholicum non parcens, poſt varia cruciatuum genera, & carcerum anguſtias, ſecuri percuſſum impius parricida dignum Deo Martyrem conſecrauit.

ASCANIVS ergo huius nominis *Secundus*, vrbis Tarraconenſis, hoc periculoſo Arianæ conflictationis ſeculo, ſedem fidelium plauſu, & omnium approbatione tenebat: Erat origine Gothus, ex nobili Hiſpaniæ proſapia procreatus, ab incunabulis ſtudio deditus, ab adoleſcentia literis imbutus, à virilitate ſacris, Eccleſiaſticiſque ritibus addictus, cum propriis blandus, cum exteris docilis, ad omnia bona procliuis, in religione vehemens, in fide immobilis, pietate largus, doctrinis ſtrenuus, in parcendo humilis, in corrigendo ſeuerus, in defendendo iuſtus, in arguendo grauis, omnia omnibus, ſibi duntaxat rigidus, & crudelis. Hiſce quippe in vno homine facinorum cumulis conſpectatis, euenit, vt vacante per Sergium Epiſcopum Tarraconenſem cathedrâ Præſulatus, cõtinuò in eius locum ASCANIVS ſuffectus fuerit; qui licet primò obſiſtere decreuiſſet, poſtmodum verò, conſpecta Dei voluntate, regimini inter tot, & tanta malorum inuolucra manum imponere, tanquam ad aratrum, accepit. Tum igitur prima inter Leouigildum patrem, & Hermenegildum filium, Reges, conflictus linea ducebatur, quando B. ASCANIVS Epiſcopatus apices eſt ingreſſus; qui cum Hermenegildum Catholicæ veritati nomen dediſſe cognoſceret, vt erat pro religione ampliandâ, indefeſſâ pernicitate, procliuis, protinus Sacer tyro, pecunia, milite, & commeatu Catholico ſuppetias Principi abſque retardatione demiſit. Omnia Hermenegildus grata ſignificatione ſuſcepit: Omnia Leouigildus odioſa improbitate cognouit. Ille ASCANIVM, tanquam patrem, & commilitonem reuerebatur; Iſte Epiſcopum, tanquam inimicum, & aduerſarium deteſtabatur. Ad arma quippè ventum: profligatur Hermenegildus, & Hiſpali obſeſſus, dolo capitur: qui quia nefandis noluit ritibus conſentire, tormentis cruciatus, primo Hiſpali, abhinc Toleti, poſtmodum Valentiæ, ac demum Tarracone carceratus, & iſthinc crudeli cuſtodia coarctatus eſt: Sed à S. ASCANIO exhortationibus præſentialibus, & à SS. Euphemio Toletano Præſule, & Ioanne Bidareoſi literis epiſtolaribus eſt excitatus, donec tandem ſecuri percuſſus de tẽporali ad æternum tranſlatus regnum Martyr glorioſus occubuit. Eius ſanctiſſimum Corpus noctu ASCANIVS Catholicis ſtipatus ſubſtulit Sacerdotibus, & in Eccleſiam veterem S. Theclæ Virgini, & Martyri dicatam, delatum, honorifico eſt tumulatum honore. Poſt ad Sigeonſe cœnobium Ieroſolymitanum, mutatum, à quo Philippi II. Hiſpaniarum Regis Catholici iuſſu ad Eſcurialenſe Regale ſacrarium, tranſlatum, ibidem honorifica, & Regali theca quieſcit.

Leouigildus verò de victoria, quia inteſtina, de cæde, quia religioſa exhilaratus, impium, in cæteros, quos Hermenegildi Martyris catholica neceſſitudo protraxerat auxiliares, ſiue Epiſcopos, ſiue Duces, animum conuertens, innumeros aut capite plexos, aut ablatis opibus ſpoliatos, aut proſcriptos in exiliũ miſſos Catholica Hiſpaniæ Eccleſia lachrymis deplorauit obortis. Quid S. ASCANIO, in quem acerba Leouigildus ſuſceperat odia? Protinus eſt carceri mancipatus, & poſt diras calamitates in ergaſtulo ſuſceptas, in Sardiniæ Inſulam à ſede depoſitus exulauit. Ibidem ærumnis confectus, & ſancta paupertate contentus, breue vitæ curriculum

mirabilis

mitabilis incolis, virtutum ſarcina onuſtus, Deo amabilis, & omnibus gratus exegit. Tandem Confeſſor inter Martyres, & Martyr inter Confeſſores è militiæ Sanctæ laboribus prolixis, ad cœleſtem triumphum euocatus exceſſit, die XXI. Februarij, Anno Domini D. LXXXVI. paulo ante quam Leouigildus febre correptus, pœnitens (vt dicitur) Epiſcopos abſoluerit, & animam exhalaſſet.

Hæc Actorum ecphraſis, qua Gothorum idololatria primum, fides poſt Catholica à Gudila edocta recenſetur, apud Roder. Xim. Archiep. Toler. lib. 2. c. 1. Qua Valentis ſubuerſio profitetur eorum. S. Iſidor in Chron. æra 515. Dext. Ann. 382. qui Gulphilam vocitat Epiſcopum, & alij plurimi. De Leouigildi Succeſſione, & perſecutione, S. M. Maxim. in Chron. Ann. 581. S. Gregor. Turon. lib. 5. c. 38. S. Iſidor. in Chron. Gothor. æra 619. S. Ioann. Abb. Biclar. & alij.

De Hermenegildo à Patre obſeſſo primum ad Oſſet oppidum, S. M. Max. in Chron. 581. poſt Hiſpali, idem Ann. 583. Eius carceres Tarraconem vſque, idem in Chron. Ann. 585. Vbi ab ASCANIO Tarraconenſi Epiſcopo clam excitatus, vt fidem ſeruet, inuenitur. Et licet ibidem pro ASCANIO Epiſcopo Tarraconenſi EVPHEMIVS reponatur, exſcriptoris, vel amanuenſis error dignoſcitur; nam eo tempore nullus Tarraconenſis Epiſcopus illo nomine inſignitus agnoſcitur; ideo ibidem pro EVPHEMIO corrupte Tarraconenſi Epiſcopo ASCANIVM repone. Cætera quæ deſiderantur in ecphraſi, pete ex Ieronomymo Pujades d. lib. 6. c. 61. Vnum hic notandum duxi, quod in Chron. S. M. Maximi Ann. 590. dicitur EVPHEMIVM interfuiſſe abiurationi Gothorum in III. Concilio Toletano; quem Nos ASCANIVM nominamus, ſed alicuius gloſſema eſt; nam ex Tarracone nullus Epiſcopus interfuit, ideo quia ASCANVS in exilio vitam egiſſe fatendum eſt.

OCTAVO

Kalend. Mart.

DIES XXII.

A *Apud Gallæciam Conuerſio S. LVPARIÆ illius prouinciæ Primariæ, quæ cum in ipſius oppida IACOBVS Apoſtolus Zebedæi filius fidem diſſeminare veniſſet, illum à regione depulſum deſpiciens, aures Euangelicæ voci tenaci proteruitate compeſcuit: Aſt cum poſtmodum ſacrum eiuſdem Apoſtoli Corpus Ieroſolymâ Iriam Flauiam à Diſcipulis, vt ſepulturæ daretur, cognouiſſet, appulſum poſt inſignia miraculorum conſpecta facinora, & fidei nomen, & lipſanis ſacratis locum offerens, tandem glorioſo fine quieuit.*

B *Acci in Bætica item Natalis S. CLAVDIÆ LVPARIÆ Senatricis, vxoris S. Agathopi, & B. Lu-*

paria

paria Irienſis filia, qua cùm Septem SS.IACOBI, *&* PETRI *diſcipulorum, poſt Accitani pontis ruinam, miracula cognouiſſet; & à B. Torquato, vnus ex illis, qui apud Accim fidem pradicabat ſtrenuus, Euangelica veritatis audiuiſſet encomia, ad Chriſtum conuerſa, & omnes accolas ſuo attraxit exemplo, & S. Ioanni Baptiſta extructa Baſilica, illic delituit, Spiritus-ſancti fauoribus recreata, donec miraculis clara migrauit ad Dominum.*

C *Concha Camporum in Hiſpania memoria* B. THECLÆ, *qua ex Benedictino amœniſſimo hortu flos candidus virginitate prorumpens, & ſanctitatis, virtutumque odorem ad cœlum vſque diſtendens Virgo ſacrata, demum miraculis celebris diuini Sponſi mente, & corpore limpidiſſima promeruit amplexus.*

NOTÆ.

A SANCTA LVPARIA Irienſis Regula, ſiue Primaria.] Duas fuiſſe huius nominis Diuas, tam ex Actis Tranſlationis exuuiarum S. IACOBI Hiſpaniarum Apoſtoli, quàm ex euentu diſrupti pontis Accitani, quando Torquatus, & ſex ſocij illic appulere, liquet. De vtraque hac die agemus, quia cùm ſecundæ non inueniatur diei obitus, filiam cum Matre coniungere, & ipſa humanitatis ratio, & firma accidentis, & nominis ſequela ſuadent. De Matre agunt quotquot de S. IACOBO, & ipſius corporis tranſlatione ſacrati ſcripſerunt. Calixtus, Leo. PP. Bellouacenſis, Morales, Mariana, Comeſtabilis Caſtellæ, Caſtillo, Caſtella, Lodar, Ojeda, Ximenez, Pellicer, & alij innumeri, quos congerit alphabeticè D. D. Antonius Calderon in libro & excellent. S. Iacobi. P. Biu. ad Dextr. in Chron. Ann. 43. n. 1. fol. 92. & 93. & Ann. 60. Com. 2. n. 3. fol. 121. Roder. Cat. fol. 28. lit. S. quo loco Dexter vtrumque coniunxit, ſic: *Viuebat* S. LVPARIA *Batica filia* Gallæcenſis *alterius* LVPARIÆ. Iulian. quoque Petri in Chron. n. 14. etiam duas Matrem & filiam, ambáſque titulò Sanctitatis conſignat. & in Aduerſ. n. 410. fol. 91. Eius Acta ex libro Calixti II. & alijs exſcribemus, quia hucuſque nullus integra compulſauit.

ACTA B. LVPARIÆ IRIENSIS Gallacia Regula, ſiue Primaria ex Calliſto PP. II. Iuliano, & aliis.

LVPARIA ex vetuſtiſſimis Principibus, ac Toparchis Gallæciæ originem trahens, cuius poſtmodum Romanis familiis, deuicta Hiſpania permixta, Gallæca ceſſit proſapia; ideóque ex *Lupis*, ſiue

Lupariis,

Lupariis, nobiliſſimis gentiliriis nomen accepit. Hæc quæ multæ familiæ erat, & ampliſſimi fundi poſſeſſor, & domina, ſeu Regula, aut Primaria totius agnoſcebatur regionis, apud *Iriam Flauiam* antiquiſſimam Gallæciæ vrbem ſitum ſuæ continuæ ſeruabat habitationis, vbi in Idolio ſuo multa ſimulacra dæmoniorum recondita habebat, quæ ſæpiſſimè adorabat; eademque etiam in *Caſtro*, quod à ſuis maioribus extructum, *Luparium* dicebatur, & in aliis locis, vt ſacrificia, & thura, diſpoſitis temporibus; Gentilium offerret ritu, tenebat. Hoc ſeculi interſtitio B. IACOBVS Apoſtolus Zebedæi filius, qui Hiſpaniam luſtrabat, LVPARIÆ dominia pertingens, Euangelicæ doctrinæ radios, in illius incultæ gentis animos diffundere, decreuit; ſed à LVPARIA depulſus, nequaquam videre, immò nec audire Apoſtolum breui permiſſione conceſſit. Tunc IACOBVS de pedibus excuſſo puluere, vt Magiſtri adimpleret doctrinam, relictis in illa regione duobus pediſſequis, aliò perrexit, poſt Ieroſolymam repedauit, vbi ab Herode decollatus eſt. Eius ſacrum cùm Diſcipuli corpus noctu tollerent, inque Ioppem ductu diuino perferrent, tandem illud ad portum Gallæciæ Irienſe comportant. Sancti quippe Viri comperto ſitu, LVPARIÆQVE indignationem metuentes, quid agerent, ignorabant, ſed eius nobilitatem penſitantes, inter omnes conuenit, vt duo ad eius accederent conſpectum, & ab ea locum ſepulturæ Corpori expeterent Apoſtolico. Deſignati ergo multa Dei fiducia fiſi, adeunt illam, dicentes: Qualiter Chriſtus ipſi Apoſtoli ſui corpus miſerat, vt quem noluerat ſuſcipere viuum, exciperet vel defunctum, vt in fundo, quem tenebat, facultas illis concederetur oſſa tumulandi. Quos illa rigidæ mentis veſania, acerbiſſimè execrans, & execrando refutans, inſani furoris typho repleta, ad *L. Vennenium Ebutianum*, qui tunc Tribunus erat Cohortis Gallicæ, in Gallæcia prouinciæ, quæ nunc *Francos* dicitur, conſidentem, in eodem populo, quod nomen à Cohortis titulo acceperat, qui erat Princeps, & poſtmodum Coloniæ Tarraconenſis Patronus, illos talia petituros, properare ocyùs iubet. Qui nihil cunctati, vt mandatum eis, ſolicite perquirere Tribunum ſatagunt. Quo reperto proponunt illi de fide ſancta ſermonem, ſimulque orando, ſatis ingeminant preces, dari ſibi locum Apoſtolici Corporis ſepulturæ aptum. Ergo *Vennenius* truculentus gentilitatis errori deditus, Venerabilium Virorum auditis precibus, cognoſcens eos Chriſticolas eſſe, prauo corde, malo ore, & peruerſa actione comprehendit eos, neſciens miſer imminere ſibi velocius vindictam ſolius Regis Dei. In Carcerem ergo truſi, dum diſcumberet *Vennenius*, Angelus Dei eos exoluit, & liberos abire permiſit. Sanctitatis autem miniſtri, fragilitate carnis adducti fugam capeſſunt, inſcij mirandæ virtutis Dei, quæ in ipſis per ipſum, Apoſtolica interueniente, declaranda erat gratia. Denique Sancti illi Viri per viam, quà venerant, reuertentes deuenerunt ad pontem fluuij *Tamaris*, dictum *Sigerium* prope *Compoſtellam*. Iuxta quem erat fons ampliſſimus, arcuato opere, ſaxeo ambitu circumſeptus, penes quem publica via diſcurrebat, quem (deliteſcere cupientes) introgreſſi, ſed repente mutato conſilio, vt pleniorem magnificentiæ gloriam, glorioſus in ſeruis ſuis demonſtraret S. IACOBVS Apoſtolus, præſago ſpiritu inde egreſſi ſunt. Vt verò cognouit peſtifer Tribunus ſub vmbra alarum protectionis Dei Sanctos clam effugiſſe, exiſtimans iuſtos præſcripto fonte abſconſos, poſt eos, milites, qui eos occiderent deſtinauit, qui ingreſſi intra fontis arcus, ecce multiplice Dei virtute, deducit

conſilia eorum in finem ſtultum,egregio orante IACOBO Apoſtolo, omne illud ædificium cryptæ huius, quod in tanta perſtiterat ſeculorum ſoliditate, miro modo, ſubito corruit. Quod Tribunus audiens, & ſibi, ac ſuis metuens, Diſcipulos Apoſtoli pacifice reuocauit, & ab eis vnà cum *Celerina* vxore, & populo fidem Chriſti ſuſcepit, & quidquid petierant liberè conceſſit. Audiens hæc LVPARIA intenſiſſimo corde doluit, & redeuntibus Sanctis, ac *Venenij* conſenſum per literas aperientibus, ne dum verbis eorum,& Tribuni ſcriptis credula, ſed adhuc impœnitens, conſpiciens eos flentes,dixit illis: *In monte hoc proximo, qui* Illicinus *dicitur, armenta noſtra paſcuntur, euntes ergo illuc, quotquot cupitis tollite, & quò vobis cordi fuerit ducite, & in ipſis laborantes, operam impendite aptari domum vt dicitis Apoſtoli veſtri.* Præſumpſerat ſibi enim plurimam partem ſupra dicti montis quaſi in poſſeſſionem, immaniſſimus draco, qui omnes circa ſe poſitos pagos horrendo flatus ſui anhelitu exinaniuerat, animantia deglutierat. Gradientes Sancti per aſcenſum montis, donec ad locum deueniſſent, quo illa ſanguinaria,& trucisſima iacebat bellua, firmi nihil hæſitantes, munimine armati inuictiſſimi vexilli ſalutiferæ Crucis Apoſtolicæ defenſoris ſui protecti gratia, inuocata maieſtate IESV CHRISTI, beatæ ſignum Crucis obtutibus opponunt aduerſarij. At ille non ferens vim virtutis Dei, & IACOBI Apoſtoli glorioſi veluti fumus periit à facie terræ. Ex hinc factus eſt mons ille, ante funeſtus, mons Dei,mons Sanctus, mons ſanctificationis,pinguedine inexhauſti olei. Exinde cœptum proſequentes iter, tandem diu quæſita reperiunt animalia, quæ indomita cùm eſſent, ſub manibus eorum ſunt edomita, ſicque libere quo voluerunt deduxerunt, & ad LVPARIAM à qua miſſi erant reuerſi ſunt. Quæ viſis tot miraculorum ſignis, non iam LVPARIA dicenda, quippe OVIS Chriſti mox futura, atque gregi Eccleſiæ ſocianda; quæ antea reniti conabatur præſumptione valida, corde, & ore eſt compuncta. Terrebat eam velox militum in fonte ſubmerſio, & Tribuni celeritas confeſſionis: pauebat belluæ crudelis ſubitam confuſionem, & tanti dæmonis deletionem; mirabatur taurorum ſuorum emollitam ocyùs acerrimam feritatem;ſic cùm hæc omnia facta ſit à Deo fieri,ad dilecti ſui IACOBI declarandam gratiæ celſitudinem: hinc domus illa, quæ antea erat ſpurcitiæ, & contaminationis, purgata aſperſione hyſopi veræ mundationis, templum, facta eſt, ſanctificationis, & in honorem Dei, ac Venerabilis IACOBI Apoſtoli ſolemniter eſt conſecrata. Nam illico Trino fidei nomine regenerata,ſua cum familia Chriſti nominis efficitur credula, ſicque inſpirante Deo, fidei dogmate imbuta, quæ prius fantaſtico errore deluſa efflagitarat, humilis, & prona ſupererecta proſternit, ac frangit ſimulacra quæ ſub eius erant dominatu; funditus diruit fana, quibus abruptis, atque minutatim in puluerem redactis,cauato in altum ſolo conſtruitur ſepulcrum miro opere lapideo,vbi Apoſtolicum reconditur Corpus artificiali ingenio, cuius quantitatis Eccleſia eodem ſuperædificatur in loco, quæ Altari ornata diuo felicem deuoto pandit aditum populo. Hic ergo B. LVPARIA in continua Oratione perſiſtens, pauperibus, & famelicis omnia ſua diſtribuens, peregrinis hoſpitans, deuotos ſuſcipiens,& indiuidua templi Apoſtolici miniſtra, vitam virtutibus clara tranſegit, donec à Domino euocata,æternam beatitudinis gloriam promeruit. Cuius Corpus in eadem Apoſtolica tumulatum Baſilica, adhuc in Regum Capella in ſarcophago marmoreo pulchrè elaborato honorificè

fice ſeruatur, licet ſine aliqua inſignium aut literarum nota; quia quæ pro obſequio Dei, & ſui IACOBI Apoſtoli mirifici, mundanæ opulentiæ dominium reliquit, illud duntaxat quærebat, quo placaretur Omnipotens, cuius gloria in ſecula perſeuerat æterna. Amen.

En Acta genuina, quæ ex diuerſis Scriptorum pittatiis conſuere vetuſta permiſit hiſtoriæ traditio. Illa minutatem probabimus, vt nullus dubitatjoni relinquatur locus.

CIRCA Nomen, licet aliqui LVPAM nominent, & in antiquis Compoſtellanæ Eccleſiæ tabulis, hoc vocabulo conſignetur; at Flau. Dexter. & Iulianus, qui viciniores ad ea ſecula fuere, non LVPAM, vt communis vox, ſed LVPARIAM vocitant, videndus ille in Chron. Ann. 60. vbi Biuar, & Caro vbi ſupr. & iſte in Chron. n. 14. & in Aduerſ. n. 410. fol. 191.

QVATENVS ad eius Nobilitatem ex LVPARIORVM, ſiue LVPORVM appellatione, plura examinat D. Maur. Caſtella: Hiſt. S. Iacob. lib. 1. c. 7. antiqua Romanorum monimenta, vbi de familiis Luporum, Lupulorum, Lupianorum, & Lupariorum frequens mentio. Abhinc ab aliis Regina, ab aliis Regula, aſſidue Primaria, & vbique Domina vocitatur, in Antiquis, & Modernis.

QVOD venientibus Diſcipulis cum ſacro Corpore Apoſtoli, illos dimitteret ad Regem, communis ſententia eſt; ſed quem *Regem* appellitant Acta, *Tribunum* eſſe intelligendum, & temporis expoſtulat ratio, & Iuliani Archipresbyteri auctoritas, apud quem iſthæc verba comprehendo: *Miſit* LVPARIA *Diſcipulos eius ad* L. Vennenium, *qui tunc erat Cohortis* Tribunus *primæ, Gallaciæ conſidentem, in Oppido, quod à Cohorte nomen accepit, & dicitur nunc* Franca. *Is erat eius regionis* Princeps, & *poſt Patronus Coloniæ Tarraconenſis.* Eadem repetit in Aduerſ. n. 410. fol. 91. Ex quo antiquam diſceptationem ſedabis, circa Actorum veritatem, qua carere proculdubio affirmabant, cùm tempore IACOBI in Hiſpania nequaquam fuiſſe Reges patebat.

NVNC dubium fortius in eo ſtat, an milites à Vennenio Tribuno, Principe ſeu Regulo aduerſus Apoſtolicos Diſcipulos miſſi, dirupto ponte apud Tamarim, occubuiſſe: an in fonte qui iuxta viam miro artificio fabricatus extiterat, ſolutis antiquæ compaginis arcubus deperiiſſe? Pro ponte ſtant antiqua Breuiaria Hiſpaniæ, & Neotherici Scriptores. Pro fonte antiquus Codex MS. à Ioanne Boſco editus in Bibliotheca Floriacenſi, in Tranſlat. Corpor. S. Iacob. quem etiam edidit P. Scoth. in Biblioth. Hiſpan. fol.... Quam opinionem etiam eſt ſequutus Aulus Halus meus in Epitaphij ſepulchrali Carmine ad S. LVPARIAM Noſtram, ſic:

Conditur hoc tumulo, magnis LVPARIA *Diuis*
Conſociata ſimul, purificata ſemel.
Credere non potuit, quia ſtrictim dira Tyranni
Præmebat trucis fraus inimica fidem.
Credidit aſt poſtquam videt incrementa ſalutis,
Prodigiis tribus, magna notanda Dei.
Vidit & in FONTIS *ſtrue tot armata Tribuni.*
Militis atque acies marmore preſſa glabro.
Vidit & infandos quanta leuitate Draconis
Compeſcens flatus, dæmonis arma ruunt.
Vidit & indomitos duplo cum pollice *Tauros* Hoc eſt ſigno Crucis.
Protinus ad lorum præſto parare caput.

Vidit: & in Chriſto tantæ conſortia legis
Demirans; corda obtulit alma Deo.
Conditur in tumulo demum propè Martyris oſſa,
Quæ fuerat Diui magna Miniſtra fide.
Colitur Octauo Martis nunc ſæpe Kalendas:
Et meritò; Noſtrum condidit illa Patrem.

De hiſce tribus miraculis à Diſcipulis S. IACOBI patratis, quæ cauſam LVPARIÆ Noſtræ præbuere, vt ipſa conuerteretur ad fidem, nonnulla ex Iſidoriano, & peruetuſtis Breuiariis Hiſpaniæ Carmina, & hymnos recenſet P. Biuar. ad Dextr. fol 89. & 90. quos libens omitto, ne meum videar, ex illius aceruo conflagrare cumulum.

DIEI, & cultus olim ſolemnitas patet ex Aulo Halo meo, in vltimo diſthico. De ANNO apud omnes altum ſilentium, De SEPVLCHRO adhuc in Eccleſia Apoſtolica conſeruato in Regum Capella, videndus D. Maur. d. lib. 2. c. 7. Cætera communia ſunt, ad filiam pergo.

S. CLAVDIA LVPARIA Accitana Senatrix.] Eius memoriam hoc die inſerère libuit, quia nullus ex Noſtris, certo, & conſignato die illius feſtiuitatis, aut natalis cultum aperuerit. Aſt quia Matris ecphraſis ſuperius compaginata comperitur, ne tantæ fœminæ anamneſis ſub ſilentio delitcat, illam hoc loco aſſuere curaui. Eius nomen cum Sanctitatis titulo paſſim à S. Iſidoro recolitur in Hymno, Orationibus, & benedictionibus Breuiarij Muzarabum, ſeu Gothici quarum copias Bernard. de Alderet in Antiquit. Hiſpan. lib. 2. c. 12. & ſeqq. P. Biuar ad Dextr. Ann. 43. fol. 93. & alij qui de Sanctis Septem Epiſcopis ſcripſere referunt. Hymnus Iſidori, ſic:

Hæc prima fidei eſt via plebium,
Inter quos mulier SANCTA LVPARIA
Sanctos aggrediens, cernit, & obſecrat,
Sanctorum merita pectore collocans.

Et in vna ex Orationibus, ante Dominicam, illo etiam titulo conſignatur in hæc verba: *Ecce dilectiſſimi fratres mecum oculos in ſublime attollite, hoc à Domino ſpecialiter precaturi, vt qui gratia fidei Chriſtianæ cor* BEATÆ LVPARIÆ *dignatus eſt illuſtrare repente, nos in hoc momento, ab omni criminum labe dignetur efficaciter expurgare, proclamantes ad te è terris atque dicentes:* Pater Noſter. Flau. Dext. in Chron. Ann. 60. his verbis: *Viuebat* SANCTA LVPARIA *Bæthica filia Galicienſis alterius Luparia.* Iulian. in Aduerſ. n. 410. fol. 92. illo ſimiliter titulo ſanctitatis. hac periodo: *Hoc Oppidum dederat Luparia in Gallacia filia* SANCTA LVPARIA *conuerſa in Oppido Acci.* En Matronæ ſanctitatem. Eius memoriam & conuerſionem repetunt, quotquot de Actis SS. Torquati, & Sociorum, ſiue Scriptores, ſiue Breuiaria antiqua Hiſpaniæ, veraciter ſcripſerunt. Eius Acta ex Hymno S. Iſidori, Iuliano, & antiquo M S. Legendario Montis Sion conſcribemus.

ACTA S. CLAVDIÆ LVPARIÆ Accitanæ Senatricis ex B. Iſidoro, Iuliano, & aliis MSS.

CLAVDIA LVPARIA ex Iria Flauia vrbe Galleciæ oriunda, matrem habuit S. Lupariam Irienſem, quæ IACOBI Apoſtoli viuentis

uentis vocibus obdurata, poſtmodum mortui cadaueri, ex propria domo, miraculis præeuntibus, & Numine diſponente, Baſilicam, & ſarcophagum, mira elaboratum arte, iam ad fidem conuerſa, prompta liberalitate conſtruxit. Clavdia ergo Lvparia filia nupſit Agathopo Gallicienſi, Auguſti liberto, poſt ad Accim Bæthicæ vrbem Senatori, ac demum Antiochiæ Martyri, quæ cùm duo portus haberet in mari, apud Accim continuo, relicta matre, degebat. Iſtius ergo Senatricis tempore euenit, vt Iacobi Diſcipuli ſcilicet *Torquatus*, qui nobis prorogauit monilium ornamenta virtutum; *Teſiphons*, qui fons vitæ vberrimo doctrinæ gurgitis pabulo ſaturauit; *Iſcius* qui noſtrorum mundauit piacula ſcelerum; *Indalecius*, qui iudex bonorum operum ſpiritualium nobis alimenta diſtribuit; *Secundus*, qui futuri aduentus Chriſti gaudio electorum participes iunxit. *Euphraſius*, qui refluo Euangeliorum anniuerſario Catholicæ dogmata fidei firmauit, & *Cæcilius* qui Angelorum nes cœtibus diſpoſuit adſociare; Româ Hiſpaniam, iam à Petro Epiſcopi conſignati, redeuntes, ad Ciuitatem Accitanam peruenissent, & cum propter laborem, quieſcerent modicum, & cauſa victus emendi, aliquot eorum diſcipulos in vrbem miſiſſent; mox paganorum multitudo, qui tunc forte Diis ſuis feſtum celebrabant, eos adusque flumen Fardium perſecuta eſt: in quo pons miræ magnitudinis, & fortitudinis extructus, tranſeuntibus Sanctis, Dei nutu, cum omnium inſequentium multitudine funditus corruit. Quem videntes euentum cæteri, pars maxima terrore vehementi, conteritur. Inter quos fuit Lvparia Senatrix, rebus inclyta, & inflammatione Sancti-Spiritus adornata, & genere nobiliſſima; ipſorum Sanctorum opinionem vt reperit, ad eos ſuos nuntios miſit, per quos illos ſummos Principes, vt ſuam eidem exhiberent præſentiam rogauit. Quos vbi primùm videre meruit, cuius interna pectoris iam ſuperna dona ditauerant: Vnde Sanctiſſimi Senes eſſent, vel de quibus Regionibus aduenissent, audacter interrogat. Et cùm illo à Sanctis Apoſtolis miſſos ad prædicandum Dei regnum, & Chriſti Euangelium Hiſpaniæ denuntiati fuiſſent.

Lvparia docentibus illis dogmata continuo Sanctæ doctrinæ nouella credere adquiſiuit. Et poſtulans donum ſancti baptiſmatis, iubetur non prius petita excipere, quàm baptiſterio, quò Sancti elegerint, fabricaret Baſilicam. Quæ tali iuſſione percepta, tandiu operi iugem curam adhibuit, quouſque omnem fabricam Baſilicæ ad culmen deduceret, & cœpti Templi faſtigia explicaret. Cumque iam perfectum opus exiſteret, & vniuerſa, quæ Sancti ei iuſſerant compleuiſſet; fontem ex more conſtituunt, in quo Sanctæ deuotionis fœmina ſalutaris lauacri vnda perfunderetur. Cuius S. Mulieris cùm ſanctum ſequeretur exemplum cunctus populus, qui Idolorum vacuam ſuperſtitionem colebant, veternoſi criminis templum relinquunt, & Sanctorum Senum doctrinam accenſis mentibus adſequuntur. Ex tunc iam Idolorum polluta ſedes relinquitur, & ibi S. Ioannis Baptiſtæ conſecrantes Altare, Eccleſia Chriſti conſtruitur, & creſcente fide, Dei populus augmentatur. Poſthæc B. Lvparia eidem ſe Eccleſiæ mancipans, & Altari Chriſtiana inſeruiens flaminica, ad vſque longæuam ſenectutem pertingens, virtutibus & bonorum operum aggeribus cumulata, vltimum vitæ diem edocta, non abſque mirabilium patratione facinorum in Domino quieuit.

Hactenus Acta. De Nomine Sanctiſſimæ fœminæ agit Iulian. in Aduerſ.

n.410. & in Chron. n.14. Cuius verba ſupra dedimus, ſed abſque agnomine: en integrum ex eodem n. 14. duplici relatione. Prima ſic: *Hoc Oppidum ſcilicet. Noia fuit* CLAVDIÆ LVPARIÆ, *vxoris* Agatopi, *& duo portus erant* CLAVDIÆ LVPARIÆ *fœminæ ad* Accim *Baſilicæ degentis, quæ poſtea ad prædicationem* Torquati *& ſociorum conuerſa eſt.* Secunda paulò inferius, ſic: CLAVDIA LVPARIA *credidit poſt aliquot miracula.*

QVOAD reliqua in *Ecphraſi* contenta, adeſt hymni Iſidoriani in Breuiario Gothico, ſiue Muzarabi fruſtum, quo omnia hæc dilucida narratione perleges, ſic: agens de Septem Sanctis Epiſcopis.

Hi Euangelica lampade præditi
Luſtrant Occiduæ partis arentia;
Quo ſic Catholicis ignibus ardeant,
Vt cedant facibus furna nocentia.
Accis continuo ſit proxima Viris
Bis ſenis ſtudiis, quâ procul incident:
Mittunt aſſeclas eſculenta quærere,
Quibus feſſa dapibus membra reficerent.
Illic Diſcipuli Idola gentium
Vanis inſpiciunt ritibus excoli:
Queis dùm in aggere fletibus immolant;
Terrentur potius auſibus impiis.
Mox inſana fremens turba ſatellitum,
In his cùm fidei ſtigmata noſceret
Ad Pontem fluuij vſque per arida,
Incurſu celeri hos agit in fugam.
Sed prævalido murice fortior
In partes ſubito pronus reſoluitur;
Iuſtos ex manibus hoſtium eruens,
Hoſtes flumineo gurgite ſubruens.
Hæc prima fidei eſt via plebium,
Inter quos mulier S. LVPARIA
Sanctoſ adgrediens cernit, & obſecrat
Sanctorum monita pectore conlocans.
Tunc Chriſti famula attendens obſequio
Sanctorum ſtatuit condere fabricam
Quo baptiſterij vnda pateſceret,
Et culpas omnium gratia tergeret.
Illic Sancta Dei Fœmina tingitur,
Et vitæ lauacro tincta renaſcitur;
Plebs hic continuo peruolat ad fidem;
Et fit Catholico dogmate multiplex.

Quo

Quo autem Anno obictit S. LVPARIA Accitana, penitus Noſtri ignorant Scriptores, & exteri, Nam Beda, Ado, Equilinus qui Acta S. Senatricis, eiuſque conuerſionem ſcripſere inter res geſtas SS. Torquati, & Sociorum die XV. Maij, de hac re totaliter conticeſcunt. Eius Vita ad Annum LX. pertigit ex Dextro.

NEC hic eſt prætermittenda alterius CLAVDIÆ LVPÆ, ſiue LVPARIÆ memoria, de qua P.F. Ludouicus ab Angelis in ſuo *Portugall. Viridar. n. 1. fol. 1.* mentionem agens iſthæc verba latinitate donata profatur:

> *Inter alias nobiliſsimas familias, quas noſtra profitetur* Hiſpania, *poſt Chriſti Domini aduentum, illa illuſtrior agnoſcitur* LVPORVM, *quam* C. Seruius LVPVS *qui antiquum* Brigantinum *arcem* Marti, *Auguſti Cæſaris auo, conſtruxit, & dicauit, vt ex epigraphe illic conſcripta liquet, nobilitauit.*

MARTI.
AVG. SACR.
C. SERVIVS. LVPVS.

Quem fuiſſe Principem, ſeu Regulum ex eo liquet, quod eius nomen in opere publico permittebatur ſcriptum, quando Romanorum lege cautum inuenimus, ne in publicis ædificiis alicuius nomen deſcribi, exceptis Reipublicæ, *aut* Principis *extructoris fas eſſet. Cuius placitum ad vnguem ſeruauit* Aulus Flauienſis *illius operis* Architectus, *qui etiam eius poſuit nomen in ſilice, ſic:*

ARCHITECTVS
AV. FLAVIENSIS.
LVSITANVS. EX.
VOTO.

De hac igitur illuſtriſsima familia TRES *fuere fæminæ per* Hiſpanias *celebres, ab eo ſeculo, quo cœpit Dei verbum* IACOBVS, *eiuſque Diſcipuli ſeminare.* I. *fuit* CLAVDIA LVPA *de qua eſt mentio in Hiſtoria S. Apoſtoli, quæ in eius vita neutiquam fuit fidem amplexata, donec poſtmodum inſpectis miraculis per ſacra lipſana patratis, Chriſto nomen dedit.* II. *fuit* CLAVDIA LVPA Accitana, *cuius memoria inter SS. Torquati, & ſociorum Acta, conſpicitur; à quibus iam Epiſcopis conſecratis, baptizata dignoſcitur.* III. *hæc noſtra* CLAVDIA LVPA Luſitana *fuit, digniſſima, vt inter illas adnumeretur, immò & quod primatum teneat, quæ nec illis recentior, nec ignobilior fuerit. Nam ſi antiquitatem ſpectemus antequam* Gallicienſis *fidem amplecteretur iam Noſtra Chriſtiana erat, & nondum* Torquatus *& ſocij* Bæticas *regiones Epiſcopi à Petro creati luſtrauerant, &* Accitanam *conuerterant, & iam noſtra nomen Chriſto dederat: quod patet quia tempore, quo* IACOBI *Diſcipuli Corpus Magiſtri Ioppe Hiſpaniam traxere, in Occeano è regione Portugalliæ, ad oram oppidi de Bouzas, vbi nunc eſt vicus, cui nomen Matozinhos, tranſeuntes, quædam fæmina, origine* Calenſis, *matrimonium cum Regulo* Pallantino *contrahebat, & licet vtriuſque coniugis nomina obliterata in hiſtoriis comperimus, attamen in lapideis codicibus peruetuſtis, illa conſcripſit ſedulitas. Nam ibidem memoria perſeuerat* C. Carpi Pallantiani, *& eius vxoris* CLAVDIÆ LVPÆ Calenſis: *qui* C. Carpus *fuit Auguſti Libertus ex vrbe* Pallantia *Interamnenſis prouincia, adiutor* Claudij Athenodoti *Præfecti annonæ. Eiuſque coniux* CLAVDIA LVPARIA, *ſeu* LVPA *fuit oriunda ex vrbe* Calenſi, *quæ hodie* Porto di-

citur; amboque in die, quo apud Bouzas nuptias ſolemni peragebant apparatu, miraculo ſubſequente fidem Chriſti ſuſceperunt vnanimes, vt infra deſcribemus, poſt quam horum coniugum Epitaphij notulas ſubiiciamus, quod iſte nobiliſſimus Luſitanus in ſuo poſuit ſepulchro, quod ſibi, vxori, & aliis erigere curauit; cuius inſcriptio adhuc in Theatro Antiquar. Inſcript. fol. 98. inuenitur, quæ talis eſt.

C. CARPVS. AVG. LIB.
PALLANTIANVS.
ADIVTOR. CLAVDII.
ATHENODORI.
PRÆFECTI. ANNONÆ.
FECIT. SIBI. ET.
CLAVDIÆ. LVPÆ.
CALENSI.
CONIVGI. PIISSIMÆ.
T. CLAVD. QVIRINO.
ANTONIO. ET LIBER.
CLAVDIO ROMANO.
VERNÆ. ET LIB.
LIBERTAB. Q. POSTERISQVE.
EORVM.

En ex hac epigraphe deducimus coniectationem, quâ fatemur C. Carpum, Pallantianum, & CLAVDIAM LVPAM Calenſem fuiſſe, quos IACOBI Diſcipuli in itinere maris Occeani ad fidem traxere, tempore, quo nuptiis indulgentes, feſtiuis choreis inuenerunt imbutos. Huius euentus hiſtoriam exprimit peruetuſtum Legendarium Regalis Cænoby Alcobacenſis, excriptum ex antiquiſſimis originalibus per D. Ferdinandum de Aguiar Monaſterij Abbatem, anno Domini M.CCCC. XLIII. in cuius ecphraſi hæc recitantur verba: Cum primùm Diſcipuli S. IACOBI ad Ioppem nauem ſunt cum lipſanis ingreſſi Magiſtri, placidas ſufflauit ventus, quo ſcapha per maris vndas decurrens placido itinere, breui ad Occeanum deueniens, regionem Portugalliæ luſtrauit, iuxtaque oppidum, cui vocabulum Bouzas; euenit, quod in illa prouincia erat homo quidam diues, qui filiam ſuam adoleſcenti viro, alterius hominis diuitis filio Pallantiano tradiderat vxorem. Quorum nuptiæ apud Bouzas peragebantur. Inter ſolemnia nuptiarum in maris littore Sponſus, & cognati Troianos ludos phalerati obibant, aſt equus Sponſi effrenis in mare diſcurrens, inter pelagi vndas ſiſtens, ſe, & procerem inter aquæ globos immergit; quo vſque iuxta nauis decurrentis marginem acceſſit, vbi ab vndis eructatus, ipſe eques, & veſtimenta omnia veneris, ſeu conchilibus pleni ſuper vndas ſunt viſi. Omnia demirans adoleſcens, vbilibet oculos direxit, & viſa naui, quid prodigij eſſet corde confuſo, ſpectabat. Iſta olim antiquus in Breuiario Ouetenſi cecinit hymnus.

Cunctis mare cernentibus,
Natus Regis ſubmergitur:
Sed à profundis ducitur
Totus plenus conchilibus.

Ergo procer illico quod ante nauem ſiſtit, à Diſcipulis Apoſtoli cœpit ſciſcitari, qui eſſent, quorſum tenderent, & quo fato ſe conchilibus plenum è mari

prodiret,

prodiret, quæque illa ſignificarent. Omnia hæc notantes Diſcipuli ad orationem confugiunt, qua expleta, vox è cœlo detonans, dixit: Dominus Noſter Ieſu-Chriſtus hoc miraculo demonſtrare permiſit tibi, & omnibus in poſterum peregrinis, qui ſepulchrum S. IACOBI viſitare contigerit, iſto ſigno iter agentibus, quod extunc, vſque ad ſeculi finem, ipſi in Dei gratiam admittendi ſint, & in die iudicij, quos iſtud ſignaculum honorauerit, tanquam ſub protectione Apoſtoli conſignitos, Deus debita remuneratione ditabit. Quo Oraculo ſtupefactus adoleſcens Chriſti fidem accipere a Diſcipulis flagitauit, qua imbutus, & ſacro baptiſmate lotus ad litus protinus deuenit incolumis. Iſthæc omnia ſponſæ, & cognatis enarrat, quos in fide inſtructos, poſtmodum fecit eſſe Chriſtianos. Hactenus Alcobacenſe Legendarium; quo docemur; hanc fœminam primam apud Ethnicos Chriſti fidem ſuſcepiſſe apud Portugallenſes *: de qua vnum notandum eſt, quòd ideo in inſcriptione vocitatur* PIISSIMA, *ob eximiam, qua ad Dei cultum tenebatur, deuotionem, pietatemque; exhinc credibile eſt, in Domino requieuiſſe, & amplam reliquiſſe poſteritatem.*

Omnia hæc retulit D. Maur. Caſtella in *Hiſtor. Compoſtell. lib. 2. c. 2.* licet apud eum de nominibus Reguli & vxoris altum ſilentium. Eadem ſuo carmine Marori Licentiat. Molin. *in Antiquit. Gallaciæ. carm. penult.* qui in gloſula, omnia à *P. Ludouico*, conſcripta reticet. Amicus Noſter D. Michael de Euze Ximenez de Aduent *S. Iacob. 2. p. tract. 3. c. 1. fol.* 230. eadem ſe legiſſe fatetur in Codice MS. peruetuſto de Vitis Sanctorum, quem in Bibliotheca Seraphica S. Ioannis Regum Toletana inuiſit; & fatetur hic ad viuum repreſentari effigies illa, quæ adhuc viſitur in Capella Monaſterij eiuſdem Ordinis Seraphici Aracœlani Romæ, quam Capellam extruxit *Laurentius Petrominia ſancti*, alias dictus *Mancino de Lutiis*, tempore Eugenij Papæ IV. Anno M.CCCC XLI. in cuius Ara maiori, quæ S. IACOBO Noſtro dicata eſt, inter alias miraculorum tabulas conſpicitur, Nauis abſque velo, aut remige; in puppi Corpus Apoſtoli pulchra, & decora facie, circumcirca Septem Diſcipuli, & ſupra maris vndas eques totus conchilibus ſeminatus, Diſcipulis alloquens, & brachio vnicum amplexans, ſic:

Quæ omnia *Ouetenſem* hymnum elucidant, & *Alcobatiæ* multum deferunt *Legendario*, cuius ecphraſis eo ipſo ſeculo, quo Capella Aracælana extructa dignoſcitur, conſcripta eſt.

Abhinc Scriptores Noſtri ducunt originem antiqui moris, quo peregrini omnes qui Compoſtellam deueniunt, vtuntur, portandi in galeris, & ſagis huiuſmodi conchilia, vt notarunt ſuperius relati præcipuè Erze *d. c. 1 n. 10. & ſeqnent.* qui *n.* 17. aſſerit prohibuiſſe Summos Pontifices Alexandrum III. die XII. Ianuarij, anni M.C. LXV. Gregorium IX. die VII. Martij M.CC. XXVII. & Clementem V. Kalendis Februarij, M.CCC. VIII. ne ab aliquo iſthæc conficerentur conchæ, niſi de licentia S. E. Compoſtellanæ, cui de his peregrinis prouidere in ſolidum facultas eſto.

Poſt

Poſt hæc ſcripta, incidi in Breuiarium antiquum M S. Monaſterij S. Cucuphatis, quod vocant *de Valles* in Cathalonia, cuius codicem ab erudito *D. Franciſco Andrea* Aragonum Chronographo, & Amico accepi, in quo totius prælibatæ hiſtoriæ ecphraſim adinueni in die Tranſlationis S. Iacobi Noſtri, duobus hymnis contentam, alterum *ad Veſperas*, alterum *ad Laudes*, quos vt Eruditis ſatisfaciam, & Noſtris Scriptoribus, ab impoſturæ ſcrupulo abſoluam, iſtinc excribere propoſui; illa qua inueniuntur proſodia, vt illam quam redolent antiquitatem, præſeferant.

IN TRANSLATIONE
S. IACOBI APOSTOLI,
Ad Veſperas.

HYMNVS.

OCciſo *tunc Apoſtolo,*
Corpus tollunt diuinitus,
Noctis ſilentis tempore,
Sancti ſeptem Diſcipuli.
Tunc præmicantis luminis
Face cœleſti protinus
Inſtructi, Ioppem properant:
In Naui pignus inferunt.
Aſcendunt vix in littore,
Cum flauit Sanctus Angelus
Velum currentis cymbulæ,
Maris calcans volumina.
Breui Callenſem tempore
Portum pertingit barcula,
Quo Regum recens ſobolis
Feſtum pro nuptu peragit.
Vix ſcapham vidit Regulus,
Equo quando dilabitur,
Dimiſſis retro cæteris
Vndas maris conuerberans.
Cunctis mare cernentibus,
Natus Regis ſubmergitur:
Sed à profundis ducitur
Totus plenus conchilibus.

AD

AD LAVDES;

HYMNVS.

SIc *Rex ad barcæ marginem*
Peruenit ſuper globulos,
Equo inſidens, aquatiles
Conchis perfuſus lucidis.
Tunc prehendens Diſcipulum;
Cauſas aduentus diſcutit;
Quò pergant cum cadauere;
Et cuius ſit perſciſcitat.
Demùm quo pacto conchulis
Sic conſperſus euaſerit,
Deuotis petit lachrymis;
Pandatur vt myſterium.
Statim proni Diſcipuli,
Orantes Chriſto ſupplicant;
Vt tanti euentus ſymbolum
Illis demonſtret patulè.
Auditur vox tunc illico:
IACOBO *ſancto poſtmodum*
Futurùm ſignum poſteris
Hoc peregrinis placidum.
Tunc ergo Rex conuertitur:
Saluus ad littus peruenit:
Chriſtum cognatis prædicat;
Quos per baptiſmum liberat.

Hæc quæ circa huius rei traditionem extendere potuimus, ſubiecimus; vnum hic addentes, quod, vt ex Scriptorum Genealogiarum placito liquet, ex hiſce C. Carpi, & CL. LVPARIÆ ſtirpibus originem traxerit domus PIMENTELLORVM nobiliſſima in Hiſpania, ſed quia hæc extra Nos, doctis in hac arte relinquimus, videndi Ludouic. ab Angel. D. Maur. Caſtella, & Licent. Molina in locis ſupra adductis.

IRIA FLAVIA vrbs olim Epiſcopalis antiquiſſima in Prouincia Hiſpaniæ Citeriori, quâ Gallœcorum regio protenditur ad Compoſtellam IV. Leucas Hiſpanicas diſtans, vbi primùm Corpus IACOBI Occidentis Apoſtoli peruenit. Hodie EL PADRON, ſed meo videri corruptè, cùm fortè EL PATRÓN hæc vrbs dicenda erat, deſumpta æthymologia à Patrono IACOBO totius Hiſpaniæ; nam ex eo quod illic Sacrum tetigit Corpus, PATRONI nomen accepit, ſed cùm T. in D. facile conuertant Hiſpani, vt in Pater, *Padre*, Confrater, *Confrade*, & his ſimilibus vocabulis, quid mirum, ſi PATRON, in PADRON facile conuertiſſent, maximè apud Gallæcos, quorum idioma, aut corrumpit, aut ſyncopat Hiſpanicas ſæpe ſæpius voces. De hac vrbe, alibi, dicemus.

Acci, itidem antiquiſſima Hiſpaniæ Vlterioris Ciuitas Epiſcopalis, cuius terminos ad fidem reduxit S. Torquatus. De hac vrbe mentio eſt apud Ptolom. lib. 2. Geograph. Tab. 2. Europ. c. 6. ſic: *Sub iis, & penes Oretanos ſunt* Baſtitani, *in quibus orbes mediterraneæ Ortelis, Vergilia* Acci. quæ & Colonia fuit Accitana dicta Plinio lib. 3. c. 1. Hodie Gvadix in Regno Granale, de qua alibi.

S. Tecla Virgo Sanctimonialis.] Plures hoc nomine conſignitas ex Scriptoribus Deo deuotas Virgines agnoſco. Philipp. Ferrar. in General. Catal. SS. die XXVII. Septembris in Germania vnam appingit. Wion, & Menardus aliam Idibus Octobris, Martyrolog. Monaſtic. Andr. Sauſſay in Martyrol. Gallic. die XXIII. alteram. Aſt Noſtra ab illis diuerſa eſt, tum loci, tum diei diuerſitate. De Hiſpana Luitprandus in Chron. Ann. 930. n. 335. hæc verba: Tecla *Virgo Benedictina floret ſanctitate Concha Camporum.* Iulian. Petr. in Chron. Ann. 920. n. 466. iſthæc: *Florebat hoc tempore* S. Tecla *Monialis Benedictina in Oppido Vacceorum Concha Camporum.* Maurolycus hoc die Noſtram apponit, ſic: Ipſo die Teclæ Virginis. Cui conuenit Martyrolog. Hiſpan. MS. apud me P. Hieronymi Roman. de la Higuera, vbi hoc die iſta patrio ſermone verba conſarcinat. *En Cuenca.* S. Tecla *Monja de San Benito que florecio en Santidad, y milagros per los años de Nouecientos y veinte.* Latine ſic: *VIII. Kalend. Martij Concha* S. Tecla *Monialis Benedictina, quæ floruit Sanctitate, & miraculis ad annum DCCCC. XX.* Eius Acta nullus ſcripſit, nec D. Thom. Tamayo de Vargas, aut D. D. Laurent. Ramir. qui Commentaria ad Luitprandum ſcripſerat, aliquid de huius Virginis ſanctitate dixere, ille eius meminerint, ille fol. 223. iſte fol.... In meo MS. Auli Hali adeſt Carmen Sepulchrale, hoc lemmate:

PRO B. TECLA CONCHENSI
ex Ordine Sancti Benedicti Sanctimoniali
Epicedium.

Concha tibi eſt patria Virgo ſanctiſſima Tecla
Æternum ſemper munus, arena, locus.
Sic Benedictino complectens Ordine normam,
Proficis, vt nuper Virtus vbique viget.
Sanguine digna tuis; Sancto charitate Magiſtro
Digna; ſed & mundo digna placente Deo.
Ille ſed & noſtras diſperſit protinus auras:
Quo ſubito Virgo vernula dona capit.

Concha Camporvm, hoc Oppidum eſſe Cvenca, quod hodie Ciuitas Epiſcopalis eſt, & de qua diximus die XXVIII. Ianuarij, credidere D. Thom. Tamayo in Not. ad Luitpr. d. n. 223. & P. Higuera in D. Martyrol. Hiſpan. MS. & hoc auctoritate Ægidij Zamorenſ. in MS. Codice de Antiquis Hiſpan. vrbib. c. 8. & Petr. Cabilon. in Topograph. SS. verbi Concana. Videndi P. Bſiu. & Rod. Caro ad Dextr. & Rizzo in Hiſt. Conchenſ. lib. 1. c. 1. Quod dubito. Nam quorſum hæc Concha ad Vacceos ſpectabit? Hæc crederem Cvenca prope Villalon. de qua D. Prudent. de Sandou. in Vit. Alphonſi VII. fol. 163.

SEPTIMO

SEPTIMO
Kal. Martij.
DIES XXIII.

Apud Aſturicam Hiſpaniæ natalis S. MARTHÆ, *Virginis, & Martyris, quæ cùm propter fidei Catholicæ obſeruantiam à Paterni Proconſulis Hiſpaniæ ſatellitibus comprehenderetur, nec ab ea dimoueri valuerint blanditiæ, & filij Proconſulis in ſponſum promiſſio, aut verbera, equuleum, & alia Præſidis cruciamenta, demum iugulata, & in ſterquilinium coniecta Martyr laureata ſponſi delicias adinuenit æterni.*

B *Sexi-Firmi in Bæthica* S. L. SERENI *Monachi, filij Q. Sereni Samonenſis Gallæci, qui cum in domo Diocletiani Imperatoris aliquando aulicus verſaretur, vitam periculoſam relinquens, & empto hortulo ibidem contemplationi vacaſſet, à fœmina quadam aulica perſecutus, primò Maximiano imperante in Hiſpaniam relegatur, poſt ad martyrij coronam intrepidus Agoniſta peruenit.*

C *Hiſpali celebris eſt memoria* S. FLORENTII *qui tempore Gothorum Catholicam inter Arianorum labem, & hæreticorum rabiem, eſt fidem conſtanti confeſſione profeſſus, & demum illuſtrium facinorum ſarcina cumulatus, inclytus in Domino Confeſſor, omnium acclamatione quieuit.*

D *Toleti indeficiẽs* B. MONTANI *ipſius vrbis Epiſcopi anamneſis perſeuerat, qui ſingularis in fidei eruditione, & pluralis exemplo ſanctimoniæ extitit poſt datam diœce, ſicui præerat ſuauitatem odoris, tum virtutum, tum doctrinæ, ex vita per-*

fecta, licet temporali, ad perfectionem, illamque æternam, Domino diſponente, cucurrit.

E *Apud Treuiros in Germania depoſitio, & inuentio ſacrorum pignorum* S. CELSI *Epiſcopi primùm Toletani, poſt Treuirenſis, quæ Ottone II. Imperatore, & Egberto iſtius Antiſtite perfecta eſt vrbis. Cuius corpus honorabiliter collocatum, anniuerſaria extunc feſtiuitate recolitur.*

F *Item apud Auſtricam depoſitio* S. ORDONII *ipſius vrbis Epiſcopi, qui vnà cum B. Aluito Epiſcopo Legionenſi, & aliis Oratoribus, iuſſu Ferdinandi cognomento Magni, Regis Legionis, pro extrahendis ab Hiſpali reliquiis SS. Iuſtæ, & Ruffinæ VV. & Martyrum, illuc adiuit, & inuento miraculosè Corpore B. Iſidori, & mortuo Aluito, ipſorum Legionem ſacra lipſana perduxit, poſtmodum officio vacans paſtorali, virtutibus plenus, tandem æternam remunerationem promeruit.*

NOTÆ.

A SANCTA MARTHA Virgo, & Martyr.] Nulli dubium eſt hanc ſanctiſſimam pugilem Aſturicæ martyrio coronatam: celebris in illa adeſt diœceſi memoria, frequens in Eccleſiis vocabulum, in fœminis agnomen, & in populis inuocatio. P. Truxillo in Theſaur. Concionat. tom. 2. fol. 666. iſthæc de ea concipit verba: *Celebrat Eccleſia* Aſtorgenſis *feſtum* B. MARTHÆ, *& legitur in eius officio, quòd tempore perſecutionis facta per* Decium *Imperatorem Romanum capta fuit* MARTHA *à Proconſule quodam, qui vocabatur* Paternus. Omnia coniunxit Martyrolog. Roman. h. d. his verbis: *In Ciuitatate Aſturicenſi* S. MARTHÆ *Virginis, & Martyris ſub* Decio *Imperatore, &* Paterno *Proconſule.* Cui adhærent Martyrolog. Caſtellanum, P. Vazq. & Luſitanum Patr. Soc. Ieſ. & Hiſpanum P. Higuera M S. necnon Philip. Ferrar. in Topograph. ſacr. fol. 15. De ea Breuiar. Aſturicenſ. & alia Hiſpaniæ. P. Mariet. Hiſtor. SS. Hiſpan. lib. 4. c. 20. & lib. 22. verb. Aſtorga fol. 8. Padilla Hiſt. Eccleſ. Hiſpan. Cent. 3. c. 6. fol. 105. D. Sanct. Dauila de Venerat. Reliq. lib. 1. c. 8. M. Ægid. Gonzal. in Theatro Eccleſ. Hiſpan. in Aſturica lib. 1. c. 5. D. Petr. de Ayngo Ezpeleta in Antiq. Eccleſ. Aſturicenſ. n. 72. fol. 44. D. Syluan. Razzi in Act. SS. Fœminar. tom. 1. h. d. fol. 170. col. 2. Eius Acta ex peruetuſto M S. Legendario quæ in Bibliotheca Illuſtriſſ. ac Reuerendiſſ. Domini ac Domini mei D. Didaci de Arce Reynoſo Epiſcopi Placentini, Philippo IV. Hiſpaniarum Regi Catholico à Conſiliis, & in eius dominiis Supremi, & Generalis fidei Ariſtarchi deſumpſimus; in quo titulus: *Incipiunt Hiſtoriæ, quæ non inueniuntur in Breuiario.* vbi fol. 24. agens de Sancta MARTHA Aſturicenſi rei geſtas conſcribit:

ACTA

ACTA S. MARTHÆ VIRGINIS, & Martyris Aſturicenſis ex Antiquo MS. Legendario.

In Hiſpania, Ciuitate Aſturum Auguſta, quæ Aſtorgienſis dignoſcitur vrbs, paſſio S. Marthæ Virginis & Martyris; cuius geſta paſſionis, etſi inter obliuionis nebulas extiterint, adhuc, tamen illuſtriſſimum eius martyrium, inter coronas Martyrum Eccleſia Dei venerabiliter honorat. Ergo eo tempore, quo Decius contra fas, nefaſque Philippos Imperatores alium Romæ, alterum Veronæ interficere iuſſit, & poſtmodum ad Imperij Romanorum gubernaculum adſcendit Tyrannus, eo quo mortuus eſt anno, ſub Proconſule Hiſpaniæ Paterno tanta perſecutio Chriſtianorum fuerat, vt infra duos menſes innumerabilia millia martyrio coronarentur. Vnde inter tot tormentorum genera licet Chriſtianorum aliqui deficerent, ſed vt in plurimum maior pars ad paſſionis metam laureata deuenit. In iſta igitur perſecutionis procella ardens agnoſcebatur Hiſpania, & cùm Aſturicam peruenisset Paternus, edictis, horrida præconum voce, propoſitis, Chriſtianos inueſtigare permiſit Satellitibus. Mos erat illis, diabolica molitus fraude, vt Chriſtiani dignoſcerentur ſtatim, quod Diis ſacrificia indicerentur publica, quibus omnis populus adſtare ſub capitis pœna cogebatur. Si quiuis ergo ab iſto deficiebat conuentu, vt Chriſtianus tenebatur, & ad Iudicum ergaſtula ducebatur, donec aut Idolis offerre thura, aut ſe Chriſtianum fateri compelleretur. Omnia hæc Aſturicæ peregit Paternus, & cognito, quod Matha Virgo Aſturicenſis ex nobilibus parentibus orta, & diuitiis opulenta, Deorum ſacrificiis publicis adfuiſſet; ſuſpicione ducti ſatellites, euentum Proconſuli retulerunt. Qui Sanctam Virginem ad tribunal ſiſti præcipiens. *Qua præſumptione* (inquit iratus) *audes Deos noſtros, nobilis cum ſis, clandeſtino ſubterfugio deſpicere? Dic ergo, qua ſis tu, aut quo nomine vocaris?* Cui Virgo: Martha *vocor; ex nobili* Aſturicorum *proſapia orta*, Chriſto *& nomen, & animam dedi; eius ſum, qui me de nihilo fecit, & ad plura me elegit.* Hæc inter ſe deglutiens verba Paternus, animum Virginis per blandimenta dictionum ad ſui pertrahere voluntatem decreuit, ideo ſubdolo riſu, vt Diis litaret, Principibus obediret, & à Chriſtianorum figmentis diuerteret lænocinio verborum amfractu Virginem perſuadebat. At conſtantiſſima Virgo in propoſito perſiſtens, impij Præſidis blanditias, valido ſpiritu recuſauit. Excanduit Paternus, & bili oppreſſus, pedibus, & manibus humum, & aërem verberabat. Tunc ad ſupplicia ventum. Eam in equuleum ſuſpendi, & membratim Corpus eius tenerum vngulis laniari, impoſitis inſuper ad latera facibus, donec patentibus viſceribus, eaque ſale fricata, occubuiſſet, præcepit. Omnia prout iuſſum factum. Sed quid prodeſt humana potentia, quando diuina reclamitat miſeratio? E ſupplicio firmior egreditur Martha, ab equuleo deponitur inuincibilis Virgo, & eadem nocte Dominus cum ingenti lumine apparens eidem, ipſam dulciter confortauit. Cuius melliflua viſione, & adlocutione, ſic animata eſt, vt pro nihilo duceret cruciatus. Videns Proconſul quod verbis eam, nec verberibus ſuperare non poſſet, poſt aliquot dies, mutata vice, coram ſe iterùm ſiſti Virginem iubet. Denuò à Chriſti conſortio dimouere, & ad Idolorum cultum pertrahere Mar-

THAM callida peroratione cupiebat, & ad tantam peruenit perſuaſionis inſtantiam, vt Virgini eius filium, in Sponſum ſe coniuncturum, promitteret. Sed ſacrata fœmina, quæ Sponſi in ſolitudine diuini veſtigia quæritabat, & eius vocis ſibilos adprehenderat, Proconſulis ignorantiam incuſauit, & filij coniugium recuſauit, ſeque Chriſti Sponſam profitetur, à cuius dimoueri charitate, & dilectione, nec tribulatio, nec anguſtia, nec fames, nec nuditas, nec periculum, nec perſecutio, nec gladius valere poteſtat, faſſa eſt. Iratus nimis Paternus intra ſe exclamans, dixit: Deficiens moriar, quia ab hac muliercula me ſuperatum cerno. Tunc ne Virginis victoria prodiret in publicum, B. MARTHAM ſecretò ferali gladio percuſſam, in quendam immundiſſimum locum ſepeliri præcepit. Quo facto, à nobiliſſima, & Chriſtiana matrona corpus ex oleto extractum, illud honorificæ ſepulturæ tradidit confidenter: præſtante Domino Noſtro Ieſu Chriſto, qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

Hæc ſunt Acta, quæ in profundo Scriptorum ſilentio conſeruauit poſteritas. Illis duntaxant addendus erit paſſionis dies, qui XXIII. Februarij ab omnibus deſignatur. Item Annus, qui CCLIV. ex ipſiſſimis Actis deprehenditur, ex eo quod in eis dicitur: Quod Decius arripuit imperium, & *eo, quo mortuus eſt anno*, ſub Paterno paſſa noſcitur S. MARTHA. Moritur quippe Decius in Menſe Aprilis; Anno CC. LIV. ergo B. Virgo martyrium compleuit eo ipſo anno, menſe Februario. Et conuincitur. Quia Philippi Imperatores occiſi ſunt inchoato anno CC. LIII. vt conſtat ex Inſcriptione apud Veronam inuenta, quam Cardin. Cæſar Baron. refert. tom. 2. Ann. 253. n. 2. in hunc modum:

ANNO. CHRISTI. CC. LIII. IMP. DIVVS. PHILIPPVS. SENIOR. VERONÆ. ET ROMÆ, IVNIOR. A SATELLITIB. INTERFICIVNTVR.

Poſt iſtorum occiſionem, ad Imperij faſtigium Romani peruenit Decius, & hoc, inchoato anno CC. LIII. cuius medium, in auguratione, & notitiæ dimiſſione ad prouincias conſumpſiſſe communis actionum euentus perſuadet; ergo menſe Februarij Anni CC. LIII. martyrium noſtræ Virginis euenire non potuit.

His non obſtant D. Franciſci de Padilla *d. c. 6.* verba, quibus datur intelligi, Noſtram Martyrem iugulatam fuiſſe Februario currente poſt Fabiani Pontificis martyrium, quibus etiam conuenit ſententia Pauli Oroſij Noſtri *lib. 7. c. 21.* vbi fatetur: Quod Decius *continuo cùm inuaſiſſet imperium, ob quod ſe etiam Philippos interfeciſſe docuit, ad perſequendos, interficiendóſque Chriſtianos, Septimus poſt Neronem feralia ſparſit edicta, plurimóſque Sanctorum ad coronas Chriſti de ſuis cruciatibus miſit.* Quia facilis eſt reſponſio, quia dato, prout damus, quod *Decius* in ipſiſſimo anni, & imperij exordio, ſeptimam perſecutionem excitauerit, hæc non potuit tanta breuitate *Hiſpanias* occupare, vt die XXIII. Februarij, illius anni, MARTHAM Virginem Aſturicenſem, Martyrem effeciſſet. Ratio eſt, quia Fabianus Pontifex coronatur XX. die Ianuarij, poſtmodum decreta edicta in Chriſtianos ſunt, vt inquit S. Cyprian. *Epiſt. 8.* S. Gregor. *Act. S. Gregorij Thaumaturgi*, Euſeb. *lib. 6. c. 34.* Si hæc ita: quo inquam modo *Hiſpanias* peruenire potuerunt edicta tàm breui temporum interſtitio, vt illa recipere, *Aſturicam* accedere, ſacrificia edicere, Virginem quærere, quæſitam tenere, ad tribunal ſiſtere, obiurgare, cruciare, in ergaſtulum perducere, per tempora occludere, iterum reducere, & demum occidere, Paternus potuiſſet, fere viginti diebus, poſt ad *Hiſpanias* productam conuentionem. Abſit, quia nec temporis neceſſitudo, nec actionum commoda diſpenſatio ſuadet. Quinimò ſi Baronio credimus

dimus

dimus *in Annal. Eccleſ. tom. 2. Ann. 254. n. 29.* neutiquam *Hiſpanias* perſecutio ſerpere cœpit *Deciana*, niſi poſt annum ab inauguratione Tyranni. Ex quo liquet S. Virginem Anno CC.LIV. martyrio agonem conſummaſſe.

Addendvm item Actis venit, quòd Virginis, & Martyris ſacra pignora adhuc debito adſeruantur honore in Eccleſia ſui nominis, quæ de Tera dicitur, ipſius Aſturicenſis diœceſis, olim Benedictinorum Cœnobium, nunc Abbatia, inter Dignitatum titulos Cathedralis Eccleſiæ, vt refert Ezpeleta *d. n.* 72. Qui *M. Ægidium Gonzalez* inuertiſſe locum depoſitionis pignorum ſacrorum contendit, cum pro S. Martha de Tera, dixerit reliquias adſeruari in Monaſterio S. Stephani de Riba de Sil, & optimo fundamine *Ezpeleta* de tanti Chronographi deceptione conqueritur, cum adhuc adſit Regis *Alphonſi VII.* de hac apud Teram adſeruatione diploma, quo hoc luce clarius pateſcit, & ibidem exuuias honorifice collocatas Rex ipſe profatur. Pro coronide duplicatum achroſtycon Carmen, pulueris vetuſtate compoſitum, ſubſcribere libuit.

*M*artyrem amare refert Aſturica Martha- M,
*A*ſt amat: & proprium cognoſcunt temporis au- A.
*R*omanas noſter nec penitus inuidet ardo- R.
*T*ot pia prodigiis continuis alma coruſca- T.
*H*ic iacet, hic noſtras fauet ærumnas ſimul; atque a H.
*A*lma tibi hic quanta educis nunc viſcera Marth A.

Multa ſunt in Aſturiis, Gallæcia, Caſtellâ Veteri, & Legione oppida S. Marthæ nomine conſignata, quorum nomenclaturam deſcribere prolixum. De Aſturicæ antiquitate infra.

B. S. L. Serenvs, Monachus, & Martyr.] Circa paſſionis arenam, in varias diſcinditur ſententias Scriptorum Eccleſiaſticorum caterua. Vt varietatem adnotes, illorum referre verba, præciſum, Raban. in ſuo Martyrolog. hoc die: *In* Pannoniis *natiuitas Sanctorum* Sireni, *Antigoni, Rotuli, & Libi.* B. Notker. *Apud* Smyrnam S. Synerii (corrige Syrenii) *Monachi, qui tempore Maximiani Imperatoris, cum vnius ex domeſticis eius vxorem. hora incongrua, in horto quem ipſe ſibi excolebat, deambulantem, acrius increpando repuliſſet, iubente Maximiano tentus, & Chriſtianum ſe eſſe confeſſus, capite caſus eſt.* Maurolyc. per aliam viam reuerſus eſt in regionem ſuam, dicens *Apud* Firmium *Italiæ Ciuitatis in Picenis* B. Sireni *Monachi, qui iubente Maximiano Imperatore, tentus, cùm ſe Chriſtianum eſſe fateretur, capite caſus eſt.* Petr. Cabilonenſ. *in Topograph. SS. verb.* Firmium. Maurolyci amplectatur errorem. Ab iſtis, etſi Italus diſcedit Philipp. Ferrar. *in Catal. General. SS. fol.* 88. qui apud *Aruernos* S. Sereni *Martyris* agonem reiecit. Toto corde illius eſt ſententiam amplexatus Amicus Noſter Andr. Sauſſay *in Martyrolog. Gallic. tom. 1. fol.* 121. qui iſthæc ſcribit: *Claro-Monte in Aruernis* S. Syreni *Martyris, qui propter egregiam in Chriſti nomine confitendo conſtantiam, dira perpeſſus, exacto illuſtri agone, palmam ſempiternæ gloriæ accepit.* Pro *Sirmio* ſtat Galeſinius: Pro *Firmio* Conſtantius Felicius. Quis non tantæ miretur varietatis? Quis pedem figet in tantæ diuerſitatis lectione? Adhuc aliam apud Noſtros agnoſces. Luitprandus olim Toletanus Diaconus, poſt Cremonenſis Epiſcopus in Aduerſ. num. 179. hoc ſcriptum reliquit: *Horum filij* L. Serenvs *Monachus familiaris Diocletiano, & P. Serenus Martyr, in Africa hic: Ille verò in* Hispania, Sexti-Firmi *in Bætica, paſſus ſub Diocletiano, Anno* CC.XC. At ſine veritatis præiudicio, crediderim agonem apud Sexi-firmum Hiſpaniæ conſummaſſe Noſtrum Martyrem. Moueor primò, nam apud *Firmum* in Picenis nulla adeſt iſtius Martyris memoria, quia *Philippus Ferrarius* qui Catalogum Sanctorum concinnauit Italiæ, haudquaquam eius meminit agonis nec in ſua Noua Topographia SS. ergo non *Firmi* in Picenis, ſed alibi ſcribendum martyrium eſt.

SVPEREST, vt locum hoc vocabulo Inſignitum, quæramus. *B. Notkerus*, qui fuit *Luitprando* coæuus, ex emendatione Caniſij, paleſtram, non apud *Smyrnam*, vt corrupte in editis, ſed apud *Firmum*, ſine adiectione prouinciæ, martyrij fuiſſe conſcribit; at inter *Sexi-firmum* Luitprandi, & *Firmum* Notkeri, nulla (ex ſola voce *Sexi*) differẽtia eſt; ergo, quod Maurolycus, & Cõſtantius Felicius, Cabilonenſiſque Oppidum in *Picenis* credidere, non Martyris arena fatenda eſt, cùm antiqui Martyrologi illam ſine nota expreſſere prouinciæ, & recentiores vrbem illam haud paleſtræ locum agnoſcunt. Deceptos hoſce credimus Scriptores tautologia nominum. Vrbem in Orbe quærebant *Firmum*, illamque in Picenis inuenientes, ne aliò aliam illo vocabulo conſignitam perquirere defatigarentur, Picenam ad manum habentes, ipſam, prout agoni ſtadium Monacho Martyri indigetarunt.

AST vt à concepto errore ſoluantur, vrbem apud Hiſpanos *Firmum*, nomine, & *Sirmum*, & *Sexifirmum* appellatam inueniri demonſtremus. Iulian. Petr. in Chron. n. 19. loquens de Aduentu S. Petri in Hiſpan..., proſequ... F. RMI, *vel*. SEXTI FIRMI *Epenetum Epiſcopum reliquit.* Pri no dixerat Flau. Dext. in Chron. Ann. 50. de eodem Petri agens Aduentu. *Petrus (inquit) vt Chriſti Vicarius Hiſpanias adiit, Imagines Antiochia delatas affert Epenetum SEXI FIRMI in Bætica reliquit Epiſcopum* Quam Firmum, aut Sexifirmum dixere Noſtri, SIRMIVM vocitauit Metaphraſtes in Vita S. Petri, illum in hac actione n... *Venit Petrus)* SIRMIVM *Hiſpania ciuitatem, quo loco, cùm Epenetum Epiſcopum conſtituiſſet, deuenit Carthaginem Ciuitatem Africæ* Quis non videt verborum conſon..., ſi in textu Metaphraſtis *S* litera nominis vrbis, in *F* conuertas? Attende ha... literarum germanam cognationem; ex quo facilis fuit in ſcriptura tran..., & facilior, ignoratis vrbibus Hiſpaniæ, amanuenſis, aut excriptoris perſuaſio. Non obſtat Rabani ad *Pannonias*, placitum, quia ibidem non de Noſtro agit SERENO, ſed de *Senoroto*, qui cum Antigono, Rutilo, & Libio paſſus eſt, vt indic... Notkerus, Galeſinius, & Conſtantius Felicius. Maius eſt dubium c... ca ſententiam Ferrarij, & Sauſſay, qui apud *Aruernos* paſſum Monachum ſcri... ſere. Al... ùm haud antiquorum monumenta recenſeant, fides ſtet apud illos. Nam doctis, quibus nulla delitcſcit auctoritas, perperam arridet figmentum, abſque vetuſta commendatione politum. Eius memoriam repetunt, poſt relatos, Au...us Halus meus in Codice MS. Carminum, in epigrammate pro SER... NIS cuius ep... m dedimus XI. Kal. Martij, item R. P..... ..... de la Gandara in Antiquit. Gallæc. lib........c........ Cuius eximiæ in hiſtoriæ dotes cuiuſuis Critici Cenſoris ſupercilium ſedabunt. Acta penitus deperiere, illa ex more compaginare, Antiquorum auctoritate, & Noſtrorum examinatione compellor.

ACTA S. SERENI MONACHI, & Martyris Hiſpani apud Sexifirmum Baticæ ex Var. Scriptor.

L. SERENVS ex Samone vrbe Galleciæ originem traxit. Nam Q. Serenus, qui cum Zena Romam pro inuiſendo Iuſtino Philoſopho perrexerat, Q. Serenum Medicum progenuit, qui poſtmodum à Caracalla in balneo propter fidem occiſus, duos filios Q. & M. Serenos accepit, quos dira perſecutionis apud Alexandriam inuenit procella, vbi martyrio coronati, palmam agonibus acceperunt æternam. Ab vno iſtorum Noſter L. SERENVS procedens, politioribus literis Romæ ſtrenuus operam dedit tyro, donec Diocletiano Imperatori charus, inter palatinorum aulica admiſſus deliria, Principis gratiam tenuit domeſticus, & ſodalis. At inſpecta vitæ periculoſæ, & fraudibus plenæ infelicitate, necnon Imperatorum in Chriſtianos ſæuitia; & à palatij occupatione diffugere, & à Principis

Principis indignatione diſcedere, hortuli à ſe excolendi cauſa, & ſeceſſu vocatione, mercato, vt ibidem, orationi, & exercitiis vitæ actiuæ, & contemplatiuæ vacaret, tacita perſuaſione decreuit. Cùm ergo ſint blanditiæ Principum fallaces, & eorum recordatio vix ad abſentes extendatur diutius, euenit, vt SERENVS, qui iam in hortulo, quaſi Monachus, deliteſcebat ignotus, & inter amœna ſilentij ſecedebat oblitus, intempeſtæ horæ tempore, quandam fœminam vnius ex aulicis Maximiani vidiſſet vxorem, quæ in fœminilibus intenta cupediis, totum amœni ſitus ambitum indiſcreto clamore complebat, ipſam ex hortulo acrius increpando, depelleret; illa, cùm à natura ſint fœminæ, & multò magis potentiores ad vindictam procliues, talibus eſt apud coniugem lachrymis, & figmentis conqueſta, vt SERENVM, quaſi deſpectum, aut a nullo notum, Maximiani decreto, ab vrbe exularet ambitio. Hiſpaniam igitur vt patriam SERENVS amabat, ideoad iſtam redire conſtituens, nauem conſcendens, ad portum Sextiſirmi in Bætica deuenit. Ibidem iam Imperatorum edicta patebant; ibidem feroces iudicum ſtrepitus iam aduerſus Chriſti membra ſonabant; nullus erat in prouinciæ ambitu vicus, in quo horror ſatellitum, aut ſibilus cruciatuum deficeret raucus. Hic SERENVS à militibus comprehenditur; hic ſe eſſe Chriſti aſcetam amore æſtuante fatetur, & qui fœminea Româ inſidiarum aſſentatione depellitur, vbi continuæ verborum in fideles expectabantur ſtrages, ad portum anguſtum, Auguſtum capitis abſciſſione portum felicitatis æternæ inclytus Agoniſta deuenit. VII. Kal. Martij Anno Domini CC. XC.

Iſthæc Acta. Eorum probationem, quatenus ad genealogieam deſcriptionem pete ſuperius abs notis S. Q. Sereni Senioris die XVI. huius Menſis, & in die S. Gabini ſupra XI. Kaleud. Martij. Vnum hic addendum duxi, quòd iſte S. Monachus, dato quod apud *Sexiſirmum* neutiquam martyrij accepiſſet coronam; non ex hoc, quâ Samonicus eſt, ab Hiſpana deficit proſapia; ideo ſinon agone, origine Noſter erit.

SEXIFIRMVM, aut SEXTIFIRMVM vtroque enim legitur modo. Ciuitas olim fuit Epiſcopalis in Bætica, S. Petri Apoſtolorum Principis præſentia celebris. Eius meminit Plin. lib. 3. c. 1. his verbis: Dein Menoba cum fluuio SEXIFIRMVM, cognomine Iulium, Salambina, Aldera. Ptolom. lib. 2. tabul. 1. Europ. c. 4. SEX duntaxat vocitat. Pompon. Mela Noſter lib. 2. c. 6. HEXI cum adſpiratione conſignat, vt notabit Hermolaus Barbar. & Non. Pintian. in Caſtigat. fol. 61. Illam EXI abſque adſpiratione baptizat Strabo lib. 3. Geograph. De eius fundatione & antiquitatibus conatur ſcribere Lic. Thomas Aquinas S. Officij Commiſſarius, qui adhuc in palæſtra procinctus, puluerem quatiens in arena deſudat. Hodie creditur MOTRIL. De quo Zurita lib. 8. c. 10. Florian. lib. 1. c. 2. lib. 2. c 7. & 28. Poza in Antiq. Hiſpan. Vrb. p. 2. fol. 31. P. Bin. & Rod. Car. ad Dextr. ille fol. 101. n. 3. & fol. 196. n. 5. Iſte fol. 22. lit.... Reliqua ſuis locis appingemus.

S. FLORENTIVS Confeſſor.] Duos huius nominis Diuos hodie *Hiſpalenſis* veneratur *Eccleſia*. Alium martyrio celebrem, ad Annum C. XVI. ex *Dextro*, cuius memoriam Vniuerſalis concelebrat Eccleſia ad diem XXVII. Octobris. Alium Catholica confeſſione famoſum, ad Annum CCCC. LXXXV. cuius hoc die in Albo Sanctorum, iſto titulo, repetitur & nomen. Antiqua Hiſpalenſis Eccleſiæ Breuiatia, & mediæ Scriptores, ætatis, vtrumque confundunt, quia & ſi nomina cognouerunt diſtinctè, nominum analogiâ perducti, indiſtinctè eorum Acta indiſcreta confuſione texuerunt. Duos ad hoc tibi teſtes ſubiicio: primus, ex ipſiſſimis Breuiarij Hiſpalenſis clauſulis, producendus. Hic die. XXVII. Octobr. *fol.* 166. & 167. ex edito Anno 1525. iſtam compaginat depoſitionem;

ſtionem, ad literam: FLORENTIVS *Martyr* Hiſpaniæ *apud* Caſtrum *nomine* Thyle, *ſub* Daciano *Præſide paſſus, martyrio coronatus eſt*, VI. *Kal. Nouembris. Hæc in Martyrologio Romano.* Cuius Reliquiæ *Sanctæ noſtris temporibus in Eccleſia Metropoli* Hiſpalenſi, *apud ſacrarium inter ſanctas alias Reliquias, in igno in pretio, & veneratione, ac fidelium deuotione in capſula viſuntur. Quæ tali epigrammate, intra vrnam ſimul incluſo, deſignantur*: Requieuit in pace FLORENTIVS Vir Sanctus die VII. Kal. Martias, vixit annis LIII. & depoſitus eſt die III. Idus Martias. Era D. XXII. Anno Domini CCCC. LXXXV. *Regnante eodem D. N. Ieſu-Chriſto, cui eſt honor, & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.* Vides inter vtrumque FLORENTIVM Acta confuſa? Ergo Secundus accedat teſtis illius ætatis. Iſte adſit Marin. Sicul. qui *lib.* 5. *Rer. Hiſpan.* in hæc verba prorumpit: FLORENTIVS *Hiſpanus, & genere nobilis ſub* Daciano *Præſide paſſus eſt. Cuius* Reliquiæ *Sanctæ noſtris temporibus in Eccleſia* Hiſpalenſi *in ſacrario repertæ ſunt, quæ talibus verſiculis in vrna ſimul incluſis deſignantur.* Hic Epitaphium refert. Quidquid ergo Breuiarij, & Siculi ephraſis perſuadeat tenendum eſt, Epitaphium, & lipſana in Sacrario reperta non *Martyris*, ſed *Confeſſoris* eſſe; quia quæ ſupputatio Arithmetica ne dere valebit tempus Daciani, cum Regno Alarici II. Ille ad Annum CCC. Hiſpanias fero mucrone vexauit. Iſte ad Annum CCCC. LXXXV. etſi Arianus errore; at tamen Catholicis fauens, Epiſcoporum conuentus, honeſta liberalitate, permiſit. Aſt quando hæc non ſufficeret rationis inſtantia, tantas nebulas S. M. Maxim. *in Chron. Ann.* 611. ſic diſcindat erroris. *Floret memoria per Hiſpanias vtriuſque* FLORENTII *Hiſpalenſis. Prioris qui dictus eſt* Ruſticus (*ad quem ſcripſit Plinius Secundus*) Martyris, *ſub Traiano paſſi. Alterius* Confeſſoris, *ſub Zenone Epiſcopo Hiſpalenſi.* Abhinc elicies, & confuſionem inter Scriptores Superiorum æui, & diuerſitatem inter hoſce Diuos, quod & agnouit *D. D. Fernandus Valdeſius* Archiepiſcopus Hiſpalenſis, qui cùm Anno 1563. Nouum diœceſi expoſuiſſet Breuiarium, tantam antiquorum collimauit incuriam, & vnicuique Sanctiſſimo Viro, quod ſuum erat, iuſta menſura conceſſit. De Confeſſore hæc in Martyrol. Rom. *Hiſpali S.* FLORENTII *Confeſſoris.* A quo Martyrolog. Caſtellanum P. Vazq. Luſitanum PP. Societ. Ieſ. & Hiſpanum Ms. P. Higuera, Philipp. Ferrar. in Gener. Catal. SS. fol. 88. & in Topograph. Sacr. fol. 61. Ex Noſtr. P. Truxillo in Theſaur. Concionat. tom. 2. fol. 616. Moral. lib. 10. c. 28. Padilla tom. 1. Cent. 5. c. 31. Mariet. Hiſt. SS. lib. 6. c. 3. Marian. lib. 5. c. 5. Roder. Car. Hiſt. Hiſpal. lib. 2. c. 11. D. Paul. de Spinoſa ead. Hiſt. lib. 1. c. 15. P. Biuar ad Dextr. in Chron. Ann. 110. n. 4. fol. 215. P. Quintana Dueñas Hiſt. SS. Hiſpalenſ. 1. p. fol. 110. D. Martin de Anaya eios Cenſor in Apolog. 5. p. fol. 24. Eius Acta à nemine ſcripta cognoſco, ideo P. Quintana-Dueñas inſectabor veſtigia.

ACTA SANCTI FLORENTII Hiſpalenſis Confeſſoris ex Var. Scriptor.

FLORENTIVS ex nobili Gothorum origine apud Hiſpalim Bæticæ opulentam vrbem naſcitur; qui Catholica religione perdoctus, virtutum ſarcina onuſtus, ſpiritum glorioſis facinoribus erudiuit. Quæ autem fuerint in adoleſcentia actiones, penitus occuluit temporum infatigabilis reuolutio. Illud duntaxat ſcitur, quod in omnium virtutum ſplendoribus, prout hominem decebat Catholicum, nobilem & generoſo claritudinis ingenio ingenuum floruerit, ipſus manifeſtat ſanctitudinis apparatus. Eius Sanctiſſimæ in Domino mortis, cuius in conſpectu Dei pretioſa memoria, quæ vitæ laudabilis actubus correſpondet, adhuc inſcriptio vetuſtioribus in capſula literis exarata conſeruat anamneſin, quæ cum ipſo ſacrato Corpore inter Reliquias ſacrarij S. Eccleſiæ Metropoliticæ Hiſpalenſis inuenta, iſta recenſet.

REQVIEVIT.

REQVIEVIT. IN. PACE.
FLORENTIVS. VIR. SANCTVS.
VII. KALEND. MART.
VIXIT. ANN. LIII. ET. DEPOSITVS. EST.
DIE. III. IDVS. MARTII.
ERA. DXXIII. AN. DOMIN. CCCC. LXXXV.

Tanta ſacrorum pignorum inuentione Eccleſia Hiſpalenſis confœta, protinus feſtum glorioſo detulit Confeſſori, quod Duplex ſecundæ vocitatur Claſſis, in cuius anniuerſario die Eccleſia illa Metropolitica, ſtatuta ſupplicatione procedens, ſacras exuuias in Sacerdotum humeris ſuperpoſitas, celebri populo exhibet apparatu. Quibus reconditis, in poſterum honorificè condita, fidelibus lipſana in Ara ſacrarij offert laudabiliter veneranda.

Iſthæc Acta, quæ ex Noſtris colligere Scriptoribus potuimus: cætera Deus ſcit; cui nulla valent obſcurari facinora. De S. FLORENTIO ignoti apud me Actoris adeſt Epigramma, quod lubens ſubiicio

Conditur in capſa SANCTVS FLORENTIVS *iſta,*
Qui primò Martyr tunc reputatus abit.
Noſter Confeſſor prabet humana Magiſtro
Munera: ſic Chriſtus pertulit illa polo.

Verbum in Inſcriptione REQVIEVIT IN PACE denotat placidam dormitionem, quæ de ſolis Confeſſoribus recitatur, non de Martyribus, qui per paſſiones, anguſtias, & ſupplicia ad præmia deueniunt æterna; & licet in illis mors placida, & grata propter ſummam in Deo charitatem ſit, attamen à conſuetudine abeſt eccleſiaſtica, illos in pace quieuiſſe proferre.

HISPALIS De illa diximus diebus II. IV. & XX. Ianuarij, vbi tres de eius nominis æthymologia, opiniones retulimus: hic tantum numiſma, quod in manus nuper peruenit meas, iſtius vrbis celebris antiquitatem exhibens, delineabo.

In prima facie ſtat Hercules qui Hiſpalim condidit, à dextris, à ſiniſtris, Iulius Cæſar, qui vrbem Iuliam Romulam reſtaurauit, inter vtrumque S. Rex Ferdinandus, qui illam è Maurorum faucibus eripuit. In reuerſo viſuntur arma Regis Sancti, quibus Legionis, & Oueti inſignia, in Leone & Vrſo coronatis inſpectantur. Hic lemma REGIS HISPALIS INSIGNIA. Illic ſubſcriptio REX HISPALIS. Cuius numiſmatis, nullus quem viderim, meminit.

D. S. MONTANVS Epiſcopus, & Confeſſor.] Licet huius Sanctiſſimi Præſulis apud aliquem ex Martyrographis (dempto Hiſpano P. Higuera MS. hoc die) nulla reperiatur anamneſis, at apud multos eius ſanctitudo Chronographos celebratur. Primas ferat S. Illephonſ. in Prœmio de Viris Illuſt. qui *Beatiſſimum* illum vocat, & in c.3. S.M. Maxim. in Chron. Ann. 531. fol. 184. & antea Ann. 523. fol. 182. lit. O. in hæc verba: B. MONTANVS *ſuccedit Celſo Sanctiſſimo Viro.* Eodem titulo eius meminit Luitprand. in Aduerſ. n. 249. ſic: *Creditur* S. MONTA-

NVM.

NVM. &c. & n.258. iſthæc: S. MONTANVS *ſcripſit ad Turibium.* Similiter Iulian. Archipresbyt. Tolet. in Chron. n.265. iſtis verbis: *Succedit MONTANVS Archidiaconus Toletanus, doctus, & SANCTVS.* Et n. 272. hæc: S. MONTANVS *ſub Amalarico habet Concilium Toleti.* Itidem iſto ipſo cognomine SANCTI illum compellauit tota Toletana Synodus ſub Gundemaro Ann. 618. apud Loayſ. fol. 258. §. Cuius quidem, his verbis: *Sed iam dudùm exiſtere Antiquorum Patrum Synodali ſententia declaratur; ea duntaxat Concilij forma, quæ apud* SANCTVM MONTANVM *Epiſcopum in eadem vrbe legitur habita.* Hic item Loayſa in Not. & in Concil. Tolet. 2. fol. 85. & in Subſcript. fol. 91 Demum illo eodem titulo nominat Baron. in Annal. tom. 7. Ann. 531. n. 13. in Margine Roman. *De* SANCTO MONTANO *Epiſcopo Toletano.* Poſt hos Ambroſ. Moral. lib. 11. c. 48. Padilla. tom. 2. Cent. 6. c. 12. & P. Mariet. lib. 5. SS. Hiſpan. c. 10. P. Marian. lib. 5. c. 7. Piſa Hiſt. Tolet. lib. 2. c. 17. Vaſſ. in Chronic. Ann. 530. D. Thom. Tamayo in Veritat. Dextr. in Catal. Epiſcop. Tolet. n. 28. D. D. Didac. de Caſtejon in Primat. Tolet. tom. 1. p. 1. c. 8. fol. 124. D. Franciſc. de Sandoual Hiſt. S. Antonin. Palentin. § 4. fol. 29. P. Yepes in Chron. Benedict. Cent. 1. c. 3. Eius Acta ſingulariter deſcripta damus.

ACTA S. MONTANI EPISCOPI Toletani Confeſſoris, ex S. Illephonſo, & aliis Scriptoribus Hiſpan.

MONTANVS nobilis Ciuis Toletanus, ex Palatinis Regiæ domus Gothorum, illoſtri proſapia alumnus, Catholico ipſe, & tota familia ordini cenſebatur. Primitus in ſecularibus armorum facinoribus inſtructus, mytiadum copias dux rexit militum, feruescente ætate perualidus, ſed ad matrimonij iugum omnimodum ferocis ſpiritus ſubmittens inſtantiam, aulicus per tempora, quieti; & otio vrbicus adquieuit. Aſt Aulicorum varietatis diffugiens inedias, & Curialium veritatis inſidias temnens, & timens, contracta cum Catholica vxore (vt rune motis erat) de ſeparatione thori pactione, ſic vt domi tanquam fratres germani commorarentur inſimul, ille ad Clericalis ſtudium habitus, animum accommodans, feruentiſſimo ſpiritu, breui rudimenta didicit. Coadunatus poſtmodum, ex hoc, inter S. E. Toletanæ chori aſſeclas, demum omnium gradus Ordinum Eccleſiaſticorum, ſuis efflagitantibus meritis abſque retardatione percepit. Creſcebat, ad manum, continuò eius virtutis ſplendor, & ſic omnium commilitonum in bonis operibus actus exciuit, & animos, vt protinus ad Archidiaconatus illius inſignis Eccleſiæ dignitatem, Celſo inſtante Sanctiſſimo Præſule, accitus, muneris onera, præ excelſo miſcuit honore. Erat verò tunc Theodoricus Oſtro-Gothorum in Italia Rex, Amalarici Nepotis Gothorum in Hiſpania Principis Auus, qui ætate inſpecta Amalarici teneta, tutorio nomine, omnes Hiſpaniarum prouincias regebat. Sed creſcente in Principe ſenſu, Auus, vt imperij habenas Nepoti abſque ſubleuatione pertraderet, Hiſpanias deuenire conſtituit, & Toletum demigrans, inter Palatinos, & Ciues, circa Regis ingreſſum, & alia ad vrbanitatis formulam ſpectantia (prout vanæ hominum mentes) fera, & quaſi ciuilis eſt exorta contentio. B. ergo MONTANVS, ea quâ præditus humanitate, ſic populi tumultus blanda peroratione ſedauit, & Procerum iurgia pura exhortatione molliuit, vt recepto Rege, omnia ad Populi, & Aulicorum palatum, ſeruato vniuerſorum teduceret ſtatu. Iſtis ſi quidem, & aliis actionum inſignium facinoribus Sanctiſſimus

Archi

Archidiaconus orbem ferè totum admiratione replebat, cum S. Celſus Toletanus Epiſcopus ad Treuiros Germaniæ, quorum vernulus erat, proficiſcitur; quo è viuis ſublato, omnium ſuffragiis, & Regis plauſu, in Patriarchalem Cathedram vrbis Regiæ, cuius fuerat Leuita, MONTANVS aſcendit, licet ipſo renitente, Prælatus. Illicò regimen honoris retemperans, omnia condigno diſpoſuit iure, ita. vt nihil abſque ordine efficeretur. Præceſſerant quippe, aut bellorum diſturbio, aut Regis tutelæ confuſione nonnulla, quæ correctionem, & morum reformationem abſque dententione petebant, & ideo ne ſerperet corruptela, Toleto Concilium indixit, cui ſeptem duntaxat Pontifices interfuere, qui licet numero pauci, virtute, atque doctrina percelebres, cum Zorobabele ſuo, in medio quamuis hoſtium poſiti, templum reædificare ſunt conſtantia animorum aggreſſi. Quinque in hac Synodo ad diſciplinam eccleſiaſticam augendam, & mores fidelium reformandos Catholicus conſeſſus canones decretauit; quibus Eccleſia Hiſpana in ordinem redacta, in poſterum morum ſuaues reſpirauit odores. Per hæc tempora apud Palentinos Presbyteri nonnulli in fœdam ſunt deceptionem elapſi; nam credentes ſe poſſe, ordinis priuilegio, chriſma conſecrare ſacratum, illa, Epiſcopis repulſis, ſacrilega temeritate faciebant. Sed & ad alios tranſeuntes exceſſus, pro Eccleſiarum conſecratione alienæ ſortis Epiſcopos adferebant. Quibus vt malis obſiſteret MONTANVS Palentinis ſequentem epiſtolam direxit eiſdem:

Dominis dilectiſſimis Fratribus, Filiiſque Territorij Palentini, MONTANVS Epiſcopus Æt. Sal.

CVNCTARVM Eccleſiarum, Domini piiſſimi, Præſules, per Ezechielem Prophetam terribilis illa commonitorij dictio, ſub Speculatoris nomine, concutit, dicens: *Fili hominis Speculatorem dedi te domui Iſrael: audiens ergo ex ore meo ſermonem, annuntiabis eis ex me: ſi dicente me ad impium: Impie morte morieris, non annuntiaueris ei, neque loquutus fueris, vt auertatur à via ſua impia, & viuat; ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, ſanguinem enim eius, de manu tua requiram.* Quæ huius lectionis ordo, de admonentis, admonitique animis exquirendum oſtendit. Hac ergo voce permotus, huius officij neceſſitudinem me ſuſcepiſſe non neſciens, ſtudere curaui, ne cuiuſdam perditi animam de manu mea Chriſtus inquirat: præſertim cùm Toletanæ vrbi Metropolitani priuilegium vetus conſuetudo tradiderit; & eo magis non ſolum Parochiarum, ſed vt Vrbium cura huius vrbis ſolicitet Sacerdotem. Ergo vt Apoſtolus dicit. *Quid horum vultis: In virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?* Noua namque præſumptio præſidentium vobis Presbyterorum, noſtrorũ pulſauit auditus, ſi tamen noua tantùm, & non deteſtabilis dici poſſit, quæ ab initio fidei Catholicæ nunquam præter nunc ſubrepſiſſe probatur, vt quod per manus ſummi Pontificis Trinæ diuinitatis inuocatio ſanctificare conſueuit; Presbyter ignarus diſciplinæ conficere ſibi chriſma præſumeret. Hoc ſi ignauiæ eſt, tam demens Sacerdos eſſe non debuit: ſi præſumptionis eſt, hunc ſchiſmaticum eſſe, quis neſciat: qui inauditam rem, & religionis contrariam, ſeneſcente iam mundo, talis temerator iudicat? Reuoluatis manibus veſtris, ô Presbyteri, ſacratiſſimum Numeri Librum, in quo veſtri Officij in ſeptuaginta

C.3. & 33

1. Cor.4.

C.11.

Senio

Seniorum perſonis auſpicatus eſt honor, & inuenietis quorum negotiorum vobis prærogatiua conceſſa eſt. Auditores ſuos Dominus noſtri laboris ſecundo dignitatis gradu eſſe voluit, non temeratores ſacrarum quarundam rerum permiſit. Sic Nadad, & Abiù ignem afferentes alienum, id eſt, ſui officij non debitum, diuinus ignis abſumpſit. Sic Core, Dathan, atque Abiron; Moſeo Dei Dei gratia diuinis eloquiis perfruenti, inuidentibus, ac dicentibus: Non ſoli tibi loquutus eſt Dominus, quia omnis congregatio ſancta eſt, nouis chiſmaticis interitus, nouæ prædicationis aduenit: vt ieiuno ore inſatiabiliter terra ſorberet, quos indignatio diuina damnaſſet. Quid memorem Oziam, qui non contentus Regalibus facibus, ne fungeretur & Sacerdotis officio, contra ius, faſque, poteſtatis velatus cothurno, oblationem expiationis ſolis Sacerdotibus debitam, offerre pararet, ſic vltione cœleſti lepra perfunditur, vt munere Sacerdotis, & Regis careret, exoſuſque ad obitum permaneret. Ozam pariter, quantum ad ipſum erat, deuoto officio, iumentis calcitrantibus, ne arca Dei laberetur, ſuſtinere parantem, diuinitus perſecutio illata, conſumpſit. Oſtendere ſcilicet volens, quia nullis omnino cauſis, nec ſub occaſione humilitatis præſumentibus, diuina officia, & ſacramenta cœleſtia, ab eo cui non incumbit, officium contingi aliquatenus debet. Caueant ergo, caueant ij, qui ſibi putant eſſe licitum, quod aliis non ignorant eſſe illicitum, ne ſimilis eos horum, quos memorauimus pœna percellat. An forſitan Sanctorum Patrum regulas, & conſtitutiones ſynodicas ignoratis, quibus præcipiuntur Parœchenſes Presbyteri non per viliores perſonas, ſed aut per ſemetipſos, aut per Rectores ſacrariorum annuis vicibus, ſchiſma à præſidente ſibi Epiſcopo petant? Credo quòd qui petero iuſſerunt, poteſtatem conſecrandi penitus abſtulerunt. Prouiderit ergo, charitas veſtra, ne poſt huius humilitatis noſtræ interdictum, donec & conſuetus vobis à Domino præparatur Antiſtes, quiſquā vetita iterare præſumat, & incipiat grauiorem eccleſiaſticæ diſtrictionis ſuſtinere cenſuram: Vtatur quiſque honoris ſui conceſſo priuilegio, quod proprium ſit ordinis Presbyterij; non quod ſummi Pontificatus eſt, improbus miniſter adſumat. Quiſquis poſt hanc admonitionem in huiuſmodi rebus aliquatenus fuerit deprehenſus, ſub anathematis inſolubili vinculo ſe nouerit eſſe damnandum. Cui in hoc ipſo non parum humanitatis conceditur. quòd nunc eum tranſire patimur impunitum. Sanè ſi Dominus voluerit, cùm tempus Paſchalis feſtiuitatis aduenerit, ſi vobis ad petendum impoſſibile eſt, datis literis veſtris indicare debetis; & Nos ſacri huius liquoris vltro poterimus tranſmittere gratiam, dum non præſumatur cita.

Lev.10. Num.16. 2.Reg.6.

Pari ratione cognouimus, quòd ad conſecrationem Baſilicarum, alienæ ſortis à vobis Epiſcopi inuitentur, & licet ſint vnius fidei copula nobiſcum in Chriſto connexi, tamen, nec prouinciæ priuilegiis, nec rerum Domini noſcuntur vtilitatibus conuenire: quia iam ad ipſum huiuſmodi fama perlata eſt. Ideoque ſalubri ordinatione conſuluimus, vt ſi quando talis neceſſitas incubuerit, literis Nos informare debeatis, & aut per Nos, aut per eum, qui Nobis ex fratribus, & Coëpiſcopis Noſtris viſus fuerit, & conſecratio Eccleſiarum, Deo auſpice, poterit celebrari. Præterea perditiſſimam Priſcillianiſtarum ſectam, tàm actis, quàm nomine, à vobis præcipue nouimus honorari. Rogo, quæ eſt iſta dementia, in cuius amore ſuperfluè labi, quem in opere non velis imitari. Nam vt

pauca

pauca de eius ſpurcitiis in notitiam veſtram deducam, exceptis his, quæ in diuinitate profanus erupit, & ore ſacrilego blaſphemauit, omnium vitiorum in eodem congeries; veluti in ſordium ſentina, confluxit, vt ſectatricum pudorem impudefactu: adulter eriperet, & vt ad ſceleris nefarij effectum facilius perueniret, maleficij vſum geſta etiam eidem adſignant. Quid, tandem in hoc, Religioni congruum fidelis cuiuſquam anima veneratur, qui non ſolùm à Sanctis Sacerdotibus refutatus eſt, verum etiam Mundani Principes iuſtitia legum ſuarum, cum pro memorati ſceleris qualitate damnatunt? Hunc talem fuiſſe plenius diſcet, qui Beatiſſimi, ac Religioſiſſimi Viri Theoribij Epiſcopi ad S. PP. Vrbis Romæ Leonem, libros editos legit, in quibus hanc ſordidam hæreſim explanauit, aperuit, & occultam tenebris ſuis, perfidiæquè nube velatam in propatulo miſit. Ex ipſis etenim libris, qualiter cauere, quid reſpondere contra ſacrilegos poſſit pius lector, inuenitur. Vnde quæſo, vt perfidiam cum auctore damnantes, atque anathematizantes, rectæ fidei regulam teneatis, & de omnibus ſuperſcriptis cautiores exhibere vos procuretis, quo facilius, nec mihi de taciturnitate poſſit eſſe damnatio, & vobis de obedientia fructum maximum coram Saluatore Deo Noſtro prouidere poſſitis. Pax Domini cum omnibus vobis.

Ast quia Palentinorum naturam Sanctus Antiſtes à multis ſeculis agnouerat efferacem, & acrius in ſua opinione, etiam hæretica perſiſtentem, cuius emollire duritiem haud quaquam comitatis poterat perſuaſio; diſpoſuit, vt relata Epiſtola ad manus remittererur Turibij, illius vrbis accolæ, qui eximiè Catholicus, totas Presbyteris, & Populo Præſulis mentis orationes ediceret. Quod vt conſequeretur felicius, illi iſthæc ſuæ paginæ argumenta direxit.

Domino, eximioquè Viro, præcipuoque Chriſticolæ, Domino, & Filio Theoribio.

MONTANVS Epiſcopus Salutem.

Alvmnvm te fidei Catholicæ, & Sanctæ religionis amicum, etiam in actibus mundialibus conuerſantem valde, & nouimus, & probauimus. Cùm autem adhuc floreres in ſeculo, ita claritatis tuæ vita perpatuit, vt ſecundum ſententiam Domini, & quæ ſunt Cæſaris, Cæſari non negares, & Deo, quæ ſua ſunt, deuota mente perſolueres. Iure etenim te diuini cultus in hac præſertim prouincia nominabo. Putas ne quanta tibi apud Deum maneat, merces, cuius ſolertiâ, atque inſtinctu, & idololatriæ error deceſſit, & Priſcillianiſtarum deteſtabilis, & pudibunda ſecta contabuit? Si tandem adhuc, & in nomine honorare deſiſtant, cuius per tuam admonitionem collapſa eſſe opera non ignorant. Nam de terrenorum Dominorum fide, quid loquar? Cui ita tuum impendiſti laborem, vt feroces cohabitantium tibi animos ad ſalubrem regulam & normam regularis diſciplinæ conduceres. Præſtauit diuina prouidentia quia id, quod ſummo labore conatus es, precibus, & oratione perficeres. Quæ tamen ex Palentino conuentu ad Nos peruenerint Celſitudini veſtræ indicare curaui: quò facilius per veſtram increpationem nefanda præſumptio in poſterum conquieſcat. Quidam (vt ad Nos perlatum eſt) Presbyteri Matth. 22.

byteri auſu temerario, res ſacras non tàm conſecrare, quàm violare præſumunt, & cunctis ab initio fidei Catholicæ ſeculis inuſitatum, ſummis ſui ordinis hominibus, niſi tantum Pontificibus debitum, Ius conſecrationis chriſmæ, neſcio quo typo, an dementiæ dicam, indubitanter adſumunt: Quod quàm ſacrilegum ſit, piiſſimam conſcientiam tuam latere non credo: & ideò ſpero, vt pro eneruanda hac ipſa ſuperfluitate, Sacerdotis ſeueriſſimi auctoritate vtaris, & tantæ rei temeratores diſtrictiori increpatione coërceas. Qui, ſi poſt datam admonitionem nefas iterare præſumpſerint, contumacia eorum, ſententia conuenienti damnabitur.

SIMILI ratione cognouimus, eo quod neceſſitudine conſecrandarum Baſilicarum, fratres Noſtri alienæ ſortis Epiſcopi in locis iſtis inuitati conueniant, & licet ſit in toto Orbe Sponſæ Chriſti thalamus vnus, eiuſque Antiſtites vnâ in eodem fibulâ charitatis, & fidei vnione connexi, quod tamen priuigelium deceſſori noſtro, necnon Dominis, & fratribus noſtris Carpetaniæ, vel Celtiberiæ Epiſcopis veſter Coëpiſcopus fecit, in exēplaribus charitati veſtræ direximus, vt ſcire poſſitis improba petitio qualem potuiſſet habere effectum. Et certe Municipia, id eſt, Segobia, Britablo, & Cauca, eidem non quidem rationabiliter, ſed pro nominis dignitate conceſſimus, ne collata benedictiu, perſona vagante, vileſceret. Quod ipſi tantum modo, dum aduiuit, præſtitum fuiſſe cognoſcite. Hoc ergo prouidere volumus, vt conſuetudinem antiquam nulla ratione prætermittere debeatis. Quòd ſi hæc noſtra admonitio in vobis nihil profecerit, neceſſe nobis erit Domini noſtri exinde auribus intimare, pariter, & filio noſtro Ergani ſuggerere, vt huiuſmodi auſum præcepta culminis eius, vel diſtrictio Iudicis, non ſine veſtrorum detrimento, ſeueriſſimè vindicent. Tanta enim tribuente Deo eius eſt pietas, vt nihil de hoc, quod ius antiquum cuſtodiſſe probatur, immutari permittat. Diuina vos cuſtodiat Trinitas, Amen.

ISTIS vt creditur Theorbij induſtria ſopitis erroribus, in ſui muneris exercitationibus vigil MONTANVS ſpeculator exiſtens, vitam licet oneribus plenam, attamen conſcientiâ quietam, & fructuum cumulis placidam, remoto cenſore, texebat. Sed cùm nulla ſit hominum linea, quam antiquus ſerpens, Deo permittente, non laceret, & Numine diſponente, non deleat, aut propter tentati meritum, & coronam, aut propter horrorem perfidi perſequentis, euenit, vt MONTANI innocentia, coniugis conſortio mouente, dolis impiorum impacta decreſceret. Per omnium cœpit abſonus peruulgari rumor auditus, quòd S. Vir disfractis vxori promiſſis pactionibus, carnis fragilitate deuictus, aut voluptaria pruritus excitatione ſuccenſus, ſororium coniugi thorum fœda reiteratione violaret; quo plebis vulgus, ad malum pronus, in peius famam accipiens, Pontificem diſtortis oculis, conſpiciebat. Cuius rei ſibilum MONTANVS licet tarda ſpeculatione dignoſceret, vt à ſe coniugalis conuerſationis infamiam propulſaret, & proſtratæ turpiter pudicitiæ honorem debitum reſarciret, tandiu aſſumptos veſte candentes tenuit carbones, donec Domino conſecrans oblationem, totius per ſemetipſum Miſſæ celebritatem compleret. Quo ſacrificio expleto, prunarum ignis cum decore veſtis adeò in concordiam venit, vt neque illa vim extingueret ignis, neque iſte veſtis deleret ſtatum: quinimmo, prunæ ignem, & veſtis inuenta eſt conſeruaſſe decorem. Tunc Deo relatis gratiarum actionibus,

qui

qui ſuæ multiplicis ad eius ſeruos prodigioſa demonſtratione clémentiæ permiſit in hoc puræ conſcientiæ examine, quòd per ſimplicem naturam ignis, & deteſtabilis accuſantis conuinceretur fallacia, & inculpabilis agnoſceretur innocentia Beatiſſimi Sacerdotis. Tandem virtute ſpiritus nitens,& eloquij opportunitate decorus, glorioſus habitus fuit: qui poſtquam nouem annis Sedis primæ Cathedram obtineret, ſanctitate mirabilis, & doctrina inſignis ad illam beatificæ viſionis ſedem Confeſſor inclytus remeauit Auguſtam. VII. Kalend. Martij, Anno Domini D.XXXIV. Ad eius tumulum Carmen inſcripſit hoc ſepulchrale Iulianus eius ſucceſſor, quo breuiter, & venuſte eius acta recenſet:

Marmore pura iacent iſto ſub Præſulis oſſa
MONTANI, cuius dogma renaſcit ouans.
Plurima ſic prudens horrentia delet in Orbe;
Hæreſis vt maſtix vrbe vocetur epos.
Si thoris innocuus vixit, tu examina lege
Ignis, vbi æterni ſunt monimenta Dei.
Proſilit ergo liber prunis crepitantibus almus;
Quibus nec veſtis, nec pyra veſte cadit.
Moritur. Ad ſuperos tranſlatus creditur hæros:
Septima quo Martis menſe Kalenda viget.

Iſthæc Carmina ab Aulo Halo meo mutuaui, qui inter alia, hæc à Iuliano conſcripta MONTANO excripſiſſe fatetur. Illa procul dubio vidiſſe crediderim apud P. Hieronymum Roman de la Higuera in ſuo MS. Martyrologio Hiſpano, vbi in hunc diem reiicit eius feſtiuitatem; niſi iuſto errore deceptum à D. Thoma Tamayo d. n. 28. fol. 121. col. 2. fatearis, vbi S. Præſulis Noſtri Tranſlationem illè hoc die conſignat, ad cuius probationem Dextri (lege Maximi) Ann. 525. verba recenſet. Sed hallucinatus eſt abſque dubio gentilis meus. Nam ibidem Maximus non de Montani, ſed de Celſi Tranſlatione commeminit. Eius inſpecta verba: B. MONTANVS *ſuccedit* Celſo *Sanctiſſimo Viro, qui patriam ſuam* Treuirenſem *repetens, ibique prædicans, vitæ ſanctimonia, ac miraculorum frequentia fulget: Eius* Tranſlatio *celebratur* XXIII. *Februarij*. Iam vides Tamayi errorem. Quis vnquam MONTANVM Treuirenſem agnouit? Quis apud illam vrbem eius Tranſlationem ſomniauit? De Celſo ſic, vt infra patebit. Sed vt ad rem noſtra ſe conuertat oratio, P. Higuera, aut lecto epigrammate ſepulchrali, aut alia de cauſa, quæ ignoratur, ad veram feſtiuitatis diem acceſſit, ſic Latinè *Toleti memoria* S. MONTANI *ipſius Eccleſiæ Archiepiſcopi, de quo* S. Illephonſus *luculentum concinnauit elogium, eius dies feſtus ex antiquis monumentis colitur die* XXIII. *Februarij, quieuit in pace ERA* D. LXXII. *Anno Domini* D. XXXIV. Circa annum nulla dubitatio eſt.

VNA aduerſus P. Ioannem Mariana lib. 5. c. 7. nec vulgatis mihi ſe offert diſputanda. Iſte doctiſſimus Chronographus agens de purgatione MONTANI pro redimẽda opinione eius proſtratæ pudicitiæ, duo aſſerit; & quòd examen per ignis attactum *lege iubente* ſuſcepit; & quòd ab iſta deinceps actione ſumpſerit exordium, hæc purgationis apud Gothos formula vulgaris. Eius verba auſculta: *Ex hoc principio* mos *ille in Hiſpania manaſſe videtur Gothorum* legibus *non vno loco receptus, ab diuinis abhorrens, furta, adulteria, aliaque crimina purgandi, candentis ferri attactu, aut feruentis aquæ hauſtu*. Et loquens de purgatione MONTANI dixerat: MONTANVM *proſtrata turpiter pudicitia lege poſtulatum, innocentiæ indicio prunas ſinu continuiſſe, dum ſacris more Chriſtiano operam daret*. Si ergo *iubente lege* S. Præſul

ad examen deuenit, neceſſario fatendum eſt, morem illum non ex illa pro-ceſſiſſe origine, cum iam eſſet ſcripta lex formam purgationis proponens. Si non erat lex, quo pacto hæc *legis* iuſſione perfecit? Lex nulla fuit apud Gothos de ignis candentis attactu vnquam, ergo S. Antiſtiti perperam tribuitur, quod nec lege ciuili ſcripta iubebatur; & licet eſſet, tanquam diuino iuri abhorrens, ille neutiquam reprobam adimpleret. Non erat mos: quia vt ipſe Mariana fatetur, ab illo accepit exordium. Fateor de huiuſmodi purgatione vulgari legem apud Gothos fuiſſe latam, ſed hæc per fere vnum ſeculum poſt MONTANI diſceſſum, hoc eſt tempore Witizani Regis, in excidij Hiſpanici veſperis, vt patet ex. l. 3. tit. lib. 6. Leg. Gothor. ſed nec hæc in antiquo more accipit fundamentum, ſed ſimpliciter obſcuri iuris eruendam veritatem. Ex quo liquet B. Præſulem non legis, aut moris neceſſitudine, ſed Dei inſtinctu ad hæc veniſſe carbonum candentium examina, vt Deus & Antiſtitis propalaret candorem, & accuſantis detegeret falſitatem.

CIRCA Præſulis Noſtri prudentiam in placatione tumultuum in ingreſſu Theodorici Oſtrogothorum per Italiam Regis teſtis eſt Luitprand. in Aduerſ. n. 249. his verbis: Creditur S. MONTANVM, cum eſſet Archidiaconus Toletanus, in aduentu, & receptione Theodorici, Regis Oſtrogothorum, non parum valuiſſe, vt eſſet pacifice receptus, vt tutor Amalarici Regis Nepotis ſui.

QVATENVS ad conſuetudinem ſeparationis thori inter coniuges, quando Vir ad Ordines aſcendere cupiebat vxoremque ſororio nomine retentioʻnem: innumera ſunt exempla. Paulini Epiſcopi Nolani Acta, Apri Monachi, & Tullenſis Pontificis res geſtas perſcrutare. Illius apud Surium, Roſnueidum, & Nos infra die XXII. Iunij Iſtius apud S. Paulinum epiſt. 31. Suaſſayum, & Martyrolog. Roman. die XV. Septembris. Erat tunc iſtis Sanctis Viris vxores non iam duces ad mollitudinem, vel auaritiam, ſed ad continentiam, & fortitudinem reduces in oſſa virorum ſuorum. Quas exinde charitas Chriſti tanto illis firmioribus, quanto caſtioribus nexibus copularet: vt eſſent iidem coniuges, qui fuerant, ſed non ita coniuges vti fuerant: eſſent ipſi, nec ipſi; nempe qui ſicut Chriſtum, ita ſemetipſos iam ſecundum carnem non noſſent. Erat denique vna quæuis mariti conſerua in labores corporeos (inquit Paulin. d. epiſt. 31.) ex affectu ſpirituali, vt coniugis libertatis pretium faceret ſeruitutem ſuam, de nutu illius pendebat, & in eius ſtatu ſiſtens, in ipſius ambulabat veſtigiis, in marita anima animabatur, & ſic in eius vita deficiebat, vt in vita ipſius reficeretur. Non illa in ſecularibus negotiis mundo, ſed Chriſto ſeruiens, propter quem mundum patiebatur, ne coniux pateretur. Vere iuxta diuinum opus, & verbum facta in adiutorium illi, & ad ipſum habens conuerſationem ſuam de Viri viuebat afflatu. Curabat illa ſeculi curas, ne ille curaret: poſſidebat mundana, ne ipſe poſſideretur à mundo, ſed à Chriſto. Non illam a propoſito coniugis diſcors abiungebat voluntas, ſed quod magis mirum eſt concors fides, opere, diuidebat voluntate coniunctam. Nam ſine animi captiuitate rem captiuitatis, in liberate ſpiritus adminiſtrans, firmabat manus ſuas in opera virtutis: brachia ſua extendebat ad vtilia, accincta fortiter lumbos ſuos, & eſcas pigritiæ non edens, facta erat coniugi, tanquam nauis, quæ mercatur à longinquo: neceſſaria diuiſione reddens per ſe Cæſari, quæ erant Cæſaris, vt quæ Dei fuerant, per Virum miniſtraret Deo. En illorum temporum honeſta cooingia. Iſthæc permiſit MONTANVS Noſter in Synodo II. Toletana Canon. 1. Non quæ impoſtor ſacrilegus tribuit Clericis, & Sacerdotibus Hiſpanis, quos ex illo decreto ſumpta occaſione) coniugio carnali dixerat implicatos, vt notauit P. Ioann. Marian. d. lib. 5. c. 7.

TOLETVM, Vrbs Regia olim, nunc Imperialis, de ea diximus die I. & XXIII. Ianuarij, vbi de eius antiquitate duas retulimus opiniones. Nunc quod Coloniæ titulo conſignaretur, vide ex Goltzio Hiſt. Aug. fol. LI. n. 19. antiquum numiſma.

Turrita corona effigies inſpicitur decorata, aut quia Caput Carpetaniæ vt diximus, aut quia ipſa vrbs turrium denſitate compacta, & mœnium fortitudine cincta ſupra montis pyram magnitudinis ſuæ ſpecimen condemonſtrar.

G. TRANSLATIO S. CELSI Epiſcopi Toletani, & Treuirenſis.] Eius natalis die XXX. Maij conſignatur, ibidem eius Acta curabimus recenſere puriora. Nunc ad *Inuentionem*, & *Translationem* ſacrorum pignorum calamum conuertamus. Philipp. Ferrar. in General. Catal. SS. fol...... iſta recenſet: *Treuiris, Inuentio* S. CELSI *Epiſcopi*. Eadem in Topograph. ſacr. fol. 128. Conueniunt Molan. ad Vſuard. Galeſin. & Maurolyc. Acta, & Inuentionem ſub vna coniunxit periodo Suaſſayus tom. 1. Martyrol. Gallic. fol....... hiſce verbis: *Treueris depoſitio, & Inuentio* S. CELSI *Epiſcopi, & Confeſſoris, qui* Quintus *nobilis ordine huius ſedis* Antiſtes, *eam Eccleſiam inter ipſos perſecutionum turbines mirifice direxit; vitaque & moribus cum Chriſti diſciplina conſonis, tum ſtudio, tum exemplo populi ſui mentes ad patria cæleſtis amorem accendit. Denique optime munito ouili, doctrinis, & diſciplinis æternam ad requiem profectus eſt. Quibus autem polleat apud Deum meritis, poſt obitum magnis virtutum diuinarum ſignificationibus, quæ ad eius patrocinium peracta ſunt, innotuit.* Ioann. Trithem. in Chron. Hirſaug. Ann. 995. fol. 43. luculentius: *His quoque temporibus claruit apud* Treuiros *noſtros* Theodoricus *Monachus Cœnobij S. Mathiæ Apoſtoli, Ordinis noſtri, qui cum eſſet Vir ſtudioſus atque doctiſſimus ſcripſit de* Inuentione S. CELSI *librum vnum, quæ per Egbertum Archiepiſcopum*, VII. Kalend. Martij *in præfato Monaſterio facta eſt.* Chron. Magn. Belgic. Ann. 970. diſtinctius: *Venerabilis* Egbertus *Traiectenſis Epiſcopus, filius Theodorici II. Hollandiæ Comitis nobilitate, & virtute inſignis, cœpit anno* DCCCC. LXX. *Pontificatus Ioannis XIII. Anno IV. paſuit annis* XXIII. *Corpus* S. CELSI *Confeſſoris in cœmeterio S. Eucharij, ipſe pro celebrando ibidem diuino Officio*, inuenit, *& ad Monaſterium pertulit.* Etiam huius Tranſlationis meminit S. M. Maxim. *in Chron. Ann.* 525. in impreſſis *fol.* 182. qui agens de S. CELSO ſubſcribit: *Qui patriam ſuam* Treuerenſem *repetens, ibique prædicans, vitæ ſanctimonia, ac miraculorum frequentia fulget. Eius Translatio celebratur XXIII. die Februarij.* Sed notandum eſt hanc vltimam clauſulam additam eſſe textui *Maximi*; forte deceptionis in Codice Roderici Cari nota. Nam in cæteris MS. quos viderim; Verba: *Eius Translatio celebratur XXIII. die Februarij*, non in textu, ſed in margine reperiuntur. Et optima ratione; quia hæc *Inuentionis*, ſiue mauis *Translationis*, vt ex ſuperioribus appinximus, memoria, ad Annum Domini confecta eſt DCCCCLXXVIII. decurſis fere CCC. annis à morte *S. Maximi*; ſicque minime potuit de *Translatione* diſcutere, cuius adhuc actio ſub ſilentio iacebat. Acta ergo hæc ſunt.

HISTORIA

De INVENTIONE *Reliquiarum* S. CELSI *Confeſſoris. Auctore Theodorico Monacho in Cœnobio S. Mathiæ Hirſaugenſi qui vixit* ANNO DOMINI *M. I.*

OTTONE Secundo, Maximi Ottonis Auguſti filio Romani Imperij ſceptra tenente, Anno Salutis DCCCC. LXXVIII. Treuirorum Eccleſiæ præfuit Egbertus Archiepiſcopus, clarus quidem genere, ſed virtutum ſplendore longe clarior. Hic Monaſteriorum paupertates dolens, vt reſtaurarentur eleemoſynas plurimas illis elargiebatur. Sæpe enim valde doluit, non ſine lachrymis, & aliis ſuſpiriis teſtans dolorem ſuum in quo Beatiſſimus Præſul Eucherius cum Sanctiſſimis Sociis ſuis quieſcit, tàm multis annis, ex nimium abiecta, & vili maretia conſtructum cerneretur. Atque ea cauſa meditabatur ſtructuram nouæ Baſilicæ, quæ tàm inſignibus Patronis, pro humana exiſtimatione digna foret; vetus illud ſacellum redditum depoſitorium, non ſine obliqua reprehenſione appellans. Cumque in ea cogitatione crebro verſaretur; contigit, eum aliquando Ottoni Imperatori, quem diximus, familiariter præceteris Eccleſiarum Antiſtibus adeſſe, eique inter alia, quæ ad Eccleſiaſticam vtilitatem pertinerent, colloquia, hanc ſuam aperire voluntatem. Imperator vero, vtpotè cumprimis Catholicus, votis illius impensè congratulans, omnem opem, & ad noui operis impenſam, cenſualia dona promiſit. Hac Cæſaris pollicitatione animatus Epiſcopus mox accerſit foſſores, & cœmentarios permultos, qui cùm aliquot dies fuiſſent in opere, præter omnium opinionem in B. CELSI ſarcophagum impegerunt; diuina id proculdubio, agente prouidentia. Erat is ſarcophagus ex miri candoris petra, quam vulgus *Cretam* vocat, impoſituque ei viſebatur tabula, cui hoc erat inſcriptum Epitaphium:

Sollicitus quicunque cupis cognoſcere tumbam,
Præclarus iacet hic nomine, vel meritis
CELSVS, *quem Dominus vero inſigniuit honore:*
Non ſegnis patriæ, ſemper vbique vigens.
Qui genus, atque ortum claro de ſtemmate traxit,
Affectuque pio conditur hoc tumulo.

Operarius autem, qui primus in hunc impegit ſarcophagum, ruſticus fuit plane rudis, & crudus, vt ſolent plerique tales. Cumque ad rem inopinatam cunctantius cum agere oporteret, ille ruſtica temeritate tabulam bidente perfregit, ita vt vix à dictis viris titulus expedite legi poſſet. Obiurgatus verò ab aliis, quòd ſcripturæ parcere noluiſſet, ita fertur reſpondiſſe. Ecquid, nam commeruit Petra hæc quam perfregi, non pluris apud me eſt, quam humus, quæ calcatur à pedibus meis, nec nullum inter hæc, meo iudicio, diſcrimen eſt. Sed non ceſſit impunè homini temerario, quòd magaritam in ſummi Regis diademate reponendam, tàm negligenter attrectare auſus fuit. Tertio autem die ſubitanea morte

extinctus

extinctus eſt, & ſuo exemplo docuit mortales, B. Celsvm cum Apoſtolo, fidelibus eſſe odorem vitæ, in vitam; infidelibus autem, & obſtinatis odorem mortis, in mortem. Et multis ſanè ille hominis repentinus interitus, non vulgarem metum incuſſit. Poſtquam verò tam lætus reperti ſarcophagi nuntius ad aures Epiſcopi Egberti perlatus eſt; ille mirificè laudauit Deum, & abſque mora eo properauit, quibuſdam è clero eum comitantibus, viſoquè Epitaphio, certior factus eſt, in diebus ſuis vrbem Treuericam diuinitus reſpectam. Nec tamen auſus eſt, multa adhibita deliberatione, ſarcophagum illum ſuo mouere loco, ſed cùm ſigillo ſuo illum communiſſet, Monachos illic conſtituit, qui ſine intermiſſione, ob merita tanti viri collaudarent Dominum, donec ipſe cum aliis Epiſcopis, communicato conſilio, quid in re tanta faciendum eſſet, ſtatueret. Tunc inuocata Synodo apud Ingelhein Regale Palatium, fuit reſolutum, vt proceſſionaliter ſacra pignora extraherentur, & loco honorifico collocarentur, vt fuit factum; in quo miraculo, & alia inſigniora euenerunt, præſtante Domino Ieſu-Chriſto qui cum Patre, & Spiritu-Sancto regnat Deus in ſecula ſempiterna.

Iſthæc miracula longa oratione contexuit Theodoricus, quorum catalogum, quia prolixum, hic ſubiicere recuſaui. Sed deuotis ad Surium tom. 1. hoc die remittere viſum fuit. Hæc celebritas *Tranſlationis* Apoſtolica eſt auctoritate in tota diœceſi ſolemnis, vt refert Bartholom. Fiſſen. in Florib. SS. Leodienſ. hoc die.

Treveris, ſiue Treviri, aut Tribori hiſce paſſim nominibus vocitatur, Ciuitas antiqua Archiepiſcopalis in inferioris Germaniæ circulo ad Moſellam. Septemptrionales populos vocat Ptolom. lib. 2. Tab. 3. Europ. c. 9. Hodie Trier dicitur à Germanis, Trevis à Gallis, ab Italis Treveri, & à Noſtris, ipſa eadem Latina pronuntiatione. Galliæ Belgicæ populos fuiſſe olim antiqua monimenta demonſtrant, de quo videndus Ortelius, Stephanus, & Geographi.

F. S. Ordonivs Epiſcopus Confeſſor.] Huius Sanctiſſimi Præſulis memoriam recolit Eccleſia Aſturicenſis, tanquam ipſius digniſſimus Antiſtes. Itidem Ordo Benedictinorum, prout eius beatiſſimus Alumnus. De primo antiquæ Tabulæ Aſturicenſes. De ſecundo Martyrolog. Monaſticum h. d. his verbis: Apud Aſturicas S. Ordonii Epiſcopi, vbi Hugo Menard. lib. 2. Obſeruat. fol. 494. iſtis: S. Ordonivs fuit Monachus Benedictinus Sahaguntinenſis in Hiſpania, & Epiſcopus Aſturicenſis. Luc. Tudenſ. in Chron. Era 1075. D. Prudent. de Sandou. in Fundat. Monaſt. in Sahagunt. §. 37. fol. 86. Anton. de Yepes Chron. Bened. tom. 6. Cent. 6. Ann. 1063. c. 1. fol. 199. & 200. Athanaſ. de Lobera Hiſtor. Legionenſ. 2. p. c. 29. fol. 290. M. Ægid. Gonzal. in Thearr. Aſturic. lib. 2. c. 9. Amicus Noſter D. Petr. de Ayngo & Ezpeleta Hiſt. Eccleſiaſt. Aſturic. n. 70. Eius Acta nullus Latina fecit: ea en tibi damus.

ACTA S. ORDONII EPISCOPI Aſturicenſis Confeſſoris, ex Variis Script.

Ordonivs ex nobilibus apud Caſtellam, & Legionem eſt ortus parentibus, ab incunabulis fuit literis eruditus. Qui cùm ad diſcretionis annos deueniſſet, deſpecta militia, cui tunc proceres valido nomen, vt in plurimum dabāt ſpiritu à cœleſti commonitus, Monachum induere præmiſſa deliberatione conſtituit. At cum per hæc tempora Cœnobium SS. Facundi, & Primitiui Martyrum Hiſpanorum, Ordinis Benedictini omnium Hiſpaniā celeberrimum haberetur; ibidem cucullam, omni animi humilitate ſuſcepit: vbi

variis virtutum floribus onuſtus, plurimos futuræ ſanctitatis ſpirauit odores. Iam & ætate, & ordine prouectus, Sampyro Monacho illius Regij Aſceterij chariſſimus fuit, qui in S. Eccleſiæ Aſturicenſis Cathedram euectus, cum cœtus, & monaſteria tàm Virorum, quam Mulierum, temporum vitio, indiſcreta ſtrage corrupta conſpiceret, vt zelo religionis, norma fidei, & vitæ exemplo corriperentur, ex Sahaguntinenſi Cœnobio duo eduxit monaſticæ religionis lumina Placidum, & ORDONIVM, Aſturicamque aduexit, vt illa qua erant pietate præſtantes, omnium diœceſis Cœnobiorum regularia inſtituta, reſciſſis commentis, & corruptelis diabolica fraude introductis, ad priſtinum excitarent ſtatum. Omnia perfecere ſeduli Commiſſarij, quibus expletis, illic S. Monachus ORDONIVS omnibus amabilis, nemini nocibilis vitam Angelicam humana veſte indutus agebat, quouſque Petrus Epiſcopus Aſturicenſis Sampyro ſucceſſor ad ſuperos euocatus, cathedram detulit ſucceſſori. Nulla adfuit in hoc eligendo, aut mora, aut tergiuerſatio, nam ad eius faſtigium, omnium ſuffragiis ORDONIVS, virtutum ſuarum opinione ſuadente, ex Monacho protinus ſublimatus eſt Præſul. In iſtius oneris munere, ſic ſuam direxit diœceſim, vt Antiſtitum, doctrina, & ſanctitudine, inter omnes Hiſpaniæ vocaretur exemplar, quod in cauſa fuit, vt à Fernando Rege eligeretur ad opus, ſic grauitate compactum, & tanta ponderis dignitate conſpicuum, vt eſſet à ſolis ſanctiſſimis Pontificibus exequendum. Nam cùm per idem tempus ipſe Fernandus cognomento Magnus Legionis Rex, dirupto Sarracenorum miliate, Emeritum vſque inſequeretur paganos, & vrbe obſeſſa, fruſtra Mauri expectarent auxilium, euenit, vt Benabet Hiſpalenſium Regi, totius illius agminis duci, à Fernando concederentur induciæ, hac, inter alias, conditione pacta, quòd ſacras exuuias SS. Iuſtæ, & Ruffinæ, Virginum, & Martyrum Hiſpalenſium Legatis Chriſtianis ſine retardatione contraderet. Annuit Benabet, & copiis libere Hiſpalim dimiſſis, Fernandoque humiliter ſalutato, ad propria inglorius repedaret, & victus. Inter alios (vt moris erat) Epiſcopus SS. Aluitus Legionenſis, & ORDONIVS Aſturicenſis Chriſtiana caſtra comitabantur intrepidi. Quorum vt rex agnouerat ſanctitatem, illos ad ſancta pignora extrahenda, adiecto Comite Munio Muñiz alacri propenſione delegit, qui Emerita Hiſpalim aduenientes, credentiales Regis Chriſtiani, Agareno epiſtolas commonſtrarunt, Illos Benabet humane recipiens, ſed (ignoratione loci ſanctiſſimi theſauri) inter ima cordis condolens, qualis eſſet exitus futurus formidabat ignorans. Per aliquem temporis curſum in comeſſationibus, conuiuiis, & aliis, quæ ad oblectationem allicicbant, Nuntios ceremonioſa fraude depauit: ſed Chriſtiani Oratores, qui nullam in hiſce voluptariis retardationibus quietem inuenire valebant, à Rege locum ſarcophagi Martyrum continua importunatione petebant. Aſt Benabet iure compulſus Præſulibus, & Comiti totam mœſtus cauſam detentionis aperuit. Qui vt Regis animum agnouerunt, protinus indicto triduano ieiunio familiaribus, & Catholicis, ipſi neutiquam ab oratione ceſſabant. Cùm ecce repente inter ſilentioſam mediæ noctis quietem minutus fragoris delabitur ſonus, qui totum Aluiti Præſulis in oratione degentis occupat habitaculum. Nouitatem ſpeculatur Antiſtes, & inter croceos gloriæ flammantis radios, baculo innixum Paſtorali Pontificem facie decorum, ore pellucidum, & canicie vernantem carneis oculis inſpectauit.

Iſidorus

Iſidorus iſtius ſum vrbis Antiſtes, Deo placuit, vt Corpus meum Legionem *illuſtret, illud reportare neceſſe eſt. In huius rei ſignum, glorioſam tibi manè dormitionem prædico.* Quo dicto penitus ab Aluiti præſentia ſimili maieſtate diſceſſit. Tunc in ſe reuerſus Aluitus, accerſitis ſociis, oſtentum extendens, & ad mortis ſe inſtantis terminum accingens, pura confeſſione expiatus, & ſacra ſynaxi munitus, ſuam in ciliciis, & cinere prouolutus horam alacer expectabat. Inter hæc S. ORDONIVS, ne tempus inſumeret, ad locum adſignatum, à quo ſua S. Iſidorus ſacra lipſana eruenda præceperat, Chriſtianis comitantibus, feſtinauit; illa inuenit, lachrymis extraxit, & hymnis in gratiarum actione Deo decantatis, in capſa ad hoc expoſita reuerenti obſequela locauit. Poſt modum domum, celeri curſu, ſanctis onuſtus glebis, vt eas Sancto demonſtraret Aluito, repedauit; ſed fruſtra geſſus diligentia feſtinat humana, ſi prouidentia ex aduerſo ſuſpendit actiones, tacita diſpoſitione, diuina. Ergo tempore, quo inter rudera lapidum *Ordonius* Doctoris Hiſpanici pignora quærebat, Aluitus rudem corporis fabricam deſpiciens, æterna ingreditur habitacula, & cuius viuens in corpore non eſt oſſa veneratus, Antiſtitis, mortis anfractu viuus ad gloriam, ſpiritum glorioſo meruit ſpiritu contueri. Hæc cùm agnouit ORNONIVS gratias Deo retulit efficaces, & lachrymis amaris euentum Omnipotentis magnitudinis facinorum, his lætitiæ propter ſuſcepta lipſana, illis doloris propter amiſſum ſocium, cœpit mœſtus, & alacris celebrare. Hac igitur ſolemni ploratus expiatione completa, ſanctum quoque Aluiti corpus, nulla nec formidine pollutum, immo nec aliquo fœtore corruptum, alia in theca recondens, vtriuſque Legionem pignora reportauit. Ad vrbem acceſſere reliquiæ, ſed exorta inter Eccleſiaſticos contentione de loco quo reponendæ erant vtriuſque, in animalium, quæ illas importabant, ſucceſſum, quieta compoſitione reliquerunt arbitrium. Deo duce quoduis greſſus ad ſuam direxit Baſilicam, vbi Sanctorum lipſana honorificè condita culta veneratione quieſcunt. ORDONIVS Fernando Regi omnia euentus peracta referens, Regiis honoribus, & donariis dimiſſus, in ſuam lætus properauit Eccleſiam, vbi magnis eleemoſynarum functionibus inſignitus, virtutum manipulis plenus, bonorum operum odoribus admirabilis, & vitæ exemplis ornatus, ad Dominum Confeſſor gloria, & honore coronatus acceſſit, VII. Kalend. Martij, Anno Domini M. LXV. Cuius corpus in ipſa S. Mariæ Aſturicenſis Eccleſia fuit honorifice tumulatum; in cuius laudem hoc in laudã ſarcophagi inſpicitur exaratum elogium:

Tolle precor lachrymas, ceſſent ſuſpiria lector,
Non iacet in tumulo, res lachrymanda diu.
Hic raptus recubat felici ſorte Sacerdos,
Quem lætum cœlis intulit alma fides.
ORDONIVS *cui nomen erat, ſed Epiſcopus altâ*
Doctrina pollens, virginitate nitens.
Corde pius, vultu placidus, & mente benignus;
Prudenter ſimplex, ſimpliciter ſapiens.
Omnibus in ſtudiis tantum celebratus, vt illi

Cederet

Cederet eloquio Roma diſerta ſuo.
Non aliquem verbo, non facto læſit iniquo,
Cum bonitate pius, cum pietate bonus.
Non qui multiplices auri congreſſit aceruos,
Sed dando miſeris, largus vbique fuit,
Vt breuiter dicam, tenuit ſic corpore mundum,
Vt corde, atque animo cerneret ille Deum.

IN EPISCOPATV DEGENS VITAM FERE ANN. III. ET DIES XVIII. OBIIT. I. FERIA. HORATERTIA ERA. MC. III. DIE VII. KALEND. MARTII. ANIMA EIVS REQVIEVIT IN PACE.

Ab aliquibus non inferioris notæ Chronographis Hiſpaniæ, neſcio, qua ductl auctoritate, ſomniatum eſt, quod Fernandus Magnus compulit S. ORDONIVM, vt reluctantem Sede relicta, Legionem deueniret, ex qua Hiſpalem ablegauit. Sed quà ab iſto Lector commento caueas, audi verba Fernandi ipſius ad ORDONIVM in quadam donatione, directa: *Propterea quòd tu Pater* SANCTISSIME ORDONI *Præſul, vbi dignum exhibuiſti obſequium; dum te* de expeditione Ciuitatis Emeritæ *duximus ad* Hiſpalim, *vocata nuper Siuilia, cum Epiſcopo* Aluito, *vbi ipſe migrauit ad Dominum; Tu autem feciſti nobis inde, annuente Domino, deportari Sanctiſſimum, & glorioſum Corpus B. Doctoris Noſtri* Iſidori, *Archiepiſcopi, Confeſſoris Chriſti, qui nunc per manus tuas, aliorumque Præſulum fecimus recondere in Ciuitate* Legione, *in Eccleſia* S. Ioannis, *vbi per te habetur Noſtri decus, & gloria doctrinæ, totiuſque Hiſpaniæ Doctor, &c. Facta charta X. Kal. Iannar. Era M. C. I.* De quo auctographo videndus D. D. Prudent. Sandoual. d. §. 36. fol. 86.

ASTVRICA, Ciuitas peruetuſta Hiſpaniæ Citerioris, Colonia Romanorum cognomine Auguſta, Sedes Epiſcopalis à naſcentis Eccleſiæ exordio, Regum ſceptrum poſt Hiſpanum excidium, & Progenitorum Principum, Catholici & Hiſpaniarum, Nouique Orbis Monarchæ, titulus Principis. Omnia hæc ſuis in locis deſcribemus: nunc de eius antiquitate Ioannem Gerundenſem auſcultas: ASTVRICA (inquit lib. 3. Paralipom. c. 3. fin.) *inſuper vrbs, & Prouincia*, Lybicam *habens originem.* ASTVRI *enim ſecundum CT. Ptolom.* Lybici *ſunt, incoluntque, quæ à* Carthagine *reſpicit Orientem, Ægyptumque ad oram magni fluminis, quod* Symphus *dicitur, quod ab altiſſimis Arabiæ montibus, per ipſos* Aſtures, *aliaſque* Lybicas *gentes defluit in Mediterraneum, ſecundum Claud. Ptolom. Hæc gens cum Carthaginenſibus in* Hiſpaniam *peregrinata, vrbem condidit, eamque cum Prouincia à ſuo nomine denominauit, diciturque* ASTVRICA *vrbs, & Prouincia.* Hæc ſententia nemini arridet.

G. B. ELISABETHA Virgo.] Hæc fuit Soror Germana S. Ludouici Francorum Regis, filia Ludouici VIII. & Blanchæ Sanctiſſimæ feminæ Hiſpanæ, quæ Tertia Alphonſi Regis Caſtellę cognomento Boni, ſeu Nobilis, & Eleonoræ eius vxoris, filia extitit, vt probauimus in diſſertatione de hoc, patrio ſermone, conſcripta, qua per annos vitæ Regis Alphonſi, ex priuilegiis, donationibus, & monumentis illius ſeculi, publicam hanc veritatem contexui. Iſtam igitur diſſertationem Iacobo Chifletio Belgico (qui additiones ad Hiſpanicas vinditias meditabatur) Domino D. Laurentio Ramirez de Prado ſæpius hic laudato traddidi dimittendam, vt meo nomine illa veritatis, ſtructura, vt par erat, in illo opere notaretur. Aſt cum Ego illa fecerim, tulit alter honores. Ad rem reuertor. B. Ergo ELISABETHA, ex Matre Hiſpana, hoc die debitum naturæ ſoluit, vt ex P. Arturo à Monaſterio in Martyrologio Franciſcano die XXXI. Auguſti lit. E. fol. 401. elicitur. Sed eius feſtiuitas ad illum diem tranſlata eſt: *tùm* (inquit do-

ctiſſimus

ctiſſimus Pater) *ratione quadrageſima, qua ſape eo tempore adueniens, impediret illius Octauam: tum ob commodiorem opportunitatem de ea, menſe Auguſti feſtum agendi, vnà cum fratris ſui S. Ludouici Regis ſolemnitate.* Ideóque in illum diem Acta reiicimus. Cuius memoriam hic apponere curauimus, ne incuriæ vitio notaremur.

SEXTO.

Kal. Martij.

DIES XXIV.

A *Apud Oretum Hiſpaniæ celebris memoria* B. COECILII SEDVLII *ipſius Vrbis Epiſcopi, qui origine Scotus Hiſpanias luſtrans ad illius ſedem accitus, mirificè doctrina fidei, carmine, & proſa floruit, poſtmodum ad propria remeans claris facinoribus memorabilis, & gloria miraculorum illuſtris, ad æternam Confeſſor inclytus, coronis plurimis redimitus, quieta dormitione peruenit.*

B *Vimarani in antiqua Gallæcia Hiſpaniæ, quod hodie Portugalliæ paret,* S. TOQVATI FELICIS *Ciuis Toletani, & S. Eccleſiæ illius Vrbis Archipresbyteri, qui ob eius merita primò Irienſis, poſt Portucalenſis demum Braccarenſis effectus Epiſcopus, pro fidei defenſione, ſub Muza Agarenorum duce, cum XXVII. Sociis Ciuibus Braccarenſibus, prope Vimaranum occiſus, vbi eius venerantur exuuiæ, martyrio æternam felicitatem promeruit.*

C *Caſareæ Cappadociæ natalis* S. SERGII, *Monachi, & Martyris, cuius ſacra pignora Hiſpaniam adlata, apud Betulonem Laletaniæ in Cathalonia honorificè condita, deliteſcunt.*

NOTÆ

NOTÆ.

A BEATVS COECILIVS SEDVLIVS Epiſcopus,& Coofeſſor.] Variè dies natalis S Præſulis iſtius àb Scriptoribus conſignatur. Camerar. in Martyrol. Britan. ad diem XX. huius Menſis, qui addit, apud alios eius feſtum poni die XIII. P. F. Ioann. Colgan. tom 1. de SS. Hiberniæ fol. 316. die XII. conſignat. Vnuſquiſque prout apud ſuos agnouit aoamneſim, diem commemorationis expreſſit. Nos qui hoc die in Martyrolog. Hiſpano M S.P.Higuera notatam iouenimus, in hunc diem eius acta rejicimūs. De eius *Sanctitate* inoumera ſunt apud ipſum *Colganum* illuſtria teſtimonia. De eo ſcripſere Turcius Ruffus Aſterius Conſul, & Patritius Romaous hoc carmine.

Sume, ſacer meritis, veracia dicta Poëta,
Quæ ſine figmenti condita ſunt vitio.
Quo caret alma fides, quo ſancti gratia Chriſti,
Per quam iuſtus ait talia Sedulius.
Aſteriique tui ſemper meminiſſe iubeto,
Cuius ope & cura edita ſunt populis.
Quem quamuis ſummi celebrent per ſecula faſti,
Plus tamen ad meritum eſt, ſi viget ore tuo.

Liberius, aut Liberatus Scholaſticus, & Belliſarius Poëtæ antiqui, quorum carmina acroſthica infra dabimus. S. Gelaſius Papa. Caſſiodor. de Diuin. Lect. 27. Veoant Fortunat. lib. 8. Poëmat. 1.& lib. 1. de Vit S. Martio. S. Patricius in Commentar. ad Sedul. teſte Balæo Cent. 14. & Hammero fol. 46.S. Iſidorus in Catalog.Scriptor.c.7.vbi Myreus. S. Ildephonſ.ſerm.5.de Aſſumpt.Beda lib. 5. Hiſt.Eccleſ.c.19 Remig.Antiſidorenſ. Epiſcop. in Epiſtol.Pauli,teſte Hammero fol.47.Aiſerus.Meneuenſ.pag.1. teſte Colgano.S. Ethelunaldus,Sigebert Gemblaceoſ. Eadmerus Trithemius, Bellarminus, Richardus Brougthon. Hiſt. Eccleſ.Britan. lib. 4.c.17.& alij plurimi quos coumerat Colganus. Eius Acta ſcripſit Aotoo. Nebriſenſis Noſter typis excuſſa Compluti Aoo.1535. Alia P. Colganus ex variis compacta recentiori ſtylo Scriptoribus texuit, quæ tanquam omnia complecteotia, libeos exeribo.]

ACTA B. COECILII SEDVLII Antiſtis Oretani in Hiſpania ex R.P.F. Ioanne Colgano.

C. COECILIVS SEDVLIVS in Scotia veteri, quam hodie communiter Hiberniam appellamus, natus traditur; ibique ab ineunte ætate, ſub S. Hildeberti Scotorum Archiepiſcopi magiſterio educatus, & in diuinis, & humanis diſciplinis egregie inſtructus. Adoleſcentior factus altiorum ſcientiarum amore accenſus, relictâ Inſulâ patriâ, ioqua tunc Domioica meſſis, tenerâ ſolum ereſcebat in herbâ, ad Britanniam ſe contulit, inde in Galliam, poſtea io Italiam, vbi & Poëticæ, & Philoſophiæ operam dedit. Deinde io Achaiam profectus, aliquot ibi libros compoſuit. In HISPANIAM poſtea conceſſit, vbi aliquaodiu Toleto ſacris

conci

concionibus, & verbi Dei prædicationi vacaſſe legitur. Quid moror, præcipuas Orbis partes, deſiderio ſe in literarũ,ac pietatis ſtudiis perficiendi, peragrauit. Nam (vt ait Sixtus Senenſis) *velut alter* Apollonius Tyanæus *fugientem ſapientiam toto terrarum orbe perquirens*, *Britaniam*, HISPANIAM, *Galliam*, *Italiam*, *Græciam*, *&* *Aſiam miro diſcendi ardore perluſtrauit*: vt nimirum tanquam ſedula, & argumentoſa apis ex omni florum genere, vbilibet terrarum enaſcentium, eos exhauriret ſuccos, quibus purè diſtillatis ſui pectoris aluearium variis omnigenæ ſcientiæ fauis, melleoque ſapientiæ pariter, & eloquentiæ liquore repleret; & propter piam, veréque cœlicam Viri ſedulitatem, quæ cœlum tantummodo reſpiciebat, quod COELII SEDVLII nomen exprimebat, ab eius opere non eſſet alienum.

FECIT ſanè SEDVLIVS in hiſce ſpatioſis itineribus tantos in omni diſciplinarum genere progreſſus, vt inter Viros illius, quo floruit, ſeculi quinti, eloquentia, & ſcientia illuſtres, haud infimum habuerit locum. Fuit enim Orator facundus, Poëta elegans, Philoſophus ſubtilis, profundus Theologus, vt in pectore non ſine miraculo eſſet intueri diuerſarum facultatum diſpares diſciplinas, quaſi in paritate coniunctas, ita nimirum, vt nec ſubtilitas philoſophica, rationis euidentiam ponderi auctoritatum ſacræ Scripturæ, & Patrum in aliquo præferret, nec Theologica ſcientia ex ſuis reuelatis certa principiis naturalis rationis reſpueret famulatum; nec oratoriæ facundiæ libera, & ſoluta facultas, conſtrictam, ligatamque metri excluderet menſuram; nec denique ſubiectæ aſperitas materiæ, in qua, & nomina, & myſteria aliàs Poëtis, & Rhetoribus ignota paſſim occurrunt, ſermonis ſoluti vel ligati impedirent elegantiam, aut nitorem. Hinc apud veteres, ſanctoſque Scriptores SEDVLIVS miris inſignitur elogiis: Aſterio eius æquali, quod ſingulare eſt: *Poëta ſine figmenti vitio*; Fortunato, *Dulcis*, *& radianti conſpicuus ſtylo*, Dextro, *Dei dono in Poëtica*, *& Oratoria arte præclarus*; S. Iſidoro, *Scriptor*, *qui ſigna*, *&* *virtutes Veteris teſtamenti potiſſimum reſonat*; *& Chriſti ſacramenta*, *&* *miracula intonat*; S. Ildephonſo, SEDVLIVS, *Poeta Euangelicus, Orator, facundus Scriptor Catholicus*, appellatur. Nonnullis Scriptoribus, *diuinis & humanis doctrinis illuſtris*; Ab aliis, *Vir in diuinis ſcripturis exercitatus*, *& in ſecularibus literis eruditiſſimus*, *carmine excellens*, *& proſa*, *& mirabili doctrina clarus*, proclametur. Alij his, Alij aliis doctrinam eius miris commendant elogiis: quorum omnium primum, & dignitate Cenſoris præcipuum eſt. quo S Gelaſius Papa, & Patres Romani Concilij titulo cum *Venerabilis* SEDVLII exornant, eiuſque *Paſchale opus inſigni laude proferendum* pronuntiant.

EST ſanè Opus illud; quod Auctor CARMEN PASCHALE vocat, quodque heroico, & eleganti metro agit de Veteris, ac Noui Teſtamenti mirabilibus, planè diuinum, ſummaque dexteritate, ac rara felicitate compoſitum: in quo nimirum cum magna ſermonis elegantia, hiſtorica fides integerrimè ſeruatur, altiſſimáque fidei noſtræ myſteria, ita profundè, clarè, piè pertractantur, vt claritas non impediat profunditatem, neque profunditas quoquam ab anguſta Orthodoxæ veritatis ſemita aberret, ſenſuſque clari iuxta ac profundi eleganter expreſſi accendant affectum, ſummamque ſpirent, ac inſtillent pietatem. Horum in ſcriptis eius extant paſſim præclara argumenta; ex quibus liquet SEDVLII magna in Deum pietas, & in perſcrutandis altiſſimis fidei myſteriis ingenium perſpicax, graue iudicium, ſolidaque do-

ctrina. Neque multo minoribus argumentis elucet eius in Virginem Dei Matrem, alterum Chriſtianæ deuotionis ſcopum, & obiectum, deuotiſſima pietas, piaque deuotio; quam in ſuis paſſim operibus ſpirat IMMACVLATÆ illius CONCEPTIONIS, intactæ Virginitatis,& ſupremæ excellentiæ manifeſtus aſſertor. Nec SEDVLIano Deum pietati, & Sanctis commentationibus ſuum etiam in terris defuit præmium. Sicut enim ipſa fuit (vt ait Aſterius) *gratia Chriſti per quam iuſtus ait talia SEDVLIVS*, ita quoque doctrinæ à ſe infuſæ teſtimonium, & approbatio Chriſti acceſſit,dum non ſolum prædictum SEDVLII opus curauit inter canonica,& illibatæ doctrinæ ſcripta, per ſuom in terris Vicarium, & Romani Concilij Patres recenſeri; ſed & aliud ſublimis doctrinæ, & pietatis opuſculum ab eodem de Chriſti myſteriis, & miraculis compoſitum, in tanto fecit pretio, & æſtimatione ab vniuerſa Eccleſia haberi, vt in partes admiſſum,in præcipuis ſuis ſolemnitatibus, in feſtis nempè Natiuitatis, & Epiphaniæ ſolemniter in diuino Officio decantentur vbiquè: quaſi non poſſet Sponſa Chriſti,Vniuerſalis Eccleſia, aptiore pæane in tantis ſolemnitatibus ſui cœleſtis Sponſi, quam SEDVLIANI ingenij fœtu intonare.

SED nec Virgo Dei Mater in ſuos ſemper propenſa cultores, minori præmio, & remuneratione ſui clientis remunerauit deuotionem; quæ ab Vniuerſa voluit Eccleſia, in ſacratiſſimo Miſſæ ſacrificio continuo ſalutari, & ſuæ ordinariæ Miſſæ introitum illis SEDVLII verſibus inchoari.

Salue Sancta Parens enixa puerpera Regem.

Neque hoc ſolum, ſed & aliis etiam argumentis Deipara Virgo oſtendit quam ſibi placeret caſta, & caſtigata SEDVLII doctrina, & erga ſe ſingularis deuotio. Nam illo panegyrico carmine, quod in eius, ac Sanctiſſimi filij ſui laudem SEDVLIVS compoſuit, ita legitur delectata, vt illud ipſa cœleſtibus Nymphis inter diuinas laudes canendũ propoſuerit. Nam vidit Dunſtanuus vice quadam corporeis oculis in Eccleſia S. Auguſtini in Capella B. MARIÆ, vbi modo in crypta, ſub feretro B. Auguſtini imago eiuſdem Virginis locatur, Matrem Domini Saluatoris, virginali corona decoratam, mellifluaſque eius voces audirẽ meruit, quibus ſocias Virgines ad collaudandum Regem ſeculorum hortabatur, concinens illud carmen ſapientis, ac Senatoris SEDVLII.

Cantemus Domino ſociæ, cantemus honorem:
Dulcis amor Chriſti perſonet ore pio.

Cumque ab aliis Virginibus hoc fuiſſet acceptum; aliæ qui ſequuntur verſus pronuntiabant:

Primus ad ima ruit magna de luce ſuperbus:
Sic homo cum tumuit primus ad ima ruit.
Vnius ob meritum cuncti periere minores:
Cuncti ſaluantur, vnius ob meritum.
Sola fuit mulier patuit qua ianua letho:
Ex qua vita redit, ſola fuit mulier.

Atque

Atque in hunc modum totius carminis bini, ac bini verſus percurrebantur, illis ſemper repetitis, qui primi à Matre Domini dicebantur: Cantemus Domino. His remunerationibus diuinæ bonitatis vbertas piam Sedvlii ſedulitatem dignata eſt in terris præmiare. Sed ipſe deuotus Chriſti ſeruus ad aliud ſublimius præmium anhelabat, id vnum votis omnibus exoptans, vt dignus fieret, qui ſupernæ illius Ierusalem ciuibus adnumerari mereretur, & inter eos vltimum locum poſſidere non propriorum ratione meritorum, ſed ſalutiferæ Crvcis, ſub cuius vexillo militem agebat, intuitu concedendum. Dicebat, ſic: *Lib. 1. Carm. Paſchal.*

Interea dum ritè viam ſermone leuamus,
Speſque, fideſque meū comitantur in ardua greſſum;
Blandius ad ſummam tandem peruenimus arcem:
En ſigno ſacrata Crvcis *vexilla coruſcant;*
En Regis pia caſtra micant, tuba clamat herilis;
Militibus ſua porta patet, qui militat intret;
Ianua vos æterna vocat, quæ ianua Chriſtus,
Aurea perpetuæ capietis præmia vitæ;
Arma quibus Domini tota virtute geruntur;
Et fixum eſt in fronte decus, decus armaque porto;
Militiæquè tuæ bone Rex, pars vltima reſto.
Hic proprias ſedes, huius mihi mœnibus vrbis
Exiguam concede domum, tuus incola Sanctis
Vt merear habitare locis; alboque beati
Ordinis extremus conſcribi in ſecula Ciuis.
Grandia poſco quidem, ſed tu dare grandia noſti;
Quem magis offendit quiſquis ſperando tepeſcit.

Obtinuit dubio procul Vir pius, quod ita inſtanter petiit, inter cœli ciues locum, ſed planè non infimum: Eiuſque nomen à diuerſis Sanctórum eſt albo inſertum; inde ab Aſtero Ivstvs, à S. Alcuino Beatvs, à Gropero & aliis Sanctvs; & ab Eccleſia Venerabilis appellatur. Nec ſanè ignita eius eloquia, ſublimes ſenſus, & probatiſſima dogmata, ab alio poſſent pectore, quàm verè Sancto, & S. Spiritus domicilio prodire.

Hvivs ergo cœleſtis eius doctrinæ, indefeſſæ pietatis, cœterarumque virtutum, quibus in Dei Eccleſia effulſit, ſuffragantibus meritis, ex Presbytero ad Epiſcopalem dignitatem euectus, animarum regimen ſuſcepit. Nam eum *Oretanum* in Hiſpania Epiſcopum fuiſſe, & verbum Dei Toletanis aliquando prædicaſſe, ſcribit Dexter. Eum permultos libros ſcripſiſſe, & compoſuiſſe diuerſi tradunt, quorum aliqui XXXVI. Alij XL. Alij plures ei libros attribuunt. Tandem doctrinis excultus; glorioſis facinoribus clarus, compoſitione librorum illuſtris, infula Epiſcopatus candida percelebris, ſummam illam, quam in æterna perquirebat vrbe, domum Sanctorum albo deſcriptus, placida dormitione promeruit.

En Acta ex *Colgano*: Qui de patria diſerte *in Append. c. 2 fol.* 320. diſſerit. Aſt

perperam Noſtrum *Flauium Dextrum*, & iniuriè laceſſitur; iſtius non intellecta periodo. Non ergo noſter Vir Clariſſimus Scotis ſuum SEDVLIVM origine rapuit. ORETANVM duntaxat Antiſtitem conſignauit, quod aliud eſt. Sicque Dextro honore reſtituto in Actis appoſitiue veritatem eſt faſſus; & in ipſo c. 2. Appendicis, in ſe reuerſus, proſequitur: *Adde ſi concedatur illud opus eſſe* Dextri, *nihil contra nos efficere, cùm in eo non dicatur* SEDVLIVS *in* Hiſpania *natus, ſed ibi* Epiſcopus *fuiſſe. Ex Viris autem noſtræ gentis innumeri leguntur inter exteros facti Epiſcopi.* Si ergo *P. Colgane*, vt tu fateris, innumeri ex tua gente Viri fatentur. SEDVLIVM Epiſcopum fuiſſe apud exteros, quam tibi, aut tuis *Dexter* intulit iniuriam, demonſtratione Sedis? Aliam demonſtrare tenebaris, vt *Pſeudo-Dextrum* Noſtrum *Verum-Dextrum* ſic temerè vocitares; ſed cùm aliam non indigetes, vt quid de noſtræ conſignatione obnubilatus obmurmuras? Et SEDVLIVS verus fuit Epiſcopus ORETANVS ex Dextro, & huius Chronicon veritate nititur manifeſta. Audialium teſtem hoc carmine Acroſthico.

Scriptor amænus erat, qui	*Antiſtes carmina Chriſt*	O
Et dedit æterno grauis	*Non paucula Docto*	R
Dulcia quæ nobis inſunt.	*Tu qui diſcere Ver*	E
Verbis amas nomen: Siſte.	*Iſte eſt Sedulius: fer*	T
Lumina, qui cœlo	*Sanctus quoq; Carmine magn*	A.
Inluſtrat Vigil en	*Totas Hiſpani Flame*	N
Vrbes amœna tuas: & Oreti hic	*Epiſcopus act*	V
Siſtis; donec epos	*Scotos repedauit alumno*	S

En principio, medio, & fine, nomen, dignitas, & ſedes; illic SEDVLIVS, poſt ANTISTES, demùm ORETANVS, Auctorem ſi quæris, Aulum Halum meum in Carminibus M S. apud me, fuiſſe non dubito, cuius codex M S. Gothicis literis exaratus ſeruatur.

ANTISTITEM item illum agnouit Liberius Poëta, vel iuxta M S. Bibliothecæ Vſſerianæ, Liberatus Scholaſticus, vt ipſe P. Colganus in Appendic. c. 1. ſcribit, his carminibus, etiam Acroſthicis.

Sedulis Domini per alta noualia pergen S
En loca conſpexit multo radiantia flor E
Diſcurrit per prata libens, quo gramine Daui D
Vidit diuino modulantem carmina cant V
Laudato pſallente viro refluit Cathara me L
Ille vbi grandiſſono captus dulcedine plectr I
Vtitur, & celeri graditur per lilia paſſ V
Sacratoſque iterum late proſpexit amœno S
Aeterna Chriſti fluuios quos abluit vnd A
Nec paſſus torpere diu Doctoris acume N
Tunc ſua Dauidico delectu plectra popoſcit T
Irrita polluti contempſit gaudia mund I
Signa Crucis fronti ponit, breuiterq; truimpho S
Tangit Chriſte tuos, numeroſaque prælia liba T
Ergo his dum vario decorat ſua rura color E
Stabunt hi gracili ducti teſtudine verſu S.

Aliud

Aliud etiam Acroſtichum ex Belliſario Poëta huic ſimile ſubiungit idem Cloganus, ſic:

S edulius Chriſti miracula verſibus eden S
E micat, inuitans parua ad ſolemnia menſa E
D ignum conuiuam: non hunc qui carperet illu D
V ix quod nobiliũ proferret triplici aula parat V
L auum quodque ponit ſub aurea teſta tribuna L
I n quo gemmiferi, totque aurea vaſa caniſtr I
V iuida pro modico portant ſibi gaudia vict V
S ed quod olus vilis produxit pauperis hortu S
A c poſt delicias properant, qui ſumere magn A
N ituntur paruum miſerorum ſpernere grame N
T antũ quod nihil eſt, dũ nil cum vẽtre tumeſci T
I nſidias membriſque mouens animaque lucent I
S i tamen his dapibus veſci dignantur egeni S
T emnat diuitias animus, pauciſque quieſca T
E xemplo aſſumpto Domini, qui millia quinqu E
S emotis cunctis, modicis ſatiauit ab eſci S

En apud iſtos SEDVLIVM Antiſtitis titulo conſignitum, ab ipſis, & ſequentibus infulæ cathedra penitus ignorata; illuxit Dexter, & quam Scothi neſciebant ſedem illuſtri teſtimonio commendauit. Illum audi: *Fatidio Pontifici Toletano ſuccedit Iſcius Monachus Paleſtinus, qui* SEDVLIVM *amicum ſuum, &* ORETANVM *Epiſcopum prædicationis gratia* Toleti *detinet. Qui dono Dei, in poëtica, Oratoriaque præclarus multos libros componit.* Nonne tu Colgane, & tui ab Hiſpana origine gloriamini producti, ergo vt quid de SEDVLII Hiſpana ſede auerruncaris? Noſtrum, S. Virum fecere *Munſterus* in Deſcriptione Hiſpaniæ licet hæreticus, & Damianus à Goes, Antonius Nebriſenſis, & alij Catholici, & iure Noſtrum, tàm ab origine, quam ab Epiſcopatu, quid ergo adrumas aduerſus Dextrum. Quod fuerit Epiſcopus. Poſt relatos videndi Sigebert. de Scriptor. Eccleſ. S. Alcuin. & alij ab ipſo Colgano citati d. Append. c. 3. fol. 322.

DE Tempore quo floruerit late diſputat idem Colganus c. 4. qui ad annum CCCC. L. reiicit eius S. Viti tranſitum. De Operibus ab ipſo compoſitis ex Richardo Brougthon ad XL. extendit, hoc ordine:

De Diuinis mirabilibus	Lib.	5.	Carmine.
Ad Theodoſium Auguſt.	Lib.	1.	Carmine.
De Diuinis mirabilibus.	Lib.	5.	Proſa.
De Miraculis Chriſti.	Lib.	1.	Carmine.
In Epiſt. Pauli Collectan.	Lib.	14.	Proſa.
Collationes Vtriuſque Teſtam.	Lib.	1.	Carmine.
Epiſtolarum ad diuerſ.	Lib.	1.	Proſa.
Collectanea in Matth.	Lib.	1.	Proſa.
Oratio ad Chriſtum.	Lib.	1.	Carmine.
De ſignis, & Virtutibus.	Lib.	1.	Proſa.
De geſtis, & miraculis Chriſti.	Lib.	4.	Carmine.
Comment. in Eutychen.	Lib.	1.	Proſa.

Item eidem tribuuntur alia opuſcula, quæ Varæus de Scriptor. Hibern. c. 1. & 4. & Vſſerus pag. 780. aliis annumeranda conſcribunt.

ORETVM Vrbs vt diximus Epiſcopalis non procul à CALATRAVA, cuius Epiſcoporum Catalogum attexuimus ſupra die II. Ianuarij, & III. Februarij, & infra dicemus die XXII. Maij.

H. S. TORQVATVS FELIX Epiſcopus, & Martyr.] Memoria huius Sanctiſſimi Præſulis, & Martyris penitus deperiret, ni Chron. Iuliani Petri Archipresbyteri Toletani illam è faucibus eriperet obliuionis. Nam antea Noſtrorum ignoratio Scriptorum *S. Torquatum* Accitanum Epiſcopum, & B. IACOBI Diſcipulum, cum iſto Toletano TORQVATO FELICE confundebat. Ex cuius permixtionis origine, orta eſt contentio inter Cellæ Nouæ in Gallæcia, & Torquatenſe Vamarenſe in Portugallia cœnobia, circa verum S TORQVATI ſepulturæ locum. Quodlibet ergo in veritate Monaſterium ambulabat, & licet irrefragabilibus vteretur, & niteretur teſtimoniis, grauem, etſi piam in dies controuerſiam erigebat deuotio. Sed, Deo auſpice, nebulas ignorationis abſterſit Iuliani Noſtri ſententia, qua vnumquodque ſuum agnouit TORQVATVM, Cœnobium, Cellæ-Nouæ Accitanum, Vimarenſis, FELICEM. Audi Iul. Aduerſ. n. 319. his verbis: *Non procul* Vimaro *in tractu* Braccarenſi *viſi Sepulchrum Sanctiſſimi* TORQVATI *cognomento* FELICIS, *Epiſcopi Braccarenſis, & Martyris, qui interfuit XVI. Concilio Toletano. Fuit patria Toletanus, & eius vrbis Archipresbyter; inde Epiſcopus Irienſis, inde Portuenſis, & Braccarenſis. Occiſus fuit fidei cauſa à perfidis Sarracenis ſub Muza Anno DCC. XXIV. Sexto Kalend. Martij, vt legi in Martyrologiis. Occiſus eſt autem cum aliis XXVII Ciuibus Braccarenſibus. Eius gratia vocatum eſt Oppidum, prope Complutum, ideſt Guadalfaxaram, vicus* S. TORQVATI: *& in fine Toletani Epiſcopatus*, S. FELICIS: *& nunc* SAHELICES: *& prope Ciuitatenſem Coloniam*, S. FELIX GALLÆCORVM, *Celebris eſt tanti Viri memoria.* Non inficiatur P. Vaſconcel. in Deſcription. Luſitan. tit. Inſigniora Sanctorum delubra, n. 29. iſtis: Vimaranum habet Sancti TORQVATI Corpus, illius qui è tribus Hiſpanis, nouiſſimus eſt. Situm eſt in Cœnobio Regularium Canonicorum, quod à TORQVATO Torquatum vulgo dicitur. Sed ne adſit aliquis lyncæus inſpectator, qui hæc Antonij verba in ſenſum reprobum accipiat, ignorans qui ſint iſti tres Hiſpani TORQVATI, de quorum numero, Nouiſſimi corpus Vimarani adſeruari fatetur, ſciendum eſt, Tres adhuc Hiſpanos Præſules recolere Hiſpanam Eccleſiam: alium Diſcipulum S. IACOBI, cuius corpus apud Cellam-Nouam: alium de quo Dexter apud D. Maur. Caſtella Hiſt. S. Iacob. lib. 2. c. 11. fol. 161. col. 2. qui fuiſſe patria Romanum fatentur: Tertium noſtrum Torquatum Felicem. De quibus Amicus Noſter omni Luſitana hiſtoria eruditus Emanuel Faria de Souſa, hoc aliquando epigrammate luſit:

Celebrat à multis Hiſpania ſeculis Almos
TORQVATOS *paſſim Tres ſimul orbis heros.*
Accitanus erat, primus, qui ſemina Verbi
Protulit ex Septem, Batica rura rigans.
Alter Roma tuos adauxit nomine Diuos:
Eſt, cui cuna Tyber, tumba ſed omnis Iber.
Tertius eſt FELIX, *qui nomina magna Toleto*
Detulit. At Noſter Braccarus vnde fuit?
Inſulis ergo Noſtrum agnoſces Lyſe Magiſtrum;
Martyris & Noſtrum clamyde noſces herum.

Ex quibus à tauthologiæ deceptione liberaberis. Eius memoriam recoluit D. Roder. de Acuña in Dipthica Braccarenſ. Præſul. n. 56. fol. 211. hoc elogio:

S. FELIX

S. Felix Torqvatvs Martyr illuſtris, paſſus Anno DCC.XXIV. Sexto Kal. Martij. Ipſe in Hiſtor. Portucallenſ. 1. p. c. 11. & in addit. 2. p. fol. 434. & in Hiſtor. Braccar. tom. 1. p. 1. c. 10. fol. 415. Gaſpar Stat. in Antiq. Luſit. c. 38. & 39. Gabriel Pennot. Hiſtor. Canon. Regul. lib. 2. c. 32. §. 3. n. 26. fol. 355. Georg. Cardoſ. in Offic. SS. Portugall. hymn. 1.

Enſe Torqvatvs *cadit, & Baſilius;*
Aſt Siſenandus, celebriſque Victor
Sacra baptiſmi proprio fluenta
Sanguine ſumens.

Acta eius à nullo ex Antiquis ſcripta cognoui; ideo illa, qua potuit breuitate, ſed qua ſapuit eruditione, me impulſore, conſarcinauit idem Emanuel Faria Luſitanus, Ordine Chriſti apud ipſos emeritus; & maiora merens, ſi ingenio fuiſſet fortuna ſalubris. Ea appingimus.

ACTA S. TORQVATI FELICIS Epiſcopi Irienſis, Portucallenſis, & Braccarenſis, Martyris, ab Eman. Faria.

Torqvatvs Felix in vrbe Toletanorum Regia, ex nobilibus Gothicis parentibus, de antiqua Torquatorum familia, natus, à prima pueritia in ipſius vrbis æde Virginis Matris, quâ impuberes ſub diſciplina Magiſtri adhoc à naſcentis illius Eccleſiæ exordiis, deputati, literis operam dabant, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ, primæuos virtutum, & eruditionis hauſtus exſuxit. In quibus, & ingenij felicitate, & inſigni diligentia ſubnixus, celebres fecit etiam Deo annuente progreſſus. Annis iam ergo maturus; vt illa viciſſitudo temporum expetebat, per gradus à iure diſpoſitos, omnes aduſque Presbyteratum ordines pura humilitate recepit. Quorum munere, domito, & calcato cum ſuis vanitatibus, & cupiditatibus mundo, totum ſe diuino mancipare obſequio decreuit, & abhinc reliquis ſpeculum virtutis, & ſanctitatis exemplum præiuit, donec Canonicum, & Cathedralis Eccleſiæ Archipresbyterum egit. Onere ergo dignitatum creſcebat facinorum opinio, cuius, & eloquentiæ odor per omnium non tantum conciuium, ſed exterorum circulos diffundebatur, & ora; ex quo facile eſt docti, & Sancti nomen aſſequutus in Orbe. Erat tunc temporis Irienſis Eccleſiæ in Gallæcia Pontifex Hidulfus Felix, quo è viuis ſublato, præcognita Torqvati fama, in demortui Epiſcopi Cathedram, Presbyterum Toletanum Clerus, & Populus Irienſis diuina commotione ſuffecit. Cuius honoris penſum, relatis Deo gratibus, vt eius inſeruiret Eccleſiæ, intrepida humilitate ſuſcepit; ſicque annuente numine, innumeros profectionis fructus continua exhortatione portauit. Sed cùm Froaricus Portucallenſis Eccleſiæ Epiſcopus infirmitate oppreſſus ad gaudium properaſſet æternum, expletis Sancto Pontifici officiis, Clerus, & Populus ipſius vrbis ad nouam Præſulis electionem deueniens, vna voce, Torqvatvs Irienſis, eſt Portucallēſis Sedis acclamatus Antiſtes. Quam vt Irienſibus S. Vir tranſlationem indixit, illico per vrbem clamor vndique famelicus reſonabat, ſed S. Epiſcopi lachrymoſa charitate ſedatus, & inter illius actores bonis omnibus diſtributis, in nouam Cathedram inauguratus aſcendit; quam omnium plauſibus rexiſſe,

nullo conquerente, probatur. O ſumma humanæ naturæ felicitas! Illic neminem querulum inuenire, vbi Officij munus querimonias paſſim, iuſtitia miniſtrante, cognoſcit. Sed cùm hic Vir Dei in ipſa ſuſciperet Deum executione aſſeſſorem; quid tum, ſi omnes pacificos, & nullos ſuſpectos experiretur conciues?

In variis occupationibus igitur diſtentus diœceſis curam ſuadentibus, vigil Pontifex inſudabat, quando apud Toletum Synodum indictam totius Hiſpaniæ Præſulum conuocatoriis literis eſſe percepit, propter detectam Siſeberti Epiſcopi Toletani perfidiam, quâ Regem Egicam, regno priuare, Palatinis aliquibus mortem incutere, totiquè genti, & patriæ conturbium inferre proditor Pontifex cogitabat. Interfuit ſanè Concilio TORQVATVS, vbi Egica excellentiſſimus Princeps ſanctæ intentionis munimine fretus, religione pleniſſimus, & elucubrationis ſummæ titulo inclytus, Patrum ſeſe intulit cœtui, ac glorioſi capitis verticem cernuo voto reclinans, illorum ſeſe Domino precatibus commendari percenſuit, propriis manibus tomum illis deferens reſerandum, in quo ſuæ deuotionis vota, & deliberationis piæ deſideria ſiſtebant, ſtylo grauiſſime exarata; inter quæ haud Siſeberti facinus nominatim modeſta maieſtatis integritate detexit, ſed generali recordatione propoſuit; quia plerique perfidorũ cothurno ſuperbiæ dediti, non ex Deo, regale faſtigium, ſed ſolo iactantiæ tumore appetere dignoſcuntur, quod in illos Patrum diſtrictio, & legum animaduertat ſeueritas perſuadet. Omnia à Patribus, rite, & fideliter ruminata, & Siſebertum à Sedis culmine deiecerunt, & in poſterum per eorum decreti diffinitionem, alia aduerſus huiuſmodi rebelles ſtatuere flagella, quibus, & effrenati ſuſpenderetur audacia, & condignis afficeretur pœnis temeritas delinquentis. In locum Siſeberti ante Concilij confirmationem, Felix Hiſpalenſis, & in iſtius Fauſtinus Braccarenſis Epiſcopi ſunt ſuffecti: Fauſtino FELIX TORQVATVS Noſter ſucceſſor in eadem Synodo extitit deſignatus, ideo illic Braccarenſis, & Portucallenſis confirmat Epiſcopus, quia donec alius Portucallenſis fuit deſignatus Antiſtes, vtrique præfuit Eccleſiæ. Soluto denique Concilio nouam ingreditur TORQVATVS Eccleſiam, vbi populos ſibi commiſſos, Euangelici verbi pabulo, virtutum exemplo, & eloquentiæ chariſmatibus depaſcebat. Sed heus fragilitatis mundanæ viciſſitudo! Heu regalinm pompa libaminum: Quàm certe Regum caſus fortuna rotat: Rodericus culmen ſceptri conſcenderat Gothici, nec ille ſortem, nec ſors illum cœpit, ideò Rex ſorte deſtitutus interiit, & ſors Rege exanimato ad alios dilapſa eſt. Hiſtoria communis eſt. Ad Acta pergo TORQVATI. Qui cùm totius excidium Hiſpaniæ Roderico cadente didicit, intrepidus ſuos in arma Chriſtiana vocat, precationibus Catholicis animat, exhortationibus, fidelibus ad martyrij palmam inducit, quouſque andita Muzæ Sarracenorum ducis per Braccarenſium limites infeſtatione; nam victoria elatus Arabs, totos fœda populos depopulabatur ſtrage, illi TORQVATVS in occurſum proſiliens ad Citaniam viculum XXVII. Conciuibus, & Clericis comitatus, vbi Barbarum Agarenum inueniens, illius ſatellitum, & militum ſæuitias, fidei zelo dictante, perſtrinxit. Cnius verbis in furorem actus Tyrannus, vt erat in Chriſtianos terribilis, protinus militibus, vt in Sancti Pontificis, & Sociorum inermem cœtum irruerent mucrone feriente præcepit. Vix dictum, factum, & tandiu infidus enſis in martyrum percuſſit turmas, quouſque illorum ſpiritus ad illas Cœlorum manſiones glo-

ria

ria coronati peruenerunt æternas, die XXIV. Februarij, Anno Domini DCCXXIV. Eorum corpora ibidem à fidelibus tumulata, per aliquot ſecula, abſque honore humano iacuerunt, donec poſtmodum, S. TORQVATI lipſana iuxta Citaniam vicum, non procul à Vimarano, à cœleſtibus demonſtrata lucibus, & religioſe extracta, in Eremitoriolo, ſuo nomini dicato, per alia fuere recondita ſecula. Aſt poſtmodum Monaſterium Canonicorum Regularium illic extructum eſt, in cuius Maiorem Aram ſacra pignora tranſlata honorifice quiеſcunt, vbi circumiacentium populorum feruentibus deprecationibus, & tripudiis, nomine, & voto veneratur & colitur: ad cuius Tumulum hoc dicaſtichon ex deuotione pependi.

Membra ſepulta iacent TORQVATI *Præſulis almi*
Hoc in ſarcophago, qui quoque Martyr adeſt.
Cuna Toletum Diuo, ſed tenet æmula Corpus
Braccara Prælati, cui fauet, ornat, amat.

Alia Deus nouit, qui Sanctis ſuis ſtipatus in cœlis per ſecula viuit & viuet æterna.

Iſthæc Acta; quæ fere omnia ex Iuliano Noſtro, & Concilio XVI. Toletano vbi D. Garſ. de Loayſa in Not. ad ſubſcriptiones fol. 714. deſumpſit Emanuel. Procul dubio a vera deuiauit conſignatione D. Roder. de Acuña, in locis ſupra relatis, vbi S. TORQVATVM FELICEM confundere nititur cum *Fortunato*, & *Felice*, de quibus hoc die in Martyrologio Romano, coniectans illinc irrepſiſſe mendum, quia loco TORQVATI FELICIS, ibidem, & perperam FORTVNATI, & FELICIS, duorum nomina conſcripſere. Nam ſalua eius Viri pace Iſti Fortunatus, & Felix duo Martyres fuere, quorum memoria apud Capparam Vettoniæ vetuſtam vrbem nihilominus conſeruatur, vt videre eſt apud Biuar. ad Dextr. fol. 387. n. 5. & apud me in Vit. S. Epitac. c. 1. & 2. n. 17. fol. 104. & infra dicemus, die XXVI. huius Menſis.

VIMARANVM Oppidum eſt antiquæ Gallæciæ inter Minij, & Durij flumina ſitum, Braccarenſis diœceſis nobile. Hodie GVIMARANS. Eius encomia lato calamo ſcripſerunt Acuña hiſt. Braccar. 2. p. c. 6. Gaſpar Stat. Antiquit. Luſit. c. 17. Eduard. Nun. in Deſcript. Portugall. c. 4. & 5. Medin. de Vrbib. Antiq. Hiſpan. lib. 2. c. 62. & 65. & alij, quos congerit Roder. Mend. in Population. Hiſpan. tit. de Portugall. c. 121. fol. 179. Primitus ARADVCAM dictum contendunt Florian. de Ocampo Hiſt. Hiſpan. lib. 3. c. 37. Poza in Nomenclat. Vrb. Hiſpan. Abrah. Ortel. in Geograph. verb. Araduca. A quibus non abeſt Claud. Ptolom. lib. 2. Geograph. Tab. 2. Europ. c. 6. vbi inter vrbes Gallæci Braccari, mediam inter Minium, & Dorium conſignat ARADVCAM. Alibi alia dicemus.

S. SERGIVS Monachus, & Martyr.] Eius memoriam recolit Beda iſto die, hoc elogio: Apud Cæſaream Cappadociæ natalis B. SERGII Martyris cuius Acta præclara habentur. Eadem Vſuardus, Ado, Notkerus, Maurolycus, Conſtantius Felicius, Galeſinius, & Martyrolog. Romanum. Petr. de Natal. in Catalog. SS. lib. 11. c. fin. n. 76. Ferrar. in Topograph. SS. fol. 28. Petr. Cabilonenſ. in Topograph. ſacr. verb. Betulo. Omnes eius Acta haberi præclara fatentur, ſed nullus illa recenſet, forte quia temporum labilitate periere, & in Scriptorum Actorum Sanctorum manus nullibi deuenire potuerunt: aut quia Codices antiquos nequaquam adepti ſunt, aut quia incuria, & defatigatione ponderis obruti, penitus Acta inueſtigare noluerunt. Ego qui in hiſce quia difficilioribus inueſtigandis Actis, totam mei operis indaginem accommodo Acta ex peruetuſto Codice MS. Gothico, apud Cœnobium Toletanum Montis-Sion

Ciſter

Ciſtercienſis Ordinis adſeruato, excripta recepi, opitulante D. D. Martino de Zelaya Ocariz, tunc apud Toletanos Inquiſitore, nunc apud Salmanticenſes Scholaſtico digniſſimo, quæ ſic ſe habent.

ACTA S. SERGII MONACHI & Martyris apud Cæſaream Cappadociæ paſſi, ex MS. Legendario Montis-Sion Ordinis Ciſtercienſis, Toletani.

Anno Vigeſimo Imperij Diocletiani, & Maximiani, & Conſulatus eorum II. per vniuerſum orbem aduerſus Chriſtianos impietatis eorum Edicta transmiſſa ſunt: quæ per diuerſarum prouinciarum Iudices deſtinata, ſub grandi metu ca[p]itiſque ſui periculo ſuſceperunt, Vt ſi qui cultui, Chriſtianæ religionis ſeruientes reperirentur, diuerſis pœnis, & cruciatibus interirent. Q[u]ibus nefandiſſimis iuſſionibus emanantibus dum in Orientalibus maxime partibus perſecutionis atrocitas immineret, per omnes vtriuſque Aſiæ prouincias, quicum[q]ue Chriſtiani reperti ſunt variis tormentis, gladioque ſunt necati. Eo igitur tempore, nutu diuino, ac prouidentia factum eſt, vt in Nicomedia Maximianus, & Mediolani Diocletianus priuatam vitam appetentes de Imperio diſceſſiſſent. Quam ob rem Dominus Sanctis Eccleſiis, vel Chriſtianæ religionis cultoribus requiem modicam p[r]æſtitit. Igitur quidam Sapricius nomine Melita genitus ab Imperio Romano, tàm Armeniæ, quàm Cappadociæ P[r]æſidiatus actionem promeruit. Quam in vtriſque partibus vnò tempore miniſtrauit. Cúmque Præſes idem Sapricius iter dirigens in Armeniam per Cappadociam tranſitum faceret in Cæſaream aduenit, vbi dum Chriſtianos ſtricte requireret, & repertos à ſuis miniſtris ſibi præſentari præciperet, non defuerunt duo viri Chriſtiano nomini inimici, ac profanis Idolis ſeruientes, qui plurimos Chriſtianos eſſe in eadem Ciuitate dicerent. Quos ſibi idem Præſes Sapricius ab Officio iuſſit adduci. Dorotheam Virginem, Barlaam, & alios dira Præſidis feritas breui tempore conſumpſit. Poſtea ſceleratiſſimus Præſes idolorum ſacrificiis deditus nefandorum Principum Diocletiani, & Maximiani per totam Cappadociam iuſſione cunctis innotuit. Suis etiam præceptis conſtituens, vt ſi in quocunque loco Chriſtiani reperti fuiſſent, vſque ad necem diuerſis, excogitatiſque ſupplicijs torquerentur. Quod dum in Cæſarea Metropolitana Ciuitate Cappadociæ cognitum fieret, & Paganorum Principum iuſſiones, vel Edicta ſacrilega ſæuiſſimi Præſidis publice legerentur, & ea cuncti obſeruare fortiter vrgerentur, tunc quidam paruo numero Chriſtiani reperti ſunt; qui tamen iuſſionibus eiſdem nec territi ſunt, nec aſſentire propoſitis ſuppliciis voluerunt. Creſcebat autem per dies ſingulos turba fidelium, & multiplicabantur apud Deum coronæ Iuſtorum.

Contigit autem in diebus illis, nefandiſſimo Ioui, quem profanorum Idolorum Gentiles putabant eſſe Principem, annua ſacrificia fieri in Capitolio, quod baſilicæ Præſidis vicinum erat, ad quod ſceleratorum turbæ cum immundis hoſtiis concurrebant. Alij autem per viam ſacram, ſecundum eorum morem ſacrilegum cum albis, & laureatis tauris, & magna exultatione, vt dæmoniis ipſis ſacrificarent ad ipſum Capitolium feſtinabant, quan-

dam

dam execrandam feſtiuitatem ſimulacri vaniſſimi celebrantes. Hæc illis gerentibus, Monachus quidam SERGIVS nomine, Chriſtianæ fidei à ſuis parentibus eruditus, & Chriſti Domini fidelis ſeruus iam effectus, qui primo per ſecularia miniſteria mundanis Principibus deſeruierat; ſed ſacrilegi ſeculi turbines timens, & humanæ gloriæ auras contemnens, relictis omnibus, & pauperibus diſtribuens, in vaſtum ſeſe receperat montis tugurium, vbi nodus, Chriſtum nudum requirebat, & ieiuniis, oratione, & ciliciis deditus, aſpera veſte coopertus ſic Chriſtum lucrifacere curabat. Hic Dei nutu in vrbem accedens, inter turbas ſacrilegorum intermiſſus, vanum ſacrificiorum apparatum expectabat, & illa hora quâ Sacerdos ille ſacrilegus Idolorum ſuos complices verbis quibuſdam magicis exorabat, SERGIVS in corde ſuo Deum deprecari cœpit, vt mirabilium ſuorum infidelibus populis oſtenderet magnitudinem, ita vt ſcelerati ſacerdotis actionem faceret tanquam nihilum euaneſcere. Ita ergo factum, quatenus Idolorum miniſter infauſtus nullum deinceps ab Idolis reſponſum accipere potuit, propter quod iratus ſacrificia deferens, diuerſas mendacij technas effingere cœpit, quibus Deorum ſuorum, propter Chriſtiani nominis permiſſionem iram exardeſcere propalabat. His fidei zelo ſucc enſus SERGIVS in medio omnium exiſtẽs, voce magna clamauit: *Ecquid ſacrilege ſacrifice Deorum tuorum iram mentiris, quando Dominus meus Ieſu-Chriſtus, qui linguas Sapientium facit diſertas, propter nominis ſui gloriam, aliquando dæmonum obmuteſcit loquelas. Is eſt ſceleratè, qui propter mei ſerui ſui orationem, & propter ipſius clementia dignationem, ora mendacia huius dæmonis reſerauit. Iſte eſt, ſuperſtitioſe, qui me indignum elegit miniſtrum, & vt tua, & totius huius populi manifeſtarem inuidiæ errorem. & vt mea omnibus religionis veritatem intrepide pateſacerem* Obſtupuit illico ſacrificus, & in SERGIVM manus iniiciens, omnes quos ad ſacrificandum populos congregauerat, cõuocauit, qui S. Monachum comprehenderunt, & malè diſtractum coram Præſide detulerunt. Qui omnia à flaminibus acta pernoſcens, ad SERGIVM reuerſus, dixit: *Quis tu, qui Deos Noſtros, dæmones dicis, & Auguſtos Noſtros dæmonum cultores affirmas?* Cui SERGIVS: *Ego ſum ſeruus Domini mei Ieſu-Chriſti, cuius virtute, & Idola tua tanquam nihilum ante me, & ſimulacra Auguſtorum mentita, ora licet habentia, non loquentur.* Præſes reſpondit: *Omnes Chriſtiani iſtis magicis artibus gloriamini, ſed nunquam à morte vos liberat Deus veſter.* Reſpondit Martyr: *Statutum eſt hominibus ſemel mori. Væ vobis, qui hac temporali vita priuati, æternam, ſi Chriſto Deo meo non creditis, mortem accipietis. Nos temporalem, propter decretum, habemus; ſed poſtea vita nobis remanet glorioſa.* Subriſit Sapricius, & poſtmodum dixit: *Procul dubio iudicio priuatus, inſanis. Propter Deos omnes ſi non ſacrificaueris, non elongabo à te capitalem ſententiam ſubire, ſed mox te faciam gladio vita priuari, vt illam à te mentitam glorioſam experiaris.* Cui reſpondens SERGIVS, dixit: *Ego gratias ago Domino meo Ieſu Chriſto qui me peccatorem de multis ſordibus, & poteſtate dæmonum liberare dignatus eſt, vt amplius non errem; & ideo quæcunque volueris in me ſupplicia inferre, paratus ſum, quia Idolis non ſacrificabo.* Tunc protulit in eum ſententiam dicens: SERGIVM Diis inobedientem, Dominoſque Auguſtos Noſtros blaſphemantem, gladio percuti decreuimus, atque omnes facoltates eius publicis titulis præſignari. Quibus prolatis ſatellites SERGIVM arripiunt, & amputato capite, corpus inibi reliquerunt, quod nocte Chriſtiani colligentes, in domo honeſtæ

matronæ ſepelierunt. Paſſus eſt autem VI. Kalendas Martias.

Poſtmodum currente tempore S. Monachi lipſana in Hiſpaniam delata ſunt, & apud Oppidum Betulonem ſepulta honorifice quieuerunt, licet hodie ſitus ſepulchri penitus ignoretur.

En Acta tàm decantata. In quibus notandum eſt, Annum vigeſimum Imperij Diocletiani, quo martyrium pertulit SERGIVS, ſi ad Chriſti annos reducimus: euenisse fatendum eſt, ad quartum ſeculum, hoc eſt, ad Annum CCC. IV. quo Principes ſe imperio abdicarunt, vt notauit Baron. Annal. Eccleſ.tom: 2. Ann. 304. n. 1. & patet ex ipſis Barlaam, & Dorotheæ agonibus, quos pertuliſſe eadem Sapritij Præſidis perſecutione liquet, ex ipſorum Actis, apud Scriptores, qui vnanimiter ad Annum CCC.IV. eadem reiiciunt. Nec eſt cur Chronographis nauſeam pariat, ratio Conſulatuum in Actis appoſita, quia facile exſcriptorum incuria, iſte potuit error euenire.

CIRCA Translationem ſacrorum pignorum, audi Iulianum Petri in Chron. n.88. fol. 27. dicentem: BETVLONE *in Laletania, allatum eſt Corpus* S. SERGII *Monachi pro fide paſſi in Cæſarea Cappadocia. Cuius dies XXIV. Menſis Februarij celebris habetur. Sunt qui putent hunc* SERGIVM *filium fuiſſe S. Philippi Martyris Qui* (SERGIVS) *poſt adminiſtrationem egregiorum Magiſtratuum, factus Monachus, martyrium poſt patrem, ſororemquè pertulit, & cum eiſdem Romæ ſepultus, cum eis æternam palmam poſſidet. Bene dicunt, paſſum fratrem eſſe Eugeniæ Quidam verò Auctores falluntur, paſſum Romæ dicentes: ſed re vera paſſus eſt martyrium illuſtre Cæſareæ Cappadociæ.* Quæ periodus, quatenus ad noſtri Martyris Translationem, euidens eſt: cætera altiorem requirunt indaginem, licet eephraſi Iuliani faueant Acta, dicentia: *Monachus quidam* SERGIVS *nomine, Chriſtianæ fidei à ſuis parentibus* (ecce Philippus pater) *eruditus, & Chriſti Domini fidelis ſeruus iam effectus, qui primò per ſecularia miniſteria* (in egregiorum Magiſtratuum adminiſtrationem) *mundanis Principibus deſeruierat.* Scriptores Cathaloniæ vt Viladam. c.60. P. Anton. Vicent. Domenec Hiſtor. SS. lib. 1. c. fin. fol. 124. Ieronym. Pujad. Hiſt. Cathal. lib. 4. c. 89. fol. 223. de iſtis non edocti eredidere SERGIVM apud Betulonem martyrio fuiſſe coronatum, poſt S. Anaſtaſium, militem Ilerdenſem, ſed ab errore diſcedent, & Actorum ſerie, & Iuliani relatione.

CÆSAREA CAPPADOCIÆ, Ciuitas fuit Archiepiſcopalis, ad Montis Argæi radices, apud Melæ amnis ortum. Olim MAZACA dicta creditur, ſed Henrico Stephano opinante, à Tyberio CÆSAREA vocitata. Hodie CASARIA dictam credit Plilippus Ferrar. in Topograph. ſacr. fol. 27. col. 2. De BETVLONE diximus ſupra die XXIII. Ianuarij.

***

QVINTO

QVINTO
Kal. Martij.
DIES XXV.

A *In Montibus Aquilanis apud Pontem-Ferratum Hiſpaniæ in Monaſterio B. Petri, depoſitio* S. VALERII *Abbatis Benedictini, qui poſt* S. Fructuoſum, *illud Rupianum, in quo vixerat Eremitoriolum reparauit, vbi poſt regulam monachis datam, plenus dierum, & bonorum operum Confeſſor mirabilis ad æternam felicitatem peruenit.*

B *Apud Vxamam Hiſpaniæ natalis* B. ÆTHERII *ipſius vrbis Epiſcopi, qui vnà cum* S. Beato *Presbytero Liuanienſi, aduerſus Elipandum Archiepiſcopum Toletanum in hæreſi Feliciana volutantem, libellum conſcripſit, quo fidei Catholicæ confeſſionem exprimit, & validis argumentis, ſacræ Scripturæquè locis Archiepiſcopi ſymbolum coarguit, donec ab errore ad Orthodoxam fidem, conciliis indictis, & Pontificiis iuſſionibus impetratis, reſtitutum extraxit. Poſtmodum B. Vir ſuis ouibus ſacro dogmate pabulans, virtutibus, & miraculis clarus, ad gloriam Confeſſor properauit æternam.*

NOTÆ.

A SANCTVS VALERIVS Abbas, & Confeſſor.] De iſto Sanctiſſimo Abbare, qui in Monre poſitus Ciuitas erat ſanctitatis, aliqui ex Noſtris, & exteris ſcripſere, licet temporum ingluuies, lucem ſupra candelabrum Eccleſiæ poſitam extinguere conaretur. Eius memoriam lapides, ſcripturæ, Chronographi, & Martyrologia, è faucibus obliuionis extraxerunt inuiti. Ad elogia pergo. Hugo Menard. in Martyrologij Benedictini Appendic. Hoc: S. VALERIVS Abbas Cœnobij S. Petri de Monte in Hiſpania, ſucceſſor S. Fructuoſi. P. Ant. de Yepes in Chron. Benedict. tom. 2. Cent. 2. Ann. 646. c. 3. fol. 182.

iſtud: Poſtea ſucceſſerunt (S. Fructuoſo) inclyti, & ſanctiſſimi Viri, qui illos nobilitarunt Montes, ex his S. VALERIVS, qui hoc inſtaurauit Cœnobium. Eadem Aubert. Myreus in Chron. Benedict. D.D. Prudent. de Sandoualio fundat. S. Petri de Montibus, in princip. iſthæc: Poſt S. Fructuoſum ſucceſſit Abbas S. VALERIVS, qui reparauit, & auxit hoc Cœnobium, iuxta Eram ſeptingenteſimam. En memoria ex ſcriptoribus; auſculta illam ex inſcriptione, quam adhuc marmoreus continet lapis, in pariete peruetuſto cœnobij, vbi hæc leguntur verba:

INSIGNE MERITIS. B. FRVCTVOSVS. POSTQVAM,
COMPLVTENSE. CONDIDIT. COENOBIVM. NOMINE.
S. PETRI. BREVI. OPERE. IN HOC. LOCO. F. ORATORIVM.
POST QVEM. NON. IMPAR. MERITIS.
S. VALERIVS.
OPERE. ECCLESIÆ. DILATAVIT.

Eius Acta conſcripſit idem D. D. Prudent. de Sandoual ex ipſius S. Abbatis operibus, & aliis Auctographis, quæ omnia in Carracedenſi Ciſtercienſium adſeruantur Cœnobio, in hunc epilogum.

ACTA S. VALERII ABBATIS Benedictini, & Confeſſoris, ex Operibus D. D. Prudent. de Sandoual.

VALERIVS ex Aſturicenſi territorio dicitur oriundus, qui in ipſius iuuentutis exordio, mundi illecebras perquiſiuit, ad cuius vana percurrens ludibria, ſeculi non ſemel agnouit errores. Aſt cùm Deus illum, in candelabrum domus ſuæ lucidum perpoliret, ipſius ſuffragante clementia, B. VALERIVM à ſeculi huius ſpurcitiis, ad Religionis candidatos extraxit Montes, vbi ciuitas virtutibus munita, nullatenus populationis, omnibus patens, & lucens, timeret ruinam, quin potius ſedulus Agricola opus miniſterij compleret. Ab hic deſiderio quietis, ſilentium Monaſticum peramàbat, ſed cùm carnis malleus ſpiritus ſtimulos heberaret, in Varias S. Vir diſtractus partes, quà ſe verteret neſciebat. Donec deuictis mundi viribus, animus, diſponente Numine, liber, & victor euaſit. His autem auxiliis cæleſtibus munitus, Complutenſe Benedictinorum Monaſterium elegit, vt ibidem ſanctiſſimis S. Patriàrchæ aſſociatus aſſeclis, vitam ageret, fructuoſa operatione Monaſticam. Mundo igitur valedicens immundo, tantum ſuis cogitationibus adſociatus Complutum peruenit, vbi pœnitentiali confeſſione leuatus, & ſacra communione munitus, humiliter cucullam ab Aſceterij Abbate popoſcit, qua in vitæ regula ſe ſeruiturum ad vſque animæ promittit deliquum. Sunt igitur Dei viæ ineſcrutabiles. Quis ergo eius conſilia cognoſcet, quis comprehendet iudicia eius? Renuit vocationi Abbas, ex quo *Valerius* è Monaſterio depulſus, àlacer Aſturicam repedauit, & iuxta Caſtrum Petrenſe, in loco ſolitario, vbi Eremitoriolum, ſuis cogitationibus aptum, inueniens vacuum, ſeceſſit. Hic verus Religioſus, ſtrenuus pœnitens, & feruidus Anachoreta vitam aſperam tranſigebat. Eius conuerſationis modeſtæ pacem, & proloquij Oppidani experientes ſtilum, Eccleſiam illam continuis ſequenabant acceſſibus, & eleemoſynis ditabant opimis, quæ omnia in VALERII gratiam feciſſe dignoſcitur, quia ante eius ad-

uentum,

uentum, vix illa etiam animantibus loca patuerunt. Totius illius territorij circulus cuidam Presbytero Flaiano nomine patebat, qui ſciens quanta Montanorum deuotio ipſi Eremitario Valeriano obtulerat dona, licet primitus paruipendens, poſtmodum cupiditate compulſus, & auaritia laqueatus, illud, quòd deſpexerat, æſtimauit. Ideo in poſterum S. VALERIVM, inuidiæ morſibus, Floianus laceratus, inſectabatur aſſiduè: donec S. Eremita Clerici aſſiduis conſtrictus rigoribus Eccleſiam modeſtus dereliquit indemnem, ſibi perſuadens, quod illá fugâ. & Clerici malignitas ſedaretur, & diaboli, cuius illa inſtigatio erat, extirparetur pertinacia. Igitur in profundiorem ſolitudinem perrexit; ſed nec illic Floianus VALERIO pepercit, quia libros, quos ipſe exſcripſerat Eremita, ſecumque ſuos detulerat, proprios Eccleſiæ eſſe importuna contentione firmabat. Sedata hac perſecutionis procella, eùm Deus Valerij ſpiritum exercere deſtinaſſet, aliàs latronum permiſit anguſtias, quibus per tempora grauatus, non minimam eius quieti moleſtiam inferebant. Montanorum quippe curia, quæ S. VALERII beneficia ſermonibus, & doctrinis percepetat, nequaquam eius abſentiam, nec minimam tolerabat, & ideo ad S. Viti omnes prouoluti pedes, vt prope idem Petrenſe Caſtrum, in hæreditate, quæ Ebronantis dicebatur, remearet, ſupplicibus efflagitationibus expetebant. Tanto Montanorum Eremita conuictus amore, licet inuitus, ad illam deuenit hæreditatem, quâ protinus Oratorium extruentes agricolæ, illic ſanctum reliquerunt Abbatem. Iſthinc per aliquot temporis interuallum, animi quiete, & ſpiritus ſilentio, in orationis, & contemplationis exercitiis vitam incipiebat aſſuete; quando antiquus ille ſerpens, qui ſanctis propenſus inimicus, in eorum defatigationibus gloriatur, induxit Reccimirum, illius hæreditatis, qua erat ſacellum, dominum, vt ab illo depelleret Eremitam, ſumpta occaſione conſtruendi perpulchram Eccleſiam, qua ipſe, & ſui diuinis intereſſe officiis valerent temporibus ſtatutis. Omnia hæc Reccimirus perfecit, & conſtructa Eccleſia perampla, loco VALERII quendam Presbyterum nomine Iuſtum, ſed moribus iniuſtum ſufficere deſtinauit. Hic denuò ſanctum Anachoretam, qui amore Oppidanorum conuictus, ilius Montis cacumina nec deſerere cogitabat, perſequens, ad vltimum inopiæ, & neceſſitudinis reduxit ſtatum, ſic vt iam nec locum haberet in diuerſorio. Tantis hominem Dei laceratum ærumnis, ergo contuens Simplicius Ebronantenſis Diaconus, illius miſertus angoribus, VALERIVM noctu in proprium excipiebat cubiculum, qnem placidis verbis, in hiſce ſolabatur anguſtiis, ſpondens ſe cum Iuſto conciliaturum vtriuſqne animos ad concordiam. Omnia perfecit ex corde Simplicius, & ideo cùm Iuſto conuentum eſt, vt in vnum VALERIVS, & Simplicius quotidie inſeruirent Eccleſiæ, hoc pacto, quod vterque, vt par erat, ſubditus remaneret Presbytero. Iſta ſic quippe publicata concordia, VALERIVS ad operis ſui miniſterium accinctus, ſic Eccleſiæ ornatum politica curioſitate limabat, vt agreſtium turbatis accolarum obtutibus, cœleſtis miniſter reputaretur, & Angelus. Sed heu cordium ſententia diſpar! Quæ Montanis è cœlo dimiſſa videbantur, & benè: Eadem Iuſtus conuertebat in rabiem, & ideo aduerſus ſeruum Dei verbere, & verbis propediem erectus, illum prælatura bileſcente contriuit. Ad omnia Valerius patientiam applicabat, & humeros, & ob ſuorum ſcelerum pœnam, iſthæc eueniſſe cognoſcens, tanquam à Deo prouenientia, omnia

humili reſignatione portabat. Hoc igitur tempore Reccimirus vitam finiuit, cuius bona Regio mulctata fiſco, Principis iuſſu Eccleſia illa Ebronantenſis ſolo æquata conſpicitur, ex quo Miniſtri aliò diuertere ſunt compulſi. Vigeſimus Quartus iam erat annus, cùm hæc agerentur, ex quo VALERIVS relicto ſeculo, ſilentium eremi, hiſce inquietudinibus fatigatus, amplectebatur, ideo & tugurij ſpoliatus, & corporis ingraueſcentia inutilis, quò ſe verteret ignorabat. Hiſce etenim præpeditus anguſtiis, humi ſpiritus reuolutione diſtentus iacebat, quando à Domino ſolidatus, locum habitationis perpetuum inuenit: nam Deo demonſtrante, in Caſtrum Rupianum, in Montibus Aquilanis, dirigens greſſus, in Oratorium, quod SS. Petro, & Martino conſtruxerat Fructuoſus aduenit, vacuum inuenit, & in illo ſe, & ſua recipere ſtatuit. Gratiis ergo Deo actis, protinus illud, feruore deuotionis accenſus, expurgare, & omnes, quos in altum exreſcere agnouit frutices mutilare conſtituit. Quo facto, in illius opaci, abſconditi loci anguſta, immò illi auguſta domuncula, non ſine aſſiduis dæmonum terroribus, & hominum moleſtiis, totum vitæ ſuæ tramitem, Deo charus, Angelis conſpicuus, & omnibus gratus exegit. Tanti ergo Viri ſanctitatis opinio omnes Gallæciæ, Aſturicæ, immò & totius Hiſpaniæ terminos adimpleuit, ex quo Iſidorus Aſturicenſis Præſul, doctrinæ, & ſanctitudinis Anachoretæ ineſcatus odoribus, S. Virum nuntiis & literis, vt ad Concilium Toletanum ſecum deſcenderet, efflagitabat, quo & doctrinæ neruos, virtutis floſculos, & prudentiæ radios publice demonſtraret. Huius ſanè inanis gloriæ dementiam humilitate deuincebat VALERIVS, & licet nihil omnia prodeſſent, nam Epiſcopus viriliter propoſiti tenax S. Viri aſſiſtentiam deſiderabat, attamen Domino diſponente, ſucceſſit, vt Epiſcopo è viuis ſublato, VALERIVS à pertinacibus Iſidori perſuaſionibus liber remaneret in cella. Ibidem aduerſus ſui ſeculi Monachos experrectus nonnulla conſcripſit, inter quæ, „ iſthæc, vt doctiſſimi Patris efficaciam agnoſcas, ſubiicere libuit:

S. Valer. Aduerſ. Monach. ex MS.

„ Olim primo exordio ædificationis Eccleſiæ, dum tantus inardeſ- „ ceret candor deſiderij Regni cœlorum, atque timor Domini cor- „ da perterreret populorum, non ſolum erat per cœnobialium cre- „ bras, atque iuges congregationes innumerus, atque infinitus exer- „ citus Monachorum, verum etiam diuerſa heremi deſerta copio- „ ſius *congregabantur* perfectorum, ergaſtulis Anachoretarum. Et cum „ in iſta vltimæ extremitatis Occiduæ partis confinia, rara videli- „ cet, & exigua pullularent ſacræ Religionis crepundia, à paucis „ electis, & perfectis Viris in deſertis locis rara, ope Domini: con- „ ſtructa ſunt Monaſteria: ex quibus multas animas Redemptor ex- „ piatas fæce peccaminum ſuſcepit in Regna cœleſtia. Et quia diſce- „ dente, & ad finem extremante mundi tempore, refrigeſcit cha- „ ritas, adcreſcit ſæuiſſima iniquitas, & inexplebilis, voraxque exar- „ deſcit mundana cupiditas, atque infeſtior inuidens inualeſcit dæ- „ monum atrocitas, in ſacrariſſimis locis pauciſſimi tandem repe- „ riuntur electi Viri, qui de toto corde conuertantur ad Dominum. „ Et ne ipſa Monaſteria deſolata, deſertaque remaneant, tolluntur „ ex familiis ſibi pertinentibus, ſubulci, de diuerſis gregibus ſer- „ ui, atquè de poſſeſſionibus paruuli, qui pro officio ſupplendo inuiri „ tondentur, & per Monaſteria nutriuntur, falsóque nomine Mo- „ nachi nuncupantur. Qui dum nec pridem foris in actiua vita mun- „ danis ſtudiis, ſiue ſeruitiis, vel operibus excocti, eruditique „ pateſcunt, nec poſtea in Monaſteriis citra electionem Domini

non

,, non vltroneè, ſed inuiti ſanctæ religioni ſociati, concipiunt in
,, corde timoris Domini compunctionem, aut deſideria Regni cœ-
,, leſtis; non obedientiæ, humilitate, aut ſinceræ charitatis dile-
,, ctione fundantur, ſed creſcunt typho ſuperbiæ turgidi, faſtu elatio-
,, nis inflati, cupiditati philargyriæque fomiti inſatiabiliter morſi; Φιλαργυρία.
,, voracitati gaſtrimargiæ, & temulentiæ inexplebiliter dediti, atque Γαστριμαρ-
,, atrociſſimæ inuidiæ flamma ſuccenſi, vt ſi viderent aliquos toto γία.
,, corde conuertentes, & Domino fideliter ſeruientes, bonaquè
,, opera, & Deo placita exercentes; cum de ipſis Monaſteriis ori-
,, ginales ſerui exiſtant, iuris ſui ea debita, & ſibi pertinentia de-
,, fendere contendentes, inſurgant ſuperbientes inuidiæ atra obſcu-
,, ritate cœcati, & aduerſus opus aſſumunt iuſtum ſæuiſſimæ crude-
,, litatis odium; atque diuerſis publicis, & clandeſtinis inſidiis im-
,, pedire nitentes. Conſiderate obſecro, quantum hos punitura ſunt
,, mala ſua, quos etiam bona puniunt aliena. Et quis ei poterit ſub-
,, uenire, qui ſe ſibi exhibet inuidendo carnificem? Aut vnde ſibi
,, parabit ſalutem, qui de ſalute bonorum contrahit malè viendo
,, perniciem? Cùm autem in arcem ſuperbiæ atrociter ſublimantur,
,, interitum primæ perditionis incurrunt. Scriptum eſt enim. *Quo-*
,, *niam quem dirus ſuperbiæ infecerit ſpiritus, ſimilem eum efficit diabo-*
,, *lo: & quem ſimilem fecerit vitio, ſimili eum ſine fine cruciandum tra-*
,, *det exitio.* Inſuper hypocriſi falſæ religionis ita captantur; vt
,, in conſpectantium obtutibus ſecularium protendant falſum ſa-
,, cræ religionis habitum: vt etiam ac ſi deſperantes de bono me-
,, rito, vel vacuum adipiſcantur ſanctitatis vocabulum. Atque in
,, ſupradictorum auditum, multiplicant diuerſas, crebraſque ſe-
,, ries officiorum, & in ſublimi arte attollunt canentes melodia
,, vocum; atque crebris genuflexionibus protrahentes copiam ora-
,, tionum, & quotidianis diurni, atque nocturni temporibus tor-
,, porem deſidioſum, otiumque implicant ſomnolentum, vt ſcribi-
,, tur: *Habentes religionis ſignum, non religionis meritum*: Hippocentau-
,, ro ſimiles, nec equi, nec hominis facta diſcretio, aduerſus Dei
,, ſeruos fideliſſimos doloſa, & iniqua machinantur odia, atque im-
,, piiſſimæ atrocitatis perſecutionem incutiunt: & quos nouerint eſſe
,, latrones, homicidas, maleficos, adulteros, atque cætera diabo-
,, licæ infanda crudelitatis opera exercentes, eos ſummi amoris af-
,, fectione, ex totoque corde charitatis connexione amplectuntur:
,, Hinc proculdubio aperta ratio manifeſtat, quia, deſpecto Deo,
,, diabolo obediunt, & ſerui fideles exiſtunt, cuius ſatellites amant,
,, complectuntur, & diligunt: & Domino, cuius fidiſſimos ſeruos
,, perſequuntur, & odiunt, inimici, refugæ, odibiles, & exteri ſiunt: qui
,, dixit: *Quod feciſtis vni ex his minimis meis, mihi feciſtis.* Iterum ſcriptum
,, eſt: *Ille Dominũ odit, & contemnit, qui non ſolum non timet Deum: ſed gratis* Matth. 15.
,, *odit timentes Deum.* Rectores verò eorum, etſi ſe exiſtimẽt ſe grauiter
,, ante Deum eſſe culpabiles, ſed quia erga gregem ſibi creditum ne-
,, gligentes, & mala non prohibentes, exiſtunt, non ſolùm propter
,, propria delicta, ſed pro ſubditorum flagitiis dupliciter condem-
,, nabuntur. Hinc Dauid deprecans, orat: *Ab occultis meis munda me:*
,, *& ab alienis parce ſeruo tuo*, Quicunque ex ſenioribus cauſam delin-
,, quentis adornat, maiorem ei inſolentiæ fomitem generat: ita vt Pſal. 18.
,, cor eius magis, magiſquè indurari faciat; & contumaciam delin-
,, quentis differendo non diſcutit, nec humiliari eum ſinit, nec diſ-
,, ſimulanter, quæ permittit de ſatisfactione, & venia cogitare, ſed
,, idem denuo iterare, quoniam ſcriptura nempe teſtatur: *Quod*

„ *omne peccatum, quod remiſſus diſciplinatuſque admiſerit frater, ad ne-*
„ *gligentem protinus reuertatur ſeniorem; & propter ſe, & pro illo duplam*
„ *redditurus eſt rationem.* Recte namque cenſetur, vt cum quo parti-
„ cipat errorem, æternam retributionis cum eo ſortiatur vltio-
„ nem, quia:
„
„ *Ipſe iubere nefas, ipſe perhibetur amare,*
„ *Qui prohibere valet, nec prohibere volet.*
„
„ Horum, & ſimilium præuaricatricem clandeſtinæ ſimulationis per-
„ niciem ſimul cum publica mundanæ delinquentiæ facinorum
„ contagione debet fideliter, iuxta ſibi creditum ſupernæ veritatis
„ diuini imperij vicem, & glorioſum terrenæ poteſtatis principium
„ ſeueritas iuſtiſſimæ cenſuræ, & zizaniorum, & tribulorum de agro
„ cordium delinquentium peſſimam ſuffocationem, falcifera emen-
„ dationis ſuccisione, radicitus extirpare; atque vomere iuſtitiæ, &
„ raſtro veritatis excolere: vt nobilem fructum fidei, & ſanctuatis
„ Creatori ſuo valeat procreare. Hæc exigua verba de execranda
„ hypocriſis nequitia dixiſſe ſufficiat. Nam de grauioribus flagitiis
„ delictorum, differere non eſt meum. Illius ſemper ſententiæ re-
„ cordabor: *Poſui ori meo cuſtodiam, dum conſiſtit peccator aduerſum me.*
„ *Vt non loquatur os meum opera hominum.* Ille iuſtus Iudex, qui eſt
„ mentium teſtis, & occultorum cognitor, ipſe eſt, & erit bonis bo-
„ norum in ſempiterna gloria retributor, & malorum ſecundum me-
„ rita ſingulorum veraciſſimus vltor.

En ex S. Valerii fragmento ſui ſeculi vana Monachorum cruciamina, ſtulta hypocriſis peccamina. Aliud etiam hic inſerere Epiſtolæ fragmentum libuit, quod perperam S. Iſidoro Hiſpalenſi tribuitur. Nam in Codice meo MS. vbi hæc recitatur Epiſtola literis Gothicis, exarata, hoc inuenitur titulo: *Tractatus S. Iſidori Hiſpalenſis de Inſtitutione noua vitæ*; & in margine eiſdem literis, iſte: *Alij hanc Epiſtolam tribuunt* S. Valerio *Abbati Virgitenſi, quam ad Iuſtum Presbyterum ſcriptam autumant, quod eſt verius,* ideo illam ſubiicio:

Dilecte Fili, dilige lachrymas: noli differre eas. Tantum promptus adeſto lamentis, quanto fuiſti pronus ad culpam. Qualis tua fuerit ad peccatum intentio, talis ad pœnitendum ſit deuotio. Sicut in profundum receſſeras, ita reuertere. Nulla res te de peccato ſecurum faciat. Nulla te ſecuritas, vel deceptio blandiat. Inceſſanter in corde tuo ſpes, & formido conſiſtat, pariter ſpes, & metus, timor, & fiducia. Sic te ſpes indulgentiæ erigat, vt metus gehennæ ſemper affligat, & timor ſemper emendet. Timor Domini expellit peccatum, & perimit vitium. Vbi timor non eſt, ibi diſſolutio vitæ. Valere te magis animo, quàm corpore opto. Aduerſitas corporis, remedium eſt animæ. Si proſperitas erexerit non extollaris: ſi calumnia contigerit, puſillanimus non exteſ; probari te in proſperitate cognoſce, non extolli, & bona, & mala prout tibi eueniant mente libera ſuſtine. Si potes iram vitare, vel ſuſtine, vel tempera. Diſce mala tolerare, magis quàm facere. Detrahentium errores diſſimulando calca, contumelias detrahentium patientia ſupera: propera verbo aſpero patientiæ ſcutum: Quamuis quiſque irrideat, quamuis quiſque exaſperet, quamuis inſultet, quamuis iniuriam faciat, quamuis afficiat contumeliis: tu tace, tu diſſimula, tu non loquaris, tu exerce ſilentium; iniuriæ

non

non reſpondeas, conuitium non retorqueas; diſce à Chriſto modeſtiam, diſce tolerantiam; iniuriam paſſus pro nobis, reliquit exemplum nobis: nam palmis percuſſus, flagellis cæſus, ſputis deriſus, clauis confixus, ſpinis coronatus, cruce damnatus, ſemper tacuit. Magna virtus eſt, ſi non lædas, à quo læſus eſt; & magna gloria cui potuiſti nocere, parcas. Maledicenti benedictionem appone. Iraſcentem patientia declinare ſatage. Mala aliorum bono tuo ſupera: non enim habebis indulgentiã, niſi dederis, etſi ille non ſupplicat, etſi ille dimitti non poſtulat, tu relaxa ex corde, tu dimitte ex animo, vt Pater tuus qui in cœlis eſt dimittat tibi, ſicut tu dimittis debitoribus tuis, hoc eſt, tibi perſequẽtibus, tibi maledicentibus, & tibi calumniantibus. Alienæ nequitiæ non ſerues dolorem. Inuidia peſtifero ardore bona compoſita deuorat, inuidia animum velut tinea comedit, pectus vrit, mentem afficit, cor hominis, quaſi peſtis depaſcit: *Occurrat* enim contra zelum bonitas, aduerſus inuidiam charitas præparetur. Retine ſemper vinculum conſtantiæ. In omnibus actionibus tuis imitare bonos, æmulare ſanctos, habeto ante oculos exempla ſacerdotum; ſint tibi documenta Patrum, diſciplinæ incitamenta; nec fauor te ſeducat, nec vituperantia frangat: qui laudem non appetit, nec contumeliam ſentit. Quid enim prodeſt dùm malus es, bonus dicaris? Diſcerne te iudicio tuo, non alieno: qualis haberi vis, talis eſto. Profeſſionem tuam non in habitu, ſed in inceſſu demonſtra. Sit in ingreſſu tuo ſimplicitas, in modo puritas, in geſtu grauitas, & in inceſſu honeſtas appareat, nihilquè leuitatis. Greſſus tui alterius oculos non offendant, nec des aliis locum de te detrahendi. Fuge improbos homines, & iniquos, maximè eos qui ad vitia proni ſunt. Socios bonos tibi coniunge, quia ſi fueris ſocius bonæ conuerſationis, eris & virtutis. Reſpue ſermones impudicos: ſermo enim vanus vanæ conſcientiæ indicium eſt. Mens hominis lingua panditur; & qualis ſermo oſtenditur, animus comprobatur: loquere non quodlibet, ſed quod oportet. De malo alterius os tuum non coinquines: iudicia tua, non aliena attende. Quod ad te non pertinet, noli inquirere, nec quod inter ſe dicunt homines nunquam ſcire deſideres. Quibus, adimpletiſque legis verbis, vitam æternam adſequeris.

Præter relata ſcripſit item alia Opuſcula, ſcilicet: Vitam S. Fructuoſi, quam ſuo loco dabimus. Aliam Epiſtolam Monachis Complutenſibus, qua Vita B. Eucheriæ Sanctimonialis deſcribitur. Hiſtoriam S. Abbatis Dodonæi. Hiſtoriam, Reuelationes, & Miracula SS. Maximi, & Bonelli Monachorum. Item aliam cuiuſdam famuli anonymi S. Fructuoſi. Quæ omnia in Bibliothecis S. Eccleſiæ Ouetenſis, & Cœnobij Ciſtercienſium Carracedenſis MS. ſeruantur. Hiſce denique vitæ perfectiſſimæ facinoribus, doctrinæ apoſtolicæ fructibus coruſcans ad ætatis terminum deueniens, pœnitentiæ confeſſione expiatus, & communione cœleſti munitus ſpiritum obtulit Creatori, V. Kal. Martij Anno Domini DC.XCV. Cuius corpus honorifice ſepultum, hac Leonina inſcriptione ſubſignatum traditur inuentum fuiſſe ſarcophagum.

In hoc cœmeterij iacet loco inſigne VALERI
Corpus humo datum: ſed anima ad aſtra volatum
Adſumpſit Sancta, Nam ſufficit gloria tanta

Noſtro hoc Rupiano Cœnobio Petri-Montano.
Implebit ſepulcri cauas Venerabilis Abbas,
ERA *Septingentena, tribus additis ad tricenna;*
Menſe Februario, die quominus in Kalendario
Si bene perpendas, numeratur Quinto Kalendas
Sequentis Menſis, Anno Octauo Egicanenſis.

Ex huius Epitaphij proſa, & diem, & menſem, & annum comperies, licet vt illius fuit temporis vſus, ferè ænigmatica concatenatione adumbratum. Dies XXV. Februarij eſt. Nam verba: *V. Kal. Sequentis menſis*, cum primò de Februario loqueretur, intelligenda ſunt de *Martio*, qui Februario ſubſequitur. ERA eſt DCC. XXXIII. Quæ congruit cum Anno Domini DC. XC.V. Cuius computationis ratio conuenit cum VIII. Anno Regis Egicæ, aut Egicanis Gothorum; qui gubernacula Regni arripuit Anno Domini DC. LXXXVII. hoc eſt Era DCC. XXV. Cui ſi octo addantur anni, erit eius Regni Annus octauus, Era DCC. XXXIII. qua S. VALERIVS ad ſuperos euolauit, & rectè cum epitaphio conuenit. Non obſtat, quod in XV. Concilio Toletano (quod congregatum fuit Era DCC. XXVI.) dicitur, nempe illius Eræ tempore, Primus Egicæ Regis annus eſſe, nam illic non annus completus, ſed emergens numerandus eſt.

QVATENVS ad Epiſcopum Aſturicenſem Iſidorum, illius eſt mentio in Concilio Braccarenſi III. quod coadunatum fuit Era DCC. XIII. ex quibus omnia abſoluta ſunt.

COENOBIVM S. PETRI MONTIVM. Celebre olim in Montibus Aquilanis, & hodie celebrius ENE VIERZO. Tunc Benedictinis parens; nunc Bernardinis obediens. Illo ſeculo nigris, iſto albis Ciſtercienſibus Monachis, virtutum, & vitæ angelicæ palæſtra. Adiacet ad Oppidum Gallæciæ cui nomen *Ponferrada*. Illud primitus S. Fructuoſus extruxit poſtmodum S. VALERIVS, eo deſtructo, dilatauit, demum S. Gennadius reſtaurauit, vt ex epigraphe liquet quam die XXV. Maij, dabimus. Huius Cœnobij antiquitates ſcripſere D. Prudent. & P. Yepes.

S. ÆTHERIVS Epiſcopus, & Confeſſor.] Celebris eius memoria propter celebrem correctionem, quâ populis Hiſpaniæ errore Helipandi Archiepiſcopi Toletani penè labefactatis, & ipſi Antiſtiti in Feliciana Magiſtri hæreſi voluntariè ſuccurrens, ad fidei illos Catholicæ confeſſionem adduxit. De eo Iulian. Perr. in Chron. n. 401. licet corrupte HEBERIVS nominetur, & n. 406. fol. 98. vbi optimè nomen ſcribitur. Ambroſ. Moral. lib. 13. c. 26. & 27. P. Yepes in Chron. Benedict. tom. 3. Ann. 784. c. 1. fol. 281. P. F. Athanaſ. de Lober. Hiſt. Lugdun. c. 33. fol. 321. Franc. Piſa Hiſt. Tolet. lib. 5. c. 5. P. Mariano lib. 7. c. 8. D. Didac. de Caſtejon Epiſcop. Turiaſ. de Primat. Tolet. tom. 2. fol. 553. Eius Acta ex eorum hiſtoriis, & aliis MS. ſic compilabimus.

ACTA S. ÆTHERII EPISCOPI *Vxamenſis Confeſſoris ex Scriptoribus & MS. Codice Toletano.*

ÆTHERIVS origine fuit Hiſpanus, ex Aſturicenſium nobilium incolarum progenie ortus: ab adoleſcentia literis imbutus, doctrina clarus, & virtutum ſarcina illuſtris: vixit temporibus Mauregati Tyranni, qui fœde fœdus cum Sarracenis de virginibus centum nobilibus, totidemque ignobilibus Agareno tranſmittendis pepigiſſe probatur. Commilitonem ſub ferula Sanctum habuit Beatum, poſt Presbyterum Liuanienſem; vbi ambo diſciplinis pares,

res,

res, ſanctitate, & religione itidem noſcebantur æquales. Ille ad Presbyterij munus perueniens, illo contentus, officij ſedulus onera exequebatur miniſter. Iſte merito compellente, licet inuitus ad Vxamenſis Eccleſiæ cathedram eſt eleuatus Antiſtes. Vterque ſuo muneri incumbens Eccleſiæ ſuæ catholica grana ſeminabat in agro, nam extirpatis errorum vepribus, puram glebam fidelium relinquebat in cordibus. Sed eo tempore ſuperueniens tentator zizaniam, & tribulos, inter ſeminis puri meſſem, diſperſit; nam Helipandus ex Gothica proſapia ortus, Toleto oriundus, per virtutum, & ſanctimoniæ gradus ad Toletanam ſedem aſcendit Archiepiſcopus. Is in adoleſcentia præceptorem habuit quendam Felicem, origine Gallum, literis eruditum, & bonis omnibus facinoribus imbutum, qui poſtmodum ad Vrgelitanam Eccleſiam acceſſit Antiſtes. Huius igitur ſuggeſtione Helipandus erroneam, de Adoptione Chriſti, quatenus homo eſt, propoſitionem admiſit, quam eſt ſic enixè amplexatus, vt quidquid aduerſus illam Catholici adorirentur Pontifices, & Presbyteri, illud hæreticum, ſacrilegum, & nefandum, pertinaci reſolutione vocaret. Hiſce verò temerariis propoſitionibus, ſeſe viriliter oppoſuere Beatus Presbyter, & ÆTHERIVS Epiſcopus, qui per illa Aſturum montana (vbi iam peſtilentis veneni virus ſerpebat) radicitus auulſis zizaniæ tribulis catholicam veritatem prædicare cœperunt; indignam, fœdam, & horribilem Toletani Præſulis doctrinam, verbis, & operibus demonſtrantes, penitus ex rudibus, & agreſtibus innocentium incolarum cordibus, illam propoſitionem hæreticam extinxerunt, & ad priſtinam animos fidelium confeſſionem totis viribus, reduxerunt. Omnia hæc SS. ÆTHERII, & Beati, ad Helipandi peruenerunt auditum, qui eorum contradictionem agnoſcens, & quantis animorum curis, totam Aſturicam, ab eius doctrinæ impoſtura, redemerant, intelligens, illos potius, per alicuius miniſterium coarguere, quam per ſemetipſum, ne contemptui Metropolitica exponeretur auctoritas, corrigere decretauit. Hoc ſanè vanitatis commento fretus, Felici cuidam Abbati, apud Aſtures deliteſcenti, epiſtolam minis, & conuiciis refertam ſcripſit, qua Abbatem monebat eundem, vt protinus ÆTHERIVM, ac Beatum, amicabiliter cohortaretur, vt ab incœpta defenſione deſiſterent, ſin minus, anathematis gladio, eos eſſe feriendos, ingenua notificatione monſtraret. Omnia iſthæc per Fidelem Sanctis fuerunt ÆTHERIO, & Beato ad tempus, Præſulis monitione perlata, qui Helipandi literis ruminatis, iſtam reſponſionis ſeriem pertinaci Archiepiſcopo direxerunt:

EMINENTISSIMO NOBIS, & Deo Amabili Elipando Toletanæ Sedis Archiepiſcopo.

ÆTHERIVS, ET BEATVS in Domino Salutem.

LEGIMVS literas prudentiæ tuæ anno præſenti, & non nobis, ſed *Fideli* Abbati, menſe Octubrio, in Era DCCC. XXIII. clam ſub ſigillo directas, quas ex relatu aduenisse audiuimus, ſed eas vſque VI. Kalend. Decembris minimè vidimus. Cùmque Nos ad fra-

trem

trem *Fidelem*, non literarum illarum compulſio, ſed recens Religioſæ Dominæ *Adoſindæ* perduceret deuotio, audiuimus ipſum libellum, aduerſus Nos, & fidem noſtram, pro cuncta Aſturia publicè diuulgatum. Et cùm fides noſtra vna eſſet indiſſoluta, cœpit inter ſcopulos fluctuare nauicula, & duæ factæ erant. Poſtea cum tranquillitate, non bipertita, ſed tantum videretur vna; tunc conloquentes ad inuicem diximus: Dormit Ieſus in naui, & hinc inde fluctibus quatimur, & tempeſtatum moleſtias ſuſtinemus, quia incomportabilis ſuſcitatus eſt ventus, nulla ſalus in nobis eſſe videtur, niſi Ieſus excitetur, & corde, & voce clamandum eſt, vt ei dicamus: Domine ſalua Nos: perimus. Tunc ſurrexit Ieſus, qui in noſtra dormiebat naue, qui cum Petro eramus. Tunc imperauit vento, & mari, & facta eſt tranquillitas magna.

Vxor Regis Silonis.

Nunc tua, an noſtra fides, vera, an falſa ſit, grandis contentio eſt, & hoc non in minuta plebe, ſed inter Epiſcopos eſt. VNA pars Epiſcoporum dicit, quod Ieſus-Chriſtus adoptiuus eſt humanitate, & nequaquam adoptiuus diuinitate. ALTERA pars dicit: Niſi ex vtraque natura vnicus eſt Dei Patris filius proprius, non adoptiuus: in tantum proprius, vt ipſe ſit Dei filius, Deus verus, & ipſe adoretur, & colatur, qui ſub Pontio Pilato eſt crucifixus. HÆC pars nos ſumus, id eſt ÆTHERIVS, & BEATVS cum cæteris ita credentibus. Credimus certè non ſolum in Deum Patrem, Omnipotentem, ſed in Ieſum-Chriſtum, filium eius vnicum, Deum, & Dominum Noſtrum, qui natus eſt de Spiritu-Sancto, ex MARIA Virgine, paſſus ſub Pontio Pilato. Ecce vtriuſque fides patent: ſed Nos pro hac fide, quam indicamus, non ſolùm exilium, ſed etiam mori parati ſumus. Tempeſtat mare, & fluctuat, ſed nauicula non mergitur, quia fides non dubitatur. Deſcendunt hæreticorum pluniæ; flant perſequentium venti, adueniunt flumina, id eſt, minæ, & terrores hæreticorum; ſed domus à fundamento non diſſoluitur, quæ diu ſuper firmiſſimam petram, quadratis lapidibus artificis manu conſtruitur: & licet Angelus de cœlo veniat, qui nobis veſtram fidem peregrinam inſerere diſponat, anathema à Nobis maranata reputabitur.

PRIMVS ego ÆTHERIVS Oxomenſis Sedis indignus nuncupatus Epiſcopus, qui ab Archiepiſcopo Toletano nuncupor eſſe hæreticus, profero fidem meam cunctis audientibus. Quam fidem à SS. Patribus accepi, credidi, & omni Eccleſiæ recitandam prædicaui, & ſicut eum omni Eccleſia Catholica corde retineo, ore patulo dico: CREDIMVS in vnum Deum Patrem Omnipotentem, factorem cœli, & terræ, viſibilium omnium, & inuiſibilium conditorem. Et in vnum Dominum IESVM, filium Dei vnigenitum, ex Patre natum ante omnia ſecula. Lumen ex lumine. Deum verum, ex Deo vero. Natum non factum homouſion Patri, hoc eſt, eiuſdem cum Patre ſubſtantiæ. Per quem omnia facta ſunt, quæ in cœlo, & quæ in terra. Qui propter Nos & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt de Spiritu-Sancto, & MARIA Virgine homo factus. Paſſus ſub Pontio Pilato, ſepultus, tertia die reſurrexit. Aſcendit in cœlos; ſedet ad dexteram Patris. Iterum venturus eſt in gloria iudicare viuos, & mortuos; cuius regni non erit finis. Credimus & in Spiritum-Sanctum, Dominum, & viuificatorem, ex Patre, & filio procedentem; cum Patre, & filio adorandum, & glorificandum. Qui loquutus eſt per Prophetas. In vnam Catholicam, atque Apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum. Expectamus reſurrectionem

Symbolum fidei Nicænæ.

ctionem mortuorum. Vitam futuri ſeculi Amen. Iſtud Symbolum dei Nicænæ: audiatur Elipandianæ fidei Symbolus, vt vtriuſque fides vera dignoſcatur.

Symbolum fides Elipandianæ.

Ego Elipandus Toletanæ Sedis Archiepiſcopus cum omnibus mihi conſentientibus: Credo Trinitatem Patris, & Filij, & Spiritus-Sancti in vna Deitatis eſſentia, atque natura; hoc eſt, Deum, & Principium, & Spiritum Sanctum, in vna natura Deitatis Trinitatem perſonarum. Quia ſicut homo derelinquendo patrem, & matrem, & adhærendo vxori, cùm ſint duæ perſonæ iam non ſunt duæ, ſed vna vocatur caro: & ſicut multorum animæ in dilectione Dei, vnicum eſt cor, & vna efficitur anima; ita Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus Opifex vnicus totius conditæ creaturæ, vnius glomeratio claritatis, vnius ambitus dilectionis, coæterna ſubſtantia. Ipſe quoque Pater per ſemetipſum deſcendit ad turrem, quam ædificabant filij Adam, & dixit Fillo, & Spiritui Sancto: Venite deſcendamus, & confundamus ibi linguas eorum. Per ſemetipſum quoque veniens de iudicio Sodomorum, Loth eripuit. Per ſemetipſum etiam in Montem Sina deſcendens, Moyſi legem dedit. Nam ſi intelligere vultis perſonas, quo modo ſit vnus Deus Trinitas, cognoſcite comparatione. Lapidem, & ignem, qui in eo eſt, & frigore in lapide manente, vnam eſſe ſubſtantiam. Attendite huius lapidis comparationem, in diuiſa perſonarum Trinitate, etſi præualetis conſiderate de ineffabili diuinitate: & videte vnius Deitatis inuiſibilem Trinitatem: Et ſicut alia eſt perſona frigoris, manentis in lapide, atque alia ignis manentis in parente, & tamen procedens non deſinit eſſe cum generante; ita Filij perſona alia eſt, & non deſinit in vna ſubſtantia Deitatis eſſe cum Patre. Et ſicut lapis præcedit ignem illum in ſe manentem in viſione; ita Pater præcedit Filium, non tempore, ſed origine. Ipſe quoque Dei filius, cùm ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ eius, Deitatem inuiſibilem exinaniens apparuit ſubiectæ creaturæ ſpeciem cum Patre, & Spiritu Sancto Abrahæ in ipſo feruore diei. Quia ſicut abſentia lucis; tenebræ ſunt, & abſentia tenebræ, lux eſſe creditur, tertium inter vtroſque non ſubſiſtit: ſic in vno Verbo Dei, id eſt vnico Filio eius fortitudinem, honorem, & gloriam eſſe credimus. Et ſicut ſpiritus, pars animæ eſt, per quam imagines rerum corporalium imprimuntur: ſicut mens pars eiuſdem animæ eſt; per quam omnis ratio, intelligentiaque percipitur: ſicut memoria, quæ meditata memoratur; ſic in Verbo Dei pro ſuis officiis diuerſa meruerunt vocabula, quæ nequaquam diuiduntur in ſubſtantiam. Quem ſacra Scriptura atteſtatur pro ſalute humani generis, Deitate exinanita, hominem factum; circumciſum, baptizatum, flagellatum, crucifixum, mortuum, ſepultum, ſeruum, captiuum, peregrinum, leproſum, deſpectum, & quod eſt deterius, non ſolùm ab Angelis, ſed etiam ab hominibus minoratum; vermen eſſe dictum ex perſona, Scriptura eius dicente: Ego ſum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Cuius gloriam ſecundum diuinitatem ſtupent cœleſtia, & magnitudinem contremiſcunt terrena. Et qui dicit: Gloriam meam alteri non dabo. Homo interior in vna, eademque Dei, & hominis perſona adglomeratus, atque carnis veſtimento indutus; quia non per illum, qui natus eſt de Virgine, viſibilia, & inuiſibilia condidit, ſed per illum, qui non eſt adoptione; ſed genere, neque gratia, ſed natura. Et per iſtum Dei ſimul, & Hominis Filium adoptiuum humanitate, & nequaquam adopti-

uum

uum diuinitate, mundum redemit. Qui eſt Deus inter Deos; qui vtrum comediſſet, an bibiſſet, ei cognitum manet, qui nonnulla actionis ſuæ myſteria neſciri voluit. Quia ſic confirmes ſunt omnes Sancti huic Filio Dei ſecundum gratiam, profecto & cum adoptiuo adoptiui; & cum aduocato aduocati; & cum Chriſto Chriſti; & cum paruulo paruuli, & cum ſeruo ſerui. Credo etiam inter ipſa Sancti Spiritus chariſmata gratiarum Spiritum Sanctum eſſe adoptiuum, in quo clamamus: Abba Pater. In quo ſpiritu non nego hominem Chriſtum eſſe adoptiuum. Credimus enim, quia in reſurrectione ſimiles ei erimus, non diuinitate, ſed carnis humanitate, videlicet carnis aſſumptione, quam accepit de Virgine.

Ecce duos Symbolos, nimis inter ſe contrarios, & valde ſibi diſſimiles; ex his qualis verus eſt? Eccleſiam Chriſti tractate: Et ſecundum quod Ioannes Apoſtolus in ſua nos Epiſtola inſtigauit, dicens: *Chariſſimi nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint: quia multi Pſeudoprophetæ exierunt in hunc mundum. Et ex hoc cognoſcitur ſpiritus Dei. Omnis ſpiritus, qui confitetur Ieſum in carne veniſſe, ex Deo eſt. Et omnis ſpiritus, qui ſoluit Ieſum, ex Deo non eſt, & hic eſt illius Anti-Chriſtus, quem audiſtis, quoniam venit, & nunc iam in mundo eſt.* Quid eſt *Soluere Ieſum*, niſi ſeorſum Deum, & ſeorſum hominem prædicare? Ipſe ſine dubio *ſoluit Ieſum*, qui prædicat populos, dicens: *Nunquid per illum, qui natus eſt de Virgine, per ipſum inuiſibilia, & viſibilia condidit; an per illum, qui non eſt adoptione, ſed genere, nec gratia, ſed natura; cuncta creauit? Et ideo abſque dubio per illum, quem ſibi coæqualem, & ſine adoptione genuit, cuncta creauit. Et per iſtum Dei ſimul, & hominis filium verbum carne factum adoptiuum humanitate, & nequequam adoptiuum diuinitate, mundum redemit.* Videte ſpiritum, qui *ſoluit Ieſum*. Aperite oculos. Aperta materia eſt. Spiritus erroris hoc dictauit. Illius Antichriſti ſpiritus in hoc inſpirauit. Secernite mente, quo diſcordant Symboli, quo diſcordant Epiſtolæ? Legite Epiſtolam Ioannis. Hoc non dicit, quod tu dicis. Sed quid dicit? Antichriſtus eſt, qui *Ieſum ſoluit*. Spiritus erroris eſt, qui negauit Ieſum in carne veniſſe. Apoſtolus clamat aperte, & dicit: Nos vidimus, & teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum Saluatorem mundi. Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Ieſus eſt Filius Dei, Deus manet in eo, & ipſe in Deo. Et adhuc dubitamus credere? Et adhuc dubitamus confiteri? Apoſtolus dicit: Qui negat, quod Iesvs non eſt filius Dei, negat eum in carne veniſſe, & ipſe eſt Antichriſtus. Elipandus dicit: Qui non fuerit confeſſus Ieſum-Chriſtum adoptiuum humanitate, vt nequaquam adoptiuum diuinitate, & hæreticus eſt, & exterminetur. Auferte malum de terra veſtra. Non me interrogant, ſed docere quærunt, quia ſerui ſunt Antichiſti. Epiſtolam Domini Arcarici Epiſcopi, fraternitati tuæ, ideo Chariſſime Fidelis direxi, vt cognoſcas, quanta in Chriſti ſeruis regnet humilitas: quanta in Antichriſti diſcipulis regnet ſuperbia. Cum Dominus Arcaricus mihi non docentis imperio, ſed interrogantis voto, ea ſcribere voluit, ſicut illum vere humilitas docuit. Iſti verò modò, & contraria dicendo, modò & quaſi ignorantem me, quid rectum ſit, noluerunt interrogare; ſed docere. Vnde, Deus nouit, quia licet proteruè ſcripſiſſent: nam ſi vera dixiſſent, gratus obedire debui, reminiſcendo, quod ſcriptum eſt: ſi iuniori reuelatum fuerit, ſenior taceat. Et iterum: Proximus Deo eſt, qui ſcit ratione tacere. Nam nunquam eſt auditum, vt Liuanienſes Toletanos docuiſſenr. Notum eſt plebi vniuerſæ hanc ſedem ſanctis doctrinis ab ipſo exordio fidei claruiſſe.

Ioan. 4. 1. 2. & 3.

Elip. in Symbol.

Epiſtola ad Fidem.

ruiſſe:& nunquam ſchiſmaticum aliquid emanaſſe;& nunc vna ouis morbida doctos Nobis appetit eſſe. Et tamen nolui ea ad aures cæterorum fratrum Noſtrorum perducere, ante quam illic, vbi exortum eſt huiuſcemodi malum,ſit radicitus amputatum. Quia ignominia erit mihi, ſi in traditione Toletana, hoc malum fuerit auditum: Vt quod Ego, & cæteri Fratres mei in Iſpalitanis tantopere diiudicauimus, & Deo auxiliante, tàm in feſtis Paſchalium, quàm in cæteris erroribus Migetianorum hæreſim emendauimus: Nunc illi è contrario inueniunt vnde Nos arguant. Et tamen ſi tepide fuerit actum,& non fuerit à vobis emendatum, tunc illud ad notionem reducam fratrum, & erit vobis ignominioſum, ſi ab illis in vobis reprehenſum fuerit. Adoleſcentiam ſanè Fratris Noſtri Ætherii, lacte adhuc alitam, & nondum ad robur perfectæ intelligentiæ perductam, Veſtra Paternitas erudiat, quia non cum magiſtros optimos, ſed eum ignaros, & ſchiſmaticos videlicet Felicem, & Beatum antiphraſios, æquales in virtute, & pares in errore habuit conlatiouem.............. pari errore condemnati ſunt: Ille credidit de Matre adoptiuum, & non de Patre ante ſecula progenitum, neque incarnatum. Recte credet de Patre genitum, & non de Matre temporaliter adoptiuum. Cui ſimilem exiſtimabo illum, niſi Fauſto Manichæo? Fauſtus condemnauit Patriarchas, & Prophetas: iſte condemnat Doctores, & modernos. Obſecro, vt calore fidei accenſi, tanto ſitis intentione præcalidi, vt errorem prædictum de medio veſtri auferatis, vt ſicut per ſeruos ſuos Dominus de finibus Bæticæ eradicauit hæreſim Megatianam; ita per vos de finibus Aſturienſium funditus euellat hæreſim Beatianam. Sed quia audiui, quod præcurſor Antichriſti in medio veſtri apparuit, qui illum iam natum adnuntiat, quæro, vt perquiras ab eo, vbi, aut quomodo, aut quando natus eſt ſpiritus ille mendax Prophetarum, qui in eo loquitur, & nos ſolicitos reddas.

Hæc Epiſtola tua eſt: hæc verba tua ſunt: hæc fides tua eſt: hæc doctrina tua eſt:hæc ſapientia tua eſt: & ad ipſa nos inclinare iubes; & quia non inclinamus, elamas, quia hæretici ſumus, & præcurſores Antichriſti;& ipſe ſpiritus mendax,qui in ore Achab Prophetarum ingreſſus eſt; ipſe loquitur in nobis: & dicis Fideli tuo: Perquire, vbi eſt natus, & nos ſolicitos redde. Hæc iniuria non Noſtra, ſed ipſius, quem adoramus: & tamen ſi recte credimus Filium Dei, ſicut verè, rectè, ſine dubitatione credimus, illius iniuria eſt, cùm noſtra eſt, quia caput, & corpus vna perſona eſt: neque enim cum premitur, caput glorificatur. Denique iam caput ad cœlos aſcenderat, quando Saulus Apoſtolos Chriſti trucidabat; & dictum eſt ei: Saule, Saule, quid me perſequeris? Nō dixit: Quid perſequeris ſeruos meos?ſed, quid me perſequeris?

Ecce tuam fidem de Chriſto, & hanc non recepimus,quia nec talem fidem habemus, nec talem doctrinam ab Apoſtolis accepimus, nec in lege, & Euangelio tale vnquam legimus, ſed neque in libris Doctorum, aut manualibus: ſed tantum in tuis dogmatibus; & ob hoc à te Antichriſti diſcipuli nomen habemus. Ecce vnde ſurrexit inter Nos ſcandalum. Cætera multa dixiſti, quæ ſupra in ſymbolo tuo comprehendimus, ſed modò diſcutienda non ſunt, quia nec valemus; ſed ſi Deus voluerit, & vixerimus, diſcutienda, & abiicienda ſunt ab Eccleſia, ne, quod abſit, per illa Chriſtianum nomen careamus, & iam non Chriſtiani, ſed Elipandiani nomen habebimus. Cuius fidem, qui ſequutus fuerit, eius vocabulum ſumit, ſicut Ariani, ab Ario, Sabelliani, à Sa-

bellio, & cæteri ex nomine auctorum ſuorum. Et ideo vnus Christus Nobis ſufficit Filius Virginis, qui nomen habet IESVS. Illos tuos, quos dicis: *iſtum*, & *illum*, neceſſe non habemus, quia nec nomina illorum à te ſcripta cognoſcimus. *Iſtum*, & *Illum* dixiſti, IESVM verò nominare non potuiſti, quia nec enm in corde habuiſti. Quod ſi habuiſſes, cum Paulo Apoſtolo dicere potueras: An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? Et alio loco dicit, quod: Nemo poteſt dicere Dominus IESVS, niſi in Spiritu Sancto. Siqnidem in ſuis Epiſtolis non eſt auſus tecum dicere *è Deitate exinanita:* & Nos adoptiui, & ille adoptiuus, & Nos Chriſti, & ille Chriſtus, & Nos paruuli, & ille paruulus, & cætera ſpurcitia, quæ tu Ieſu-Chriſto Domino Noſtro, auſus es dicere, Seruum cum ſeruis. Sed ſua Epiſtola ad Romanos ſic habet. Paulus ſeruus Ieſu-Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Euangelium Dei, quod ante promiſerat per Prophetas ſuos in Scripturis Sanctis de Filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Hæc ſi legis, vt qnid cum *Iſto*, & *Illo* nondum notis, erras? Si Nubis non credis, crede Eccleſiæ; crede Apoſtolis, à quibus hæc, quæ dicimus accepimus: Vale.

POST hanc conſcriptam Epiſtolam, vt ex profeſſo vterque Sanctus Elipandi erroribus ſatisfaceret, Apologeticum tribus libris diſtinctum profunda doctrinæ Apoſtolicæ comprehenſione texuerunt, quem per Hiſpanias euulgantes, efficacia veritatis conuicti, innumeri Elipandianam deceptionem eiicientes, catholicum ſunt dogma tenaciter amplexati. Hiſce, & ſimilibus oppoſitionibus, Elipandi pertinacia, Felicis Vrgelitani malitiâ, ſuffulta, creſcebat: ideo vterque, cognita contradictione, furibundus orbis circulos infeſtare curatunt. Sic Elipandus vrbe Regia profectus, Aſtures, & Gallæcos luſtrans, venenum ſui erroris in plurium corda fidelium, auctoritate magis, quam verbis euomuit. Felix Vacceos in Hiſpania, ſeptimanios in Gallia, alioſque in Germania cùm euertere ſatageret, depulſus, illum cum errore damnatum agnoſcimus. Poſtmodum Concilium ad Reginum Boioariæ vrbem contrahitur, vbi Feliciana iterum damnatur hæreſis. Romæ Adrianus Pontifex, aſcito Felice, & errorem condemnat, & Felicem pœnitentem abſoluit. Aſt iſte advomitum reuerſus, auctoritate Pontificia, & Caroli Magni Francorum Regis diſpoſitione alia contrahitur apud Francofurtum Synodus, qua radicitus, de hoc extirpando errore actnm eſt, adſtantibus ipſo Rege; Theophylacto, & Stephano Epiſcopis à S.R. E. Legatis præſidentibus; ÆTHERIO, & Beato ex Hiſpaniæ Eccleſiis Nuntiis interuenientibus, & plurimis Epiſcopis, vbi in totum damnatus error euaſit. Cuius decreta canonica Adrianus Pont. Maxim. & ſigillo ſuæ probationis muniuit, & omnibns Orbis Eccleſiis dimittenda præcepit.

AGNOVERAT iam Elipandus Toletanns Antiſtes, quæ in Francofurtenſi Concilio decreta proceſſerant, & Patrum ſententiis parens, à propoſitâ deceptione reſilire conſtituens, Epiſcoporum Concilium Toleto indixit: vbi congregatis Fratribus, inter quos ÆTHERIO, & BEATO aſcitis, libellum Catholicæ confeſſionis obtulit, quo Vnigenitum Dei Filium non adoptinum humanitate, vt prædixerat, ſed naturalem, coæternum, & coæqualem fuiſſe profeſſus eſt. Deus ex ſubſtantia Patris ante ſecula genitus, & homo ex ſubſtantia matris in ſeculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens. Æqualis Patri ſecundum diuinitatem; minor Patre ſecundum humanita-

tem;

tem. Qui licet Deus ſit, & homo, non duo tamen, ſed vnus eſt Chriſtus. Vnus non conuerſione diuinitatis in carnem, ſed aſſumptione humanitatis in Deum. Vnus omnino non confuſione ſubſtantiæ, ſed vnitate perſonæ. Qua pœnitentiæ, & confeſſionis oblatione lætatus cœtus, protinus illum, ad reconciliationis beneficium accepit: ex quo deinceps Inter Elipandum, Ætherium, & Beatum inſignis amicitiæ neceſſitudo, coram Deo, & hominibus, exorta eſt. Hiſce ſic ſedatis ſchiſmatis ſeditionibus, quæ vniuerſalem Hiſpaniæ, & Orbis Eccleſiam afflixerant, Ætherius ad propriam reuerſus, protinus animas, quas Feliciani erroris deuinxerat laqueus, exoluere curauit, omnes ad Catholicæ Eccleſiæ gremium, tanta humanitate reduxit, vt antiquæ deceptionis vix in diœceſi inueniretur indicium. Demum bonis operibus plenus, & magnificis facinoribus clarus ad Dominum properauit, V. Kalend. Martij, Anno Domini DCCC. Ad cuius tumulum hoc fuiſſe Epitaphium dicitúr cælatum:

Hac tumba Ætherii *requieſcit nobile corpus;*
Is honor Eccleſia, is decus Orbis erat.
Cuius licet humus premat hac Præſulis oſſa,
Spiritus æthereas incolit ipſe domos.
Moritur en Quincto Martis nunc ipſe Kalendas;
Vxama corpus habet, & ſua feſta colit.

En Acta: in quorum ecphraſi illud notandum venit, circa auctographi Epiſtolæ comprobationem, quod ex ipſiſſimo Codice Gothico Toletano excripſit infatigabile D. D. Martini Ximena Iurado Eminentiſſimi, ac Reuerendiſſimi D. ac Domini mei Balthaſaris S.R.E. Cardinalis Sandoual, Archiepiſcopi Toletani, Secretarij ſtudium, & in perquirendis Eccleſiaſticis Antiquitatibus inenarrabile deſiderium. Non me latet Petrum Steuartium Ingeliſtadij Apologeticum edidiſſe; ſed longè hæc Epiſtola, ab illo diuerſa eſt.

Quatenus ad Epitaphij Auctorem nondum diuino, illud inter ſepulchralia Carmina Codicis mei, quem Aulo meo tribuere poſſumus, inuenitur. Illinc dies cultus, Corporis ſepulchrum, & Infula Præſulatus agnoſcitur. Cætera, communia cum S. Beato ſunt: illuc recurre, & omnia probabis. Hic addendus venit Auſbert Myræus in Biblioth. Eccleſ. c. 224. fol. 223

Vxama, Ciuitas Epiſcopalis Hiſpaniæ de qua ſupra diximus die VI. huius Menſis, & infra die XI Aprilis dicemus. Eius antiquitatem demonſtrant Noſtri Scriptores, quorum Catalogum require apud Roderic. Mendez in Populat. Hiſpan. tit. de Caſtella c. 16. fol. 20. ſed efficacius celebris illa Inſcriptio apud Secobiam, in vrbis muro, à regione S. Crucis, vbi ſtatua conſpicitur Equeſtris hac epigraphe:

G. POMPELO. MVCRONI.
VXAMENSI.
AN. XC.
SODALES. FAC. CVR.

Quam referunt Ambroſ. Moral. in Antiquit. Hiſpan. c. 13. fol. 12. & Ian. Gruther. in Antiq. Inſcript. fol. 900. n. 12.

QVARTO
Kalend. Mart.
DIES XXVI.

A *Vxamæ-Barcæ in Autrugonibus* SS. FORTVNATI, & FELICIS *cum XXVII. Sociis, qui in perſecutione Gallieni Imperatoris varie pro fide torti demum ad martyrij lauream Agoniſtæ deuenerunt intrepidi. Duo primi apud Caparam vrbem delati, ibidem cultum promeruerunt egregium, donec vrbe euerſa* S. FORTVNATI *caput apud Placentiam tranſlatum in huius Cathedralis Eccleſiæ ſacrario honorifice conditur.*

B *In Territorio Arcilacenſi in Bætica* S. VICTORIS *Eremitæ, qui ab vtero matris ſuæ dæmoniis formidabilis, ſolitariæ vitæ ſilentia in illis Montibus Marianis inueniens, cœleſtibus fauoribus fruens, operum ſic texuit bonorum vitæ ſtamina, vt ad æternam glorioſus Confeſſor coronis redimitus acceſſerit. Eius ſacra pignora poſtmodum in Galliam aduecta, adhuc apud Aremarenſe Cœnobium, cultu debito venerantur.*

C *Apud Hiſpaniæ Eccleſias, olim; nunc apud Madridenſes feſtiuitas annuatur in Cœnobio Ciſtercienſium, qua Chriſti D. N. in Ægyptum recolitur profugium, cuius myſtica recordatione & augetur deuotio, & ipſius placabili commemoratione, B. V. Matris* MARIAE *(cuius miraculoſum feſtiuitate ſimulacrum exponitur) exilium multiplici iubilatione renouatur.*

NOTÆ

NOTÆ.

A SANCTVS FORTVNATVS, & FELIX Martyres cum Sociis.] Horum nomina apud plures ex Noſtratibus inueniuntur Martyribus; aſt in ſociis diuerſa conſpectione præcognita, & in agonum locis, & temporibus, diſſimili ſituatione monſtrata. Et licet apud Dextrum eorum catalogus deſignetur, quia ſine die multa, ideo ea diebus adiungere, & dies nominibus conſignare, non leue humeris noſtris penſum impoſuimus. Ergo de Noſtris ratione Sociorum, iſthæc Molan. in Addit. ad Vſuard. Item FORTVNATI, & FELICIS cum alijs Viginti Septem. Eadem Notker. Maurolycus, & Petr. de Natal. in Catal. SS. lib. 11. c. fin. n. 77. Martyrolog. Rom. hoc die omnes, vbi Baronius illos ex antiquis MSS. reſtitutos eſſe commemorat. Locum agonis expreſſit Fl. Dexter Noſter in Chron. Ann. 268. vbi P. Biuar. n. 3. fol. 294. Rod. Caro fol. 92. lit. E. hiſce verbis: Vxamæ. Barcæ in Autrigonibus Hiſpaniæ populis S. FORTVNATVS inſignis Chriſti Martyr cum XXVIII. Sociis. Ideo XXVIII. dixit, quia FELICEM ſuppreſſit. Cæteri XXVII. nominant, quia ambos exprimunt. De eis Martyrologium Caſtellanum P. Vazq. Luſitanum PP. Soc. Ieſu. Hiſpanum MS. P. Higuera, & recentiores.

Eorum Acta à nullo conſcripta reperimus, illa breuiter dabimus, veſtigia ſequendo cæterorum, qui per illa tempora gladio conſtantes ceruices obtulerunt.

ACTA SS. FORTVNATI, FELICIS, & XXVII. Sociorum Martyrum, qui paſſi ſunt apud Vxamam-Barcam Hiſpaniæ.

ETSI priſcarum antiquitas paſſionum, quibus fuerunt Beatiſſimi Martyres Hiſpani FORTVNATVS, FELIX, & Socij conſecrati, geſtorum fidei velamen obliteratæ obliuionis inducat, tamen quia viuax inſigne meritorum, ipſo ſuo ſilentio proclamandum latere nec poteſt, in auctorum vicem laus celebrata ſuccedat. Quia etſi mens noſtra cœleſtis gloriæ ſuæ dignitatem non impleat; contra inuidam tamen illorum temporum taciturnitatem animum munus vocibus ſolemnibus expleat. Quod quidem de comprobata innumeris exemplis eorum dignatione præſumptum eſt; & officia obſequentis incipere, quod laudantis merita æquare non poſſent, Exequendus eſt igitur ordo rumoris; & laudis admiranda narratio, vt quod in habitu ſermo non explet, in veritate ſubminiſtret coniectatio. Hiſpanos fuiſſe milites FORTVNATVM, & FELICEM, ſocioſque eius fama eſt. Qui cum apud Vxamam-Barcam antiquiſſimam in Autrigonibus Hiſpaniæ ciuitatem, ſecularibus primum ſtipendiis militaſſent, innumeros inſignium ſtrenua virtute facinorum, manipulos collegerunt. Per hæc tempora igitur cœpit Gallieni Imperatoris inſanire dementia, & quos Chriſtianos inueniebat ſatellitum immanis atrocitas, aut diis ſacrificare compellebat, aut per agonis palæſtram, tormentis adiicere & ſubiicere deſtinabat. Occidentalem plagam edicta Imperatoris occuparunt ſacrilega, quorum executionem miniſtri perficere decernentes ad vnguem, quoſcumque nouerant Chriſto exhibere

deitatem, protinus ad carceru[m] ... ſæui reducebant ... la, vbi aut fœtore damnabant, aut per cruciatuum ſ[o]ciam, vita priuatos in oleta fœde dimittebant immunda. Vxamam de... hæc rigoris aduentauit ſcintilla, qua detecti FORTVNATVS & Socij, ad carceris ſunt cuſtodiam [in]humana apprehenſione damnati, vbi in fide conſtantes per verberum plagas, per tormentorum anguſtias, ad coronam martyrij ſtrenu[e] pu[gnant]es deuenerunt IV. Kalend. Martij, Anno Domini CC. LXVIII. Corpora verò SS. FORTVNATI, & FELICIS Caparam in Vettonibus tranſlata, ibidem honorifice ſepulta, olim cultu debito venerata quieuere, donec vrbe euerſa, ad Placentinæ ſedis cathedram Caput S. FORTVNATI delatum, in ſacrario honorifice adſeruatur eiuſdem.

Iſthæc Acta. A veritate deuiauit D. Roder. de Acuña H[i]ſt. Br[acar]. 1. p. c. 100 fol. 415. & in Hiſt. Portucallenſ. 1. p. c. 11. ỽ. in Aduer. f. l. 434. vbi aſſeruit, FORTVNATVM, & FELICEM, quos Martyrologia hoc die cum XXVIII. Socijs conſignant, perperam illis eſſe nominibus conſignatos, & in FORTVNATI nomine irrepſiſſe mendum, cum TORQVATVM FELICEM vnius tantum Martyris nomen, & cognomen ſcribendum contendat. Nos ſalua tanti Præſulis pace, lectio antiquiorum Martyrologiorum amplectenda eſt. I. Quia *Torquatus Felix*, Vimarenſis Martyr, vt diximus VI. Kal. Martij, longe illis poſterior eſt. II. Quia ex Dextro cum FORTVNATO fuere XXIX. Martyres, quod non conuenit rationi Acuñæ, quia ſi *Torquatus Felix* vna perſona eſt non eſſent Martyres niſi XXVIII. quo numerus in iſto Auctore claudicat. Ideo non eſt cur ab antiqua lectione recedamus, & præcipue, quando *Torquati Felicis* martyrium tanta ratione fulcitur, tantis auctoritatibus comprobatur, vt ſuperius diximus.

QVATENVS ad cultum apud Caparam Vettonum vrbem, ingenue illum fatetur Flau. Dext. in Chron. Ann. 360. his verbis: *Capara in Vettonibus SS. Martyres* FELIX, FORTVNATVSQVE *coluntur*. & dixi *in Hiſtor. S. Epitacij c. 12. n. 17. fol.* 104. vbi licet aliam fui opinionem ſecutus, hæc ... verior ... eſt, ratione adiunctorum Martyrum. Item in eadem *Hiſt. ... 6 fol.* 408. probauimus *Caput*, quod in ſacrario *S. E. Placentinæ*, de cuius dicecesi *Capara* eſt, aſſeruatur titulo S. FORTVNATI cum aliis eiuſdem Reliquiis, huius Sanctiſſimi Martyris eſſe; nam euerſa *Capara*, ad Vrbem, & Eccleſiam Matricem tranſlatum, nullus dubitare patietur.

VXAMA-BARCA. Vrbs antiqua in Autrigonibus Hiſpaniæ, de qua mentio apud Claud. Ptolom. lib. 2. Geograph. Tabul. 2. Europ. c. 6. his verbis: Orientaliores autem iis, & Cantabris ſunt Autrigones, in quibus Ciuitates ſunt mediterraneæ VXAMA-BARCA Sexiſamoncellum, Virueſca. Iſthæc diuerſa ab alia in Arcuacis, quam ARGELLAM vocitant. De hac diximus ſupra eſſe OSMA. Noſtram hodie ORDVNNA iuxta Iuliobrigam contendimt eſſe Pizza in Nomenclat. Vrb. Antiq. Hiſp. 1. p. c. 25. fol. 45. col. 1. P. Biu. ad Dextr. Ann. 91. n. 1. fol. 183. Roder. Mend. tit. de Cantabria c. 3. fol. 237.

S. VICTOR Eremita Confeſſor.] Pia cum Gallis hic ſeſe nobis offert contentio. Aſt cùm veritas de pilo non pendeat, quinimmo ipſa omnia ſedet ad uerſantia, facile Deo permittente iurgia componere curabimus huiuſmodi. Ergo ad Gallos pergo. Abbas Maurolycus in ſuo Martyrolog. Noſtrum Eremitam Gallum conſignat, hac periodo. *In Pago Trecaſſino* VICTORIS *Confeſſoris*. Cui fauet Andr. Sauſſ. in Martyrol. Gallic. h. d. 1. p. fol. 125. iſtâ: *In Trecenſi diœceſi, pago Arbiaco S.* VICTORIS *Presbyteri & Confeſſoris, qui in Gallia florens dum adhuc ethnicæ ſuperſtitionis ſemina pullularent, praua, quæ ſupererant impietatis germina, extirpauit. multos ad Chriſti cultum ex idololatria conuertit, ac cœleſtis vitæ documentis, exemplis denique multæ pietatis, & virtutis, necnon magnis miraculis illuſtris, plenus dierum, & bonorum operum, ad æternam felicitatem tranſiuit: cuius præconia S. Bernardus bino celebrauit encomio, memoriaque ſacratiſſimæ percolendæ proprium officium.*

quod

quod Aremarenſibus aſcetis inſcripſit, adornauit: quod etiamnum, vel in Natali ipſius Confeſſoris decantari ſolet in cœnobio Aremarenſi, vbi ipſius Corporis ſacroſanctæ reliquiæ tam pridem condita debita veneratione coluntur, eòque energumeni, dæmoniacique & Lymphatici deducuntur & Salutari illius Beati ope liberantur, vixque dies vlla effluit, qua non huiuſmodi beneficij quidquam contingat. Hanc etiam ſententiam ſequuntur Galeſinius, Conſtantius Felix, & Martyrologium Romanum, licet nullibi in Galliis demoratum S. Anachoretam inſpectes. Pro Noſtris Hiſpanis adeſt S. M. Maxim. in Chron. Ann. 459. vbi Roder. Car. fol. 168. lit. Z. vbi & iſthæc inueniuntur verba. *Per hac tempora flores in* Bætica *in territorio* Arcilacenſi *Sanctus* VICTOR *Eremita, Vir egregie Sanctus, de quo memoriæ proditum eſt, ab vtero Matris ſua, dæmonibus ſuiſſe formidabilem Eius Corpus in* Gallias *delatum eſt.* Eadem notauit Roder. Caro in Chorograph. Conuent. Hiſpal. lib. 3. c. 78. fol. 108. col. 4. E quibus agnoſce S. VICTOREM ex Hiſpania Bæticum origine, Gallum depoſitione, & ſarcophago. Qua diſtinctione, controuerſiam inter Noſtros, & Gallos vtrimque valebis. nam quod amicus Noſter, mihi ſemper venerabilis, Sauſſayus interlineauit in elogio ſupra relato, circa *S. Victoris* aſſiſtentiam, prædicationem, & mortem in Gallia, ab omnium Scriptorum opinione diſcedit, quia nec *S. Bernardus*, qui huius S. Viri acta, in binis ſermonibus, & officio, conſcripſit, tale quid recitat, nec Abbas Aremarenſis, qui *S. Bernardo* res geſtas illius, pro conſcribendis encomiis, & officio, emiſit, ſimilem peregrinationem aperuit. Et patet, nam S. VICTORIS ſacra pignora Gallias delata fatentur S. Maximus, Bernardo antiquior, immo ex ipſo Bernardo liquet Epiſt. 312. ad Guidonem Abbatem, ſic: *Petiſti chariſſime mihi* Guido, *& tecum pariter, qui tecum ſunt Fratres, dictare me aliqua vobis legenda ſolemniter, vel canenda in feſtiuitate* S. VICTORIS, *cuius apud vos* CORPVS *ſanctiſſimum requieſcit.* Si ergo S. Anachoreta in Gallia natus, educatus, Eremita, & Prædicator fuiſſet, non eſt dubium, quin *Bernardus* expreſſiſſet; at quia aliud non eſt adeptus encomium, ſola ſepulchri commemoratione contentus, cætera ſub ſilentio perſtrinxit. Adhuc, binum ſermonem *Bernardus* contexuit, in illis haud verbum de origine, educatione, & prædicatione apud Gallos comperies. Si ergo illuſtris Doctor ex ſchedis *Guidonis* iſthæc de natiuitate, & actionibus a *Sauſſayo* meo relatis, exuſſiſſet elogia, quæ Gallis gloriam penitus adaugebant; vt quid *Bernardus* illa occultare præſumeret? vt quid edicere, compelleretur? *Præſtiti, quod petiſti: Præſtiti dico, non quod tibi ad votum, ſed quod mihi ad* manum *venire potuit, pro poſſe videlicet meo, non pro velle tuo: Seruata tamen* Antiquorum *veritate Scriptorum, quæ tu mihi* tranſmiſeras *de vita* S. VICTORIS. Itaque ſi in Actis tranſmiſſis inueniretur origo, receſſus, & prædicatio in Galliis, vtique *Bernardus* exprimeret omnia, vt Antiquorum Scriptorum veritatem inſectaretur, aliàs orationis vanitate ſanctus notaretur & congruè, cum opera non adaptaret eloquiis. Ex his patet *Sauſſayum* meum, ſemitam elegiſſe aſperam, à nullo ex Antiquioribus protritam, ideoque tribulis, & ſpinetis ſibulatam. Sequatur ergo Antiquorum veſtigia & facile VICTOREM Hiſpanum ex Bœtica comprehendet; apud Arcilacenſes Anachoretam agnoſcet; apud Gallos ſepultum intuebitur, & ibidem honorificè conditum, quouſque hæc Acta conſcribo

ACTA S. VICTORIS ARCILASENSIS in Bætica Eremitæ, & Confeſſoris, ex SS. Maximo, & Bernardo.

VICTOR natus in Hiſpania in Vlteriori Bæticæ prouincia educatus, apud Arcilacenſem in Montibus Marianis territorium, vitam eremiticam egit. Iſte prodigiis, & mirabilibus inſignis, totum Turdulorum, & adiacentium climatum circulum virtutum ſignificationibus, & facinorum inſigniis adimpleuit illuſtrium. Adhuc

in vtero Matris exiſtens pauorem intulit ſæpe ſæpius ipſis malignis ſpiritibus, ex quo ante ſanctus, quam natus, & ante opere extitit, quam nomine VICTOR. Ætate maturus in Arcilacenſem eremum ſeceſſit, vbi Deo viuebat, & proximis: nam cùm in ipſius eremi altum ramenrum præruptis cautibus, denſe inhorreſcente nemore, cæli circulum orationibus quæritaſſet, multoties carneis oculis inter radiantium fulgida nubium agmina Dei inuiſebat adſpectum, angelicis demulcebatur melodiis, & infallibili edocebatur oraculo. Proximis quoque neceſſitate oppreſſis mira aliquando indulgentia ſubueniens, fontem vini ſcaturientem aperuit, quo & neceſſitudinis collimauit anguſtias, & indigentium æſtuantem placauit Numine operante palatum. Sic quippe ſe B. Anachoreta in illis inuictis Montium cacuminibus, tanta ſilentij participatione gerebat, vt nihil extra ſo[illegible] victum, d[illegible]otum affectum, ſpiritus quietem, corporis cuſtodiam, oris puritatem, animi canderem, in eo liuido potuit ſpeculari curioſa. Nam modum linguæ, & iræ frenum imponens, nec illa ruſticis opprobria, nec iſtà tranſeuntibus accolis conuicia dixit; ideo omnibus amabilis, omnium in manu corda tenebat. Circa exercitij, & parſimoniæ ſymbolos; iſta fuit iam pridem functionum ratio. dormire parcè, orare frequentius, pſalmis, & hymnis terere tempora, noctes iungere diebus, quibus, ſe diuinis curabat laudibus occuparo. Ab exordio vitæ ſemper humilis corde fuit, in pauperes liberalis, ad hoſpites iucundus, ad peccantes patiens, & benignus ad omnes. Contemplationibus ſic ſpiritum inſtruebat, vt corpore terram, mente cœlum inhabitare ſarceberis. Quibus & multa, quæ in proximorum euentura Numinis deſtinauerat prouidentia ſucceſſibus, agnoſcebat, & aliquando Supernorum motoſa cantus ſuauitate plauſibiles Spirituum voces exaudiens, homo ſago carnis indutus, gloriam digito contingebat. Ergo vt illa æternè frueretur ad vnguem, ad terminum vitæ peruenit extremum, vbi depoſito corporis ergaſtulo, tantò alacrior, quantò expeditior cœlorum culmina ſpiritus penetrauit in ſancta, quo accipiens de manu Domini coronam victoriæ, ſupra mundi contagia vere Victor aſcendit, IV. Kalend. Martij, circa Annum Domini CCCC. L. Cuius Corpus poſtmodum in Gallias delatum ſacrum, & ad Aremanenſe Cœnobium apud Trecas aduectum, ibidem honorifice conditum, miraculorum continuatione præfulget; ad cuius ſarcophagi marmora paſſim contingentes lymphati, protinus ab impuris ſpiritibus liebri, ſalutem conſequuntur à Domino ſempiternam. Cui hoc ſepulchrale carmen ſacrauit vetuſtas:

Eſt Hiſpania mihi patria; Gallia funus.
Jllic Arcilacis Batica Noſtra domus.
Hic Aremarenſes Noſtro cum Corpore ditans.
Et Gallo-Hiſpanus iure notante vocor.

Arnoldus Wion in Lign. Vit. lib. 3. Martyrol. Monaſt. h. d. fol. 60. S. VICTOREM fuiſſe Monachum Ciſtercienſem dixit; quod repellit Hugo Monard. in Martyrolog. Benedict. h. d. & lib. 1. Obſeruat. fol. 204. & illum Benedictinum Monachum contendit. Quarenus ad primum, Wion nec quem imitaretur habuit, nec poſtmodum viſus eſt habere ſequentem & optimè, nam ſi Bernardus Ciſtercienſis Ordinis Auctor, ab antiquis deduxit ſchedis Acta VICTORIS, ergo iſte Bernardo præceſſerat, ideoque non poterat ſub iſtius regula militare.

Nec

Nec vllus ex Scriptoribus Ciſtercienſibus tale quid ſomniauit, cùm Chryſoſtomus Enriquez in Menologio nec eius meminit, D.F. Angelus Manrriq. Epiſcopus Pacenſ. qui de eo agit tom 2. Annal. Ciſterc. Ann. 1145, c.9.n.13. ſuo atrogauerit ordini.

Minvs in conſiderationem trahenda eſt Hugonis Monardi ſententia, qua nititur abſque probabili coniectatione probare, fuiſſe S. Victorem Monachum Benedictinum; quia ſi S. M. Maximo danda eſt fides, Noſter S. Eremita ante Benedicti Patriarchæ natiuitatem, per fere centum annos è vita deceſſerat, & ad Arimarenſes tranſlatum agnoſcimus. Nec minus eſt audiendus Nicolaus Camuzatius, qui in Miſcellaneis Hiſtoricis tranſcripſit Bernardi ſermones, vbi in Notis aſſerit vixiſſe S. Virum tempore Chilperici IX. Francorum Regis, quia vt ex Paulo Æmilio tom. 1. Reg. Franc. Ann. 574. liquet, iſte Rex ſceptrum tenuit poſt S. Anachoretam per fere CXXV. Annos, ergo non potuit, inſpecta ex Maximo temporis tatione, ad Chilperici gubernacula peruenire. Iacobus Moſander, qui ad Surium aliquot Acta Sanctorum addidit, etiam S. Bernardi ſermonem inſeruit, ſed nihil de hiſce nouatorum technis, Nunc P. Ioann. Bapt. Maſcul. in Encom. Cœlit. fol. 92. n. 68. Encomion ſpecta.

S. VICTOR
MARTYR.

Synop. *Prodigiis inſignis fuit, in primis vino diuinitus producto, in menſa. Cacodæmones etiam nondum natus ab vtero ipſo exterruit, ac fugauit; furem verò tantiſper iis examinandum tradidit, dum purgaretur.*

ENCOMION LXVIII.

Nemo tàm expeditus excurrit ad gloriam,
quàm hic victoriæ pennis elatus.
Infanti palmæ, & laureæ fuere crepundia;
terruit hoſtes nomine, antequam pugna.
Nec virtus Victori *potuit deeſſe, nec gloria.*
Bellatori ſtrenuo inglorium eſſe non licuit,
nec victori humilem.
Ipſa ſe Naturæ faſſa eſt prodigiis victam,
Cum vina ille miro modo in nemore intulit menſis,
producto liquoris fonte, non vite.
At vero quanti ſtuporis fuit:
quod fugauit horrendos præſides noctis,
nondum editus in lucem.
Tulit Victoris omen, antequam nomen.
Exhorruerunt ſtygij hoſtes vel in vtero clauſum.
ipſa eorum fuga, & extorta confeſſio
victoriam conceſſit infantulo.

Vincta

Vincta manus non faſciis, ſed vteri nodo
ſauciarnnt excitatos ex Erebo milites;
metuerunt eum materno adhuc incluſum ſepto;
quid cùm excurrere potuit in campum?
cùm inuadere, aggredi, congredi?
Scilicet eos victos pro mancipiis, & lictoribus habuit;
nam furem aliquandiu iis excruciandum tradidit,
mox purgatum, cum libuit, extorſit è manibus.

ARCILACIS Vrbs antiqua Hiſpaniæ, quam Claud Ptolom. lib. 2. Geograph. Tabul. 2. Europ. c. 4. inter Turdulorum populos notat ſic: Supra quos mediterranea verſus Tarraconenſem incolunt Turduli; in quibus vrbes mediterraneæ, Obuleum, ARCILACIS, Detunda Moletio hæc ALCALAHORRA dicitur, ſed perperam vt notauit Roder. Caro ad Max. Ann. 459. fol. 168. lit. Z. & lib. 3. Corograph. Conuent. Hiſpal. c. 78. fol. 108. col. 4. Qui aſſerit, hanc vrbem à nonnullis ARACENA in montibus Marianis vocari, quibus adhæreo.

C. FVGA IESV-CHRISTI Pueri in Ægyptum.] Huius feſtiuitatis exordium deſumptum credimus ex Hiſt. ſacr. Matth. c. 2. qui Acta breuiter hiſce periodis recenſuit; vbi poſt Magorum reuerſionem, perſequitur: *Qui cùm receſſiſſent, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens*: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptum, & eſto ibi vſqne dum dicam tibi. Futurum eſt enim, vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. *Qui conſurgens accepit puerum, & matrem eius nocte, & ſeceſſit in Ægyptum, & erat ibi vſque ad obitum Herodis; vt impleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem*: Ex Ægypto vocaui filium meum. *Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit Ioſeph in Ægypto, dicens*: Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Iſrael, defuncti ſunt enim, qui quærebant animam pueri. *Qui conſurgens accepit puerum, & matrem eius, & venit in terram Iſrael.* Quæ itidem Iuuencus Noſter Cæſarobrigenſis Hiſpanus cecinit lib. 1. Hiſt. Euangel. ſic:

Ipſum etiam Puerum monitis cœleſtibus actus
Ægyptum cum matre ſimul tranſportat Ioſeph.

Quin & B. Sedulius Noſter Epiſcopus Oretanus in Paſchal. Carm. lib. 2. etiam iſtius fugæ hiſtoriam, breui carminum eephraſi, proſequitur:

——————— *Tunc cœlitus illi*
Per ſomnum moniti, contemnere iuſſa tyranni
Per loca mutati gradientes deuia callis,
In patriam rediere ſuam.

Perpulere Aluarus Gomezius Noſter Toletanus in Talichriſt. lib. 9. in fine huius fugæ, & exilij hiſtoriam poëtica narratione contexuit, dicens:

Ecce Chalybs cœlo rutilans deſcendit ab alto,
Præcepitque Viro, Nilotica regna ſubiret,
Virgineumque ferens, fructum cum Virgine: Sæuos
Exilio fugiat gladios, quos protinus illi
Efferus infauſti, cæcaque cupidine Regni

Rex

Rex parat. His, Dominique attendens iuſſa Superni,
Paruit, & Genitrix voce exanimata trementi
Cœpit iterque pauens, iuſto perculſa timore
Ibat in illotos, ignotaque flumina, campos.
Dat profugam properare metus, ſed curſibus ipſis
Tardat arena pedes; ſolito non preſſa labore,
Et cecidit, manibuſque ſacris quem lapſa ferebat,
Cum cecidit paruus gemuit ſub pectore Chriſtus.
Flet Genitrix turbata dolens: & Virgo Maritus
Dat lachrymas, vixq; ipſe manet, quin corpora preſſa
Sternat humi moriens; duplex labor ipſe labore
Matris erat duplexque dolor turbabat euntem.
Siſto loquens. Sicco iam rumpite viua cerebro
Flumina. Quis graciles oculorum fontibus imbres
Nunc dabit? Iratos hominis fugit ille lacertos.
Exulat ille. Deus genitor cui ſceptra Beatus
Cœlorum, & terræ commiſit pondus, & undæ
Rex reſidens vera, nec maior primus in alba.
En quid & hoc? Video quæ mira incognita? cerno
Extorrem Dominum per quem ſunt condita magnum
Cuncta ruituræ ſuſtentat pondera terræ
Nonque huic terra vacat? Fraudati machina mundi
Nil vacuum profugi retines: Quo ſumere Chriſti
Corpus, & horrendo valeas ſeruare Tyranno
Securum? Toto properantia Sydera cœlo
Huc precor. Æquoream deceſſit Phœbus in vmbram.
Nox venit. Ignoto qui condidit omnia regno
Exul adeſt. Terras horreſcit noctis & vmbras
Paruulus: en feſſa ciciderunt brachia Matri
Contectura ſui, quæ colla trementia Nati
Nudantur: ſimul & vexata eſt frigore Mater.
Hei mihi. Cur aulam condentia ſydera veſtram
Non datis artifici? Sed non hæc æthera tangit
Culpa nec aſtra: alto torquenda eſt terra flagello.

P. Emanuel Pimenta è S. I. cuius candidiſſima ſæpe ſæpius carmina dedimus, lib. 3. Poëmat. tom. 1. fol. 78. pium hoc de iſtius exilij narratione cecinit Epigramma.

Belle magis Phœbo, nitidiſque micantior aſtris,
Purpureas præfers, qui Puer ore roſas:

Quæ

Quæ tàm dira feri, quæ vis tàm barbara monſtri
Compulit è patrio te procul ire ſolo?
Vt te conſpiciat, remoratur Cynthius axes:
Vt te conſpiciat Cynthia frenat equos.
Indigna exilio eſt facies tàm bella, nitorquè;
Immanes potuit qui domuiſſe feras.
Vt reor, Herodes monſtris immanior, eſſe
Exilij poterit, non niſi cauſa tui.

Igitur fugam hanc à Noſtris ſic Poëtis decantatam, à pluribus ſeculis, propriis Hiſpania fuit venerata officiis; ideo in omnibus antiquis & vetuſtioribus Breuiariis ipſius conſignatur feſtiuitas, licet vna quæuis Eccleſià, non vno, eodemque die, ſed diuerſis, diſparibuſque diebus huiuſmodi celebritati officium, plauſibili demonſtratione, perſolueret. Ad hunc diem referunt Breuiaria Compoſtellanum, Palentinum, Siginenſe, Toletanum, & Placentinum, ad diem VIII. huius Segouienſe, & alia. In quibus *Capitulum* in primis veſperis, hoc: *Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, & mouebuntur ſimulacra Ægypti à facie eius, & còr Ægypti tabeſcet in medio eius*, ex Iſai. c. 19. Oratio autem ſequens: *Deus qui Filium tuum, & Matrem eius ſacratiſſimam fugientes in Ægyptum, corporaliter fatigare voluiſti, exaudi preces noſtras, & nos propter eos conſolari digneris. Qui tecum viuit.* Hymnus, etiam Saphico exaratus carmine, ſic:

Concinat noſter chorus hoc in anno,
Geſta quæ Chriſtus puer almus egit,
Dum petit Mater Nazarethi domum,
Purificata.
Noctu & in ſomnis, Ioſepho prædicit
Nuncius celſo veniens Olympo,
Puero Deo fugiendum eſſe;
Mors enim inſtat.
Accipe (dixit) Puerum, Matremque,
Sancte Nutritor, celerique curſu,
Fuge, Iudæam deſerens alumnam,
Petas Ægyptum.
Quærit Herodes tumidus Tyrannus,
Virginis Natum, hominem, Deumque,
Ferro mactare. Fuge ne moreris
Expedit enim.
Virgo poſt partum exulans puella,
Da tuum Natum miſeri precamur,
Claudat vt triſtis Herebi cauernas,
Te duce Virgo.
Præſtet hoc nobis Deitas Beata,
Patris, ac Nati pariterque Sancti
Spiritus, cuius reboat in omni
Gloria mundo.

Poſtea ad Matutinum leguntur Sex Lectiones S. Ioannis Chryſoſtomi ſup. c. 2. Matth. c. 1. Homiliar. Quæ incipiunt poſt textum Euangeliſtæ ſic: *Dignum eſſe hoc loco indico.* Homiliam verò, qua tres vltimas Lectiones explet, texuit ex D. Ieronymo ſup. Matth. c. 2. quæ S. Doctori eſt c. 11. In Laudibus Hymnus.

Orbis immenſi decus, & polorum
Qui tua dextra populos tenellos,
Sæpe ſuſtentas, reparas labentes
Nos quoque ſerua.
Antra deſerti fugiens petiſti,
Altaque luſtrans ſtabula ferarum,
Vlnis amplexus Genitricis almæ
Diuæ MARIAE.
Intrans obſcurum, vera lux Ægyptum
Corruunt ſtatim ſimulacra Diuum,
Nequeunt ſtare te præſente, Deo
Numina nequam.
Nata rectoris ſuperum potentis,
Orbis, ô, lux, & Genitrix ſuperni,
Da tuo Nato deprecamur, omnes
Comites eſſe.
Et qui pro nobis exulando fugit,
Deus æternus, Natus ipſe tuus,
Donet, & nobis, pietate ſua
Regna Polorum.

Circa

Circa huiuſmodi Ægyptianam fugam multi multa dixere, qnibus omiſſis, vt omnia ex Noſtris Hiſpanis Scriptotibus deprehendamus pro Actis R.P. Petri de Ribadeneyra ecphraſim, hic appingere decreui:

ACTA FVGÆ D. N. IESV-CHRISTI Pueri in Ægyptum, ex R. P. Petro de Ribadeneyra S. I. Hiſpano.

EXPLETA & præſentatione Chriſti, & purificatione Vitginis, in Galilæam reuerſi, Ciuitatem ſuam Nazareth habitarunt, vbi quandin ſubſtiterint, latent. Hetodes aurem, vt ſeſe deluſum à Magis aduertit, rumoreque vulgante, didicit ea, quæ cum puer in templo præſentaretur, geſta fuerant, quæque venerandus ille ſenecio Simeon, & Anna vidua prophetarant, paſſimque diuulgarant, quo ſeſe amittendi Regni metu libetaret, Chriſtum, quem Regni ſui æmulum ctedidit, tollere è medio conſtituit. Et qnoniam vbinam infans, euius ſanguinem ſitiebat, latitaret, ignorauit, & an idem inſidias, quas tendere patabat, effugere poſſet, dubitauit; omnes omnino infantes Chriſto coæuos obtruncare decreuit.

SED enim Dominns, qui non niſi tempote abſe detetminato mori conſtituerat, nullaque in puerili ætate patrare miracula, quibus diuinitas maniſcſtaretur, ſed inſantilem nobis exhibere debilitatem decreuerat, cœlo demiſit Angelum, à quo S. Ioſeph imminentis effugeret vim tyranni, in Ægyptum profugeret, atque illic tantiſper motaretut, donec aliud iuberetur. Etgo promptiſſime S. Patriarcha diuino iuſſui obſecutus, nihil itineris adeò præcipitat, difficultate, nouitate vè turbatus, ſtrato ſeſe corripuit, cum Puero, eiuſque Matre in Ægyptum conceſſit. Sed quaſi timeret hominem-Deum, & quaſi totius huius vniuetſi Dominns, mortalis expaueſceret vim tyranni, profugit. Atque hoc ſuos nos erudiit exemplo, vt ſi qua petſecutionis alicunde tempeſtas ingruat, ſi malorum nos improbitas, aut vis vrgeat, loco cedamus, tantiſper fugiamus. Neque tamen eorum minas, aut vim, quidquam timeamus. Fugit enim Chriſtus in Ægyptum, *vt* (quemadmodum ait Euangeliſta) *impleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem: Ex Ægypto vocaui filium meum.* Quod oraculum quamuis ad verbum, ſiue literum (vt aiunt) de Populo Iſrael intelligatur; nihilominus Euangeliſta de Chriſto interpretatur.

Hoc in itinere (vt Nicephorus, & Sozomenus memorant) cum Chtiſtus cum Sanctiſſima Matre Hermopolim vrbem Thebaidos attigiſſent, ſeſe ad eius vrbis portam obtulit ingens, annoſáque atbos (in quo eacodæmonem impia ſuperſtitio, cæcitaſque venerabatur) cui nomen erat Perſis. Hæc ſupplicis in modum curuata, ramos aduſque terram prona ſubmiſit, præſentemque Dominum, quodam modo adorauit. Hinc eius ſoliis, fructibus, & cortici mira omne motborum genus ſanandi vis diuinitus conceſſa eſt. *Niceph lib. 11. c. 31. Sozom. lib. 5. c. 21.*

Addit Bruchardus Heliopolim, & Babyloniam inter, hortum fuiſſe balſami fertilem, exiguis cuiuſdam fonticuli riuulis irriguum, in quo Virginem ſuum Ieſum, & eiuſdem lintea abluiſſe, vicinisque è ſcopulis ſiccanda ſuſpendiſſe perhibent. Hoſce riuos diuini Corporis attactu ſacratos, Sarraceni, quamuis aliàs impij, religioſè tamen, pieque ſunt venetati; neque hoſce tantummodo, *In Deſcript. Terr. S. 2, p. c. 4.*

ſed omnes etiam aquas, quibus illi miſcebantur. Atque petennis huic loco memoria à Chriſto Seruatore cœpta duraret, ibidem ſuſpenſa lampas, ſemper accenſa ſeruata eſt.

Ad ptimum Pueri Ieſu io Ægyptum ingteſſum, cuncta tremuete idola, omniaque dæmonia, diriſſimam in illud Regnum tyrannidem exercentia, quod agnoſcereot adeſſe Numen, à quo omnem ſuam vim, omneque ius, quod in Ægyptios, omni alia gente exciores (vt Euſebius, Athanaſius, & Origenes memorant) corruere. Sic vt nulla in poſterum ſimulacra viderentur. Et in ipſa vrbe Hermopolitana (vt refert Palladius) eadem accidiſſe.

Euſ. de Demonſtr. lib. 6. c. 20. Athanaſ. de Incarnat. Verb. Orig. hom. 3

Reſtitit in Ægypto Dominus, quoad Herodes vixit, id eſt totum ſeptennium, quo exacto, cùm iam Tyrannus inter viuos morari deſiiſſet, apparuit S. Ioſepho Angelus, cui præcepit, vt cum Puero, & Matre eius in Iudæam reuerteretur. Paruit ille mooenti, rediitque. At vt audiit Archelaum patrio Herodis ſceptro potitum, ſucceſſiſſe, in Galilæam abiit, Nazarethique habitauit.

Alia plura, de hac FVGA, agnoſcere qni deſiderat, adeat Scripturarios ſup. c. 2. Matth. vbi plura ad amuſſim ſuggeret. Alia miracnla in Ægypto patrata refert Petrus à Gogoi Pampilonenſis Noſter in Vit. B. MARIÆ Virgin. c. 17. ſol. 271. vbi domus in Ægypto à Ioſepho conſtructæ deſcriptionem enumerat. In qua (quæ adhuc ſubſiſtit) æditutus, & lampas perſeuerat, quamque Sarraceoorum ſumptibus reficere, ipſi accolæ, deuotionis ergo ſatagunt.

CIRCA tempus exilij, variæ ſunt ſententiæ. Georg. Coluener. in Kalend. Marian. tom. 1. Die VII. Ianuar. fol. 19. colligit ex Beda, vnicum tantum annum apud Ægyptios permanſiſſe. Epiphan. hær. 30. & 51. Duos annos adſignat. Tres annos appingunt Aeeth. ſup. c. 12. Apocalypſ. Druthmar. in c. 2. Matth. Quatuor annos refert Caietan. io d. c. 2. Matth. ex Niceph. lib. 1. Hiſt. Eccleſ. c. 14. Seuer. Sulpit. Hiſt. Saer. Ann. 37. Nicolaus Rauſner. Diar. Eccleſ. die XI. Iannar. Quinque annos ſcribit Cedren. in Comp. Hiſtor. ex Nicol. Lyrano in tract. contra Iudæos, de Meſſia. Luc. Pinell. in Meditat. ad Vit. B. V. Ioaon. Boudin. in Comp. Vit. Chriſt. c. 13. Sex annos ſatetur Chriſtian. Adrichom. in Theatr. Terr. Sanct. in Vit. Chriſt. ex Maurolyco, & Galeſinio, & Calixto Placeotioo. Septem annos enumerat Euſ. in Chron. Regio. Prumenſ. Ammooius Alexaodrin. in Harmon. Euangelic. Flau. Dext. Noſter, & fere omnes Scriptores, quorum Catalogum recenſet Coluener. vbi ſup. n. 7. fol. 21. & ſeq. Demnm Octo, & Nouem anoos multi credidere vt refert Franciſcus Lucas relatus ab ipſo Coluener. n. 8. qui aſſerit, quod, quantò mora in Ægypto fuit longior, tantò exilij calamitas, & pœna productior.

***

TERTIO

TERTIO
Kalend. Mart.
DIES XXVII.

A *Hiſpali in Bætica* S. LEANDRI *ipſius vrbis Epiſcopi, qui ſanguinis ingenuitate generoſus, & eruditionis ſoliditate venerabilis, inter ſæuientium Leouigildi Hiſpaniæ Regis leuiri, armorum cruenta facinora, exilium propter fidei defenſionem perpeſſus: Hermenegildum primò, Reccaredum, poſtmodum nepotes, Apoſtolica imbuit religione; cuius monitis, & ille ad martyrij agonem, & iſte ad Catholici titulum deuenit, Gothorum ſplendore reſtituto, glorioſus: tandem S. Præſul doctrina clarus, ſanctimonia nobilis, & miraculis celebris, felicitatem Confeſſor inclytus, per varia Arianorum certamina victor comparauit æternam.*

B *In Cœnobio S. Baſilij Oppidi de Cuellar Secobrienſis diœceſis, depoſitio* S. ANTIGONI *Martyris, qui Romæ cum aliis paſſus, eius ſacra lipſana Hiſpaniam aduecta, ibidem honorifice requieſcunt, & deuota veneratione coluntur.*

NOTÆ.

A SANCTVS LEANDER Epiſcopus, & Confeſſor.] Eminentiſſimo apud omnes commendatur elogio, Noſter illuſtriſſimus Præſul, orbis lux, Hiſpaniæ gloria, Hiſpalis facula, & omnium ſplendor. Ex Martyrologis Beda, hoc: *Apud Hiſpaniam in Ciuitate* Hiſpali, *natale* S. LEANDRI *Epiſcopi; ad quem* B. Gregorius *libros Moralium ſcripſit: cuius prædicatione, & induſtria, tota Vuiſigothorum gens, ab Ariana impietate conuerſa eſt.* Ado addidit: *Quin etiam* Ermenigildum *Regem, viuente adhuc patre hæretico, ab eadem Ariana hæreſi ad Catholicam fidem correxit, atque vſque ad glorioſam martyrij paſſionem, ſuis exhortationibus perduxit.* Vſuardus eadem verba, quæ Beda, addito *per Reccaredum Regem.* Notkerus, eadem quæ Ado. Iſtos ſequuntur Maurolycus, & Petr. de Natal'ib. in Catal. SS. lib. 3. c. 115. Conſtantius Felic. Peregrin. Vvion, & Menard. in

Martyrol. Monaſt. Roman. Dominicanum, Caſtellan. P. Vazq. Luſitan. S. I. Hiſpan. MS. P. Higuer. Quibus conueniunt omnia Breuiaria Hiſpan. tàm MS. quam edita, nemine deficiente. Nec Chronologis defuit Symbolum Vverner. in Faſcic. Tempor. Ætat. 6. Ann. 554. Regin. in Chron. lib. 1. Ann. 517. Herman. Contract. *in Chronic. Ann.* 580. Marian. Scoth. *in Chron. lib.* 2. *Ætat. 6. Ann.* 586. S. M. Max. *in Chron. Ann.* 534. *&* 540. Luitprand. *in Chron. n.* 217. Iulian. *in Chron n.* 443. Luc Tudenſ. *in Chron. Era* 628. B. Ioann. Viclarenſ. *in Chron. Ann. 3. Imper. Mauritij, & Ann.* 8. Ioann. Vaſſ. *in Chron. Ann.* 603. Opmer. *in Chron. Ann.* 597. Iacob. Philipp. Bergom. *in Supplem. Chron. Ann.* 563. Gaulter. *in Chron. ſecul. 6. fol.* 468. Sed & apud Eccleſiaſticos Scriptores elogia Noſtro inueniuntur ſublimia Pontifici. S. Iſidor. frater *de Scriptor. Eccleſiaſt. c.* 28. Honor Auguſtodunenſ. *lib. 3. c.* 34. Sixt. Senenſ. *lib. 4. c.* 56. Trithem. *fol.* 241. Aubert. Mir. *fol.* 89. Cardin. Bellarm. *ſecul. 6. Ann.* 598. Poſſeuin. *in Apparat. ſacr. lib. 1. lit. L. fol.* 341. Ex Hiſtoriographis Roder. Tolet. *lib. 2. c.* 15. Marin Sicul. *de Reb. Hiſpan. lib.* 5. Tarraſa *de Regib. Hiſpan. Ann.* 558. Ambroſ. Moral. *lib. 11. c.* 64. Padill. *Hiſt. Eccleſ. Hiſpan. tom. 2. Cent. 6. à c. 45. vſque ad* 63. Marian. *lib. 5. c.* 12. 13. 14. *&* 15. Mariet. *de SS. Hiſpan. lib. 5. c.* 19. 20. *&* 21. Matamor. *de Academ. Hiſpan. tom. 2. Hiſp. illuſtrat. fol.* 810. P. F. Anton. de Yep. *in Chron. Bened. tom. 1. cent. 1. Ann.* 554. *c. 3. & ſeq. & eod. tom. Cent. 2. Ann.* 583. *c. 1. fol.* 353. Alphonſus Morgado *Hiſpal. Hiſt. lib. 1. c.* 9. Roder. Caro *ead. Hiſt. lib. 2. c.* 14. Paulus de Spinoſ. *ead. Hiſt. lib. 2. c.* 19. Alcozer *Hiſt. Tolet. lib. 1. c.* 24. Piſa *ead Hiſt. lib. 2. c.* 17. S. Antonin. *p. 2. tit.* 2. Vincent. Bellouacenſ. *in ſpecul. tom. 4. lib. 21. c.* 135. Ex Floribus Sanctorum P. Truxill. *tom. 2. Theſaur. Concionat. fol.* 705. Baſil. Santor. *fol.*...... *tom.* 1. Gundiſaluus Millan *fol.*...... P. Vega *fol.*...... Ioann. Luc. *fol. CXXVIII.* Antiquum Flos-Sanctor. *in Extrauagant. fol. XXXII.* A quibus Alphonſus Villegas, P. Petr. Ribadencyra, Ioannes Maldonatus, Franciſcus Haræus, Lypoolons, Graſſis. D. Prudent. de Sandoual *ad Reg. S. Florent.* M. Ægid. Gonzal. Dauila *in Theatr. Eccleſ. tom. 2. &* denique P. Brouer. *apud Moſandr. in Addit. ad Sur. tom.* 2. P. Quintana-Dueñas *Hiſt. SS. Hiſpal. fol.* 140. ex quibus nouiter hoc Actorum compagino Florarium.

ACTA S. LEANDRI EPISCOPI Hiſpalenſis Confeſſoris, ex Breuiariis, & Scriptoribus Hiſpanicis.

LEANDER ex nobiliſſimis Oſtrogothorum, & Wiſigothorum ortus originibus, parentes habuit Seuerianum Virum Principem, & Theodoram. Ille Theodorici Oſtrogothorum Regis, Amalarici Wiſigothorum Hiſpaniæ Regis aui, filius, ex Sanctina, ſeu Sanctia, Iſidori nobiliſſimi Ciuis Toletani, de Wiſigothorum proſapia oriundi, filia, quæ Regi Theodorico, Toletum aduentanti, pro diſponenda Amalarici Principis Nepotis tutela, nupſerat, progenitus. Illa M. Flauij Cerucla ex clariſſimo ſanguine Gothorum, & Paulæ vxoris, quæ & genere conſpicua, & Chriſtianis, Catholicisque virtutibus extitit honeſtiſſima, filia dignoſcitur. Erat igitur Seuerianus pater, Carthaginenſis prouinciæ primipilarius, & apud Bigaſtrum (quæ hodie Murcia dicitur) vrbem, continuam habitaculi ſedem obtinebat, vbi primum coniugij virilem à Domino, Anno D. XXXIV. fœtum accepit. Is fuit LEANDER, qui in Eccleſia B. MARIÆ Suburbana Bigaſtrenſi baptizatus, à prima ſtatim ætate ſe ſic virtutibus, ac literis addixit, vt ſuo æuo fuerit apprimè ita diſertus, ac prudens habitus, adeoquè in loquendo potens, vt quoduis, etiam pertinaci cuiuis dictione reduceret, & eloquio. Aſt ex Magiſtri ferula, ad Palatij ſcholam (vt illa ferebant tempora) ingenuus adoleſcens pertranſiens, vt curialium normam

mam edifceret procerum toto aulicam ſplendore,illinc breui diuerſatus, ludibria, fraudes, inuidias, & circumſcriptiones attendens, ab illarum errore, & mundi vanitate abſolutus, in religionis portum ſe recipere, meliori tabula, ſatagebat. Ergo abdicatis ſtrepitus ſeculi voluptatibus, monachum induere, ſequè S. Benedicti regulis ſubmittere deuouit. Hinc in aſceterio Hiſpalenſi, vbi tanta ſanctitatis, & eruditionis fama florebat, cucullam induere decernens, relictis parentibus, & familiaribus, calcatis palatij honoribus, & poſtpoſitis hæreditariæ familiæ incrementis, Hiſpalim peruenit, & accepta Monachi regula ſe omnibus tonſus exhibuit, anno D. LXII. Poſt modum anno D. LXVIII. Stephanus Eccleſiæ Hiſpalenſis Antiſtes, LEANDRVM ad Presbyteratus dignitatem euexit. Qua ſic eius inter cæteros virtutis ſplendor, ſapientiæ lumen, doctrinæ lampas, & religionis radius emicuit, vt in Solis conſpectu, cæterorum agmen inſpici conſueuit Aſtrorum. Sed quia tanti celſitudo meriti ſingula colluſtraret cœnobia, ad S. Claudij Legionenſis conuentum, obedientia diſponente transfertur, vbi, vt ſui temporis oraculum, ita fuit veneratus LEANDER, vt eo viſo, aliquid amplius remaneret videndum. Pòſt egregiè munere perfuncto, demùm ad Hiſpalenſe proprium reductus, vitam, quieta animaduerſione, tranſegit.

PER hæc tempora Stephanus (aut vt aliqui credunt Dauid) Epiſcopus Hiſpalenſis huius vſuram lucis amiſit, & eùm de ſucceſſore deligendo inter Clerum, & Populum tractaretur, conſonis vtriuſque ſuffragiis LEANDER electus eſt. Ad areem ergo dignitatis euectus, illam vigili circumſpectione tractauit, prudenti animaduerſione diſpoſuit, & accurata ſanctitate direxit, ex quo Paſtoris ſeduli nomine fuit omnium acclamatione notatus. Ea tempeſtate moderabatur Hiſpaniæ Leouigildus Gothorum Rex, ipſius S. Præſulis leuir, qui hæretica impietate Arianus, Catholicis erat infenſus, quibus ſinceritas religionis erat fraudi; ſicut Arianis erroris ſui vanitas, honori pariter, & fauori. Quare multi, minima quæſtus ſpe ducti, veritatem deſerebant: alij ſola cæcitate, vel dolo circumuenti, delira mendacium homulorum commenta ſectabantur. Quam ob rem S. LEANDER, quamuis omnibus aliis curis, rebuſque neceſſariis attenderet, tamen id apprimè putabat, vt Catholicos in Orthodoxa religione confirmaret; hæreticos refutaret, illuminaret, & ad veritatem reuocaret. Itaque ingenti ſpiritu, ſcientia, & induſtria (cui Dominus adſpirabat) multos ſuis erroribus Arianos eripuit, ſtygiaque tyrannide mancipatos, Catholicæ Eccleſiæ, libertos, ac filios aſſeruit.

ITAQVE religionis ergo graue diſſidium exortum eſt, inter Regem Leouigildum, & Hiſpaniæ Principem Hermenegildum eius filium. Hic enim diuinitus inſtinctus, & à S. LEANDRO patruo perſuaſus, eiurata hæreſeos Arianæ perfidia, Catholicam erat fidem profeſſus, pro qua ſuſtinenda, ſi neceſſitas poſtulaſſet, etiam ſanguinem cum vita profundere non dubitabat. Quæ res eius patrem moleſtiſſime affecit, & mutua inter vtroſque ſimultas adeò auxit, vt omne Regnum duas in factiones, alteram Catholicam, alteram hæreticam ſcinderetur. Catholici adhærebant Principi, tanquam ſuo capiti, & duci, ſed hæretici Leouigildum Regem, Dominumque agnoſcebant. Catholici quamuis multi, & copias plurimas numerarent, & æquitate cauſæ ſuperarent, tamen ab aduerſaria multitudine vincebantur. Ergo cum non ſuppeteret eis in Regno ſatis virium, ad exteriora auxilia confugere fuit neceſſum,

ſic S. Leander ad Tiberium Imperatorem Catholicum Conſtantinopolim miſſus oratum, quo Catholicæ cauſæ fauere dignatus, aliquém delectum militiæ florem mitteret in Hiſpaoiam, qui Arianotum hæreticorum veſaniam coërcerent, & cauſam Domini propugnarent. Suſcepit hanc legationem, etſi itioere longiſſimo petmoleſtam, difficilem, ac ærumnoſam, ne tanti momenti negotium aptato ſucceſſu, Princeps Hermenegildus, & omnes Hiſpaniæ ſua ſpe fruſtrarentur Catholici, Conſtantinopolim appulſus, amicitiam cum S. Gregorio, tunc Monacho Benedictino, pòſt Romano Pontifiee, cognomento Magno, qui S.R.E. Diaconus Cardinalis, Pelagiique Summi Pootificis Legatus ad eundem Tiberium Imperatorem, negotiorum ad Catholicam Eccleſiam pertinentium cauſſa, miſſus, contraxit. Cùm vero Leander & Gregorius vita, doctrina, habitu, & propoſito perſimilis eſſeot, facile inter eos mutuus amot coaluit, qui vſque ad mortem ſaoctus, firmuſque durauit.

Non potuit Imperator Tiberius tot, taotáſqne laborantibus Hiſpaoiæ Catholicis copias ſubmittere, quantas ipſa neceſſitas exigebat. Itaque effectu hæc S. Præſulis caruit legatio. Sed oe fruſtra itioere tempus tereret Concilio Epiſcoporum Conſtantinopoli celebrato intetfuit Aotiſtes, quo ſoluto in Hiſpaniam milite vacuus, ſed ſummis Gregorij amplexibus plenus, denique tepedauit. Eius igitut reditu, diſſidium, bellumqoe inter Patrem, & Filium exarſit adeo, vt Princeps à ſuis deſertus, & à Romano milite venditus in patris manus iocidetit, qui captum, vinctumquè, quod ab Ariani Epiſcopi manu noluiſſet Euchariſtiam ſuſcipere, in feſta Paſchalis ſolemnitate peremit. Sic glorioſus ille Princeps martyrij laurea coronatus eſt XVIII. Kal. Maij. Lætatus eſt hac filij ſui morte crudelis paier, quod & viodictæ libidinem ſatiaſſet, & Regno ſuo ſecuritatem afferret, & à periculo, metuque falſæ religionis ſuæ ſectam, tanto duce Catholicis etepto, vindicaſſet, & omnes ſubditos tàm rigida in ſuummet filium exetcita pœna conſternaſſet. Sod cùm vno nunquam Tyranous ſedatur errore, nec eius ſimplici mucro ſatiatur flagitio, eueoit vt Leouigildus quoqoe parricidio alia crimina cumularet, ideo Catholicam Eccleſiam maiore cœpit perſequi rabie, Sanctiſſimos Epiſcopos Orthodoxæ fidei aſſertores Hiſpaoia proſcribere, Eccleſias diruere, & Catholicum gregem furibunda commotione proſternere. Nec Leandrvm, prout nec filium, ſanguioitas liberauit, nam inter quos fœda exilio temetitas mulctauit liooris, principes fuere Leander, & germanus eius frater Fulgeotius, quos partibus Principis agnouerat adhæſiſſe. Sic auariſſimus Rex Eccleſiaſticos redditus, nemine reſiſtente, ſacrilegè innaſit, cleri priuilegiis derogauit, multoſquè viros, & fœminas principes neci dedit, quorum facultatibus regium oppleuit ærarium. Igitur quamuis ab Hiſpania S. Antiſtes exulate cogeretur, non tamen arma poſuit, nec aduerſus hæreticos bellare deſiit, tanquam generoſus Chriſti miles. Duobus eorum errores libris confutauit, quos per totam regionem vulgari cutauit, & alio quodam obiectionibus reſpondit eorum. Tractatum de regula Monaſtica ad S. Florentinam germanam ſororem ſuam, multarum Virginum, Monacharumqoe Antiſtitam ſcripſit, in quo luculente de virginitatis diſſerit excellentia, & quanto ſint monachæ regendæ docet officio.

Pholixvm extitit Leandri, & SS. Epiſcoporum exiliom, in quo copioſior tribulationum prouentus; aſt Deus ſuæ interea

non immemor Eccleſiæ, ſed placatus meritis, & irriguo S. Hermenigildi ſanguine, qui fidem ſuam Regno, vitaque potiorem habuit; cùm tempeſtas maximè debaccharetur, rabientis Æoli vim compeſcuit, tumidos irati maris fluctus compoſuit, & deterſis cœlo nubilis, procellas omnes in claritudinem conuertit, exoptatamquè Hiſpaniarum reddidit ſerenitatem Eccleſiis. Nam Leouigildus Rex ſuum agnoſcere crimen, ſuamque in Primogenitum, regnique hæredem crudelitatem cœpit exercitam, ad quorum errorum agnitionem, & miracula, quæ ad ſacras S. Martyris exuuias patrabantur, fidem Catholicam confirmantia, & S. Leandri Epiſtolæ crebræ, quibus perfidiæ, parricidiique enormitas increpabatur, multum promouerunt; & demum grauis ægritudo, qua Toleti denique extinctus, naturæ conceſſit. O! vtinam ſi Catholicus! Atqui filium Reccaredum Regni hæredem teſtamento reliquit: Leandrvm, Mauſonam Emeritenſem, & Fulgentium Aſtigitanum tutores Principi deſignauit, quibus noui Regis committens directionem, ipſi Reccaredo obedientiam, in omnibus, commendauit. Illico quippe ſucceſſor Rex paternis conſiliis, & hortatibus animatus, & cœleſti ſpiritu (quem S. ſui fratris Hermenegildi meritis diuinitus obtinuit) confirmatus, totum ſe S. Leandri tradidit arbitrio, vt ſe publicis priuariſque ſingulariter in rebus ad animi ſui ſalutem, & maximè ad Orthodoxam pertinentibus veritatem, moderaretur, prout eius prudentia ſaperet & directio. Leander verò ad cuius curam primitùs, ex tot titulis, conuerſio Nepotis moderni Regis ſpectabat, tam breuiter, quàm feliciter locum inuenit, vt vix manum appoſuit ad fidei exordium, cùm in Nepote agnouit integram Catholici dogmatis conſummationem. Nam Reccaredus magis fraternæ perfidiæ imitator, fidem Catholicam tanto feruore amplexus eſt, vt hanc non ſolum publicè fuerit profeſſus, ſed omnem quoque lapidem mouerit, vt totum Regnum etiam in eandem fidem conſentiret, & gens Gothorum, quam hucuſque Arianæ virus hæreſeos venenarat, ſeſe eiurata hæreſi conuerreret, & amplexata Catholica fide, Orthodoxæ religionis lumen adſpiceret. Vt enim hoc efficaciùs conſequeretur, adhibitis iam à Leandro, & Reccaredo in hanc rem medelis, compoſitiſque Gothorum Arianorum ſubterfugiis, Epiſcoporum necnon difficultatibus (erat enim quælibet Eccleſia duos, aut tres habens Prælatos) compoſitis, glorioſiſſimus Rex, Toleti illud percelebre Anno D.LXXXIX. Concilium coadunare præcepit, cui extra Abbates, Archidianos, & Palatinos interfuere LXXII. Epiſcopi Gothici ex Hiſpania, & Narbonenſi Gallia, cui S. Leander præſedit tanquam Apoſtolicus Legatus. Hic Rex, & Regina cum toto aulici palatij cœtu; poſt Epiſcopi labe infecti deinde Palatini, & Proceres, & denique cætera Gothorum turba, Arij dogma profuſo lachrymarum imbre damnarunt, & fidem Nicænæ Synodi fuere lætabundis ſingultibus amplexati. Poſt cuius religioſæ actionis decurſum, quæ facta fuit, in Templo Maximo S. Mariæ vrbis Regiæ, in Secretario dicto Ieruſalem VIII. Idus Maij, ipſo die apparitionis S. Michaelis Archangeli, Toletanorum peruetuſti Tutelaris, S. Leander ob ſolemnem illius diei lætitiam, ſequentem mirabili compoſitione, inſigni vocis plauſu, & conſtanti affectus acclamatione dictauit ad verbum veraciter homiliam.

Festivitatem hanc omnium eſſe ſolemniorem feſtiuitatem, nouitas ipſa ſignificat. Quoniam ſicut noua eſt conuerſio tantarum

plebium cauſa, & nobiliora ſunt ſolito Eccleſiæ gaudia; nam multas ſolemnitates, per anni diſcurſum celebrat Eccleſia, in quibus tametſi habeat gaudia conſueta, noua verò ſicut in hac die non habet. Aliter enim gaudet de rebus ſemper poſſeſſis, aliter de lucris magnis, his ouper inuentis. Pro qua re, & Nos maioribus gaudiis eleuamur, quia repentè nouos Eccleſiam parturiiſſe populos intuemur: & quorum aſperitatem quoodam gemebamus, de eorum nunc gaudemus credulitate. Ergo mareria gaudij noſtri, ttibulationis præteritæ occaſio fuit. Gemebamus, dum grauaremur, dum exprobraremur; ſed gemitus illi id egerunt, vt hi, qui pet infidelitatem nobis erant ſarcina, fierent noſtra per ſuam conuerſionem corona. Hoc enim grátulatiuè profert in Pſalmis Eccleſia dicens: *In tribulatione dilataſti me*. Et Sara dum ſæpe à Regibus conſpicitut, nec maculam pudicitiæ ſentit, & Abraham cauſa pulchritudinis ſuæ diuitem facit; ab ipſis enim Regibus Abraham ditatur, à quibus Satra conſpicitur. Condigne etgo Eccleſia Catholica geotes, quas ſimul ſenſerit fidei ſuæ decore, ad ſui eas Spooſi, hoc eſt, Chriſti lucra tranſducit, & per ea regna, ſuum virum diuitem reddit, per quæ ſe inquietari perſenſerit: ſic enim dum ex initio laceſſitur, vel inuidentium dentibus mordetur; dum premitur, eruditur, & dum inſectatut, dilatatur. Quoniam patieotia ſua æmulatotes ſuos, aut ſuperat, aut lucratut. Dicit enim ad eam diuinus ſermo: Multæ filiæ congregauerunt diuitias; tu autem ſupergteſſa es vniuerſas. Sic non mirum, quod hæreſes, filiæ dicuntur; ſed attendendum, quòd loco ſpinarum ponuntur: filiæ ſunt, eo quod ex ſemine Chriſtiano generaotur: ſpinæ ſunt, eo quod foris à Dei paradiſo, hoc eſt, extra Catholicam Eccleſiam nutriuntut: & hoc non lectura ſenſus noſtri, ſed Scripturæ auctoritate probatur, dicente Salomone. Sicut lilium intet ſpinas, ſic amica mea ioter filias. Ergo ne magnum vobis videtetur, quod hæreſes dixerit filias, continuo eas numerat eſſe ſpinas; hæreſes inquam, aut in aliquem angulum mundi, aut in vnam gentem inueniuotur verſari, Eccleſia verò Catholica, ſicut per omnem mundum tenditur, ita & omnium gentium ſocietate conſtituitur. Rectè etgo hæreſes in cauernis, quibus lateot, congregant ex parte diuitias: Eccleſia autem Catholica, in ſpecula totius mundi locupletata, ſupergreditur vniuerſis.

Exvlta ergo, & lætare Eccleſia Dei: gaudè, & conſurge vnum Corpus Chriſti: induere fortitudine, & iubila exultatione, quoniam tui mœrores in gaudium ſuot mutati; triſtitiæ habitum in amictum lætitiæ verſum eſt. Ecce tepente oblita ſterilitatis, & paupertatis tuæ, vno partu, populos innumeros genuiſti Chriſto tuo. Nam diſpe odiis tuis proficis, tuoque damno ſubcreſcis: tantus denique eſt Sponſus tuus, cuius imperio regeris, vt dum te patiatur deprædari admodicum, ruſum prædam tuam ad te teducat, & hoſtes tuos conquirat. Sic autem agricola, ſic piſcator dum lucra attendit futura, quæ ſeminat, & quæ amodo inceſſetit, oon imputat damoa. Tu proinde iam ne fleas, ne lugeas temporaliter quoſdam receſſiſſe à te, quos cernis cum magnis lucris rediiſſe ad te. Exulta ergo fidei confideotia, &, tui Capitis merito fide eſto robuſta, dum quæ recolis olim repromiſſa, nunc cernis fuiſſe completa. Ait enim io Euangelio ipſa veritas: Oportebat Chriſtum mori pro gente, & noo tantum pro gente, ſed vt filios Dei, qui erant diſperſi congregaret in vnum. Tu profectò in Pſalmis proclamas, odientibus pacem, dicens: *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus*

exaltemus nomen eius in vnum. Et rurſum: *In conueniendo populos in vnum, & regna, vt ſeruiant Domino.* Quàm dulcis ſit charitas, quam delectabilis vnitas, non neſciens per phophetica vaticinia, per Euangelica oracula, per Apoſtolica documenta, non niſi connexionem gentium prædicas, non niſi vnitatem populorum ſuſpiras, non niſi pacis, & charitatis bona diſſeminas. Lætare ergo in Domino, eo quòd non ſis defraudata deſiderio tuo: nam quos tanto tẽpore, gemitu teſte, & oratione continua concepiſti; nunc poſt glaciem, poſt hyemen, poſt duritiam frigoris, poſt auſteritatem niuis, velut iucunditatem agrorum, frugem, & lætos verni flores, vel adridentes vineàrum ſtipitibus palmites, repente in gaudio peperiſti. Ergo fratres tota charitate animi exultemus in Domino, & iubilemus Deo ſalutari noſtro. Hoc de cætero per ea, quæ iam ſublata ſunt, ea quæ adhuc expectantur implenda, vera eſſe credamus; quæ enim præfata ſunt, Domino dicente: *Alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, vt ſit vnus grex, & vnus Paſtor:* ecce contuemur fuiſſe completa. Pro qua re non dubitemus totum mundum poſſe in Chriſto credere, atque ad vnam Eccleſiam conuenire. Quoniam rurſus ipſo teſtificante didicimus in Euangelio: *Et prædicabitur* (inquit) *hoc Euangelium regni, in vniuerſo Orbe, in teſtimonium omnibus gentibus, & tunc veniet conſummatio.* Si ergo remanſit pars aliqua mundi, vel gens barbara, quam fides non irradicauit Chriſti, profectò crediturам, atque in vnam Eccleſiam eſſe venturam nullo modo dubitemus, ſi ea, quæ Dominus dixit vera eſſe putamus. Ergo fratres repoſita eſt loco benignitatis bonitas, & errori occurrit veritas, vt quia ſuperbia linguarum diuerſitate, ab vnione gentes ſeparauerat, eas rurſus gremio germanitatis colligeret charitas; & quemadmodum vnus poſſeſſor eſt totius mundi Dominus, ita vt poſſeſſionis eſſet vnum cor, & animus vnus; *pete à me* (ait) *& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Propterea, & ex vno homine propagatum eſt omne hominum genus, vt qui ex vno illo procederent, vnum ſaperent, vnitatem quærerent, & diligerent. Ordo enim naturalis expoſcit, vt qui ex vno homine trahunt originem, mutuam teneant charitatem, nec diſſentiant à fidei veritate, qui non diſiunguntur naturali propagine.

Hæreses verò, & diuiſiones è fonte manant vitiorum, vnde quiſquis ad lenitatem venit, ex vitio ad naturam redit: quia ſicut naturæ eſt fieri ex pluribus vnitatem, ſic eſt vitij, fraternitatis declinare dulcedinem. Erigamur ergo tota mente in gaudio, & quia gentes ſtudio decertandi perierant, ſibimet in amicitiam Chriſtus vnam Eccleſiam procurauit, in qua eas rurſus reduceret concordia charitatis. De hac profectò Eccleſia vaticinatur Propheta dicens. Domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus. Et iterum: *Erit* (inquit) *in nouiſſimis diebus præparatus mons, domus Domini, in vertice montium, & eleuabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt Populi multi: & dicent: Venite aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob.* Mons enim Chriſtus eſt, & domus Dei Iacob, vna Eccleſia eſt eius, ad quam, & gentium concurſum, & populorum pronuntiat confluere conuentum: de qua rurſum in alio loco dicit Propheta: *Surge illuminare Ieruſalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt, & ambulabunt* (ait) *gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos, & vide: Omnes iſti congregati ſunt, & venerunt tibi, & ædificabunt filij tibi:* Qui vt noteſceret, quæ euen-

tura

tura eſſent genti, vel populo quæ ab vnius Eccleſiæ communione recidiſſent, ſecutus eſt: *Gens enim, & Regnum, quod non ſeruierit tibi, peribit.* Aliquo denique loco ſimiliter ait: *Ecce gentem, quam neſciebas, vocabis, & gentes quæ non cognouerunt te, ad te current.* Vnus enim eſt Chriſtus Dominus, cuius eſt voa per totum mundum Eccleſia, ſancta poſſeſſio: ille igitur Caput, & iſta corpus, de quibus in principio Geneſis dicitur: *Erunt duo incarne vna:* quod Apoſtolus io Chriſto intelligit, & in Eccleſia. Dum ergo ex omoibus gentibus vnam vult Chriſtus babere Eccleſiam, quicunque extraneus eſt ab ea, licet Chriſti nomioe nuocupetur, Chriſti tamen corporis compage noo continetur. Hæreſis enim, quæ reſpuit Catholicæ Eccleſiæ vnitatem, eo quòd adulterino amore diligat Chriſtum, non vxoris, ſed concubinæ obtinet locum. Quooiam re vera duos dicit Scriptura eſſe in carne vna, videlicet Chriſtum, & Eccleſiam, quo loco meretrix nullum iouenit tertium. *Vna eſt enim* (ait Chriſtus) *amica mea, vna eſt ſponſa mea, vna eſt genitrici ſua filia.* De quo item eadem Eccleſia pronuntiat diceos: *Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi.* Quærant ounc hæreſes, à quo conſtuprantur, vel cuius ſint proſtibulum factæ; quoniam ab immaculato thoro receſſerunt Chriſti, à quo quanto pretioſam eſſe nouimus copulam charitatis, tanto Deum hac celebritate laudemus quòd gentes pro quibus profuſus eſt ſanguis Vnigeniti ſui, non paſſus eſt extra vnum ouile, diaboli deotibus deuorari. Lugeat igitur veternoſus prædo ſuam prædam amiſiſſe, quia impletum videmus, quod Propheta vaticioante audiuimus. Equidem (inquit) hæc captiuitas à fortiori tollitur, & quod ablatum fuerat à robuſto ſaluatur. Parietem enim diſcordiæ, quem fabricauerat diabolus, pax Chriſti deſtruxit, & domus, quæ diuiſione io mutuam certabat, cædem, vno iam Chriſto lapide angulari coniungitur. Dicamus ergo omnes: Gloria io excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluoratis. Nullum enim præmium charitati compenſatur. Inde omni gaudio præponitur, quia & Charitas facta eſt, quæ omnium virtutum obtinet principatum. Supereſt autem, vt vnanimiter, vnum omnes Regoum effecti, tàm pro ſtabilitate Regni terreoi, quam felicitate Regis cœleſtis, Deum precibus adeamus, vt Regnum, & Gens, quæ Chriſtum glorificauit in terris, glorificetur ab illo, non ſolum in terris, ſed etiam in cœlis, Amen.

HAC oratiooe peracta, Rex, Epiſcopi, Abbates, Proceres, Clerus, & Populus ſolemni ſupplicatione, Deo gratias agere proceſſere, in quo tanti momenti negotio, taotus S. LEANDRI fuit labor, vt ob hanc Gothorum, totiuſque Hiſpaoiæ coouerſionem, Gothorum meruerit Apoſtolus nominari. Sed & B Gregorius gratulatorias ad eum literas dedit, quibus incredibili ſe ſe lætitia ſignificabat affectum, quod Rex adeò ſyncerè ſe ad Catholicam religionem conuertiſſet; eíque præcepit, vt eum moneret, exhortareturque ad ſanctitatem fidei, quam fuerat profeſſus vitæ ſanctitudine cooſirmandam. Demùm LEANDER omnibus his glorioſè peractis, vt apud Toletanos ſuæ affectionis relinqueret monumentum, extruxit, aut vt alij conteodunt reædificauit S. Tyrſo Ciui Toletaoo, & Martyri auguſtiſſimum templum, cuius memoria adhuc apud poſteros perſeuerat. Poſthæc Hiſpalim reuerſus, illico ad miniſterij muous, manus applicuit: Arij reliquiarum fragmeote, ſi quæ ſupererant, contrudere, radices penitus euellere ſatageos, vt copioſius Eccleſia nouiter ædificata religionis, & fidei incrementa produceret. Quod vt conſequeretur feliciùs Diœ-

cellauam

ceſanam Hiſpali Synodum congregauit, anno Domini D. XC. cuius Acta habentur, qua, quæ ad religionis pertinebant ſtatum, diſcretis canonibus euulgauit.

Tanta fuit B. Gregorio amicitia coniunctus, vt Leandro petenti, S. Pontifex libros Moralium in Iob, ſcripſerit, eiuſque nomini inſcripſerit, dedicatoſque ad eundem deſtinarit, cui ſuum quoque Paſtorale miſit, cui Ioanni Ranennatium Præſuli ſub initium ſui Pontificatus ſcripſerat. Multas vltro, citroque inuicem ſibi Leander & Gregorius admodum familiariter miſſitarunt Epiſtolas, è quibus colligere fit, quàm Gregorius Leandri ſanctimoniam æſtimarit; nam in vna harum hæc habet ad verbum: *Lib. 4. ep. 46.* Sanctitatis tuæ accepi epiſtolam, ſolius charitatis calamo ſcriptam. Ex corde enim lingua tinxerat, quod in chartæ pagina refundebat. Boni autem ſapienteſque viri, cùm legerentur, affuerunt; quorum ſtatim viſcera in compunctione commota ſunt. Cœpit quiſque amoris manu in ſuo corde te rapere, quia in illa epiſtola tuæ mentis dulcedinem, non erat audire, ſed cernere. Accendebantur, & mirabantur ſinguli, atque ipſe ignis audientium demonſtrabat, qui fuerit ardor dicentis. Niſi enim in ſe prius faces ardeant, alium non ſuccendunt. Ibi ergo vidimus, quanta charitate tua mens arſerit, quæ ſic accendit. Vitam verò veſtram, cuius Ego ſemper cum magna veneratione reminiſcor, minime nouerant, ſed eis altitudo veſtri cordis patuit ex humilitate ſermonis. Et paulo poſt ſeſe Noſtri Præſulis commendans precibus, proſequitur: Ecce nunc in vndis verſor, & tuæ interceſſionis tabulam quæro, vt qui in naui integra, diues peruenire non merui, ſaltem poſt damna, ad litus per tabulam reducar. Laborabat Leander laboribus podagræ, eoque Gregorius eum ſolaturus de ſua arthitride hæc ſubiungit: De podagræ vero moleſtia, ſanctitas veſtra, vt ſcribit, affligitur, cuius dolore aſſiduo, & ipſe vehementer attritus ſum. Sed facilis erit conſolatio, ſi inter flagella, quæ patimur, quæque fecimus, ad memoriam delicta reuocamus: atque hæc non iam flagella, ſed dona eſſe conſpicimus; ſi, quia carnis delectatione peccauimus, carnis dolore purgamur. Hæc B. Gregorius, qui pallium quoque, & Imaginem B. Mariæ Virginis, cuius ad intuitum Romanam deſeruerat vrbem peſtilens epidemia, vt plurimorum opinio eſt, tranſmittit, & eſt ipſiſſima, quæ hodie Guadalupi adſeruatur, magnaque populi, pro beneficiis B. Virginis ſuffragio impetratis, ſua vota perſoluentis frequentia, & pietate veneratur.

Frater germanus ei minimus erat Iſidorus, quem tam arctè & prudenter educauit, vt ex libello ad Sororem Florentinam colligi licet, quo etiam demonſtrat, quàm præclaras, firmaſque, de eius indole ſpes aleret, quas vniuerſus poſtmodum terrarum orbis minime vanas fuiſſe cognouit. Ergo iam laboribus fractus, annorum ſarcina obrutus, ſe ad mortem comparans, ſanctiſſimi Paſtoris officio functus, cùm ieiuniis, & pœnitentiæ operibus corpus domuiſſet, animum precibus, & ſacrarum literarum ſtudiis confirmaſſet, pauperum neceſſitatibus opportuna liberalitate conſuluiſſet, diuites ſalubribus monitis animaſſet, & omnes, ad omne genus virtutis inſtruxiſſet, à Domino ad cœleſte præmium euocatus, lethali ægritudine correptus, ſpiritum, qui tantopere deſiderabat diſſolui, & eſſe cum Chriſto, eidem tradidit, dormitione placida Saluatori, III. Kal. Martij, Anno Domini DC. Eius Corpus ſacrum in SS. Iuſtæ, & Ruffinæ Virginum, & Martyrum Baſilica honorifice conditum eſt. Vbi toto ſubſequente Gothorum, qui

Hiſpaniæ

Hiſpaniæ ſceptra tenuere, tempore, in magno pretio habitum, & cultu debito extitit veneratum, donec ſuccedente Hiſpaniæ excidio, quo deliteſcat latibulo penitus ignoratur. Ad quem, & ad S. Mauſonam Præſules, vt præcipuos Gothorum conuerſionis Auctores S. Ildephonſus direxit poſtmodum Epigramma.

LEANDER *Pater excellens, quem ſuſcipit æther*
Laudibus ornatum, conſpicuum titulis.
Incus Arianæ gentis, medicator, & idem,
Doctor Iſidori, quem generat Domino.
Tuque frater felix Meritenſis gloria terræ
Mauſona, conſilio, pectore, note, fide.
Ambo pares animis, pietate, & laudibus ambo,
In que domo Magni murus vterque Dei.
Viciſtis tolerando minas, animumque rebellem
Regis, eum ſceleris pœnituiſſe ferunt.
Vos ſoboli Regis biforem reſeraſtis Olympum,
Per vos alter enim Martyr ad aſtra volat.
Alter, & ad roſeas emergit luminis auras,
Et quia luce caret, tunc iubar eius habet.
Vos memorant Genti Gothicæ tribuiſſe ſalutem,
Linquit & inuiſum dogma, piumque tenet.
Vos merito victrix laurus, ſequiturque perennis
Gloria, tot meritis debita magnificis.
Semper veſter heros, atque inclyta fama manebit:
Voſque canent populi, ſed magis aſtra canunt.
Eſtis enim æterna præcincti tempora fronde,
Inter Doctores ſplendidiore loco.

Hactenus Acta puriora, & pleniora. Ad illorum probationem aliqua veniunt recenſenda, quæ adhuc exteris, delituerunt, & Noſtris. Circa Parentes, & proſapiæ originem tritum eſt, ſi Genealogicus arborem, & maiorum ſtruem dinumerare, & perquirere volet, adeat ſupra ad diem XV. Ianuarij, quo de Fulgentio Noſtri fratre agentes, totam proſapiæ, & originis telam texuimus.

DE Natiuitate LEANDRI apud Bigaſtrum, S. M. Maxim. *in Chron. Ann.* 534. primas ferat; & propoſitionem confirmet: LEANDER (inquit) *Seueriani Ducis filius, & Flauia Sanctinæ nepos, Murtiæ, quæ* Bigaſtrum *Gothis dicta eſt, natus ex matre Theodora Ceruela, fœmina nobiliſſima, & in æde* S. MARIÆ *Suburbana tingitur.* Eadem Roder. Caro, Spinoſa, & P. Quintana-Dueñas *fol.* 147.

PALATII ſcholas exercuit. Idem Max. *Ann.* 562. de Hiſpali agens: LEANDER *ibidem fit ex* PALATINO *Monachus Benedictinus.* Aſt dicet criticus, quo titulo *Scholas* ponimus in palatio? Quæ iſthæc inter aulicæ confuſionis munia? Corippus *lib.* 3. reſpondeat:

Acciti proceres omnes, SCHOLAQVE *Palatij eſt.*
Iuſſa ſuis adſtare locis.

Auctor

Auctor Vitæ S. Benedicti, quam ex Vet. MSS. Anianæ Monaſterij vulgauit Hugo Menard. ſic: *Hic pueriles gerentem annos præfatum filium ſuum in Aula glorioſi Pipini Regis, Regina tradidit inter* SCHOLARES AVLICOS *nutriendum.*

CIRCA Monachatum, iam ex *Maximo* liquet, quem ſequuntur cæteri Scriptores nullo dempto, qui apud Hiſpalenſe cœnobium, & monachum induiſſe, & Abbatem egiſſe fatentur. Quod etiam apud *Legionem* diuerſaretur, Auctor eſt *D. Prudent. de Sandou.* à quo Brouerius *in eius Vit.* apud Surium *tom. 1. ex Addit. Moſandri*, vbi ſic: *Fama quoque eſt à maioribus accepta, vixiſſe in Cœnobio* LEGIONENSI *S. Claudij, quod, vt hodie, olim quoque in poteſtate fuit familia Benedictina.* De quo videndi Yepes, Wion, & P. Quintana-Dueñas *fol.* 146. Qui toto cœlo aberrans LEANDRVM, Abbatem Agalienſem apud Toletum fuiſſe ſomniauit. Nam ſi attente, vt virum grauem decebat, *Luitprandi*, cuius fuit auctoritate vſus, verba ruminaſſet, in hocce tauthologiæ profundum non incidiſſet commentum. Tempora enim diſtinguenda ſunt, vt vnicuique, quod attinet, impartiatur. Vixit LEANDER Noſter Hiſpalenſis ad annum DC. Vixit LEANDER Abbas Agalienſis ad annum DCCC. LXVI. Quo ergo pacto, Deus bone! LEANDER Hiſpalenſis poſt CCLXVI. annos, ab eius dormitione tranſactos, gloriam, quam viuus inhiabat, reliquit, & ſeculi ærumnis iterum expoſitus, vt Abbatiam reciperet Agalienſem, reſurrexit? Abſit ab homine erudito tale pittitium. Si non mihi, credat *Luitprando*, concredat *Iuliano*. à quibus ſuum ſuxit errorem. Ille in Chron. *Ann.* 859. *n.* 301. apud Rom. & *fol.* 204. apud Tamayo, ſcriptum reliquit: LEANDER XXXVI. *Abbas Agalienſis floret.* Si hoc ergo anno florebat, intentum habeo. Non dixit *memoria floret*, vt ſupponeret mortuum, ſed de præſenti *floret* LEANDER. Amplius: quia ſi iſte LEANDER fuit XXXVI. Abbas Agalienſis, & tempore S. LEANDRI Hiſpalenſis ſumpſit exordium Ordo Benedictinus, quo tempore XXXVI. effluxere illius Cœnobij Abbates? Rem claudat Iulian. *in Chron. Ann.* 683. *n.* 441. *fol.* 107. qui agens de duobus *Bonitis* Toletanis Præſulibus, ſecundum è viuis fuiſſe ſublatum aſſerit anno DCCC. LXVI. & tunc concludit: *Huius recentioris* (Boniti) *vitam, plenam ſignis ſcripſit* LEANDER *Abbas Agalienſis.* Quem adhuc viuum florere dixit, *n.* 433. Si ergo vitam ſcripſit *Boniti II.* Toletani Pontificis, quis dubitabit poſt illum vixiſſe? Ergo perperam *P. Quintana-Dueñas* Agalienſem effecit Abbatem S. LEANDRVM Hiſpalenſem,

QVOD fuerit LEGATVS Sedis Apoſtolicæ; ex *Iſidoro* indicat Baron. *Annal. Eccleſ. tom.* 7. *Ann.* 589. his verbis: *Interfuit tunc dignitate Primas, ille Catholicus, & Orthodoxus* LEANDER *Hiſpalenſis Epiſcopus, & Romana Eccleſia* LEGATVS *ſanctitate, & doctrina perſpicuus.* Cui adhærent *Brouuer, Quintana-Dueñas, & P. Ridaneyra* à quo *P. Iacob. Caniſ.* in Verſion. Latin. *tom.* 2. *fol.* 101. iſtis: *Concilium Prouinciale coegit, quod fuit III. Toletanum, cui* S. LEANDER *præſedit, tanquam* Apoſtolicus LEGATVS. Quod primò dixerat. Luc. Tudenſ. *lib.* 2. *Chron.* Cuius verba mutauit *Baronius*. Et referuntur in hoc Encomio à P. Ioann. Bapt. Maſcul. in Cœlit. Encom. fol. 93. *num.* 69.

S. LEANDER
Epiſc. Hiſpalen.

Synop. *Præfertur fabuloſo Leandro inceſto, qui à fluctibus hauſtus dicitur. Arianos eſt inſectatus fautore* Recaredo *Rege. Toletano in primis Concilio adfuit Romani Pontificis nomine, vbi multa præclarè conſtituta.*

ENCOMION LXIX.

Nihil tàm diſsimile veteri Leandro fuit,
quàm Hiſpalenſis hic Præſul.
Illum inſano amore flagrantem
marina Venus natalibus extinxit vndis;
hic veræ Religionis amore ſuccenſus,
effecit, ne Ariano in freto
naufraga periret Hiſpania.
Vix quiſquam peritior gubernator in puppi ſedit,
explorator ventorum, & moderator.
Commodum immani procella velificanti afflauit
ſecunda Reccaredi Regis aura.
Præſcripſit hic cæteris Hiſpaniarum Regibus,
quid eſſent in cauſa Religionis acturi;
prælusit pietate, præiuit exemplo,
complexus amore, dignatus honore Præſulem.
Quin etiã alios Reges LEANDER *concitauit in Arium,*
depopoſcit arma, præſidia, exercitus,
Martium Arij nomen Marte domandum ratus.
Hiſpalenſe Concilium inſtituit primus,
perduelles Pontificio terruit fulmine.
Toletano quoque ſenatui præfuit inter Antiſtites.
Compoſuit excitatas ab impiis procellas, ac ſopiit.
liberauit vitiorum naufragio multos.
habuit, quem opponeret virtus inceſto Leandro;
Oppreſſere illum fluctus, repreſsit hic fluctus.

DIXIMVS Concilio interfuiſſe Abbates, Archidiaconos, & Palatinos: & optime; quia licet in excuſo à *Loayſa*, nulla de illis mentio inſit, *S. M. Maximus*, tanquam teſtis ocularis, illinc omiſſa, chronologica animaduerſione ſuppleuit, ſic *Ann.* 590.*fol.*208.apud Carum: *Octauo Idus Maij ipſo die Apparitio* S. Michaelis *Archangeli Toletanorumque peruetuſti* Tutelaris, *magna Synodus LXXII. Epiſcoporum Hiſpaniæ, & Galliæ, Narbonenſis*, Toleti *contrahitur, in Templo Maximo* S. MARIÆ *in ſecretario dicto* Ieruſalem. *Interfuerunt cum aliis Octo Metropolitani* (nunc iſti, & Epiſcopi recenſentur, poſt ad Abbates, & cæteros deueniens, proſequitur) *Item interfuerunt idem glorioſus* Reccaredus *Rex*, Badda *glorioſa Regina*, & Abbates *videlicet, Eutropius Seruitanus Exuperius Agalienſis, Auratius SS. Coſmæ, & Damiani, M. Maximus Abbas prius Benedictinus SS. Maſſarũ Cæſaraugustæ tunc Archidiaconus Cæſarauguſtanus. Stephanus Abbas Ratenſis Ordinis S Benedicti: Emila S. Eulaliæ Barcinonẽſis, qui poſtea fuit eiuſdem Ciuitatis Epiſcopus. Omnes iſti ex ordine S. Benedicti. Item Fulgentius Presbyter: Elias Abbas S. Leocadiæ Toletanæ: Eugenius Diaconus Toletanus: Iſidorus Diaconus Hiſpalenſis; Ioannes Monachus Agalienſis Abbas, poſtea Viclarenſis, & Epiſcopus. Ex Palatinis autem Helladius, illuſtriſsimus Aulæ Regiæ Comes, qui inter Proceres, Aulicoſque, Regis nomine interfuis Concilio: Fonſa Comes Patrimoniorum, & Socer Regis Aſula Comes Spathariorum, & Procer: Siſenandus Comes Scantiarum, & in*

hoc

hoc Concilio Præſes, qui & Procer: Gundemarus Comes, qui mox fuit, & Rex: Claudius Comes Limitaneus, & Dux Vuitbericus Comes Stabuli: Breſinus: Flauius Auild: Athaulphus: Liuci Odoacer Comites, & ex Regis conſilio: Gudila Comes Toleti, Ophilo Comes Hiſpalenſis: Nicolaus Comes Scantiarum, cognatus Ophilonis: Stephanus Comes, ex Regia nobilitate Ophilanus pater, & frater Fonſæ Regis Soceri, Toleti Principes. Abhinc ſuplebis, quæ in *Loayſa* editione defuerunt.

Qvatenvs ad Imaginem B. Mariæ Virginis à B. Gregorio PP. cum pallio, & Libris Moralium dimiſſam, quamque hodie veneratur ad Oppidum Guada-Lupæum in Extremadura deuotiſſimè Hiſpania, videndi; ex Exteris P. Anton. Belingh. in Kal. Mar. h. d. fol. P. Caniſ. de B. Virg. lib. 5. c. 22. Ferreol. Locrius in Mar. Auguſt. lib. 4. c. 25. Hippolit. Marrazius in Pont. Marian. c. 18. fol. 42. Ex Noſtris P. Ioann. Marian. lib. 6. c. 14. Marian. Sicul. lib. 5. de Reb. Hiſpan. P. F. Alphonſ. Fernand. Hiſt. Placentin. lib. 1 c. 22. P. F. Gabriel de Talauer. Hiſt. Guadalup. tract. 1. §. 15. P. F. Didac. de Montaluo in Miracul. B. Virg. Guadalup. c. 3. & Ego in Vit. S. Epitatij c. 3. Innumeri quos recenſebimus Die VIII. Sept.

De Obitus die, & Anno varie notatam calculi rationem comperio. Aliqui ad diem XIII. Martij. Plurimi cum Eccleſia hoc die. Iſtam amplector ſententiam, & quia Romanum Martyrologium ſubſequi prudentiæ eſt, & quia ex epigraphe, quam ex peruetuſto M S. Nicolai Fabri tranſcripſit Conſtantinus Caietanus, & quam refert Roder. Caro in Not. ad Maxim. Ann. 598. fol. 121. colligitur hoc die, obiiſſe. En carmina:

Crvx *hac alma gerit ſanctorum Corpora fratrum*
Leandri. *Iſidorique priorum ex ordine Vatum:*
Tertia Florentina ſoror. Deo deuota perennis;
Et poſita concors ::::::*ſic digna quieſcit,*
Iſidorus in medio diſiungit in membra duorum.
Hi quales fuerint libris inquirito Lector,
Et cognoſces eos benè cuncta fuiſſe locutos.
Dogmatibus Sanctorum cerne creuiſſe fideles
Ac re Dominio, quos impia iura tenebant.
Vtque viros credas ſublimes viuere ſemper,
Aſpiciens ſurpum pictos contende videre.

OBIIT. FEL. MEM. LEANDER. EPISCOPVS. DIE. III. KAL. MARTIAS. ERA. DC. XLI.
OBIIT. S. MEM. ISIDORVS. EPISCOPVS. DIE. II. NON. APRILIS. ERA. DC. LXXIV.
OBIIT. PIÆ. MEM. FLORENTINA. DEO DEVOTA. KAL. SEPTEMBRIS. ERA. DC. LXXI.

Iam vides quanto claudicent carmina illa à Caietano, & Caro relata, puriora perleges apud Iulianum Archipresbyterum Toletanum Noſtrum in Libell. de Var. Carmin. fol. 154. Quæ & Nos retulimus ſupra die XV. Ianuarij, & tribuuntur S. Ildephonſo Archiepiſcopo Toletano. Quatenus ad Annum Tranſitus, communis ſententia eſt, accidiſſe Anno DC. Quia S. Iſidorus eius frater, & ſucceſſor contendit eueniſſe anno, quo mortuus eſt Reccaredus Rex Catholicus, Iſte anno DC. deceſſit, ergo, & ille.

Hispalis. Ciuitas, vt diximus die II. IV. & XX. Iannarij, & XXIII. Februarij, Metropolitana Bæticæ, cuiuſque retulimus origines, de illa agimus infra, ſuis in locis.

B. S. ANTIGONVS Martyr.] Eius memoriam recolit *Beda*, qui vt notauit Cardin. Baron. *in Not.* ad hunc diem lit. A. perperam *Theſſalonica* Sancti martyrium poſuit, & pro ANTIGONO *Androgenum* repoſuit. ideo eius nomen, & martyrij paleſtram ex Vit. MSS. *Roma* reſtituit, ſic: *Roma natalis SS. Martyrum Alexandri, Abundiani*, ANTIGONI, *& Fortunati* Petr. Galeſm. ampliori periodo: *Romæ SS. Alexandri, Abundiani*, ANTIGONI, *& Fortunati Martyrum, qui Diocletiano fidei aduerſario, dimicationibus conſtanter ſuſceptis, coronantur*. Philipp. Ferrar. *in Catal. SS. Ital. fol.* 123. dilatatis clauſulis, ſic: *Alexander, Abundius*, ANTIGONVS, *& Fortunatus, Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus, Romæ coronati ſunt: Commota enim perſecutione, inter alios, qui Chriſtianæ religionis delati fuere, & ſi comprehenſi, variéque torti ſunt, poſt dimicationes; in quibus conſtantes in fide permanſere, martyrium compleuerunt.* Conueniunt Conſtant. Felicius, Martyrolog. Caſtellan. P. Vazq. Luſitan. PP. Soc. Ieſu. & cætera recentiora. Eorum Acta ſic atrexere curabis:

ACTA S. ANTICONI MARTYRIS Romani cum ſociis ex Galeſinio, Philippo Ferrario, & aliis.

ANTIGONVS, vt creditur, Ciuis Romanus fidem Catholicam eſt amplexus, cuius regulas fideliter ſeruans, Chriſtianis cœtibus adhærebat. Aſt Imperatorum Diocletiani, & Maximiani per totam vrbem eſt excitata crudelitas, aduerſus omnes, qui Chriſto nomina dedere; & cùm Romæ, quæ vniuerſi caput enumerabatur, fortius, & aſſiduo fidelium agmina inuenirentur, euenit, vt illinc copioſiores Chriſto victimas ſæuitia Imperatorum offerret. Inter cæteras, quæ fidei cauſa mactauit perſecutionis, præcipui fuere ANTIGONVS, Alexander, Abundius, & Fortunatus, qui inſimul comprehenſi, & carceribus mancipari, poſtquam nec verberibus à fide ſuſcepta deficere quiuiſſent, capitali ſententia damnari, per martyrij agones, ad coronam cucurrerunt cœleſtem, III. Kalend. Martij circa annum CCC. Sacrum S. ANTIGONI Corpus Roma Hiſpaniam delatum, hodie in Cœnobio Collarenſi Ordinis S. Baſilij Magni diœceſis Segouienſis adſeruatur, & honorifica techa incluſum, ſummo honore recolitur.

Tranſlatio horum ſacrorum pignorum S. ANTIGONI, quo tempore Româ, Hiſpaniã effecta ſit, nondum didici; hoc ſcio, quod M. Ægidius Gonzalez Dauila Regius Chronographus in *Theatr. Eccleſ. Segouienſ. tom.* 1. *fol.* 519. agens de Cœnobijs, quæ habet diœceſis illa, verba iſthæc *adnectit: Cœnobium Religioſorum Ordinis* S. Baſilij *apud Oppidum* CVELLAR, *ibidem venerantur Corpora SS. Euagry*, ANTICONI, *& Bellæ. Euagrij Martyris recitat Cœnobium Kal. Octobris.* S. ANTIGONI, *recitat III. Kalend. Martij*, Quæ fides iſtis ſit danda, quando abſque lege loquuntur Scriptores, periodis, doctis relinquo: mihi Auctorem Veteranum, Hiſpanię claſſicum, Regium Chronographum, & de Hiſtoria meritum, & emeritum ſufficit exhibere.

CVELLAR oppidum, olim dictum COLENDA, quod à T. Didio Coſſ. poſt IX. Menſium ſpacium circumdatum, demùm diſruptum, omnes illius ciues ſeruos ira Romani militis effecit, venundeditque, vt refert Apian. Alexandrin. de Bell. Hiſpan. fol. mihi. 982. his verbis: *Pulſis autem Cimbris in eam* T. Didius *Præfectus ad XX. M. Arenaccaorum cecidit, & Termentum vrbem magnam, quæ ſemper ægrè Romanis paruerat, ex loco munito, vbi ſita erat, in planitiem deduxit, voluitque diſperſis caſis, ſine muris habitarent. Cumque vrbem nomine* COLENDAM *obſediſſet, IX. Obſidionis Menſe, eam deditione cepit. Didius vniuerſas* COLENDANOS *cum coniugibus, & liberis vendidit.* De ea videndus Didac. Colmenar Amicus Noſter, *Hiſtor. Segouienſ. c.* 3. §. 6. *fol.* 21. & al. j, quos refert Roder. Mend. in Popul. Hiſp. fol. 37.

PRIDIÆ

PRIDIE
Kalend. Mart.
DIES XXVIII.

A *Hiſpali in Bætica paſſio* SS. MACHARII, IVSTI, RVFINI, *&* THEOPHILI *Martyrum, qui imperante Traiano, excitata aduerſus Chriſti aſſeclas perſecutione, pro fide comprehenſi, & ad ergaſtulum inducti, poſt varia agonum certamina, in Satellitum manibus, ſacrata capita, diſciſsis iugulis obtulerunt.*

B *Luſitaniæ, in Orichienſi Agro, depoſitio* S. ROMANI *Abbatis, qui in vita peractis innumerabilium virtutum operibus, ſic regionis circulos ſignis mirabilibus oppleuit, vt eius deueniente glorioſo tranſitu, multiplicatis facinoribus, ſupremam demonſtraſſet ſanctitudinem; ex quo eius ſacra eleuata pignora, & celebri epigraphe ſubſignata, adhuc venerationibus plebium exhibentur, & honore debito reconduntur.*

NOTÆ.

A SANCTVS MACHARIVS, & Socij Martytes.] Circa horum SS. Martyrum locum palæſtræ, variè ab Scriptoribus diſceptatur. Antiquum Martyrologium Romanum à *Rufvveido* editum: abſque prouinciæ deſignatione. Illud ſequuntur Molan. in Addit. ad Vſuardum; Maurolycus; Petrus de Notalib. *in Catal. SS. lib.* 11. *c. fin. n.* 84. Quibus accedunt Alex. de Peregrinis, & Conſtant. Felicius. Romæ paſſos contendunt Baronius in Nouo Martyrologio Romano, à ſe euulgato, & Philipp. Ferrar. in Catal. SS. Ital. fol. 123. Vbi hæc verba conſarcinantur: De SS. Martyribus MACHARIO, RVFINO. IVSTO, & THEOPHILO, Romæ. Hi in eadem Diocletiani perſecutione martyrium poſt multos agones, & varios cruciatus conſummarunt Prid. Kal. Martij, ex Bedæ, & aliorum Martyrologiis. Hiſpaniæ paſſos demonſtrauit Nicolaus Monachus, à cuius libro, & Tabulis, iſthæc excripſit Galeſinius. In Hiſpania SS. Martyrum IVSTI, & RVFINI, qui in eadem perſecutione, ob fidem Chriſti capti, poſt diuerſas in tormentis quæſtiones, quibus religionem præclarè teſtificati ſunt, ingenti admiratione curſum confecerunt martyrij. Hiſpali in Hiſ-

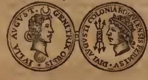
pania paſſos fatetur Fl. Dext. Noſter in Chron. Ann. 115. iſtius breui clauſulæ contextu: Hiſpali in Hiſpania Bætica MACHARIVS, IVSTVS, & RVFFINVS Martyres in eadem perſecutione paſſi. Huic adhærent P. Biu. d. Ann. 115. Dextr. n. 1. fol. 221. Roder. Car. fol. 63. lit. V. & in Hiſt. Hiſpal. lib. 2. c. 24. fol. 71. D. Paul. de Spinoſ. lib. 2. c. 6. P. Quintana-Dueñas Hiſt. SS. Hiſpalenſ. fol. 59. Ieronym. Brioſo in Hiſt. MS quæ adſeruatur in Bibliothec. S. E. Hiſpal. vt refert idem Quintana-Dueñ. fol. 61. Quidquid obganniat D. Martinus de Anaya in Apolog. contra P. Quintana-Dueñas fol. 22. quia nulla ratione fundatur eius notula contradictionis, quin potius Lectio in Vet. MSS. à quibus Baron. ROMÆ paſſos Martyres deſumpſit, forte ſic vt moris erat, concipiebatur: IN, VRB. ROMVL. quæ Lectio Hiſpali conuenit. Aſt exeriptor loco IN VRBE ROMVLA, reponere (non cognita Hiſpali) curauit in VRBE ROMA, & ideo Martyres, qui agonem Hiſpali compleuerunt, inſcitia legentis excribentis, Romam delati, auctoritate Martyrologij Romani, ab Hiſpali deſciuere. Quod vt verè dignoſcas, eadem in Galeſinij Lectione confuſio fuit: nam in Libro & Tabulis Nicolai Monachi, à quibus Protho-Notarius extraxit horum Sanctorum ecphraſim iſthæc literæ apparebant: *HISP. SS. Martyrum* &c. acceſſit aut amanuenſis, aut ipſe Galeſinius, & non intellecta quatuor literarum HISP. abreuiatione, vbi Nicolaus HISPALIM ſcribere voluit, iſte HISPANIAM explicauit; quanto Hiſpalenſis vrbis diſturbio, ſatis congruè, ex ſe ipſo quilibet agnoſcet. Sed illuxit Lucij Dextri Chronicon, & quæ in Tabulis Eccleſiaſticis, aut omiſſa, aut confuſa, aut controuerſa perſtiterant, ſuppleuit, eliminauit, & ſedauit, illis nitorem, iſtis lucem, cæteris pacem imponens. Cuius ergo ſubſequentes exemplar, Sanctorum Martyrum Acta ſimili delibemus compendio:

ACTA SS. MACHARII, IVSTI, RVFFINI, ET THEOPHILI *Martyrum Hiſpalenſium ex Dextro, & aliis Scriptoribus.*

MACHARIVS, IVSTVS, RVFFINVS, & THEOPHILVS, Ciues Hiſpalenſes fuere, qui primo Legis Euangelicæ progeniti ſeculo, ſecundo in eadem vrbe martyrij coronas, intrepida ſtrenuitate, meruere. Proſapiam, parentes, ſtatum, & educationem prolixa temporum occuluit ſtrues eorum. Mores, virtutes, & facinora vniuſcuiuſque, etſi litera nigra reticeat, rubra martyrij linea proclamat. Ergo quatuor Conciuium viuendi ratio, & operatio virtutum, omnibus in vrbe fuit tàm Catholicis, quam Gentilibus ardens facula, cuius radiis, & illi ad fidei veritatem incendebantur confitendam, & iſti è tenebris eruti, ad Euangelicæ diſciplinæ regulas, purificatis ſenſibus, attingebant. Sic Beati Viri vitam tranſigebant catholicè, quando Imperatoris Traiani bilis in Chriſti aſſeclas deſpumans ſæuire, omneque Romanum Imperium affligere, patriâ Ethnicorum protracta religione, exorſa eſt. Præſides, Præfecti, & Iudices, vt de vniuſcuiuſque profeſſione cognoſcerent eius per orbem diſperſi ſunt. Inter quos quorum miniſterio dira Cæſaris patriam vulnerauit auſteritas, vnus fuit, qui Præfecti nomine Hiſpalenſem perluſtrauit regionem, quam ſupplieiis euerſam, vt vrbem ingrederetur, relinquens, tribunal citò apud illam conſtruxit, erexitque & publicatis Imperatoris edictis, aduerſus fideles Catholicos bellum indixit. Quot illic breui martyrio conſecrauit periodo, vix nomina potuit humanus ſcribere calamus. Inter tot ergo Martyrum myriades MACHARIVS, & ſocij

ſocij dira perpeſſi ſunt ergaſtuli cruciamenta, qnorum fidem ; & conſtantiam expertus Iudex, cùm eos nec reducere blanditiis poſſet, ad cruciamina deuenit Præfectus, quibus illos robuſtiores agnouit ex eo quòd plaga diù repetita, potius ad ſuſtinendum ſtimulus, quàm ad cedendum pœna fuiſſet, quia vix in vnoquoque diminutio inueniebatur ſpiritus, quin potius, quantò rupta viſcerum compago debilitatem demonſtrabat in corpore, tanto integra fidei confeſſio conſtantiam exhibebat in animo ; & licet iam non membra ſed vulnera inſpectarentur, at in ipſo doloris ſufflatu, nihil niſi Chriſti nomen, cauſa leuaminis audiebatur. Demùm ſuperatis liuoris rigoribus, deuictis Ethnici furoris cruciatibus, & calcatis ſacrilegæ ſuperſtitionis ſæuitiis ad martyrij lauream peruenerunt vnanimes Pridie Kalend. Martij, Anno C.XV.

Sic etiam Acta diſpoſuit P. Quintana Dueñas. Aſt quia D. Martin. de Anaya in Apolog. de nomine ROMVLA olim Hiſpali dato, critica murmuratione adrumauit, en numiſma, in quo Hiſpalis COLONIA ROMVLA vocitatur.

De quo numiſmate videndus Roder. Car. *ad Dextr.* Paul. Spinoſa *Hiſt. Hiſpal. lib.* 2. *c.* 1. *fol.* 31. vbi, vt hic feliciter delineatur.

S. ROMANVS Abbas, & Confeſſor.] Multiplicem hoc die Chronicon S. M. Maximi editum *Ann.* 566. infert nobis controuerſiam : qui agens de S. ROMANO ORICHIENSI, illum fratrem S. Lupicini fatetur. Eius verba tranſcribo, prout impreſſa : S. ROMANVS *Abbas*, S. LVPICINI *frater, natione* GALLVS, *veniens ad* Hiſpanias, *aliqua Monaſteria condidit, moriturque in agro* AVRICHIENSI *in Luſitania, Oppido Pannoniis ; eius Corpus in pretio habetur, & honoratur.* Iſthæc inter legendum notans Hugo Menard. *in Concord. Regul. S. Bened. tom.* 2. *in Proœm. fol.* 63. aduerſus illa inuehens, hiſce clauſulis lineam ſoluit : *Sed ne diſſimulem, quid, hoc* Cronichon *vt inter legendum animaduerti, multa continet abſurda, &* S. Maximo *prorſus indigna. Eſt enim multis erroribus maculatum à quodam nebulone, qui paſſim huic* Chronico *multa inepta adiecit pro ſua libidine, vt ſunt illa, quæ hic de* S. ROMANO *citata ſunt. Nunquam enim hic* S. ROMANVS *frater* LVPICINI *in* Hiſpaniam *venit, neque ibi mortuus eſt, ſed in Gallia, & in eadem regione ſepultus eſt à fratre Lupicino in Monticulo ſupra Monaſterium Condatiſcenſe in locis Iurenſibus, ſub Chilperico Burgundionum Rege, vt videre eſt apud S. Gregorium Turonenſem in Vitis Patrum c.* 2. *ſub finem.* Hactenns Menardus ; cuius placitum circa nonnulla, quæ in edito Chronico continentur, lubens amplector ; & præcipue in clauſula LVPICINI FRATER, quæ procul dubio merum gloſſema eſt.

QVOD verò abſque controuerſia liquet, illud eſt, quod apud Luſitanos in agro *Orichienſi* adeſt (ad vicum *Panaios*, quem Chronicon Maximi vocat *Pannonias*,) Templum Sancto ROMANO Abbati dicatum, quo ſacra huius S. Monachi lipſana reconduntur, vt probat P. Anton. Vaſconcel. *in Deſcript. Portugall. fol.* 554. *n.* 1. vbi iſthæc verba connectit : *Apud Orichios* D. ROMANVS *in parua Ædicula colitur, vbi illius Corpus occultatur:* Caput *in Oppido* Panoio *monſtratur Huc confertiſſima peregrinorum frequentia ſe confert, vt diuinitus ad priſtinam reſtituantur valetudinem.* Eadem P. Bernard. Brito *in Monarch. Luſitan.* 2. *p. lib.* 17. *c.* 4. P. F. Ludouic. ab Angel. *in Virid. Luſitan. c.* 4. *fol.* 114. *& c* 113. *fol.* 132. Auctor Theatr. Triumphal. *Chor.* 3. De hocque locutum *S. Maximum* credendum eſt, non de

fratre Lupicini,qui, vt ex eius Actis apparet, Hiſpaniam neutiquam inuiſit: ideo in textu Chronici *Maximi* edito, expungenda veniunt verba illa: *S. Lupicini frater*, quæ procul dubio à manu B. Epiſcopi Cæſarauguſtani conuincuntur aliena.

Alterivs S. Romani Monachi pignora è *Galliis* aducta requieſcunt cum aliis in Benedictinorum Cœnobio *Horniſgenſi* inter Vrbem Sabarim hodie *Toro*, & oppidum *Tordeſillas* à Cinda-Suintho Gothorum Rege in ſepulturam extructo, in cuius Capella ſupra Aram quadrangularis inuiſitur marmoreus lapis, in cuius planitie hæc leguntur verba;

HIC SVNT RELIQVIÆ NVMERO SANCTORVM
S. ROMANI MONACHI. S. MARTINI EPISCOPI. S. MARINÆ
VIRGINIS. S. PETRI APOSTOLI. S. IOANNIS BAPTISTÆ.
ET ALIORVM NVMERO SANCTORVM.

P. Anton. de Yepes *in Chron. Benedict. tom. 2. cent. 2. Ann. 646. c. 4.* agens de huius Cœnobij Horniſgenſis conſtructione, à Cinda-Suintho Gothorum in Hiſpania facta, fatetur Cœnobium S. Romano Monacho fuiſſe ab ipſo Rege dicatum, illieque Reliquias S. Monachi aduexiſſe, vt ex ipſo epigraphes titulo pateſcit; ſed de quo *Romano* lipſana fuerint, penitus ignorare. Ambroſius vero, qui ex Lectionibus peruetuſtis illius cœnobij aliqua apocrypha, aliqua vera ſuxit, fatetur, illa pignora S. Romani ex Galliis aducta fuere, & in illo collocata Cœnobio, S. Romani titulum in poſterum accepiſſe. Et licet ſubdubitet de quo ex duobus *Romanis* Monachis, an de S. Benedicti Diſcipulo, an de S. Lupicini fratre fuerint, potius in iſtum, quam in illum inclinare viſus eſt. Quod ſi ita ſit, iam in Hiſpania, & cultum, & Reliquias, & Cœnobium S. Romani fratris Lupicini à pluribus habemus ſeculis, ita, quia etſi Noſtras non aduenerit viuus, Noſtros eſt dignatus honorare pignoribus.

Alivs Romanvs Monachus, & ſanctitatis titulo conſignitus pateſcit ex P. F. Bernardi Briti Monarchia Luſitanâ, vbi *lib. 17. c. p. 2.* fragmentum Teſtamenti *D. Fua* Roupini Luſitanorum Ducis, ex Alcobacenſis Cœnobij Actuario, excripſit, in quo iſthæc verba referuntur; poſt deſcriptionem Reliquiarum: *Quas* (inquit) *detulit è Monaſterio Caulinianæ* Romanvs *Monachus, ſimul cum Venerabili Imagine Virginis* MARIÆ *de Nazareth, quæ olim in* Nazareth *Ciuitate* Galilææ *multis miraculis claruerat, & inde adſportata per Græcum Monachum nomine* Cyriacum *Gothorum Regum tempore, in prædicto Monaſterio permultum temporis remanſit; quouſque* Hiſpania *à Mauris debellata, & Rex* Rodericos *debellatus in prælio, ſolus, lachrymabilis, abiectus, & pene deficiens peruenit ad præfatum Monaſterium* Cauliniana, *ibique à prædicto* Romano *pœnitentia, & Euchariſtia ſacramentis ſuſceptis, pariter cum illo, cum Imagine, & Reliquiis ad* Seanum *montem peruenit X. Kalend. Decembris, in quo Rex ſolus per annum integrum manſit in Eccleſia ibi inuenta, cum Chriſti Crucifixi Imagine, & ignoto ſepulchro.* Romanvs *verò cum hac ſacra Virginis effigie, inter duo iſta ſaxa, vſque ad extremum vitæ permanſit; & ne futuris temporibus, aliquos ignorantia teneat, hæc cum Reliquiis ſacris in hac extrema Orbis parte recondimus. Deus iſta omnia à Maurorum manibus ſeruet, Amen.* Huius etiam Teſtamenti paginam referunt D. Thom. Tamayo *in Not. ad Paul. Diacon. Emerit. c. 2. fol. 87.* R. P. F. Thom. Herrer. in ſuo *Alphabet. Auguſt. 2. p. lit. R. fol. 329.* Qui hunc eſſe Romanvm, quem *Orichienſes* venerantur, affirmat, auctoritate Auctoris Theatri Triumphalis *Chor. 3.* & Ludouici ab Angelis *in Viridar. c. 40. & c. 113.* Quod ſalua tanti Magiſtri pace incredibile eſt; nam Orichienſis Romanvs antiquior Caulianenſi producitur à S. Marco Maximo *in Chron. Ann. 566.* qui etiam S. Frvctvosi Magiſter innuitur, vt ex ipſo Maximo apparet *fol. 196.* vbi Rod. Car. *lit. P.*

En Tres in Hiſpania Monachos Romanos; Duo in ipſa prouincia nati, aliti, & religionis vinculo conſigniti. Alius ipſam regionem ſacris pignoribus honorans,

nnrans. Quid ergo in tanta varietate dicemns? Quis in tantæ confuſionis inunlucro pertinget apicem veritatis? Aſt quia de ROMANO à S. Maximo recenſito, nec de altero Caulianenſi, vix (exceptis ſupra relatis) ACTORVM lincam dimiſit poſteritas, & de Iurenſi in Gallia, fratre Lupicini teſtimonia ex Moralio, & Yepeſio circa exiſtentiam aliquarum Reliquiarum in Cœnobio deſumimus Hornilgenſi, ACTA iſtius ROMANI per epitomam ſubſcribemus.

ACTA S. ROMANI ABBATIS
Iurenſis in Gallia, cuius Reliquia in Cœnobio Horniſgenſi Hiſpania ſeruantur.

Indoles.

ROMANVS eximij à tenetis annis pietatis cultor honoris Catholicæ, cùm ætate iam perfectâ, & maximarum artium cognitione imbutâ, ad ſuſcipienda matrimonij vincula à parentibus cogeretur, non mediocri animi dnlore affectus eſt, propterea quod firmiter ſuum apud ſpiritum cnnſtituerat, illibatâ, & corporis, & mentis integritate, diuinis ſe rebus mancipare. Sed cum pater importunitate maximâ inſtaret, & Lupicinum fratrem natu maiorem, ad nuptias impelleret, qui (nequâ in re Genitoris animum rebellione offenderet) ſponſali quidem vinculo alligari ſe paſſus eſt, licet re verâ à carnali copulâ abhorreret, Rnmanus nuptias cnnſtanter refutauit. Parentibus verò felici morte ex hoc ſeculo ſublatis, communi fratrum conſenſu Lorenſis eremi opaca luſtrantes, quæ inter Burgundiam, & Alemaniam ſita Auenticæ adiacet ciuitati, placuit, vt fixa ibidem tentoria figeret, victumque ſolis herbarum radicibus quæreret. Neqne ſegniter rem aggreſſus, proſtratus ſolo, Dominum diebus ſingulis, cum pſalterij modulamine deprecabatur. Interim humani generis hoſtes, liuore contra eum maximo concitati, acres illi inſidias ſtruere, vt ab arduo ſanctiſſimæ iſtius vitæ inſtituto eum depellerent. Precum ſiquidem tempore, tanto lapidum imbre eum perfundebant, vt immenſis dolorum cruciatibus conſternatus, domum demum paternam repetere cogitaret: ſicque tandem, & ætas immatura quotidianis victa cruciatibus ceſſit, & eremum deſeruit.

Reſpuit nuptias.

Eremum petit.

Relinquit eremum ob dæmonum infeſtationes.

Porrò cùm relicto ſolitudinis habitaculo, ad Villas propinquiores veniſſet, & pauperis cuiuſdam mulierculæ domum hoſpitandi gratiâ eſſet ingreſſus, cœpit illa iſtius Viri habitum, & vultus maciem, ac ſqualorem admirata, de itineris, & vitæ ratione multa perquirere. Cui cum non ſine confuſione, rem totam per ordinem ROMANVS panderet, ait illa: Oportuerat certe te viriliter contra inimici inſidias decertare, nec vllas eius fraudes, vel inimicitias formidare; & dubio procul, præclaram tandem de eo victoriam adeptus eſſes. His auditis rubore ſummo propter ignauiam ſuffuſus, paululum à muliere ſeorſum digreſſus, ad repetendum certamen roboratus, accepto bacillo, Crucis vexillo armatus in eremum regreſſus eſt; in qua multo tempore conſuetas dæmonum inſidias, ac lapidum ictus ſuſtinens, tandem Dei auxilio, ſuperatis inimicis expeditus perſeuerauit.

Illuc reuertitur à muliere increpatus.

TVM verò turbæ paulatim ad eum confluere, & ſalutaria monita poſtulare; quibus tantâ virtute, & ſuauitate pabula ſalutis miniſtrauit, vt eandem vitæ ſocietatem, cum eo læti omni expeterent tempore. Quare Vir ille ſanctiſſimus, qui omnium ſaluti conſultum cupiebat, ſucciſis ſyluis, & in plana redactis, Monaſte-

rium

Conſtruit Monaſterium.

rium conſtruxit, in quo ita Deo, ac pietati vacabat, vt propriis ſibi laboribus victum quæreret. Tantus autem feruor loci illius proximos breui inuaſit, vt aliis, atque aliis ad idem vitæ inſtitutum confluentibus, priori Monaſterio aliud, quod erat eo amplius adiicere cogeretur, ac tandem etiam ſecundo tertium, quod & commoditate, & amplitudine priora longè ſuperabat. In his frequens ſatis Monachorum nnmerus in omni ſanctitate, ac ſeueritate diſciplinæ degebat, quorum omnium Lupicinus Abbas curam tàm animæ, quàm corporis habebat.

Lupicinum reprehendit.

Euenit, quod cùm ROMANVS, per viſum, Lupicini obiurgationem aduerſus quoſdam Monachos, qui Monaſterium reliquerant, & ad relicta ſemel mundi oblectamenta redierant, intelligeret, fratrem de modo, & ratione diſciplinæ parum prudenter inſtitutâ, acriter reprehendit, dixitque: Profectò ſatius foret, te nunquam fratres accedere, ſi eos verborum auctoritate diſpergere, & non potius lenitate colligere, atque in officio continere potes. Lupicinus verò cum contra diſſereret, & ſe paucorum, expulſione, reliquorum ſaluti egregiè proſpexiſſe, & paleas à tritico ſeparaſſe, diceret: ROMANVS eo relicto, ad Dominum confugit, & vi lachrymarum in oratione profuſâ, obtinuit vt illi, qui iam cæcâ mente, in abrupta vitiorum præcipitia ruebant, ſalutari dolore compuncti ad mentem redirent, & ſinguli ſibi Monaſteria (quæ vſque in hodiernum diem in Dei laudibus perſeuerant) conſtruerent. ROMANVS verò ſummâ diligentiâ infirmorum curam ſuſcipit, & nutantia in virtutis certamine corda, ſuâ oratione confirmat.

Oratione deuios ad gremium reducit.

FACTVM eſt autem die quodam, dum ſedulus fratres viſitaret, quòd ingruentibus noctis tenebris, ad hoſpitium quoddam leproſorum diuertere cogeretur. Erant in eo nouem Viri lepræ morbo miſerè deformati, quorum pedes inſigni charitatis officio poſtquam lauiſſet, omnes in ſtratum vnum nocte illa quieſcere voluit. Illis autem alto ſopore depreſſis, Vir ſanctus extensâ manu, corpora ſingulorum tetigit, & luridæ lepræ perpetuo maculas nimia virtute fugauit.

Curat leproſos.

POSTHÆC autem ſenex ætate pariter, ac virtutibus prouectus beato fine ad immortalitatis gloriam commigrauit, relicto Lupicino fratre, qui cum ab eo, quo Monaſterio ſibi ſepulchrum fieri vellet, quæreretur, reſpondiſſe fertur. Noſti frater, Dominum ſingularem mihi ſeruo ſuo curationis gratiam conceſſiſſe, multoſque per manuum mearum impoſitionem, ac CRVCIS Dominicæ ſignum à variis languoribus ereptos eſſe; ideoque in Monaſterio, à quo mulierum acceſſus arcetur, collocari non debeo, ne fœminas à conſuetæ benignitatis gratiâ, poſt mortem meam excludere videar. Quare funus eius elatum fuit, atque eminus à Monaſterio in monte paruulo ſepultum: cuius paulo poſt monumentum celebri admodum noui templi ſtructura honoratum fuit, & miraculorum maximorum virtute clarum euaſit. Euolauit ad Superos Pridie Kalendas Martij Anno Domini D.LXV. vel circiter. Poſtmodum fere alio ſeculo Rex Cinda-Suinthus Gothorum in Hiſpania, & Gallia Narbonenſi, extructo Horriſgenſi Cœnobio, vbi cum vxore Reciberga tumulatus quieſcit, aliqua ſacra pignora S. ROMANI Abbatis, S. Lupicini fratris è Galliis tranferre curauit, quæ cum aliis aliorum Sanctorum in Ara Maiori occluſa honorifice coluntur, & propter S. Abbatis tranſlata lipſana Cœnobium S. ROMANO dicauit, circa annum DC.XLVIII.

En

En Acta, Claudius de Rota in Legendaria confundit iſtum S. Abbatem cum Socio S. Benedicti, & vtrumque hoc die conſignat. De Conſtructione huius Cœnobij per Regem Cinda-Suinthum videndus Ambroſ. Moral. lib. 12. c. 28. qui Reginæ Recibergæ coniugis Regis carmen adducit ſepulchrale. Nos hic finem imponimus huic primo Anamneſis Tomo, Deum deprecantes vt ad vlteriora nobis ſpiritum conferat.

Exegi monumenta pij ſuſcepta laboris
Confirmante manus, corque mouente Deo,
Nolo mihi quidquam decidi ex carmine laudis,
Sit laus, ſit Chriſti, ſi qua ſit illa, mei.
Audiat hoc votum, cordis ſpectator IESVS,
Qui mihi principium, qui mihi finis erit.

INDEX

INDEX RERVM NOTABILIVM
huius primi Tomi.

Particula Ian. *à latere cuiuſque vocis affixa, Ianuarium menſem indicat*; Febr. *Februarium deſignat.*

A

Abula Febr.

ABVLA Ciuitas Hiſpaniæ citerioris antiqua. Pag. 196
Hodie Auila dicitur. ib.
Epiſcopali munere decorata. ibid.
Vbinam ſita. ibid.
Eius conditor. 197
Duplex Vrbs Abulæ nomine cognita. ibid.
Temporibus Decij Imp. nominata fuit Abyla. ibid.

Accis. Febr.
Accis antiquiſſima Hiſpaniæ vlterioris Ciuitas Epiſcopalis. 216
Vbi ſita. ibid.

Acurſius. Ianuar.
Acurſius à B. Franciſco miſſus ad regnum Marrochij, vt illic Euangelium prædicaret. 174
Eius Socij. ibid.
Eiuſdem & Sociorum acta. ibid.
Martyrium. 175. & 176
Publico cultui exhibitus per viuæ vocis oraculum Sixti. IV. 177

Adaucus. Febr.
Adaucus Quæſtoris generalis munere perfunctus. 71
Relicta Idolorum vanitate ad fidem conuertitur. ibid.
Phrygios eiues ad fidem reducit. 72
Ob profeſſionem Chriſtianæ fidei vrbe incenſa cum cæteris Chriſtianis comburitur. ibid.

In eundem & ſocios Martyres carmen Roberti Obrizij. ibid.

Adelelmus. Ianuar.
Adelelmi Monachi res geſtæ & hiſtoria à Rodulpho ipſius cœnobij Monacho conſcripta. 353. 454. 355 & ſeqq.
Eius miracula. 357
Obitus. 359
Epitaphium. ibid.

Adelhardus Geneſius. Ianuar.
Adelhardi inſignis ſanctitas. 37
Eius acta ex antiquo codice MS. à Camarino humanarum literarum apud Murtiam emerito Magiſtro, Hiſpanè conſcripta. 38. & ſeqq.
Vera eius acta. 40. & ſeqq.
Quibus verbis, inſtante morte Fratres ſit allocutus. 43
Eius tumulus verſibus exornatus. ibid.
Pro D. Geneſio Eptaſtichon. 44
De cognomine Geneſij. ibid.
De transfretatione eius in terram ſanctam. ibid.
Venit Legatus in Hiſpaniam pro reductione ab hæreſi Epiſcoporum Elipandi Toletani, & Felicis Vrgellenſis. 45
Cauſa eius exilij. ibid.
Aduentus eius Compoſtellam, vt corpus S. Iacobi viſitaret. ibid.
Tranſlatio S. Adelhardi remiſſiuè. 46
A Monacho Corbeienſi vita eiuſdem carminibus exarata. ibid.
Ex proſapia Caroli Magni Imperatoris ibid.
Bulla Iubilęi perpetui pro Confratribus ſancti Geneſij. 47

Adiutus.

Adiutus Martyr.
Adiuti & Sociorum acta, vide *Ian.* 174. & ſeqq.
Ætherius. Febr.
Ætherij celebris memoria, & cur? 254
Ex Aſturicenſium nobilium incolarum progenie ortus. ibid.
Eius acta. ibid. & 255
Litteræ ad Elipaudnm Toletanæ ſedis Archiepiſcopum. 255. & ſeqq.
Eiuſdem & S. Beati Apologeticum pro doctrina Apoſtolica aduerſus errores Elipandi. 260
Epitaphium. 261
Agathangelus. Ian.
Agathangelus à S. Clemente Aneyr. baptizatus. 262
Acta. ibid. & 263.
Immane Martyrium. 263
Decaſtichon ad eundem. 266
Agentus. Ian.
Agenti & Sociorum nomina, regionem, & martyrium refert B. Hieronymus in ſuo martyrologio. 123
Agnes. Ian.
Agnetis acta prolixiori quàm hactenus eruditiſſimóque exarata ſtylo. à 109. ad 218
Encomium. 219
Tranſlatio. ibid.
Alphonſus. Ian.
Alphonſi Aſturicenſis Epiſcopi ſacra liſana honorificè repoſita inuiſuntur, & venerantur. 308
Amandus. Febr.
Amandi Patria, & parentes. 57
Indoles. ibid.
Serpentem ſigno crucis fugat. ibid.
Romam adiuit. ibid.
Prædicator Apoſtolicus conſignatur. ibid.
Bauonem reducit. ibid.
Gandenſes inniſit, & ibi prædicat. 58
Conuertit. ibid
Miraculum. ibid.
Dagobertum increpat. ibid.
In exilium miſſus. ibid.
Reuocatur. ibid.
Fit Epiſcopus Traiectenſis. 59
Præſulatum relinquere conatur. ibid.
Aquitaniam proficiſcitur. ibid.
Ad Caſtellanenſes venit à quibus fit Epiſcopus. ibid.
Interfuit Synodo Toletanæ. ibid.
Galliam reuertitur. ibid
Moritur. 60
Elnone conditur. ibid.
Miraculum. ibid
Inſulam Chanelaus maledixit. 64
Amarantum. Ian.
Amarantum, Oppidum ex multitudine aduenientium peregrinorum extructum. 122
Ammonius. Febr.
Ammonij acta, & martyrium. 119
Anacirardus. Febr.
Opiniones circa nomen ex Scriptoribus exteris. 42
Apud Germanos dictus Mainardus. ib.
Opinio ex noſtris. ibid.
Differentia nominis exponitur. ibid.
Acta S. Anacirardi Anachoretæ, & Martyris. 43
Origo. ibid.
Educatio. ibid.
Sacerdotium. ibid.
Monachatus. ibid.
Fit Eremita. 44
Diffugiens glorię auram Hiſpanias adiit. ibid.
Apud Scalabim monaſteria conſtruit. ibid.
Ad Alpes repedat. ibid.
Dæmones fugat Angeli apparentis præſentia. ibid.
A latronibus impetitur. ibid.
Percutitur. 45
Miraculum. ibid.
Comprehenduntur homicidæ, & puniuntur. ibid.
Veſtigia aduentus S. Eremitæ apud Scalabim. ibid.
Ananias. Ian.
Ananias, miles, floruit apud Cantabros Hiſpaniæ. 312
Eius agonis palæſtra, cruciatuúmque ferocitas. ibid. & 313
Pro S. Anania, & Sociis Martyribus Hymnus. 314
Anaſtaſius. Ian.
Anaſtaſius miles Diocletiani. 267
In carcere diu tentus pro Chriſti fide. ibid.
Cætera eius acta. ibid. & 269
Ad S. Anaſtaſium Martyrem Hymnus. 269
Octaſtichon. 270
Annus. Ian.
Annus quibus conſecratus. 1

Anni nomen à quo. ibid.

Antonius. Febr.

Antonij Paduani è tumulo hæ voces auditæ: *Deo gratias, Ciuitas liberata eſt.* 135

A Ferocitate Eccelini tyranni Paduam liberauit. ibid.

Acta tranſlationis ſacrorum S. Antonij pignorum. ibid.

Illum Ciues in vrbis Patronum vnicum elegere. ibid.

Eius lingua diu poſt mortem rubicunda, & recens reperta. 136

Arcadius. Ian.

Eius acta, & martyrium. 131

In S. Martyris agonem carmina. 132

S. Arcadij Encomium. 133

Arcilacis. Febr.

Vrbs antiqua Hiſpaniæ. 268

Nonnullis Aracena dicta. ibid.

Vbinam ſita. ibid.

Argenteola. Febr.

Ciuitas in Aſturibus Hiſpaniæ. 56

Eius vrbis ſitus. ibid.

Hodie cognominatur Medules. ibid.

Arthuagus. Ian.

Arthuagus Monachus Auguſtianus, vir apprimè feruens zelo Dei. 27

Vitæ S. Arthuagi compendium. 28

Nobilitas. ibid.

Prior eligitur. ibid.

Moritur. ibid.

Aſcanius. Feb.

Eius illuſtriſſima paſſio. 200

Acta. 201. & ſeqq.

Origine Gothus. 202

Ex nobili Hiſpaniæ proſapia procreatus. ibid.

Huius nominis ſecundus vrbis Tarraconenſis Epiſcopus. ibid.

Aſcanius carceri mancipatus. ibid.

In Sardiniæ inſulam exul relegatus. ibid.

Ærumnis confectus. ibid.

Confeſſor inter Martyres, & Martyr inter Confeſſores ad cæleſtem triumphum euocatus. ibid.

Aſturica Feb.

Ciuitas peruetuſta Hiſpaniæ citerioris. 238

Romanorum colonia. ibid.

Eius antiquitas. ibid.

Vrbs & Prouincia. ibid.

A quibus condita. ibid.

Eiuſdem nobilitas. ibid.

Auitus. Ian.

Vnde oriundus. 56

Acta. ibid.

Zelo fidei incenſus. ibid.

Apud Canarienſes Euangelij dogmata prædicat. ibid.

Eius martyrium. ibid.

Quàm increuerit fides in Canaria poſt eius agonem. ibid.

Augurius. Ian.

Eius acta, & martyrium. 202 & 203.

Augurij & Sociorum reliquiæ certatim à Chriſtianis collectæ, & honorificè conditæ. 203

Miraculum. ibid.

Viſio. ibid.

B

Babylas. Ian.

Babylæ Epiſcopi Pampilonenſis, & Martyris Odonenſ. acta. 276

Vltimum regionis propter hominum peccata prædicit exitium. ibid.

Vitam agit eremiticam. ibid.

Eius vitæ puritas. ibid.

Erudit filios Muzarabum. ibid.

A Sarracenis decollatus. 277

Hymnus pro eodem. ibid.

Badulphus. Ian.

Badulphus, Hiſpanus Tarraconenſis. 48

Quo titulo Tarraconenſis appingatur. 50

Eius acta. 48. & ſeqq.

Inſignis Badulphi pietas. 49

Flagrat cupiditate vitæ monaſticæ. ibid.

In Italiam proficiſcitur. ibid.

In S. Columbani Bobienſi cœnobio cucullum induit. ibid.

Quid reſponderit Arioualdo Longobardorum Regi, eum ironicè ſalutanti. ibid.

Solicitante eodem Rege percuſſus in cerebro & omni compage corporis colliſus. ibid.

Percuſſor Badulphi à dæmone corripitur, & diuerſis pœnarum incendiis flagellatur. ibid.

Barcino. Ian.

Barcino, hodie Barcelona dicta. 94

Vbinam ſita. ibid.

Mercimoniis floret naualibus. ibid.

Eius conditor. ibid.

A quo nomen impoſitum. ibid.

Beatus. Febr.
Beatus Presbyter hæreticorum acerrimus hoſtis. 184
Doctrina & ſanctitate clarus. ibid.
Eius acta. ibid. & 185
Aduerſus hæreſim Felicis & Elipandi acerrimè decertat. 185
Plurimós ab hæreſi ad gremium Eccleſiæ reuocat. ibid.
Super Apocalypſis myſteria librum miro ordine ſcripſit. 186
Miraculis celebris. ibid.
Mors. ibid.
Berardus. Feb.
Eius, & Sociorum acta. 174.& ſeqq.
Martyrium. 175. & 176
Blaſius. Febr.
Æquiuocatio Centumfontanorum circa identitatem S. Blaſij. 38
Natione Hiſpanus. 39
Gentilium errores inſectatus. ibid.
Ad fidem conuertitur. ibid.
Fit Epiſcopus. ibid.
Martyr. ibid.
Bonifacius. Ian.
Ex nobili Gothorum ſanguine Hiſpanias moderantium procreatus. 104
Caurienſis Eccleſiæ Præſul ſuffragiis omnium efficitur. ibid.
Interfuit Concilio Toletano VI. ibid.
Cætera eius acta. ibid.
Bonitus. Ian.
Duo huius nominis ſanctiſſimi viri. 164
Bonito origo ex Claromonte Aruerniæ ciuitate in Gallia. 165
Toletum proficiſcitur. ibid.
Ad Archidiaconatus faſtigium euehitur. ibid.
Scripſiſſe libellum cui titulus *Indiculus luminoſus*, opinio eſt. ibid.
Ad Archiepiſcopatum Toletanum adſcitus. ibid.
A Beatiſſima Virgine Deipara cælitus cappam accepit. 166
Eius virtutes. ibid.
Glorioſus obitus. ibid.
Epitaphium. 167

C

Cæcilius Epiſcopus. Febr.
Cæcilius genere Arabs, nobilis. 11
Naſcitur mutus. ibid.
Mart. Hiſpan. Ian. & Febr.
Sanatur à Chriſto. ibid.
Diſcipulus Iacobi. ibid.
Hiſpanias adiit. ibid.
Ieroſolymam reuertitur. ibid.
Romam proficiſcitur. ibid.
Athenas deuenit. ibid.
Epiſcopus Illiberitanus. ibid.
Patitur. 13
Cæcilius Sedulius. Febr.
Vnde oriundus. 240
Diuinis & humanis diſciplinis egregiè inſtructus. ibid.
Orator facundus, Poëta elegans, Philoſophus ſubtilis, profundus Theologus. 241
Inter viros illuſtres illius ſæculi recenſitus. ibid.
Apud veteres ſcriptores miris inſignitus elogiis. ibid.
Catalogus operum ab ipſo compoſitorum. 245. & 246
Cætera eius acta. 240. & ſeqq.
Quibus argumentis Deipara Virgo demonſtrarit quàm ſibi placerent caſta Sedulij opera. 242
Ad Epiſcopalem dignitatem euectus. 243
Sanctorum albo à diuerſis inſertus. ibid.
Cæſaraugusta. Ian.
Ciuitas Hiſpaniæ citerioris antiquiſſima. 36
Regni Aragonum Metropolis. ibid.
Olim curia Regum ſplendida. ibid.
Alia antiquitus eius nomina. ibid.
Calamanda. Febr.
Calamandæ Virginis, & Mart. Reliquiarum veneratio. 47
Epiſcopi probatio. ibid.
Eiuſdem ſolemne peragitur officium. ibid.
Celebris proceſſio in qua eius deferuntur reliquiæ. ibid.
Tempore ſummæ ſterilitatis ad B. Calamandam recurritur pro exigenda pluuia. ibid.
Confraternitas S. Martyri dicata. 48
Calaſſum. Febr.
Oppidi ſitus, & memoria. 48
Calocerus. Feb.
Fuit vnus ex duodecim diſcipulis, quos S. Iacobus ſecum portauit ex Hieroſolyma in Hiſpaniam. 95
Columbæ ſigno electus Rauennatum Epiſcopus. 96. & 97

Græcus origine. 96
Eius acta. ibid. & ſeqq.
Carpetanis prædicat. ibid.
Italiam pergit. ibid.
Fructus Prædicationis. 97
Moritur. ibid.
Adhæſit Apollinari Rauennatum Epiſcopo, & ab illo factus Presbyter. ibid.
Factus eſt Epiſcopus centenario maior, vigens tamen. ibid.
Sacrat altare S. Iacobo. 98
Miraculorum gloria clarus. ibid.

Camillus. Feb.

Ex nobiliſſima Camillorum familia Romæ oriundus. 133
Quibus temporibus vitam agebat. ibid.
Chriſti fidem accepit. ibid.
Eius acta, & martyrium. ibid.
Familia Camilla quàm illuſtris. ibid.
A quo originem traxerit Camillorum familia. ibid.
Extractio Corporis S. Camilli ex Calixti cæmeterio, eius donatio D.D. Emanueli de Moura. 134
Iſtud ſacrum Corpus honorificentiſſima thœca conditum aſſeruatur ab eodem excell. D.D.

Canaria. Ian.

Vna, & prima eſt ex Inſulis fortunatis. 57
Eiuſdem Inſulæ, & aliarum elogium Octaſthico deſcriptum. 58
Canaria hodie ciuitas Epiſcopalis. ibid.
Eius exordium cum Catalogo Epiſcoporum, remiſſiuè. ibid.

Caranis. Febr.

Perueruſta Hiſpaniæ citerioris vrbs. 116
Vbi ſita? ibid.
A Gracecho Prætore per fraudem ſubacta. ibid.
Eius manſionis veſtigia nulla. ibid.
A quibus eius mœnia diruta. ibid.

Carpetania. Ian.

Hiſpaniæ celebris prouincia. 62
Eius termini. 63
Carpentaniam vocitandam eſſe, quis dixerit, & cur. ibid.
Carpentatorum curruum forma, & vſus, etiam apud Romanos in deliciis. ibid.

Caſtellonenſis. Febr.

De Caſtellonenſis Epiſcopatus ſede, triplex opinio. 60.61
Tertia opinio communior, an forte verior. 62
Quid tenendum ſit. ibid.

Cauria. Ian.

Ciuitas Epiſcopalis, primò Luſitaniæ, ſpòſt Vettoniæ. 105
A quibus condita. ibid.
Eius termini. ibid.
Καῦρος ſtolidus Latinè ſignificat. ibid.

Celſus. Febr.

Hiſtoria de Inuentione Reliquiarum S. Celſi Confeſſoris, auctore Theodorico Monacho Hirſaugenſi, &c. 234
Eius Sarcophago impoſita tabula cui inſcriptum Epitaphium. ibid.

Circumciſio. Ian.

Circumciſio quid? 12
Eius antiquitas. ibid.
Cauſa inſtitutionis. ibid.
Quare octauo die Circumciſio fiebat? 13
Cur in tenera ætate? ibid.
Vt quid in membro virili, cultro lapideo. ibid.
Circumcidi cur voluerit Chriſtus. ibid.
Circumciſionis locus quis? 14
Miniſter quis? ibid.
Dies quis? ibid.
Annus quis? ibid.

Clarus, ſiue, *Clerus.* Ian.

Duos huius nominis Diaconos agnoſcit Auctor. 151
Clarus Diaconus S. Indaletij poſt multa tormenta in mare præcipitatus martyrium conſummauit. 152

Claudia Luparia. Febr.

Tres fœminæ in Hiſpania celebres: Prima Claudia Lupa, de qua eſt mentio in hiſtoria S. Iacobi. II. Claudia Lupa Accitana. III. Claudia Lupa Luſitana. 211

Concordia. Febr.

Vrbs Hiſpaniæ vlterioris in Luſitania. 149
Eius ſitus. ibid.

Concordius. Ian.

Concordij nobilitas. 23
Ieiunia, Orationes, & eleemoſynæ. ibid.
Proficiſcitur ad Eutychen. ibid.
Comprehenditur. 24
Cruciatur. ibid.
Angelus ei apparet. ibid.
Coronatur. ibid.
Miracula. ibid.

Tranſla

Tranſlatio in Hiſpaniam. ibid.
H. Rabani error de loco Martyrij. 25
Ferrarij incuria de loco Reliquiarum. ibid.
Concha. Ian.
Ciuitas Epiſcopalis Hiſpaniæ Tarraconenſis. 336
Eam fuiſſe antiquam Numantiam quis contendat. 337
Valeriæ peruetuſtæ vrbi ſucceſſit. ibid.
Eius vrbis fines. ibid.
Conimbria. Ian.
Ciuitas Portugalliæ. 177
Vbi ſita. ibid.
Corduba. Ian.
Nobiliſſima Romanorum imperio vrbs. 146
Vbi ſita. ibid.
Turdulorum Metropolis. ibid.
A Gothis exculta. ibid.
Ab Arabibus ornata. ibid.
Scientiarum mater. ibid.
Quid de illa dixerit Martialis lib. 1. Epigram. ibid.
Artium altrix. ibid.
Philoſophiæ magiſtra. ibid.
Cornelius Centurio. Feb.
Cornelij Centurionis origo. 28
Hiſpanus ne fuerit, an Italus? 32 & 33
Miles ſtrenuus. 28
Propriis facinoribus Centuriæ primæ principatum obtinet. ibid.
Adhuc in gentilitatis errore perſiſtens, Eleemoſynis, orationibus aliiſque ſe exercet piis operibus. ibid.
Apparet ei Angelus. ibid.
Petrum quærit. 29
Cornelium B. Petrus Apoſtolus baptizauit, & Epiſcopali honore ſublimauit. 28
Petrum Ieroſolymam comitatur. 30
Ad Scepſeorum in Aſia conuerſionem ſorte electus. ibid.
A Demetrio Præfecto accerſitus, & interrogatus, quid reſponderit? ibid.
Oratione Iouis ſimulachrum cum templo euertit. 31
Carceratur. ibid.
Miraculum. ibid.
Conuerſio gentilium. ibid.
Per diuinam reuelationem ſui exceſſus diem agnoſcit. ibid.
Moritur. 32
Eius Encomium. 33

D

Damianus. Feb.
Damiani Martyris Lipſana ex cæmeterio Caliſti extracta P. R. D. Ioannem Baptiſtam de Alteriis olim Epiſcopum Camerinenſem, donata R. P. Ioanni de la Annunciation, Ordinis FF. excalceatorum, & poſtmodum toti Ordini cum aliis Sanctorum pignoribus ab ipſo R. P. conceſſa. 110
Daphroſa. Ian.
Daphroſa nobiliſſima fœmina vxor S. Flauiani Martyris. 63
Vnde oriunda. ibid. & 66
Vidualem vitam quàm piè tranſegerit orationibus, ieiuniis, & eleemoſynis vacans. 64
Fauſto fidem ſuaſit. ibid.
Corpus S. Fauſti exanime, canibus expoſitum noctu collectum tradidit ſepulturæ. ibid.
Ob Chriſti fidem capite plectitur. ibid.
Datiuus. Ian.
Eius martyrium. 312
Dedicatio Eccleſiæ Carthag. Ian.
Hęc Eccleſia dedicata conſpicitur D. V. Mariæ de Gratia. 278
Deſcenſio B. Mariæ. Ian.
Antiquitas huius Feſtiuitatis. 271
Vbi nam facta fuerit iſta Deſcenſio, & cur. ibid.
Acta de Deſcenſione B. Mariæ Virginis cum veſte ad S. Ildephonſum, referuntur. 272. & ſeqq.
Præclara verba B. Virginis ad S. Ildephonſum. 272
Innumeræ Synodi quibus hoc feſtum celebrati præcipitur. 273
Item Concilia. ibid.
Regum vota. 274
Priuilegium Regis Sanctij Eccleſiæ Toletanæ conceſſum in honorem tantæ feſtiuitatis. ibid.
Antiquitus Eccleſia Toletana proprium recitabat officium. ibid.
Cur hæc feſtiuitas hodie appelletur S. Maria de Pace. ibid. & 275
Dianium. Ian.
Dianium olim ciuitas ſtipendiaria. 179
Huius ciuitatis ſitus. ibid.
Emporium munitiſſimum ad rem piraticam.

ticam, & nauigantibus longinquum præſtans proſpectum. ibid.
Multifariam ab aliis appellatur. ibid.

Dionyſius. Febr.

Dionyſius Martyr Rhodienſis: magna varietas in aſſignatione loci martyrij. 128
Eius acta. 129

Dominicus Sarracenus. Ian.

Eius patria. 363
A pueritia fit miles. ibid.
Vxorem ducit. ibid.
Propter Chriſti fidem in carcere incluſus. ibid.
Dominici inſignis patientia in ferendis ergaſtuli pœnis. ibid.
In carcere conſtitutus à Violanta vxore ſolatium accepit. 364
Martyrium abſciſſione capitis promeruit. ibid.

Donatus. Febr.

Donati Martyris, & ſociorum acta. 147
Item acta cum elogiis ex D. Roder. de Acunha. 148
Multa de miraculoſo lapide apud quem Donatus, & Socij martyrium compleuerunt. ibid. & 149

E

Eccleſia. Ian.

Eccleſiæ Toletanæ celſitudo inde commendatur, quod eam Virgo ſanctiſſima præſentia ſua inuiſere voluit. 273

Eleſmes. Ian.

Eleſmi Eleemoſynarij origo. 361
Indiuiduus Iuliani Præſulis pediſequus. ibid.
Qua ratione vterque vitam ſuſtentaret. ibid.
Eleſmi feruentes, & profuſæ eleemoſynæ. ibid.
Alia pietatis opera. ibid.
Glorioſa mors. ibid.

Eliſabetha. Febr.

Acta Eliſabethæ ſororis S. Ludouici Francorum Regis, remiſſiuè. 238 & 239.

Emerius. Ian.

Parentibus Emerij ſterilibus quid Anlus apparens præceperit. 316
Viſio Candidæ matris Emerij. ibid.
Emerius à Patre militiæ deſtinatus. ibid.
Chriſti militiam eligit. 317
Solitariam in deſertis vitam amplectitur. ibid.
Deficientibus præ fame militibus in deſerto, panem obtinet à Domino. ibid.
Plurimos ex fame mortuis, oratione ad vitam reuocat. ibid.
Leonem infeſtum hominibus occidit. ibid.
Pia eiuſdem opera. ibid.
Sanitatem multis reſtituit. ibid.
Filium vnicum morte functum, parentibus viuum reſtituit. 318
Inuiſitur à matre Candida. ibid.
Quæ dicta, & facta inter Emerium, & matrem. ibid.
Cætera eius acta, & pretioſa mors. ibid. & 319.

Epiphania Ian.

Epiphaniæ ſolemnitas ab Apoſtolis introducta. 70
Comprehendit hoc Feſtum triplex myſterium, ſcilicet, Magorum adorationem, Chriſti Baptiſmum, & ipſius primæuum miraculum. ibid.
Tribus ex cauſis hoc vocabulo nuncupata. ibid.
Verſus Iuuenci de Magorum aduentu. 71.
Reges Magi ex qua patria orti? 74 & 75

Erthinodus Ian.

Erthinodus ex Gothica illuſtri proſapia oriundus. 107
Eius res geſtæ. ibid.
Vitam eremiticam ſub regula S. P. Auguſtini amplectitur. ibid.
Spiritualia eiuſdem exercitia. ibid.
Monachus euadit obſeruantiſſimus, & doctiſſimus Euangelicæ veritatis Eccleſiaſtes. ibid.
Continuis aduerſus peccata publica, etiam Regis, exhortationibus prædicabat. ibid.
Illuditur à plebe, eius ſermones ludibrio habentur, tandémque martyrio coronatur. ibid.

Eucherius. Febr.

Diſſidium inter Auctores circa locum quo exulauit Eucherius. 189
Ex Aurelia Franciæ vrbe oriundus. 190

Viſi on

Viſione dormienti matri cælitus oſtenſa prædicitur futurus Aureliæ vrbis Epiſcopus. ibid.
Quibus Apoſtoli verbis permotus mundum contemnit, vitámque profitetur monaſticam. ibid.
Aurelianenſium Ordinum rogatu, Patruo in Epiſcopatu ſubrogatur. ibid.
Qua charitate, vigilantiáque creditum ſibi gregem rexerit. ibid.
Carolum Martellum ob tributa Eccleſiis impoſita intrepidè redarguit. ibid.
Coloniam mittitur in exilium. ibid.
Relegatur in Hiſpaniam. ibid.
Sanctiſſima Eucherij vita. 191
Eius viſio circa obitum Caroli Martelli. ibid.
Ardentibus à Deo precibus mortem exoptat. ibid.
Innumeris poſt mortem celebratur miraculis. ibid.

Eugenius. Febr.

Occaſio tranſlationis brachij S. Eugenij Epiſcopi Toletani, & Martyris, Pariſiis Toletum. 111. & 112

Eulalia. Feb.

Eulaliæ Patria. 103
Nobilitas, & amor in Chriſtum. ibid.
Pietas, & in laudibus diuinis perſeuerantia. ibid.
Quanto feruore martyrium exoptarit. ibid.
Proficiſcitur in ciuitatem. 104
Quà conſtantià iudicis ſæuitiam obiurgarit Chriſtianos perſequentis. ibid.
Cæditur. ibid.
Oratio Martyris. ibid.
Pretioſa mors. 105
Cruci affigitur corpus. ibid.
Nix illud cooperit. ibid.
Miraculum. ibid.
Dux Eulaliæ. ibid.
In Feſto S. Eulaliæ Virginis, & Martyris Barcinonenſis, Hymnus. 106
Pro S. Eulalia Virgine, & Martyre Emeritenſi, Hymnus. 107

Eulogius. Ian.

Eulogij Diaconi acta. 202
Eiuſdem Martyrium. 203
Eulogij Epiſcopi tranſlatio. 108 & 109
Miraculum. 109

Euphraſius. Ian.

Euphraſij origo. 149
Quanta polleret auctoritate in Iudæorum Synagogis. ibid.
Hieroſolymam proficiſcitur, Petrum alloquitur, legationem exponit. ibid.
Chriſti fidem amplectitur. ibid.
A B. Petro conſecratur Epiſcopus. 150
Fidei myſteria prædicat. ibid.
Euphraſij martyrium quonam euenerit tempore. ibid.
Ad eius tumulum ædificata Baſilica. ibid.
Vbi ſeruentur Reliquiæ. ibid.

Euſebius. Febr.

Euſebius Oratoris pro Rege Hiſpaniæ apud Rempub. Venetam functus officio. 94
Monaſticæ vitæ propoſitum arripit. ibid.
In omni vita quàm admiranda ſemper geſſerit. ibid.
Ante mortem ſexdecim totos dies nihil prorſus edens, nec bibens in Dei laudibus permanſit. ibid.
Eius acta quis ſcripſerit. ibid.
Ordinis Camaldulenſis Confeſſor. ibid.
Epitaphium in eius ſarcophago conſcriptum. ibid.

Eutropius. Febr.

An aliquis fuerit Hiſpaniæ Epiſcopus, qui Eutropius vocitatus, Paulum Oroſium in Africam dimiſerit, & qua de cauſa. 149
Quo fundamine Nertobrigenſis Præſul aſſignetur? 150
Dato & conceſſo quod Eutropius Nertobrigenſis ſit prædictæ legationis Auctor, & impulſor, vt quid Paulum Oroſium Presbyterum elegit? remiſſiuè. ibid.
Acta S. Eutropij Epiſcopi Nertobrigenſis. ibid.
Eiuſdem genus, & origo. ibid.
Eutropij eruditio, & vitæ ſanctitas. ibid.
Qualitates eximiæ. ibid.
Quanto Dei zelo, & proximorum ſalutis procurandæ Nertobrigenſem Præſul rexerit Eccleſiam. ibid.
Qualiter occurrerit erroribus vtriuſque Auiti. 150. & 151
Virtutibus clarus, & miraculis celebris moritur. 151

Fat.

F

Far. Febr.

FArris oblatio quanti momenti apud Ethnicos ? 5

Februalia. Febr.

Februalia quæ ? 9

Quis hæc ſacra inſtituerit ? 10

Dedicatio. ibid.

Ad abolenda Februalia Purificationis feſtiuitas inſtituta ; ex SS. Eligio, & Ildephonſo. ibid.

Februarius. Feb.

Decem-Viri Februarium ſecundum menſem fecerunt anni. 1

Numa vltimum anni menſem reliquit. ibid.

Februarij Erymon. ibid.

Februata Iuno. ibid.

Februare apud Sabinos, quid ? 2

Februarij aliud Erymon. ibid.

Varia Februarij nomina apud diuerſas nationes. ibid.

Februarij dies apud antiquos. ibid.

Cur hic menſis pares dies habuit. ibid.

Felicianus. Febr.

Eius ſacra pignora ex cœmeteriis Vrbis, Cardinali Zolero impetrante extracta. 34

Vbinam adſeruentur. ibid.

Fuit Martyr Romanus. ibid.

Eiuſdem acta. 35

Felicianus & ſocij pro Chriſto cruciatibus afflicti. ibid.

Vltimam pro fide capitis ſententiam ſubit. ibid.

Tranſlatio Reliquiarum Roma Placentiam. ibid.

Felicula. Feb.

Feliculæ acta & martyrium. 122 & ſeqq.

Felix. Ian.

Felix & ſocij per varios crudelitatis agones Martyri coronam percepere. 99

Heracleæ paſſus. 98

Cuius fuerit vrbis Epiſcopus, ignoratur. ibid.

Felix Modica. Ian.

Felix Modica Virgo Hiſpalenſis, Romæ Martyr. 199

Parentibus nobiliſſimis orta. ibid.

Romam ab auunculo ſuo, Romanæ Eccleſiæ Archidiacono adducta. ibid.

Cauſa fidei, & virginitatis tuendæ, iugulum præbuit. ibid. & 200

Felix. Febr.

Felicis, & 27. Sociorum acta, & martyrium. 263

Quod alius ſit hic Felix, à Torquato Felice, oſtenditur contra D. Rodericum de Acuña. 264

Firminus. Ian.

Firmini Patria. 147

Fuit Epiſcopus Pampilonenſis, & poſt Ambianenſis. ibid.

Inuentio, & tranſlatio ignotum S. Firmini, Ambianenſis Martyris. ibid.

In tranſlatione multa miracula diuinitus facta. ibid.

A quo inuenta. ibid.

Flamidianus. Ian.

Flamidiani Martyris Reliquiæ in Cœnobio S. Michaëlis de Cuſſano, Ordinis S. Benedicti aſſeruatæ. 69

Florentinus. Febr.

Florentinus ex nobili Gothorum origine oriundus. 224

Eius virtutes, & glorioſa facinora. ibid.

Sanctiſſima Florentini mors commendatur. ibid.

Inſcriptio vetuſtioribus in capſula litteris exarata, refertur. 225

Sacrorum eius pignorum inuentio. ibid.

Florentini feſtum ſub ritu duplici ſecundæ claſſis celebrat Hiſpalenſis Eccleſia. ibid.

De eodem Epigramma. ibid.

Verbum, *Requienit in Pace*, in inſcriptione, quid denotet. ibid.

Fortunatus. Ian.

Fortunati origo. 179

Eius conſtantia in fide, & pro eadem Martyrium. ibid.

De alio eiuſdem nominis Martyre, vide ad diem 7. huius menſis. 98. & 99.

Fortunatus. Febr.

Fortunatus, Hiſpanus miles, ſæcularibus primùm ſtipendiis militans. 263

Pro Chriſti fide in carcerem traditur. 264

Cæditur. ibid.

Per aliorum tormentorum anguſtias ad coronam martyrij peruenit. ibid.

Fortunati, & Sociorum corpora Caparam tranſlata, atque honorifice ibidem

ibidem ſepulta. ibid.
S. Fortunati caput apud Placentiam tranſlatum, in ſacrario S. Eccleſiæ Placentinæ aſſeruatur. ibid.
Franciſcus. Febr.
De Franciſco Blanco, & Franciſco à S. Michaële Martyribus Ordinis Seraphici, vide *Petrus Baptiſta, & Socij.* 5. *Februarij.* 50. & 51
Fructuoſus. Ian.
Fructuoſi & Sociorum ſolemniſſima memoria. 201
Eorum acta. 202
Epiſcopus factus, ſecum Eulogium, & Augurium, vt Altari miniſtrarent Diaconos elegit. ibid.
Mandata Cæſarum vt diis antiquioribus Populi Romani immolarent, contemnunt Fructuoſus, eiuſque Socij. ibid.
Carceris cuſtodia mancipantur. ibid.
Fructuoſi geſta coram Æmiliano Iudice. ibid.
Ducitur ad Amphitheatrum. ibid. & 203
Verba conſolationis ad populum. 203
Inter flammas ipſe & Diaconi, animas Deo tradiderunt. ibid.
Fructuoſi poſt mortem apparitio & magnalia. ibid.
Reliquiæ vbi ſepultæ. ibid.
Hymnus Beatiſſimorum Martyrum Fructuoſi Epiſcopi Eccleſiæ Tarraconenſis, & Augurij, & Eulogij Diaconorum, ex Aurelio Prudentio. 204. & 205
Capitula eleganti concinnata locutione. 206
Oratio. ibid.
Alij verſus Prudentij de iiſdem Martyribus. ibid.
Luitprand. reiicitur, qui primò Epiſcopum Baſedenſem facit. 207
Fulgentius. Ian.
Fulgentij nomen quidam ſine origine referunt. 17
Quidam Toletanum origine aſſerunt. ibid.
Parentibus Hiſpanis, ex Ordine Senatorio. ibid. & 18
Actorum eius ecphraſis. 18
Suſcipit inſtitutum Monaſticum. ibid.
Mirum in modum in ſpiritualibus proficit. ibid.
Monaſterum deſerere cogitur. 19
Mart. Hiſpan. Ian. & Febr.
Multa pro fide patitur. 17
Quæ paſſus ab Arianis, & aliis. 19
Peregrinationes eius. ibid.
Africam reuertitur ſacris Martyrum locis viſitatis. ibid.
Eius fama ſanctitudinis, & doctrinæ. 20
Epiſcopus Ruſpenſis. 20
Relegatur cum aliis. ibid.
Conſtantia in obiurgando Rege Traſimundo. ibid.
Prophetat reditum. ibid.
Seceſſit ad Inſulam Circinam. 21
Repentina infirmitate correptus, ſeptuaginta prope diebus, eàdem afflictatus, quæ à Domino frequenter precaretur. ibid.
Moritur. ibid.
Encomion. ibid. & 22
Cuius inſtituti Monachus fuerit Fulgentius. ibid.
Pennoti opinio de Monachatu S. Fulgentij. ibid.
Pennoti ſententia de origine S. Fulgentij. ibid.
De S. Fulgentio Carthaginenſi, vide 8. *Ianuar.* 104
G
Gabinus. Febr.
GAbini illuſtris proſapia. 180
Eruditio in humanis, & diuinis literis. ibid.
Pater Beatiſſimæ Suſannæ. 179
Presbyter efficitur. 180
A Diocletiano diu in cuſtodia vinculis afflictus, & cur? 179. & 180
Ergaſtuli fœtore, & catenarum pondere confectus pro Chriſto, moritur. 181
Genulphus. Ian.
Clariſſima ortus proſapia. 188
Precibus impetratus à parentibus diu ſterilibus. ibid.
Eius à puero qualitates eximiæ. ibid.
B. Sixto II. Pontifici & Martyri ſacris imbuendum tyrociniis traditus. ibid.
Sacris ordinibus ab eodem Pontifice inſtitutus. ibid.
Diuenditis bonis omnibus facultates in vſus pauperum erogat. 180
Vitæ auſteritas. ibid.
Vir Apoſtolicus Hiſpanias inuiſit, Ge-

 tun

rundæ, & finitimis populis Euangelium prædicat. ibid.
Viduæ filium à Diabolo arreptum miraculosè ſanat. ibid.
Galliam Aquitanicam petit. ibid.
Locum Dæmonibus infeſtum, aqua luſtrali, & ſigno Crucis emundat. ibid.
Quamplura ſanctitatis ſigna demonſtrat. ibid.
Diſcipulos congregat. ibid.
Mortem prædicit. ibid.
Apparente ſibi B. Petro moritur. ibid.
Germana, & Sorores. Ian.
Germanæ, & octo Sororum origo, & natalis admirabilis ſecundum ſæculum. 184
Perſequente Rege earum patre à Satellitibus comprehenſę martyrium conſummarunt. ibid.
Qui vocaretur earum pater. 185
Cur Rex, ſeu Regulus vocitatur. ibid.
Has nouem filias vna die peperit mater. 184
An tot naturaliter potuerint generari. 185
Si omnes fœminæ. ibid.
Si dato quod generarentur, & naſcerentur, potuerint procreari, & vitam longiorem ducere. ibid. & 186
De eiſdem Martyribus Hymnus. 187
Germanæ paſſio, & martyrium. 194
Gerunda.
Gerunda ciuitas Hiſpaniæ Tarraconenſis. 181
Hodie Girona dicitur. ibid.
Gonſaluus. Ian.
Gonſalui Aſturicenſis Epiſcopi reliquiæ vbi aſſeruentur, & quo cultu venerentur. 308
Gonſaluus Martyr Iapponenſis, vide *Petrus Baptiſta, & Socij.* ibid.
Gulielmus. Febr.
Guilielmi nobilitas. 92
Statura, & vires. ibid.
Ad omnia vitia procliuis. ibid.
Delectabatur armis atque diſcordiis. ibid.
A S. Bernardo corripitur. ibid.
Schiſmaticus. ibid.
Corrigitur. ibid.
Romam migrat. ibid.
Suorum ſcelerum ab Eugenio Pontifice veniam flagitat. ibid.
In Eremum ſecedit. ibid.
Eius vita Angelica. ibid.
Eremum deſerit. 93
Hiſpaniam venit. ibid.
A Sacerdote, moriturus Sacramenta ſuſcipit. ibid.
Guilielmi mors, & ſepultura. ibid.
Guilielmus cuius fuerit inſtituti. ibid.
Oſſa argenteo ſimulachro, affabrè elaborato, incluſa, vbi adſeruentur. 94
Gumeſindus. Ian.
Gumeſindi patria. 146
Gumeſindus cuiuſdam Campaniæ Cordubenſis Eccleſiæ Sacerdos adoleſcens præficitur. ibid.
Martyrio coronatur. ibid.
Quo martyrij genere. ibid.
Quo iuſſu. ibid.
Gundiſaluus de Amarante. Ian.
Gundiſalui Patria, parentes, & parœcia. 117
Infantiæ eius prodigia. ibid.
In Chriſti Crucifixi imaginem conuerſio, & fixus intuitus. ibid.
Bona indoles, & pietas. ibid.
Quàm ſollicitè ingenuis liberalibuſque diſciplinis inſtructus. ibid.
Ad Sacerdotalem gradum promotus. ibid.
In Abbatem eligitur. ibid.
Vitæ ſanctimonia. ibid.
Quotidie meditabatur myſteria Paſſionis Chriſti. 118
Nepotem Vicarium eligit. ibid.
Loca ſacra inuiſit tum Romæ, tum Ieroſolymæ. ibid.
Quæ circa Nepotem vanitatibus deditum rediens ex peregrinatione geſſerit, & quàm acriter eum reprehenderit. ibid.
Plagas, & verbera ab alumno ſuo inflicta ſuſtinet. 119
Verbum Dei cum magno feruore prædicat. ibid.
Vitæ illius ſancta conuerſatio. ibid.
Oratorium exiguum Deiparæ Virgini dicatum erigit. ibid.
Dei voluntatem circa vitæ ſtatum diſcit à B. Virgine. ibid.
Quomodo ſe ad Ordinem S. Dominici vocatum intellexerit. ibid.
Habitum Religionis ſuſcepit. 120
Ad Oratorium à ſe prope Tamacam conſtructum reuertitur. ibid.

Pontem

Pontem miraculoſè fabricat. ibid.
Alia patrat miracula. ibid.
Laboribus attritus febri corripitur. ibid.
Diuinam accipit reuelationem, ſe breui ex hac vita migraturum. ibid.
Apparet illi viſibiliter B.V. Maria in hora tranſitus. 121
Vox audita, Gundiſaluo moriente, per totum Amaranti oppidum ſub hac verborum forma: *Surgite, & ad Funebria S. Viri properate.* ibid.
Eius poſt mortem miracula. ibid.
Quo tempore cœpit publica S. Gundiſalui veneratio. ibid.
Extructum templum eius nomini dicatum, & cur? ibid.
Vbinam aſſeruentur huius ſanctiſſimi Confeſſoris cineres. ibid.
Octaſtichon. ibid.

Granata. Ian.

Granata ciuitas Archiepiſcopalis, vbi ſita eius regio. 54
De nominis ætymo, multa. ibid.

H

Helladius. Febr.

Helladij nobiliſſima proſapia. 153
Aulicam vitam ducit. ibid.
Rector & gubernator Reipublicæ. ibid.
Fit Monachus Agalienſis cœnobij. 154
Poſt Abbatiatus Agalienſis apicem fit Toletanæ ſedis Antiſtes. 153 & 154
Largiſſimæ Eleemoſynæ. ibid.
Helladij in ſenectute bona obitus. ibid.
Carmen ſepulchrale. ibid.
Helladio impulſore expulſi Iudęi à Gothorum regnis. ibid.

Heraclea. Ian.

Fuit vrbs Hiſpaniæ vetuſtiſſima ab Hercule condita. 101
Cur hoc nomine nuncupata. ibid.

Hermenegildus. Feb.

Hermenegildus Hiſpali obſeſſus dolo capitur. 202
Crudeli cuſtodia coarctatus. ibid.
A S. Aſcanio exhortatus. ibid.
Martyrium ſubit. ibid.
Eius corpus ſummo honore tumulatum. ibid.

Hilarius. Ian.

Hilarij patria. 143
Primum vxorem ducit, de in ſacris initiatur. ibid.
Cleri, populique ſuffragijs Pictauienſis Epiſcopus eligitur. ibid.
Acerrimus hæreticorum hoſtis, & inſectator. ibid.
Perſuaſione Arianorum quorundam Epiſcoporum in exilium mittitur à Conſtantino. ibid.
Filiam Appiam dehortatur à connubio. ibid.
Incomparabilis eius ſapientia, ſummáque facundia Arrianis terribilis. ibid.
Sollicitantibus Arianis ad Eccleſiam Pictauienſem ab Imperatore mittitur, vt à Concilio amoueretur. ibid.
Serpentes in Inſula Gallinaria compeſcit. ibid.
Infantem ſine baptiſmo defunctum ad vitam reuocat. ibid.
Miraculis celebris. ibid.
Mortem ſuam prædicit. ibid.
Glorioſus obitus Hilarij. ibid.
Reliquiæ. ibid.
Encomion. 144

Hiſpanus. Ian.

S. Hiſpanus Martyr nomen, & originem vnde traxerit. 195
Eius in Chriſtum pietas & amor. ibid.
In carcerem conijcitur. ibid.
Pro confeſſione fidei Martyrium ſubit. ibid.
De anno Martyrij. ibid.

Hiſpalis. Ian.

Hiſpalis, hodie Seuilla dicitur. 66
Hanc ciuitatem quis condiderit. ibid.
Palis ſuppoſitis condita. ibid.
A ſitu ſic cognominata. ibid.
Aliud iſtius ciuitatis nomen *Iſpula.* 67

Honoratus. Ian.

Honoratus ex Romanorum Conſulari familia oriundus. 172
Primùm Catechumenus, poſtmodum Baptiſmi vndis tingitur. ibid.
Piis Honorati exemplis frater conuertitur. ibid.
Inuicem virtutum ſtudio decertant. ib.
E patria diffugiunt, vt mundi inanem effugiant gloriam. ibid.
Honoratus in Eremum Lirinenſem ſecedit. ibid.
Sacerdotio initiatur. ibid.
Aquas dulces miraculoſè elicit. ibid.
Eius inſignis liberalitas. ibid. & 173
Vitæ Sanctimonia. 173
Vrbis Arelatenſis fit Pontifex. 173
Quàm laudabiliter ſe geſſerit. ibid.

Mors ſanctiſſima. ibid.
Eius ſacra pignora vbi aſſeruentur. ibid.
Miracula. ibid.
Fuit conditor Cœnobij Lerinenſis. ibid.

Hyppolitus. Feb.

Hyppoliti genus, & eruditio. 37
Dignitas & Martyrium. ibid.
Qualiter B. Agappio ſucceſſerit in Epiſcopatu Carthaginenſi. ibid.

I

Iacca. Febr.

Iacca vrbs in citeriori Hiſpania peruetuſta. 79
Vbi ſita. ibid.
Populi Iaccetani, non Laccetani, vocandi. ibid.
Eius deditio tempore Romanorum Catonem nobilitauit. ibid.
Vrbis topographia, remiſſiuè. ibid.

Ianus. Ian.

Quis Ianus. 1
Ianus idem quod Cahos. ibid.
Ianus cur bifrons. 2
Forma Iani bifrontis in Numis. ibid.
Iani ſimulachra varia. ibid.
Cur Ianum depinxit antiquitas manu dextra C C C. & ſiniſtra L X V. numeros tenentem. ibid.
Iani feſtiuitas, & libamina. ibid.
Formulæ in deprecationibus ad Ianum. 10

Ianuarius menſis. Ian.

Origo Ianuarij à quo? 3
Ianuarius à Numa primus anni menſis. ibid.
Rationes de exordio anni per Ianuarium. ibid.
Nomina huius menſis varia apud Nationes. 4
Kalendis Ianuarij non licebat vitula, & Ceruolo facere, & quid hoc? 11
Kalendis Ianuarij nefas erat aliquem ſupplicio afficere. 10
Hiſce Ianuarij Kalendis varias induti formas curſitabant Romani. ibid.

Ianual. Ian.

Ianual quid ab Antiquis vocitaretur. 8

Ianuarius Martyr. Ian.

Conſulatum Romæ bimeſtrem geſſit. 99

Præfectus vrbis eligitur. ibid.
Ad Chriſti cognitionem deuenit. ibid.
Epiſcopatu Sebaſtenſi præficitur. ibid.
Illiberitano celebri Concilio interfuit. ibid.
Heracleæ Felicem Epiſcopum inuenit. ibid.
Euangelium prædicat. ibid.
Martyrij coronam adipiſcitur. ibid.
De Epiſcopatu Sebaſtenſi, aut Calabrenſi varia diſceptatio. ibid.

Ildephonſus. Ian.

Ildephonſi quædam Elogia. 245
Patria, & parentes Ildephonſi. 246
Morum honeſtas, & virtutes parentum Ildephonſi commendantur. ibid.
Eorumdem inſigne opus. ibid.
Ildephonſum ſuſis ad B. Virginem precibus impetrant. ibid.
Ildephonſus vix duorum annorum ſalutationem angelicam edocetur, ibid. & 247
Animi dotes. 247
Auunculo erudiendus traditur. ibid.
Scientia, & virtute coætaneos ſuperat. ibid.
Dogmata Iſidori Hiſpalenſis excipit ibid.
Spiritualibus exercitiis & orationi frequens. ibid.
Ildephonſi ſumma eruditio, & probitas. ibid.
Eccleſiæ Toletanæ fit Archidiaconus. 248
Totius Epiſcopatus Viſitator. ibid.
Agalienſe Monaſterium latenter adit. ibid.
A Patre irato requiritur. ibid.
Pacatis parentibus regularem obſeruantiam amplectitur. 249
Omnium ſuffragiis Abbas eligitur. ibid.
Singularis eius circumſpectio circa ſubditorum mores. ibid.
Dictum de illo: *Enſis in offenſis, erat Abbas Agallenſis.* ibid.
Concilio Toletano creditur Abbatis nomine interfuiſſe. ibid.
Virginum cœnobium ædificat, & propriis facultatibus dicat. ibid.
Feſtum *Expectationis* eius nutu creditur à Concilio Toletano inſtitutum. ibid.
Abbas, licet inuitus, eligitur. 250
Pontificalem dignitatem accepit. ibid.
Hæreſes

Hæreſes inſectatur. ibid.
Librum de illibata virginitate B.V. Mariæ ſcribit. ibid.
Eius miracula. ibid.
Inſolita viſio B. Leocadiæ Illephonſi merita coram expandentis. ibid.
Apparitio Beatiſſimæ Virginis ad Illephonſum, & ab eadem Sanctiſſima Dei Matre veſtis data pro amoris pignore. ibid.
Quot annis Eccleſiam Toletanam rexerit. 251
Ægritudo, mors, & ſepultura. ibid.
Sepulchrale carmen. ibid.
Illephonſi ſtatura, & forma corporis deſcribitur. ibid.
Quæ ſcripſerit opuſcula. ibid. & 252
Arbor ſeu ſeries genealogiæ. 252

Inuentus. Ian.

S. Inuenti acta, & Martyrium. 142
Febri quartana laborantibus opitulatur. ibid.

Iocundus. Ian.

Quo tempore, & ſub quo Imperatore martyrium paſſus. 108
De Cuſtodia corporis S. Iocundi in Conuentu S. Bernardini, extra muros curiæ Matritenſis Ordinis S. Franciſci excalceatorum. ibid.

Iſidorus. Ian.

Iſidori Patria, clariſſimique progenitores. 34
Iſidorus Conſularem dignitatem adipiſcitur. ibid.
Cæſaraugustanus Antiſtes omnium acclamatione eligitur. ibid.
Quo Zelo ſe geſſerit aduerſus Syluanum Caluguritanæ Eccleſiæ Epiſcopum. ibid. & 35
Amphilochiam adit. ibid.
Ab Arrianis grauia tormenta patitur. ibid.
Euangelium prædicat. ibid.
Pro fide coronatur. ibid.
Eius corpus vbi ſepultum. ibid.

Irena. Febr.

Irena ſoror Damaſi PP. 198
Irenæ acta ex peruetuſto Sanctorum Hiſpaniæ alphabeto. ibid.
Eius pietas, & deuotio ad Chriſtum. ibid.
In pauperes Eleemoſynæ. ibid.
Caſtitatis, & recluſionis propoſitum. 199
Huic libellum de virginitate ſcripſit Damaſus. ibid.
Eius ieiunia, & orationes toto ſchiſmatis tempore. ibid.
Felix Irenæ obitus. ibid.
Sepulchrale carmen quod Damaſus huius virginis Sarcophago appendi curauit. ibid.
Explicantur quædam verba in his actis obſcuriora. ibid.

Iulianus. Ian.

Iuliani origo. 96
Martiali carus extitit, & coæuus. ibid.
A S. Petro baptizatus. ibid.
Iulianus verbo & opere potens. ibid.
Euertit Idolorum aras. ibid.
Tres mortuos, oratione ad vitam reuocat. ibid.
Signo Crucis viſum cæco reſtituit. ibid.
Alia Iuliani pro fide Chriſti facinora. ibid. & 97
Gentilium conſortio deceptus quantum incurrerit ruinæ ſpiritualis periculum. 97
Martyrium. ibid.
De aliis eiuſdem nominis Martyribus, vide 27. *Ianuarij* & 12. *Februarij*.
Iuliani Conchenſis Epiſcopi acta ex vetuſta relatione ſcripta. 328
Origo, & patria. ibid.
Eius futurum ſanctitatis indicium ex matris vtero. ibid.
Ad eius Baptiſmum audita in aëre cantica. ibid.
Iuliani eruditio. ibid.
Sacerdotalem ordinem recipit. ibid.
Eccleſiæ Conchenſi præficitur Epiſcopus à Rege Alphonſo IX. ibid.
Omnem ſubſtantiam in pauperes erogat. ibid.
Vnde poſtmodum ſibi victum pararet. ibid.
Iugi eius oratione & abſtinentia, peſtis ceſſat. ibid.
Summa in pauperes liberalitas. 328
Excipit Chriſtum ſub habitu mendici. ibid.
Alia miracula ex eleemoſynis. ibid. & 329
Febribus laborans, in cinere, & cilicio mortem ſuam præuenit. 329
Viſitatur à Virgine Dei Genitrice. ibid.
Iuliani mors cum eximio ſanctitatis teſtimonio. ibid.

In obitu eiuſque ſepulchro miracula. ibid.
Tranſlatio ad honorificum ſepulchrum ex alio infimo in quo ſe iuſſerat ſepeliri. ibid.
In apertione ſepulturæ poſt 311. annos miraculum. ibid.
Primi ſepulturæ loci inſcriptio. 330
Hymni in feſto huius ſancti Epiſcopi. ibid. & 331. & ſeqq.
Quod ſit patronus S. Eccleſiæ Conchenſis,& vrbis vnde probetur 336

K

Kalator. Ian.

Seruus Kalator quis? 5
Kalendæ. Ian.
Kalendæ quid, & vnde. 4
Kalendæ Iunoni ſactæ. 5
Kalendis Ianuarij nefas erat aliquem ſupplicio afficere. 10
Hiſce Kalendis varias induti formulas curſitabant Romani. ibid.
Monitorium Canonis pœnitentiarij Romani quo prohibentur ſuperſtitioſi quidam Ethnicorum ritus obſeruari ſoliti Kalendis Ianuarij. 11

L

Leander. Febr.

Leandri origo, & parentes. 274
Virtutes ab ineunte ætate. ibid.
Eruditio ac facundia. 274
Calcatis palatij honoribus vitam ampleꝭtitur monaſticam. 275
Sui temporis oraculum. ibid.
Cleri & populi ſuffragiis ad Epiſcopatum Hiſpalenſem electus. ibid.
Multos à ſuis erroribus Arianos eripuit. ibid.
Ad Imperatorem miſſus Orator in fauorem Eccleſiæ Catholicæ. 276
Amicitiam cum S. Gregorio Magno contraxit. 276
Concilio Conſtantinop. interfuit. ibid.
In exilium mittitur. ibid.
Duobus libris errores hæreticorum confutauit. ibid.
Tractatum de Regula Monaſtica ad S. Florentinam ſororem ſuam ſcripſit. 164
Concilio Toletano præſedit tamquam Legatus Apoſtolicus. 277
Perelegans Oratio ingenti vocis applauſu, & conſtanti vocis acclamatione ab ipſo dictata refertur. ibid. & 278.279.280
Gothorum Apoſtolus ob eorum conuerſionem meruit appellari. 280
Auguſtiſſimum templum S. Tyrſo extruxit. ibid.
Synodum Diœceſanam Hiſpali congregauit. ibid.
Libros Moralium in Iob, Leandri nomini B. Gregorius inſcripſit,eique dedicauit. 281
Quàm Gregorius Leandri Sanctimoniam æſtimarit. ibid.
Gregorius Leandri ſe commendat precibus. ibid.
Arthritide laborabat Leander. ibid.
Pallium, & Imaginem B. Virginis cuius ad intuitum Romæ ceſſauerat Epidemia, ad Leandrum tranſmittit Gregorius. ibid.
Mors, & ſepultura. ibid.
S. Ildephonſi Epigramma ad S. Leandrum. 282
Genealogiæ arbor, remiſſiuè. ibid.
Quo titulo Scholas ponat Auctor in Palatio, in Actis S. Leandri. ibid.

Legio Febr.

Legio ciuitas Hiſpaniæ Epiſcopali ſede ornata. 101
Eius antiquitas. ibid.

Leocritia. Ian.

Tranſlatio Corporis S. Leocritiæ, & inſigne miraculum. 108. & 109

Luciolus. Ian.

Luciolus vnde oriundus. 179
Eius conſtantia, & Martyrium. ibid.

Lucius Serenus. Febr.

Lucij Sereni origo. 223
Eius eruditio. ibid.
Fuit Diocletiano Imperatori charus. ibid.
A Palatij occupatione diffugit. ibid.
In hortulo, quaſi Monachus, ſecedit. 223
Exercitiis vitæ actiuæ, & contemplatiuæ vacat. ibid.
Eiuſdem pro Chriſti fide martyrium. ibid.
Diſceptatio inter Scriptores Eccleſiaſticos de loco paſſionis. 221

Macharius,

M

Macharius. Febr.

MAchariȷ & Sociorum acta & Martyrium. 188. & 189
Circa locum Martyriȷ diſceptatio inter authores. 287
Macra. Ian.
Macra comprehenditur prædicans incredulis Catholicæ Fidei regulam. 77
Qua conſtantia, & quibus verbis Rictiouaro præmia pollicenti ſi idolis immolaret, reſponderit. ibid.
In ignem coniicitur. ibid.
Flammas euadit. ibid.
Illi Mammillæ auelluntur. ibid.
Tenebricoſo carcere mancipatur. ibid.
Apparitio ſenis eam confortantis. ibid. & 78
In acutiſſimis teſtis & carbonibus volutatur Mariæ corpuſculum. ibid.
Expanſis manibus Deo animam commendans moritur. ibid.
Ciuitas Martyriȷ incerta. ibid.
Marcellus. Ian.
Marcelli Papæ, & Martyris acta. 169
Inedia maceratus pro Chriſto, vitam finiuit. ibid.
Refertur Epitaphium quod S. Damaſus S. Marcello inſcribi curauit. ibid.
Encomion. 170
Eius reliquiæ vbi aſſeruentur. ibid.
Martha. Febr.
Martha recuſat intereſſe publicis idolorum ſacrificiis. 219
Proconſulis filiȷ nuptias deſpicit. 220
Clam gladio percutitur. ibid.
Vbi huius martyris pignora aſſeruentur. 221
Acroſticon Carmen. ibid.
Multa in Aſturiis, &c. oppida huius Martyris nomine conſignata. ibid.
Martinus. Ian.
Martini Saurienſis origo, & parentes. 366
Eius educatio. ibid.
Adhuc puerulus in Canonicorum numerum adſcitus. ibid. & 367
Sacris initiatur. ibid.
Quam alienus à vitiis. ibid.
Diuinis officiis aſſiduus. ibid.
Inſignis eius humilitas. ibid.
Qualiter ad Saurienſium regendam Eccleſiam acceſſerit. ibid.
Quæ exercitia vitæ actiuæ & contemplatiuæ. ibid.
Qualiter ſui gregis & aliarum plebium curam habuerit. ibid. & 368
Sedulus in operibus miſericordiæ, præſertim in exhibenda omnibus hoſpitalitate. 368
Vanæ gloriæ hoſtis. ibid.
Eiuſdem in pauperes liberalitas. ibid. & 369
Acerbæ captiuitati addicitur. 370
Maxima experitur infortunia. ibid.
Mors, & ſepultura. ibid.
Sepulchrale carmen. ibid.
Annus eius tranſitus vnde poſſit inſpici. ibid.
De conceſſione Eccleſiæ Saurienſis S. Martino, priuilegiȷ donationis relatio, quod antiquis Charta teſtamenti vocitabatur. 371
Martinus. Feb.
Martinus ab Aſcenſione, Ordinis Prædicatorum, quæ geſſerit. Vide *Petrus Baptiſta, & Socij.* ibid.
B. Martini Dumienſis, & Braccarenſis Epiſcopi Reliquiæ, in Hiſpanico excidio, à Chriſtianis reconduntur. 48
Poſtea iterum eleuantur. 49
In Ara maiori aſſeruantur. ibid.
Earum memoria periit. ibid.
Iterum inueniuntur. ibid.
Tranſlatio ſacri corporis S. Martini ex Cœnobio S. Fructuoſi ad Sedem Braccarenſem. 50
Octaſtichon. ibid.
B. Martini, Canonici Patria & parentes. 99
Precibus parentum naſcitur. ibid.
Monaſterio ſe addixit cum parente. ibid.
Peregrinatur. ibid.
Vt latro comprehenditur in Italia. 100
Angeli auſpiciis liber euaſit. ibid.
Legionem reuertitur. ibid.
Presbyter fit. ibid.
Canonicus Regularis. ibid.
A fratribus eſt perſequutus. ibid.
Aliò ſe contulit. ibid.
S. Iſidoro iubente ad propria repedauit. ibid.

A S. Iſido

A S. Iſidoro docetur. 101
Eius doctrina. ibid.
Scripta. ibid.
Mors, & miracula. ibid.

Melas. Ian.

Melas voluntarium pro Chriſto ſubiuit exilium. 171

Modeſtus. Febr.

Modeſti acta, & martyrium. 109

Montanus. Febr.

Montanus ex Palatinis regiæ domus Gothorum illuſtri proſapia alumnus. 226
Eius in militia ſæculari, ferueſcente ætate, ſtrenuitas, & facinora. ibid.
Ordinibus Eccleſiaſticis initiatur. ibid.
Eius virtutum ſplendor. ibid.
Eccleſiæ Toletanæ fit Archidiaconus. ibid.
Populi tumultus blanda peroratione ſedat. ibid.
Toletanus Epiſcopus efficitur. 227
Toleti concilium congregauit ad diſciplinam Eccleſiaſticam augendam, & mores fidelium reformandos. ibid.
Epiſtola Montani ad Palentinos ab errore reuocandos. 227
Alia eiuſdem epiſtola ad Theoribium. 229
Quàm vigilans ſpeculator in ſui muneris exercitationibus. 230
Calumniam ſibi impactam, miraculo diluit. ibid.
Mors ſanctiſſima. 231
Carmen ſepulchrale ad eius tumulum à Iuliano eius ſucceſſore inſcriptum. ibid.
Refellitur P. Ioannes Mariana aſſerens, & quod Montanus examen per ignis attactum *lege iubente* ſuſcepit; & quod ab iſta deinceps actione ſumpſerit exordium hæc purgationis apud Gothos formula vulgaris. ibid.

N

Nazarius. Ian.

NAzarij proſapia. 134
Vitam monaſticam amplectitur. ibid.
Magna eius charitas, & miſericordia in pauperes. ibid.
Omni ope afflictos iuuabat. ibid.
Miracula. ibid. & 135
Vita religioſiſſima. 135
Obitus, & ſepultura. ibid.
Hymnus S. Nazarij ex MS. Breuiario Cuſſanenſi. ibid.

Nebridius. Feb.

Nebridij origo, & parentes. 83
Eius eruditio & ſanctimonia. ibid.
A Gallis Gothicis ad Epiſcopatum Bigerrenſem ſublimatur. ibid.
Quantam in Gallia auctoritatem adeptus. ibid.
Miniſtrat in Egarenſi Epiſcopatu. ibid.
Interfuit Conciliis Tarraconenſi, & Gerundenſi, & Toletano II. ibid. & 84
Epiſcopus Barcinonenſis. 84
Animarum Zelus, aliæque virtutes. ibid.
Eccleſiæ Catholicæ Sacramentis vallatus moritur. ibid.
Diſſenſio circa ſedes Epiſcopales. ibid. & 85
Dies & annus tranſitus. 85

Niuardus. Febr.

Niuardi proſapia illuſtris. 74
Fratrem germanum habuit B. Bernardum Claræuallenſium Abbatem. ibid.
Fratribus domum paternam relinquentibus, quid dixerit. ibid.
Fit Monachus. ibid.
Hiſpaniam venit. ibid.
Conſtruit Cœnobium Spinenſe. ibid.
Eius inſignis pietas. ibid.
Contentionis inter aliquot Monaſteria ortæ Niuardus Abbas Spinenſis arbiter. 75
Miniſterio Angelorum interfuit morti Sororis. 76
Moritur. ibid.
Vbi adſeruetur corpus S. Niuardi. ibid.
An poſt Spinenſis cœnobij fundationem, Claramuallem repedârit. ibid.
An corpus Niuardi in Claraualle. ibid. vbi de aliis S. Bernardi fratribus.

O

Oneſimus. Febr.

ONeſimus Pauli Apoſtoli diſcipulus, & Philemonis ſeruus. 138

Ab Heri domo clam ſublatis aliquibus pecuniis Romam fugit. ibid.
Huic malo qua ratione ſubuenerit Apoſtolus. 139
Ad munus prædicationis à Paulo eiectus. ibid.
Fit Epiſcopus. ibid.
Per Carpetaniam prædicat. ibid.
Epheſum pergit, & quid ibi? 139
Romanum perducitur, carceríque mancipatur. ibid.
Satellitibus pro Chriſti fide traditur lapidandus. 140
De eius in Hiſpaniam aduentu. ibid.
De collectione corporis S. Martyris à Martia Martidia Auguſta. ibid.
Carmina Poëtæ cuiuſdam Toletani quibus preces B. Pauli ad Philemonem pro venia Oneſimo impetranda continentur. ibid.

Ordonius. Feb.

Ordonij nobilitas, & eruditio. 235
Ordinis Benedictini alumnus. ibid.
Virtutes, & vitæ ſanctimonia. 236
Aſturicenſis Epiſcopus eligitur. ibid.
Antiſtitum Hiſpaniæ doctrina & ſanctitate exemplar. ibid.
Iuſſu Ferdinandi pro extrahendis reliquis SS. Iuſtæ, & Ruffinæ Hiſpalim adiuit. ibid.
SS. Iſidori, & Aluiti reliquias Legionem perducit. 237
Mors, & elogium eius Sarcophago exaratum. ibid.
Verba Fernandi Legionis Regis ad Ordonium in quadam donatione directa. 238

Oretum. Febr.

Ciuitas Epiſcopalis antiqua. 41
Hodiernus huius vrbis ſitus. ibid.
Oretanæ Eccleſiæ Epiſcoporum Catalogus. 40

Orontius. Ian.

Orontius vbi progenitus. 238
Eius Acta. ibid. & 239
Orontij in fide conſtantia, & pro eadem martyrium. 239

P

Palemo. Febr.

Palemo vrbs Hiſpaniæ citerioris. 91
Eius antiquitas. ibid.
Mart. Hiſp. Ianu. & Febr.
Vrbis Ætymon. ibid.

Paula Barbata. Feb.

Ex parentibus agricolis nata. 193
Eius venuſtas. ibid.
Vigiliæ, & orationes. ibid.
Ab amaſio perquiſita poſtulat à Chriſto vt eius pulchritudinem deformet. 194
Paulæ facies pilorum denſitate repletur. ibid.
Secedit in Oratorium. ibid.
Virtutes, & morum elegantia. ibid.
Miraculis celebris moritur. ibid
Corpus vbi ſepultum. ibid.
Pauiæ Barbatæ effigies in peruetuſta Eccleſia S. Laurentij conſpicitur, & in capella ipſius nomini dicata. 193
Item totius hiſtoriæ effigies ad eius aram. 194
Quo tempore vixerit. 195
De S. Virgine Paula dicta Barbata carmen. ibid.

Paulus Epiſcopus. Febr.

Pauli origo. 78
Iaccenſis Præſulatus ſedem conſcendit. ibid.
Romam pergit. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Martyrio coronatur. ibid.

Petrus. Ian.

Petri Vrſeoli nobiliſſima proſapia. 126
Petrus omnium ſuffragiis Dux Venetiarum eſt inauguratus. 127
Tabulam ditiſſimam, & artificioſiſſimam, quæ ab Conſtantinopoli delata tum erat, & in hodiernum vſque diem viſitur in templo S. Marci collocauit. ibid.
Quæ alia geſſerit. ibid. & 128
In cœnobio S. Michaëlis de Cuſſano vitam profitetur monaſticam. 128
Vitæ Sanctitas. 129
Felix obitus. ibid.
Miracula. ibid.
Eius effigies Venetiæ inuiſitur. ibid.
Petrus Nolaſco vnde oriundus. 346
Eius nobilis proſapia. ibid.
Corporis elegantia, & morum ſuauitas. ibid.
In pauperum auditatem fouendam donator prodigioſus extitit. ibid.
Facultates pauperibus diſtribuit. 347
Patriam deſerit. ibid.

Barcinonem adit. ibid.
Religioſam vitæ normam orationibus, & vigiliis inſectatur. ibid.
Fundat Ordinem B. Mariæ de Mercede, Redemptionis captiuorum. ibid. & 348
Eius induſtria plurimi à Maurorum ſeruitute redempti. 347
Viſio in ſomnis,qua eius Religionis progreſſus detegitur. ibid.
Oſtiatim pro redimendis captiuis eleemoſynas quæritabat. 348
Eius inuicta patientia, & labores incredibiles. 348. & 349
Miracula, & ſanctitas. 349. & 350
Moritur dicens: *Redemptionem miſit Deus populo ſuo, &c.* ibid.
Examen apum in Petri adhuc infantis manu, mellis fauum contexuit. 350

Petrus Baptiſta, & Socij. Feb.

Petri Baptiſtæ, & Sociorum ad fidem propagandam ardor. 51
Perſecutio exorta qua comprehenſi. ibid.
Patiuntur pedeſtres. ibid.
Crucibus eleuantur. ibid.
Miraculum. 52
Veri Martyres declarantur à Sede Apoſtolica. ibid.
Officium, & Miſſa conceditur recitari, ac celebrari de his Martyribus. ibid.

Polycarpus. Febr.

Polycarpi origo, & educatio. 14
Fit Chriſtianus. ibid.
Braccaram adiit. ibid.
Archidiaconus factus. ibid.
Epiſcopus Braccarenſis. ibid.
Polycarpi obitus. ibid.
Dies tranſitus. ibid.

Purificatio. Febr.

De origine huius feſtiuitatis variæ Scriptorum Eccleſiaſticorum ſententiæ. 18. & 19
Cauſa inſtitutionis huius feſti. 18. & 19

Q

Quintus Serenus. Febr.

QVinti Sereni Proſapia, & nobilitas. 144
Audita Iuſtini Philoſophi fama, Romam pergit. ibid.
Iuſtini amicitia deuinctus, & eiuſdem doctrina Catholica imburus. ibid.
Ab eodem Chriſtiani dogmatis methodum ad catechizandos fideles accepit. ibid.
Eius virtutes eximiæ. ibid.
Beata mors. ibid.
Eius filius Q. Serenus, profeſſione Medicus, & fide Chriſtianus, Gordiani præceptor fuit, & à Caracalla pro Chriſti fide, in balneo occiſus. ibid.
Quinti Sereni progenies à Luitprando deducta. 145
Quàm frequens apud Hiſpanos Serenorum cognomen. ibid.

R

Rauennas. Febr.

RAuennæ antiquitas. 98
Vrbis ſitus. ibid.
A Theſſalis condita, ibid.

Raymundus de Peñaforti. Ian.

Vita S. Raymundi de Peñaforti Ordinis Prædicatorum, per F. Petrum Marſilij, eiuſdem Ordinis conſcripta. 80. & ſeq.
Spiritum Creatori reddidit, illum Pſalmum incipiens: *Exaudiat te Dominus in die tribulationis, &c.* 81
In vita, & poſt mortem miraculis glorioſus. ibid.
Conciliaris Tarraconenſis Synodi Patrum pro eiuſdem canonizatione Epiſtola S. P. Nicolao directa. 83
Acta heroïco carmine conſcripta. 84. & ſeq.
Canonizatio S. Raymundi. 101
Indultum Apoſtolicum pro celebrando S. Raymundi feſto. 102

Redigundis. Ian.

Redigundis elogium ex Ioann. Pagio, in Biblioth. Præmonſtr. 344
Eiuſdem Acta. ibid. & 345
Ad eius Sarcophagum Carmen ſepulchrale. 345

Reliquiæ Vlyſſiponenſes. Ian.

Relatio de Tranſlatione Reliquiarum SS. ad S. Rochum Soc. IESV. Vrbis Vlyſipponenſis. 284
Diſpoſitio mirabilis ferculorum, & quæ in eis viſerentur SS. Reliquiæ. 285. 286. & ſeqq.

Reuocatus

Reuocata. Febr.
Reuocatæ Virginis & Martyris acta, ex Dextro. 55. & 56
Romanus. Febr.
Romani indoles. 291
Reſpuit nuptias. ibid.
Eremum petit. ibid.
Relinquit Eremum ob Dæmonum infeſtationes. ibid.
Illuc reuertitur à muliere increpatus. ibid.
Conſtruit monaſterium. 292
Lupicinum reprehendit. ibid.
Oratione deuios ad gremium reducit. ibid.
Curat leproſos. ibid.
Eius verba ad Lupicinum fratrem circa locum ſuæ ſepulturæ. ibid.

S

Salmantica. Febr.
Salmantica vrbs antiqua vlterioris Hiſpaniæ, Epiſcopali ſede decorata. 111
Vrbis ſitus. ibid.
Celebris Salmanticæ Academia. ibid.
Quis huius ciuitatis texuerit hiſtoriam. ibid.
Saluius. Ian.
Saluius Epiſcopus Ambianenſis quo tempore claruerit. 114
Eius elogium. ibid.
Miracula. ibid. & 115
Martyrium. ibid.
Mirabile prodigium circa S. Martyris corpus. ibid.
Inuentio, & tranſlatio. ibid. & 125
Sebaſtianus. Ian.
Acta S. Sebaſtiani Martyris ex Breuiario S. Eccleſiæ Compoſtellanæ. 197
De alio eiuſdem nominis Martyre, *vide ad diem 8. Febr.* 80
Secundinus. Febr.
Secundini & Sociorum acta, eorum Martyrium, ex Flau. Dextro. 147 & 148
Serenianus. Febr.
Sereniani origo, & educatio. 15
Proſapia ex Samone Galleciæ vrbe. 16
Archidiaconus, dein Epiſcopus Bracarenſis. 15
Ætas, & Pontificatus anni. 16
Epitaphium. 15
Sergius. Febr.
Acta S. Sergij Monachi apud Cæſaream Cappadociæ paſſi, ex MS. Legendario Montis-Sion, Ordinis Ciſtercienſis. 150
Seruus-Dei. Ian.
Origo, & Inſtitutum Serui-Dei. 146
Quo Martyrij genere paſſus. ibid.
Quo iuſſu. ibid.
Sothera. Febr.
Auctoritas B. Ambroſij circa huius Virginis originem. 88
Reiicitur Baronius. ibid.
S. Ambroſius de origine, non de loco Martyrij agit. ibid.
Ferrarius hanc excluſit à Romanis Martyribus. ibid.
Hiſpaniæ patitur. ibid.
Corpus tranſlatum ad viam Appiam. ibid. & 90
Eiuſdem acta ex Dextro, & MS. Legendar. 89
Martyrium. ibid. & 90
Nominis diuerſitas. ibid.
Annus agonis. ibid.
Soter Dodracenſis, alia ab Hiſpana. 91
Alia Matriti. ibid.
Spiridion. Ian.
Spiridionis Epiſcopi res geſtæ. 31 & 32
De Toletani Præſulatus impoſtura. 32
Quædam alia improbabilia reſcinduntur. ibid. & 33
Spoletum. Ian.
Spoleti ætymologia. 25
Metropolis Vilumbrorum. ibid.
Colonia Romana. ibid.
Ab Annibale obſeſſa. ibid.
Theodoricus quæ in ea ædificia extruxerit. ibid.
Quæ Narſes Dux Cæſarianus. ibid.
Quas clades perpeſſa. ibid.
Situs, Arx, & Pons. ibid.
Vina Spoletana quæ? ibid.
Stephanus. Febr.
Acta B. Stephani Ratenſis Abbatis, Ordinis Benedictini, ex S. Maximo. 118
Non admittitur opinio Roderici Acuña: Quod ſit hic Stephanus cuius meminit B. Gregorius Papa, & Martyrologium Romanum. 117

Strena. Ian.
Strenæ mitti ſolitæ Kalendis Ianuarij. 7
Strenæ quid? ibid.
Strenæ mittebantur ad annum feliciter auſpicandum. 8
Strenæ vocabantur à Strenia Dea. ibid.
Strenas Imperatores in duplum rependebant. ibid.

Sulpitius. Ian.
Sulpitij origo, & virtutum ſtudium. 181
Eccleſiam nocte pœnitentium habitu frequentabat. ibid.
Fugabat Dæmones, ſibi moleſtos, ſigno Crucis. 182
Signorum gratia. ibid.
Poſt aliquot ſæcula eius ſanctum caput allatum ad Oppidum Villam-Francam. 182

Supplicium. Ian.
Kal. Ianuarij nefas erat aliquem Supplicio afficere. 10

Symphronius. Febr.
Symphronij acta, & martyrium. 37

T

Taio. Ian.
Taionis illuſtriſſima proſapia. 340
Eius doctrina, & pietas. ibid.
Acta ex variis monumentis excerpta. ibid. & 341. 342
Libros Moralium S. Gregorij Papæ miraculosè inuenit, & in Hiſpaniam aſportauit. 341
Refertur Epigraphe, quæ in præfatæ rei memoriam iuxta gradus altaris S. Petri in Vaticano inſculpta conſpicitur. 342
Obitus, & ſepultura. ibid.
Carmen Valderici Epiſcopi Cæſaraug. in tumulo S. Taionis Epiſcopi Cæſaraugustani. ibid. & 343
De nomine *Samuel* S. Taioni adſcripto. 343
Quinque libros ſententiarum, quos Quirico Pontifici Toletano dicauit, vnde deſumpſerit. ibid.

Tecla. Febr.
Tecla Monialis Benedictina quo tempore floruerit. 216
Plures hoc nomine conſignitæ, Deo deuotæ Virgines. ibid.
Pro B. Tecla Conchenſi, ex Ordine S. Benedicti Sanctimoniali Epicedium. ibid.

Templum. Ian.
Templorum Iouis, & Æſculapij dedicatio. 10

Theodoſius.
Theodoſij Epiſcopi actorum ecphraſis. 310

Theogenes. Ian.
Theogenis patria, & nobilitas. 304
Eius & Sociorum, merita, & Martyrium. ibid.

Theophylus. Febr.
Acta S. Theophili Martyris Vianēſis. 54
Alius Theophili Martyris Argenteolenſis geſta. 55
de Theophilo Martyre Hiſpalenſi. 288

Theotonius. Febr.
Theotonij res geſtæ ex antiquo Legendario Eborenſi exſcriptæ. 155. & ſeq.
Eiuſdem ſanctiſſimi viri acta integra ex MS. codice petuerusto. 158. & ſeqq.
Origo B. Theotonij. 159
Progreſſus in literis, & ordinibus ſacris. ibid. & 160
Contemptus mundanorum, & progreſſus ſpirituales. 161
Eleemoſynæ ac ſpiritualia exercitia. 162
Caſtitatis defenſio aduerſus quandam mulierem, quæ iuxta carnis putredinem ſpecioſa videbatur. ibid.
Ieroſolymæ profectio. 163
Quanta in terra marique ſuſtinuerit pericula. ibid.
Oratio B. Theotonij ſæuiente maris tempeſtate. 164
Peruenit Nazareth vbi nutritus Saluator. ibid.
Diebus multis ad ſepulchrum Domini ex ardore fidei manſionem habuit. 165
Ad domum propriam in Hiſpaniam remeat. 166
Religionis ingreſſio. ibid.
Singularis abſtinentiæ, & continuæ orationis ſtudium. ibid.
Solicitudo, & prouidentia eius in rebus humanis. 169
Miſericordia in captiuos. ibid.
Relatio miraculorum in vita. ibid.
Regina in partus anguſtia liberata. 170
Conſtantia in obſeruatione clauſtri. ib.
Aſſiſtentiam in Monaſterio fratribus perſuadet. ibid.

Obſeſſum

Obſeſſum liberat. 171
Prudentia in recipiendis fratribus. 172
Conſuetudo in ſeculariũ viſitatione. ib.
Monita Regi exhibita. ibid.
Vrbs Sanctaren oratione S. Viri capitur. 173
Priorem ſui loco eligit. 174
Eius ſanctitas nota B. Bernardo. 175
Viſiones de S. Viro. ibid.
Viſio quæ ei apparuit. ibid.
Obitus B. Theotonij. 176
Diaboli perturbatio. ibid.
Globus coruſcans de cælo. ibid.
Sepultura famuli Dei. ibid.
Carmina P. Emanuelis Pimenta de S. Theotonio. 177
Theotonius transfretauit iterum, atque iterum Ieroſolymam vt noſtræ Redemptionis ſacra monimenta conſpiceret. ibid.
Eius in Crucem affectus quantus fuerit. 178

Thus. Ian.

Thus & Merum conſocij in ſacrificis. 9

Thyeſtes. Ian.

Thyeſtis Epiſcopi Bergetienſis, agonis trophæum. 58. 59

Titus. Ian.

Titus ex regia ſtirpe oriundus. 60
Quam vocem è cælo acceperit. ibid.
Iuſſus per viſum Hebræorum volumen legere, in quæ verba Iſaiæ inciderit. 61
Vidit Chriſtum D. & miraculorum eius præſens ſpeculator factus. ibid.
Aliæ eiuſdem res geſtæ. 60. & 61.
Morti appropinquans vidit Angelos ad ſe miſſos. 61

Torquatus Felix. Febr.

Acta S. Torquati Felicis Epiſcopi Irienſis, Portucallenſis, & Braccarenſis, Martyris, ab Emanuele Faria, Luſitano. 247

Tyrſus. Ian.

Eximia S. Tyrſi in fide conſtantia, & pro eadem immane martyrium. 322. 323. 324. 325

V

Valentinus. Febr.

VAlentinus Interamnenſis Præſul efficitur. 120
Cratonem Oratorem conſpicuum, eiuſque familiam ad fidem conuertit. ib.
Cheremonem Cratonis filium ab ægritudine, miraculo ſanat. ibid.
Placido Romæ Præfecto traditur. 121
Eius Martyrium. ibid.
Corpus vbi adſeruetur. ibid.
De alio Valentino Martyre. 131

Valerius. Ian.

Valerij Epiſcopi Treuirenſis Epiſcopi acta à Monacho Cœnobij S. Matthiæ apud Treuiros conſcripta. 338. & 339
Valerij Mores præclari. 339
Apparitio B. Eucharij. ibid.
Diem obitus ſui Valerius prædicit. ibid.

Valerius. Feb.

S. Valerij Abbatis Benedictini acta, ex operibus DD. Prudent. de Sandoual. 248. 249
Sarcophagi inſcriptio. 253. 254

Victor Arcilacenſis. Feb.

Victoris patria, & educatio. 265
Victor prodigiis, & mirabilibus inſignis. ibid.
Adhuc in vtero Matris exiſtens dæmonibus terribilis. 266
In Arcilacenſem eremum ſecedit. ibid.
Vita ſanctiſſima. ibid.
Feliciſſimus obitus. ibid.
Sepulchrale carmen. ibid.
Encomion. 267

Vincentius Leuita. Ian.

Vincentij quoad ſeculum illuſtriſſima origo. 222
S. Laurentij conſanguineus. ibid.
Infantiæ virtutes. ibid.
Prædicandi munus traditur Vincentio à S. Valerio Præſule Ceſarauguſtano. ibid.
Eius acta nouiter compaginata ex variis auctoribus, & Carminibus exornata. à 222. vſque ad 233
Nonnulla elucidantur circa Vincentij patriam, conſanguinitatem Laurentij, & annum Martyrij. 234. 235

Vincentius. Ian.

Viuentij origo. 141
Ad Chriſtum conuerſio. ibid.
Theſſalonicæ idola ſigno Crucis contriuit. ibid.
Incidit in ſex latrones, & quid latronibus euenerit. 142
Cum eſſet annorum 110. in pace occubuit. ibid.
Tranſlatio corporis. ibid.
Quis mons, quo tranſlatæ ſunt huius

Index Rerum Notabilium.

S. Presbyteri exuuiæ. ibid.
De anno tranſitus. ibid.
Aliæ eiuſdem res geſtæ ex Vincentio Bellouacenſi ab Equilino congeſtæ. 141. 142.

Voluſianus. Ian.

Voluſiani nobilis proſapia, & patria. 188
Acta ex variis Scriptoribus compaginata. ibid. & 189
Exilium & calamitates pro Chriſto perpeſſæ. ibid. & 190
Mors. ibid.
Quò exilium pertulerit S. Voluſianus? 190
De anno exilij & mortis. ibid. & 191

Vitalis. Febr.

Vitalis Marcellus ex nobiliſſima Marcellorum familia oriundus. 122
Actorum Symbolum ex D. Thom. Tamayo. 122. & ſeqq.
Martyrium. 124
De prænomine Victorio, nomine Vitali, & cognomine Marcello. 124
De eius nobilitate encomium. 115
De Patre M. Marcello, vrbis præfecto Augure, &c. 125
De Matre ex Athenienſi familia. ibid.

Z

Zeno. Febr.

ZEnonis, Victoris, & Feliculæ Martyrum tranſlatio. 127

FINIS.

A01 1471731

G 69.